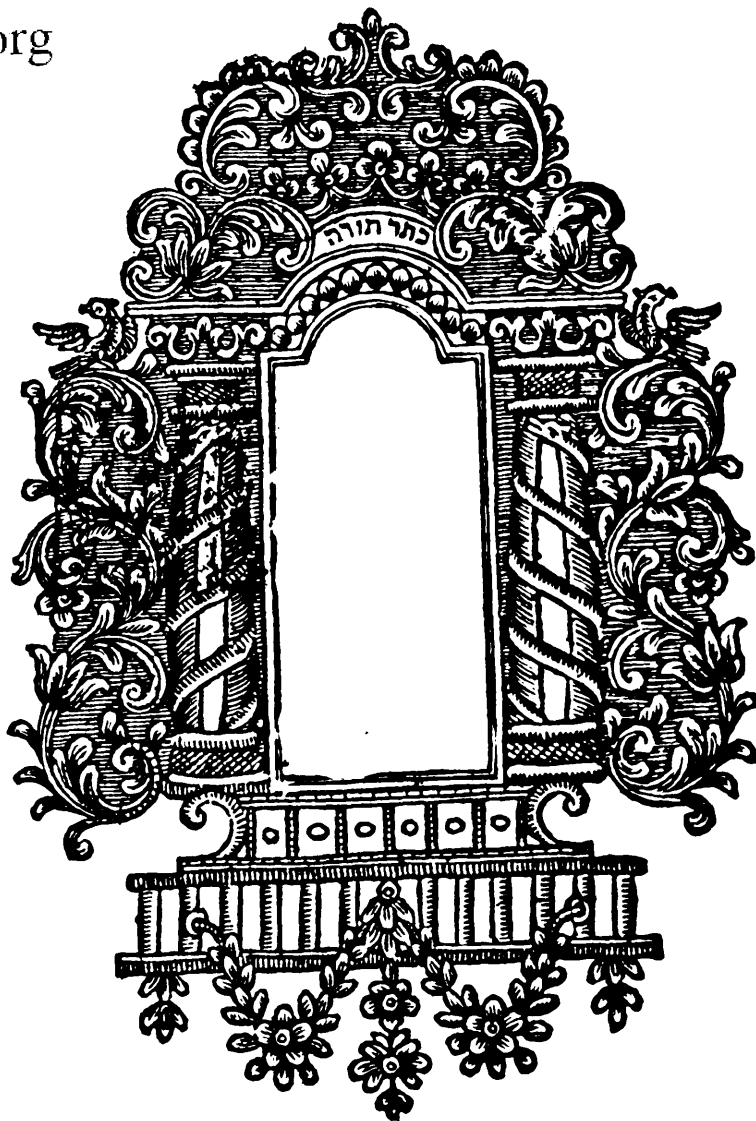

כפר לבוש החרד

והוא לבוש השני מעשרה לבושים שחבר כבוד הגאון מוהר"ד מרדכי יפה זללהה
 והוא סלל כל הדינים הגלולים בחלק שני מטור האורח חיים וטעמיהם והוא אשר קראו לבעל הטור סדר היוס ,
 עם פ"י אליהו זוטא חב"ד וגם יסוד הרב הגאון מהורד אליה חב"ד דק"ק טיקטין בן הרב הגאון מהורד בנימן
 וזאלף ל"י בן הגאון האפורסס בדוח כמו' שמעון חב"ד ור"מ דק"ק פראג
 חוק סנה שני החבורים ישוין מטל"ד בהקדמת שני הגאורות הגדולים ואידי לחיבובא יד הכל משמש בהם
 וספר תמו מחוב חיבת הקודש ולא נשאר כ"א בלוחותיהן ועתה העיר ה' חוב דבינה של השופטים ה"ה התו' מהורד ישראל בהרצני מהורד
 אברהם וה"ה מהורד יוסף במהורד צבי מדפיסים דפה להעלות מחדש להשפיר עשרה לבושים על משנת הדפוס במיד יפה
 ובאותיות מהודרים כאשר עפטי החאים תחנה מישרים.

חלק שני

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
 ע"י חיים תשס"ט

תחת חסדא אדונינו הקיסר אוסט
 סריסדיטליוסט דערזאונסטע וולק
 האסי דאד וויסרטר אלכסנדר
 פאמלאוויטש סאמיע
 דערזיטע אוסט ראסיסקי
 האקיד"ד אוסט טילטסטייוויסיפ יר"כ ,
 נדחקט אין סריטשכ אין וואלינעט
 נוכערנעמאטן חיים באוולינגנ
 אייני סגנעס פשרדענגען קיזשליק נפחור
 ברשיין הצענזור אשר
 באקדעמיי' דוילנא

גם אלה להחיים יביט מדפוסם כי לא בגוים
 שהיו בימי חמתי כש"ס ז"ל בגוים האלה
 אשר את החגורים בארנחום כי התם הי
 שובי כוכבים מוזלח דכקים ככל החופפת
 לא ידעו את ה' ואת דבר קדשו לא הכירו אלל
 העמים שבחניט את ד' הם יראים ונתחם
 כבוד לתורתו עושים משפט ודק בארנחום
 וחסד עם היהודים החסידים תחת נפשיהם
 וחליה לט לדבר או לתוב שם נגאי עליהם
 וכל מקום שחבר בספרים גוי או נכרי או א"כ
 ונדפוס ככונה על פט"ס אותם שהיו בימי
 חמתי התשנה ,

נדפס פה קק

ברדימשוב

בשנת ומרדכי ילא בלבוש מלכות לפ"ק

הסכמת ונוירת מהרבנים הגאונים המפורסמים

הסכמת הרב הגאון הגדול החסיד המפורסם בוצינא קדישא
אספקלריא המאירה מופת הדור איש אלקי קדוש יאמר לו כבוד קדושת שמו מזהיר אברהם יהושע העשיל אב"ד דק"ק אפטא ולע"ע חונה בקק מעזיבז

הסכמת הרב המאור הגדול המפורסם בנן של קדושים
בוצינא קדישא איש אלקי קדוש יאמר לו כבוד שמו מזהיר ישראל בהרב הגאון הננוח מוהרר לוי יצחק אב"ד דק"ק בארדיטשוב

הסכמת זרוב המפורסם בוצינא קדישא בנן על קדושים
איש אלקי ביש מוהרר מרדכי בהרב הננוח המפורסם מוהרר מנחם נחום מטשארנביל

היות כי בנן אלוי הרבני מוה"ר ישראל בהרבני מוהר"ר אברהם ושותפו מוה"ר יוסף במוהר"ר צבי נ"י מדיפיסום דק"ק מדיפיסום דק"ק ונקשו חתמי הסכמה באשר שרונים להדיפוסום ספר לבוש שחיבר הגאון מוה"ר מרדכי יפה ז"ל עשרה לבושי דברים נחמדים חפז ואכזבי ספירים דברי פי חכם חן חן לו ונמה הלכות איכא למשתע מספרי דנח תורה שלימה יחט עדיהם וינדקו ועבור שהם יקרות וכבר ספדו חמו ולא נשאר כי אם אחד בעיר ושליח בתפלה ורבים, משחוקקים לשווא בנחל את דברי קלשו אך מלאכה פן יהיו מהפכ"י בחררה וישנו להם תאר גבול לקיודי חנון עמם והגמי גור על כל המדיפוסים שלא ירום איש את ידו לתפוס ספר הג"ל פן בתבנית זה והן בתבנית אחר ולא תכל המיבורים האילו הן בתוספת והן בדרשן כג"ע עמנו והן ע"י גירא דילי' תשך תתבה עשר שנים מיום כליית המעשה ספרי הג"ל והעובר על דבריו לטרקיה תחיל דרבנן דלית לי' אסותא וליקום בלרור תסיג גבול והשומע לבריש ישקן בעמ' הכ"ד המדבר לכבוד התורה להגדילה ולהאדירה יום ה' ער"ח סיון תקע"ו לפ"ק

נדרשתי לאשר שאלתי ה"ה האב"ד מוהר"ר ישראל במוהר"ר מו"ר אברהם ושותפו מוה"ר יוסף במוהר"ר צבי נ"י בנינו שרונים להדיפוסום ספר לבוש אשר חיבר הרב הגאון מו"ר מרדכי יפה ז"ל עשרה לבושי דברים נחמדים חפז ואכזבי ספירים דברי פי חכם חן חן לו ברור מילול אמרוהו עהרות פנים מסבירות ונמה הלכות איכא למשתע מספרי דנח תורה שלימה יחט עדיהו וינדקו ועבור שהם יקרות וכבר ספדו חמו מכל עיירות ולא נשאר כי אם אחד בעיר ושנים בתפלה ורבים משחוקקים לשווא בנחל את דב. הקבו אך מלאכה פן יהיו מהפכ"י וישנו להם גבול ושיחם פני נעשות משמרת בכן ידו חיסון עמם והגמי גור על כל המדיפוסים שלא ירום איש את ידו ליקום ספר הג"ל הן בתבנית זה והן בתבנית אחר ולא תכל המיבורים האילו הן בתוספת והן בדרשן הן על ידי עמנו והן ע"י גירא דילי' תשך תתבה עשר שנים מיום כליית המעשה ספרי הג"ל והעובר על דבריו לטרקיה תחיל דרבנן דלית ליה אסותא וליקום בלרור תסיג גבול והשומע לבריש ישקן בעמ' ואלן הכ"ד המדבר לכבוד התורה יום ה' ער"ח סיון תקע"ו לפ"ק

ברוך ה' אשר לא עזב חסדו ואמתו מעמו ישראל אשר בחר נסגלוהו ויחטון עברה השנים בעינו חללוהו אל הנתיח המים המוקדים על דלתי חורוהו כי רחם כי חולת יד כל אחד לבא עד המטחו להשיג וליקטת ספרי לבושים כהות בני המדה להי"ן בנתי מלאח הסיבת העדר הדפסתן והעת העיר הא"י רוחח מהיודי הדפוס דק"ק בארדיטשוב מוהר"ר ישראל במוהר"ר מוה"ר אברהם ושותפו מוה"ר יוסף במוהר"ר צבי נ"י ונשא לבס"י וכן"י העובד בתפלה הקרב אל התלכיה תלכיה שבהר"ה והעמם והעמם על תפלת הדפוס ספרי לבושים שמדבר הגאון מוהר"ר מרדכי יפה ז"ל עם פירוש אליהו זוטא עם ש"ע ח"ח בדפוס נאה ובנייד יכה ויחבר כל הטעמים לשבח כל הירא ויחד לברר ה"ו הלכה ישורר תעמלו לעשו"מסותן לחוריותהו להחזיק ידו המדיפוסים הג"ל לכן הגמי גור בנצח גמורו מסוים קשישאי שלא יבא ל"א מישראל להביא את גבולם הן ע"י עמנו והן ע"י גירא דילי' תשך תתבה עשר שנים מיום כליית המעשה ספרי הג"ל בלתי רשיון המדיפוסים הג"ל בני שים חסובלה ועריכה בעולם ורבנה בו כל הכותב בחורה על תסיג גבול רעהו ולהשומעים יומעם וחבא עליהם ברכות עוב קל"ד מוהר"ר בלדקק לכבוד התורה ושמדיה יום ג' ב' וינחם אב חק"ו לפ"ק

הקטן אברהם יהושע העשיל מאפטא חוניה בק"ק מעזיבז

הקטן ישראל בהגאון אא"מ מוהר"ר לוי יצחק זצ"להוה

הקטן מרדכי באא"מ הרב מוה"ר מנחם נחום זללה"ה מטשארנביל וש"ק

הסכמות ונוירת מדרבנים המופלגים

הסכמת הרב המאור הגדול המפורסם החריף ובקי
בוצינא קדישא יאמר לו כבוד שמו מוהרר אברהם דוב בער אב"ד דק"ק המעליניק

הסכמת הרב המאור הגדול החריף ובקי שמו
מוהרר יוסף בהרב מוהרר משה זללה"ה חונה פ"ה קאסנטיץ ישן

הסכמת הרב המאור הגדול המפורסם הכיד וענין
כבוד שמו מוהרר יצחק אייזק אב"ד דק"ק סאקעליבקע ולע"ע חונה בקק בארדיטשוב

לאשר העיר ה' את רוחם של ה"ה הרבני מוה"ר ישראל בהרבני מוה"ר אברהם נ"י ושותפו מו"ר יוסף במוהר"ר צבי נ"י מדיפיסום דק"ק בארדיטשוב להדיפוסום דק"ק ונקשו חתמי הסכמה באשר שרונים להדיפוסום ספר לבוש שחיבר הגאון מוה"ר מרדכי יפה ז"ל עשרה לבושי דברים נחמדים חפז ואכזבי ספירים דברי פי חכם חן חן לו ברור מילול אמרוהו עהרות פנים מסבירות ונמה הלכות איכא למשתע מספרי דנח תורה שלימה יחט עדיהם וינדקו ועבור שהם יקרות וכבר ספדו חמו מכל עיירות ולא נשאר כי אם אחד בעיר ושנים בתפלה ורבים משחוקקים לשווא בנחל את דב. הקבו אך מלאכה פן יהיו מהפכ"י וישנו להם גבול ושיחם פני נעשות משמרת בכן ידו חיסון עמם והגמי גור על כל המדיפוסים שלא ירום איש את ידו ליקום ספר הג"ל הן בתבנית זה והן בתבנית אחר ולא תכל המיבורים האילו הן בתוספת והן בדרשן הן על ידי עמנו והן ע"י גירא דילי' תשך תתבה עשר שנים מיום כליית המעשה ספרי הג"ל והעובר על דבריו לטרקיה תחיל דרבנן דלית ליה אסותא וליקום בלרור תסיג גבול והשומע לבריש ישקן בעמ' ואלן הכ"ד המדבר לכבוד התורה יום ה' ער"ח סיון תקע"ו לפ"ק

כבר טעע ומפורסם וגלוי תפועלת אשר פעל ועשה איש אשר תורת אמת בלבנו לאור ארתו טעע בשערים החליו ברכיו תכל ולדיים ספר לבוש אשר חיבר הרב הגאון מוהר"ר מרדכי יפה ז"ל עשרה לבושים ותשם ימלו ארבעה ראשים דברים נחמדים חפז ואכזבי ספירים דברי פי חכם חן חן לו ברור מילול אמרוהו עהרות פנים מסבירות ונמה הלכות איכא למשתע מספרי דנח תורה שלימה יחט עדיהם וינדקו ועבור שהם יקרות וכבר ספדו חמו מכל עיירות ולא נשאר כי אם אחד בעיר ושנים בתפלה ורבים משחוקקים לשווא בנחל את דב. הקבו אך מלאכה פן יהיו מהפכ"י וישנו להם גבול ושיחם פני נעשות משמרת בכן ידו חיסון עמם והגמי גור על כל המדיפוסים שלא ירום איש את ידו ליקום ספר הג"ל הן בתבנית זה והן בתבנית אחר ולא תכל המיבורים האילו הן בתוספת והן בדרשן הן על ידי עמנו והן ע"י גירא דילי' תשך תתבה עשר שנים מיום כליית המעשה ספרי הג"ל והעובר על דבריו לטרקיה תחיל דרבנן דלית ליה אסותא וליקום בלרור תסיג גבול והשומע לבריש ישקן בעמ' ואלן הכ"ד המדבר לכבוד התורה יום ה' ער"ח סיון תקע"ו לפ"ק

הן כל יקר רחמם יעמי מה נכבד היום אשר נתן ה' בלב המדיפוסים דפס ק"ב כרבני האב"ד מוה"ר ישראל בהרבני מוה"ר אברהם ושותפו מוה"ר יוסף במוהר"ר צבי נ"י להפעלות על הדפוס שלחם את ספרי עשרה לבושים הגאון מוהר"ר ישראל מוה"ר מרדכי יפה זללה"ה עם פירוש אליהו זוטא על הלך אר"ח לנחל גם ידו חטון עמם לפק רועם ולעמנו לא יחיו ח"ו שטחיה חזקין לנחל גמריה בגורת נח"ש מחלינה לשום אדם להדיפוס הספרים הן בתבניתה או בתוספת אחרת הן בתבניתה זו או בתבניתה אחרת תשך תתבה עשר שנים מיום כליית המעשה ספרי הג"ל בלתי רשיון המדיפוסים הג"ל בני שים חסובלה ועריכה בעולם ורבנה בו כל הכותב בחורה על תסיג גבול רעהו ולהשומעים יומעם וחבא עליהם ברכות עוב קל"ד מוהר"ר בלדקק לכבוד התורה ושמדיה יום ג' ב' וינחם אב חק"ו לפ"ק

הקטן אברהם דוב בער מחמעליניק

הקטן יוסף בהרב מוהר"ר משה זללה"ה חונה פ"ה קאסנטיץ ישן

הקטן יצחק אייזק בהרב מוה"ר בצלאל זללה"ה

הסכמת כבוד רבנים מופלגים מאורות הגדולים חריפים ריינים מובהקים ומפורסמים דפ"ה ק"ק בארדיטשוב

גם אנהנו מסכימים לדברי רבנים הגאונים המפורסמים המטילין גודא רבה חרמי גבוה ונוירות נח"ש על כל העובר להשיג גבול להמדיפוסים במשך חמשה עשר שנים מיום כליית המעשה ספרי הלבושים עם פירוש אליהו זוטא ולהשומע יועם ויבא עליו ברכת טוב כ"ד הבאים עה"ח ראש חדש מרחשוון תקע"ח לפ"ה

גא"י יוסף בא"א המניח מוה"ר אברהם אבא זללה"ה נא"י יעקב קאפיל בא"ו משה זללה"ה תא"י ארי"י ליב בהמנח מ"י יצחק זללה"ה

סימן רמ"ג

מראית עין כמו שיתבאר לפנינו בע"ה אחת לאחת דהילכתא דברכתא לשבת :

ב אחו"ל לא ישכיר אדם מרחצו לעכו"ם (א) מפני שנקראת על שמו ועכו"ם זה עושה בו מלאכה בשבת וסתם מרחץ לא לאריכות עביר ויאמרו הבריות שכל הריח לישראל ושכר את העכו"ם בכך וכך ליום ונמצא העכו"ם עושה מלאכה בשליחותו של ישראל וזהו אסור כמו שיתבאר לפנינו בע"ה אבל שדה מותר להשכיר לעכו"ם ואע"פ שנקראת על שמו לא חשוד לה דלדוי העכו"ם שלוחו אלא אמרי העכו"ם ארים הוא וקבלה עליו לשליש ולרביעית דסתם שדה לאריסותא קאי לפיכך יאמרו העכו"ם נעשה ארים וע"ז מוטלת לעשות ואע"פ שגם ישראל נדבנה ממנו ופופלאכתו שרדי לוקח חלק מפירות עצמן אפ"ה מותר רכיון דכולה מלאכה רמיא עליה דעכו"ם ועכו"ם כי קא עביד, אדעתא דנפשיה קא עביד והגאון ממיילא אתיא הילכך שרי וכו"ש שמותר להשכיר שדרו לעכו"ם בסך ידוע דבכה"ג עכו"ם כי קא עביד בדנפשיה לגמרי קא עביד וישראל לא מתרגי כלל ממלאכתו ותנוד לאפות בו דינו כמרחץ דסתם תנוד נמי לא לאריסותא עביד, ורחיים דינו כשדה דעביד לאריסותא ואפי' תנוד אי מרחץ אפ"ה השכירם הישראל שנה אחר שנה פעמים ושלש לעכו"ם והתנה עמו מתחלה שלא יעשה בו מלאכה בשבת וי"מ ומתוך כך נתפרס' הדבר שאין דרכו לשכור פועלים למרחץ זה או לתנוד זה אלא להשכירם וכן אם מנהג רוב אנשי המקום להשכירם או ליתנם באריסות (ב) מותר אח"כ להשכירם לעכו"ם סתם או ליתנם לו באריסות ואפי' יעשה בו העכו"ם בשבת שרדי כבר נתפרסם שהעכו"ם שכרו ובדידי' קא עביד ואפי' במקום שנהגו איסור אם אין המרחץ או התנוד של ישראל רק שישראל שכרו (ג) מגוי וחור והשכירם לעכו"ם שרי שאין שם הישראל נקרא עליו שרדי היא של עכו"ם וכן מי שיש לו מרחץ בביתו ואין דרך לחוץ בו אלא בני הבית הדריים שם (ד) מותר להשכירו לעכו"ם דמסתמא הם יודעים שהעכו"ם שכרו, ובמקום שאסור אם עבר השכירו וי"א ששכרו מותר (ה) וי"א שקנסין אותו לאסור אפי' שכרו וכן עיקר .

(א) דהיינו שרי להשכירו סתם לו בך וכו' לטעם או שיהיה לעכו"ם חלק במרחץ חלף באסור תשום מ"ט מפני שנקראת בו' ולכך בחזק לתשום כחכ' הכ"ח דהך במרחץ שרי , (ב) חבל לטור עכו"ם לעבוד במרחץ או רחיים כל המטה וישראל יטול כל הריח הסגים מה"א בל"י האסור דליכא לנייהר דעכו"ם אדעת' דנפשיה עביד דהא ח"ך לא יעשה עכו"ם כשבת יטור נטום לו (ג) ה"ה קבלום תעבו"ם (ד) תה"ל החזיר ומסין דבעי' שער ברשות חסר ומלא יכא רוחניו בו חלף בעיניו ועקר געמו דהברי ר"ח גופי' יהיו כוהרין דהא התרמי פ"נ סתמי וכו' טעמא כחבו כבס ר"ח ע"כ דאסתמי חט"ש סם דרדי' להי"ר ר"ח וכן ר"ח וכן בתרמי ואגדה סם תשענ' דהס טי ברשות חסר ח"ך כשלארסי' יוחזין בו שרי ותיבת שמינו סתמיק הוא וכו' לתא סם . וכו' כשכ"ג ועעתא ל"ל דכיון שהוא ברשות אחרים אחרים דהסתמא ח"טו פועל רק שכרו לעכו"ם והיו כנפסרם חבל כשהוא בביתו הייסי' חס' לא חזין רוחניו בו חלף שמינו דהו' ח"ך כשארסי' יראו טעם כשבת לא ידע שם כחן מרחץ רק יסביו ק"ס כחן חולי או מחמתו וכו' חושבין כל קטוה' סם והו' כי קתרי' . (ה) והכ"ח כתב דלא פליגי דבתקום דמותר תדנא טון כהשכירו לטעם שכרו מותר חס' כשנתן לו שכר סב' לבח' אסור .

איהו מלאכה יטול עכו"ם לעשות בשביל ישראל וכו' סעיפים .

רמ"ד

סימן רמ"ד

א אסור לעשות מלאכתו ע"י עכו"ם בשכיר יום אפי' בביתו של עכו"ם דנראה כמו שמצוה לעשות לו מלאכתו בשכר שזה אסור מדכתיב לא יעשה וגו' אבל בקבלנות העכו"ם בדידיה קא עביד ומותר לפיכך פוסק אדם עם העכו"ם על המלאכה וקוצץ עמו בדמים והעכו"ם עושה לעצמו בביתו ואע"פ שזוהי עושה אותה בשבת מותר דהעכו"ם בדידי' קא עביד וקטר חזיון שפסק עמו בר"א בצנעה שאין חבל מנידין שזו המלאכה הנעשית בשבת של ישראל היא , אבל אם היתה ידועה ומפורסמת שהיא של ישראל אפי' אם עשאה העכו"ם בביתו אסור שהרואה את העכו"ם עוסק במלאכה אינו יודע שקוצץ ואומר שפלוני שכר את העכו"ם לעשות לו מלאכה בשבת לפיכך הפוסק עם העכו"ם בקבלנות לבנות לו בית או כותל או לקצור לו שדרו (א) אם היתה המלאכה בתוך העיר שישראל' דדים שם או בתוך התחום שיוכלו ישראלים לילך שם בשבת ולראות שעושה העכו"ם המלאכה בשבת לישראל אסור להניח לעשות לו המלאכה בשבת מפני הדואים שאינם יודעים שפסק עמו בקבלנות ויחשדו בו ואפי' אין דר' שם באותה העיר רק הוא לבדו בין הגוים אסור מפני האורחים הנאים שם או אפי' מפני בני ביתו שיחשדו אותו שלא פסק ואם היתה המלאכה חוץ לתחום במקום שאין שם יהודי וגם אין עוד עיר אחרת בתוך תחומה של אותו המקום שרדים שם יהודים מותר עמין כאן משום מראית עין והעכו"ם בדידיה קא עביד .

ב ואם עיקר הכניין הוא בתוך התחום י"א שאפילו אם סתם האבנים או שיפה העצים והקורות בביתו אסור להשקיע' תוך הבנין ויש מתירין אם אינו מפורסם לישראל שסתם העכו"ם האבנים בשבת בביתו , (ב)

ג ואם בנה העכו"ם לישראל הבית באיסור בשבת (ג) נכון להחמיר שלא יבנו באותו בית כדי שלא ידבד ממלאכת שבת דכיון דמלאכה נמורה הנעשית בשבת אסורה בהנאה מן התורה כמו שיתבאר בע"ה יש להחמיר גם כזו מדרבנן מיהו אם התנה הישראל עם העכו"ם שלא לעשות המלאכה בשבת והעכו"ם עשאה בעל כרחו כדי למדה (ה) ולהשלים מלאכתו אין לחוש וע"ל סימן תק"מג .

ד מלאכה הנעשית בפרהסיא אפילו במטלטלין אסור גנון בגין הספינה הידוע שהיא של ישראל דינה כמו מלאכת מחובר .

ה אם שכר את העכו"ם לזמן קצוב כגון לשנה או לשנתיים שיכתוב לו או שיארוג לו דרי זה כותב ואורג בביתו בשבת כאלו קצץ עמו שיכתוב לו ספר או שיארוג לו בגד דהעכו"ם בדידיה קא טרח והוא שלא יחשוב עמו עם יום שלא יהא נראה כשכיר יום ובלבד שלא יעשה המלאכה בביתו של ישראל ויש מי שאוסר בזה דלא דמי לקוצץ עמו לכתוב לו ספר או לארוג לו בגד דרתם הרשות ביד העכו"ם שלא לעשות מלאכה בשבת וי"ט אלא ביום אחר כשירצה אבל כששכרו לזמן קצוב הוא מחיוב העכו"ם לעשות מלאכה לישראל בכל יום ואפילו בשבת וי"ט הרי זה כאילו צוה לעשות מלאכה בשבת ואסור וכן מסתברא , בר"א ששכרו למלאכה מיוחדת כגון בגד לארוג או ספר לכתוב כמו שאמרנו אבל אם שכרו סתם לעשות לו מלאכה לכל המלאכות שיצטרך תוך זמן שכירתו לטולי עלמא אסור לעכו"ם זה לעשות מלאכתו לישראל שרדי כל מה שהיא עושה הוא עושה בשליחותו של ישראל כאלו צוה עכשיו לעשות מלאכה זו וע"ל סימן רמ"ו .

ו יהודי הקנה מכס ושכר לו עכו"ם לקבל המכס בשבת אם שכרו בשכיר יום אסור ואם הוא בקבלנות מותר כגון שאמר לכשתבני מאה דינרין אתן לך כך וכך וכן יטול להשכיר המכס של כל השבתות לעכו"ם והעכו"ם יקח דריוח של השבתות לעצמו ולא חיישינן שיאמרו לצורך ישראל הוא עושה אע"פ שהדבר מפורסם שהוא של ישראל ובמלאכה מפורסמות הא אסרינן לעיל ואע"פ שאינו משכירו אלא לימי השבתות לבדו שלא בהבלעה וזה נראה יותר כשכר שבת אפ"ה במקום פסידא מפורסמות כה"ג חששו שמא יעבור ואתי לקבל הוא בעצמו את המכס אם לא יתירו לו הקילו בו * ישראל הממונה על המטבע של מלך דינו כדיון הממונה על המכס ואע"פ שמשמיעים קול בשבת בהבאת המטבע לא חששו בזה מטעמא דלעיל מנדי' וחד' שלא ישב הישראל אצל עכו"ם בשבת כשעוסק במלאכתו במטבע או בקבלת המכס שלא יהא נראה כמצוה הוא לעשות בשבת וע"ל סי' רנ"ב .

ה"ה ותע"ג הדינא למיחר אפי' אי לא דיי' ליה לקבל ע"י עכו"ם ואתי לקבל הוא בעצמו את המכס לא חתי' לתעבד רק יאסור דרבנן דקבלת מכס אינו חלף יאסור דרבנן ואס' ס' לטע' חזיר כ"פ אמריה לעכו"ם סלף במקום תנוד אע"פ סלף חדרבנן דהא כל אמריה לעכו"ם סלף במקום תנוד

לא שאני ס' בין מלאכה לאריסותא למלאכה דרבנן וע"ל סי' ט"ז סעיף ה' ומינה תרמי' סעיף כ"א וסי' רפ"א סעיף ז' וסי' ט"ז סעיף ג' היינו כעטם תשום דה"כ איכא ליתוס' לאיסור האריסותא דהיינו טעם יבטח עק' דוד מקבלים תשום (ו) וע"ל סימן ע"ד סעיף ב' וסימן ט"א סעיף ג'

רמ"ה ישראל ועכו"ם שותפים איך יתגדו בשבת וכו' סעיפים .

ה"ה וע"ל סימן רמ"ג סעיף ב' ואע"ג די' לתק' בין שדה לבין תנוד ומרחץ דבשדה דין הוא שיכא אסור כשלא התנגדו שחלק הישראל מחשבה ותחובה כשחלק המלאכה שששה העכו"ם בשבת לבדו כחומר ומרחץ שאין חלק ישראל מחשבה כק' יהא מותר להטק ולומר יהא עלי' כחול ושלך בשבת אפי' כחל החס' אפי' כיו אסור גם כזו דהא חלק תשום אי' כחיל' תעמיד טעל כ"הים כיום השבת ביום

א ישראל ועכו"ם שיש להם שדה או תנוד או מרחץ או רחיים של מים בשותפות או שהם שותפים בחנית בסחורה לא יאמר הישראל לעכו"ם תתעסק ותעמד אתה בו בשבת ואני אתעסק בו ביום אחר כגון בחול דכיון שהם שותפים בנוף הרבר לא דמי למשכיר דלעיל דהתם כל העבודה לעכו"ם השוכר אבל הוא הרי מוטל על שניהם להתעסק בו בצרכי מלאכתם בשהו בכל יום זה חצי יום זה חצי יום ודי' כאילו מעמיד פועל במקומו שיעשה מלאכתו בשבת כחצי היום והוא יעשה כנגדו במקומו בחצי יום אחר כחול וזה ודאי אסור * אלא יתנו בתחלה בשעה שבאין להשתתף קודם שזכו בשותפות שהיה שוכר השבת ועמלו לעכו"ם אם מעטואם הרבה ושכר יום אחד ועמלו בחול כנגד יום השבת יהיה של ישראל לבדו שיוון שהתנו כן מתחלתו ה"ל כאלו אין לישראל חלק כלל בדבר זה

חומר ענוש שכר בהנהגה לשרוף תלויה על פניהם ואם חר והשפירה לענוש כתב הר"ל דברי תנ"י וכל הינוש אלו אין חולק בין שום למחר בהיותו (ט) כתב מ"ע לא קן הוא רבא כ"ג בפסקי פני ביה לכן עזרו אלף הטעם דשקלאות כדי שלא יכחשו ואם בני ישראל כדמיון או בקבלת ענוש טוב א"ל ע"כ ועיין ב"ל בהנהגה ישראל והאלב חתלה לו וחלה לענוש יפקודנה או יתנה שמו שנתחייב כשבת באחריות ואלו שרי להמתו לחטב חסר מ"ע סימן ק"ב , (י) ונגלו נפש יתום לנאשו רב"ח סימן ר"ו , (יא) ור"ל בבליה חתנה דש שבתה ב"ט וק טטה דעת שר"ג ס' ש"ה ור"ל ללבוש וט"ע כתב פת"ש נ"ג סימן ל"ב ולחיות להשפיר בהתחן ולקבל שמירתו ב"ט שלא בהבלעה וכל"כ כשנולח שמרו ענוש כסודו ותוליד תשאלת ב"ט .

רמ"ו

דיני ענוש המביא בתכום בשבת וכו' סעיפים

האחריות על הענוש אפי' אנשים שאו מיד כשיתחילו בה קצאה לאנשים והיא שלא להתחייב עליה באנשים ובלבד שינתו' לו כן בערכאותיהם כדי (ט) שהיא הדבר מפורסם וידעו הכל שמיד שמתחיל לעשות בה מלאכה הוא של ענוש ולא יאמרו בהמתו של ישראל עושה מלאכה בשבת וכל צדדי היתרים אלו הלכתא נינהו ויכול (י) לסמוך עליהם לעשות כן אפילו אם הברמה כולה של ישראל ושנתפות שאמרוט לאו דוקא ובלבד שהיא צד ההיתר שעושה מפורסם מפני מראית העין שלא יאמרו כו' ב"ג (יא) אין אדם מצוה על שבתת בהמתו ולא נאמר למען יתח ונמנר ובהמתך ונמנר אלא בשבת וא"כ דיני בהמה ב"ט כדיני כלים שעושה בהם מלאכה שכתבנו בתחלת סימן זה לענין ע"ת .

א שאלו אדם איגרת ביד ענוש ואפי' בערב שבת עם חשכה ודוא שקצץ לו דמים כמה יתן לו שאו הענוש בהנפשי קטרח ובלבד שלא יאמר לו (א) שילך בשבת דדי חלך בשליחותו ממש בשבת ואם הענוש מעצמו או"כ שילך בשבת אין צריך למחות לו דברירי' קטרו' ואם לא קצץ לו דמים אי לא קביע בי דואר במתא פירוש איש ידוע שכל כתב אליו יוכל והוא משכיר ומשלח כל איגרת לשי שנשתלחה אליו אסור לשלח אפילו ביום ראשון שאין דעת הענוש אלא אישראל קסמך ובדישראל קא עסיק ואי קבוע בי דואר במתא משלחן אפילו בע"ש שאין השליחי' נקרא אלא על שמו ואפי' לא התירו אלא כשיה' ישרות ביום שיוכל השליח להגיע לבית הסמך לחומה (משום דאמרין שמא ביתו דוא שם)

ב ויש מתירין אפי' בלא קבוע בי דואר במתא ואפי' לא קצץ אלא שכרו לימים (ב) ככל יוס דבר קצוב בהליכתו ובחורתו אלא שאינו מקפיד עמו ובאיזה יום ילך ודוקא בד'וה' כיוון שהוא רחוק מן העי"ב אבל בערב שבת ככהאי גוונ' אסור אפי' שלא הקפיד על היום שילך כיון ששכרו כל כך סמך לשבת ושמא הענוש יצא בשבת נראה כאלו צוהו לילך בשבת .

ג ואם התנה עמו שיתן לו שכרו סתם אפי' שלא פירש כמה יתן לו דינו כקצב דינין שנדר לתת לו שכר סמכא דעתו לענוש עליה וכאילו קצץ חשוב ליה וברדייה קטרח אבל אם שלחו בסתם ולא הזכיר לו שום שכר אף על פי שיש ברעת שניהם שיתן לו שכר אסור דלא סמכא דעתיה דענוש כמה יתן לו וברישאל קא עסק .

ד ואם הענוש אומר לישראל שרוצה להוליך לו כתב בחנם למקום שהוא רוצה מותר ליתנו לו אפי' בע"ש שהדי הענוש מאליו הוא עושה זה ואינו עושה אלא להחזיק טובה לישראל על מה שעשה לו כבר וה"ל כאלו קצץ ודוקא שהענוש התחיל לומר לישראל כן לילך לו בחנם או ודאי דעתו על מה שקיבל ממנו כבר ושירי אבל אם היה ישראל מתחיל ואמר לו לך לי בחנם והענוש מתרצה לו אסור דודאי הענוש ע"מ לקבל פרס הוא עושה זה לא הזכירו ואסור דבישראל קטרח .

ה ואם הענוש כלאו הבי' הולך למקום אחר וישראל מתחיל ואומר הולך לי זה האגרת עמך אפי' בחנם שאין מקוה לשכר פעלו אלא שעושה לו טובת הנאה מותר .

ו מי שיש לו ענוש שכיר לחדש או לשנה שיעשה מלאכתו מה שיצוהו אסור לשלחו בערב שבת עם אגרת שבוה ודאי הענוש אינו משתכר בכך אלא הישראל נותן משליחות זה שהענוש ילך בשבת בשליחתו ובימים האחרים ימנר ויבא ויתעסק במלאכה אחרת ו"א שמטעם זה אפילו שלחו בד'וה' אסור להיות בשליחתו בשבת וחזקא ששכרו סתם לעשות לו כל מלאכות שיצטרך בתוך זמן שכירתו אבל אם לא שכרו לזמן קצוב אלא לשליחות לאגרת בתוך ימי שכירתו י"א שזאת לשלחו אפילו בע"ש שהענוש ברדייה קטרח דהוי כמו שכרו לכתוב ספר בזמן קצוב ולפי ה"א דאסרי לעיל בסימן רמ"ד סעיף ה' זה גם כן אסור .

רמ"ז

דיני המפליג בספינה או בשיירה בשבת וכו' סעיפים

א אין מפליגין לים בספינה בפחות מג' ימים קודם השבת והטעם משום עונג שבת שכל ג' ימים דראשונים ישרים צער למפליגים על ידי נענוע הספינה כרכתיב ויחוננו ויגעו כשיכור שגופו משתכרת ומוליד הקיא ואין רוחו הזורת אלא עד אחר ג' ימים וא"כ המפליג תוך ג' ימים דדי הוא כאלו הוחה עונג שבת בירם לפיכך אסור חז"ל להפליג בספינה תוך שלשה ימים לתוך הים וקודם שלשה ימים מותר ואם הוא דרך מועט כמו מצור לצידן שאין ביניהם כי אם מהלך יום אחר מותר להפליג בע"ש מפני שאיפשר שיגיע שם קודם השבת וחזקא שהספינה מפליג' בבוך אבל אם עשה עונה או שמים על היום אסור לו להפליג שהרי אי אפשר להגיע עם קודם הלילה ויתעכב שעה או שנים על הספינה תוך הלילה כצער ותכטל באותה שעה או שנים מעונג שבת ולא משום אסור

תחומין שאין תחומין במים ולמעלה מעשרה כמו שיתבאר בע"ה ובמקום שנתנו להחמיר שלא להפליג בע"ש כלל אפילו דרך מועט אין מפליגין ולדבר מצוה מותר להפליג בספינה אפילו בע"ש שכיון שעוסק בדבר מצוה פטור (א) ממצות עונג שבת דהא ק"ל העוסק במצוה פטור מן המצוה * (ב) מ"ג פסק עם הספן על מנת שישבות ואם אח"כ יעבור הענוש ולא ישבות אין בכך כלום (וע"ל סי' ת"ן סעיף ה')

ב וחזקא בימים המלוחים שייך טעמא דאין מפליגין משום עונג שבת דימימ דדוקא יש לדם צער למפליגים בשלשה ימים הראשונים אבל בהדרת הגובעים ומשכין אין להם שום צער למפליגים בספינות אל הנדרות לפיכך מותר להפליג כהן בספינה אפי' בע"ש מ"ג שייך בהו איסור תחומין שאסור לילך בדם בשבת חוץ לתחום מדרבנן דמן התורה אין להם תחומין כלל שאין תחום מן התורה אלא ב"ב מילין דומיא דמחנה ישראל שהיתה על היבשה כמו שיתבאר בע"ה בהלכות תחומין גם ביבשה אין תחומין מן התורה אלא בפחות מעשרה סמוך לקרקע ששם היא עיקר תשמישי' של אדם אבל למעלה מעשרה אין תחומין אלא מדרבנן אפילו ביבשה לפיכך במים אין תחומין דאריי' כלל מזה דרבנן גזרו במים למטה מעשרה אטו למטה מ"ג דיבשה אבל במים למעלה מעשרה לא גזרו כלל כיון דאפילו ביבשה למעלה מעשרה אינה אלא דרבנן לפיכך בנדרות הידועים לט שאין בעומקן עטרה מקדקע (ג) הספינה עד קרקע המים אסור לצאת כהן חוץ לתחום בשבת ואסור להפליג לתוכן ג'ל תוך שלשה ימים קודם השבת משום איסור תחומין אבל אם אין ידוע לנו שאין עומקה עטרה טעמים מקדקע הספינה עד קרקע הגדה באותן אמצעו שמפליגין בהם אפי' בע"ש אפי' דלא ידעי' בהאי שעומקה עטרה כו' אמרין סתם נהרות הם עטרה ואוליגין לקלא מיהו גם אותה הספינה ההלכ' בנדרות הגדולות (ד) ומשכין אותה על ידי בהמת כמקום שיש לחוש שיבא לדי מלאכה בשבת שיצטרך לסייע לא התירו ליכנס בהו תוך ג' ימים קודם השבת אפי' בנדרות הנובעין ואפי' ידוע שעמוקים י' כו' דכל ג' ימים קודם השבת קמי שבת מיקדי וכלאו מתנה לדחות את השבת דמאי באם יצטרך שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש כמו שיתבאר בס' שכ"ט אבל קודם ג' ימים אפי' כפסי' שמשכין אותה ע"י בהמות ואפי' אין בטובה המים עטרה ואפי' שיש לחוש שיצטרך הישראל לעש' בה מלאכה בשבת כען לסייע להוליך הספינה מותר להפליג דבית שבת שעבר מיקדי ואינו נראה כמתנה לדחות את השבת כיון שהוא רחוק מן השבת הכא בשבוע ואו אף אם יבא לידי מלאכה בשבת סבת נפשות הוא מותר שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש דוחי בהם כתיב .

ג והיכא דמותר להפליג מע"ש אם נכנס לע"ש לספינה מבע"י עד שהחשיך וקנה בה שבתה ונשאר בה בתוכה אפי' שמפלת הספינה מותר דאפי' דהספינה מפלת הוא נשאר באי"מ מחיצתו שקנה בה שבתה ומותר לו לטלטל בבולה שהיא כביתו והוא שלא יצא מזה"פ מעת שקנה בה שבתה שאם יצא ממנו נתבטלה שבתו ואסור לחזור ליכנס בה בשבת על מנת להפליג בשבת * יש מתירים אפי' יצא מן הספינה אחר שהחשיך שמאחר שקנה בה שבתה כשעה שהחשיך דרי הספינה היא כביתו לפיכך כשיצא ממנה אחר שהחשיך ונגנס בה אח"כ דרי נכנס לביתו ואם אח"כ הפליג הספינה מחוץ לתחום לית לן בה כיון שאינו עושה מעשה ביציאתו חוץ לתחום ויש שעושין קידוש (ה) בספינה וחוזרים אליהם בביתם ולמחר חוזרים לספינה

גכ"ה וע"ל סי' ל"ח סעיף ה' וסימן תר"ט סעיף ז' וסימן ק"ח סעיף ז' ובסמך סעיף ד' סתבאר אינו דבר חביב דבר פניה ובסימן ס"ה סעיף ד' יתבאר איך הקפידו חז"ל על שפ"כ"כ ועל כבודו וכן נסיתין ר"ן ובסימן רמ"א

(א) גם נדר שילח תשאל ביתו של ישראל קודם השבת (רמב"ם ס"ז) (ב) כתב מ"ע שיה' כיון שזה דוקא לים חמירין והוא סי' ר"ן לברייתא: שהטעמו ר"ף ורמב"ם שהם האוהרים דס"א וקשה על הש"ע דסתם טוחיים אפי"כ כתבמה דהא ס"ג ועיין בב"ח שס"ד דיימס אלו ווי"ט ועניין כלל הנון הוא לתפוס כחומות כל הפרטים .

סימן רמ"ח

(א) אבל כשהספינה לטובה תעשרה אסור אפי' בדבר תלוש אפי' מ"ק דשבת וי"ע דלפטר ולא ק"ל סוחי' כמו דק"ל דברי קודם ג' ימים גם לקמן כשתחלו להטב דברי לומר תלוש ועיין בסוף סימן זה (ב) ובקודם ג' ימים אין נדרין לטובה (ב"ח) ואם הולך תוך ג' ימים דבר תלוש וס' חשש שייעכב אם יספיק לטובת המפליג כג"ל אם ירד לטובתו ונש"ג תשמו להיתר ע"ג (ג) הב"ח פסק דהבנים מטעם האיסור עד קרקע מים ולא מקרק' כשפלי' שתקוע' בימים (ד) ללא חזקא תשפין ע"י כשפוח אלא: אם יאסור בו לטוב שבת אפי' בלא ממש בהיותו כחומה כש"ע (ה) חזקא שמלתיקין סס מידות חולקין סס סעודה וחסדים

אם עדיין הם אסור (ח) ואם אין בו חלק כבד
 בע"ה הדין לאסור ע"י ישראל אם לא אסר ע"י
 עכו"ם ואפילו הוא נזק ואם התור כבר תחת
 אין להחזיר אפילו ע"י עכו"ם ובאין עם חרף יש
 להקל תמוס כבוד שבת אם לא ע"י עכו"ם (ט)
 מ' שלא נעטמו למחרי כדמוכח פ"י ט"ח סעיף
 ט"ז (י) קדירה של דיוסא שמהין אותה ע"ב
 כירה בשבת לתור כשחורידין אותה תותר להגיס
 הרבה וערב ולבנות בצד פירור על זידי הקדירה
 או בתוך הקדירה עד שיתערב הכשר והמים
 ותחתן נעשה כולי גוף אחד (אגרת הרמב"ם)

סימן רנ"ד

(א) ואם שבת ושהה הכסיתו ה"ח וכן רש"י
 אפי' בשבת בשר (ב) היינו לשרא קחא
 דכסעף לנשי דליל לא י"א כל שאין התור מוססה
 מנו ע"ג גחלים הוא ואסור , אפי' בגדי וז"ל
 (ג) ל' הש"ע עבר או שבת (ד) תותר ליתן
 הפחיתים סמור לחשיכה אלל האם או לתוך הקבלין
 ואם הולין מן הקבלין ועדיין לא נללו אסור
 להחזיר (אגודה) (ה) כתב תי"ט דאם לא הספיק
 פחת הפל בתור בע"ש עם חשיכה יש לסמור
 על ס"ד דחמור לנע"ם) כדבר חושב והעכו"ם
 אופה אותה בשבת (ו) כתב תי"ט דליל דהגור
 פ"ל כבוד דאף קריית פנים דפת הולא הוא דבון
 שהתור חס תתיר אותו כול לקרוב תהגל של
 פולל התור ע"ב וז"ל פסק קולל חזירה לה סת"ף
 בין שבת בין בחירה ע"ג גחלים שרי והא שכן
 (ז) במי"ט מולק דלל שיש ט' סעודות אף
 שאלמו לנוד יום אסור גם אם אכלו לנוד
 מ"ש יתבאר בסמוך דאין אף לזקן כבוד לחשיכה
 ול"א דודאי לפתחה אסור לית לנוד מ"ש ותב"ח
 שדמות (ח) אבל לא לתור דל"א לאדם תע"א כדי
 שזוכה חזיר (ט"ס) ול"א דטובה לית דלמי
 קחא אפי' בטוב אסור מ"ש ב"י דתסורו תשיכה
 בפניו ט' ואם כן לפי' שם דלא רבו השמים
 כן מ"ש אין לאסרו כסוג
 סימן

לא מתכוין ואע"פ דפסקי רישיה אמנם אין להחזיר שהישראל (ח) וישב החמין על התור והשפחה מבערה
 אח"כ התור דהוי באחד נתן הקדירה ואחד הצית את האור שהראשון פטור אבל אסור. (ועל ידי
 שפחה מותר אפי' לומר לה לעשותו דבכנות זה לא גזרו אמירה לגוי)
 בד"א שנגצטנו הקדירות לגמרי אבל אם הקדירות עדיין הם חמין (ט)
 מותר להעמידן אפילו ישראל אצל תנור בית החורף מאחר שנתבאר
 דתנורים שלנו יש להם דין כירה וסמיכה בכירה שאינ' גרופה וקטימה
 בדין גרופה וקטימה לענין נתינה עליה וכבר נתבאר שגרעו להקל
 בחורה בשבת אפי' הניחה על גבי קרקע וה"ה לסמוך לתנור שאינ'
 גרופה וקטום האיל והקדירה עדיין חם ומבושל כל צרכו וכן המנהג
 פשוט להחזיר *

כ"ה ועל כיוון ט"ח סעיף ט"ו והל' דספיין
 חסר להחזיר חכשיל לתוך החסר בשבת
 לאחר כעודת גמריה כדי לתור אותו שלא ינטע
 גמרי היינו העטם תמוס דכבר נתבאר בסעיף ב'
 דכל שנטע בשבת תותר להחזיר בשבת אפילו
 הניחו ע"ג קרקע אפי' דהיינו דווקא להחזיר
 לכירה גרופה וקטומה אבל לכירה שאינה לא גרופה
 ולא קטומה או לתנור ומופח שביקרוה בגפס' או
 בעטם אפילו נרתי וקטום ליכא תלן דפליג
 דאסור כחו שנתבאר בסעיף ב' הא כבר נתבאר

רנ"ד דיני תבשילין המוכנים בע"ש וכו' ט' סעיפים

א אע"פ שבשר חי מותר לשהותו ה"מ בקדירה מפני שאינה ממהרת להתבשל שפניו כך הוא מסוך דעתו
 ממנו עד למחר ולכא למיחש לשמא יחתה אבל בצלי שאצל האש אפילו כהי אסור להניח סמוך
 לחשיכו מפני שממחר לצלו ואפשר לו לצלות שירא רצוי בעוד לילה ולא מסוך דעתו מיני ואמתי לחתוי לוגיבו
 לצורך הלילה וה"מ בבשר שור או עז אפילו מנותחים או בגדי ועוף שלימים דלא מיוחד מחתוי אבל בשר
 גדי ועוף שרם מנותחים לאיברים מותר דלא חיישינן לחיתוי שאם יחתה בגחלים יתחרך הבשר שא"צ חיימי'
 דדבה אלא על ידי חמיו' האש בלבד הוא נצלה וביראי לא יחתה בד"א כשצולה בשפד אצל האש
 או בתנ' ודו פתוח אבל אם היא בתנור וטח פניו בטיט בין גדי ועוף אפי' שלימים בן בשר שור ועז
 אפי' מנותחים מותר דלא חיישינן לחיתוי כיון שהיא טוח בטיט ואין חילוק בזה בין אם היא חי לגמרי או
 שנתבשל קצת דלתרתי לא חיישינן שמא יפתח ושמא יחתה כולי האי לא חיישינן כיון דטוח בטיט וה"א
 דבתנור טוח בטיט הכל שרי כמו שאמרנו ועל גבי האש שדוא כנולה וכן בתנ' שדוא כנולה ואינו מוכסה
 כלל הכל אסור אפי' בגדי ועוף מנותחים לחיתוי דלא לחרוכי אבל בתנור שפניו מוכסה אלא שאינו
 טוח בטיט אז יש לחלק בין גדי ועוף מנותחים לשאר בשר גדי ועוף כשהם מנותחים הרוח קשה להם
 אז לכא למיחש שמא יגלה התנור וחת' בגחלים אע"פ שאינו טוח מפני שירא שיכניס בו הרוח ופסיד
 הבשר לפיכך אם התנור מוכסה אע"פ שאינו טוח בטיט מותר אבל בשאר (א) בשר אפילו בגדי ועוף כשהם שלימים אין הרוח מזיק להם
 ואסור בתנור שאינו טוח בטיט אע"פ שהוא מוכס' דחיישינן שמא יגלו וחתה בגחלים והכי נהגו .

ב אין צלין בצל ביצה ובשר על גבי גחלים אלא כדי שיצלו נבע"ל נושני צדדיו כמאכל בן דרוסאי שהוא חצי בישולו ואע"פ דבצלי' ראויים
 לאוכלים חיים איננה טוב לאוכלה חיה ובשר חי דמיאובשר אפילו הוא בשר גדי אסור דכין שהניחו (ב) ע"ג גחלים אינה חריש לא לזקא ולא
 לחרוכי אלא רוצה שיצלה מדרה אע"פ שיתחרך ואע"פ שדדוח קשה לו הלכך חיישי' שמא יחתה אבל כשנצלה כמאכל בן דרוסאי לא חיישי'
 דחיישי' דילמא אתי לאחרוכי אפי' הוא בשר שור שמאחר שדוא ראוי לאכל' למה יחתה שמא יבא להפסידו .

ג ואם עבר (ג) ישכח ונצלה בשבת באיסור אסור לאוכלו .
 ד פירות שנאכלין נמות שהן חיון ורוצה לצלותן הרי כיון שראויין לאוכלן חיון הוא בעודן חיון כאילו נצלו לפחות כמאכל בן דרוסאי לפיכך
 מותר ליתנם סביב הקדירה סמוך לחשיכה אע"פ שאי אפשר שיצלו קודם שחשיכה ולא חיישי' שמא יחתה דדא ראויין לאכילה
 כבר מידו אם הם בקדירה צריך לזהר שלא יחזרו דכיון משחשיכו" ושללא להסיף עליו עד שיצלו מפני שממחר לגמור בישולם בשבת .
 ה אין נותנין פת לתנור (ה) אלא כדי שיקרמו פניה המדובקת בתנור דכיון שנקרמו פניה המדובקת בתנור כ"ש כבר נקרמו פניה שכלפי
 האור והיו אפי' כמאכל בן דרוסאי ולא חיישינן שמא יחתה דמחזיק חרף ובחורה ע"ג גחלים אין צריך שיעוד כל כך אלא דיו בגדי
 שיקרמו פניה שכנגד האש שאז ודאי לא יחתה שלא יחרך .

ו ואם עבר ונתן אותם סמוך לחשיכה כ"כ שאין בו שיעור קדימה אם במיזר אסור לאוכלו עד מוצאי שבת בכדי שיעשה דהא נעשה בו
 איסור שנאפה בשבת ואינו אסור עולמית דהא לא עבר אלא מדרבנן שהרי נתנו לשם קודם הנשמת שבת ולא עשה איסור דאורייתא
 ואם בשינוג אם אין לו מה יאכל התירו לו לרדות מזנו מזון שלש סעודות לשבת דרדייה אינה מלאכה היא ואם יש אחרים ג"כ שאין להם מה
 יאכל יוכל לומר להם בא ורדו לכם ג"כ מזון ג' סעודות וכשהוא רודה לא ירדה במדרה שהיא כדרך שנועשה בחול אלא ישנה מעובדה דחיל
 וירדה בסכך וכיוצא בו ואם אי אפשר לו לרדות ע"י שינוי התירו לו לרדות אפי' ברחת כיון שאין לו מה יאכל ואם נתנו בכדי שיקרמו
 פניה והוא לצורך שבת כיון דלא עבר איסורא וצורך שבת הוא התירו לו לרדות כדדבר ואם יש לו מה יאכל (ז) ואפוא שלא לצורך היום
 אסרו לו לרדותו בכל ענין אפי' ע"י שינוי ושיעור הקדימה הוא כשפורסה ואין החמין נמשכן ופשיט"א ופלאד"ץ צריך שיעור שיקדים פניו
 למעלה ולמטה ויתבשל גם מה שבתוכה כמאכל בן דרוסאי דאל"כ אתו לאחתיי וכל זה בתנור שאינו טוח בטיט אבל אם הוא טוח בטיט או
 שאינו אופה לצורך שבת רק למוצאי שבת הוא' רש לו זמן אחר לאפותו מותר ליתנו סמוך לחשיכה דלא שייך למיגזר ביה שמא יחתה
 דלמה יחתה שדרי יש לו שהות דדבה לאסת אלא שאסור לרדותו בשבת ואם עבר ונתנו בשבת עצמו לתוך התנור או ע"ג גחלים בין
 בשנוג בין במיזר התירו לו (ח) לרדותו מדרה אפילו בלא שינוי כדי שלא יאחר ויכא לדיי איסור סקולה דמוטב שיעבור אריהוי שהוא
 אינו איסור אלא מדרבנן ולא יבא לדיי איסור דאורייתא .

ז ורדייה הנזכרת פירושו כמו שהיו עושין ביכדים שהיו מדביקים הפת בתנור ואז כשחזרין ויפרידן אותו מן התנור היה בו טורח חכמה
 יתירה מי שהיה יכול לעשות שלא יפרר הפת וזה הוא שאסרו חז"ל מפני' שהיה בו טירחא יתירה אבל בתנורים שלנו שאין מדביקים
 בהן את הפת ואין צדיקן רדייה לא במדרה ולא בסכך שמצויין אותו בקל אם נתן פת לתנור מבע"ל וקדש עליו היום מותר להוציא
 אפי' יותר משלשה סעודות בסכך או בשים דבר שיתחב בו ומ"מ לא יציא ברחת משום דניחוי בעיבדין דהל' .

ח לא ימלא אדם קדחה עסקיית ותורמוסין ויתן לתוך התנור ע"ש סמוך לחשיכה י"א דטעמא מפני שדברים אלו אינם צדיקן בישול רב
 ודעתו עליהם לאוכלם לאלתר ומפני כך אע"פ שלא נתבשלו כל עיקר יש לחוש לשמא יחת' שדרי הם כשאר תבשיל לרתחיל
 להתבשל ולא נתבשל כל צרכו שאסור להשהותו וי"א טעמא לאידך ניסא מפני שדברים אלו צריגין בישול רב ולא יספיק להם כל הלילה
 להתבשל חיישינן שמא יחתה בהם למחר בישולם אפי' יצאה אותם לצורך מחר ואע"פ דלא (ט) ג"מ מדיי בין אלו עניי הגעמים הם
 לטעם דראשון אפי' רוצה אותם לצורך המח' אסור ליתנם סמוך לחשיכה שמא ימלך וחתה כדי להאכילם לצורך הלילה ככל מ"מ
 כתבתי ללמד מהם לשאר הדברים שיש לחוש לשני הדיעות ולא דוקא לתנור אלא אפי' ה"ה לנדיה וטופח שאינם גרופים וקטומים
 שאסור ואם עשה כן אפילו בשנוג אסורים למוצאי שבת בכדי שיעשה .
 ט כיוצא בו לא ימלא אדם חבית של מים ויתן לתוך התנור ע"ש עם חשיכה אפילו לצורך מ"ש דשמא יתקדד במ"ש סמוך לחשיכה
 וחתה בגחלים בשבת כדי שיתחמם לאלתר לכשתחשך ואם עשה כן אסורים למ"ש עד בכדי שיעשו ואע"פ דברדיית הפת התירו אם
 נעשה בשנוג שאני התם שיש מ צורך מצוה של ג' סעודות הקילו בו משום כבוד שבת אבל בדברים אלו דליכא כרו מצוה לכבוד
 שבת לנ' סעודות גזרו אף על השנוג מפני שדא שדקילו בו .

א אין עושין מדורה מעצים סמוך לחשיכה אלא עד שיצית בהן את האור בענין שתראה השלהבת עולה מאליה בלי סיוע עצים אחרים שאל"כ יש לחוש שמא יאמר משחשיכה הביאו עצים ונניח תחתיהם ואם עץ יחדי הוא צריך שיאחז האור בתוכו ברוב עביו וגם מבחוץ ברוב הקיפואם לא ידולקה כ"כ אסור ליהנות בה בשבת גזירה שמא יתנה בה ויניד העצים כדי שתעלה השלהבת וכשהורלקה כשיעור זה יטל להתחמם כנגדה בשבת ולהשתמש לאורה בין אם היא על גבי קרקע או על גבי המטרה ואפי' היא מרברים שאין עושין מהן פתילה לגר שבת דשאני מדורה מנר דמדורה חולקת יפה וליכא למיגזר בה שמא יטה .

(א) פי' כפולת של זיתים או כותשין ולכן ג"כ זהו ובר"ף דהב"ס כתבו דמי שנתן זיתים וזכה וכל דבר המיועד .

סימן רנ"ו

(ב) פי' לחמטת סבא (ס"ט) .

סימן רנ"ז

(א) נלע"ז דהב"ס מיידי לענין לאסור הכבשיל דיעבר בזה תוהו כמבואר דע"ז כיין דלא תהיז מעשיו תכל כאלה לכתולה אסור להטמין וכבאי יתיירי ס"ז ובע"ז הקשה דברי ה"ס"ע (להדי דוקא דלאו דוקא נקט וי"ל ש' חלל אפי' ורע לו ע"כ וכתב שפירש"י לק"מ וכן נכון לדעת (ב) תוס' לו היסד שיד דיעבר ונגיל בהענין כסוג . ובאמת שר"ל כ"כ אלא דכתב קודם זה וי"ל דכל זה איש אסור אלא כמבואר לגורך הליכה אבל כשמתמין לגורך תו' תוהו להטמין תעבי' דבר שחובי' הכל על זה כתב ודעבר וי' טוב ראייתו במ"ט כסוד וי"ל יש חסרון כאן (ג) כמ"ע הכינים מי חבן והלכ"י השמיטו פסוק דתעב"ס לא תזכירו וידיכא נרחין דבר כמ"ע דלא תעבי' תעב"ס פ"ד כתב דתקנת פרי הרמב"ם סוד חבן וק סוד כפי' המטה לרמב"ם (ד) כתב י"ט רי"ף והרמב"ם סבא דמגין תחת ד"ל תוהו כן ג"ל להורות סבא כמבואר ר"ל אפי' חס דבר שאינו חובי' הכל הוא וזרי להטמין בו (כ) כתב י"ט לא ידעתי זו תנין ש' דמין להספת טרס ביטול אפי' לא נתגלה מי ע"כ גם ק"ל תלי אפי' אפי' אפי' אפי' תשמיכה ולכן ח"ל שנתגלה אפי' תשמיכה לכן ג"כ דגם כמבואר דוקא כלא נתגלה אסור להוסיף וי"ל דוקא שנתגלה כי לא קאי כלל אלא שנתגלה כל ערכה אלא קאי להעלה דלא נתגלה תשמיכה תוהו לכסותו קאמר דוקא שנתגלה תשמיכה אבל שנתגלה תעבי' אסור זה תבאר כפי' וע"ז כתב בע"ס דנראה כמבואר כמבואר וי"ל אפי' דל"כ כן כוונת הכותב וכן דעת הכ"י ת"ח יש לסמוך על הכ"י דתחיר לכסות אפי' נתגלה תעבי' אם לא עילה מי לכסות תשמיכה (ו) וי"ל דעבר תוהו כמבואר דלעיל סוף סעיף א' . פי' רע

ב ובפחמין ו"א אפי' לא אחז בהן האור אלא כל שהיא שרי מפני שהם דולקים והולכים .
ג מדורה של גפת (א) ושל גפרית ושל קש ושל נבבא אפי' לא אחז בהן האש אלא כל שהיא שרי שהם דולקים והולכים וכן מדורה של קנים ושל גרעיני תמרים כשהם מפורדים אבל אם הקנים אגודות והגרעיני' בסל אינם דולקים יפה עד שיצית בהן האור עד שתראה השלהבת עולה מאליה וי"ל בהיפך .

רנ"ו

דין תקיעות בע"ש וכו' סעיף אחד .

א כשהיו ישראל ביישובן היו תוקעין בע"ש שש תקיעות כדי להבטיח את העם ממלאכה נאשר דם מבוטאים בפרק כמה מדליקין לשיכך נרגו גם עכשיו בקדילות הקדושות שכל שזוהא פסוק (א) לשבת כחצי שעה או כשעה שמכריז הש"ץ שיכינו עצמן לשבת וזוהא במקום דתקיעות שבימיהם וכן ראי' לנהוג בכל מקום ;

רנ"ז

דיני הצמנת חמין וכו' ח' סעיפים .

א מאכל שרוצה להטמין לצורך מחר אסור להטמין אחר שחשכה אפי' בדבר שאינו מוסיף הבל דגורו בה רבנן שמא כשיצוה להטמין ימצא קדירתו שצטננה וירתיחנה תחלה קודם שיטכנה כדי שתשמור חומה עד למחר ונמצא מבשל בשבת לפיכך אמרו שאסור להטמין כלל אחר שחשכה אפי' בדבר שאינו מוסיף הבל אבל בספק חשיכה ספק אינו חשיכה טומנן ברבר שאינו מוסיף הבל ולא רצו לגזור בה משום שמא ירתיחנה דסמוך לחשיכה סתם קדרות ורתוחות הן מפני שדרך להעביר מן האש סמוך לחשיכה וליכא למיחש בה שמא נצטננה וירתיחנה אבל בדבר המוסיף הבל אסור להטמין אפי' מבע"י גזירה שמא יטמין ברמץ שיש בה נחלת וי"ל ויטמין ברמץ שהרי מבע"י הוא התם איכא למיחש שמא יתנה בנחלים משחשיכה כשיבא להטמין מאכל שלא נתבשל כבר כל צרכו לפיכך מרו אף בביטול כל צרכה עד שיגרוף או עד שיקטום ואם הטמין בדבר המוסיף הבל אסור התבשיל אפי' בדיעבד דווקא כשהטמין בצונן ונתחממה שם או שצטמק ויפה (א) לו אבל אם עמד בחמימתו בשעה ראשונה מותר וי"ל שהמאכל מותר אם הטמין בשוגג מבעד יום אפי' בדבר המוסיף הבל ובדיעבד (ב) יש לסמוך על זה ובלבד שלא יהא רגיל בכך .

ב ובשבת אסור להטמין אפי' בתבשיל שנתבשל כל צרכו ואפי' בדבר שאינו מוסיף הבל ומ"מ לשו' כלי על התבשיל כדי לשמרו מן העכברים או כדי שלא יתמנה בעפר דרית שרי שאין זה כמטמין להחם אלא כשומר שנתן כיסי על הקדרה .

ג ואילו הן הדברים המוסיפים הבל פסולת של זיתים או של שומשמי' ובל ומלח וסוד וחול בין לחין בין יבישין ומוכין פי' כל דבר רך כגון צמר גפן ותלשי צמר רך של בהמה וגדירות בגדים בלויים כל אלו קרויין מוכין וזנין ועשבים אלו (ג) שלשתן ג"כ מוסיפין הבל כשהן לחין (ד) אלא כשהן יבישין לפיכך כשהן יבשין טומנן בהן וכן טומנן בבס' ופיה' וכנפי יונה או שאר גזרות יבנות של פשתן ובנסרת של חרשין שכל אילו אינן מוסיפין הבל אלא שומרי' חומין וי"ל שמוטר להטמין בסלעים (ה) אע"פ שמוסיפין הבל דמילתא דלא שכיחא לה גזרו ביה רבנן .
ד אע"פ שאין טומנן בשבת אפי' בדבר שאין מוסיף הבל היינו משום גזירה כמו שנתבאר אבל אם טמן בו מבע"י ונתגלה משחשיכה מותר לחזור ולכסותו בשבת וכן אם רצה להוסיף עליו בשבת מוסיף אפילו אם רצה לטלו כולו ולתת אחר במקומו לא אמרינן דהיי כמו תחלת הטמנה ומותר דבולי האי לא גזרו בין שהראשון חם יותר מהשני בין שהשני חם יותר מדראשון ואפילו לא היה מבוטא אלא בסדין יסל לטלו ולכסותו בגלופקדין שאינו מחמם את התבשיל יותר אלא שומר חמו יותר ארוך משהיה שאמר תחת הסדין . וכל זה דווקא שנתבשלה הקדר' כל צרכה אבל אם אינה מבושלת כל צרכה אפי' להוסיף על הביסי גמי אסור שתוספת זה גורם לה להתבשל דווקא (ו) שנתגלה משחשיכה דנראה כתחלת הטמנה .

ה והא דאסור להטמין בשבת בדבר שאין מוסיף הבל היינו דווקא באותה קדירה שנתבשל בה דשייך בה לגזור כמו שכתבנו שמא ירתיחנה אבל אם פנה התבשיל בשבת מקדירה שנתבשל בה לקדירה אחרת מותר להטמין בדבר שאינו מוסיף הבל שכן שפננו לקדירה אחרת גלה דעתו דלא איכפת ליה בחמימותו והא מתקד' ע"י שמפננו ושוב ליכא למיגזר ביה שמא ירתיחנה .

ו ודבר שהיה צונן מותר להטמין בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל בין כדי שלא יצטנן יותר בין כדי שתפיג צנתו ולא גזרינן שמא יתממו ממש בין שזוהא בדבר שאינו מוסיף הבל ודווקא שלא על גבי מחם אבל בדבר המוסיף הבל אפי' הוא צונן נמזר ואפי' שלא ע"ג מוחם ואפי' אין כוונתו אלא כדי להפיג צנתו אסור להטמין אפי' מבע"י משום גזירה דלעיל .

ז וי"ל דכל שהיה חי לגמרי או נתבשל כל צרכו מותר בהטמנה כמו בשירי דליכא למיגזר בה שמא יתנה דאסחי מסח דעתיה מיניה או מצטמק ורע לו כמו בשירי דמימן רנ"ז וי"ל שיותר יש להחמיר בהטמנה מכשהיי שכוין שמתמין לצורך מחר היישין שמא יתקד' וחינו מעט מרגי לשמר חיכו בין שהוא טמין ויש לחוש יותר שמא יטמין ברמץ ויחמה ואסור אפילו חי או אפילו קדירה מבושלת כל צרכה ואפילו מצטמק ורע לו ובמקום שאין מנהג ידוע יש להתמיר לאסור כדעת האחרונה . (ה)

ח סתם הטמנה היא כדרך שמתמנין קדירה ברמץ שיש בהם נחלים בערות ודמין נגע בקדירה סביב ומטעם זה לא אסרו חכמים הטמנה בדבר המוסיף הבל אלא הטמנה שהיא דומיא דרמץ דהיינו שהדבר שמתמנין בתוכו נוגע בקדירה והבל משום גזירה שמא יטמין ברמץ ויחמה בנחלים והוי מבשל גמור בשבת לפי אית' המניחין הקדירה על הביר' ומכסין אותה וסכיבותיה בגדים הבגדים נוגעים בקדירה זה ודאי אסור והיא הטמנה שאסרו חכמים ואע"פ שאמרנו שסכות אינו מוסיף הבל ומותר להטמין בהם היינו כשאין שם אש אבל הכא שיש אש תחת הקדירה והאש מוסיף הבל מתחממים נם הבגדי' מן האש ומוסיפין הבל ואסור ומידי כל שהיה בעני' שאי' הבגדים נגעין בקדירה אע"פ שיש אש תחתיה כיון שאינו ררך הטמנה שרי וכן היכא שמעמיד קדירה על גבי כירה או נפח שיש בה נחלים ואין שולי הקדירה נוגעין בנחלים שיהיו מקדי' ולא הצמנה ומותר ע"פ הדרכים שנתבארו בפי' רנ"ז וכן אם נתן על הקדירה כלי רחב שאינו נגע בצדי הקדירה אין כאן הטמנה וכן מותר להניח הקדיר' בתנורים שלט ע"י שיתן בתוכה חתיכה חיה והוא שלא תהא הקדירה נוגעת בנחלים ואע"פ שמבטא פי התנור בגדים כיון שאין הבגדים נוגעין בקדירה לאו הטמנה היא ושרי והטמנה שעושין במדינות אילו שמתמנין בתנ' וסחין פי התנ' כטיט היא ההטמנה המותרת לכ"ע וליכא למיחש למידי כיון שהתנור זוח בטיט . מצוה להטמין לצורך שבת כדי שיאכל בשב' מאכל חם וזהו מבור ועונג שבת וכל המפקפק על דמצי' חמין לשבת שאינו רוצה לאבול חמין בשב' משום טעמא שנתבשל בשבת ואינו מאמין בדברי חכמים הרי זה נקרא מין ומלעין על דברי חכמים וחיב מיתה .

רנ"ח

שמותי להשים דבר קד' על קדירה חמה וכו' סעיף אחד :

א מותר לתת בשבת ע"פ קדרת המין תבשיל שנתבשל מע"ש כל צרכו כגון פנאריש וכיוצא בהן לחממו ואע"פ שיוכל להתחמם מן התחתון עד שהיה סלוד' בו לפי שאין ררך בישל בכך ואף ע"פ שהקדירה נתונה יגל האש אבל להטמין תחת הבגדים התננים על גבי מחם ודאי אסור שזוה הטמנה ממש שאסור משחשיכה אבל תבשיל שלא נתבשל נל צדבו אסור ליתן עליו כדי לחממו

סימן רנ"ט

(א) ויחזק לטוב פי התור כליט... (ב) צללו בקר שטטיו כיום טוב... (ג) תיר דהוי נהרות כחושנין... (ד) בלתיסה קאמר ליה חילוף דמחלום... (ה) ערין לשהירא פי התור... (ו) ביטל (מי"ט) תשעת דס"ל בפשיטות... (ז) אף בגחלים לטשות... (ח) כשלין טוח כביט... (ט) תסתפק בזה... (י) וכתב"ס סי' ל"ט... (יא) תשעת להקל אף בישראל... (יב) לפחות דאמרי גחלים... (יג) בשם אמר דע"י... (יד) לגמרי (ג) דעת מי"ט... (טו) דוותר אפי' בלא שטי... (טז) שאין גחלים... (יז) שאל הגע למחלל... (יח) כבוד שנת (תשובת רמ"א סי' ק"ב).

סימן רס

(א) ואם אי אפשר בע"ש יתקן כה' בשבת... (ב) פעם אחד נחלצה רב א' בחלט... (ג) כחם על תלמי ואמר... (ד) בבבבא א' תעין... (ה) כיה נזהר... (ו) טעולו לשרים... (ז) לענין והתורה... (ח) האריך תלמוד... (ט) כיום ו' ומסקין... (י) א"ל קת רחוק... (יא) תמיר קי'... (יב) תמי' איכא... (יג) לע"ס ותמי'... (יד) דאין להספיק... (טו) ידיו ורגליו... (טז) לפסק תפילה... (יז) ככ"ס רמ"א.

סימן רסא

(א) אפי' ספק ה' שגשג בין השמות... (ב) פ"ח בשם הר"ם... (ג) ואכתובנהויה... (ד) בשבת מותר... (ה) תדמרי'... (ו) אלתא דאף... (ז) הכובש... (ח) דין עירוב... (ט) חפלה ח"ת... (י) תפארת... (יא) ככל זיבור... (יב) אף בדבר... (יג) להפריש... (יד) תענו... (טו) שאין לזר... (טז) לעשות... (יז) ביום שמת... (יח) (ה) כתב מי"ט... (יט) תשעת דוקא... (כ) תיקנות... (כא) רמ"א ולבט... (כב) אסורין... (כג) דבא כלל... (כד) לפי האמת... (כה) הוא אלף... (כו) תביא... (כז) לפי הכלל... (כח) בש"ע... (כט) תימה... (ל) פונתו... (לא) מערבין... (לב) תמרחק... (לג) פסק... (לד) עש"ס... (לה) שבת... (לו) וכתב... (לז) פט"ס... (לח) כהן.

שמו יתבשל כל צרכו ואף ע"פי שאין דרך ביטול בבר מ"מ אסורו בין שעדיין לא נתבשל כל צרכו והוא שיש בתחתון חום שיטל העלין להתבשל מחום התחתון והיינו שיטל להתחמם מהתחתון עד שהיה סולדת בו ואם לאו מותר ובלבד שלא יהא בו דבר הקרוש שלא יתמחה כמו שיתבאר בסימן שי"ח בע"ה ובע"ש מבע"י מותר לתת כלי אפי' הוא קר לגמרי על גבי קדירה חמה להטמינו לשבת שאין זה בטומן בדבר המוסף הבל שאין הקדירה מוספת הבל אדרבה חומה מתמעט והולך *.

ה"כ וע"ל סי' ט"ח וכל דים כלי שמהם על גבי קדירה טמונה המזכים בכיין כמסד המזכים כפי' זה בספר כ"י.

רנ"ט

כמה דיני הטמנה ובו ז' סעיפים

א סתם מוכין הם חשובים ואדם מקצה דעתו מהן בשבת מפני שהם עומדים לעשותן מרם לברין לפיכך הן עומדים למלאכה שמוקצין מחמת חסדן כים הן לשאר דברים כמו שיתבאר בדיני מוקצה בע"ה אסור לטלטל בשבת, ואם נטמן בהם קדירה במקרה לא הוכח בכך ואסור לטלטל עשאוהו בהקצאתו ולא ביטל להטמנה אלא מנער הכיסי והן נופלת וכוונן שמקצתן מגולה שאוחז בכיסי במקום המגולה ונוטלו והן נופלת מאליהן שאין זה אלא טלטול מן הצד שהתירו אפילו במוקצה כמו שיתבאר בע"ה ואם אין קצתן מגולה אסור לטלטל אבל אם ייחדן לכך מותר לטלטל בהדיא וגיזי צמר סתמן לאו לסחורה עומדות ואינן חשובים כ"כ כמו מוכין לפיכך אם טמן בהן אפי' לא ייחדן לכך מותר לטלטל בהדיא וה"מ סתם גיזין שאין עומדי' לסחורה אבל אם נתנו לאוצר לסחור' מוקצ' הן צריכין יחד ואם טמן בהן בלא ייחוד אם מקצתן מגולה מנער את הכיסי והם נופלות והיינו שנוטל הכסי מן הקדירה שהיא תורת כלי עליו ומותר לטלטלו ואע"פ שהמוכין והגיזין עליה לא אכפת לן שלא נעשית הגמרי במים להן שאיני בא אלא לכסות בה הקדירה ואינו בטל אנגן וזהו נקדא טלטול מן הצד.

ב אבנים ולבנים יש בהן ג"כ משום הקצאה שמשני גריעותן אין אדם מקפיד עליהם כשאינו צריך להם אלא משליכין לחוץ ומוקצה דעתו מרם שלא ליגע בהן וזה נקרא ג"כ הקצאה כמו שיתבאר בע"ה והיא הקצאה יותר מהקצאה דמוכין דלעיל לפיכך הטומן את הקדירה בדם צריך שיחדם לשם כך ויצניעם שהיו לעילם מוכנין לצורך להטמין בהם וז' סני בייחוד שמיחדין לשבת זה כמו שיתבאר בסימן שי"ח בע"ה ואם לא ייחדן והצניעם לשם כך והטמין בהן אסור לטלטל בשבת.

ג הטומן בקצה מלאה צמר שאסור לטלטלה נטן שעומדת לסחורה ולא ייחדה לכך והציא הקדירה כל זמן שלא נתקלקלה הנומא יטל להחזירה ואם נתקלקל לא יחזירה לפי שמוזי גיזין לכאן ולכאן ואפילו לכתחלה יטל להציאה על דעת להחזירה אם לא תתקלקל ולא גורנין משום שמא יחזירה אף אם תתקלקל והיא אף אם יחזירה אם תתקלקל לאו איסורא דאורייתא קעביד שאינה אלא טלטול דרבנן משום מוקצה וה"ל נורה לגזירה אבל אם טמן בדבר הניטל שנתן סביב הקדירה דבר שניטל בשבת וכיסה גם עליה דבר הניטל יכול לטול הקדירה ולהחזירה אפי' נתקלקלה הגומא ויש איסורין מפני שבישיחזירה צריך לעשות נומא אחרת ונראה תחלת הטמנה בשבת.

ד טמן בדבר שאינו ניטל וכיסה פיה בדבר הניטל מגלה הכסי ואוחז בקדירה ומוציאה. ה טמן בדבר הניטל וכיסה בדבר שאינו ניטל ואין הכיסי מגולה קצת ו"א שמפנה סביבות הקדירה ומושה על צדה והכסי נפול ויש אוסרין שכיון שדגיה כיסי שאינו ניטל עליו זה הקדירה במים לדבר האיסור ואסור לטלטלו כלל.

ו יש שחל להיות בע"ש יש מי שאסור להטמין באבנים משום דהוי כמו בנין ויש מתידין שאינו אלא בנין ארעי ומשום כבוד צורך שבת לא גזרו בבנין ארעי כזה ומותר (א).

ז תגור שכנידין בו החמין וסתמין פיו ברף ושורקין אותו בטיט מותר לסתור אותה סתימה כדי להציא החמין ולחזור לסתום שאינו חשוב בנין וסתירה כיון שאינו עשוי שם לקיום ואם יש בו גחלים לחשות יעשנו ע"י עכו"ם ויש מחמירין אפילו (ב) באין בו גחלים לחשות שלא לסתור סתימ' התגור הטוח בטיט ע"י ישראל אם אפשר לעשות ע"י עכו"ם וכן אם אפשר לעשות ע"י ישראל קצין שאינו בר מצוה יעשנו ע"י ולא יעשנו ישראל גדול ואם א"א לו בענין אחר יעשנו ישראל גדול ע"י שיני קצת והכי נהגו (ג) וכתב מורי מהרמ"א ז"ל ונ"ל דהא דמותר לחזור לסתום התגור היינו ביום השבת שנכר כל הקדרות מבושלות כל צרכן אבל בלילה סמוך להטמנתו שיש להסתפק שמא עדיין אין הקדרות מבושלות כל צרכן אסור לסתום התגור שטרם ביטלו כמו שנתבאר כי' רנ"ז ואפי' ע"י עכו"ם אסור (ד) כמו שנתבאר לעיל בסוף רנ"ז.

רס דיני הבסת שבת ובו ב' סעיפים.

א מצוה על כל אדם שירחץ בע"ש (א) לכבוד שבת ואם אי אפשר לו לרחוץ כל גופו ירחץ לפחות פניו ידיו ורגליו בחמין וגם יחוף ראשו ויגלח צפרניו (ב) לכבוד שבת וכשנטל צפרניו לא יטול אותן כסדרן שכן קבלו חז"ל שכשנטלן כסדרן יש בו חששות לסכנות אלא יטלן שלא כסדרן ואמרו בשמאל יתחיל בקביצה ובימין באצבע וסימן להם בשמאל דבה'ג'א ובימין ברא'ג'ה ואם שערת ראשו ארוכות מצוה גם כן לנלחן לכבוד שבת.

ב וכשהיה כסוך (ד) לחשכה ישאל לאגשי ביתו ויזכרם בלשון רכה כדי שיקבלו ממנו ויאמר עשרתם הפרשתם חלה ויאמר להם בלשון ציווי הדליקו את הגר וסמטה אקרא רכתיב וידעת כי שלום אהליך ופקדת נדך ולא תחטא ולא יאמר כל זה אלא קרוב לחשיכה שאם ימחד להזכירם מבע"י יפשעו ויאמרו עדיין יש שהות ואם צריך לעירובי הצידות טוב שיערוב בעצמו ולא יסמוך על בני ביתו שמא יפשעו והאירנא אין צריך לומר עשרתם שאין עבשיו מעשר בארצותינו.

רסא זמן הדלקת נרות לשבת ובו ד' סעיפים.

א ספק חשיכה ספק אינו חשיכה הוא בין השמשות שהוא ספק זמן ספק לילה (א) אין מעשרין את הדאי אם אינו צריך לו למצות שבת או שלא היה מרוד משום דתקן מעליא הוא ודבר שהוא תיקן אסור לעשות בשבת שהוא דומה למלאכה ולפיכך במפק חשיכה אסור מינים ספק ואע"ג דשבות בעלמא הוא וק"ל כל שישנו משום שבת לא גזרו בו בין השמשות ה"מ בשבות שהוא לצורך מצוה או דבר שהיה צורך מיהו שבות וכו' וכן אין מערבין ערובי תחומין לדבר הרשות (ג) שהוא נקרא תיקן מעליא בין דאסמוכרו אקרא וב"ש שאין מדליקין את הנרות שהוא ספק דאורייתא אבל לדבר שהוא לצורך מצוה לא גזרו בו בין העימשוי ומותר לפיכך מותר לומר לגוי להדליק נר לצורך שבת וכן לומר לו לעשות כל מלאכה שהוא לצורך מצוה או שהוא מרוד (ד) ונחפו עניה ואפי' מי שקבל עליו (ה) שבת שעה או שתיים קדם חשיכה מותר לומר לעכו"ם להדליק נר ושאר דברים שהוא צריך שלא גזרו משום שבות אלא בשבת עצמו וברבר שהוא תיקן והוא אבל דמאי שהוא ספק מעשר ואין בו ודאי תיקן מעשרין דרוב עבדי הארץ מעשרין הן וטומנין את החמין כמו שנתב' ומערכין

סימן רס"ו

(א) כש"ע כתב די ורגל וכתחזו' כו' כתב רגל ולכנס כתב רגלו תרי' בתחמת ולא יקעתי חזיו הוא לו (תי"ט) (ב) דאוקי טפל לו ותחמת טאלו לא ירכי טון שאין נאן סכנה שריך להסיר האוקי תעניו וק טראה דעת הרי"ב (תי"ט) (ג) ופתי' בכרתיות או בסנה (ר"י ירוסק) (ד) ותי"ט סבז להס זורק כלאחר יד אף שגמיר ליכא איסורא כלל , (ה) וכן הסכים בג"ץ אבל בני חילוק טלא כל לירו ח"ן להקל , (ו) דהס יש לחדס כים חתוקי בתלבוט אס יש בחוכה תעו' אסור ללבוט היתו תלבוט אבל התפרין באבנט אס חתיירה לתפרס לעט"ס מותר להיל"ל בשבת כיון שטא טמטה תכל לר' (כ"ס) ,

סימן רס"ז

(א) ונריר ללבוט עד הלילה תחם כדי שקיים טלא טעויות בשבת (כ"ג כנס ס"א) י"פלא טעמא דג' טעמ' לתור תתלול' כיום תחמת

ליתי לירי איסור חמור שיליכורו בעצמו משום דקי' לרו לרכנן שאין אדם מעמיד עצמו על ממונו מלהציגו ואי לא שרית ליה לתתו לענו"ם אתי לאתויי בעצמו ד' אמות בר"ה דוקא בכיסו שטרח בו קודם שדרייחו וחס עליו יש לחוש לזה אבל אם מצא מציאה לא התירו לו לזה דלא חשו דילמא אתי לאתויי דלא בהי' עליו כל כך כיון דלא טרח בה וגם במציאה אינו אסור אלא כשלא הגביה עד שתחשך אבל אם באה לידו כבעוד יום דוי ככסו ממש ומותר ,

ב ואם אין עמו נכרי ויש עמו חמורו יניחנו על החמור מ"מ יזהר שלא יעבור על לאו דשבתת בהמתו והוא שלא יעשה החמור בנים זה עקירה והנחה בהעבירו ד' אמות שאין נקרא מלאכה אלא כשעשה עקירה והנחה , לפיכך יניחנו עליו בשעה שרוא הולך שכבר עקד רגליו (א) וחד שיחזור ויטלנו בכל שעה שיראה שרוצה לעמוד קודם שיעמוד כגון שרואה שיעמוד להשתין או להטיל גללים שבאיפן זה לא עשה החמור לא עקירה ולא הנחה ואח"כ כשחזור החמור והולך ועקר רגליו יחזור ויניחנו עליו עד שירצה לעמוד וכן יעשה עד שיגיע לביתו וי"א שכל זמן שהכיס עליו יזהר שלא ינהיגו בקל רם דה"ל משום מחמר בשבת וכ"ש שהוא עצמו לא ישב עליו אלא ילך ברגליו ואם הוא צריך לצאת חוץ לתחום מחמת יראה או אפילו תוך תחום ומפחד מלכטים או משאר סכנה מותר לו אפילו לרכוב על החמור ולהגיה עליו האוכף (ב) שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש ,

ג היה עמו חמור וחרש ושוטה וקטן שאינן בני מצוה יניחנו על החמור על האופן שאמרנו ולא יתנו לאחד מאילו אף על פי שאינן בני מצוה בני אדם כמותו דם ויש במינן מחוייב במצות ואתי לאיחלופי לגדול אחר שהוא בר מצוה ,

ד היה עמו חרש ושוטה יתנו לשוטה שאין לו דעת כלל וחרש רעתא קלישא אית ליה ,

ה וכן שוטה וקטן יתנו לשוטה שהקטן יבא לכלל דעת , חרש וקטן שקולים דם דכל אחד יש לו צד הקדמה זה ברעתא קלישתא ועוד דאתי לאיחלופי בגדול פקח וזה יבא לכלל דעת לפיכך יתנו למי שרצה ,

ו יש אומרים שבשנתנו לאחד מאילו נותנו עליהם גם כן כשהם מהלכים ונטלו מהם כשהם עומדי' דא לאו דבי אסור דלא נרעי מברמ' שאף על פי שאינו מצוה על שבתתם כמו בבהמה מ"מ אסור להאכילם איסור בירים , (וע"ל סי' שמ"ג וידוע דחרש ושוטה שווין בכל מקום לקמן) ככל מקום זהו דוקא כשנתנו להם משחשיכה או הוי כמאכיל איסור בירים אבל אם נותן להם מבע"י מותר בכל ענין שאין נקרא מאכילם איסור בירים כיון שנתנו להם מבע"י אלא שאין צריך למחות בידם כשרואה שעושים איסור מש"כ בבהמה שאפילו הניח עליה מבע"י אסור לו להניחה לעשית עקירה והנחה בכלי בשבת שהרי הוא מצוה על שבתת בהמתו חייב ליתלו הימנה כשרוצה לעמוד ולחזור ולהניחו עליה כשחזרה ללכת אחר שעקרה רגליה ,

ז אין עמו שום אחד מכל אילו או התירו לו לטלטל בעצמו והוא שיטלטלו פחות מר' אמות דהיינו שילך פחות מארבע אמות ויניחנו על הקרקע ויחזור ויגביהו וילך פחות מארבע אמות ויניחנו ויגביהו כולו או ישב בעצמו ויחזור ויעמוד ואם לא הגביהו על הקרקע או לא ישב אלא עמד חזר והלך י"א מלקין אותו מדרבנן (ג) ולא מן התורה שאין זה נקרא הנחה גמורה אלא כשיניחנו על גבי קרקע או ישב עצמו וכן יעשה עד שיגיע לביתו אבל כשיש עמו אחד מן הגוברים לא יעשה כן אלא יתנו להם כרלעיל כי דבר זה קלא גדולה היא שיש לחוש שמוא לא יצמצם ויוליכנו יותר מר' אמות בר"ה וגם המעות מוקצים ואסורים לטלטל ואפ"ה התירו ובקושי התירו רק הוצרכו להתיר משום שאין אדם מעמיד עצמו על ממונו* לכך לא הקילו אלא כשהוא לבדו ואין א" מאילו אצלו גם זה לא התירו אלא דוקא בכיסו או מציאה שבאה לידו קודם שתחשך דהיי ככיסו ממש אבל אם לא באה לידו קודם שתחשך לא ,

ח וכשיש עמו חמור שמניחו עליו מיד כשיגיע החמור לבי' לחצר החיצונה שמשמרת שם נטלו מעל החמור אם הם כלים הניטלי' ואם אינם ניטלי' מתיר את החבלים והשקים נטלים ואם היתה טעונה כלי זכוכית מאותן שאסור לטלטל כגון שהם טסית של מקויו דם שאין ראויי בשבת לבלום לפי שהם מאוסי' ואם יפלו לארץ ישברו מניח תחתיהם טרים ונסתות כדי שלא ישברו ודוקא במשואות קטנות שיכול לשמטן אח"כ מתחתיהן אבל אם הם גדולות שאינן יכול אח"כ להשמיט הברים מתחתיהן אסור להניחם תחתיהן מפני שמבטל אותם מהיכנה שאין הברים עומדים לזה אלא פורקן על הארץ בנחת שלא ישברו אבל לא יניחם על גבי הבהמה עד למחר עד למ"ש משום צער בעלי חיים , ט י"א שכל זה לא איירי ולא התירו אלא למי שהחשיך לו בדרך שהי' סבור שעדיין יש שהי' ביום שקצת אונס חשיב אבל מי שיצא מביתו סמוך לחשיכ' ושכח והציאה לר"ה לא התירו לו שום אחד מכל הרכיבים הללו דפישע הוא ,

י חשכה לו בדרך ותפילין בראשו או שישב בב"מ בשדה וחשכה לו אין צריך לחלצן ולהניחם שם או להביאם לעיר בידו משום ביון התפילין אלא מביאין בראש שהוא דרך כבוד ומניח ידו עליהן שלא יראם בני אדם ויאמדו שהוא מניח תפילין בשבת למצו' שהרי שבת פטור מתפילין ואם יש בית סמוך לחומה שנשמרים בתוכו כיניחו שם ,

יא היתה חבילתי מונחת לו על כתפו וקדש עליו היום רץ תחתיה דכל כמה דא עמד לפוש אין כאן עקירה בשבת ורץ עד שיבא לביתו אבל לילך לאט ולא יפוש עד שיבא לביתו לא התירו לו רכיון דלית ליה היכירא אתי למעבד עקירה והנחה דוינינן קאי ולא אדעתיה אבל בריצה אית ליה היכירא שעושה שינוי בהליכתו וע"י כך יוכר שבת ולא יעמוד וכי מטי לביתיה יורקנו ממנו כלאחר יד שלא בדרך זריקה כגון מכתפיו ולאחריו אבל לא יעמוד אפילו מעט קודם שיורקנו דהא הכניסו מר"ה לר"ה ועמידתו תהיה הנחה ממש ועביר איסורא אבל כשזורק כלאחר יד אין זה הנחה מעלייתא אלא הנחה כלאחר יד שלא כדרכה ולית ביה איסורא דאורייתא , (ב)

יב י"א דוקא בחבילה התירו לעשות כן לפי שאין דרכן של בני אדם לרוץ עם החבילה ומאן דעבד הכי אית ליה היכירא טובא אבל כנים לא התירו בריצה שאין הריצה היכירא כנים שלפעמים אדם רץ גביס עליו וי"א (ה) דה"ה בכיסו מותר ע"י ריצה מי ששכח כיס עליו בשבת והוא בביתו או אפי' ברחוב ועירבו יוכל לילך לחדרו להפילו שם ולהצניעו ואם הוא בשוק או במקום שלא עירבו אסור להביא לביתו רק מתיר תגורו בשוק והוא נופל ואומר לנוי לשומרו ואם הגי מביא לבית אין לחוש ואם הביס הוא תפור בבגרו עיין לקמן סי' ש"י מה דינו , (ו)

יג מצא ארנקי בשבת אסור ליתלו אע"פ שירא פן יקדמו אחר ,

רס"ח

דיני תפלה בערב שבת וכו' ג' סעיפים ,

א ונבסין לב"ה ומתפללין תפלת מנחה כמו בשאר ימות החול אלא שאין נופלים על פניהם כיון שהוא סמוך להכנס' שבת ,
 ב ומקדימין להתפלל תפלת ערבית יותר מבשאר ימות החול כדי להוסיף מחול על הקדש מ"מ לא יקדים יותר מדאי דהיינו קודם פלג המנחה שעדיין זמן תפלת ערבית לא הגיע אפי' לר' יודה אבל מיד כשהגיע פלג המנחה יוכל להדליק ולקבל שבת בתפלת ערבית ולאכול מיד ושיעור פלג המנחה כבר כתבתי לעיל סי' רל"ג שהוא שעה רביעית קודם הלילה ונרא' שר"ל שעה רביעית קודם שתשקע החמה וכן נהגין במדינו' אלו בימות החמה להקדים ברכו וק"ש ותפל' ערבית קודם השקיעה ואוכלין (א) ביום ועיין במה שכתבתי בסי' רל"ג סעיף א' בזה כי בו ינחו ויתורצו הרב' ספיך' שספקו בומן תפל' זו והספק היות' גדול הו' זה שכולם מפרשים פלג המנחה דקאמר ר' יודא הוא שעה רביעית קודם הלילה דהיינו קודם צאת הכנבים וכבר אמרנו דלכ"ע מעת השקיעה עד צאת הכנבים מהלך ד' מילין שהוא שעה וד' חלקים מר' מן השעה דהיינו שעה רביעית פתת חומש מרביע ובאותו זמן שבין השקיעה עד הלילה אין ספק שמותר להתפלל תפלת ערבית בשבת כל'ע כיון שיוכל להוכיפו על הקדש כמו שאמרנו לעיל סי' רס"א סעיף ד' וא"כ לא יהיה הפרש בין רבנן לר"י בקבלת שבת ותפלת ערבית בע"ש א"צ בתפל' יום המעונן כראיתא לעיל סי' רס"ג סעיף י"ד רק חומ' מרביע שעה וזה דתיק מא' לחלוק בזמן קצר כזה אבל לפי מה שפירשתי שתחשוב שעה רביעית דהיינו פלג המנחה מקודם השקיע' עד השקיעה וגם בזה תקח שעות זמניות כאשר כתב בעל ת"ה סי' א' ואח"כ תצדק עמה מהלך ג' מילין רביעית מעת השקיעה עד התחלת בין השמשות ומדתחלת בין השמשות ג' רביעי' מיל עד הלילה ויהיה הגל ב' שעות ומחצה פחות חלק ד' מן השעה לא יקשה כלום למנרגנו שאנו נוהגין להתפלל לפעמי' ערבי' וזמן רב קודם הלילה דקי"ל נרבי יהודה בדעבד וצ"ב כמו דיעבר דמי ודעבר כמר עביר כמו שכתבתי בסמן רל"ג עיין שם ובסמן רס"א וסימן רס"ג סעיף י"ד וזה נ"ל דעת ברור ונכון אין ספק אצלי שמוה נתפשט מנהגיני בתפלת ערבית בע"ש וכן הוא משמעות הגמרא בכל מקום שהוזכר שעות כגון ד' שעות דחמין ור' שעות דרבי יהודה

ה"ה וזו לא שרית ליה לטלטל פחות מר' אמות דהיינו שילך פחות מארבע אמות ויניחנו על הקרקע ויחזור ויגביהו וילך פחות מארבע אמות ויניחנו ויגביהו כולו או ישב בעצמו ויחזור ויעמוד ואם לא הגביהו על הקרקע או לא ישב אלא עמד חזר והלך י"א מלקין אותו מדרבנן (ג) ולא מן התורה שאין זה נקרא הנחה גמורה אלא כשיניחנו על גבי קרקע או ישב עצמו וכן יעשה עד שיגיע לביתו אבל כשיש עמו אחד מן הגוברים לא יעשה כן אלא יתנו להם כרלעיל כי דבר זה קלא גדולה היא שיש לחוש שמוא לא יצמצם ויוליכנו יותר מר' אמות בר"ה וגם המעות מוקצים ואסורים לטלטל ואפ"ה התירו ובקושי התירו רק הוצרכו להתיר משום שאין אדם מעמיד עצמו על ממונו* לכך לא הקילו אלא כשהוא לבדו ואין א" מאילו אצלו גם זה לא התירו אלא דוקא בכיסו או מציאה שבאה לידו קודם שתחשך דהיי ככיסו ממש אבל אם לא באה לידו קודם שתחשך לא ,

יחודה בתפלת השחר כולו משמע ד' שעות מעת הזריחה קאמר ואם כן ממילא שהוא כן בתפלת כמנהג וערבית דקדם השקיעה אלא שהתמיה היותר גדול שעלי הוא מדברי בעל תרומת הרשן סימן א' שדקדק בזה הענין ולא עלה על דעתו לחלק בזה אשר באמת הוא תמוה בעיני מאד אבל אומר אני אולי היה זה לבלתי עוסקים בזמנו בספרי התכונה וחשבו מאי דחלקו רבנן היום לעולם ל"ב שעות כסתחיל לעולם מעלות השחר עד צאת הכוכבים ולדידי נראה לי מתוך דברי ר' תוכנים האלקיים בפשיטות שטעות נסור הוא ולא היה דעת ר"ל מעולם רק מעת זריחת השמש ואילך עד השקיעה וזה נ"ל הלכה למעשה כמל הדנינים הנאמרים בכטן זה שתלו אותם בשעות הזמן נ"ל (ב) אין נדונים לומר במדינות אילו והוא רחוק קודם ברכוכמו בשאר ימות החול שבימות החול אומרים אותו בשביל המלקות כמו שנתבאר לעיל סי' רל"ז וזה אין לעשות סמוך לשבת שאין לוקן בשבת, וקודין קריאת שמע בברכותיה כבשאר ימות החול בלא גירוע ובלא תוספות עד סוף ברכת השכיבנו רק שמשנה בחתימות שחותם ופרוס עלינו סיבת שלומך ברוך אתה יי' פורס סיבת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים ומתחילין ופרוס כדי לסמוך טעין החתימה סמוך לחתימה ואין חותמין שומר עמו ישראל לעד דבשבת אין צריכים שימור כי יום השבת בעצמו הוא השומר, ויש אומרים שבשביל זה גם כן אין לומר כי אל שומרינו כולו אלא מיד כשמגיעין לובצל כנפיק תסתירו מתחילין ופרוס עלינו כולו אבל אנו נהגין לאומרה דלא דמי כלל תוך הברכה לחתימה דחתימה דאי אין חותמין בה שאני' עיקר הברכה אבל תוך הברכה אע"פ רשבת הוא השומר מכל מקום שכיחי מויקי בשבת יותר מבחול לפיכך אין לדלגו בתוך הברכה וכן המנהג בכל אילו הארצות (ג) ואין לשנות ונהגין לומר פסוק ושמרו בני ישראל את השבת וגו' לומר שאם ישמרו ישראל שבת אין צריכין שמירה ואע"פ שחייבין לסמוך גאולה לתפלה אין זה הפסוק הפסק דנמי מעין גאולה הוא כדכתבנו לעיל שאם שמרו בני ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד היו נגאלין וא"כ כנאילה אריכתא דמאי וכן נ"ל לפרש טעמא בפסוק וידבר משה את מועדי יי' וגו' כמועדים ופסוק תקעו בחרש שופר וגו' בר"ה ופסוק כי ביום הזה יכפר יגו' ב"ה כולם גאולי' אריכתא הם כמו שהוא מבואר לקמן בסימן תקפ"ב ואומר ש"ן חצי קדיש ואין אומרים ברוך יי' לעולם אמן ואמן טלו ויראו עינינו כיון שאין אומרים כל תפלת י"ח שנתקנו אילו דפסוק כנגד' כמו שנתבאר לעיל סי' רל"ז ונ"ל שתקנו כנגד הברכה את מעין שבע דהא חד' טעמא הוא כמו שיתבאר בע"ה כסי' שא"י.

תשע יום שבת חמש בעינין ולא תחוספת, (ב) כתי"ב חולק בזה תש"ס תנינא ובר כח ואי' והר"א פ' תפילה הספר שמע"ה עד לאח הטובים יום הוא וזמן הדין חין להסיף יותר משנה ורביע קודם לאח הטובים והחנה כהנור הוא כתי"ב הגדה מהגו' להקדים ב' שעות כחוסמת צביעות ל' יום לשנה ועיין בל"ח דף ל"א ובמע"ת דף ז' דלא תחזקת הכי ונ"ע (ג) הכ"ח חולק בזה מדברי הגור ותי"ט כתב עליו דכתבם החתומה הכ"ח דגם בזמן הטור היו טהנים כך לכך כתב וראוי לומר כו' אבל בלחמ טהגין כלבוש ואין לטעה.

סימן רס"ח

(א) לריד להפסיק חטע בין למחר ובין תכלית וכן כיוצא בין אלקים ובין לח (עמק הברכה) (ב) מי שאירע לו כן ידאג בכל הכבוד דהוא סי' רע ויפסקת בתעשוי והרבה בתשובה (כל"ה דף קל"ג) (ג) וכן הסכים הכ"י וב"ח (ד) כתב בנ"ח דף ק"ח ויראה דמ"ת אינו נומר לא אחת קדשת ולא אחת אחד דכתיב תנייהו יגמורו לאח יחזר יסחם תטה ושפר קאמר אחת קב"ה יסחם תטה כו' וכן אחת תכנת וכו' ע"כ משמע מה דין הדש החסיל בערבית יסחם משה חו איפכא אינו מפסיק אלא יגמור אחת ברכה וע"ד לא טראה כן אלא לריד להפסיק ולא אחרית כס"ו אלא אינו חוזר סי' אלס כבר גמר הברכה וכן מוכח בת"פ סי' י"ד בבלא' לדיא ע"כ (ה) דעת ד"ן וב"ח דכ"ע חודים בזה דאינו חוזר לראש ע"כ ואף דבמחזיקי רשב"א הר"א פ' מי שחזר ידאח דדינים אלו שווין הם כדעת הלבוש דר"א בד' מביא לעיל ראייה מדין דהלא וכן בל"ח מביא דברי הלבוש ולא השיג עליו מ"ת ל"ל לדינא דאינו חוזר דהא גם הכ"ח לא פסק לעיל כ"ל אלא היסוד עיקר טעם דספ' ברכה לבעול ואל"כ הלא היו אפסא לדיא' היו ברכה נבעלה (ו) חתמי למה כתבו הפ"ע ולבוש ב"דיעות בזה ובכ"י בשם ציבול ליק' פסק בסחם דהאר' ולא הביא טום דיעה החולקת ואפסר דס"ל דציבול לקט דכתב כן ס"ל כדעת הי"א ס"ב אבל לדיעה ראשונה אינה חוזר ולא נהירא דהכל כ"ע חודים מיון שלא הזכיר תחפלת מוסף כלום ועכ"פ יאל לנו לדינא דפסקיון כי"ל בזה (ז) והי"ט אחר וקוי הגא' מהר"א ז"ל הא דב' מ"ה המלוין לראש ואומרים וסר עוקר כו' תסום דאחריון בל"ה דלא' לעדים כגט הררורו כחטובה כי רע פכול לעדות ובתשכ"ז ראינו טעם דחייב בעדות אכ לא יגד ונשא עטו וזה שחזר עדות אומרים לו וסר עיקר כו' גם כ"ל ע"כ מ"ס כציבול לקט דציבול נ"פ אשר כמו ב"פריה אחתה להורות שהאומר יכולו ג"פ מספר עוד ע"כ נהא דאחריו' ג"פ ויבט נגד ג' עולמות עולם עליון ואתנני ותחתון שהשם ברא' אורם (ה) ככתב דף ק"ד פר"ש העשה דבחול סיו עוסקין בתלמאן ותחפלתין ערבית בבית ובי"ט כתב תי"ט דערידי בתלמאן אכל ע"כ (ט) כתב ע"כ גם ומשמע אכ"י לא אחר' הכ"י גנון טהוא בדרך גאין טס בה"כ אפ"כ אין יחיד אחר' כפתיחה ותחיה ע"ל ודבריו המהוין ואינם מוכנים גם טראה דיחיד בפני עליהו כשאינו תחפלת עם הכ"י חין לאומרה כלל כדלקמן סוף הכ"י

רסח דין האועה בתפלת שבת וכו' י"ז סעיפים.

א ועומדין להתפלל ערבית ואמרים ג' ראשונות וג' אחרונות כמו בחול ומזכיר של שבת ובאמצע הוא אתה קדשת כו' וכ"כ בתורתך ויטלו (א) וגו' ומה שאומרים וכן כתוב בתורתך ויטלו אינו קאי על ברכתו שלפניו אלא על שלפני פניו תכלית מעשה שמים וארץ וכן כתיב ויטלו וגו' וברכתו מכל הימים כדכתיב ויברך אלהים וגו' וקדשתו מכל הזמנים כדכתיב ויקדש אותו וגו'.

ב ואם טעה (ב) והתחיל תפלת החול נומר אותה ברכה שנוכר בה שטעה ומתחיל של שבת ל"ש נומר בברכת אתה חונן ל"ש נומר בברכה אחת משאר הברכות בין בערבית בין בשחרית בין במנחה וטעמא משום דבדין הוא אי בעו לאצילי י"ח ברטות גם בשבת אפילו במוספים דזה רשאי אלא שמשום כבוד שבת לא רצו חז"ל לאטרודי להתפלל כל הי"ח לפיכך מה שאמר אמר וגו' אותה הברכה שהיא גם מעין חובת היום מדינא אלא שלא רצו לאטרודי ואין צריך לחזור לראש וגם לא אטרודי לומר אע"פ שהתחיל ואפילו בתפלת מוסף י"א דינא הכי הוא מפני דמדינא בכל תפלת מוסף היו יכולים להתפלל כל י"ח רק להסיף בה ונעשה לפיכך קרבנות חיוביתו בתמידים ובמוספים כדבעינן לומר לקמן אלא דלא אטרודי רבנן לומר כל י"ח במוספין וי"א דבתפלת מוסף (ג) פוסק אפילו באמצע ברכה דלא שייך האי טעמא דאי בעי לצלויי כולו שאין מוסף בחול.

ג אם התחיל לומר ברכת החול וכונתו לומר אתה חונן ומיד כשאמר תיבה אחת נזכר קודם שאמר חונן אם מזכיר שהיא חול והתחיל אדעת' החול אפי' אי קאי באת' קדשת או באת' אחד מיקרי התחיל של חול וגו' אותה ברכה אבל אם לא בכונה התחיל תיבה אחת דירע שהיא שבת ולישניה דאתקיל ליה לפי הדגל כה"ג לא מיקרי כונה לדבר שעות לפיכך אפי' קאי בישמח משה שאינו פיתחות באתה אין נומר אתה חונן דה"ל כטעה בתפלת שבת כיון זו לזו דתיבת אתה התחלת תפלת שבת נמי הוא אתה קדשת אתה אחד (ד) ואע"פ דהדגל של חול נדרם הטעיה מ"מ לא מקרי בשביל כך התחלת תפלת חול כיון דירע ששבת הוא.

ד טעה והתפלל תפלה של חול בשבת ולא הזכיר שבת כלל לא יצא ואם הזכיר שבת בתוך התפלה אע"פ שלא קבע ברכה לשבת בפני עצמו ואפי' בתפלת מוסף אם אמר רק ונעשה לפיכך את קרבנות חובותינו בתמידים יום ובקרבן מוסף יצא וי"א (ה) דלעיל דבתפלת מוסף פוסק אפי' באמצע נראה דה"ל לא יצא והוא טעה ונמד תפלת חול ולא הזכיר של שבת אם עקד רגליו חוזר לראש ומתפלל תפלת של שבת ואם לא נעקד רגליו וסיים אע"פ דהוי דינא שחוזר אינו חוזר לראש אלא לתפלה של שבת כגון לאתה קדשת אי לישמח משה או לתכנת או לאתה אחד ואומר אחרים שלש אחרונות וגומר התפלה.

ו ואם טעה בין תפילת של שבת עצמו שהחליף של זו בזו אינו חוזר ע"פ שעיקר ברכה רביעית היא רצה במנחותינו והוא אמרה וי"א (ו) שאין ענין למוסף עם האחרות שאם החליף של מוסף באחדת או אחרת בשל מוסף חוזר.

ז ואחר שהתפלל הציבור בערבית חוזרים ואומרים ויטלו בציבור משום י"ט שחל להיות בשבת שאין אומרים אותו בתפלה שמתפללין אתה בחרתנו ואז צריכין לאמרו מפני שלא אמרנו בתפלה ואנו זה תקנו לאמרו בכל השבתות וגם להוציא מי שאינו יודע אותו נהגו לומר אותו בקול רם מעומד וטעמא משום שהיא ערות להקב"ה על מעשה בראשית דכתיב ועמדו שני האנשים ודרשנן אלו העדים שצריכין להעיד ביחד ומעומד ולכך צריך ג"כ שיעמדו ויאמרו אותו ביחד בתורת עדות:

ח ואומר שליח ציבור ברכה אחת מעין שבע והוא מנן אבות בדברו וכו', (וע"ל סימן רי"ד למה לא נתקן בה מלכות), וחותרם בא"י מקדש השבת ותקנה משום סגנת מזיקן ובטעם שתקנו י"ח פסקים וברכת יראו עינינו כראיתא לעיל סימן רל"ז והוא מפני שבתי כנסיות שלהן היו בשדות דלפעמים בני אדם מאחרין לבא וישארו ייחידים בב"ה בשדה לפיכך תקנו ברכה זו כרי שבעו' שש"ן מאריך בה יסיימו גם הם תפלתם עם שאר הציבור * וכיון שלא תקנה אלא מטעם זה אין היחיד צריך לאומרה ויחיד האומרה הי ברכה לבטלה מיזה אם רוצה לאומרה בלא ברכה תחלה וסוף דרשות בידו וכן נהגין קצת לאומרה עם הש"ן בלא פתיחה ובלא חתימה (ט).

ט ובשבת שאחר י"ט וכן ב"ט שחל להיות בשבת אומרים אותה ג"כ אבל אין צריך הש"ן להזכיר בה י"ט שלא תקנה אלא בשבת וכיון שאין הטעם אלא משום סגנה מאי דתיקן תיקון ואין להוסיף עליה וכ"ש בזמן הזה שבתי כנסיותינו בעיר ואין אומרים אותו אלא משום מנהג אבותינו בירינו שאין להוסיף בה של י"ט.

י מ"מ יזדו בה לשמוע מפי הש"ן אפי' בזמן הזה דהואיל ואיתקנה איתקנה ותקנת חכמים קביעות הן ולא ינתקו ושללא לדבר בשיחה בטלה בשעה שהש"ן אומר אותה שכן מצינו במספר חסידים מעשה בחסיד אחד שראה לחסיד אחד כמותו ופניו מזדיקות אמר לו למה פניך מזדיקות אמר לו מפני שהייתי מרבר בויטלו בשעה שהציבור היו אומרים אותו ובברכת מנן אבות וביתגדל.

יא אם טעה והתפלל תפלה של חול בערבית ולא הזכיר של שבת אע"פ דמדינא מחזירין אותו כדכתבנו לעיל סעיף ד' אם שטעם מעין שבע מפי הש"ן אין מחזירין אותו.

יב ולא עוד אלא אפי' אם לא התפלל כלל ושמוע (ג) מפי שי'ג
הברכה אחת מעין שבע מראש ועד סוף עם דפתיחה והחתי'
ומתכין לצאת בה ידי תפלת ערבית יצא שבין שעיקר תפלת
ערבית רשות הקילו בה לענין זה אע"פ שבשאר תפלת צריך
להתפלל בעצמו ואין השי"ן מוציא אלא את מי שאינו בקי .

הג"כ ואם כן אפילו אם שמע כל שבע ברכות
משי"ן לא היה יוצא וא"כ יאל בשמישה ברכה מעין
שבע הואיל ולא התפלל כלל אפי' תפלת ערבית
כא"ל שיהא רשות .

יג בבית האבלים וכן בבית חתנים אין צריך לומר ברכה אחת מעין שבע שאין שיד שם מעט
כיימים סכנה דמאחרין לבא , (יא)

רסז דין הקידוש בב"ה ובו סעיף אחד .

א במדינות אילו נודגין לקדש בב"ה ועיקר המנהג בתחלה לא התפשט לקדש בב"ה אלא משום
אורחין שהיה דרכן לאכול בב"ה והיו לדידו מקום סעודה לכד היו מקדשין להם שם במקום
סעודהם שלא היה לכל אחד יין עמו לקדש עליו לפי' עכשו אע"ג שאין זה המנהג של האורחים
לאכול בב"ה מ"מ תקנת הקדוש לא בטלה והמקדש בב"ה צריך (א) לעמוד משום כבוד הציבור
ואין המקדש טועם מן הקידוש בב"ה כיון שאינו יוצא בו שאין לו זה במקום סעודתו ואין מקדשין אלא
במקום סעודה ואפילו תנאי אין מועיל לו לפיכך אכור לו לטעום עד במקום סעודה וכמו שיתבאר
בע"ה בסמוך בסימן רע"ג אלא מטעים כוס הקידוש לקטנים (ב) כדי שלא יהא ברכת הקידוש לבטלה
דכל כוס שמברכין עליו צריכין לטעום ממנו ואע"פ דק"ל שאין לברך על הגוס בלא טעימא נמנו אי
לא טעים הוא וטעים אחר שפיר דמי אבל במקום שאין מנהג יותר טוב להנהיג שלא לקדש בב"ה
שאינו מוציא שם אדם כיון שאין אורחים .

ער לומר משנת במה מדליקין ובו ב' סעיפים .

א נודגין לומר משניות דפרק במה מדליקין וטעמא משום שיש בהן דין הדלקה ונ"ו דברים שצריך
אדם לומר בתוך ביתו ע"ש עם חשיכה ומטעם זה יש נודגין לאוכרה קדם תפילת ערבית שיש
עוד תעלת באמידתו שמזכיר באלו הדברים ואם לא נעשה יוכל עדיין לתקם ומנהג נכון הוא ובאילו
הארצות נודגין לאומדה אחר תפילת ערבית .

ב ואין אומרים אותה ב"ט שחל להיות בע"ש מפני שאין יכולין לומר עשרתם ואנו מנהגינו שאין
לאמרום לא בשבת שבת"ה ולא ב"ט שחל להיות בשבת ובכולן טעמא משום לא פלוג דבי"ט
שחל להיות בע"ש (ב)

רעא דיני קידוש על היין ובו י"ז סעיפים :

א וכשיבא לביתו מב"ה ימדר לאכול מיד ויקדש את היום קדם שיאכל דהיינו שעושה קידוש על
היין על הגוס וזה הקידוש הוא מן התורה שכן דרשו חז"ל זכור את יום השבת ונומ' מה היא
הזכירה שזכרנו לקדש על היין בנניסתו או אפילו מבע"י אם ירצה להוסיף מחל על הקדש (א)
ב אחד אנשים ואחד נשים חייבין בו ואע"פ שהוא מצות עשה שהזמן גרמא וכבר אמרנו שכינות
עשה שהזמן גרמא נשים פסורות ולפי'ן לה מקראי לעיל כימן י"ז שאני קידוש היום דהואיל ואיתקיש
זכירה לשמירה דכתיב זכור ושמור ושמור פירושו לשמור כל האוין הנאמרין בשבת כגון לא המלאכה
דשמור מכל מקום לאו הוא ורנך נשי הואיל ואיתגרו בשמירה איתגרו בזכירה והואיל וחייבות הגשים
מן התורה מוציא את אפי' את האנשים ידי חובתן דהא חיובן שזה בן ודרי הן בזה כאנשים : (ב)
ג ואם אין ידו משנת לקנות יין לקדוש הלילה ולהבין צרכי סעודה (ג) לכבוד הלילה ולכבוד היום
ולקדוש היום מוטב שיקנה יין לקדוש הלילה ממה שיבין צרכי הסעודה או ממה שיקנה יין לצורך
היום ואפילו לקידוש היום דהא התבטח אקדמיה קידוש זה לכל מדכתיב זכור וזכריתו על היין בנניסתו והא
דמרבין ליה קידושא רבה גם לקידוש היום כמו שיתבאר לקמן בע"ה סי' רפ"ט מזכור את יום השבת
הוא דמרבין ליה את יום לרבות קידוש היום ודרי קידוש הלילה קודמת וגם הריבוי הזה אינו אלא אסמכתא
ואין קידוש רבה אלא מדרבנן כמו שיתבאר לקמן בע"ה סי' הנוכר , והא דתניא כבוד יום קדם לכבוד
הלילה היינו דוקא בשאר צרכי סעודה אבל אם אין לו אלא כוס אחד לקידוש כבוד הלילה שהיא דאורייתא
קדם לכבוד יום אפילו לקידוש היום שהוא דרבנן .

ד וזין שהיוב הקידוש ח' כיד בנניסתו אסור לטעום כלום קדם שיקדש ואפילו מים , ואפילו אם התחיל
מבע"י לאטל צריך להפסיק משיגנים היום כיצד הוא עושה פה פה על כל מה שעל השלחן ומקדש
הוא היו שותים יין תחלה אינו אומר אלא קידוש בלבד בלא ברכת היין שדרי כבר ברנו על היין
כשהתחילו לשתות ואח"כ חזר ומברך ברכת המוציא כיון שדפסיק בקידוש אבל ליין לא דרי קידוש
דפסק לברך על היין שישתה אחריו כן דהא סדר הקידוש כך היא לעולם מברך על היין ומקדש ואין
הקידוש דפסק בין ברכה לשתיה ה"ג ל"ש אבל לאכילת הפת הוה הקידוש הפסק דמיכל ומקדש בהדי
הדדי לא איפשר , וא"ג שלא בירך ברכת המזון על מה שאכל ברכת המזון האחרת יטור שניהם
מידי דרי אנמלך ואם אין לו יין ומקדש על הפת אין צריך לחזור ולברך המוציא שדרי כבר בירך המוציא
בתחל" הסעודה והקידוש לא היה הפסק כיון שגם הקידוש היה על הפת כמו בכל פעם כשמקדש על
הפת שמברך המוציא ואח"כ מקדש ואין הקידוש הפסק לאכילה ה"ג ל"ש ו"א (ד) שאף כשמקדש על
היין אינו צריך לברך המוציא כיון שכבר ברנו המוציא בתחל" הסעודה ואין הקידוש חשיב הפסק
ואם נפד סעודה וקדש עליו היום קדם שבירך ברכת המזון לא יברך שתיהן ברכת המזון וקידוש
היום על כוס אחד שאין עושין המצות חבולו חבילות דנראה נאלו היו עליו למשא ורוצה לפזרה
כמנו בקל אלא מברך ברכת המזון על כוס ראשון כדי שלא יפסק בין האכילה לברכת המזון ואח"כ
אומר קידוש היום על כוס שני מיד :

ז ואע"ג שאינו אוכל אחריו כלום יצא עוה דרי קידוש במקום סעודה כיון שעכשו אבל כאן וקדש
מיד וצריך להזכיר של שבת בברכת המזון אע"פ שמברך קדם קידוש דהא מ"מ קדש היום ואין
קדושת שבת תלוי בקדושו דשבת מתקדש בעצמו מיד שנכנס היום ו"א שאין מזכיר של שבת דאוליגין
בברכת המזון בתר תחלת הסעודה דעדיין חול היה גם יש מחלוקת בין רב רבנא אם מותר לו לטעום

מכוס של ברכת המזון קדם שיקדש דהא אמרינן שאסור לטעום כלום עד שיקדש וגם אין הבל מסכימין שזה דרי קידוש במקום סעודה כיון
שנמך כל סעודתו אלא ס"ל לקצת פוסקים שחייב לאכול מעט אחר הקידוש לחזור ולברך ברכת המזון כדי שיהיה מקדי קידוש במקום סעודה
לפיכך הרצה לאפקו נפשיה מפלתא טוב ונכון הוא אף כשגמר סעודתו וקדש עליו היום קדם שבירך ברכת המזון ולא יברך ברכת המזון אלא
פורם מפה ומקדש (כדי להפסיק מאכילה ושתיה כי מיד שקדש עליו היום אסור לו לאכול ולשתות עד שיקדש) וחזר מברך (ה) המוציא ואוכל
מעט ואח"כ מברך בה"מ ומזכיר של שבת נדיגין והבי נהוג .

שנים שהיו יושבים ושותים ואמרו באו ונקדש קידוש היום נאכר עליהם לשתות עד שיקדשו דבאמירה זו המיחו דעתם מלשתות ואם נמלכו
ורצו לחזור ולשתות קדם שיקדשו אף על פי שאינם רשאים צדיכין (ו) לחזור

הגוי (י) כחב ב"ה קי ל"ב דיתר טוב שאחר
עם ע"ך מהל ביה ע"כ וכן תלמידי כסס ר"ה ר"כ
בהני חיידי וע"כ חיידי לי על סעודת תח' חתם על
רב גטראי תהא דאין השי"ן פוער
ע"ג ואם כבר אחר השי"ן ואלו תחטין
יחלל כל שבע ואם עבר ולא התפלל אל
לוחה ברכה יאל (ל"ח ק"ל) (יח) בב"כ
אחרים תגן לכות וכבית שיש עם ס"ח ותחפלין
עם כתיבין און ולאו ורפי' בידם (שכ"ג) ומנהג
לומר בליל שבת וטעונו בה וביום וינהו בו ובמחנה
וינהו כס (שכ"ג) כבולר מיי דאין לומר כלל
וישתו בה כח"ס במנהגים .

סימן רס"א

(א) תל' רמ"א תחנע שהצבור מתי לריכין לעמוד
והטעם ככלבו דף ל"ח דמעלין לעייכ"ו
הבריכ"ו (ב) ואם אין קטן טועם התקדש
(הרשות מהר"ם) מהר"ל היה טוב לקטת יין
לקידוש ולכבולה נכ"ה .

סימן ער

(ב) והרמ"ן נחב"מ שח"ב טעם דקדוש זה
אין רוב הטעם בב"ה לך אומר עתה
וכתב כש"ה כסס הכלבו דר"ס היה אומר אחר
בחה מדליקין תלמידי אר"ה חייב ארס למשה בגריו
ע"ג עם חשיכה שחל שכתב ואלו אחר ר"י ווסק
בלחא רבנא לכתב ולח"כ יאמר אר"ה וט' ע"כ
וכתב כשחב"ר רמ"ל סי' ס"ד א"י ריגיל שלא לומר
אר"ה וט' כלל דטעמא דלמיררו תשום שהוא
דברי אגדה שאחר קדוש אחריו ולחנע
טובין לומר פליט קודש קדוש א"כ א"ל לו טוב
ללבו כדי שלא יאמר משמע קדוש כשירי מלמד
שהציבור מתהדין וימיוו כחזונה כסב בע"ח כסס
רמ"ל דהמקדשים תחלה בב"ה ואח"כ אומר בתה
מדליקין אינו כסן ויש לתמוך בידם ע"כ ותפתי
ברמ"ל ולא תלחתי כן אחר"כ תחשובה שהבאת
תשמע קול ולוותרין אחר קידוש רק בע"ה ע"ה
תלחתי שסב דרמ"י לומר בב"ה קודש קידוש מטעם
קלט ע"ג ולא כתב כלל כיס לתחום ומחודת'
פנתחלי לע"ה הב"ה לרמ"ל שהב"ה סב להיך
שיע לתחום לאותה בתי' קדם קידוש רק אחר
קידוש ע"כ וכן תלחתי ככלבו דף ל"ט דדוקא
ואבדורס (ב) כ"ח ורמ"ל ר"ג פסקו לומר בתה
מדליקין ודף רמ"א בראש תלכות מחבצות ת"ע
קוד כפי' ענינו יש לאותה ות"ח כ"ה שחל בשבת
אין לאותה .

סימן רע"א

(א) כחב בדרשות מהר"ם שאין ל' בעל כחם
תקדשים כחל דתרי קל' לא תשתהי ע"כ
כ"ר שבני בכיה לא יאלו (יח"ט) ולמ"י נראה
דגם האסוכין כשלחו אל ב"ה לא יאחרו עמו
בקול ס' דלא תשמע חני"ה ס"ס רע"ג וד'ר
לעגלה ס' תש"ן ס"ב והלל בס"י תלמי' דש
יכני דשתייהו תש"ן אצרו כסס כ"ל ו"ע (ב)
ורמ"ל ו"ח פסקו שאין מולחא אנשים וסב טובין
(ג) השמע אפי' אין לו לאטל פו יין קדוש ובע"ח
תמסק כה וע"ל ס"ס קט"ו חזוקה דפרשית .
(ד) כן כש"ע וכתב ע"ח חיהה דלעיל סוף סי'
קמ"ה פסק דחגיגה איס הפסק ואלו בקידוש כתב
ב' דעוה גם תשע דפסק כדעה ראשונה שהביא
בספס ומותר אחריו ע"כ ולא דק דהא סבור
וק סר"א פסקו כהא דהי הפסק ולעיל לא הו
כספס גם אשחמתי' דברי הרמ"א פ' ערבי
פסחים גם כהא דהדין קידוש לא דתי לחפלה מין
סקדוש היום ומלסרה עליו אכלה מיי סגמרה
אכילה ראשונה דתי וכשאל אחר הקידוש הו
תחלתו אכלה אחרת ע"כ וכן כתב מהר"ק שורש
ס' ופרושם נראה דבתפילה אוכל אח"כ חטום
סעודה ראשונה רק לכבוד שבת והו כאלו בירך
ב"ה ואלו סעודה אחרת גם לב"ה כהן סי'
ס"ס אשחמתי' סי' דברי הרמ"א כ"ל , גם לא
יד לבין שפיר דברי מהר"ק וע"כ בקשה עלו
ותה שפרשתי כול ברור ואין להאריך (ה) וה"ה
כפה כ"ס(א)אכ"בכ"פ דלע"ג דבמ"ס פסק דאומר
קידוש בלא ברכת יין הכסס חיידי דלא אחר כלוס
הבא חיידי דאמר פוי הכסס השת ולפי' זה ת"ש
כש"ע ולבו' קדם שיקדש וה"ה חלמי' אחר קידוש
כפי ברכה ע"כ וכל דבריו דוקים גם איט כסן
דאין כחומר מקדש א"ל ברכה אחר הקידוש
תטעם לעיל הקדוש קידוש שאני מין דאסור
לשתות

לברך ההלה בפ"ה ואח"כ ישתו אדם שינכח לקדש עד לאחר שיברך ברכת דמוציא ונוזר קודם שיאכל יקדש על הפת ואח"כ יאכל המוציא כש"כ בדברג" ש"אם ברך ברכת דמוציא קודם שהברך יאכל פרוכת המוציא ואח"כ יברך שאין מברלין על הפת כמו שיחבאר לפנינו בע"ה . אע"פ שאכור לו לפעוט קודם שיקדש אם שכח וטעם דבר קודם שקדש יכול לקדש אח"כ אפי' אם לא קיד' כל דלילה בין בשוגג בין במזיד יש לו תשלומין לקדש למהר (ז) כל היום ואומר כל הקידוש על דכוס דמח' הו"ק מיוכולו עיניו ויכולו שהוא לעדות לש"י על תכלית מעשה שמים וארץ אלא בתחלת הלילה שאז היתה נמר כלאכת הש"י . וצריך שתהיה מפה פרוט' על השולחן אחת תחת דפת שדיא לדערנת השולחן והשאר שוב אדר הקידוש והמפה האחרת פרוסה על גביו חדא כדי שלא יראה דפת את בשרתו שרוא מוקדם בכוכב ארץ חטה ושעודה ונ' ואנו מברכין על היין קודם לו לפיכך מנכסן אותו שלא יראה בוועתו ועוד טעם אחר זכר למן שהי' מונח כמו בקפסא טל למעדה וטל למטה וזכר ליה נותנין מפה אחת תחתיו ואחרת על גביו ונ"ם בין שני הטעמים דמטעם השני אפילו אין לו יין ומקדש על הפת (ח) לנסות מפה עליו זכר לבן ולטעם ראשון אין צריך .

ו ומקדש על כוס יין מל' (ט) שלא ידא פגו' (י) וכל דיני פנימו המנוארים לעיל בכוס ברכת המזון וה"ה כל שאר דיני הכוס שמעונין בכוס ברכת המזון צריכין ליהדר ג"כ בכוס של קידוש ואנדלתא ושאר נוסות שתקנו לברך עליהם ברכה היואחזו בימינו ויאמר ויכולו תומד אע"פ שכבר אמרו בתפלה

חדא ואומר אותו כדי לדציא בניו ובני ביתו ומברך בפנה"ג וקידוש בא"י אמ"ד אה"ב ורצה בנו ט"ו * זכרון

למעש' בראש' פי שאנו שאנתין ביום ששכ"ב בו דקב"ה האחרתכלית מעשה בראשית תחלה למקראי קודש פיר' שהשבת מחברת תחלה ב"פ דמועדים קודם לכולם זכר לציאת מצרים י"א וד"פ שהשבת תחלה לכקראי קודש שמקראי קדש דם כולם זכר לציאת מצרים ויש אומרים שהשבת עצמו זכר לציאת מצרים כי בעבור היות יציאת מצרים מור' על אלה דקבין מחדש חפץ וטל על כן כתב בדברות שניות חכמת כי עבר היית בארץ מצרים תוכר ע"כ ציד יי' אלדיך לעשות את יום השבת שאם יעלה על לבך כפקק על השבת שמורה על ההידוש תל דחפץ ועל הניולת תזכור מה ראו עניך ביציאת מצרים שהוא לך לראייה ולזכות ודנה השבת הוא זכר לציאת מצרים יציאת מצרים זכר לשבת כי זכרו בו ויאמרו כי הש"י מחדש בכל זמן אותות ומופתים ועושה הגל ברצונו כי דוא אשרברא את הגל במעשה בראש' וזמן הדין היה לנו לעמוד בעת שמקדישין לכבוד המל' שאנו יוצאין לקראתו אך לפי דק"ל אין קידו' אלא במקום סעוד' אנו נוהגין לישב כדי שידא ניכר שנתיישבנו לאכול דטעודה ולכך אנו מקדשין במקום הזה וכשמחלחל שמעתי שיתחיל בלחש לומר יהי ערב יהי בקר ואח"כ יתחיל בקול רם יום הששי ויכלו השמים ונ' שהוא ר"ת השם של ארבע ובעת שיאמר ארוה הד' תיבות שיש בראשם השם ימזכר לנעורו ית' ואח"כ ישב וינמור הקידו' ובעת שיעמוד לכבוד הש"י יתן עיניו בנרות (יא) כי נר אלקים נשמת האד' ואח"כ יתן עיניו בכוס של ברכה ויקדש ומה שאין אומרים בשבת אשר בחר בנו כמו בגלגל ושאר קדוש' משום דשבת במדה ניתנה שדו' קודם מתן תורה ובאותו פעם עדיין לא בחר בנו כ"כ עד ניתנה התור' על דה סני סיני שנים ניתנו לנו כל שאר רביות אלא שחור וכלל שבת ככללם ואז בחר בנו בחירה גמורה לכך אין לומר בשבת אשר בחר בנו .

יא כי שאין לו יין אלא לכוס אחד מקדש בו בלילה ואינה טועם ממנו שלא יפגמו אלא שופך ממנו מעט לכוס אחד וטעם יין קידוש מהכוס זהשני ולמחר מקדש במה שנשאר בכוס ראשון ואם לא היה בתהלה אלא רביעית בצמצים ונחמר ממנו מה ששתה בלילה מוזג למחר בכוס כדי לחזור להשלימו לרביעית שהוא שיעור כוס של ברכה וכל זה דווקא כשיש לו כוס אחד להברלה שאם אין לו כוס אחר להברלה מוטב שיניחנו להברלה ויקדש על הפת והברלה א"א על הפת כמו שיחבאר בע"ה ואם יש לו שני כוס' מצומצמים אחר מוזהר יקדש בלילה באחד ויניח השני להברלה ולא יקדש ביום על היין דקידוש רלילה ואבדלה על היין ערפה שקידוש היום איפשר באופן א' כמו שיתבאר בע"ה . יב ו"א שלא יטול ידיו קודם שיקדש שאין נוטלין הידים לפירות רק אחר שיקדש על הכוס נוטל ידיו לאכילה ומברך על ג"י ואם נוטל ידיו קודם קידוש גלי דעתיה דריתתא חביבא ליה ואז לא יקדש על היין אלא על הפת דחביבה ליה דלעולם מברכין על החביב תחלה ומה שאמרו חכמים ז"ל זכריהו על היין אינם רוצים לומר שדווקא על היין היא הזכירה רכין התורה דהיינו הקידוש אלא הזכירה דהיינו הקידוש לבדו הוא מן התורה ואפי' בולא כלום רק הקידוש לבדו אבל היין וכוס הוא מדרבנן ומכבודו אקרא דכתיב זכרו כיון לבנות שמוע מנייה דזכירה גבי יין נתיב וכן רוב ברנות שעל הכוס אבל אם יש אדם דפת חביבה ליה לקדש עליו כמו דבא כרי שדא הקידוש נכיקם סעודה שהוא עיקר מצוות מדרבנן הרשות בידו קדש על הפת ולא יקדש אז על היין אף על פי שימליך ויחפץ בין יותר כיון שנטל ידיו לסעודה הו' הקידוש שעל היין אז הפסק בין דגטילה שנטל לעיני סעודה ו"א דלכתחלה יש לו ליטול ידיו לסעודה קודם הקידוש וכן המנהג פשוט במדינות אילו וטעמא דידן הוא משום דק"ל שאין קידוש אלא במקום סעודה כמו שיתבאר ו"א דהי הקידוש לצורך הסעוד' לפיכך נוטלין הידים וקובעין עצמן סביב השולחן לאכול אז חל עליו הובת הקידוש ולא חשיב לן הקידוש הפסק בין דגטילה לסעודה כיון שאסור לנו לאכול בלא קידוש הו' קידוש צורך הסעודה וכן המנהג בכל קידושי שבתות הינה ו"ט ואין לשנות חוץ מליד פסח שיש שם טעם אחר לשנות כמו שיתבאר בש"ע סימן תע"ז .

יג וצריך לשתות מכוס של קידוש כמלא לוגמו דהיינו שימקלנו לצד אחד מפיו ויראה מלא לוגמו והוא רובו של רביעית כדי שידגה מכוס של ברכה דאל"כ הו' ברכה לבטלה ושעורו חו"ל דלא מיקרי של הגאה בפחות ממלא לוגמו . יד מצוה מן המובחר הוא שיטעם המקדש תחלה שהוא המברך ואח"כ יטעמו כל הבסבין כל אחד מלא לוגמו אם אין יין מלא לוגמו לכולם יטעם לפחות המקדש מלא לוגמו ו"א (יב) שאם לא טעם המקדש מלא לוגמו לא יצא ויש אומרים אע"פ שלא טעם המקדש אלא טעם אחד מן הבסבין מלא לוגמו יצא אבל אין שתיית שנים מצטרפות למלא לוגמו * ו"א דאפילו שתיית כולם מצטרפות למלא לוגמו וכל זה דוקא בכוס של קידוש שרם דאורייתא ואכמכודו אקרא להיות יין אבל בשאר דברים המענים כוס כלי עלמא מדיים דסני בטעמות אחד מדם .

טו ואם יש כוס לפני כל אחד וא' אם אינו פגומים שותה כל א' מכוסו שלפניו ואם הם פגומים יעפוף המקדש מכוסו לנס על כל אחד מהם כדי שישתו כולם מכוס שאינו פגום . טז וכיון שנטלם צריכין לטום כשהם פגומין לא יטעמו הם מכוסם עד שיטעמו המקדש ואם אינם פגומים רשאים לשתות קודם שישתה המקדש .

יז ואם קדש וקדם שטעם הפסיק כריבור חזר ומברך בורא פרי תפן דדיבור הו' הפסק בין ברכת תרגין לטעמים אבל אין צריך לחזור ולקדש ידיו קידוש כבר יצא ואפי' לא היה לו כוס כמו שכתבתי למעלה דבא הא כבר הזכירו אפילו על הכוס וה"ה אם נשפך זכוס קודם שישטעמו ממנו יביא כוס אחר ויברך עליו בורא פרי תפן ואינו צריך לחזור ולקדש בן כתב רבינו יוסף דקאר"ו ז"ל ואינו יודע טעם כיון שנשפך הכוס שקדש עליו וביד כבר למה הצריך להביא כוס אחר שהדי ידיו קידוש כבר יצא והברכה ראשונה כבר נפטרה והיתה ברכה לבטלה כיון שנשפך הכוס וכבר אהו"ל בפרק בכל מערבין דשתיה לא מעכבא וא"כ הכוס השני למאי צריך ואולי כוונתו להודיענו שאם ידעו להביא כוס אחר שצריכין לברך עליו אינו יוצא בכרנתו הראשונה שבידך על הכוס הראשון שכבר נשפך והברכה הראשונה נעשת לבטלה אבל אין ה"ל אם אינו רוצה להביא כוס אחר הרשות בידו כידו היכא שהפסיק בדיבור והכוס הראשון שקדש עליו הוא ערדנו לפניו צריך לברך ולטעם ממנו והברכה הראשונה הפסיד בדיבורו ונעשת לבטלה ג"ל . (יז)

יח וזכרון דאממנו אקרא שצריכין לקדש על היין כמו שכתבנו וקדוש זה הוא מצוה ועבודה לש"י אחו"ל שאין מקדשין אלא על יין טוב הראוי לנסך על גבי המזבח לפיכך אין מקדשין על יין שריחו רע דהיינו שמסריח קצת אע"פ דטעמיה וריחה חמרא ואע"פ דמרנא מברכין עליו בורא פרי תפן קעין ברכת תרגין הואיל וטעמיה וריחה חמרא מ"מ פסול הוא לקידוש משום הקריבה נא לפתך תגו' ב"ש

א וזכרון דאממנו אקרא שצריכין לקדש על היין כמו שכתבנו וקדוש זה הוא מצוה ועבודה לש"י אחו"ל שאין מקדשין אלא על יין טוב הראוי לנסך על גבי המזבח לפיכך אין מקדשין על יין שריחו רע דהיינו שמסריח קצת אע"פ דטעמיה וריחה חמרא ואע"פ דמרנא מברכין עליו בורא פרי תפן קעין ברכת תרגין הואיל וטעמיה וריחה חמרא מ"מ פסול הוא לקידוש משום הקריבה נא לפתך תגו' ב"ש

ב וזכרון דאממנו אקרא שצריכין לקדש על היין כמו שכתבנו וקדוש זה הוא מצוה ועבודה לש"י אחו"ל שאין מקדשין אלא על יין טוב הראוי לנסך על גבי המזבח לפיכך אין מקדשין על יין שריחו רע דהיינו שמסריח קצת אע"פ דטעמיה וריחה חמרא ואע"פ דמרנא מברכין עליו בורא פרי תפן קעין ברכת תרגין הואיל וטעמיה וריחה חמרא מ"מ פסול הוא לקידוש משום הקריבה נא לפתך תגו' ב"ש

ג וזכרון דאממנו אקרא שצריכין לקדש על היין כמו שכתבנו וקדוש זה הוא מצוה ועבודה לש"י אחו"ל שאין מקדשין אלא על יין טוב הראוי לנסך על גבי המזבח לפיכך אין מקדשין על יין שריחו רע דהיינו שמסריח קצת אע"פ דטעמיה וריחה חמרא ואע"פ דמרנא מברכין עליו בורא פרי תפן קעין ברכת תרגין הואיל וטעמיה וריחה חמרא מ"מ פסול הוא לקידוש משום הקריבה נא לפתך תגו' ב"ש

ד וזכרון דאממנו אקרא שצריכין לקדש על היין כמו שכתבנו וקדוש זה הוא מצוה ועבודה לש"י אחו"ל שאין מקדשין אלא על יין טוב הראוי לנסך על גבי המזבח לפיכך אין מקדשין על יין שריחו רע דהיינו שמסריח קצת אע"פ דטעמיה וריחה חמרא ואע"פ דמרנא מברכין עליו בורא פרי תפן קעין ברכת תרגין הואיל וטעמיה וריחה חמרא מ"מ פסול הוא לקידוש משום הקריבה נא לפתך תגו' ב"ש

ה וזכרון דאממנו אקרא שצריכין לקדש על היין כמו שכתבנו וקדוש זה הוא מצוה ועבודה לש"י אחו"ל שאין מקדשין אלא על יין טוב הראוי לנסך על גבי המזבח לפיכך אין מקדשין על יין שריחו רע דהיינו שמסריח קצת אע"פ דטעמיה וריחה חמרא ואע"פ דמרנא מברכין עליו בורא פרי תפן קעין ברכת תרגין הואיל וטעמיה וריחה חמרא מ"מ פסול הוא לקידוש משום הקריבה נא לפתך תגו' ב"ש

ו וזכרון דאממנו אקרא שצריכין לקדש על היין כמו שכתבנו וקדוש זה הוא מצוה ועבודה לש"י אחו"ל שאין מקדשין אלא על יין טוב הראוי לנסך על גבי המזבח לפיכך אין מקדשין על יין שריחו רע דהיינו שמסריח קצת אע"פ דטעמיה וריחה חמרא ואע"פ דמרנא מברכין עליו בורא פרי תפן קעין ברכת תרגין הואיל וטעמיה וריחה חמרא מ"מ פסול הוא לקידוש משום הקריבה נא לפתך תגו' ב"ש

ז וזכרון דאממנו אקרא שצריכין לקדש על היין כמו שכתבנו וקדוש זה הוא מצוה ועבודה לש"י אחו"ל שאין מקדשין אלא על יין טוב הראוי לנסך על גבי המזבח לפיכך אין מקדשין על יין שריחו רע דהיינו שמסריח קצת אע"פ דטעמיה וריחה חמרא ואע"פ דמרנא מברכין עליו בורא פרי תפן קעין ברכת תרגין הואיל וטעמיה וריחה חמרא מ"מ פסול הוא לקידוש משום הקריבה נא לפתך תגו' ב"ש

סימן רע"ב

(ה) קדש על פנים וסכור טהור אין ליקר לחזור ולקדש פעם שנית (פסקי תהארי"י)

סימן רע"ג

(א) דעת רמ"א דתפסה לפניה אפי' במחלף ונתחרי לחדר בלחור הכית אסור במחלף אבל בדעתו לחדר מהני ומכתיב לבית לא מהני דעתו והלכות סתם כאלו והסמיך הכנה כנה מדברי ש"ע ונראה לנלוזה דסמיך ליה דלף במחלף לחדר לא מהני דעתו וכן כחבתי לעיל מ' קע"ח ואף שכתב וזכ"ר מחלף כו' י"ל דה"ל בדעתו לחדר וקטן מחלף מהני כפיכא מהני לפניה מהני מחלף סעתי ה' ויהי דעתו לחדר לחדר בביתו כו' מנאר דס"ל דדעתו מהני אף בבית אחר וכן מנאר בריש מ' קע"ח ואפשר דס"ל לחלק דכיון ופיר מהני דעתו אפי' בבית אחר דוקא בפירות לא מהני וזקוק על רמ"א כו' ליישב דעת הלכות (ב) בע"פ הקדש על הלכות דל"כ למה לי ונתקן אפי' אכל במקום אחר י"א דהוהק שטר חייבי בניי חסום ע"כ ולמה שפירש דעת הלכות דלא מהני דעתו לק"ה ובל"ה ל"ק אף פת"ל דקמ"ל רבותא דאף שאלו במקום שלא היה היה דעתו מתחלה ולא אכיל במקום אחר שיהיה דעתו מתחלה וזה שפירש בע"פ דברי רמ"א שיהיה בדעתו שלא לאכל לאחר ונתקן ואלו לא יאמר י"א ע"כ לא דק דהוה כבר נכתב מחלף רמ"א לכתוב וירד לאכול כו' או שיהיה בדעתו לאכל חיד טו' משמע כיון דאכל חיד אף שלא היה בדעתו לאכול חיד י"א גם לא ראה בב"י ס"ס זה דמנאר לסדרא לכתוב וית' ולא לדינא כשאלו לא יאמר במקום זה אף שיהיה דעתו לאכול בבית אחר לאחר און י"א (ג) כב"ח וז"ל אומרים לברך המנוח אם לא מקדש על הפח גם תימה על סגנון דלעיל ס"ס קס' משמע דאין רשאי לברך ע"כ

וב"ש אם טעמיה חלא אע"ג דריחיה חמרא שאין מקדשין עליו ויין מנוגה ואפילו דאורנא שאין מקדשין אגלוי ומברכין עליו בורא פרי הגפן ושתיין אותו מ"מ פסול הוא לקדוש

ב יין כגתו יין הוא ומקדשין עליו וסוחט אדם אשכול ענבים ואומד עליו קידוש היום י ג יין שבפני החביות אע"פ שיש בו קמחין מקדשין עליו ויש אוכרין לקדש עליו עד שיכנונו תחילה להעביר הקמחין ואם אי אפשר לסנונו עד שלא ישארו בו קמחין פסול לקדש עליו וטעם כולם משום הקריבוהו נא לפחתך ונומר , יין שבשולי החבית אע"פ שיש בו שמרים ויין שחור ויין מתוק מאוד כולם יין הם ומקדשין עליהם ויין דריחיה חלא וטעמיה חמרא אולי' בתר טעמא ומקדשין עליו מ"מ מצדה מן המוכחד לעולם לברר הטוב שבינות למצות קידוש היום

ד באלו המדינות היין לבן והאדום הן שוין בטבעם לפעמים זה טוב מזה ולפעמים זה טוב מזה ולפיכך אין מרקרקין במראה אלא מקדשין על הטוב שבשניהם ואפילו הוא לבן מאוד וכימנך אל תרא יין כי יתאדם כמו אל תראה אל עובה קמתו כלומר אל ירצה בעניך שהוא טוב יותר מן האחרים ה"ל אל תרא וגו' כי האדמימית אינו מעלה ואינו מוריד :

ה יין חי אפי' אם הוא חזק דרדי על חד תלת מיא מקדשין עליו ומ"מ יותר טוב למחננו שהוא טוב יותר בכך לשתייה ובלבד שיהא מווג כראוי ויין' שלנו אינם חזקים ויותר טובים הם בלא מווג' .

ו יין צמוקין מקדשין עליו ל"ט מכמישי בניפנא ל"ש נצטמקו ע"י חמה או ע"י תלדות האור כנון שהכניסן לחמין למהר צימוקין או שתלאן בעשן והיא שיצאימהן קצת לחלוחית כשמעצרין אותו אבל אם אין בהם לחלוחית ואין יוצא מהן דבר אלא ע"י שרייה ששורין אותן במים לא

ז שמרי יין או חרצנים שנתן עליהם מים אע"פ שיש בהם טעם יין אין מקדשין עליהם ואין מברכין עליהם בפ"ה רק שהכל אפי' אם נתן עליהם שלש מידות מים ויצאו שלש מידות וחצי או יותר אבל אם נתן עליהם שלש מידות מים ויצאו ארבע ויש בו טעם יין הוה ליה כיון מווג ומברכין עליו בפ"ה ומקדשין עליו

ח יין מבושל מברכין עליו בפ"ה ומקדשין עליו דהא אישתנא לעילוייא ויין שנתערב בו דבש או שאור יש אסדין לקדש עליו אפי' אין בו אלא מעט דבש או שאור אפי' כמפת חרד' בחביות מלא' כיון שפסול לנסך על גבי המזבח ויש מתירין לקדש עליו אע"פ שפסול לנסך היינו משום שלא מיעט הכתוב אלא לניסוך מטעם סוד כמזם וסתם בקבלה אבל לקידוש לא פסלו אלא יין הפסול מחמת עצמו אבל יין שנתערב בו דבש ושאור אין פיסלו מחמת עצמו אלא מחמת דברים אחרים אילו שנתערבו בו לא פסלוהו וכן נוהגין

ט כבר כתבתי למעלה דקידוש על היין אינו מן התורה אלא רבנן אסמכוהו אקרא דוכרו כיון לכנון לפיכך במקום שאין יין מצוי ו"א שמקדשין על הישבר ושאור משקין חוץ ממים שכיון שאין יין מצוי שם הוי להו שאר משקין חמר מדינ' שלהן ומקדשין עליהם במקום יין ו"א שאין מקדשין עליהם

כלל אלא על הפת והרא"ש כתב כיון שאין הקידוש אלא במקום סעודה כמו שיתבאר בסימן הסמוך ועיקר הסעודה היא הפת לפיכך בלילה אין מקדשין אלא על הפת ובבקר שאין תיקון נוסח קידוש אחר אלא בפ"ה יותר טוב לקדש על שבר ועל שאר המשקין שהן בעיד וברכתיהן שרבל קודם שיברך ברכת המוציא שאם לא יקדש על שאר משקין רק יברך המוציא על הפת לא יהיה כאן שום שינוי מבחול ולא יהיה היצר לקדשתא רבה וכן פשט המנהג בכל אילו הארצות וכשמקדש על הפת יאמר תחלה ויהי ערב ויהי בקר יום הששי ויכולו וגו' ואח"כ מברך ברכת המוציא ואינו פורס וגו' הקידוש ופורס'ו יהיה לו ג"כ מפה תחת הפת ומפה על הפת לכסותו כדי שיהא מונח כקופסא זכר למן כדלעיל אבל אם יש יין בעיר לא יקדש על הפת אלא על היין אפי' בלילה כיון דמצוה מדברי ספרים לקדש על היין הוא קודם לפת (א) מי שאינו שותה יין משום נדר יכול לקדש עליו אע"פ שלא יטעום הוא יטעמו אחרים המסובין עמו ואם אין אחרים עמו יקדש על הפת ולא על היין כיון שלא יוכל לטעום ממנו או ישמע קידוש מאחרים

י ברכת היין של קידוש כיון שהוא במקום סעודה צרכי הסעודה הוא ומחמת' הוא בא פוטרי היין שבתוך הסעודה ואינו טען ברכה לאחריו שברכת המזון שלאחר הסעודה פוטרי אותו ואת כל מה שישתה בתוך הסעודה מברכה אחרתה

רעג

שיהא הקידוש במקום סעודה וכו' סעיפים

א אח"ל אין קידוש אלא במקום סעודה ואסמכוהו אקרא דנתיב וקראת לשבת עונג' במקום קריאה דהיינו הקידוש שם תהא עונג דהיינו הסעודה ואם קדש בבית אחד ע"מ לאכול שם ואח"כ (א) נמלך לאכל במקום אחר צריך לחזור ולקדש במקום שרצה לאכול שם אבל ב בבית אחד מפנה לפנה חשב מקום אחד שאם קדש לאכול בפנה זו ונמלך לאכול בפנה אחרת אפי' טרקלין גדול אינו צריך לחזור ולקדש ומבית לכוכה או מסכה לבית כשהגשמים יורדין כמפנה לפנה דמי שכן דרך לפנות בעת הגשמים ועדיף מתנאי

ג ואם קדש ולא סעד כלום אף ידי קידוש לא יצא שצריך לאכול במקום קידוש לאלתר מעט משום וקראת לשבת עונג במקום קריאה שם תהא עונג או שיהא בדעתו לאכול מיד ואע"פ שנמשך אח"כ מעט לית לן בה אבל אם היה בדעתו שלא לאכול כלל לא במקום קידוש ולא במקום אחר אע"פ שנמלך אח"כ ואכל שם י"א שלא יצא ידי קידוש ואם היה בדעתו מתחלה שלא לאכול שם אלא (ב) במקום אחר ונמלך אח"כ לאכול שם אינו צריך לחזור ולקדש דהא מ"מ היה בשעת קידוש דעתו לאכול וכיון שאוכל במקום שקידש שפיר הוי קידוש במקום סעודה

ד יכול אדם לקדש לאחרים אע"פ שאינו אוכל עמהן דלדיריהו הוי מקום סעודה ואע"ג דברכת היין שיהא ברכת הגגין אין אדם מוציא אחרים אפי' נהנה עמהן מ"מ כיון דהאי בפ"ה הוא חובה לקידוש היום ובקדוש שהוא חובה עליהם יכול להוציאם מדין ערבות שכל ישראל נעשו ערבי' זה לזה ומוציא זה את זה ברבר שהוא חובה עליו כמו שנתבאר למעלה גם ברכה בפ"ה שהיא חובה עם דקידוש כקידוש דמי ויכול להוציאם אף על פי שאינו נהנה עמהם ולפיכך אפילו בבקר בקידוש היום שאין אומר אלא ברכת הגגין לברכה יכול ג"כ להוציאן אע"פ שאין נהנה עמהם כיון שהיא חובה עליהם ונ"ל שאפילו ברכת המוציא (ג) של פת שאחר הקידוש יכול ג"כ לברך להם אע"פ שאינו רוצה לידנות עמהם וכיון דק"ל אין קידוש אלא במקום סעודה א"כ לא יתם שקידוש להם הוי הסעודה חובה עליהם לאכול שם במקום שיצאו ידי קידוש וכיון שהוא חובה להם הרי הוא יכול לברך להם אע"פ שלא נהנה רק מדין ערבות כו' נ"ל * והוא שהם אינם יורעים לברך ולקדש שהוא פוטרן מחובתן אבל אם הם יודעים לקדש או לברך לא יברך הוא להם אלא אם כן ירצה עמהם וכשהוא מקדש לאחרים והוא עדין לא קידוש לעצמו בביתו יחדר שלא יטעום ממנו שאסור לו לטעום עד שיקדש במקום סעודתו

דהא כה מני איתנא כשחריה קית כמו שיתבאר לקמן מ' ש"ג והוא'ל וחיובים קית כשחריה אשכר ש"ס

ה כתבו הנאנים הא דאמרינן אין קידוש אלא במקום סעודה אין צריך שיגמר שם כל סעודתו אלא אפילו אכל דבר מועט או שתה כוס יין שחייב עליו ברכה יצא ידי קידוש פירו' ששתה כוס יין אחר שחייב עליו ברכה חוץ מן הכוס של קידוש יצא ידי קידוש במקום סעודה והולך וגו' סעודתו במקום אחר דהווקא שאכל לחם או שתה יין שנקרא סעודה לענין זה אבל אכל פירות לא שאין אכילות פירות נקרא סעודה כלל ולפי זה המקדש לאחרים והוא עדין לא קידש בביתו אם ירצה לשתות שם עוד כוס אחר או לאכול דבר מועט יכול לטעום עמהם גם מכוס של ברכת קידוש וישתה שם עוד כוס אחד או יאכל שם קומעא וכשיבא לביתו יכול הוא לחזור ולקדש ואם ירצה שלא לטעום בביתו מכוס של קידוש ודשו' ביה שדרי הוא כבר יצא ידי קידוש והיה דעתו לאכול בביתו וכבר

סימן רפ"א

(א) לשון תהלה' תהלה' מביא אלל שבת עולה
 הנוקר מ"ט סמוך לן גבי פסח דק"ל אז
 על כל התמידים של ק"ל רגלים הזכרים מש
 והלכה והיו קטום דבשבת לא בשבת כ"כ וכו'
 ח"ט העם טובאין כן גם ב"ט ולא ידעתי תני
 להם , (ב) ולכן למחמ א"י השטחה תכני
 תשם בעול תורה רמ"א (ג) כהנהגה מנהגים
 חמה שברי בעולטלה א"ל אורה כלל כמ"ט הטור
 גם ח"ט חמה כיון שלא הזמר בש"ס והומה
 לזכרתי ומי כחוד (ד) קשה דל"ל והתקין הלכנה
 וי"ל שגורתי של יעקב נראה בלכנה שג"כ תקנו
 בנכנס הלכנה ברוך יוסף ט"י ר"ח יעקב ב"ח ,
 בפסוק ראשון דאל ארו על כל המעשים עברה
 חיבות לק און טמר ברוך הוא רק ברוך ומטרך
 חמד ורחמים לפני כבודו ולא כמל כבודו ת"ת
 ור"ל כתב בש"ל דהתקין אחרים ונתקבלת
 סולם בחיך וה"ל בשבט פח ,

היום אתקצאי לכולי יומא אלא בדאיתקצאי בדכנסת יום השבת או
 אמדינן מינו דאיתקצאי לבין השמשות שהוא זמן תחילת האיסור
 נשאר באיסורו עד כלות האיסור משיש שהקצה דעתי ממנו כיד
 לכל היום אבל באלו שבהתחלת האיסור לא הוקצה והיה ראוי
 לטלטל ואח"כ נדחה ע"י ההרלק' וחור ונראה חור להתירו
 הראשון דאין מוקצ' לחצי שבת :

במוקצה מחמת איסור כגון נר שהדליקו בו באותו שבת בין השמשות כבר אמרנו דק"ל שאסור לטלטלו
 כל השבת אפי' לאחר שכבה אבל מוקצה מחמת מיאוס כגון נר של חרס ואפי' של גפט. שדוא מאוס מחמת
 שמסריח ולא הדליקו בו באותו שבת ק"ל כ"ש שמותר לטלטלו ונראה לי טעמא דס"ל דעעמו טעמא
 דמסתבר הוא שאין שייך הקצאות מיאוס לענין שבת שלא לטלטלו בשבת בשביל שהוא מיאוס דמ"ש
 שבת מיאור ימים לענין מיאוס שאין שייך הקצאה לשבת אלא דבר שצריכין להקצו ממנו ע"י השבת ובין
 השמשות דווקא או כל השבת כמו שיתבאר סימן שי' כן ג"ל טעמא דק"ל כוונתה בזה ,
 ומנורה שהיא של פרקים שיוכלו לפרקה איברים איברים בין הוא נרולה בין היא קטנה אסור לטלטלה
 דחיישינן שמא תפול ותתפרק ויחזור' ונמצא עושה כלי בשב' ואפי' אם אינה של פרקים ויש בה חריצים
 סביב שדומה לשל פרקים אסור לטלטלה גזירה משום של פרקים ,

סימן רפ"ב

(א) רחל לה שם ג' אוחיות ישראל ה' אוחיות
 י"י ר' אוחיות אלקיט ו' אוחיות י"י אחר ז'
 אוחיות וסולם הם כ"ה וס"י כה חבירו והטעם
 שקורא בשבת ז' דלם יארע ללדס אונס ולא כל
 לכ"ה כל ז' ימי השבוע ולא שבע ברכו יאזין
 אונס מפי הקורס ז"פ ברכו מו"ל י"ח ת"ת עד
 תולדות עטס דשבת נמשל לע"כ שהם יום
 תענה לנדיקים וכן קורין ז' ח"ה שבת לנדר
 על תעשה ע"ה' שמשל נו"י ימי החול קורין ו'
 (ב) וכ"כ וע"ת חש לחשכ"ך שאסור להסיף
 תשם ברכה לבעלה וקנין האזון התק"ה ז"ל
 חוקן פ"פ שלא לקרות יותר תעשה חן מתעשר
 והפ' טורה נכור והוספתי על דברש שלא יוספו
 אשית בימים נוראים יותר תעשה דל"כ יתן
 קדושת

תשמיש המטח בשבת ובו ב' סעיפים ,
 א וכשירצה לישן קורא ק"ש על מטתו כמו בשאר הלילות וירא זהיר לקיים עונתו כי תשמיש המטה
 מתענוני שבת הוא לפיכך עונות ת"ח הבריות מליל שבת לליל שבת הוא ,
 ב ומותר לבעול לנתהלה בתולה בשבת ואין בו משום חובל ולא משום צער לה , (א)

רפ"א

א בשחר משכימין לב'ה וי"א שא"צ להשנים כ"כ כמו בחול שזה ג"כ מתענוני שבת הא וכן נהגין
 שאין משכימין כ"כ ואסמכה אקרא מרלא (א) כתיב בקרבנות שבת בקר כמזבח של חול
 אלא כתיב וביום השבת שני כבשים וגו' משמע בעצם היום מקריבין ולא בבקר דוקא ומסדרין הברכות
 ופ' הקרבנות ומשנת איוהו מקומן כסדר שאר הימים רק שמוסיפין בקרבנות וביום השבת ואומרים
 ברוך שאמר ופסקי דומרה וטהנין. להוסיף מזמורים לפי שאין בו ביטול מלאכה לעם וטהנים להוסיף
 דמזמורים אחר ברוך שאמר כדי שירא לכולם ברכה לפניהם וברכה לאחרים שהוא ישתבח ואל
 המזמורים שמוסיפין הם כולם שמזמורים או ממעשה בראשית שכלו בשבת או ממתן תורה לפי שנתנה
 בשבת ומטעם זה אין אומרים כולם כסדר שהם בתהלים רק סמכו דמעשה בראשית יחד ודמתן תורה יחד והקדימו השמים
 מספרים כבוד אל שהוא בסי' י"ט בתהלים והוא הראשון המספר ממעשה בראשית וסמכו אחריו לדוד בישנתו וגו' שהוא בסי' ל"ד מפני
 שאיתו מעשה היה בשבת ובזכות השבת ניצל והוא ראשון בתהלים המדבר מעין שבת אחר השמים ואחריו סמכו תפלה למשה שהוא
 בסי' צ' ומד בר ג"כ ממעשה בראשית בטרם הרים ילדו וגו' ומזמור יושב בסתר עליון שהוא סמוך לו אחריו מיד בתהלים סי' צ"א
 והוא שיר של פנעים קבעו אחריו ואומרים אותו בשבת להנצל מן המזיקין המצויין בליל שבת בראיתא בערבי פסחים ואחריו הללו
 את שם י"י שהוא בסי' קל"ה והוא מדבר במתן תורה דכתיב בו כי יעקב בחר לו ייח וגו' שהוא ע"י מתן תורה וגם כתיב בו כל אשר הפץ
 י"י עשה בשמים ובארץ וגו' שהוא ממעשה בראשית ואומרים אחריו המזמור הסמוך לו מיד בסי' קל"ז והוא הלל הגדול שיש בו כ"ו
 כל"ח כנגד כ"ו הדות שהיו מבריות עולם עד דור מתן תורה וכולם לא נתקיימו בעולם אלא בחסדו של השי"ת בלא התודה כי אין קיום
 לעולם אלא בזכות התורה דכתיב אם לא בריתי יומם ולידה חוקת שמים וארץ לא שמתי ואומרים אחריו מזמור רננו צדיקים ביי' וגו' אע"פ
 שהוא בסי' ל"ג מפני שהוא נופל אחר הלל הגדול שירננו הצדיקים ביי' על רוב חסדו והודו ליי' כנגדו וגו' על כל החסדים שעשה עמנו
 והזכיר אחריו בדבר י"י שמים נעשו וגומר שהוא מעין מעשה בראשית וסמכו אחריו מזמור שיר ליום השבת טוב להודות ליי' וגו' שהוא
 ג"כ הודאה לשי"ת על החסדים דכתיב להגיד בבקר חסדך וגו' והרי כולם שייכי' למזמור הלל הגדול שהוא עיקר ההודאות לוית' על כל
 זה ואחריו מזמור י"י מלך גאות לבש וגו' שהוא סמוך למזמור שיר ליום השבת וגו' והוא נדרש על כניסת השבת כיום הקב"ה מלאכתו
 ונתעטף בתפארת לבשו וישב על כסא קדישו וגו' אשר על זה נתייחד לאל אשר שבת בו' ויש להאריך ולדגעים בזמירות ביום השבת י"ט
 (ב) אך לא יאריך יותר מדאי כדי שיאכלו קודם שעה ששית כדלקמן סי' רפ"ח ובכל אלו אם לא אמרם אין מחזירין אותו (ג) חוץ
 מלאל אשר שבת שהוא נתקן בברכות יוצד מחזירין אותו ואין אומרים באלו הארצות בשבת מזמור לתורה לפי שאין תורה קריבה בשבת
 ואחר שירת וישע מוסיפין גשמת מפני דבשמה יתירה שיש לאדם בשבת וגם שיש בו מענין יציאת מצרים שהוא מעין השירה לכך סמכו אחריה
 וא"צ לשחות כשמגיע אל ולך לברך אנחנו מודים שאין זה אלא סיפור דברים מעין השבח ואין כאן מקום לשחייה , וחומתין בישתבח
 ואומר ש"ן חצי קדיש אחר פסיק דומרה ומתחיל ואומר ברכו וקורין שמע בברכותיה ומוסיפין בברכה ראשונה שבת ותהגד להקב"ה על
 יצירת האור ומעשה בראשית שהוא מעין הברכה , קרא לשמש ויזרח אור פי' כשקרא לשמש להאיר וראה שיבא העולם לטעות אחריו
 לעברו אז התקין (ד) צורת הלכנה כדי שימנעו מלטעות אחריו כאשר יראו כי רב שנים ואומרים לאל אשר שבת בו' ועומדין להתפלל
 ומתפללין ג' ראשונות ג' אחרונות וקדושת היום באמצע ישמח משה בו' ופי' ישמח משה כשהיו אבותינו במצרים וראה משה כובד
 השיעבוד שהבכירו עליהם ביקש מפרעה שיתן להם יום א' בשבוע שינחמו בנו ונתנו לו ובחר ביום השביעי וכאשר נצטוו על יום השבת שמח
 משה שבחר בו וזה ישמח משה במתנת חלקי , וי"ט משום הא דכתיב לדעת כי אני יי' מקדשכם אמר לו הקב"ה למשה מתנה טובה
 ש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם וע"כ תקנו ישמח משה באותה כתנה , חמדת ימים אותו קראת דכתיב
 ויבל אלהים מלשן בלתי נפשי ואם לא הזכיר של שבת מחזירין אותו ואם עקר רגליו חזר לראש ואם לא עקר רגליו אינו חזר אלא לשל שבת
 ומחזיר ש"ן התפלה ואומר בקדושה אז בקול רעיש בו' ממקומך בו' מפני שבשבת הדיבור הוא ביותר והכסא מתרוכס וכל צבא השמים
 אין יודעין מקומו רק אומרים בו בלשון נסתר ברוך בו' בכל מקום שהוא ולכך גם אנן מתפללים שיופיע
 עלינו אז ממקומו אשר הוא שם שהוא מקום הרחמים והבן ג"ל , ואומר קדיש שלם על התפלה ואומר
 פסק אין כבוד בו' ואין כמעשך פי' לעשות מעשה בראשית ולכך סומכין לו מיד מלכותך וגו' לדמליבו
 על כל העולם שבראו ואח"כ מתפללים להחזיר שכינתו לציון ולבנות חומות ירושלים להחזיר המלכות
 והעטרה כבראשונה ,

הג"ה על מה שכתבתי י"א שא"צ להשנים כ"כ
 כמו בחול ט' ואסמכה אקרא תהלה כתיב
 בקרבנות שבת בבקר ט' כחבת וי"ל תפי' אסתחא
 הוא זו שמה הא דתיבין וביום השבת וגו' לא
 קאי אלל על המוספין אבל עולה התמיד יקריבו

בבקר כמו בעי החול עכ"ל , השבט אחר אני לאסתחא תעליה' הוא זו והלכה דקדוק גדול וגומר הוא וכמעט פסע הכתיב כן הוא תהלה כתיב עולה שבת בשבתו על עולה הנוקר וככה שכת ידעת דעל
 דבאל פירוש מלמד הוא כמו על כל לנוסחא דרשתי ויקרא דפיר' ש' כהיה' שם כן וכן יצבה על שנאמר שם ב' הקרבנות וה"ק קרא וביום השבת דכייט אחר הן סמיה שקרא יוס' מתש תקריב שני
 בביום וגו' על עולה התמיד שתקריב ג"כ ביום זה אחר הן החסד שתקריב את אלה , שאם היכ כוונת האבוק לומר מלמד עולה התמיד שתקריב בבקר קודם הן החסד שתקריב את אלה אחר הן החסד
 ש' ק' לנכחו על עולה בבקר ומכאן ויהי אז המשמחו חתם כפשוטו מלמד עולה בבקר שתקריב בבקר כהכס קודם הן החסד שתקריב את אלה ביום וגו' דכייט אחר הן החסד ותהלה כתב כן משמע כפי'
 ש"ל שם עולה התמיד יקריבו ביום זה כיום הכהנת למעלה דכייט אחר הן החסד , חכ ל"ל ברוך ,

רפ"ב

א ומוציאין ס'ת וקורין בו ז' גברי בפרשת השבוע שכן הוא סדר המעלות שמעלין בקדש (א) בחול קורין ג' כגון ביום ב' ה' ה'
 ואי אפשר לפחות מהן כהן לוי וישראל בר"ח ובחולו של מעד שאין ביטול מלאכה לעם כל כך מוסיפין אחד דרי ד' ובי"ט שהוא
 קדוש יותר מהם קורין ה' ובי"ה שחוא קדוש יותר קורין ו' ובשבת שהוא קדוש מכולם קורין ז' ואין פחותין מהן שאין מורידין בקדש אבל
 מוסיפין (ב) עליהם כמו שירצו להעלות בקדש ,
 ואפילו

שבת של עכ"ס בחיי (נ) ז"ל כ"ח וחלוקת
 המזבח. להבליט עם הנזיר דוקא ולא קודם
 להם אר לחריבם ע"כ וכן נהג דקמי ג'און
 תרי"ג ז"ל (ד) והרי"ה מתקן חס קורא מנה
 בתלם עם החזן לח סגי כד וחס סוף רק פוזנע
 אינו יולא וביים שזכ"ר עם הנזיר זיקרא עם
 החזן מנה בתלם פ"כ ושאר גדולים המכונים שי"ח
 רק חזקון (ה) ומ"ח בתרגום נרד לקרות ל"ח
 (ו) כפ"ה החמיר לקרות פי י"ט (ז) רמ"א סייש
 ומ"ח נהג לקרות בהפטורים ובשבת על החמיר
 יקרא בהפטורים של שבת ולא שום אש"י ולכ"כ
 בהמיעוט הכשר ולא ראה לנהוג קד מיהו לקח
 בחמירי שט ס"ג הסמור .

סימן רפ"ז

(א) פ"י זיקרא קודם כטעמיה ויאלל אפי'
 כחית רק אלא יקבע מעודה וז"ל דאף כב"ח
 דחזיר לנצט מעודה היינו מדינא אבל חמירי
 אכור אפי' טעמיה חס פ"ח כהנ"ס לביה ועיין
 ב"ס והגמ"ל כתבתי (ב) וכן כהנ"ס כב"ח
 ואפי' כהנ"ס הזמן מנה קטיה וכן טובין
 ועיין ביהו ר"ג מ"ט שם כפי' החונק בבבא
 בתורף .

סימן רפ"ח

(א) כב"ח ופ"י סימן על"ה המכונים לוח
 ורמיהו תרובין וכן כהנ"ס אבנים יאחד
 שבת כיה מלמס ומתה קרובה לנא ורמיהו
 תרובין וכתב כהנ"ס :

סימן רפ"ח

(א) לך לא סמיר עכ"ה כה"ן ז"ל דהנטי ואין
 יולאין יב"ה עד אחר שם וכשרים בתורף
 וחל"ס ב"ס חמיר ב"ח אין לחטט (ב"ה) וכתב
 ל"ח דף ר"ו דס' למחטט כ"פ סוף ימיהו ידושה
 על סוף א"ס לא בשבת כ"ס קול כ"י וגם א"ס
 יעשו' ויבטלו לח קולם כענין סוף וריחו עי"ב
 כהנ"ס הא' סוף ינטרו מל ליבא יד על
 כהנ"ס כ" סוף ימנו כמחטט סיהם והנחת
 ראש וגוף כ"ה זכ"ס סוף ינטרו כ"י כהנ"ס וכתב
 סוף כ"ר"ס לחמיר אין תתנחת כ"י א"ס
 כהנ"ס קול כ"כ ולא כ"ר"ס ונפק ע"כ
 ועיין ס' ר"ג (כ) אכל כהנ"ס אכילס חייק אף
 מחמירי

וכל השבוע מיום ראשון ואילך היו משלים עם הצבור שהדי מתחילין הצבור הפרשה ביום השבת במנחה .
 ד ומצי' מן המוכרח שישלים אות' קודם שיאכל בשבת ואם לא השלים אותה קודם אכילה ישלים אחר
 האכילה קודם מנחה אבל משם ואילך כיון שמתחילין אחרת עבר וכנה של זאת וי"א דמ"מ יוכל להשלימו'
 עד יום רביעי כדן הברלה וי"א עוד שיש לו תשלומין אם עבר עד יום שמחת תורה שאז משלמין כל הצבור
 את התורה מ"מ כל הקודם וכה .

ה ויכול לקרות השמו"ת בשעת קריאת התורה שעוסקין הצבור באותו ענין (ג) והיה ג"ל שאם אדם קרא א'
 מקרא וא' תרגום לבין ואח"כ כשקראין הפרשה בב"ה קור' עם החזן הפרשה מלה במלה ה"ז קיים
 שמו"ת אך מדברי ר"י קארו משמע שאע"פ ששמע מן הש"ץ חייב להשלי' אותה שמו"ת יתר על שמויעתו
 מהש"ץ הם דברי חכמ"ם ואינו יודע מהיכ' נפקא . (ד)

ו מלמדי תנוקת א"צ לחזור ולקרות הפרשה בשבת שהדי השלימו אותה בשעה הראויה להשלימה
 דהיינו כל השבוע . (ה)

ז אין הטעם של שמו"ת אלא שיהא רגיל בתורה לפיכך לא היינו חכמ"ם אלא הפרשה של כל שבת ושבת
 אבל מה שקורין ב"ז . או בשאר הקריאות כגון במנחה או בהפטרה אין צריך לחזור שמו"ת

רפ"ו

דיני תענית מוסף בשבת וכו' סעיפים .

א ולאחר שיחזרו הספר למקומו יאמר ע"י קריש וקאי על אשרי שאמרו על הבימה כמ"ש לעיל סימן קל"ב
 ומה שא"א הקריש מיד אחר אשרי על הבימה כתבתי לעיל סימן קל"ב ולקמן סי' תצ"ב טעמא גבי
 קריאת התורה ביום תענית ונ"ל שאותו הטעם שייך ג"כ כאן עוד כיצתי מ"א בשם ר"ת שהוקשה לו
 זה ולמה אנו אומרים אשרי בקיל רם על הס"ת בשב' יותר מבשאר ימים וענתה לו בת קול ואמרה לו משום
 ר"ת שבו והם אלו "אשרי "אחר" ששת ראשונים ימי"ש"בי יום שביעי בחד יה ב"ת"ך ברכת יה תכלא יין
 כום עו"ד עפות ובשר דגים יהל"ך"ך ישלש הכעדות לבוש לבנים וחלף כסוהך סל"ה סליקא לעשות הברלה
 וכל זה לשבת וה"ה ל"ט שנקרא גם כן שבתון ע"כ יהיה ר"ת ישיבי יום שבתון בח' יה ג"ל . ועל
 ההפטרות לא תקנו קריש כיון שתקנו כ"כ ברנות אחריה נ"ל ויתפלל הצבור תפלת מוסף ג' ראשונות וג'
 אחרונות וקדושת היום באמצע והוא חכנת שבת והוא מיוסד על סדר אלפ"א ביתא של תש"דק על
 שם הגאולה דכתיב אשר"ך להם ואקבצם ופי' הכנת תקנת לשון סידו' כלו' סדרת שבת רצ"ה קרבנותיה
 פי' אע"פ שיש בהקרבנות קרבנותיה חילול שבת אעפ"כ רצית בהן פ"א כתבתי למעלה סוף סי' רפ"ג וי"ט
 עוד רצית קרבנותיה ר"ל לא רצית שום קרבן אא"כ עבר עליו שבת ומיזם הח' הלאה ירצה ואין ז' בלא
 שבת ציתה פירושה עם סדורי נסכיה י"מ ע"ש צ' את בני ישראל ששם מפורש קרבן שבת צית קרבנות
 המפורשים בה עם סדורי מערכות של לחם הפנים שש המערכ' מתרגמין שית סדורין נסכיה מלשון קשות
 דבסך אשר יוסך מענגניה לעול' כבוד ינחלו ע"ש האנקה דבאתי לגני בזכות ג' דברים ישראל מתענגים
 לפני' הדקב"ה ואחר מהם בזכות שבת דכתיב אז תתענג על י"י טועמיה חיים וכו' ר"ל הכיכבדים אותה
 במיני מאכל ומטעמי"חיים וכו' ויש סומכין על זה לטעום תבשילן מע"ש שיבחין שלא דרתיח וגם האדו"בים
 דבריה"כו' ומיוסד על סד' אלפ"א בית"א זו לפי שהי' נשמעת על הגאולה הגאולה עתידה להיות בזכות
 שבת שג' לסריסים אשר ישמרו שבתותי וגומר וכתב הביאותים אל הר קדש וגומר
 וכתב בשוכה ונחת תישעון וכי"צ נשמעת על הגאולה תש"דק על שם אשרקה להם
 ואקבצם כי פדית' צפע"ם יטפו הדרים עסיס צף וסף אחד הוא נמ"לך והיה י"י למלך יטח"ז יטו שכם
 לעכרו כי עין בעין יראו וט' זהו ה' הדר'ג' ב"א יבא לויתן ויכרו עליו חבירים אז מסיני נצטוו עליה פירוש
 קודם שבאו ישראל לסיני דהיינו במרה נצטוו עליה ומצינו אז שדוא לשון הקדמה קדם מפעליו מאז
 ומהזיר ש"ן התפלה ואמר קדושה רבה וכולליון בה ק"ש וטעמא כתבתי בסיומן תכ"ג סעיף ג' ואמר קריש שלם על התפלה ואמר אין
 כאלהינו ופיטום הקטורת והטעם כתבתי ג"כ במק"א אחר ע"ש סי' קל"ב סעיף ב' ואמרים קריש ונפטרין לבתיהם לשלום תפלת מוסף היא
 במקום קרבן מוסף וקרבן מוסף היה זמנו מיד בבקר לפיכך זמן התפלה ג"כ מתחל' מיד בבקר אלא שלכתחלה אין להתפלל אותה קודם
 תפלת השחר לפי' לא יאחר אותה ויתפלל אותה מיד אחר' תפלת שחרית ואם התפלל אותה קודם תפלת שחרית
 יצא שזמנה מיד בבקר ועיק' זמנה נמשך עד ז' שעות ביום ואם התפלל אותה אחר ז' שעות נקרא פרשע ועליו הברוב
 אומ' נוני ממוע' אספתיו וגו' מ"מ יצא שזמנה כל היום ואם שכת ועבר אותה כל זמנה אין לה תשלומין שכן קרבן מוסף לא היה לו תשלומין
 וכן התפלה כיון שאמר' בה את מוסף יום חג פלוני הוזה אין ראויה להתפלל אות' אלא בזמנה אע"פ ששאר התפלות ג"כ כנגד קרבנות
 תקנום מ"מ אינו מוכיח בהן הדקבנות אלא בלשון רחמים ניתקנו לפיכך יש להן תשלומין שאין זמן של בקשת רחמים עובר ואפילו בשבת
 שאינה אלא שבת מ"מ כיון שדוא כנגד תפלה של כל יום שהיא רחמים יש לה תשלומין כמותה מה שאין כן במוסף ויש מקומות שגושאין
 נפיהם במוספים של כל שבת ושבת ואין אנו נודעין כן וטעם ע"ל סי' קב"ה וסעי' מ"ד .

ב אפילו יחיד חייב להתפלל תפלת המוספים בין יש ציבור בעי' בין אין ציבור בעי' כמו שאר תפלת שאע"פ שדום במקום הדקבנות קרבן
 יחיד חייב בהן ה"ג הכי .

ג וכיון שדרך ברוב פעמים להמשיך תפלי' מוסף לא אסרו חכמ"ם לטעום (א) מעט קודם תפלת המוספין כגון אכילת פת' או אפי' פת מועט
 אפילו טעמיה שיש בה כדי לסעו' הלב אבל אכילת סעוד' גמורה אסרה .

ד היו לפניו שתי תפלות אחת של מנחה ואחת של מוספין כגון שאיחר מלהתפלל תפלת מוסף עד שש שעות ומחצה שדוא זמן תפלת
 מנחה צריך להתפלל של מנחה תחלה ואח"כ של מוסף דמנחה היא תדירה בזה הזמן ותדיר קודם מיהו אם הגדים של מוסף יצא דדא
 מוסף זמנה כל היום וי"א דהיינו שצריך עתה להתפלל שתיהם כגון שרצה לאכול ואסור לו לאכול עד שיתפלל מנחה ומוסף תחלה הילכך
 כיון שצריך להתפלל שתיהם של זמנה קדמת כיון שהיא תדירה וגם עתה עיקר זמנ' אבל אם אינו רוצה לאכול אינו צריך עתה להתפלל
 תפלי' מנחה שהרי יוכל לאחד תפלה מנחה עד מנחה קטנה ויכול להקדי' תפלי' מוסף ומיהו אם הגיע זמן מנחה קטנה יתפלל מנחה תחלה
 שהיא תדירה וזה הוא עיקר זמנה ולא יאחר עוד ויש מי שהורה שאין עושין כן כציבור להקדים תפלת מנחה לתפלת מוסף כדי שלא
 יטעו בפעם אחרת . (ב)

רפ"ו

ניחום אבלים וביקור חולים בשבת וכו' סעיף אחר .

א ואם יש אבל בעיר יוכל ללך לנחם ולחולה לבקרו ולא אמרינן שמה יצטער בשבת דגדולה נ"ח מיהו לא יאמר לו כדך שיאמר בתול
 דהיינו לבקש רחמים עליו לפי שעי' כן יעורר בני ויצטער אלא אומר לו דברי תנחומין שלא יצטרו וכן יאמר לו שבת היא מלועק
 ורפואה קרובה לבא ורחמיו מרובין שכתו בשלום ואנו אין נהגין לומר ורחמיו מרובין שגם הוא לשון תחנה ומעורר הבני . (א)

רפ"ח

דין תענית חלום בשבת וכו' סעיפים .

א אסור להתענות בשבת ואפילו עד ז' שעות אסור מפני שהוא יום תענוג והאוכל אחר שש אין לו תענוג בו אלא מודק אבן לחמת
 ואפי' לומר אי מתפלל אסור לאחר שש . (א)
 ב יש מי שאומר שאדם שחזק לו האכילה שאז עונג הוא לו כשלא יאכל מותר לו להתענות (ב) אחר שש וכל זמן שירצה . וכן
 יש אמרים ה"ה מי שיש לו עונג אם יבכה בשבת כדי להקל הצער מלבו מותר לו לבכות בשבת .
 ג ואדם שדרנו להתענות בכל יום ואכילה בשבת היא צער לו מפני שינוי וס"ת י"א שדוא כמה חסידים ואנשי מעשה עזרתנו בשבת
 מטעם זה וכן אמרו שכך היה עושה ר' יודה החסיד ז"ל .

דברים ביום בא גזנ ואפי' אם הוא שבע וכול לקיים אותה בכביצה שהוא יענין אמילה ושביעה ואם אי אפשר לו לאכול כלל אינו חייב לצער את עצו דיעונג ניתנה ולא לצער מ"מ החכם יהיו עיניו בראשו שלא ימלא בטנו כ"כ בסעודת הבקר כדי ליתן מקום לפעודה שלישיית .

ב וזמנה משיגיע זמן המנחה דהיינו משיש שעות ומחצה ולמעלה ואם עשאה קודם לכן לא קיים מצות סעודה שלישיית דעדיין זמן סעודת שחרית הוא .

ג ואם נמשכה סעודת הבקר עד שהגיע המנחה יפסיק הסעודה ויברך ברכת המזון ויטול ידיו (א) מיד ויחזור ויברך ברכת המוציא ויסעוד וטוב הדבר לעשות בן שאם אינו עושה בן נאחר שנמשכה סעודת הבקר עד אותה שעה כשיפסיק לאכול ויסח דעתו מן האכילה לא יהיה יכול לאכול אח"כ כי יסתם האינטומכא ולא יתארה לאכול ויהיה אכילתו אז אכילה גסה ולא יצא ידי מצות סעודה שלישיית אבל כשיאכל מיד אחריה עדיין לא נסתם האינטומכא ואין נקרא אכילתו אכיל' גסה אע"פ שאכל ושבע אי אפשר שלא נשאר לו ריוח מעט שיוכל לאכול עוד מעט א"נ יפסיק סעודתו ויהלקנה לשנים אף על פי שעדיין לא שבע מסעוד' ראשונה ואין כאן מרבה בברכות שלא לצורך כיון שהוא עושה בן לכבוד שבת מ"מ אמידוע שהוא יכול לאכול מעט אחר שיתפלל תפלת מנחה עם הציבור כיון שאנו גוזנין לאכול הסעודה שלישיית אחר תפלת מנחה כמו שיתבאר בסמוך טוב לו שיתפלל תפלת מנחה עם הציבור ויקיי סעודה שלישיית אחר כך מיהו אם עשאה קודם תפלת מנחה יצא (ב) ומי שלא אכל בגיל שבת יאכל כל ה' סעודות ביום השבת והא כל התלמי' היום עיקרם על יום השבת נאמרו אחר שדניחו את המן עד הבקר ורמזה לא היתה בי אמר להם משה אכלוהו היום וגומר אלא שלכתחילה פירשוהו הבמינו ז"ל על סעודות שדרך בני אדם לאכול דהיינו אחת ערבית ושתיים ביום, יש נהוגין שלא לאכול בשבת בין מנחה למערב משום דאיתא במדרש כל השותה מים בשבת בין השמשות כאלו גזלו את המים ר"ל המים הגדולין בימי השבוע בגיהנ' מתקדריין במי' וע"כ אין אוכלין ג"כ הסעודה שלישיית כדי שלא לשתת וי"א דיותר טוב שיתפלל קודם שיון שהגיע זמן המנחה אסור לאכול עד שיתפלל (וע"ל סימן רל"ב סעיף ב') ומה שאמרו במדרש אסור לשתת מים על מימי הנהרות נאמר אבל מים שבבית מותרים וא"צ שאר מ"טקין דשרו וי"א שאין אסור של שתיית מים זה אלא תוך י"ב חדש של אביו ואמו וי"א עוד שאיתו איסור לא נאמר אלא בע"ש בין השמשות בשעה שיוצאין מן הגיהנם מתקדריין במים וכן המנהג בכל אילו הארצות שלא לאכול הסעודה השלישיית אלא אחר תפלת מנחה .

ד אין צריך לקדש בסעודה שלישיית דאיתקש קידוש היום לקידוש הלילה מה לילה כגון זימנא אף ביום כגון זימנא והרי כבר קידש בסעודת שחרית וי"א שצריך לבצוע על שתי כבודתם בסעודה שלישיית משום לחם משנה וי"א שאין צריך אלא כבוד אחד שלם ונתנו טעם לרבר משום דביום ששי ירד לכל אחד ב' עומרים ומכל עומד עשו שתי כבודת הריד' לשני עומרים אכל א' בע"ש בבקר וא' בליל שבת וא' בבוקר הרי לא נשאר לו אלא א' שלם לסעודה שלישיית לכך יקח ג"כ כבוד א' שלם ואין צריך להרד אחר ב' כבודת וכתב מורי מהרמ"א ז"ל שיש להחמיר וליקח שנים (ג) ול"ג שכבר פיעט המנהג בכל אלו הארצות שלא לקח אלא א' וראייה נרולה נ"ל ממה שנתפשט המנהג באותו שיעור חלה שנהגים הנשים ללוש בכל ע"ש כמו שכתב מורי ז"ל לעיל כ"י רמ"ב ונהגו כולן שלא לעשות מנחה רק ג' לחמים כדי לבצוע עליהם בשבת וביצוע עילדים בכל סעודה על אחת וי"א שאר לסעודת שלישיית רק כבוד אחד ואי הוה ס"ל להחמיר לבצוע גם בסעודה שלישיית על ב' כבודת למה לא נתפשט המנהג לעשות ד' כבודת מאתה חלה כדי שישארו שתיים גם לסעודה שלישיית אלא מחזורתא שלא היה מנהג קרמונינו באילו הארצות לבצוע אלא על אחד בסעודה שלישיית וכן אני נוהגים אודידים מעולם לא ראיתי א' מדרבנן קשישי שהיו מפקפקין בדבר אפי' לחומר בעלמא .

ה י"א כיון דלפינן השלש סעודות מנ' פעמים היום דכתיבי גבי מן והמן איקרי לחם דכתיב הוא הלחם אשר נתן י"י לכם לפיכך צריכין לעשות כל ה' סעודות מנחת וי"א כיון ענאין דרך האדם לאכול הסעודה שלישיית כל כך בתיאבון יכול לעשותה במיני תרנימה שהוא מאכל העשוי מאחד מה' ויש אומרים אפילו בפירות סני ונ"ל סמך לאילו הרעית מדכתיב בהיום השלישי דממני ילפינן סעודה שלישיית היום לא תכניאוהו משימע אף אם לא תמצאוהו ר"ל את המן שהוא לחם מכל מקום אכלו דברים אחרים לצאת י"ח דהא אכלוהו גם כן עליו קאי מ"מ טוב לעשותה בפת דהוקשו הסעודות להרדי אלא א"כ הוא שבע ביותר או במקום שאי אפשר לו לאכול פת כגון בע"פ שחל להיות בשבת שאסור לו לאכול שום פת לאחר מנחה כדאיתא לקמן בהלכות פסח סימן תמ"ד סעיף א' . (ד)

ו נשים חייבות בסעודה ג' דהא לכולם נעשה גם של המן שכולם אכלו ממנו . י"ד לכולם אמר משה אכלוהו היום תגו' בין לאנשים בין לנשים .

רצ"ב דין תפלת מנחה בשבת וכו' ב' סעיפים .

סימן רצ"א

(א) וי"ח לר"ד לקום ולקד להתחיל מעט כדי שיהא נמשך לבחי סעודת (מ"ט וכו') בשם מהר"ל (ב) ובחוקי מנחה חסוד לסעוד לתחלה קודם מנחה חזקי ינאון מהר"ש ז"ל היה טוב לעולם אחר מנחה . (ג) זקני הגאון מהר"ש ז"ל היה מהיר דוקא אחר. להם משנה . (ד) משמע דבשאר ימים טובים שחל בת"ש חובלן פת בסעודה ג' וי"ח מראה דיש לאכול קודם מנחה וכ"כ בתשובת מהר"ל כ"י ל"ט שכתב כי אישתיו ולא עבדו ג' כבודות קודם מנחה קטנה יש לסמוך בשעת הדחק ולעשות כשהא בכה ולהחיל מעט מזה ע"כ . וכחכב רב"ח מנהיגו בע"פ לאכול פת בסעודה קודם כלות שעה רביעית ועוד יאכל כבר או דג לאחר שש ומר"ה ל"ס סעודה ג' ע"כ פירשו ל"ל שחוק סעודת שריית ויאלל שני סעודות שנייה קודם ארבע לסעודה ג' כדי שיהא סעודה ג' נפת אלא דהיינו לפיכך דלא ילא קודם זמן מנחה לכך כתב דלאכך מני כבר או דג אחר שש ומתעורר כ"כ .

סימן רצ"ב

(א) האבות והאבות דברי כל בו דק מ"א ז"ל לפי שגורא תיקון קריאת החורה בתמ"ה יסוד יוכבי קרנות שאינו עוסקין בהרהר ואני להורים ואני תלמידי לפי קריאתה להרהר ליוצאיו שאל עבדו כהם ובי"ט שאין בו קריאה ולא שרייה ג' ר"ל אותה (ב) נראה דהיינו מ"ש ג' ותי שרייה אומר יום מנחה כל הבני חובות וכו' כ"כ ר"ל דמשמע דרק יום א"ל אבל מנחה אומרים דמי ל' קב"ה הוא וכן מנחה י"ח וכן הוא בכל הסוד' ואפשר שיש ט"ס בלבוש וכו' וטעם המנהג וקדושה וכן משמע מתקנת תמ"ט מוכב ע"י האמור לטעלה תמנה כו' וכתבתי דמ"ט דיום לבן זכר אומרים דשחרית וכו' נחתו ולא התחילו לבן זכר יקחו ע"י מה ד"י ויום השביעי אבל בחוסף דק"י טי תמנה דכ"כ הוה לטון קב"ה אומרים קרבנותיה פירושי לבן קב"ה אומרים קרבנותיה פירושיה כגון קב"ה ולד"ה ל"ל לומר דוקא יום מנוחה דה"ה הוה א"י הוה נד"פ זכור אחיוס הכנת וחזרו פ' הוה ל"ה חובות ואתה א' הוה נמי ל"ה חובות גם ל"ל דמ"ט כ"י ותי שאינו אומר י' ימנה ל"ל ימנה כה ט' ה"פ דמ"ט ר"ה לעכפא יום מנחה דהא בכל הנבוכת הוה ימנה בו ואי לנבוכת דמ"ט יום היה ל"ל ימנה כה חלל דכ"כ לומר יום

בכל יום בבקר אלא שבשבת וי"ט שמאריכין בתפלת שחרית ויצר ומוסף הניחיה עד מנחה ואומר פסוק ואני תפלתי לך יי' עת רצון וגומר ע"פ המדרש ישוהו בי יושבי שער ונגינות שותי שכר ונתיב בתריה ואני תפלתי לך יי' עת רצון וגומר אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע אין אומה זו באונות ענו"ם שכששתין ומשתכרין הולכין ופוחזין ואני לא כן אלא אף ששתינו ואני תפלתי לך יי' עת רצון וגומר מכל מקום ביום טוב אין זכרים אותו וי"א הטעם הואיל ולא תיקן עזרא לקרות בתורה במנחה ב"ט לפיכך אין אומרים גם ואני תפלתי וגומר אבל תימה (א) למה עניין זה לזה דהא תפלתי כתי' בפסוק והוא תפלת י"ח ולא קריאת התורה ואיפשר לי לומר כיון דק"ל דבעינן ב"ט חציו ליי' א"י יכ"ח שטרות כל כך בזמן מנחה כמו בשבת שהוא נולה לכם ומטעם זה ג"כ תקן עזרא לקרות מעט בתו' בשבת הואיל וכולה לכם ומוצאין ספר תורה והוא מתקנת עזרא שיהו קורין בתורה במנחה בשבת וקורין ג' כהן לוי וישראל וקורין עמהו לפחות י' פסוקים ב"פ הבאה ולא בשל י"ט ואפי' כשחל י"ט להיות בשבת קורין ב"פ הבאה ולא בשל י"ט דהא לא ניתקנה קריאה זו אלא בשביל שבת וא"מלא שבת אין קריאה במנחה ב"ט שאין צריך דבלאו הכי חציו לה' . ואין מפטירין בנביא שלא לבטל את העם מעונג שבת ואין אומרים קדיש על הס' דדוקא כשמפסיקין באשרי אחר הקריא' אומרים קדיש בפני עצמו על הספר תורה אבל בשבת במנחה שאין מפסיקין באשרי בין הקריאה בס' וקדיש שלפני העמוד אין צריך לומר קדיש על הס' כי הקדיש שלפני העמוד עלה קאי ולא רצו לאמרו על הבימה מיד אחר הקריאה מן הטעם שכתבתי בס' תצ"ב נבי קדיש דוחל בתענית ע"ש נ"ל *

לעיל סימן תמ"ד א"כ או שמר כו' הפסק מה שאמרים אפרי וכו' לזון בין הקריאה וקדיש שאחר סדר קדושה אבל בשני והחשי לא היה כיון שיהיה הפסק בין הקריאה וקדיש שאחר סדר קדושה וי"א דאיתא למימר דלא כו' הפסק מה שאמרים אפרי וכו' לזון בין הקריאה וקדיש שאחר סדר קדושה דהא אותו קדיש קאי נמי תפילת סברי אומר בלאות קדיש תתקבל לטתהון וכו' כמו שכתבתי לעיל כ"י ל"ה סעיף ג' וא"כ תסתכל קאי ג"כ בקריאה שהיא אחר התפלה ובכתיבת ב"מ וחולו של הוה קדיש שאחר סדר קדושה לא קאי תפלת סברי דהא יי"ת יום קדיש כ"ס אחר הפלת סמריה וקודם תפלת מוסף אין אומרים רק חצי כ"י כמו שכתבתי

לעיל סימן תמ"ד א"כ או שמר כו' הפסק מה שאמרים אפרי וכו' לזון בין הקריאה וקדיש שאחר סדר קדושה וי"א דאיתא למימר דלא כו' הפסק מה שאמרים אפרי וכו' לזון בין הקריאה וקדיש שאחר סדר קדושה דהא אותו קדיש קאי נמי תפילת סברי אומר בלאות קדיש תתקבל לטתהון וכו' כמו שכתבתי לעיל כ"י ל"ה סעיף ג' וא"כ תסתכל קאי ג"כ בקריאה שהיא אחר התפלה ובכתיבת ב"מ וחולו של הוה קדיש שאחר סדר קדושה לא קאי תפלת סברי דהא יי"ת יום קדיש כ"ס אחר הפלת סמריה וקודם תפלת מוסף אין אומרים רק חצי כ"י כמו שכתבתי

מתפללין ג' ראשונות ת"י אחרונות וקדושת היום באמצע אתה אחד וכו' ותקנו אתה אחד על פי המדרש דאיתא במדרש ג' מעירין זה על זה הקב"ה ישראל ושבט הקב"ה וישראל מעירין על השבת שהוא יום המנוחה ישראל ושבט מעירין על הקב"ה שהוא אחד . הקב"ה ושבט מעירין על ישראל שהם יחידים בעכו"ם ועל פי זה נתקן אתה אחד ולפי הסמך שלנו שאין אומרים יום כניחה וכו' רק אומרים תפארת נולה ועטרת ישועה (ב) וקדושה לעמד נתת שהוא כולו לשון נקבה י"ל ג"כ בסוף יעקב ובניו ינחו בה בלשון נקבה דהא אלעיל קאי ולפי שהאבות שמרו משמרת השבת שאפילו עירובי תבשילין שמר אברהם דכתיב וישמר כו' מצותי חוקתי ותורתי וכתוב יצוה את בניו ואת ביתו אחריו בניו זה יצחק ביתו אחריו זה יעקב לכך אנו מוזכרין אותם בתפלה ואומרים אברהם יצחק ויעקב יגלה

בש"ע ונראה שכלל בה"ש בסעיף ט"ו בפנינו
 וכן מובא בחובות הרשב"א סי' תר"ז (יח)
 ונראה לי דה"ה של עץ (תי"ט) (יט) רת"ל כתב
 ויש הממירין ואוסרים כתב ר' ירוחם הל' ש"ס
 חומר כיון שהעושים יוצאי בו (ר) כמו זקן עץ
 כתב הר"ש ז"ל (תי"ט) מינו זקן ט"ל לו ל"ל
 כל בלא תקל מותר (ע"ה) ולדע שנים נתינו ל'
 מותר ליטב על כסא וטעמים אוחז בשבת ובלבד
 שלא ישום כל א' וידו על כף חבירו והכסא על
 צדיעתינו (כ"ח) (ר"ה) וע"ה הממיר כתיב"כ
 דוקא מפני הגשמים מותר (כ"ב) והר"ן כתב
 דלמא תהיינו טו' ואח"כ לתש"ך (ג) ותי"ט כתב
 דיש להחזיקו ל"ס ע"ש בענין חומס דעבד : (ד)
 אבל מחובר בתורה לא (כ"ח) (ר"ה) כתב מ"ל
 דוקא ב"פ כי ב"ג בלא ב' המחוזה כ"ה ולא
 ה"ל לחוב כלל פעם אחת גם מ"ס או לאחת האחר
 כל טעם לחרי' (ר"ה) מותר דמכא נברא
 דחמתו תועיל ג"כ הקמיע ודלקעיל אלא ד'ל'
 חנך

שקורין לטו"ם מותר לצאת בו הנראה לו כמנעל שקורין בל"א שטו"ל כל ואינו לו משוי אלא לדידה הוי
 תכשיט וגם עשוי באופן שאין דרכו ליפול וליכא כמיחש ביה למידי ומותר .
 טו וקטע שיבשו וכווצו גידו שוקיו ואינו יכול לילך כלל על שוקיו ואפילו על ארכבותיו אלא יושב על כסא
 קשור לו מאחוריו וכשיעקף ממקומו נסמך על ידיו בספסלים קטנים וגם נרחף לפניו וחוזר ונח
 על הכס' הקשור לו מאחוריו ועושה סמוכות של עור או עץ לראשי שוקיו או רגליו התלוין וכשהוא
 נשען על ידיו בספסלים תוקף עצמו נשען גם על רגליו קצת אין יוצאין בהן בשב' דאידי דתלוין ולא
 מנחי אארעא זימנין דמשתלפי ואתי לאתיי אבל בנסא הקשור לו מאחוריו וספסלים הקטנים שבידיו
 מותר לצאת שאינו יכול ללכת בלא הם וזהו דרך הילכו כמו מנעלים שברגלי כל אדם וקטע משתי רגליו
 שגורר שוקיו וארכבותיו ומהלך בהם ועושה לו סמוכ' של(יח) עור לאורך שוקיו מות'לו לצא' בהן דתכשיט
 דידי' הוא וכן מותר לצאת במנעל של עץ שהרגל נכנס וליכ' למיח' שיפול וכן בפניט' ניש אע"פ דמשתלפי
 במהר' וממיל' שכל זה דרך הילוך הוא ומותר , (יט)
 יו וחיגר שאינו יכול לילך בלא מקל מותר לילך בו אפי' אינו קשור בו דלכא למיחש דילמא אתי
 לאתיי דהא אינו יכול לילך זולתו אבל אם אפשר לו לילך זולתו ואינו נוטלו אלא להחזיק (ך)
 עצמו אסור דלמא אתי לאתיי שהרי יכול לילך זולתו וחולה שעמד מחוליו דינו כחיגר .
 יח סימא אסור לצאת במקל שהרי איפשר לו בלא מקל .
 יט מי שהוא אסור וכבלים ברגליו מותר לו לצאת בהם דלאו למשוי עבידי ולמשלף נמי ליכא
 למיחש דהא תקועים יפה .

ך אין יוצאין באנקטמין והוא כמין חמוד שעשין הליצנים שגראה כרוכב עליו והוא נשאו והולך ברגליו ולא בקשרי הם עצים גבוהים
 שיש בהם מושב לכף רגל והלכים בהם במיט ולא בפרמי והם כמין צורת פרצוף שנותנים על הפנים להפחיד(ך) התינוקת שכל אילו משוי
 הם ואינם תכשיטין .

כא אין יוצאין בתיבה וקפה ומחצלת דלאו מלבוש הן אלא משוי אבל יוצאין בשק וריעה וחמילה פ"י בגדים גסים דמלבושים הם מפני
 הנשמים ולפעמים דרך לצאת בה בלא נשמים , (כא)

כב יוצאין במוך וספת שעל המכה לפי שהן מרפאין וליכא למיגור בהו משום שחיקת סגנים כמו שיתבאר לקמן בדיני רפואה בשבת בע"ה הילכך הוי
 כמו תכשיט וכן יוצאין בקליפת שום ובצל ואיספלגות ומלוגמ' ורטייה שעליה ואם נפלו מעליה לא יחזירם וכו' שלא יתנם בתחלה שבכל
 אלו יש בהן לגזור משום שחיקת סגנים כמו שיתבאר בע"ה : (וע"ל סי' שב"ח סעיף כ"ג וכ"ד) אבל אסור לנרדק הוט או משיחה על
 המכה לצאת בו דכיון שאינם מרפאין הו' משוי אבל באגוד שכורך על הרטייה שלא תפול מעליו יכול לילך בו שאינם משוי וקשורו ומתירו
 כשאינו קשור של קימא כמו שיתבאר לקמן בע"ה ולא חיישי' דילמא אתי לאתיי בידוד"א שאינו יכול לילך בלא הוא .

כג הבנים יוצאים בוגין הארוגים להם בכסיתם אבל אם אינם ארוגים לא שום הבנים (כב) יש להם שחץ ומשלפי ומחוי וה"ה אם תפדים
 שם שמותר ודוקא זגין וכיוצא בהם שהם לתכשיט ודרך לחברם בכסות אבל אם חנך לכסות דבר שאין דרכו לחבר עמו אינו בטל לגבי
 הכסות ומקרי משי שאין בטל לגבי הכסות אלא דבר שדרתו לחבר עמו לפיכך אותם עגולים ירוקין שגורו המלכות שכל יהודי מחוייב להיות
 לו אחד בבגדו כדי שיכירו בו שהוא יהודי מותר לצאת בהן אפי' אינו תפור בו אלא מחובר קצת דודאי לא (כג) ישלפנו מפחד המלכות
 וכן מותר לצאת במטפחת שמקנחין בו האף שקורין פצו"לש אם היא מחובר בכסות (כד) והא דמותר לצאת בוגין התפורין בו דוקא ראיין בהן
 ענבל ואינם משמיעים קול אבל אם משמיעים קול אסור אפי' ארוגין בו כמו שיתבאר בע"ה בדין השמעת קול .

כד יוצאים במיני עשבים שקשורין אותם בקשרים ותלוין אותן לרפואה שאינם משוי לאדם הזאיל והם לרפואה אלא כתכשיט לו דמי .
 בה ומטעם זה יוצאין ג"כ בקמיע מומחה דתכשיט הוא לחולה כאחד ממלבושי אבל לא בקמיע שאינה מומחה ובקמיע מומחה יוצאין לא
 שגא אתמחי נכרא ולא קמיע בנן שכתב לחש אחד בשלש איגרות ורפאו שלשתן כל אחד לאדם אחד פעם אחת דאיתמחי נכרא
 לאותו לחש בכל פעם שיכתבנו ולכל אדם שיכתבנו אבל לשאר לחשים לא איתמחי האי נכרא לשום אדם וגם הקמיע הזאת בלחש הזה אינה
 מומחה משום אדם אחר אם יכתבנו דלא איתמחיה אלא מזה וגם כל הג' איגרות הללו לא איתמחו אע"ג דנכרא אתמחי ואית לן למימר
 דגם האיגרות אתמחו בק"ץ דהא אפי' יכתוב האי נכרא קמיע חדשה מזה הלחש שלא העילה מעולם מקרית קמיע מומחה מדהאי נכרא ק"ץ
 איגרות אילו שכתבם הוא והועילו כבר כל אחת פעם אחת מ"מ שאם יאבד האי נכרא המחאתו בנן שיכתוב זה הלחש ג"פ ולא יועיל
 גם אלו חקמיעות יאבדו המחאתן למפרע דלא עדיפא מנכרא דאתי מיניה כיון שלא הועילו רגן פעם אחת ל"ש אתמחי קמיע ודא נכרא
 בנן שכתב לחש אחד באגרת אחת ורפא בו ג"פ לג' בני אדם לכל אחד פעם אחת א"נ רפא בו לאדם אחד ג"פ שאותו איגרת מומחה
 לכל אדם ולא הגברא שהרי לא כתב אלא קמיע אחת ואפילו ללחש זה לכתבו פעם אחרת לא הוי מומחה ראולי זאת הפעם דראשן מקרה
 היה לו שכתבו כהוגן ולא בכל יום יתרחיש לו ניסא וכו' ש אי אתמחי נכרא וקמיע בנן שכתב לחש אחד בג' איגרות וכל אחת העילה לשלש
 בני אדם או כל אחת העילה שלש פעמים לאדם א' דאיתמחי נכרא ללחש זה בכל איגרת שיכתבנו ואתמחו האיגרות הללו לכל אדם
 ואף אם יאבדו הגברא המחאתו בנן שיכתוב זה הלחש אחת ואת ההמחאה ולא יועיל מ"מ האיגרות הללו לא אבדו המחאתן דאל"כ פשיטא
 דאיתמחו האיגרות הללו שכבר הועילו ג"פ דהא אפילו אם יכתוב האי נכרא קמיע חדשה מן הזה הלחש שלא הועיל כבר לשום אדם הויא
 מומחה כ"ש אלו שהועילו כבר ומיירי ג"כ כגון שב" קמיעים מאלו הג' רפאו ג"פ לשני אנשים או כל אחת רפאה ג' פעמים לאדם אחד
 ואח"כ קמיע הג' הועיל פעם אחת (כה) או שתים לא" מאילו השני אנשים או לאותו האחד והרי כבר נמחו שני הקמיעים הראשונים אבל
 דאיש והקמיע הג' עדיין לא נמחו ואח"כ חזר ורפא בקמיע שלישי אדם אחר שעכשיו באו בבת אחת המחאת האיש והמחאת הקמיע
 אבל לא מיירי שהועילו הג' אילו קמיעים ג"פ לג' בני אדם זה אחד זה או לאדם א' כל אחת ג"פ זה אחר זה דא"כ כשריפאת הקמיע הג' בפעם
 הראשון מיד אתמחי האי נכרא וכן שנמחה האיש דאי שאותן האיגרת תועיל מנאן ואילך ואין שייך לומר דאיתמחי קמיע ואפילו אם לא
 ריפאו השנים הראשונות כל אחת רק פעם אחת ואח"כ ריפא בשלישית ג' אנשים או ג"פ איש אחד לא שייך לומר כאן איתמחי האי נכרא
 ואיתמחי קמיע דמיד שריפ' הקמיע השלישית בפעם הראשון איתמחי נכרא ואין שייך לומר אח"כ על הקמיע דאיתמחי שכבר היא מומחה מכח
 חזקת בעלה הותב אותה אלא ע"כ מיירי כמו שכתבתי בנן שב' הקמיעות סאלו השלשה ריפאו ט"י שכאו ב' ההמחאות בבת אחת ואם
 כתב לחש אחד בג' איגרות לאדם אחד ורפאו כל אחת פעם אחת לא איתמחי נכרא אפי' לאותו הלחש וכו' הקמיעות לא איתמחו דנימא
 מזלא דמקבל כתבא גרים ואל יקשה עליך אם כן בהמחאת הקמיע דאמרין שאם ריפא באיגרת אחד ג' פעמים לאדם אחד דאיתמחי קמיע ולמה
 לא נימא ג"כ מזלא דמקבל כתבא גרים דבהמחאת הקמיע שריפא האגרת הזאת ג"פ ודאי תלינן בקמיע ולא בגברא המקבל והטעם כי אחר
 שדמחאת הקמיע תלויה בעשייתו בתיקו יתיר יש לתלות ענין הרפואה בתיקו הקמיע שבמזלו של זה האיש אבל היכא דאי אפש' ליתלות אלא
 בגברי בנן הבא שכל איגרות לא ריפא אלא פעם אחת ואין כאן לתלות אלא בגברי נימא מאי חזית דתלית ברופא להמחות אותו שמא
 נתלה במזל העולה המקבל הבתים ואין כאן הפחאה וכ"ש אם כתב ג' מיני לחשים ודועילו לאדם אחד כ"א פעם אחת דלא איתמחי לא
 גברא ולא קמיע וה"ה ג' מיני לחשים לג' גברי והועילו לכל אחד פעם אחת ואם כתב ג' מיני לחשים לג' מיני חלאים בין לאדם אחד והועילו
 לו כל לחש לאחד מהם ג' פעמים בין לג' בני אדם והועיל כל אחד לאחד מהם ג' פעמים או אפילו לג' בני אדם דהיינו כל לחש מהם
 דזאיל לג' בני אדם אע"ג דאיתמחי נכרא ללחשים הללו לכל בני אדם וגם הקמיעות הללו אתמחו לכל אדם מכל מקום דאי נכרא לא איתמחי
 ללחשים אחרים דאטו בשביל שהוא בקי בג' מיני קמיעים יחשב בשביל זה מומחה לקמיעים אחרים שאינו בקי בהם ואפי' ג' לחשים הללו
 לא אתמחו מאדם אחר שיכתבם דשמא פאל הרופא נרם ונ' רופאים שכתבו לחש אחד לג' בני אדם והועילו לחש זה אתמחי מכל אדם
 שיכתבנו ולכל אדם אבל אם רג' רופאים כתבו לחש אחד לאדם אחד והועילו לו לא אתמחי לחש זה מכל אדם אלא לאדם זה
 שכתבדו לו מפני שהוא עלול לגבי לחש זה לקבל רפואה ממנו מכל אדם שיכתבנו לו ולא לאדם אחד אפי' מאילו רג' רופאים ולא דוקא רופאים
 אלא אם הוא מומחה לקמיע אפילו אינו יודע כיום ברפואה יש לו כל דין מומחה הנאמד' מותר לצאת בקמיע מומחה ל"ש היא של כתב או
 של עיקרין בין בחולה שיש בו סכנה בין בחולה שאין בו סכנה ולא שחלה כבר ותולדו לרפואה אלא אפי' לא אחזו החולי אלא שהוא
 ממשפחת בעלי אותו החולה ותולדו שלא יאחזו שרי וקשורו ומתירו בר"ה ולא חיישינן דילמא אתי לאתיי בידוד"א שעיקרו הוא בתלוי'
 צוארו ומקפידין על זה ואף אם היה (כו) מייתי לי' בידו לא היה חייב דתועלת בידו ג"כ היא והרי לו תכשיט אלא שנתנים לתלותה בצואר
 ובלבד שלא יקשרנו בשיש אן בטבעת וצא בו לר"ה שאז יאמרו שיוצא בו לשם תכשיט וזהו אסור דלאו תכשיט הוא אלא שיש
 לו דין תכשיט לזה החולה כמו שכתבנו למעלה .

כבר חזקתו של הרופא הוא שרימון החמלה הקטנה
זה אלא אלא כה"ג דמי' (ד) לא ידעתי א' תמידי
לו דלמח דוקא דרר מלבוש אינו חייב גם מי בעד
לו שהיה לתועלת כשכפא בידו ולא עוד אלא דבהדיא
תנא ר' אובעיה אומר ובלבד שלא יחזו בו
כו' ועיין חו' ס' (דח) ומי' ט' כהב כיון דדרד
לתורתו בלואי להכניע לא הוי חוק' ע"כ ולפי'
אף שז"ל בשו"ת חו"ר וע"ל מדינים אלו סימן
רס"ו , (כט) וכן ראו לכהו (רמ"א) אם תהיה
בני התקופה לחגור בשני חגורות חו"ר (ל) שקורין
ארבי"ל בל"א מלבושין חפני הנ"ל (ב"ח) ובמ"ע
וש"כ תתבאר על ש"ע ולבוס דלא נחלל בב"י די
שחזיר עוד כתב מי' ע' דמיירי דוקא אם כל א'
לבוש אבנעטי כחו בית זרוע מחובבין יד חפה
ויד תהא אסור הרגילה לנחל ק' ביד בלא לבישה
ע"כ ומי' לא תהא ק' ומסוק ב"ח דחזיר
חו"ר בק"ר א' ועיניה על גביו וא"ל לקשר של
קיימא אכן נהגו להקל בלא קשירה כלל כיון דאין
לנו ר"כ אין כאן אלא ספק חששא דרבנן והאם
לכס לשראל מוטב שהיו שוגגים בו' (לא) ואז
נובע דיון שקורין בריטלן בל"א יש ליהרר
שלא יבא בו חייב קשה דיבא אורח שלישי נכפף
ומי' כתב ומתקבצו להתיר דתלמידי במהרי"ל
דהלכתא כר"י דאין בו אסור תמוס אוהל :

כח

בו נאמן הרופא לומר על עצמו שהוא מומח' על הקמיע ויוצאין בקמיעתו דלא מחזקין ליה לרשע לעבור על לפני עור וגו' .

בו יוצאין בביצת החרגול ובשן של שועל ובמסמר הצלוב בין בחול בין בשב" ואין בו משום דרכי האמורי כיון שהם לפואה וכן כל דבר שהוא משום רפוא' אין בו משום דרכי האמורי אבל אם עושה מעשה שאין ניכר בו שהוא מישים רפואה אסור משום דרכי האמורי אבל כל לחש מותר ולא אסרו אלא באותם שנידקו ונתברר להם שאינם מועילים שאינם אלא דברי הבאי קעלמא ויש מי שחושש בכל קמיע שאינה מומחה משום דרכי האמורי .

בח מי שיש לו מכה בפיסת רגלו וקושרה עליה מטבע להגין שלא יגנף ברגלו וגם הוא מרפא מותר לצאת בו דהוי לו כתכשיט .

כט היוצא בטלית מקופלת לו על כתיפו דהיינו שלאחר שנתנה על ראשו מגביה שוליה על כתיפו ומניח מקופל צד ימין על ימין ושל שמאל על שמאל חייב חטאת שאין והדרך מלבוש ומשווי הוא בר"ה אבל אם אינה מקופלת על כתיפו אלא משולשלת ברחבה למטה מכתיפו שרי שמאחר שהוא מתעטף בטליתו ומכסה בה כתיפו וגופו אף על פי שמתקצר קצת מלמטה מותר שגם זה דרך מלבוש .

ל וכן מותר להתעטף בטליתו רחבו לאורך גופו תחת הגלימה ולהביאו לב"ה אע"פ שאינו מניחו על ראשו כדרכו אלא על כתיפו ולמטה תחת הגלימה כדי לכסותו או מפני הגשמים מכל מקום לובשו כדרכו מיקרי אלא שעכשיו הוא מתארך קצת מלמטה ובטליתות של מצוה שלנו אפילו אינו מניחו אלא על כתיפו כביב הצואר שמניח צד הימין על כתיפו של שמאל מותר שכן דרך ללבושו ושרי .

לא והיוצא מעוטף בטליתו וקפלה מכאן ומכאן בידו או על כתיפו אם נתכוין לקבץ כנפיו כדי שלא יעכבדו מליכך או מלעשו' מלאכתו או שלא יקרעו או כדי שלא יתלכלכו אסור שאינו דרך מלבוש ואם קבצה להתנאות בו כמנהג אנשי המקום במלבושן מותר וה"מ בטליתות שלהם שלא היו אלא ידועה אחת מרובעת כעין טליתות של מצוה שלנו אבל מלבושים דידן שהם עשויים שיש בהם נקבים מצדיהן ויכולין ללבושן ולהוציא הידי' מתוכן כשהוא לבוש בהן ומוציא ידיו מתוכן מותר לתפוש קצתם בידו ולהגביהן כדי שלא יתלכלכו שוליו בטיט או כדי שלא יעכבדו ללכ' דהא הוא לבוש בהן מאד' שלא יוכלו ליפול והוי דרך מלבוש נמור מיהו גם במלבושים דידן אם אינו לובשן כדרך להוציא' ידיו מתוכן ומתעטף ומקפץ ומניחו על כתיפו הוי משוי ולא דרך מלבוש ואסור .

לב היוצא במעות הצרורים לו בסדינו חייב חטאת שהרי דרך הוצאתם בכך לעוברי דרכים .

לג ואם הם תפריים כנגדו הן מעות או שאר כסף זהב פטור אבל אסור ויש מתירין במקום פסידא כגון שירא שיגולו ממנו אם יניחם בבית וילך מהם שאין זה דרך הוצאה כשהן תפורן אלא הוצאה בלאחר יד היא ומותר בשעת הרחק משום פסידא *וכן נהגין להקל אם הוא צריך לצאת וכ"ש בזמן הזה דלית לן ר"ה דאוריית' וליכא למיגזר מירי * מיהו אם אפשר לו לישוב בבית ולא לצאת לא יצא וכן אם אפשר להניחם בבית שאינו חושש מגניבה או נזילה יש להחמיר ומטבע נקובה שאינו יוצאת בשופי במשא ובמתן לא הוי מוקצה ומותר לטלטלה בבית , (דח)

לד וסודר שאין לג נקבים שמציאין מהם הידים מותר לצאת בו כשהוא מקופל על כתיפו שזו דרך לבישתו אע"פ שאין נימא ברוכ' לו על אצבעו ואם אין הסודר חופה ראשו ורובו אסור לצאת בו אא"כ קשר שני ראשיו למטה מכתיפו זה עם זה שכיון שהוא קטן כל כך דרכו ליפול אם אינו קשור וה"ה אם הוא גדול עד שמתך גדלו דרכו ליפול אם אינו קשור אסור לצאת בו אם לא יקשרנו ונראה דבסודרין דידן אין צריך להיות בו לכסות ראשו ורובו אלא כדי לכסות רובו לכדו מותר שאין סודרין דידן עשויין לכסות בו הראש סנדלים שלנו העשויין במסמרים מותר לצאת בהן שלא אסרו בנמר' סנדל המסומר אלא משום מעשה שהיה שנדרנו על ידו כמה מיישראל ולא משום אסור הוצאת שבת נגעו בה לפיכך לא אסרו אלא דוגמת אותו הסנדל ממש כצורתו וזה אינו מצי' בינינו לפיכך שלנו מותרין ונהגו בהן איסור .

לה לבדין הקשין אסור להביאם ברה"ר או בכרמלית אפי' כשהוא מעטף בהם דרך מלבוש שאין דרך לעשות מלבוש מלברין הקשין אבל אם אינן קשין הרבה מותר .

לו מותר לצאת בשבת בשני מלבושין זה על גב זה בין לצרבו בין לצורך חבירו בין שהם שני סרבל' בין שני טיבעין זה על זח בין שני אנפליא' זה על זה שכל זה הוא דרך מלריש לפעמים לנוי לפעמים מפני הק' ושני חגורת יש מתירין זו על זו אפי' אין מלבוש מפסיק ביניהם ויש אוסרין שאין דרך לחגור שני חגורות זו על זו ומשווי הם אא"כ מלבו' מפסיק ביניהם שצריך לחגור בין כל אחד שלא יפול או שלא ירור אחריו (דט) .

לא מותר לצאת בשבת בבתי ידים הנקראים גוג' טאש (ל) שהם ג"כ דרך מלבוש ויש מי שמחמיר להצריך שיתפרם מע"ש בבתי ידים של מלבושיו או שיקשרם בהם קשר של קיימא וראוי לחוש לדבריו חדא מפני שאם אינם קשורים בקל הוא מוציאם ונופלין ואתי לאתויי ד' אמות ועוד מפני שאין יכול למשמש יפה בכגדיו כשהוא צריך להם או לפעמים כנה עוקצתי או פרוש וצריך להוציאה ולמשמש בבשרו ואתי לאתויי ד' אמות .

לב היוצא בשבת בטלית שיש בה ציצית אלא שאינה מצייצת כהלכתה חייב חטאת לא מבעיא בזמן שהיה תכלת שכיון שלא היה מצי' והיה ביוקר היה חשוב לו ולא בטל אנב הבגד לפיכך היה נחשב כמשוי אם לא היה מציין כהלכתו אלא אפי' בזמן הזה שאין לנו תכלת אלא לבן והוא מצי' ואינו נחשב כל כך אפי' הכי אם לא מציין כהלכתו הוצא בהם חייב חטאת מפני שאותן החוטין מקרו חשובין אצלו למצוה הואיל ודעתי עליהם להשלים אותם לעשותן ציצית כהלכתן ואם היא מצייצת כהלכתה אפי' בזמן הזה שאין לנו תכלת מותר לצאת בה שזו דרך מצותו להלבישו דק"ל אין התכלת מעכבת הלבן וכן אם אין בה ציצית כלל מותר לצאת בה אע"ג דלא שפיר עכיד ללכת בה בלא ציצית מ"מ לבושו הוא ואין בו משום איסור שבת .

לט כילה שיש בה רצועות שמתחין אותה בהם מותר להתעטף בה ולצאת בה לרה"ר שאין הרצועות חשובות להיות נחשבות למשווי שמבטלות אגבה הילכך מותר לצאת ברצועות התלויות באבנט אע"פ שאין המנעלים קשורים בהם דלא חשיבי ובטלים אנב האבנ' אבל אם הם של משוי חשיבי ולא בטילי ואסיר אם אין המנעלים קשורים בהם וה"ה לכל דבר שנפסק מן הבגד דראשו אחד עדיין מחובר נגון לולאות ואינו חשוב מותר לצאת בו דבטל אגבה ואם הוא חשוב אסור לצאת בו דלא בטל ומשווי הוא .

מ טבע שהוא מתפשט להלך מראשו טפח אסור להניחו בראשו בשבת אפי' בבית מפני שהוא עושה אהל , (לא)

מא ולענין לצאת בשבת בפובע שכראשו העשוי להגין מפני החמה ואין בו טפח חוץ לראשו יש מי שאסור משום דחיישינן שמא יגביהו הרוח מראשו ואתי לאתויי ד' א ברה"ר אא"כ הוא מודק בראשו או שהוא עמוק בראשו נכנס לתוכו ואין הרוח יכול להפרידו מראשו או שהוא קשור ברצועה תחת גרונו דברכי ליכא למיחש למידי בד"א שעשוי להגין ודרך לכסותו על מצפתו אבל סתם מצנפת וכבע"ל שלנו שאנו מנסים בו ראשינו פשיטא שמותר לכתחלה דליכא למיחש דילמא אתי' לאתויי ד' אמות שאין דרך לצאת בגילוי הראש דאדרבה ק"ל איסורא הוא .

מב המוצא תפילין בשבת בכיוון במקום שאין משתמרין שם אם יש סכנה שגורו המלכות שלא להניח תפילין מכנס והולך לו שאינו חייב לסכן עצמו בשבילם דוחי בהם כתיב ואם אין סכנה אם יש בהן רצועות שבכך ניכר שתפילין הם ולא קביעין דבלא רצועות יש לחוש הקביעין הן ואינו נהקק להן אבל אם יש להן רצועות אם הם קשורות שיכול ללבושן לא יניחן בכיוון אלא יכניסן זוג זוג דרך לבישה עד שיכניסם טולם ואם הם רבים שלא יספיק לו היום ללבושן אחת אחת ולחבניסן זוג זוג יחשיך עליהם עד הלילה ויבא' ואם ירא להחשיך מפני הלסטים או התירו לו להליכם פחות פחות מד' אמות או יתנם לחבירו וחבירו לחבירו בפחות פחות מד' אמות עד שמגיע לחצר החיצונה שמשתמרין שם אבל בלאו הכי לא התירו לו זה י"א דכשמוצאן בלא רצועות ג"כ הדין כן שיחשיך עליהם ט"ו ואם ירא מלסטים יליכם פחות פחות מד' אמות כו' דליכא למיחש לקביעין שאין דרך לטרו' לעשות קביעין כמו תפילין ונ"ל דבזמן הזה ודאי יש לעשות כן שאין דרך כלל לעשות קביעין כמו תפילין בזמן הזה ותפילין שביחי ושמא נפלו מאחד המוסר תפילין .

מג והמוצא ס"ת בשדה אם אינו שעת סכנה יושב ומשמרו ומחשיך עליו ואם היו גשמים יורדים שתתקלקל הס"ת התירו לו משום כבוד ס"ת

כ"ה כי מצינו הרבה דברים שהחזירו משום פסידא וע"ל סימן רת"ד סעיף ו' וסימן רנ"ב סעיף ב' וסימן בל"ד סעיף ב' וסימן ס"ו סעיף י"ט ומ"ג ס"ה סעיף ו' ומ"ו ס"ט סעיף ל' וכ"י רס"ו סעיף ו' וי"ב ומ"ו ס"ו סעיף ו' , (עכ"ה)

כ"ה וע"ל ס"ג סעיף י"ח ומ"ו ס"ג סעיף ג' ומ"ו ס"ה סעיף ו' ומ"ו ס"ג סעיף ט' .

(ז) לכל בדים לנכח חור אחר המעלה חס"כ דברי קבלה (ח"ו וברא"ש) (ב) עין כ"ד סי' קל"ט דבכ"ז דגם מעשה ראינו חונן ונכחו סוחרים לבאורם גם ת"ש אה"כ שחונן א"ס יטל טו' ובסכרי ל"ד בארתי על הנוהג (ג) להקל פירורי מטפלין הפיה בלא יעשה בנחם (ט"ז) פ"ו במה אסרה (ד) ובמקום שמוכרים לנלות האזנים א"ר ל"ג ה"כ דרך להוליאם הכס ר"ל (ה) א"ר ה"ה"ח ב"ו וה"כ ח"ה דאין בזה חיוב תפילת וע"ל סי' ט"ז כ"כ ובכ"ז ט"ז (ו) חסר נאן ונחך שבגולה הקשור בפמלה (ז"ט) (ז) אין זה חוקק דכ"ט ס"ל הכי דמסנה בניהה ה"ה ח"י ס"ד וחס נל לא ההיור וי"ן כה"י ט"ז (ח) ע"ג קרקע כמו ברכייה למיין כר"ס ס"ב ה"י עירובין דף ק"ג ע"ב (ט) הכ"י וה"כ"ב לא משמע הכי וזו פסקו כנ"ח וי"ט וי"ן דחומר נתור נכא"נ ונכא"נ ח"י לכה"ל וכן הונח כה"י פירובין כ"כ ע"א ד"כ מהירין טו' דוק וכל זה ללא כפ"ת ואין להאריך כתב הכ"מ דחור ליהן הם לו חור נהנעל נכתי' (י) ו"ה

א לא תצא אשה בחוטי צמר ולא בחוטי פשהן ולא ברצועות שבראשה מפני שצריכה (א) להכירם בשעת טבילה וחישינן שמא תתקמי לה טבילת מצוה ותסירם ותוליקם ד' אמות בר"ה ואם דם קלועות בשערה מותר דוראי לא תסירם דהא בלא דבי אסור לסתור הקליעה בשבת ומתוך כך הוזכר ולא תסירם ויש מי שאוסר גם בזה ואם הם מעשה אריגה (ב) מותר לצאת שבורדאי לא תסירם מפני שאינם חוצצים בטבילה מפני שהם רכים והמים נכנסים ואינה צריכה להסירם בשעת טבילה ובלבד שלא יהו מטופים שאז צריכה להסיר' מפני הטיט והטינוף שחוצץ אם יפול על בשרה ולא יהיו מזהבים שאז חוששת שיתקלקלו במים ותסירם .

ב דווקא בחוטיין שבראשה אבל בחוטיין שבצוארה מותר מפני שהם רפיים ואינה צריכה להסירם בשעת טבילה אבל בקלא שבצוארה אסור שהיא מדהקת אותה כדי שתראה בעלת בשר וחוצצת בטבילה וצריכה להסירם לפיכך חישינן דילמא אתא לאתויי ד"א בר"ה ולא תצא בטוטפת והוא כמין ציץ כניע מאזן לאזן ולא בשרביטין והוא ג"כ כמין ציץ ואינו מציע אלא עד הלחיים ותולה לה על הלחיים שכרנתו מכאן ומכאן וה"ל כשאינן קשורים בשבבה דאז איכא למיחש דלמא משלפא לאחויי ואתיא לאתויי ד"א בר"ה אבל אם הם קשורין לשבבה ליכא למיחש להכי ומותר לצאת בה י"א דוקא נשואה שאין דרכה להלך בגילוי הראש אבל בתולה שאינה חוששת לגילוי ראשה אפי' תפורה בשבבה אסור רחיישי' שמא תסירם עם השבבה ואתי לאתויי ד' אמות .

ג ולא תצא אשה בכפה של צמר דהיינו חוטי דעמרא דנדלין ועבדן כי הוצא ורחבי' ב' אצבעות כשיעור ציץ ולא באיצטעיי' דהיינו מטלית שחולין בה חוטיין של צבעותין ותולין אות' לכלה להפריח מנחה הזבובים שאם יעמוד זבוב על פניה היא מתביישת לפורדו לכך תולין לה זה .

ד ולא תצא בעיר של זהב פי' רש"י שהוא תכשיט ענול ומצירין בו כמין עיר ויש באמצעה לשון שמחברין אותו למלבוש ור"ת פי' שהוא ענין עטרה לראש .

ה כלילא והוא תכשיט שמניחתו על פדחתה מאזן לאזן וקושרתו ברצועות התלויות מותר לצאת בו בין שהוא עשוי מחתיכות של זהב חרוזות בחוט בין שאותם חתיכות קבועות במטלית כזרתת ולא דמי לטוטפות דטוטפות אינו קשור ומונח על פדחתה ובקל תוכל למשלפי ולמחוי ואם באה לקושרו אינה קושרו אלא בשבבה אבל כלילא אינה מניחתו על פדחתה בלא קיגירה ואינה קושרתו בשבבה אלא רצועות תלויות בה וקושרתן בדם ולא תוכל בקל להסירם לפיכך לא חיישי' דילמא משלפא ומחוי .

ו דמוקיא פי' חתיכי' מעיל רחבה אם יש בה רצועות קצרות תלויות בה לקושרו בהם ולהרקי סביבותי' דמייהדק יפה שרי ולא חישינן דילמא משרא קשרי ואתי לאתויינהו דטורח הוא וכתוך כך תוכי' ואם אין לו רצועות אסור דילמא אתי לאתויינהו .

ז ולא תצא בקטלא דהיינו בגד שיש לו שנצין כעין מכנסים ומכניסין בו רצועה רחבה וקושרה סביב לצוארה והגדר תלוי על לבה (ג) והוא חשוב ומציר בזהב ואתי למישלפא ומחוי .

ח וכן לא תצא בנומי האף דמשלפי ומחוי אבל יוצא' בנומי האזן מפני שאינה מנוס' בקישוריה טריחא לה מילתא למישלף הנומים ממנה ולאחוי . (ד)

ט ולא תצא במחט נקובה (ה) ואם יצאה חייבת חטאת דמחט נקובה אינה תכשיט לאשה בשום ענין אלא משוי אבל בשאינה נקובה אם מעמדת בה קשוריה מותר לצאת בה לכתחילה דכיון דלצניעות' עבידא להעמיד הקישורים שלא יצא שערותי' חרץ לקשוריה דשער באשה ערה דאי לא משלפא ומחויא ואם אינה מעמדת בה קשוריה אסור לצאת בה דתכשיט הוא דילמא משלפא ומחויא .

י ולא תצא בטבעת שיש עליו חותם ואם יצתה חייבת חטאת שאין זה תכשיט לאשה אלא לאיש והוי לה למשי חייבת חטאת אבל כשאין עליה חותם אע"פ שהוא תכשיט לה לא תצא דילמא משלפא ומחויא ואתי לאתויי ד"א ואם יצאה בו פטורה כיון שהוא תכשיט לה . יא ולא תצא בכולירי' והוא תכשיט שקושרת בו מפתחי חלוקה ולא בטובלת והוא קשר שקשור בו לבושב שריח טוב הוא תכשיט לה משלפא ומחוי .

יב שן תותבת והוא שן שאשה שחסר אחד משיניה משימה אחר במקומה אם הוא של זהב לא תצא בו דכיון שהוא משולה במראה משאר שינים דלמא מכזו לה ושקלה ליה וממטי' ליה ד' אמות בר"ה אבל אם הוא של כסף הוא דומה לשאר שינים ואינו ניכר לבני אדם מותר לצאת בו וכו' ש שן של אדם שכוותרת .

יג לא תצא במנעל הקרועה למעלה דמחכו עלה ואתי למישלפא לאתויי ד' אמות ולא במנעל חדש שמא לא יבא למדת' ומשלפא ואתיא לאתויי ד' אמות א"כ נכתה ללכת בו מאתמול שהוא למדתה אבל איש מותר שאינו מקפיד כ"כ ובשאר מלבושים אפי' אשה מותרת שאינה מקפדת כ"כ בשאר מלבושים אף אם אינם נכדחה .

יד יצאה אשה בחוטי שער שקולעת בה שערה בין אם החוטיין עשויין משערה או משער חברתה ואפי' משער בדמה ובלבד שלא תצא זקנה בשל ילדה ולא ילדה בשל זקנה דמחכו עלה כשיוצאת בשערות שאינן ראויות לה ואתיא למשלפא ואתיא ד' אמות בר"ה ויוצא בחומרתה דקשיפתא והוא קשר שעוטיין לרפואתה קיטוף עין דרע שלא ישלוט בה שהוא לה כתבשיט האיל וצריכה ליה אבל ליכא למיחש שמא משלפא ומחוי דמאי מחוי ביה דהא אינו תכשיט נמור ובסוך שבאונה שנתג' שם לבלוע לחה של צואת האזן והוא שקשור ומדורק באונה שלא יפול (ו) ובס"ד ובמנעל הסתומין מכל צד אפי' אינו קשור מותר דלא נפיל מינה ומותר ליתגו אפי' לכתחלה בשבת ובסוך שנתג' לנדתה שלא יפול דם עליה ויתייבש ויצערה אפילו אינו קשור דכיון שהוא מאוס לא חישינן דילמא שקלא ליה אפילו יש לו בית יד ודווקא לאצול' מצער כראמון אבל אם מכוונת כדי שיבלע בו הדם ולא ינפץ אותה הו' אצול' מטינוף ואסור . ובפלפל שנתגה לתוך פיה משום שדיחה רע ורגיר מלח שנתגה לפיה לרפואת חולה השינים וכן בכל בושם שהתן לתוך פיה לריח טוב והוא שנתגה שם מבע"י אבל לא תתנם לכתחלה בשבת כמו שאר רפואה דאסורה בשבת משום שחיקת סמנים (וע"ל סימן שכ"ח סעיף א') וי"א משום שמא תערים ולא תתנם לרפואה רק כוונתה לא תהא אלא להוציאו שצריכה לו במקום אחר ולפיכך (ז) אפי' אם נפל (ח) לא תחזיר שלא תהא כמערכת ולפי זה (ט) גם בסוך באונה ובסדלה ולנדתה אסורה לתת לכתחלה שלא תהא כמערכת ויוצאה בבתי שוקים שקשורין במשיחה סביב שוקיה אע"פ שאין המשיחה קשורה בהם ולא חישינן שמא ישתלשלו למטה ויצאה באצעה שמניחין בזרוע או בשוק והוא שתהא דבוקה לבשר ולא תשמש ויש מי שאוסר בשל דרע דמשלפא ומחויא .

יו וכל מה שיכולה לצאת יכלה להתירו בר"ה ולא חישינן דלמא מתאי ליה שאין דרך ללך בלא הוא .

יז י"א שאסור להביא מפת' אפי' בחצר הבית כי אם ביחד אבל לא בתורתו שמא ישכח ויוציאו בר"ה .

יח כל מה שאסרו חכמים לצאת בו לר"ה אסור לצאת בו אפילו לחצר שאינה מעורבת חוץ מנבל ופיאה נברית והוא קליעת שער שקולעת מתוך שער' שמותרת לצאת בהם לחצר שאינה מעורבת כדי שלא תתגה על בעלה שגנאי הוא לה אם תלך בלא כנבל ופאה נברית ר"א דכל שאסרו לצאת בו לר"ה אפי' להתקשט בו בבית אסור שאם תתקשט בהן בבית והיא תצא בהן ג"כ שאין דרך לפשוט תכשיטין כשיצא אדם חוץ לבית וא"כ בבית נמי איכא למיחש כל הני חששות וכו' ש לצאת בו לחצר אפי' המעורבת חוץ מנבל ופאה נברית מטעמא דלעיל וי"א שהכל מותר לצאת בו לחצר אפי' שאינה מעורבת ולא בכרמלית והאידיא נשי דידן נהגו לצאת בכל תכשיטין וי"א דמדינת אסדות אלא שמחזקים אנו בהן שלא ישמעו לנו מוטב שיהיו שונגות ואל יהיו מודחת לפיכך אין אנו מחזין ביון ויש עליהם זכות למר שתן נותנת כן ע"פ סברא אחרונה שאמרנו שלא אסרו לצאת בתכשיטין לחצר שאינה מעורבת והשתא דלית לן רה"ד נמור ה"ל כל ר"ה שלנו כרמלית שהרי אין המוכאות רחבים י"א אמה ולא ס' ריבוא נוקעין בה סדן ר"ה וי"ט כחצר שאינה מעורבת ומותר לצאת בו (וע"ל סימן שמ"ה סעי' י) ואע"פ דבגמרא אמרינן דכרמלית חמיר מחצר שאינה מעורבת ה"מ לדידה דהו' ר"ה נמורה וחסשי בכרמלית יותר דלא ליתו למיחלף בר"ה ונורו הכל בכרמלית משום ר"ה אבל אנו שאין לנו ר"ה כלל לא מחזינן כולי האי בכרמלית דליכא למיחש דליתו לידי אסור חסר דר"ה דאודיינתא מיהו דווקא ה"מ בדברים שאסרו בר"ה פטור אבל אסור משום משלפא ומחוי ואסור בכרמלית משום ר"ה יש להקל בכרמלית דיון אבל בכל מה דאיתמר בהם חייב חטאת שהוא בר"ה אסור מן התורה משום משי' יש לאסור גם לדיון בכרמלית שלנו חוץ (י) מטבעת שיש עליה חותם לאשה ושאינה עליה חותם לאיש שיש מי שאומר אע"פ דבימיהם איתמר בהן חיוב חטאת בזמן הזה שגרנו האנשים לצאת גם במטבעת שאין עליה חותם והנשים יוצאות גם במטבעות

זוה קשה על ש"ה וק' קל"ה שכתב ז"ל נאמר
 במתקנה שלא תחל חכה בעובד שיש עליה חותם
 בחזק טליתו מעורב ע"כ יש להזהיר אותם וכן הסיק
 זה כולל הא' חסוקים שאין להזהיר אותם וכן הסיק
 בריב"ם ס' ש"ע להזהיר נזיר (יא) כינוי
 לחסוקים וטעמהו למה שכל וטעמי כדמשמע מסודר
 דברי ר"ח (יב) ולכן ר"י כל האסור לנזיר
 מן מן עמים (יג) כתב מ"ט לל אפי' כרוכה
 תלחמול (יד) שמתלחמול תלוי טעון לתקול
 האסור ולא חסרו חמט או חסושי עליו לכונו .
 (טו) כתב מ"ט תהני הא' ראה לטו' הס"ס
 שביב' ב"י כל הסודק למסיר נזיר מתכוין ופי'
 רש"י כיון דתתכוין להסיר ה"ל דבר שתתכוין
 ואסור ע"ל הרי דמירי במתכוין ע"כ ואפי' אומר
 לנזיר כתב ס' ח"ט ב"י בשם רש"י ס"פ המוציא
 יין שפי' דחייב משר שגר ותורה ר"ש כפסיק
 רישיה ע"כ ופי' מירי במתכוין חמט ל"טעמיהו
 פסיק רישיה וכו' חמט ב"י ויש מהמחזיק בדבר בו
 ויש לחתום בו ע"ש וזק וז"ע כי קרשי .

סימן ד"ש

(א) כתב הב"ח בש"ע הניח הרבה דעות ולכלה
 נקטין לחומרא (ב) כתב הב"ח הלמי
 סוגיא משמע דהוקף לר"ר אסור חבל לנזיר מותר
 וכו' לטו' הפי' חזן עבד יונא ומשמע דהוקף
 לנזיר לר"ר ע"כ וז"ע לתלמי דפסקו הרי"ף
 ורד"ש דלכנה מ"י אכזה דחיי דחט ולא ככנול
 לר"ה הא' כינה על נזר ח"כ אפטר דכנול העבירה
 ח"י בחזק אסור וכו' תמוך וק' כ"ה ד"ה ח"י ט'
 גם תלמוד חזן יונא ככנול לנזיר ולפני ריש ס'
 ש"ג ח"י אכזה עולה טו' ח"י דאסור ח"י כח"ה
 (ג) או נזירות ח"ה הא' ככנול אסור ק' ה"ה
 בעור

שיש עליה חותם הרי הן להם כתכשיט לעניהם בין שיש עליה חותם ובין שאין עליה חותם בין לאיש
 ובין לאשה ומותר לצאת בהן בשבת וי"א עוד טעם להיתר (יא) ככל התכשיטין דעכשו שכיחי תכשי'
 ויוצאין בהן אף בחזק ואין דרכן להראות תכשיטיהן זו לזו לפיכך ליכא למיחש בהן דלמא משלפא
 ומחוי שאין התכשיטים חידוש בעיניהם כמו בימיהם שלא היו שכיחי ולא היו יוצאין בהן רק
 בשבת והיו מתפארות ומראות זו לזו מ"מיש להזהיר לנשים שלא תצאנה בקישוריהן במחמט
 יתירות שאינן צריכות להם כי בזה שאין להן תועלת בו ישמעו לנו (יב)

וכן יש להזהיר אותן שלא יטלטלו מחט שניטל עוקצה או חורה לשומם בצעיפיהם שאו אין שם
 בלי עלידם ואסורים לטלטל אא"כ ניטלו מע"ש ויחדרה לשם כך .

הבנות הקטנות שנוקבין אוניהם כדי לתת בהן נזמין כשיגדלו וכדי שלא יסתמו הנקבים נותנין בהן
 קסמין מותר לצאת בהן שאינן משי כיון שצריכין להם וה"ה אם נותנין חוטין באותן נקבים שמותר
 לצאת בהן אם אינן צביעין אבל אם הם צביעין אסור לצאת בהן דילגוא משלגא ומחוי י

כא ויוצאה אשה רעולה והוא שמעטפ' כל ראשה חוץ מהפנים .
 כב ויוצאה פרופה והוא שמתעטפת בטלית' שיש בראשו הא' רצועה וקשרות אנו או אבן שיחדה לכך
 בראשה העני וכורכת הרצוע' באנו או באבן אפי' בשבת כדי שלא יפול הטלית' אבל על המטבע אסור
 לפרוף בשבת דלא בר טלטול הוא ולא מהני בזה יחוד ואם פרפה עליו מאתמול מותר לצאת בו בשבת .

גא ואם כוונתה להוציא האנו לתתו לבנה ופרפה (יג) עליו כדי להוציאו אם לר"ה אסור ואם
 לברלמית מותר .

בד ויוצאה באבן תקומה והיא אבן אחד שנמשאין אותו הגשים המעוברות שלא יפילו וכן כל דבר שישקלו
 בגדו (יד) ויש לו משקלו יש לו הסגולה שלא תפול האשה הנושאת אותו יצאת בו ואפילו לא
 נתעברה עדיין .

כה אסור לאשה שתעבור סרק שדוא צבע אדום על פניה בשבת משיש צובע וכן מטיגם זה נ"כ אסורה
 לנחל עיניה בשבת וכן אסורה לטוח על פניה בצק מטעם זה שכשטלתו מאדים הכישר .

כו ואסור לה להוי קולעת שער' דדומה לבנין ולא לרתי' קליעת' אבל לחזק שער' מותר .
 כז ואסור לסרוק במסרק בשבת ואפי' אותן שעושים משער חזיר ששיניה רכות אסורה שאו איפשר
 שלא יתלוש שער' הגדולדות בו . ואע"פ שאין (טו) מתכוין לתלוש פסיק רישיה דניחא ליה

הויג ופסיק רישיה דניחא ליה לנ"ע אסור אבל לסרוק ולפספס ביד מותר דלאו פסיק רישיה הוא ודבר
 שאין מתכוין מותר וי"א אפי' לחלוק שער' שקרין שייט"ל אסורה לעשו' בכלי שגם היא תולשת שערות
 וכן נודתה הגשים לעשותם ביד באצבע ולא בכלי .

ער על איזה עבד מצווה על שבתו וכו' ג' סעיפים .

א אדם מצווה על שבתו עבדו ושפחתו שנאמר למען ינוח עבדך ואמתך וגו' וסתם עבד ואמה הנאמרים בתורה מיירי בעבד ואמה שמלו
 וטבלו לשם עבדות וקבלו עליהם מצות הנהגות בעבד ואף ע"פ שעבד שמל וטבל חייב בכל המצות שהאשה מזהרת עליהם והרי
 הוא בעצמו חייב לשמור את השבת כמו אשה וכן כתיב בהדיא לא תעשה בו מלאכה וגומד ועבדך וגומד מכל מקום הזהירה התורה עליו
 גם רבו שלא יטפנו לעשות מלאכה (וע"ל סימן רס"ו) אבל אם לא מל ולא טבל אלא קבל עליו ז' מצות בני נח הרי הוא כגד תושב
 ומותר לו לעשות מלאכה בשבת לעצמו שאין השבת מו' מצות בני נח אבל אסור לעשות מלאכה לרבו . ואסור לכל ישראל לומר
 לו לעשות מלאכה בשבת לצורך ישראל אפילו מי שאינו רבו דכתיב וינפש בן אמתך והגר וארו"ל והגר זה תושב אתה אומר גר תושב או
 אינו אלא גר צדק כשהוא אומר בעשרת הדברות וגרך אשר בשערך הרי גר צדק אמור הא' מה אני מקיים והגר זה גר תושב פירוש
 שקיבל עליו ז' מצות בני נח וע"כ וינפש הגר ר"ל שהזהיר התורה לכל ישראל שלא יעשה מלאכה של ישראל בשבת לבשל לו או להדליק
 לו את הגר דאם לצורך עצמו הרי אין שבת בכלל מצות בני נח ועל כרחך מיירי בגר תושב שאינו עבד קניי לישראל דאי בעבד הקניי
 לו לישראל אפילו לא קיבל עליו שום מצוה אלא עדיין הוא עכו"ם גמור הוי דינו מן התורה שאסור לעשות מלאכה של ישראל בשבת
 ואסור לר' ישראל לומר לו לעשות מלאכה בשבת לצורך ישראל אפילו מי שאינו רבו שכן אחז"ל וינפש בן אמתך בעבד ערל הכתוב
 מדבר פי' עבד ערל שהוא עכו"ם גמור ולא קבל עליו שום מצוה דקבל עליו ז' מצות הרי כתיב אחריו והגר זה גר תושב כמו שאמרנו
 וא"כ בן אמתך בעבד ערל הכתוב מדבר אתה אומר בעבד ערל אפילו מי שאינו רבו שכן אחז"ל וינפש בן אמתך בעבד ערל הכתוב
 ואמתך כמון הרי עבד מהיל אמור הא' מה אני מקיים וינפש בן אמתך בעבד ערל הכתוב מדבר ואם כן על כרחך מה שרבתה התורה
 גר תושב לשבת מיירי שאינו עבד קניי לישראל וג"כ לא מיירי בכל גר תושב סתם דעלמא אלא כגון שנתגרל בבית ישראל כשכדו ולקטו
 ועשה מלאכה לצורך ישראל דומיא דבן אמתך ומדדוקשו גר תושב ועבד ערל להדרי לפינן להו זה מזה גר מעבד ערל ועבד ערל מגר
 גר מעבד ערל כמו שאמרנו דמיירי בשכירו ולקטו ועבד ערל מגר זה גר תושב אסור לך לומר לו אף על פי שאין רשותך עליו דכשכירו
 ולקטו הוא ושאר כל ישראל שוין בו שאין לך רשות בו יותר משאר כל אדם שהרי אינו קניי לך אף עבד ערל רבו ושאר כל ישראל שוין
 בו ואסור לכל ישראל אפילו מי שאינו רבו לומר לו לעשות מלאכה בשבת לצורך ישראל ולפי זה צרכי חולה שאין
 בו סנה דק"ל אסור לעכו"ם ועושה וכן מת בי"ט ראשון דק"ל יתעסקו בו עממין אסור לכל ישראל לומר לעבדו של ישראל
 לעשותו ואפי' הוא עובד אלילי' דלא דמי לשאר עכו"ם דעלמא דלא מתסרא אמירה דידה מן התורה אלא משום שנות דרבנן והם
 התיירו בדברים אלו אבל מלאכת עבד ישראל שהוא מוודד עליו מן התורה מוונפש בן אמתך כמו שאמרנו ודאי לא הותרה בדבר שאין
 בו פיקוח נפש (וע"ל סימן שכ"ח סעיף י"ו וסימן תקכ"ז סעיף א') ויש חילוקין (א) ומתירין אפי' בעבד עכו"ם שלא קבל עליו שום מצוה
 שאינו אלא כשאר עכו"ם דעלמא ושאר עכו"ם דעלמא אפי' הוא שכירו אין אדם מצוו' על שבתו דמהי תיתי ומה שאמרה התורה וינפש בן
 אמתך נ"ל שהם מפרשים דמי ר' בעבד תושב כלומר שקניי לישראל לעבד ולא מל ולא טבל אלא קבל עליו שבע מצות בני נח והגר בגר
 תושב שאינו עבד אלא שכירו ולקטו כמו שאמרנו ותיירו צריכי עבד תושב לאשמעינן דאע"פ שהוא תושב וקבל עליו קצת מצות והוא גם
 קניי לישראל אינו אסור אלא במלאכת ישראל אבל מלאכת עצמו מותרת לו וגר תושב לאשמעינן אע"פ דאינו קניי לישראל אסור לעשות
 מלאכת ישראל נ"ל ופ"מ בין בעבד עכו"ם גמור בין בעבד תושב בין גר תושב אם היה עושה מלאכת רבו שלא מדעתו וניכר לכל שאינו
 יצאה אותה מדעת רבו אינו צריך להפרישו דלא הזהירה תורה אלא שלא יצונו לעשות מלאכתו אבל אם עושה מעצמו לא עדיף מקטן שאין
 מצוין להפרישו . (ועיין לקמן סימן שמ"ג) ואם עושה מדעת רבו דהו באילו ציווהו שכיון שהוא עבדו כל מה שיעשה סתם עושה מכח עבודתו
 וכאלו צוהו אבל לישראל אחד שאינו רבו אפי' עושה מדעת הישראל כל שאין שם אמירת ישראל מותר וכן הדין בגר תושב אפי' בישראל שהוא
 אצלו שכירו ולקטו פ"מ אמרו חכמים שלא יהנה ישראל בשבת מאותה מלאכה ולפי זה בעבד עכו"ם שלא קבל עליו שום מצוה הרי הוא
 כשאר עכו"ם ומותר לומר לו לעשות צרכי חולה שאין בו סנה וכן צרכי המת כיום טוב ראשון כמו לשאר עכו"ם ועט"ס גמור שאינו
 עבד קניי אלא שכירו אין רבו מצווה כלל על שבתו .

ב ובעבד קניי היכא דמותר לעשות מלאכה לעצמו אם אמר לו האדון שיעש' בשבת לעצמו ויוון עצמו בו ביום השבת אם אמר לו
 בן מבע"י מותר שאם יצא שלא לזנו ושחזור העבד על דפתחים הרשות בידו וא"כ עושה העבד לעצמו ובלבד שיעשה זה בצעקה
 שלא יהא ברבר חשד מן הרואים .

ג וכל עבד שמצווה על שבתו אין העבד יוצא (ב) בחותם של מתכת ל"ש אם הוא בכסותו או בצוארו שכיון שהוא חשוב ורבו מקפיד
 עליו שלא להפסידו חיישינן דלמא מפסיק ואפי' לאתויי לא מבעיא בעבד שמל וטבל שמזדד בעצמו על השבת אלא אפילו בתושב
 אסור מדרבנן דהא הוי מלאכה זו שנושא אותו בר"ה מלאכת הבעל שהחותם שלו ואם הוא של טיט שאין רבו מקפיד עליו אמ יפסיד אם
 יצוהו לו רבו בצוארו מותר שכל זמן שהוא עליו הואיל ומוכרת ללכת בו הוא תכשיטו של עבד ומותר לצאת בו ואי מיפסיק שביק ליה דליכא
 למיחש דלמא אתי לאתויי משום דאימת רבו עליו ומרתת מרביה כשלא יראה החותם עליו שיאמר עליו שהיא רוצה להראות שהוא בן חורין
 ולכך הסיר ומשום הני מייתי ליה בידו להראותו שאינו מחויק עצמו כבן חורין שאינו מתקן בזה כלום כנגד רבו שאינו ס' עבדות אלא כשהוא
 בכסותו או בצוארו וא"כ לטא הלכתא מייתי ליה ואם הוא בכסותו (ג) אסור שכיון שתלאו לו רבו בכסותו ודאי מקפיד עליו וחיישי' ד"א
 מפסיק ומרתת מדבר שיאמר שהסירו כדי להראות שהוא בן חורין וכדי לתקן זה מיראת רבו הוא מקפיל טלית' כדי

כדי שלא יראה רבו מקום החותם שהסר והרי יוצא בשביל רבו בטלית מקופלת יחייב חמאת, (וע"ל סי' ש"א סעיף כ"ט) אבל אם תלאו לו רבו בצוארו ליכא למיחש לקיפול טליתו אם יפסק דמרתת מרביה שאינו מתקן כלום דרבו רואהו שאינו בצוארו אפילו אם מקפל טליתו ואם העבר עשה החותם לעצמו בכל ענין אסור לצאת בו או אפילו בשל טיט דכיון שרבו לא עשאו לו ואינו מקפיד על חותמו והוא עשאו לו מעצמו שלא לצורך הנה ליה (ד) משי ולא תכשיט ואסור לצאת בו.

טעור ונראה שם זה מדברי רבנו ופירושו לאם החותם בידו אינו ס' עבודת וכו' אינו מתקן כלל כמה שבידו בידו דוקא בכסותו או בנולד י"ט ס' עבודת וכן מובאר בס' דף נחורשי"ט שם להדיא והלחיתו ככ"ג נכתב על מ"ט טעור או בצוארו ז"ל ט"ס כות כ"ג וכו' ולא בנולדו ע"ל וכדי ליה תלמידי סגל הבין דברי הטור בזה (ד) הנהני ללא עיני ברש"י דף ל"ח דעמ"ל דסקיל ליה ומוליכו בידו כיון דלחין מקפיד עליו רבו וכן מובאר בר"ן וכן משמעות הש"ס שם וחוספי' ליה הא כ"ל דלא הוי תשמיש כלל.

שה במה בהמה יוצאה וכו' סעיפים.

א כבר ידעת שאדם מצווה על שבתת בהמתו דכתיב לא תעשה כל מלאכה וגו' ושורך וחמורך וגו' (וע"ל סימן רס"ו סעיף ג') ואוהרה"ו על בעל הבהמה נאמרה שאין ציוו שייך בהמה לפיכך נשם שמוהדר האדם על עצמו שלא להוציא משא בר"ה כן הוא מצווה על בהמתו שלא יניח אותה לשאת משאות בר"ה בשבת וכשם שהוא בעצמו מותר לצאת במלבושין כן מותרת הבהמה לצאת במה שצריכין לתת עליה לשמור איתה שלא תכריח ותאבד שזה הוא להכתב טיט וכמלבוש באדם וכן כל מה שהוא לה לתן אותה מן הצנה או מצער אחר או שהוא תענוג לה להשמין ולהכריא גופה או לנקות צמרה וכל כיוצא בזה הכל הוא לה כמלבוש ומותר לצאת בו גם לפעמי' גזרי בקצת דברי' שלא לצאת בהם דילמא נפיל ואתי בעליה לאתויי ד' אמות כמו שיתבאר בע"ה לפנינו לפיכך כל בהמה יוצאה מן התורה במה שהיא משתמרת בו אבל במה שאינו משתמרת בו או הוי נטירותא יתירתא (א) ביותר הוי משי וכן כל דבר שעושין לה לני ולא לשמירה משי היא לה ולא תצא בו ובדבר שהיא לה שמירה בינונית יוצאה בו הילכך יוצאה נאקה בגומא דפרולא שהוא טבעת של ברזל ונוקב חוטמו ומכניסו בו שוהי שמירתו וחמרא לובא בפנא דפרולא שמשמין בין ראשה ולחיה וקרין בלע"ז בדינא גומל באפסר שקרין בלע"ז קנוסטי' ופרד (ב) וחמורוסם יוצאין ברסן או באפסר באחד מהן ולא בשניהן דדי להם באחד מהן והווי להו שמיהן נטירותא יתירתא שהוא משי להומית לנרוך חבל האפסר סביב לצוארה ותצא בו שאע"פ שאינו אוחז בה ואינו מוליכה בידו מ"מ דרך נטירותא הוא כך שאם באתה לכרוח ימור ויאחזנה בו ומותר לטלטל האפסר ולתן עליה ואין בו משום אסור טלטול שמוכן הוא לבהמה ובלבד שלא ישען עליה דה"ל משתמש בב"ח וזה אסור כמו שיתבאר לפנינו בע"ה סעיף י"ח.

סימן ש"ה

(א) לאפסרי חמט יורה מותר לה"ל לבין ולתלם וכ"כ בב"ח (ב) הכריכה ומי"ט וכ"כ חולקים דמרדכי ומתור מין וילאין ברכין רק באפסר (ג) ובב"ח חתור בין באפסרי בין בהרדעת להניח על הסוס בחמר (ד) כחכ כס"ג ולטעם הסת"ב שהיא תשמיש א"כ גם בכלבים והרנגולים וחולאים ועופות אסורין לנחש אף בפקוק שחף שארוב לליכא בעמ"ל דילמא נפיל ואתי לאתויי ע"כ ולע"ד חס"ס"ח סימן רל"ז דאף לטעמא דין אסור בהרנגולים ע"כ (ה) וכו' תל"ל הא דתשמיש לי מר"י דף פ' ראשית תשמיש וכו' מתור ד"ה לא בו' נכתב דף ל"ח (ו) לא ילא עו באפסר החמנה בוקה

ב ואם קשר חבל בפי הסוס הרי זה משי לוי לפי שאינו משתמר לו בו דנשמתו הוא מפי' ובורח ולא דמי לאפסר שקשר בראשו ואינו נשמת.

ג ודוקא חמרי' לובא שעמקו רעים יוצא בפנא דפרולא שקרין בדינא אבל שאר חמורים אין יוצאין רי' דנטירותא יתירתא היא לנבירה וכן כל בהמה שעסקיה רעים אע"פ שאין בנות מנה צריכין לאותה שמירה והיא צריכה לה מותר לצאת בה והכל לפי עניינה.

ד ובעלי השיר כגון כלבים של ציידים וחיות קטנות שיש לה כמין אצורה סביב צואריהן וטבעת קבוע בה ומכניסין בה רצועה ומושיכין אותם בה יטלין לצאת בשיר הכרוך על צוארה ויכלין למושכם בהם.

ו אלים יוצאין לביכין והוא עור שקשורה להם תחת זכרותם שלא יעזו על הנקיבות והרחלות יוצאת שחיות והיא שקשורים אליהן כלפי מעלה כדי שיעלו עליהם הזכרים ויוצאות כבונות והוא שקשורין בנד סביבם לשמור הצמר שיהיה נקי העינים צדורות והוא שקשורין ראשי דריהן בשביל החלב כמו שיתבאר כל אלו אע"פ שאין נעשין להם לשמירה שלא לברוח מ"מ כיון שנעשית לשמירת נופן לשומרן מפני הצער או צמרן וכריאותם וטיבתם הוי להו כמלבוש לאדם ולא למשא הוא להם ומותרין לצאת בהן. והא דאמרינן בעינים שקשורין דדיהן היינו דוקא כשקשורין אותן כדי שיעצמקן דריהן ולא יחלבו עד שתתעבר דאו מיהרק שפיר אבל אם קשר כדי לשמורן חלבן שלא יפול לארץ אסור דלא מיהרק שפיר וחיישי' דילמא נפיל ואתי בעל" לאתויי ד"א בר"ה.

ז חמור יוצא במרדעת הקשורה עליו והוא בשט"ל ודרך להניחו עליו כל היום כדי לחמו דאמרי' אינשא חמרא אפילו בתקופת תמו קדירה ליה וא"כ תענוג הוא לו והוא שקשור ע"י מע"ש אבל בשבת אסור לקשרו עליו מפני שבשקשור צריך ליקרב אליו ונמצא משתמש בבעלי חיים אבל שאר בהמות אסורות אפי' קשור להם מע"ש שאין הצינה קשה להם המרדעת משיי הוא להם ואוקף אפילו לחמור משיי הוא ואסור לצאת בו ואע"פ שקשור לו מע"ש. דאוקף אינו מועיל לצינה.

ח ומותר להניח המרדעת על גבי החמור בחצר להחם לו מפני הצינה ובלבד שלא יקשרו בו אבל על הכוס דלית ליה צער צנה אסור (ג) אפי' ליתן עליו מרדעת כלל דה"ל משיי לגביה דיריה ולהסיר המרדעת בין מן הסוס בין מן החמור אסור כיון דלית ליה צער אם לא יסירנה למה יטריח חנם ואוקף אסור בין ליטול בין להניח בין לחמור בין לסוס ליטול אסור דלמה יטריח חנם שאין להם צער אם לא יסירנה ולהניח כ"ש דאסור דנראה כאלו צריך להטעינה משיי.

ט וחמור או סוס הבאים מן הררך ונתחממו ונתייגעו והאיכף עליהם והוא צריך להסירו מהם כדי לצננם לא יטלנו בידו אלא מתיר החבק מתחתיו ומוליכו ומביאו בחצר הנה והנה והוא נפיל מאלו ואע"פ דהסרה זו היא תענוג לבהמה אפי' לא התירו לטלטל האוקף ליטול מעליה דהיי טלטול חנם שאף אם לא יקחנו ממנו לא אינפת לה כ"כ שקרי' היא תצטנן מאליה.

י אין תולין לחמור טרסקל והוא כל בצוארו ליתן מאכלו בתוכו שיאכל משם דנרחת חנם הוא בשבת אבל עגלים וכיחיים שצוארן קטן ומצטערין לאכל מע"ג קרקע מותר לתלות להן בחצר אבל אסור לצאת בו דמשיי הוא להן.

יא לא יצא הסוס בוגב שועל שזולין לו בין עינוי שלא תשליט בו עין הרע ולא בזהורי' שעושין לני ולא עזים בכים שבדדיהן שקשורין אותם שלא יסרנו דריהן בקיצים ולא פרה בחסים שבפיה שחוסמין פיה שלא תרעה בשדות אחרים ולא כל בהמה בסנדל שנועלין בתליה כדי שלא תיננף דכל הני לאו שמירת נופן היא שאין צריכ' להם כ"כ ומשיי הם לה וסנדל משום דילמא משתלף ואתי לאתויי אבל יוצאה באנר שעל גביה מכה ובקשקשי' שעל גבי השבר והם לחות שקשורים להם סביב העצם הנשכר בה ובשלי' שיצתה מקצתה ותלמיה בה כי כל אילו צורך שמירת גופה הם מאר להצילה מצער ופוקק' זוג שבצוארה במקד או בר"א ומטייל בה בחצר אבל אם אינה פקוקה אפילו בחצר אסור מפני שהענבל שבתוכה מקשקש ומליד קול בשבת ולהוציאו לר"ה אפי' פקוקה אסור בין אם הוא בצוארה או בכסותה משום דמחוי' כמאן דאוייל לחיננא פירש כמוליכה למוכרה שתילין בו זוג להנאותה. (ד)

יב ולא תצא הבהמה בחותם בין שהוא בצוארה בין שהוא בכסותה דלמאי הוא לה ואינה אלא משיי. (ה)

יג אין הגמל יוצא במטוטלת והוא כמין כר קטן שנותנין תחת זנבו שלא תשחית הרצועה את בשרו אפי' היא קשורה לו בוגבו שמא תפול ואתי לאתויי אא"כ תהיה קשור' בוגבו ובחותרתו שעל גבו דכיון שקשורה בשניהם מיהרק שפיר ולא נפלה וכן אם קשור לה בשלייתו יוצאת בו דכיון דכאיב לה לא מנתחת ליה (ו).

יד לא תצא שם בהמה לא עקד ולא רעל פי' עקד שקשור ידה אחת עם רגלה ורגל דהיינו שקשור אחת מרגליה כלפי מעלה שלא תלך אלא על ג' רגלים דכל ו' לא ניהא לה ומצער אותה ע"ש דמשיי היא לה.

טו לא יקשור אדם הרבה גמלים או שאר בהמות זה אחר זה והוא תפוש באפסר הראשונה וכלם נמשכים על ידו מפני שנרצה נאילו מוליכין למוכרן אבל אם תפוש כמה אפסרים של גמלים או שאר בהמות בידו מותר שאין זה דרך הולכה למכירה ויש מי שאוסר גם כזה ולא היתר אלא להוציא בהמה אחת לברה והוא מושכה בחבל.

טז המוציא בהמה והוא מושכה באפסר צריך ליחד שלא יצא ראש החבל מתחת ידו טעם למטה דדמי כמו שנושאה בידו ולא מתחזיא שהיא מאפסר הבהמה והרי היא נושא משיי וגם לא יניח הרבה מן החבל בין ידו לבהמה כדי שלא יכביר עד שלא יגיע בטפח הסמוך לארץ כדי שתהא נראה שהבהמה נמשכת בו דאי לא לא מתחזיא נטירותא דבהמה אלא כמשיי בעלמא שאין נראה שאוחז ראשו בידו ואם הוא ארוך יכרך אותו סביב צואר'.

יז אין חמור יוצא במרדעת בוכן שאינה קשורה לו מע"ש שהרי בשבת אסור לקשרה כמו שנתבאר לעיל ובלתי קשורה ודאי אסור לצאת בו שמא תפול ואתי לאתויי ד' אמות בר"ה ולא תצא בוג שבצוארה אף על פי שפקוק ולא בסולם שבצוארו והן לחות שקשורין סביב צוארו שלא יחכך מכתו ולא ברצועה סבתליו והי' כמין טבעת עבה שעושין מקש וקשורין בגלי בהמה שפסיעותיה. קצרות ומכה רגליה זו בזו ועושין לה זה להגין שלא תכ' זו בזו ואין התרגולין יוצאין בחוסין שקשורין בגליהן לכימון ולא ברצועות שקשורין בגליהם כדי שלא ישברו הכלים ואין האלים יוצאין בעגלה שתחת אליותיהן שעושין להם כדי שלא תהא האליה נגוד' ואין העזים יוצאין בעין שנותנין בחוטמיה כדי שיתעטשו ופלו

א מותר לקנות בית מעכו"ם בארץ ישראל בשבת וחומת העכו"ם ומעלה בערבאות שלהם ובכתב שלהם דאינו אסור אלא (ח) מדרבנן ומשום שיש ארץ ישראל לא גזרו .

יב פ"י שאבדה לו אבידה (ט) מותר שיכריז בשבת שמי שירדע בה יבא ויגיד ואפי' אם האבירה דבר שאסור לטלטלו בשבת משום שהשבת אבידה הוא מצוה ומי שירדע ממנה מצוה לו לומר פה שירדע כדי שישבנה מי שהיא אצלו לפיכך מותר הכל בשבת דחפצי שמים הוא ומותר להתיר (י) חרמי ציבור בשבת אע"פ שאינן לצורך שבת הואיל והוא יום כנופיא לרבים הוי כעסקי רבים דשרי לדבר במ אבל אין מחרימין בשבת דבהיות טוב אל תקדי רע אא"כ הוא לצורך שבת מותר .

יג להכריז בשבת על קרקע הנמכרת שכל מי שיש לו זכות עליו יבא ויגיד ואם לא יבא תוך זמן קצוב יאבד זכותו אסור שאין זה חפצי שמים אלא ענייני משא ומתן כתב מורי מהרמ"א ז"ל ח"ל וכן אסור להכריז בין בשבת דהוי נמקח וממכר עכ"ל אבל לא (יא) ראיתי נוהגין כן שהרי בכל המקומות מכריזין בין בשבת אפי' בסתם מקח ואפשר לומר דחשבי ליה חפצי שמים שמכריזין להודיע היכן ימצאו יין לקנות לצורך קידוש שבת שהוא מצוה נ"ל .

יד מי שנודע לו בשבת שהוציאו בתו (יב) או קרובו מביתו בע"כ לעכו"ם עכו"ם הרי זו כהצלת נפשות ומצוה לו להשים לדרך פעמיו להשתדל בהצלתו ויוצא אפי' חוץ לג' פרסאות שהוא תחום דארייתא ואי לא בעי ללכת כיופינן ליה אע"פ שהוא ספק אפי' יציל אם לא ספק נפשות להקל ברא"ה כזה (יג) וכיוצא בה מן העבירות דהוי דינא בהו ידת ואל יעבור והדי יצטרך זה הנאנס למסור עצמו למיתה והוי המצילו מצילו ממות לחיים אבל בשאר עבירות שאין הדין בהן יורג ואל יעבור אין מחללין עליו את השבת כמו שיתבאר טעמא לקמן סי' שכ"ח סעי' י"ב .

שז

דיני שבת התלום בדיבור וכו' כ"ב סעיפים .

א ודבר דבר ודרשו חז"ל שלא יהי דיבורך של שבת כדיבור של (א) חיל הילכך אסור לומר דבר פלוני אעשה (ב) למחר או סחורה פלוני אקנה למחר ואפי' להרבות בשחת דברים בטלים אסור ובני אדם ישפיר שמועות ודברי חרושים הוא עונג להם מותר (ג) לספרם בשבת כמו בחול אבל מי שאינו מתענג לספר אותם אסור לספרם כדי שיתענגו בהם חביריו שאין אדם חייב לצער עצמו כדי שיתענג חבירו .

ב אסור לשבור פועלים ולא לומר לעכו"ם לשבור לו פועלים בשבת אע"פ שאין הישראל צריך לאתה מלאכה אלא לאחר השבת שכל מה שהוא אסור לעשותו אסור לומר לעכו"ם לעשותו דהא בשליחותיה קעביד ואפי' לומר לו קדם השבת לעשות דבר זה בשבת אסור אבל מותר לומר לו אחר השבת למה לא עשית דבר פלוני בשבת שעבר אע"פ שבין מתוך דבריו שרצונו שיעשו בשבת .

ג אסור ליתן מעות לעכו"ם מע"ש או בשאר ימות החול לקנות לו דבר בשבת אבל יטל לומר לו קנה לעצמך ואם אצטרך אקנה ממך לאחר השבת .

ד אבל מותר (ו) לתת לעכו"ם מעות אפילו בע"ש סתם לקנות לו דבר וקונה העכו"ם אפילו בשבת ובלבד שלא יאמר לו קנה בשבת וכן מותר (ז) לתת לו בגדים למטר סתם והעכו"ם מוכרין אימתי שירצה ואפילו בשבת ובלבד שלא יאמר לו למכרן בשבת מי ששטר עניי"ם חמר מע"ש או בחול להוליך לו סחורה למקום פלוני והסחורה בבית יהודי ובא העכו"ם לקח הסחורה בשבת מבית יהודי והולכו זה ודאי איסורא עביד וראוי להענישו בממון כפי עשרו או במלקות אם אין לו ממון (ח) .

ה דבר שאינו אסור מן התורה לישראל אלא שבות דרבנן אם הוא במקום שיש בו צורך מצוה מותר לומר לעכו"ם לעשותו בשבת כגון שאומרים לעכו"ם לעלות באילן להביא שופר לתקוע בו תקיעה של מצוה או שיש בו קצת צורך חולי כגון שאומרים לו להביא מים דרך חצ' שלא עירבו לרחוץ בו התינוק או המצטער וכיוצא בו מותר דהא אפי' הישראל בעצמו היה לו היתר מן התורה לעלות באילן או להביא המים דרך חצר שלא עירבו ואינם אסורי' אלא מדרבנן ובכה"ג לא אכרו אמירה לעכו"ם במקום מצוה או צורך הרבה או צורך חולה מקצתו ויש איסורין . (ט)

ו אסור לחשוב חשבנותיו אפי' עם עברו כגון כך וכך הוצאתי על דבר פלוני דוקא שעדיין שבר הפועלים אצלו שנמצא שצריך הוא לאותו חשבון לידע כמה הוא צריך ליתן להם וה"ל ממצא חפצין דאסור אבל אם כבר פרעם מותר .

ז מותר לומר לחבירו הנראה בעיניך שתוכל לעמוד עמי בערב אע"פ שמתוך כך מבין שצריך לו לערב לשוכרו לעשות לו מלאכתו מותר שאין זה אלא הרחוק כיון דלא מפרש בהדיא ואמר הנביא דבר דבר אסור הרחוק מותר אבל לא יאמר לו בפ"י היה נכח עמי לערב שזו דיבור ממש .

ח מותר לומר לחבירו (י) לנרד פלוני אני הולך למחר אע"פ שכוונתו להביט שלך עמו שאפילו בפ"י מותר לומר לו לך עמי לנרד פלוני למחר כיון שהיום הזה יכול לילך לטע"ע בורגנין אם היו שם פ"י סוכת שומרים שכל אחת מזבלעת בתוך ע' אמה וד' טפחים של חבירתה שע"י כן יכולים לילך כמה פרסאות כאשר יתבאר בע"ה . וכן כל דבר כיוצא בזה שיש בו צד תקנה היתר שיהיה יכול לעשותו היום יכול לומר לחבירו שיעשו לו למחר אפי' שאין שם אותו היתר ובלבד שלא יוכיח לו שבויות אבל בדבר שאין בו צד היתר לעשותו היום אפי' אין בו איסור אלא מדרבנן כגון שיש לו פירות מוקצין חוץ לתחום כיון שאי אפשר לו להביאם היום אפי' היו שם בורגנין שהרי הפירות מוקצין הן אסור לומר לחבירו שיביאם לו למחר וכן נמי אסור לו להשיך בסוף (יא) התחום כדי שימדה הלילה

ואם תקדם נלי ללקח אסור (ע"ה) (א) פי' אחרים לעכו"ם דבישראל חגי פי' הכונה כותב בכל לשון כו' וע"ה לא הבין כן ולא דק (ט) ופי' גבבה (תי"ט) (י) ה"ה למי גבבהו כהיום (כ"ג) (יא) ופי' ק"ק פירא חין טהניו (תי"ט) קניית חובה פי' להחיר אבל קניית תקומת כב"כ או אחרונים אסור (כ"ג) (יג) ח"ה ומי"ט וע"ה כהבו דמנינו אפי' קרובו דתו הכי (יג) ומי"ט חלק דדוקא לעבור לעכו"ם כגל יתנו שאר באיסורין ולא לשאר עבירות ובהכי מיירי רמ"א בפי' שר"א וכן יראה דעת ה"ה אלא לחלק אפי' בעכו"ם בין הפסול והגני גשה ברובו או ע"י אדם יתכן שזו אין לחלל שבת ולא זה דלא כע"ה ע"ה כי קנייתו והכב כב"כ דמנינו חלק הן לתחום לקוב כהנה אכינו וכן כדי לחלל רבים מחסור וה"ה אם עשה כדי לזכות עצמו וחברו ועיין בב"י הק"ם מי שפסק בתק' ומתיר בשבת .

סימן ש"ו

(א) לעבד נכסי' ראונו כי שישנו אסור חסרי' רש"ה סי' ק"ח למפר בשבת מחוככ' שישנו טו נכון בענין אסור ולא ידור אדם בתקום שטק של עכו"ם בשבת אם הטק הוא בשבת יזהיר מ' ח"ה יעשה בדבריו (כ"ה) סי' רס"ב (ג) אפי' חתן לחתן סי' ב"ס (ד) לאו משנת חסידים היא והשחרר תלמוד דברי חל' קדוש יאמר לו ואפי' תעשה נזירים שלא ידבר אפי' הכרחיים כ"ה כלבון הקדוש וקבלתי אדם התבקר לחבירו בשבת בשחרית לא יאמר לו נדרך שאומר בחול נשאל עכ"ה רק יאמר לו שבת שלום או שבת טוב לקיים זכור את יום השבת (כ"ה) דף קל"ה (ד) יל"ג דלף שאין לו עבר ביה אפי' כיון שאין תענוג אסור לעבור על שלא יהיו דבורך כו' כדי שיחבט חבירו (ה) לומר אפי' תלכס שא"ל לו אלא לאמר שבת (תי"ט) (ו) כ"ה ע"ה ויראה דלא ח"ה לקנות כ"ה ביום השב' אפי' נותן לו סתם אסור ע"כ ונ"ע דבכ"י תשעת דתלי דוקא באומר לקנות בשבת (ז) נכח ע"ה תימא על ה"ה דכסי' רמ"ז באגרת פסק דוקא בק"ן לו נכר ונאן תקיל ע"כ ותשע"ט חסידים דברי ט"ע ס"ס רמ"ה דפסק גם בזה דוקא בקנייה ובכחית לר"ד עיין על רמ"א ולבוש שחורו וכד"ה כ"ה (ח) ל' בע"ה סי' ג"ו דוקא בחיול אבל כסוג אין להיטעם כהמתן וי"א ריזירי דוקא בשכ"י יום חבל בקניית דמים מותר ע"כ ולא ידעתי מנלי' דתשעת דמירי בקנייה ואסור תשע דנטול מביתו של ישראל וכד"ה אחר ר"ה רמ"ז (ט) דעת רמ"א להקל וג"ה הלבוש סי' הקני' וכ"פ ה"ה שבת להקל (י) ה"ה לעכו"ם מי"ט וכו' דמתב"ה (יא) דאלו בתוך התחום מותר ללא תינרא תילתא וחבי' להשיך להגם שבתוך התחום כח"ס בש"ע ולא ידעתי למה השמיט . (יב) תימא פ"ה ק"ל סי' רפ"ה רובה האסור לקרות בבר אפי' עבד ב' קמות וכן מתבאר בש"ס דף ק"ט ור"ף והרא"ש דלף בסתם גבוי' סי' אסור סתם יתחו' (יג) ל"כ הטור וה"ש וה"ש ע"ה ע"ה דתשקו בש"ס דגורא כשטרף לא תחלי' גם לדעתו למה בסתם דתקן בסתם תחר עכ"ה בקלרה וכו' ליה מרי דתבול' בתר' ק"ט דדוקא בחקק דיש חילוק גדול בין חקק בעד' ללא מחלפי' כשטרף לתי' בגורא דויתקף וכו' כמ"ו כותול שיש בו צד כ"ה דפרש"י בש"ס ע"ה גורא תחום שטרי' החוט' וכו' ברי' והרא"ש פ"י האלא שכתבו דבריית' מיירי בחקיקה ע"ה ח"ה כ"ה ק"ה (יד) מה שכתבו ששם קורא לשטרף מתוך הכתב אסור גמור הוא וכן אין לקרות בס"ן מה שמתבאר מתוך הכתב וכן מה שכתבו לנכח תחום סי' אכל לקרות בסתם

לילך שם להביאם כיון שהפירות מוקצין הן ואסור לו לטלטלם אפי' היו שם בורגנין אסור לו ג"כ להשיך בשבילם .

ט אבל יטל להשיך בסוף התחום כדי למחר לילך שם לשמרים שהרי אפי' היה יכול לשמרים אם היו בתוך התחום ואם הלך לשם להשיך כדי לשמרים ונמלך יכול אח"כ אף להביאם ובלבד שלא יערים .

י מותר לומר לחבירו שמוד לי פירות שכתבתי ואני אשמור לך פירותך שבתחומי .

יא הישראל דבר לחבירו לא יאמר לו הליני דמשמע לזמן מרובה ואיכא למיחש שמא יתנוב לזכרון הליתתי לפלוני כך וכך אלא יאמר לו השאלני שאין משמע לזמן מרובה ואין דרך לכתוב ובלשון לע"י שאין חילוק בין הלויני להשאלני צריך שישנה ולומר לו תן לי ובשלהו בשבת ואינו רוצה להאמינו וצריך לדניח משבח אצלו לא יאמר לו הילך משבח ותאמין לי הדה ליה כעובדא דחול אלא יניח אצלו דמישבחן סתם . וכשם שאין לזין בשבת כך אין פורעין שמא ימחוק מה שכתב .

יב זימן אורחים והבין להם מיני מגדים ונתב בכתב כמה אורחים זימן וכמה מגדים הבין להם אסור לקחותו בשבת גזירה שמא ימחוק כשיראה שלא הבין כל צדו ימחוק את אורחים שלא יקרא אותם השמש ועוד גזירה שמא יקרא בשטרי' הדייטות לפיכך אפי' אם הוא כתוב על גבי כותל גבוה הרבה אע"פ שאין (יב) לאסור משום שמא ימחוק אסור משום הך גזירה דשמא יקרא (יג) בשטרי' הדייטות דהיינו שטרי' חובות וחשבונות שאסור לעיין בהם אפילו בלא קריאה משום ממצוא חפצין וע"י אבל אם חקק בכותל החקיקה שוקעת מותר אפילו אינו גבוה דליכא למיחש לחזיקה בין שהיא חקיקה קשה למחוק ומתוך כך יוכר שבת ושטרי' הדייטות נמי ליכא למיחש דחקיקה רכותל כשטרא לא מיחלף אבל אם הוא כולט אסור דאיכא למיחש לשמא ימחוק דבקל יטל למחוק ובטבלא ובפנקס אפי' בחקיקה בין שוקעת בין בולטת אסור משום גזירה דשמא יקרא בשטרי' הדייטות וטבלא ופנקס מחלפי' בשטרי' . (יד)

יג וכל שטרי' הדייטות כגון שטרי' חובות וחשבונות וכל איגרות של שאלת שלום אסור לקרות בהם ואפילו לעיין בהם בלא קריאה אסור משום ממצוא חפצין . *

יד ברא"ה באגרות שלום שהיו בידו ימים רבים וכבר קרא אותם ורוצה לקרות אותם עוד פעם שנית או ג' אבל איגרות השלח לו עכשיו ואינו יודע מה שכתוב בה מורה דשמא יש בהן צורך דתף

מסמכות ומה הכרחי וכו' ביריד מולין שמש קור' החר' ככתב את מי שהיה המורה מותר עין כח' דברי רב' (וכ'ג) גם יש להסיר הדין מן המורה אחר שכן אין בין שש' מחוב' בין של אבר ע"פ סיבת קד' (טו) ליגרות מחוב' אחר לעב' אינו יכול לקרות זה כיון שאינו פחות מן אכילת אחר לומר או לרמ' לעב' שיפחו (טז) והכ"ח והבאר שבע ומי'ט' אומרים אף בלשון הקודש אם לא מ' ישיפון מ' דברי הימי' של ר"י הכהן דיש בו הוסר ויראה שמים אפי' בלשון כגון חומר (יז) ולקרות לעב' והוא וי'ל מעלמו מותר לבי' (ע"ת) ואם אין הדין הולך הולך לאכול כ"א ע"י אחר מותר להאכילו חלב שחלבו ובשלו עכ"ל אף האסור משום מוקצה א"כ כלל ל"ה ועיין סימן ס"ה (ע"ט) ומי'ט' פסק לא"י בזה וס'קן מחמת בחוסס' והרא"ש שרק הפועלם רק ל' ועיין בתורתו ל' בא (ד) ובאגודה ל' האול' חס'ק הטע' הדבר מי'ט' ועכ"ל מהיה הפוס' אל' טעם ליהודים שיהיה חייב ל' יכול לומר לטעם שיקבל ערבות מעב'ם שיה' לערבות ויניח החסום ללא' אבל לא יאמר לו שיתנוב הערבו' דרשות חר'ט' .

ופיקח נפש וי'א שמו"מ לא יקרא אותם בפי' אלא יענין בה' במחשבה משום דדבר אסור ודרור מותר ואין נהגין כן דחיישי' שכא דבר נחוי' הוא (טו) ואם הובא בשבילו מחוי' לתחום י'א שטוב ליתר שלא יגע בו דמוקצה הוא לו שהובא בשבילו אלא יניחנה ביד הגוי ויקרא אותו או יענין בה ואע"פ דדבר דבא מחוי' לתחום אם אין במינו במחוב' מותר לטלטלו אפי' למי שהובא בשבילו כדאיתא לקמן סי' תקט"ו סעיף ה' שאני התם דמיירי בדבר אכילה שהוא מותר לישראל אחר שלא הובא בשבילו אפי' באכילה אינו סבא שיאסר לזה שדוכא בשבילו אפי' לטלטל הילכך אין לו דין מוקצה ליאסר בטלטול אבל באגרת שאחר שלא הובא בשבילו אין לו בו רק היתר לטלטל לפיכך מי שהובא בשבילו אסדינן ליה אפילו בטלטול מיהו גם בזה לא ראיתי נהגין כן אלא גם מי שנשלח לו מטלטלו וקרא אותו ואיפשר שסמכין על ר"ת שכתב אפילו מי שנשלח לו יכול לקרותו דלא אמדינן שדוכא בשבילו אלא כשהשולח שלחו בשביל עצמו ולא בשביל אותו שהו' שלח אליו וכיון שלא הוב' בשבילו מותר לטלטלו דהא ראוי לו לצוד ע"פ צלוחיתו הוא .

הג"ה וכן תעשה זה מותר לו לטלטל אפילו כשהובא בשבילו אם הובאו לו מתוך החסום וע"ל סי' ס"ה סעיף ה' .

טו כותל או וילון שיש בו צורת חיות משונות או דיוקנאות של בני אדם של מעשים כגון מלחמות דוד וגליות וכותבין תחתיהן או עליהן זו צורת פלוני וזה דיוקן פלוני אסור לקרות בהן בשבת דהו' כמו שטרי הדיוטות .

טז ואותן מליצות ומשלי' של שיחת חולין ודברי חשק כגון ספר עמונאל וכן ספרי מלחמות אסור לקר' בהן בשבת ואף בחיל לא ירענו מי התיר לרם דאסורים משום מושב לצים ועובר משום אל תפנו אל האל'ל' שפ' לא תפנו אל מדעתכם ובדברי חשק איכא משום מגדה יצר הרע ומי שחיברן ומי שהעתיקן וא"צ

לומר המדפיסין מחטיאים את הרבים וי'א דכל זה דיוקא אם הם כתובים בל' לע"ל אבל בל' הקדוש מותר וכן נהגו להקל בזה .
ז י'א שאסור ללמוד בשבת וי"ט רק בדברי תורה אבל בשאר ספרים אפי' בספרי חכמות אסור דהו' כמו שטרי הדיוטות ויש מי שמתיר בכל ספרי החכמו' וכן נהגין ולפי זה מותר להביט אפי' באצטרלוג' ולהפכה ולטלטלה כמו ספר דמה הפרש בין כתוב ורשום בלוחות נחושת בעט ברזל לכתוב בספר (וע"ל סי' ש"ח) .

יח לשאל דבר רפואה מן השד בשבת מותר כל מה שמותר בחול דלא שייך למונרו ביה משום שחיקת סמניו .
יט סחורה הנפסדת בשבת עי' גשמים או דבר אחר או אי אתי בידקא דמיא ומפסיד' ממונו או שנתרועעה חבית של יין ודולך לאיבוד מותר לקר' עכו"ם ולא יאמר לו שיציל אלא שיקראנו ויראה לו אע"פ שוראי יודע שהעכו"ם יציל הממון לית לו בה דהא איהו לא אמר לו וכן מותר לומר כל שמציל אינו מפסיד כמו בדליק' שהתירו לו לומר כל המכבה אינו מפסיד . ויש מי שאומר שלא התירו אלא בדליקה דוקא דחששו שאם לא יתירו לו זה מתוך שהו' בהל' ובא לידי חילול שבת ויכבה בעצמו מה שאין שייך כ"כ בשאר דברים לבא לידי חילול שבת והמיקל לא הפסיד .

ך ישראל שאמר לעכו"ם לעשות לו מלאכה בשבת אע"פ שוראי ראו להענישו אם עבר במזיד מ"מ לא קנסין ליה לאסור עליו ליהנות מאתה מלאכה אלא מותרת לו לערב בכרי שיעשו . תינוק קטן אם אין לו להאכילו שום דבר מות' לומר לעכו"ם שיעשו' לו מאכל מקמח ומים דהו' דומה לחולה שאין בו סכנה .

כא אסור לומר לעכו"ם בשבת הילך בשר זה ובשל אותו לצורך ואפי' אין מונותיו עליו שכיון שהוא נותן לו את הכשר ע"מ לבשלו אע"פ שמקנהו לעכו"ם נראה העכס בשלוחו לבשל אבל מותר לומר לו עשה מלאכתך .

כב כל שבות דרבנן מותר בין השמשות לצורך מצוה כגון לומר לעכו"ם להדליק לו נר בין השמשו' או אם היה טרוד והוצרך לעשר בין השמשות כל דבר שאסור לומר לעכו"ם לעשותו בשבת אסור לו ג'כ לרמו' לו לעשותה בשבת דהו' כאמירה והעכו"ם עושה אותה בשבת ונראה בשלוחו אבל מותר לרמו' לו על מלאכה שיעשנה לו אחר השבת עכו"ם המכויאין תבואה בשבת לישראל שחייבין לו והישראל נותן לו מפתח לאוצרו והעכו"ם נותן לשם התבואה ומודדים ומונים בפני הישראל יש מי שמת' משו' דהעכו"ם פמלאכת עצמו הוא עוסק ואינו של ישראל עד אחר המדידה והמניין ושיחשוב עמו אח"כ אחר השבת וכן עכו"ם העושים נבינות בשבת הישראל רואה שיגנה אותם ממנו אחר השבת שהעכו"ם אדעתא דנפשיה קעביד ואע"פ שהישראל עומד בערר חודש או חדשי' ואדעת' למזכרה לישראל קעביד העכו"ם כי קעביד מלאכה בשבת מלאכה דידה קעביד ושרי .

כ"ג וטעם אחר מטלטל כדברים החוקיים נאסר מפני גדר ההולאה כמו באחרו פ"ק כל הכלים אע"פ שיש להם נזק הולאה הוא וע"ל סימן ס"ה סעיף ה' וב' וס' תל"ח סעיף ג' .

שח דברי רמב"ם והאסור' לטלטל וכו' ג"ב ס' .

א לשון הב"י ו'ל כתב הרמב"ם ה"ל אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהיא מטלטלם בחול ומפני מה נגעו באיסור זה אמרו ומה אם הזהירו נביאי' וצוו שלא יהא הילוכך בשבת (א) כהילוכך של חול ולא שיחת שבת כשיחת חול שני' ודבר דבר ק"ו שלא יהא מטלטל בשבת כטלטול של חול כרי שלא יהא כיום חול בעיניו ויבא להנביה ולתקן כלים מפנה לפנה או מיבית לבית או להצניע אבנים וכו' וצא בהם שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא (ב) שלא שבת ובטל הטעם שבא בתורה למען ינוח ונומר ועוד כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתם לאיסור איפשר שיתעסק בהם מעט ויבא לידי מלאכה . ועוד מפני שקצת העם אינם בעלי אומניות אלא בטלים כל ימותם כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימדם הם שזבתים ממלאכה ואם יהיה מותר לילך ולדבר . ולטלטל כשאר הימי' נמצא שלא שבת שבייתה דנכרת לפיכך שבייתה בדברים אילו היא שבייתה השהה בכל אדם ומפני דברים אילו נגעו באיסור טלטול ואמרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים הצריך להם כמו שיתבאר עכ"ל * והנה כלל הדברים המוקצים שאסורים לטלטל מתחלקים לוי' חלקים הא' כגון שהוא מוקצה מחמת חסרון כים דהיינו כלי שאדם מקפיד עליהם שלא יפגם כגון סכין של שחיט' ומילח ושל סופרים הב' כלי שמלאכתו לאיסור הג' כל דבר שאינו כל גלא מאכל אדם ולא מאכל בהמה כגון אבנים ומעות וקנים ועצים וקרו' ועפר וחול ומת ובעלי חיים וערונות וצימקי' שהם מונחים במקום שמייבשין אותם וכל כיוצא בדברים אילו דלא חוי וזהו מוקצה מחמת נופו . הד' כלי שמלאכתו להיתר ומונח עליו אחד מהדברים המוקצים מחמת גופם כגון חבית שיש עליה אבן ובר שיש עליו מעו' ואפי' הוסרו בשבת כיון שהיו עליה בין השמשו' אמרו מינו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי ללילי יומא הה' דבר שהיה בין השמשות מחובר או מחוסר צידה הי"ז מוקצ' מחמת מצותו כגון עצי סוכ' וטייה עכ"ל . עוד כתב תפלין מותרין לטלטל שדרי אם בא להניח בשבת אין איסור בדבר דמאי דאמדינן והיו לאות ועמד יצאו שבתות וי"ט שהם עצמם אות אין הכוונה שמפני זה אסור להניחם בשבת וי"ט אלא שאין צריכין להניחם מפני שהם עצמם אות אבל איסור אין בדבר ולפיכך מותר לטלטל ודע דארבעה חלקים הראשונים מחלקי המוקצה יתבארו בע"ה בהלכות שבת וחלק הה' יתבאר בע"ה בהלכות י"ט וחלק הו' בהלכות סכה ומתוך דברינו נתבאר לך שמוקצה מחמת חסרון כים אין לו צד היתר לטלטלו אך ג' חלקים הנשארים יש בהן צדדי היתר בטלטולם על דרכים שונים כי כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך נופו ולצורך מקומו ולא נאסר אלא מחמתו לצל שהוא צורך הבלי עצמה וזה לא התיר ודבר שאסור לטלטלו מחמת גופו יש בו י"ג צדדי היתר האחד יש דברים שמותר לטלטלם ע"י מחשבה שחישב עליהם כגון חריות של דקל ונסדים של אומן וחבילי קש ועצים שהתקינו למאכל בהמה ולבנים שנשארו מהבגן הב' יש דברים שצריכין הנסיה ויחוד מקום כמו שאמרו מגנים אדם מלא קופתו עפר ועושה בה צרכיו והוא שייחד לו קרן ציחת הג' יש דברים שצריכין שפשוף או למוד כמו שאמרו בגמ' על גרביך של אבנים הד' כיסי בור ודות נטלים אם יש להן בית אחיזה וה' חתירו לטלטל אבנים מקורולות לצורך בית הכסא הו' התירו לטלטל גרף של רעי כלומ' המיוחד לדעי ואין בו רעי מותר לטלטלו ע"י מים שבו הו' התירו לטלטל מת מפני הדליקה הח' התירו לטלטל המת מפני החמה ע"י כנר או תינוק . הט' התירו לטלטל קיץ המונח במקום שרבים דורסים בו כדי שלא יחזק בו . הי' התירו לטלטל גרף של רעי כלומר הרעי עצמו מותר לטלטלו בין ע"י כלי בין שלא ע"י כלי . הי"א התירו לטלטל קליפי אגוזים ע"י שמסלק הטבלא ונעורה ועניין הסילוק יתבאר בע"ה הי"ב התירו לטלטל שכרי כלים אע"פ דדמי לצדודות ובלכד שהיו עושין מעין מלאכתו הי"ג התירו לטלטל האיסור בגופו שלא בניענוע דיו אבל אם מטלטל האיסור ע"י ניענוע דיו ואפילו אינו נגע בה זה נקרא טלטול מן הצד ואסור כל שהוא צריך לדבר האיסור וכלי שמלאכתו להיתר שמונח עליו אחד מהדברים המוקצים מחמת גופם כגון חבית שיש עליה אבן ובר שיש עליו מעות יש בו ג"כ דרכי היתר ומספרם ה' . האחד אם לא הנתן שם מדעת אלא ששכחם שם מותר להטות החבית כדי שתפיל האבן ולנער הבר והמעות נופלת מטלטול מן הצד לצורך דבר המותר שרי ומטעם זה צנן

ובכל עומתו שאינו רחוק אפילו ללבוש (ד) ורמב"ם וסו"א מפני שגביהו כהנים (ד) אשלו נרדף (ב"ס) (ג) כהנה ע"ת בא ק"ל ודי נוסף את ענינו ע"כ ולע"ד לא דקדק בש"ס ודי ל"ד דוקא בלבוש אחריו בני וגל בבהמה כ"פ כרמב"ם וברמב"ם שם וכן מפורש מ"י רש"י ור"ן פ"ה תפנית וזה ברור ומשמע מבי' וט"ג שם הל"ז חילוק בבהמה בין קטן לגדול ולעולם אין מדרגין ברה"ב ובתמליה (ג) פי תיסק שיכול להגביה דגלו ל"י וימיה השניה כ"י וחס"ה גורר אחרו אסור מדרבנן דל"ז דתי נוסף את ענינו: מ"י אסור מדרבנן וזה ל"ל פי דברי ר' ירושם שבב"י הו"ק אבל קטן אפ"ה אלא בגרר' שתי רגליו תורה ר"י וכן הלבוש דלכור מלאורייתא כדמחשת ב"ן דלא אחריון ביה די נוסף את ענינו מ"י כתיב דל"ז ד"ה אבל כ"י וכן מוכח בחש"ו ר"ל כן חביב מ"י כ"י וע"ת הכי נלבוש מ"ל אשלו בקטן גמור אסור מדרבנן ולא דק אך ל"ע במ"ס ב"י וכו' ר"י על דברי הר"ן ה"א כל אחד מיידי ומענין אחר ואפשר דל"ל נכ"י דעת כ"ו דל"ז גורר לקטן גמור חייב מלאורייתא וכן פי' ת"י מתני' דפ' תענין דגורר אסור מ"י חייב וזה מביא פ"י דברי ר"י דל"ל מ"י דגורר דיש כהנביה תחת לענין דלסור בגדול מדרבנן וכו' בקטן גמור ל"ן מלאורייתא והשאל מ"י אשלו על כ"י ה"א ל"י משמע דלסור מדרבנן אלא דפירשתי הו"ק ומ"י מפורש דגורר לא גרע מהנביה דלא ללבוש (ג) וסברא ראשונה ה"א חקיקר (ד) ח"י וכו' ס"ח מסקו כהמסכת פ' תענין דדוקא בבית עשיר אבל לענין בביתו מותר וכן לעשיר בבית עשיר וכן מלאי' בש"ג פי' כ"י עור פסק ס"ס דדוקא מה שמקלה לסתם עשירים אבל מה שמקלה לענינו כגון שטרר מליכס דבר מותר בטלטול אפילו לענינו מ"י בגרונת וזמקום כהמסכת דעמו מ"י אסורין לל דייקן כ"י דעת כל אדם כהמסכת וכו' לל מולא בוכ

אם לא יחד לו קין ויית בטל אנב עפר הבית ומוקצה הוא בחול מותר ליקחם משם שאין אותו העפר מוקצה שהרי הבית לנך מתחלה .
 לט אסור לטלטל שום בהמה וחיה ועוף וכל כ"ח מפני שאינם ראויין בשבת לשום דבר * מ"מ לא אסרו לנפות את המל לפני האפרוחים כדי שיעלו ויודדו בו , ובעודם עליו אסור לטלטלו ו אם היו עליו בן השמשות אסור לטלטלו כל השבת אע"פ שירדו ממנו דמנו דאיתקצאי לבין השמשות אתקצאו לכלי יומא ועיין לעיל סמ"ן ש"א .
 פ ו גם התירו לרדות כל בהמה וחיה ועוף בחצר רהיניו שאוחזו איתו כצוארן וכצדדין ומליכין אם צדיכין הבעלי חיים לנך משום צער בעלי חיים * ובלבד שלא יגבידם בענין שיעקרו רגליהם מן הארץ דהואיל ומוקצין הם אסור לטלטלם אבל תרנגולת אסור אפי' לרדות אותה באנפיה אע"פ שרגליה בארץ מפני שמגבהת עצמה מן הארץ ובמצא זה מלטל אותה (ד) אבל חזין (דא) אותה מאחוריה בידים כדי שתכניס ואוזנים ושאר עופות כשאוחזין אותם באנפיהם הם מהלכין ברגליהם ואינם מגביהן ומותר לרדות יגביהם מן הארץ ונחל נוסף ב"ה (ג) או כרמליה תש"כ כח"ר ש"ן כאן חס"ה אסור מלאורייתא (ע"כ)

הג"ה וע"ל מ"י ע"ה סעיף י"ח וי"ט וסו"א רס"ו כענין מ"י אבל אם אין נרינין לנך אסור אפי' לחדן מלאורייתא דל"ל חייב לנך לעטול כגון בעלי חיים וכיוצא בהם כסם שאין מעטלין טלה כד אין מעטלין מקלה והוא כח"ר החיור לתתן א"ל לא ברה"ב ובכרמליה דהיינו א"ל יגביהם מן הארץ ונחל נוסף ב"ה (ג) או כרמליה תש"כ כח"ר ש"ן כאן חס"ה אסור מלאורייתא (ע"כ)

מא האשה מדרה את בנה אפילו ברה"ד ובלבד שלא תנדרהו שיהא גורר שתי רגליו על הארץ אלא יהא מגביה רגליו אחת ויניח השנייה על הארץ וישען עליה עד שיחזור ויניח רגלו שהנביה שנמצא הוא לעולם הוא נשען על רגלו האחת והיא אינה נושאת אותו ברה"ב .
 מב מ"ס לא גורר בזה שמא תגביה אותו מן הארץ ותשא אותו ד"א ברה"ב דאפי' אם היתה מגביהו ונושאות אותו ד"א לא עברא איסורא דאורייתא דגבי אדם חי כ"ע מודו דחי נושא את עצמו ואין נקרא משיי מן התורה אלא דמדרבנן אסור לכתחלה ובמדרה לא גורר דה"ל גוררה לגוררה מ"מ גורר (ג) אסור ג"כ דליכא למימר ביה אפי' חי נושא את עצמו וגרע מהנביה .
 מג ומשא אע"פ שאינה מגביה אותו כלל אלא גוררה אותו בשתי רגליו אסור .
 מד כלי שנתרועע לא יתלוש ממנו חרס לכסות בו או לסמוך בו משיים דמתקנו להיות כלי בשבת והיו מכה בפטיש .
 מה אסור לשחוק בשבת וי"ט בכדור מפני שאין שם כלי עליו ואינו ראוי לכלום אפי' לצור ע"פ צלחית דמיטנף וממאס ואסור לטלטלו ויש מתירין דהואיל והוא לשחוק מעונג שבת וי"ט הוא והתירוהו ונהגין להקל .
 מז אסור לשאת תחת אצילי ידיו זרע תולעת שעושיין המשי חרא שהרי אסורים בטלטול שאינו כלי ועוד שהוא מוליד בחימו התולעים ומלאכת מחשבת היא ואסור .
 מו יש אסורים לטלטל בגד שעטנו מפני שאינו ראוי ללבוש והי מוקצה ויש מתירין דהא מכל מקום מלבוש הוא . (ד)

סמ"ן ש"ט

(א) ובכ"ח פסק לאיסור . (ב) ה"כ א"ל דב' עוקצה (ש"ג) (ג) חלוי להחמיר בסבת ראשונה

מא האשה מדרה את בנה אפילו ברה"ד ובלבד שלא תנדרהו שיהא גורר שתי רגליו על הארץ אלא יהא מגביה רגליו אחת ויניח השנייה על הארץ וישען עליה עד שיחזור ויניח רגלו שהנביה שנמצא הוא לעולם הוא נשען על רגלו האחת והיא אינה נושאת אותו ברה"ב .
 מב מ"ס לא גורר בזה שמא תגביה אותו מן הארץ ותשא אותו ד"א ברה"ב דאפי' אם היתה מגביהו ונושאות אותו ד"א לא עברא איסורא דאורייתא דגבי אדם חי כ"ע מודו דחי נושא את עצמו ואין נקרא משיי מן התורה אלא דמדרבנן אסור לכתחלה ובמדרה לא גורר דה"ל גוררה לגוררה מ"מ גורר (ג) אסור ג"כ דליכא למימר ביה אפי' חי נושא את עצמו וגרע מהנביה .
 מג ומשא אע"פ שאינה מגביה אותו כלל אלא גוררה אותו בשתי רגליו אסור .
 מד כלי שנתרועע לא יתלוש ממנו חרס לכסות בו או לסמוך בו משיים דמתקנו להיות כלי בשבת והיו מכה בפטיש .
 מה אסור לשחוק בשבת וי"ט בכדור מפני שאין שם כלי עליו ואינו ראוי לכלום אפי' לצור ע"פ צלחית דמיטנף וממאס ואסור לטלטלו ויש מתירין דהואיל והוא לשחוק מעונג שבת וי"ט הוא והתירוהו ונהגין להקל .
 מז אסור לשאת תחת אצילי ידיו זרע תולעת שעושיין המשי חרא שהרי אסורים בטלטול שאינו כלי ועוד שהוא מוליד בחימו התולעים ומלאכת מחשבת היא ואסור .
 מו יש אסורים לטלטל בגד שעטנו מפני שאינו ראוי ללבוש והי מוקצה ויש מתירין דהא מכל מקום מלבוש הוא . (ד)

מז ומותר לטלטל מגיפה בשבת להכריח הוטבים דכלי היא .
 מט מכבדות שמכבדים בהם ה"קע מותר לטלטל דה"ל כלי שמלאכתו להיותר שמותר לכבד בהם קרקע המרוצף שאין שייך בה אשויי גומות ואע"פ שאין נהגין לכבד אפי' מרוצף היינו חומרא בעלמא אבל לענין טלטול יש להקל .
 נ יש מתירין לטלטל האצטרולב להביט בה ויש מסתפקין בדבר ונהגו להקל .
 נא וכלי שמורה השעות ע"י שמראה הצל היו כמו מדידה שמדד הצל והיו מלאכתו לאיסור וכן אותו כלי שיש בו חול שקורין אותו סתם ישעה יש להסתפק אם מותר לטלטלו שהרי הוא כלי או שמא יש לאופרו משום ומלאכתו לאיסור דהיי כמו מדידה שמודד שיעור הזמן וששט המנהג לאסור . *
 נב כל מה שמקצה לעשירי שמקצין עצמן ממנו אע"פ שלפעמים הי ההקצאה שלהם ע"י עשיריהם מ"מ והואיל והוקצה הוקצה גם לעניים לטלטל אותו .

ע"מ דיני טלטול ע"י דבר אחד וכו' ח' סעיפים .
 א נוטל אדם את בנו שאבן בידו ולא חשוב מטלטל לאבן והאבן אסור לטלטל כמו שנתבאר סי' ש"ב סעיף ח' אפי' התירו לו לטלטלו עם התינוק והוא שיש לו גיענועין עליו שא' לא ילטלו יחלה או מותר שלא העמידו חכמים טלטול שלא בידים במקום סכנת חולי אבל אם אין לו גיענועין עליו לא התירו לו שאינו סכנת נפש ואפי' כשיש לו גיענועין עליו ג"כ לא התירו אלא באבן שאם יפול האבן מיד התינוק לא חיישינן שיגברנו האב ואתי לאתויי ד' אמות שאינו מקפיד עליו כ"כ אבל אם היה בידו של תינוק דינר אסור אפי' ללאחו התינוק בידו והוא מהלך ברגליו דחיישינן דהואיל ומקפיד עליו דילמא נפל ואתי אבהו לאתויי וי"א שלא אסרו אלא כשנשאו את התינוק עם הדינר בידו דהיי כמטלטל הדינר בעצמו אבל לאחו (א) התינוק בידו אע"פ שדינר ביד התינוק אין בכך כלום כיון שגם התינוק הולך בארץ אם יפול הדינר מידו הוא עצמו יגביהו .
 ב כלכלה שהיתה נקובה וסתמה באבן מותר לטלטלה ולא אמרינן שנעשי' בסיס לדבר האסור דהיינו לאבן שדרי נעשה האבן כדופנה וכן דלעת שתולין בה אבן כדי להכבידה למלאות בה מים אם הוא קשור יפה שאינו נופל מותר למלאות בה דהיי האבן כלי עם הדלעת עצמה שהוא בטל אבה ואם אינו קשור יפה אינו בטל אבה ואסור .
 ג כלכלה שהיא מלאה פירות ואבן (ב) בתוכה אם הם פירות רטובים כגון תאנים וענבים יטול אותה כמות שהיא שאם ינער הפירות מתוכה יפסדו ובמקום פסידא לא גורר איסור בטלטול האבן עם הפירות אבל אם הם פירות שאינם נפסדים ינערם וינער גם האבן עמהם ולא יטלנו עמהם וה"ם כשאינו צריך אלא לפירות או לכלכלה שאזו כשינערנ' במקומה ויכול ליטול הפירות או הכלכלה למק' שהוא צריך אבל אם היה צריך למקום הכלכלה יטלטלה כמות שהיא עם האבן והפירות כדי שיוכל להשתמש במקומה ואין צריך לנערה ולנער האבן ממנה דהיי טיורחא יתירה שאינו צריכה ומיירי נמי אפי' הניח האבן במזיד על הכלכלה אע"פ שעשאו בסיס לדבר האסור דהיינו לאבן מ"מ כיון שהוא גם כן בסיס לדבר המותר דהיינו הפירות בטל האבן לגביהו אבל אם הניח אבן במזיד על כלי ריקן כגון שדגיחו על פי החבית או הניח מעות על הכר במזיד הרי אילו נעשו בסיסין לדבר האיסור ואסור לטלטל ולנערה מהם .
 ד ואם שכחו אבן על פי החכית או מעות על הכר או שלא הניחם שם במזיד זה אינו נקרא בסיס לדבר האיסור והואיל לא רביחו לשם זה לפיכך מטה החבית על צדה והאבן נופל זמנו או מנער הכר והמעות נפלות ואם היתה החבית בין החביות בענין שאינו יכול להטותה שם יכול להגביה אותה עם האבן למקום אחר להטותה שם כדי שיפול מעליה .
 ה והא דלא שרי אלא להטות ולנער דוקא בצריך לגוף החבית והבר אבל אם צריך למקום החבית והבר ולא תספיק לא ההציה והציעור שהרי יצטרך ג"כ אח"כ לסלק החבית והבר מאותו המקום למקום אחר כיון שצריך הוא למקום זה ליה הציעור טיורחא שאינו צריכה לפיכך יכול לטלטל עם האבן והמעות שעליהם לפנות' ממקומם והא דאמרי' שאם הניחן במזיד שאסור לטלטלם ולנערם היינו שדגיחם שם על דעת שישארו שם בכניסת השבת והיו שם בכניסת השבת אע"פ שנסתלקו אח"כ אסור לטלטלם כל השבת דמנו דאיתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכלי יומא וכ"ש שבערין שם שאסור לנערין שיפלו אע"פ שהיה דעתו לסלקם בשבת . וי"א (ג) שאפי' לא דגיחם שם אלא על דעת שישארו שם בכניסת השבת והיתה סוגתו שיטלם מהם בשבת לא אתקצאי לכלא יומא ומותר להטות ולנערם בשבת ולא אסור אלא במניח מתחלה על דעת שישארו שם כל השבת שדגיחה הגלים והלו להיות בסיס לאיסור כל השבת ואז אפי' נוטל האיסור משם בשבת אסור לטלטל הגלי כל השבת דמאחר שהיה בסיס לאיסור מקצת השבת והוא הקצה לכל השבת אסור לכל השבת כלה וכן

חלוקה וכו' בס"ע

סימן ש"י

(ג) לכ' רמ"א (ב) וה"ה טולד (כ"ג) (ג) כח
מ"ט ז"ע לי על רמ"א וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
ט"ז סט"ז כתבו מחלוקת בזה ע"כ וכו' וכו' וכו'
דמ"ל וזקא התם בדליקה תשוב פסורה יש להקל
והנה בע"ה הקטן בזה כתב רמ"א דין זה דמשיטא
דלא אפילו טול האיסור תתנו אסור בטלטול כיון
לחמקי בין השמטה ע"כ ולא דק דזה עדיף תשוב
דבר היסור שבו עיקר גם לר"מ רמ"א להשיעור
למסקי מתהירין לקמן וכו' וכו' :

סימן ש"א

(א) וה"ה חילק אפי' מרשות היסוד לכתחילה
כחו דין המסירה בס"ע וכן תלמי בס"ע
בס

וכן הדין בכל מוקצה למר כראית ליה ולמר כראית ליה כמו שיתבאר בע"ה בסיומן שאחר זה ואם איש
מניח דבר מוקצה על של חבירו לא אמרינן דנעשה בסיס לדבר האיסור שאין אדם אסור דבר שחייב
של חבירו שלא מדעתו, מי ששכח כיסו עליו בע"ש ודיא בביתו אנב שיכול ללטלו להסירו ממנו
יכול לילך לחדרו במקום שהוא מוצנע שם ויתירנו שם עם חנורו ויניחנו שם אבל אם הוא בשיק או ברחוב
שאין שם עירוב לא יביאנו לביתו אך יתיר חנורו במקום שנוצר שם ויניחנו ליפול ויטל למר כנכרו
לשומרו ואם יביאם לביתו לא יחוש.

ע"י דין מוקצה בשבת וכו' ט" סעיפים

א עץ שתולין בו בשר מותר לטלטל לכ"ע דהא הבשר עצמו
לא הוקצה דחוי לאוכלו באומצא ועץ שתולין בו דגים לרבי יודא
אסור לטלטלו מפני שהו' מסרי' ונעשה מוקצה מחמת' מיאוס אבל לר"ש
מותר לטלטלו אע"ג דמאוס הוא שמסרית ואינו ראוי לכלום לית ליה
לר"ש מוקצה מחמת מיאוס כי האי והבי ק"ל כר"ש במוקצה מחמת
מיאוס וכו' כתבתי טעמיה לעיל סימן רע"ט *

ב וק"ל ג"כ כר' שמעון בהא שאין בשום אוכל שהוא תלוש וראוי לאכול

דעתו מהם שאפי' תמידים ושקדים ושאר פירות העומדים לסחורה מותר לאכול מהם בשבת שאע"פ
שהם לסחורה דעתו ג"כ לאכול מהם ואפי' חטים שזרעם בקרקע ועדיין לא השרישו ובצים שתחת התרנגול מותר לטלטלן וכן תמידים הלוקטין קודם
בישולן וכונסין אותם בסלים והן מתכשלות מותר לאכול מהם קודם בישולן וכן בפירות שהוקצה להם מקום שיתייבשו כגון אפרסקין
וחבושין וכל שאר מיני פירות אין בהם משום מוקצה חוץ מגרונות וצימוקין שהניחן לייבשן והקצ' להם מקום עד שיתייבשו בהא אפי' ר"ש
מדה דאסורין משים מוקצה מפני שהדין שהם מסריחין בינתיים קודם שיתייבשו וכיון שזרע שסריחיו וראוי הסיח דעתו מהם שלא לקחתם
עד שיתייבשו היטב ויתקנו וכיון דאיכא תרתי דחינהו בידים וגם לא חזו הו' מוקצה לכ"ע ואסורין ופירות מחוברין לקרקע ומחובר צידה
ביום טוב כמוקצה דגרונות וצימוקין דמיין דכיון שלא לקטן מאתמול היה ליה כאלו דחינהו בידים ופירש שאינו רוצה לירבות מהם דבעורן
מחוברין פשיטא שאסורין והילכך אפי' לקטן עכו"ם אסורין דהו' להו' מוקצה וצטעם זה גזרו בכל מחובר שיהא אסור אפי' היכא דלא היה
בידו ללקטן ויכא למימר שפירש מהם דעתו שהרי לא היה יכול ללקטן אפי' הבי חשבינן לה למוקצה דלא פלוג רבנן בכל מחובר
ומחובר צידה שאסור אפי' לקטן וצדן עכו"ם והם של עכו"ם וי"א (א) דאין הננה והקצאה בשל עכו"ם שאין דעכו"ם מוקצה דעתו ממה
שבדיו ולי' ביה משום הנין ואפי' גרונות וצימוקין מותרין אבל במחבורים (ב) ודאי אסור אפי' בשל עכו"ם לכ"ע יתור יתבאר טעמא
מזה לקמן סימן שכ"ה.

ג כבר אמרנו פעמים דכל דבר שהיה מוקצה בין השמשות אמרינן מינו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכלי יומא דהוקא בין
השמשות אמרינן הכי אבל בעניין אחר לא אמרינן מוקצה לחצי שבת כגון דבר שהיו ראוי בין השמשות ואירע בו דבר שנהנהקקל
וניתקצ' מקצת היום וחור ונתקן לא אמרינן הואיל ונרחח שעה אחת בשבת זו שוב לא יחזור להתירו בשבת זו אלא מיד שחור ונתקן חור
להתירו בין באיסור אכילה בין באיסור טלטול.

ד גרונות וצימוקין שהיו מוקצין וכשהגיע זמן בין השמשות כב' נתייבשו והיו ראויין לאכילה ולא ידעו הבעלים באותה שעה שנתייבשו
לא אמרינן כיון שהיה סבור בין השמשות שלא יבשו עדיין הרי הוקצו לו באותה שעה ואיתקצ' לכלי יומא אלא מיד שנדע לו בשבת
שהיו יבישים בין השמשות מותרים לו המוקצה בטעות אינו מוקצה.

ה ומוקצה דחוי ולא היו דאיכא אינשי דאנלי ליה ואיכא אינשי דלא אכלי ליה צריכה הזכנה ואי אומניה נפיק ליה מתורת מוקצה ואי
לא לא אבל דבר שאינו ראוי כלל אין הזכנה מעלת בו דהזמנה לאו מילתא היא בדבר שאינו ראוי.

ו כל דבר שאסור לטלטלו אסור ליתן תחתיו כלי כדו שיפול לתוכו מפני שאסור הכלי מטלטלו ודומה למותר שסותר זה הכלי ממה
שהיה ראוי ומכין לו מתחלה אע"ג דאמרינן לעיל סימן ש"ח סעיף ג"ט שבוין את הסל לפני האפרוחים בשבת כדי שיעלו וירדו בו
ובעידן עליו אסור לטלטלו ולא אמרינן שמבטל את הסל מהיבנו דשאני התם בבעלי חיים שהם מעצמן עשויין לירד כמנו וחור הסל מעצמו
להתירו הראשון אבל שאר מוקצה שאינו עשוי לירד ממנו בשיפול עליו הרי יהיה עליו כל השבת ויהי' כלי בטל מהיבנו כל השבת לפיכך
אסור ליתנו תחתיו (וע"ל סימן רס"ה סעיף ג' וסימן רס"ו סעיף ג' וסעי' מ' וסימן ר"ס סעיף י"ט) אבל מותר לכסותו עמו שבה
אינו מבטל מהיבנו שהרי אם יחפץ יטלנו ובלבד שלא יגע בו כדי שיוכל לטלו בשופי כשיחפץ לטלו ולא יענע אותו דבר המוקצה.
ועד איפשר למר אע"ג דשאר דבר מוקצה מותר ליגע בו היט כשנוגע בו לצורך עצמו אבל הא דהי' הגניעה לצורך הדבר המוקצה
זה אסור.

ז דבר שמותר לטלטלו והניח עליו מבע' ידבר האסור לטלטל גם התחתון אסור לטלטלו בין לצורך גופו ובין לצורך מהדמי מפני דבר
האסור המונח עליו שנעשה בסיס לו היגכך מטה שיש עליה מעות או אפי' אין עליה עתה והיו עליה בין השמשות אסור לטל' רמנו
דאיתקצאי לבין השמשות כו'. ואם אין עליה עתה וגם לא היו עליה בין השמשות אפי' יחד למעות וריחן עליה מבע' מותר לטלטל'
אם סלקן מעליה מבע' ולא אמרינן הואיל ויחדה לכך וגם הניח עליה הרי הקצה לאיסור ויהא אסור לטלטלו והיו כמו כלי שמלאכתו לאיסור
שאין זה דומה לכלי שמלאכתו לאיסור שהמטה אינו עושה שום מלאכה אלא שניחזין עליו המעות ואינו בסיס וכשאנו בסיס
מותר לטלטל ויש אוסרין בין שייחדה לכך וגם הניח מעות עליה מבע' אע"פ שסלקן מבע' דהוי כמו כלי שמלאכתו לאיסור ולכן אסור
לטלטל בים של מעות אע"פ שהוציא המעות ממנו מבע' אע"פ עשה בו מעשה כגון שפתחו כזמטה וסלקן מן הייחוד וכן נהגין מידו
לצורך גופו או צורך מקומו מותר לטלטלו * ולכן בניס התפור בבגד הואיל ועיקר הבגד עומד

ללבוש אם הוציא המעות משם מותר ללבוש הבגד והיו כמו צורך מקומו כי הכי' בטל אצל הבגד
אבל אם שכח בו המעות אסור ללבוש הבגד דחיישינן שמא יצא בו או יטלטל המעות בעינם מ"מ
מותר לטלטל הבגד ולא אמרינן שכל הבגד נעשה בסיס למעות הואיל ואין המעות מונחים על עיק' הבגד.

ח וכלי שיש עליה דבר האסור ודבר המותר יש בו צד היתר לטלטלו כיצד כגון מחתה שיש עליה אפר מבע' שמותר לטלטל האפר
לכסות בו ריק או צואה שכיון שהיתה האפר מבע' היה דעתו עליה מאתמול ויש עליו גם כן שברי עצים שהם אסורים לטלטל מותר
לטלטל המחתה שהיא כלי כמות שהיא עם כל מה שבתוכה ולא אמרינן נעשית בסיס לדבר האסור הואיל ויש עליה גם כן דבר היתר ודוא שדבר
ההיתר הוא חשוב מדבר האיסור כגון הכא אבל אם דבר האיסור חשוב יותר מדבר ההיתר בטל ההיתר אצלו ואסור לטלטלו ומיירי כמו כגון
הכא במחתה שאי אפשר לטול האפר שהוא דבר היתר לבדו בלא האיסור שהאיסור מעורב ביניהם בכל מקום ואפילו אם היר מעור
הכל מן הכלי לא היה יכול אח"כ ליקח האפר לבדו אבל אם רוצה ליקח ההיתר לבדו והיה צריך לו היה צריך לעור הכלי וליקח ההיתר
לבדו וכן יש היה יכול לעור האיסור לבדו היה צריך לעורו ודא יטלטלנו עם ההיתר. ואינו מותר לטלטלה כמות שהוא אלא כצורך האפר
או למקום ימחתה אבל אם אינו צריך אלא לגוף המחתה לא יטלטל כמות שהוא אלא יער האפר ושברי העצים במקומם ויטיל המחתה
ומיירי ג"כ שהיה ההיתר עם האיסור עליו מבע' הרי נעשית לו בסיס ואסור לטלטלו ואינו (ג) יכול להניח עליו ההיתר בשבת כדי
לטלטלו.

ט תיבה שיש בה אוכלים ושאר דברים המותרים לטלטל וגם יש בה מעות אם המעות אינם עיקר מותר לטלטל כמות שהיא עם המעות
אבל על פי התנאים שנתבאר במחתה.

שיא

דיני מת בשבת וטלטול מן הצד וכו' ט" סעיפים

א מת שמוטל במקום שירא עליו מפני הדליקה כל מה שאיפשר לעשית בטלטלו ע"י היתר יש לו לעשית וזה כבירו שלא לחלל עליו
את כבוד השבת לפיכך אם יש כבר או תינוק שהם מותרים לטלטל ואנבם יטלטלוהו עמהם. ואם אין לו כבר או תינוק אם יש לו
שתי מטות מטלטלו על ידי שירפננו ממטה למטה דהוי טלטול מן הצד ואם אין לו כא זה ולא זה מטלטלו נמיר כדי להצילו מן
הדליקה ואם הוא מטל בחמה מטלטלו באותו (א) רשות מהמה.

לצל

הוא חלף עתה דבר (י) בתוספת דף ט"ו ור"ן
 טע משמע לי דהוספה לא תעלה ולא תוריד ע"ש
 הו"ק ומלחתי בשיטה לעיל סיון ט"י כפי' הא
 דחומר בחיטון שרען היינו תוס' חוקיה אבל
 תוס' תלצה אסור כמו דין דגון והא דחומר
 בחיטון היינו בתלצה עכו"ם או בתלצה ע"י רוח
 ע"כ ולפי' גם כהא דחומר כהתלצה עכו"ם או
 בתלצה וכו' .

סימן שי"ב

(א) ק"י ט"ז יתרו תע"ש (ט"ז ס" התי"א (ב)
 ויש להקל מן שחיל' דרבנן הוא (ג) ולא כ"כ
 שפירכס דא"כ אסורים בטלטול כמו בסעיף דלעיל
 (ט"ז) והא דנקט ר' יוחנן ח"ב ט"ז עשבים
 כ"יט לענין דין דלרור ועשבים דעובד ויתר לקנח
 בעשבים ולא באילן אבל כשאין לרור מותר ח"ק
 באילן ופס"ט נמשך אחר ר"י וכתב עשבים כ"ל
 ודלא כע"ה הו"ק .

סימן שי"ג

(א) ק"ה חסיון ט"ח כע"י י' (ב) ובש"ג פ' כל
 סכני כתב דלא פליגי דרש"י תיירי בק"ג
 עששו למעול דהיינו תוס' בנין ור"ה תיירי בקנ"ה
 שא"ל תסחא ולין ב' אלא איסור טלטול (ג) וח"ל
 כשטען

לעפ' שעליה וה"ל בסים לדבר האסור שאין באוכלין משום בסיס לדבר האסור ודוק' שלא השריש
 שאם השריש אינו נטיל דהוי עוקר דבר מגידולו וגם דוקא שלא נתכוון לזריעה אע"ג דלעיל בכימ' ט"י
 אמרינן חטים שזרעם בקרקע ועדיין לא השרישו מותרין שאני חטין שההשרשה ניכר בהם מיד פירם הלקחם
 אבל בצנן חיישינן שמא השריש ולא ידע עד שיטלנו א"ג שאם נתכוון לזריעה' (י) ודוסיף מעט מחמת
 ליחות הקרקע הוי כמו השרשה אבל אם לא נתכוון לזריעה אף על פי שהוסיף מחמת ליחות הקרקע
 לית לן בה שכן דרבו שרדי אנו רואים שומין ובצלין בתוספין אפילו בחלון דוקא בטלטול מן הצד
 שעי' ניענוע היד שהוא קצת טלטול בכך לא התירו אלא לדבר המותר אבל טלטול שעי' דגוף אפי'
 לצורך דבר האסור מותר הלכך קש שעל גבי המטה והוא מוקצה דסתמו לדסקה הוא עומד מנענע
 בגופו ואם הניח עליו מבע"י כראו כסת מנענע אפילו בידו שרדי הכינו מבע"י לשכב עליו הו"ה אפי'
 חשב עליו לשכב עליו י"א דהוי סני ומותר לנענען בידו .

ט פירות הטמונין בתבן או בקש המוקצים אפי' כולן מבוסיין ואין בהם כלום מגול' יכול לתחוב בהן
 מחט או כוש ונטלם והקיש או התבן נעדרו מאיליהן ואע"ג דלעיל גבי צנן דמימן בקרקע אסור
 ליטלו אא"כ הוי מקצת עליו מגולה שיוכל לאחוז בהן אבל אם הוא כולו מכוסה אינו רשאי ליטול
 ע"י מחט או כוש היינו משום שהגומא מכוסה ואם יתחבו בו כוש או מחט מחזו כעושה גומא אבל בתבן
 וקש אין בהם משום גומא

שיב

במה מקנח הנצרך לנקביו וכו' סעיפים

א כבר ידעת שגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה שהוא לאו דלא תוכל להתעלם
 דכתיב והתעלמת מהם ודרשו בו פעמים ישאתה מתעלם נגון זקן ואינו לפי כבודו והכא נמי
 טלטול דרבנן דאלאו דלא תסור אסמכיה רבנן ובמקום כבוד הבריות נדחה לפיכך התירו ח"ל לטלטל
 אבנים בשבת לקנח בהם שהוא כבוד הבריות בכך ואפי' להעלותם למקום שהוא
 צריך להם מותר ולא אמרינן טירחא יתירה הוא א"ג היה לו מהעלותם מאתמול שאין אדם
 מסיק זה אדעתיה וגדול כבוד הבריות ומי שישלו מקום קבוע ומיוחד לבית הבסא יוכל להבנים עמו
 אבנים לקנח מלא היד שאם ישתידו לו בהם עכשיו יקנח בהם אח"כ אם יצטרך שרדי יהיו מונחים במקום קביעתו אבל אם אין לו מקום
 קבוע אינו מבינים עמו אלא כשיעור בוכנא קטנה שראוי לקנח בו פעם אחת אבל יותר מזה הם מוקצים שאינו עומד לכך ואם ניכר באבן
 שקנחו (א) בו כבר נעשה מוכן בכך ומותר להבנים אפי' הוא גדול דרבה או אפי' הם דרבה ממלא היד מותר ליטול כולן שכיח שקנחו
 בהן הוכנו כולם לכך י"א דוקא בחצר מותר לטלטל אבנים וי"א שאפי' מכרמלית לרה"י מותר לטלטל דהא לא הוי נמי אלא איסור דרבנן
 ומשום כבוד הבריות התירוהו . (ב)

ב ואם ירדו גשמים על האבנים ונטבעו בקרקע אם רישומן ניכר מותר ליטלם כדי לקנח ולא גזרו בזה משום סותר שעושה גומא או משום
 פוחח אם נפרך ונטחן בידו .

ג צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בו ולא חיישינן שמא יתלשו שאף אם יתלשו ה"ל דבר שאין מתכוין שאינו אסור מן התורה לפיכך לא
 גזרו בזה ואין זה פסיק רישיה שרדי אי אפשר לקנח בו ולא יתלשו עשבים .

ד לא יטלטל אדם רנב ארמה לקנח בו מפני שאינה ראויה לקינוח לפי שהיא נפרנת ולא חרס שאסור לקנח בו אפילו בחול משום
 סכנת כשפים כדאיתא לעיל סימן ג' .

ה הוי לפניו בשבת צרור ואוני חרס חלקים שמין שרם חלקים הם כלי וליכא משום סכנה מקנח באותו החרס שהוא ראוי לטלטל בלאו הכי
 לבסות בו הכלי ולא יקנח בצרור שאינו ראוי לטלטל לכלום צרור ועשבים לחים יקנח בעשבים כיון שהם לחין אבל אם הם יבשים (ג)
 אפילו בחול אין מקנחין בהם משום סכנה שהם חדין ומחתיכין את הבשר .

ו מקנחים בשבת בעשבים לחים אפי' הם מחוברי' לקרקע ובלבד שלא יזיזם ממקומה ומשום משתמש במחובר ליכא דלא אמרו אלא
 באילן אבל לא בעשבים וירקות ועוד נ"ל משום כבוד הבריות לא גזרו ואיפשר אפילו באילן מותר ובעלן שלו אפילו מחוברין ולא גזרינן
 שמא יתלוש דהא אף אם יתלוש הוי מלאכה שאינה צריכה וגם אינו מכוין ולא פסיק רישיה נ"ל .

ז היה צריך לנקביו ואינו יכול לפני' שרפואתו הוא למשמש בפי הטבעת שממשמש שם בצרור והגקב נפתח לא ימשמש בשבת כדרך
 שממשמ' בחול דהיינו שאוחזו הצרור בכל היד וממשמ' בו משום השר' נימין אלא כמשמש כלאהר יד דהיינו שיאחזו הצרור בשתי
 אצבעותיו וממשמש .

ח להשתמש בכרזא בפי הטבעת דינא כצרור שיעשה על ידי שינוי דהיינו שלא יאחזנו אלא בשתי אצבעותיו ואסור לצאת בו משום משו
 אפי' תחובה כולה בגוף דהאיל ואיפשר במשמוש גרידא וע"י שינוי ובהכי סגי דלא ליסתכן לא שרינן ליה להבניסו כולו אפי' ע"י
 שינוי ולצאת בו .

ט אסור לפנות בשדה ניר בשבת שמא יבא לאשויי גומות ואם היה שדה חבירו אפי' בחול אסור מפני שדש את נירו ומקלק' את הוריעה .
 י אבנים גדולות שמצדדין אותן כמין מושב חלול ויושבי' עליהם בשדות כמקום המיוחד לבית הבסא מותר לצדן אע"ג דבנין עראי הוא
 לא גזרו ביה רבנן משום כבוד הבריות .

שיג

טלטול דלת וחלק ומנעול בשבת וכו' סעיפים .

א כבר ידעת שבניין אב מלאכה היא מן התורה וחכמים ז"ל אסרו כל מה שדומה לבנין אע"פ שאינו בנין ממש ואפילו לדוסיף עליו
 מעט אסור מיהו פקק החלון נגון לח או שאר כל דבר שסותמין בו החלון יכולין לסותמו בו אפי' אם אינו קשור ולא אמרינן דהיה
 כמזוסף על הבנין כיון שדרבו בכך לפותחו ולסותמו ובלבד שיחשוב עליו מע"ש לסותמו בו ובמחשבה מיהו סגי וקנה שדתיקטו להיות
 נועל בו א"צ שיקשרו ברדת ומ"מ דמי לבנין יותר מפקק החלון ולא סגי במחשבה שיחשוב עליו מאתמול וצריך שיתקנע לכך דרש"י
 היינו (א) שיתקנע לשם כלי שהוא ראוי לשום תשמיש כגון שיהא ראוי להפך בו זתים או לפציע בו אגוזים ולר"ת (ב) א"צ שיהא ראוי
 לדבר אחר אלא כיון שתקנו ועושה בו מעשה שהבינו לכך סגי דמיתקרי ע"י כך כלי שמלאכתו להיות שמוותר לטלטלו כדאיתא לעיל ס' מי
 ש"ח וגר שהוא יתר שנועלין בו ותחבין אותו באסקופה למטה דומה פשי לבנין אם יתחבנו לפיכך לא סגי לא במחשבה ולא בתיקון ואין
 נועלים בו אא"כ יהא קשור שיהא ניכר שהוא מוכן לכך תמיד וכיצד יהא קשור אם יש בראשו גלוסטרא שהוא עב באחד מן הראשים
 ודאוי לכתוש בו שדומה לכלי סגי אפי' אם קשור בחבל דק שאינו ראוי להיות נטיל בו שהיה החבל נפסק אם היו נטילין אותו בו ואפילו
 אם אין קשור ברלת עצמו איא פבריה הדלת ואפי' אם החבל ארוך ואינו תלוי כלל באויר אלא כולו מונח בארץ סגי בהכי ולא מיחזי
 כבונה כיון שהוא עצמו דומה לכלי וגם קישורו מוכיח עליו שהוא עומד לזה ואם אין בראשו גלוסטרא שאינו דומה לכלי צריך הבנה טפי
 שיהא ניכר שהבינה לזה דהיינו שהוא קשור ברלת עצמו מיהו אם קשור ברלת עצמו סגי בהכי ואפי' הוא קשור בחבל דק שאינו ראוי
 לינטל בו ואפי' כולו מונח בארץ סגי ואם אינו קשור ברלת אלא בכריח צריך שיהא הקשור אמיץ שיהא ראוי לינטל בו מ"מ אינו צריך שיהי'
 תלוי אפי' כולו מונח בארץ לנעול בו ואין איסור אלא כששומטו ומניחו בקרן זווית ואינו קשור כלל שזה גראה כבונה דאיל ואינו גראה
 שמוכן לזה .

ב וכל גר שאמרנו מיירי שהאסקופה נבה (ג) וכשנעץ אותו במפתן אינו נקב בארץ אבל אם נפתחה האסקופה בענין שכשמכניס
 הגר בחוד נקב תחתיו בארץ הוי בנין ואסור לנעול בו .

ג מהגלת של ק"י או דלת שבפתח שנכנסין בה לרחב' שאחור' הבתים וכן פרצה שצדדה בקוצים כעין דלת שאין נכנסין ויציאין בה תדיר
 וכיון שאין משתמשין בה תדיר אין ב"ה חושש לעשות לה דלת תלויה וקבועה כראוי אלא זקופה ועומדת כנגד הפתח וכשהוא פותח
 מטילה לארץ ויש שתלויות אבל נגרות לארץ ואילו הפתחים כשנעלים או פותחים אותן דומה לבנין שאין ניכר בהן שרם עשויים לשם
 דלת ומיחזי כבונה ובמזוסף אהל קבע היא כיון שאינה עשויה לפתח אלא למונים רחוקים ה"ל כאהל קבוע ואסורין לנעול ולפתח בשבת אבל
 אם יש לה ציד או אפילו אין להם עתה ציר אלא שהיה זה ציד נועלין בהן אפילו הן גזרינן בארץ רק שקשרן ותלאן לנעול בהם ולא
 חשיב

כנתן כמותו מן הדי רבי (כ"ח) (ד) בטעמו
 אחרו מן רגל ויחזירו אותו (הכ"ח) וכל
 העשוי מסוי' נלהן גברו'פט חזר כלקתן סי'
 ז"ר (ה"ט) (ה) ק"ק חסי' ג"ח כע"ט ט"ז
 דהסכ לזיבור (ו) כתב מ"ט וכן חזן לאסור
 מה שהוקעין ע"ס קונים כעטמ"ר נדי להב"ה
 (ז) אכל תלם חבור דכ"ו נמוס' על הבנין (כ"ח)
 וכתב ר"י הלוי דאסור להטות מלון פטס כניסת
 ככה"ס דה"ו כחוקן וע"י ע"ס פלגתא דרכותא
 הוא ע"כ :

סימן ש"ד

(א) הע"ה הל"ך מראה דלפיט נקט חזר (ב)
 כ"כ רמ"א אב"ג לא סיים אפי' ה"ה אלא
 סיים בו' וחסידה וקול הרבה בניקס וז"ל כב"ח
 דר"ס"ה דלא בני בני' וי' (ג) כתב כ"י קרע
 א"ס א"ח העור כע"פ הב"ה כל י"ן ובלבד אלא
 יסמין לעשות זיטק ע"כ ופי' ח"ט זיטק הי"ט
 חרוב מל' יאקן מן הבטן ועשמה דה"ו כעט"ה
 כ"י (ד) ולפ"ז ככל שיש יותר חזר מ"ה אסור
 וז"ל ע"ה וז"ע דמגדל דנקט לא תסתע' כ"י
 כחשמת בני' ועיין בס"ג (ה) כתב ע"ה
 והב"ח הרה"ל להק' חסי' ע"י יס"ח
 ע"כ ולכאורה חתום דהב"ח כ"כ על דין להסיד
 הוצ"ה דיש להקל מתירין ולפטר דס"ה מה
 ועיין ב"ש"ס פ"ד דב"ה סי' ת' דאסור ח"ך
 בשתתח אפיט ע"י ע"ס"ס א"ס לא למדך גדול
 ע"ה ע"כ כשחזר ה"ה חזר לפתוח בסמין לו
 בתתו חז"ק קטן פ"ס דניס ויש בו חשק"ש י"ז
 לפתח

כנתנה שניכר בהם שהוא דלת כיון שהיה להם ציר וכ"ש אם יש להם ציר עדיין שמותר ובלבד שלא יחזיר
 הציר למקומו דמחזיו יותר כנתנה כמו שיתבאר בע"ה לקמן סימן תקל"ט אבל אם אין להן ולא היה להן
 ציר אין נועלין בהן אא"כ היו נבדלים מן הארץ שצ"ר בזה שרם עשויין לדלת ופתח העשוי לכניסה
 וצינאה תדיר נועלין בו אפי' לא היה לו ציר מעולם והוא נגרר שכיון שמשמתמשין בה תדיר הכל יודעין
 שדלת היא עשוי' ולא מחזיו כבונה וגם אינו מוסיף אהל קבע הוא כיון שנכנסין ויוצאין בה תדיר
 ה"ל מוסיף אהל עראי שמותר כמו שיתבאר בע"ה סימן שט"ו .

ד דלת העשויה מלוח אחת אינה ניסרת שהוא דלת אלא כקדש שהוא מן הבנין לפיכך אפי' יש לה
 ציר ואסקופה תחתיו אין נועלין בו דמחזיו כבונה שנתן קדש אחד לתוך הבתול וכן דלת אע"פ
 שעשויה מכמה לוחות אלא שאין לה אסקופה תחתונה אלא עומדים על גבי הארץ וכשפותחין בה שומטים
 אותה ועוקרים אותה אין נועלים בה אפי' יש לה ציר דמחזיו כבונה ודלת העשויה מקדשי' דרבה ויש
 להם איסקופ' אע"פ ששימטים אותה אחת כשפותחין אותה נועלין בה וה"ה מקום שנועלין בקדשים
 ודבה ואין להם אסקופה אלא שיש חקיקה למעלה ולמטה שמכניסין בה הקדשים כגון בשל חנוי'
 דינו כדלת הואיל והם יותר מלוח אחת בגל הרלת .

ה שידה תיבה ומגדל שפתחיה מן הצד ויש להם כ" צידים א' למעלה ואחד למטה אם יצא התחתן
 כולו ממקומו אסור להחזירה נזירה שמא יתקע בחזק בסמין ויתדות וה"ו תיקן בשבת וגמר מלאכה
 אבל אם יצא מקצתו מותר לדחוק ע"י שמחזירו למקומו שכוין שהעליו נשאר במקומו בקל יכול להחזיר התחת'
 ואין צריך לתקע בחזק אבל כשיצא העליון אפי' מקצתו אסור אפי' לדחוקו החזירו למקומו שהעליון
 צדיכך יותר לתקע שיתקיים אע"פ שיהתחתן נשאר במקומו חיישינן שמא יתקע בחזק וה"ל גמר
 מלאכה וחייב משום מכה בפטיש .

ו מטה של פרקים אסור להחזירה ולהדקה שז"ו מלאכה נמורה היא ואם תקע ח"ב חטאת ואם דרסה להיות
 רפיה מותר לכתחילה ובלבד שלא יהרק ולא גורנין בזה שמא יהרק רבין דהכה כד להיות
 רפיה תמיד ואינו מקפיד עליה להדקה לא גורנין שמא יהרק עכשיו יותר מבחול אבל אם דרכו להיות
 מדורק אע"פ שעכשיו רוצה להחזירה ולהשאירה רפוי' אסור שמא יהרק וט"ס של פרקים יש מי שאומר
 שדינו כמטה של פרקים ספסל שגשמת אחד מרגליו אסור להחזירו למקומו נזירה שמא יתקע אפי' לדגונו
 רפוי אסור כיון שדרך הספסלים להיות רגליהן תתקעין אסור אפי' רפוי נזירה שמא יתקע ואפי' לטלטל
 ולהניח אותו צד השמש ע"ג ספסל אחר יש (ה) איסורין משום הך נזירה .

- ז התקע ע"ן בעץ בין שתקע במסמר בין שתקע בעץ עצמו עד שנתאחד (ו) דרי זה תלדות בונה וחייב חטאת .
- ח קורה שגשבה מותר לסובבה בארוכות המטה שהן כלי ומותר לטלטלם להעמידה שם כדי שלא תרד יותר אבל לא כדי שתעלה
 דא"כ ה"ל כנה והוא שיהו רפיים שיוכל לטלטל כשירצה אבל אם הרקם שם אסור דה"ל מבטל כלי מדיכנו .
- ט חצר שנתקלקלה בימי נישמים יכול לזרות בה תבן בשבת ולא חשיב כמסיף על הבנין שאין זה דומה לבנין . (ח)
- י ובלבד שישנה לא יעשה כעוברין דחול ודינו שלא יורה התבן לא בסל ולא בקופה אלא בשולי הקופה שיהפנה ויביא התבן על שוליה
 החיט שני אבל בידים אסור לזרות .

ש"ד

איסורי בנין ומתירה בשבת וכו' י"ב סעיפים .

א בבליס אין נוטל בהן לומר בנין או סתירה אלא תיקון כלי או עשייתם או שיבורתם ונ"מ דבנין או סתירה שניהם הם אבות מלאכות
 ואי אפשר להיות בהן שום צד היתר בשבת אבל בעשייה או בשבירה אע"פ דבעשיית כלי גמור ושבירת כלי גמור דאי יש בהם ג"כ משו'
 בנין וסתירה שהם אב מלאכה והעשייה ושביר' דכלים הם תלדות דבנין וסתיר' מן התורה וחייבים עליהם כמו על האב אבל עשייה ושבירה
 שאינן עשייה ושבירה גמורה אין בה משום אב מלאכה ולפעמים יש בה צד היתר לעשותם בשבת כמו שיתבאר בע"ה כיצד כגון חביות
 שאינה מחזקת ארבעים סאה שאם היא מחזקת מ' סאה היא אהל ויש בה בנין וסתירה אבל בפחות שם כלי עליה אם נשברה דיבק שבירה
 בזאת אין הרבוק הזה דיבק גמור ואינו בנין ממש ואם יחזור וישבור אותו הדיבק נ"כ אינו שבירה גמורה לפיכך אם יש דבר בחבית שהוא
 צריך לו לשבת התיירו לשברה וליקח מתוכה מה שהוא צריך לשבת ובלבד שלא יכין לנקבה נקב יפה שיהיה לה לפתח והיה ליה מתקן מנא
 בשבת אבל אם היא שלימה אסור לשברה אפי' בענין שאינו עושה כלי אפלו נקב בעלמא אסור לנקוב בה מחדש שז"ו שבירתו ואפי' יש בה
 נקב כבר וכו' להרחיבו אסור אם מתכין לכך אבל אם אין מתכין לכך כגון סמין שהיה תקוע בחבית מע"ש וכשמציאין אותו בשבת
 אי אפשר שלא ירחיב את הנקב מעט אפי' מותר להציאו בשבת ולחזור ולרדניסו שהרי אינו מתכין להסיף וי"א דדוקא שהציא נ"כ פעם אחת
 מערב שבת שנעשה פתח מע"ש ולא פסיק רישיה הוא שיוסיף אבל אם לא הציאו פעם אחת מע"ש אסור דה"ו פסיק רישיה שיוסיף בנקב
 ועושה נקב ת"ס פתח לרביית .

ב היה בה נקב בחבית הסתם אם הוא למטה מן השמרים אסור לפתחו רבין שהוא כ"כ למטה וכל כוונת דין עליו דרי דאי סתמתי ו'
 היא סתמה מעליא ואם פותחו חשיב כפותח ועושה נקב מן החדש אבל למעלה מן השמרים אין הסתמה צריכה להיות סתמה מעלייתא
 גם הפתיחה אינו חשיבה כנקב ומותר לפותחו .

ג ובמקום שמותר לפתח נקב ישן מותר לנקבו אפי' במקדח . כגון שגשברה דברוא י"א (א) דלא שדי לנקוב נקב ישן אלא בחביות של
 חרס שאין הסתמה מחזקת יפה אבל בחביות של עץ שמדדקים העץ שסותמין בו הנקב מאד חזותמין את ראשו על דעת שלא להציאו ודאי
 זה הוא כמי נקב חדש ואסור .

ד ברוא שבחבית ואין אדם יכול להציאה מותר ליקח ברוא אחרת ולהכות באותה ברוא התחובה בו אם הוא לצורך לשנת יין בשבת
 ובלבד שלא יהיה הברוא התחוב' תחת השמרים ששם הוא סתמה חשובה ומעלייתא ואין פותחין אותה בשבת .

ה מותר ליתן קנה חלול בחבית או שאר ברוא להוציא בהם יין אע"פ שלא היה בו מעולם שהרי הוא עומד ומזכין לכך ואינו מתקן כלי אבל
 אסור ליתן עלה של הדס או עלה אחד בנקב שבחבית לעשותו כמו מרוב והיין וב דרך שם הגדלי' משום שמא יתקן מרוב ממש ליט
 שפול דין מתוכו למרחוק שכיון שלוקח העלה ומקפלו כעין מר' נראה כעושה מר' ולא דמי לברוא או קנה שאינו עושה בו עכשיו כלום שכבר
 הוא עשוי לכך אלא שתחבו וי"א (ב) שאין איסור בעלה אלא במקום שיש לחוש שמא יקטום עלה מן המחובר ויעשה מר' כגון שאין לו אלא
 אחד שאם יתקלקל זה יקטום אחר אבל אם יש לו דרבה עליו קטומים ואפי' אינם אלא שנים מותר ולא חיישי' שמא יקטו' שאם יתקלקל אחד
 הרי יש לו אחר ואפי' בשני' כ"י ולא חיישי' שמא יתקלקל יותר אבל לשמ' יתקדמרוכ ממש כלי דאי לא גזיר' ולא חיישי' לדגו' שהכל יודעי' האיסור
 מותר להתיר ראש החבית בסיף אם צריך ליתן שכתובו דלאו לפתח מטין כיון שמסיד ראש' אבל בצדה או בשוליה אסור לנקבה בין
 בחבית עצמה בין במנופה חדאי לפתח קמטין כיון שאינו מסיד ראשה ל"ש עושה נקב קמן ל"ש עושה נקב נחל שאינו חזמה כ"כ
 לפתח אסור וכל שבצדה או בשוליה פתח מקרי ואסור וה"מ בשוליה או בצדה אבל במנופה למעלה מותר לנקבה דלאו לפתח קמטין שאין
 דרך לעשות פתח למעלה במנופה מפני עפר וצרוחות שיפלו בה ואם לפתח הוא צריך נטל כל המנופה כבר כתבתי דכל חבית שהחזר סוף
 פידי בחבית שאינה מחזקת מ' סאה שהוא חשובה כלי אבל אם היה גדולה כ"כ אסור ילאו כלי מקרי אלא כאהל דמי ושיך בה בנין
 וסתירה ואסור (ג) .

ז חתמות פי' דלתות שבכלי כגון שידה תיבה ומגדל אם הם קשודים בהם כחבל יכול לזרזו או לחתום בסמין או להתיך קלישעו
 שאין הקשרים והקליעות הלזו קרוין קשר של קיימא שאסור לזרזו כמו שיתבאר בע"ה שדרי' להחזירה תמיד הם עשויים ולא של
 קיימא הם ואי משום בנין וסתירה כבר אמרנו שאין בנין וסתירה בכלים חזוקא כעין קשדות חבל וכיוצא בו שאינה סתירה גמורה אבל
 פותחת של עץ או של מתכת אסור להפקיע או לשבר שזה סתירה גמורה היא ובנין גמור וסתירה שיך אפי' בכלים ומטעם זה ג"כ אסור
 להסיד הצידיים שאחזרי התיבה אם נאמר המפתח מפני שהם תקועים בחזק וחשיב סתירה ויש מתירין שאין חושבין אותו לסתירה גמורה
 ושבירת פותחת של תיבות יש מתיר ויש אסור ויש לזרזו ע"י ע"ס .

יסתמו ע"י ענבים (כ"ג) (ו) ואסור ליגע בשבת בשעה שמה יבא לתרה ומח"ט אין להסם בר של ענבי ב"ט להניקו בתורה דכתיב חמור (ספר גרונות וכתב כל"ה לסתם בענין מותר בין סוף זוגה בין אינו זוגה (ז) האילנה ליגא ת"ס לנה (ח"ט) (ח) שבקרקע (כ"ה)

סומן שט"ז

(א) כתב כ"ג אבל במהרי"ל אסור חכ"ט ואלו דעס לא היה בריו שרחה הנכנס בסדק יכבה הכר ומנאל התחילפ בתום ע"כ וז"ל כתב ח"ט דמשמע קת"ל כ"ה ותב"ט סי' שי"א דדוקא ע"י שינוי מותר לעשות תפני חמה ע"כ וליחא כדמשמע חמורכי ותש"ע, (ב) כתב ח"ט תפני לו ת"ט מ"סם לנעיל דתחילה לפני החמה מותר ודך הכתב הוא בש"ס סוף עירובין והוא לנעיל דתחילה פ"י כ"ה שרקקו כן תש"ס דהסם ע"ש ולעג"ד לק"ת דהכל גם הוא אסור לעולם אבל לעיל מיירי בתחילה אין אסור אלף הגשמי ליתר חמורק זה מוכח כ"ד וכ"י תש"ע ר"ס זה והוקם ת"ט דה"ל לנעיל דרקק התרדי תש"ס דהסם בתחילה לא דק להתרדי לחד הר לנעיל ח"ט כ"ה דדוקא למח אסור תחתה ללל אבל לתי מותר לא לחד תסוק עירובין אלף ח"ט נו היחר כשכבר היה טעם רחבו ולמד תחיל' תק"ו דגב גז"ה כב"י ד"ה ויולין כ"ו גם ע"ת טעם תחוד בענין זה שנת' על הש"ע דמשנה דסוף עירובין מיירי בתחילה דל"ל תחיל' מיירי בתום פ"י כל ה"ל' ראי' תוך דאסי' בתחילה ע"י אובל ע"כ ודבריו חמוסין ודברכא תחיל' והר"ש ור"ן טעם תחוד דמיירי כגב דמייתי ראי' חסוף עירובין ד"ס פלגת"ז חמי כדאובל שבג ע"ש דוק וכל דבתחילה ע"י אובל מייתי ראי' תסוכה דוקן רביעית ע"ש ולא תסוף עירובין כלל דתחילה דכגב אסור בכל גונאל חמי' אין עשוי להחיר (ג) והכ"ח החמיר בזה והאילנה

ח חותלות של תמרים ורגורות אם הניסיו קשור בחבל מתיר וסותר שרשרות החבל והותך אפי' בסכין ואפי' גושן של חותלות שכל זה הוא כמו ששובר אגוזים או שקדים כדי ליטול האוכ' שבח ,

ט ומותר להפקיע ולחתוך קשרי השפ"י שקושרין בטלה או בעוף הצלויי ,

פ"כ חתקנו למיר או לעשות כלי או טעם בו כלי בחיובתו וע"ל כיוון ש"ס סעיק י"ג וסימן חק"ח סעיק י"ז אבל כמתקלקלן כמסקת הלום טעון סחורך קשרי הספור מותר לתירי חמי' בשבת כדמרינן גבי חומות סכלים חמיר ומפקיע ומותר וע"ל כיוון חק"ס כעיקר ד' :

י חותמות שבקרקע כגון דלת של בור שקשור בו חבל לסגור ולהתירו בו יטול לרתירו דלאו קשר של קיימא הוא שהרי עומד להתיר תמיד אבל לא מפיקע וחותר משום סתירה ודוקא שעשוי לקיום על מנת שלא להסירו בשבת שאז נקרא סתירה אע"פ שהחבור חבור גרוע הוא והסתירה א"כ ג"כ

סתירה גרועה היא מ"כ נבי מחובך לקרקע החמירו אבל אם אינו לקיום כלל מותר שאינו נקרא סתירה כלל אפי' בקרקע) ומטעם זה מותר להסיר דף שמישימין אותו לפני התנור שהמאכל בתוכו ושורקין אותו בע"ש בטיט לשמור חוכו שאינו עשוי לקיום כלל אלא על מנת להסירו בשבת ואינו נקרא סתירה כלל אע"פ שהתנור קבוע בקרקע איכא תרת' להתירא חבור הדף ע"י השריקה חבור גרוע הוא וגם אינו עשוי לקיום ולכך מותר ,

יא כישם שאסור לפתוח כל נקב משום פתח שהיא דומה לבנין כך אסור לסתום כל נקב משום בונה ואפי' ברבר שאינו מתמרח ואינו בא לידי סחיטה כגון שבא לסתום בקיסם או בצרור כר"א בסותם בתוך הנקב שזה היו סתימה הדומה לבנין אבל כשבא לסתום ע"ז הנקב דבר הרבך בו אע"פ שאין בו משום בונה אם יש בו מ' מרוח כגון בשערה(ו) או בשמקעב אסור מפני שהוא ממרח שהוא אב מלאכר משוב מחק , אבל בשאר דברים דלית ביה משום מידוח מותר והוא שאינו עושה כדי לסתמו כחמת דיין שהוא יוצא ממנו עכשיו שאינו מתקטן אבל אם היין יוצא ממנו עכשיו דרך הנקב אסור לסתמו ואפי' ליתנו דרך הערמה לומר שאינו נותנו כשם אלא להצניע' שם אסור דמיחזי כמתקן כלי ואם הוא ת"ח (ז) לא אסרו לו להערים דכיון דצורבא מרבנן הוא לא אסור עליה דהוא לא אתי למיעבד לכתחלה לפני הכל ודוקא בגנון דא דתירו לת"ח להערים דאפי' עביר לכתחלה לא הוי ביה אלא איסורא דרבנן אבל בשאר דברים שזה לכל אדם ,

יב סכין שהוא תחוב בכותל של עץ מבע"י ובכותל (ח) יש בה משום בונה אסור להוציאו בשבת כיון שהוא דבר מחובר ואי אפשר שלא להוסיף מעט על הנקב הרי זה פסיק רישיה והוי כפותח פתח

בר"א כשלא הוציאו מבע"י אבל אם הוציאו וחזר ותחבו מותר להוציאו בשבת שיכול לעשותו בלא הוספת נקב ולא הוי פסיק רישיה ואם יוסיף ה"ל דבר שאין מכין ואין כאן פסיק רישיה ומותר ואם הוא תחוב בספסל או בשאר כל דבר תלוש אפי' לא הוציאו פעם א' מבע"י מותר להוציאו בשבת בכלים אין בהם משום בנין וסתירה עראי כדמרינן פעמים , ()

וסתם לחכות כמו שכתבנו לעיל כשעיקר הנזכר בהדיא וזה הטוב לבנין בתור ע"י שכתבנו מניח הסכין חדר טעם אחר וכבר כתבנו בס' זה דכין גמור חמי' גבי כלים אלא בנין עראי ,

שט"ז דברים האסורים משום אהל בשבת , וכו' י"ג סעיפים ,

א אהל כגון לפרוס מחצלת על ארבעה קנדיסין להיות צל לאהל מן החמה אע"פ שזה הוא אהל עראי אסור לעשותו בתחלה בשבת משום בנין וכן מחיצה העשויה להתיר סלטר או לשאר היתר כגון מחיצה שלישית לסוכה שהיא מכשרת את הסוכה אסור מישים בנין וכן לעשות מחיצת בפני אור הנר כדי שישמש מטתו או מחיצה לפני ספרים כדי לשמש כסחו או לעשות צרכיו אסור עשוי אותה להתיר תשמיש או צרכיו אם לא שהיה מבע"י טעם שאז מותר להסיף עליה בשבת כמו שירצה דבהוספות אהל עראי לא אסרו שאין זה דומה לבנין , וזה מיקרי תוס' אהל דמחיצה טעם חשיבא אהל , אבל מחיצה שאינה נעשית אלא לצניעות בעלמא ואין למעלה נג ברוחב טעם מותר לעשות שאין זה בניין אלא כדלת בעלמא הואיל ודרבו להסתלק ואינו קבוע להיות שם תמיד ולכן מותר ליתלות וילון לפני הפתח אע"פ שקבוע שם הוא נע ונר תמיד ואין זה נקרא קבוע ובלבד שלא יעשה אהל בנג יחב טעם דרוחב טעם מיקרי אהל וכן פרוכת לפני ארון הקודש מותר להסיר זה ולפרוס אחר ,

ב וכן מחיצה לפני החמה או הצניעה או בפני הגירות שלא יכבה איתן הרוח (א) מותר לעשותה (מפני שאינן חשובים קבוע וגם אינן עשויים להתיר , ב עצים שתוקעים ראשן אחד בדופן הספילה וטופסין ראשן השני בדופן השני של הספילה ופרוכים עליהם מחצלת (ב) לצל אם יש ברוחבן טעם דמיקרי אהל או אפי' אין ברוחבן טעם ואין בין זה לזה ג' טפחים דאיכא למימר לבוד הרי אילו חשבי כאהל מבע"י ומותר לפרוס עליהן בשבת מחצלת דלא הוי אלא תוספת אהל ארעי ושרי ואם לא הוי ליה תחלת עשיית אהל ואסור ומטעם זה ג"כ מחצלת שהיא כרוכה ופרוסה כרי טעם מותר לפרוס שאר המחצלת בשבת וטעם שאמרו היינו חוץ מן הכריכה דאז הוה השאר תוספת אהל עראי אבל פחות מכאן אסור דה"ל עשיית אהל עראי בתחלה ,

ג מטה כשמעמידים אותה אסור להניח הרגלים תחלה ולהניח עליהם הקדשים שזהו דומה לבנין ממש ואע"פ שאינו מכין לבנין ואגן ק"ל כר"ש דאמר דבר שאין מתכין מותר בהא אפי' ר' שמעון מודה דני אמר ר"ש דבר שאין מתכין מותר היינו כגון שעושה דבר ואין מתכין לעשותו אבל הבא הרי הוא עושה מה שמתכוין לעשות ואע"פ שאין מתכוין לבנין מ"מ מתכוין הוא לדבר הדומה לבנין ואסורו חכמים גזירה משום בנין אלא יעשהו ע"י שינוי כיצד ישים הקדשים תחלה באויר ואח"כ יתן הרגלים תחתיהם שאין זה דומה לבנין כלל בר"א כשהרגלים הם דפי' מחוברים כמו דופני התיבה שהן דומין לאהל אבל רגלים של מטות שלנו וכן רגלי השלחן מותר בכל גוונא שאינו דומה כלל לבנין ואינו דומה לר' קנדיסין שפרסין עליהם מחצלת כ' שאסור משום אהל ארעי דהתם צריך הוא לאויר שתחתיו שזהו דרך אהל אבל הבא אינו צריך לאויר שתחתיו ,

ד מטה שהיא מסודנת בחבלים אם יש בין חבל לחבל ג' טפחים אסור לפרוס עליה כדין משום דקעביד אהלא וכן אסור לסלק מעליה הבגד התחתין משום דקא סתר אהלא אבל אם אין בין חבל לחבל ג' טפחים הוי כלבוד ומותר לפרוס עליה ולטעה מעליה דהא ליכא משום עשוי' אהל או סתירת אהל שרדי כב' הוא אהל בין כך וכך אם היה עליו כר או כסית או בגד פרום מע"ש כשעוד טעם מותר לפרוס או על כל המטה דלא הוי אלא תוספת אהל ארעי ושרי וכ"ש מטה שמעמידים אותה ואח"כ פורסין עליה עוד דכמי לאהל ואסור להעמידה ולפרוס עליה אבל מטה מחוברת כעין שלנו אם היתה זקופה או מוסה על צדה מותר להשיבה על רגליה דלאו מדי עבד אלא יתבא בעלמא ,

ה וכן כסא העשוי פרקים וכשרוצין לישב עליו פותחין אותו והעוד נפתח וכשמסירין אותו סגורין אותו והעוד נכפל מותר לפותחו לכתחלה , ו חביות שמסודרין אותו זו על גבי זו אחת ע"ג שתיים לא יסדר אותם התחתונות תחלה ואח"כ העליונה שזהו דרך בנין ואסור אלא יאחזו בידו העליונה ואח"כ יסדר התחתונות תחתיה ,

ז ודוקא בנין ארעי כגון אילו שאמרנו אסור שצריך לאויר של מטה דהוי דומיית בנין אהל אבל היכא שאין צריך לאויר של מטה שרי לפיכך מותר להניח (ג) ספר אחד מכאן ואחד מכאן ואחד על גביהן כשאין צריך אלא לקרות מתוך העליון ואבנים שלגבית הבסא אע"פ שצריך לאיד של מטה לא אסרו לסדרן כדדט בחל מפני כבוד הבריות עיין לעיל סימן ש"ב ,

ח משמרת שתולין אותה לתת בה שמרים לבגן ומתחזק פיה לכל צד חשו' עשוי' אהל ואסור לתלותה שנעשית כאהל על חלל הכלים , כל

הג"ה דלא שיכח כתיבה לאורייתא חסי' ב"ד"ג היכא דהוי עובה אלף פתחא בעלתא חל' דמחזי כסור ואסור מדרבנן הילך ארזן חומות שבקרקע אע"פ דגרישי חיתק ה"ו נעשו לחיבור ולסתימה וזו חסורו ומכאן דמחזי כסור אסור מדרבנן אבל כשעשה לחיבורו באורח שבת דלא נעשו כלל לקיום מרי חסילו להחילה חסילו בני הרקע

הג"ה ולא הוי לחכות מחבאר בס' זה כדוק סעיק י"ז ואל חסינו מותר אלא ח"כ הניחו טעם אחס חס"ס חס"ס שהו ג"כ דבר חלום דאסור לחלק דכאני בני חבית דכסוף הניחו חס"ס הוי פסיק רישיה דשכבה קב תר"ל סעיק י"ז

ט כל אהל שיש בגג טפח זהו אהל קבוע ואסור מן התורה אבל אהל שהיא משופע ואין בגגו טפח ולא פחת משלש סמך לנו רחב טפח זה הוא אהל עראי ואסור לעשותו לכתחלה בשבת ואם עשאו פטור.

י לפיכך מילת כפולה שקושרו בין שני כתלים והיא משולשלת ומנעת לארץ ונכנס בין שני קצותיה לישן תחתיה בצל ואין בגגה טפח ולא בפחות מ' סמך לגנה טפח אינו אהל קבוע אלא ארעי ואסור לעשותו לכתחלה אבל אם היו לה חוטין או מנייהו מע"ש מותר לנטותה ומותר לפורקה וכן הפרוכת דוקא באלו שאינם מתקנים לכך.

יא אבל כילת חתנים שהיא נתינה על גבי שני עצים וקופים וכולטין מהמטה אחד לראש המטה ואחר להגלה וקנה נתן עליהן והבילה פרוסה עליו ויורד לכאן ולכאן והוא מתקנת לכך אין בה עשיית אהל ומותר לנטותה ולפרקה אפי' לכתחלה בשבת אם אין בגגה רחב טפח ולא בפחות מ' טפחים סמך לגנה רחב טפח והוא שאינו יודעת טפח בזקפה בלא שיפיע למטה לאחר שכלה השיפוע דהיינו מן המטה ולמטה דהיינו טפח נעשית קיר לאהל המטה נעשית לו גג אבל מטות דירן אע"ג דנחתי כדעיים מפריא טפח כיון דבפריסת סדינים על המטה ליכא כלל משום אהל ואין כאן אלא מחיצ' לבריה לית לו בה ולא דמי לכילה שאע"פ שאין למעלה טפח מ"מ דמי לאהל ואסור.

יב הנוטה פרוכת וכיצא בה צדיק לזוהר שלא יעשה אהל בשעה שניטה אותה לפיכך אם היא פרוכת נחלה ואין אדם א' יכול לקשר' בבת אחת אסור לנטותה אדם אחד לפי שקושר וחוזר וקושר כדרך בנין שבתין מעט מעט אבל כשי בני אדם מותר לנטותה לפי שפורסין תחילה ואח"כ קושרים אותה בבת אחת שאין זה כבנין שאין דרך הבנין לעשותו טלו בבת אחת ואם היתה כ"ה שישלה גע אפילו עשה אסורין למתחה שאי אפשר שתנב' מעט מעל הארץ ותעשה אהל עראי.

יג בגד שישטחן ע"פ הגניית לכסתי לא (ד) ישטחן על פני טלו משום אהל אלא יניח קצת ממנו מגולה וה"מ כשהוא ריקנית או אפילו יש בה רבר ואינה מלאה אלא חסרה טפח שאותו גובה טפח חשיב אהל אבל אם אינה חסרה טפח מותר דאין כאן אהל. (ה)

שמו צידה האסורה המותרת בשבת וכו' י"ב סעיפים.

א צידה היא אב מלאכה שהיה במשכן לפיכך הצד ציפור דחור למגדל שהוא ניצוד בו רשאר (א) צפרים אפי' לבית וכן צבי לבית או לביבר שהם ניצודין (ב) כו חייב ואם אינו ניצוד בו פטור אבל אסור וצפור דחור אפי' בבית אינו (ג) חייב מפני שדרבו לדוד בבתים ואינו ניצוד שם לפי ששמש מזויות לזויות ואין דרך שאר עופות להיות נשמטים בבית.

ב צד צבי ישן או סומא חייב שאילו דרכן ליטמט כשמרנישן יר אדם וכשצדו דהיינו צידה ממש אבל חגר או חילה או זקן פטור דניצודין וניצודין הן שאינן יכולין להשמש והמיטסה בלב אחר חיה בשבת היא צידה וי"א דציידת חיות ע"י שיטו בכלבים אפי' בחול אסור משום מושב לצים.

ג כל דבר שבמזנו (ד) ניצוד אסור מן התורה וחיובים עליו אין במינו ניצוד פטור (ה) אבל אסור מדרבנן הילכך זבובים אע"פ שאין במזנו ניצוד אסור לצודן לפיכך יש לזוהר שלא לסגור תיבה או לסתום כלים שיש זבובים בו בשבת אלא יתן סכין או שם ד"א בין הכיסוי לתיבה בעינן שיוכלו לצאת משם אע"פ שאינו סכין לצודן עסק רישיה הוא ויש (ו) מתירין מפני שאין הזבובים ניצודין בתיבה שררי אם בא לפתוח התיבה וליטלם יכרחו ואין זה נקרא צידה.

ד ורוקא בזבובים שאין במזנו ניצודין אבל דבריהם שמזנו (ז) ניצוד אסור אף על פי שאינה צידה נמורה לפיכך נודת אסור לפרוס עליה מחגל' מפני שהוא צד הדבורי' שבתו אע"פ שאין כוונתו לצודן כ' אלא פורס בחמה מפני החמה ובנישמים מפני הגשמי' אסור אם ניצודין שם בהרחק באופן שאין להם מקום להשמש מ"מ שה'ל פסיק רישיה אבל אם יש להם מקום להשמש מותר (ח) לפרוס עליה מחצלת שדררי אינן ניצודין שם.

ה צבי שנכנס מאליו לתוך הבית אם נתגפפת הפתח אחריו מות' לעלה במנעל שאין עושה צידה אלא שמירה שלא ינב והצבי כבר ניצוד ועומד הוא ע"י הגפוף אבל אם נשארה הפתח פתוחה ובא אחד ונעל (ט) בפניו חייב שזו היא צידתו נעלו שנים פטורים כיון דרמלאכה הוה יכולה למיתעביר בחד מיניירו ועשאוהו שנים פסדיים דכתיב בעושה העושה את כולה ולא העושה מקצת' ואם לא היה האחד יכול לנועלה לכרו ונעלו שנים חייבין שרדי לכל אחד יש מלאכה דבלאו איהו לא מתעבדא. ו ישב הראשון על פתח ומלאו הרי כבר עש' הציידה ומותר לאחר לישב בצדו שרדי אינו עושה כלום בציד' ואע"פ שעומד הראשון והצד לו הראשון חייב שעושה הציידה והשני פטור ומותר לישאר וישב שם ואפי' אם עשה לישארו מכאן ואילך אין בכך כלום שהציידה כבר נעשית והוא אינו עושה אלא שמירה.

ז הצד נחש או שאר רמישים הנשכים או מזיקים בשבת אם צדן לרפוא' חייב ככל הציידות שצודה לצודו ואם בשביל שלא ישכנו ואפי' אינה ממתה מותר (י) להציל מצערא דגופא כמו שיתבאר טעמא בסמך בע"ה.

ח שמנה שרצים האמורים בתורה הם החולד והעכבר וע' הצדן חייב אפי' סתם מפני שבמזנו ניצודין הם שצדין אותן לצורך עורן החובל בהם אע"פ שלא יצא מהם דם אלא נצדו תחת העור חייב דכין שיש להם עור העור מעכב בהם מלצאת ואלמלא העור מעכבו היה יוצא ולפי' הוא חייב משום נטילת נשמה שבאותו מקום כי הרם הוא רגפשו והי' ליה תולדה רשחט ושאר שרצים אין להם עור לפיכך החובל בהן אינו חייב אם אין דמו יוצא ממנו שבידיו אין כאן חבורה שאין מקום להם להתקבץ שרדי אין להם עור שיעכב הדם ואילו היה נעקד ממקומו היה יוצא לחץ ומ"ה כל שלא יצא לחץ פטור אבל אם יצא מהם דם חייב משום נטילת נשמה והצדן (יא) לצודן חייב דהויא לה צידה כיון שצדן לצורך אבל שלא לצורך או סתם וסתמן שלא לצורך הוא שאין ראויין לבלום הויא לה צידה שלדם מלאכה שאינה צריכה לנופה. ופטור ודפמכ"ס מחייב במלאכה שאינה צריכה לנופה שפוסק בזה כר' יוחא.

ט פרוש הוא הננה השחורה אסור לצודו (יב) שדרכן ליצוד והי' צידה בשבת דוקא מעל הארץ או מעל בגדיו (יג) אבל אם הוא על בשרו ועוקצו מותר לצודו ולהשליכו מעליו מעיוב צערו * אבל אסור להורגו שהיא כריה נבראת מן העפר כאשר שרצים ויש בה משום נטילת נשמה * לפיכך כשנטלו לא יכללנו ביה נזירה שמתא ידענו אלא יטלנו ויודקנו אבל כנה לבגד מות' להורגה שאין בה נטילת נשמה והיא כל מלאכת שבת ילפינן ממשכן ונטילת נשמה ילפינן מאלים שדרגו לעורות אלים כמדכ"ב ואמרין דומיא דאלימה אלי' פרי' דכנים אף כל שפרה דרב' וכו' אינ' פרה דרב' אלא מבש' האדם היא שורצ' ואע"ג דפרעוש השחרד ג"כ אינ' פרה ורב' מ"מ כיון שנתהוזה מן העפר כזה היא דומה קצת לאלים שנתחלת בריית כל הבהמות והחיות הן מן העפר דכתיב בזה תוצא הארץ וע' לפיכך אסור להורגה (טו) מדרבנן נזירה משום אלים ולר"א אפי' מן התור חייב חטאת אבל כנה דאית בה תרתי אינה פרה ורבה גם אינה שורצת מן העפר אלא מויעת האדם לא נצדו בה (טז) כלל וה"מ בלוקחה מעל בשרו (יז) אבל המפלה בגדיו אסור להרוג גם כנה שגיא יבא להרוג גם פרוש אלא מללה בידו כדי להתיש מזה שלא תחזור אליו חזקה והיא לא נזרינן מלילה אמו' הדינה דהדינה עפה אינה

(ד) והאידנא נוכחין לנסות נגינת וחכית דמכנינן על סוכים דלוי אורא בלא תחילת ועד ללא נעלמו חקוקים לחקוק ונכנס להם ליתרולאם אינם נביאים (כ"ג) ח' מה שכתבין מה על המלך וחלוי וזמר תנפס המוס דתה ענן הכתוב לח בה השם אהל ב"מ וע"ל סיומן רס"ב.

כיון עט"ו

(א) הכ"ס הולק על הס"ע דכל עופת דתס נמסור דרו ע"ג ולעג"ד והחזיר כי ראינו שר"י דף פ' פסק כ"ע (ב) פי' כל היכא דהיינו אכתייה וטתי ליי' בחד מתייה דהיינו בירוי' א' וכלא תחננה ושיחא (תכו' ח"ב סי' פ"ו) (ג) חסלו החלונות סתומין (כ"ה) (ד) רש"י ור"ן פירש בפ' האור' דתבני' הוי כתיבו נילוד והכ"ה תכנע דהוי אף כתיבו נילוד וכן הלכה ברמב"ם בפ"י וכלבו דף ק"ח וכן בפ"י ירושה ל"ב ח"י ז"ל דני' ותבני' דרע"י ויחסיס אין כתיבו נילוד ע"כ אף ל"ע על ר"י דסמ"ג וסמ"ק וכלבו ורמב"ם פי"א כתיבו דתבני' כתיבו נילוד הוא וכן מוכח מפי' אין לדון (ה) אפי' דיון לירך ח"י ר"י ר"ש שמה כרנים (ו) ודקדקו סברה ראשון וראשון כחכ סיבויח הזבובים מן החיבה קודם שיטול החיבה (ז) כל' ג"י אבל הכריכה וכו' תלקין עליו חס"ס ר"פ תענין דדנוריים אף כתיבו נלה ודכריכה נכונים וכו' והוא אסור מדרבנן היכי דלויא פסיק רישיה דהיינו כ"ס סס וזוה חמ"י לי על ח"ס ע"ה טעם על ההירחן בזבובים תכוס דח"ה כחכ דכאכור דרבנן מותר פסיק רישיה וזבובים אף דרבנן הוא תכוס וזמן כתיבו נילוד ע"כ הא דבורים נמי אין כתיבו נילוד אפי' אסור פסיק רישיה וכו' אכשר לו לישב ח"ס פ' פרה דלא פריך ומסבירא הא פ"ו הוא כמו דפריך פ' תענין ע"ה דה"ק כי קרחי ועיין ח"ס ס' תיק' (ח) כל שאין כוונתו לצוד (ח"ט) (ט) אף שרובה לטורו יהיה אסור (ל"ח) (י) אף לכתחילה עור ור' יוחא(יא) אנון תולעת ותולעות ר' ירושה (יב) כתולעת שלא הקדק כ"ס פ' שמה כרנים דפלוגי ר"א ור"י כפרטו דהר סכר דבר שאין כתיבו נילוד חייב וזר סכר פטור הוי דפרטו אינו כתיבו נילוד הוא וק"ל דפטור אבל אסור דלעיל ס"ג ויכיוו דהשם נערו וזר לכתחילה וכן תבאר ברמב"ם וסמ"ק ס' (יג) אפי' תנפסס (כ"ה) (יד) כחכ בנ"ך שהעולם נהנים להקל כזה והעולם שכותבין על החב"ץ והרבנ"ל דתמירין להרוג פרוש דהפרטו החזר כ"ס הוא חין אחר גם נוכחין העולם להרוג כנה אף בחילה בגדיו טעמ' זה דלא נזרינן תכוס פרוש כיון דפרטו דידן טעמ' לקח סוכים מותר ויש להחזיר ע"כ וברולה חזק הולאחי כ"ס פ"ק דכתיב דכנס סחורנים פרוש כנה להם כיון שיש להם על מי שיכינו ע"כ ור"י מותר דכל ירח כתיבו חזרו כזה כי כל הכו' הוליה על החב"ץ והכ"ס א' וכן בעלי כ"ע וס"ל דלמילי חייב תפוח כהורג פרוש וכו' דלפרס וכו' וכ"כ הסדיס סימן רס"ח כליה כתיבו יזעו אס כנה או פרוש אל ייחזקו אלא יזינה הכי ע"כ ח"ה כדן לחלל פרוש כ"ה להל' אף לסוכים ההולכים על החב"ץ והכ"ס א' וכן חולאחי כ"ס זה לרד וכן ככ"ג כהורג דגול א' הכי חוללו וחי' מתקן ככ"ג חוליו היה מתעב' דלזמן בלא היה ירח שיהרג' ע"כ היינו נ"ה ראה דברי זה לרד כ"ל (טו) חסוד דלא עיין כ"ס פ' שמה כרנים דאסור דלמירייהו וחי'ב תפוח ור"י חודה לר"א ולכ' הרי"ף והר"ש והרמב"ם ור' ירושה וסמ"ג וסמ"ק ולכ' הכ"ס וטעמא חכ' הר"ן פ"ק דכתיב דלף שאין פ' ח"ה כיון דהוייהו חסוד ס' ט' חסוד כאלו פרה ו' ה' חכ' ונככה גם ח"ט חסוד עליו דל"כ לשדרי כנה חס' להרוג כיון דהפרטו טעמ' נזירה הוא (טז) כחכ כ"ג ויכנה חסוד שיהא מותר לכתחילה אלא כנה וחי' שאין פרה ורבה ואין הוייהו חסוד רק חנבלה או הפרות חולעיה טען על הכותב וכ"כ אסור (ח) כטור ור' ירושה דף פ"א תבאר דלף כנמלא על בגדו מותר אם לא חסודין לכנל' מלו וס' חסוד פ' כ"ע

אלא גזירה משום פריש גזירה לגזירה לא גזרינן ודוקא במפלה בגדיו גזרינן הרינת כנה אטו דרינו' פרעוש אבל במפלה ראשו מותר להרוג כנה גלא גזרינן בראש אטו הרינת פרעוש שאין פרעושים מצויין בראש .

כל חיה ורמש שדם נשכים וממיתים דאי נהרגין בשבת אף ע"פ דנמילת נשמה אב מלאכה היא אין דבר עומד בפני פיקוח נפש * דחיי בהם כתיב ואפי' אין רציין אחריו מותר להרגו ולא גזרו בהן רבנן דסתמן ממיתין ושאר מויקין כגון נחש ועקרב במקום שחוקתן שאינן ממיתין אם רציין אחריו מותר להורגן שמא יזוק דהא מטבען הוא שיכול להזיק * ואם לאו אסור ביון שאין דרכן להזיק אבל מותר לדורסן (יח) בהליכתו לפי תוכו ואפי' במתכין למלאכה שאינה צריכה לגופה היא וכן התורה מותר והבא לגזרו במזיקין אלא שמראה עצמו מפני הרואה כאלו אינו מתכין שלא יאמרו זה נוטל נשמה בשבת במתכין ולא ידעו לחלק .

ה"ה וע"ל סימן ס"ט כעוף ח' ואפי' לר' דאית ליה תלפזא שאינה צריכה לגופה חייב עליה מורה הכה דברי להרגו לנחלה כשבת תשום פיקוח נפש .

ה"ה ועוד אפילו אם היה שאין בהם חיי' ספק פיקוח נפש אפי' אם ריגס אחריו מותר להורגם תשום דסבירא לן כר"ס דאית תלפזא שאינה צריכה לגופה פטור עליה ותשום לנפש אפי' לתמילא מידו וזהו אחרים מורכב וע"ל סי' ס"ח סעיף כ"ח וכמו נחלה שלא יזיקו וע"ל סי' ס"ד ספק פיקוח נפש לכן אסור אפי' לר"ס דר"ג תלפזא שאינה צריכה לגופה פטור אבל אסור סבירא ליה

יא וכן דוק שבפניו מותר לדורס לפי תוכו אפילו מתכין לדורס אלא שאינו מתכין למרח ולהשוות נומות ואע"ג דממילא ממרח לא גזרו בו משום מיאוסתא כיון שאינו מתכוו , (ולא דמי לנחש ועקרב שדתינו אפילו במתכין להורגן כמו שנתבאר בסמוך דשאני התם דמזיקין נינהו) אבל לשפשו ברנליו ע"ג קרקע אסור משום דמשי נומות אע"ג שאינו מתכוו פסיק רישיה הוא דא"א שלא ישוה נומא , יב חיה ועוף שהם כבר ברשותו מותר לצודן הוא שלא ימרוזו אבל אם מורדים אסור לתפושם אפי' בחצר אם החצר גדול כ"כ שאם לא גדלו בין בני אדם היו צריכין צידה וי"א אפי' לא מרדו אסור ואם צדן פטור אבל אם מרדו אפי' פרהוסם שצדן חיי חטאת (ט) וחתול דינה כחיה ואסור לתפוש בשבת .

שי"ז דין קשירה ועניבה בשבת וכו' סעיפים .

א כבר ידעת דאבות מלאכות כולה ילפינן ממלאכת המשכן וקשירה ג"כ היתה במשכן בחוטי ידיעות הנפסקות ולפעמים היו צריכין להתייר על מנת לחזור לקשרו כגון צידי חלזון לפיכך הקשר או המתיר את הקשר ע"מ לחזור לקשרו בשבת חייב ואין חייבין בין בקשירה בין בהתרה אלא על קשר העומד להתקיים לעולם בין אם הוא של (א) אומן או של הדיוט שכן היו קשרי היריעות עשויין להתקיים לעולם וי"א שאין חייבין אלא על קשר שהוא מעשה אומן שכל עושי המשכן אומנים היו ואיזה נקרא מעשה אומן וקשר של קיימא כגון קשר הנמלים וקשר הספנים וקשרי רצועות כנעל וסנדל שקשרים הרצוענים בשעת עשייתן וכן כל כיוצא בזה אבל הקשר קשר של קיימא ואינו מעשה אומן פטור אבל אסור וי"א שכל קשר שאינו עשוי להתקיים אלא שבעה ימים מיקרי קשר של קיימא שאסור וי"א אפי' אינו עשוי להתקיים אלא יום אחד דהיינו שאינו עשוי להתירו בו ביום מקרי קשר של קיימא וקשר שאינו של קיימא ואינו מעשה אומן מותר לכתחלה בין לקשרו בין להתירו כיצד נפסק לו רצועה וקשרו או שקשר חבל בדלי או שקשר רסן בהמ' דרי זה פטור וכן כל כיוצא באילו הקשרי' שדם מעש' הדיוט וכל ארם קשר אותם לקיימא פטור אבל אסור וכן קשר שאינו של קיימא אם קשרו קשר של מעשה אומן דרי זה פטור אבל אסור והמתיר לחד שלא ע"מ לקשר אינו אסור מן התורה שלא היה במשכן אבל חכמים אסרו ג"כ להתיר אפי' לחד שלא ע"מ לקשר לפיכך י"א שיש לזהר שלא להתיר או לקשר שום קשר שהם שני קשרים זה ע"ג זה מפני שאין אנו בקיאים איזה מקרי קשר של אומן שאפי' כשאינו של קיימא אסור לקשרו או להתירו וכן גהגין ומ"מ במקום צערא אין לחוש ומותר להתירו שאין אסור אלא מדרבנן ובמקום צערא לא גזרו הוא שאין נזהרין אלא בשני קשרים זה על זה היינו כשקשר שני דברים יחד אבל כשקשר ראש אחד של חוט או משיחה אפי' אינו קושר אלא פעם אחד דינו כשני קשרים ולצורך מצוה כגון שקשר קשר למדוד בו אחד משיעורי התורה מותר לקשר קשר שאינו של קיימא ואפי' הוא מעשה אומן דבמקום מצוה לא גזרו .

ב נשמטה לו רצועות מנעל או סנדל או שגשמת רוב הרגל מותר להחזיר הרצועות למקומה ובלבד שלא יקשר ולא גזרינ' שמא יקשר שגם אם קשר אינה קשר של קיימא ופטור ודוקא שיוכל להחזירם בלא טורח אבל אם צריך טורח לזה אסור דחיישינן שמא יקשר וקרוב לודאי הוא שיקשר כיון שצריך טורח לחזרה .

ג מתירין בית הצואר מקשר שקשרו כובס שאינו קשר של קיימא שלא קשרו הבובס שיתקיים זמן רב רק עד שזה יקחנו ממנו אבל אין פותחין אותו מחדש דמתקן מנא הוא וחייב משום מכה בפטיש ואפי' אם כבר נפתח רק שחזר האומן וקשרו או תפרו ביחד כדרך שהאומנים עושים אסור לפתחו ולכן אסור לנתק או לחתך זוג של מנעלים התפרין יחד כדרך שהאומנים עושים אף על גב שהתפירה אינה של קיימא בתפירה לר"ה אין חילוק בשל קיימא לשאינו של קיימא ויש מתירין אפי' בתפירה שאינו של קיימא ואין להקל בו בפני עמי הארץ ד קשרין דלי לבור במשיחה או כאבנט וכיוצא בו דבר שאין דרכו לקשרו בכך שניין שאין דרכו לקשרו בכך לא דרי קשר של קיימא שהרי יהזור ויטול את המשיחה או האבנט ולא חיישינן שמא יבטלו להניחו שם ויהיה קשר של קיימא אבל בחבל לא יקשרנו שדרנו לקשרו בכך דחיישינן שמא יבטלו להניחו שם ויהיה קשר של קיימא וה"מ בדליים והקבועים כבור אבל דליים שאינם קבועים כבור ודאי יחזור ויטלו ולא דרי קשר של קיימא ומותר .

ד עניבה לאו קשר הוא ואפי' אם עושה קשר אחד למטה מותר לעשות עניבה עליו מלמעלה שיתקיים וכן גהגין .

ו קשרין חבל בפני הפרה בשביל שלא תצא אפי' בשני ראשי הפתח ברוחב ולא חיישי' שמא יתיר ראש האחד ויציאנה דרך שם ויניח ראש השני קשר כיון שאין דרך להניחו שם .

ז מטלטלין חבל גרדי לקשרו ראש אח' באיבוס וראש הב' בפרה ולא חיישינן שמא יתיר ראשה אחד ויניח השני קיים אבל חבל דעלמא לא וטעמא י"א דטעמא הוא דחבל גרדי כיון שמשתנישין בו לדברים אחריו וצריכין לו לא חיישינן שמא יבטלו שם ויהיה קשר של קיימא אבל חבל דעלמא הוא עומד לכך דחיישינן שמא יבטלו וינחש שם וי"א טעמא דחבל גרדי ראו להשתמש בו ואינו מוקצה ויטולין לטלטלו וכיון שיוטולין לטלטלו יטולין לקשרו באיבוס ובפרה אבל חבל דעלמא מוקצה הוא ואסור לטלטלו נ"ש לקשרו באיבוס משום מוקצה ה"מ לקשר באיבוס ופרה אבל אם היה קשר באיבוס מבע"י ורצה לקשרו באיבוס מותר אפי' בחבל דעלמא דהיינו כמיוחד לכך ואין בו איס' טלטול ולא חיישינן שמא כשת"י יתיר הקשר הראשון ויני' השני קיים דבלי דאי לא חיישינן ומותר לשני הטעמים דלטעמא שחבל דעלמא הוא מוקצ' הבא אינו מוקצה דהא היינו לכך מאתמול כשקשר באחד מהם ולטעמא דשמא ינחש קשר שם ויהיה של קיימא הבא לא חיישינן כיון שכבר היה קשר באחד מהם והניחו לכת כך גלי דעתיה שאין רצונו להניחה שם ובראי יחזור ויתיר' זה לא חיישינן שמא כשתירנה יתיר הקש' הראשון שהיה קשר מאתמו' ויניח את הקשר שקשר בשבת ויהיה קשר של קיימא כלי האי לא חיישינן כי למה ישנ' .

שיח דין המכשל בשבת וכו' סעיפים .

א מכשל ידוע הוא שאב מלאכה היא והיתה במשכן שבישלו סמנין לפיכך המכשל בשבת חייב חטאת והמכשל במזיד ה"ה כל דבר משא' מלאכות דבעשה בשבת על ידי ישראל על ידי מלאכת אסור במזיד אסור (א) לו עלמות מן התורה דכתיב גבי שבת קודש היא לכם בקדש מה קדש אסור אף מעשה שבת אסור ט"ו ולאחרים אסור בו ביום מדרבנן ולמ"ש (ב) מותר לאחרים מיד ואין צריכין להמתין בכדי שיעשו ולא (ג) אמרו בכדי שיעשו אלא ברבר שחזא געשה באיסור דרבנן וגזרו בכדי שיעשו לעשות חיזוק לדבריהם שמא יבאו לעבד

פ"ט (יה) וכן מותר לטח עליהן כלי זלזומם כחל' ושאר שקלים ודמתי' וכה"ל אף דרך הלכה אסור לזא' נרי' לדקק כריסתן בתקומ' שטעין (א"כ כלל נ"ח) (יט) רמ"ל שיש וכן עיקר וכן הוסיף בשל"ה וכן הסכים בחט"ו מ"ב סימן ח' חוסיק דה"ל אוזני' ותרנגולים שעדיין לא הורגו צבית כשאינן בליון תעלמן ללבוש לערב הלאן סיב טעמא ואם הורגו ובליון ללבוש לערב אף שאר עופות פטור אבל אסור ואם ילאו תן הכי' ומחירה שלא יאבדו אע"פ שאסור לזרו' דוחין אותן כדי להגביה לבית תשום כסידה ות"ת לטעול ויחזקם אותן אסור אבל אוזני' ותרנגולין ועופות שלא הורגו אסורין לחותן .

סימן שי"ח

(א) ז"ל הרא"ש סביל אסנדל ל"ק הא דחייב טעמא כעשייה והן קיימין לעולם והא דפטור אבל אסור בהמתיר' דקשרי אינה עכ"ל והקפ"ה ע"ת למה נרד דקשרי אינה חפוק ליה כיון דאין עשוי להקיים וחייב דקשר' אותן אפי' אינה קשר ש"ק חייב ע"כ ואינו נסח דאי' תקפה למה נרד לזקוקי בריט' כעשייה חפוק ליה תשום שהוא מתקיים אלא חפוקי לק"ת דתחי' דחוקי כמותן ר"ל דתסתמא עשין ש"ק ותחי' דחוקי כחובה ר"ל דתסתמא אינה של קיימא אבל כעשייה של קיימא אף כמותן מותר להרא"ש וכן תוכה בריט' ועוד וסג"ג ור"י וס"ג פ' אלו קשרים לדידה (ב) פ"י כיון דהיי"ה ורמב"ם אסור לכתולה כמותן ואין אף בקיפין בתה שאינה של אותן דנראה דכל קשר שקשרין' אותן דק היסב הוי של אותן לכן אנו מהרים וכו"כ כשיג לדידה וי"ת לא דק בזה ואין להאריך , (ג) כתב ע"ת אינו נסח להרא"ש י"א כגון חטא חסור דאורייתא ע"כ וכן כתבתי לדידה אלא מותר להרא"ש היסב אף לטח חפוקי רמ"ל ולבוש כזה .

סימן שי"ח

(א) ואפי' הקדירה אסור לבשל משום דתשום רשכ"א מ' ק"ה ונחב מ"ט דלחין דק"ל פ"י אין בו אסור אלא מדרבנן ולא לבוש , (ב) האם היה י"ט אסור דאין שבת תשום ל"ט (תה"י וי"ל סימן ב') (ג) ועיין בספרי ל"ר סימן י"א פ"ט שלא יהיו דברי הלבוש דהם סותרין דבא' דאקדח על הלבוש דחושבנו חתו' והרא"ש והר"ן דאף בחסור דרבנן ח"כ ככדי שיעשו כל מעשה ע"י ישראל ואשרו לבוש הריע' מן סבירא דנפשיה כיה טראה היכה פסקים דבעינן לעולם ככדי שיעשו וי"ע ולחילא רחמי' כו"כ פ"ק דחילין סימן ד"ה דספק דבעינן לעול' ככדי שיעשה וכן תלפזא שסכסכו

רא"ח ונפסקה בקולות טרי ונכפרי בלתי... צלמיטת ע"ש (ש) אפי' קול סולדת כהן ת'... כי כירה (טז) מותר להשיב כד של יין שיש בו...

סימן שי"ט

(ה) הכל ברירה עליו העוסקין אסור תשם ברירה ופ"ג ס"פ אלו קטנים האריך לאסור... והתמיר תפ"ב מ"ט וכתב בס"ג שם שמתנה לברור... חרף תע"ש (א) וזין ל"י כיון שביתר ונדונת...

מתחמנין דרבה הואיל ולרחיץ חממיהו ותמא' נבר ומבשל אבל נותן הוא ימים המון שבו האמבטי לתוך אמבטי אחר של צונן דתתאה נבר ואינם מתחמנין ועוד שמתוך שבאיבטי האחר הרבה מים צוננים אינם מתחמנין כ"כ .

יב ומיחם שפנה ממנו מים חמין אסור ליתן לתינו מים מעטים צוננים מפני שמתחמנין הרבה מן המיחם וקרובים להתבשל אבל מותר ליתן לתינו מים מרובים צוננים כדי להפשיטו ומותר לעזק מים חמין לתוך מים צוננים אפי' מבלי ראשון דתתאה נבר וצוננין לתוך חמין שבכלי שני דוקא ואינו של מרחץ דאינו מבשל . (ואין שייך לומר בה תתאה נבר הואיל ואין דרך לחמין כ"כ בשאינו של מרחץ וגם הוא בכלי שני) אבל לא בכלי ראשון מפני שמתחמנין הרבה . (ושייך לומר בה תתאה נבר אפי' אם אינו של מרחץ) בר"א במים מועטין אבל אם המים מרובין כ"כ שאי אפשר שיתבשלו רק שיפנו צינתן אפי' בכלי ראשון ואפי' צוננים לתוך חמין מותר רק שלא יהו על האש .

יג ומותר להעמיד קיתון של מים או של שאר משקין בתוך כלי שני שיש בו מים חמין להפיג צנתו אבל בכלי ראשון אסור .

יד מותר ליתן קיתון של מים או שאר משקין כנגד ראש לדפיג צנתו ובלבד שיהיה רחוק מן האש בענין שאינו יכול להתחמם באותו מקום עד שהאש היר סולדת בו דהיינו מקום שברובו של התינוק נבית בו אבל אסור לקרבו אצל האש לכיוון שיכול להתחמם עד שתראה היר סולדת ואפי' לרנחו שם שעה קטנה שתפוג צנתו אסור כיון שיכול להתבשל שם גורף שמיא ישכחנו שם עד שיתבשל וה"ה בפירות או שאר דברים הנאכלין כמות שרון חיון וע"ל כ"י רנ"ד .

טו דבר שנתכשל כל צרכו והוא יבש שאין בו מרק מותר להניחו כנגד המדורה אפי' במקום שהוא סולדת בו כיון שאין ביבש ביטול אחר ביטול ואפי' נצטנן כבר אבל אם הוא עורנו רוחח אפי' ברבר שיש בו מרק מותר ויש מקילין ואומרי' דכל שאינו נותנו על גבי האש או הכירה ממש רק כמקד לו אפי' נצטנן מותר ונהגו להקד בזה אם לא נצטנן לגברי וע"ל סימן רנ"ג .

טז מותר ליתן אנפנאד כנגד האש במקום שהיר סולדת בו ואע"פ שהשומן שבה שנקרש חתר ונימוח אינו נקרא ביטול וגם משיש נולד אין כאן איסור באבידתו שאין זה גולד דמתחל"א אבלא והשת' אובלא (ודמי לפירות דלאו בני כחיטה ניהו דאין בסחיטתן משום איסור: נולד וע"ל סימן ש"ך סעיף א') וכל ש קדירה שיש בה רוטב שנקרש שמוותר ליתנו כנגד האש שבשהשומן נימוח אינו ניכר שמתערב הוא עם המרק ויש מחמירין (ופי' שום נולד וע"ל כ"י ש"ך סעיף ט' וי"ב) ונהגו להחמיר מיהו במקום צורך אורחין וכדאי גוגא יש לסמוך אסברא ראשונה ומה שכתבתי במקום שהיר סולדת בו כן כתוב בש"ע אבל ג"ל שטעות הוא דקלא גדולה היא זו ולא מצאתי כן לאחד מן הפוסקים וראוי להיות במקום שאין היר סולדת בו וכן משמע מדברי השלחן ערוך בעצמו דראוי להיות שאין היר סולדת בו דאם לא כן אפי' במקום שהיר סולדת בו מבעי ליה ועוד אי במקום שהיר סולדת בו הא איהו גופה הקשה על המדרבי שאמר דרבינו יחיאל התי' בשמן קרוש במקו' שהיר סולדת בו וסתר דבריו מטעמא דאסיקנא בפרק כירה דשמן יש בו משיש ביטול והפשיטו זהו ביטולו ולכאורה ג"ל דה"ה שומן ואי במקום שהיר סולדת בו הוי ליה ביטול ממש ואסור אלא מחוורתא דטעות נפל בש"ע ג"ל . (טז)

יז אסור ליתן דבר צונן על המיחם אפי' אינו נותנו שם אלא להפיג צנתו כל שהמיחם חם כ"כ שאלו היה מניחו שם דרבה היה קא ליידי ביטול דהיינו שיהיה היר סולדת בו שרין מניח על גבי מיחם כדון מניח כנגד המדורה ואם אינו חם כ"כ מותר .

יח האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין כועל גבי האור אם לא נתבשל כל צרכו אין מוציאין בכף מהם שנמצא מים ויש בו משיש מבשל ואם נתבשל כל צרכו מותר שאין ביטול אחר ביטול בעודו רוחח אבל צמר לירה אף ע"פ שקלט הצבע אסור להניס בו שעין הצבע מתוסף לעולם ע"י הגסה וכן עושין הצבעין מניסין תמיד בה וי"א דלכתחל' יש ליהור אף בקדיר' בכל ענין .

יט אסור לטוח שמן ושום על הצלי בשבת בעודו כנגד המדורה אפי' נצלה בצלי מבע"פ שאע"פ שהצלי צדוי כל צרכו ואינו נצלה יותר מ"מ השמן והשום יתבשל אצל האש . (יז)

שי"ן דיני בורר בשבת וכו' י"ו סניפים *

בירר אב מלאכה היא שהיתה במשכן בנמה עניינים חייבין עליהם חטאת ואין עיקר דרך צריחה אלא בורר אוכל מתוך הפסלת בכל העשוי לה דהיינו נפה וכבתה לפיכך הבורר אינו מתוך פסול' או שהיו לפניו שני מיני איכל' ובורר מין זה מימין אחר כנפה או בכבר' אפילו לאיכלו מיד חייב בקנין ובתמחוי שאין דרך בריר' בכך לאיכלו מיד פטור אבל אסור ואין עיקר דרך הבוררים אלא הבורר לאוצר שכן דרך כל הבוררין זורקין את הפסלת ואוצרין את הפירות' כמו זורה את התבואה אבל הבורר לאוכל לאלתר אין זה דרך ברירה לפיכך הבורר בירו לאוכל לאלתר אין זה דרך ברירה כלל אלא לאיכלה קמיון ומותר לכתחלה ודוקא בורר ביר אוכל מתוך הפסלת לאוכל לאלתר מותר אבל הבורר לאוצרו לאחר זמן חייב אפי' בורר ביר לפיכך הבורר ביר לאוכלו לאלתר יכול לבורר כל מה שצריך לאותה סעודה ואפי' אחרים אוכלים עמו מותר לבורר אחר בעד כולם שזהו נקרא לאלתר .

ג אבל הבורר אפי' בידו אוכל מתוך הפסלת שלא לאוכלו באותה סעודה אפי' דעתו לאוכלו בו ביום הרי זה כבורר לאוצר וחייב הלכך אותם הבוררין הירק שקור' שלאמין (א) מן העליון המעופשין שבהן לא יכרר אלא בתוך הסעודה או כמקד לה קודם שיסעוד ולא יכרר אלא מה שצדיקין לאותה סעודה שלא (ב) ישירו ואם ישירו הרי עשה אב מלאכה פ"י נפה וכברה ידוע וקנון הוא כלל עץ שעושיין כעין צינור רחב מאחריו וקצר מלפניו כמו שהבעלי מטבע עושין והבורר בו קטניות נותן קטניות כמקום הרחב ומעטעט והקטניות מקני שדוא מנגל מתגלגל ויורד דרך פיו הקצר והפסלת נשאר בכלי וזה פטור אבל אסור מותר לכתחלה לא הוי דמי לבורר חייב חטאת לא הוי דכלאחר יד הוא רעיקר ברירה בגפה ובכברה (יע"ל ס' שב"א סעיף ח' וסימן תק"י סעי' ב') תמחוי ידוע אבל ביד לא דמי לבורר כלל .

ג דצי לפניו שני מינין אוכלין מעורבין אותו שהוא רוצה לאוכל עתה חשוב כאוכל והשני חשוב פסולת הלכך בורר אותו שדוצה לאוכל מן האחר ואוכלו מיד או בוררו ומניחו כדי לאוכלו מיד ואם בירר והניח לאחר זמן אפי' לכו ביום כגון שכיר שחרית לאוכל בין הערבים חייב וב' מיני דגים שני מיני אוכלים הם ואסור לבורר אחד מחבריו אלא בידו וכדי לאיכלו מיד אע"פ שחתיכו' גדול וכל אחד ניכרת בפני עצמו אסור לבורר לאחד זמן אבל כל שהוא מין אחד אע"פ שבורר חתיכות גדולות מתוך קטנות להצניעם לסעודה אחרת לא מיקרי בריר' ואפי' דם ב' מינים יבורר משניה' ביחד הגדולי' מתוך הגטנו' או איפכא שרי דואיל ואינו בורר מין אחד מתוך חבדיו דומיא דאוכל מתוך פסלות דשני מינים דם בר"א בשני מיני אוכלין וה"ה בפירות אם טורח ברירת האוכל והפסלת' שיה שבורר את האוכל אבל בפירות שאין טורח שיה אם יש טורח ברירת אוכל יותר מגרירת הפסלת כגון שהאוכל שוה עם הפסולת אלא שהוא דק דק והפסלת היא גם או אפי' אינם שוים כגמותן שהאוכל הוא הרנה והפסלות הוא מעט אלא שדק שוים בגודל ובקטן הרי ג"כ טורח בגרירת האוכל יותר מגרירת הפסלת בורר הפסלת וזורקן דמעוטי בטורחא עדיף ואם יש יותר טורח בגרירת הפסלת כגון שהוא דק והאוכל הוא גם נוטל את האוכל ומניח את הפסלת וכל זה שאין הפסלת יותר הרבה מן האוכל וכמו שכתבתי אבל אם כמות הפסלת מדונה מן האוכל אסור אפילו לטלחן שהאוכל בטל ברוב הפסלת . ומכל מקום ליום ובטנים שנשתברו ועדיין מעורבין הן בקליפתן אע"פ שהקליפ' מדונתו' על האוכל לא מיקרי פסלת מרובה על האוכל כיון דאורחיהו בהכי הוי כמו שומר לפירי ולא דמי לעצמות וקליפין שכבר נפדו לגמרי מן האוכל וכל זה הוא לדעת הראש והטור אכל לדעת הרמ"בם וראב"ן וסמ"ג וסמ"ק לעולם (ב) אסור לבורר בשבת פסולת מתוך אוכל וצאי' ע"י שינוי בגון בידו אחת אסור .

ד וס"ל חבורר פסולת מתוך אוכל אפי' ביר אחת חייב חטאת שזהו עיקר הברירה לדעתן ואפי' האוכל כרובה ויש טורח יותר בגרירת האוכל אפי' לא יכרר הפסולת מתוך האוכל אפי' כדי לאוכלו לאלתר אלא בורר את האוכל ומניח את הפסולת וכשהפסולת יותר על האוכל לא פ"ל שהאוכל כולל ברוב ואסור לטלחן אלא ס"ל ג"כ בורר את האוכל לאוכל מיד ומניח את הפסולת .

אחר א"נ דלא מיתכר אלא כשסחטין מימיו לבר ואח"כ מערבין אותן אבל לסחוט מימיו למשקה אח' שרי וכו' לשחטן לתוך תבשיל דשרי .

ב חתים וענבים שנתרסקו מע"ש משקין היוצאין מהן בשבת מותרין שדם כאילו כבר נסחטו הואיל ונתרסקו ואפי' אם לא נתרסקו מע"ש אם יש יין בניגית שהענבים בתוכה אע"פ שהענבים מתבקעין בשבת בניגית מותר לשתותו בשבת שכל יין היוצא מהענבים מתבטל בין שבניגית ולא דמי לדבר שיש לו מתירין שאפי' באלף לא בטיל דה"נ יש לו מתירין אחר השבת ה"מ דאמרינן דבי כשדה דאיסור בעין מתחלה ואח"כ נתערב - בהיותו אבל הבא לא ניכר היין האסור כועלם אלא המעט מעט שיוצא מתערב מיד בין של אתמול .

ג וכן החרצנים וזגין שנתן עליהם מים לעשות תמיד מותר למשוך מהם ולשתות ואפי' לא נתן המים והיין כותמנה וזב מאליו מותר לשתותו כיון שנתרסקו מבע"י .

ד מותר לסחוט אשכול של ענבים תוך קדידה שיש בה תבשיל כדי לתקן האוכל המוכחא מילתא דלא למשקה בעי ליה אלא לאוכל ואין זה דרך פריקתו אלא כמפרד אוכל מאוכל דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי אבל אם אין בה תבשיל וה"ה בקערה שאין בה תבשיל אע"פ דקצת נראה דלא למשקה בעי להו דבקרידה או בקערה לא שתי איניש לא מוכחא מילתא כולי האי דלאוכל בעי לה ואיכא איכרא .

ה יש מי שאומר דה"ה לבוסר שמתר לסחוטו לתוך האוכל ור"ת (ד) אוסר בבוסר ורוקא אשכול שראוי לאכילה ה"ל כמפרד אוכל מאוכל אבל בוסר שאינו ראוי לאכילה לא .

ו ואפי' האוכלו בטלה דעתו אצל כל אדם וה"ל המשקה היוצא ממנו פבור אוכל מתוך פסולת דאסור .
ז לסחוט כבשים ושלקות אם סחטן לפני כלומר שסחט המשקה שצף עליהם והגבלע בהן כדי לאוכל הנבשים שמתקן בכך לאכילה אפי' לסחוט לתוך קערה שאין בה אוכל מותר דלא מפרק הוא ולא למשק' הוא צריך ואם צריך למימיהן מותר לסחוט לתוך קדר' שיש בה אוכל דמשק' הבא לאוכל דמי וה"ל מעיקרו אוכל והשתא אוכל דמותר שאפילו משום גולד אין כאן אבל אם אין בה אוכל אסור (אטו זתים וענבים ופטור מחטאת שאין זה מפרק שאין המשקה הזה יוצא מהן שלא גרל בתוכן) ולד"ת כל שהוא צריך למימיהן חייב חטאת אפי' סחט לקרידה שיש בה אוכל ולדבריו כ"ש לסחוט אשכול ענבים לקרידה שחייב חטאת .

ח והסוחט דג לצידו דינו כסוחט כבשים ושלקות למימיהן .

ט אין מרסקין את השלג ואת הברד בשבת דהיינו לשכר אותו לחתיכות (ה) דקות כדי שיחבו מימיו ואסור משום דקמוליד המים בשבת דומה למלאכה שגורא המים ועוד טעם אחד שבא יסחוט פירות העומדין למשקין .

י על כן צריך אדם לזהר בחורף שלא יטול ידיו במים שיש בה' שלג או ברד ואם יטול יזהר שלא ידחקם בין ידיו שלא יהא מרסק בידיהם אבל נותן הוא שלג או ברד לתוך כוס של מים או יין והוא נימוח מאיליו ואינו חושש כיון שאינו עושה בידיהם וכן אם הגיח בחמה או כנגד הבהמה ונפשו מותרין ולא אסורי משום גולד דגם בעודן קרושים תורת משקין (ו) עליהם לכל דבר והדי מעיקרא משקין והשתא משקין ואין כאן גולד . (ז)

יא ודורס אדם ברגליו על השלג והברד ואינו חושש שאף אם נימוח תחת רגליו ה"ל דבר שאין מתכוין ואינו פסיק רישיה .

יב אבל להטיל מי רגלים בשלג או בברד הרא"ש (ח) אוסר דה"ל פסיק רישיה שנימוח ור"ם מרוטג"ג בורג היה מתירו כיון שאין זה מוכחה בידיהם אלא מכחו הוא נימוח ודמיה לנותן שלג לתוך כוס של מים דמותר .

יג מותר לשכר והקח כדי ליטול המים מתחתיו ואע"פ שכשמשחב' יתוו ממנו חתיכות דקות שמניחים ויזובו מימיהם הוי דבר שאין מתכוין לכך ואינו פסיק רישיה וגם אין בו משום פתח דהקדש' הקרח אינו חיבור מעליא ואין כאן בנין כדאיתא לעיל סי' ש"ד .

יד אסור לשפשף הידים במלח בשבת מפני שהוא נימוח בידו ונעשה למים ורדי מוליד מים . (ט) (וע"ל סימן ש"ח סעיף ט"ז) .

טו הכחט בנגר לרוציא מים שבו אע"פ שאינו חייב משום דש שאינו דומה לדש שאין שייך דישה אלא היבא שהוא צריך למשקה הנסחט שמפרק ממנו מ"מ חייב משום מנבש הילכך אסור לפרוס סודר על פי החביות וליתן על גביו הכלי שדולק בו שמא יבא לירי סחיטה אבל הבגד העשוי לפרוס עליו מותר דלא אתי לירי סחיטה שאינו חושש לסחוטו הואיל ועשוי לכך .

טז ואסור להדק מוכן בפי הנבלי שיש בו משקין שמא יבא לירי סחיטה .

יז ספגין און מקנחין בו אלא א"כ יש בו בית אחיזה גורה שמא יסחוט בין אצבעותיו ואע"פ שגם כשיש בו בית אחיזה אי אפשר שלא יסחוט מ"מ כשבא הסחיטה ע"י בית האחיזה לא נקרא סחיטה אלא כמדויק מים כגלי מלא שכן הוא דרבו להדיק כמנו ואינו דומה למכבס .

יח חבית שפקקו בפקק של פשתן יש מי שמתיר לסתם דקב שבדופנה שמוציאין בו את היין אע"פ שאי אפשר שלא יסחוט והוא שלא יהא תחתיו כלי היין הנסחט הולך לאיבוד דכיון שאינו נתנה בסחיטה זו ה"ל פסיק רישיה דלא ניחא ליה ומותר ויש (י) חולקין ואמרו דאע"פ דלא ניחא ליה כיון דפסיק רישיה הוא אסור לכתחילה אע"פ דהולך לאיבוד והעולם נודעין היתר (יא) בדבר היבא דהולך לאיבוד יש ללמוד עליהם וזכות דכיון שהברזא אריכה ויוצא חוץ לנעדרת של פשתן שבו ואין היד מגעת לנעורת מותר מידי דההא אספת שיש לו בית אחיזה מ"מ צריך לזהר שלא יהא כלי תחת החבית בשעת שפקקין דקב כדי שיקך היין הנסחט לאיבוד ושאר דיני סחיטה עיין לעיל סי' ש"א .

יט יש מי שאומר שהאוכל תותים או שאר פירות הצובעים צריך לזהר שלא (יב) יגע בידיו צבועות כבגדיו או במפה משום צבע אבל אם צובע פתו במשקה הפירות הצובעים לית לן בה דאין צביעה באוכלין .

ך וכן מותר ליתן כרכם בתבשיל ואין לחוש לו משום צובע שאין צביעה באוכלין .

עבא

א חבילי פיאה חבילי איזוב וקורנית אם הבגיסן לעצים דרי הן מוקצין ואין מסתפקין מהם אבל הבגיסן (א) למאכל ברגמה מסתפק מהם וקצטם ואוכל ביד אבל לא בבלי דהוי עובדא דחול וכשמומללן לרכך אותם לא ימלול אלא בראשי אצבעותיו כדי שישג' מעוכרא דחול .
ב אין עושין מי מלח הרבה ביחד לתת לתוך הכבשין שבין שעששו כדי להתקין' דמי לעיבוד שדמלח מקיימו אבל יכול לעשות ממנו מעט לתת לתוך (ב) התבשיל ואם נותן בו שני שלישי מלח אסור לעשות ממנו אפי' מעט מפני שצראה נעושה (ד) מוריים לכבש בו דנים שכן דרך לעשות מוריים . (ה)

ג אסור למלח חתיכות צנון (ו) ד' או ה' ביחד מפני שנראה נבובש נכשו' והבבש אסור מפני שהוא כמבשל ועוד שהו' דומ' לעיבו' שהו' מתקן אלא מטביל כל אחת לבדה ואכלה ו"א שמתיר לטבול כמה חתיכו' צנון במלח אחת אחת לבדו ולדגיהם יחד לפניו כדי לאוכלם מיד זו אחר זו .

ד אבל בצים מותר למלחן ד' או ה' או יותר מה שצריך ביחד שאין דרך לכבשין .

ה והוקא לאוכלן מיד אבל למלח ביצה מבשלת לדגיהם וכן בשר מבשיל למלחו ולדגיו אסור דמליחה דומה לכבישה ועיבוד ו אסור למלח ביחד הרבה פלין וערשים שנתבשלו בקליפתן .

לסחוט תוחין (מי"ט"ח) הרובה לסחוט על סכר רחטנה לא הפסיד (ט"ז) וכתב כ"ץ דבוסר יחיד כשלא הגיע לפול הבגן (ה) ונקטין בסכר רחטנה (ב"ב) (ו) אבל לטבר חתיכה תחתו אף שכשמתברו נחוו תחת חתיכות דקו' שרי ולא מיתס' אלא כשמתברו כדי שיזובו חתיכו ב"י והחריטום ; (ז) חזק ל"ל קת רחיה בבזר שכבס' בתי' כנגד הע"ל דהוי כבוב ול"ד לת"ס רמ"א ב"ר סי' ק"ד בשו"ת האו"ח שנתקט' לחון לו דין כבוב דכתי' ת"ת איכא לתחית דהוי בהורה משקין לכל דבר ושי"י ב"ר סי' פ"ט בש"כ סי' י"א ב"רין צטר העגל ומלח ובטפרי ל"ד הארתי (ה) וכן הסכמת רש"י וב"ח וס"ה וכתב הרשב"א בחשבו' סי' תרכ"ג דמותר להשתין על צעט' כמ"ד שדוק' את הרשים וע"ל סי' ש"ו (ט) מותר לשפף הידים בקליפת לימוס או הלימוני עליו כשכבר נסחט לחור התאכל אבל לחתך לימוני ולשפף ידיו בלא סחיטה לחור אוכל אסור (ט"ז) כתב מ"ע מלחן קשה על לבוש הנזק סי' ה' סי"ב ע"כ ועג"ל לק"ת דהא קאמר לכתלה אסור וע"כ שם דהו"ל כוס של ערקין לרפואה מותר אף לכתלה (י"א) ורפואתו כמה מקומות שכתבתי שכתבתי בלי געורת כלל ללחח מיד חשש איכור זה (סי' זכרון) (י"ב) וכן ביוזא דס חו המכה אין ליתן עליה בגד דנקח' ס' ש"ה .

סימן שד"א

(א) וסחוטו ממי כתי שהגמון לתאכל בהמה (תוספו') והיינו בשר או יין לתאכל בהמה (ב) פי' לעשות הרבה אסור אפילו ליתן לתוך התבשיל אפי' לעבודה זה וזרעו כעשה מלאכה מתחלה התבשיל ולשבת מעט מותר כל שצריך לו לבב' זה אף שלא לעבודה זו ור"ן דנקטו לעבודה זו אורח' דמלחא דקטו ריחו שאין עושה אלא לאורו כשעושה עשה מעט וכן ל"ל תשמי' בריבוס' כד"ב ור' ירוחם דף ע"ג ע"ש הו"ק ועל זה דלא כע"ה (ג) וה"ה דמותר לשטוף על נהייו עוף ודג גלוי (ח) (ד) חזק"ל דהוי להסיק תחת כמוריים כמעט למרי נתיבסה ואסור לתת קרה לתוך לעשות טיבול בתקום תוריים גם איסור לעשות בינים קשים מבושלים עם פטור' ל'ן כמותן (ה) כתב ע"ת דבש"ס מבוזר דלס טחון שחן לכחמל לחור המים או לחור התלה מותר אפילו בתרובין ולא ידעתי למה השחטו הש"ע ע"כ ועג"ד יפה כיון הש"ע כי ל"ל דרבנן דאמרי פי' שמה שר"י דאין עושין מי מלח הרב' סחט פליגי על ר' יובי וס"ל דאסור אף צנון שחן לכתלה וכן ל"ל חונח לדינא מריבוס' פד"ב ורמ"א שם והש"ג פי' שמה שר"י דאף צנון שחן לכתלה אין היתר אלא כמעט ע"ש ודוק כי דרכי לקר' ושלח להפריך בהוכחה ולבטות הפוסקים . (ו) הכ"ח האריך וחסיק דנהגי עלתא בלא לתלת כלל אלא כל אחת מטביל במלח כשדומה לאכלה ע"כ וכ"כ בחזק"ל ב"ט היה הוה ע"ל לעשות הנוסן במלח ב"ט וכתב אף ע"ל ואלו חיד' פ"ב וכן לעג"ל פי' הש"ס שם דאסור לתלת אפי' א' דמי למעבד רק לטבול מותר ולי' נרמב"ס שם וכן מלחתי בראב"ן סי' ע"ב ז"ל ל"ל דאסור לתלת לנון בין החיטה הרבה ביחד בין חתיכה א' לבדו אלא טיבול הנוסן במלח ויאלל ע"ל (ז) אבל לתלת עליהן אסור אף בתפתי' (מריס) וכבר כתב

סימן שכ"ג

(א) והזכירה נשי"ה והטו להקל באומרים להחיל
 תן לי תורה יין חו חזי מדה או ב' מדות
 שאין מי ששם על גבו לאומרים ש' טרק חזן נדון
 וכן בא"ה הזכיר בזה ועיין ת"ס ס"ד (ב) ות"כ
 ת"ס אה"כ אבל בנ"ה שרי תוהר להזכיר עם מדה
 ביון שאין תוספת סטוס שיש לו כבר וכן נראה
 פאטע פ"י דברי רמ"ל וטעמא ביה ספיקים ביון
 שמתקן ידוע אבל ע"פ פ"י דברי רמ"ל לחומר
 גלגל לי כלי זה אבל להזכיר עם מדה אסור וכן
 פ' בג"ץ ולא ירחיק לטוף העז' ות"ס בג"ץ
 שכן פ"י הכ"ה לא דק הכ"ה פ"י בן בעור דמ"ל
 לחזן חילוק בין ת' בין ידוע ע"פ אבל לח"ה
 והוא תוהר , (ג) לשון רמ"ל היט בדבר שאין
 מלת ידוע אבל שמתקן ידוע ט' ולא הזכיר
 מדה מלה ויבט ובמתת שמה גם בתקון מתקן
 ומתקן ידוע וחפזר דעל זה כתב הגמול
 להקל חזן בתקון להזכיר מדה ות"ת יס להחזיר ,
 (ד) כתב ע"ה כ"כ בעור אבל הר"ן כתב לא יביאם
 בס"ט נח"ב ג' או ד' אבל יביאם על כפאי א"י או
 ב' משמע מדברי רוקח כרי להקל בתשאו יע"פ
 בן ע"כ ולא דק שגם ספור סי' תק"ו כתב כר"ן
 גם כתב אה"כ דין זה להזכיר חזן בשינוי קו"י
 התשאו חלף כ"ל דמ"ס דהייח להפטר לגמרי להקל
 התשאו יע"פ והוא דמ"ס למג' להקל התשאו
 בגון חבית או שק מלא פירות ת"ת יבט מ"ס
 ב"י ש' וט"ע ובגמול בעקני י' לישא חותו על
 כחפזר יסא חותו לגמרי וכן ס' לר"ן והוא ת"ס
 בת"ס ב"י ש' וזה סוגיא העור וט"ע בת"ס וכיוצא
 בזה בטעם כ"י והפטר יתחזק מה שמתה בע"ה
 סוף ס' י' הרבני ט"ע סקרי' לט"י תק"ו ע"פ
 דור"ל כי קריתו ועיין בת"י ר"ש פ' התבוא וט"ע
 (ה) כ"כ ה"ס ע"הוה תוהר ר"ש פ' התבוא ומבואר
 ע"ס דוקא כג"י כשחזן רוחץ חבל בחזן בתקוב
 שמתח' למחז' ויש רוחץ אסור וכו"כ בס' עבודת
 הקודש (ו) משמע התפנו ולין שבת וזכר (הרי"ט
 חלחלר כהר"ז חזן על דמ' ספור (ז) ואם כרי
 ע' סלא ישנו עוד אסור תכרי כ' (ח) כתב ע"ה
 ז"ל דעת הכ"ה דלפ"י לגורר שבת אסור להטיל
 חלה כדעת הלבוש ע"ל ותפיקי שגם הלבוש מבוזר
 כב"ה וזה ה"י לנורח שב' חלה בין התשאו
 מלגמ' מ' רמ"ל (ט) חפ"י בנחור וחול כיוצא
 להם תקום מבע"י ר"י ירוחם (י) אבל טחן נחור
 המי מלה להדיח ביון שחזן תתקף (ש"ת) *

סימן שכ"ד

(א) לנחורה חתום הא בעור כתב אבל נוק' ככרי
 בקב עזמו ותמלא הכלי טלא כדרך החזירה
 לר"י ור"י דוקא תבער לפי אומדן דערו אבל לא
 ימדה כלל ע"כ ואם בן חתום האיר תרכיב שני
 הדיעות ולענין הלכה הא"ע וכו"ה ספק כר"י ללא
 יתלא הכלי אבל בי"ס ס"פ חזן מין ספק בשינוי
 לקולא כמני דרבנן או יתלא בתדה עזמו ולא
 יתלא כיוני או ישער ככלי אחר ונראה שזה דעת
 הלבוש (ב) כתב מ"ע לא תלחצי לים יתירין ע"כ
 וזה

(א) וכו' ששתה מכני עכו"ם יין ורוביה להרחיכו לטהרו מאיסור יין נסך מותר להרחיכו לרברי הכל שאין זה תיקון בגוף הכלי (הגוף הכלי היתר והיין אוסרו וכשיריחו אינו מתקן מש"כ גבי טבילת כלי דהתם האיסור בגוף הכלי ומחוי כמתקן) אלא כשיסיר ממנו גוף של רעיו , מותר ליטששם הכלים בכל (ט) דבר כרי לצחצחן שאין הצחצוח תיקון כלי ומותר (ואע"ג דזמנין דגריר מיהן ואיכא משום ממתק אפ"ה שרי דכין שאינו מתקן אלא לצחצחן הוי דבר שאין מתכין מותר לר"ש דק"ל כותיה) חזן מכלי כסף בנתתיקן שאכזה לישפיעו בהן והוא מין עפר קשה מתקשה בחביות של עץ משמרי היין מפני שהוא עיקר תיקונו שהוא נורר אותו ידיים משום כמתק ואע"פ שאינו מתקן לגוררה פסק רישיה הוא דר"ש מורה ביה ביון שהבספ רך הוא אצל העפר הזאת וממתקו , ואין חופפין כלי במלח מפני שהמלח נמחה כשהוא חופף בחזקה (י)

שכ"ד

דיני הכנת מאכל לכהמה וכו' ט"ו סעיפים ,

גדולה כנגד קטנה אפי' בשבת דהא הכל של ואין שיד כן מקדיין זה על זה וליכא ג"כ משום מדה גם משום קיבוא אין כאן כון שהכל משלו אינו עושי אלא כרי להטעימן טעמא דקיבוא שידעו כמה קשה המפסיד שלו ע"י קיבוא שיפרישו ממנה ולא ירגילו בה ואין כאן שום גזל דהא הכל שלו , אסור להטיל גורלות בשבת X אפי' ע"י עכו"ם ואפילו ברבר שאין בו משום מדה ומתקל גורלה שמא יתנוב .

שכ"ג דין השאלה וקניין צרכי שבת והחזת כלים חזיקים וטבילתן בשבת וכו' י"ב סעיפים

א כל מקח וממכר אסור בשבת וכן פסק מלא בספר עזרא שקד המזכיר מחלוקת את ימים השבת מ"ס מותר לומר לחבירו מלא ליכל זה (ואפי' הוא מיוחד למד' וה"ל בשבטול הלוקח מדה של מ"ס) כמזו שהיא מלאה ומוליכה עמו לביתו ואין צריך לומר אם מביא הלוקח כלי מתוך ביתו ואיננו לו מלא לי כלי זה שיש בוזה שנינו מעוברא דמקח וממכר של חול אבל לנדור בכלי דמיוחד למדה ולשפך לתור כליו של לוקח אסור שזה כמיש דרך מקח וממכר של חול היט מקלחן לומר שכל שאינו מ"ס למדה לנמרי כגון שממעט מעט או מוסיף מעט שרי ואין בה מ"ס' גזל כשממעט שידע לבעלים שהכל רגילין בכך ב"ט' וכן המנהג פשוט למחד בכלי המיוחד למדה ולשפך בכליו של לוקח אך לא ראיתי נודרין שלא להיות המדה ואיפשר משום דכל משקה אי איפשר ישלא ירחיח מעט ועל ידי כך א"א שיכין המדה שיה בשחא אע"פ שיש בה סימן למדה מכוונת ,

ב מותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה ולמחר נמורד אותו אבל לא (א) יזכיר עם מדה כגון שיאמר תן לי מדה פלונית או חציה או רביעית ,

ג מותר לומר לחבירו תן לי כך וכך בצים או אגוזים במנין ,

ד ואפילו יחננוני יכול לומר תן לי ד' או ה' בצים או רימינים ובלבד שלא יזכיר לו סטוס דמים ולא סטוס מדה ולא סטוס דרך מקח וממכר , וכן בסטוס דמים אינו אסור אלא ככה"ג שאומר לו כך וכך דמים אני חייב לך כבר תן לי עוד בכך וכך והיו לך בידי כך וכך אבל בלא הכי שרי וכן בסטוס מדה דווקא ככה"ג אסור כגון שיאמר לך קב (ב) או קביים יש לך אצלי כבר תן לי עוד כך וכך קבין והיו לך אצלי כך וכך קבין או סאין שזהו דרך מקח וממכר שלהן אבל בלא הכי שרי ואע"ג שאין פוסקין דמים בשבת וי"ט ואין מזכירין עם מדה היינו במדת הלח כגון יין ומשקין שאין שיעור מדתן ומקחן וממכרן ידוע וצריך כיוון מדידה אבל באגוזים ורימינים וכיוצא בדם שמידתן וממכרן ידוע אלא שאיננו לו כך וכך אני צריך אפי' אומר תן לי כפשיט או בשנים וכדו"ג שרי דאין זה דרך מקח וממכר אם לא מזכיר לו הסטוס כמ"ס וכן נהנין ואע"פ שיש כותבירין נודרין לזקל כיון שאינו אלא חומר דרבנן ,

ה המביא כרי יין ממקום למקום לא יביאם ד' או ה' בסל ובקופה כדרך חול אלא יביאם לפניו או על כתפו וכיוצא בזה שיטנה מדרך חול ואפילו אין (ד) כשינוי קלות במשא ישנה לעשות הזכרא ואם אי איפשר לו לשנית כגון שזימן אירחי' הרב' וצריך למחר להביא לפניהם מותר וי"א דלמינה (ה) בהולך עריף ויותר טוב להביאם בסל ובקופה בפעם אחת מזהביאם אחת אחת כל אחד בפני עצמו ,

ו מדיחין כלים לצורר (י) היים כגון שנשאר לו עדיין סעודה לאכול אבל לאחר הסעודה ג' אין מדיחין וכלי שתיה מדיחין כל היום שנל היום ראו לשתייה , (ז)

ז ומותר להטביל כלי חדש הנקח מן העכו"ם הטען טבילה (ח) ויש אוסרין (ח) כשישידווא כמתקן כלי וירא שמים יצא את כולם דהיינו שיתן את הכלי לעכו"ם כמתנה ויחזור וישאלנו מיניו שאין יכול להשתמש בו בלא טבילה כראיתא בחלק עטרת זהב יאם הוא כלי שראוי למלאות בו מים ימלאנו מן המקוה ויעלה לו טבילה אגבה ,

ח ומותר להרחיכו לטהרו מאיסור יין נסך מותר להרחיכו לרברי הכל שאין זה תיקון בגוף הכלי (הגוף הכלי היתר והיין אוסרו וכשיריחו אינו מתקן מש"כ גבי טבילת כלי דהתם האיסור בגוף הכלי ומחוי כמתקן) אלא כשיסיר ממנו גוף של רעיו , מותר ליטששם הכלים בכל (ט) דבר כרי לצחצחן שאין הצחצוח תיקון כלי ומותר (ואע"ג דזמנין דגריר מיהן ואיכא משום ממתק אפ"ה שרי דכין שאינו מתקן אלא לצחצחן הוי דבר שאין מתכין מותר לר"ש דק"ל כותיה) חזן מכלי כסף בנתתיקן שאכזה לישפיעו בהן והוא מין עפר קשה מתקשה בחביות של עץ משמרי היין מפני שהוא עיקר תיקונו שהוא נורר אותו ידיים משום כמתק ואע"פ שאינו מתקן לגוררה פסק רישיה הוא דר"ש מורה ביה ביון שהבספ רך הוא אצל העפר הזאת וממתקו , ואין חופפין כלי במלח מפני שהמלח נמחה כשהוא חופף בחזקה (י)

דיני הכנת מאכל לכהמה וכו' ט"ו סעיפים ,

א אין כוברים התבן בכברה שיפול המוץ לארץ ולא יניחו במקום נבה כרי שירד המוץ שכל זה דרך עיבורא דחיל אגא נוטל הכברה יתמן לתוך האבוס אף על פי שדמוין נופל מאליו שרי ביון שאינו מתקן לכה ,

ב ולא ימרוך שעורים ויתן לפני בדמתו במדה אלא נוקב הוא בכרי בקב עצמו וממלא את הכלי שלא כדרך הכוידרה (א) ומשער כפי אומדן דעתו אבל לא ימדה כלל ,

ג מורסן אע"ג דהוא כר ניבול הוא ואין בו משום לישא מ"מ אין נובלין מורסן לכהמה או לתרנגלין כדרך שאובלין בחול אלא ישנה כיצד נתנין מים ומעבירים בו תרוד או מקל שתי וערב כיון שאינו ממרס בידו ולא מסבב התרוד או המקל מיתר ומנערנו מכלי אל כלי שיתערב היטב ומיתר לערב המורסן כדרכו בכלי אחד ואפי' הרבה נור או כוריים ומחלק אותו בכלים הרבה ונתן לפני כל בהמה וברמה חלקה ויש אוסרין ליתן מים ע"ג מורסן בשבת ולא אמרו שמוליכין בו המקל או התרוד שתי וערב אלא כשהיו המים נתנין עליו כבעוד וים ועיין לעיל סי' שכ"א גבי שום וחדל דהנך טעמי שייכי גם בן הכא ,

ד קשים של שבלים שקישרין בשנים או בנ' מקומות אם הם קטרים של קימא יש אוסרין להתירן אפילו כרי שתאכל מיהן דברמדי ויש (ב) מתירין להתירן אפי' קטרים של קימא כרי שתאל מהן הבהמה אבל אסור לישפיש ברם בידים כדרך שעושין באובלי בהמה יי שיהו נחזין לאוכלן דשוויי אובלא ברבר שאינו אוכל מותר לעשותו לאוכל משום צערה של בהמה , אבל מטרח באובלא כדבר שהוא ראוי לאכילה לא מרחינן ביה להבשירן ולתקנן יותר דמרחא יתירה היא כיון שיכולה לאכילה כך ,

כ"כ וי"ט לר"י דהא חז"ל אמרו וכו'
 וכן כיון המורסן על אגוזי מדיחין
 אפי' כשפשו לטבילתן טעם ריקה שיש כדו
 קשה סביב דמרחו חתנו דלחבתו דתחא לוי
 לייסד מלחח' כלטוב ע"ז סימן קכ"ה מ"ג
 הדיח טעם לחחחח' חייב' וכו' חבנ' סכ"ה
 מ"ט חלף חרובין כשפשו ככמו יבני ביתו כרי
 לטבילתן קצת מהם קשה וכו' ירמלו ר"ה ז"ל
 אפי' כ"כ מ"ה דלחח' סמו' נדמור' כיון מ"ט חלף מ"ה ח"ה

ה עינים שקצצו מן האילן ויש מאכילין אותו לכהמה בעודן לחין (ג) מתדיין ומשפשפן בהן להאבילן לברהמה שאינן ראויין לה בלא שיפשוף ונמצא שהשפשף הוא לה שווי אוכל ומותר .

ומתחנן את הדלועין לפני הברהמה * והוא שנתלשו מאתמול שאם נתלשו בו ביום לכ"ע אסורין לטלטל דכיון דלא לקטן מאתמול אקצינהו מדעתיה דרמי לנרותות וצימוקין דרחינהו בידים ואפילו ר"ש מודה דמוקצין הן ואסורין .

ומתחנן את הגבילה לפני הבלבים אפי"ל לנתבלה היום בין שהיתה מסוכנת והיתה דעתיה עלה מאתמול בין שהיתה בריאה אע"ג דלא היה דעתיה עלה מאתמול שהרי בריאה היתה הא ק"ל בר"ש דלית ליה מוקצה * ואין זה דומה למוקצה דנרותות וצימוקין דנימא דהאיל ולא שחט"י מוזתמול אקצה מדעתיה כגון נבי דילועין השאני דילועין שדרך הוא אפי"ל אם סובר שלא צריך להם בשבת הוא לוקט אותם מע"ש מספק שמא יצטרך להם בשבת וכיון שלא לקטן מאתמול דחינהו בידים מה שאין שייך לומר כן נבי נבלה בר"א נבבלה הקשה שאי אפשר להם לאוכלה בלא חתוכה דה"ל הדיתך שווי אוכלא ברבר שאינו אוכל שמותר אבל אם היתה ראויה להם בלא חתיכה אין מתחנן אותם לפני הבלבים דלמטרח באוכלא ברבר שראוי לאכילה לא מרחינן .

ה"ה גא"פ דסד"ן לאו לחבל בהה קיימי אלא נאדם ובחבלא חל"ה שרי האם דק"ל כר"ס דלית ליה חוקיה .

ב"ה והא דנבי י"ט אינו שייך להחכה הא"כ סיבה מסוכנת תע"פ כדאיתא לקתן גמ"י תק"ה סע"ף ו' היינו תע"פ תע"פ תע"פ סת ק"ל בר"ש דלית ליה חוקיה חבל נבי י"ט ק"ל כר"י דלית ליה חיסור חוקיה וע"ל סי' תר"ה סע"ף ל' וסימן תק"ה סע"ף ו' וסימן ט"י .

קשה נתי על רמ"א וכל"ה ב"ש' פ' חו' סכסוך דכ"ע ס"ל כתי ותי' ליתא קטין להחזיר (ג) דלא חוקין הם ס"ג ס"ג (ד) ה"ה כ"ה פ' א"ה נ"ב הע"ס סת' יבא ליה כתיבה קטין או ליתא קתם וסיים כ"ד לא יבא תמל ככתיב תמל"ג או ד' ימים ולא ירכין עליו ויפול בו ויפחת את פיו ויחן לתוכו כרבינו וימים בבית מדרש וכן לא יחן לפני ימים והרנוגלים לתקום סוף יומיו להתיר (ה) זה סתם בע"ה ומסקי ליתא דטתן למינהו מונות בשליו סתם להם ע"כ . כג"ה חת"ו הר"ן והב"י כ"י ויבאו ועיקר כ"ע ולכ"ו וכן בסמ"ח ס"ג פ' חו' סכסוך ובי"ח ונ"ך . (ו) ואין למחובת ביד הגה"מ סתם כג"ה (כ"ה)

סימן שך"ה

(א) ואם אין לו רשת לאכול בהר או שנתן לו מונות רכבה סבוכה יונתם אסור (ג"ה) (ב) זה לא נ"ב כ"ע גם בע"ה החזיר אף לדיון (ג) נ"ב מי"ט דר"י יונה הורה לאבא למיח לעינים שניח סתם בניית ליתחנה ושי"שאלו עתה ואם לא רובל לתנאה חתולה סל אחר שלח ע"כ וכתב הב"ח י"ג כ"ס אגודה דבעי"ה אלתר ובעי"ה סבדאו עמס חלו והדגל לומר אם תרנו להתעטף לתור היינו ליעול בעמנו והיא יניח חצות או חצון אחר ולא יעטול המכנס ולא יתכב עתה ע"כ (ד) ואם אשה דעבר ישראל אף לעלו ובע"ה רחוקה אסור (כ"י) (ה) ורקע יחיד הרב כ"ס ש"ס לשאל פת תיבדאל אחר חיה

ח וכן אין חותבין שחת ורחובין לפני בהטה בין דקה בין גסה מפני דבלא חיתוך גמי חוז לאכילה ומטרח באוכל לא מרחינן .

ט אין אוכסין את הגמל דהיינו שמאכילו בידו כ"כ עד שמרחיבין בני מעיה כאכוס ולא דורסין דהיינו שדורס לו המאכל בגרונו למקום שאינו יכול להחזירו שכל זה (ד) טירחא יתירה הוא בשבת אבל מלעיטין אותו דהיינו שאינו תוחבו לו כ"כ בעומק בגרון אלא עד מקום שיכול להחזירו משם כיצד הוא עישה מאכילה מעומד ומיסקה מעומד ונותנין כרשינין בפני עצמן וזמם בפני עצמן ופ"ה מאכילה מעומד מפני שכל זמן שאינו מרביצה אינו יכול לתחוב כ"כ ויכולה להחזיר ונותן כרשינין בפני עצמן ומים בפני עצמן שבשמיאכילין כבת אחת המים מבליעין את הכרשי' לתוך בית בליעתה בעל כרחיה .

י ומהלקטין לתרגנלים דהיינו ליתן המאכל בפיהם ונותנין מונות לפני אוזנין ותרגנלין יוניי בייתות וכן לכלב מפני שכל אילו האיל ומנדלין אותם בבית מונותן על"ך .

יא אבל אין נותנין מים ולא מונות לפני דברים ולא לפני יוניי שובך יוניי עליו שאין מונותן על"ך שהם פרחין לחוץ ומביאין לעצמן וכן לפני חזיר אין נותנין שאין מונותיו על"ך והיי טירחא יתירה .

יב ונותנין מונות לתולעת המשי שגם מונותיו על"ך שהרי אינם יכולין לצאת מן הבית חוצה אחר מונות יני מעמיד אדם כהמתו על נבי עשבים מחוברים ולא חיישינן שמא יתלש מהם בידים דאימת שבת עליו אבל לא על נבי מוקצה מפני שאיסרו קל וחיישינן שמא יתן לה ממנו בידים ודוקא להעמידה על גבי ממש אסור להעמידה אבל מותר לעמוד בפניה בענין שלא תוכל לפנות אנה ואנה אלא דרך שם .

יד גוטלין מאכל מלפני חמור ונותנין לפני שוד שאינו נמאם לשוד ואוכלו אבל אין גוטלין אותו מלפני שוד ליתן לפני חמור מפני שנמאם ברירי השוד ואינו ראוי עוד לחמור שאינו אוכל אותו וה"ל טירחא חנם . וי"א ה"ה לפני שאר מיני בהמות ליקח מלפני אחת וליתן לפני אחרת שאינה מינה אסור שאין דרכם לאוכל . (ו)

טו אסור לגרוף האכוס לפני שוד של פטם אפי"ל אכוס של כלי נזירה אטו של קרקע ובקרקע אסור דאית לאשווי גומות ואפי"ל למלק התבן מלפניו לצודין אסור .

שבה

עכו"ם שעשה מלאכה בעד ישראל ובו י"ז סעיפים .

א מותר לזמן עכו"ם בשבת אפי"ל רבי"ט אסור היינו טעמא משום שמא ירבה בשבילו זה אסור בי"ט דאיל ואופין ומכשלין בי"ט עצמו ואסור לבשל בשביל עכו"ם בי"ט דכתיב לכם אבל בשבת אין טעם לאסור דבשבת פשיטא שלא יבשל בשבילו וכע"ש אם ירבה בשבילו לצורך כחר מה בכך ומותר לתת לו מונות (א) בחצר אפילו עכו"ם שאין מונותיו על"ך מ"מ דאיל וק"ל שמפרנסין אותן מפני דרכי שלום חשיבי כמונותיו על"ך ונותנים לו לאוכל בחצר ולא כרי להוציאם לד"ה דא"כ הו"ה מתחיל להוצאה ועושה חצי המלאכה זה אסור כמו שיתבאר לקמן סימן שמ"ו בע"ה ואם נטלן העכו"ם ויצא לחוץ אין נוקצין לו ודוקא שהעכו"ם עומד בחצר אבל אם עומד בחוץ ופשוט ידיו לפניו שידוע הוא שיוצי' או ליתן לו שאר הפצים שדרכן להוציאן אסור אפי"ל עומד בפנים שהרי נותנו לו ע"מ להוציא ויעביד חצי הוצאה ואפי"ל אם החפצים של עכו"ם אסור שדרואה שנתן לו אינו יודע שהחפצים של עכו"ם ואפי"ל להשיטם לו אפי"ל לחצר ואפי"ל יחזר לו מקום מבע"י יש להחזיר בהובמו שיתבאר בע"ה ברני הוצאה מר"ה לד"ה ולדיון (ב) דלית לן ר"ה לא החמירו כ"כ .

כ"ה האיל וליתן ליה ק ר"ה דאורייתא וע"ל סימן ט"ג סע" י"ח וס"י ו' וס"ג ס"ט וס"ג ס"ד ע"ג כ' וס"ג ס"ה כ"ג ו' וס"ג ס"ה ס"ג ס"ג ר"י וס"י תק"ה סע"ג כ"י .

ב ה"כא דאיכא משום דרכי שלום או בעכו"ם אלם או לצורך מצוה נטן להוציא חמץ מכיתו בשבת שחל להיות בע"פ מותר לתת לו או לשולחו ע"י עכו"ם .

ג ומותר להחליף משבח לעכו"ם בשבת אם הוא מלבוש ויוציאנו העכו"ם מכיתו היהודי דרך מלבוש כי אין זה דרך משא ומתן וגם בישראל מותר בעניין זה אם הישראל צריך ללבושו מידו בעכו"ם מוטב הוא שיקח העכו"ם המשבח בעצמו ויניח אחר במקומו ולא יע בו הישראל דטפי נראה כמ שא ומתן בעכו"ם דבישראל נראה כמ שאילו וע"ל סוף ס"י ס"ז מדין עכו"ם המביא בשבת איזה דבר אם מותר לקבלו . (ג)

ד פת שאפא עכו"ם לעצמו בשבת יש אסורין משום מוקצ' רמדמו ליה למוקצה דנרותות וצימוקין שאסור לכ"ע דאיל ונאפה בשבת ולא אפא בע"ש הו"ה ברחא בידים * .

ג"ה וט"ל כר"ס ס"י ס"י וסימן ס"ד סע"ף ו' וע"ה דאיל לתיבא חת"ו נטון הו"ה ולא בין הכתות לא הו"ה רמי ליעטת תחת ענתו וכיון שפ"פ ס"ז חכ"ה הו"ה נא"ה כר"ס .

ה א"ל נזירה שמא יאמר לעכו"ם לאפות לו או לבשל לו ויש מתדיין האיל ואפא העכו"ם בשביל (ד) עכו"ם ולא בשביל ישראל * ובשעת הדחק (ה) או לצורך מצוה כגון סעודת ברית מילה או לצורך ברבת דמוציא יש לסמך על המתדיין אבל אסור ליתן מעות לעכו"ם מע"ש שיתן לו הפת שיאפה בשבת דאו אדעתא דישאל קעביד .

ו והא דמתדיין בשעת הדחק או לצורך מצוה במלאכה שעשה העכו"ם לעצמו ויש מתירין אפי"ל בלא דחק דניי מילי בפת דליכא למיגור ביה שמא יבא הישראל לאפות בעצמו דהכל יורעים דבישראל ואפי"ה מלאכות חמורות הן והכל נזודין בהן ולא ברשיעי עסקינן ה"ה בשאר מלאכות שעושה העכו"ם לצדו כגון ממלא מים לבהמתו או עושה כבש ומדליק נר לעצמו שמותר לישראל להשתמש בו אבל אם עשה העכו"ם לעצמו מלאכה אע"פ שהיא א"ב מלאכה אלא שאינה חמורה בעיני בני אדם דלא חשיבי ליה למלאכה כ"כ כגון שצד תנים או ליקט פירות לעצמו מן המחזיר אסורין לישראל נזירה שמא יבא הישראל לעשותן בידיו בין דלא חמירא ליה .

ז ואפילו אם ספק אם לקטן או צדן העכו"ם היום אסורין בו כיום אבל לערב לא גזרו בו כלום דליכא למיחש למידי ומותרין מיד אפילו אם ודאי לקטן וצדן העכו"ם היום .

ח ואם לקטן וצד בשביל ישראל אסורין לכל בו כיום ולערב כבדי שיעשה נזירה שמא יאמר לו להביא וכן נמי אם צד ולקט בשביל עכו"ם ישראל שצריך להמתין כבדי שיעשה נזירה שמא יאמר לו לעשותו וממעם זה נס בפת שאפה בשביל ישראל או בשביל עכו"ם ישראל אסור כבדי שיעשו ואפילו אם ספק אם לקטן בשביל ישראל או שידוע שלקטן בשביל ישראל אלא שאין ידוע אם נלקטו היום אם לא אסורים גם כן בו

ו ודאי לקטן וצדן העכו"ם היום .

ז ואם לקטן וצד בשביל ישראל אסורין לכל בו כיום ולערב כבדי שיעשה נזירה שמא יאמר לו להביא וכן נמי אם צד ולקט בשביל עכו"ם ישראל שצריך להמתין כבדי שיעשה נזירה שמא יאמר לו לעשותו וממעם זה נס בפת שאפה בשביל ישראל או בשביל עכו"ם ישראל אסור כבדי שיעשו ואפילו אם ספק אם לקטן בשביל ישראל או שידוע שלקטן בשביל ישראל אלא שאין ידוע אם נלקטו היום אם לא אסורים גם כן בו

לכך

לכל מטעם ספק איכור דאורייתא שנעשה בהן ולערב יש אומרים בכדי שיעשו יש שמתירין לערב מיד ,
 ח ודבר שאין בו חשש משום צידוד ומחומר אלא שהובא מחוץ לתחום שאין עיקר איסורו אלא מדרבנן
 ואין בו חשש איכור דאורייתא הקילו בו דהיינו שאם הביאו העכו"ם לעצמן מותר אפילו בו ביום
 אם הביאו בשביל ישראל מותר למלטו אפילו מי שדובא בשבילו אבל לאכול בו ביום אסור למי
 שהובא בשבילו שלא יאכרוהו צדה לו להביאו ולערב אסור בכדי שיעשו גזירה שמא יאמר לו להביאו
 ולאחרים מותר בו ביום ו"א (ו) דלמי שהובא בשבילו מותר לערב מיד כיון שלא נעשה בו איסור
 דאורייתא , ו"א דבכל מקום שהותר בכדי שיעשו אין הלילה עולה מן החשבתן אלא צריך להמתין
 בכדי שיעשו בבקר ביום א' מעלות השחר עד כדי שיעשו והא דשרי לישראל למלט אפילו כשהביאו
 העכו"ם לעצמו דוקא בתוך ד"א או בתוך העיר דבוקפת חומה דכולא מתא נארבע אמות דמיא והוא
 שתהא מוקפת לדירה דהיינו שנתיישבה ולכסוף הוקפה ופתם עיירות המוקפות בחוקת מוקפת לדירה הן
 דהיינו שנתיישבה ולכסוף הוקפה וסתם מבצרים אינם מוקפים לדיר' אלא להגן מן האויבים בשעת חירום ,
 ט ואם הוא ספק אם בא מחוץ לתחום אסור כמו בודאי שלא יבאו לזולל בו ודוקא בעכו"ם שאינו
 שרוי עכו בעיד אבל בעכו"ם השרוי עמו בעי'ופירות דמצויין בעיר אין לחוש מספק ואפי' אם יש לעכו"ם
 שני בתים אחד חוץ לתחום ואחד בתוך דתחום תלין להקל לומר מתוך דתחום באו ומותרין לאגל
 אפילו למי שהובא בשבילו ,

י עכו"ם שמילא' מים לבהמתו מכור שהוא רה"ל לר"ה מותר לישראל להשקות מהם בהמתו והוא
 שאין העכו"ם מכירו דליכא למיחש שמא ירבה בשבילו אבל אם מילא לצורך בהמת ישראל
 אכורים המים הללו לכל ישראל בכל מיני תשמיש אפי' לישראל אחר הואיל ואתעביד בהו אסורא
 דאורייתא ואם מילא מכור רה"ל לטרמלית דלא אתעביד בהו איסור דאורייתא מותר לאחר שלא
 מילא בשבילו , ויש מקילין ואומרים שאף אם הובאו לצורך ישראל אינן אסורים אלא לבהמת ישראל
 כיון שאינה יכולה לירד לבור ולשתות אבל הוא עצמו מותר לשתות מהם הואיל ואם היה רוצה היה יכול
 לירד בעצמו ולשתות ויש מתירין זה אפילו לכתחלה וכן נהגין היתר לומר אף לכתחלה לעכו"ם להביא
 שכר (ז) או שאר דברים דרך כרמלית או בלא עידוב מטעם זה הואיל והיו יטלים בעצמ' ללכת שם
 ולשתות ואין למחות בידן הואיל ועשיין לצורך שבת ובשעת הדחק י

יא ליקט עכו"ם עשבים לצורך בהמתו אם אינו מכירו מאכיל ישראל אחריו והוא שלא יגע בהם ולא
 יטלטלם שרדי מוקצים הם הואיל ולא לקטם מאתמול כדחאם בידים דמי וכמוקצה דגרוגרות וצמוקין'
 הם אלא כיצד יעשה עומד בפניה בעניין שלא תוכל לפנות דגה והנה אלא דרך שם אבל להעמי'
 עליהם בהדיא אסור דחיישינן שמא יטלם בידו ויאכילנה אבל אם מכירו אסור שמא ירבה בשבילו
 וכן הדין בכל דבר דאיכא למיחש שמא ירבה בשבילו אבל בדבר דליכא למיחש שמא ירבה בשבילו כגון שהדליק נר לעצמו או
 עשה כבש לירד בו שגר לאחד נר למאה וכן בכבש אחד יספיק לכל אפי' מכירו מותר ,

יב ואם העכו"ם אומר בפ' שלצורך ישראל הוא עושה אפי' אינו מכירו אסור או אפי' אם אינו אומר כן אלא שמעשו מוכיחים שלצורך
 ישבאל הוא עושה כגון שהדליק נר בביתו של ישראל והלך לו העכו"ם דודאי בשביל ישראל הדליקו אסור ,

יג ואם ליקט העכו"ם עשבים והאכילם לבהמת ישראל א"צ למחות בידו לפי שעה אבל אם תל בכך צריך למחות בידו ,
 יד עכו"ם שעשה בשבת ארון או קבר לעצמו מותר לישראל ליקבר בו לערב מיד וא"צ להמתין בכדי שיעשו ואם עשאו בשביל
 ישראל לא יקבר בו עולמית דגבי מת החמירו משום כבודו דגנאי הוא למת שיקבר בקבר שנתחלל בו שנת בשבילו שיאמרו
 עליו תמיד פלוני זה נקבר בקבר זה שנתחלל עליו שבת בשבילו ודוקא שהקבר בפרדסיא והארון על גביו שהכל יודעין שנעשה לפלוני
 ישראל וגנאי הו' לישראל שיקבר בקבר מפורס' שנתחלל בו כשבת אבל אם הוא בצניעה מותר ליקבר בו אפי' בערב והוא שימתין(ח) בכדי שיעשה
 שאם תאמר יהא מותר מיד שמא יאמר לעכו"ם לעשות לו שימצא הקבר מוכן מיד , ואפי' בפרדסיא אינו אסור אלא לאותו ישראל
 שנעשה בשבילו אבל לישראל אחר מותר ואע"ג (ט) דגבי דבר שנעשה בו איסורא דאורייתא אמרו' דאסור לכל אפי' למי שלא נעשה
 בשבילו כדא' לעיל סעיף י' שאני בלא דבקבר עצמו שהוא הקרקע לא נעשה בה איסורא אלא במה שנלקח ממנה והקרקע אינה נאסרת
 ועוד דלא אמרו' אסור לכל אלא בדבר שרוצה ליהנות ממנו בשבת עצמו כמו גבי פתומים דלעיל אבל הבא בקבר הא אין קברין בו
 הישראל אחר אלא אחר השבת ולעיל גבי מים מותרין המים לאחר השבת אפי' לאותו ישראל עצמן שנמלאו בשבילו אלא שבמת החמירו
 לגבי אותו שנעשה בשבילו כמו שיתבאר טעמא דהתירו לאחרים והוא שימתין בכדי שיעשה ואע"ג דכיון דאסור לאותו ישראל עולמות לא
 שייך באחר למיזר שימתין בכדי שיעשו משו' שמא יאמר לו לעשותו מ"מ לא חילק חכמים בדבר שנעשה בו כלאבה נכורה
 בשביל ישראל לאוסרו בכדי שיעשו ומהאי טעמא נמי אפי' כשנעשה בצניעה בשביל ישראל זה ורוצין לקבור בו ישראל אחד צריכין
 להמתין בכדי שיעשו דלא חילקו חכמים ,

טז עכו"ם שהביא חילין בשבת לספור בהם ישראל לא יספור בהם לא הוא ולא אחרים עד שימתין
 לערב בכדי שיבאו ממקום קרוב שאיפשר לומר שהביא משם , (ח)

שכח דלא ידעין מהיכן הובאו אנו תולין במקום קרוב לקלא שאם נבא לתלות במקום רחוק לא יהיה
 כאן שיעור עד כמה אבל אם ידוע בודאי שממקום פלוני הובאו בשבת ימתין לערב בכדי שיבאו מאותו
 מקום שזרז בכדי שיעשו שלהן ואח"כ מותרין בין לאחרים בין לו (י) שאין גנאי בחלילים כ"כ כמו
 בארון וקבר ועוד דסתם חלילים אין מביאין אותם לשם אדם אחד אלא לספור בהם לכמה בני אדם ולא
 חשיב כ"כ הובאו בשבילו בר"א כשהביאם דרך (יא) ר"ה שנעשה בהם איסור דאורייתא אבל אם לא הביאם אלא דרך כרמלית כיון שלא
 נעשה בהם איסור דאורייתא אין צריך לדמתן כדי שיבאו אלא לערב מותרים מיד ,

טז ואם ספק אם הובאו מתוך לתחו' או מחוץ התחו' חרששי' שמא מתו' לתחו' הובאו ואסורין בכדי שיעשו וממקום קרו' מדו' לתחו' ,

היה ב"ט יש להקל (כ"ח) (ו) הקטו מי"ט וע"ה
 ס"ס זה לקמן מי' הקטו' ס"ה חבב בס"ע
 ולבוש כסברה רחוקה וע"ה דהק' דב"ט מותר
 יותר וליחא כחומר כב"ס ס"ב להרבה שבת
 המיר יותר מי"ט בזה ולעיל דבמי' הקטו'
 מיירי בלי' י"ט שני שהחמירו קח' פוסקים להסור
 גם ביום שני כדליתא בב"י גם והשם להחמיר
 לפחות בלי' שני בכדי שיעשו אבל כשארבע ביום שני
 אפשר דמותר מיד כמנ"ל י"ט ולכ"כ כאן שני העת
 בזה מיהו כב"ה כהב דעיקר כהב"ה רחוקה היא
 דעת רוב הפוסקים וכן פסק רש"ל רי"פ' אין
 לדין מי' ח' וכו' כש"ע שבת סברה רחוקה כסתם
 וימצעם זה ל"ז יותר ולכך סתם כמי' הקטו'
 ונאן לא סב' ה"א אלא מי' להקל להם כבוד כנ"ל
 ברור ונדון הבנת הלילה יתבאר לקמן מי' הקטו'
 ס"ב (ז) אכל לא יזון לעכו"ם הבלי ולא יקח תמנו
 תשבו' תכרס' חיקן מי' קי' (מי"ט) (ח) חמי'
 פתרי' גרימין לתחזין(ה"ה)(ט) עד סוף הסעיף
 תתוב' דה"ל אסור אפילו אחרים בכדי שיעשו
 כדלעיל וס' דאסור לעולמות היסט תשום גנאי
 (י) ומי"ט ספק נרי"ף ורחב"ס ור"א"ש דגם
 במלילתם אם הובא כפרהסיה אסור לו עולמות
 (יא) מי' כב"ה דברי ש"ע אפילו איכא ספק אם
 הביאן דרך רה"ל ולמג' דעת' כב"ע להח' ככסף
 דמתקין בזה על י"א כמי' שצ"ה הדין ר"ה ליהון
 ובהו מחא כל מה שהקשה ע"ה ע"ה שהחריך ועיין
 חבל זה כמי' הקטו' (יב) חף ללעיל ס"ה בעינן
 כמי' שיעשו הי"ט בחוץ לתחום אבל כאן מיירי
 תוך התחום וכו' ,

סימן שכ"ו

(א) חכה מותרת ללבוש לבנים ולחמץ בית
 כסמרים כדירה אבל לא בבגד תשום
 פתיעה (תשו' ת"כ סי' ב' , (ב) תכ"י נרא
 ק

ג"כ רש"י דהתא חתעביד כחון איכור דאורייתא
 טון שחבילו דרך ר"ה וכל דבר דהתעביד
 ביה איסורא דאורייתא אסור נכ"ו וכן הדין עליו
 תמורה דבר שנתפס בו איסור דאורייתא ולא יבנה
 מהם ועי' בסמוך כ"ג י' וכו' סי' ט"ח ס"ב

ג"כ לו חטטתא כיוו' רחמין כסמין ודחריש
 חמיעין אנתא ועיין בסמוך סעיף י"א

ג"כ ועד דלא שייך ליהודי היסטא אלא בחמי כחור
 דחמיה אסורא כ"ס אבל בחמי טבירי' דחמיו'
 טריא כ"ס אין ש"ך (מיגור כ"ה היסטא אלו רחוקה)

שכ"ז דיני רחיצה בשבת וכו' י"ג סעיפים

א אסרו חכמים לרחוץ כל גופו בשבת בחמין ואפי' רחמיו בע"ש שרואה אומר היום רחמיו מוכיחה מילתא דתולדת דאור נינורו ואתו
 להחם בשבת ואסורים בין אם הם בקרקע בין אם הם בכלים ואפי' לרחוץ נכ' אבר ואבר לגר עד שידחוץ כל גופו אכור ואפי' לשפוך
 המים על גופו ולהשתטף אסור אבל לרחוץ בהן פניו ידיו ורגליו או שאר אברי' כל שאינו רוחץ כל גופו מותר (א) דלא גזרו בו שאין שכיח כ"כ
 כי סתם רוחץ כל גופו בר"א בחמי האור דשייך לגזור בהו אבל בהמי טבריא מותר לרחוץ אפי' כל גופו יחד דליכא כנגור בהו מידי ואין צריך
 לומר בצונגין והא דשרי בחמי טבריא דוקא בקרקע אבל בכלי לא שיאמרו בכלי נתחממו ואתי לאיחלופי לרחוץ בחמי האור ,

ב י"א הוא דשרי בחמי טבריא דוקא כשאין המקום מקודה אבל אם המקום מקודה אסור משום
 דנפיש הבלא דירידיה ואתי לדיי זיעה וגבר גזרו גם כן על הזיעה במרחץ בפני עצמה אפילו בלא רחיצה
 מטעמא דלעיל דאתו להחם בשפת * וגזרו על זיעת חמי טבריא משום זיעת שאר מרחצאות וי"א(ב)
 שאם בזיעה לא גזרו אלא בחמי האור ובחמי טבריא לא גזרו ואפילו דמק' מקודה מותר לרחוץ
 ולהזיע בחמי טבריא וטלי' האי לא גזרו דה"ל כמו גזירה לגזירה , *

ג אמת דמים שהיא חמה אסור להמשיך לתוכה אפילו מע"ש סילון של צונן פי' לא שמתערבין
 דמים צונגין שבסילון עם החמי טבריא אלא שהגניח הסילון מוקף מחיצות מכל צד וממשיכו
 כך בין המחיצות תוך האמה של חמי טבריא כדי שיתחממו המים צונגין שבסילון מחמת חמי טבריא וזה רומה למטמין בדבר המוסף
 הבל בשבת שאסור להטמין כדלעיל סימן רנ"ו ואם פי' הסילון יוצא מחוץ לאמה ומימיו נשפכין לעקא שבקרקע והמשיך לתוכו אפי'
 המים שנבנסו לה מע"ש אסורין ברחיצה ובשתייה כאלו החמם בשבת כדן דמטמין בדבר המוסף הבל שאסור באבילה ,
 ד לא ישתטף אדם בצונן כל עפי' ויתחמם כנגד המוחה מפני שהמים שעליו מתחממין בשבת אצל האש שהוא אסור דלא נרעי מכלי
 ראשון

ראשון שאסרו לעיל כ"י ש"ח סעיף ב' ועוד שנמצ' ברוחץ כל גופו בחמין וכבר אמרנו בסעיף א' שחכמי' אסרו לרחוץ כל גופו בחמין אבל מותר לחמם גופו תחלה אצל האש ולהשתטף אחר כך בצונן דבכה"ג לא נזרו שאין דרך רחיצה בכך ועוד שאין המים מתחממים כ"כ כמו בבלי ראשון .

סימן שצ"ז

(א) כתב ע"ת חתם סופר על כל המ"ל שחממין כיון שיהיה חם ויחמם חמין אחר חמין כ"כ רב שמואל עבדו ל"י חיי"ק בס"ד דכספא ככ"ל ולגל"ד כרו' ונשאו דך דרב שמואל בסוף פ' החבית מירי ענינו ונראה ולכבוד שבת היה עובד הכספא ולא דנעיק מיוחד לך והמ"ס תבילו לטרוח מהלכה כרשב"ג דתחיר לטיע ונראה והשאל' מהם דמסקו כל הפו' כרשב"ג נגד רנ"ג .

סימן שצ"ח

(א) אפילו שנים יכולין לעשות מלאכה אחת כמו בשל הבת ה"ב וחס לא רוב החולה לעשות כוונ' אחר סכ"א הסיוע של שעות ואם החולה אחר לידו א"ל נהרסה פלוגת והרופא מותר שזקוקו שחמין לרופא אבל כחומר הרופא שאין לך שחמין להו"ב (המ"ל רנ"ג) (ב) וכתב בכ"ג דתנ"ב (למ"ד ור"ל וס"ה) (ג) פי' חולעת קטנה ויחמם חמין וכדכ"ל לכ"ד חולעת ח"ד עד שהיא כמו חבית קטנה וכמהים כנ"ל בחוק המים חולעת

ה ודווקא כל גופו לא ישתטף אבל משתטף אדם בצונן פניו ידיו ורגליו ופיתחממין כנגד המדורה בעוד המים עליהם כיון שדם מועטים אינם מתחממים הרבה ועוד דהא אפילו לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין מותר ולא נזרו ביה כמו שנתבאר בסמוך סעיף א' ויש אוסרין אפי' בפניו ידיו ורגליו דכיון שמחממן כנגד האש היישיגן שמא יבא להחם חמין אצל האש לרחוץ בהן פניו ידיו ורגליו לפיכך יודר אדם שלא יחמם ידיו אחר הגטילה אצל האש אם לא ינגבם יפה תחלה .

ו מותר לחמם בנר בשבת וליתנו עד בטנו לחממו אבל אסור ליתן על גב בטנו כלים שיש בהם חמין ודבר זה אפי' בחול אסור מפני הסכנה שעומים שדם רותחין ויששכב עליו ויסתכן .

ז הרוחץ כנגד (ג) בשבת צריך שינגב גופו יפה כשעולה מן הגדר כדי שלא ישארו עליו המים הרבה ויטלטלם ד' אמות בכרמלית לפי שהעולה מן הרחיצה יש ריבוי מים על גופו ויש בהם טלטול רב אבל התלך אפי' בר"ה ומטר סחף על ראשו ועל לבושו לא הקפידו לגזור עליהם אפי' בר"ה מפני שדם מועטים .

ח מותר אדם לטבול בשבת מטומאתו ואינו הומה לטבילת כל דאסור משום מתקן מנא . וה"ג הרי מתקן גופו שאני הבא שצראה כמיק' ואפי' אם טובל במים סרוחים לפעמים אדם בא בשרב ומיקך עצמו במים סרוחים ואפי' בימות הגשמים דליכא למימר דמיחזי כמיקך נראה כיווד לרחוץ עצמו מטיט וצואה שבגופו ואפי' במים רעים וסרוחים לפעמים הוא רוחץ בהם הטיט והצואה שעליו והריח רע עובר ממנו במסתפג .

ט דברים המשירי' את השער המעורבים עם דברים שאין משידין אם הרוב ח"א מדברים המשירי' את השער אסור לרחוץ פניו ידיו ורגליו בהם ודאי הם משידין את השער כיון שהם רובא כמותן הדברים ואפי' אינו מכין אלא לרחוץ וה"ל דבר שאין מתכוין הוי ליה פסיק רישיה ואם אין הרוב מן הדברים המשידין מותר לרחוץ בהן פניו (ד) ידיו ורגליו אע"פ שאיפשר שישירו ה"ל דבר שאין מתכוין ואינו פסיק רישיה כיון שאין הרוב מן הדברים המשידיים .

י מותר לרחוץ ידיו במורסן בשבת ל"מ אם הם מוגבלים מע"ש שמוחר שאין זה גיבול מה שמרסק אותן בשבת אלא אפי' ליקח מורסן יבש בידו בשבת וישפך עליהם מים בידו ורחוץ כך מותר גיבול כלאחר יד הוא ושרי אבל לרחוץ ידיו במלח וכ"ש בכורי' שקדין וז"ף בל"א או בשאר חלב שנימח על ידו אסור מפני שמול' מרם המיחוי .

יא אסור ליכנס למרחץ אפי' להויע בפני עצמו וי"א דאפי' לעבור במרחץ במקום שיכול להויע אסור . יב מרחץ שסתמו נקביו מע"ש שישמור חומו למ"ש רוחץ בו מיד אבל אם לא סתמו נקביו אע"פ שמאילו החם בשבת צריך להמתין לערב בכדי שיעשו שאם לא יצטרך להמתין בכדי שיעשו יבא לחתות בנחלים בשבת לחממו צדי שירחץ מיד אבל אם נצרכנו להמתין בכדי שיעשו לא יחתה שהרי לא ירויח כלום .

יג עיר שישראל ועכו"ם דרים בה יש בה מרחץ רחצת בשבת אם הרוב עכו"ם מותר לרחוץ בה מיד במ"ט שכשיביל העכו"ם החם ואם הרוב ישראל או אפי' מחצה על מחצה אסור למ"ש לרחוץ בה עד כדי שיחם דגם מתחלה בשביל ישראלים החם אע"פ שירע שאין הישראלים רוחצים בשבת על דעת זה החמה מתחלה שירחצו בו ישראל במ"ש לפיכך צריך להמתין בכדי שיחמו במ"ש .

שכ"ז

דיני סיכה בשבת וכו' ד' סעיפים .

א גזרו חכמים ו"ל על כל רפואה שלא לעשות בשבת גזירה משום שחיקת סמנין לפיכך החישש במתניו לא יסד שמן וחומוץ שכיון שמערבן הדי זה ניכר שנעשה ל"טם רפואה ואסור כשם הך גזירה אבל סך הוא ביטול לבדו שאין סתמו עומד לרפואה ולא שייך למינור ביה מידי חוץ מבישמן ורר דמכחא מילתא לרפואה קעביד דבלא הכי אין דרך לסוך בו מפני שדמאי יקדים ואם הוא במקום ששמן ורר מצוי בו ודרך בני אדם שם לסוך בו אפי' בלא רפואה מותר ובמקום שאין נהגין לסוך בשום שמן כי אם לרפואה בכל שמן אסור דהא מכחא מילתא דרפואה קעביד .

ב סכין שמן וממשמשין ביד בכל הגוף לדגאתו וע"י שינוי דהיינו שסך וממשמש בידו ולא ימשמש אחר או יסוך ואחר כך ימשמש שוהו עובדא דחול ולא ימשמש אלא ברפיון ידים אבל לא בכח .

ג ולא מגרדין בבלי העשי לכך אע"פ שלפעמים אדם מגרר בו אפי' אינו צריך לו לרפואה אלא לגירור בעלמא וזה לא היה אסור בשבת משום עובדא דחול דזה אינו הומה למלאכה ולא לטירחא יתירה מ"מ כיון דלפעמים הוא מגרר בו ג"כ כשצריך לו לרפואה לפיכך אסור לגרר בו בשבת אפילו אין מונתו לרפואה מפני שהוא כעובדא רפואה דחול כשיעשדו משום רפואה ואמרו רבנן דגם עכשו לרפואה קעביד אבל אם היו ידיו ורגליו מטונפות בטיט וצואה יכול לגרור בו כדרכו כשאין מונתו דרפואה כפני שהוא ניכר שאיט עושה לרפואה אלא להסיר הטיט והצואה הוא עושה .

ד לא יסוך אדם רגלו בשמן וזהו בתך המנעל או הסנדל כשרם ערוך חדשים מפני שהעור מתרכך מן השמן ודמו לעיבו' אבל סך הוא רגלו ומניחו במנעל וסנדל אפי' ערוך חדשים אבל במנעל וסנדל ישן וכל מותר דלא שייך בו עיבד כיון שהוא כבר ישן וסך אדם כל גופו ומתענג בו על גבי עור ובלבד שלא יהא בשמן הגישוף מטפו שיעוד כדי לעבדו ואפי' יש בו כדי לצחצוח מותר כיון שאיט מטין לכך ואם מכין לצחצוח אסור אבל אם יש בו כדי לעבדו אף ע"פ שאיט מכין לעבדו ולא לצחצוח אסור דה"ל פסיק רישיה לגבי צחצוח . אין הצחצוח אסור מן התורה אלא מדרבנן גזירה משום עיבד לפיכך לא גזרו ביה אם אינו מכוון לכך .

שכ"ח

דיני חלה בשבת וכו' מ"ט סעיפים .

א כבר אמרנו במימן שקדם זה שגזרו חז"ל על כל רפואה גזירה משום שחיקת סמנין בר"א כשאין לו חלי אלא מיחוש בעלמא הוא דהלך ומתחזק כברי' ואז אסור לעשות לו רפואה אפי' על ידי עכו"ם גזירה ב' .

ב אבל מי שיש לו חלי של סכנה מצוה לחלל עליו את השבת והאריז הרי זה משבח והשאל הדי זה שפך דמים שבעוד שילך זה וישאל יש לחוש שמא ימות החולה או יחלש ויסתכן (א) יותר ודרי הבתוב אמר וחי בהם ולא שימות בהם שפירשו שיחיה בהם ולא שימות בהם וע"כ משמע פי' שאפי' אחרים יסיעו לזה שלא ימות בהם והיינו אפי' שיחללו את השבת או שאר עבירות בעבדו דאל"כ אלא תרצה לפרשו בלא חילול תסיע לו שיחיה בהם פשיטא דהא כבר כתוב לא תעמוד על דם רעיק וגם אין פירשו שלו לעצמו אסור כן שיחיה עצמו בהן ולא ימות כלומר הוא עצמו יכול לחלל את השבת במקום סכנה ולא אחרים בעבורו דא"כ תחיה בהם ה"ל לחי לשון נסתר הוא כלומר לאודים יאמר כן שיסיעוהם שיחיה בהן אפילו בחילול שבת או שאר עבירות הוא עצמו אתי בק"ל נ"ל .

ג ואיזה היא מכה של סכנה שמחללין עליה את השבת כל מכה של חלל דהיינו מן השנים ולפנים ושנים עצמן בכלל מחללין עליה את השבת והוקא שנתקלקל אחד מהאברים הפנימים מחמת מכה או בעתה וניצא בזה אבל מיחשים בעלמא אין נקראים מכה מיד מי שחושש בעניו ומצטער הדבה עד שרצה להציאו אומר (ב) לטי ומציאו דכך דבר שאין בו סכנה אומר לעבו' ועושה .

ד מכה של חלל אינה צריכה אומר אלא אפי' מן הפתם שאין שם בקיאות וגם החלה אינו אומר כלום עושה לו כל מה שרגילי לעשות בחלל ממאבלי' ורפואת שדם יפים לחולה ומחללין שב' ואין נשאלין כלל אב"כ כשודיעו' ומכדין באותו חולי שהוא ממתין ואינו צריך לחלל ודאי אסור לעשות לו וכ"ש אם חולה או רפוא אומר שאיט צריך שאין מחללין אע"פ שהוא מכה של חלל .

ה אבל מכה שאינה של חלל נשאלין בבקי' או בחולה ואין מחללין עליו שבת עד שיאמר אחד מהם שהוא צריך לחילול או שיעשה אצל אחד מהם סכנת נפשית ע"ל סימן תר"ח .

ו מכה שעל גב הדג וכן מי שבלע עולקה (ג) וכן מי שנשטו בלב שמה או אחד מחללי עפר הממיתים ואפי' ספק אם ממת אם לא ודרי הם כמכה של חלל ומחללין עליו .

תולד ליה שבתו ומהלך כחיסו ומהלך כחיסו ומהלך כחיסו (חל פ"ג דע"מ"ס) (ד) מותר להקיף דם ע"י עכו"ם בכתב לקדחת ונזר כל הולכים בפנימי' אפילו ע"י ישראל חזר ע"י רוב' תומח' אור"ה (ה) ונרא' מי שלא יכול לפתח עיני' ויטל ללחמן ברוק טפל ואין זה משום לרשיח אלא נפתח עינים רט"ל (ו) סברא זו כתב רת"א (ז) ומהלך ענתא פסק הב"ח שאם צריך ליה שפ"סחתם הישראל ולא על ידי העט"ס (ח) כתב מ"ע טעם בהסבון ש"ע כתב דסברא שלישית נראה וברי סברא זו רביעית הוא ע"כ ורמתי שם הב"ח הבין נכנסו ולי' ת"ח ליהא פסק דמותר לחלו חיסור דרבנן כשיש סכנת אבר וכתב בנ"ך וע"ת ואפי' לא חלה כל גטו, (ט) ואם תשים חיס בתוך פיו ורוחך בכל הדדים אף שתתערב בו רוק מפני מותר לרחוק בו עיניו וכו' (י) הב"ח המחיר דמתן לבדו או חתין לבדו מיו אסור תל"ד נשיח טיחון דבר מועט (לא) בין מהם בין יסו (כ"ח) (כ"ג) כש"ס גרס יבש ואולי דנה פשיטא שאיט טחון דתמאליס ואינו מרמא מ"ע

ז מחלק שבת על כל מכה שנעש' מחמת ברזל ועל עהין הבא בפי הטבעה ונ"ל סמיטא דווא הנקרא פלונקרי בלע"ז ועל מי שיש בו קדחת חס ביותר אי אם סינור פ"י קרח' עם קירור' מל' תסמר שער' ראשי ונ"ל (ד) .
 ח מי שאחזו דם יש בו סכנה ומקוין אותו אפי' הולך על רגליו ואפי' דווא יום ראשון שחלה .
 ט החושש (ה) בעיניו או בעין אחת ויש בו ציר או שהיו שנתו' מינו דמעות מחמת הכאב או שהיה שותת דם או שהיה בו רירא ותחלת אונלד מחליץ עליו אה דייבת .
 י כל חולה שהרופאים אומרים שחיה סכנה אע"פ שדוא על דבישר מבחוק מחללין עליו את השבת ואם רופא אחד אומר צריך רופא אחד אומר אינו צריך מחללין דספק נפשי' להקל יש כיו ייאמר שמחללין ע"פ רופא אע"פ שאינו מומחה בכל בני אדם חשובין מומחין קצת וספק נפשי' להקל וי"א (ו) דה"מ דוקא ישראלים שכיון שהוא מצווה על השבת ואומר לחללו ודאי סומך על המחמתו אבל סתם גוים שאינם רופאים אין מחויקים אותם בבקיאים .
 יא ולא ספק שבת זו בלבד היא החלה אלא אפי' ספק שבת אחרת היא החלה כגון שאמזוהו שצריך לעשו' לו רפואה זו שמנה ימים והיום שבת לא יאמרו נמהין עדי הליכה כרי שלא נצטרך לחלל עליו כ' שבתות היום ושבת הבא אלא יעשו מיר אע"פ שיצטרכו לחלל עליו שתי שבתות .
 יב ובשמחללין שבת על חולה שיש בו סכנה מישתדלין שלא לעשות הדבר ע"י עכו"ם וכוותיים וקטנים ונשים ע"י עכו"ם לא שלא יבואו לומר בפעם אחרת כי לא ידעו שם עכו"ם לא ניתן שבת לחלל על החולה שיש בו סכנה שיאמרו שדרי כבר לא היתר אלא ע"י עכו"ם וזה דטעם שייך ג"כ בקטנים

הג"ה ועד ט"ל למהימים ונכס והיטו כדו ט"ל הפ"ה שבת קלה בעיניהם וזה טעם לא שייך בני קטנים הקטנים כמגילו ילמדו וידעו מותר שבת ואיסורו .

שי אמדו בפעם אחרת שלא יהיו שם קטנים דרי כבר לא היתר לנו אלא ע"י קטנים שאינם בני עונשין ובנדולים אסור לעשות וע"י כותיים לא שלא יאמר הכותי הם כישלון אותי ובעצמם אינם רוצים לעשות איסור ויבא להתעצל בדבר או ישמט שלא לעשותו כלל וע"י קטנים ונשים לא שדרכן להיות עצלים בדבריהם ויתעצלו בדבר א"נ הא שה"נ"כ תאמר כמו דכותי האנשים רוצים לרכשיל אתי ודם לא יעשו מפני שידעו שיש איסור בתעצל או תישמט ולא תעשה * לפיכך אין עושין אלא ע"י ישראל

גדולים והירים ובני דעת וי"א דאם אפשר לעשותו בלא דחוי ובלא איחור ע"י שינוי עושה ואם אפשר לעשותו בלא איחור ועיכוב ע"י עכו"ם בלא איסור כלל עושין ע"י עכו"ם וכן נהגין אבל במקום שיש לחוש שיתעצל דעכו"ם אין לעשות ע"י עכו"ם .

י וכל הדין לחלל שבת בדבר שיש בו סכנה דרי זה משובח ואפי' אם מתקן עמו ד"א כגון שצריך לפרוס מצודה להעלות תינוק שנפל לנהר ויודע שיצור עמו דנים ויבצא בזה וכן מפקחין כל פיקוח נפש בשבת וא"צ ליטול רשות מב"ד וכל המקרים הדציל נפש בשבת דרי זה משובח ודוקא פיקוח נפש ממות לחיים דוחי בהם כתיב אבל להציל אחד כן העבירה שרוצים לאונכו שיעבור עבירה אפי' היא נחלה חוץ מע"ז ונ"ע ושי"ד אין מחללין עליו את השבת כדי להצילו שאינו מצילו כלום שאם הוא נאנס כנאנס נגמר אינו נחשב לו לעבירה מה שעושה שאינו מצווה עליה אם נאנס ואם יכול הוא להציל את עצמו אלא שרא הוא שמא יתפתה ולא יציל את עצמו ועכו"ם אינו צריך לחטוא כדי שיוכה חבירו וע"ל סי' ש"ו טעמא דנ"י עבירות ע"ז נ"ע ושי"ד שמחללין עכו"ם .

יד חלה שיש בו סכנה שהיה צריך לבשר שחטין לו וא"א נאכילנו נכילה שהיא לו איסור לאו ולא נחלל שבת בשחיטה שהיא לנו איסור סקילה כי השבת החיה היא אצל חולה שיש בו סכנה מכל האיסורים השייכים לשבת דוחי בהם . תיב ודיא אצלו כחול לכל מה שצריך ע"כ אין להאכילו בשר נכילה דהא לא הותרה נכילה לחולה בהול במקום שיש לו בשר כשר וכיון שלא הותרה לו נכילה בחול כשיש לו בשר כשר א"כ השחיטה קדמה לו בחול ובשבת היא לה השחיט' לנביה פיקוח נפש ואין דבר עובד בפני פיקוח נפש (ועוד ט"א שמא יהיה החולה קץ באכילת איסור ויפריש (ז) ויסתכן וע"ל סי' ש"ז סעיף י"ד ובסי' תר"ח סעיף ט') אב"ג. הוה החולה צריך לאכילה לאלתר והנכילה מיכנת מיר והשחיטה מתאחרת לו מאכילין איתו דגבילה ואין ממתנין לשחיטה ורפשיט וכישול זה אפי' בחול מותר .

טו אמדוהו הרופאים שצריך לנרנרת אחת ורצו עשרה וכתבו כל א' גרנרת והביאו לו כולם פטורים ואירכה נחשבים לריויים מקדימין למצות ויש להם שכר טוב מאת ה' ואפי' הבריא בראשונה .

טז אמדוהו לשתי נרנרות ולא מצאו אלא שתי נרנרות בשתי עיקצין ושלשה בעוקץ א' כדתיין העוקץ שיש בו שלשה אע"פ שאין צדיקין אלא לשנים בדי שלא להרבות בכציר' לכרות שתי עוקצין אבל אם היו שנים בעוקץ אחד וג' בעוקץ אחד לא יכרתו אלא העוקץ שיש בו שנים דלדבויי בשיעורא שלא לצורך לא מרבין ואם הרבר' בהול אין מדקדיקין בכך שלא יבא לידי דחוי ועיכוב . יז מלה שאין בו סכנה שנפל למטבב מחמת חלו או שיש לו מחוש שמצער וחלה מכנו כל גופו שאו אע"פ שדורך כנפל למשכב דמי אין מחללין עליו את השבת באיסור דאורייתא אפי' יש בו סכנת אבר אבל אומרים לעכו"ם לעשות לו רפואה ואפי' לעשות בו מלאכה נמורה כגון לבשל ולאפות דבזה לא נזרו איסור שבות דאמירה לעכו"ם דלית ביה מעשה (וע"ל סימן של"ד סעי' י"ח) לענין לחלל עליו ישראל איסור דרבנן בעצמו יש מחלוקת יש מתדיין אפי' אין בו סכנת אבר וי"א שאם יש בו סכנת אבר עושין ואם אין בו סכנת אבר עושין בלא שינוי וי"א אפי' יש בו סכנת אבר אין עושין לו דבר שדוא נסמך למלאכה דאורייתא ר"ל כגון דבר שהוא דוכה למלאכה דאורייתא כגון לכחול העין שהוא דומה לנתב זהו איסור ע"י ישראל אלא ע"י עכו"ם אבל דברים שאין בהן כסוך למלאכה דאורייתא כגון לדעלות האוזן ואונקלי שהוא דאורייתא זהו ג"כ אסור ע"י ישראל אלא ע"י עכו"ם אבל דברים שאין בהן כסוך למלאכה דאורייתא כגון לדעלות האוזן ואונקלי ולהחזיר הישר שאילו אינה דומים למלאכה דאורייתא וגם ליכא למיגור בהו מישום שחיקת סמנין שאין דברים הללו נעשים ע"י סמנין כגון אילו ויבצא בהן אע"פ שיש בהו מישום עובדין דחול או מירחא יתירה וכ"הג אפי' מותר לעשותן הישראל בעצמו אפי' אין בו סכנת אבר וסברא זו (ח) עיקר ומותר לומר לעכו"ם לעשות תבשיל לקטן שאין לו מה לאכול דסתם צרכי קטן כחולה שאין בו סכנה דמי וכל שאסור לעשות ע"י ישראל גם החולה עצמו אסור לעשותו אבל בשעושה לו העכו"ם מותר לחולה לכייעו קצת כגון כשכחל העט"ס ענינו מותר לפתח ולקמון העין שתכנס החול בתוכו דמסייעו כגון זה אין בו ממש דבלאו הכי נמי מתעבדא .

יח הקיז דם ונצטנן סכנ' היא ועושין לו מחרה אפי' בתקופת תמוז י
 יט חולה שאין בו סכנה מותר לאכול מה שבשיל העכו"ם בשבת ואין בו מישום בישולי עכו"ם ילא אמרינן אע"פ דדחוי שבת אצל החולה שאין בו סכנה בענין אמירה לעכו"ם לא נתיר לו המאכל שיש בו בעצמו איסור מישום בישולי גוים דהא בחול אין מתירין לו בישולי עכו"ם לחולה שאין בו סכנה בשבת מתירין לו שלא יבא בישולי עכו"ם חמור ממעשה שבת שנעשה ע"י עכו"ם .

ך אין ניתנין יין לתוך העין שנראה לכל דמשום רפואה עביד ליתנו על גביו אם פותח וסגר העין כדי שירד לתוכה אסור דמוכחא מילתא דלרפואה עביד אבל אם אינו פותח וסגר מותר דאמרינן לרחיצת העין בעלמא עביד ודוק (ט) תפל אפי' על גביו אסור דמוכחא מילתא דלרפואה עביד דאילו לרחיצה מאים .

כא שורה אדם קלורין מע"ש ונתן לו על גב העין שאיט נראה אלא כרוחץ ולא חיישין מישום שחיקת סמנין דכיון שלא התירו לו לשרותן אלא מע"ש איכא הכיר והוא דלא עמיץ ופתח עניו שנראה דמשום רפואה עביד וכן שורה אדם פתי בין אפי' בשבת ונתנו על גב העין והוא דלא עמיץ ופתח דמוכחא מילתא דלרפואה עביד .

כב מעבירין גילדי המכה וסמין אותו בשמן אבל לא בחלב מפני שהוא נימוח דה"ל מוליד ואפי' בנמר מכה דליכא צערא שרי דאינה אלא לתענת אבל אין נתנין עליה שמן וחמץ מעורבין (י) יחד דמוכחא מילתא דלרפואה עביד ולא על גבי מוך שעליה אבל נוטן הוא חוץ למכה ושחת ויורד לתוכה .

כג ונותנין ע"ג מכה ספיג (יא) חתיכות בנדים יבשים וחדשים שאין בהם לרפואה אלא כדי שלא יסרטו בנדין את המכה אבל לא ישנים מפני שהם מרפאים וה"מ ישנים שלא ניתנו מעולם על המכה אבל אם היו כבר על המכה אפי' ישנים שרי דשוב אינם מרפאים כיון שהיו פעם אחת על המכה .

כד ואין ניתנין גמי (יב) על גב המכה מפני שהוא מרפא אבל נתנין עלה ע"ג המכה שאינו מרפא אלא מטמדה חוץ מעלי נפגים שהם מרפאים .

כה רשייה שנפלה מעל גבי המכה אסור להחזירה אע"פ דמשום שחיקת סמנין ליכא למיגור כיון דמאתמל דרי עלויה מ"מ נזר בה משום שמא יכח אותה שהוא אב' .

(מי"ט) (יג) דוקא סוגי אבל מודי אסור (ט"ג)
 (יד) ל"ז דוקא כשכלל לתשכב החתי מכה זו (טו)
 פ"י דמכתי לה ואינו בולע חיד אכל ת"ח אף שבוטע
 בטוין אסור שזיון דמכתי לה וכן ליל מוכח מלמך
 רש"י ברסות דף ל"ו שהוא נלשון הכנס וחו' כס
 ודוק אבל מי"ט הכין דליתו בולע ר"ל דפלטו וע"כ
 פשוט עליו דכ"י נחב דלא יכרה אף שיפלטע
 והוא כמאן אף נ"ע על כ"י דכתיב פ"ו וט"ג
 ס"פ סנהה כ"ג ט"ז תשנע דהדבר תל"י נפולטו
 או בולעו אף לרש"י (טו) הכ"י השיג על הפ"ע
 דדוקא ע"י אכילתו ודבר ולא בשמן לבר דמלכות
 כ"ס ור"ף וכן הכ"י ורמב"ם יהדלי הוא ע"כ
 ותמיהו עליו דהא כבר פרישו חו' אמינא דרש"י
 הפ"ס והנילו הוא גופי' סם דלמיגרין מותר אפי'
 כש"כ וכתמו מותר כשכלל חיד ואף דהו' סם
 כתבו עוד חו' דדוקא אכילתו בעינן ת"ח ה"ל
 רש"י לא הכי גם אשכח לפרש הכי דברי
 רי"ף ונפלטע סגן ס"ל לרמב"ם וכ"כ רמ"א פ"ח
 כ"ס רמב"ם לכן אני מותר דינה פסקו הפ"ע
 ולכונן עוד ל"ל מסתימות ט"ע ולכונן ורמב"ם דאף
 ע"י אכילתו אף היחר אלא כשכלל חיד וס"ל
 בזה דלא כפי' רש"י וכן כ"י ועוד דהא לבינו'
 חו' דה"ל דוקא בלע' בעינן כמ"ס נהג"ח כ"ס
 חו' ור' יונה פ"י ס"ד תנחנן וע"כ נחב כתיב'
 לביד ולא דק (ח) וכן עיקר דתתחנן כ"כ
 (יח) וינחל ביה לער' יהירא שכולו לטע' (יט)
 פ"י ה"י חו' סוף נלשון ערבי ובס"ל דף כ"ב
 נחב הוא לטע' ערבי והוא סם הנקרא תשע"ק
 ע"כ ואשכח דלבר נחב הטור ולכונן דאין טעין
 ט והו' כאלו כתבו כס' כיון שזה סם הוא ות"ח
 עיקר מלוי"ל (ך) דהו' נטור והוא טעמ'
 אלא ל"ל וכל טעין כהם הטימין כהם הוא בחוספס'
 ור"ף ורמב"ם ורמ"א פ"ס שמה טעמין וכ"כ
 פ"ח חו' חו' הטור בחוספס' היה
 ואין טעין בו ע"כ והוא תמוה כהרי בקיבור פסקו
 רמ"א כ"כ הטור רמב"ם ור"ף ולכונן ר'
 ירוחם דף ע"ט לא יכף טעין כמברא ע"כ גם
 סם נראה ע"ס ונ"ל כ"ס (ח"א) כ"כ חלק על
 כ"י ורמ"א ולכונן דאסור אף כשכלל לתשכב וכן
 הכ"ס בע"כ ולא נראה כי יש לדחות דבריהם
 כמ"ס ע"כ גופי' גם אשכחנתי' כ"כ רמב"ם הנגיד
 פ"ח נחב כ"י וכן עיקר (דב) כיון דאין לו תשכ
 כ"כ (מדרס) (ח) נחב חו' או או כ"כ ואלון
 תשרבין וה"ל טעמא דטור לא נחב מלא טעין
 ע"כ ונ"ע דהא כ"כ דף ס"ו מותר לטעין טעין
 ומלא כשכח כי הא דרב הונא חב"י רב כי הו'
 מפחחא חייזו תשחא ומלא ואחרי"י הכי דעל הא
 תשחא לילול ט"י תתנא אחר נמי
 הא תילחא תשנע כהו' תשריפס
 טעין ומלא עד תשריפס וימחא תתנא כשחן ונקרא'
 טעין תשחא (ד) נחב חו' ונ"ל דתתקום טעין
 נהגין כשחן כלעיל ר"ס כ"ז וה"ל אסור ע"כ
 ולעג"י כ"ו דזה לא תיקרי כ"כ אסור ע"כ
 סע"ף (יח) אכל נכריא חורב כלעיל
 אפי' יש לו טעמין כראשון כ"י וכ"כ הכ"י פ'
 סנהה טעמין (ד) קשה הא כשחן טעין דמותר
 לטעין אפי' בידים ואשכח חייזו בתקנתו טעין
 נוסבין ואין לטעין אחריו ואפי' תתקב לטעין טעין
 זיף כלעיל ס"י ס"ו ס"י דהו' נראה דאסור
 לטעין וטעין כבאר שבע דף ע"ב ורמב"ם פ"א
 ח"י עכו"ם נחב חו' שפסס נחב מותר לטעין על
 תקום הנטייה אפי' כשכח כ"י ליישב דעתו הוא
 ואף טעין הכבר תועיל טעין האילן וטעמין הוא
 חזירו לו כ"י אלא תשריף דעתו עליו ע"כ ה"ל
 הטור וט"ע ב"ד ס' ק"ע ותשנע (פ"י) דמירש
 כ"ס לוחשין ט"י טעין בו אסור כ"כ
 בטעמין כמבאר כ"י שם ולא תשכב ליה כלל זה
 חיתא על כ"י וט"ע ולכונן כ"כ על כ"י כ"כ
 ט"כ דאשכחנתי' ליה דברי הטור חו' ב"ד
 (ח) תתנא לתי טעין לו פוטנא ל"ל אסור לר"ף
 אף הכבר או כ"כ וזה גם אשכחנתי' מולא כ"ס
 תתנא ע"י דחיקה לטעין הכבר (ס"ס וס"ט) (ט)
 פ"י יין (כ"י) (ל) ואין לטעין דתירפא (מ"ט)
 ח' וה"ל

מלאכה מיד לא נזרינן אלא כשפירש ונפלה על גבי קרקע דהו' כנותן לכתחלה אבל אם נפלה על גבי
 כלי דהו' הוא כאילו לא נפלה (ת) ויחזרנה וע"י עכו"ם מותר להניחה אפי' לכתחלה ומותר אפי' לומר לגבי
 לעשות לו רטייה על מכתו או חבורתו דהא חולי שאין בו סכנה (ד) ואומר לעכו"ם ועושה (ועיין
 בסמוך סע' י"ז לעיל סמך ש"א סע' ו' כ"ב) ואסור לתת אפר מקלה ע"ג מכתו מפני שהוא מרפא
 וע"י עכו"ם מותר .

כו מנלה אדם קצת הרטייה ומקנח פי המכה חוזר ומנלה קצתה השגי ומקנח המכה אבל הרטייה
 עצמה לא יקנח מפני שהוא מרפא מותר שהוא אב מלאכה .

כו ומכה שנתרפאה ניתנין עליה רטייה בתחלה שאינו אלא כמשמרה וליכא למיחש שמא ימרח
 שאין דרך למרח אלא כדי שתתפשט הרפואה בכל המכה וכשנתרפאה תו ליכא למיחש למירוח
 שאינו מניחה אלא כדי לשמרה שלא יסרטו בנדריו את המכה .

כח המזים מירסח בשבת הדינו שפיתח השחק או המרסח אם עושה כדי לדחוב פיה כדרך שהרופאי
 עושים שמתקן לה פתח ומכניס לדפואה הרי זה חייב מ'סם מכה בפטיש שזו הוא נמך מלאכת
 הרפואה ואם מתכוין להוציא ממנה ליחה של עכשוו שבה ואינו חושש אם תחזור ותסתם מיד
 הרי זה מותר לכתחלה שאין כאן תיקון רבנן נמי לא נזרו בה שבת משום צערה .

כט מי שנפשה ידו או תלו צומתה בין כדי להעמיד הדם אבל לא בחימוץ מפני שהוא חזק ויש
 משום רפואה ואם היא מעונג אף הדין לה כמו החימוץ ואסור .

ל מי שנתפשה פתח ידו או תלו מ'סם לא יטעשפנה הרבה בצונן שזו רפואתו ורפואה אסורה
 אלא רוחץ בדרבו ואם נתרפא נתרפא .

לא ציפורן שפירש' ריבה וכן צינן שהן כמין רצונית דקית שפירשו מעור האצבע סביב הצפורן אם
 פירש רובן כלפי מעלה תוצעות אותו מותר להסיין כדי שיהא דרך שינוי אבל בכלי פטור אבל
 אסור ואם לא פירש רובן ביד פטור אבל אסור בכלי חייב חטאת מפני שהוא חיבל ומציא דם שהוא
 חייב משום נטילת גשמי' א"ל מפני שהוא תולש כמו תולש כנפוחי"ב משום נזו ובפירשו רובוהי כאלו נתלש
 כולן ובפירשו כלפי מעלה יהתחילו לפרוש כלפי ראשי אצבעותיו ור"ת פ'י שהתחילו לפרוש כלפי
 הניף זה נקרא כלפי מעלה וצריך לחוש לטני הפירושים .

לב החושש בשניו לא ינמע בהם חומץ ופלוט דמוכחא מילתא דלרפואה עכ"ל אבל מנמנע ובוטע
 או מטבל בו כרבו וכן החושש בנרובו לא יערענו בשמן דהיינו דמשהו ליה תוך נרובו ואינו
 (טז) בולעו וזה אסור משום רכיון דלא בלע ליה מוכחא מילתא דלרפואה עכ"ל אבל בולע (טז) הוא
 שמן יאם נתרפא נתרפא .

לג הנוח מנאב לב שרפואתו לינק חלב מן הבהמה מותר לינק בשבת ממנה דמפרק כלאח"י הוא ובמקום
 צערא לא נזרו בה רבנן וי"א (יז) דוקא בצער של חילי אבל אם אינו נוח אלא רוצה לינק מתוך
 רעבון מחמת צער רעבון לא התירו לינק ואסור בשבת ובי"ט מותר .

לד לא תקלח אשה חלב מדריה לתוך הג'ס או לתוך הקרירה ותניק את בנה דהו' מפרק ומלאכה שצריכה
 לגופי' הוא כיון ששכנסת לתוך הג'ס או הקרירה .

לה אבל מותר לקלח חלב מדריה כדי שאחו התניק את הדר ויניק דהו' ליה מלאכה שאינה צריכה
 לגופה אבל אסור להתו מתלבה לרפואה על מי שנשף בו רוח רעה שאין בו סכנה (יח) דעל
 כל רפואה גזרו .

לו אין לועסין מסטבי (יט) ולא שפין בו (ך) השניים משום רפואה ואם מכוין לריח הפה מותר
 לו כל אוכלין ומשקין שהם מאכל בריאים לא נזרו בהן משום רפואה ומותר לאוכלן ולשתותן אפי'
 אין טונתו אלא לרפואה אע"פ שהם קשים לקצת דברים ומכחא מילתא דלרפואה עכ"ל אפי' שרי כיון
 שדרך בריאים לאוכלן ולשתותן וכל שאינו מאכל ומשקה של בריאים מי שיט לו מוחש בעלמא והוא
 מתחזק והדך כבריא אסור לאוכלן ולשתותו לרפואה אבל אם אוכלו ושותה לרעבו ולצמא או אפי'
 לתאוה ואין לו שום חולי שרי הליכא למיזר ביה משום שחיקת סמנן שאינו עושה לרפואה חו"ה אם יש
 לו חולי שנפל (ךא) למיטב אע"פ שאין בו סכנה שמותר דלא גרע מבישולי גרם שהתירו לו כ"ש
 זה שאינו אסור אלא משום שחיקת סמנן וכיון שנפל למשכב לא נזרו ביה אע"פ שאין בו סכנה .
 לח מותר לאכול שרופים מתוקים ולנמנע ביצה חיה כדי להנעים הקול שאין זה נקרא רפואה (ךב)
 ולא נזרו על כיוצא בזה .

לט אין עושין אפיקטוזין דדיינו נרמתי קיא אפי' בחול משום הפסד אוכלן שבמעיו שמתוך
 כך הוא רעב וחוזר ואוכל מהרואם מצטער מרוב מאכל בחול מותר אפי' בסם וכישיבת אסור
 בסם משום רפואה וביד מותר שהיא שינוי .

מ החושש במצו מותר לתת עליהם טס שעירו ממנו חמוץ אע"פ שעדיין יש בו הכבד לכתא למיזר מירי'
 מא מי שנשתכר שרפואתו לסך כפות ידיו ורגליו בשמן (ךג) ומלח מותר לטעו בשבת (ךד)
 מב אין מתעמטין בשבת איזה עימול שדורסים על גופו בכח כדי שיגיע ויזיע שאסור (ךה) לחולה ליינע
 עצמו בשבת כדי שיזיע מפני שהוא רפואה ואסור לדחוק כרסו של תינוק כדי להוציא דרעי שלו
 טמא יבאו לה שקיתו סמנים המשלשלין .

מג מותר לכפות טס חם על הצפור כדי להעלותו ולהעלות אוגים בין ביד בין בכלי ולהעלות אונקלי'
 דהיינו תוך שבגד הדב שנכפף לצד פנים שכל א' מאילו אין עושין בסמנן שנחוש לשחיקה ויש
 לו צער מהם אע"פ דאית בהו רפואת ודומה לעוברא דחול אפי' התירו דבמקום צערא לא נזרו בזה .
 מד רוחצין בישי נדר ובמי חמתן ובמי טבריא ובמי היפים שנים הגדול אע"פ שהם מלחיס קצת ואינם
 ראוים כל כ"י לרחיצה אם לא לרפואה מ"מ כיון שדרך לרחוץ בהם לפעמי' אפי' בחול לרחיצה בעלמא
 ולא לרפואה מותר לרחוץ בהם בשבת ולא מוכחא מילתא דלרפואה עכ"ל אבל לא במים הרעים שנים הגדול ובמי משרה שהם מאוכים ואין
 דרך לרחוץ בהם אלא לרפואה דוקא ששוה בהם אבל אם אינו שווה בהם מותר (כו) שאינו נראה אלא כמילך

מה לוחשים על נחשים יעקדכ"ס שלא יזיף ואין בכך משום צידה (כו) שאין זה דרך צידה
 מי נותנים כלי ע"ג העין בשבת לקרן הוא שיהי' כל הניטל בשבת .
 מז עצם שיצא ממקומו מחזירין אותו .

מח אסור להניח בנד על מכה שיוציא ממנו דם מפני שהדם יצבע אותו וצובע אב מלאכה היא ואסור להוציא דם מהמכה או להניח
 עליה דבר המושך (כח) לוח' ודם דה"ל מפרק הלכך אם יש לו מכה יש לרחוץ המכה תחל' במים או ביון (כט) להעביר דם שבמכה
 ולא יצבע דם שעל פי המכה את הגבר וי"א שכורך תחלה עכביש (ל) על המכה ומכסה בהם כל הדם וכל החבורה ואח"כ בודך
 עליו סמרטוט .

מט אסור לשום פתילה בפי השבעת כדרך שנהגין לעשות למי שהוא עצור אלא א"כ ישנה מעוברא לחול לעשות כלאחר יד דהיינו
 שיאחזט בישתי אצבעותיו ויניחו בנתת .

שבת על מי מחללין שבת וכו' סעיפים

א כל פיקוח נפש דוחה שבת כמו שאמרנו פעמים מרובות וחי בהם ולא שימת בהם והוריו דהי זה המשכח אפי' נפלה דליקה להצר
 אודת

סימן שד"ט

(א) וה"ה אפי' פירכו רובם וכולם הן אחר... (ב) אפי' פירש אחד (א) מהם לחצר אחרת ולא ידעין אם ישראל אם עכו"ם ונפל עליו שם מפולת... (ג) מי שנפלה עליו מפולת ספק חי ספק מת ספק הוא שם ספק אינו שם ואפילו את"ל שהוא שם ספק עכו"ם ספק ישראל מפקחין אע"פ שיש בו כמה ספקות... (ד) ואפי' מצאודו מרוצץ שאין יכול לחיות אלא לפי שעה מפקחין להחיותו איתה שעה ובדקין עד חוטמו ואם לא הרגישו בחוטמו חיות או ודאי מת דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו ל"ש פגעו בראשו תחלה או ברגליו תחלה... (ה) ואפילו היו שנים או יותר ומצא העליונים מתים לא יאמד ודאי כבר מתו התחתנים אלא בורק עליהם שמא עדיין חיים הם... (ו) עכו"ם שצרו על עידיה של ישראל אם באו על עסקי ממונן אין מחללין עליהם את השבת בא על עסקי נפשות או אפי' סתם ספק נפשות להקל ויוצאין עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת ובעיר הסמוכה לספר אפי' לא באו אלא על עסקי תבן וקש מחללין עליהם את השבת ואפי' (ב) עדיין לא באו אלא ממשמשין לבא שכין שהעיר סמוכה לספר בקל יוכלו להמלט ואם לא יעשו רצונם יתחילו מיד להרוג... (ז) וי"א שבזמן הזה אפילו בכל מקום אפי' לא (ג) באו אלא על עסקי ממונן מחללין שחוקה אם לא יניחום ישראל לשלול שלל ולבזו ממונן ידרגו והיו עסקי נפשות ומ"מ הבל לפי הענין... (ח) הרואה ספינה שהיא מטורפת בים ויש בה ישראל וכן גדר שוטף או יחיד נדרף מפני עכו"ם מצוה על כל האדם לחלל עליהם את השבת כדי להצילם (ד) וכל היוצאין להציל חוזרים למקומם אפי' בכלי זינים שלא להגשילם לעתיד לבא (ה)

סימן ש"ל

(א) ואם חסדינו לה דלומרם מי אינה נריכה... (ב) אפי' פירש אחד (א) מהם לחצר אחרת ולא ידעין אם ישראל אם עכו"ם ונפל עליו שם מפולת... (ג) מי שנפלה עליו מפולת ספק חי ספק מת ספק הוא שם ספק אינו שם ואפילו את"ל שהוא שם ספק עכו"ם ספק ישראל מפקחין אע"פ שיש בו כמה ספקות... (ד) ואפי' מצאודו מרוצץ שאין יכול לחיות אלא לפי שעה מפקחין להחיותו איתה שעה ובדקין עד חוטמו ואם לא הרגישו בחוטמו חיות או ודאי מת דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו ל"ש פגעו בראשו תחלה או ברגליו תחלה... (ה) ואפילו היו שנים או יותר ומצא העליונים מתים לא יאמד ודאי כבר מתו התחתנים אלא בורק עליהם שמא עדיין חיים הם... (ו) עכו"ם שצרו על עידיה של ישראל אם באו על עסקי ממונן אין מחללין עליהם את השבת בא על עסקי נפשות או אפי' סתם ספק נפשות להקל ויוצאין עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת ובעיר הסמוכה לספר אפי' לא באו אלא על עסקי תבן וקש מחללין עליהם את השבת ואפי' (ב) עדיין לא באו אלא ממשמשין לבא שכין שהעיר סמוכה לספר בקל יוכלו להמלט ואם לא יעשו רצונם יתחילו מיד להרוג... (ז) וי"א שבזמן הזה אפילו בכל מקום אפי' לא (ג) באו אלא על עסקי ממונן מחללין שחוקה אם לא יניחום ישראל לשלול שלל ולבזו ממונן ידרגו והיו עסקי נפשות ומ"מ הבל לפי הענין... (ח) הרואה ספינה שהיא מטורפת בים ויש בה ישראל וכן גדר שוטף או יחיד נדרף מפני עכו"ם מצוה על כל האדם לחלל עליהם את השבת כדי להצילם (ד) וכל היוצאין להציל חוזרים למקומם אפי' בכלי זינים שלא להגשילם לעתיד לבא (ה)

סימן של"א

(א) חייב דבי' סיון רמ"ו ספק האנוס חמץ... (ב) אפי' פירש אחד (א) מהם לחצר אחרת ולא ידעין אם ישראל אם עכו"ם ונפל עליו שם מפולת... (ג) מי שנפלה עליו מפולת ספק חי ספק מת ספק הוא שם ספק אינו שם ואפילו את"ל שהוא שם ספק עכו"ם ספק ישראל מפקחין אע"פ שיש בו כמה ספקות... (ד) ואפי' מצאודו מרוצץ שאין יכול לחיות אלא לפי שעה מפקחין להחיותו איתה שעה ובדקין עד חוטמו ואם לא הרגישו בחוטמו חיות או ודאי מת דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו ל"ש פגעו בראשו תחלה או ברגליו תחלה... (ה) ואפילו היו שנים או יותר ומצא העליונים מתים לא יאמד ודאי כבר מתו התחתנים אלא בורק עליהם שמא עדיין חיים הם... (ו) עכו"ם שצרו על עידיה של ישראל אם באו על עסקי ממונן אין מחללין עליהם את השבת בא על עסקי נפשות או אפי' סתם ספק נפשות להקל ויוצאין עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת ובעיר הסמוכה לספר אפי' לא באו אלא על עסקי תבן וקש מחללין עליהם את השבת ואפי' (ב) עדיין לא באו אלא ממשמשין לבא שכין שהעיר סמוכה לספר בקל יוכלו להמלט ואם לא יעשו רצונם יתחילו מיד להרוג... (ז) וי"א שבזמן הזה אפילו בכל מקום אפי' לא (ג) באו אלא על עסקי ממונן מחללין שחוקה אם לא יניחום ישראל לשלול שלל ולבזו ממונן ידרגו והיו עסקי נפשות ומ"מ הבל לפי הענין... (ח) הרואה ספינה שהיא מטורפת בים ויש בה ישראל וכן גדר שוטף או יחיד נדרף מפני עכו"ם מצוה על כל האדם לחלל עליהם את השבת כדי להצילם (ד) וכל היוצאין להציל חוזרים למקומם אפי' בכלי זינים שלא להגשילם לעתיד לבא (ה)

ש"ל

דיני יולדת בשבת וכו' סעיפים

אחרת וירא שתעבור לחצר זו ויבא לידי סכנת נפשות כגון חולים ותקנים שלא יוכלו לברוח או כיוצא... בזה דבר של סכנה שיוכל לבא ע"י הדליקה יוכל לנכות בשבת כדי שלא תעבור... ואין הלכין בפיקוח נפש אחר הרוב שאפי' היו תשע עכו"ם וישראל אחד בחצר לא מבעי' באותו חצר דפשיטא שאם נפל שם מפולת עליהם שפוקחין דה"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי אלא אפי' פירש אחד (א) מהם לחצר אחרת ולא ידעין אם ישראל אם עכו"ם ונפל עליו שם מפולת מפקחין כיון שנשאר קביעות הראשון במקומו חשבינן ליה כמחצה על מחצה אבל אם נעקרו טגס ובשעת עקירתם פירש אחד מהם לחצר אחרת ונפל עליו שם מפולת אין מפקחין כיון שנעקר קביעות הראשון ממקומו אמרינן כל דפריש מרובה קפריש... מי שנפלה עליו מפולת ספק חי ספק מת ספק הוא שם ספק אינו שם ואפילו את"ל שהוא שם ספק עכו"ם ספק ישראל מפקחין אע"פ שיש בו כמה ספקות... ואפי' מצאודו מרוצץ שאין יכול לחיות אלא לפי שעה מפקחין להחיותו איתה שעה ובדקין עד חוטמו ואם לא הרגישו בחוטמו חיות או ודאי מת דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו ל"ש פגעו בראשו תחלה או ברגליו תחלה... ואפילו היו שנים או יותר ומצא העליונים מתים לא יאמד ודאי כבר מתו התחתנים אלא בורק עליהם שמא עדיין חיים הם... עכו"ם שצרו על עידיה של ישראל אם באו על עסקי ממונן אין מחללין עליהם את השבת בא על עסקי נפשות או אפי' סתם ספק נפשות להקל ויוצאין עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת ובעיר הסמוכה לספר אפי' לא באו אלא על עסקי תבן וקש מחללין עליהם את השבת ואפי' (ב) עדיין לא באו אלא ממשמשין לבא שכין שהעיר סמוכה לספר בקל יוכלו להמלט ואם לא יעשו רצונם יתחילו מיד להרוג... וי"א שבזמן הזה אפילו בכל מקום אפי' לא (ג) באו אלא על עסקי ממונן מחללין שחוקה אם לא יניחום ישראל לשלול שלל ולבזו ממונן ידרגו והיו עסקי נפשות ומ"מ הבל לפי הענין... הרואה ספינה שהיא מטורפת בים ויש בה ישראל וכן גדר שוטף או יחיד נדרף מפני עכו"ם מצוה על כל האדם לחלל עליהם את השבת כדי להצילם (ד) וכל היוצאין להציל חוזרים למקומם אפי' בכלי זינים שלא להגשילם לעתיד לבא (ה)

יולדת היא כחולה שיש בו סכנה ומחללין עליה את השבת לכל מה שהיא צריכה קדיין לה חכמה ממקום למקום ומילדין אותה ומדליקין לה את הדבר אפי' היא סומא ואפי' אין הגשים המתעסקות עמה צריכות לגר שהיו יכלות להתעסק עמה כל צרכה בלא גר אפי' מדליקין גר בשבילה שאע"פ שהיא אינה רואה מתיישב לבה יותר כשיודעת שיש כאן גר שאומרת אם יש דבר הצריך לי חברתי רואה ועושה ומ"מ בכל מה שיכולין לשנות משנין כגון אם צריכין להביא לה כלי דרך ר"ה מביאה לה חברתה תלוי בשערה וכן כל כיוצא בזה... אבל עכו"ם אין מילדין אותה בשבת אפילו בדבר שאין בו חילול שבת אע"פ דבחול מילדין אותה היינו משום איבה אבל בשבת ליכא איבה דיכולין דומר לה דידן דנטרא שבתא מחללינן עליה שבת אחון דלא נטרותין שבת אסור לן לחלל שבת עבודיינו... ונקראה יולדת לחלל עליה שבת משתשב על המשבר או משע' שהדם שותת ויורד או משעה שחברותיה נושאות אותה בזרועותיה שאין בה כח להלך כיון שנראה אחד מאילו מסיכנת היא ומחללין עליה את השבת... ואחר שילדה כל ג' ימים הראשונים אפי' אמרה אינה צריכה מחללין עליה את השבת אם נראה (א) לחברותיה שצריכה שעדיין מסכנת היא מג' ועד ז' אם אמרה היא איני צריכה אין מחללין סתמא מחללין מכאן ואילך אפי' אמרה היא צריכה אני אין מחללין עליה אלא הרי היא עד שלשים יום כחולה שאין בו סכנה שאומר לעכו"ם ועושה (ב)

היושבת על המשבר ומתה מביאין סכין בשב' אפי' דרך ר"ה וקורעין בטנה ומצויאין הולד שמא ימצא חי שאפי' ספק פיקוח נפש בזה שלא היה עדיין בחוקת חי מעולם רוח' שבת ואנו אין נהגין עכשיו לקדוע בטנה אפי' בחול מפני שאין אנו בקיאים במיתת האם בקרוב כ"כ שאפשר לולד לחיות וחיישין שמא ארדבה בקריעה זו נקרב מיתת האם דשמא עדיין היא חיה... עושין כדורה (ג) ליוכדת כל שלשים יום מפני שהצנה קשה לחיה ואפי' בתקופת תמוז... הולד שנולד עושין לו כל צרכיו מרחיצין אותו ומולחין אותו וטומנין השליא כדי שיהם הולד חזותין דטבור... ח וה"מ בגלד לט' או לז' שהוא בן קיימא אבל נולד לח' אינו בן קיימא או אפי' ספק (ד) בן ז' או בן ח' אין מחללין עליו אלא א"כ גמרו שערו וצפרניו שאז איפשר להיות בן קיימא אבל נולד לח' או ספק בן ז' ספק בן ח' ולא גמרו שערו וצפרניו אסור לטלטלו דוודאי לא יתקיים וכמת דמי אבל אמו שוחה עליו ומניקת מפני צער החלב שמצערתה ואפי' היא בעצמה יכול להציא בידה החלב (ה) המצער אותה אע"פ שהוא מפרק וגם הוא לה רפואה מלאכה שאינה צריכה לנופה היא ובמקום צערה לא גזרו... ט אברי הולד שנתפרקו מחמת צער הלידה מיישרים אותה והוקא ביום (ו) הלידה שהוא לו פיקוח נפש אבל בפעם אחרת אסור דמחוי כבונה... ומותר לכורטו בכגדיו כדי שלא יתעקמו אבריו... יא אם נפלה ערלת גרון הולד מותר לשאם אצבעו לתוך פיו ולסלק הערלה למקומה אע"פ שפעמים שמקיא הולד וכבר אמרנו בס' שג'ח דגרמ' קיא אסור הבא חי דבר שאין מתבטין...

שלא

דין מלה בשבת וכו' סעיפים

א מלה וצריכה דחין שבת שכן דרו"ל מדכתיב וביום הח' ימל בשך ערלתו ולא כתיב ובח' ימל תו' וביום ליל אלא לרבות יום השבת לפיכך עושין כל צרכי מילה בשבת מהלחין ופודעין ומצוצין ונותנין עליה כמין ואספלגית שאם לא יתגם יבא הולד לידי סכנה וכיון שהותרה המילה בשבת הותרה כמצותה ויכול לעשותה כמצותה מן המובחר ולחתך אפי' עוד שאם לא חתך אותה לא היה מעכב את המילה... ב הילכך כל זמן שלא סלק ידו מן המילה חזר אפי' על ציצין שאינם מעכבין את המילה דכילה חדא מצוה היא ואם סלק ידו אינו חוזר אלא על ציצין המעכבים את המילה ואילו הן המעכבין את המילה בשר החופה אפי' רוב גובהה של עטרה במקום אחד... ג כל שנמרו שערו וצפרניו מלין אותו בשב' ואפילו הוא בן ח' כגון שפ' ממנה אחר שבעל שכין שגמרו שערו וצפרניו מחזיקין ליה כרוב תולדים שהם בני קיימא ומחללין ליה אע"פ שמתם בן ח' לאו בן קיימ' הוא מ"מ כיון דחיתך המילה הבא אינו איסור דאורייתא שאם יהיה בן קיימא שפיר קמהיל ואם אינו בן קיימא הוי נמת ומחתך בשר בעלמא הוא לפיכך לא אסרו למחלו ואם לא גמרו לו שערו וצפרניו אפי' הוא ספק (א) בן ז' או בן ח' ואין צריך לומר בן ח' ודאי אין מלין אותו בשב' אע"פ שאין בו איסור דאורייתא במילתו דמחתך בשר בעלמא הוא אם אינו בן קיימא לא רצו חכמים להתיר לטלטלו במקום שקרב לוודאי הוא שאינו בן קיימא שהרי לא גמרו שערו וצפרניו וגם הוא בספק בן ח' ששצמו אינו בן קיימא אבל אם הוא בן ז' ודאי אפי' לא גמרו שערו וצפרניו מלין אותו דסתמא הוא בן קיימא... ד הוא דמילה דוחה שבת בזמנה שהוא יום השמיני אבל שלא בזמנה כגון שהיה חולה והמתין לו עד שהבריא אינו דוחה שבת דביום השמיני כתיב ביתורא דשבת... ה ומדכתיב ערלתו דמשמע מיעוטא ערלתו שלה ולא ערלתו של אחר אח"ל שבא למעוטי ספק ערל לפיכך אמרו אנררונינים שהוא ספק גבר ספק נקיבה או נולד בין השמשות דה"ל שבת ספק ומנה ספק אינו זמנה דשמא ביום ז' נולד אין מלין אותו בשבת אלא דחין

ג עשבים בין לחים בין יבשים כוותר (ג) ללכת עליהם אע"פ דאפשר אנב הילוכו תולש מהם דוי ליה דבר שאין מתכוין ומותר דלאו פסיק רישיה הוא אבל האוכלים בנות אסור להם ליטול ידירם על העשבים שמשקין אותם שגדלו אע"פ שאינם כבונים פסיק רישיה הוא והילכך טוב להחמיר ולהרהר שלא לאכול ולשתות כלל בנות בשבת וי"ט אם ישתמש עם במים דבקישי ליהדר שלא יפלו מים עליהם בשעת שתייה או בשעת נטילת ידים אבל מי רגלים או שאר (ד)

ה עשבים אין לחוש בהם ומותרין לרטיילן עליהם לנתח' שאינן מצמיחים כי אדרבה מבעים אותם מצמח ד יש ליהדר כלהשליך ודעים במקום ידית גשמים שסופן להצמיח וה"ל זורע ואע"פ שאין מתכוין פסיק רישיה הוא ואם ישליך לתרגלים לא ישליך אלא כשיעור שיאכלו בו ביום או ליומים ואם הוא במקום דריסת רגלי בני אדם מותר שאין סופן לצמח ואין בו משום זורע .

ו עשבים שעלו על און הבלי מלחות הכלי חשובין כמחוכרין לקרקע והתולשין בשבת חייב .
ז עשבים שתחבן בעפר מבע"י כדי שיהיו לחים מותר לאחוז בעלץ הבגולין ולהציאן אע"פ שלא הוציאן פעם אחת דאי משום גומא כבר היא עשייה בחל ומשום מוזי העפר ומטלטלה נמי ליכא דהוי טילט' כלאחר יד שמעצמה היא מזוזה והוא שלא השרישו שאם השרישו היה ליה תולש ממש כגידולו וגם צריך שלא נתבונן מתחלה שישרשו אבל אם נתכוין לזרעה דהיינו שישרשו אסור לתולשן אף על פי שערין לא נשרשו .

ח ואסור לתולש דבר אפי' מעציץ שאינו נקיב ששם הוא נידולו .

ט ואפי' העציץ עצמה אע"פ שאינה נקיבה יש ליהדר מלטלה מעל גבי הקרקע ולהניחה על גבי יתרות או איפכא בין שהיא של עץ בין שהיא של חרס מפני שבעוד שהיא ע"ג קרקע היא יונקת ליחות יותר מן הארץ וכשהוא מנביחה ה"ל כתולש שממעט יניקתה וכן איפכא שנטלה מעל גבי היתירות ומניחה על גבי הקרקע ה"ל כזורע שמרבה יניקתה ואסור יחוד של אילן שנפשח מע"ש מן האילן ובו פירות מותר לתלוש הפירות ממנו בשבת שאין זה תולש ממקום גידולו כיון שמעכשיו לא יוכל לגדול עוד שנפכד ליחותו .

י צינור המקלח מים מן הגג שעלו בו קשים ועשבים שסותמים ומעכבים קלוחו ומימיו יוצאין ומהפשיטין בגג דולפין לבית ממעבן כרגליו (ה) בצנעה רכין דמתקן ע"י שינוי הוא שאינו עושה אלא כרגליו במקום פסידא לא גזרו רבנן ואע"פ שכל מה שאסור מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור היינו באיסור מלאכה דאורייתא כמו גבי שטחן בחמה אבל לא נגד העם שאם יראו יסברו שכבסן בשבת אבל הבא אפי' אם יראה חרס כרגליו הוי מלאכה כלאחר יד דאינה אלא דרבנן ובמקום פסידא לא גזרו רבנן לעשות בחדרי חדרים .

יא הדם מחובר מותר (ו) להדיח בו ולא שייך למיגור ביה שמתא יקץ שכין שאין דגאתו אלא להריח בו וזה יכול לעשותו גם במחובר לא חיישינן שמא יקץ אותו אבל אתרוג ותפוח וכל דבר הראוי לאכילה אסור (ז) להדיח בו במחובר שמא יקץ אותו לאכול .

יב השורה חטים ושעורים וכיוצא בהם במים דהיינו זה תולדות זרע וחייב בכל שהוא וענפי אילנות מותר להעמיד במים בשבת שאין זה דרך נטיעתן ובלבד שלא יהיו בה פרחים ושושנים שהם נפתחין מלחלוחית המים .

יג תאנים שיבשו (ח) באיביהן וכן אילן שיבשו פרותיו בעודן בו התולש מהן בשבת חייב .

יד אסור להשתמש בצדדי האילן אבל בצדי צדדן מותר לפיכך אסור לסמוך הסלם לצדי האילן כדי סליק ביה משתמש בצדדן אבל אם יש יתד תקוע בצדי האילן מותר לסמוך סלם עליו דה"ל יתד צדדן וסלם צדי צדדן וכן אם נעץ בו יתד ותלה בו כלכלה היתד נקרא צדדן והכלכלה צדי צדדן ומותר (ט) להשתמש בכלכלה ומותר ליגע באילן ובלבד שלא יגדנו .

שלו כיבוד הבית והבר שאינו מתכוין ובו ד' מעיפים .

א כבר אמרנו פעמים דק"ל כר"ש דכל דבר שאין מתכוין מותר ובלבד שלא יהא פסיק רישיה וגם ר"ש לא אמר דדבר שאין מתכוין מותר לנתחלה אלא בדבר שאף אם היה מכוין לא היה בו איסור

(א) דאורייתא אבל אם היה בו איסור דאורייתא אם היה מתכוין גם באינו מתכוין אסור מדרבנן היכרך גורד אדם מטה כסא וספסל בין גדלים בין קטנים ואע"פ שעושה חריץ בקרקע ה"ל דבר שאין מתכוין וגם אינה פסיק רישיה אבל אם מתכוין לחריץ פשיטא דאסור ובוזה גם אם היה מתכוין ולא היו בו איסור דאורייתא דאע"ג חופר תולדה רדש הוא בשדה וכבית משום בונה ה"מ כמרא וחצינא שאומנתן בכך אבל בבסא מטה וספסל לא וכן מותר לרבוץ הבית כיון שאינו מכוין להשוות אלא שלא יעלה האבק וגם אינו פסיק רישיה וגם בכאן אם היה מכוין לא הו' איסור דאורייתא שאין דרך להשוות גומיות בכך .

ב אבל לכבד הבית אסור אא"כ הדקדק מרוצף מפני שהוא משהו גומות אע"פ שאינו מכוין ה"ל פסיק רישיה ריש מתירים אפי' באינו מרוצף דכ"ל שאין דרך להשוות גומות עי"כ ואינו (ב) איסור דאורייתא ויש מחמירין אפי' במרוצף גזירה אטו שאינו מרוצף ועוד שאי אפשר בלא גומות וכן נוהגין ואין לשנות , מידו ע"י עכו"ם מותר וכן ע"י בגד או מטלית או כנף (ג) אוהא הקלים שאינם מזויזים העפר ממקומן ואינו משהו גומות והוי שיעור גדול מותר , (ד) * אין סכין את הדקדק ולא מרחיק אותה משום אשווי גומות ואפילו הוא מרוצף . *

ד אסור לצדד חבית על הארץ דכיון שהיא כבדה יבא להשוות גומות ודאי הוי פסיק רישיה .

שלח דברים האסורים בשבת משום השמעת קול ובו ח' מעיפים .

א כל השמעות קול בכלי שיר אסור גזירה שמא יתקן כלי שיר אבל להקיש על הדלת וכיוצא בו שאינו דרך שיר (א) מותר וכן היבא דלא קעביד מעשה שיר דלא גזרו ביה הילכך אתן שקרין לחבריהן ומצפצפין בפיהן כמו צפור מותר לעשותו בשבת ולא שייך למיגור ביה מירי אבל אסור להקיש בשבת על הדלת בטבעת הדקווע בלתי אע"פ שאינו מכוין לשיר מ"מ הואיל והבלי מיוחד לכך אסור גזירה שמא יתקנו וכן השמש אסור להקיש על הדלת לקרא לב"ה ע"י הכלי המיוחד לכך שמא יתקנו אלא להקיש בידו על הדלת

ב י"א שמותר לומר לעכו"ם לנגן בכלי שיר בחופות דאמירה לעכו"ם במקום מצוה מותר שאין שמחת חתן וכלה בלא כלי שיר ואפילו לומר לעכו"ם לתקן הכלי שיר שרי משו' כבוד חתן וכל' (ב) וכן גרעו להג' תע"ל בסמ"ח שאח' זה .

ג זוג הבקשקש לשעות עשוי ע"י משגזלות מותר לעוררו ולהבינו מבע"י כדי שילך ויקשקש כל השבת ולא דמי להחיים דשאני הבא שהכל יודעים שרגליו לתקנו בכל יום על יום של אחריו ולא יחשדוהו שתיקנהו היום שאין דרך לתקנו כלל ביום שמקשקש בו .

ד המצמר פירותיו חירועיו מפני חיה ועוף לא יספיק קפ אל קפ ואל יאפח כפיו על ירכו ולא ידקד להבריחם גזירה שמא יטול צרוד ודוק להם , ה אין שחקים באנחים ולא בתפוחים וכיוצא בהם שמא יבא להשוות גומות כבתי' והוא ע"ג קרקע אבל ע"ג שולחן שרי דליכא למיגור שם משום אשווי גומות ושמא ישחוק על גבי קרקע לא גזרינן דה"ל גזירה לגזירה ומותר לשחוק בעצמו' שקרין טשי"ך אע"פ שמשמיעים קול האיל ואינם מכנינים לשיר

דמ"א ולבוש' להתיר בקמס רכין בלי פקפיק (ג) אפי' הולך יחף (ש"ס) (ד) אפי' יין ב"י וכתב ב"ג בס"ס ז' וזרעונו שראוי לומר בלל מסקין (ה) כתב ב"י וההרונים בס"ס הר"ן פ"ה הבית והמב' דהם א"ל כוננה אפי' בפרסייה מדי שרי ע"כ וז"ע בר"ן בינה על מחגי' השוכר דלא משמע הכי (ו) כתב ס"ג נראה ההבאים אחריו תודים לפסק זה ע"כ ואסתמטתייה רש"ל פ"ה א"ל כ"י י' שכתב אל השגיה כב"י אלא להסור להרים גם בהם ועיין לקחן ס"ס תקנ"ו (ז) ואם כשנכנס לבינה נכנס לו ריח תרחוק תברך אבל כשהגיע אל הדבר הריחה לא יברך (כ"ג) (ח) . כתב ע"ת וז"ע דבמק' עירובין תנא דלא אסור ליק' ע"ג עשבים ותנא דלא תותר ל"ק הא בלחיים כל יבשמים ופירש"י ז"ל דבניסן דהלויין וכן תבואר מש"ע ס"ג תותר ל"ק ט' בין לחים בין יבשים חיה לו לחים חיה לו יבשים אלא דמ"ל דביבשים ליכא חסום תולס ודוק לומר דיש חילוק בין עשבים לחלילת עכ"ל ומהבני דיותר ה"ל להקשות מעירובין דק"ל ע"א דתפוש בס"ס דחילין יבש כולו כחלוט ע"כ וא"כ הקפידו מחילין גופיה אבל כד תענין יתברר דמתקרא לק"מ דחילין בין עשבים בין חילין שייכנס בהם כחלוט והבא מיידי בחילין לא רק שהפירות נתיבשו וכן תנאיה להדיח בס"ס חילין דק"ל ופירש"י גם דהא דחייב סינו א"ל ע"כ חייבשו עוקמין ע"כ הוי דמיידי אפי' עוקמין לא נתיבשו וכן תבואר בס"ס פ"ס (ט) דוקא להשתמש בכלכלה אבל לטלטל בו הכלכלה עממו אסור .

סימן של"ז

(א) סכח ע"ת חית' על הרוקח ככתב בחמקא הטעם דשרי ר"ש נגזרו ר"ס דלמי' בחמקין ליכא ח"י דאורייתא והא דהמרינן בחופי שהוא תולדה דבגד' ה"ל כמרא וכיוצא בו ע"כ הרי להדיח מסקין ס"פ כירה דלמי' בא"י דאורייתא אחריון כן עב"ד ועיניו ברוקח גופיה כפי' ל"ח ולא תנאיה שם כן ואין ספק שטעה ע"ת בהבנת דברי ב"י שטעה תחלה בס"ס הרוקח גידולות תולד אסור ואח"כ כתב בס"פ כירה כו' ה"ל כמרא כו' וסבר שהוא מסקין רוקח ולא דק ס"ס דברי ב"י עמנו והשתא אפי' דברי ב"י דלא כתב כן אלא ללמד חייבי דליון ח"י דאורייתא בגרידה אריכתהכחין וז"ל טובה בין איסור דרבנן להאור' אבל בלחית לעמן דבר שאין מתכוין דשרי הוי תולדה דלמי' בא"י דאורייתא מותר כמבואר לעיל בס"י רע"ו ורע"ז ואלו' ודוכתי טובה וזה כבוד ופשיט וגם הלכוס בחחילת כבודו כפי' כיון בטעות גדול בכל כעוף זה וסבר שבי' כתב זה לטע' על דברי בגרידה ולח"ה אלא כלאחר (ב) ז"ע רב דמשמע כפי' התלמידי דהם תכוין להשוות גומא כזה חייב לז"ע דרבנן תודים לר"א כזה ודעתה תחו' ס"ס ועיין בריב"ס וכת' פ"ה וז"ע (ג) בי"ט פ"ב דבינה ס"ל ג' כתב כזה שינוס שהוא תתש כמו תכבדה דאסור לעטול אם לא לנודן גופו ותקומו וע"ל פ"ה ס"ה כמ"ט דמתיר אפילו תכבדה לטלטל ותדומה שטריגין כר"ל (ד) ואפילו שמתכר דבר תוקלה שרי דהו' ענף כל רעי' (כ"י וכו') .

סימן של"ח

(א) ל"ס כשאין שיר לקול כגון טבעת תולדה שיש בה חכין כשחמיע קול דתתיר להביסם (טור) יכתב כנ"ל דע"י שמתכוין להביס זיון כשחמיע קול כפרושט פ"כ וכתב הט"ז כ"ר ס"י רפ"ב דמיתו לנפשו פשוטות כפי' חסום דעשבים להשמיע קול לעמוד חפמו ע"כ ולא חמירי בירי חפרונה ואפשר דמתי ללשחמיעי עבידה תנאי שנהגין לעמוד כשטען מחיחה הארון גם ז"ע בתה שטכגיס לפקל כות שקובעין בלחית הבית כדי להשמיע כשנכנס אדם ויטיל דמתי על ח"ש רמ"א ולבוש כפי' חמ"כ (ב) לטע' רמ"א אבל בלל"ה אסור מתיבה כיון חיה נהגו ללכל ע"כ משמע דלמי' שלא לתתח חתן וכלה שרי ומכבוס לא השמע ק וכן בב"ה רש"ל גם בס"ג כתב דלחכור בב"ה מילה אם לא שבאין חמיון או שנה לכה מתחלת כתב מהר"ל ה' עירובין כ"ס י' לוי שלא לנגן בכלי שיר לא יעשו הכשויון בלי כל זמר והוא עיקר שמתח חתן וכלה ואם א"ל כחוקתן לט ליקוש אלא

כ"ה ועוד אע"ג שטעמים חזיו העפר מתקומו אפילו בדברים הקלים מ"ח בטלטל ע"י ר"ח הקילו חסום כבוד שנת וע"ל ס"י מ"ה כעוף ח' ומ' ופי' ש"ס כעוף ל"ח ויתוין תק"ך .

כ"ה כהואל ואין כהם גודל לכ מוז כמבנה העק גזרו כהם אפילו כשדוק' אטו כחש תרוקן אליבא דכ"ע .

וקרוב אני לומר שחייבים עליו חטאת נ"ל (ח) אבל הרושם בידו באויר כמין אהיות מותר שאין בו ממש...
ה ומותר לרשים בציפורן על הספר כמו שרושמן לסי' בעלמא שאין זה דבר המתקיים וגם אינו אות
אבל לרשים בציפורניו כמין אהיות נ"ל (ט) ודאי דאסור משהו בתוב אע"פ שאינו מתקיים.

שמה היתר נודים בשבת וכו' ג' סעיפים.

א מתירין נדרים בשבת דוקא שהם לצורך שבת כגון שגדר שלא לאכול ושלם לשתות אע"פ
שהיה לו פנאי להתיר קודם השבת אבל שלא לצורך שבת אין מתירין אותם דלמה נעשה דבר
שלא לצורך היום והוא יכול לעשותו למחר אבל יכול להפיר נדרי אשתי אפי' שאינם לצורך שבת מפני
שאינו יכול להפיר נדרה (א) אלא עד שתחשך ואם לא יפיר לה לא יוכל להפיר אותם עוד.
ב וכן מי שנשבע לעשות מלאכה פלוני' עד זמן פלוני ולא נזדמן לו לעשותו עד יום האחרון של אותו
הזמן ואינו היום בא בשבת ויש לו פתחים להתיר נדרו מתירין אותו אפי' בשבת שאם לא יתירוהו
היום הרי יעבור עליו.
ג ומטעם זה ג' מתירין חרמי הקהל בשבת אע"פ שאינם לצורך שבת מפני שאין דרך לחיות כנופיא
אלא בשבת ואם לא יתירוהו בשבת לא יתאספו ביום אחר ונמצא שאין לו היתר לעולם וע"ל סימן
ש"ו סעיף י"ב. (ב)

שמה דברים המותרים לעשות בין השמשות ובין סעיף א'.

א אע"פ שאמרנו לעיל סימן רס"א שמוסיפין מחיל על הקדש מן התורה מ"מ אין חומרת איסור
(וע"ל סימן רס"א סעיף א') ההוספה ובין השמשות בחומרת איסור שבת עצמו דהא בין השמשות
ספק הוא לפיכך כל הדברים שהם אסורים בשבת מדברי סופרים לא נזרו עליהן בין השמשות והוא
שיהא שם דבר מצוה או דוחק כיצד מותר לו בין השמשות לעלות באילן או לישט על פני המים להביא
לולב או שאפר וכן מורי' מהאילן או מוציא מהבדלת עירובי' שעשה וכן אם היו טהור ונחפו לדבר
שהוא משום שבות מותר בין השמשות ומטעם זה מותר לומר בין השמשות לעט"ם להדליק לו נר לשבת
דהדלקת נר לשבת מצוה הוא.

שמה דיני קמן בשבת וכו' סעיף א'.

א קטן העובר עבירה דאורייתא כגון מחלל שבת ואוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו (וע"ל סי'
של"ד סעי' כ"ה וסימ' רפ"ט) שלא מצונו בכל התורה שהזהיר גדולים על הקטנים אלא בטומאה ודם
ושרצים ולא בשאר איסורים ולכא למימד נילף מנייהו דהוי להו כשני כתובין הבאין כאחד שאין מלמדי'
וגם באילו השלשה י"מ שלא הזהירה התורה אלא שלא להאכילם האיסור או לטמאם בידים אבל
להפרישם כשעושים מעצמם אין מצוים אבל אביו שמצוה לחנכו במצות מנעוריו כ"ש שמצוה לנעורו
להפרישו מאיסור דאורייתא מ"מ להאכילו איסור בידים אפי' אחרים אסורים ואפילו באיסור שאינו
דאורייתא אלא דרבנן וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומזער ואפי' בדברים שהם משום שבות וי"א שכל
זה בקטן שלא הגיע לחינוך אבל הגיע לחינוך אפי' ב"ד מצווין להפרישו וי"א שאין שייך חינוך
אלא לאב בלבד וקטן שהכה אביו או עבר עבירה בקטנותו אע"פ שאין מטילין עליו ב"ד ותשובה כשהגדיל
מ"מ טוב לו שיקבל על עצמו אוזה דבר לתישבה ולכפרה אע"פ שעבר קוים שעשה בר עונשין.

שמה דין ההולך במדבר בשבת וכו' סעיפים.

א ההולך במדבר ושכח היום שיש בו שבת באוזה יום, הוא הרי הוא מעוכשו בכל יום בספק שבת
ואסור לו לעשות מלאכה ואם יש לו שם ממה להתפרנס אסור לו לעשות מלאכה כלל עד שיכלה
מה שיש לו וכשכלה הפת מסלו אז כיון שהוא שם בסכנה גדולה מותר לו בכל יום לעשות מלאכה הצריכה
לו כדי פרנסתו ולא פרנסה מרווחה אלא מצומצמת דשמה שבת הוא בו ביום ולא דותרה לו אלא
משום פיקוח נפש בלבד אבל אחו"ל כדי שלא השתכח שבת ממנו יעשה לו היכר והוא זה שימנה י"
ימים מיום שנתן אל לבו שנחתו ומקדש יום ה' והיינו שעושה קידוש והבדלה לזכרון בעלמא שיהא לו
שם חלוק ביום א' משאר הימים בקידוש והבדלה לומר שהוא שבת כדי שלא ישתכח נזמנו שבת מיהו
גם אותו היום אינו צריך לעשות שבת גמור כי גם בו ביום יכול לעשות מלאכתו כדי פרנסתו לפיקוח נפש
וללכת לדרבו אפי' חוץ (א) לתחום כדי לצאת מחד מסכנת דמדבר כמו בשאר הימים אבל אין לומר
שיעשה לו מלאכתו מאתמול לצורך היום כמו שעושים כשהוא בביתו בע"ש דילמא אתמול שבת
הואי תמצא מחלל שבת שלא לפיקוח נפש וא"כ כל הימים שיון אצלו אלא שעושה ביום זה קידוש
והבדלה לזכרון בעלמא.

ב ואם היה יודע מניין הימים מיום שיצא בו כגון שידע היום יום ד' או יום ה' לציאתו אלא שאינו
יודע

גידולו וכן חסיק בש"ד דף ק"ל והא דר' כלל בדמים האילו החסדק בין גידולי קרקע בין אלו גדולי קרקע שלא במקום ידועים חסדק גדול
אם הוא גדולי קרקע חייב תעלות ואם אין גדולי קרקע איסורא איכא.

- סימן שמ"א (א) וכו' אב' לכה מלחמה ביד' מי' רל"ד (ב) תשעה במקום להוציא כנופיה בחול אסור כחכ' בשכ"ג מדרו בחלום עשית מעשה והחירו בשבת.
סימן שמ"ג (א) פי' שבי' תזוין לכה לאכילתו להפרישו אבל באיסור דרנע אין ב"ד תזוין לכה לאכילתו להפרישו (ב"י) וקצת קשה על הלכות סימן שצ"ה ס"ד' דתשעה דף' להפרישו דאורייתא אין אכילת
מלה להפרישו (ב) בין עבדות שכן אדם לתקום בין בניו אדם לחבירו וקטן עבד ש' חתויה ראו לבי' לנבות אותן שלא ירגילו בה אבל אין לריך לגמ' אם אין הנמנה
בעין (כ"ה) וזוין בחי' מי' שח"ט י'
סימן דמ"ש (א) חשילנה"ד תהמיין דאורייתא מן שאיט' אי' כפקלה לא החמיר (כ"ה ס"ב ס"ה"ט)

פואל ועמד לתפוח ולשול און דוד מחקה כנר
ול"כ בשכ"ג נכב בשם גדולם הכיב דמותו אפי'
לכתוב וכן נטובין (ח) חסר כאן ת"ס הפ"ע יג
ליחד נגד לכתוב בתקין על השלחן או באשר
ע"כ והכח בשכ"ג דף סכות מה על עלי ידקות
דמיהם חיים שתיין אסור וכתב בפרי"ש דאם
טוב כחכ"ג כחכ"ג ח"י כמותן עקרה כמו שעשוין
באפי' אסור (ט) נראה נגד' דרנה לתוך כזה
החמה חתמה הכ"ח על הכור ופי' מתירין
לרשע בנישורן דבש"ס פ' הטובה אית' חייב
ברושם וכו' כליין תקנים אסורא חייב' אכיל'
וע"כ חקן הכ"ח וכו' לחסור אשית בקל' קשה
ס"ל לנבש לתוך דש"ס חיידי כדוש' מתיין אהיות
אבל כ"י בעלמא כגון ששעה רוסס על טעית
שמחלל בספר שרי וכן תשעה ברמב"ם סג' ו' א"ס"ל
כרושם על יעו' בח' בית הככח עטור ע"כ וכו'
כ"ל ח"ה דר"ל חכב' כסס סמ"ק לחסור וכו'
חייב ככ"ס ח"ו הילק' יש לירא שמים להחמיר
(י) אפי' דף ע"ה חמר ר' זוטרא חמר רב הוחתם
חוט על הפירה חייב תעלות והלומר כו' והידע
לחשוב תקופת ט' זמני חוכב אסור לספר כימת
פרש"י בגד החמור ועמד והגיה חוטו ארוך
והחמירו ותת' דאם האוט לחבר זו היל' הפירו
וחייב וכתב ב"י דרמב"ם תשעה חותמה חוטו
שרוצה לחסור בו כ"י אלא יכא כוון חייב לשיטת
תלמי' התפירה כוא ע"כ וכתב ע"ת חתמה על
כש"ע שהמטו ע"כ ועגוד' דב"י כשכתב זה נעלם
חטו דברי תגיד חסנה פ"י תלסט שבת שתיב'
פרש"י וכתב עלה דרמב"ם פ' טעם חמר לפי
שהחמה הוא מתיר' התפירה ע"כ חמר חבאר
דב' רמב"ם פ' כרש"י דחיידי כותמה כחוט
בהפירה הבגד אלא לתחלקים בטעמם לרש"י
סעטם שא' חיל התפירה והרמב"ם שהוא ורך
בהפירה והרמב"ם והפער' שלך המטו כ"ס'
וכן נ"ל להלכה נעש' שאין לחייב כלל כותמה חוט
כדולה לחפור בו כ' רחיתי בסמ"ג ור"י וכלבו
ח"ן וכל הראשונים והאחרונים שפסקו כפרי"ש ולא
לשחמט חר' תנייהו להביא פי' הרמב"ם אלא ברור
דפי' רמב"ם כרש"י וכשרש"י פה פיראם ש"ס
כ"ל בחריט' ויה ענין חת' שמעתיא להדי
בחרתי טעמא דהרמב"ם שחולק על טעם דרש"י
כי קשה קושית גדולה למעין כ"ס' למה סידר
הסדרן דין זה בקורע ע"ת לחפור ונא סדר קודם
בחוטר שני הפירות לכן פי' הרמב"ם דאין הטעם
כרש"י שזה הוא הפירה אלא הטעם שזה לר' תפיר'
הוא כמו קו ע"ת לחפור וזה י"ע פירש"י גם
בחרתי הטעם דאיתו חוכב הקופץ כו' ר' אבואר אפר
כימתי להחפור חתמה זה זה ענין פלא יספרו
טעמו גם אין זה חדר במדה ופרש"י כי כ"ס' עט"ס
דקל' ח' חייב הוי חכמת ואכיל פת חבי מילורא חמר
רבה נח תשתי כדפי' חייב דקאכיל פת עט"ס
ופי' בחרת הבית ארוך דף פ"ח כ"ס הגאונים
ללא יספרו דבר שחובה תשתי ופי' הר"ה לפי
שהחייב עשו בחתתן שלא יאכלו פת עט"ס
והוא חייב תפיק לק' אית ראו' לחכב כחכ"ס
לח' חתמה תשתי ע"כ וטעם על חייבם להתקפת
ותוים הוא כ"ס' כ"י שחשבו חסס ונבון לעיני
הגונים וכו' כ' ל' חת' חמור דאסור לספר חתמו
פי' דבר שחובה תשתי והוא חתמ' חנה כנגד חת'
כיון שאין רוצה לחשוב כחכ"ס (יז) כחכ' ב"י בדברי
הסנהדרין חרתי' פ"י תשעה דלא מחייב אלא א"כ
קשרו כסותו יחליט אית' עומד ע"כ והביאו ע"ת
ולג' לר' טעם על דחסס כ"ע תשעה חמור
אף באינו קשור ואסור דוקא לעיני חייב' בעיני
קשרה אלא איסורא אפי' בלא קשרה אפי' טוב
פינתו כההות חרתי' גופי' והאית' שאין בתשעה
שם כלום דקאי על חומר בני הפירות ע"כ וכן מוכח
ברמב"ם פ"י וסמ"ג ור"ן וכל הפוסקים דאשילו
בלא קשרה חייב תשעה ע"כ ח"ן וכן תשעה
להדיא בקיור ספקי' הרמב"ם כ"ל גדול תעמא
נ"ל דהא חכב הרמב"ם וסמ"ג דחופר שני הפירות
בעת קר' אבל בשל' הפירות חייב אפי' בלא
קשרה ולי' כותמה ודאי חותמה חתמי תפירו'
(יז אפי' ב"ע' טור) כתב ע"ת חתמי על האש
האש' עסקו לכתי' דק' איסור איכא עבד רבא
דפסק דחייב תשעה ח' ק"ל כרבה לגבי חבי
חון חייב' ק"ס' ואפטר ח'ה כ"ל חבי' דע"ל
קב"ס ונ"ע ע"ל' ואפטר ח'ה ש"ס סנהדרין דף
כ"ז דאין זה כ"ל ע"ל' קב"ס מפרש"י וכל הפ'
כ"ס גם אשתחמתי' כפי' חסנה פ"ח מה' שבת דלכך
תשעה נל טענת בספרים וי"ל רבה ולא רבא ונכך
בלכה לכתי' שחא אחרון (יה) כתב ל"ג חתמי על
כ"י שלא חמיר כלום חתמתי' פד"א וכו'
שפסקו דאפי' חתמי כחמר וכתב' אלא במקום
גיחול מיי' אסור עכ"ל' בקשרה חתמה על חתמה
הרב שחמרו דאשתחמתי' חתי' דברי' כ"י לגמ' ס"ס
ש"ה שהביא על זה בחריטות וחסיק' בדברי' סמ"ק
דאין איסור אלא במקום

(ג) ואם וטל לעשות תלכה בלבוש היום מה פירוט כל הצבע אסור לעשות תלכה בכל הצבע.

סימן שמ"ה

(6) ואפי' אין בריבוע חלף לחי או קורה תיבא תלפזריתא רבי' גמור חף בג' חסילות לחוד דלגזון סי' שס"ג (ב) י"א דתחילת חטרפת לשיעור ד' על ד' וי"א שאין חטרפת ופיין כב"ח כתב מ"ט לא ידעתי למה השמיט הלבוש מ"ט רמ"א ד"א דבענין ד' על ד' הן ואלכסון דלקחון סי' שס"ט ולעג"ל מונה תפ"א בעירובין ה"א דס"ל דלא דמי לסי' שס"ט בתעב"כ כר"ר דליכא לתיבא פחות אבל הכא תיירי בתרבע ד' על ד' רש"י בו אלכסון סגי כריכו' ד' על ד' וכן תוכא לי בעבודת הקודש להסב"א דף י"ד ע"ב ור"י ירוחם מ"ח ח"ד ובתניי' תסכה פ"ד ס"ז חף דבעי לקחון עם אלכסון מ"ח כשיעור רבי' סגי כריבוט ד' על ד' וכל' בתח"ס ב"כ וטור וסחימת הפוסקים העבד ל"ל דיפה כיון הנכנס שהחטו (ג) פי' דר"ה כיו אפי' אין חוקף לדידה חלף לענין טלטול אסור עד שיהא חוקף לדידה דלקחון סמ"ז (ד) דוקא כשיש בו כל דין רכ"ר דלקחון ס"ז וסחי דתחת חבונים זה כנגד זה דל"ל אפי' פחותה בלילה כיו רבי' ב"י (ה) ואפי' נשך בראשו יחד ב"ח ונלא ע"ח סוף סעיף זה (ו) פי' תכונתו זה כנגד זה. (ז) וסברא ראשונה עיקר חף שאין ס' ריבוא שברין בו כיו רכ"ר (כ"ג) וכן ראיתי ב"ס של שלמה פי' אין לדין סימון ח' ותשובה מ"ב סי' ל"ב ייבאו בתקום שיש עוד מ' להלך תמצע שם דיש לסתור על סברא אחרת' דיון תכונתו ויערות חלקי כב"ח אם ירכיב חפוליו לים כיו רכ"ר ואם לאו כיו כפולת (ח) ז"ל ב"י כיו רכ"ר לפיכך תבואת התולעים לרכ"ר ולורקן לאורך רכ"ר חף שאין בתוכו ט"ז כיו רכ"ר היה לרכ"ר תפולג לרוחב ר"ה אין זה רכ"ר (ט) אפי' אין מתחפץ עליו רק כיון שגבוה ט"ו ראונו לכתף עליו ב"י וס"ג חף ק' (י) וסברא ראשונה שהיא דעת הרמב"ם ל"ל עיקר מ"ח ראיתי כס' עבודת הקודש ור"ן ור' ירוחם ונלא כ"ס ס"ג ס"ב. (יא) פי' בלא רחבה ד' והיו פחות מ' כרמלית דתלף חן את מיט וכיוצא מ' חקם פטור דלילו רחב דביותר מ' היו רכ"ר כמו כור עתק ול"ש חולקי' כפול סעי' זה חף כרמלית כיו תקו' פטור כשאין רחב

יודע באיזה יום מימי השבוע יצא מותר לעשות מלאכתו כל מה שירצה ביום ח' ליציאתו שדרי ביום כזה יצא מביתו ובודאי לא יצא בשבת וכן ביום ט"ו וכן ביום כ"ב וכן לעולם. (ב)

שמה

א ארבעה רשויות נאמרין לענין שב"ז שהם חלוקין כל אחד מחבירו כמו שנתבאר בע"ה ואילו הן רשות היחיד ורשות הרבים כרמלית ומקום פטור.
ב איזה היא רה"י מקום המוקף (א) מחיצות גבוהות י' טפחים ויש בו (ב) רוחב ד' טפחים על ד' טפחי' אורך או יותר דהכי אמרינן הילכתא למשה רבפחות לא היו רשות בפני עצמן ובר' יותר היו רה"י ואפי' אם יש בו כמה מילין אם מוקף (ג) לדירה ודלתותיו נעולים (ד) בלילה היו רה"י וכן חריץ עמוק י' ורוחב ד' על ד' יותר וכן תל גבוה י' ורוחב ד' על ד' ויותר כולו היו רה"י דבתל גבוה י' אמרינן מכל ארבע צדדיו גוד אסיק פני המחיצה על ראשו ונמצא ראשו מוקף מדי' צדדיו וחללו ד' חה הוא דבר שהוא הלכה למשה מסיני.
ג כתלים המקיפים רשות היחיד על גביהם היו רשות היחיד אפי' אינם רחבים ארבעה כיון שהם מקיפים רה"י גם האויר שעל גביהם מצטרף לאויר שבחלל שהוא רה"י עד לרקיע כמו שיתבאר בע"ה ואמרינן גוד אסיק מחוד המחיצות בחוץ ולמעלה.
ד וכן חורים שבכתלי רה"י שכלפי רה"י נידונין כרה"י שמצדדים עם האויר שבפנים ואם הם כלפי חוץ ואינם כלפי פנים נידונין לפי נבתי' כמו שנתבאר סימן זה סעיף י"ג.
ה ואויר רה"י הוא רה"י עד לרקיע ואפי' כלי כנין תיב' או מגדל או כוורת אם יש לרבע בו ארבעה על ד' והוא גבוה י' היו רה"י עד לרקיע. (ה)
ו כל מה שבריה"י נידון כרה"י בין גבוה בין נמוך בין רחב בין קצר שכן דרך לבנות כרה"י עליות זו למעלה מזו קצנים גדולים.
ז איזהו רשות הרבים רחובות ושוקים הרחבים ט"ו אמה על ט"ו אמה ואינ' מקדיין ואין להם חומה או אפי' יש להם חומה אם הם מפולשין משער (ו) לשער ואין דלתותיו נעולות בלילה היו רה"ר ואם חסר אחת מהן אינו נקרא רה"ר וטעמא משום שכבר ידעת דכל הלכות שבת ילפינן להו ממשכן וקים להו לחכמים ז"ל ע"י חשבון רוחב העגלות שהיו להם לשאת בהן המשכן כמו דכתיב בקרא שכן היו רוחב רחובות שלהן בדגלי מדב' וא"כ לא חייבה התורה אלא ר"ה שלהם ואם חסר א" מכל אילו אינו חומה לר"ה שלהם וי"א עוד שאינה רשות הרבים אלא היא ממש כרה"ר דגלי מדבר גם במספר ס' רבוא דהיינו שהיו עוברים בהן בכל יום ששים רבוא שכן היתה מחנה של ישראל לפיכך גם עכשיו אם אין ס' רבוא עוברין בו בכל יום אע"פ שיש בה רוחב השיעור הגזכר אינור"ה. (ז)
ח מבוטאת דרחבת ט"ו אמה ומתקצרת בקצתן ואין בהם ט"ו אמה (ח) י"א שאם ארכן לאורך ר"ה חשיבי כר"ה עצמה דניחא תשמיש דר"ה להם.
ט ומבוטאת דרחבות י"ג אמות ושליש וב' ראשיתם מפולשין לר"ה שהוא רוחב ט"ו י"א שהוא ר"ה דאף ע"ג שאינה ר"ה בפני עצמה מ"ט בין דר"ה גמורה יש כשיני ראשי' ובוקעין בה רבים ומהלכין מר"ה לר"ה דרך זו המבוי היו כמו תשמיש דרבים גם בזה המבוי וחשיבה כר"ה עצמו וטעמא דרוחב י"ג אמות ושליש משום דרוחב כיו האי שיעור חכמים דיכולין לעבור בה שתי רבקות של ארבעה בקר כשפוגעת זו בזו אחת נכנסת ואחת יוצאת דהוי ניחא תשמישתה בה כמי כרה"ה אבל פחות מכתא לא ואפי' עומרת בין שני רה"ר לא חשיבא המבוי לרה"ר בפחות מכתא.
י כל דבר שהוא כרה"ה אם אינו גבוה ג' טפחים אפי' הם קצרים או ציאה שאין רבים חרסין עליהם דהי' הם כלבוד חשבוים נקדקע ובטלין אצלה והיו ר"ה ואם הוא גבוה ג' ומשלשה עד תשעה ולא תשעה בכלל אם הוא רחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים היו כרמלית שאין רבים מכתפין עליו גם אין חרסין עליו ואם אינו רחב ד' על ארבעה היו מקום פטור ואם היה גבוה תשעה טפחים מרובים (ט) מכתפין עליו היו ר"ה אפי' אינו רחב ארבעה ויש מי שאומר (י) דה"ה לגבוה מתשעה עד עשרה טפחים ורבים מכתפין עליו היו ר"ה אפילו אינו רחב ארבעה ומעשרה ולמעלה אם הוא רחב ד' היו רה"י ואמרינן גוד אסיק למעלה עד לרקיע ואם לאו היו מקום פטור אפילו יש בו מקום כדי לחוק להשליכו לארבעה דחוקקין להשלים לא אמרינן.
יא וכן נזמא כר"ה אם אינה עמוקה שלשה טפחים היו ר"ה מג' ועד י"א אע"פ דרבים משתמישים בה תשמיש ע"י הדחק הוא ותשמיש ע"י הדחק לא שמה תשמיש לפיכך אם היא רחבה היא כרמלית ואם לאו היא מקום פטור אם היא עמוקה עשרה היא רה"י והיא שתהא רחבה ארבעה דהעומק והגובה חדא מילתא היא וחד דינא אית להו חוץ מעומק ט' שאין שייך שם מכתפין.
יב ר"ה אינה תופשת אלא עד עשרה אבל למעלה מעשרה היו מקום פטור ואין לומר שהיא כרמלית דגם כרמלית אינה תופשת אלא עד י' כמו שנתבאר בע"ה וטלוז שיעורי דאורייתא הילכתא למשה מסיני אמרינן.
יג חורים שבכתלים כלפי ר"ה אם הם גבוהים למעלה משלש אינם כר"ה אלא נידונין כרשות בפני עצמם כפי מדותיהן כיצד אם יש בהן ד' על ד' תגבוהים י' רה"י אם יש בהן ד' על ד' ואין בגובהן עשרה היו כרמלית ואם אין בהן ד' על ד' היו מקום פטור אפילו הם גבוהים עשרה ובלבד שיהו גבוהים מן הארץ ג' שאם אין גבוהים ג' היו כלבוד וכר"ה חשיבי.
יד איזה היא כרמלית מקום שאין הילך לרבים כגון ים ובקעה ואצטונית ואצטוניה שלפני העמודים כר"ה והיא רחבה ד' תגובה מג' ועד י' שאם אינה רחבה ד' מקום פטור היא ואם אינה גבוהה ג' ר"ה היא ואם היא גבוהה ג' בין רחבה ד' רה"י היא וקרן זווית הסמך לר"ה כגון מבוטאת שיש להם ג' מחיצות ואין להם לחי ולא קורה ברוח רבועית שאם היה להם לחי ה"ל רה"י גמורה וקורה נמי כרה"י דמאי * ורשות הרבים שיש עליו תקרה ותל שיש בו ד' על ד' ואינו גבוה י' וכן חריץ שהוא ד' על ד' ואינו עמוק י' כל אלו יש להם דין כרמלית.
טו בית שאין תוכו י' וקיריו משלימו ל' יש בו ד' על ד' תוכו כרמלית שדרי אינו גבוה י' תל גבו שהיא גבוה י' הוא רה"י ואם חקק בו ד' על ד' באמצעו אפי' חוקק מן הכתלים והשלימו ל' מתוכו נעשה טלוז רשות היחיד אפי' מה שבצד החקק דהוי כמו חורי רה"י ואפי' אם יש משפת החקק ולכותל ג' טפחים ולא דמי לרא דאמרינן לקמן גבי סיכ' בדלכות סוכה סי' תר"לג סעיף י' שאם אינה גבוה י' חקק בה להשלימה ל' שאם ביניהם שלשה פסולה דשאני סוכה דבעינן המחיצות סמיכות לסכך דבלא דכי לא מיקרי סוכה י' אבל גבי שבת אין צריך רק שודרשות י' דא משתמר ע"י המחיצות אפי' הם רחוקים ממנו דרבה קרוי רשות היחיד הילכך על ידי המחיצות החיצוניות דגבוהות י' נקרא רה"י אבל לא ע"י הפנימיות שאין שפת החקק מצטרף עמדם כיון שרחוקים ממנו ג' טפחים.
טז בימי חכמי התלמוד היו כל נגות שלהם חלקים ולא היו משופעים ואמרו חז"ל על גנים שלהם נג הבולט על מחיצות הבית בענין שאין מחיצות הבית ניכרו לעומד על הגג אפי' הוא גבוה הרבה ורחב הרבה אינו אלא כרמלית דכיון שאין המחיצות ניכרות לעומד על הגג לא שייך לגביה למימד גוד אסיק לעשותו רשות היחיד הילכך גנים שלבו שבולטים כולם ראשיהם לר' הולא מינברו המחיצות על גביהן דהיינו כרמלית ואסור לטלטל על גבן ד' אמות ואין לומר כיון דלא שלטי ביה רבים שדרי גבוה הוא ואין נעשה כרמלית אלא מקום פטור היו דלא אשכחן בשום דוכתא דבמקום שהו' רחב ד' שיהא נקרא מקום פטור והוא דאמרינן לעיל אין כרמלית למעלה מ' ה"פ כרמלית שעל גבי קרקע אין האויר שלו שהוא למעלה מ' כרמלית אלא מקום פטור ואם יש חלק פתוח לגג מן הבית בין לגנים שלהם בין לגנים שלנו דהוי רה"י אע"ג דלית ליה מחיצות הוי כחורי רה"י שהם כרה"י וכן זימן הבולטין מן הטתל יש בהן ד' על ד' הוי כרמלית ואם חלק פתוח להם הוי רה"י.
יז חורי כרמלית אינם כרמלית שאינם בטלים לגבה כיון שהיא עצמה אינה רשות נמוך לא ר"ה ולא רה"י אלא הם רשות בפני עצמן ונידונין כפי מדותיהן גבה ורחבן כמו שכתבתי לעיל גבי חרין שבכתלים סעיף י"ג במסמך זה.
יח גוד הכרמלית הוא שלא יהא פחות מר' על ד' ואינה (יא) תופשת אלא עד עשרה ולמעלה מ' הוי מקום פטור וימים ונחלים ג"כ כרמלית

ד"ה ר' יעקב הכהן דבר שאין תמוס טעם פני כולו או קולט מן האור והכח דמיתת הש"ס עיקר במכירת הראשונה ויחייב אפי' בדבר הנמוס וכן משמע מהמקור ב"י וכן תרפ"ח ולכא ע"פ ס"י שתי"ו (יב) תשעת אפי' נבזה ט"ו וז"ל דמייירי בחין ראוני לכתף עליו

סי' שמ"ו

(א) מותר לכתוב להניח תר"י ולעבור ברגלי דרך ר"ה ולהניחו במקום פטור ב"ח ובכ"ג (ב) וכן עיקר דל"כ ה"ל גזירה לגזירה (ג) כי העלה ב"י תמוס שריב המגיד נכח בשם הרשב"א שנה דעתו נוטה ע"כ וכתב עליו כ"ג לא תקדק רביתו ב"י מה"ת לא כתב שהרשב"א נוטה ח"ל לעת רתב"ס דמחיר דוקא מן קרפוף ל"ס ולא ליבשה ותהיתא עד על ב"י דה"ת לא חסיר סברת המחיר כלל ע"כ ובתחילת כבודו תקפה עליו משנתו ס"כ הרב המגיד פי"ו ד"ה להדיא ז"ל הרב"ם אוסר ביבשה חבל חסור מחירין וכתב הרשב"א שנה דעתו נוטה ע"כ הרי שהחיר סכר' החמירין וכן נוטה הרשב"א וכן תלמידי בהמא בס' עבודת הקודש לרשב"א ק"י ע"כ ז"ל ויש מחירין אפי' ביבשה ולא הדעת נוטה ע"כ (ד) מן רת"א חיוב חסור ט"ו (ה) תנחם הכסים בעשותם הנהגה המסקנה בהלל הפסח הולך כהנהגה ח"ך הפסח אפי' שהלל נשאל והמסקנה הוא כמותו אפי' אין תורין מן ה"ת אין טורח למתת חשבון מ"ע סי' ק"כ

סימן שמ"ז

(א) וכן עיקר והשילט כגלי אל עמ"ס ודמתיים כמ"ע וע"ה :

סימן שמ"ח

(א) אפילו הוא שנו או שנתערב אכור תמוס דהתקיימה מהשנה (ר"ן) (ב) נכח כע"ה ונראה לפ"ז דמותר לרשות הפסח חמור אם הדבוק משתכח ותימה על המחבר שהחמיר דין זה ע"כ ותימה למחברו להחמיר ליה ט"ע ולכא ע"פ ס"י דין זה לעיל סימן ר"ל סי' ו"ב ומ"ק סימן

כרמלית הם אבל מודדין העשירה ניפני המים ולמעלה דמים עצמן נארעא כמיכתא דמיין הילכך הנוטל מרם מעל פני המים עד י' באויריהו כרמלית למעלה מ"ו דוי מקום פטור בוד העומד בכרמלית אפי' עבוק ק" אמה ואינ' רחבה ד' על ד' הוי כרמלית אע"פ דבכל מקובפחות מ"ו הוי מקום פטור בכרמלית לא אמרינן מקום פטור כמו שיתבאר בסמוך בע"ה ואב הוא רוחב ד' על ד' מ"ו ואיך הוי רה"י , וכן מקום פטור הוא מקום שאין בו ד' על ד' ונבזה מנ' ולמעלה (יב) עד לרקיע או חריץ בר"ח שאין בו ד' על ד' ועמק יותר מנ' אפי' עד התרום וכן מחיצות דגבולות מנ' ולמעלה ואין ביניהם ד' על ד' וכל זה דוקא בעומד בר"ה אבל בכרמלית אמר' מצא מין את מינו וניער וד' בכרמלית יש חולקין ואמרינן דאין חילוק בין ר"ה לכרמלית אבל אם עומד בר"ה לנ"ע דינו כרה"י שאיר רה"י עולה עד לרקיע ויורד עד לתרום וכל מה שבתוכו הרי הוא כמוהו שכן דרך רה"י לבנות בו תחתיות ועליות ושלישיות .

הלכות עירובין

שמן דיני עירובין מן התורה , ובג' סעיפים .

א מן התורה אין חיוב אלא במציא ומכנים וזורק ומשיט מרה"י לר"ה או מרה"י לרה"י אבל מרה"י או מרה"י לכרמלית מותר וכן מן הכרמלית לר"ה אלא שחכמים אסרו להוציא ולהבנים גם מרה"י או מרה"י לכרמלית ומן הכרמלית לר"ה גזירה משום מרה"י לר"ה או איפכא אבל דבר שהוא מקום פטור מותר אפי' לכתחלה להוציא ולהבנים ממנו לרה"י ולרה"ר וכדום לתוכו ובלבד שלא יוציא מרה"י למקום פטור ויעבירונו דרך מקום פטור לרה"י או איפכא כגון שעומד על המקום פטור ונטל כלי כרה"י ומניחו בר"ה או איפכא הוא אסור מדרבנן משום דמזלזל באיסור שבת לכתחלה לגרום הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים או איפכא וגרינן דילמא אתי לאפקוי להדיא מרשות היחיד לרשות הרבים או איפכא ואם נטל והניח פטור (א) בר"א כשעומד על המקום פטור ונטלו בפנים ומניחו בחוץ או איפכא אבל אם עומד בר"ה ומציא או מכנים או משיט וזורק לרה"י דרך מקום פטור או איפכא חייב שדרי לא נח על המקום פטור דמהלך לאו כעומד דמי ודרי הוציא להדי' מרה"י לרה"י או איפכא ואב מקום הפטור בין רשות דרבנן כגון שתי הצירות שלא עירבו יש אוסרין ג"כ לעמוד עליו ולהחליף מזה לזה דלא פלוג רבנן ויש מתירין (ב) .

ב מן התורה והל"מ אין חיוב אלא במעביר ד' אמות בר"ה חכמים אסרו להעביר גם ד' אמות בכרמל' ותרי גוני כרמלית כגון ים ובקעה סמוכים זה לזה מותר לטלטל מזו לזו תוך ד' אמות דכתיב האי לא גזרו משום שתי רשויות .

ג קרקע שהוא יותר מבית סאתים שלא דוקא לדירה אע"פ דמנהג התורה הוי רה"י גמור שדרי יש לו מחיצות וכל שיש לו מחיצות הוא רה"י מ"מ אכרו חכמים לטלטל בו אלא תוך ד' אמות אסור ר"ה שכיון שהוא גדול כ"כ עשאוהו ככרמלית וכיון שעשאוהו ככרמלית הותרו להוציא ממנו לכרמלית אחר הכמך לו כגון (ג) בקעה העובר' לפניו אע"פ שמן התורה הוא רה"י גמור ונבר אמרנו שאסרו להוציא מרה"י לכרמלית הבא לא גזרו שאם נאסר להוציא ממנו לכרמלית יאמרו עליו שדורא רה"י ויטלטלו בכלו ומתוך גודלו יבאו לפעמים לטעות ולומר ר"ה ויראו שמטלטלן בכלו ויבאו לטלטל גם בר"ה כגלו לפיכך אז"ל

דמוטב להתייר להוציא ממנו לכרמלית שהוא מדי' ולא שכיח וליכא כמיחש נ"כ שיבאו מתוך זה לטלטל בר"ה לרה"י וכשיראו שמטלטלן מכינו לכרמלית יאמרו שאינו רה"י ולא יבאו לטלטל בתוכו בכלו והוא יותר נכון להתיר מזה שנאסר להוציא ממנו לכרמלית ויבינו שהוא רה"י ואז יבאו לטלטל בתוכו והוא גדול יבאו לטלטל בר"ה יותר מד"א ומן הטעם הזה אם יש גינה יתירה מסאתים ולא הוקפה לדירה אע"פ שהיא רה"י ובקעה נפניה והיא כרמלית מותר לעמוד לפני' וליקח דמפתח מן דבקעה שהיא כרמלית ולנעול ולסגור אותה עם המפתח והיא רה"י ויכול אח"כ להחזיר דמפתח אליו ובלבד שלא יהא ביניהם אסקופה שהיא רה"י כגון שהיא נבזה עשרה ורחבה ד' או שיש לה ב' מחיצות מן הצדדין שהם רחבי' ארבעה ומשקוף עליהם רחבה ד' שאז הוי רה"י אע"פ שאינו נבזה י' (ד) ואסור להבנים מדאסקופה לרה"י או איפכא גזירה שנא לא יהיה דתקרה ד' ואז אם אין דאסקופה נבזה שלשה יש לה הדין כמו אתו שלפני' דבטלה נביה ואפי' אם הוא נבזה שלשה מאחר שכל רשויות שלנו הם כרמלית אמרינן מצא מין את מינו וניער כמו שנתבאר לעיל סימן שמ"ה וכן אם התקרה רחבה הרבה ואין לה מחיצות מן הצדדין דינה כרשות שלפניה וכן כגוף שלנו הבלטין לפני הבתים דרי אין להם מחיצות תחתיהם ודינם כרשות שלפניהם , (ה)

שמן

על איזה הוצאה חייב מן התורה ובג' סעיף אחד .

א מן התורה אינו חיוב אלא כשעוקף חפץ מרה"י ומניחו בר"ה או איפכא שזו נקרא מלאכה שלימה שכן הוי כל עקירות והנחת החפצים שבמשכן דמיניה ילפינן כל מלאכת שבת הוי נוטלין מן הקרקע שהיתה רה"ר והגיחוס תוך העגלות שהיו רה"י או איפכא אבל אם אינו עושה אלא חצי מלאכה אינו חייב שכן דרשורז"ל מקראי פ"ק דשבת מדכתיב נבי חיוב הטאת מעט הארץ בעשותה העושה את כולה חייב הטאת ולא העושה מקצתה יחיד ועשה אותה חייב ענים ועשו אותה פטורין לפיכך אם עמד בחוץ בר"ה ועקר חפץ אחד ופשט ידו לפניו והחפץ בידו ולא הניחו על גבי קרקע אלא בא חבירו העומד בפנים ונטלו מידו או עומד בפנים ופשט ידו לחוץ וחפץ בידו ובא חבירו העומד בחוץ ונטלו מידו הרי לא עשה כל א' אלא מקצת מלאכה זה עקר וזה הניחו ושניהם פטורים אבל אסורים לעשות כן מדרבנן שלא יבאו לנלל מלאכה שלימה ואם פשט ידו לפניו וחפץ בידו והניחו לתוך ידו של חבירו העומד בפנים או שפשט ידו לפניו וחפץ בידו של חבירו העומד בפנים והוציאו לחוץ שנמצא שהעומד בחוץ הוא לבדו עשה כל המלאכה עקר מיד חבירו והניחו בחוץ או איפכא דיד חבירו חשובא כד' על ד' ועקירתו ממנה והנחתו עליה הוי עקירה והנחה גמורה הוא חייב וחבירו העומד בפנים מותר לעשותו אפי' לכתחילה מנח דיני רשבת שדרי לא עשה כלום באיסור שבת אלא שאסור לעשות משום לפני עור נול' שמכשיל את חבירו וגורם לו להוציא החפץ ולבא לידו חילול שבת , (א) ו"א אפי' העומד בחוץ הוא עכו"ם אסור לישראל העומד בפנים לעשות כן מדיני דאיסור שבת מפני שנראה שהו כנותנו לו על מנת להוציא ודרי מחשבתו למלאכה ומלאכת מחשבת אסרה תורה וכן הדין בעומד בפנים והוציא ידו לחוץ וחפץ בידו והניחו ביד חבירו העומד בחוץ או שפשט ידו ריקנית לחוץ ונטל חפץ מיד חבירו העומד בחוץ והיכנס בפנים שהעומד בפנים חייב שהוא עקר והניח העומד בחוץ פטור אבל אסור .

שמה

דין המשיט מרשות לרשות ובו סעיף אחד .

א היה עומד בר"ה והוציא ידו מלאה פירות לחוץ לרה"ר והוא בתוך י' לארץ דאילו למעלה מ"י בכל גונא יוכל להחזירה שהוא מקום פטור שאין ר"ה אלא למטה מ"י לפיכך אם הוא בשוגג מותר להחזירה לאותו חצר שהוא עומד בתוכו אבל להשיטה לחצר (א) אחרת לזרק' שם אסור שגגרו חכמים דילמא זמנא אחרייתא שרי לז' לרה"ה דוקא בחצר אחרת שייך ליגזור הכי ולאסור מפני שגם אם לא יזרק' לרה"ה אלא לחצר האחרת יש בה קצת איסור שבת דהא נתקיימא מחשבתו שהוא היה דעתו לפנות חצירו והרי נתקיים מחשבתו אם יזרקם לחצר אחרת ושייך בה לגזור משום ר"ה אבל לאותו חצר הא לא נתקיים מחשבתו לפיכך לא גזרו בה להחזירה לו אבל אם הוציאה במזיד אסור לו להחזירה אפי' לאותו חצר (דהואיל ובמזיד הוציאה קנסוהו מלהחזיר אף לאותו חצר) ויש אומרים דה"מ כשהוציאה מבע"י והניחה שם עד הלילה שאי אפשר לו לבא לידו איסור סקילה אפילו אבי ישליך ופירות לארץ לרה"ה בשבת דהא היא לה העקירה ביום ולא נעשה בשבת אלא ההנחה לפיכך קנסוהו שלא להחזירה אליו ולהיות ידו תלויה כל השבת ואם לא יוכל להחזיקה וישליך ישליך שלא היה לו להניחה בחוץ עד הלילה שאי אפשר לו לבא לידו קצת חילול שבת אבל אם הוציאה משחשיכה אע"פ דאיסורא עביד לא קנסוהו מלהחזירה אליו שאם יקנסוהו להיות ידו תלויה כל השבת חששו שמא ישליך הפירות לארץ ויבא לידו איסור (ב) סקילה דהא עביד עקירה ברשות היחיד והנחה ברשות הרבים והכל בשבת במה דברים אמורים כשהוציאה לרשות הרבים אבל אם הוציאה לכרמלית בכל גונא מותר להחזירה דכ"כ לא גזרו דה"ל גזירה לגזירה .

סימן שצ"ג

שנ"ג

דין וזמן ברשות הרבים וכו' סעיפים

(א) כחז"ל דהוה טהור כחז"ל טהור כחז"ל... (ב) כחז"ל דהוה טהור כחז"ל טהור כחז"ל...

סימן שצ"ד

(א) כחז"ל דהוה טהור כחז"ל טהור כחז"ל... (ב) כחז"ל דהוה טהור כחז"ל טהור כחז"ל...

סימן שצ"ה

(א) כחז"ל דהוה טהור כחז"ל טהור כחז"ל...

א שני בתים בשני צדי ר"ה והם של אדם א' או של שנים ועירבו מותר לזרוק מזה לזה שלא מצני במשכן... (ב) שכל זיו שאמרו שמותר להשתמש עליו על איור ר"ה אפי' אם הוא רחב ד' על ד' ויותר ואפילו הוא למעלה מ' לא התירו להשתמש עליו אלא בבלי חרס וכו'...

שנ"ד

דין בור ואשפה בר"ה וכו' סעיפים

א בור ברשות הרבים וחוליא סביבו אפי' אין החוליא נכיה עשרה והכו' היא עמוקה עשרה עם החוליא שהוא רשות יחיד בפני עצמו אם הבור עומד בתוך ארבע טפחים לרשות היחיד מותר למלאות ממנו מחלון של רשות היחיד מפני עיראש החוליא שכביבו הוא מקום פטור והרי הוא שואב מרשות היחיד דרך מקום פטור והוא הדין אפי' אם אין החוליא נכיה שלשה או אפילו אין שם חוליא כלל והביר בפני עצמה היא עמוקה י' מותר שכין שאין בינה לבין הבור ד' טפחים לא דרסי ליה רבים כלל והוי ליה מקום פטור וממלאין ממנה לרשות היחיד ואע"ג דאמרין לעיל סימן שצ"ג סעיף י"ט דמקום שאין בו ד' לא הוי מקום פטור אלא כשהוא נכיה נ' שאני הבא דכל הפסק שהוא בין בור וכותל שהוא פחות מד' לא דרסי לה רבים כלל וכיון שכן אע"פ שהוא סמוך לר"ה מקום פטור הוא ככל מקום שאין בו ד' והוא נכיה י' אבל אם הבור הוא רחוק מרה"י ד' טפחים אין ממלאין ממנה לרה"י דה"ל מוציא מרה"י לרה"י דרך ר"ה או דרך כרמלית שאמר ואע"ג דאמרין לעיל ריש סימן שצ"ג שמתר (א) לכתחלה לזרוק מרה"י לרה"י דרך ר"ה דהוא לזרוק מותר שלא מצני שהיה במשכן כמו שנתבאר שם לעיל אבל להשיט אסור שכן מצני במשכן שהיו מושיטים הקדשים מענלה זו לענלה זו דרך ר"ה והעגלות הוי רה"י אבל לא היו זורקין אותן שאין הקדשים נזרקין מפני טבח לפיכך זריקה מותרת והשטה אסורה מן התורה ומילוי מים מן הבור העומד בר"ה לבית דמיה להשטה מרה"י לרה"י דרך ר"ה ואסורה אא"כ תהא החוליא יסכיבות הבור נכיה י' שאו יהיה הכל רה"י מעומק הבור עד שפת החוליא ושפת החוליא הוא למעלה מ' של ר"ה שהוא מקום (ב) פטור ואז כשמוציא המים מן הבור דרך ראש החוליא לבית הוי מוציא מרה"י לרה"י דרך מקום פטור שמתר לכתחלה (וע"ל ס"ש"מ"ה סעי' י"ד ו"ב) , אשפה בר"ה שהיא נכיה עשרה ורחב ארבעה אם היא של רבים מותר לזרוק לה מרה"י הקרוב לה שכין שהיא נכיה י' ורחב ד' אע"ג שהוא של רבים מ"ג רה"י הוא וכבר אמרנו למעלה שמותר לזרוק לכתחלה מרה"י לרה"י דרך רשות הרבים ואע"ג דרה"י דרבא הוא נכיה ממנו אי נמך ממנו מותר ולא חיישינן הבא שמא יתגלגל לר"ה מה שישלך בתוכו וילך ויטלנו כדחיישינן לעיל נבי שני בתים שבצד רה"י לפי שאין מטלין לאשפה כלי אשר חפץ בו אלא כלים ודברים מאוסים או שברי כלים (אי נמי י"ל דמדיד שר"ה סמוך לה פחות מארבעה והוי לה מקום פטור כמו שנתבאר בסמוך נבי בור וה"ל מטלטל מרה"י לרה"י דרך מקום פטור ושיי וע"ל סימן שצ"ג סעיף י"ט) ואם האשפה של יחיד אסור לזרוק לה משום דיחיד עשוי לפנות אשפתו ויבא לשפך שם כדרכן גם אחר שפינהו ונמצא שפכין לר"ה ממש ,

שנ"ה

דין גזוזטר"ו ובית הכסא וכו' סעיפים

א גזוזטרא שהיא למעלה מן המים והיא רף היוצא מן הכותל על המים והוא נקיב באמצעותו למעלה מן המים וחלקו פתוח לה מן הבית אין ממלאין ממנו מים דרך החלקו אא"כ עשה לה מחיצה עשרה כל סביבה ר"ל סביב כל הגזוזטרא מכחין או יעשה המחיצה סביב הנקיב שדלק דרך שם והוא שיהא ארבע על ד' והשתא הוי מחיצתיה מחיצות נמוכות כיון שיש בחלל ד' על ד' וכל שכנגדו עדי למטה במים רה"י דאמרין גוד אחית כלומר חשבינן כאלו המחיצה יורדת עד למטה (וע"ל סימן שצ"ג סעיף א') ואין חילוק בין אם יעשה המחיצה למטה מן הגזוזטרא מחוברת לה בין אם יעשה על גבה וכו' שעשו לה מחיצה מותרין גם לשפך ממנה וכן החלף בספינה אינו יוכל למלאות אלא א"כ יעשה רף ארבעה על ארבעה ומקיצו מחיצות ועושה בו נקיב וממלא דרך שם (א) וי"א שאין צריך לעשות לו מחיצות אלא אמרין סוף הצדדים גוד אחית מחיצתא עד הים והוי הכל רה"י שבספינה רקלו לפני שאינו יכול לעשות מה שיעשה בביתו וה"ל שהוא בתוך עשרה טפחים למים אבל אם חפני הספינה נכיהם עשרה מעל המים מוציא זין כל שהוא ועושה בו נקיב וממלא

וממלא דרך שם שרדי דרך אור מקום פטור הוא ממלא ואין צריך וזו אלא להכירא בעלמא ואע"ג דאמרין לעיל סי' שצ"ו סעיף א' שיש אסורין אפי' ברשות דרבנן להוציא להדיא לרה"י דרך מקום פטור והכי נמי כשהפני הספנה נבדלים עשרה ואינו מוציא אלא זי כל שהיא נמצא שמוציא להדיא מברמלית לרה"י דרך מקום פטור מ"מ כיון דבלא זי כל שהיא היו נמי מברמלית לרה"י דרך אור מקום פטור דהא האור שלמעלה מעשרה מקום פטור הוא ואין לא שרינו ליה אלא ע"י היכר זי כל שהיא סני הכירא בהכי ומיזי יטול לשפיד על הפני הספנה ורם יורדין לים רכיון דלא זריק להו להדיא לים אלא מכחו הם באים כמו בברמלית לאגרו וכ"ש אם רוצה לשפור דרך הזי שמוטר שתי ספנות זו אצל זו אסור לטלטל מזו לזו אלא א"כ הם קטורת זו בזו דא"כ ה"ל מושט מרה"י לרשות היחיד דרך ברמלית שאסור ואם הם נבדלים עשרה מן המים מותרים (ב) לטלטל מזו לזו דה"ל מרשות היחיד לרה"י דרך מקום פטור ואם הם של שני בני אדם צריכין עירוב כמו בביתם כמו שיתבאר לקמן בע"ה.

האמורה ל"ג (ב) כתב מי"ט ז"ל סטור מש חריון להחיק ברשות דרבנן בר"ס שמי' ע"כ אבל בל"קס"ד דה אח"י כל"ע ע"ס סגן מלאה חיה בש"ג דף קל"ה תלפזל מ"ס מי"ט וכן בח"ס סבת דף קל"ה תלפזל מ"ס מי"ט וס בחוספת סבת דף ק"א ד"ה סטורא פסק לאיסור וז"ע (ג) הא"ח חולק על זה תח"ו עירובין דף פ"ו ד' אלף א"כ דאף בפחות מי"ט מהני תחילה ע"כ ואסור למלק בין ר"כ תהלת בו דהו"ו כ"כ ולא מהני ביה תחילה ותו' תירי בל"ן רשות רבים תהלת בו דף ע"י דהק"ה כ"הא"ח סבת דף ק'.

סימן שצ"ו

(6) וא"ט תועיל מה שצ"ע בחור האוננים אף שלמי שצ"ע מים (ב"ח) .

ב וכן בית הכסא שעל פני המים מותר כהאי גינא על ידי מחיצה תלויה כמו בנויטרא ובכ"ד שתהא המחיצה עשויה להתיר כגון שהיא למטה סביב אבל מחיצה העשויה לצניעות בית הכסא בלבד כגון פלמעה לא מהני ואם עשה דף או קנה פחות מג' שתפול הצואה עליו קודם שתפיל למים אין צריך מחיצות דה"ל כוחו בברמלית ושרי ה"ה אב בית הכסא עשו כך שהצואה נופלת תחלה על צידי הבתל ואח"כ מתנגלת ונופלת בברמלית שמותר ואם נשבר הדף בשבת מותר משום דגדול כבוד הבריות.

ג בית הכסא דבולט חוץ לחומת העיר וצואה נופלת בחפירה שכביב העיר שיש בה יותר מבית סאתים שהוא ברמלית שרדי לא הורף לדירה אינו מותר ע"י מחיצה תלויה שלא התירו אותה אלא במים אבל ע"י דף שרי רכוח שרי בכל ברמלית ו"א שאם הבית הכסא למעלה מ' שרי בכל ענין דהא מוציא מרה"י לברמלית דרך מקום פטור ולעיל בס' שמי' כתבתי דיש חולקין וי"א שאם היה צואה שם מבע"י שרי בכל ענין דהא הצואה היא מקום פטור דלא דרסי בה רבים ויש חולקין וס"ל שאין שייך לומר מקום פטור בברמלית דמיצא כיון את מינו תיעור ולפי מה שנתבאר לעיל סי' שצ"ה שאין מקום פטור ברה"י לכ"ע בית הכסא העומד בין שני בתים אסור לפנות שם אם לא ערבו יחד או עשו שם תיקון מבע"י כמו שנתבאר סעיף ב' דאז שרי דלא הו"ו אלא כחו בחצר עאינה מעורבת כדלקמן סימן שצ"ו וכל זה דוקא לכתחלה אבל דיעבר ששכחו ולא עירבו לא דגדול כבוד הבריות הלכך ספנות נהנו לעשות צרכיהן מן המשוטה לים דהואיל והמשוטה אינו נבזה ו"א ע"פ שרחבה ד' אינה אלא ברמלית ומוציא מברמלית לברמלית.

ד מים שאינם נמצאים טפחים אין להם (ג) רין מים להתיר לשפך בהם במחיצה תלויה אלא צריך לעשות המחיצה עד למטה וכ"ש אם יבשו המים אע"פ שהיו שם עמוקין עשר' שאין מחיצה תלויה מותרת.

ה שני נחוצות שממלאים מהם מים אם הם זו למעלה מזו אפי' י' אמות ויותר אם הם מכוונת ממש זו כנגד זו שאין בני עליונה יכולים למלאות אא"כ יבנם הדלי דרך התחתונה אם עשו שתיהן מחיצות י' הרי הם רשות היחיד ועולין עד לדיקע ושניהם אסורות למלאות אא"כ עירבו שכל אחת אסרת על חברתה התחתונה אוסרת על העליונה דה"ל עולה עד לדיקע והעליונה אוסרת על התחתונה דהא ישלה תשניש דרך עליה ואם הם משושים זו מזו ברחוב הבתל יותר מד' טפחים אין להם עסק זו עם זו ואין אחת אוסרת על חברתה דב' רשויות הם כיון שאינם יכולות להשתמש זו עם זו אלא בוריקת הדלי באיך מטך ארבעה טפחים שהוא תשמיש על ידי הרחק ובאור ואין אדם איסר על חבירו דרך אור ד' טפחים ואם הם משוכות זו כנגד זו מעט ואינה רחוקה מבגדה ד' טפחים בין אם עומדת תוך י' זו לזו בין יש בנינים יותר מנבזה י' אמות בין זו לזו כל זמן שלא עשו מחיצות בשותפות אלא כל אחת עשתה מחיצה משלה מן הדין אין רשות לשם אחת להשתמש בשב' חברתה אפילו בחול לפיכך אפילו אם משתמשות זו בזו אינה חשוכה משל שניהם ואינם אוסרים זו על זו בשבת להשתמש כל אחת ברדה או בחברתה כמו ששתמשות בחול. אבל אם עשו לעליונה מחיצה בשותפות משל שניהם ולא לתחתונה כלל שניהם אסורים למלאות בנקב שבה עד שיערבו שאחד אוסר על חבירו אע"פ שהתחתונים אין להם רשות מן הדין לשמש דרך עליונה אפילו בחול וגם כשהיא משתמשת בה אינה משתמשת אלא ברחוק כגון בוריקת הדלי לה אע"ה אסור עלה הואיל ועשו המחיצה בשותפות משל שניהם וגם היא בתוך ד' ח"יבה היא של שניהם ואחד אוסר על חבירו והתחתונה בנקב ישלה אצ"ל שהיא אסרה שרדי היא רשות היחיד שרחבה ד' וכשהוא ממלא מברמלית לרשות היחיד קא ממלא ואין לה מחיצה לומר גור אחית וכ"ש אם עשו שניהם בשותפות לתחתונה שאחד אוסר על חבירו עד שיערבו שהעליונה יכולין לשמש בנחת בתחתונה ורדי הוא של שניהם ואסורים זה על זה כיון שעשו מחיצות בשותפות. ואם בני התחתונה עשו מחיצה גם לתחתונה בין עשו אותה משלהן לבין בין עשו אותה מן השותפות אין אחת אוסרת על חברתה שכיון שעשו מחיצה בפני עצמה לתחתונה גלוי גליא דענה דתחתונה לעליונה דסלקא נפשה בשבת מינה דהא מחיצה זו לא נעשת אלא להיתר שבת אפילו עשו בשותפות מה שעשו אותם בשותפות לא ע"ז כן אלא כדי להקל ברצאה דיותר בול עושים האימנים שמים ממה שעושים אחת או מטעם אחר כהאי גוונא ולא משי"ס לשתף הרשויות עשו אותה בשותפות וכל שכן כשכל אחת עשתה בשלה לבדה או שאחת עשתה בשלה והשניה לא עשתה כלום שאין אחת אוסרת על חברתה דהא מן הדין אין האחת יכול להשתמש בשל חברתה אפי' בחול לפי' אותה שעשתה משעה מותרת והשניה אסרה שרדי אין לה מחיצה.

שנו

דין אמת המים העוברת בחצר. ובו ב' סעיפים.

א אמת המים העוברת ברה"ר או ברה"י אם אינה עמוקה י' או אין בה רחב ד' טפחים נירונית כאותו הרשות שהיא עוברת בה אם ר"ה ר"ה ואם רה"י רה"י ואינה צריכה שום תיקון דבטלה אנב קרקעה ואם היא עמוקה י' ורחבה ד' אינה בטלה ונעשית רשות בפני עצמה והיא ברמלית לפיכך אם עוברת בחצר אין ממלאין ממנה בשבת אא"כ עשו לה מחיצה גבוהה עשרה בנניסתה ויצאתה כדי להבדיל בין המים שבתוך החצר להיתם נחשבים כולם רה"י ובין המים שחוץ לחצר שבשני הצדדים שהן ברמלית ואע"ג דלעיל בסמן שמי' סעיף ה' וי"ט אמרין שכל מה שבריה"י נידון כרה"י בל"ש שם מחיצות הכירא אימר אני שאני אמת המים שרמים שהיו בחיץ בברמלית בשבת נכנסים בשבת לתוך החצר ואינם מתעכבין שם כי יחורו ויצאו לחוץ לפיכך צריך לעשות הכירא באמת המים לעשותה רה"י יותר משאר דברים שרם ברה"י שנידונין לעולם כרה"י בלא שם הכירא. וצריך שתהיה המחיצה טפח ממנה משוקעת (א) במים כדי שתחלק בין המים שבר"ה למים שבר"ה וזו היא המחיצה כולה יורדת בתוך המים צריך שיהיה טפח ממנה יוצא למעלה מן המים שיראו ההיכר שיש שם מחיצה המפסקת ואם התחיל לעשות המחיצה אצל השפה מכל צד ולא חיבר אותם באמצע כדי שיהיו המים נכנסים ויוצאים דרך שם אם אין ביניהם ג' טפחים שרי דאמרין לביד יש ביניהם ג' טפחים אסור ואם הנקבים שהאמה נכנסת ויוצאת בהם אינן רחבים ג' טפחים אפילו מחיצה אינה צריכה דהוה כסתם.

ב חצר שצמצמה ולשן ים עובר על הפרצה אם אין הפרצה כמילואו גם אין בה יותר מ' אמות אע"פ שלשן הים הוא ברמלית הואיל ונשארו שיעורים בביתל החצר מכאן ומכאן גם אין בפרצה יותר מ' הי' כמו פתח ונחשב מחיצ' שלימה ומותר למלאות ממנה ולטלטל בחצר ולהבנים לבית יאם נפרצה במילואה אפי' אינו רחבה י' או שיש בפרצה יותר מ' אף על פי שיש שיעור מכאן ומכאן בביתל הרי זה פרצה ולא פתח לפיכך צריך תיקון אחר והוא זה אם נשאר במקום שנפרץ נידונין נבדוק י' המים מכסין אותן מותר למלאות ממנה בחצר אבל אסור לדבנין לבית אא"כ עשו מחיצה על המים גבוהה י' לגרור הפרצה להעמידה על עשר הטעם משום שהידודין שנשארו חשובין מחיצה לחצר שאע"פ שדברים מכסין אותן לפעמים המים שנקעין ומחיצת הידודין נראית בחצר ולכן מותר למלאות ממנה בחצר אבל להבנין לבית אסור דלגבי בית לא נחשבו הידודין מחיצה כיון שאין המחיצה הזאת ניכרת בבית וה"ל מטלטל מברמלית שהוא לשון ים לרה"י נמור אבל אם לא נשארו נידודין אפילו למלאות לחצר אסור שרדי נפרץ למקום האסור לו ואין כאן מחיצה ואסור לטלטל בתוכו כלל.

שנו

דיני חצר פחות מד' אמות וביב ובו ג' סעיפים.

א שיערו חז"ל שכל אדם צריך לשימשו בכל יום לפתח סאתים מים שירחץ בהם ידיו ופניו ושאר עניינים הצריכים לו שישתמש בהם צרכו ואח"כ ישפנס וכבר ידעת שאסור בשבת לשפוך מרה"י לרה"י או אפילו לברמלית ודרך כל אדם לשפוך שופכיו לחציו הסמוך לביתו שהוא רשותו והוא נ"כ רה"י ומוציא מרה"י לרה"י וזה ידוע דסתם חצירות יש בהם בימות החמה עפר ואבק ורוצה כל אדם לזלף חציו ולדבצו שלא יתאבק ויתעפי' בחציו לפיכך שופך שם אותן שפכין שישתמש בהם בכל יום ושיערו חז"ל דבסאתים מים שישתמש בהם סתם אדם יכול לזלף ולדבץ חצר שיש בו ד' על ד' אמות שמשכיבין את העפר והאבק ושוב בלעין שם בקרקע ואינם מטנפין החצר ואף אם אי"ל יצאו לחוץ קא

(ז) ואם נעשו כענין הקף לבנות בית דירה
 תבניתה הנחה מ"ו וכן ה"ב' לדינא ונראה להחזיר
 וכלי נזרות חיים גדול במקומו בל' א"ב סביב
 ומהלכי בתים ופחותם החלוטת לזכות מהיר לנכנס
 כולו (טו) רמ"ט מ"ו ח"ח (ג) דוקא אחר
 בלילה אבל פחות תלפיה יותר ב"ו וכן כ"ט
 ונ"ח כ"ס רמ"ט ו"ז כתב לא ידעתי מינין לו
 זה ע"כ ונע"ד תבנית סביב רמ"ט פ"י ע"ש
 פסוק ק"ג ב"ב ע"כ ט"ס דוקא אין להחזיר
 (ד) לכן ה"ח מ"ו ע"כ יותר מ"ו חיות לאורך
 החיים ברוחב ל' טפחים לפחות ונכונה פחות
 ח"ט מ"ו וכן לזכרון המים והכנים בדברי רמ"א
 וכו' (ה) כתב ח"ט לא הולך לזה אלא כל
 תחילה גובה י' (לא פירש הוא) (ו) כל רמ"א
 וחינו נזח אלא ליד שפנה וזוהו כדי שיהא חוקף
 לדירה כמ"ס ב"ח"ט עם ח"ט הגיה ל"ל ונב"פ
 סה"ר כ"ו (ז) מ"ו ו"א"ל א"ל בחקקה דע"ר
 ולדינא טראכ ח"ח"ט עם להקל בסכנה ראשונה וכו'
 ככ"ג עם קצה על רמ"א ונכנס להקטן מ"ו ח"ל"ג
 ס"ד פסקו ט' בסכס (ח) ה"ע"ו ונכנס כחזו כ"ס
 ד"ה"ט עם בו סוכה שומרים לו בית דירה כמסאר
 בתל"ג וכו' ה"ל וס' חלקו וכלי ג' בו וקרינת
 דירה מ"ו ר' יוחנן ח"ט שפינה תורה אלא לרקום
 וכן דמיון לביתו היינו חוד החמס (ט) כ"ב
 ב"י כ"ס ה"ו וע"ה באריך לחטק עליו ד"ל
 כתבנו אלא לר"י כ"ב אבל ר"ע ס"ג דוחקר
 וכן תנ"ה בחפנת ב"ח"ט ע"כ ולא ירדתי לטק
 דע"ה א"ן ענין ה"טות ח"ט לענין זה כמו
 שיהא חמ"טין ואין להחזיר גם בח"ו תבנית
 עם ד"ו כ"ב ור"ע לא פלגי ביתו ח"ט סה"ט
 כלל כמו דלר"י כ"ב לא תהי' ה"כ לר"ע לא חגי'
 וכן מטאר בתר"ט א"ל"ט עם ור"ק (י)
 ח"ט חוקף כ"ס דעיקר פסיפא רמ"ו דומעין ח"ק
 לה"ל מה וכו' תבנית חסנה מ"ו ח"ט וכו'
 חולקין כ"ס ומחזיקין הלכה כר"ב (יב) וכו'
 פחות (ב"ח) (ג) כ"כ שור וכו' וכן ח"ט ו"ל
 על כרמ"ט הוא ט"ס ד"ה כל סמ"ע רובו אומר
 כולו אלא ל"ג ואם הוא יותר מסה"ט ג"ס ולא
 יעטל לו ע"כ ענין כ"ה

אבל אם אינם אלא כדי שיעור סאתים הרי הם רה"י נמור ומותר לטלטל בכילה כמו שירצה ואפי'
 אין בה שימירה ולא בית דירה כלל כמו הצד המשכן שהיה בו סאתים ולא היה בו בית דירה וכו' ש אם היא
 פהית מזה השיעור שהיא רה"י אפי' אינה בית דירה ואם היא הוקפה (ב) לדירה אפי' יש בו ק' ביילין
 הדי היא רה"י נמור ומותר לטלטל בכילה כיון שהיקפה לדירה ושיעור בית סאתים שאמרנו ל"ש אם הוא
 פרובע או עגל או ארדוקטון ובלבד שלא יהא ארבו יותר משנ"י ברחבו כהצד המשכן שהיה אורך טאה
 אמה ורוחב חמשים אמה אבל אם ארבו יותר (ג) משנים ברחבו אין מטלטלין בו אלא ברחב ד' אמות
 על ד' אמות כיון שאינו רומה לחצר המשכן .

ב ומה נקרא חוקף לדירה זה מקום שלא היה מיקף בתחלה ונבנה בו בית דירה ואח"כ הקיפו או רחבה
 שאחורי הבתים שפחה לו פתח מביתו ואח"כ הקיפו אבל אם הקיפו ואח"כ בנה בו בית או פתח לו
 פתח לא מיקרי חוקף לדירה שהרי ההיקף היה קודם הידירה ונ"ל טעמא דה"ג ילפינן ממשכן שכן היתה
 הקמתו במדבר הקימו המשכן והיינו הקרשים של אהל כותרת תחלה והוא הבית דירה אשר שם מעין
 לשכינה ואח"כ הקפיהו בקלעים ואע"פ שאינה בית דירה ממש מ"מ דמ"א לבית דירה ואם היתה מוקפת
 שלא לשם דירה ואח"כ בנה אצלו דירה ורוצה לתקנו שתהא נקרא מוקפת לשם דירה אין צריך לפרוץ כולה
 אלא יפרוץ בה פרצה ביותר מעשר אמות בנובה י' טפחים שבוה נתבטל ההיקף שהרי היא פתוח וכו' אילו
 לא הוקף דהא אף אם היתה מוקפת לדירה היה אסור לטלטל בה בעוד הפרצה פתוח י' כמו שיתבאר
 בע"ה הנמצא הבית פתוח בלא היקף ואחר כך יחזור ויגדור הפרצ' וה"ל פתוח ולבסוף הוקף לדירה שנפתחת
 לו ואין חילוק אם חזר וגדר כל הפרצה כולה או שגדר היותר על י' והעמידו על י' כבולין נקרא פתוח
 ולבסוף היקף לדירה רה"ל העשר אמות מכוונת נחשבו' לפתח כמו שיתבאר בע"ה רה"ל כמו הוקף ואם פרץ
 אנה וגדרה חזר ופרץ אמה אצל מה שגדר וגדרה חזר ועשה כן עד שהשלימו לעשר מותר
 אם קשה עליו לפרוץ הכותל י"א שיש עוד כאן תיקון קל מזה והוא שיניח עפר אצל הכותל משני צדדיה
 ועד שיתמעט הכותל ננובה עשרה ורוחב העפר יהיה רחב מ' (ד) באורך עשר אמות באורך הכותל
 דה"ל על אותו רוחב העפר רשית בפני עצמו והחומה משם ואילך אינה גבוה י' וכו' נפרצה דוחמה באותו
 מקום דמי והוא שלא תהא העפר נ"כ גבוה י' גגון שכל גובה הכותל אינה אלא י' טפחים ומניח גובה
 העפר י' טפחים פחות משהו ושאר עור מן הכותל ט" טפחים ומשהו והיה כפרצה שאם הוא גבוה י' ה"ל
 רה"י עד לרקיע וגוד אסיק (ה) הוא והרי אינה פרוצה אבל אם אינה גבוה עשרה הוי כקרקעות הקרפף ואז
 יבנה בו בית דירה ואף (ו) אם הוגד ולוקח מ"ס אח"כ העפר מותר הואיל ובטלו שם שבת אחת ויש
 חולקין ואומרים דאין מועיד ביטול לעפר א"כ (ז) אין עתיד לצנות לעולם י"א דסתם קרפפות שלנו מחוקקין
 להי מוקפות לדירה דרגילין לפתוח פתח בתחלה ואח"כ להקיף וסתם עיירות אי מחוקקי מוקפות לדירה על
 סיגין ת"א י"א דכל קרפף וגינה שהוא סמוך (ח) לביתו מיקרי היקף לדירה והואיל וקרובה לביתו דעתיה
 עליה להשתמש בו תדיר וכהוקף לדירה דמי אפילו הם גדולים הרבה ר"ש (ט) חלקין בזה .

ג תל גבוה עשרה אע"פ שהוא רה"י מן התורה דהא אמרינן גוד אסיק מ"מ הואיל והר' פתח עשאוהו
 כקרפף וכמו שיתבאר עוד בסימן זה בע"ה שאם היא פהית מסאתים או סאתים מכוונת הוי רה"י ומטלטלין
 בטלו ואם הוא יותר מסאתים הוא דומה קצת לר"ה ואסרו לטלטל בו אלא בר"ה אמות כמו בר"ה .

ד קרפף שהיה יותר מסאתים וכו' למעט באילנות שנטע בתוכו למעט אורו אינו מתמעט בכך שכן דרך קרפף להיות בו אילנות ואפילו הם
 גבוהות עשרה ורחבם ד" שחולקים רשות לעצמן ואינם עושין בכלל קרפף אין ממעטינן מפני שכך דרכו של קרפף וכן אס' חפר בו בורות
 אע"פ שהם עמוקים י' ורחבם ארבע אינם ממעטים מפני שכן דרכו של קרפף או גינה וכן אם עשה בו בית כינוס המים להשקות את הגן אינו
 מיעוט מטעם זה שדרך הגינה בכך .

ה בנה בו עמוד ונתמעט בכך איררו מסאתים הוי מיעט אם הוא רחב ג' טפחים אבל אם פתוח מג' בטל איררו גבי הקרפף ובמאן דליתיה
 דמי ואינו מיעוט .

ו קרפף שלא הוקף לדירה ורוצה לתקנו שהיא נקרא מוקף לדירה כבר אמרנו בו למעלה תיקוניה ואמרנו בו עוד תיקונים אחרים והוא זה
 שאם בנה בו מחיצה באורך י' אמות וגובה י' טפחים לפני מחיצה הא' לבטלה שתהיה כמו שאינה ויהיה מוקף לדירה ע"י הב' אם הרחיקה
 מהא' ג' טפחים מותר וה"ל מחיצה בפני עצמה ומבטלת הא' ואם לא הרחיקה ג' טפחים הרי היא כלבונה עמה ולא עשה ולא כלום אבל לענין
 מיעוט איררו לפחות מסאתים אפי' לא הרחיקה ג' טפחים אם לא נתמעט האירר מפחות מסאתים אלא ע"י דאמרינן לכור לא (י) אמרינן
 בזה לבוד להקל לומר כאלו הם דבוקות וכחימה עבה דמ"א ונתמעט האירר לא אמרינן גבי דהוי קלא יתירה לעשות הלכיד כסתם למעט
 האירר והרי הוא אירר לפנינו .

ז אלא אם רוצה למעט האירר ע"י תיקון רומה לוח צריך להסיף על עושי הכיתל כמן שיצא טיט על מחיצות הא' שהיו עבות עד שיתמעט האירר
 לפחות מסאתים וגם זה לא מועיל אא"כ יעשה הטיט עב כל כך שאם תיבטל מחיצה הא' ראוי הטיט לעמוד בפ"ע ואם (יא) לא לא הוי מיעוט .

ח עוד אמרו לענין תיקון היקף לדירה אם בנה מחיצות על גבי מחיצות הראשונות להקיפו על ידם לדירה אינו מועיל ישרדי עיקר דירתו
 עדיין באירר מחיצות הראשונות והם לא הוקפו לדירה ואם נכלשו התחתונות ונשארו העליונים מאליהם נותר על ידם דהא באוירם
 הוא דר' אבל תל יותר מסאתים ועשה מחיצות על התל סביב להשתמש על טובה התל לא מבעיא אם הרחיק המחיצות על גבו משפת
 התל שניכר בו שעושה אילו המחיצות להשתמש על גבו שהו ודאי מועיל לעליונים להשתמש עליו . אלא אפילו עשה המחיצות על שפת
 התל ויש שם למטה ממנו ג"כ קרפף יותר מסאתים שאינו מוקף לדירה ונראה כאלו עושה אלו המחיצות להשתמש למטה וה"ל בעושה מחיצה
 על גבי מחיצה לתחתונים דהא צדי התל נחשבות למחיצה לתחתונים אפ"ה מותר להשתמש ולדור על גבי התל שהרי מ"מ העליונים באירר
 מחיצות הם דרים .

ט קרפף יותר מסאתים שהיקף לדירה נטע רובו באילנות אפילו אינן נטועין שורות שורות אין מבטלין הדירה שכן דרך קרפף לנטוע בו
 אילנות לחסותופם בצלן ואם זרע בו זרעות נזרע רבו הרעים מבטלין הדירה ואסור להשתמש בטלו אפילו אין בהם אלא (יא)
 סאתים ואם נזרע מיעוט אם יש בו יותר מסאתים אסור לטלטל אף במה שלא נזרע לפי שנפרץ במילואו למקום האסור לו ומבטלת
 את הדירה .

י אבל חצר ורחבה שאחורי הבתים שדירתן חשוב יותר דירה מדירת קרפף נסתפק לפוסקים אם הדעים מבטלים דירתן לענין זה שאם
 רובן זרועים שיבטלו כל הדירה אם לא ואפילו אם תימצא לומר כיון שחשובין דירתם דירה יותר מקרפף אין הזרעים מבטלים דירתן הזרוע
 מיהא אין שם דירה עליו ואם הוא יותר מסאתים אסור כל החצר ואין מטלטלין בו אלא בר"ה אמות וכן אפילו אם אינו אלא סאתים או
 פחות והוא רובו הזרוע מיהא שם קרפף עליו דלא נחא תשמישה' כמו חצר וכי תימצא מאי נ"מ אפי' אם שם קרפף עליו והלא קרפף וחצ'
 השות א"ה אינו למימר דנ"מ שאסור להוציא ממנו לבית וגם אם הוא יותר מסאתים שאין מטלטלין בו אלא בר"ה אמות או שמא אין הזרעים
 מבטלין אלא דירת קרפף ולא דירת חצר ורחבה שדירתן חשובה יותר וטוב להחמיר לפיכך מי שיש לו גינה בחצירו אם הוא רוב החצר אפי'
 אין בה אלא בית סאתים לא יטלטל ממנו מן החצר לבית רשמא היא מבטל דירת החצר ואם הוא (יב) יותר מסאתים לא יטלטל בה
 ובחצר אלא בר' אמות והזרועה מיהא אין שם דירה עליו ואסור כל החצר . ואם הוא מיעוט החצר אם יש בה יותר מסאתים אסור כל
 החצר ואם יש בה סאתים או פחות אסור להוציא ממנו לבית .

יא קרפף יותר מבית סאתים שחוקף לדירה ונכנס בו מים אם הם ראויים לשתיה אין מבטלין הדירה דהא חזו לתשמישתיה ואין לך דירה מעלה
 מזו ואפילו נתמלא כולו מים ואפי' הם עמוקים הרבה מירי דהוא אכריא דפירי ואם אינן ראויין לשתיה או דינן כזרעים דהיינו אם
 נתשטפו ברובו כולו אסור אפי' אין בו סאתים דנתבטל דירתו כמיעוטו ואם יש בהם יותר מסאתים כולו אסור והוא שיש בעומקן י' שאז
 מבטלין מסקן מדין קרקע אבל אם אין בעומקן י' אינו נחשב אלא כטיט ורקק שבחצר ונחשב קרקע ואין חולק רשות לעצמו .

יב קרפף בית ג' סאין וקירה ממנו בית סאה תירוז אפי' אם הקירו משופע ואין כאן פי תקרה דנימא יורד וסתם מותר דחשבנן כאיל
 הוי מחיצה בסוף הקירוי ולא נשאר אלא קרפף בית סאתים .

סמן ש"ם

(6) וכן המכירה מ"ט וכו' (3) צ"ה חולק
כזה הלוח חילוק אין בפחות חמש כל שם
סמתיים פניו אכור
כ"ג

וג קרפף בית סאתים מצומצם וחצר אצלו נפרצו במילואם זה לזה הקרפף הוא אסור שהרי נעשה עתה יותר מבית סאתים ולא שאויר החצר נדרם לו ליחשב יותר מבית סאתים שהרי החצר הוקף לדירה וכל מקום שהוקף לדירה אין שיעור לאוירו אלא מקום המחיצה שנפרצה מיתר אותו וערם לו ליחשב יותר מבית סאתים אבל החצר מותר כדאמרן שאין שיעור לאוירו
יד קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ועשה לו תיקון כדפרישית לעיל שפתח בו פתח ועשה מחיצה לפניו יותר מ"ו והותר ע"י מחיצה זו כדאמרן לעיל שעל ידיה בטלה הראשונה שלא היתה לשם דירה ואח"כ נפלה מחיצה זו האחרונה לא אמרין הואיל והותרה הותרה ונשא" בתהירה אפי' ע"י מחיצת הראשונה שלא הוקפה מיתרה אלא חוד לאיסורו הראשון .

שנת דין רחבה שאחורי הבתים וכו' סעיף אחר .

א רחבה שאחורי הבתים והיא יתירה על בית סאתים ולא הוקפה לדירה הרי זה כקרפף ואין מטלטלין בה אלא כד' אגית ואם פתח לה פתח מביתו ואח"כ הקיפה הוי ליה הוקף לדירה ומותר לטלטל אפי' מן הבית לתוכה ואפי' אסור נורן בינה לבין הבית לא אמרין דהך פתח הוי פתיח לשם הנורן ולא בשביל הרחבה ואין כאן פתח לרחבה אלא חשכין הך פתח לרחבה דלקלא אזלינן בעירובין שהוא דרבנן ולפיכך מטלטלין גם כן עכשיו מן הבתים להצרות שאחורי הבתים משום הסמכין דבזמן הזה סתמן מוקפין לדירה כמו שנתבאר לעיל בס"י שקורם זה גבי קרפף בסוף סעיף ב'

ש"ם דין הוקף מחיצות לשבת אחר וכו' ג' סעיפים

א כל הוקף מחיצות שאמרין טוב היותן מחיצות מעולות העשוין משתי וערב שאו מותר לטלטל בכולה אפי' ביותר מסאתים ואפי' יחיד שעשאה לעצמו אבל מחיצה העשויה שתי או ערב לאו מחיצה מעולה היא ואיזה היא מחיצה של ערב כגון ירקופ" בנ' הבלי' זו למעלה מזו וזו למעלה מזו ע"י יתירות סביב מן התחתון לקרקע פחות מ"ג טפחים במשהו דהוי כולו עומד וכלבור דמי ומכיון לאמצעי גם כן פחות משלשה טפחים משהו הרי ששה עומר פחות שני משהו בשנים האוירים ומאייצניו לעלות גם כן פחות משלשה דרי בנ' אורין ט' עומד פחות ג' משהוין ועובי החבלים יתר על טפח בנ' משהוין כדו שיהא הכל י' טפחים שהוא שיעור מדינה בגובה זו היא מחיצה של ערב בלא שתי ואיזה היא מחיצה של שתי כגון שהקופ" בקנ"י גבוהים י' נעיצים ועומדי' כסוכים זה לזה פחות מ"ג טפחים דהוי כלבורים סביב זו היא מחיצה של שתי בלא ערב אבל היא מחיצה גרועה מ"מ הקילו בה חכמים והתירוה בסאתים אבל ביותר מביתם לא לפיכך יחיד ששבת בפקעה התירו לו לעשות לו מחיצות לצורך אותו שבת לטלטל שם אפי' במחיצות גרועות כאלו ניהו כיון שדם מחיצות גרועות אפי' שנעשו לשם כד' לא התירו לטלטל בטלו אלא כשלא הוקף אלא סאתים אבל אם הוקף יותר לא התירו לו לטלטל בו אלא כד' אמות ואין חילוק בין אם היא א' ששבת בכקעה או הם שנים ששבתו שם דין אחר להם שאין נותנין לשיניהם אלא בית סאתים (א) אחד וכמו שאמרנו אבל אם הם ג' ישראלים צורך תשמישתן רב הוא וחזקין כשיירא והקילו להם יותר ואמרין שמתרין לטלטל בכל מיה שהקופו אפי' באילו המחיצות הגרועות ואפי' הוא גדול הרבה מאד מותר לטלטל בטלו וכלכד שלא יקופו יותר מכדי צרכם שלא ישאר בית סאתים פניו שאין צריכין לתשמישם אבל אם נשאר בית סאתים פניו הוא אוסר עליהם את הכל ואין מטלטלין בכל המוקף אלא כד' אמות כד' א כשהקופו יותר על שש סאין שניע לאחר יותר מבית סאתים אבל אם לא הקיפו יותר על שש סאין כיון שדם ג' שהשיבין כשיירא נהנו לכל אחד כ' סאין ואינ' פ' שיש סאתים פניו (ב) מותר לטלטל בטלו ודוקא לג' ישראלים הקילו לחשבן כשיירא אבל אם א' מן הג' הוא עס"ט לא הקילו להם ואינו מצטרף להוותם חשבון כשיירא להקל להשנים כשבילו ו"א דה"ה לקטן לא הקילו ואינו מצטרף להוותם שלשה לחשב כשיירא .
ב היו ג' והקיפו כל צרכם ומת א' מהם בשבת השנים הנשארים מותרים בכל שבין שנכנסה שבת בהיתר הותר להם לכל השבת וכן לאיסור כנין שהיו שנים והקיפו יותר מסאתים וניתוספו עליהם בשבת נשארו כאיסורם כיון שנכנס השבת באיסור .

ג היו ג' והקיפו כל אחד לעצמו זה בצד זה ועירבו יחד אם החיצונים רחבים והאמצעי קצר כזו שנמצא האמצעי פרוץ במילואו לחיצונים והחיצונים יש להם ג' טפחים עורפים עליו מכל צד ניתנים להם כל צרכם באמצע ואפילו הוא גדול הרבה שאנו רואים כאילו כולם דרים בתוכו שהוא בטל אצל כולם והרי יוש ג' . ביהרד ונעשו שיירא באמצע והו' להו האינך בחצר לגבי אמצעי לכך נותנין להם כל צרכם אפילו לחיצונים ו"א שהחיצונים אינם מותרים אלא עד סאתים ואין נותנין להם אלא באמצעי ואם הקיפו א' מדרם יותר מביתם גם האמצעי אסור שהרי הוא פרוץ במילואו למקום האסור לו ואם החיצונים פרוצים במילואים לאמצעי והאמצעי מנוסף לדרידיה לא הוי פרוץ במילואו כזו ויחיד בכל אחד אין נותנין לכל א' אלא בית סאתים שהרי אין ג' דוורים כאחד דוירי דאמצעי בחיצונה וי"ל דכא תרי הוא דאיכא וי"ל דכא תרי הוא דאיכא ובאמצעי ליכא אלא חד ואם א' מחיצונים יותר מבית סאתים הוא לברו אסור ואינו אוסר על האחרים שהרי האמצעי מנוסף והוא מותר ומותר את האחרים עמו ואם האמצעי יותר מסאתים גם החיצונים כולם אסורים שהרי הם פרוצים במילואם למקום האסור להם אבל אם אחד בכל אחד מהחיצונים ושנים באמצעי או שנים בכל אחד מן החיצונים ואחד באמצעי נותנין לחיצונים כל צרכם דחשכין כל מה שבאמצעי כאלו הוא בחיצונים הי"ל והוא מנוסף הוא שלישי ככולו ואוליגן לקלא ונשדי האמצעים לכולהו לדכא ולהא והו' להו ג' בכל החיצונים וחשכין שיירא בכל אחד מדרם וניתנים לכל החיצוני' כל צרכן כד' א כשאננס פתוחים זה לזה ביותר מ"ו אבל אם הם פתוחים ביותר מ"ו הו' לה פריצה וגם המנופפים אסורים ובאננס פתוחים ביותר מעט נמי לא אמרין אלא בשבת קטנה נכנסים מגדולה כזו אבל אם אינם נכנסים אלא שהם כתמונ' הראשונה שצירתי לך הוה ליה נראה מכוונן ושוה מבפנים וניתן משהו לחי וכולם חשוכים מנופפים וכאלו אין אח' מהם נפרץ לחבירו כיון שיש לו תיקון לחי ואין נותנין לכל אחד מדרם אלא בית סאתים דחדא באידך לא שייך וכ"א קרפף בפני עצמו הוא וכל היכא דאמרין נותנין להם כל צרכן נמי לא אמרין אלא שלא יהא מקום בית סאתיים פניו מכלום דאל"כ הוי יותר מכדי צרכן .

שם דין גג הסמוך לרשות הרבים וכו' סעיפים .

א גג שהיא סמוך לר"ה בצד א' ובשאר צדדין היא עומד בחצר רה"י ובצדדין שהוא סמוך לרה"י הוא גבוה י' ובצד שהיא סמוך לר"ה אינו גבוה י' ובאותו צד רבים משתמשין בו כגון שמכתשים עליו שם הרי הוא שם כד' הואסור לבעל הגג להשתמש בו מחציתו עד שיעשה לו סולם קבוע מחצירו שע"י קביעות הסולם הוא מגלה דעתו דסלקי לגג מכח ר"ה ואיזה נוחא ליה לאשתמישי ביה (וע"ל ס"י שנה סעיף ה') וס"י שמה סעיף י') וחקא בסולם קבוע גלי דעתיה כן אבל בסולם ארעי כיוון דמסלק ליה כמאן דליתיה היא ואיזה סולם קבוע כל שקבעו שם בין לחול בין לשבת קבעו לשבת ולא לחול וכ"ש איפכא אין זה קבוע ודוקא שהוא על זה האופן פחות מ"ו בצד ר"ה ו"ו בצד רה"י שאם הוא גבוה י' גם סמוך לר"ה הוא רה"י נמוך ומותר לטלטל עליו מן החצר וסולם אינו צריך ואם הוא נמוך מ"ו בכל צדדיו אפילו סולם קבוע לא מרני לסלק מכח ר"ה כיון שרבים מכתפין עליו .

ב חצר שנפרצה לר"ה במילואה או שנפרצה ביותר מ"ו לר"ה הדי חלל החצר היא נידון ככרמלית ואינו רה"י נמוך כיון שנפרצה ומקום המחיצה הוי נידון כצדיר ר"ה ולאו כד' ה דמי אלא ג"כ יש לו דין כרמלית כמו החצר עצמו * ואם נפרץ בקרן זווית אפי' בפחות מ"ו אסור דלא חשיב כפתח דפתח בקרן זווית לא עברי אינשי וכן בית שנפרץ בקרן זווית אפי' בפחות מ"ו נפרץ גם הקרוי ער שנשאר כאלכסון אסור דכי היכי דלא חשיב פתח בקרן זווית ה"ג לא אמרין פי תקרה יורד וסותם בקרן זווית דטעמא כל היכא דאמרין פי תקרה יורד וסותם הוא משום דמי לפתח וכיון דפתח בקרן זווית לא עברי אינשי ה"ה דפי תקרה יורד וסותם נמי לא אמרין אבל פירצה שאינה בקרן זווית אמרין בה פי תקרה יורד וסותם וחשכין לה לסתום אפי' ביותר מ"ו וכגון שפי התקרה חלקו רחב ד' טפחים אבל אם הוא מנופף או אין בו ד' טפחים לא אמרין ביה יורד וסותם ואפילו נפרצו ב' מחיצות שלימות כי תקרה יורד וסותם אבל נפרצו ג' לא אמרין בה פי תקרה יורד וסותם ואפילו ב' שנים דאמרין פי תקרה יורד וסותם היינו הוקף כשנפרצו שנים זו בצד זו אבל כשנפרצו שנים זו בנגד זו נראה יותר משילש ולא אמרין פי תקרה כולו י

כ"ג וכו' יותר לאסור לטלטל למסלול השם
ל"ה אפי' חור ד' אמות דין לאיסור
טלטל ונפרצו לר"ה כמו שכתבנו לעיל ס"י ב' ד'
סעיף י' ואלו כ"ס נכנס ר"ה הוי חצר אפי'
לכתחילה וטלטל השם לר"ה בחור ד' כמו שכתבנו
לעיל ס"י סעיף פ"ב כ"ג

שם

א כל מחיצה שלא נעשית לרוד בתוכה אלא לצניעות בעלמא או לשמור מה שיתנו בתוכה או לישוב בה כדי לשמור השדות הוי מחיצה להתיר לטלטל בתוכה אבל לא הוי מחיצה לעשות מה שבתוכה מוקף לדירה אם הוא יותר מסאתים הילכך אילן שענפיו יורדין למטה אם איןן גבוהין

מי' והא דאמרין לעיל סעיף ב' שאם עקמומית נטתה למטה מי' ואם ינטל העקמומית ויש בין זה לזה ג' פסילה היינו בעקמומיות כזה שאין בעיקר הקורה למעלה מי' מן העקמומיות כלום אבל בקורה רחבה שמגיע למטה מי' ועולה ממנה גם למעלה מי' שיש ממנו שיעור קורה גם למעלה מעשרה כשרה , כזה כה נעץ שתי יתירות עקמומיות על שני כותלי המבוי ועקמומיותם נוטה לתוך המבוי ונתן הקורה עליהם כזה ואין ביתירות טעם שהוא שיעור קורה להיות נחשבים כקורה אם אינם גבוהים מכותלי המבוי ג' ואין בנטייתם ג' לתוך המבוי כשרה שאנו רואין כאילו הן מונחים על כותלי המבוי וכאלו הקורה מנעת עד כותלי המבוי אבל אם יש בנוכח או בנטייתן ג' פסולה .

כו מבוי שאמרנו שניתר בלחי או קורה התירים אילו נתנו חכמים דוקא במבוי שהוא גבוה בחללה יותר מי' טפחים מרווחות עד ד' אמות מצומצמות ולא יותר ושאנה רחבה יותר מי' אמות מצומצמות ושתהא ארכה לפחות ד' אמות מרווחות וכיותר מאורך זה אין לה שיעור והדפדוש שבין אמה מרווחות לאמה מצומצמת חצי אצבע שזה דרך להיות סתם מבוי שהיא מן התורה רה"י וחכמים הצריכה תיקון לחי או קורה כמו שנתבאר אבל אם חסר א' מכל אילו אין לו תקנה אלא בצורת הפתח חוץ קמבנה בחללו יותר מד' שאם הוא גבוה בחללו יותר מד' אע"פ שאינו ניתרת בקורה מטעמא שיתבאר ניתרת היא בלחי וטעמא משום דקורה להבירה הוא וכל שהוא גבוה מד' אמה אינו היכר ולא שלטא כי' עינא אבל לחי הוא משום מחיצה והוא סמוך לקרקע וא"צ להיות גבוה רק' טפח (כמו שנתבאר בסמוך סעיף ג') ומה לנו אם המבוי גבוה כמה אבל אם היא נמוכה פחות מי' טפחים או רוחבה יותר מי' אמות אינו דומה כי' לרה"י והוא דומה קצת לרה"ה שהוא פרוצה מאד לפי' אין מועילין לה אלו התיקונים לחי וקורה שהם תיקונים כל דרו והצרכות תיקון יותר שהוא צורת הפתח וכן אם היא אינה ארוכה ד' אמות אינה דומה לרה"י וצריכה תיקון מעליא וצורת הפתח מהני בכל מקום ואם הוא בחללו גבוה יותר מד' אמה ורוצה לתקנו בקורה שניחגנו למעלה מחלל ד' אמה צריך שיעשה בה ציור וכוור שהכל מסתכלים בהן ועל ידי כך מסתכלים גם בקורה אע"פ שהוא למעלה מד' והוי הכירא וכישר או יבנה בניין תחת הקורה בארץ שימעטנו משם עד הקורה לפחות מד' ודיו ובנין זה צריך שיהיה לפחות רחבו טפח נרחב הקורה אבל אם אינה גבוהה י' וחוקק בו להשלימו לוי' צריך לחוקק לפחות ד' אמות תוך המבוי על פני כל רחבו וכ"ל מ"ש דלמעט מנובחה סני בטפח רחב ולהשלים ליה צריך ד' אמות כבר תירצו דהתם בגביה מד' לדופן כלימר שכבר נקרא דופן אלא שצריך למעט קצת בהיכר בעלמא כני ובטפח הוי היכר אבל הכא בנמוך מי' דהשתא הוא דמשוי ליה דופן דכל פחות מי' לא ניקרי דופן בעינן דליתחוי האי דופן

הכונה הנה ורבו רמ"א ואפי' כל המדות פסולות זו לזו ויש חולקין כ"ל וחזו עטמו תמים דב"י פסק כס חולקין ופסולת כפירוש הדין כמדות זו לזו ע"ל ודבר הזה על גדול שמתו כאלה האם בסוף סעיף זה נכתב כגון דברי רמ"א בהוייתן ומילא נראה עיקר כסברא רמ"א וכן פסק הב"ח (ה) הנה נכתב רמ"א כאן כתבו הלבוש בס"ס זה וי"ט טעם וזה גם כן וסבר שהמבוי והארץ בטעמו הוא ליק (ט) פי' כמאן בפתחו ד' אף שכתבו רמ"א ד' וכו' כי' וכו' מר' יהושע דף פ"ח והוקף בנבוי אבל כמ"ל לטוב לירד תיקון (י) הב"י נקב כסברא רמ"א ול"ל להל' סוף דעת רוב הפוסקים וגדולי אחרונים וכן מלפניו בס"פ דעירובין כ"ס רמ"א י"ח"ו כי' מקל"ג (יא) הוקף כגובה טפחה וכן כ"ל נכתב ומשמע כ"ל דלף סוף סני הוא אשכח ורחם א' פסוח וא' פסוח ב' בלחי או בקורה נתי מותר לסברא זו וכו' מש"ל ולב"ש דה"ט נ"ו ח"א י"ט להור נראה דאשעתין רובא נ"א צריכה תיקון וגדולה עיקר נ"א צריכה תיקון כמב"ש רמ"א ול"ל הב"ח (יב) מיהו אם הוא פסוח מעבר סני בלחי כלל נ"ב כ"ל רמ"א אבל מ"ש וכו' כ"ס הכימו לסברא רמ"א דלף בשאר העמ"ס לו דין מבוי עיקר תמים המיפה הב"י ע"ל וע"ל מיישב דהעור ורמ"א מייירי הינא נלא בקניי ביה רביס וכאריד ולענ"ד ודאי בקניי ביה רביס דהא אפילו מבוי עקומה חכמי ס"ס דף ו' רבקהו כ"ס רביס גם הא כתבו מ"ש וכו' שאלו גירסת בעור וכו' חפ"י בפתח מי' (יד) כ"ל רמ"א וכו' ד"ק

לשיעור הכשר אורך מבוי שלם ושיעור הכשר אורך מבוי שלם הוא ד' אמות כמו שאמרנו בריש סעיף זה לפיכך צריך לחקוק ד' אמות תוך המבוי על פני כל רחבו ולפי מה שכתבנו בסימן זה ילתיה בידיו אע"פ שדין חצר ודין מבוי בעור שאינם מתוקנים דין אחד להם דשניהם כרמולות הם מדרבנן מ"מ תיקנים אינה שיהי כמו שנתבאר ואחר שקבעו ז"ל תיקון בפני עצמו לחצר ותיקון בפני עצמו למבוי אמרו שאין מבוי נותר בלחי או בקורה עד שיהיו פתוחים לתוכו ב' חצרות (ז) ולכל חצר ב' בתים ולכל בית בעל בית א' ושלא יהא בכל פתח מאילו פחות מד' טפחים ושיהו הדיורי' אוכלים בכל בית שמקום הפת' גורם שכל מבוי שיש לו כל התארים הללו הוא מבוי הדומה לרה"ה ושתקנו לו דין לחי וקורה מן הטעמים שאמרנו אבל אם חסר אחד מכל אילו אינו מבוי אלא חצר וצריכה התיקונים הנאמרים בחצר הפרוץ במילואו וצריך גם ד' טפחים בצד א' או בכ" צדדין שני פסין מב' משהויין או צ"ה כמו שנתבאר לעיל בריש הסימן סעיף ב' בחצר ועיקר הטעם הוא שכל שהוא עשוי יותר לדירה ולתשמיש הצנע צריך יותר מחיצות נמורות ולפיכך החצרות שדרגן של בעלי בתים להשתמש בהן יותר בתשמישי הצנע ולאכול בהם צריכות מחיצות יותר נמורות וכן הדין במבואות שאין בתים וחצרות פתוחות לתוכן דיוריהן מועטין והן משתמשין בהם יותר שאינם נושם כ"כ לאכול ולהשתמש בהם ולפיכך דרי הם כחצר כי לפי רבוי הדיורין מתמעט תשמיש המבוי ובמחיצה כל דרו סני מיהו אפילו היה הבית הא' לאב והשני לבן ואע"פ שהבן מקבל פרס משלחן אביו אלא שאוכל בכיתו הרי הם נידונין כשנים כמו שאמרנו שמקום הפת' גור' ואפי' צדו א' עכו' וצדו א' ישראל נחשב כשנים וניתר בלחי וקורה , (דחשיכה דירת העכו"ם דירה לקולא למשרייה למבוי בלחי ע"י חצירו של עכו"ם וע"ל סימן שפ"ב סעיף א') ואפילו כל החצרות פתוחות זו לזו עפ"י דמי ונחשב כרבי' ויש חולקין בזה ואמרים כיון שפתוחות זו לזו נעשו כולם כחצר אחד וכבר אמרנו שאין מבוי נותר בלחי וקורה עד שיהיו ב' חצרות פתוחות לתוכו כו' , עוד צריך במבוי שיהא ארבו יותר על רחבו שכן הוא דרך מבוי להיות ואם חסר אחד מאילו אינו נותר אלא בפס ד' או שני פסין משני משהויין או צורת הפתח , (ח)

כו כל שארבו יותר על רחבו דינו כמבוי אפילו הוא חצר וניתר בלחי או קורה ואע"פ שאין בתים וחצרות פתוחין לתוכו דיו בלחי וקורה דדוקא מבוי שהוא קרוב לרה"ה ואם אין בתים וחצרות דיוקן הרבה פתוחות לתוכו הוא יותר דומה לחצר בתשמישי הצנע לערך ר"ה לפיכך צריך תיקון יותר ולא סני בלחי או קורה אבל סתם חצר היא פתוח למבוי ואצל המבוי הוא נרצה גם כן כמבוי שתשמישתן כמעט דומים לפיכך נידון כמבוי להתירו בלחי וקורה .

כח מבוי שאין ברחבו ג' טפחים דרי הוא כלבוד וכתום וא"צ שום תיקון ואע"פ שתוכו הוא רחב אלא שאין בפתחו ג' דרי הוא נסתים ואין צריך תיקון מ"א אפי' הוא רחב ג' כל זמן שאין בו ח' הוא כסתוב ואין צריך תיקון .

כט מבוי סתום שא' מצדדיו יס' אפי' שאין צריך תיקון דסתומת הים מחיצה מעלייתא הוא וי"א שצריכין תיקון באותו צד דחיישינן שמא יעלה הים שרטון של חול ואבנים ותתבטל המחיצה ויטלטלו מן המבוי שהיא רה"י מן התורה לשירטן שהוא כרמולית וכן אם היה אחד מצדדיו אשפה חשוכ כסתום ואין צריך תיקון כר"א באשפה של רביס דלא חיישינן שמא יפנהו שאין דרך אשפה של רביס לפנות אבל אם האשפה של יחיד אינו חשוב כסתום דחיישינן שמא יטלנו משם ותתבטל המחיצה .

ל כבר אמרנו שטעם קורה הוא משום היכר לא משום מחיצה לפיכך מבוי שצדו אחד ארוך וצדו אחר קצר ורוצה לתקנו בקורה לא יניח הקורה באלכסון מראש הקצר עד ראש הארוך שאין הברור נראה כ"כ והרואה בני המבוי נמשכין ומשתמשין ברה"ה חוץ ממנגד כותל הקצר אפילו לפני מן הקורה אומר מותר להשתמש ברה"ה לפי שאין אותו עורף דומק שיהא מן המבוי שמחשבין אותו לרה"ה אלא יניח הקורה מראש הקצר לכותל שכנגדו בשוה כדי שלא ישתמשו חוץ לקורה אפילו אין צד הארוך עורף על הקצר ד' אמות לא יניחנו באלכסון מן הטעם שאמרנו אבל אם ירצה יעשה צורת הפתח באלכסון אפילו צד הארוך הוא יותר מד' אמות (יב) עורף על הקצר דצורת הפתח הבל יודעין שנחשב כמחיצה כר"א שלא יניחנו באלכסון כשרוצה להניח הקורה מראש הכותל הקצר לראש הכותל הארוך אבל אם הניח הקורה באמצע המבוי יכול להציתו באלכסון ומשתמש בקצר עד הקצר ובארוך עד הארוך שבוה לא יבאו לטעות .

לא דרך המבואות לאחר שתקנום לערב כל הדירים במבוי יחד וכל זמן שלא עירבו זה אוסר על זה כמו שנתבאר עוד בע"ה וכיון שההרגל כן הוא אסורים בני מבוי לחלק זה מזה כדי שידעו ויזכרו הכל שזו המבוי נהקנה ונעשית ברשות א' לפי"אם העמיד לחי באמצע המבוי אם יש חצר מהלחי ולחזק יעשו גם החיצונים לחי לראש המבוי חרי כאלו תקנו כל המבוי בתיקון א' ואסורים אילו על אילו עד שיערבו יחד ואם אין שם חצר או שיש חצר ולא עשו החיצונים לחי לראש המבוי אותם שמן הלחי ולפנים מותרין לטלטל ואותם שממנו ולחוץ אסורין דכיון שאין החיצונים יכולין לטלטל במבוי לא אסרי' על הפנימיו' אבל אם עשו באמצע צורת הפתח אפי' היא רחבה יותר מי' או אינו רחב יותר מי' ועשו באמצע שני פסין משני משהויין או פס רחב ד' אפילו אם יש חצר מהתיקון ולחוץ ועשו גם החיצונים תיקון לראש המבוי כל אחד יוכל לערב לבדו ויהיה מותר בחלקו ואין זה אוסר על זה ולא זה על זה דכשתי מבואות דמיין שאין זה אוסר על זה .

לב והא דהבשרנו במעמיד לחי באמצע המבוי ה"ה להעמיד קורה באמצע המבוי מכשיר על האופנים שאמרנו וכל זה בתנאי ג' כ שיש באותן חצי המבוי המוכשר תורת מבוי דהיינו שלא יהא ארטו פחות מד' אמות ושיהא ארטו יתר על רחבו ושיהא בתים וחצרות פתוחים לתוכו הא לאו הכי צריך פס משדו מכאן ופס משהו מכאן או פס ד' בצד אחד .

לג מבוי שרחב ד' אמה עושה פס ארוך ד' אמות גבוה עשרה טפחים ומעמידו באמצע וחשוב כל צד מצדי הפס כמבוי בפני עצמו כיון שאורך הפס ד' אמות ויתן קורה בראשו ועל ב' הכותלים והוכשרה המבוי כזה וצריך לזכור שתהא הקורה מונחת על הפס או תוך ג' וצריך שיהא בכל מבוי מב' אלו המבואות שהפס מפסיק ביניהם כנגד הפס בתים וחצרות פתוחים לתוכו וכל תנאי מבוי ומה שמן הפס עד הכותל האמצעי של מבוי יש לו דין מבוי עקום כמין זה שיתבאר דינו בע"ה בס' שאח"ז שדרי אילו שני המבואות מתעקמין באמצע ופתחים כב' ראשיהן לרה"ה וי"א (יג) שאין לו דין מבוי עקום אא"כ יש מן הפס עד כותל האמצעי (יד) עשר אמות דה"ל מן הפס עד הכותל ש עור מבוי בפני עצמו , עוד

לחך לחיז עירובי חצור וכו' הלא כבד'א' וטור
בבא מציעא ליישב תחומה מ"ט על הלבוש דהא
ענין עירובי י' אמות לתוכי ולח"ש יתח דקא
אבישר פתח מבוי שצד יוחר מעבר (טו) מ"י
דענין ח"ה חקנה על גביהן תחם כלעיל ס"ט
ט"כ וכתב ח"ה דבבב"ג אפי' בסמוך תחומי סני
מלעיל ס"ו וכ"כ ס"ג .

סימן שס"ד

(א) לעיל סי' ס"ו סתם כבד' ראשונה
(ב) כבד' כחב כו' ס"ו סתם ס"ט ולקב"ע' לא
חומר זה כאלו .

סימן שס"ה

(א) לכ' ב"י בשם רש"י ו"ע דה"י בעירובין
ח"י ה' ד"ה סוף כ"י דהא פרש"י ולמכרים
וכ"מ מ"י יסודות וטור וז"ל וכ"כ בב"ח ומ"ט
(ב) פרש"י בגון שפירשה לקום מתוקן או פתחים
וע"ע

לך עור איפשר לעשות תיקון אחר למבוי שהוא רחב ד' אמות שירחיק ב' אמות מן הכותל ויעש" פס רחב
ג' אמות ויעשה כן גם בצד הב' וישאר באמצע פתח רחב י' אמות או אם ירצה ירחיק אמה ויעשה
פס אמה ומחצה וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה" וכן יעשה בצד השני או ירחיק שני אמות ושני
טפחים ויעשה פס שני אמות וארבעה טפחים וכן יעשה בצד השני וכל כיוצא בזה שיתקן באופן שהוא
הפס או הפסים יותר על האויר שבין החמש' אמות שכבד זה וכן בצד השני דה"ל העומד מרוב" על
הפרוץ דאל"כ אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה וצריך ליוהר דלא לשבוק פתחה רבה ר"ל
איתן י' אמות שהניח לפתח רעיל בוטא ר"ל רעיל בין האויר' שבין אילו הפסים רמז הצד שאם עשה
כן בטל כל תיקון המבוי שהרי בטל הי' אמות מלהיות פתח ונמצא מבוי זה שהיא רחב י' אמות בלא
תיקון אא"כ עשה צורת הפתח לזוטא שכיון שעשה צורת הפתח לזוטא חשבינן שתיהן לפתחים הגדולה
והקטנה דשקילין הן דמבוי אינו נפסל בפתחים הרבה והויא לה מבוי מתוקן' שבעשית צור' הפתח
לקטנה מזיכח דחשיב תרומיה לפתח וכי הדר עייל ונפק לא מיחזי דמבטל פתח הגדולה דשתיהן חשיבא
ליה זו משום גדלותה וזו משום צורתה אבל כשלא עשה צורת הפתח לזוטא ועייל ונפק בה ושבק פתח
הגדולה מיחזי דחשיב לה לזו לפתח ובטל הגדולה מהיות פתח והויא לה מבוי שאינה מתוקנת .

לה ופס זה שאמרנו שעוש' למעט רוחב המבוי אין צריך שיהא פס אחד שלם אלא אפילו בקנה קנה
פחות משלשה סני דפחות משלשה כשלם דמי .

לו מבוי ששוה מתוכו ומדרון לר"ה או ששוה לר"ה ומדרון לתוכו אם הולך ומהלקט מעט מעט עד
שמגביה י' מתוך ד' אמות הרי הוא כאלו זקוף כולו ואין צריך שום תיקון דכיון שהוא מתלקט בפחות
מד' אמות לא נחא תשמישתיה על גבוי ודרי הוא כמחיצה האירנא ניהינן לתקן כל המבואות בצורת הפתח

שכל המבואות שלנו יש להם דין הצרות מפני שאין בהם כל התנאים הנאמרים במבואות בסעיף כ"ו ולפיכך הטנה הפשוט במדינות אלו
לתקן ע"י חבל הקשור לרחבו של מבוי ודין חבל זה אינו קור' שהרי אין רחבו טפח ולא מהני אלא מטעם צורת הפתח דמהני למעלה אפי' בגמי
בראיתא לעיל סוף סימן שס"ב בעל כן יש ליוהר להעמיד תחת (טו) החבל ב' קניכ נבדחים י' מטינים תחת החבל ואז מהני אפי' המבוי מפולש
בתורת צורת הפתח או אפי' בחצר ובכל מקום שצורת הפתח מהני וכמו שנתבאר לעיל סוף סי' שס"ב .

שסד

דין מבוי המפולש ועשו נגדל ובו ה' סעיפים .

א מבוי המפולש בב" ראשו ושניהם פתוחין לכרמלית צריך צורת הפתח מצד אחד דמשוי לה בה כסתומה כאותו צד והגי לה מבוי
סתומה משלש רוחותיה ואח"כ מתקנה בלחי או בקורה בצד הרביעי מיחו אפי' צד אחד מפולש לר"ה וצד השני לכרמלית או אפילו
ב' ראשין מפרשין לר"ה סני ג"כ בהבי בצורת הפתח מכאן ולחי או קורת מכאן אבל אם צדו האחד פתוח לר"ה וצדו השני לחצר שאינה
מעורבת אין צריך אלא לחי או קורה בשני ראשיו וכל זה מיירי כשיש לה כל התנאים המבוארים לעיל סימן שס"ג בדין מבוי אבל אם אין
לה כל התנאים המבוארים במבוי אינה רק כחצר וצריך תיקון חצר משני צדדיו .

ב ור"ה עצמו דהיינו סרטיאות ופלטיות הרחבים י"ו אמה מפולשין משער לשער וששים רבוא עוברין בה אינה ניתרת אלא ברלחות
והוא שנגעלות בליה וי"א (א) אע"פ שאינן נגעלות אלא שיהיו ראיין ליגעל סני לפיכך אם היו משוקעות בעפר מפנה אוהן ומתקנן עד
שהיו ראיות ליגעל ואחר שעשה לה תיקון דלתת חשוכה כולה כחצר ואין מבואותיה המפולשים לה צריכין תיקון וי"א (ב) מבוי שרחב
י"ג אמות ושליש וב' ראשיו מפולשים לר"ה הרחב י"ו אמה דינו ג"כ כר"ה וצריך דלתות משני ראשיו .

ג מבוי עקם כמין דלית דינו כאלו היה מפולש בעקמיות דפולש' שהוא מפולש לחבירו די מפולש לר"ה וצריך צורת הפתח בעקמיותו ובשני
ראשיו לכל אח' לחי או קורה או צורת הפתח בכל אחד משני ראשיו ולחי או קורה בעקמיותו כזו ואם עשו כמין ה' צריך צורת
הפתח בשני עקמיותיו ובשני ראשיו לחי או קורה כזו או צורת הפתח בכל אחד משני ראשיו ולחי או קורה בכל א' מעקמיותו
ד מבואות הפתחים אילו לאילו ואין העיקומים של א'
אלו בעקמיותו חשיב כפתח לר"ה וכן מבוי הפתוח לאותו מבוי וכן כולם .

ה מבוי העשוי נגדל דהיינו מבוי גדול שהרבה מבואות קאנים פתוחים לו וראשים השנים פתוחים לר"ה כזה ל"ש אם פתחי מבואות הקטנים
מבוגני' זה כנגד זה דהיינו להו המבואות הקטנים השנים שהם זה כנגד זה כמבוי אחד ארוך ודי טלוה כמבוי מפולש מב' צדדיו לר"ה שאז
ודאי צריכין תיקון במקום פילושן למבוי גדול צורת הפתח ולחי או קורה מצד ר"ה או איפכא ל"ש אם אין פתחי הקטנים שמכאן ושמכאן
מכוננים זה כנגד זה ודדי כמבוי עקם ונחשב עקמיותו לפילוש ועושה לכל אחד במקום פתיחתו למבוי גדול שהוא מקום עקמי מותו צורת הפתח
ובראשו השני הפתח לר"ה לחי או קורה או איפכא ובמבוי הגדול אם הוא מפולש משני צדדיו עושה צורת הפתח מצד אחד ומצד השני לחי
או קורה ואם הוא סתם מצד אחד עושה לחי או קורה בראשו השני

שסה

דין מבוי שנפרץ ובו ח' סעיפים .

א מבוי שנפרץ בו פרצה מצדו א' מהכתלים שבצד' ארבו כלפי ראשו סמוך לקורה הימנה ולפנים אם נשאר עומד בראשו פס רחב ד"ט עדיין
הוא מחיצה מעליא וה"ה (א) אם לא נשאר פס ד' אלא תיקנו ועשה פס ד' במקום הפרצה סמוך לקורה לפנים הימנה ומותר לטלטל בה
והוא שלא תהא הפרצה יותר על י' דהייא על הפרצה תורת פתח עד י' אמות דכיון דיש הכשר אורך מבוי מהקורה עד הפרצה לא בטיל ליה
תורת פתח מפתחא קמאה ובמילתיה קאי וקורתי מתירתו ופרצה הנותרת כיון דלאו יותר מ"ו הוא ג"כ תורת פתח עליה ומבוי אינו נפסל
בפתחים הרבה ואפי' שבקי בני מבוי פתחא קמא ונפקי ועיילי בההיא פרצה משום דדרך קצרה הוא להם אפ"ה לא בטלה תורת פתח וקורה
מהראשון דהיינו פתח לר"ה הסמוכים לו והיאל ואורך ד' ראויים לקורה דיש בהם הכשר מבוי ואם לא נשאר שם פס ד' או אם הפרצה פחות מג'
טפחים הדי הוא כלבוד ותיקון המבוי דהיינו קורה שיש בה נשאר בהתירו אבל אם הפרצה ג"ט אוסר כל המבוי דכיון דממעטין בני המבוי בהילוכן
ומקצין את דרכם דרך אותה פרצה חיישינן דילמא שבקי פיתחא רבה ונפקי ועיילי בההיא פרצה כיון שמקצר דרכה ובטל לה פתחא קמא
ובטלה קורה יחיה ואין קורה למבוי זה וא"ת והא בהיה פחות מ' וחקה בו להשלימו ל' פסקין לעיל סימן שס"ג שחוקק בו במשך ד' אמות
כמו שנתבאר בס' שס"ג סעיף כ"ו אלמא שיעור אורך מבוי ד' אמות והיכי פסקין הכא דאם יש שם פס ד' מתיד וא"כ משמע דשיעור אורך
מבוי ד' טפחים נכר תירצו בנמ' דלא דמי דגבי ההיא חוקק דהו' תחלת מבוי דהשתא בחקק זה משיי ליה מבוי משום הכא בעינן
משך ד' אמות אבל הכא דסוף מבוי הוא שכבר היה מבוי אלא שאירע בו פסול ומהדר לשויה מבוי הלכך בר" טפחים סני ליה .

ב והפרצה ב"י שאמרנו שניתרת בפס ד' נותר אפי' לית בה גיורדי כלומר אפי' לא נשתיר מן הכותל ביסוד כלום והוא דלא בקעי
(ב) בה בני ר"ה אבל אי בקעי בה רבים אפי' לא נפרץ רק ד' טפחים לגבי מבוי אינו נקרא פתח רק דרך הרבים וצריך שם תיקון .

ג מבוי שנפרץ במילואו לחצר ונפרץ החצר מצד השני לר"ה כזה אם לא ערבו בני חצר עם בני המבוי החצר מותרת ובלכך
שלא יהא בפרצה יותר מ' אמות דכיון דהחצר לא נפרץ במלואו ונשתיירו בה גיפופין מכאן ומכאן לגבי דידיה פתחים נינהו כשרם
פתחים מ' ואין בני מבוי אסרי עליה שאין מבוי אוסר על הצרות הפתוחים לו ואפילו אם נפרץ החצר לר"ה כנגד פרצת המבוי דמיחזי
כאלו הו' המבוי מפולש ער לר"ה אפ"ה אינו אוסר על החצר ואפי' בקעי בה רבים מר"ה דרך החצר למבוי אין החצר נאסר ולגבי החצר
לעולם הפרצות פחות מ' נחשבים לפתחים אפילו בקעי בה רבים ומבוי אסר אפילו לא בקעי בה רבים ומבוי אסר אפילו אין פרצת
החצר לר"ה כנגד המבוי כזה ולא מחזי כל כך כמפולש אפ"ה אסור כיון שלא עירבו עם החצר אוסרת עליו שהרי דייכת רגלי בני
החצר עליו ואסרי עליה בר"א שנגבס כותלי המבוי בענין שאין גיפופין שנשארו בחצר נראין למי שעומד במבוי כזה שכיון שהכותל
נגבסת תוך החצר הרי נמשך המבוי עד סוף אותו משך הכניסה ושם אין שום תיקון למבוי דבשלמא כשאין הכותל נגבסת לתוך החצר
אלא שדא כאחת מן התמונות הראשונות שציירתי לך הו' אותו כותל של החצר העודף על פרצת המבוי מכאן ומכאן כמו נראה מבחינתו ושהו
מבפנים דלעיל סימן שס"ג סעיף ט' שהרי העומד בתוכה רואה כל כותלי ארכה שווין שאין שם מכותל רחבה לפיאותיהם כלום ודי מילואה
ומבחינתו בתוך החצר נראין לה שיווץ וכותל מכאן ומכאן אותו עודף שהחצר עודפת על המבוי והוא חצר משתריא בהו' דלדידיה נראין בפנים
והו' פתח לחצר לפיכך הו' נחשב לחצי למבוי כיון שהוא מיד סמוך בסוף כותל המבוי אבל הכא שכותל המבוי נגבסת לחצר הניכר גיפופי הפשו
לחו

אלא משמע דאף לפני ביהו מקמי עליו (ג) מהויל
שכן ועירוב על הפרוסה חזר ונטל שלם ואחר
עליה כדון עירובא ט' בלא ברכה אבל אם נאכל
חתיכה ונחמה בין בשפלות לזו לחזם אם נעשה
פרוסה מון דבשעת עירוב היה בלא (ח) וז"ל
אם יש לאדם תלמוד או סוטר או יהוס אונל על
שלחנו (יטור) .

סימן שס"ו

(א) והכ"ח ספק המחזיק מלא בידעתו אם לא
שחוחה (ב) תיובת לטון ט"ע לסיפור ואין
אשמו מערבת מלא בלא בידעתו ואספר גיש ע"ס
'בלבוס וז"ל אלו הערבת מלא בלא בידעתו לחזרין
הסתמא מימא ליה כנ"ל וז"ל תתם חז"כ אבל אם
טו אינה יכולה לערב .
השמיט

נפרסה וחברה בקיסם ידכונים בה תקצה הא' והקצה הב' בתוך הפרוסה אם אין ניכר שנפרסה מערבין
בה ואם ניכר אין מערבין בה י"א הא דאין מערבין רק בפת שלם היינו שכל העירוב ביחד יהא פת שלם
וכן אנו נודינן לקבוצין מכל בית ובית מעט קמח ועושין חלה אחת שלימה ומערבין בה וכן המנהג פשוט
בכל אילו המדינות ואיך לומר שיהא באותה חלה שיעור המפרדש לקמן כי שם"ח ואע"פ שנשתייר מן
הקמח ולא נעשה מכולו חלה אפי' הכי הוי עירוב דלא גרע מאילו א' מזכה לכולם הכי נמי אף אם לא נבנ'
מקמח של כל דנותני' לעירוב בתוך זו החלה הישכינן אותו הקמח הנכנס בו שאותו דנותן מזכה אותו
לכולם על ידי האגובה וכמו שיתבאר בכמוך וראדעתא דהכינתו קמח' מתחלה כיון שכן נהגו הכל נותנין
על דעת שיאפנו הנוכה ושהכמות יקח הנוכה לעצמו או יתנו לעניים או למי שירצה .

ז ואם אחד מזכה לכולם כמו שיתבאר בסמוך יכול לערב אפילו בפרוסה דלא עייך בו משום איבה .
ח ומערבין בפת אורז ועדשים אבל לא בפת דחזן שאינו מאכל רוב בני אדם לשבעה בו וכבר אמרנו
שאין קביעו' דירה ושיתוף אלא על ידי אכילה שדרך לקבוע דירתו .

ט ואם אחד מבני החצר רוצה ליתן פת בשביל כולם שפיר דמי ובלבד שיוצגו להם ע"י אחר שיאמר
לו זכה בזה בשביל כל בני החצר וכשזוכה בו צריך להגביהו מן הקרקע טפח שלא יהא כאילו
עודנה מונח ברשות הנותן דלא זכה בו וצריך לכיון לזכות לכל בני העיר או המבוי ולכל מי שיתוסף
דיורין לאחר שנתמעט העירוב מן השיעור וצריכים להוסיף עליו צורך להוסיף מחמתן בפי' דגבי דירתו תחלת עירוב הוא זה ואין לב ב"ד
מתנה על אותן שהם עכשיו בכאן אלא על אותן שיתוספו אחר הנחת העירוב .

י וכשמוכר ע"י אחר לא יזכה להם ע"י בנו ובתו הקטני' אפי' אינם סמוכים על שולחנו שאילו כל מה שעושים על דעת אביהם הם עושים
והרי לא יצא העירוב כדשונתו ואיך יזכו בו אחרים וכן לא יזכה להם ע"י עבדו ושפחתו הנכעני' שאילו ג"כ ידם כיד רבם דמה שקנה עבד
קנה רבו כיון שגופו קנוי לו אבל מוכ' הוא ע"י בנו ובתו הגדולים אפי' סמוכים על שולחנו דאף עלגב דסמוכים על שולחנו על דעתא
דנפשיהו עבדי ולא דמי לכזיאיה דק"ל כשהן סמוכים על שולחן אביהם מציאתן לאביהם דשאני התם שהאב זוכה בה כדי שלא תהא להם
איבה כיון שסומך על שולחנו אבל לעניין לזכות לאחרים יש לויד לזכות כאיניש דעלמא וכן מזכה ע"י עבדו ושפחתו העבריים אפי' (ח)
הקטנים ואפילו סמוכים על שולחנו שאילו אינן דומין לבניו דבשכרן קא אכלו ואין ידם כידו (ואפילו לעניין מציאה כמו שיתבאר בלבוש עיר
שושן סימן הנוכר דהא אין גופן קנוי לו וגם ליכא בהו משום איבה הואיל ובשכרן קא אכלו) וכן ע"י אשתו אע"פ שהיא מעלה לה מזונות
ואפי' אין לה בית בחצר שאין כאן מינו דוכיא לנפשה זכיא נמי לאחריני דכל אילו אדעתא דנפשיהו קעבדי ויטלין לזכות להם דק"ל יש קניין
לאשה בלא בעלה ואע"פ דקטן אין לו זכיי' מ"מ כיון דעירו' אינו אלא מדרבנן ואינו אלא משום דירה הקילו בו וסני להו בהני דלאו מידי
קעבדי אלא שיניחו שם העירוב ומקום דפת שלו גורם הדירה וי"א שאינו מזכה ע"י בנו ובתו הסמוכים על שולחנו אפי' הם גדולים ידם כדי
אביו דמי כיון שסמוכי' על שולחנו ולא ע"י בתו אפילו אינה סמוכה על שולחנו אפי' נערה כל זמן שלא נגרה כיון שהיא ברשות אביה לעניין
מציא' וקירושין ידה כידו ולא ע"י אשתו שמעלה לה מזונות או שאמר צאי מעשה ידך בשביל מזונותיך דכיון שנותן לה מעשה ידה בשביל
מזונותיה הוי כמעלה לה מזונות דהא מעשה ידה שלו הן ואפי' יש לה בית בחצר דהוה לן למימר מנו דהיא צריכה עירוב מחמת ביתה וזכתה
לנפשה תזכה גם לאחרים אפי' לא מזכה על ידה דירה כידו אבל מזכה הוא ע"י בנו שאינו סמוך על שולחנו אפי' הוא קטן וע"י בתו שבגרה
ואינה סמוכה על שולחנו וע"י אשתו שאינו מעלה לה מזונות אפי' אין לה בית בחצ' ולכתחלה טוב לחוש לדברי שניהם היכא דאיפשר
ובדיעבד סומכין על דברי המיקל בעירוב כיון שהוא מידי דרבנן וכן גדול שיש לו אשה אף על פי שסמוך על שולחן אביו מוכין על ידו אפילו
לכתחלה דכיון שיש לו אשה עושה הכל אדעתא דנפשיה ולא אדעתא אביו וכשמוכזה לאחרים אינו צריך להודיע לאותם שזוכה להם קודם השבת
שהרי זכין לאדם שלא מדעתו אלא אם מודיע בשבת עצמו כני ומותרים לטלטל .

יא בני חבורה שהיו מסובין לאכול וקידש עליהם היום הפת שעל השולחן סומכין עליו משום עירוב אפי' הוא משל בעל הבית דכיון שהוא
מונח על השולחן שיאכלו כולם ממנו הרי הוא משותף לכולם וכאילו הבעל הבית זיכה אותו לכולם בפירוש כיון שזימנם לאכול עמו והוא
שיירי מסובין בבית שהוא מקום הראוי להניח שם עירוב אבל אם הם מסובין בחצר לא דחצר לאו בר דירה הוא וכבר ידעת דעירוב משום
קביעות דירה הוא ואם רוצים לשתף בו שיתופי מבואות אפילו אם מסובין בחצר כני לסמוך עליו נמו' שיתבאר עוד בע"ה דשיתופי מבואות
לאו משום דירה הוא ויכול להניחו אפילו בחצר .

יב אפיטרופא של קטן יכול לערב בעוד דלא נרע משכירו ולקטו דגדול .
יג מצוה דרבנן לחזור אחר עירובי חצירו' ולהרגיל בו שלא יבאו לידי איכור לטלטל ולהוציא מרה"י לר"הר .
יד וסברנן בא"י אמ"ה אק"בו על מצות עירוב כמו שמברכים על כל מצות אפילו דרבנן .

טו ואימתי מברך עליה בשעה שמקבץ אתה מבני החצר שאנו הוא התחלת המצוה ולא שייך לברך עליה קודם שיתחיל לקבץ למיכר דה"ל
עובר לעשיית' וכמו שמברכין בשאר מצות עובר לעשיית' דכיון שעדיין אין כלום לפניו על מה יברך שמא לא יתנו לו ולא דמי לברכת
בדיקת חמץ שמברך קודם שיבדוק וההם גם כן אין כלום לפניו דשאני התם דהתם ברשותיה הוא לבדוק מש"כ כאן דתולה בדעת אחרים שישתתפו
עמו שמא לא יתנו לו נראה לי , ואם הוא מערב משלו על אחרים מברך בשעה שמוכזה להם ואחר הברכה יאמר בהדין עירובא יהא שרי לן
לאפיקי ולעילוי מן הבתים לחצר ומן החצר לבתים ומכית לבית לכל הבתים שבחצר ואם גבו העירוב ולא בירכו עליו הוי עירוב ומותרין לטלטל
שאין הברכה מעכבת .

עשן אם אשה יכולה לערב וכו' סעיף אחד .

א כבר ידע' או"ל מה שמנו עירוב שמו שהיא שותפת נוח' ועריבה ולא יקפידו זה על זה ולפי זה פשיט' שאין נוטלין מאחד עירובו בעל
כרחו לערב עמהם אם לא ירצה שזה ודאי יקפיד על עירובו ויהיה עירובם בטל וכל שכן שאין אחר יכול לערב בשבילו בלתי ידיעתו אפי'
הוא אביו ואחיו ובנו ואוהבו ולפי שראו חז"ל שלפו זה יבא לפעמים דתיפוק חורבא מתקנת עירובין שלפעמים ירצה א' להקניט חבירו הדרי' עמו
בחצרו ולא ירצה לערב עמהם ויאסר עליהם לטלטל באותו שבת כהי לצערם ואתו לאינצויי והכתוב צוח ואומר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה
שלום וא"כ איה דנעימות והשלום שיבא ממנה על כן הקילו ואמרו שאשתו שהיא בנוף של אדם מערבת לו שלא מדעתו ואפי' אם מיחה בה
שלא לערב ואפי' אין רגיל לערב עמהם כדי שאם לפעמים ירצה הבעל להקניט חבריו הערב אשתו בשבילו ולא חשו שמא שניהם ירצו להקניט
ילצער דוה מילתא דלא שכיחא היא מיהו היכא שנים היא לא תרצה או שאין לו אשה לא רצו חכמים לדתיר לטול ממנו בעל כרחו דהוה קלא
יתירה ולא חשו לשלם דכולי האי ודאי מילתא דלא שכיחא היא , והא דתתירו לאשה אפי' מיחה בה בעלה היינו כשאוסר עליהם אם לא יערב
עמהם ומן הטעם שכתבתי והכי דמי כגון שאין הבית פתוח אלא לאותו חצר ואין לו דרך אלא עליהם או אוכר עליהם אבל אם הוא פתוח לשתי
חצירות באחת רגיל לצאת ולבא תדיר שאוסר עליהם ובאח' אינו רגיל לצאת ולבא ברגיל שאוסר מערבת אפי' שלא מדעתו ואפי' שאינו רגיל
לערב עמהם ובשאינו רגיל לצאת ולבא נמי אע"פ שאינו אוסר עליהם אם רגיל לערב עמהם בפעם אחרת דתתירו לה לערב עמהם אפי' שלא
מדעתו דבגנון זה ג"כ יש בה משום שלום כיון שרגיל לערב עמהם אע"פ שאינו אוסר אבל אם אינו אוסר וגם אינו רגיל לערב עמהם אינה
מערבת שלא לדעתו וכל זמן שלא מיחה בה בפירוש אפי' אם אינו רגיל לערב עמהם ואינו אוסר עליהם מערבת היא שלא בידעתו דמסתמא
מיחה ליה מה שהיא עושה אבל אינה יכולה לזכות משלו לאחרים שלא בידעתו , ואם אין הבעל והאשה בעיר יכולים בני הבית לערב שלא
בידיעתו דאמרינן נמי מסתמ' נחא ליה בר"א שאין הבית פתוח אלא לחצר אחד או אפי' אם היה פתוח לשתי חצירות והוא רגיל לערב באחד
מהן מערבין עמו דמסתמא נחא ליה במה שרגיל אבל אם אינו רגיל לא דשמא לא יתרצה לזה ובני החצר אינם (א) יכולין ליקח פתו מביתו לערב
שלא מדעת א' מבני הבית אפי' רגיל עמהם ואוסר עליהם דשמא יקפיד על כך לקחת דבר מביתו בלא דעת בני ביתו והוא אינו בביתו כי
בירם הפקיד הכל , וי"א שנים אשתו אינו מערבת אלא שלא (ב) בידעתו דאמרי' מסתמא נחא ליה בן אוסר עליה בן אינו אוסר עליהן
אבל אם אמר שאינו רוצה לערב עמהם אע"פ שלא מיחה בה אינה יכולה לערב כלי רשותו ואם הוא רגיל לערב עמהם ועכשיו אינו
רוצה אין האשה רשאית לעבור על דעתו אלא בני חצר בעצמם נכנסין לתוך ביתו ונוטלים ממנו בעל כרחו ומערבים ואם אינו רגיל לערב
עמהם אינם יכולין לטול ממנו בעל כרחו אבל כופין אותו בבית דין עד שיאמר רוצה אני לערב עמהם או ב"ד יודיין לנכסיו ומי שאינו רגיל
לערב וערב עם בני חצר וחזר מעירובו בטל השיתוף וצריך לחזור ולזכות אבל אם רגיל לערב הוי עירו' בעל כרחו ואינו יכול לחזור בו ודאי
יכולין אפי' לכופו מתחלה .

שסח

אם אחר שעירבו נתקלקל העירוב וכו' ה' סעיפים .

סימן שס"ח

(א) הכיטו מ"ט ב"ע וי"א מוכה ב"ט תמוס דכ"ל דהקלו בעירוב ודלויחא במיין מ"ט ע"ו וכו' חר"ל חבל ב"ח מ"י מ"ט מתכ וכו' בשתנה וכו' לעבות ק' לכתחלה וכו' שחתה בע"ח בענין זה עיין בב"ח מ"י מ"ט ומת"י דל"ח .

סימן שס"ט

(א) עיין בב"ח מה שיש חילוק מה . דוקא

א עירבו ואחד כך נתקלקל העירוב וכו' אחר ששירבו נתקלקל העירוב וכו' ה' סעיפים .
א עירבו ואחד כך נתקלקל העירוב וכו' אחר ששירבו נתקלקל העירוב וכו' ה' סעיפים .
ב גיתוספו דיריין בחצר אם הבית פתוח לשתי חצרות צריך להודיעם מפני שאולי לא ירצו לער' עם אלו רק עם החצר האחרת אבל אם אינו פתוח אלא לזה החצר אין צריך להודיעם דמסתמא יתרצו לערב .
ג וכמה שיעור העירוב בתחלתו בזמן שהן ער שמנה עשר ושמנה עשר בכלל שיעורו ז"ל שיה' לפחות עד שיגיע גרונרת לכל אחד ואם הם יותר משמנ' עשרה ואפי' הם אלה יותר לא דטריוחו תכמים יותר להיות גרונרות לכל אחד רק נתנו שיעורו כשתי סעודות של אדם אחד שהיא י"ח גרונרות והוא כמו ששה (א) ב"צ'ם וטעמא דשיעור שתי סעודות נ"ל כדי שיקנה אחד מהם שם דירתו קבוע לשתי סעודות שבת ערבית ושחרית ויהיה הוא כב"ה ואחרים יהיו כאילו דרים אצלו כי לא רצו להטריח יותר וטעמא ער י"ח גרונרת כדי שיהא חצי גרונרות לאחז' לסעודה אחת שיש בה כדי להשיב נפש' וסני שלא להטריחם יותר .
ד היה בו כשיעור ונתמעט אם נתמעט קודם שנכנס שבת הראשון דהי עירובו וצריכין לערב מחדש ואם נתמעט אחר שנכנס שבת הראשון ונשתייר בו אפילו כל שהוא כשר אף לשאר שבתות .
ה אם נתעפש ש' העירוב ונפסל מלאכול דהי הוא כמי שכלה למרי וצריך לערב מחדש ולכן נהגו לעשות העירוב חלת כיצה מפני שאינה ממזרת להתעפש ועוד דיכולין לשמרו בימי הפסח וכל השנה שזה טוב יותר משיערבו בשא' פת שיתעפש מהרה ויציטו לערב בכל שבת ושבת או בשתי שבתות ויבאו לשכח מלערב מיהו אם רוצים לערב כל ערב שבת ולאכול העירוב כל שבת הרשות בידם .

שס"ט

באיזה אופן מקנין העירוב וכו' סעיף אחד .

א הנותן מעה לנחת' ואומר לו אם יבאו בני החצר לקנות ממך כנר לעירוב וכו' לי בעירוב שיהיה לי חלק עמהם כשביל מעה זו אינו עירוב ואפי' עירב החנוני כולם וזכה גם לזה עמהם אינה עירוב' לזה שלא כיון לזכות לו בכרו במתנת חנם אלא בשביל המעה שנתן לו ומעות אינן קנות נמצא שאין לו חלק בעירוב אבל אם אמר לו ערב לי קנה עירוב שהרי עשאו שליח לערב לו בעניין שדעיל וכו' שאי אפשר להיות לו עירוב אלא א"כ יזכה לו כצו לאחר' דהי כאלו אמר בפ' שיוכה לו כמו לאחרים ואפילו אם אמר וזכה לי אם נתן לו בלי בתורת קניין שיקני' לו בו קנה עירוב שאז נקנית לו הפת בכלי בתורת קניין סודר וכן אם זיכה לו הנחתום (א) על ידי אחר אותו האחר זיכה בש' מן הנחתום לזה או שקנה במעה שנתן לו לחם מן השיק דהי הנחתום זיכה בשבילו באותו כנר בשיעה שמשצו מן המוכר וקנה זה עירוב ואם נתן מעה לבעל הבית ואמר לו זכה לי בעירוב קנה עירוב לפי שאין דרך בעל הבית למכור משלו ולדעת שיקנה לו במעות מן השוק אמר לו והי כאילו אמר לו ערב לי שעשאו שליח לערב וחזקה שליח עושה שליחותו .

שע

דיני שיתוף בעירוב וכו' ה' סעיפים .

א הדר בבית שער אע"פ שיש לו ד' מחיצות מ"ם כיון דרבי' עוברים לבתיהם דרך שם אין עליה תורת בית אלא תורת חצר וכן הדר באנסדרה ומרפסת שבחצר אינו אוסר על בני החצר שאינן חשובים דירה אבל הדר בבית התכן בבית העצים בבית הבקר בבית האיצרות אוסר דחשבין דירה .
ב בעל הבית שיש לו הרבה בתים בחצר והשאלין או השבירן לאחרים ויש לו בכל א' מהם כלים שאינם נטילי' בשבת מחמת איסור או מחמת נוכחן שהם דברים שאסור לטלטלם אפי' לצורך מקומם אין הדרים בהם אוסרים עליו לפי שנעשו כולם כאורחים אצלו וכולם רשתי אחד חשיבי ולפיכך גם הם מותרים להציא מבתיהם אע"פ שלא נתנו עירוב ואם נטילין בשבת אוסרין כיון שיכול להוציאם משם (וע"ל סי' ש"ח) ואם אין הבתים שלו לא קניית ולא שנורות או מושאלות אלא שיש לו בהן דברים שאסור לטלטלן אוסרים זה על זה שאינו כב"ה והם אינן אורחיו י"א שכל זה הוא כשאין דיריין בחצר אלא הם אבל כשיש דיריין אחרים ומוליכין עירובין אצלו צריכים כל א' לערב דמנו דאסרי הגי הגי נמי אסרי אחד ששכר בית מן העני' והשכיר חדר א' מן הבירה לחבירו אם מתחלה לא שצרה אדעתא דהכי ה"ל כאלו כל הבירה יש לו לבדו והשכיר אחד מן הבתים לחבירו ויש לו בו תפיסת יד אינו אוסר אבל אם שכרה מתחלה אדעתא דהכי שישכירו לחבירו ה"ל כב' בתים וכאלו שכר כל אחד בפני עצמו מן העני' ואוסר זה על זה אע"פ שיש לאחד תפיסת בית בבית חבירו .
ג ה' חבורות ששבתו בטרקלין וחלקהו במחיצות אם עוברין טולן זה על זה שאין פתח פתוח להם בחצר אלא החיצון וטולן עוברין דרך עליו אין צריכין ליתן בעירוב אלא שנים הפנימיים וכל האחרים חשבין בבית שער להם שאין להם אלא תורת חצר הואיל ובכל אחד אפי' השלישי מהם שני' האחרונים שהם רבים אצלו עוברין דרך עליו אבל הדר' אף ע"ז דהפנימי האחרון שהוא החמישי עובר דרך עליו ג' אין לו דין בית שער דבית שער דיוחד לא שמיה בית שער ואם היה לכל אחד פתח פתוח לחצר או שאין עוברין זה על זה רק כל אחד יש לו פתח לבית שער שלפניהם והבית שער פתוח לחצר אם המחיצות נגיעות לתקד' או אפי' תוך ג' לתקדה דהיי כמו מניעות דכלבורות דמי והוי כל א' חדר בפני עצמו אפילו הן של ידיעות יש בהן חילוק רשויות בפני עצמן לעניין זה שאם יש דיריין אחרים בחצר ונתנין העירוב שלהן באחד משאר בתי החצר שלא כוה הטרקלין צריך כל אחת ואחת מחבורת שבטרקלין ליתן בעירוב אבל אם נתנו שאר בני החצר העירוב בזה הטרקלין אין צריכין אלו ליתן כלל בעירוב שטולם דרים בבית זה ובית שמוציא בו העירוב אין צריך ליתן עירוב . וכן אם אין דיריין אחרים עמהם בחצר שאין מי שאוסר עליהם אין צריכין עירוב ואם חלקהו במחיצות שאין נגיעות לתקדה כולו כחדר אחד דמייין ואפי' אם נתנין בני החצר עירובין בא' משאר בתי החצר די בעירוב א' לכל החמש חבורות ואם היו דרך בעליות ממש אפי' נתנין בני החצר העירוב בטרקלין צריכה כל חבורה וחבורה לתת בעירוב ואם מקצתן עשו מחיצות ומקצתן לא עשו איתן שעשו הם מחולקים וישל עשו הם כמשתפים אבל מי שיש לו מלמד או ספר בביתו וכו' התלמידים הלומדים בפני הרב ודרך בביתו כל אחד בחדרו אפי' יש לכל אחד פתח פתוח לחצר ואיבולישן בחדרו אינם אוסרים שכיון שכולם משתמש' בתוך הבית בכל עסקי תשמישיה' באיזה ובישול ובכל דבר חשיבי כולו כאילו אוכלים וישנים במקום א' ואע"פ שיש להם פתח לצד ר"ה הכל נקדאים על שם בעל הבית ועוד דאין משאיל להם רשותו לאסור עליו ולא זה על זה ומצי' לסלקנהו והוי כשכירים ולקטים דלא אמרינן בהו להחמיר ודבר פשוט הוא דלא איצטרונגן להגי טעמי אלא כדי להתיר כשאין לבעל הבית תפיסת יד במקום שהשאל להם שאם היה לו תפיסת יד דהיינו שיש לו בכל אחד מהם כלים שאינם נטילין כו' כמו שנתבאר לעיל בריש סעי' ב' בלאו הגי טעמי דהי שרי .

ד אנשי חצר שהיו כולם אוכלים על שלחן א' אף על פי שכל אחד אוכל מעינתו וכל אחד יש לו בית בפני עצמו לישן שם ולשאר צרכיו אינם צריכים עירוב מפני שהם כאנשי בית אחד דמקום פיתא נדום וכן אם הוצרכו לעשות עירוב עם אנשי חצר אחד עירוב אחד לכלן ופת אחד בלבד מוליכין לאותו מקום שמערבין עמו ואם היה עירוב בא אצלם אינם צריכין לתת עירוב כדון בית שמניחין בו עירוב שכל אילו הבתים בבית א' הם חשובים וכן אם הרבה בעלי בתים אוכלים בחדר אחד כל אחד על שולחנו אף על פי שכל אחד ישן בחדר בפני עצמו עירוב אחד לטולם הואיל ואין מחיצה מפסקת בין מקום אוכלתם הווי כחמשה ששבתו בטרקלין כו' ואף על פי שלפעמים פורסין חלון לפנייהם לצניעות לא מקרי מחיצה הואיל ואינה שם בקביעות שבשעה שרוצי' לעשות דבר של צניעות מותחין אותו ואחר כך מסלקין אותו לצד אחד ועוד שאין חלון קבוע מלמטה הדרח מוליט ומביאו וקיימא לן כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה לא שמה מחיצ' .
ה מי שאוכל במקום אחד וישן במקום אחר מקום אכילתו הוא עיקר דירתו ושם הוא אוסר הילכך האדם שאוכלין בבית אבדו וישנים בבתייהם אינם אוסרים ואם האב נתן להם פרס ר"ל הוצאתה ואינם אוכלים על שולחנו נמש אלא אוכלים בבתייהם אוסרים ה"מ כשנתנים שאר בני החצר עירובין במקום אחד מבתי החצר והואיל והחוקק לעירוב אמרינן מנו דשאר דיריין אסרי הגי נמי אסרי אבל אם היו שאר בני החצר נתנין עירובין באחד מבתייהם או שאינן נוקדין לעירוב דבית שמניחין בו העירוב אינו צריך ליתן פת או שאין עמהם דיריין אחרים בחצר שמזיקין אותה לעירוב אין צריכין לערב ויחידים הם .

ו וכן מי שיש לו ה' נשים והי' עבדים מקבלים ממנו פרס וכל אחד אוכל בביתו אינן אוסרין זה על זה אם אין עמהם דיריין בחצר או אם העירוב בא אצלם

סימן ש"ע

(א) דוקא כשאין רגיל לבלא אבל כשרגיל לבלא אשור מיד כדלקמן סי' שצ"ח ועיין בחמדת מנחם סימן ק"ח ובסימן פ"ה מהלכות הקטנים .

ז עשרה בתים זה לפניו מזה וכולם עיברו" מזה לזה ויוצאין דרך החיצון לחצר שנים הפנימיים לבד הם הנקראים בתים וצריכין ליתן בעירוב והשאר כולם אין צריכין ליתן לעירוב שחשיבין כולן כבית שער דרבים זה למקצתן זה לכולם עד ששנים האחרונים שנקראים בתים ואפילו התשיעי כדאמרין לעיל בבית שער דיחיד לא שמייה בית שער .

ח המתארח בחצר אפי' נתארח בבית בפני עצמו אם לא נתארח דרך קבע אלא לשלשים יום או פחות אינו (א) אוסר על בני החצר והוא והם מותרים בין בביתו בין בביתם ואפי' אם האורחים רבים ובעל בית אחר ודוקא כדאיכא בעל בית אחר קבוע שאו האורחים בטלים לגביה אבל אורחי' ביחד אוסרים זה על זה מיד וע"ל סוף סימן שצ"א ועט"ס המתארח ע"ל סימן שצ"ד .

שעא

כשאחד מבני החצר נפרד משם או מת וכו' סעיפים .

א דירה בלא בעלים לאו שמייה דירה ואינה אוסרת לפיכך אחד מבני החצר שהניח ביתו והלך ושבת בחצר אחרת אפי' היתה סמוכה לחצירו אם הסיח מלבו ואין דעתו לחזור לביתו בשבת זו הרי זה אינו אוסר עליהם בד"א בישראל שדרתו כן כשמיסח דעתו מדירה זו לשבת בדירה אחרת הוא שבת שם כל היום ואין דרכו לחזור בשבת אבל עכו"ם אפי' הלך לשבות בעיר אחרת אוסר עליהם עד שישכרו נכמנו את מקומו אם הוא קרוב מהלך יום אחד שהרי אפ"ש לו שיבא בשבת ויש לחוש שמא יבא דנבי דידיה שבת יום החול שזון הן ויוצא וכו' בכל יום אבל אם הוא רחוק יותר ממהלך יום אינו אוסר ולא חיישינן שיבא בשבת וי"א שגם עכו"ם אם הלך לשבות אפי' בעיר בחצר אחרת לא חיישינן שיבא ואינו אוסר וכן עיקר ואם בא העכו"ם בשבת ע"ל סימן שפ"ג .

ב ישראל בן חצר זו שהלך לשבות בחצר אחרת ואין דעתו לחזור בשבת ה"ל היסח הדעת נמור ואם אח"כ נמלך בשבת וחזר אינו אוסר דכיון שהותר אותי שבת ע"י היסח הדעת שוב לא תיאסר ודוקא בישראל אבל בעכו"ם שחזר כב"ע אוסר כיון שיכול לבא אין דיסח דעתו מועלת כל כך לשלא יאסור אפילו לכשיבא דאתגלי למפרע דלאו היסח דעת היה ליה .

ג מי שהיה לו בית בחצר ולא עירב עמהם ומת והניח רשותו לאחר מבני אותו החצר שיש לו גם כן בית באותו חצר ועירב עמה' אם מת המוריש מבע"י אין הורש אוסר על בני החצר שהעירוב שעירב עמהם על ביתו שיש לו כבר חל העירוב גם על מה שירש קודם שנכנס שבת דהא אין העירוב קני' אלא משחשיכה כשנכנס שבת ובאותו העת גם זה הבית היה שלו וזכה לו העירוב על שניהם וכ"ש שאם גם המוריש עירב שאין הורש שעירב אוסר ואם מת המוריש משחשיכה והוא לא עירב עמהם הרי גם הורש אוסר אף ע"פ שעירב עמהם על רשותו שלו אינו מועיל למה שירש אח"כ בשבת ממי שלא עירב עמהם שכבר נכנס שבת וזכה לו עירובו על ביתו שלו ועכשיו לא יוכל לערב על זה שכבר נכנס שבת והואיל ונאסר כשנכנס שבת שוב לא יוכלו להתירו לשבת זו בעירוב .

ד ואם אותו שהיה לו בית בחצר עירב עמהם ומת והניח רשותו לאחר שלא עירב עמהם אם מת המוריש משחשיכ"אין הורש אוסר שהרי כבר עירוב המוריש ואע"פ שהורש לא עירב עמהם מ"מ כיון שהותר רשותו הוה למקצת השבת כתחלת הכנסת שבת הותר ל כל השבת ושיב לא נאסר באותו שבת ואם לא עירב המוריש ומת משחשיכה וירשו אחד שג"כ לא עירב כל זמן שלא בא הורש לדור עמהם בחצר זו ה"ל רשותו הזה כדירה בלא בעלים ואין הורש אוסר עליהם ואף על נכ דכשנכנס שבת היה אוסר שהרי לא עירב המוריש עמהם כשמת ה"ל הורש כבטל רשותו ומותר ואם בא הורש לדור בשב"ב בבית מורישו אוסר שהרי לא עירב עמהם לא הוא ולא מורישו והוא אינו מבטלו שהרי בא לדור שם וה"ה אם מת המוריש מבע"י וירשו אחד שלא עירב ג"כ שכל זמן שלא בא הורש לדור עמהם בחצר זו דה"ל רשותו הזה כדירה שאין לה בעלים דלא גרע המוריש ממי שהניח ביתו והלך לחצר אחרת והסיח מלבו שלא לחזור כדאיכא לעיל בריש סימן זה והורש עדיין לא זכה בו וה"ל כביטול רשותו ואינו אוסר וכשיבא לדור בו בשבת אוסר וכן אם עירב המוריש ומת מבע"י והורש לא עירב אוסר רכין שמת קודם שתחשך לא קנה לו העירוב וכלא עירב המוריש דמי דהא פסק עירובו קודם שבת והרי גם הורש לא עירב ואיסי עד שעירב עמהם אפי' אינו דר בו עדיין שמא יבא לדור בו בשבת דלא שייך כאן גבי יורש הסיח דעתו דמה שלא דר בו היה משום שגדין היה מורישו דר בו ושם מיד כשמת המוריש הסכים בדעתו לבא לדור בו בשבת וי"א שאינו אוסר ג"כ כל זמן שלא דר בו דלא גרע מהסיח דעתו ואם ירשו אחד שעירב עמהם אם היה הורש דר עם המוריש בבית אינו אוסר עליהם אע"פ דהמוריש לא עירב והיה אוסר בהכנסת השבת מ"מ כיון שהורש עירב וה"ל היה דר בבית אצל המוריש וזכה לו עירובו דמינו דזכה לו בביתו וזכה לו גם כזה אע"פ שלא היה שלו כיון שהיה דר בו ואם לא היה דר עם המוריש בבית אלא בבית אחר שבחצר זו אוסר אע"פ שעירב הורש על רשותו כיון שלא עירב המוריש ודי הורש בחצר זו בבית אחד אוסר אף על גב שלא נכנס בבית לדור בו שכיון שהוא דר בחצר זו ויראו לו להשתמש בו חשבינן כאילו נכנס לדור בבית ואוסר עליהם כיון שלא עירוב ואע"פ שהורש עירב עמהם על רשותו שדר בו אותו עירוב אינו מועיל לבית שירש בשבת ממי שלא עירב כמו שכתבתי בסמוך בסעיף שקודם זה .

ה ישראל ונר שהיו דרים בחצר ומת דר מבני החצר ישראל אחר בנכסיו אפילו לא החזיק בה עד שחשיכה אוסר אף ע"פ הכשחשיכה עדיין הנכסים הפקר היו ולא אסרו דה"ל כמו דירה שאין לה בעלים ועדיפי מנייהו שאילו לא היו להם בעלים כלל ואיכא הותר למקצ' שבת אפי' אוסר דהואיל והיה לו בח להחזיק מבע"י דהא מת הגר מבע"י נמצא רשותו זו תלויה ועומד' ולא הוה הותר למקצת שבת עד שיבטל רשותו כשאר יורש מת משחשיכה אין המחזיק אוסר דהא הותר למקצת שבת דהא כשנכנס שבת עדיין של הגר היה שהיה חי והוא עירב עם הישראל וכיון שהותר בהיתר הראשון עומד ולא נאסר ע"י חזקתו של זה ואם החזיק בו הישראל שדר עמו לעולם מותר שנעשה רשות אחד .

ו אחד מבני חצר שהיה נוסס אע"פ שאינו יכול לחיות דרוב גוססין למיתה בו ביום אוסר עד שיזכו לו פת ויערבו עליו וכן קטן אוסר אע"פ שאינו יכול לאכול כוית ותיקנו גם כן על ידי שיוזו לו בפת ויערבו עליו אבל האורח אינו אוסר כמו שנתבאר לעיל סימן שצ"ע .

שעב

דיני שותפי הדירות לעירוב וכו' סעיפים

א גנין וחצירות וקדושות כיון שתשמשן אינן תדירות ומיוחדות אינן נקראים חלוקי' רשויות אלא כולן רשות אחת חשיבי לענין כלים ששבתו בתוכן שמתיר לטלטל מזה לזה אפי' הם של בעלים הרבה ולא עירבו יחד מותר לטלטל מחצר זו לחצר אחרת או לגג או לדאש הכותל שביניהם ומג לגג אחר הסמוך לו אפי' גבוה ממנה הרבה ומג לקרפף שאינו יותר מסאתים ואם הוקף לדירה אפילו היא יותר מסאתים או למבוי שמתוקן בלחי או קרה אף על פי שלא עירבו בו ואף על פי שעירבו בני החצר לעצמן דשכיחי מאני דבתים בחצר אפי' מותר לטלטל כלים ששבתו בחצר אחרת ולא גזרינן משום שמא יטלטל גם כלים ששבתו בבית לחצר אחרת או לגג וקרפף אף על גב דכלים ששבתו בבית אוסר לטלטל מחצר לחצר או לאחד מאלו לא גזרינן כולי האי דאינו אלא מדרבנן וה"ל גזירה לגזירה .

ב והוא דחצר וקרפף רשות אחת הן דוקא בשאין בקרפף יותר מסאתים או הוקף לדירה אפי' הוא יותר מסאתים אבל אם לא הוקף לדירה יש לו דין כרמלית (וע"ל סימן שצ"ח סעיף ג') ואסור לטלטל ממנו לחצר ומחצר לתוכו ומקרפף לקרפף עד סאתים יכול לטלטל בכלתו מזה לזה יותר מכאן ולא הוקף לדירה אין מטלטלין בתוכו אלא ד"א ומזה לזה ג"כ שתי אמות כזה ושתי אמות כזה להוציא ולהכניס מזה לזה .

ג אף על גב שעירבו בני חצר זו יחד וכלים ששבתו בביתם מותרין להם לטלטל לחצר זו מ"מ אין מועיל העירוב אלא להוציא' מן הבית לחצר וי אכל להוציא כלים ששבתו בביתם לחצר אחרת אוסר מידו אם רוצים לערב גם שתי החצירות יחד להתיר אף כלים ששבתו בביתם אין צריכין עירוב אחר אלא העירוב שעשו כבר ילכנו אחד מבני החצר בשביל כלם ויתגנו באחד מבתי החצר השנייה והיו כלם נמשכן אחר עירובן כאלו דרים שם ואו יהיה להם מותר לטלטל גם כלים ששבתו בביתם לחצר האחרת הוא שאותו המוליד העירוב יהיה אחד מאותן שעירב עמהם או אחד מאותן שאינן צריכין לערב המבוארי' בסמ"ע ש"ע בנ"ן אב ובניו ורב ותלמידיו ואין שם דיורין אחרים ואם ירצה יליד שם אפי' פת משלו בשבילן והיו כלם מותרים והוא שעירבו בני החצר השנייה ג"כ לעצמם שמתיר להם לטלטל מבתיהם לחצרם אבל אם לא עירבו לעצמם לא עדיפי בני חצר זו מאינהו ונפיהו ואסורים לטלטל שם אפי' אם יליכו עירובם לתוכו ואם עירבו גם בני החצר האחרת והליכו אילו עירובם לתוכו או בני החצר השנייה אין צריכין פת אחר אלא העירוב שעשו כבר מתירין לטלטל כלים ששבתו בבתיהם לחצר זו שאצלם שעירב עמהם כהלכת פתם לשם .

ד ואין שתי חצרות יכולות לערב יחד אא"כ יהא פתח ביניהם או חלון שהיא בו ד' על ד' טפחים והוא שיהיה קצתו בתוך י' טפחים' הקסמים לארץ רחוקה לפתח כיון שהיא כל כך סמוך לארץ מידו ככל שהיא בתוך עשרה סגי ואז אם ראו מערבין כולן יחד .

לבוש הלכות עירובין החור

שינוי יזכור ולא יתן לה בידים אלא מעצמה תאכל מה שתרצה ואז לא חיישינן דילמא ממעיט והברמה קלי קלי אכלה וי"א הטעם דלא יתן מן התבן לתוך קופתו בשבת משום דהאי תבן מוקצה הוא כאתמול למחיצה זו ואסור לטלטלו ולפיכך אסור ג"כ להעמידה שם בידים כדי שתאכל שמה ויטלטל התבן בידים אבל לעמוד בפניה כו' כדי שלא יהא לה דרך לנטות כו' מותר כמו בשאר מוקצה (וע"ל סי' שצ"ה סעיף י"א וסי' תקי"ח סעיף ז') ולהרא"ש אפילו בחול אסור ליתן ממנו לתוך קופתו ודאי אי בעי לסלוקי כולה מצוי מסלק ליה אבל לא יתן לתוך קופה ואכל מעט מעט דילמא ממעיט ליה בע"ש סמוך לחשיב' ולא אדעתיה וקא מטלטל בשבת בחצר האסור' וכן להעמיד הבהמה בידים אפילו בחול אסור מדאי טעמא דחיישינן דילמא יתן לתוך קופתו סמוך לחשיבה ויאלנה ולא אדעתיה כו' בד"א נגדיש שבין כו' הצרות אבל נדיש שבין שני בתים מותר להאכיל ממנו לבהמתו בידים לכל הפירושים דכיון דאיכא תקרה ניכר שגג הגדיש מתרחק מן התקרה ואי מפחית מ' רמי אנפשיה הואיל ומיזכר.

כ"ג מסק דמותר להסתפק המותר בטבת וע"כ כ"ס דלא הו' בטול ע"כ ולגמ' לק"ה דה"ל סמוך להסתפק טיבו ממש דק"ל כר"ס דמותר לטקוב כדמילתא בטבת דף קכ"ז אבל מ"ה מסתמא מבע"ל טעון חמנו אלא לעת הצורך.

סימן שע"ד

(א) ועיקר כנסתא דמטות ל"ז סימן

שעג דין שתי גזוזראות ככ' עליות וכו' ס"א

א שתי גזוזראות והן שני נסרים הבולטות משתי עליות משפ' תקרה העליה לר"ה זו כנגד זו ונתן ביניהן נסר רחב ד' הדי הוא כפתח ומערבין יחד ואם רצו כל אחת מערבית לעצמה ואם אין הכרחק ביניהם ד' אפי' בלא נסר נמי דינא הכי שייכולים לפסוע מזו לזו והוי כפתח אבל אם היה זו שלא כנגד זו שאחת משוכה למזרח והשנייה למערב כו' אינם יכולין לערב יחד שכשיתנו הנסר מזו לזו יבא מקרן זווית של זו לקרן זווית של זו ולא חשיב פתח דפתח' בקרן זווית לא עבדי אנשי (וע"ל סי' ע"א סעיף ב') וכן אם היתה אחת נכונה מחברתה לא חשיב פתח וה"מ כשמרוחקות זו מזו ג' טפחים אבל אם הם תוך ג' בין בריחוק זו שלא כנגד זו בין בגובה חשיב שפיר פתח.

שעד

נסתם בשבת פתח או חלק במקום שעירב וכו' ד' סעיפים

א עירבו דרך חלק או פתח שביניהם ונסתם בשבת מותרים להשתמש דרך טבה הכולל חוריו דקניית העירוב הוא מיד בהכנסת שבת וטבת כיון דהותרה הותרה ואפי' אם עירב לשנה ונסתם הפתח בחול או אפי' כתמה במזיד דהשתא לא נכנס השבת בהיתר ונפתח בשבת חזר העירוב לתתירו הראשון ולהרמב"ם (א) אין מותר לטלטל אלא כל אחת לעצמה אבל מזו לזו לא שאינו חשיב כפתח כיון שלא היה פתח בהכנסת שבת.

ב וכן אם היה כותל ביניהן ועירבו כל אחד לעצמו ונפרץ בשבת מותרין לטלטל כל השבת כל אחד בחצירו אפילו כלים ששבתו בבית בשבת הואיל והותרה הותרה וכלים ששבתו בחצר אפילו מחצר לחצר נמי ודווקא שתי חצירות שנפרצו זו לזו שזה רה"ל כזה ואין ביניהם אלא שזה של יחיד א' וזה של יחיד א' אבל חצר שנפרץ בשבת לר"ה או לרמל' אסור ולא אכר' בה הואיל והותרה הותרה דת' לאו בעירוב תליא מילתא דאי אפשר לערב חצירות שהם מן החורה רה"ל גמור עם כרמלית או רה"ל אלא במחיצה תליא מילתא וכיון שנתבטלה המחיצה אסור לטלטל ל"ש נתבטלה בע"ש או בשבת עצמה דהא מ"מ אין כאן מחיצה ונעשה החצר כרמלית ואסור לטלטל אפילו בתוכה יותר מד' אוב"ש חיצה לה מיהו איכא חומרא בנפרצה לר"ה מבנפרצה לרמלית דבנפרצה לר"ה אסור לטלטל מחצר לר"ה אפילו בתוך ר"א שזו כרמלית וזה ר"ה ובנפרצה לרמלית מותר לטלטל מחצר לרמלית תוך ר"א.

ג חצר קטנה שנפרצה במילואה לגדולה ואין בפרצה יותר מ' אמות דהוא שיעור פתח גדולה מותרת להוציא כלים ששבתו בבית לחצרה אם עירבה לעצמה ולא אסרי' עלה בני קטנה שאינה אלא כפתח לגדולה וקטנה אסורה להוציא כלים ששבתו בבית לחצרה אלא א"כ יערבו יחד אבל כלים ששבתו בחצר מותרים בכל גוונא כדאמרינן לעיל ריש סי' שע"ב דענין חצרות וקרפיות כולן רשות א' הן בד"א כשנבנסין כותלי קטנה ובלטין לתוך הגדולה דהגן גיפופי דפשו להו שעומדים מאחרי פרצת הקטנה נראים שלא מאותו כותל היא דאם לא כן קטנה נמי שריא דהא אית לה פסי' דאע"ג שהם שוים ככפנים הדי דם נראים מבחוץ ומידי נמי כשכותל קטנה מופלג ג' טפחים מכותלי אורך הגדולה דאל"כ הוי משתריא הקטנה ע"י לכור כלומר דהוה אמרינן חזינן כאלו ראשי גנים' שג כותלי קטנה סנופים לצד כותלי אורך הגדולה דהדר היא לה הגניסה להך גיפופי נראים מבחוץ ושהו מבפנים ומידי נמי דוקא כשנפרצו קודם זה השבת דאי כנפרצו בשבת זה מותרין באותה שבת דהא ק"ל שבת כיון דהותרה דותרה.

ד וכן נג קטן שנפרץ קודם שבת במילואו לנג גדול אסור להעלות עליו כלים ששבתו בבית וגדול מותר והוא שיהו מחיצות הבית ניכרות למי שעומד על הגג אבל אם אין ניכרות כגון שהגג בולט עליהן לא אמרי' נוד אסיק וגדול נמי אסור דהא אין לו שום מחיצה וכל שאין לו מחיצות אינו רה"ל והוי כרמלית ומיהו אם חלק ד' על ד' פתוח לו ימהבית הוי בחורי רה"ל ומותר דק"ל חורי רה"ל כר"ה.

שעה

מה הם הרברים השרויים בחצר שאינן אסרים וכו' ד"ס

א מרפסת שהוא נכוח' וארוכה והרבה פתחי עליות פתוחין לה והוא עומדת בחצר ועוקף לה בסולם ובני העליות יורדין ממנה לחצר ועוברין דרך עליה לר"ה ועירבו בני העליות אינם אסרים על בני החצר וכולם תורת פתח עליו והווי כשתי חצרות ופתח ביניהם שאם רצו מערבין יחד ואם רצו כל אחד מערב לעצמו ואינה אוסרת על חברתה ובלבד שיערבו כל בני מרפסת לעצמן כדי שתהא רגל המותרת במקומה ורגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה שאם לא עירבו בני מרפסת לעצמן אסרו על בני החצר דרגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה (וע"ל סי' שע"ח סעיף ב' ה') וכלים ששבתו בבתי אסורות לטלטל מזה לזה אבל כלים ששבתו בחצר מותרין דמפרסת חצר רשות אחת דם כמו גנות וחצירות וקרפיות.

ב אם לא עירבו יחד ועירבו לעצמן ויש בחצר תל או עמוד אם הוא של אחד מהם הרי הוא רשותא יחד ואין אחרים אסרים ואם הוא משותף בין שניהם אם אינו גבוה' טפחים מקרקעות הוזר אע"פ שיש כראשו למרפסת י' טפחים וגם חוקה ממנו ד' טפחים הרי אלו נחשבים בין לחצר בין למרפסת דתשמיש שניהם שוין בו דאע"ג שיש' מראשם עד המרפסת וגב החוקה ד' מ"מ הואיל ותשמישם עליהם ודרך ירידה נוח להם להשתמש עליהם כמו לבני החצר וזה אסור על זה דשניהם אסרים להוציא שם כלים שבבתיכ ואם הם גבוהים מקרקעות החצר י' טפחים והם בתוך י' למרפסת וגם סמוכים למרפסת תוך ד' טפחים בני מרפסת מותרין בדם ואין בני החצר אסרין עליהם לפי שתשמישן בהן בנחת לנמרי כיון שהוא סמוך להם וגם משתמשין בהן ע"י ירידה או בשהו ובני החצר הואיל והוא גבוה להן הרבה משתמשין בו בקשה דהיינו ע"י זריקה שהוא תשמיש קשה מתשמיש שע"י ירידה וכל שלזה בנחת לנמרי ולזה בקשה נותנין למי שתשמישו בנחת ואם הם רחוקים מהמרפסת ד' טפחים או יותר אע"פ שגם הם גבוהים מקרקע' החצר' והם בגובה בתוך י' למרפסת הרי הוא לשניהם כתשמיש קשה ששניהם א"א להשתמש בהן אלא ע"י זריקה שכל שרחוק ד' טפחים אין תשמישו אלא ע"י זריקה ודרי רשות שניהם שיהו בהן ואסרין זה על זה לפיכך שניהם אסורים להוציא שם כלים ששבתו בבתיים עד שיערבו יחד.

ג היתה מצבה רחבה ד' טפחים אין המרפסת אוסרת על בני החצר שדרי נחלק מהם והוי כרשות אחר'.

ד חזיים היוצאין מהכותלים כל שהוא למטה מ' טפחים ה"ו נחשב מהחצר ובני החצר משתמשין בו וכל שהוא בתוך ה' טפחים העליונים הסמוכים לעלייה נחשב מן העלייה ואנשי העלייה משתמשין בו והנשארין מן ה' התחתונים עד תחלת ה' העליונים מן החיים היוצאין שניהן אסרין בו דרשות שניהם שוה בהן וזה אסור על זה ואין משתמשין בהן בכלים ששבתו בבתיים אלא א"כ עירבו יחד.

שעו

בד וכאר שבין שתי חצרות וכו' ד' סעיפים

א בוד או באר שבין שתי חצרות שוה אסור על זה במה שבבוד ואין ביניהם פתח או חלקן שיוכלו לערב יחד או שיש ביניהם ולא עירבו אין ממלאין פמנו בשבת אא"כ עשו ביניהם מחיצה' למעלה מן המים כדי שיהא ניכר שהמים הללו חלקיך דם חציין לאילו וחציין לאילו לפיכך לא סי' הבא במחיצה תלייה על המים אינא צריך שיהא טפח ממנה משקע במים שתהא מחיצת ההפסק ניכרת במים מ"מ אינה צריכה לגע בקרקעות הבוד דבהבדלת טפח במים הכינא מעליא והא דהא לא מיערבי מ"א להדיא ואם היתה המחיצה כולה בתוך המים צריך שיהא טפח יוצא ממנה ולמעלה מן המים כדי שתהא ניכרת רשות זה מרשות זה וכן אם עשו למעלה על פי שפת הבוד קורה רחוקה

כ"ג אבן ג' כ"ס ל' מ"ט כה"ג'י קורה תל' כה"ג'י מחיצת הפסק ניכרת במים מ"מ אינה צריכה לגע בקרקעות הבוד דבהבדלת טפח במים הכינא מעליא והא דהא לא מיערבי מ"א להדיא ואם היתה המחיצה כולה בתוך המים צריך שיהא טפח יוצא ממנה ולמעלה מן המים כדי שתהא ניכרת רשות זה מרשות זה וכן אם עשו למעלה על פי שפת הבוד קורה רחוקה

האכה ד' ענינים מתחילה גמורה דלא לא חריק
גוד אחיה כו' אלף עד המים אם לא ש"ל דלא
דוקא עד המים אלף ה"ה טפה לתוך המים אבל
דחוק הוא כענין דלח"ל דלחריק גוד אחיה עד
טפה לתוך המים הא חלל תקום כענין אלף יחא
עריבוי מים לחיה .

רחבה ד"ט זה ממלא מצד זה מן הקורה וזה ממלא מצד האחר דבקורה
רחבה ד' אמרינן גוד אחיה ויורד וסוחם כאילו קורה היו מחיצה ונמשכה
ויורה עד המים חלק כל רשות לעצמו . בד"א כשבאו למלאות
בכלים ששבתו בבית אבל בכלים ששבתו בחצר לא בענין שום תיקון
דכבר אמרנו פעמים דחצירות רשות אחת הן ע"ל סימן שע"ב .

סימן שע"ח

(ב) ובכלי א' או בשני כלים ובבית א' ובגון
שניה הא' תלף ובחור (הית' ס"ד מה"ב)
וכו

ב ואם אין הבור קרוב לב' החצירות אלא רחוק מכל אחד ד' טפחים כגון שיש שביל קטן בין שתי חצירות והבור בתוכו ואין דיוורין פתוחין לו
כזה אלא ממלאין דרך חלונות הפתוחין לו משתי החצירות מותרין שאין אדם אוסר דרך אויר דחוקא שמופלים ד' טפחים אבל אם
אינן מופלגין ארבע טפחים היו תשמישן אפילו דרך חלונות בנחת והיו כמו שהבור חציה בחצר זו וחציה בחצר זו שרשות שניהם אולת שם
ואוסרים זה על זה וכו' אם דיוורין פתוחין לשביל אפי' הם מרוחקין ד' שאוסרים זה על זה .

ג שני בתים וביניה' שלש חורבות פל' מחיצות פריצות זו לזו ואין בהם דיוורין יש חלונות בבתיים פתוחים לחורבה אפילו הם עומדות בשורה
זה אצל זה כגון שהבתיים הם בקצוות והחורבות ביניהם כזה זה משתמש בהורב' הסמוכה לו וזה משתמש בחורבה הסמוכה לו דרך
חלונות ע"י זריקה דהואיל ואין לו בה תשמיש גמור בחול שאין לו בה פתח פתוח לה אלא חלון אין פרצת המחיצ' אוסרתו ומותר להשתמש
בטלה וכל אחד אינו יכול להשתמש דרך חלון מרחוק אלא ע"י זריקה לפיכך אין אדם יכול לאסור על חבירו חורבה הסמוכה לו ואע"פ שבהחול
משתמש בה ע"י זריקה שזרק דרך אויר שלו בפריצה עד תוך חרבה זו אינו אוסר על חבירו דרך אויר כיון שאין לו עליו תשמיש אלא ע"י
אויר אבל בסמוכה לחבירו לא ישתמש בשבת אפי' בזריקה הואיל ויש לחבירו בה תשמיש נוח בשילשול סמוך לחלונות והוא יש לו בה תשמיש
בקשה אבל באמצעות שניהם מותרין אע"פ דשניהם משתמשין בה בחול כל"מ הואיל ושניהם אינם יכולין להשתמש בה אלא ע"י זריקה דרך
האויר אינ' אוסרי' זה על זה דרך אויר ואע"פ שיש להם בעלים אחרים לחורבות אלו ג"כ אינם אוסרים דה"ל דירה שאין לה בעלים וק"ל דירה
שא"ל בעלים לא שמה דירה בד"א כעומודין בשורה כמו שכתבתי אבל אם עומדים בחצובה ששלשתן סמוכין לבתי' שהאמצעי עומד כנגד
ב" הבתים כזה בני' ראשי הקנקן או השתי חורבות החיצוניות כל אחד מותר בחורבה שאצלו ואין חבירו אוסרה עליו אע"פ שמשתמש
בה בחול דרך זריקה שאין אדם אוסר על חבירו בתשמיש דרך אויר אבל האמצעי' אוסר' לשניהם אע"פ שמשתמשין בה דרך אויר מ"מ הואיל
ושניהם תשמישין שם בנחת דרך שילשול אוסרין זה על זה דרשות שניהם שוה בה ואף ע"ג שהיא פרוצה בשתי צדדיה למקו' האסור לה דהיינו
לשתי' הסמוכות לה שאסורות לזה ולזה לא אחמור רבנן במקום שאין לו תשמיש גמור שיהא אסור משום פרוץ .

ד בית הכסא שבין שני בתים ולא עירבו יחד הרי הוא כבור דברישי ס' זה ורשות שניהם שולטת בו ואוסרים זה על זה ויש מתירין
מש" דצואה מקו' פטור הוא שאין דרך שום אדם להשתמש עליו והוא להו שניהם פתוחים למקום פטור ואין צדיכין עירוב .

שעו דין ב' עליות זו כנגד זו ופתוחות לחצר וכו סעיף אחד .

א שתי עליות הפתוחות לחצר זו כנגד זו ואח' עשת' נומא בחצר לשפוך מימיה לתוכה מפני שהחצר אין בה ד' אמות שראויין לבלוע בה
סאתים מים שאדם עשוי להשתמש בכל יום שצדיכין לעשות נומת כדאיתא לעיל סימן שג"ז והשנייה לא עשהה נומא אם עירבו יחד שתיים
מותרת לשפוך מימיהן ואם לא עירבו שתייהן אסורות ואם אחת עירבה לעצמה והשנייה לא עירבה כלל זו שלא עירבה אסורה ושעירבה
מותרת: מיהו כיון שחברתה לא עירבה והיו ליה בחצר אחד שעירבו בני חציה שאסורים אמרו שנים זו שעירבה לא תשפוך להדיא לחצר
תוך הגומא אלא תשפוך בעלייה והם יורדין לומא דלא די אלא כחוכו בחצר שאינה מעורבת לא אסרו כלל דלא אסרו כח אלא בברמלית
וכ"ת א"ב אפי' אותה שלא עירבה נמי לישתרי בה' ג' וכן אפי' כי תריוהו לא עירבו לישרי בה' ג' כיון דכחו בחצר שאינה מעורבת לא אסרו כלל
דשאני כי לא עירבו דגורו דילמא אתו לאפקי' מאני דשבתו בבתיים לשפת הגומא לשפוך לתוכה דכיון שהחצר היא פחות מד' אמות לא ירצו
לשפוך המים למעלה אפי' בעלייה דחייש שמא יתקלקל החצר ויורדים בכלים מלאים מים לשפת הגומא וכבר אמרנו דכלים ששבתו בבתיים אסורים
להציא לחצר שאינה מעורבת אבל לאותה שעירבה אף על גב שנים היא אסורה לא גזרו בה' כ"כ כיון שעירבה ומן הסעם שאמרנו לא
אסרו אלא בחצר שהיא פחותה מד' אמות אבל אם היא יתירה מד' אמות אף על גב דני לא עירבו
דאי אסור לשפוך לתוכה ממש מ"מ כל א' שופכת ברשותה והמים הולכים מכחו לחצר אפי' אינו
מעורבת ולא חיישינן שמא יציאו המים בכלים ששבתו בבית לחצר דכיון שיש בחצר שיעור לא חיישינן
לכך דלא מקלקלא החצר דהא מה"ט נמי לא הצריכה לעשות נומא .

א"ה שאלה ח"ל קושא אחת קשה לי אך לא נכד
על תכ"ח קשה לי גם על הטור ועל ה"ע
ח"ל שתי עליות הפתוחות לחצר זו כנגד זו ואחת
עשהה נומא טלו והשנייה לא עשהה נומא אם עירבו
יחד כו' ואלו לא עירבו שתייהן אסורות ואם אחת

עירבה לעצמה והשנייה לא עירבה כלל זו שלא עירבה אסורה ושעירבה מותרת להדיא לחצר תוך הגומא אלא תשפוך בעלייה והם יורדין לומא דלא די אלא כחוכו בחצר שאינה מעורבת לא אסרו כלל דלא אסרו כח אלא בברמלית
וכ"ת א"ב אפי' אותה שלא עירבה נמי לישתרי בה' ג' וכן אפי' כי תריוהו לא עירבו לישרי בה' ג' כיון דכחו בחצר שאינה מעורבת לא אסרו כלל
דשאני כי לא עירבו דגורו דילמא אתו לאפקי' מאני דשבתו בבתיים לשפת הגומא לשפוך לתוכה דכיון שהחצר היא פחות מד' אמות לא ירצו
לשפוך המים למעלה אפי' בעלייה דחייש שמא יתקלקל החצר ויורדים בכלים מלאים מים לשפת הגומא וכבר אמרנו דכלים ששבתו בבתיים אסורים
להציא לחצר שאינה מעורבת אבל לאותה שעירבה אף על גב שנים היא אסורה לא גזרו בה' כ"כ כיון שעירבה ומן הסעם שאמרנו לא
אסרו אלא בחצר שהיא פחותה מד' אמות אבל אם היא יתירה מד' אמות אף על גב דני לא עירבו דאי אסור לשפוך לתוכה ממש מ"מ כל א' שופכת ברשותה והמים הולכים מכחו לחצר אפי' אינו
מעורבת ולא חיישינן שמא יציאו המים בכלים ששבתו בבית לחצר דכיון שיש בחצר שיעור לא חיישינן לכך דלא מקלקלא החצר דהא מה"ט נמי לא הצריכה לעשות נומא .

שעו דין חצירות הפתוחות זו לזו וכו' סעיף א' .

א שלש חצירות פתוחות זו לזו ופתוחי' לר"ה דהיי' כל אחת רשות לעצמה ואין להם דריס' רגל זו על זו ועירבה כל א' מהחיצונות עם האמצעית
החיצונות לא עירבו יחד החיצונות אסורות זו עם זו והאמצעית מותרת עם כל אחת מהם והם מותרת עמה בד"א כשנתנה אמצעית
עירובה כזו ועירובה כזו דרמי' אמצעית כאלו דדה היא בהם ואין דיורי חיצונות באמצעית דנימא דטלה דא רשות היא או שנתנו החיצונות
עירובן באמצעית בשני בתים והשתא לא מחברת חיצוני' כהדרי אבל אם נתנו שתי החיצוני' עירובן באמצעית בבית אחד היו טלה כדא רשות'
ושלשתן מותרות זו עם זו .

ב שתי חצרות זו לפניו מזו ופנימי' פתוחה לחיצונה ולא למבוי החיצוני' פתוח' למבוי יש לפנימי' דריס' הרגל על החיצונה אם עירבה
הפנימית לעצמה ולא החיצונה או שעירבה כל אחת לעצמה ושכח אחד מן החיצונה ולא עירב עמהם פנימית מותרת ואין החיצונה אוסרת
עליה וחיצונה אוסרה דשכח א' מהם הוא אוסר עליה כאלו לא עירבה כלל עירבה חיצונה ולא פנימית או שעירבו שתייהן כל אחת לעצמה
ושכח א' מן הפנימי' ולא עירב עמה שהוא אוסר עליה שתייהן אסורות דכיון דפנימית אוסרה בהצרה אוסרת גם על החיצונה הואיל ויש לה דריס'
הרגל עליה וק"ל רגל האסרה במקומה אוסרת שלא במקומה ואם עירבה כל אחת לעצמ' כל אחת מותרת בחצר' ולא בחברתה אבל אין
הפנימית אוסרת על החיצונה דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה אע"פ שיש לה דריסת רגל עליהם

עירבו

נה

ט ואם שכרו לזמן ידוע ובתוך הזמן השכיר העכו"ם רידתו לעכו"ם אחר ר"י בשכירת הראשון שזה לא השכיר לו אלא בתנאי שכל זמן שלא החזיר הדמים לא יוכל לחזור ולאסור ואפ"י לא התנה בפירוש בהתנה דמי כיון דדינא דבי הוא ואם כן לא קנה השוכר שיעבוד השכירות עכבר שכרו הישראלים . ט חמשה ויותר הדרים עם העכו"ם בחצר אין צריכין כל אחד לשכור בפני עצמו אלא אחד שיכיר בשביל כולם כמו המערב שאחד מערב בשביל כולם ה"נ הכא א"י מוכה לכולם . י ואם אינו רוצה להשכיר אין יכול לשכור ממנו בעל כרחו ואם שכרו ממנו בעל כרחו אינו מעיל שהרי לא זה ברשותו אע"פ שהיה רגיל להשכיר כקודם לכן עכשיו הוא חוזר בו .

יא ומה תקנתו אם אשתו רוצה להשכיר שוכרין ממנה אע"פ שהיא מוחה בידה וכן שוכרין משכירו ולקיימו אע"פ שהו' מוחה ושכירו ולקיימו של שכירו ולקיימו של ב"ה נחשבי' בזה בשכירו ולקיימו של בע"ה עצמו (ד) יב ואם נכ אילו אינם רוצים מה תקנתו יתקרב אליו א"י מן הישראלים מבני החצר עד שישאלו לו רשוהו שירא לו רשות להניח בו (ה) שום דבר והוי ליה זה הישראל כשכירו ולקיימו ומשכיר שלא מדעת העכו"ב אבל בלא שכירות לא סני דתחתיו דעכו"ם הוא קם ולא עדיף כמנו . (ו) ו"א שישאל זה אינו צריך להשכיר אלא שאילתו הוא כאלו שכרו הוא מהעכו"ם בעד כולם והוא גותן עירובו בעד רשותו שיש לו בבית העכו"ם דיו (ו) ולפי זה אפ"י אחר שאינו מבני החצר יכול לעשות זה וגם לרעת הראשון אם אותו המתקרב לעכו"ם

הג"ה הלמד לא אחרים שאלו בשביל מלך ולא יצטרך לו לשכור מאתו ישראל דלא החזירו חז"ל לגבי עכו"ם אלא בשכירות דוקא תכנס לחייש העכו"ם לנכסים כמו שכתבנו בסמוך סעיף א' אבל לא בשאלה ולא דמי לה' הדמים עם העכו"ם וכו' שאחד שוכר

בשביל כולם כמו שכתבנו בסמוך סעיף ט' דהתם שאלו שאלו בשביל כולם מן העכו"ם אבל לא שאלו בשביל מלך . אינו מבני החצר רוצה להשכירו לתת עירובי הרשות בידו וגם הקילו חכמים בדברים אילו אע"פ שכל כוחותם שאמרו שישכור רשות העכו"ם הוא כדי שיקשה בעיני הישראל דירת העכו"ם ויצא היינו משום דבכה"ג ג"כ מתקיימא תקנתם דומינן שיקשה גם בעיני השכיר ולקיימו להשכיר או יקשה בעיני ב"ה להשאל מקום לישראל אע"פ שמתקרב לו ויא דייר ישראל בהדיה .

יג ודוקא ככה"ג שהשאל לו מתם מקום ברשותו ולא אמר לו בפירוש זה המקום אני משאל לך דה"ל כאלו השאלו כל רבית במקום שירצה והוי זה בשלוחו להשכיר אבל אם יחד לו העכו"ם מקום בבית להשתמש בו ולא (ז) בשאר הבית אינו יכול ליתן עירוב בשבילו או להשכירו כיון שאינו בשלוחו בכל הבית שאין לו מקום המיוחד לו .

יד שכרו משכירו ולקיימו לזמן אע"פ שסלקו העכו"ם תוך הזמן מהיות שכירו ולקיימו מותרין עד תום הזמן דשכירו ולקיימו כמודו והשוכר ממנו כשוכר מהאדון בעצמו והוי כאלו האדון בעצמו השכירו עד אותו זמן והדי האדון עדיין קיים וכבר אכרנו שתוך הזמן אינו יכול לחזור בו (ועי' בסמוך סעיף ו') אבל אם שכרו מתם משכירו ולקיימו מיד שסלקו האדון חזר הדשות לאדונו וגם נלה זמן שכירתו דמסתמי' לא נתן לו האדון רשות להשכיר אלא כל זמן היותו שכירו ולקיימו תם זה לא שכרו ממנו אלא על דעת כן וכן אם שכרו מנוכר (ח) המלך וכתלק הגבר לגמרי מן המלך שכלה זמן שכירתו אבל אם לא סלקו המלך רק מן הגזברות ועדיין אוכל פרם המלך עדיין מקדי שכירו ולקיימו ויכול לשכור ממנו ולכן גם שכירות הראשון עדיין קיים .

טו אם ישראל ועכו"ם ררים בבית אחד זה משתמש בשלו זה משתמש בשלו כלומר דינא הוא כל אחד משתמש בחדרו ואין לזה רשות להשתמש בשל חבירו וכן האחר לפיכך אין הישראל יכול לערב בשביל העכו"ם שאין לו רשות בחלק העכו"ם כלום לפיכך כשכני החצר רוצים לערב צריכין לערב עם הישראל ולשכור מן העכו"ם וה"ה שתי עכו"ם הדרים בכה"ג בבית אחד צריכין לשכור משניהם דשתי רשויות הן ואין לזה רשות להשתמש בשל חבירו .

טז ואם יש לעכו"ם ה' שכירים או לקישים אפ"י ישראלים דרים בביתו אין דירתם (ט) חשובה דירה שיאסרו זה על זה ואין צריכין לתת לעירובי דשכירות של עכו"ם אינו אוסר אם שכרו מבעל הבית דהכל שלו .

יז שתי חצרות זו לפניו מזו ישראל בפנימית תעכו"ם וישראל בחיצונה החיצונה אסורה ודפנימית מותרת שאין העכו"ם אוסר עליו שרדי אין לו דריסת רגל עליה ואחרא דשא ומשתמשא וליכא למימר א"כ הוי ליה החיצונה עכו"ם א' וישראל א' דק"ל דאינו אוסר דמ"מ כיון שהישראל הפנימי ג"כ עובר עליו תמיד על החיצון ה"ל כשני ישראלים הדרים עם העכו"ם בחיצונה ויש נאן מקום לתקנת חכמים שכוזו למנוע דירת ישראל עם העכו"ם לפיכך אסרו אפ"י בדומה לישראל אחד אבל ישראל ועכו"ם בפנימית וישראל בחיצונה או אפ"י עכו"ם בפנימית ושני ישראלים בחיצונה אוסר על שניהם האיל ויש לו דריסת רגל על החיצונה אע"פ שבישראל כה"ג אחד בפנימית ושנים בחיצונה אינו אוסר בני אוסר וצריך לשכור ממנו וטעמא משום דבני ישראל ליכא למיחש למידי דמאן דידע שהוא דר שם יחיד ידע שאין רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה ומאן דלא ידע שהוא דר יחיד סבר עירובי עירוב ולא נפק מיניה חרבה אבל גב עכו"ם יש לחוש לחרבה דשמא איכא דלא ידע שהעכו"ם דר שם יחיד ולא יאמר ששכרו רשותו ממנו דאי היה שכרו ממנו קלא ה"ל דכתם עכו"ם מפע' פעא ומודיע ששכרו ממנו ובשיראה שמשתמשין בחיצונה יאמר כיון שמשתמשין בלא שכירות ממנו ודאי הדין כן שאין דריסת הרגל אוסרת אפ"י בישראל אינמי סבר עירוב של פנימי' חיצונים מעיל במקום עכו"ם בלא שכירות' ודוקא בעכו"ם בפנימית ושני ישראלים בחיצונה אוסר אבל עכו"ם בפנימית וישראל אחד בחיצונה אינו אוסר דהשתא אפ"י דר עמו בחצר עצמו אמרין כריש סימן זה דלא אסר כ"ש דדריסת רגלו לא אסר יש מי שאומר שאפ"י עכו"ם בפנימית וישראל אחד בחצונו אוסר אע"ג דאפ"י דר עמו בחצר אינו אוסר הבא אוסר דבהא נמי איכא למיחש למאן דלא ידע שהוא דר שם יחיד שיאמר הדי דרים שם רבים כיון דעכו"ם לא פעי ודאי לא שכרו ממנו ואם כן הרי הם אוסרים זה על זה ואפילו רבי אין דריסת רגלם אוסרת על בני החיצונה ויבא לומר או דריסת רגל אינה אוסרת אפ"י בישראל או עירוב של פנימים חיצונים מעיל במקום עכו"ם בלא שכירות ואע"ג שישראל הדר יחיד עם העכו"ם אינו אוסר עליו ולא חיישינן לזה שאני החם דלא נפיק מיניה חרבה דהא חזו ליה שהוא דר יחיד עמו אבל הכא שדדים בפנימים ולא חזו אינשי כמה דרים בה הילכך חיישינן דילמא נפיק מיניה חרבה .

יח עכו"ם שהשכיר ביתו לחבירו עכו"ם אם נשאר לו שום תפישה בבית כגון שיש לו רשות (י) להניח שם שום כלים יכולים לשכור ממנו דלא גרע הוא משכירו ולקיימו של השוכר שיכולין לשכור ממנו ה"נ יתלץ לשכור מן המשכיר שיש לו עדיין תפישה יד בבית ואם לא נשאר לו שום תפישה אם יכול המשכיר לסלק השוכר תוך זמנו חשוב הוא כרשותו ויכולין לשכור ממנו ואם לאו אין יכולין לשכור ממנו אלא מן השוכר וה"ה איש אחר שיש לו תפישה בבית אפילו אינו המשכיר יכולין לשכור ממנו דלא גרע משכירו ולקיימו של השוכר .

יט חצר שישראל ועכו"ם ררים בו ובית א' של ישראל אצל ביתו של זה ואינו פתוח לחצר אלא לר"ה אינו יכול לערב עמו דרך החלון שבניהם כדי להציא כליו דרך בית שכניו הפתוח לחצר וטעמא משום דלעולם בקשו חכמים עילה למנוע דירת ישראל עם העכו"ם שלא ילמד ממעשיו אלא דכשדר ישראל א' עם העכו"ם לא רצו לתקן כלום כיון שאינו מצוי וברוב הישראל מעצמו הוא מונע כדכתיבנא ברי"ש סימן זה לפיכך במקום שישראל אחד ועכו"ם דרין שם אע"פ שלא אסרו עלו מ"מ מצאו עילה שלא לסייע לו שידור עם העכו"ם ואמרו ששכנינו לא יערבו עמו כדי שישאר יחיד עם העכו"ם וירא ממנו שלא ירגנו ויצא ולפי' אמרו כשאין ביניהם אלא חלונת שלא יערבו דרך החלון וכי לא מערב כהדי הדדי מירתת הישראל ולא דייר בהריה דעכו"ם וכי מערבי בהדי הדדי לא מירתת וישאר דייר עם העכו"ם אבל אם היה פתוח פתוח ביניה' מותר לערב בהריה דהא אף כי לא מערב בהריה לא מירתת מן העכו"ם דכיון שיש פתח ביניהם נראה לו כאלו דר עמו בביתו לפיכך לא אסרו לערב בהדיה ויש מי שאומר דאף אם פתח פתוח ביניהם אסרו מטעמא דפרישית גבי חלק .

ך חצר שישראל ועכו"ם שררים בה והיו חלונות פתוחות מבית ישראל זה לבית ישראל זה ועשו עירוב דרך חלונות אע"פ דם מותרים להוציא מבית לבית דרך חלונות הדי הם אסורים להוציא מבית לבית דרך פתחים מפני העכו"ם עד שישכרו ממנו שאין וישאים רבים שיעשו עצמם בעירוב ניוחד במקום עכו"ם כראמרינן לעיל סעיף ב' אבל דרך חלק אינו נקרא עירוב גמור ליחשב כחיד כיון שאין תשמישו להדיא . ספיקא שיש בה ישראלים רבים ויש להם בתים מיוחדים צריכים לערב ולשכור רשות העכו"ם מבעל הספיקא או להבליעו בעמדי הספיקא . (וע"ל סי' שס"ז סעיף ב')

שפג כשאין העכו"ם בביתו אינו מעכב וכו' ס"א .
א עכו"ם הדר עם ב' ישראלים ואין העכו"ם בביתו אינו אוסר עליהם ועירבו הם והיו מותרים כל זמן שלא יבא העכו"ם לביתו בא העכו"ם } בשבת בגל העירוב ואסר ומידו יכולין לשכור ממנו אפילו בשבת ואחר ששכרו יבטל האחר רשותו לחבירו והיה היחיד מותר ולא הבטל אבל

בתיבין סס (ד) ואם האדון רוצה להשכיר אין שגר משכירו ולקיימו אלא תלמוד (ב"ב) וכ"כ בתשו' מהר"ל סימן ר"ל (ו) וכתבנו: יריך כרווייהו ונריך לשכור ישראל זה רשותו של עכו"ם וגם צריך לתת עירוב כיון שהוא ישראל (ו) תמנע דוקא כמנעו בפירוש תלמודהתם נשאר הבית אבל כשהגט מדר פתח ולא תמנע בפירוש תמנע' לא הטיב ייחוד תמנע' וכ"כ ב"י אבל כב"ח תסיק דה"ל חילוק תייעבד בפירוש כלל דק דוקא בלתיבא חרתי האין עכו"ם יוכל להשתמש בחדר של ישראל וגם אין יכול לסלקו מתחת ישראל או אין לו דין שכירו ולקיימו אף שלא תמנע בפ"י תמנע' ביהו אבל בלתיבא אף שחננו בפירוש יש לו דין שכירו וכן פיקר (ח) וה"ה על עבד העבדיו הקטנים ללא גרע משכירו ולקיימו (ט"ג) וכל דין שכירו ולקיימו מיייר אף כשעבד הכר לעמלו (כ"י) (ט) היינו כחפטר למלכו או שעכו"ם שמתם אלו דל"כ והוי אוסרו וכלעיל (י) שאינו תמנע (כ"י) ולא דמי למי' שפ"ד דבעינן שיש עם כלי שאסור לעטלל דשאני כהא דלא גרע משכירו ולקיימו .

לשון

(ח) ואלו בחפזי פרט נרד קב (כ"ח) (ט) סיטו בימיס אל כל זמן מה אץ סוס אלס בשלם שחרות ראויה לו שברי כלט טחלים תחיס ט"ג פ"י בכל מערבין (י) כתב ח"ט וחס תחת טחופס טל טחי תבולות בבית ח' שכתב תחת טעטל כלס שכתבו בתבוי זכ למכוי חמר וד חמר מלגיל סיון ט"ח .

סימן שפ"ט

(א) וכלי בית מלחיים וכלי ביתה"ס פ"ה חס" ע" (ב) חסנע דל"ט מלחיים ובקתא מסלחיס נתי חין אוסר וטראה דל"ט נע"י טיהא בחל חתבו (ג) ח"ט חזקק ללס תוקף לזיה וט"י בטלטול יותר מסחבר שאוסר בבית מלחיים תיחור תבוס מלחיס דל"ט י"י רוחק טוכחזה ק"ק פל ח' עירובין חק פ"ז נס קשה לי בחו' דלחט ס"ל דט"י חוקק יותר מסלחיים הוא דל"ט אוסר בחוקק לזיה חכל בית מלחיס טודה ל"י ואלסר ול"ע ולחל חכב כ"י ומקיעט בסכח' הלסונה .

ח כ"ג

ז משתתפין בב' בצי"א אפי' חיים ובשני רמונים ובה' אג"סקין בליטרא ירק בין חי בין מבגשל בפולין לחין מלא היר בתפוחי (ח) יער מלא הקב כל אילו שיערו חכמים שהם לב' כעודות כשיעור שנתנו לעירוב וטעם ב' סעודות הוא כדי להדיאות שקיבע שם דירתו או שביתתו רשיתופי עמה' כל השבת שהעיקר הוא זמן סעודת הלילה וסעודת היום דסעודה שלישית אינה קבוע כ"כ דיוצאין במיני תרנימא ג"ל .

ח ומשתתפין באוכל אף ע"ש שאינו ראוי לו אם הוא ראוי לשים אדם כגון לנויר בין ולישראל (ט) בתרומה וכן הנודר מאוכל או נשבע שלא יאכלנו משתתפין לו בו שלא אוסר לו אלא אכילתו ולא שאר הנאות אבל אם נדר או נשבע שלא ידגה ממנו י"א שאין משתתפין לו בה אע"פ שמערבין לו בה עירובין תחומין היינו טעמא משום העירובין תחומין אין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו להנות גיתנו מה שאין בן בשיתופי מבואות ואם אמר קנים הנאתו או אכילתו עליו לכ"ע אין משתתפין לו בה נזירה אשו אם אמר כבר זו הקדש רסתם קנים דומה להקדש דשניהם אכילתו נאסר על כל אדם לכך אין מערבין בו נאילו אינו מאכל האיל ונאסר על כל אדם .

ט אמר בע"ש על כתיב אחד היום חול ולמחר קדש או קנים נסתפק בנמר"אם משתתפין בו או לא משום דתרומתו ר"ל העירוב וההקדש אינם חלין אלא בין השמשות ובין השמשות ספק הוא ויש לחוש שכאן ההקדש חל עליה קדם קניית העירוב וכבר אמרנו שאין מערבין בהקדש ומס' בגמרא דמשתתפין בו וטעמא הואיל ובין השמשות ספיקא הוא איזה חל קדם ומספק לא מפיקנן הכרז ממילתיה קבייתא שהיה חל ואוקמינן ליה אחזקתיה למימר דקניית העירוב חל קדם ולפיכך נמי אם אמר היום קדש ולמחר תהא חול שתהא פרוי על מעות שיש לי בבית אין משתתפין לו בה דכיון שהוא היום קדש לא מפיקנן ליה ממילתיה עד שתחשך וראוי קניית העירוב צריך שיתחיל בין השמשות ובין השמשות עדין היתה קדושתו עליו ואין מערבין בהקד' . חצר הפתוח לשני מבואות ושיתף עם כל אחד מהם מותר עם כל אחד לטלטל ממנו לחצר ומחצר לתוכו ואסור (י) לטלטל כלים שישבתו במבוי זה למבוי האחר דרך החצר ואם לא שיתף עם שום אחד מהם הוא רגיל עם שניה' לצאת ולבא בחול דרך עליהם אוסר על שניהם ואם הוא רגיל עם האחד ועם השני אינו רגיל אותו שרגיל בו אוסר ויש אומר ואם שיתף עם אותו שאינו רגיל הותר הרגיל לעצמו אם שיתפו ביניהם ואין זה אוסר עליהם דכיון דשיתף עם השני סילק עצמו מזה שהיה רגיל בו וכן נמי אם היה רגיל עם שניהם ושיתף עם אחד מהם מותר השני שרגיל בו שיתפו ביניהם ואינו שאינו רגיל לא שיתפו והוא לא שיתף לא עם זה ולא עם זה רוחין אותו אצל זה שאינו רגיל ויסתלק מאותו שרגיל בו שיהא מותר בין שהוא אינו מפסיד ברבר שהרי לא שיתף עמהם ויש ריוח לאחרים שע"י זה יהיו מותרין בפנין אותו על מדת סדום .

שפ"ו שותפין במבוי צריכין לערב החצירות ובו סעיף אחד .

א חצרו' הפתוחות למבוי ושיתפו במבוי צריכין ג"כ לערב בחצירי' ואין סומכין על השיתוף כדי שלא ייטכחו חתינתקי' תר"י עירוב שהרי אין התינוקות מכירין מה נעשה במבוי בר"א כששיתפו ברב' אחד שלא בפת אבל אם שיתפו בפת סומכין עליו ואין צריכין לערב בחצירות שמתוך שהפת חיי האדם ועיניהם תלויות בו ומתוך כך מכירים גם כשמשתתפין בו במבוי וי"א שאם לא עירבה כל חצר לעצמ' אין סומכין על השיתוף אפי' שיתפו בפת והיכן אמרו שסומכין על השיתוף במקום עירוב ועל העירוב במקום שיתוף כגון ארבע או חמשה חצירות פתוחי' זו לזו כזו ופתוחות ג"כ למבוי וכל חצר עירב' לעצמ' כרינ' ואח"כ נשתתפו במבוי בפת אין צריכין עירוב דרך פתחי' שביניהם ומותרין להשתמש החצירי' שבמבוי גם דרך הפתחים שביניהם שסומכין על השיתוף במקום עירוב ואם עירבו דרך פתחי' שביניה' אין צריכין שיתוף במבוי ומותרין להשתמש החצירי' גם במבוי שסומכין על העירוב שעירבו דרך הפתחים במקום שית' וי"א שסומכין על השיתוף במקום עירוב אפי' לא נשתתפו אלא בין וכן סומכין על העירוב במקום שיתוף וכבר כתבנו לעיל סימן שס"ו שאנו נוהגין לכתחילה שלא לעשות רק שיתוף אחד בקמח וכתב מורי מהרמ"א ז"ל טעם לזה ואמר ז"ל ונ"ל המעם כי עירוב שלטו שכל אחד מבני החצר נותן לשיתוף הוה כעירוב ושיתוף ביחד ולכתחלה אין לעשות יותר והא דהצירי' שיתוף ועירוב הינו בזמן התלמוד שבני חצר לא נתנו לשיתוף רק בני החצר עירבו ביח' ואח"כ מבני החצר נתן לשיתוף אבל בכה"צ לכ"ע אין עושין רק שיתוף אחד ואי עביד יותר הוי ברכה שמכרנן עליו לבטלה עכ"ל ואינו אוסר כבוד אדוני במקומו מונח אבל כמדומה לי שדבריו אינ' אלא דברי גבאי' כי מי הגיד למר שבזמן התלמוד לא נתנו כל בני החצר לשיתוף רק אחד מבני החצר אין זה מוכר בתלמוד ואף אם נדבריו כן הוא שאח' מבני החצר נתן לשיתוף מה בכך הרי הוא מוכר לקולם והוה נאילו כול' נתנו לכך ג"ל שהטע' שלנו היא שאנו נוהגין כדברי רבינו משה בן מיימון ז"ל והוא הלשון הראשון שכתבנו דמשמע מתוך דבריו שאפי' לא עירב כל חצר לעצמה אם נשתתפו עליו ואין צריך לערב חצרות כלל האיל ואין בו חשש לשמא ישנח תורת העירוב מן התינוקות ועל זה אנו סומכין הנכיות הקמח שלנו הוא כמו שיתף בפת שהרי עושין ממנו חלת מצה אחת ומקיימין אותה כל השנה בבתי נכסיות ואין לך היכרא לתינוקות גדולה מזו ג"ל ומבאין יצא לו ג"כ טעם נכון וברור לערתי מה שהזקשה לרבי' למה מניחין אותו בב"ה הואיל ואינו בית דירה כדכתבו לעיל ס' שס"ו אבל ג"ל שאינו קושיא כלל כי הטעם הוא לפרס' הרבר לכל שעשיתי בו שיתוף מבוא' ושמועו גם התינוקי' ולא ישתכ' מהם תר"י עירוב כן נלע"ד לטע' יפה ברור ונכח

שפ"ז דין אם לא עירבו החצירות וגם לא נשתתפו במבוי ובו סעיף אחד

א כבר נתבנו במי' שס"ז שמן התרח כל מבוי שיש לה ג' מחיצות היא רה"י אלא שחכמים הצריכו לתקנה בקהרה ולחי כמו שכתבנו ע"ש גם כתבנו בסימן שס"ז שכן התורה מותר לטלטל מן החצרות למבוי דתרווייהו רה"י הם אלא שחכמים הצריכו לשותף כמו שכתבנו שם טעמא לפיכך כל זמן שהמבוי נחשבת בפני עצמה שלא נשתתפו עם החצירות לתוכו וגם החצרות לא נתערבו יחד נשאר כל אחד במדרגתו ליחשב רשות היחיד ומותר לטלטל מן החצרות למבוי דסבירא ליה גנות החצרות וקריפפות ומבוי רשות אחת הן לפיכך מותר ג"כ לטלטל בכל המבוי שנתקנה בלחי וקוד' כלים ששבתו בתוכו ל"ש עירב כל חצר עם הבתים שבתוכו ל"ש לא עירב דוה לא מועלה ולזו מודיד למבוי דלאו בתים גרמין השיתוף אלא עירוב החצירות לפיכך אם עירבו החצירות יחד שנעשו כולם כמו רשות אחד ולא שיתפו המבוי עמהם הרי המבוי לגביהו כמו ר"ה ואין מטלטלין במבוי אלא בר' אמות ולדרימב"ם הא דמטלטלין בכל המבוי כשלא שיתפו היינו דווקא שלא עירבו החצירות כלל לא זה עם זה וגם לא עם הבתים שבתוכם אבל אם עירבו החצרות עם הבתים אין מטלטלין במבוי אלא בר' אמות וטעמא משום דס"ל דאמרין מי גרם לחצירות שיאסרו על המבוי להצירי' שיתוף להציא מן החצירות לתוכו בתים הוא גרמי לו דאי לא משום בתיב ה"ל חצירות ומבוי רשות א' דהא ק"ל דגנות החצרות ומבוי רשות אחת הן ומטלטלין מזה לזה כדאיתא לעיל סימן שע"ב ומירו ס"ל דהיינו דווקא כשלא עירבו בתים עם החצירות ולא שכיחי מאני דבתים בחצר הילכך לענין טלטול לכל המבוי נמי כי לא עירבו חצרות עם הבתים שרי דה"ל נמי שנשתתפו בו דמיגרם למבוי ליאסר ולהצירי' לשיתוף בתים נרמו לו ואינם שהרי נסתלקו ממנו כל זמן שלא עירבו עם החצר ומותר להוצי' מן החצירות למבוי כאלו נשתתפו הילכך כל המבוי נמי מותר .

שפ"ח עב"ם שיש לו חלק פתח למבוי ובו ס"א

א עב"ם הדר במבוי ויש לו פתח או חלון אחורי ביתו פתח לבקעה או לקרפף אפילו אין בו אלא ד' טפחים על ארבעה טפחים אע"פ שפתח ביתו פתוח גם למבוי אינו אוסר על בני מבוי אפילו מבני' ומציא גמלים וקרנות דרך הפתח במבוי כל הו"ל מפני שחפץ יותר נאותו פתח או חלון שפתחו לו מאחוריו לכוף שיש לו שם אייר והיי פתחו שבמבוי נמי שאינו רגיל שאינו אוסר ויש בבקעה או בקרפף יותר מסאתים דנפיש אוידיה וניחא ליה בה טפי אבל אם אין בו אלא סאתים קטן הוא ולא ניהא ליה ביה וישראל שיש לו פתח למבוי ופתח מאחוריו לקרפף ושנח ולא עירב עם בני המבוי אם הקרפף יותר מסאתי' ולא חוקף לדירה שיש לו דין כרמלית ואסור לישראל זה לאישתמושי בה הרי זה אינו מסלק עצמו מהמבוי ואסר על בני המבוי ואם הוא פחות (א) מסאתים אינו אוסר על בני המבוי מפני שראוי לו לטלטל שם ואע"י דלנבי נכרי חשיב וסר לנבי ישראל נפיש הוא דהא בשבת ליכא הוצאות משאות יתירין ונפיש אוידיה ממבוי וכני ליה בהכי ואם חוקף לדירה אפילו יותר (ב) מסאתים אינו אוסר כיון שראוי לו להוציא שם מה שצריך ומסתלק עצמו מן המבוי ויש מי שאמר דאודב' חוקף לדירה אפי' (ג) בית סאתים אוסר שכן שהוקף לדירה היכביתו שאין בו אייר ואינו חפץ בו להסתלק בשבילו מן המבוי .

שצ' ודין מבוי שצדו אחד עכו"ם וצדו אחד ישראל וכו' ב' סעיפים .

(א) כ"כ רמ"א (ב) וכו' חתומה דשכירו (כ"ג)
ע"פ נב"ח ס"ס פ"ג (ג) ואם ע"י הכרח טבב
קד ואינו חתק התלמים אינו מועיל (ריב"ט) ו

סימן שצ"ב

(א) ה"כ בית א' לחוד סני כלתמטע בעוד
וכן כתב מ"ע .

סימן שצ"ג

(א) ע"ל ס' רמ"א וסס מרכ"י .
סימן שצ"ד

א מבוי שצדו אחד עכו"ם וצדו אחד ישראל ובית של ישראל אחד אצלה פתוח לדירה ולא למבוי וחלק בניו לבין ישראל הדר במבוי אינו יכול לערב דרך החלון שביניהם להוציא כליו למבוי דרך בית ישראל שכנו הפתוח למבוי אבל אם פתח ביניהם מותר ויש מי שאיסר אף בפתח פתוח ביניהם וטעמא דכל זה כדלגבי חצר , כענין זה הן הטעם נ"כ כאן ומבוי כזה נותר בלחי או קורה אע"פ שאין בו אלא חצר אחד של ישראל ובשני דר בו עכו"ם דירת העכו"ם חשובה דירה לקלא .

ב מבוי שצדו אחד עכו"ם וצדו אחד ישראל והיו חלונות פתוחות מחצר לחצר של ישראל ועירבו כולם דרך חלונות אע"פ שנעשו על ידי העירוב כאנשי בית אחד ומותרים להוציא ולהכניס דרך החלונות הרי אילו אסורים להשתמש במבוי דרך פתחים עד שישכרו מן העכו"ם וכל זה ע"ל טעמא סימן שס"ג .

שצא דין ביטול רשות לאותו ששכח לערב וכו' ב' סעיפים .

א ככל משפטי ביטול למי ששכח ולא עירב בחצרו כן הוא במבוי שאם שכחה חצר אחת ולא נשתתפה מבטלת רשותה לשאר בני המבוי או הם לה אע"פ שהם רבים וכבר אמרנו בסימן ש"פ שאין מבטלין רשות לשנים שלא עירבו נבי חצר מבטלין לפי שבני חצר גבי מבוי חשובים כיחיד בחצר ומה שצריכין ביטול דווקא כשלא עירבו החצרות כולם יחד דרך פתחים שבין חצר לחצר אבל אם כולם פתוחים זה לזה ועירבו יחד אין צריכין ביטול דווקא על העירוב כרפ"י לעיל ס' שפ"ו וככל משפטי ישראל בחצר עכ"ל ע"פ העכו"ם כן הוא במבוי או בעיר המוקפת חומה עד שיהיו שתי חצרות של בני ישראל בעיר פתוחים לתוכה שזה אוסר על זה אבל חצר אחת לא אפילו אם הרבה בתים של ישראל פתוחים לתוכה והוא שיהיה העיר מוקפת חומה לדירה וסתם עירות מוקפת לדירה וסתם מבצרים אינם מוקפים לדירה וכשיש שתי חצרות של בני ישראל צריכין לשכור מכל חצר וחצר של עכו"ם ואין מספיק במה שישכור משר העיר ו"א (א) דווקא לענין להוציא ולהכניס לרשות העכו"ם שאין כתי העכו"ם ורשותם קנויים להשר אע"פ שהם כפופים תחתיו לעבודתו אין לו רשות בדינא דמלכותא לגזול אותם מהם לקחת לעצמו אבל לטלטל במבוי יכול לשכור מן השר שהרי דרך המבוי הוא השר שיכול לשנותה ולתת להם דרך אחד ויכול לסלק כל העכו"ם משם בדינא דמלכותא כד"א בשרושאין הבתים שלו וגם אין לו רשות להשתמש בבתי בני העיר כלל אפילו בשעת מלחמה אבל במקום שכל צרכי העיר אינם נעשים אלא על פי השר או הממונה שלו ודאי ששכירות מהשר והוא או משכירו (ב) ולקצו מדני האיל ויש לו תפיסת יד בבתים שהרי יש לו רשות להשיב אנשיו וכלי מלחמתו בבתי בני העיר בשעת מלחמה שלא מרעתם (ג) .
ב ישראלים הדרים בחצר יחיד בעיר של עכו"ם שהיא מוקפת חומה ועברו יהודים אחרים דרך שם בשבת ונתאכסנו בחצר אחרת אינם אוסרי עליהם דאורח אינו אוסר וגם התושבים אינם אוסדין על האורחים ומותרים לטלטל בכל העיר .

שצב דיני עירובין לעיר וכו' ח' סעיפים .

א עיר שהיתה קנין של יחיד הרי היא חשובה כולה כחצר אחד ואפילו נעשית אח"כ של רבים יש לה דין חצר אחת שאוסדין זה על זה עד שיערבו והואיל וכולה כחצר אחת אין יכולין לערב כל מבוי ומבוי בפני עצמו אלא משתתפים כולם בשיתוף אחד ויטלטלו בכל העיר וכן אם היתה של רבים ויש לה פתח אחד היא כמו חצר ומשתתפים כולם שיתוף אחד אבל אם היתה של רבים ויש לה שני פתחים שהעם נכנסין בזה ויוצאין בזה אם אין דלתותיה נעולות בלילה הרי ר"ה ולא שייך בה עירוב ואם דלתותיה נעולות בלילה שאו אינה ר"ה אלא דינה ככרמלית אין מערבין את טלה ביחד בשיתוף אחד אלא מניחין ממנה שיעור מקום אחד להבירא שאנו מטלטלין בה משום עירוב שהרי בזה השויר אין מטלטלין כמו שיתבאר בסמוך ואפילו נעשית עכשיו של יחיד צריכה שויר דדילמא הדרא ומתעבדא של רבים ואתי לערובי כולה וכבר אמרו שאין לערב עיר של רבים בלא שויר ואע"פ שאין בה ר"ה הנמדה תקנו כן שלא תשתכח תורת ר"ה וכמה משיירין אפי" חצר (א) אחת ובית לתוכה סני ומשתתפין השאר ויהיו אלו המשתתפין כולם מותרים בכל העיר חוץ מכאותו מקום ששיירו ויהיו אותם הנשארים מותרים במקום ע"י שיתוף שעושים לעצמם ואם היו הנשארים רבים אסורים לטלטל כשאר כל העיר וכל זה משום היכר כדי שידעו הגל שהעירוב הותר להם לטלטל בעיר זו אע"פ שרבים בוקעים בה שהרי המקום שנשאר לא נשתתף עמהם ואין מטלטלין בו אלא אילו לעצמן ואילו לעצמן ואם רצו לערב מבוי מבוי בפני עצמו ב' שהמני דאין שויר גדול מזה ואם המכאות רחבים צריך לעשות פס ד"א ב"ב פסין של ב' משהוין או צורת הפתח אם הם רחבים יותר מ' אמות .

ב ועיר של רבים שיש לה פתח אחד דאמרינן דהיא כחצר ומשתתפין כולם שיתוף אחד ואינה צריכה שויר אפילו העמידו לה סלם במקום אחד שהולכין בה מעל לחומה חוץ לעיר לא חשיבא פתח ומערבין את כולה ואינה צריכה שויר ואפילו העמיד הרבה סלמות זה בצד זה עד רוחב י' לא חשיב כפתח ואם יש לה שני פתחים ויש אשפה לפני אחד מהם הרי הוא כאילו אין שם אלא פתח אחד כיון שאין הולכין דרך האשפה ג והבתים שמניחים אותם לשויר אע"פ שאינם פתחים לעיר אלא אחריהם לעיר ופניהם לחוץ סני כיון שאינו אלא להבירא בעלמא ואפילו הוא רק בית אחד אפילו בית הבקר ובית התבן שאינה צריכה לערב עושים אותם שויר ומערבין את השאר .

ד מבוי בעיר הרי היא כבית בחצר או כמו חצר במבוי וכמו שבית שבחצר שלא עירב עמהם איסר על כולה הרי נמי מבוי בעיר שנשתתפו כל יושביה חוץ ממנו הרי הוא אוסר על כולם אלא שבמבוי הואיל ואין דריסת רגליה על שאר המבואות כמו בני בית בחצר אמרו שיכולין לסלק אותם משאר המבואות לחלקה רשות בפני עצמה ואח"כ יהיו כל שאר המבואות מותרות כיצד שבו מצבה על פתח אותה המבוי ואז לא יאסור עליהם והיא רשות חלק מהם בפני עצמו ואינו אוסר עליהם לפיכך עיר שהיתה קנין יחיד אפילו נעשית של רבים אין מערבין אותה לחצאין דטלה כחד חצר חשיבא ואין מערבין חצר לחצאין הכא נמי אין מערבין העיר לחצאין אלא או טלה או מבוי מבוי ובונה בכל מבוי ומבוי מצבה על פתחו או רוצה לחלק רשותו מרם כדי שלא יאסיר על שאר המבואות .

ה כד"א שאין מערבין אותה לחצאין בעיר המוקפת חומה גבוה עשרה טפחים ויש לה דלתות שהיא טלה כחצר אחד ועכשיו כאין לחלקה אינה מתחלקת על ידי העירוב לבדו דאין סברא לומר כשמוסף ס' התייחדות החלק ו' שכשביל זה תיחלק חלק זה מחלק האחר אלא בשעושה סימן חלוקה כגון בנין מצבה וכו' אבל אם לא היתה העיר טלה מוכשרת במחצות שכבר היא חלוקה ובאו עכשיו לרבשיר חציה לערבה הרשות בידם .

ו זה שאמרו שאין מערבין אותה לחצאין היינו לומר שאין לחי תקרה מעיל לחלקם זה מזה כמו שכתבנו טעמא בסמוך אבל בפס"ד אי בשני פסין ושני משהוין הרי נמי ס' חלוקה וחלקין אילו מאלו ומערבין לחצאין ואם הוא רחב מ' אמות עושה צורת הפתח ומחלק בה או יעשה מחיצה גבוה י' לפתח מבואו , י"א הא דעיר של יחיד אסור לחלקה היינו לארבה שאין בני עבר המו רשאין לערב לבדן ובני עבר הלז לבדן מאחר דשניהם צריכין ללך לד'ה שבתוכה ומחברין ואיסר זה על זה אבל לרחבה בני ב' העברים לראש האחד ובני שני העברים לראש אחד שיטלין להסתלק אילו מאילו שאילו יוצאים בשער זה ואילו יוצאין בשער זה ואין להם דריסת רגל זה על זה מערבין לחצאין ועושים תיקון ביניהם כמו שנתבאר לעיל סימן שס"ג דער י' מדני לחי או קרה וביתר מעשר צורת הפתח .

ז מה שאמרו עיר שהיתה של רבים אף עפ"י שנעשית של יחיד צריכה שויר כד"א שלא נתמטעה עד פחות מחמשים דוירים אבל אם נתמטעה עד שלא נשארו בה חמשים דוירים נעשית לגמרי כשל יחיד ואינה צריכה שויר .

ח המזהה בשיתוף לכל בני העיר אם עירבו כולם עירוב אחד אינו צריך להדעים מקדם שזכות הוא להם , דין מי ששכח ולא נשתתף עם בני העיר או מי שהלך לשבות בע"י אחרת או עכו"ם שהיה עמהם בעיר דין כולם כדנים בחצר ומבוי .

שצג דיני עירוב בי"ט שחל בע"ש חדיני בן השמשות לערב וכו' ג' סעיפים .

א אין מערבין עירובי חצרות ושיתופי מבואות בי"ט שחל להיות בע"ש כדי לטלטל בשבת משום דנראה כמתקן בי"ט אלא יערב מעי"ט ואם שכח ולא עירב מעי"ט וחלו שני ימים י"ט יום ה' ויום ו' דחד מיניהו חל הוא ועברינו להו מספק יערב בי"ט ראשון על תנאי ואמר אם היו חל יהא זה עירוב לצורך שבת ואם היום קדש אין ברברי כלום ולמחר יאמר על אותו העירוב או אם ירצה יכול ליקח עירוב אחד ויאמר אב היום קדש הרי ערבתי מאתמול ואם היום חל יהא זה עירוב לצורך שבת ואע"פ דאנו בקאינן בקיבוע דירחא מ"מ מנרג אבותינו בדינו והי"ט

סימן שצ"ד

(א) פי' אף דצריך לטלטל בידו עמר ולדורות כיון שאין אף לטלטול אלא תוספת שבת (ב) תהיה לו כיון שיש עירוב בכל ע"ש אף שהיה מערב בשרבי פסחים חייב שיהיה מקלף .

סימן שצ"ה

(א) אם יש לו להזהר עירובי חירות ועירובי תבשילין או עירובי חירות וסתופי תבשילין טולל בברכה א"י ומברך על תולת עירובין ב"י רבים אבל כ"ש לו הברכה עירובי חירות לבד או ע"ת לבד או תבשילין כגון כהיה שלח תלמידי סריכה מברך על תולת עירוב כ"ג (ב) ונ"ך מלק על זה ד"ז לברך .

סימן שצ"ו

(א) וכן ספק ר"א"ז כ"ג ד"י ר"ב .

סימן שצ"ז

(א) כמ"ס מלק האין א"י אלא בללו דליל ואין תולת אלא כשנגמרה סוף וכן בפרק מי שהשיך ד"י ה"ל א"י כהיה האין חייב תולת על תחומין ר"ט דליל ותחומין דלמחרת .

וה"מ בשני י"ט של גלויות אבל בשני י"ט של ר"ה לא דניומא אריכתא דמי וע"ל סימן תקכ"ח .
ב אחד עירובי חירות ואחד שיתופי מבואות כיון דאינו אלא ביטול רשות הקילו חכמים והתירו לערב אפילו בין השמשות שהוא ספק שבת ואפי' אם כבר קיבל עליו תוספת שבת ויש איסור' אם קבל עליו תוספת שבת . (א)

ג ערב לשנים לאחד עירובי מבע"י ונאכל עירובי בין השמשות ולאחד עירוב בין השמשות אולינן בתרווייהו לקלא ושניהם קנו עירוב דלאותו שנאכל עירובי בין השמשות או חושבין אותו לילה דריי כבר קנה עירוב ולאותו שדניח עירובי בין השמשות חושבין אותו יום ויקנה עירוב כשתחשך ודאי בר"א שלא נאכל עירובי קודם שחשך אבל אם עירוב עליו בין השמשות ונאכל העירוב ג"כ בין השמשות לא היה עירוב ולא אמרינן בחד בין השמשות מקצתו יום ומקצתו לילה דנימא בשעה שדניח העירוב ימא הוא ובשעה שנאכל לילה הוא לא אקילו רבנן לשוויי בה"ש גבי האי עירוב מקצתו מן היום ומקצתו מן הלילה .

שצ"ד

ספק עירוב מה דינו וכו' ג' סעיפים .

א ספק עירוב כגון ספק אם היה קיים בין השמשות אם לאו מותר הוא שיהיה לו חוקת כשרות כגון שדניחו בדאי שם ואירע בו ספק דמוקמינן ליה אחוקתו אבל אם לא היה לו חוקת כשרות כגון ספק אם הוציא שם אם לאו לא בין עירובי חירות בין שיתופי מבואות בין עירובי תחומין דין הכל שיהיה בזה .
ב וצריך שיהיה העירוב בין השמשות במקום שראוי לטלו משם כיון שהוא קונה שם דירתו או שבתתו הילכך אם נפל עליו גל אם יכול לטלו בלא (א) מרא וחצינא כשר ואם לאופסל דהא לא יכול לטלו משם מלאכה ומיד לאוד שתחשך אין צריך העירוב להיות קיים יותר דשבת כיון שהותרה הותרה ויכול לאכלו ויש לבצוע עליו בשבת בשחרית דכיון שעשית בו חדא מצוה יעשה בו גם מצוה זו אבל עדיף טפי לערב בפעם אחת על כל השנה כלעיל סי' שס"ח כדי שלא ישכחו באחד מן השבתות מלערב ויבאו לטלטל באיסור ולא חיישינן שמיא יתעפשו ולאו אדעתיה דכיון שעושין אותה מצוה ותולין אותה באויר אינה עשויה להתעפש . (ב)

ג נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח קודם בין השמשות אם אי אפשר לו להוציא העירוב או א"כ יעשה מלאכה נמודה בין השמשות דרי זה כמי שאבד ואינו עירוב שהרי אי אפשר לאוכלו אבל אם אפשר לו להוציא בלא מלאכה נמודה אע"פ שצריך לעשות מלאכה שיעבור בה על שבות רבנן הרי זה עירוב דחשיב ראוי לטלו דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות (וע"ל סימן שמ"ב) ואע"ג שלא אמרו כן אלא כשיש בו צורך מצוה ונכי עירובי חירות מאי מצוה איכא י"ל דכיון שאם לא עיר' אפשר לבא לטלטל באיסור וכשמערב פורש מאיסור זה מצוה חשיבא א"נ רחשיב שעת הדחק ובשעת הדחק נמי לא גזרינן ואם מצא המפתח אם הוא ביום טוב בין בעיר בין בשדה הרי עירוב שיכול לטלטלו ולהביאו ולפתח אע"פ שלא היה בידו בשעת קבי' העירוב בין השמשות ולא היה אפשר לו להוציא אלא ע"י מלאכה נמודה כיון שמצאו חשבינן ליה כאילו היה בידו ומתירין לו משם ואילך ובשבת אם מצאו בעיר הרי עירוב שיכול להביאו ע"י גזן וחצרות בשדה אינו עירוב שאינו יכול להביאו .

שצ"ה

דין ברכת עירוב . וכו' סעיף אחד .

א מצוה לחזור אחר שיתופי מבואות דלא ליתי לדי איסור לעזילי ולאפוקי באיסור דכתיבנא טעמא לעיל סימן שס"ז סעיף י"ג נכי חצרות ומכרך (א) בא"י אמ"ה אקב"ו על מצות עירוב ואומר ברין עירובא יהא שרי לנא ולכל בני המבוי לטלטלו להוציא ולהכניס מחצרות לפבזי וממבוי לחצירות ומהם לבתים ומן הבתים לדם בשבת לנו ולכל הדירים בעיר הזאת ומאימתי מברך עליו אם אחד מזה השיתוף לכלם מברך בשעת שמזכרו להם ואם מקבצין אותם מטלם מברך עליו בשעה שמקבץ אותו מבני המבוי שזה הרי עובר לעשייתו כמו בכל המצות שמברכין עליהן עבר לעשייתן אבל לאוד שנתקבץ דרי נעשית המצוה שכבר עידבו ואי' שוב צריך לברך דאע"ג שלא ברנו מותרין לטלטל דברכות אינן מעכבות הילכך צריך לברך כשנא לקבצו (וע"ל סי' ס"ו סעיף ב' וסי' שס"ו סעיף ט"ו) ומה שאנו נוהגין לברך עליו בבית הכנסת אחר שכבר נתקבץ תאפה נ"ל טעמא דידן הוא משום שדרך לקבץ קמח מכל הבתים שבעיר ואח"כ כשאופין ממנו המצה אין לוקחין כל הקמח שקבצו מהם אלא קצת ממנו והגתר מניחין לשמש הטוב' כיון שאין לוקחין כל הקמח הרי לא נשתתפו כולם דשמא קמח של כמה בתי לא גילוש בתוכו ולכן נוטלין המצה הנאפית בידים ועבהין אותה ומוזנין אותה לכל בני העיר אף למי שאין קמחו בתוכה וא"כ הברכה בשעה שמזכין להם דמסתמא גם הנותנים על דעת בן נתנו שיינו חלק של כל אחד לכלם נ"ל ואם נכרו ושנחו מלברך עליו הרי עירוב שאין הברכה מעכבת ונ"ל לפי טעמא דידן שכתבתי לפי מנהגי לא הוי עירוב אם שכחו דהא לא זכורו להם ואין קמח של כולם גילוש בתוכו אינו עירוב עד שיזכורו להם נ"ל (ב)

הלכות תחומין

שצ"ו דין ר"י אמות שיש לכל אדם בשבת וכו' ב"ס .

א כבר נתבנו כס"י שט"ט מדבתיב שבו איש תחתיו שיש לו לכל אדם ר"י אמות לטלטל במקום שהוא עומד אפילו עבר ויצא חוץ לתחום יש לו שם ר"י אמות לטלטל שם שדרי משה אמר שבו איש תחתיו לאותם שיצאו חוץ לתחום ללקוט ומודדין לכל אדם באמה שלו ואם הוא ננס באיבריו נותנין לו ר"י אמות בינתיב של כל אדם שכל אחת מהן ששה טפחים ומודדין לו מרווחות וי"א (א) שמותר לו להלך ר"י אמות לכל צד דהיינו שמנה על ח' אמות והוא באמצען בר"א להלך אבל לטלטל אין לו רק ר"י אמות עם אלכסנן כמו שנתבאר לעיל סי' שט"ט .

ב בכל מקום שקדש עליו היום אם הוא מוקף לדירה אפי' אין בו עתה דיוורן חשיב כולו כר"י אמות אפי' הוא יותר מסאתים ואם אינו מוקף לדירה עד סאתים חשיב כר"י אפי' אם שבת בתל גבוה ובקמה קצוה ושבלים מקפות אותו חשיב כר"א עד סאתים .

שצ"ז

דין שכיתת החוץ וכליו ומהלך אלפים אמה וכו' י"ח סעיפים .

א לכ"ע יש לו רשות לכל אדם מן התורה להלך ג' פרסאות שדם י"ב מיל כרוחב שהיה מחנה ישראל במדבר חוץ ל"ב מיל י"א שהוא אסור מן התורה וחייבין עליו חסאת (א) וי"א שאינו אלא דרבנן מיהו חז"ל החמירו עוד ואסרו להלך יותר מאלפים אמה חוץ פד' אמותיו או מהמקום ששבת בו ואסמכתה אקרא דכתיב אל יצא איש ממקומו ודרשו רהאי מקומו פירוש אלפים אמה דכ"י ילפינן לה בתחלה ילפינן מקום ממקום כתיב הבא מקום וכתוב התם ושמתו לך מקום אשר ינום שמה ובין דכתיב שם ניסה גבי מקום דרשינן כאלו כתיב הבא ג"כ לשון ניסה בפסוק אל יצא איש ממקומו ודר דנין ניסא מניסא כתיב הבא ניסא וכתוב התם מנובל עיר מקלטו אשר ינום ובין דכתיב שם גבול אצל ניסה דרשינן כאלו כתיב הבא כפסוק אל יצא איש ממקומו ג"כ ניסה עם גבול הדר דנין גבול כתיב הבא וכתוב התם מנובל עיר מקלטו אשר ינום ובין דכתיב שם גבול אצל ניסה דרשינן כאלו כתיב הבא כפסוק אל יצא איש ממקומו ג"כ חוץ גבול הדר דנין חוץ סחין כתיב הבא חוץ וכתוב התם ומדותם חוץ לעיר אלפים אמה ודרשינן כאלו כתיב הבא ג"כ אל יצא איש ממקומו חוץ לאלפים אמה וכל זה אינו אלא אסמכתא בעלמא לפיכך כל אדם אסור ללך חוץ לאלפים אמה חוץ מד' אמותיו שדם לו כבית או מהמקום שש"ב' בו מיהו כיון שאינו אלא אסמכתא התירו לפעמים ללכת יותר מאלפים אמה ע"י עירוב כמו שנתבאר בע"ה ואפילו הלכתי מדברות שפטרנו מלערב בחצירות חייבין בעירובי תחומין אם רוצים ללכת יותר מאלפים אמה .

ב אם קדש עליו היום בבקעה ואינו יודע תחום שבת מהלך אלפים פסיעות שדם תחום שבת .

ג במקום שאדם קנה שם שבתו שם קנים ג"כ כליו ובהמתיו עמו וכשם שאין אדם רשאי להלך בשבת וכו' אלא אלפים אמה לכל רוח

כך כליו ובהמתו אין יכול להזליכם חוץ לאלפים אמה של בעליהם ואם עירב הוא לרוח אחת אין אחד יכול להזליכם לרוח אחרת אפי' פסיעה אחת במקום שאין הבעלים יכולים לילך, שם, ואם מותר למוכרה לענו'ם במקום שיש לחוש שיוציאה חוץ לתחום ע"ל סימן ש"ה י

ד כל בהמות העיר הם כרגלי הדועה אם אין בעיר אלא רועה אחד אפילו הם ברשות הבעלים בין השמשות ואינם מוסרים אותם לו עד למחר ב"ט הם קנים שביתתן עם הרועה שודאי דעת נולם בין השמשות למסרם לו למחר אבל אם יש בעיר שני רועים ולא מסרה לאחד מהם מערב י"ט הרי הוא כרגלי הבעלים דכיון דלא בירר דעתיה מעי"ט למי ימסר שמירתו ו לא גמר ברעתיה לאפיקה מרשותיה .

פירותיו כמותו ויכול לילך לשם להביאן עמו בד"א שיחד להם קרן וזיות דהו ברשותו אבל אם לא יחד להן קרן וזיות הרי הם כרגלי זה שהם מופקדים אצלו .

יח מי שזמן אורחיו אצלו ב"ט לא ילכו בידם מנות למקום שאין בעל הסעודה יכול לילך שם שכבר קנו שבית' עמו א"כ וינה להם רבנות מע"ט ע"י אחרים .

שצח

דין האך מודדין אלפי' אמה וכו' י"א סעיפים

א הבא למדוד האלפים אמה של תחום העיר אם היתה העיר ארוכה וקצרה או שהיתה מרובעת ולא לדבוע העולם שיהא צפונה לצפון העולם ודרומה לדרום העולם אלא עומדת כאלכסן אפי' הואיל ויש לה ר' זיות שזות מציחין אותה נמות שהיא ומודדין לה אלפים אמה לכל רוח מד' רוחותיה נמות שהן .

ב היתה העיר עגולה עשין זיות ודאין אותה כאילו היא בתוך המרובע ומודדין חוץ מצלעות אותו מרובע אלפים אמה לכל רוח ענמצא משתב' הזיות כמו שנתבאר טעמ' בסעי' הסמוך וכן אם היתה העיר משולשה או שיש לה צלעות רבות מרבעין אותה ואח"כ מציחין חוץ למרובע אלפים אמה לכל רוח .

ג וכשמוספין עליה לדבוע מרבעין אותה כריבוע העולם כרי שתהא כל רוח מכנה משוכה כנגד רוח מרוחות העולם ומכונות כנגדה ועיקר הטעם בכל הדברים הללו הוא מפני דאסמכו רבנן אלפים בתחומין על אלפים דערי הלוי' בדכתיבנא לעיל ומצינו בערי הלוי' דכתיב ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ואת פאת נגב אלפים באמה וזמנ' דרי שהקפידה דווקא על רוחות העולם ועל זיות לכך תקנו ג"כ לעשות כך בתחומין לשבת במקום שאין רוחות חזיות .

ד היתה רחב' מצד אחד וקצרה מצד אחד רואי' אותה כאילו כולה רחבה היתה עשייה כמין נב או קשת אם יש בין שני ראשיה פחות מד' אלפים אמה שתחומי הקצו' מבלעין זה בתוך זה מצטרפין להדי' ומודדין לה מן היתר ודאין את כל הרחוב שבין היתר והקשת כאילו היא מלא בתים ואם היה בין ראשיה יותר מאלפים אמה אין מצטרפין ואין מודדין אלא מן הקשת וי"א מן המקום שנתקצר שם הקשת עד שאין בו עוד ד' אלפים אמה וכל זה מיירי שיש בין הקשת והיתר יותר מאלפים רבין רבני נפיק מביתו הילך לו תחום שלם מקמי דלימצי ליתר לא משחינן ליה מן היתר אבל אם אין בנייהם אלפים מודדין בכל עניין מן היתר אפי' הוא יותר מד' אלפים אמה וטעמא דלעולם כשיכול להלך בכל חלל הקשת בעניין אחד מן היתר כגון כשיש ביתר פחות מד' אלפים אמה אע"פ שיש מן הקשת עד היתר יותר מאלפים אמה מ"מ כיון שיכול להלך דרך הבתי' סביב הקשת עד שמגיע לאחד מן הראשים ומשם יכול להלך לראש האחד שהרי תחומיהם נבלעים זה בתוך זה תו לא אסר ליה אורח החלק לשווייה בשתי עיירות ודאין אות' כאילו היא מלאה בתים וחצירות וה"ה נמי אם אין בין יתר לקשת אלא אלפים אפ' ע"פ שיש בין שני ראשי הקשת יותר מד' אלפים אמה מודדין מן היתר דהא מצי' אתו דרך היתר מהראש האחד לראש האחר כיון דהיתר מבלע תוך אלפים של קשת .

ה כל בית דירה שהוא יצא מן העיר אם היה ביתו ובין העיר ע"י אמה וב' שלישים שהוא צלע של בית סאתים המרובעת כמו שתבאר לעיל סי' שצ"ח סעיף א' או פחות מזה הרי זה מצטרף עם העיר ותחשב סמנה וכשמודדין לה אלפים אמה לכל רוח מודדין לה חוץ מבית דירה זה ויש מקילין עוד ואמרים שאין מתחילין למדוד סיד מן הבית אלא מתחין חוט על פני רוחב העיר נגד הבית ומרחיקים משם ע' אמה ושיריים ומתחילים משם למדוד וכן עושין בכל מקום שמודדין ע' אמה ושיריים מן העיר וחצה וילפיה מקרא דכתיב גבי ערי הלויים מקוד העיר וחצה משמ' שרתחיל המדידה מתוך לעיר לא סמוך לקוד העיר ממש וקבלו חכמים שזה החוץ הוא קרפף של בית סאתים מצובע אע"פ דגבי ערי הלויים יש מחלוקת גבי עירובין שהוא דרבנן יש להגל' .

ו היה בית קרוב לעיר תוך ע' אמה ושיריים ובית שני קרוב לבית ראשון ג"כ תוך ע' אמה ושיריים וכן בית שלישי קרוב לשני תוך ע' אמה ושיריים וכן עד מהלך כמה ימים הרי נחשב' הבל בעיר אחת וכשמודדין מודדין חוץ לבית האחרון אלפים ויש מקילין שהחברתי בסמוך מודדין חוץ לבית האחרון עד ע' אמה ושיריים ואח"כ אלפים והוא שיהיו בתי דירה ודעה ד' אמות על ארבע אמות או יותר דבפחות לא מקדי' בית דירה . וכן בית הבגסת שיש בו בית דירה לחגי' או בית ע"א שיש בה בית דירה למשרתיה' והאצרות שיש בהן בית דירה לשומרים והגשר והקבר שיש בו בית דירה לשומר הקבר וכל אילו אפי' נהרסין ואין עליהם תקרה ואפי' אין רדין עכשיו שם אלא שיש בהן שלש מחיצות חשוכים לבית דירה כשיש בהן ד' אמות על ד' אמות ואפי' יש עליהן תקרה וכעיובה סני אפי' בשתי מחיצות וכן בית הבניינים ומערה שיש בנין על פיה ויש בהם בית דירה כל אלו מצטרפין עם העיר אם הם בתוך ע' אמה ושיריים ומאיתו הבית והוא האחדת והאם נאלו חוט מתוחה על פני כל העיר בשוה ומודדין מאותו

ה והמוס' בהמתו לבנו הרי היא כרגלי האב דלא אפקה מרשותיה .

ו שור של פטם כרגלי מי שלקחו לשחטו ב"ט ואפי' הוא מעיד אחרת חוץ לתחום של עיר וזבא לכאן ע"י עירוב מפני שודאי דעת בעלים למכרו לאנשים אחרים חוץ מאנשי אותה העיר מפני שהוא מפוט' והגל שומעים שמעו ובאים לקנותו וכן אם שחטו בעליו עצמו ב"ט ומכר בשרו כל אחד ואחד מן הלוקחים מליך מנתו למקום שהוא הולך שדעת בעליו כך שיקחו ממנו אנשי עיירות אחרות וחסמים עשאוהו כן מפני תקנת הפטים לשמחת י"ט .

ז אבל שור של רועה אינו אלא כרגלי אותה העיר ואפילו עירבה הרועה עם עיירות אחרות אינו מוציא אותו חוץ לתחום מפני שאין דרך לקנות מן הרועה אלא אנשי עירו .

ח כלים המיוחדים לאחד מן האחין שבבית הם כרגליו ושאינם מיוחדים הם כרגליו כלם ואין יכולין להזליכם אלא למקום שנטלם יסלין לילך .

ט שני' ששאלו חלוק אחד זה לילך בו שחרי' זה לילך בו ערבית לא יזליכנהו אלא למקום ששניהם יכולין לילך שאם רציה כל אחד עירובו לסוף אלף יטולו להזליכו כל א' אלף אמות מבית ועד מקום שגם חבירו יוכל לילך שם ואם עירב זה לסוף אלפים למרחק זה לסוף אלפים למערב לא יזוהו ממקומו .

י שנים שלקחו חבית יין בשותפות מעי"ט חלקוהו ב"ט חלקו של כל אחד הוא כרגליו רק"ל בדרבנן יש ברירה ר"ל שעכשיו כשחלקין היין נתברר שחלק זה היה מאתמול של זה וחלק של זה היה של זה וחלק של זה קנה שביתתו עמו וחלק של זה קנה שביתתו עמו אבל שנים שלקחו בהמה בשותפות ושחטוהו ב"ט אע"פ שלקחו כל אחד מנתו אינם מוליכים כל הבשר אלא למקום ששניהם יכולין לילך שכיון שהבהמה היתה בין השמשות בחיים וינק האברים זה מזה עד שנשחטה אין שייך כאן לומר ברירה .

יא השואל כלי מחבירו מעי"ט אפי' לא לקחו עד הלילה הרי הוא כרגלי השואל דהא הוה דעתו עליו מבע"י ואם שאלו ממנו ב"ט אע"פ שדרכו לשואלו ממנו בכל י"ט הוא כרגלי המשאל דמה ידע שזה יבא ב"ט לשואלו שמא לא יצטרך לו .

יב האשה ששאלה מחברתה מים וטלח לעיסת' ותבלן לקדרתה ב"ט הרי העיסה והתבשיל כרגלי שתיהן ואין מוליכין אותם אלא למקום ששתיהן יכולות ללכת דבעיסה המים והמל' של זו קנה שביתתה עמה והקמח קנה שביתתו עם זו וכן גבי תבלין לקדרה .

יג לקח מחבירו ב"ט נחלת לא יזליכנה אלא כרגלי הגותן אבל אם הדליק נר או עץ משלהב' חבירו הרי הוא כרגליו זה שהדליק לפי שאין בשלהבת ממש שתקנה שביתתו עם בעליו .

יד בוד של יחיד המים שנה הם כרגלי אותו היחיד שהם שלו ושל אותה העיר כרגלי אנשי אותה העיר דהיינו אלפים לכל רוח ונכרי שמלא מהם אינו מוליכין אלא כרגלי אנשי אותה העיר ואם עירב אחד מן העיר לצפון וא' לדרום זה מליך לרגליו לצפון וזה מליך לרגליו לדרום דהא הבור היא של שתפים וק"ל דיש ברירה בדלעיל גבי חבית אבל אם נכרי בא ומלא לעצמו לא יזום ממקומו לפי שחמים שבידו הם של אנשי העיר והן מערבין התחומין זה בזה והוא לא יוכל להזליכן חוץ לתחום של זה ושל זה אבל אם אחד מן העיר מלא המים ונתנן לו מוליכין כרגלי הממלא שהרי מחלק מילא ונתן לו . ובוד של הפקד העומד באם החך הרי הם כרגלי הממלא ממנה כראשונה ב"ט זה .

טו נהרות המושכן ומעיינות הרבועין אפילו נשארין בגומות נביעתן ואינן מושכן אפי' הם של יחיד אין המי' נקראין שלו לקנת שבית' עמו שהרי באין ממקו' אחר או נובעין תמיד מן הקרקע ואינן כרגליו א' א' כרגלי הממלא ראשון כמו בהפקד . היו באין מחוץ לתחום לתוך התחום ממלאין מהם בשבת ואין צורך לומר ב"ט .

טז מילא מים סבור של הפק' לצורך חבירו הרי הן כרגלי הממלא שאותו שנתמלא לו עדיין לא קנא' תק"ל המגבי' מציא' לחבירו לא קנה תבירו לענין שתהא נחשבת כאילו היא ברשותו למרי ולחש' כרגליו דאע"ג שאין המגביה יכול לחזור מ"ם עדיין הוא ברשותו שיכול לטעון עליה משטה הייתי כך כדאיתא בלבוש ע"ש סי' רס"ט סעיף ו' לפיכך גם כגאן הוא כרגלי הממלא שהוא המגביה .

יז מי שהוא בעיר זה ופירותיו מפקדין בעיר אחרת וחוקה ממנו ארבעת אלפים אמה ועירבו בני אותה העיר לכא לכאן לא יביאו מפירותיו עמהם לפי שהן כרגלי בעליהן שלא עירבו ואם עירב הוא

סימן שצ"ט

(6) לא ידעתי תכלה דלמי' יש מישור בראשו
החזיל ואין הסיפוע גבוה וכו' וספוע כזה
נוח לאור עליו עומד ככל וכס'ע לא הנהגה זה
התמי

מאותו החוט ואילך כגון אם בליטות הללו שאצל קרן מורחית צפנית רואין כאלו יש פליטה אחרת
כנגד מורחית דרוכית וחוט מתוח מוזה לזו ומודד מן החוט ולחוץ כדי שיהא דתהום שזה לב' הקרנות ולא
יהא כאן קצר וכאן ארוך, אבל שתי מחיצות שאין עליהם תקרה אע"פ שדרין ביניהם והגשר והקבר ובית
הכנסת ובית ע"א והאצרות שאין בהם בית דירה והיבור והשיח ומערה ושושן ובית שבכפניה עומדת
כל אלו וכיוצא בהן אינם חשובים ואין מצטרפין עמהם להיות ניספים עליה ואם היו שני בתים כאילו נגד
העיר דינה כעיר העשויה נקשת כמו שיתבאר.

ז היו שתי עיירות זו סמוכה לזו קמ"א אמה ושליש כדי שיהא ע"א אמה ושיריים לזו וע' אמה ושיריים לזו הרי אלו מצטרפין והשובין שתיהן
לעיר אחת ונמצא כל עיר מהן מהלכת את כל העיר השנייה וחוצה לה אלפים אמה וכו' ע"ד ע' אמה ושיריים וכן חומת העיר שנפרצה משתי
רוחותיה זו כנגד זו וחרבו הבתים שבניהם עד קמ"א אמה ושליש דינה כסת"ל לענין המרד' אבל בית אחד אפי' הוא גדול הרבה אין לה
דין עיר לתת לו ע' אמה ושיריים.

ח היו ג' עיירות משולשות כגון ששתיים עומדו' זו כנגד זו ושלישית כנגד אור שבין שתיהן או אם יש בין האמצעים ובין כל אחת מההצפנות
אלפים אמה או פחות שיכולין לילך לה בשבת בלא עירוב וכשמראה האמצעות כאלו היא עומדת באויר שבין השתיים עדיין ישאר אויר
קפ"ג אמות פחות שלישי מלבד רוחב העיר האמצעות כדי שיהיה בין כל אחת מהן ובין האמצעות קמ"א ושליש אמרינן רואין כאילו עומדת
בניהן לענין למלאות האויר שבניהן ואפילו היא גדול הרב' יותר מד' אלפים אמה וע"י ראיית מילוי העיר האויר שם לא ישאר אלא קפ"ג
הרי חשובין שלשתן כעיר אחת ומודדין להן האלפים של כל רוח מחוץ לשלשתן ואפי' לאמצעות מודדין לה אלפים ממקום שמודדין לחיצונית
ולחוץ ואע"פ דגבי עיר העשויה נקשת אמרינן שאם יש בין שתי הראשיות יותר מד' אלפים אמה מודדין לבתי הקשת מפתח בתים ואין
אומרים כאילו ביתם נתניה במקום היתר שאני התם הליכא למימר מלי ר"ל שלא נוכל לומר רואין הבתים שבקשת כאלו הם עומדים ביתר שאין
האויר של היתר מחזיק כל הבתים שבקשת ולא שייך למימר רואין על מקצת בתים מהם ולא מחלקינן להו אבל הכא הא יש אויר בין שתי
העיירות החיצונית שיכול כל רוחב העיר האמצעות ויתר לכך אמרינן רואין וה"ה נמי אם היתה העיר האמצעות גדולה ויתר על האויר שבין
ב' החיצונים לא אמרינן מלי וי"א דה"ל אין נתן האלפים לעיר האמצעות אלא מקד העיר וחוצה דאל"כ אתה מפסידה לאיך ניסא כמו בעיר
העשויה נקשת ואין מועיל מה שאמרים באמצעות רואין כאילו היא עומדת ב' אלא לשתיים החיצונות דחשבינן להו כאחת ע"י שרואין
האמצעות כו' ולא ישאר אלא קפ"ג אמות פחות שלישי כו'.

ט עיר שישבת על שפת הנחל שרוב העת' הוא יבש ומשתמישין בו שאינו מלא אלא כשעת הגשם אם יש לפניו מצבה רחב ד' אמות
על שפת הנחל כדי שיעמדו עליה וישתמשו בנחל גם בעת הגשם נמצא הנחל בכלל העיר ומודדין לה אלפים אמה משפת הנחל השני לעשה
הנחל כלה כגל העיר מפני המצבה העשויה בצדה שעל ידה משתמשין בנחל גם כשהוא מלאה ואם לא היה שם מצבה אין מודדין לה אלא
מפתח בתיהם ונמצא הנחל נמדד מן האלפים שלהם.

י יושבי צריפים הרינו שישבים באהל' העשוין מהוצין וערבה וגם אין להם היקף מחיצה י' או הריג' י' סביב האהלים אין להם דין עיר
ליח טב כלה כד' אמות שאין ישיבתן שם נחשב' קבוע שקלה היא ליעקר משם ולפיכך אין מודדין להם אלפים אמה אלא מפתח בתיהם
ואם יש ביניהם ג' חצרות שכל אחת יש בו שני בתים קבועים של אבן או של נסרים היקבעו כולם על ידי אגל להיותם נחשבים כעיר ויש להם
כל דין עיר ומרבעים אותה ונתגן לה אלפים אמה לכל רוח כשאר העיירות ואם יש להם מחיצה י' סביבתה או חריג' י' חשובה כעיר אפילו
בלא חצרות קבועים.

יא עיר שהוקפה ולבסוף ישבה ואינה מיושבת כולה עד החומה כשבא למדוד תחומיה אין מודדין לה מן החומה אלא ממקום ישיבתה
דהואיל וקדמה חומתה לישיבת' אין תומתה חומה לשווייה כלה כד' אמות הואיל וישיבתה חדשה ומודדין מן הבתים אבל אם ישבה
ולבסוף הוקפה מודדין לה מחומתה דהא הוקפה לישיבה ולרעת הוי מקילין שבתכתי בסעיף ח' בס' זה מרחיקין מן הבתים אי מן החומה
עוד ע' אמה ושיריים ומשם מודדין האלפים וכן הדין בכל המדינות.

שצ"ט

במה מודדין התחומין ומקום המדידה ומי הוא המודד וכו' י"א סעיפים.

א אחז"ל אין מודדין תחום העיר אלא בחבל של פשתן שהוא ארוך חמשים אמה לא פחות ולא יותר לא פחות מפני שהוא נמתח ביותר
ומאריך המדה ולא ארוך יותר מפני שמחמת ארכו הוא מכביד באמצע וא"ל לימתח כראוי ונמצא שמתמעטת המדה של אלפים הרבה ודבר
זה אסמכתא אקרא דכתיב ארוך החצר מאה אמה ורוחב חמשים בחמשים ב' יתירה לומר לך בחבל של חמשים אמה מודד.

ב ואם יש הר' לפניו לסוף ע"ה אמה והנה היא רחבה יותר מכה"א אמה ולא יוכל למדוד בחבל של חמשים ב' פעמים ג' שהרי יוכלה
באמצע הגדר יעשה כן לאחר שמדד ג' אמה חתר לאחוריו כ"ה אמה כדי שיהא החבל של ג' אמה שלם עד הגדר ואח"כ ימדוד בחבל
זה משפת הגדר הזה עד אחוריו עבר השני מן הגדר.

ג וישם ראש החבל כנגד לכו שכן קבעו לו חכמי' מקום זה כדי שלא יתן זה החבל כנגד צוארו וזה כנגד רגליו והחבל מהקצר והתחומין
מתמעטין וימתחו בכל כחו.

ד ולא ימדוד אלא כנגד העיר דרך ישרה ומכוונת אפי' אם יש דרים וגאיות כנגדה לא ילך מכנגדה בצד' למקום שהוא ישר וימדוד שם מפני
שגזר שם למדוד ואח"כ יחזור כנגד העיר לפי מדה שמדד להיות צופה משם כנגד מדרת לא יעשה כן מפני דלפעמים יש שם כנגד העיר
דרים תבועת שיט' לו להבליע כמו שיתבאר לפיכך ימדוד כנגד העיר וכשהגיע להר אם הוא כ"כ זקוף עד שאם יורדו חוט המשקולות מראשו
עד לארץ לא יתרחק החוט מבגדו למטה בשיפול ד' אמות או אין צריך למדוד כ"כ הירידה והעלייה שכיח שהוא זקוף כ"כ עד דלא חזי
לילך על שיפוע שהוא פחות מד' אמות הקילו בו חכמים שאין צריך ליטול גובה שיפועו למדת התחום מפני שיש טורח במדידתו כד"א כשום
בראש ההר אין בו מישור דלא ניחא להשתמש עליו או אין מודדין כל ההר בכלל התחום כלל אבל אם יש מישור בראש ההר דניחא להשתמש
עליו בכלל ראש ההר במדידת התחום ואין שיפועו ממעט התחום משום דניחא תשמישתיה עליו ואם אין בראשו (א) מישור ואין השיפוע גבוה
כ"כ בוקיפה אלא חוט המשקולות מתרחק מכנגדו ד' אמות ומתלקט ההר י' בתוך ה' ר"ל שבהלך חמישה אמות של שיפוע ההר עולה י' טפחים
דישיפוע כזה נוח להלך עליו כזה הניחו מדידתו כמו בכל המדידות רהיינו בחבל של חמשים אמה ורואים אם אין משפתו אל שפתו אלא
חמשים אמה מבלע בחבל של חמשים אמה כיצד יעשה זקוף עין גבוה בשפתו מזה ועין אחד כנגדו בשפתו מזה ומיתח חבל מזה לזה ומדת
אותו החבל חושב במדידה אלפים של התחום ואם היא רחב יותר מנ' אמה עד שאינו יכול להבליעו בחבל של ג' אמה מודדו בחבל של
ד' אמות וכיצד יעשה אחר עומד ברגלי ההר למטה ואחור למעלה ממנו ארבע אמות ונותן דתחתן החבל כנגד לכו והעליו כנגד רגליו שכדוהיינו
בזה שיתמע' מידונו של כל ד' אמות חצי קומ' אדם ואח"כ עולה התחתין למקום שעומד העליון והעליון עולה עוד ארבע אמות ומודדין כבתחלה
וכן יעשה עד שימדוד כולו ואם הוא משופע יותר עד שבהלך ד' אמות עולה י' טפחים הי' זקופתו ביותר שאין הילוכו נוחה או הקילו ולא
הגדירו להבליע בחבל של ג' אמה ע"י זקופת עינים אלא אם יש בו נ' אמה ישער אותו כמה יש בו לפי אומדן הרעת ואם יש בו יותר מנ' אמה
מודדו בחבל של ד' אמות על האופן שנתבאר שאין כ"כ טורח במדידה כו'.

ה הניע לניא אם שיפועו הוא באופן עד שחוט המשקולת מתרחק מכנגדו למטה ד' אמות שיכולין להלך בשיפועו קצת או רואים אם יכול להבליע
משפתו אל שפתו מלמעלה בחבל של ג' אמה ע"י זקופת שני עינים כמו שנתבאר מכליעו כיון שאין רחבה יותר מנ' אמה הניחו מדידתו
ככל המדידות ואם היא רחב יותר מנ' אמה מודדה בחבל של ד' אמות על האופן שנתבאר בהר והוא שלא יהא עמוק יותר מאלפים אמה
אבל אם הוא עמוק יותר מאלפים מודד הירידה והעלייה של כל השיפוע כמו בקרקע חלקה שכיון שהוא עמוק אלפים שהוא שיעור של התחום
בפני עצמו חשבתו בפני עצמו ואע"פ שברר מדדו בחבל של ד' אמות כדי למעט מודדו ומשמע אפי' הוא גבוה יותר מאלפים שאני הר' העליון
קשה ואין דרך לעלות עליו הרבה אבל גיא ירידתו קלה לפיכך חשבתו למישור בפני עצמו נ"ל ומהאי טעמא נמי לא חלקו בניא עם מתלקט
י מתוך ה' אמות או מתוך ד' או לא כיון דירידתו קלה נ"ל. ואם אין החוט מתרחק מכנגדו למטה ד' אמות הוי זקופתו ביותר ואין נוח לירד
שם לניא או אם יכול להבליע בחבל של ג' אמה מכליעו ולא התירו לו כאן לפי אומדן הרעת כמו בהר דשאני הר' דכיון שהוא עשוי בידי שמים
הקילו להיות אומדו אבל גיא שעשוי בידי אדם כדרך שעשויין גיאית ועמקם סביבת העיר לחתק לא הקילו
להיות אומדו אלא אפילו אין החוט מתרחק מכנגדו ד' אמות למטה דלא חזי להלך סביב' ע"י כן כתבו
דחז"ס בשם ר"ת * ומשמע שזה ג"כ הוא טעמא למה שאמרו בהר המתלקט י' מתוך ה' דמודדו בחבל
של ד' אמות למעט מודדו אפי' הוא גבוה יותר מאלפים וכניא חילקו בין אלפים ליותר מאלפים אבל
הטעם שנתבתי הוא ג"ל ג"כ טעם נכון שמפני שאין מצד ג"ל לעלות להדיא כמו לירד לניאות הקילו
במדידת

כ"ה ולי נראה שנתחב דשאני הר' שיהיה
טורה להבליע על ידי זקופת עינים לכו
הקילו בו אבל הכא יכול להבליע בלא טורח
חשבתו אל שפתו להפסיק כיון שאין רחב מנ' אמה
כ"ל חז"ס דלא חזי לירד רק שישמור זה על שפתו
מנחו

תנא דההיא על סתו חלא ויחלש מכל ע"כ איהו . במדידת הדמים למעלה יותר מבירידת הניאות למטה אע"פ דודאי
 וחינו לר' לוקימת בעלמא לר' לא קילו בו . בשני דרין לנאי דעתא הוא לחזור ולעלות אין מקפירין בכך כיון שאינו
 רחב אלא נ' אמה ואם הוא רחב יותר מחמשי' אמה ואינו יכול להבליעו בחבל של נ' אמה לא הטריחוהו
 יותר ואינו מודד כל השיפוע של הירידה והעלייה אפי' היא עמוק יותר מאלפים כיון שאין נוח להלך שם
 בידידה כלל אלא מודד רחב המישור של מטה בתוך האלפים אמה של מדידת התחום .
 ו דגיע להר או לגיא וכל מה שהוא מאגו מכנגד העיר הוא רחב מחמישים אמה שאינו יכול להבליעו
 כגון שהוא במרחק העיר וכל אורך מור' אינו יכול להבליעו וההר או הג' י צאין חוץ לתחומי העיר אם
 יכול להבליעו בתוך אלפים של צד צפון או דרום ילך ויבליעו שם כיון שהוא עדיין בתוך התחום של
 צד צפון העיר או דרום העיר אבל אם אינו יכול להבליעו בתוך אלפים של צד צפון העיר או דרום העיר אע"פ שיכול להבליעו חוץ לתחומי העיר
 ולא כנגד התחומין לא יתרחק מצד העיר חוץ לתחומיה להבליעו שם נזידה שמא יאמרו מדת תחומין של צדי העיר באה לכאן .

ז אין סומכין במדידת אלא על מדידת אדם ממחשה שהוא יודע ובקי במדידת קרקעות .
 ח היה לנו תחומי שבת מחוקקין ונא ממחשה אחד ומודד וריבה בתחום מרם או מיעט בו שומעין לו אף בתחום שריבה שאנו תולין לומר
 דרא שנים לא מחייב החבל כל צדו וכבר אמרין שמתחין החבל בכל כחו וב"ש ששומעין לו בתחום שמייעט להחמיר ואמרין הראשונים
 טעו להאריך המדה וכן אם מודד ומצא מדתו במזרחית צפונית יתירה על שכנגדה בקרן מזרחית דרומית סתח החוט של סימן התחום בשוה
 בפי המקום שריבה בו ו"א שמתחו מזה לזה באלכסון דחיישינן שמא הראשון שמדד לא טעה אלא התחיל מירתו מן העיר לצד זה ומצא חוץ
 מדירתו הר או גיא שהיה צריך לקדר דהיינו בחבל של ר' אמות או למודדו מדירה יפה דהיינו שאין המודדין כמעט מרת התחום רק חשבים
 המישור או קרקעית הגיא ולא השיפתות כמו שנתבאר לפיכך מניח הצינן באלכסון או ימרו גם הוא מן העיר ער לכאן ואם לא ימצא הר או גיא
 שומעין לו לרבות כמו שאמרנו ריש סעיף זה .

ט אם באו שנים מומחים ומדדו את התחום אחד ריבה וא' מיעט ודלכין אחר המרכה לקלא ואמרין השני טעה ואפי' ריבה דרכה יותר
 משיעור מתחת החבל ובכלבד שלא ירבה יותר ממדת אלכסונם של אלפים אמה דברבי טעו אינשי כמו שיתבאר כיצד בעת שירבה זה
 על זה נאמר שמא הראשון ומדד האלפים מקרן אלכסון של עיר ומדד משם באלכסון ולפיכך מיעט מדתו ונמצא צלע ריבוע שלו בינו ובין
 צלע העיר פחות מאלפים וזה האחרון מדד האלפים מצלע העיר כרינו לכך ריבה אבל אם רבה יותר משיעור זה אין שומעין לו שאין לנו במה
 לתלות שאין מחוקקין על הראשון שטעה ביותר על זה .

י ומודדין את התחום בריבוע שלם ער שיהיה חזיות עשיון כטבלא מרובעת דהיינו שמודד אלפים בשוה על פני כל אורך העיר
 למרחק מן קיד העיר וחיצה וכן אלפים על פני כל רוחב העיר לצפון או לדרום ואח"כ רואין בויות כאילו היתה טבלא מרובעת
 למלא הקרן דהיינו שיהא התחום בקרן זוויות אלפים על אלפים למלאות האלפים שבמרחק או בשבצפת או בדרום בריבוע שוה וכן במערב
 והיה התחום בקרן זווית של כל איות העיר באלכסון אלפים ות"ת אמה דהא ק"ל כל אמתא בריבוע דהיא אמת' ותרי חומשים באלכסון
 אבל לא ימדוד מאמצע הקרן אלפים לאלכסון מזה
 וכן בקרן שכנגדו ויתן אח"כ החוט מזה לזה שא"כ ניפסיד רת"ת שבקרן וגם לא
 ומשהו דהא בשתמדוד אלף ותכ"ח כנגד העיר בשוה ואח"כ תמדוד בקרן זוויות
 אלף ותכ"ח והיה תקע"ב פחות ר' חומשין צרפס יחד יהיו אלפים פחות ר'
 חומשין דהא תרי חומשין מאלף הם ר' מאית ותרי חומשין מת"ת הם ק"ס ותרי חומשין מכ"ח הם י"א אמה והומיש צרפס יחד יהיו אלפים פחות
 ר' חומשין וכשתוסיף הר' חומשין למלאות אלפים בקרן זוויות יתוסף משוה על אלף ותכ"ח לכך מודדין בתחלה אלפים בשוה כנגד
 צלע מרחק וכן כנגד צלע צפון ודרום וכן במערב ואח"כ ממלאין הזוויות מרובעות ויהיו ממלא אלפי על אלפי ויהיו אלכסונן של הזוויות אלפי ות"ת
 יא וכיון דתחומין דרבנן הקילו בהן להאמין אפי' (ב) עבר ושפחה דהיינו אפי' עבר ושפחה נאמנין לומר עד כאן מדדו תחום שבת
 אבל קמן לא בעוד שהוא קמן ולא משום פסלתו אלא משום השמא טועה הוא ואינו מבחין אבל כשיגדל נאמן לומר זכור אני שעד כאן
 חיינו באים בשבת כשהייתי קמן וסומכין על ערותו דודאי מבחין עכשיו האמת למפרע .

ת דין מי שישב לו בדרך לנחולא ידע אם הוא בתחום אם לאו וחשבה לו ובו סעיף אחד .

א מי שהיה בדרך ליכנס לעיר וישב בדרך לנחולא ידע שיהא בתחום העיר ואח"כ מצא עצמו שהוא בתחומה הרי זה קנה
 שבת' בעיר שאע"פ שלא היה יודע שהעיר בתוך תחומי כיון שאילו היה יודע שהעיר תוך תחומי לא היה קנה שבתה אלא עם בני
 העיר הרי הוא כמו שקנה שביתה עמדם ונכנס לתוכה בשבת ומדלך את טלה חוציה לה אלפים אמה לכל רוח בד"א שהיה ברעתו ללכת לעיר
 האת לפיכך קנה שביתה עמדם כיון שהיה עמדם בתחום אבל אם לא היה רעתו ליכנס לעיר הזאת קנה שביתה במקומו ומשם יש לו אלפי'
 לכל רוח ואם כלים האלפים אמה מקום שביתתו אפי' בחצי העיר אינו מהלך בעיר יותר מחציה ובהיה רעתו ללכת לעיר הזאת נמי לא
 אמרו שקנה שביתה עמדם אלא בסתם שישב לו בדרך וחשבה לו ולא אמר כלום אבל אם אמר בפ' שביתתי במקומו הרי עקר שביתתו
 מאנשי העיר ואין לו אלא אלפים ממקום שביתתו אפילו כלים באמצע העיר . (א)

תא דין מי שישן בדרך וחשבה לו ובו סעיף אחד .

א מי שישן בדרך וחשבה לו אע"פ שישן קנה שביתה במקומו ויש לו אלפים אמה לכל רוח וחוקא באדם ומעמא משום דאמרין דהאיל בל'
 הואיל ואילו היה ניעור היה קנה דאל יצא איש ממקומו כתיב כל איש בכל מקום שהוא וכבר אמרנו לעיל סימן שס"ז דהאי מקום אלפים
 אמה הוא לפיכך ישן נמי קנה ובכל מקום שהוא קנה שביתה חפציו וכלו נמי קנין שביתה במקומו להריבין אלפים ממקום שביתתו אבל חפציו
 הפקר שהיומן לאדם הישן אינם קונים שביתה אלא הם כרגלי האוכה בהן תחלה שיטל לחלוקין למקום שילך הוא אבל חפציו הענו"ם קנין שביתה
 במקומו אע"פ שבעליהם לאו בני שביתה נהו והם משלמין אותם חוץ לאלפים גדרו חפציו ענו"ם אטו חפציו ישראל ואם דוציאן הענו"ם חוץ
 לתחומן והביאן לעיר יכולין ישראל לטלטלן בכלה שטלה נד' אמות ובכלבד שנתהא מקפת לדירה וסתם עיירות המוקפת מוקפת לדירה הן
 שבגים בתים תחלה ואח"כ מקיפין אותם וסתם מבצרים אינן מקיפין לדירה לפיכך במבצר או בעיר שאינה מוקפת יש לידור לישראל שהשאל
 כלו לענו"ם וחזירן בשבת שלא לשלמין חוץ לר' אמות שהרי הכלים קנו שביתה אצל הענו"ם .

תב דין חרין מים בין שני תחומין ובו סעיף אחד .

א חרין מלא מים מנוסמם שהוא בין שני תחומי שבת מקצתו בתחום עיר ז' ומקצתו בתחום עיר אחר' שתי העיירות אסרות למלאות
 ממנו אפי' בתוך תחומן שהמים שבתוך זה התחום קנין שביתה העיר ומתערבין אילו עם אילו וצריכין לעשות מחיצ' בסוף התחומין להפסקן
 מדד אפי' מחיצ' תלויה שאינה נוגעת לקרקעית החרין ואפי' היא של קנים בעלמא כגי דקל הוא שהקילו חכמים במים שמצטרבין להם בני אדם
 הרבה ואע"פ דאמרין לעיל סימן ת"א הנכסי הפק' אינן קנין שביתה במקומו ודרי המים גם כן הפקר הם וא"כ מחיצה ז' למה שאני רבא
 שמים אילו כיון דסמכנים לעיר הם דעת בני העיר עליה' ומשם רבי הרי הן כרגלי אנשי אותה העיר וכוין שחרין זה בין שתי עיירות דעת אילו
 ואילו עליהם נמצא חפציו החרין הוא לאנשי עיר אחת והחצי הישי' הוא לאנשי העיר האחרת ומתערבין יחד לפיכך בעי מחיצה וצריך שיודע
 כל אחד ואחד מבני העיירות' שלא יקח מהמים של העיר האחר' ואם המים הם מי נרות המושכין ומעיינות הנובעים אין צריך מחיצה שאינן
 קנין שביתה אלא הם כרגלי הממלא (כראיתא לעיל סימן שצ"ז סעיף ט"ו) ובור של תבן הצומחת בין שני תחומין חפצו בתוך תחום של
 עיר ז' וחציו בתוך התחום של עיר ז' אילו מאכילין מכאן ואילו מאכילין מכאן שהרי התבן מונח ועומד הוא ואין מתערב וכל אחד קונה שביתה
 במקומו ואין חרשין שמא יקח א' מחלק חבירו .

תג דין בקעה שהקפדה ענו"ם ובו סעיף אחד .

א שבת בבקעה והקפדה ענו"ם מחיצות בשבת לדירה אינו חלץ בה בכל השבת אלא אלפים שנין שבין השמשות בתבנת שבת לא
 חתה מוקפת ולא קנה שביתה אלא לאלפים אמה לא נעשת לו טלה כד' אמות על ידי הקפת המחיצות שהקפדה בשבת וכן לעיין
 ולטול ג"כ אינו משלמל בה בכל השבת אלא בד' אמות ששבת בהם כאלו עדיין לא התקפה כיון דבין השמשות לא קנה יותר לטלטל
 רק

התנאי האם אין כראשו שבור (ח"ט ו"ט) (ב)
 ע"כ חתה עניו דבחת סי' ל"ה ס"ד ספק ה"ט
 דלמי' חסר מכתחלה אינו נאמן ע"כ ולא ראה
 כמ"ע מס חתירן זה ע"כ דבחת סי' ל"ה
 גי' מלפח בעלתא .

סימן ת'
 (ג) סי' כ"ה דמי' לר' לר' (ב)
 סי'

לבוש הלכות תחומין החור

רק ד' אמות במקום ששבת היא להנפרצה למקום האסור אבל ע"י זריקה מותר לו לזרוק אפילו חוץ לאלפים אחד שהוקפה שהרי רה"י גמור הוא כיון שהוקפה לדירה אלא שאסרו לו להלך בטלה כיון שלא היו המחיצות מבע"י.

תד דין אם יש תחומין למעלה מ' טפחים וכו' סעיף אחד.

א כבר כתבנו פעמים דהל"מ שאין נקרא ר"ה אלא למטה מ' טפחים ולמעלה מ' היא רשות אחר ונקרא מקום פטור ולענין תחומין נסתפק בו חו"ל אם יש תחומין באויר למעלה מ' אם לא לפיכך אמרו דביבשה שהיא במקום ר"ה ממש ודומה לדגלי מדבר יש להחמיר ואמרינן יש תחומין למעלה מ' כגון הרוצה להלך חוץ לתחום באויר למעלה מ' בקפיצת הדרך ע"י שם או שרוצה לילך על גבי (א) לעמודי שגבהים י ואין ככל א' רוחב ד' טפחים דחשוב כאויר משום דלא נחא תשמישתייהו דבגבהים י ורחבים ד' פשיטא דאסור דכיון דניחא להלך עליהם אמרינן כארעא סמיכתא דמיין אלא אפילו באינן רחבים ד' דכאויר חשיבי אמרו שאסור לעלות (ב) עליהם בתוך התחום ולירד מדם מצד השני שחוץ לתחום מדרבנן ולכ"ד י"ב מיל דהי דאורייתא אם עשה כן בי"ב מיל על ידי שט או ע"י עמודים היי אסור דאורייתא בד"א ביבשה דדומה לדגלי מדבר וכבר ידעת דכל איסורי שבת ממלאכת המשכן שבמדבר ילפינן אבל ימים ונדרות שאין שם איסור תחומין דאורייתא כלל אפילו בי"ב מיל לדברי הכל לפי שאינם דומין לדגלי מדבר הקלו בו ואמרו מי שבא בספינה בשבת ורגיע לגמל, אם משנכנס שבת עד שהגיע לגמל לעולם הלכה הספינה למעלה מ' מקרקע הים או הגדר יורד ממנו ואינו נמנע דלא קנה שבתה למעלה מ' ויורד אפ"י הלך יותר מ' ב מיל בשבת ואם הגמל הוא תוך לתחום העיר דינו כבני העיר הואיל ובהתיר ירד ואם לא יש לו ביבשה אלפים אמה לכל רוח ואם פגע למטה מ' לקרקע קנה שם שבתו ויש לו אלפים במקום שפגע למטה מ' ואם ספק לו אם היה למעלה מ' או לא הואיל ומירבנן הוא אולינן לקלא ואם כבר יצא אלפים ממקום שפגע למטה מ' דהיי דינא שאין לו רק ד' אמות כמו שיתבאר בע"ה כסימן שאחר זה מ"מ אם צריך לצאת מן הספינה מחמת גשמים שיורדים עליו או מחמת שהחמה זורחת עליו דמצטער ובמקום צערא לא נזדווכן שצריך לירד מן הספינה מחמת שצריך לנקבו ירד ומתוך אמת מן הסבות הללו הוצרך ליכנס לעיר כיון דעל על הדין ליה כל העיר כד' אמותיו (ע"ל סימן ת"ו וע"ל סימן רס"ז) מי שחנכ בדרך בע"ש וחשבה לו ניצוד יעשה . (ג)

סימן ת"ד

(א) וה"כ בעמוד א' שהוא בסוף התחום ותקפוץ סוף לתחום לאסור לעלות עליו בסוף התחום ולירד מל"כ כ"כ שהוא סוף לתחום ומ"ש סגור (ב) י"פ לדינא דלבוש טעם חפסק ה"ש בזה דהש"ע פסק לקולא אף ביבשה אם לא תהי' י"ב מיל למ"ד שהוא דאורייתא וכן ל"ל עיקר וכו' כ"ג כ"ט כ"ס ד"א"ז (ג) סמיכה סבא' התקן לתחום בשבת אסור לירד מחנה כ"ט שאלו שבת רח"ז וכן כ"ז בשבת שאלו י"ט אכל כ"ט שלגלות שחר וכו' של ר"ה מסתפק כ"ג סימן ק"ה וע"ל מ' דע"ס וכו' ע"ל ע'

סימן ת"ה

(א) כתב ע"ה יט תיחא ליה לא לחיוב כיון שאורייתא לתקנת שבת הותרה לכל השבת ע"כ ולק"מ דהא תבואה לעיל ס"ס ס"ה דלא לחיוב כיון שהותרה ט' א"ס לא בעיר שהוקף תחום (ב) אם תחום דק"ל בלבוש ענ"ז מ' רפ"ז דל"ן חוקקין לכסילים (מ"ס) ויחזר ה"ל לתחום על הלבוש זה מ' ש"ה ס"ו דפסק הכי וכו' (ג) ואם החמיר לעיר שבת כה אף שאין חוקק ע"ה ופסקו דתקן לעיר אין לו כח אף בחוקק לדירה (ד) ענין בע"ה תניין כ"ג ר"ס מי שכולליתו (ה) והש"ל פ' אין גזין מ' ס' סכיס לסכר' רמזנוכס הדין כ"ט ואף שאסור בחינה לל"ע ת"ה תהר בטלעול חו"ד לתתיו . סימן

תה

דין היוצא חוץ לתחום וכו' סעיפים .

א מי שיצא חוץ לתחום לדעת אפילו אמה אחת לא יחזור ליכנס לתחום להיות בבני העיר ואין לו אלא ד' אמות ממקום עמידת רגליו ולחזין .

ב היתה רגלו אחת תוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום יכנס .

ג מי שקדש עליו היום והוא חוץ לתחום העיר אפילו אמה אחת לא יכנס להיות בבני העיר ואינו מהלך אלא אלפים אמה לכל רוח ממקום שקדש עליו היום .

ד מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת התיירו לעשות לו מחיצה של בני אדם שעירבו לאותו רוח ויטלין לידך שם ויעשו סביבו כמו מחיצה ויכנס ביניהם שכיון שהקיפו בני אדם כמחיצה ה"ל כמו קרפף מיקף דחשיב טלו כד' אמות ויה ילך בתוך ההיקף לצד העיר ונמצא שנכנס לתוך תחומו בזהו וכו' שנכנס בהיתר ה"ל כאילו לא יצא והוא שלא ידעו אותם שנעשים בהם המחיצה שלשם כך נקראו שאסורים לעשות מחיצה בשבת אבל אם יצא לדעת לא התיירו לו לחזור אפ"י ע"י מחיצה כו' ואין לו רק ד' אמות כמו שנתבאר .

ה וכן ביצא שלא לדעת אפ"י הוציאו ע"ה או רוח רעה או שאר כל אונס או ששנע יצא ואין לו מחיצה של בני אדם אין לו אלא ד' אמות החזירוהו לתוך התחום ג"כ בלא דעתו כי כאילו לא יצא וכל העיר היא לו כד"א כבתחלה ותיצא לה אלפים אמה לכל רוח וכן אם היה בספינה יצא הספינה חוץ לתחום וחזרה לאחור' שלא לדעתו וכו' למל הראשון שיצא ממנו דהיי הוא כאילו לא יצא משם אבל אם חזר לדעת אין לו אלא ד' אמות .

ו הוציאו ע"ה חוץ לתחום ונתנהו בריד או בסדר ומערה או בעיר אחת דמוקפות חומה לדירה או שאננס בשאר אונס או ששנע בשאר אונס יצא חוץ לתחום תכנס לאחר מאלו ונוכר והוא בתעו הואיל והיתה הוציאה מן התחום שלא לדעת התיירו לו להלך בטלו אבל אם יצא חוץ לתחומו לדעת אפ"י שנכנס לתוך אהר מאילו שלא לדעת אין לו כהם אלא ד' אמות אע"פ שהוא בתוך מחיצותיה הרי לא שבת בתוך איד המחיצות הללו ובמחיצות ששבת כבר יצא מדם לדעתו .

ז ואם קנה שבתה בספינה כמו שנתבאר לעיל ס"י רמ"ח והפליגה ספינתו בים בשבת מהלך את כלה הואיל ושבת באויר מחיצות דטלה נחשבת לו כד' אמות ואם נפחתו דופני הספינה בשבת כשהיא מהלכת מהלך את כלה דליכא למימר דלא קנה אלא ד' אמותיו שהיה עומד שם בעת שנפחתו הדפנות דהא הספינה כשהיא מהלכת מהלכת בקפיצה בגל קפיצה יותר מד' אמות ומיד כשעורך את רגליו לתוך ד' אמות אחרות הוא יצא שהספינה נוטלתו ומציאתו כד' אמות שלו ומכניסו על כרחו בתוך ד' אמות אחרות והוא ליה נמי שהוציאו ע"ה מארבע אמותיו ונתנהו לתוך ד' אמות אחרות שנתנין לו ד' אמות שם וכן לעולם ולכך מהלך את כל הספינה דלא שייכא לקטת ארבע אמות מיחדת אבל כשהספינה עומדת אינה מהלך (א) אלא ד' אמות שהיה שם בעת שעמדה הספינה רשם קנה שבתו הואיל ואין לו מחיצות שהרי נפחתו הדפנות בשבת ואם נשארו קצת מחיצות י באמצע הספינה ולא נפחתו אלא בראש אולינן בטר אמצעו ואפ"י לא נשארו כלל רק נשארו מקום בו לחקק י אמרינן חוקקין להשלים .

ח יצא מן התחום לדעת החזירוהו ע"ה אפילו שהחזירוהו שלא לדעתו אין לו אלא ד' אמות וכ"ש אם חזר לדעת ואפ"י היתה הוציאה שלא לדעת כגון שהוציאו ע"ה כיון שחזר לדעת אין לו אלא ד' אמות ומיירו אם החזר לעיר המוקפת (ג) לדירה נעשית לו כל העיר כד' אמות ומהלך בטלה אפילו יצא לדעת חזר לדעת ה"ל כאילו לא יצא . (ה)

ט פירות שהוציאם חוץ למקום תחומין שקנו שם שבתה ה"ל אנוסים שהרי שלא לדעתם הוציא לפיכך אם תחזרו אפ"י במזיד דהיי הן כבתח"כ כאילו לא הוציא וכל העיר להם כד' אמות ותיצא לה אלפים אמה לכל רוח אם היא י"ט שאין הוציאה אסרה ואם שבת מותרין כנאכ"ב במקומה ואפ"י החזירם במזיד לצורך ישראל מותרים אפ"י לאותו ישראל שחזרו לצרכו כיון שקנו שבתה בזאת העיר ומה שיצא היה ע"י אונס ולא דמי לדבר הבא מחוץ לתחום דאסור שלא היתה שבתה בזאת העיר וכל זמן שלא החזרו הם חוץ למקומן אם הוציאם בשבת מותרים לאוכלם שם ואסור לטלטלם חוץ לד' אמותם ואם הוציאם במזיד אסור אפ"י לאוכלם ואפ"י למי שלא הוציאם ולא דמי לבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה שמותר לישראל אחד שלא הזכיר כיוצא בשביל רשאי וכו' דאתעביד בהו איסורא דישאל הוציא והתם מיירי בעכ"פ שהביאם לישראל זה ויש מותרין גם בבאן למי שלא הוציאם כמו התם למי שלא הזכיר בשבילו דלא גזרינן באחד משום דירה וע"ל בסימנים הגזורים (ה)

תו דין מי שיצא חוץ לתחום והוצרך לנקבו וכו' סעיף אחד .

א מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת שאין לו אלא ד' אמות לכל רוח והוצרך לנקבו התיירו לו חכמים לצאת חוץ לד' אמותיו עד שימצא מקום צנוע לפנות שם ויהל כבוד הבריות שחזרה לא תעשה שבתורה כראמרינן פעמים ומי שאירע לו כן נתנו לו חכמים עצה טובה שיתקרב בצד תחומו ושם לא ימצא לו מקום צנוע עד שיצטרך ליכנס לתוך התחום יכנס ולאחר שנכנס הואיל ובהיתר נכנס היי כאילו לא יצא אבל אם מצא מקום צנוע לפנות קודם שהגיע לתוך התחום יפנה שם ולא יכנס ואח"כ יתרחק ממקום שנפנה עד שיכלה הדיח ושם יש לו ד' אמות ואם מתוך ההתרחק מן הדיח נכנס לתוך תחומו הרי זה גמרי הרי נכנס בהיתר וכאילו לא יצא וכל זה דוקא שיצא שלא לדעת אבל יצא לדעת לא התיירו לו זה אלא אפ"י נזדמן לו שנכנס תוך תחומו אין לו אלא ד' אמות וזה שאמרו בהיתר כשהוצרך לנקבו י"א דהתיירו לו כל זה אפ"י לקטנים ו"א דוקא לחולים דבקטנים אין בו כ"כ כבוד הבריות להתרחק מהם ולבקש מקום צנוע כ"כ .

תז מי שיצא חוץ לתחום ברשות מן המטה והקאה לילד להגיל החולות או החולך להציל מן העו"ם ותיצא בזה שדתיח להם חכמים ללכת חוץ

כאשר כלי' ועל קמן נחה כמסה כל' (וי"ט)
 (ג) ועין כמי' של' ת"ס כוס (ד) כמי' של' וזו
 וזו כמחה דלגול אכנים ועקר חומר כזה (ה)
 ולחך דלכא רכ"ר גמר דלגול סימן שמי' סמך
 להל' בכל זה (ו) על' סי' סמך סמכתי דבענין
 סמך כזה ב"ס (ז) סמך מ"ט לאו למחצה ערך
 שירך שיר ל"ס דוקא שרץ לירך ח"י להחוק
 כהר ול"ר לסימן ת' סמך ול"ן לו סמך תקי'
 כל כהר (ח) כלל כמו רכבים ס"ו סמך (ט)
 סמך מ"ט חנוה לטון זהו ל"ר סמך לו אלא
 כמחזיקו על אילן ולכא רש"י כ"ר הוא כל ל"ר
 סמך טון לו סמך לנביית' נוחתת עד מקום
 רגליו

ג נתנו בראש הקנה או הקנדים הצומחים מן הארץ אינו עירוב מפני שזמאחד שהם רבים נחיים הם לקטום
 ואם יקטום בשבת יתחייב חטאת גזר בהן אפי' בין השמשות ואפי' במקום מצוה ולא דמי לאילן שהוא
 קשה וליכא למיחש ביה שמא יקטום ולית ביה אלא איסור חכמים שאסרו להשתמש במחובר לפיכך
 לא גזרו בו בין השמשות וה"ל נבי קנה או קנדים אם הם תלושים ונעיצים בקרקע הרי זה עירוב שאין
 כאן חיש אלא איסורא דרבנן ולא גזרו בה בין השמשות , (ג)
 ד נתנו במגדול ונעל בפניו ואבד המפת' מבע"י או שנפל עליו גל אם יכול להוציא בלי עשיית מלאכה
 דאורייתא הרי זה עירוב דבררבנן לא גזרו בדלעיל , (ד)

ה כל המניח עירובו במקום אחד יש לו שם ארבע אמות במקום העירוב כאלו הוא עצמו היה שם
 בין השמשות בשעת קניית העירוב לפיכך המני' עירוב תחומין שלו בסוף תחומו ותגלגל משם
 מבע"י וישאר בתוך ארבע אמות הרי זה עירוב דהואיל והגזר ד' אמת מובלעין בתחומא או להו
 מתחומא ואף על פי שמי שקנה עירובו בעיר אמרו שאסור לו להלך חוץ לתחום אפילו אמה אחת
 ולפי זה אפילו לצאת ד' אמות פחית משהו הו' להו למשרי לא דמי דהתם כיון דנתכוין לשבות בעיר היא חשיבה לו כד' אמות ואין לו ד'
 אמות אחרות אבל הכו' שהיה רוצה לעקוד דירתו מן העיר ראוי לתת לו ד' אמות במקום שמניח עירובו כי שם ביתו ונוחגין לו הרי' אמות
 בסוף התחום ומשם אין ד' אמות לעירובו שהעירוב בתוך ד' אמות שלו וה"ל הוא ועירובו במקום אחד דתוך ארבע אמות במקום אחד
 מיקדי לפיכך קנה לו עירובו , ואם נתגלגל חוץ לארבע אמות אינו עירוב אם נתגלגל משם קודם בין השמשות שהוא זמן קניית העירוב
 אבל אם נתגלגל משחשיב' הרי עירוב אפי' חוץ לארבע אמות דכיון שהיה בין השמשות במקומו אין אנו חוששין מה שנעשה בו אחד
 כך שזה כבר קנה שביתתו .

ו וכן אם אבד העירוב או נשרף מבעוד יום או שהי' תרומ' ונטמא מבע"י אינו עירוב משחשיבה ה"ו עירוב שקניית העירוב בין השמשות הוא
 ואם ספק לו אם נתגלגל מבעוד יום חוץ לארבע אמות או אם נאבד או אם נשרף או נטמא מבעוד יום הרי זה עירוב דספק עירוב אוליגן
 לקלא כיון שהוא רבנן והוא שהיה לו חוקת כשרות כגון אלו שראוי הנחו שם ואירע הספק אחר כך אבל אם לא היה חוקת כשרות מעולם
 כגון שספק לו אם הניח שם אם לא הרי זה פסול דארבבה אוקמינן ליה אחוקת שלא הניח (ועיין לעיל סימן שנ"ד) נתנו בבית אם היא עמוד'
 ברה"י ודאי הרי עירוב דהא הרי הוא ועירובו במקום אחד דהוא ברה"י והעירוב שכבדו גם כן ברה"י דרה"י כשם שעולה עד לרקיע כך הוא
 יורד עד לתה"י ואם הוא ברשות הרבים והבד עמיק עשרה ורחב ארבע שהוא רה"י אם נתכוין לשבות למטה פשטא והרי עירוב דהוא הוא
 ועירובו במקום אחד ואם נתכוין לשבות למעל' אם נתכוין לשבות חוץ לארבע אמות משעת הבור אינו עירוב דהרי הוא במקום אחד ועירובו
 במקום אחד הוא ברשות הרבים והבור הוא רשות היחיד ואסור לו לישלו אפי' בין השמשות כיון דבשבת חייב עליו חטאת ואם נתכוין לשבות
 תוך ארבע אמות של שפת הבור הרי עירוב אף על גב שהעירוב הוא בבית שהוא רשות היחיד והוא ברשות הרבים מכל מקום כיון שהי' דעתו
 לעקוד דירתו מן העיר' ויש לו במקום שרעתו לשבות שם ארבע אמות כמו שאמרנו לעיל נבי נתגלגל סעיף ה' והארבע אמות מגיעין עד הבור אף
 על פי שהוא ברשות הרבים ואינו יכול לישלו מן הבור שהוא רשות היחיד מכל מקום כיון שהוא תוך ארבע אמות חישב הוא ועירובו במקום
 אחד דכיון שאמרו חכמים ז"ל הנותן עירובו יש לו ארבע אמות דזה לזה אותן ארבע אמות רשות היחיד ורשות היחיד עולה עד לרקיע ויורד
 עד לתהום והוה ליה כאלו הבור עומד ברשות היחיד והוה ליה הוא ועירובו במקום אחד ונהי דלאו רשות היחיד ממש הוא אלוהד' אמות לנבי
 איסורא דאורייתא לעניין למשקליה מן הבור דאסור לישלו משם מן התורה דהא על כל פנים הריא הבור רשות היחיד והמקום שהוא קנה שם
 שבייתה הוא רשות הרבים מכל מקום לעניין מיהו הוא ועירובו במקום אחד הרי חד רשותא מדרבנן כיון שקנה ד' אמות להיות שלו הו' רשות היחיד
 מדרבנן וגבי עירוב שהוא דרבנן הקילו לעשות חד רשותא , (ה)

ז כיצד עשיית העירוב אם רוצה לילך בסוף התחום או בתוכו להחשיך שם זה עיקר מצותו שקנה שביתתו ברגליו שהוא עומד שם בעת
 שנכנס שבת ואפילו לא אמר שביתתי במקומי אלא החשי' שם ושחשק קנו לו רגליו ל"ש מי שיוצא מביתו לשם זה להחשיך על התחום לא
 שנא מי שבא בדרך וחשכה לו קני' אלפים לכל רוח בלא אמירה אלא בעמידת רגליו מיהו יש חילוק בין יוצא מביתו להחשיך למי שבא בדרך
 וחשכה לו דמי שיוצא מביתו ומחשיך על התחום צריך לפחות שיתכוין לקנות שם שביתה שאם אינו מתכוין ודאי אינו קונה שביתה שם כיון
 שהוא סמוך לביתו קנה שביתה בביתו אבל הבא בדרך וחשכה לו אפי' לא נתכוין לקנות שם שביתה על כרחו קנה שביתה שאינו יכול לילך
 יותר וקנה אלפים לכל רוחותיו ואפילו הוא ישן כמו שנתבאר לעיל סימן ת"א ואם היוצא מביתו אינו רוצה לטרוח לעכב שם עד שתחשיך ילך
 מבע"י ויניח שם מזון שתי סעודות מן הטעם שאמרנו לעיל סעודות ערבית וסעוד' שחרית כל אחד כפי סוגו בסעודתו של חול אף ע"ג דלסעודת
 שבת היה צריך יותר דבשבת אכיל איניש טפי דבמים תבשיליה אחו"ל דבכרי סעודתו של חול סגי להקלוגם אם הוא חולה או זקן שיעורן מה
 דחוי ליה אבל רעבתן שיעורו שתי סעודות בינונית אע"פ שאוכל דרבה בטלה דעתו אצל כל אדם וי"א דחולה זקן ורעבתן שיעורם שוה דהשוו
 חכמים מצותיהם והשוו שיעורן כ' סעודות בינונית הן ששה בצים (ו) ואף על גב דבעלמא אמרינן דשיעור סעודה אחת סתם הוי ארבע בצים
 נבי עיר' הקילו שנים יש הרבה בני אדם דסני להו בנ' בצים לפיכך ניח ששה בצים מפת או מכל דבר שאמרנו למעלה שמשנתפין בו שיתופי
 מכוואות ואם הוא ליפתן בכרי לפת בו פת בב' סעודות סגי ואסור בזה העירוב אהיה מתיר לילך למחר אלפים אמה לכל רוח וחזו' וכן בביתו
 ואפ"ה מורדין לו תחומי ממק' עירובו שאנו רואין כאילו דר' שם התלמידים ואוכלים אצל הבעלי בתים ובתירם בשדה וחזורים ולני' בבית
 דבם מורדין להם תחומם מבית רבם שהוא מקום לינתן שהוא להם עיקר שם בבית רבם הוי חפצם יותר לאכול אילו היה להם שם כזונם ,
 ח אם יצא ישלח העירוב ע"י שליח ויאמר השליח בשמניחו במקומו בזה העירוב יהיה פלוני מתיר לילך למחר אלפים אמה לכל רוח דשלוחו
 של אדם כמותו לקנות השבית' במקומו ובלבד שיהא בו דעת לקנות ולא יהא חרש שוטה וקטן או שאינו מורה בעירוב כגון עכו"ם ואם שלחו
 ע"י חרש שוטה וקטן או ע"י עכו"ם או אחר שאינו מורה בעירוב אינו עירוב דאם אינו יודע לקנו' או אינו מאמין בקנין זה היאך יקנה לו ואם
 שלחו ע"י אילו ואמר לאחר לקבו' מנעו להניחו לו שם במקום שרוצה לקנות ואפילו אם שלחו על ידי הפיל או ע"י הקוף ודא' מדחוק שתייע שם
 ונתנו לו הרי עירוב שאין העיקר אלא ההנחה ואין שלחתם מויק אפי' לא ראה שאותו האחר הניח סומך עליו דמסתמא הניחו דחוקה שליח
 עושי' שליחתו וכן רבים שנשתתפו בעירובי תחומין ורצו לשלוח עירובן ביד א"ה הרי אילו משלחן .

ט אחד אי רבים שאמרו לשליח צא וערב עלינו ולא יחד לו מקום ורוח , שירצה הרי זה עירוב ויצאים בו שחרי לא יחד לו מקום ורוח .

י אבל אם יחדלו מקום או עירוב לא ישנה השליח מדעת המשל' כגון האומר לחבירו ערב עלי בתמרים ועירב עליו בגרונרות בגרונרות
 ועירב עליו בתמרים או שאמר לו גזח עירובי במגדול והניחו בשבך בשוכך והניחו בבית והניחו בעליה בעליה ודניחו בבית אינו
 עירוב דכל שליח המשנה שליחתו גילה דעתו שבטל שליחתו ולא שליח דהא' משלח הוא והיאך יקנה לו אבל אם אמר לו ערב עלי סתם ועירב
 עליו בין בגרונרות בין בתמרים בין בבית בין בעליה הרי זה עירוב .

יא מי שבא בדרך ומכיר אילן או גדר בסוף אלפים אמה וירא שמא יחשיך קודם שיגיע שם ואמר שביתתי תחתיו בעיקרו קנה שביתה
 בעיקרו ויש לו משם אלפים אמה לכל רוח אע"פ שאינו יכול לדגוע שם מבע"י במהלך בינוני אלא אם כן ירוח מותר (ז) לילך שם בנחת
 אע"פ שאינו מגיע שם אלא אחד שתחשך קנה שם שביתה כיון שהיה יכול לדגוע שם מבע"י ע"י ריצה (ח) אבל אם לא היה יכול לדגוע שם
 כלל אפילו ע"י ריצה מבע"י מיד שתחשך לא יזו ממקומו שהרי עקד דעתו מכאן וגם שם לא קנה והרי אין לו מקום מיוחד שנאמר עליו
 ששבות שם דוקא שייחד ארבע אמות מיוחדות והם בתוך אלפים כגון שאומר שביתתי בעיקרו שהוא מקום מיוחד תחת האילן וככאן עד
 עיקרו אין יותר מאלפים אבל אם אין כל האילן בתוך אלפים והוא לא ייחד מקום תחתיו לא קנה שביתה באומר שביתתי תחתיו דשכא
 היה ברעתו על ד' אמות שדם חוץ לאלפים וגם כאן לא קנה שהרי עקד דעתו מכאן ולא יזו ממקומו ואם כולו עומד תוך אלפים לתלוי
 ולא ייחד מקום לשביתתו כגון שאמר שביתתי תחתיו סתם יש לו ארבע אלפים ממקומו לצד ביתו דהיינו אלפים עד האילן ואלפים חוץ מכני
 דכיון דכל האילן הוא תוך אלפים הרי ממה נפשך יכול לילך עד תחת האילן דכל ארבע אמות שאחה נותן לו לשביתה יש לו משם
 אלפים אמה (ט) עד סוף האילן אלא שמן האילן ולהלן אין לו לצד ביתו אלא אלפים חוץ משיעור משך תחתיו של אילן דנעשה לו תחתיו
 של כל נטיית גופו של האילן חמר נמל כלומר זה מושבו לכאן חה מושבו לכאן כיצד כגון שהוא בא בדרך לבא לביתו דרך האילן
 מדרום לצפון ורחוב נטיית גוף האילן מדרום לצפון הוא עשירים אמה יש לו לצד ביתו אלפים פחות עשירים אמה כי כשבא למדוד בסוף נטיית
 דגוף לצד ביתו מצד צפון האילן כרי שאינו לביתו שהוא הצד הסמוך לביתו אימרים שמא כוננת שביתתו היתה בסוף נטיית דגוף שכבד
 דרום שהוא הצד הסמוך לרגליו שהרי הוא סתם אמר ולא פירש איזה מקום בחד תתקף אילן ויש לך למדוד מצד דרום וכשמורדין לו משם
 אלפים לצד ביתו יחסרו לו עשירים אמה של רוח צפון בגוף האילן ונמצא דחוק מביתו ד' אמה ולא יוכל לילך לביתו ואם יבא למדוד מצד
 דרום

סימן תי"ד

(א) ראו למען שאין הקנה יוצא לענין בעירוב... (ב) גם כשיע סתם כזה ותשעת אפי' האב... (ג) גם כשיע סתם כזה ותשעת אפי' האב...

סימן תט"ו

(א) דעת בני דהוקא כפי' אבל ברנלין מותר לק'... (ב) דעת בני דהוקא כפי' אבל ברנלין מותר לק'... (ג) דעת בני דהוקא כפי' אבל ברנלין מותר לק'...

סימן תט"ז

(א) דוקא לחומר אבל להקל לא שם האכל... (ב) דוקא לחומר אבל להקל לא שם האכל... (ג) דוקא לחומר אבל להקל לא שם האכל...

דין עירובי העירב ירך ברוך אתה יי'

ד רבנן והיכן ציונו בלאו דלא תסור ואמר בזה העירוב... (א) דין עירובי תחומין בי"ט שחל להיות סמוך לשבת וכו' ה' סעיפים.

דין עירובי תחומין בי"ט שחל להיות סמוך לשבת וכו' ה' סעיפים.

שבת וי"ט ב' קדושת הן ואין זה תלויה בזה ליכר אם שבת וי"ט... (א) שבת וי"ט ב' קדושת הן ואין זה תלויה בזה ליכר אם שבת וי"ט... (ב) שבת וי"ט ב' קדושת הן ואין זה תלויה בזה ליכר אם שבת וי"ט...

הלכות

תחומין

החור

דינא דעתיה עלויה דההוהן מי שכניח עירוב לכל שבתות השנה ואמר איזה שבת מהן שארצה אלך... (א) דינא דעתיה עלויה דההוהן מי שכניח עירוב לכל שבתות השנה ואמר איזה שבת מהן שארצה אלך...

תיר

שלא לערב אלא לדעתו וכו' ב' סעיפים.

א אין מערבין לאדם עירובי תחומין אלא מדעתו רשמה אינו רוצה להרויח האלפים שבצד זה כדי שלא... (א) אין מערבין לאדם עירובי תחומין אלא מדעתו רשמה אינו רוצה להרויח האלפים שבצד זה כדי שלא...

תמו

שלא לערב עירובי תחומין אלא לדבר מצוה וכו' ד' סעיפים.

א לא התירו חכמי' לערב עירובי תחומין אלא לדבר מצוה וכו' ונ"ל טעמ' דבשלמ' עירובי חצירו' ושיחופי מבוא'... (א) לא התירו חכמי' לערב עירובי תחומין אלא לדבר מצוה וכו' ונ"ל טעמ' דבשלמ' עירובי חצירו' ושיחופי מבוא'...

תטו

דין עירובי תחומין בי"ט שחל להיות סמוך לשבת וכו' ה' סעיפים.

שבת וי"ט ב' קדושת הן ואין זה תלויה בזה ליכר אם שבת וי"ט... (א) שבת וי"ט ב' קדושת הן ואין זה תלויה בזה ליכר אם שבת וי"ט... (ב) שבת וי"ט ב' קדושת הן ואין זה תלויה בזה ליכר אם שבת וי"ט...

אף ועבר איש מידו (ב) כן למד הרמב"ם...
הדמיון בין לבוש ביום ראשון וביום שני...
לבוש זה עירוב שהרי אפשר שיגיע לו ביום הראשון ויהיה ראוי להניחו שם בו ביום.

לוי ביום הראשון למזרח כסף אלפים זביתו אבל אם הניח עירובו ברחו' אלף ות"ק זביתו ברוח מזרח...
הרי זה עירוב שהרי אפשר שיגיע לו ביום הראשון ויהיה ראוי להניחו שם בו ביום.

הלכות ראש חודש

ת"י הלכות ראש חודש וכו' ס"א.

סימן תי"ז

(א) עור טעם כאלו לני שבכל חמץ אשה...
החמץ והטעם לטעם החמץ והחמץ לה חמץ...
עליו כאלו היה חמץ כמו הלכות שבת וכו'.

א ר"ח לא אסרה התורה בו מלאכה. (וע"ל סי' תכ"ב ס"ב) מ"מ יום שיש בו קדוש' הוא יותר משאר...
ימי החול כיון שמביאין בו קרבנות מוספין כמו ב"ט לכך נהגו הנשים שלא לעשות בו מלאכה...
ומנהג ט"ב הוא כמו שיתבאר לפנינו ואילו אם יהיה ב' ימים ר"ח ניהגו שלא לעשות מלאכה בב' הימים...
כי מצות ר"ח אחו"ל שזויה מוטלת על הנשים יותר מעל האנשים מפני ש"ט (א) שלדם הוא שנתן להם...
הב"ה שכרם לפי שלא רצו ליתן נזמיהם לבעליהן במעשה העגל שכן נתיב בתחלה ואמר אליהם אהרן פרקו...
נזמי הזהב אשר באוני נשיכם בניכם ובנותיכם והביאו אלי. ואח"כ במעשה כתוב ויתפדקו כל העם את...
נזמי הזהב אשר באונדם משמע באונדם של העם שדם האנשים ולא באוני נשותיהן שלא נחרצו הנשים...
לזה ולפי שבתחילה קבע הש"י בראשי חודש השנה כנדר"ב שבמי ישראל הזכרים והיא המצויה...
הראשונה ביציאת מצרים שני' החדש הזה לכם וגומר ראשון הוא לכם וגומר ר"ל ראשון ל"ב חודש השנה...
אשר אנכי מצוה לכם נדר"ב שכביסם והיו לכם כנדרים וכשחטאו ישראל בעגל והנשים לא רצו לסייע...
לאותו מעשה בנתינת נזמיהם נטל הק"ב קדושת ר"ח מן הזכרים ונתנו לנשותיהם לזכר שלא היו באותו...
החטא (וע"ל סי' תע"ג סעיף א') ואשר שלכך לא אסרה התורה בשם מלאכה מפני שהנשים הם כפופים...
תחת יד בעליהן ואין ספק ביום ליבטל ממלאכתם בלא רשות בעליהם וי"א דמ"מ. מלאכה ככידה נטן...
לחרוץ ולזרוע אסור אף לאנשים ולפינין לה מרכיב נבי דוד שאמר לו יהונתן אשר נסתר' שם ביום המעשה...
ותרום ינתן ביומא רחולא והתם ביום ר"ח היה וקרא לערב ר"ח חיים המעשה אלמא ר"ח לא יום...
המעשה הוא ומעש' מלאכה כבידה משמע ונס הנשים לא נהגו אסור אלא במלאכות שעושות להשתכח...
בהן אבל מלאכות שאין עושות להשתכח בהן כגון לתפור ולתקן כל הבית אין נהגו בו אסור דמעיקרא...
לא קבילו עליהו אלא כן לשנותו מחול ממש אבל לא לאסור בכל מלאכות שאינן עושין להשתכח כמו...
ב"ט דלזה לא קבילו עליהו. (ב)

סימן תי"ח

(א) אשה חמץ חתענין בער'ה טעם כאלו...
טעם ר"ח טעם על חמץ ומה שיש בו חמץ...
הם לזכר ולחיים וכמ"ל ר"ח כשבת חתענין ב"י...
כ' בתקום שאינרים מלאכות ואם חל ביום ח' לעולם...
תקדוה ליום כ' (ב) עין סי' תקע"ט וס"ט תקע"ג

סימן תי"ט

(א) ראשי חתענין קין כמ"ל ר"ח כחול טעם...
חמץ א' יתר לזכר ר"ח וכמ"ל בשבת עינין...
חמץ א' יתר חמץ טעמן לכבוד שבת טע"ג טע"ה...
שתיקת חתענין טעמן ריבון כמ"ל ר"ח וקורין חמץ...
ר"ח חן לטעם ח' סתרה ומה שחמץ (ב"מ) סימן

ת"י דין תענית בר"ח וכו' סעיפים.

א ר"ח אסור בתענית ואסמכה אקרא מראתקש ר"ח למיערים לשמחה דכתיב וכיום שמחתכם ובמיעריכם ובראשי חרשיכם אבל אינו...
היקף נמור לאוסרו בתענית מן התורה כיון שלא אסרה בו התורה מלאכה אינו ב"ט ממש. (א)

ב הילכך אין נהגין תענית בתחלה על הציבור בראשי חרשים וכן בחטכה וכן בפדים ואם התחילו שגורו להתענות כך וכך ימים והתחילו...
בהם קודם ר"ח או חטכה ופודים אפי' יום א' אין מפסיקים אלא נזמין ומתענין ומשלימין בהן.

ג ויחיד שקבל עליו תענית כך וכך ימים ופגע בו ר"ח או שקבל עליו להתענות בר"ח עצמו אם קבלו בלשון קבלת תעני' בעלמא כגון...
שאמר הריני בתענית ולא בלשון הרי עלי שהוא בלשון נדר אינו צריך התרה ואינו צריך להתענות שאין כח בדברי יחיד לכטל האסמכתא...
שסמכו עליה רבנן ונזרו שלא להתענות אבל אם קבלו עליו בלשון הרי עלי שהוא לזון נדר חל על דבר מצוה כמו על דברי הרשות...
אפי"ג שגם נדרו בטל מפני גזירתו מ"מ צריך התרת ת"ח ופיתח לו בחרטה שיאמר לו אלו נתת אל לבך ר"ח כלום היית נזרר והזתר כל הנדר...
הנדר שהזתר מקצתו הזתר כולו.

ד ואם נשבע להתענות כך וכך ימים ואירע בהם ר"ח השבוע' חלה עליו אפי"ג שאין שבועה חלה על דבר מצו' היינו כשנשבע בפ"י לעבור על...
מצוה זו כפרט כגון שאומר בשבועה שאתענה בר"ח אבל כשכוללו עם שאר ימים שאמר אתענה כך וכך ימים רצופים ור"ח כלול בהם...
השבועה חלה מטעם אסור טולל דמינו דחיל על שאר הימ' חיל נמי אר"ח ואפי' אשבת וי"ט כה"ג חילא נמי מה"ט וצריך התרה ופתח חרטה...
ואם נשבע בפירוש להתענות בר"ח לוקח איתו משום שבועת שוא ואין צריך להתענות אפי"ג דמן התורה מותר להתענות חכמים עשו חזוק...
לדבריהם שלא תחול שבועתו והי' ילקה עליה דהואיל ואסמכה אקרא הוה כמו דאורייתא ואפי"ג דנבי כולל אמרי' דלא עשו חזוק היינו משום...
דגם בשבת וי"ט צריך להתענות ככולל ולא אתו ללזולי בר"ח יותר משבת וי"ט אבל במפרש כיון דבשבת וי"ט אין צריך להתענות שאין...
השבועה חלה על דבר מצוה אלא לוקח ואינו מתענה החזיקו דבריהם ג"כ בר"ח להיות כמו י"ט ושבת דלא לית' ללזולי כך נ"ל טעמא וי"א...
שצריך להתענות דהואיל ואינו אסור דאורייתא השבועה חלה עליו.

ה המתענת בר"ח חטכה ופודים תענית חלום צריך למיתב תעני' לתעניתו כמו בשבת וי"ט מפני שחילל קדושתם. (ב)

ת"י מצות סעודת ר"ח וביסעוף אחר.

ת"י

א ומצוה להרבות בסעודת ר"ח כמו במעור שסמכותו גם כן על ההיקף שאמרנו למעלה סימן תי"ז דאיתקש ר"ח למיערים לשמחה בפסיק דביום...
שמחתכם ובמיעריכם ונ"י. (א)

ת"י דין נשים המקנינות בר"ח וכו' סעיפים.

א נשם שאסור בתעני' מהיקשא דלעיל כך אפי"ג בהספד מזה הטעם בעצמו מיהו הנשי' מעות שכולן אמרות כאח' ומטעמי' שמכרת כף...
אל כף אבל לא מקוננת שתהא אחת אומר' ואחר' עונת אחריה שזו עיקר ההספד ואין לעשותו בר"ח שהוא כמו י"ט ואחד שנקבר...
המת גם לא מענית ולא מטפחת אין נהגין לזמ' צדוק הדין וקדיש שלא להדגיל ההספד אבל מברין את האבל ות"ח מותר להספידו בר"ח בפניו

ת"י קדימת ובראשי חרשיכם וכו' סעיף אחד.

א נהגין לברך ר"ח בכל שבת שלפני ר"ח כדי לפרסם ולהודיע לכל העם שידעו באיזה יום יהיה ר"ח ואימרים מי שעש' ניסים כי רק בשבת...
שלפני ר"ח אין מברכין החודש משום דכתיב בנסה ליום חגנו דמידי בר"ה כלומר שהוא אותו חג מנוס' ולא יפרסמוהו כמו שכתבתי מעמא...
בהלכות ר"ה להעלימו מן השמן שלא יקטרנו עליו אבל אין לומר שהטעם הוא משום זכר לקידוש החדש שאין מקדשין החדש קודם יום ר"ח...
שאמר שקדשהו הרי הוא ר"ח ותקנו לומר זה הלשון מי שעשה ניסים וכו' לפי שמצות ר"ח היא המצוה הראשונה מיד שגאלו מצדדים לכך...
מתשללן על תגאלי' בכל פעם שקבעין ר"ח וי"א הטעם לפי שבזמן המקדש היו מקדשין על פי הראייה ומתפללן שיקבץ נדחיו ותחזור לקדש ע"פ...
הראייה ת"ל שזה אינו שהרי מצינו שגם בזמן התנאים שאח' התורכין היו מקדשין ע"פ הראייה. ע"כ הטעם הראשון נ"ל עיקר ער"ח אין נפלגין...
במנחה מפני שהוא סמוך לקדושת היום ואימרים קדיש שלם מיד על תפלת מנחה ונודעין לומר פרשת ובר"ח בר"ח בשחרית כן התקבנות של...
שחרית מיד אחר פרשת התמיד בר"ח.

ערבית

ת"י סדר התפלה בר"ח וכו' סעיפים.

סימן תכ"ב

(א) בלוינו מקום שזכר שזעזע חזר וענין ת"ש
 ט"ז (ב) דוקא שלא התפלל תוסף ענין אבל
 אם התפלל תוסף לז' יחזור להתפלל שחרית כיון שזכר
 הכיר תוסף התאורע (כ"ג) (ג) אף דרמ"א כסא
 בני בסתם ת"מ הא הכ"מ ולי"פ' הפלת השחר
 הסכימו שצריך לחזור וזה נראה דעת הלבוש וע"ד
 ונראה שם הדיו בהפלת שבת וי"ט (ד) ע"ל סי'
 קר"ו חיינים אלו ואם יחד ששם טיול למחור על
 הפלת הש"ץ ע"פ סוף סי' קר"ח (ה) על ויניס אלו
 בלתי לעיל סי' ק"ח ואם שם בכל ר"ח להתפלל
 ערבית ומסליס מסריית וזכה להזכיר י"ז וכן ה"מ
 ד"ס ב' ימים ר"ח ושנה מנחה ב"ח ומסליס כליל
 שנה להזכיר פסק בל"ג ימ"ל (ו) רמ"א כתב וי"ח
 וכשה' קורא אומר לשנים שמתירו ע"ש ולזו הי
 טריים ונכחו בו נהדו ולא בל"ג ובלבוש המעטו
 לז' נראה דלא ח"ו תלויין סני' א"ל' להטריס אחרית'
 וכמו נכללו לעטוב לאחריו עם הזכור אף קודם
 שהתפלל (ז) ע"פ סי' ק"ל"א בדיו הלל בבית אבל (ח)
 תשע"ב דבימי' שאין קורין בדל"ג חזר לראש כשספק
 מתחיל אונס וכן מסקו אחרונים .
 סימן

א ערבית ושחרית ומנחה מתפללין ברכות ק"ש וכן הפלת י"ח כמו בשאר הימים אלא שאומר יעלה ויבא
 בצה קידם ותחונה ואם לא אמר בערבית אין מחזירין אותו . (וע"ל סי' רצ"ד סעיף ד' וה') (א)
 בן שרי"ח יום אחד בין שהוא ב' ימים מפני שאין מקדשין את החודש בלילה ואע"פ שבתחלה אימרים
 איתו בערבית היינו קודם שאמר הברכות שהם חובת היום לא היו יעלה ויבא הפסוק תוך הברכות כיון
 שהוא מענין המאורע אבל אם היה מחזיר בשבילו היו חזרת הברכה משום ר"ח וכיון שאין מקדשין החודש
 בלילה היו ברכתו לבטלה , אבל שחרית (ב) ומנחה אם לא אמרו מחזירין אותו ואם זכר קודם שהתחיל
 מודים אע"פ שאמר הברכה של רצה אומרו במקום שזכר כיון שלא התחיל ברכה אחרת היו כנז תוך
 הברכה ואם לא הזכיר ע"י אחר שהתחיל מודים קידם שהיטלים תפלתו חזר לרצה דשלוש אחרונות חשיבות
 כאחת ואפילו השלים כל ה"ח ברכות אלא שעדיין לא עקר רגליו כגון שהוא באלקי נצור אינו חזר
 אלא לרצה שעדיין בתפיל' עומד אבל אם לא זכר עד שעקר רגליו חזר לראש התפילה ואם הוא מסופק
 אם אמרו אם לא צריך לחזור החזקה מה שיהיה למוד הוא מזכיר ובודאי לא אמרו כיון שאינו רגיל לא צריך
 כל החדש , וי"א (ג) שאין צריך לחזור מספק דכיון שרגליו בו בכל ר"ח ועדיין לא כלו ל' יום שאמרו
 אמרינן כיון שירע שהוא ר"ח אלא שמשפיקא אמרו אם לא תלעין לומר שאמרו כהרגלו בכל ר"ח ,
 ולמ"ד שחזר בשם שיחיד חזר כך הש"ץ נמי חזר חזן משחרית שאין (ד) הש"ץ צריך לחזור בשחרית
 שמפני טורח ציבור הקילו עליו לסמוך על תפלת מוסף כיון שהוא מיד אחר זאת התפילה , שכן ולא
 התפלל מנחה ביום שלפני ר"ח מתפלל ערבית שתיים וכיזכיר יעלה ויבא בראשונה ולא בשנייה
 שהשנייה לשם תשלומים לעולם והראשונה לחובה שהוא תדיר ותדיר קודם ואם הזכיר בשנייה ולא בראשונה
 שנייה עלתה לו וראשונה לא עלתה לו וצריך לחזור ולהתפלל לתשלומין בלא הזכרת יעלה ויבא ואם
 הזכיר בשניה או לא הזכיר בשום אחד מהם יצא שאם הזכיר בשניה שפיר עבד דהא עכשיו ר"ח הוא
 ואם לא הזכיר בשום אחד נמי יצא דהא אותו שהוא לשם תשלומין לאו ר"ח הוא ואין צריך להזכיר והשני הוא משום ערבית וכבר אמרנו
 דתפילת ערבית אין צריך לחזור , שכן ולא התפלל מנחה בר"ח יתפלל ערבית שתיים בלא הזכיר' דהא עכשיו לאו ר"ח הוא ואם התפלל
 מנחה ושכח ולא אמר יעלה ויבא ולא זכר עד שעבר זמן מנחה י"א שצריך להתפלל ערבית שתיים בלא הזכרה שכן שלא יצא ה"י כאלו
 לא התפלל כלל , וי"א שאין צריך לחזור להתפלל ערבית שתיים שהרי לא יחדש עכשיו שום דבר כמה ש"א התפלל כבר שדרי כבר יצא
 ר"ח ואין צריך להזכיר של ר"ח בערבית הילכך כיון שהדבר מוכרע טוב ונכון שיתפלל ערבית שתיים אבל לא יתפלל את השנייה בתורת
 תשלומין אלא בתורת גרבה אולי לא יצא ואין צריך לחז' בה דבר דכיון שמתפלל אתם מספק אין לך חידוש גדול כזה , (ה)

ב אין חייבין לקרות הלל אלא ביים דאיכרי מועד דהיינו חג ואיכרי קדש ר"ל דכתיב ביה מקרא קדש לענין עשיית מלאכה שנאמר השה
 יהיה לכם כליל התקדש חג ואול' לילה המקודש לחג טעון שירה ושאיין מקדש לחג אין טעון שירה לפיכך אין קורין הלל בשבת של
 כל השנה דאע"ג שהוא מקודש לא איכרי מועד , וגם בר"ח אע"ג דאיכרי מועד לא איכרי קדש לענין עשיית מלאכה ואין חייבין לקרות הלל
 שהוא השיר סכל מקום מבח מנהג קדמונים נוהגין לקרות הלל בין ציבור בין (ו) יחיד ולכך עליו תחלה וסוף מתחלה כמרכיב לקרות הלל ,
 ולכסף יהללך ומצא להם סמן לקרות הלל בר"ח מפני שרמזוהו דוד בתהילים במזמור הללויה הללו אל בקדשו שאמר י"ב פעמים הללו כנגד
 י"ב חרשים ולפיכך אנו כופלים כל הנשמה תהלה יה משום שנה מעוברת שיש בה י"ג חרשים אבל אין נזכרין אותו אלא קורין אותו בדילוג
 שמתחילין הללויה וקורין עד חלמיש למענינו מים ומרגלין לא לנו ומתחילין י"ז זכרנו וקורין עד ואמרנו נברך יה מעתה ועד עולם הללויה ,
 ומדלגין אהבתי עד כל האדם כוזב ומתחילין מה אשיב עד הודו ועד כאן קורין כל הציבור ביחד ואחר כך מתחיל הש"ץ לברו הודו מפני
 שהוא פסוק של שבח ביותר ואומר החזן לקהל שידרו לוי' על כל חכדיו שעושה עמנו ועונין הקהל אחריו ואח"כ אומר החזן ואמר נא ועונין הקהל
 אחריו הודו וכן יאמרו נא בית אהרן ועונין הקהל הודו וכן יאמרו נא יראי יי' ועונין הקהל אחריו הודו מפני שנו' שבח והודיה על חסדי
 הש"י ואח"כ מתחילים הקהל יחד מן המצר ,

ג ובפלין פסקי אודך ואבן מאסו ומאת יי' וזה היום וטעם כפלותם צריך פירוש אודך ע"פ בפרק ע"פ ומתחיל החזן אבא יי' הושיעה נא ועונין
 הקהל אחריו וכן באבא יי' הצליחה נא ואע"פ שהוא פסק א' חולקין אותו מפני שאמרהו שני בני אדם חציו אמרו דוד וחציו אמרו אחי
 כראיתא בפרק ערכי פסחים ע"ש ואחר כך מתחילין הציבור ביחד ברוך הבא וכפלין אותו וכן אל יי' ויאר לנו וכן אלי אתה וכן הודו כולם כופלים עד
 שיהיו הפסוקים שנופלים יי' פסוקים וכל זה אינו אלא מנהג בעלמא ועיקר טעמא הוא ליפות הקריאה ולרגיל' שבח הש"י ולהודו בשיר על רוב
 חסדיו אשר עשה ועושה עמנו לכן לא אאריך בטעמים ועוד טעם אחר שמדגין בהלל בר"ח משום דר"ח הוא יום סליח' וכפרה לכפר על
 התענית משום אסברה שהיה רגיל ליפול עליהם וקרבו ר"ח מכפר עליהם וכיון שהוא י"ב וסליחה היו כמו ר"ה וי"ה שהם ימי הרין ואין אומרים
 שירה גמורה , (ז)

ד וכיון שאין קורין אתה אלא ברילוג אין חמור לענין הפסק כק"ש כמו שהוא הדין כשנומרין אותו שדינו כק"ש וע"ל סי' תפ"ח סעיף א'
 אבל בר"ח שקורין אותו ברילוג אינו כן אף באמצע שואל בשלום אדם נכבד שצריך לנהוג בו כבוד ומשיב שלום לכל אדם אבל בענין
 אחר לא יפסיק ,

ה ואם הפסיק ושהה אפי' שהה בו כדי לנמד את כולה ואפי' שהה מחמת אונס שעכטוהו מלקרות אין צריך לחזור לראש כיון שקורין אותו
 ברילוג (ח) קרא וטעה ואינו יודע היכן טעה יחזור לראש הפרק ודוקא שאינו יודע היכן טעה אבל אם זכר שאמר כל הפרק ודילג
 פסוק אחד יחזור לאותו פסוק ויקרא משם ואילך ,

ו ולא יקרא הלל למפרע והקרא למפרע לא יצא וסמכיה אקרא ממזרח שמש עד מבוא מהולל שם יי' כלומר כמו שהשמש הולך כסדרה
 ממזרח למערב ואינה הילכת למפרע כן תהיה הלול השם יתברך כסדר ולא למפרע , (וע"ל סימן ס"ד סעיף א' ובסימן תר"צ סעיף ו' ח'
 ומצית קריאת ההלל מעומד שכן כתוב בו הללו עבדי יי' וכתיב כל עבדי יי' העומדים בבית יי' חוץ מליל פסח שקורין אותו בישיבה מפני
 שאין קורין אותו כתיקונו שחולקין אותו לשנים ועוד שהוא בהסמכה ודרך חירות לא הצריכטו לעמוד ,

תבג סדר קריאת התורה בר"ח וכו' ד' סעיפים .

א אומר ש"ן קדיש שלם ותתקבל על תפלת י"ח ומוציאין ס"ת וקורין ד' גברי אין פותחין כהן ואין מוסיפין עליה' ואין מפתירין בנביא
 וטעמא שאין פותחין מהן הוא לומר שהוא עדיף מב' וה' של חול שקורין כהן ג' כנגד כדנים ליום וישראלים ואין מוסיפין עליהם לומר
 שאין קדושתו בקדושת י"ט שאין קוראין אלא ה' ומה שקורין ב"ט ה' לומר שהוא קדוש יותר מר"ח וכן ב"ה קורין ששה לומר שהוא קדוש
 יותר מ' ע"י י"ט ובשבת קורין ו' לומר שקדושתו יותר מכולם שהוא ראש לכל המועדות וזוהו סקילה מש"כ בשאר מועדות ובהאי טעמא נ"ל
 באותן המקומות שנוהגין לקרות בשבת יותר מ' כשחל י"ט בשבת יש להם ג"כ לקרות יותר כמו מנדגם בשאר שבתות השנה ולא יפה עושין
 שאין קורין יותר מ' דאזו בשביל שיש בו שתי קדושות קדושת שבת וקדושת י"ט ונריוהו מקדושתו של שאר שבתות השנ' שנוהגין לקרות
 יותר כפי מנהגם ועוד טעם אחר שאין קורין בר"ח אלא ד' משום טורח ציבור מפני שאין בטלים כולם ממלאכתם אלא הנשי' לפיכך לא התירו
 עליהם יותר והוא הטעם ג"כ שאין מפתירין בנביא מ"מ כיון שהנשי' בטלים ממלאכתן הוסיפו חד גבר' ,

ב וקורין כפ' פנחס פרשת תמיד ופרש' וביום השבת ופר' ובראשי חרשיכם ומה שקורין פר' קרבן של שבת בר"ח מפני שע"כ צריכין לקרות
 יותר מפרשת ר"ח כדי לקרות ד' גברי ואין בפרש ר"ח אלא ה' פסוקים ואנו צריכין ג' פסוקים לכל גברא וכיון שצריכין להוסיף מוסיפין
 פרשת התמיד שהיא כתובה לפניה סמוך לה ושיבא בכל יום ולא פר' ובחדש הראשון הבתוכה לאחריה שאינה שיבא אלא לפסח וכיון שקורין
 פרשת התמיד לפרשת ר"ח צריכין ג"כ לקרות פרשת שבת שהיא בנתיים שאין מדלגין בתורה בחד גברא כדלעיל סי' קמ"ד ובקריאת הפרשה
 חול פירוש כהן קרא ג' פסוקים שהם ידבר צו ואמרת ולי חזר וקרא ואמדת זה פירוש הולג שדלג לאחריה וקרא עוד שתי פסוקים את הכבש
 ועשירית האי"ף וישראל קרא עלת התמיד עד ובראשי חרשיכם ורביעי קרא ובראשי חרשיכם מלו עד סוף והצרכו לעשות כן מפני שצריכין
 לקרות ד' גברי ופרשיות אלו אין כפ"צו אינו אלא ח' פסוקים וכפ' וביום השבת כ' פסוקים וכפ' ובראשי חרשיכם ה' פסוקים שהרי אין פותחין
 לאחד מ' פסוקים כדלעיל סימן קל"ז א"כ לא ישארו בפרשה אלא ב' פסוקים ואין משידין בפרשה פחות מ' פסוקים משום היוצאים כדלעיל סימן
 קל"ח ואם יקרא פרשה צו טלה בשנים ישאר עדין ד' פסוקים לקרות כהן ב' אנשים א"א לחלקם שאם יקרא אחד פרשת וביום
 חשבת שהוא ב' פסוקים ופסקין אחר או שנים מפרשת ובראשי חרשיכם אין מתחילין כפ' פחות מ' פסוקים משום הגנבים כדלעיל סימן
 קל"ח

ק"ח ואם יקרא פרשת ובוים השבת ונ' פסיקים מפרשת ובראשי חרשיכם לא ישארו אלא שני פסיקים לרביעי שהרי אין בפרשה זו אלא ה' פסיקים ואין קורין לגברא פחות מנ' פסיקים ואין לומר נדלג לרביעי פסיק לאחריו דהא מכל מקום יש כאן חשיש משיח היוצאין כדלעיל סימן קל"ח ומפני כך צריכין לקרות ג' בפרשת צו ואף על פי שאין בה אלא ח' פסיקים כשדולג המאצעי פסוק אחד הו' להו ט' וקורא השלישי הג' פסיקים האחרונים של פ' צו פרשת ובוים השבת כילה כדי שיקרא הרביעי שהוא בא לתוספת קדושת היום פרשת ובראשי חרשיכם כולה כבודו שהיא ג"כ עניינא דיומא ומה שדורג וחוזר וקורא הלוי בקריאתו של כהן ואינו רוכז הישראל בקריאת הלוי שהוא אחריו בפרשה מפני שזהו יותר טוב שהרי (א) הטעם שאין מושיירין בפרשה בפחות מנ' פסיקים היא מפני היוצאים שיוסברו שלא יקראו לזה שקורין אחר יציאתם אלא ב' פסיקים הלכך אם יקרא עם הלוי עד שישארו פחות מנ' פסיקים מפרשה יש כאן חשיש היוצאין ואין לה' שם בחיוב מי שיאמר להם שירדלו לשלישי לקרא עוד פסיק האחריו אבל כשידלגו כלוי וחוזרו לקרות פסוק ממה שקרא רבין אין כאן אלא חשיש הנכנסים שיסברו שלא קראו עם הכהן רק ב' פסיקים ואותם יש להם תקנה שישאלו לאותם שהיו שם ויאמרו להם שדולגין דמאן דעיל שילי שיל *

ג"כ אר קשה למה ל' להג' כללי כד' י"ג כלו חקון אחר בלא חילוק דמינו שיקראו שם פדאשנים פרשת זו וקרא השלישי פרשת ובוים השבת ופסוק אחד זה כגון מפרשת ובראשי חרשיכם שאז תשוב הינאל לכה ליהושע האפי' דכ"ג ויו תשייר פרשת ובוים השבת שאז מינא אלא כ' פסיקים הזכיר תפלה ליעל ס' ק"ח שחזר לשיר פד' ל' י"ג רק כ' פסיקים ולפסוק עם ותוסס הנכנסים נמי לילך דתאן דעיל כילוי שיל וחזר י"ג שיתר טוב הוא הדין עליו תפלה בפרשה כס' חובת היום למס דהואיל ואפשר לתקן תנין בקראים ע"י הינו אחר לא רע לתקן הפרשה כ"כ)

סימן תכ"ג
(א) ולי נראה דאם חוג האמנותי לכה למהט רק להנכנסין אכל אם היה חוג הג' איכה למהט לינאס כנעז קריאת לוי תשייר ב' פסיקים ונגנבים בתחלת קריאת ג' יסברו לחד תתרי קתלי לא קרא חלל ב' פסיקים דלא לא תשחיר להם רק ה' פסיקים .

סימן תכ"ד
(א) ואם תמד סעודה בליה עמך ר"ס עיין ת"ש ס' ק"ח .

סימן תכ"ה
(א) ונ"ס שחזרו ודימי הפטורות על כ"ג במקושו (ב) ואם לא תסס אלא תקדש הבגת ינאל (כ"ג) .

סימן

ובי תימא א"כ בכל שבתים נמי נעביר הני לקרות פרשת ובוים השבת לפי טעם הראשון שנתבאר סימן רפ"ג רמזשם שיש בו ב' פסיקים אין קורין אותו ניקרו פ' ובוים השבת אע"פ שאין לה אלא אלא ב' פסיקים ונוסף עמה פרשת התמיד השייכות בכל יום י"ל דמ"מ כיון שאין עיקר הפרשה אלא ב' פסיקים ואנו צריכין ג' פסיקים לחד גברא אין כאן תקנה שאם נקרא לחד גברא ג' פסיקים כפ' התמיד וב' פסיקים פ' היום ה"ל הטפל יותר על העיקר מש"כ בר"ח דהא לפחות לחד גברא ישנ' פסיקים ויותר בפרשת היום .

ג ואומר חזי קדיש על הקריאה ומחזיר ס"ת למקומו ואומר אשרי ובה לצין וסדר קדישה וא"א למנצח יענך ה' ביום צרה דלאו יום צרה הוא אלא יום שמחה ועומדים להתפלל תפלת מוסף אבות ונברות וקדושת השם ראשי חרשים וחיותם בא"י מקדש ישראל וראשי חרשים ואין זה חיותם בשמים דה"ל מקדש ישראל וישראל מקדשין ר"ח וכן פירוש מקדש ישראל והזמנים דכל המועדים וכן בברכת המזון על הארץ ועל המזון פי' על הארץ שמציאה המזון ואומר ג' אחרונות ומחזיר ש"ן התפלה וא"א נעריצך אלא נקדש כיון שאינו י"ט נמוך ונל' לפי שדרך להתפלל בראש חרש תפלת מוסף בבקר קודם ג' שעית על היום ואין לומר עדין כבודו מלא עולם כי כג' ראשונות הוא יושב ומתבודד ועוסק בתורה ויבטיחה הוא יושב ודן את כל השולם כדאי' פ"ק דעכו"כ ושייך לומר כבודו מלא עולם וזהו דוקא בשבתות וי"ט שמתפללים המוספים אחר ג' שעית על היום אומרים אהו אבל בר"ח שמתפללין מוסף בבוקר קדים ג' שעות אין שייך לומר אותו . וגם נ"ל שא"א שמע ישראל ולא אני ה" אלקיכם במוספי ר"ח כנ"ו בשבת וי"ט שלא תקגורו בשבת אלא לומר הנם המפורסם שעם אחת גור ויגדר מלך פרס שמד על ישראל שלא לקרות ק"ש ותקנו שיהיה הש"ן אומרה בהבלעה בעמידה בכל תפלת שחרית בין בחול בין בשבת והעם יענו אחריו כדי לצאת ירוי חובת ק"ש ובקשי רחמים ובה תנין ובלע ויגדר בבית משכבו ובטלו הגזירה וכשנתבטל השמד בטלו לומר כן בכל התפלות וקבעו לאמרה בתפלת מוסף מפני ב' דברים האחד מפני שאין בתפלת מוסף ק"ש והשני כדי שיתפרס' הגמילות והלודות לש"י על ביטול השמד ולפיכך לא תקבצו בר"ח שאין שם כ"כ רוב עם כב"ה כנ"ו בשבת וי"ט ולכא פרסומי ניסא כ"כ .

ד נהני לחלוק תפילין כשהיוצאים להתפלל מוסף שנתפלת מוסף הוא במקום קרבן מוסף ובעת הקרבת המוסף הוא כמו י"ט ממש וא"צ אות ול"ג לחלוק התפילין בעת קריאת הס'ת קודם שקוראין ובראשי חרשיכם דלא גרע מוסף קריאת הס'ת ממוסף דתפלה ג' ל .

תכ"ד

דין הוברת יעלה ויבא וברכת רמזון וכו' סעף אחד .

א מזכירין יע"י בבה"מ ואומרי ככונה יקראים דיעלה ויבא הוא תפלה ותחנינים וכן ברכת בנה ירושלים הוא נמי תפלה ושייכים להדרי ואם לא אמרה אם נזכר קודם שהתחיל הטוב והמטיב אע"פ שאמר ברכת בנה ירושלים אומר ברוך שנתן ראשי חרשים לעמו ישראל לזכרון ואם התחיל ברכת הטוב והמטיב וכו' ש שאם נזכר כל הברכה שאין מחזירין אותו כיון שאין האכילה מצוה מן התורה א"כ אין בה"מ חובת היום כמו בשבת דלא סגי דלא אכיל לכך כיון שכירך בה"מ על אכילתו אין לו לחזור מחמת ר"ח ואע"ג דאסור להתענו' בדלעיל ס' ת"כ ס"מ אי בעי לא אכיל פת שחייבנו בבה"מ . (א)

תכה

דיני ר"ח שחל להיות בשבת : וכו' ר' סעפים .

א ר"ח שחל להיות בשבת ערביה שחרית ומנחה מתפלל שבע כמו בשאר שבתות ואומר יעלה ויבא בעבודה ואינו ימזכיר של שבת ביעלה ויבא שכבר הזכיר ברביעית וכן בכלת המזון אומר יעלה ויבא מזד אחד רצה ואינו מזכיר בו של שבת שכבר הזכירו ברצה ואם לא אמר יעלה ויבא בין בתפלה בין בברכת המזון היו דין חזרתו כמו בר"ח בחול כמו שנתבאר ס' תכ"ב בשחרית אומרים יצד אילת השחר ואפ"ן אביר הנביר וזלת אמנותך שמדברים מעניין ר"ח ואומרים דלל כמו בר"ח שבחול .

ב ומציאין ב' ספרים וקורין בראשונה ז' בסדר היום ואחר גמר הסדרה מניחין הס'ת השנייה אצלה ואומר חזי קדיש על שתיהן ובשנייה קרא כפטייר ובוים השבת ובראשי חרשיכם אע"פ שבשאר שבתות השנה אין קורין פרשת ובוים השבת היינו משום שאין בה אלא ב' פסיקים ואין קורא בתורה פחות מנ' פסיקים כמו שנתבאר למעלה אבל בר"ח ושבת הואיל וקורין ובראשי חרשיכם קורין זאת עמה שהוא סמוכה לה ומפטייר בנביא בישעיה השמים כסאי שיש בה ענין ר"ח שנאמר בה מידו חדש בחדשו ואפי' ר"ח אלול שחל להיות בשבת מפטיירין השמים כסאי ולא ענייה סעודה אע"ג שהיא משבע הפטורות דנחמתא מפני דהשמים כסאי יש בה תרתי שיש בה ענין ר"ח ויש"בה ענין נחמות ירושלים שמחיו אה ירושלים ונילו בה וגו' וגם ענייה סעודה יש לה תשלומין בפרשת כי תצא שאומרים אתה עם הפטרת דני יקרה שהיא ממיכה לה בנביא כמו שיתבאר בע"ה בס' תקפ"א אבל ר"ח אב שחל בשבת כפטיירין שכעו דעדין פורענות ונחמות לא תיעו וי"א שאם בר"ח אב יש להפטייר השמים כסאי ופיק חזי מאי עמא דבר ואם אירע ר"ח בר' פרשיות מפטיירין בשל פ' מן הד' פרשיות כמו שיתבאר לקמן ס' תרפ"ה ואין מזכירין של ר"ח בברכת הפטרה בר"ח משום שאלמלא שבת לא מפטיירין בר"ח כלל : (וע"ל ס' תכ"ג סעף א') וכיון שעיקר הפטרה בא בשביל שבת ולא בשביל ר"ח בטלה קדושת ר"ח נבי קדושת שבת שלא לחזירו כלל בדבר שבא בשביל שבת כיון דלא היו תוספת קדושה ולא דמי למנחה של י"ב שחל להיות בשבת שאע"ג שאלמלא י"ב אין נביא במנחה בשבת אפ"ה מפטיירין של שבת בהפטרה היינו משום דבשבת יש תוספת קדושה על קדושת י"ב ולא בטל שבת לגבי י"ב (וע"ל בסיומן תרכ"ב) :

ג ור"ח שחל להיות באחד בשבת מפטיירין בשבת שלפניו ויאמר לו יהנתן מחר חדש ואין מחר חדש דוחה ענייה סעודה (א) וב"ש הד"י פרשיות ובש"ח שני ימים שבת ויום ראשון אין מפטיירין מחר חדש אלא השמים כסאי אע"ג שמונין חדש הבא מיום שני שהוא יום ראשון של מחר מ"מ אין מפטיירין מחר חדש אלא השמים כסאי שלא יזלו בו ביום ראשון של ר"ח מידו י"א ג"כ פסוק ראשון ופסוק אחרון דמחר חדש בעל פה לזכר שמחר ג"כ הוא ר"ח ואין אומרים אותם פסיקים בפנים משום שאין מדלגין מנביא לנביא :

ד מוסף של שבת ור"ח אומר אבות ונברות וקדושת השם ואומר אתה יצרתה וכולל בה של שבת ושל ר"ח ואומר את מיספי ט' זה קרבן שבת וקרבן ר"ח כאמר ובראשי חרשיכם ישמחו אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתינו וחרש עלינו וכו' וחיותם בא"י מקדש השבת וישראל (ב) וראשי חרשים . ואין לתמוה היאך חותם בג' הדרי כבר אמרנו שאין לתמוה אפי' בשתים שאין לעשות המצות חבילות מפני שגריאה שהם עליו למשא ולכר כולם יחד ואדרבה ראי ונכון לברך ולשבח על כל אחת בפני עצמה שאין כאן חבילות כי הבל קדושה אחת היא והכי פי' בא"י מקדש השבת כלומר השבת מקדש ועומד מפיו י"ת ואין ישראל צריכין לקדשו כי כל יום ז' מקדש מעצמו ועיי' שהוא י"ת מקדש השבת קדש את ישראל דכתיב אתה היא בני וביניכם לדעת כי אני י"י מקדשכם הרי שעי' אות השבת ישראל הם מקדשים ואח"כ אימר וראשי חרשים כלומר ועיי' ישראל הוא מקדש את הראשי חרשים שהרי ב"ר צריכין לקדש החורש ואינם מקדשים מעצמן אלא הב"ד מקדשין אותם לקובעם ביום הנראה להם ואפי' מטעין ואפי' מזידים כו' וכן הפי' במועדים שאומרים מקדש השבת וישראל והזמנים כי קדש הזמנים תלי בקדושת ראשי חרשים באחד לחודש ב"י לחודש בט"ו לחודש .

היו מרכו החמה ומרכו הלכנה הולכים במעגל א' והעמידו כל החשבון על מהלך הזה אע"פ שבאמתות מהלכתם הוא ע"ד אחד מ"מ הם בעומק חכמתם וברוח בינתם דגיו ומסרו לנו החשבון השהיה זה כי אין כל אדם יכול לעמוד על החשבון הרק האמתי ותקנתו בדחיו שלפעמים נדחה ר"ח מיום הולדו אע"פ שמן הרק היה לעשותו ביום הולדו עצמו שלכך נקרא ר"ח כלומר ביום התחדשו מ"מ כיון שהיא דבר שאין יכולין למסרו לכל אדם ברקוקו האמתי שאין כל אדם יכול להבינו על כוריו הניחוהו על השהיה ואם לפעמים ירע או יוסף מהלכו האמתי אפשר לנו לתקן בקביעות ודחיות שמסרו לנו ויש כח ביד חכמי לעשות זה כי זה מסרו הקב"ה ביד חכמינו ז"ל לקבוע ר"ח ומועדים לפי חכמתם ורוח בינתם שכן כתוב בתורה אלה מועדי יי אשר תקראו אותם וכתוב אתם בלא וי"ו ודשי' אשר תקראו אתם כלומר אמר הקב"ה כל מה שתקראו לפי חכמתכם הרני מסכים על ירכם אף על פי שנתנו טעמים אחרים על ר' דחיות שיתבארו למטה כל הטעמי' אינם אלא להעלים ולהפליג עניין סוד העיבור והם טעפים לטעם הזה שגילתי לך לשכך אזני השומעים שלא יבאו לחלוק עליהם ואל תטעה לומר באמרי שלא נתנו הטעמים הנזכרים בגמרא וכמו שיתבארו לפנינו אלא כדי להעלים ולהפליג עניין סוד העיבור כ"י ותאמר שאין אותם הטעמים אמתיים חלילה חלילה אלא רצוני לומר שחכמינו ז"ל כשראו בחכמתם שיכולו לתקן המהלך האמתי ע"י דחיות ר"ח מיום הולדו סמנו על אותם הטעמים לבחור באלו הד' דחיות שיתבארו מפני אותם הטעמים ולא בחור בדחיות ימים אחרים אבל לעולם עיקר טעם הדחיות אינו אלא מפני תקנת המהלך השהיה האמתי כדי שיבא ע"כ לקבוע המועדים בוכנם האמתיים על פי התורה כי חלילה לנו לחשוך חכמינו ז"ל שישבינו לדחות ימי המועדים ותקיעת ר"ה ואיסור אכילה ב"ה ונמילת לולב וסוכה שרם מן התורה באותן הימים ממש ונדרה אותם ליום אחר מן הטעמים החלשים הללו מתיא וירקא כ"י אם לא שסמנו על החשבון האמתי וראו בחכמתם שבאלו השנים ראוי לדחות מיום הולדו ע"פ החשבון שלנו לומר האיל ואידחי אידחי וקבעוהו בימים שהיה נראה להם שהוא ראוי ונכון לקבוע בו מן הטעמים הנזכרים בנבואה כי כן ניתן הדורות ביום ז"ל אתם אפילו מוטעים אתם אפילו שונגין אתם אפילו מוזרים ונ"ל שזה הוא הטעם כ"י שקראו סוד העיבור כי הוא סוד שאינו מסוד לכל אלא לראי יי' ולהשבי שמו לכן אכתוב החשבון על דרך העור בעין גם לצייר לך ציור מה בסוד העיבור הזה ואף אם לא תרד לעומק התבונה תבין שכל הבנה ציורית מה עדי יערה רוח ממרום ומלאה הארץ רעה את יי' ועמד דע כי מרנע שתתחבר הלבנה פ"א עם החמה עד שתחזור ותתחבר עמה פע"ש הוא כ"ט ימים י"ב שעות תש"צ חלקים שתת'רף מהם שעה ואילו לא היה אלא כ"ח ימים היו כל המולדות בנקודה אחת שהם כליו בו' וחדיו לעולם לתחלת הנקודה כנון אם היה המולד הא' דרך הנמשל ביום א' ג' שעות היו כן כל המולדות בנקודה זו ומפני שהוא כ"ט י"ב תש"צ נמשך כל מולד אחר חבירו יום א' י"ב שעות ותש"צ חלקים נגון שאם הראשון ביום א' ג' שעות השני ביום ב' ט"ז שעות ותש"צ חלקים וכן לעולם כי דב"ח ימים הולכים כר"י שבעות שלימות הלכך כל הידע מולד חדש א' ורצה לידע מולד של חדש הבא אחריו יתן עליו אי"ב תש"צ ויחברו עם הראשון ובמקום שיכלה חשבונו שם הוא המולד וכיון שיתרן חודש אחד על השביעיות היא אי"ב תש"צ אם כן יתרון לשנה פשוטה שהוא י"ב חדשים יתרום י"ב פעמים אי"ב תש"צ ובשתחברם יחד ותסיר מהם השביעיות שהם שבעות שלימות ישאר ר"ח תת"ע ולמעוברת שהוא י"ג חדשים ישאר ה' כ"א תק"פס הילכך מי שידע מולד של ר"ה אחר ורצה לידע מולד של ר"ה של ר"ה תת"ע ויצא לך מולד היא שנה פשוטה יתן על המולד של ר"ה זה ר"ח תת"ע ויצא לך מולד של ר"ה שלאחריו ואם היא מעוברת יתן עליו ה"כא תק"פס דע שהח"ל קראו ל"ט שנים מחזור קצן ללבג' כמו שתרע טעמם אח"ז ובי"ט שני"ש י"ב פשוט וי"ז מעוברתם אילו נ"ו ח"י"א י"ד י"ז י"ט ובשתחבר י"ב פעמים ר"ח תת"ע ח' פעמים ה' כ"א תק"פס ותסיר השביעיות ישאר כ"י תק"צ"ה לפיכך הידע מולד של ר"ה זה של המחזור ורצה לידע מולד של ר"ה של ראש המחזור הבא אחריו יתן על מולד זה ב"ו תק"צ"ה שהוא י"ב פעמים ר"ח תת"ע ח' פעמים ה' כ"א תק"פס ובמקום שיכלה חשבונו יהיה מולד של ראש המחזור השני ואם אינו ידע לא מולד של מחזור ולא של השנה ולא של החדש ומבקש לידע מולד אחד יצרף כל השנים שעברו מכריאת עולם עד אותו החדש שהוא רצה לידע מולדו ויעשה מהם מחזורים של י"ט שנים ויחשוב לכל אחד מהם ב"ו תק"צ"ה ומה שיעלה לו מן החלקים שיקבץ כשיעלה גתתרף יעשה מהם שעה ויצרפנו עם השעות שיש לו כבר ומה שיתקבץ לו מן השניות כשיעלה לכ"ד יעשה מהם יום ויצרפו עם הימים ויסר השביעיות ומה שיתר לו יתן על ביה"ד פירוש ליל ב"ה' שעות ר"ד חלקים שגך הוא בקבלה בידיו שהמולד של תשרי של השנה שבו נברא העולם הזה ראוי להיות כן אם היו המאורות ברואים אלא שהמאורות עדיין לא נבראו עד יום ד' לשנה הבאה שהוא כ"ו באלול אחד כך למד בתשרי נברא העולם ולמאן דאמר בניסן נברא העולם עד יום ד' שהוא ר"ח ניסן אחריו (ר"ל שלאחר נהרד

וע"ל בחשבון התקופות נבי חשבון של ר"י יהושע דאמר בניסן נברא העולם) אבל מ"מ חכמינו זכרונום לברכה העמידו כל חשבון העיבור על זה המולד כהר"ד משום דמקצת השנה כטלה וחשבינן למ"ד בניסן נברא העול' חצי שנה לשנה שלימה ולמ"ד בתשרי נברא חשבינן ה' ימים מכ"ה באלול עד ר"ה לשנה שלימה הילכך יתן כל החשבון הנ"ל על מולד בהר"ד ובמקום שיכלה חשבונו שם הוא מולד של ראש המחזור אשר הוא עומד בו ומה שגשאר מן השנים שלא הגיעו לכלל י"ט יחשוב לכל פשוט' ממנו ר"ח תת"ע ולמעוברת ה' כ"א תק"פס ויצרף ויתנם על המולד של ראש המחזור ובמק' שיכל' חשבונ' הוא מולד של ר"ה ומה שגשאר מן החדשים שלא עלו לכלל שנה יחשוב לכל אחד אי"ב תש"צ ויצרפם ויתנם על מולד של ר"ה ובמקום שיכלה חשבונו הוא המולד אשר הוא מבקש או אם ירצה יצרף חשבון המתרות מבי"ו תק"צ"ה עם מותר השנים שלא הגיעו לכלל מחזור ועם מותר החדשים שלא הגיעו לכלל השנים ואחד שיצרף הכל יתנהו על ב"ה ר"ד וידע המולד אשר הוא מבקש , וכיון שחדש של לבנה כ"ט י"ב תש"צ אי אפשר לקבוע ר"ח בנינו המולד שאי אפשר לקבוע בחצי היום שיהיה מקצתו של יום מחדש שעבר וקצתו מחדש שבא דבימי' תלייה רחמנ' דכתיב חדש ימים ימים אתה מונה לחדש ולא שעות לפיכך עושין החדשים אחר מלא מל' יום אע"פ שחדש של לבנה פחות מזה בשעות וא' מל"ט יום ואף על פי שחדש של לבנה יותר מזה בשעות , ואלו לא היה חדש של לבנה אלא כ"ט יום וחצי היו כל החדשים א' מלא וא' חסר ו' מלאים ו' חסרים לשנה אלא שמפני החלקים שיש בכל חדש יותר על החצי היום יתקבץ מהם שעות וימים עד שיש במקצת השנים חדשים מלאים יתרים על החסרים ובמקצתן חסרים יותר על המלאים ויום שלשים עושים אותו לעולם ר"ח מפני שהוא לרוב פעמים יום המולד ואם יהיה חדש שעבר מן החדשים החסרים שיתבארו במסמן שאחד זה יהיה יום שלשים מחדש הבא וממנו נוגן ימי החדש הבא ואם היה החדש שעבר מן החדשים המלאים יהיה יום שלשים זה ר"ח הואיל ומקצתו ר"ח שבו נולדה הלבנה אבל מ"מ הוא טלו תשלום החדש המלא שעבר ויהיה יום ל"א מחדש הבא וממנו יהיה מנן של ימי החדש הבא והוא יום הקביעה ולפיכך עושין ר"ח אחד יום א' והשני ב' ימים וכש"כ ב' ימים כותבין בשטרות ביום הראשון ביום ר"ח פלוני שהוא יום שלשים לחדש פלוני שעבר וביום השני כותבין ובאחד לחדש פלוני כ"י ומאותו יום והלאה מנן ימי החדש הבא כשעברים השנה כותבין באר הראשון ארד סתם ובשני ארד השני (וזה דוקא בשאר שטרות אבל בנט מדקדקין יותר וע"ל בלבוש הארגמן סימן קפ"ו סעיף ט' :

תבח

סדר קביעות המועדים וקדיאת הפרשיות וכו' ח' סעיפים .

א ולפי שאנו צריכין לעשות חדשים אחד מלא ואחד חסר המכינו קדמונינו לעשות לעולם החדש שהוא חשב יותר מלא וקרא המלאים מלכים והחסרים משרתים להם ואילו הן החדשים החשובים הנקראים מלכים ושעושים אותו מלא ניסן מלך שבו תג המצות הוא מלא ואייד הוא מצד לו הוא משרת והוא חסר סיון מלך שבו תג השבועות שלא תמו שאתיו משרתו חסר אב מלך שבו היו קוצצין עינים למזבח מלא אלול שאחריו משרתו חסר תשרי מלך שבו המועדות מלא מרחשון שאחריו משרתו חסר כסלו מלך שבו נעשה גם תנוכה מלא טבת שאחריו משרתו חסר שבט מלך שבו ר"ה לאלנות מלא אדר שאחריו משרתו חסר וכל זה כשהשנה היא כסדרן שהם ו' מלאים ו' חסרים ואינה אלא שצ"ד ימים שהם י"ב פעמים כ"ט י"ב אבל מפני התש"צ חלקים שנתבארו למעלה כשיתקבצו הרבה מהם ע"כ נעשה מהם יום וצריכין אנו לעשות את השנה ארוכה יום אחד יותר משאר השנים ויהיה אותה השנה שצ"ה ימים וצריכין אנו למלאות עד חדש א' או ממלאים גם חדש מרחשון ולפעמים יקרה ע"י הדחיות שיתבארו למטה שאנו צריכין לקצר השנה יום אחד ולעשותו שג' ימים וא"כ נצטרך לחסר עוד חדש א' או מחסרין אותו היום מכליו והעם שאנו מחסרין או ממלאים אלו השני חדשים מרחשון וסלו ולא שנים אחרים מפני שכונותיו לחסר או למלאות החדש הראשון שנטבל בשנה כ"י שלא ישתכח הדבר אם נגזרו עד סוף השנה ונצטרך למלאות ארד או לחסרו ולא יהיה רק כ"ח יום וכלא רבי אינו אלא כ"ט כמו שנתבאר ומניסן עד אלול החדשים שהם אחד תשרי לא נכל לא לחסר ולא למלאות חדש אחד שהי ספספא עד העצת שהוא צריך להיות ששה בסוף שהוא יום מתן תורה אנו צריכין לספור נ' יום א"כ אין אנו יכולים למלאות אייד או לחסר ניסן שא"כ יהיה עצרת ז' בסוף ומעצרת עד י"ב לא נכל למלאות או לחסר חדש אחד כדי שיהיה נ' פעמים ארבעים יום מעצרת עד י"ב בנגד פ"ב מ' יום שעמד משה ברד וירד ביה"כ עם הלוחות שנתבאר להם מעשה העגל וקבע אותו הש"י ליום סליחה ומחילה לחיות ותשרי אי אפשר לחסר

לחברו מפני שהוא מלך ויש בו המועדים ונקרא חרש האתנים לפיכך
 א"א למלאות או לחסור חדש אחר אחר אלא א' מאלו השנים שהם
 הראשונים וא"כ לפי זה יהיה סדר החדשים תשרי לעולם מלא וטבת
 לעולם חסר ומשם ואילך אחר מלא ואחר חסר על הסדר כיצד טבת
 חסר שבט מלא אדר חס' ניסן מלא אייר חסר סיון מלא תמוז חסר
 אב מלא אלול חסר תשרי מלא מרחשון וכסליו לפעמים אחר חסר
 והוא מרחשון ואחר מלא והוא כסליו ולפעמים שניהם מלאים ולפעמים
 שניהם חסרים וכשהיו שניהם מלאים נקראת השנה שלימה וכשהיו
 שניהם חסרים נקראת השנה חסירה וכשהיו אחד מלא ואחד חסר
 נקראת השנה כסדרה וכשהשנה מעוברת עושין שני אדרין ולא חרש
 אחר שני פעמים משים דכתיב בשנים עשר חרש הוא חדש אדר ואם
 יעשה חרש אחר כפול לא יהיה אדר השנים עשר כי ניסן הוא הראשון
 לעולם דכתיב החדש הזה לכם ראש חרשים וג' ראשון הוא לכם וג'
 ועוד טעם אחד והוא עיקר שאין מוסיפין חרש אחר על השנה אלא
 אדר משום דכתיב שמור את חרש האביב כלומר שמור חרש האביב
 כדי שיבא אביב בזמנו ואביב ברוב השנים הוא בניסן לכך צריכין
 לשמרו בסמוך לו כשיגיע ורואין שעדיין אינו אביב מעברין אתי החדש
 שהיה ראוי להיות אביב בו ברוב השנים אבל מ"מ אנו חושבין אדר
 הראשון בשביל העיבור מטעם שיתבאר בסמוך לפיכך אין עושין בו
 פורים לומר שאינו מסדר חרשי השנה שאם היה מסדר חרשי השנה היה
 לנו לעשות בו ימי הפורים והחדש המעובר על כרחק צריך להיות
 ל' יום שהרי אין מעברין אלא מטעם ג"פ יכ"א ר"ד שהחמה יתירה על
 הלבנה כמו שיתבאר למטה והוא יותר משלשים יום ע"כ עושין אדר
 הראשון מלא שלשים יום ואדר הב' חסר כמו אדר של יאר שנים
 שהרי הוא מסדר חרשי השנה ומ"מ בתבין בשטרות באדר הראשון
 אדר סתם והשני כיתבין אדר השני אע"פ שמן הטעם שכתבתי היה
 לנו לעשות איפכא כראשון היה לנו לכתוב באדר הראשון ובשני היה
 לנו לכתוב אדר סתם שהיא מחרשי השנה אלא שלפי שבזמן הקדמונים
 שהיו מקדשין על פי הראייה לפעמים לא היו יודעים שהשנה מעוברת
 עד שיצא רוב של חרש אדר הראשון ועל כרחק היו כותבין בתחלת
 החדש קידם שידעו שהשנה מעוברת אדר סתם וגם לכשיבנה ב"ה
 במהרה בימינו תחזור העטרה ליושנה לקדש ע"פ הראייה לכך אנו
 כותבין לעולם אדר הראשון סתם והשני אדר שני וקביעות השנה לדע
 אם היא שלימה או חסירה או כסדרה תלוי בקביעות יום ר"ה ע"כ נפרש
 תחלה הימים שראוין לקבוע בהן ר"ה ואח"כ נפרש הקביעות . אין
 קובעים ר"ה בימים אד"ו וסימן לא אד"ו ראש והטעם כיוב א' אין
 קובעין ר"ה כדי שלא יבא יום הושענא רבה ביום השבת שאין חובטין
 ההושענית בשבת שהוא איסור דאורייתא והחביטה אינה אלא מנהג
 ואינה רוחה שבת ואם יבא הושענא רבה בשבת ותדחה ההושענא
 יבא הדבר ליד שכחה הילכך עשו חכמים חיזוק לרבניהם ודחו יום
 ר"ה כדי שיבא יום הושענא רבה בחול ביום א' וביום ד"ו אין קובעים
 שא"כ יבא י"ב ביום ו' או ביום א' והיו שתי שבתות סמוכות זו לזו
 ואם בר מינן ימות בהם מת יהא אסור לקיברו אפילו ע"י עניים יסריח
 ועוד כדי שלא יתעששו הירקית שנקטו לצורך האכילה שלא יבולו
 לבשלים שיהיה אסור לבשלים שני ימים זה אחר זה ואל תתמה על
 הטעמים הללו שהם חלושין מאד לחיות עבור' ימי ר"ה ויום ז"ב וסיכות
 שהם דאורייתא כי כבר הודעתך שאין אלו עיקר הטעם אלא שחכמו
 ז"ל בעוצם בינתם וחכמתם בחכמת התכני' ראו לתקן מהלך השנה
 עם מהלך האמתי כמו שאמרנו ומפני הטעמים הללו תקנו אותו בימים
 הללו ולא בימים אחרים אבל לא שיהיו הטעמים הללו עיקר טעמי
 הדחיה חלילה לקדוש עליונים לעשות זאת הילכך כשיבא המולד ביום
 אחד מאלו הימים דוחין ר"ה עד למחר . ועוד יש דחייה אחת והיא
 זאת שאפילו אם חל המולד בימי בנה"ו שראוי לקבוע בהם ר"ה אם
 ימנך המולד עד חצי היום או מחצי היום ולמעלה נקרא מולד זקן ואין
 קובעין בו ר"ה ביום המולד ונדחה ליום שלאחריו והטעם כשיבא המולד
 בחצי היום והוא בסוף שעה י"ח והוא רגע החיבור שנתחברה הלבנה
 עם החמה ועומד ממש תחתיה ואי אפשר לנו לראות אור הלבנה
 עד שתזפרר מעט מן החמה לצד מורח ושיערו חז"ל שאי אפשר
 לראות הלבנה בפחות משש שעות אחר המולד וא"כ בזמן שהיו מקדשין
 על פי הראייה והיה המולד מחצי היום ואילך לא היה אפשר להם
 לראות הלבנה באותו היום ולקדשה וע"כ היו דוחין יום ר"ה עד יום
 שלאחריו ואף על פי שאנו בקיאים בחשבון ויודעים בודאי שגולדה בו
 דלכנה ונתחברה עם החמה מ"מ אין מקדשין החדש קודם שאפשר
 שתראה הלבנה מדכתיב החורש הזה כזה ראה וקדש אבל אם היה
 המולד פחות מחצי היום אפילו רגע אחד שאז אפשר היא שתראה
 הלבנה באותו היום בסופו ברגע האחרון או קובעין אותו בו
 ביום אם הוא ביום שראוי לקבוע בו שאינו מימי אד"ו אבל אם ה' המולד
 זקן ביום שלפני אד"ו שאין ראוי לקבוע ר"ח לא בו ביום משום מולד
 זקן ולא ביום של אחריו משום אד"ו נדחה עד יום שלישי למולדו
 כגון אם היה מולד זקן בשבת נדחה ר"ה עד יום ב' וכן כיוצא בזה .
 ויש עוד מולד אחר שרוחין ר"ה מיום הולדו והוא כשגולד כליל ג' ט'
 שעות ר"ד חלקים בשעה העשירית וממנו ולמעלה השנה היא שנה
 פשוטה או היא נדחה מיום הולדה וגם מיום שלאחריו מפני אד"ו
 תקבע ביום ה' והטעם מפני שחכמינו ז"ל עיניהם היו כראש' להביט

מתחלת דבר לסיף רכר וראו בחכמתם את הגולד שאם תתן ד"ח
 תת"עו על ג"ט ר"ה יהיה מולד של ר"ה הבא ז' י"ח שהוא מולד זקן
 ותצטרך לדחותו עד יום ג' למולדו שהוא יום ב' שהרי ביום א' לא
 תוכל לקבועו מפני אד"ו ואם היינו קובעין ר"ה זה ביום ג' שהוא יום
 הולדו היה בין ר"ה זה לר"ה הבא ז' ימים והיינו מצטרפין למלאות
 שמונה חרישים משנה זו או לעשות חדש אחד ל"א ימים וזה לא רצו
 חז"ל לעשותו לעשות ח' חדשים מלאים לא רצו לפי שהוא ארוך הרבה
 מאד מ"ב פעמים כ"ט י"ב תשצ"ג ויהיה הדבר תמוה בעיני הבריות
 להאריך השנה כ"ב יותר מ"ב פעמים כ"ט י"ב תשצ"ג עד שהיה כחובא
 ואפילו בעיני הבריות שיאמרו ב"ד טועין הם לכך דחו ר"ה זה מיום
 הולדו עד יום ה' ור"ה הבא יהיה ביום ב' ויהיה בניגוד ר' ימים ויהיה
 כסדרה אבל אם היה מולד זה חלק אחד פחות מר"ד או שהעני' היו היא
 מעוברת קובעין אותו ביוב הולדו שאז לא יהיה מולד תשרי הבא בז'
 י"ח ועוד יש מולד אחר שרוחה יום ר"ח מיום הולדו והוא עגולד ביום
 ב' בט"ו שעות תק"פט חלקים בשעה ט"ז ומינינו למעלה והוא שתהיה
 השנה של אחר העיבור מיד ששנה שלפניה היתה מעוברת או אינו
 נקבע ביום המולד ונדחה עד יום של אחריו והטעם שזה המולד ב' ט"ז
 תק"פט ולמעלה ע"כ נולד ממולד שריה בר"ה שעבר מג' י"ח ולמעלה
 וא"כ ר"ה שעבר ע"כ היה ביום ה' שהרי ג' י"ח היה מולד זקן וצריכה
 להיות חסר שהרי אפי' כשיש ה' ימים בניגוד צריכין לחסר השנה
 שעברה כיון שהשנה שעברה היתה מעוברת וכבר אמרנו ששנה מעוברת
 צריך להיות אדר אחד מלא ואם היית קובע ר"ה זה ביום הולדו היינו
 צריכין לעשות ח' חדשים חסרים בשנה שעברה או לעשות חדש א'
 כ"ח ימים והוא גם כן דבר נפלא בעיני הבריות כמו שאמרנו למעלה ולא
 רצו חכמים ז"ל לעשותו אלא החו ר"ה זה ליום אחר ויבא יום המולד
 הזה למניין ימי השנה שעברה ונמצינו שהיה השנ' שעברה חסרה ואדר
 הראשון שלה מלא אבל אם היה מולד זה פחות מכו"ט תק"פט אפי' רגע
 אחד או שאינו שנה שמור לאחר העיבור או נקבע בו ביום שהרי לא
 היה מולד תשרי שלפני ג"ח הרי לך הר' דחיות עם פירושים וטעמים
 הנגלה וסמני' לא אד"ו ראש מולד זקן כל תדרוש ג"ט ר"ה בשנת פשוטה
 גרוש ב' ט"ז תק"פט לאחר עיבור עיקר מלשדוש ע"כ הוצה לידע קביעות
 יום ר"ה יחשב מולד תשרי באיזה יום ובאיז' שעה ובאיזה חלק יבא
 ויום שיהיה בו המולד הוא הקביעות אם לא שימנענו אחד מהר' דחיות
 שזכרנו למעלה ואחר שידע קביעות יום ר"ה הוצה לידע קביעות חדשים
 אם מרחשון וכסליו שלמים או חסרים או כסדרן יחשיב באיזה יום יהיה
 קביעות יום ר"ה של אחר זה ואחר כך יחשוב מניין הימים שביניהם
 ויום ר"ה זה תקח בתוך חשבונך שהוא שייך לשנה זו ויום ר"ה הבא אל
 תקח בחשבונך שהוא שייך לשנה הבאה ואם יהיה ביניהם ג' ימיני נגון
 שהיה יום ר"ה זה היום ז' ויום ר"ה הבא יום ג' או זה ביום ב' והבא ביום
 ה' או יהיה השנה חסרה ר"ל מרחשון וכסליו שניהם חסרים הפי
 ששנה זו אינה אדא שנ"ל ימים כיי"ץ הולכין בשביעית ימים
 ג' שבועות שלימות ועוד ג' ימים וזה אינו י"ב פעמים כ"ט י"ב כי יחסר
 יום אחד ולכך צריכין לחסר חרש א' יתר על השלימים ואם יש בניגודם
 ד' ימיני נגון שהיה יום ר"ה זה ביום ג' ויום ר"ה הבא ביום ז' או זה
 ביום ה' והבא ביום ב' הרי השנה היא שנ"ד ימים ויהיה השנה כסדרה
 ר"ל מרחשון חסר וכסליו מלא שהרי שנה זו היא בשנה י"ב פעמים כ"ט
 י"ב ונמצא ו' חסרים וששה מלאים ואם יהיה בניגוד ה' ימים נגון שהיה
 יום ר"ה זה ביום ז' ור"ה הבא אחריו ביום ה' או זה ביום ב' ור"ה הבא
 ביום ז' או זה ביום ה' וזה ביום ג' הרי השנה הוא שנ"ה ימים ויהיה השנה
 שלימה ר"ל מרחשון וכסליו שניהם מלאים שהרי זו השנה היא יותר מ"ב
 פעמים כ"ט י"ב ולכך צריכין למלאות חרש אחר יתר על החסרים וסימנך
 גר"ה חכ"ש בר"א כשהיתה השנה שרוצה לידע סידור חרשיה פשוטה
 אבל אם היא מעוברת הרי ניתוסף חרש העיבור שהוא שלושים יום
 כ"ח מהם הולכים בשביעית ישארו ב' ימים וצריך אתה להוסיף הב'
 ימים על הסי' של פשוטה ואז אם יהיה בניגוד ה' ימים יהיו שניהם
 חסרים ו' ימים יהיה כסדרן מרחשון חסר וכסליו מלא שבעה ימים יהיו
 שניהם מלאים וסמנך הו"ז חכ"ש ועל פי' הכללים והדחיות שנבסרו
 בדרך למעלה יצא לך שאלו הם הימים שאין ראויין לקבוע בהם המועדים
 מדלא אד"ו ר"ה לא יהיה לא אג"ז ו"כ ולא צום אסתר ולא בז' בטבת
 ולא זכ"ד פורים ולא בד"ו פסח ולא י"ז בתמוז ולא ט' באב ולא גה"ץ
 עצר' והושענא רבה ולא ג' חנוכה לעולם ביוב שיהיה פורים יהיה לנ
 בעומר וסימן פל"ג ח"י פירוש פורים כ"ג וח"י באייר .

לבוש הלכות ר"ח החור

י"ב תשצ"ג ותעשה מכל תהר"ף חלקים שעה ומכל כ"ד שעות תעשה יום ומכל ז' ימים תעשה שבוע ותשליך אותם ומה שישאר בידך הימים הוא יום המולד בשבוע והשעות והחלקים הם עת ימולד באותו היום וזה נקרא חדש לפי שברגע המולד תתהדש הלבנה להיות משם ואילך אורה הוקדחוקק עד חצי החדש ומשם ואילך תחזור ותתמע' אורה וכן חזור חלילה ואילו הם ראשי חדשים שנצטוו עליהם בתורה שנאמר ובראשי חדשים תקריבו וכו' וחדשים הללו אנו מונים מה' י"ב לשנ' והטעם כ"ד מפני שהשנה הוא מה שמהלכת ההמה מנקודה אחת ברקיע עד שתחזור ותשיב לאותה נקודה ואנו מתחילין השנ' מעת שתהיה החמה בנקודת ראש טלה שהוא ר"ח ניסן כמו שכתוב בתורה החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה ומעת שהחמה הולכת מתחלת טלה עד שתשוב לאותה נקודה יקיף הירח בגלגלו י"ב פעמים לכך אנו מונים י"ב חדשי הלבנה שנה תמימה אע"פ שיש קצת ימים יותר במהלך החמה מ"ב פעמים כ"ט י"ב תשצ"ג אנו משלימין אותם הימים בחדש העיבור כמו שיתבאר לפנינו בחשבון התקופות בע"ה כי צריכים אנו לתקן מהלך שני המאורות לחשבון שנותינו ומועדנו כמו שכתוב ויאמר אלהים יהי מאורות וגומר ויהיו לאותות ולמועדים לימים ושנים והנה כבר אמרתי שתכלית כוונתי הנה להודיע בקיצור חשבון המולדות מבריאת העול' מהעולם ועד העולם אשר מתוך המולדות תוכל להעמיד ולתקן קביעות החדשים והשנים כמו שהודעתך הן שלמים הן חסרים הן כסדרן ע"כ אציב לפניך ציון יתרון כל חדש וחדש עד י"ב. חדשים שהוא י"ב פעמים אי"ב תשצ"ג הוא שנה פשוטה וגם יתרון חשבון י"ג חדשים שהוא י"ג פעמים אי"ב תשצ"ג והוא שנה מעוברת ואח"כ משנה לשנה עד י"ט שנים שהוא מחזור אחד אשר בו' שנים מעוברת וי"ב פשוטות מן הטעם שיתבאר לפנינו בחשבון התקופות בע"ה ואח"כ ממחזור למחזור עד י' מחזורים ואח"כ מ' ל' עד ק' מחזורים ומק' עד ד' מאות מחזורים ואז בקל תוכל לחשוב מולד מבריאת עולם אפילו אין בידך שום מולד רק שתדע שהמולד הראשון אשר עליו העמידו רז"ל חשבונותם מן הטעם שיתבאר בע"ה הוא היה ביום כ' ה' שעות ר"ד חלקים וסימנו ב'הר"ד ועגיו תצטרף כל חשבונותך ותדע יוב ושעה ועת ורגע איזה מולד שתדע עד סוף כל ימי עולם והא לך יתרוגות מחדש לחדש עד שנה פשוטה ומעוברת .

א	א	א	א	א	א	א
ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב
ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג
ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד
ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה
ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו
ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז
ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח
ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט
י	י	י	י	י	י	י
יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא
יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב
יג	יג	יג	יג	יג	יג	יג
יד	יד	יד	יד	יד	יד	יד
טו	טו	טו	טו	טו	טו	טו
טז	טז	טז	טז	טז	טז	טז
יז	יז	יז	יז	יז	יז	יז
יח	יח	יח	יח	יח	יח	יח
יט	יט	יט	יט	יט	יט	יט
כ	כ	כ	כ	כ	כ	כ
כא	כא	כא	כא	כא	כא	כא
כב	כב	כב	כב	כב	כב	כב
כג	כג	כג	כג	כג	כג	כג
כד	כד	כד	כד	כד	כד	כד
כה	כה	כה	כה	כה	כה	כה
כו	כו	כו	כו	כו	כו	כו
כז	כז	כז	כז	כז	כז	כז
כח	כח	כח	כח	כח	כח	כח
כט	כט	כט	כט	כט	כט	כט
ל	ל	ל	ל	ל	ל	ל

עד כאן מחדש לחדש מכאן ואילך יתרוגות משנה לשנה עד תום מחזור קמן שהוא י"ט שנים .

א	א	א	א	א	א	א
ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב
ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג
ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד
ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה
ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו
ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז
ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח
ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט
י	י	י	י	י	י	י
יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא
יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב
יג	יג	יג	יג	יג	יג	יג
יד	יד	יד	יד	יד	יד	יד
טו	טו	טו	טו	טו	טו	טו
טז	טז	טז	טז	טז	טז	טז
יז	יז	יז	יז	יז	יז	יז
יח	יח	יח	יח	יח	יח	יח
יט	יט	יט	יט	יט	יט	יט
כ	כ	כ	כ	כ	כ	כ
כא	כא	כא	כא	כא	כא	כא
כב	כב	כב	כב	כב	כב	כב
כג	כג	כג	כג	כג	כג	כג
כד	כד	כד	כד	כד	כד	כד
כה	כה	כה	כה	כה	כה	כה
כו	כו	כו	כו	כו	כו	כו
כז	כז	כז	כז	כז	כז	כז
כח	כח	כח	כח	כח	כח	כח
כט	כט	כט	כט	כט	כט	כט
ל	ל	ל	ל	ל	ל	ל

עד כאן יתרוגות משנה לשנה עד תום מחזור קמן שהוא י"ט שנים .

א	א	א	א	א	א	א
ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב
ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג
ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד
ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה
ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו
ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז
ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח
ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט
י	י	י	י	י	י	י
יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא
יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב
יג	יג	יג	יג	יג	יג	יג
יד	יד	יד	יד	יד	יד	יד
טו	טו	טו	טו	טו	טו	טו
טז	טז	טז	טז	טז	טז	טז
יז	יז	יז	יז	יז	יז	יז
יח	יח	יח	יח	יח	יח	יח
יט	יט	יט	יט	יט	יט	יט
כ	כ	כ	כ	כ	כ	כ
כא	כא	כא	כא	כא	כא	כא
כב	כב	כב	כב	כב	כב	כב
כג	כג	כג	כג	כג	כג	כג
כד	כד	כד	כד	כד	כד	כד
כה	כה	כה	כה	כה	כה	כה
כו	כו	כו	כו	כו	כו	כו
כז	כז	כז	כז	כז	כז	כז
כח	כח	כח	כח	כח	כח	כח
כט	כט	כט	כט	כט	כט	כט
ל	ל	ל	ל	ל	ל	ל

עד כאן יתרוגות משנה לשנה עד תום מחזור קמן שהוא י"ט שנים .

א	א	א	א	א	א	א
ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב
ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג
ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד
ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה
ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו
ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז
ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח
ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט
י	י	י	י	י	י	י
יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא
יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב
יג	יג	יג	יג	יג	יג	יג
יד	יד	יד	יד	יד	יד	יד
טו	טו	טו	טו	טו	טו	טו
טז	טז	טז	טז	טז	טז	טז
יז	יז	יז	יז	יז	יז	יז
יח	יח	יח	יח	יח	יח	יח
יט	יט	יט	יט	יט	יט	יט
כ	כ	כ	כ	כ	כ	כ
כא	כא	כא	כא	כא	כא	כא
כב	כב	כב	כב	כב	כב	כב
כג	כג	כג	כג	כג	כג	כג
כד	כד	כד	כד	כד	כד	כד
כה	כה	כה	כה	כה	כה	כה
כו	כו	כו	כו	כו	כו	כו
כז	כז	כז	כז	כז	כז	כז
כח	כח	כח	כח	כח	כח	כח
כט	כט	כט	כט	כט	כט	כט
ל	ל	ל	ל	ל	ל	ל

עד כאן יתרוגות משנה לשנה עד תום מחזור קמן שהוא י"ט שנים .

א	א	א	א	א	א	א
ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב
ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג
ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד
ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה
ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו
ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז
ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח
ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט
י	י	י	י	י	י	י
יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא
יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב
יג	יג	יג	יג	יג	יג	יג
יד	יד	יד	יד	יד	יד	יד
טו	טו	טו	טו	טו	טו	טו
טז	טז	טז	טז	טז	טז	טז
יז	יז	יז	יז	יז	יז	יז
יח	יח	יח	יח	יח	יח	יח
יט	יט	יט	יט	יט	יט	יט
כ	כ	כ	כ	כ	כ	כ
כא	כא	כא	כא	כא	כא	כא
כב	כב	כב	כב	כב	כב	כב
כג	כג	כג	כג	כג	כג	כג
כד	כד	כד	כד	כד	כד	כד
כה	כה	כה	כה	כה	כה	כה
כו	כו	כו	כו	כו	כו	כו
כז	כז	כז	כז	כז	כז	כז
כח	כח	כח	כח	כח	כח	כח
כט	כט	כט	כט	כט	כט	כט
ל	ל	ל	ל	ל	ל	ל

עד כאן יתרוגות משנה לשנה עד תום מחזור קמן שהוא י"ט שנים .

א	א	א	א	א	א	א
ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב
ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג
ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד
ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה
ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו
ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז
ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח
ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט
י	י	י	י	י	י	י
יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא
יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב
יג	יג	יג	יג	יג	יג	יג
יד	יד	יד	יד	יד	יד	יד
טו	טו	טו	טו	טו	טו	טו
טז	טז	טז	טז	טז	טז	טז
יז	יז	יז	יז	יז	יז	יז
יח	יח	יח	יח	יח	יח	יח
יט	יט	יט	יט	יט	יט	יט
כ	כ	כ	כ	כ	כ	כ
כא	כא	כא	כא	כא	כא	כא
כב	כב	כב	כב	כב	כב	כב
כג	כג	כג	כג	כג	כג	כג
כד	כד	כד	כד	כד	כד	כד
כה	כה	כה	כה	כה	כה	כה
כו	כו	כו	כו	כו	כו	כו
כז	כז	כז	כז	כז	כז	כז
כח	כח	כח	כח	כח	כח	כח
כט	כט	כט	כט	כט	כט	כט
ל	ל	ל	ל	ל	ל	ל

עד כאן יתרוגות משנה לשנה עד תום מחזור קמן שהוא י"ט שנים .

לבוש

הלכות

רח

החזר

תשרי ור"ה יום ב"ג צ"ג יום ד' וילך ו' בו צום ניפור יום ד' האזינו י"ג בו סוכה יום ב' ושבתו כ" בו ערבה יום א' ש"ע יום ב' הברכה וש"ת יום ג' בראשית כ"ז בו ,
מרחשון ג"ד נח ד' בו לך לך י"א בו וירא י"ח בו חיי שרה כ"ה בו ,
כסליו ה"ו תולדות ב' בו ויצא ט' בו וישלח י"ו בו וישב כ"ג בו חנוכה יום ב' ,
טבת ז"א מקץ בו ביום ויגש ז' בו י" בטבת יום ג' ויחי י"ד בו שמות כ"א בו וארא כ"ח בו ,
שבט יום ב' בא ו' בו בשלח י"ג בו יתרו כ" בו משפטים ושקלים כ"ז בו ,
אדר ג"ד סימן ד"ר תרומה והפסקה ד' בו תצוה וזכור פ' בו צום אסתר יום ב' פורים יום ג' תשא ופרה י"ח בו ויקהל ופקודי והחדש כ"ה בו ,

שמיני ימשה קבל כ"ד בו וז' תוריע ומצורע בו ביום אחרי מות וקדושים ח' בו אמור ט"ו בו ול בעומר יום ג' י"ח בו בדר ובחוקתי כ"ב בו במדבר כ"ט בו ,
סיון יום א' שבועות יום ו' שבתו ז' בו נשא י"ב בו בהעלותך כ"א בו שלח לך כ"ח בו ,
תמוז ב"ג קרח ה' בו חקת ובלק י"ב בו י"ז בתמוז יום ה' פנחס י"ט בו מטות ומסעי כ"ו בו ,
אב יום ד' הדברים ד' בו ט' באב יום ה' ואתחנן י"א בו עקב י"ח בו ראה כ"ה בו ,
אלול ה"ו שופטים ב' בו תצא ט"ו בו תבא י"ז בו נצבים וילך כ"ג בו , לשנה הבאה יום ז' צ"ג יום ב' האזינו ח' בו צ"כ יום ב' ,

שער

ו' ג"כ"ז מעוברת ימיה לרשנא ושבתות" הגל ,

תשרי ור"ה יום ג' צ"ג יום ה' וילך ה' בו צ"כ יום ה' האזינו י"ב בו סוכות יום ג' ושבתו י"ט בו ערבה יום ב' ש"ע יום ג' הברכה וש"ת יום ד' בראשית כ"ז בו ,
מרחשון ד"ה נח ג' בו לך לך י" בו וירא י"ז בו חיי שרה כ"ד בו ,
כסליו יום ו' תולדות ב' בו ויצא ט' בו וישלח י"ו בו וישב כ"ג בו חנוכה יום ב' ,
טבת ז"א מקץ בו ביום ויגש ז' בו י" בטבת יום ג' ויחי י"ד בו שמות כ"א בו וארא כ"ח בי ,
שבט יום ג' בא ו' בו בשלח י"ג בו יתרו כ" בו משפטים כ"ז בו ,
אדר ג"ד תרומה ד' בו תצוה י"א בו וות שא י"ח בו ויקהל ושקלים כ"ה בו ,
ואדר ה"ו סימן ובי"ו פקודי והפסקה ב' בו ויקרא וזכור פ' בו צום אסתר יום ד' פורים יום ה' צו והפסקה י"ו בו שמיני ופרה כ"ג בו ,
ניסן יום ז' תוריע והחדש בו ביום מצורע ח' בו פסח יום ז' שנת ראשונה של פסח ט"ו בו שבת שניה של פסח כ"ב בו אחרי ומשה קבל כ"ט בו ,

א"ב בקדושים ו' בו אמור י"ג בו לנ בעומר יום ה' י"ח בו בדר כ' בו בחוקתי כ"ז בו ,
סיון יום ג' במדבר ה' בו שבועות יום א' נשא י"ב בו בהעלותך י"ט בו שלח כ"ו בו ,
תמוז ד"ה קרח ג' בו חקת י' בו בלק י"ז בו י"ז בתמוז נדחה ליום א' פנחס כ"ד בו ,
אב יום ו' מטות ומסעי ב' בו הדברים ט' בו ט' באב נדחה ליו"א ואתחנן י"ו בו עקב כ"ג בו ,
אלול ז"א ראה בו ביום שופטים ז' בו תצא י"ד בו תבא כ"א בו נצבים כ"ח בו ,
תשרי לשנה הבאה יום ב' צ"ג יום ד' וילך ו' בו צ"כ יום ד' ,

שער

ד" כיש"ו מעוברת ימיה יעשה השלום לי ושבתותיה בארץ ג"ב ,

תשרי ור"ה יום ב' צ"ג יום ד' וילך ו' בו צ"כ יום ד' האזינו י"ג בו סוכה יום ב' ושבתו כ" בו ערבה יום א' ש"ע יום ב' הברכה וש"ת יום ג' בראשית כ"ז בו ,
מרחשון ג"ד נח ד' בו לך לך י"א בו וירא י"ח בו חיי כ"ה בו ,
כסליו ה"ו תולדות ב' בו ויצא ט' בו וישלח י"ו בו וישב כ"ג בו חנוכה יום ב' ,
טבת ז"א מקץ בו ביום ויגש ז' בו עשר בטבת יום ג' ויחי י"ד בו שמות כ"א בו וארא כ"ח בו ,
שבט יום ב' בא ו' בו בשלח י"ג בו יתרו כ" בו משפטים כ"ז בו ,
אדר ג"ד תרומה ד' בו תצוה י"א בו תשא י"ח בו ויקהל ושקלים כ"ה בו ,
ואדר ה"ו סימן ובי"ו פקודי והפסקה כ" בו ויקרא וזכור ט' בו צום אסתר יום ד' פורים יום ה' צו והפסקה י"ו בו השמיני ופרה כ"ג בו ,

יום ז' תוריע והחדש בו ביום מצורע ח' בו פסח יום ז' ושבתו כ"ב בו אחרי ומשה קבל כ"ט בו ,
א"ב בקדושים ו' בו בחוקתי כ"ז בו ,
סיון יום ג' במדבר ה' בו שבועות יום א' נשא י"ב בו בהעלותך י"ט בו שלח כ"ו בו ,
תמוז ד"ה קרח ג' בו חקת י' בו בלק י"ז בו י"ז בתמוז נדחה ליום א' פנחס כ"ד בו ,
אב יום ו' מטות ומסעי ב' בו הדברים ט' בו ט' באב נדחה ליו"א ואתחנן י"ו בו עקב כ"ג בו ,
אלול ז"א ראה בו ביום שופטים ז' בו תצא י"ד בו תבא כ"א בו נצבים כ"ח בו ,
תשרי לשנה הבאה יום ב' צ"ג יום ד' וילך ו' בו צ"כ יום ד' ,

שער

ז' הש"א פשוטה ימיה שנה אחת ושבתותיה אין כאל

תשרי ור"ה יום ה' האזינו ג' בו צ"ג נדחה ליום א' צ"כ יום ז' סוכה יום ג' ושבתו י"ט בו ערבה יום ד' ש"ע יום ה' הברכה וש"ת יום ו' בראשית כ"ז בו ,
מרחשון וז' נח בו ביום לך לך ח' בו וירא ט"ו בו חיי שרה כ"ב בו תולדות כ"ט בו ,
כסליו א"ב ויצא ו' בו וישלח י"ג בו וישב כ"ג בו חנוכה יום ה' ,
מקץ כ"ז בו ,
טבת ג"ד ויגש ד' בו י בטבת יום ג' ויחי י"א בו שמות י"ח בו וארא כ"ה בו ,
שבט יום ה' בא ג' בו בשלח י"ג בו יתרו י"ז בו משפטים ד"ד בו ,
אדר וז' תרומה ושקלים בו ביום תצוה וזכור ח' בו צום אסתר יום ה' פורים יום ג' תשא והפסקה ט"ו בו וסימן זט"ו ויקהל ופר' ד"ב בו פקודי והחדש ד"ט בו ,
ניסן יום א' ויקרא ז' בו צו י"ד בו פסח יום א' ושבתו ד"א בו השמיני ומשה קבל ד"ח בו ,
א"ב בקדושים ו' בו בחוקתי כ"ז בו ,
סיון ג"ג תוריע ומצורע ה' בו אחרי וקדושים י"ב בו לג בעומר יום ו' ח"י בו אמור י"ט בו בדר ובחוקתי ד"ו בו ,
מרחשון יום ד' במדבר ד' בו שבועות יום ב' נשא י"א בו בהעלותך ח"י בו שלח לך ד"ה בו ,
תמוז ה"ו קרח כ" בו חקת ט" בו בלק י"ז בו י"ז בתמוז יום א' פנחס ד"ג בו ,
אב יום ז' מטות ומסעי בו ביום הדברים ח' בו ט' באב יום א' ואתחנן ט"ו בו עקב כ"ג בו ,
אלול א"ב שופטים ו' בו תצא י"ג בו תבא כ" בו נצבים ד"ו בו לשנה הבאה יום ג' צ"ג יום ה' וילך ה' בו צ"כ יום ה' ,

יום ז' תוריע והחדש בו ביום מצורע ח' בו פסח יום ז' ושבתו כ"ב בו אחרי ומשה קבל כ"ט בו ,
א"ב בקדושים ו' בו בחוקתי כ"ז בו ,
סיון יום ג' במדבר ה' בו שבועות יום א' נשא י"ב בו בהעלותך י"ט בו שלח כ"ו בו ,
תמוז ד"ה קרח ג' בו חקת י' בו בלק י"ז בו י"ז בתמוז נדחה ליום א' פנחס כ"ד בו ,
אב יום ו' מטות ומסעי ב' בו הדברים ט' בו ט' באב נדחה ליו"א ואתחנן י"ו בו עקב כ"ג בו ,
אלול ז"א ראה בו ביום שופטים ז' בו תצא י"ד בו תבא כ"א בו נצבים כ"ח בו ,
תשרי לשנה הבאה יום ב' צ"ג יום ד' וילך ו' בו צ"כ יום ד' ,

שער

ה'ג כ"ה פשוטה ימיה שדי"ם נרונו ושבתותיה מ"י עלה למדום

תשרי ור"ה יום ג' צ"ג יום ה' וילך ה' בו צ"כ יום ה' האזינו י"ב בו סוכה יום ג' ושבתו י"ט בו ערבה יום ב' ש"ע יום ג' הברכה וש"ת יום ד' בראשית כ"ז בו ,
מרחשון ד"ה נח ג' בו לך לך י" בו וירא י"ז בו חיי שרה כ"ד בו ,
כסליו ה"ו תולדות ב' בו ויצא ט' בו וישלח י"ו בו וישב כ"ג בו חנוכה יום ב' ,
טבת ז"א מקץ בו ביום ויגש ז' בו י" בטבת יום ג' ויחי י"ד בו שמות כ"א בו וארא כ"ח בו ,
שבט יום ב' בא ו' בו בשלח י"ג בו יתרו כ" בו משפטים ושקלים כ"ז בו ,
אדר ג"ד סימן ד"ר תרומה והפסקה ד' בו תצוה וזכור י"א בו צום אסתר יום ב' פורים יום ג' תשא ופרה י"ח בו ויקהל ופקודי והחדש כ"ה בו ,
ניסן יום ה' ויקרא ג' בו צו י" בו פסח יום ה' ושבתו י"ז בו

יום ז' תוריע והחדש בו ביום מצורע ח' בו פסח יום ז' ושבתו כ"ב בו אחרי ומשה קבל כ"ט בו ,
א"ב בקדושים ו' בו בחוקתי כ"ז בו ,
סיון יום ג' במדבר ה' בו שבועות יום א' נשא י"ב בו בהעלותך י"ט בו שלח כ"ו בו ,
תמוז ד"ה קרח ג' בו חקת ט" בו בלק י"ז בו י"ז בתמוז יום א' פנחס ד"ג בו ,
אב יום ז' מטות ומסעי בו ביום הדברים ח' בו ט' באב יום א' ואתחנן ט"ו בו עקב כ"ג בו ,
אלול א"ב שופטים ו' בו תצא י"ג בו תבא כ" בו נצבים ד"ו בו לשנה הבאה יום ג' צ"ג יום ה' וילך ה' בו צ"כ יום ה' ,
תשרי ור"ה יום ה' האזינו ג' בו צ"ג נדחה ליום א' צ"כ יום ז' סוכה יום ג' ושבתו י"ט בו ערבה יום ד' ש"ע יום ה' הברכה וש"ת יום ו' בראשית כ"ז בו ,

שער

ח" הש"ג מעוברת ימיה אכן שלימ"ה ושבתותיה ג"ה ,

ור"ה יום ה' האזינו ג' בו צ"ג נדחה ליום א' צ"כ יום ז' סוכה יום ג' ושבתו י"ט בו ערבה יום ד' ש"ע יום ה' הברכה וש"ת יום ו' בראשית כ"ז בו ,

לבוש

הלכות

רח

החוד

קב

יום ו' בראשית כ"ד בו ,
 מרחשון ו' נח בו כיום לך לך ח' בו וירא ט"ז בו חיי שרה כ"ב בו
 תולדות ד"ט בו ,
 כסליו א"כ ויצא ו' בו וישלח י"ג בו וישב ד"ב בו חנוכה יום ה' מקץ
 כ"ז בו ,
 טבת ג"ד ויגשד' בו ו' בטבת יום ו' ויח' י"א בו שמות י"ח בו
 וארא כ"ה בו ,
 שבט יום ה' בא"ג בו בשלח י"ז בו יתרו י"ז בו משפטים כ"ה בו
 אדר ו' תרומה בו ביום תצוה ח' בו תשא ט"ז בו ויקהל כ"ב בו
 פקודי ושקלים כ"ט בו ,
 ואדר א"ב וסימן בו ויקרא והפסקה ו' בו צו וזכר י"ג בו צום
 אסתר מוקדם ליום ה' פורים יום א' שמיני ופרה כ" בו
 תזריע והחדש כ"ז בו ,
 ניסן יום ג' מצורע ה' בו אחרי י"ב בו פסח יום ג' שבתו י"ט בו
 קדושים ומשה קבל כ"ז בו ,
 אייר ד"ה אמור ג' בו כהר י" בו בחקתי י"ז בו לג בעומר יום א'
 י"ח בו במדבר כ"ד בו ,
 סיון יום ו' נשא כ" בו שבועות יום ד' בהעלותך ט' בו שלח י"ז
 בו קרח כ"ג בו ,
 תמוז ו"א חקת בו ביום בלק ז' בו פנחס י"ד בו י"ז בתמוז יום ג'
 מטות כ"א בו מסעי כ"ח בו ,
 אב יום ב' הרברים ו' בו ט' באב יום ג' ואתחנן י"ג בו עקב
 כ" בו ראה כ"ז בו ,
 אלול ג"ד שופטים ד' בו תצא י"א בו תבא י"ח בו נצבים
 וילך כ"ה בו ,
 תשרי לשנה הבאה יום ה' האזינו ג' בו צ"ג נדחה צ"כ יום ז'
 ט' הב"ז פשוטה ימיה מש"רי לא נפצנו ושבתותיה
 אדם אכ"ל .
 תשרי ור"ה יום ה' צ"ג נדחה ליום א' האזינו ג' בו צ"כ יום ז' סיכות
 יום ה' ושבתו י"ז בו ערבה יום ד' שע יום ה' הבר' כה ושת'
 יום ו' בראשית כ"ד בו ,
 מרחשון ו' נח בו ביום לך לך ח' בו וירא ט"ז בו חיי שרה כ"ב בו
 תולדות כ"ט בו ,
 כסליו יום א' ויצא ז' בו וישלח י"ד בו וישב כ"א בו חנוכה יום
 ד' מקץ כ"ח בו ,
 טבת ב"ג ויגשד' בו ו' טבת יום ה' ויחי י"ב בו שמות י"ט בו
 וארא כ"ז בו ,
 שבט יום ד' בא ד' בו בשלח י"א בו יתרו י"ח בו משפטים
 ושקלים כ"ה בו ,
 אדר ה"ו סימן ובי"ז תרומה והפסקה ב' בו תצוה וזכר ט' בו
 צום אסתר יום ד' פורים יום ה' תשא והפסקה שנייה י"ו בו
 ויקהל ופקודי ופרה כ"ג בו ,
 ניסן יום ז' ויקרא והחדש בו ביום צו ח' בו פסח יום ז' שבת
 ראשונה בו ביום שבתו שנייה כ"ב בו השמיני ומשה קבל
 כ"ט בו ,
 אייר א"כ תזריע ומצורע ו' בו אחרי וקדושים י"ג בו לג בעומר
 יום ה' י"ח בו אמור כ' בו כהר ובחקתי כ"ז בו ,
 סיון יום ג' במדבר ה' בו שבועות יום א' נשא י"ב בו
 בהעלותך י"ט בו שלח כ"ו בו ,
 תמוז ד"ה קרח ג' בו חקת י" בו בלק י"ו בו י"ז בתמוז נדחה ליום
 א' פנחס כ"ד בו ,
 אב יום ו' מטות ומסעי ב' בו הרברים ט"ג בו ט' באב נדחה
 ליום א' ואתחנן י"ז בו עקב כ"ג בו ,
 אלול ז"א ראה בו ביום שופטים ז' בו תצא י"ד בו תבא
 כ"א בו נצבים כ"ח בו ,
 תשרי לשנה הבאה יום כ' צ"ג יום ד' וילך ו' בו צ"כ יום ד' .
 שער ה' הח"א מעוברת ימיה ב"א יש"ע ושבתותיה אל ה"ים .
 תשרי ור"ה יום ה' האזינו ג' בו צ"ג נדחה ליום א' צ"כ יום ז'
 סיכות יום ה' ושבתו י"ז בו ערבה יום ד' ש"ע יום ה'
 הברכה וש"ת יום ו' בראשית כ"ד בו ,
 מרחשון ו' נח בו ביום לך לך ח' בו וירא ט"ז בו חיי שרה כ"ב בו
 תולדות כ"ט בו ,
 כסליו יום א' ויצא ז' בו וישלח י"ד בו וישב כ"א בו חנוכה יום
 ד' מקץ כ"ח בו ,
 טבת יום ב' ויגשד' בו ו' טבת יום ה' ויחי י"ב בו שמות
 י"ט בו וארא כ"ז בו ,
 שבט יום ד' בא ה' בו בשלח י"ב בו יתרו י"ט בו משפטים
 כ"ה בו ,
 אדר ד"ה תרומה ג' בו תצוה ו' בו תשא י"ז בו ויקהל כ"ד בו
 ו' פקודי ושקלים בו ביום ויקרא וזכר ח' בו צום אסתר יום

ה' פורים יום ו' צו והפסקה ט"ז בו סימן א"ו שמיני
 ופרה כ"ב בו תזריע והחדש כ"ט בו ,
 ניסן יום א' מצורע ז' בו אחרי י"ד בו פסח יום א' בו ושבתו
 כ"א בו קדושים ומשה קבל כ"ז בו ,
 אייר ב"ג אמור ה' בו כהר י"ב בו לג בעומר יום ו' י"ח בו בחקתי
 י"ט בו במדבר כ"ז בו ,
 סיון יום ד' נשא ר' בו שבועות יום ג' בהעלותך י"א בו שלח
 י"ח בו קרח כ"ה בו ,
 תמוז ה"ו חקת כ' בו בלק ט' בו פנחס י"ז בו י"ז בתמוז יום א'
 מטות כ"ג בו ,
 אב יום ו' מסעי בו ביום הרברים ח' בו ט"ב יום א' ואתחנן
 ט"ז בו עקב כ"ג בו ראה כ"ז בו ,
 אלול א"ב שופטים ו' בו תצא י' בו תבא ל' בו נצבים כ"ו בו
 לשנה הבאה יום ג' צ"ג יום ה' וילך ה' בו צ"כ יום ה' .
 שער י"א זש"ג פשוטה ימיה הקרן ושבתותיה א"לי הארץ .
 תשרי ור"ה יום ו' צ"ג יום ב' האזינו ח' בו צ"כ יום ב' סיכות יום ו'
 שבתו הראשון ט"ו בו ערבה יום ו' שבתו שנייה ושמיני עצרת
 כ"ב בו הברכה ושמת תורה יום א' בראשית כ"ט בו ,
 מרחשון א"ב נחו' בו לך לך י"ג בו וירא ג' בו חיי שרה כ"ז בו ,
 כסליו ג"ד תולדות ד' בו ויצא י"א בו וישלח י"ח בו חנוכה יום ז'
 וישב בו ביום כ"ה בו ,
 טבת ה"ו מקץ ב' בו ויגש ט' בו עשירה בטבת יום א' ויחי ט"ו בו
 שמות כ"ג בו ,
 שבט יום ז' וארא בו ביום בא ח' בו בשלח ט"ז בו יתרו כ"ב בו
 משפטים ושקלים כ"ט בו ,
 אדר א"ב תרומה והפסקה ו' בו וסימן ב"ז תצוה וזכר י"ג בו צום
 אסתר מוקדם ליום ה' פורים יום א' תשא ופרה ד' בו
 ויקהל ופקודי והחדש כ"ז בו ,
 ניסן יום ג' ויקרא ה' בו צו י"ב בו פסח יום ג' ושבתו י"ט בו השמיני
 ומשה קבל כ"ז בו ,
 אייר ד"ה תזריע ומצורע ג' בו אחרי וקדושים י' בו אמור י"ז בו לג
 בעומר יום א' י"ח בו כהר סיני ובחקתי כ"ד בו ,
 סיון יום ו' במדבר ב' בו שבועות יום ד' נשא ט' בו בהעלותך י"ז בו
 שלח לך כ"ג בו ,
 תמוז ז"א קרח בו ביום זאת חקת ז' בו בלק י"ד בו י"ז בתמוז יום ג'
 פנחס כ"א בו מטות ומסעי כ"ח בו ,
 אב יום ב' הרברים ו' בו תשעה באב יום ג' ואתחנן י"ג בו עקב כ"
 בו ראה כ"ז בו ,
 אלול ג"ד שופטים ד' בו תצא י"א בו תבא י"ח בו נצבים וילך כ"ה בו
 תשרי לשנה הבאה יום ה' האזינו ג' בו צ"ג נדחה ליום א' צ"כ יום ז'
 שער י"ב זש"ה מעוברת ימיה שפ"ה אחת ושבתותיה כ"י כ"ה אמר .
 תשרי וראש השנה יום ז' צ"ג יום ג' האזינו ח' בו צ"כ יום ב' סיכות ושבתו
 ט"ו בו ערבה יום ו' ושבתו שנייה וש"ע ד"ב בו הברכה וש"ת יום
 א' בראשית ד"ט בו ,
 מרחשון א"ב נח ו' בו לך לך י"ג בו וירא ד' בו חיי שרה
 ד"ז בו ,
 כסליו ג"ד תולדות ד' בו ויצא י"א בו וישלח ח"י בו חנוכה יום ז' וישב
 בו ביום ד"ה בו ,
 טבת ה"ו מקץ ב' בו ויגש ט' בו עשירה בטבת יום א' ויחי ט"ז בו
 שמות ד"ג בו ,
 שבט יום ז' וארא בו ביום בא ח' בו בשלח ט"ז בו יתרו כ"ב בו
 משפטים כ"ט בו ,
 אדר א"ב תרומה ו' בו תצוה י"ג בו תשא כ' בו ויקהל ושקלים כ"ז בו
 ג"ד וסימן ד"ר פקודי והפסקה ד' בו ויקרא וזכר י"א בו צום אסתר
 יום ב' פורים יום ג' צו ופרה י"ח בו השמיני והחדש כ"ה בו ,
 ניסן יום ה' תזריע ג' בו מצורע י' בו פסח יום ה' ושבתו י"ז בו
 אחרי מות ומשה קבל כ"ד בו ,
 אייר ו' קדושים בו ביום הכהנים ח' בו כהר סיני ט"ז בו לג
 בעומר יום ג' י"ח בו בחקתי כ"ב בו במדבר כ"ט בו ,
 סיון יום א' שבועות יום ו' ושבתו ז' בו נשא י"ד בו בהעלותך
 כ"א בו שלח כ"ח בו ,
 תמוז ב"ג קרח ה' בו חקת ובלק י"ב בו י"ז בתמוז יום ה' פנחס י"ט
 בו מטות ומסעי כ"ו בו ,
 אב יום ד' הרברים ד' בו ט' באב יום ה' ואתחנן י"א בו עקב י"ח
 בו ראה כ"ה בו ,
 אלול ה"ו שופטים ב' בו תצא ט' בו תבא י"ז בו נצבים וילך כ"ג בו ,
 תשרי לשנה הבאה יום ז' צ"ג יום ב' האזינו ח' בו צ"כ יום ב' ,
 שער י"ג זח"א פשוטה ימיה ומשה נג"ש ושבתותיה כ"ד לשלום
 תשרי

לבוש הלכות רח החור

תשרי ד"ה יום ז' צ"ג יום ב' האזינו ה' בו צ"ב יום ב' סוכה ושבתו ט"ו בו ערבה יום ו' ושבתו שנייה וש"ע ק"ב בו הברכה וש"ת א' בראשית ד"ט בו .
 מרחשון א"ב נח ו' בולך לך י"ג בו ויראך בו חיישרה ז"ך בו .
 כסליו יום ג' תולדות ה' בו ויצא י"ב בו וישלח י"ט בו חנוכה יום ו' וישב ד"ו בו .
 טבת יום ד' מקץ ד' בו בטבת יום ו' ויגש י"א בו ויחיי י"ח בו שמות ק"ה בו .
 שבט יום ה' ואראג בו בא י" בו בשלח י"ז בו יתרו ד"ד בו .
 אדר ו"ו סימן זטו" משפטים ושקלים בו ביום תרומה חזר ח" בו צום אסתר יום הפורים יום ו' תצוה והפסקה ט"ו בו תשא ופרה ד"ב בו ויקהל ופקודי והחדש ד"ט בו .
 ניסן יום א' ויקרא ז' בו צו"ד בו פסח יום א' ושבתו כ"א בו השמיני ומשה קבל ד"ח בו .
 אייר ב"ג תזריע ומצורע ה' בו אחרי וקדושים י"ב בו לג בעומר יום ו' ח"י בו אמור י"ט בו כהר ובחקתי כ"ו בו .
 סיון יום ד' במדבר ד' בו שבתות יום ב' נשא י"א בו בהעלותך ח"י בו שלח לך ד"ה בו .
 תמוז ה"ו קרח ב' בו חקת ט' בו בלק י"ד בו י"ז בתמוז יום א' פנחס ד"ג בו .
 אב יום ז' מטות ומסעי בו ביום הדברים ח' בו ט באב יום א' ואתחנן ט"ו בו עקב כ"ב בו ראה ד"ט בו .
 אלול א"ב שופטים ו' בו תצא י"ג בו תנאך" בו נצבים ד"ו בו .
 תשרי לשנה הבאה יום ג' צ"ג יום ה' בו צ"ב יום ה' האזינו י"ב בו תשרי

השנה שעבר כי ניסן לעולם ראשון לחדשי השנה רבא ולא רצו לעשות כן לעבר בכל שנה ימים לקרבם בכל שנה ושנה משום שנאמר חדש בחדשי לחדשי השנה חדשים אתה מונה לשנה ואי אתה מונה ימים לשנה וא"כ בשנת העיבור נקראו י"ג חדשים שנה ולפי ש"ע חשבון הזה אחר שנעשה חדש העיבור כעניצטרך לו לתקרב לכנה עם החמה בכל הקירוב היותר שאפשר ב"י"ט שנים קראו י"ט שנים מחזור אחד שאז לא תהיה החמה יתירה על הלכנה רק שעה א' ותפ"ה חלקים כשתחשוב י"ט פעמים י"ב ר"ד ותקח ממנו כל דכ"ט י"ב תשצ"ג יעלו פ' פעמים כ"ט י"ב תשצ"ג וישאר א' חפ"ה כלומר שבעת ורגע שיהיה בו מלד ניסן בסוף י"ט שנים לא תהיה חמה רחוקה ממזל טלה במהלך השנה רק שעה אחת ותפ"ה חלקים ודע כי הרגע שתניע החמה לתחל"סלה קראו תקופה כלומר שהקופה רחמה מהלכתה בגלגלי וכן כשתניע לתחלת סרטן ולתחלת מאונים ולתחלת גדי ומעמא ידוע למי שידע מעט בחכמת התבונה שבארבע פרקים אלו יש להמיה שינוי מהלך מה ממה שהיתה מהלכת קודם זה ולכך קראו כל אחת מד' פרקים אלו תקופה הילכך הרוצה לידע חשבון התקופות מבריות עולם יעשה מהשנים שעברו מבריות עולם מחזורים של י"ט שנים ויחשוב לכל מחזור שעה ותפ"ה חלקים ויצטרף כזה שיעלה בידו מכולם ואם ירצה לידע תקופת ניסן של ראש המחזור ויעשה תחלת חשבונו בניסן של הבריאה יסיר מחשבונו ז"ט תרמ"ב פ"ז ימים ט' שיעו"תרמ"ב חלקים וטעמא יתבאר בסמוך בע"ה ומה שיותר בידו הוא הזמן שהיה התק" ר"ל שתניע החמה לתחלת מזל טלה אחר שהיה מזל של אותו ניסן הילכך יתן אותו היתרון על מזל אותו ניסן שהוא עומד בו ובמקום שיכלה חשבונו שם הוא התקופה ואם ירצה לדעת תקופת תשרי י"ט ראש המחזור ויעשה חשבונו כאילו בתשרי של כהר"ר נברא העולם יסיר מחשבונו י"ב כר"ד פ"י י"ב ימים כ" שעות ר"ד חלקים ומה שיותר בידייתו על מזל תשרי שהוא עומד בו ובמקום שיכלה חשבונו שם היא התקופה וטעם הסרת י"ב ר"ד לתשרי או ז"ט תרמ"ב בניסן דע כי בחלקו ר"ל במסכת מנהדרין אם נברא העולם בתשרי או בניסן ר"ל אליעזר אומר בתשרי נברא העולם ופירושו באחד בתשרי נברא ארט הראשון שנברא ביום א' אבל התחלת הבריאה היתה מיום א' שלפניו שהוא כ"ה באלול וכבר אמרנו דמקצת השנה כטלה ואילו הר"י ימים חושבים אנו לשנה שלימה וכאילו נברא העולם בתחלת איתה השנה שהיה ראוי להיות מזלנו כהר"ד אשר עליו אנו מעמידים את כל החשבונ" ובמה אנו יודעים שהיה ראוי להיות אותו המזל כהר"ד דע שארז"ל י"ב שעות ישנן ביום ואדם הראשון נברא ביום ששי בשעה ראשונה היצבר עפרו בשנייה נעשה גולם בשלישי נמתחו איבריו רביעית נורקה בו נשמה חמישית עמד על רגליו ששית קרא שמות שביעית נדוונה לו חוה שמינית עלו למטה שנים וירדו ארבע תשיעית נצטווה שלא לאכול מעץ הרעת וה"ה על כל שאר מצות והיה בכללם שצטווה לקדש החדש וכלי ספק שקיים ציוויו וקדשה מיד ישרי בו ביום היה ראש שנתו ויום דינו וקבלו חכמים ז"ל שקדשה באותו השעה וכיון שקדשה בתחלת תשיעית ע"כ צ"ל שראה אותה עקדשה על פי דראייה וכיון שראתה הלכנה בתחלת תשיעית צריך אתה לומר שנולדה ששה שעות קודם לכן דהיינו תחלת שעה שלישית כדאמרין פ"ק דר"ה כ"ד שעות מכני סיהרא תמניא סרי מעתיקא ושית מחדתא אסכן כשתחשוב לאחורך ו' שעות תמצא שהיה המזל בסוף שעה שנייה דהיינו ו"ד ר"ל יום א' אחר עובר י"ב שעות מן הלילה וב' שעות מן היום וכשתשליך האחור מ"ד ח"תתע"ז שהוא היתרון משנה פשוטה על ו"ד תמצא כהר"ד שהוא מזל התורה שהיה ראוי להיות אם היה נברא העולם ועתה יש לשאול למה היה מזל הראשון של הבריאה ו"ד שהרי הכתוב אומר שבוים ד' נתלו המאורות וארז"ל ודאי כן הוא שבוים ד' שעות על היום נתלו המאורות מפני שלעלם ג' שעות על היום החמה היא בעיצומה של זריחה וכבר ידענו שכל מעשה בראשית במלואם ובצביונם נבראו וא"כ החמה והלכנה נברא גם כן בעת מלואתם שהוא ג' שעות על היום ואז עמדו שציהם בחזק אחד ושניהם שוין נבראו שנאמר המאורות הגדולים ומצוית שקטרגנה הלכנה ואמרה אי אפשר לשני מלכים שישמשו בבתך אחד ואמר לה הקב"ה לני ומעטי את עצמך וי"י אותה נויפה לא שמשיה ולא נראה אורה עד שבא אדם הראשון וקדשה וחזר"ל ואכן נולדה ששה שעות קודם לכן כמו שאמרנו דהיינו ו"ד חשוב מיום ד' ג' שעות על היום דהיינו ד' ט"ו עד ו' י"ד יהיה יום א' וב"ג שעות נמצא שבזה הזמן הלכה החמה ונתרחקה מתחלת מאונים שנבראה בו מזלך שהוא מעת בריאתה עד עכשיו ואתה חשבת חשבונך מב' הר"ד ולקחת כנגד כל השנה שעבר משנת הבריאה י"ב ר"ד שהוא מהלך החמה יותר על מהלך הלכנה כאשר כן הוא האמת מיום הבריאה ואילך ואם כן כשתחשבו כל ה"בירר עד עכשיו חשבונך י"ב ר"ד אחר יתיר ממה שהלכה כלומר שלפי חשבונך מבר"ד אנו אומרים כאלו עמדה החמה עם הלכנה באותו הזעם בתחלת מאונים ולא חזרה החמה לתחלת מאונים עד י" ימים כ"א שעות ר"ד חלקים אחר מזל ו"ד שכן היה מהלכת אם היתה נבראת בעת כהר"ד ולפי האמת דרי היא נבראת ועמדה בתחלת מאונים יום א' וכ"ג שעות קודם מזל ו"ד נמצא שחשבונך מרגלכה יותר ממה שהלכה באמת י"ב ר"ד וא"כ ניצורפם יחד יהיה דבל י"ב ר"ד על בן צריך אתה להסיר מחשבונך י"ב ר"ד נשחצבת

שער יד זח"ג מעוברת ימיה כא"ל שמי ושבתותיה הלך לו .

תשרי ד"ה יום ז' צ"ג יום ב' האזינו ח" בו צ"ב יום ב' סוכה ושבת ט"ו בו ערבה יום ו' ושבתו השנייה וש"ע ק"ב בו הברכה וש"ת יום א' בראשית כ"ט בו .
 מרחשון א"ב נח ו' בולך לך י"ג בו ויראך בו חיי כ"ו בו .
 כסליו יום ג' תולדות ה' בו ויצא י"ב בו וישלח י"ט בו חנוכה יום ו' וישב כ"ו בו .
 טבת יום ד' מקץ ד' בו בטבת יום ו' ויגש י"א בו ויחיי י"ח בו שמות כ"ה בו .
 שבט יום ה' ואראג בו בא י" בו בשלח י"ז בו יתרו כ"ד בו .
 אדר ו"ו משפטים בו ביום תרומה ח' בו תצוה ט"ו בו תשא כ"ב בו ויקהל ושקלים כ"ט בו .
 ואדר יום א"ב סימן ב"ו פקודי והפסקה ו' בו ויקרא חזר י"ג בו צום אסתר מוקדם ליום ה' פורים יום א' צו ופרה כ" בו שמיני החדש כ"ז בו .
 ניסן יום ג' תזריע ה' בו מצורע י"ב בו פסח יום ג' ושבתו י"ט בו אחרי ומשה קבל כ"ו בו .
 אייר ד"ה קדושים ג' בו אמור י" בו כהר י"ז בו ל"ג בעומר יום א' י"ח בו בחקתי כ"ד בו .
 סיון יום ו' במדבר ב' בו שבעות יום ד' נשא ט' בו בהעלותך י"ז בו שלח כ"ג בו .
 תמוז ז"א קרח בו ביום חקת ז' בו בלק י"ד בו י"ז בתמוז יום ג' פנחס כ"א בו מטות ומסעי כ"ח בו .
 אב יום ב' הדברים ו' בו ט"ב יום ג' ואתחנן י"ג בו עקב כ' בו ראה כ"ו בו .
 אלול ג' שופטים ד' בו תצא י"א בו כי תבא י"ח בו נצבים וילך כ"ה בו תשרי לשנה הבאה יום ה' צ"ג נחה האזינו ג' בו צ"ב יום ז' .
 חשבון התקופות והוא כשתניע החמה לתחלת טלה או לתחלת סרטן או תחלת מאונים או תחלת גדי מפני שכל זמנים הללו משתנה מהלך החמה וזמני השנה מקור לחום ומזגם לקר לך הללו השנה לר' תקופת הללו דע שצמו שהניחו חז"ל לחשבון המלכות מדרך שנה ולא מהלך אמיתי מטעם שנתבאר בע"ה כן עשו ג"כ במהלך החמה הניחו בה חשבון כאילו היא היתה מהלכת על סרטן הארץ מהלך אחד ומצאו מהלכה השנה שהיא מהלכת מעל גלגלה בש"ה יום ו' שעות ואם כן שנת החמה היא יתירה על שנת הלכנה י' ימים כ"א שעות ר"ד חלקים במהלכה השנה ואם היינו עושין לעולם השנה י"ב חדשי הלכנה ולא יותר היה בא לפעמים חג הפסח באמצע תקיץ או בסיפו או אפילו באמצע החורף וכן חג הסוכות ג"כ מפני אילו ה"י ימים שיצטרפו ברוב שנים לחדשים וק"ל וכבר אמרה תורה שמד את החדש האביב וגו' דמשמע שלעולם יהיה פסח בזמן האביב וכן חג הסוכות קראו התורה חג האסיף משמע שלעולם לא יהיה סוכות אלא בזמן האסיף לכך נמסר לנו סדר העיבור כדי להשוות שנת הלכנה עם שנת החמה ולקרב אותם בקירוב היותר שאפשר הילכך כשמצאו שהיה ראוי להיות מזל ניסן והיה החמה עדין רחוק ממזל טלה שהוא זמן האביב היתה רחוקה לערך ג' יום שהוא קרוב לג"ש י"ב ר"ד צו שלא לקדונו ניסן אלא אדר שני וירחה פסח עד הוצרש השני ויקרא שמו ניסן כלומר חדש הראשון שיהיה בזמן האביב ושחשוב זה החדש שהוא חדש אדר שני י"ג מחדש

לבוש

הלכות

רה

החור

קבג

תשצ"ג	שנ"ו	יא	יב	יג
תק"ס	תק"ס	ח	כג	יד
תשצ"ג	קצ"ה	יד	טז	טז
תשצ"ג	שע"ט	יא	כו	יז
תשצ"ג	תת"ע	יט	ז	יז
תשצ"ג	תת"ע	יז	יח	יח
תשצ"ג	תש"ה	א	()	יט

אחר שהוסר כ"ט י"ב תשצ"ג והרי מכאן תראה שלא יתקדמו המאורות חמץ ולבנה יותר בכל העיבורים כי אם בשנת י"ט לכך קרא מחזור ולקמן יתבאר בע"ה למה קראו לכ"ח שנת מחזור גדול עד כאן יתרונות משנה לשנה עד מחזור אחד מכאן ואילך יתרונות מחזור למחזור עד י' מחזורים

א	()	א
ב	()	ב
ג	()	ג
ד	()	ד
ה	()	ה
ו	()	ו
ז	()	ז
ח	()	ח
ט	()	ט
י	()	י

עד כאן יתרונות מחזור למחזור עד י' מחזורים מכאן ואילך יתרונות מ"י מחזורים לי' מחזורים עד ק' מחזורים

י	()	י
כ	א	כ
ל	א	ל
מ	ב	מ
נ	ג	נ
ס	ג	ס
ע	ד	ע
פ	ד	פ
צ	ה	צ
ק	ו	ק

ע"כ מ"י מחזורים לי' מחזורים עד ק' מחזורים מכאן ואילך מק' מחזורים לק' מחזורים עד ר' מאת

ק	ו	ק
ר	יב	ר
ש	יח	ש
ת	כד	ת

אשרי המחכה ויגיע לימים אלה אלה הם היתרונות כשתרצה לחשוב לפניך כגון שיש בידך יתרון תקופה אחת ותרצה לידע יתרון תקופה אחרת שתהא אחר זו שיש בידך ואם תרצה לחשוב לאחורך כגון שיש בידך יתרון תקופה אחת ותרצה לידע יתרון תקופה שעברה או תשליך האחר על יתרון שבידך וסימנך לידע האחר תקופה הפנים מאותו סך תקופות שתרצה לידע ומה שתמצא בפנים שחסר הפנים מכ"ט י"ב תשצ"ג אותו תשליך על היתרון שבידך ותמצא התקופה אחרונה והמשל כגון עתה שנת של"ט שיש בידך יתרון תקופות ניסן והוא כ"ח ה' קנ"ב ותרצה לידע לאחורך יתרון תקופות תשרי שעבר השליך על כ"ח ה' קנ"ב כ"ד ב' קנ"א שהוא מה שחסר ה' י' תרמ"ב מכ"ט י"ב תשצ"ג וצרף יחד כ"ח ה' קנ"ב עם כ"ד ב' קנ"א והשליך כ"ט י"ב תשצ"ג ישאר לך כ"ב י"ח תק"ף והוא יתרון תשרי שעבר והטעם בקל יובן כי בהוספת כ"ד ב' קנ"א על כ"ח ה' קנ"ב ועלה ליותר מכ"ט י"ב תשצ"ג והשלכתו הרי הוא כאילו חסרתו מכ"ח ה' קנ"ב ה' י' תרמ"ב שהרי ה' י' תרמ"ב וכ"ד ב' קנ"א הוא יחד כ"ט י"ב תשצ"ג וכן תעשה בכל היתרונות שתרצה לידע האחר שלהם ואם אין בידך שום יתרון תחשוב כל היתרונות מבריאת העולם ותשליך מהן י"ב ב' ר"ד מן הטעם שנתבאר וככה תעשה חשוב כל המחזורים שעברו מבריאת עולם וכל השנים שעברו ונגנשו תוך המחזור שאתה עומד בו וכל החדשים שנכנסו תוך השנ' שאתה עומד בו וקח נגד כל מחזור שעבר א' תפ"ה ונגד כל שנה שעבר י' כ"א ר"ד ונגד כל ג' חדשים שעברו ב' י"ז שכ"א וצרף הכל יחד כמו שעשית במולדות אלא שבחשבון זה לא תשליך השיבועי רק כשתגיע לכ"ט י"ב תשצ"ג תשליך אותן שהוא חדש שלם והוא החדש שעשאו עיבור באלו השנים שעברו ומה שיעלה לך השלך ממנו י"ב ב' ר"ה כמו שיתבאר והמותר צרף הכל עם מולד של אותו החדש שתרצה לידע תקופתו ותדע כמה נכנסה התקופה תוך אותי החדש ודע שבשנת העיבור כשתרצה לחשוב תקופת

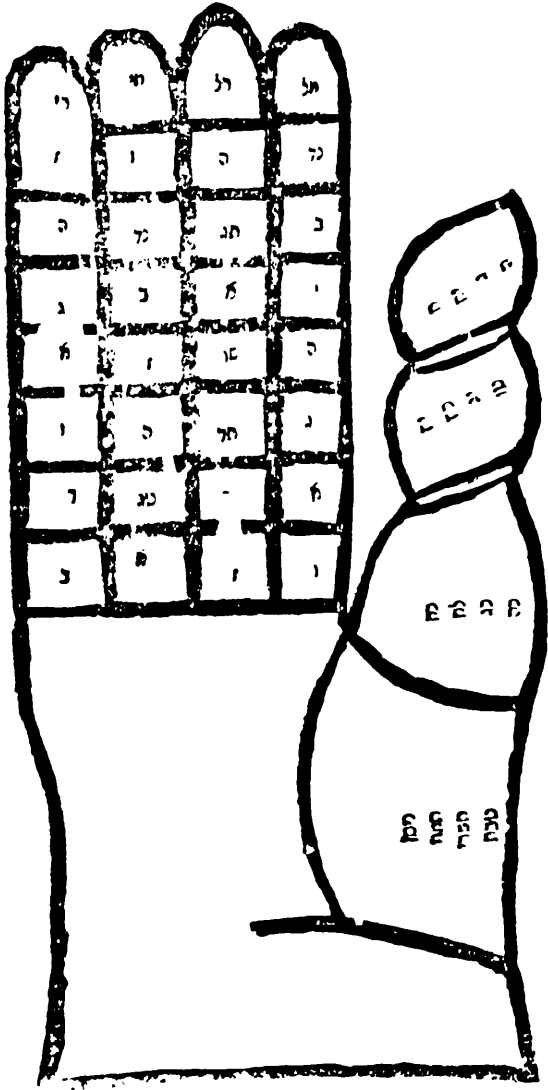
כשחשבת חשבונך מתשרי הראשון התורה אשר היה ראוי להיות מולדו בה"ד אם היה נברא העולם ורבי יהושע אומר בניסן נברא העולם וכבר שנתלו המאורות בתחלת ליל רביעי בתחלת שנה ושמשו יחד ט' שעות ותרמ"ב חלקים וא"כ קטרגה הלכנה והיתה ניופה שבעת ימים שלימים כדון ואביה ירוק ירק בפניה תכלם שבעת ימים וא"כ חזרה ונולדה זא"ב בעת מולדה כבר הלכה ונתרחקה החמה מתחלת טלה עד שצולדה הלכנה ז' ימים וט' שעות ותרמ"ב חלקים ואנו רוצים להעמיד חשבוננו לידע התקופה מתי תהיה החמה בתחלת טלה ולקחנו כל ה' כ"א ר"ד מבריאת עולם מעת המולד הראשון וכאילו לא חזרה החמה לתחלת טלה עד י"א ר"ד אחר המולד של ניסן ולפי האמת הרי היתה בתחלת טלה ז' ימים ט' שעות תרמ"ב חלקים קודם לכן ע"כ צריכין אנו להסיר ז' ימים תרמ"ב מחשבוננו ומה שישאר הוא יהיה עת עמידת החמה בתחלת טלה אחר המולד במהלך השנה והוא עת התקופה וכן לתשרי ושאר התקופות ודרוצה לידע תקופת ניסן של שנה שעומד בה שאינה ראש המחזור אלא נכנסו איזה שנים תוך המחזור יקח לכל מחזור שעבר שעה ותפ"ה ולכל שנים הגמורו' שעברו ונגנשו תוך המחזור יקח י"א ר"ד לכל שנה ושנה ויקבץ הכל ויסר ז' ימים תרמ"ב ומה שית' בידו יעשה ממנו חשבון של מולד לבנה שהוא כ"ט י"ב תשצ"ג וכל ה' כ"ט י"ב תשצ"ג שימצא ישליך שהם החדשים המעורבים שהיו ועברו באילו השנים שנכנסו תוך המחזור והנשאר מה שלא יעלה לכ"ט י"ב תשצ"ג יתן על מולד ניסן של אותה שנה ובמקום שיכלה החשבון שם היא התקופה ואם רוצה לידע תקופת תמוז יקח ב"ז שכ"א שהוא חלק רביעי מ"י כ"א ר"ד ויצרף אותו עם המותר שלא עלה לחשבון כ"ט י"ב תשצ"ג ויתן אותו על המולד של ראש חודש תמוז ובמקום שיכלה החשבון שם היא התקופה של תמוז וכן לתקופת תשרי יקח ה' תרמ"ב שהוא חצי י"א ר"ד ויצרפו עם מה שלא עלה לכ"ט י"ב תשצ"ג ויתן הכל על מולד תשרי ולתקופת טבת יקח ה"ג תתק"ס שהוא שש רביעיות מ"י כ"א ר"ד ויצרף אותו עם המותר מה שלא עלה לחשבון כ"ט י"ב תשצ"ג ויתן אותו על מולד של ראש חדש טבת ובמקום שיכלה החשבון שם הוא עת ורנע תקופת טבת ודע כי שם"ה ימים"ו שעות שהוא מהלך החמה השנה הוא ד' פעמים צ"א ימים ח' שעות ומחצה א"כ כל תקופה היא צ"א ימים ח' שעות ומחצה וצ"א ימים הם הולכים בשביעיות הלכך אין תקופה נמשכת אחר חברתה רק ז' שעות ומחצה כגון אם היתה דראשונה בתחלת יום ד' תהיה השניה שאחריה ז' שעות ומחצה על היום ביום ד' לכן היודעת תקופה אחת יתן עליה ז' שעות ומחצה ושם תהיה התקופה שאחריה ביום הצ"ב גם כלל זה נקט בידך ע"פ חשבון זה תקופת ניסן לעולם אינה נופלת אלא או בתחלת היום או בתחלת הלילה או בחצי היום או בחצי הלילה ושל תמוז אינו נופלת אלא בו' שעות ומחצה ביום או בלילה ושל תשרי אינה נופלת אלא בט' שעות או בנ" שעות ביום או בלילה ותקופת טבת אינה נופלת אלא ב"י ומחצה או בר' ומחצה ביום או בלילה ומעתה אכתוב לך היתרונות מנ' חדשים לנ' חדשים שהם תקופה א' עד ד' תקופות שהם שנה אחת של חמה ואח"כ משנה לשנה עד י"ט שנים שהם מחזור קטן ואחר כך ממחזור למחזור עד י' מחזורים ואחר כך מ"י מחזורים לי' מחזורים עד מאה מחזורים אחר כך ממאה למאה עד ד' מאות מחזורים ואז בקל תוכל לחשוב התקופות מבריאת עולם

והאלף היתרונות מנ' חדשים שהם ימי תקופה שלימה לנ' חדשים עד ד' תקופות שהם שנה תמימה

תקופה	א	ב	ג	ד
	א	ה	ח	י
	ב	ו	ט	כא
	ג	ז	יב	כב
	ד	ח	יג	כג
	ה	ט	יד	כד
	ו	י	טו	כה
	ז	יא	טז	כו
	ח	יב	יז	כז
	ט	יג	יח	כח
	י	יד	יט	כט
	יא	יז	כא	ל
	יב	יח	כב	מ
	יג	יט	כג	נ
	יד	כא	כד	ס
	יז	כב	כז	ע
	יח	כג	כח	פ
	יט	כד	כט	צ
	כא	כז	ל	ק
	כב	כח	מ	ק
	כג	כט	מ	ק
	כד	ל	מ	ק
	כה	מ	מ	ק
	כו	מ	מ	ק
	כז	מ	מ	ק
	כח	מ	מ	ק
	כט	מ	מ	ק
	ל	מ	מ	ק
	מ	מ	מ	ק

ממנו כ"ט י"ב תשצ"ג להשלים חדש העיבור של שנה ח' י' י"א

לבוש הלכות ר"ח החזר ק"ד

י"ט וכשחזרנו למעלה חזר למטה עד כלות י"ט ובמקום שיכלה שם הוא מספר ימי החדש אלא שתצטרך להוסיף עליו גם מספר השנים כגון עתה שנת ש"ט יכלה חשבונך בפרק התחתון ותמצא שם ג' הוסף עליו ה"ט יהיו כ"ט וכך ימים תפיל התקופה בתשרי ואע"פ שיום ד' שהוא יום התקופה הוא כ"ג בתשרי דע שיום ועת התקופה שתמצא באצבעות לעולם לא תזוז ממנו אכל מספר הימים שתמצא באגודל ברוב הפעמים לא יזוז מן הטעם שיתבאר אח"כ בע"ה רק שתדע שפחות מאותו המספר לא תפול התקופה ויבא לפעמים שלא יזוזין כ"ג או שלשה ימים ולא תחיש לו כשתדע היום מימי השבוע והשעות באותו היום שיביאו ממספר בתי האצבעות ואח"כ תדע ממספר בתי האגודל כמה תמשך התקופה תוך החדש בקל תוכל לידע אם אותו היום יהיה כך בחדש ואם לא יהיה כך בחדש תראה אותו היום הסמוך לאותו מנין בערך יום או שני ימים או שלשה ימים וכך תוכל להוסיף או לגרוע על מספר המנין שכתוב בתוך פרקי האגודל והטעם שנתנו באגודל מספרים הללו ושלא יכלו לכוון אותו ליוס מכיון דע כי מספר הימים שבאגודל אינם מיוסדים כ"א על פי החשבון היתרונות המתילדים מתוך חשבון י' כ"א ר"ד וא' ת"ע ומצאו חו"ל באותו זמן ואף בזמן הזה שמתוך חיבור ה"א ח"ה ברוב השנים שעברו לא תוכל ליפול התקופה בשנה ראשונה מן המחזור קמן פחות מד' ימים לחדש תשרי שממנו אנו מתחילין שנות המחזור לכך כתבו בפרק ראשון והוא התחתון ג' ולצרף עמו מספר השנה כנגד יום אחד והוא א' והרי הוא ד' ימים ומפני שבחשבון היתרונות יוסיפו לפעמים השעות עד כ"ג או כ"א ויותר לא יוכלו לטוין החשבון לימים שלמים וסמכו על כזה שלא נוכל לטעות כשנדע היום מימי השבוע והשעה שבו בים כאשר כתבתי ומה שלא כתבתי בכתב זה ונחשוב בלא צירוף השנה הוא כי מכאן ואילך לא יוכלו להעמיד החשבון באופן אחד וזה כי כשתפול התקופה בשנה ראשונה של מחזור ד' או ה' ימים בחדש על כרחך תפול בשנה השנייה לפחות י' ימים יות' בחדש מפני היתרון שנה החמה על שנת הלכנה שהוא י' ד"א ר"ד לכך כתבו בבית השני והוא האמצעי י"ג הוסיפו עשרה על המספר שבשנה ראשונה ומפני ה"א שעות ור"ד חלקים נתנו לך לסי' שתצטרף היסנה לזה המספר שהוא י"ג ויהיה י"ד אבל צירוף השנה אינו אלא מפני ה"א שעות ור"ד חלקים כמו שכתבתי וכן הוצרכו לעשות בכל שנה ושנה ולפיכך שמו בבית השלישי והוא העליון ד' ג' וציוו עור לצרף עמו מספר השני מן הטעם שנתבאר ולשנה הרביעי תוסיף על השלישי עוד י' של י' ד"א ר"ד ויהיה ל"ג וכבר ידעת שהשנה השלישית היא מעוברת וא"כ הצטרף להשליש ל' כנגד ימי החדש העיבור שגבר וישאר לך ג' לפיכך תחזור לבית התחתון שיש בו ג' אלא שמשום ה"א שעות ור"ד חלקים יזככל שנה החבר עם ה' מספר השנים שעברו תוך המחזור וכן תעשה לעולם כשתחבר מספר המצא בבית אחד מפרקי האגודל עם מספר השנים שעברו תוך המחזור ותמצא בהם יותר מל' השלך ה"ל והמתר קח לך לידע כמה ימים בחדש תהיה התקופה חוץ משנות העיבור ברוב הפעמים אם לא יהיה לך ל' לתקופ' ניסן תפול תקופת ניסן בו אדר כגון עתה שנת ש"ט ל"ק תמצא בכלות י"ט בבית התחתון ח' והוסיף עליו י"ט ויהיה ד"ז ותפול התקופה ביאדר ואם היה יותר מל' היית משליך ה"ל ותפול בניסן וגם כזה לא תוכל לטעות ובקל תוכל לידע כשתמצא צ"א ימים מתקופת טבת תדע אם מספר הימים שבאגודל יהיו בו אדר או בניסן וכן לכל התקופות ואחר שידעת טעם ניסן הכתוב באגודל נגד תשרי בקל תדע טעם מספר התקופות האחרות כי כשתהיה תקופת תשרי ג' ימים בחדש א"א לתקופת טבת ליפול פחות מה' ימים בחדשה כשתמצא צ"א ימים וכשתקופת טבת הוא בה' ימים בחדש א"א לתקופת ניסן פחות מח' ימים בחדש לפי מספר צ"א ימים שהרי י"ט בכאן ב' הדרים חסדים בניתיים טבת ואדר ורוק ותמצא וכשתהיה תקופת ניסן ח' ימים בחדש לא תוכל להיות תקופת תמוז פחות מו' או י"א ימים לחדש לפי מספר צ"א ימים וצירוף ג"פ הו' שעות ומחצה לפיכך שמו הסמנים הללו כנגד כל חדש שיש בו תקופה בבית התחתון ונתנו בהם ס' נוטרקון ג"ס החל"ש חוץ יהי"ה ואח"כ כשתוסיף על כל שנה ושנה לאתה התקופה י' משום י' ד"א ר"ד תדע טעם מספר האותיות שבשאר בתי הפרקים ולא תצטרך לזושאם לא יהיה מספר הימים שבאגודל מכיון עכ"פ התקופה שמימי השבוע רק שתוסיף על מספר האגודל או תגרע ממנו עד שתגיע לחשבון יום התקופה שבא לך מבתי האצבעות ודילך בזה בכיבוד תקופת היר

דה"ו וכן שירה שנייה דלמטה היא בנדר"ה ראויה לחיות ביסדה שנייה דלמעלה וכן על כל השורות יש להקשות הכי וכן יש להקשות על האגודל גם שם הפך מ"ל את הסדר סף דבר מ"ל מהפך הדבר התחתונים למעלה והעליונים למטה אך כד נ"ל לעשות את היר ואת האגודל כזה כמו שציירתי כאן לפני מ"ל ואז יהיה הכל על דסדר ו גם כשכאנו למנות הן מתוך היר הן מתוך האגודל יהיה המנין מלמעלה למטה כדרך כל כתיבותינו אנתנו עם י"י שאנו כותבים מלמעלה למטה אבל לפי ציור היר והאגודל שמכ"ל מצויר אז צריכין למנות החשבון דרך אחר ממשה למעלה לא ככתיבותינו שאנחנו כותבים דרך פנים מלמעלה למטה ולא דרך אחר ממשה למעלה רק כמו שהעכו"ם כותבין דרך אחר וממשה למעלה ע"כ השאלה תשיבה אשר שאל מכ"ל בצורת היר שציירתי לדעתך הפך כתיבותינו אנתנו עם ה' כולו מתוך כתיבתך אני רואה דמאן דקרא עמך ציור היר לחשוב בה התקופה לא חנא ואם הנא לא שלש ואם שלש לא ידע ולא הבין כוננת הציור של תוספת הדי דאטו כוננת הציור לא היתה רק לחשוב התקופה כך מן הציור המצוייר על שטח הציור לא זו העיר ולא זה הדרך דאם כן למה נתן לציור זה תמונת יד וזה יכול לעשות כ"ח בתים מדובעים או עגולים או תמינה אחרת יד למה כוננת הכלית הציור הזה לא היה כדי שידע לחשוב חשבון התקופה בחוץ בלא שום ספר וכלא שום ציור על השטח רק על גבי פרקי האצבעות שיכירו שהיה אמלו תמיד על דרך זה ויהיה הכל מתוקן לפניך שלא היינו יכול לעשות הציור זה בענין אחר דכשהמעינים המחשבין התקופות ביד מכחין בלא ספר וכלא צויר חלקי בכל אצבע שבעת ראשי פרקים כדי שבר' אצבעות ימצא כ"ח ראשי פרקים כמנין שני מחזור גדול וראשי הפרקים הוצרכו להתחיל בגב היר בקשר התחתון שבאצבע ואח"כ בקשר הפרק שעליו בגב האצבע ואח"כ הקשר השלישי שגב האצבע ואח"כ בראש האצבע והרי כאן ד' ראשי פרקים וכדי להשלים ו' ראשי פרקים באצבע הוצרכו לידר בפנים לקמטים שבראשי הפרקים בפנים באצבע זה והם ג' ידיו סך וכל ו' ראשי פרקים באצבע זה וכן בכל אצבע ואצבע ויהיו כן הגב כ"ח ראשי פרקים ובציור שעל השטח קראום בתים ולפיכך כשצוירך לתת באותיות של ימי התקופה שגבל בית ובית על האצבעות ע"כ הוצרך לכתוב בבית התחתון ד' שהוא יום תקופת ניסן לעולם בשנה ראשונה שבמחזור גדול ועליו למעלה ב' ואח"כ ג' כי כן הם התקופות במחזור ונתן הסמנים לזה האצבע דב"ו ה"ג א"ו ועליו למעלה לרשים מ"ל שכשידע האדם סימן שבאצבע זה לברו בקל יוכל לידע מכחין האותיות הראוין להיות בכל שאר האצבעות דוק ותמצא כשתענין בעומק בציור זה וטעמו אשר כתבתי לך כאן תבין ותדע ממצא דבר שכל הציור שציירתי הוא מוכרח לצייר כן ולכתוב בו האותיות על הדרך שכתבתי כדי לכותבם ולמנותם על פי דת חזרתנו הקדושה דק"ל שכל פינות שאתה פונה שיהיה דרך ימין כמו שהולך הכתב שלטו אבנ"ד סלו מצד הימין לצד שמאל ולפי הציור שלך שכתבת נתת דה"ו למעלה היה הכל הופך וההפך דקצרה על פיה ממש כנגד דת תורה"ו

שקראו סוכות] (ג) עיין בתשובת ל"ג סי' י"ד
 מהבחינה הטובה בתקופה השנת שנת וימים וילנות
 שנת כיוצא דמיסן וחברי ובייניו שמהחילין לטות
 מתחלה הלילה וכל י"ב שעות מקרי לילה אף בחמה
 וכן בטבת אחר י"ב שעות בלילה מתחיל היום ועיין
 ת"ש לעיל סי' א' בהן חטות לילה .
 א עכ"ל

תורתנו עיין דוק ותשכח' שלפי
 צידוך היו כל הקושיות שהקשית
 עלינו נופלים להקשות עליך ולדירי
 אינם קושיות כנ"ל ומעתה כיון
 דבאצבעות היד על כרחיט היינו
 צריכי' להתחיל למט' מפרק תחתון

ולעלות הדרך למעלה לפיכך גם חשבון כמה בחורש שמחשבין בין
 באגודל התחלתי גם כן מפרק התחתון לעלות למעלה כך היתה דעתי
 בציור אשר צירתי בדפוס וזקן כללא דמילתא הבח ירך השמאלית
 עם האגודל על שטח ציור היד שצירתי לך עם האגודל ותמנה
 כצדקים בדרך הימנית ותמצא הכל מבואר היטב (עכ"ה) .

עוד יש לי למסור בידך סוד אחד מסודי העיבור אבל ראוי הוא
 לפרסמו לרבים כמו שאכתוב בע"ה והוא מובן לידועים מעט
 בחכמת התכונה ואפי' לאינם יודעים רק צורת הברור והוא זה דע שמה
 שכותבין בלוחות השעות של המולדות וכן של התקופה אינם מכוונים
 עם איתם השעות שאנו מונין מתחילת ליל כל יום ויום דא"כ לא ידעו
 ולא יבינו שם מולד שיה ותקופה של מהלך השנה תדע שהרי ערך אורך
 הקשת שהולכת החמה ביום תקופת ניסן בעינול משה
 היום אינו דומה לקשת של כל יום שהולכת החמה מאותו
 יום עד יום תקופת תשרי וכן מתקופת תשרי עד תקופת ניסן וכן חוזר
 חלילה כי מחמת שמתקופת ניסן ואילך מתארך היום בכל יום על הלילה
 לא ירמה קשת השקיעה של בו ביום לשאר הקששות של אחריו עד סוף
 תקופת ניסן דהיינו עד שתניע החמה לראש סרטן וכשתניע לתחלת
 נקודת סרטן ויהיה שם המולד של תמוז לא יהיה בתחל' הלילה
 כראייתו רק פכמו חצי שעה קודם הלילה ולכן תקופת ניסן שהיתה
 בתחלת הלילה אם תחשוב אח"כ תקופת תמוז ז' שעות ומחצה אחר
 תקופת ניסן אי אפשר לחשוב אותן הז' שעות ומחצה מתחלת ליל תקופת
 תמוז כי אינו מכוון שהרי החמה והלכנה בגלגלם הולכין בכל יום קשת
 שזה לכל יום ואותן הקשתות לא ישו במשנה היום ע"כ אי אפשר לך
 לכוין אפילו מהלך השנה אלא על זה הדרך שכתתחשוב כך תקופת ניסן

שהיתה בתחלת הלילה וצריך אתה לומר שהיתה בכמו שיש שעות אחד
 חצות של היום שלפניה שהיתה חמה על ראשך ואם כן אחר כך תהיה
 תקופת תמוז י"ג שעות ומחצה אחר חצות היום של היום שלפניה
 שהיתה חמה על ראשך וזה לא יניע לז' שעות ומחצה מתחל' אותה
 לילה כי מהלך הקשת חצי היום ולעולם שוה זה לזה כידוע בחכמת
 התכונה וכן על זה הדרך בתקופת טבת עם תקופת תשרי כי בתקופת
 תשרי תחזור החמה לערך הקשת שהיתה בניסן שתהיה באותו ערך
 אחר חצות היום שלפניה ועיין גם במולדות יש חילוק על זה הדרך בכל
 חדש וחדש אלא שאינו מורגש כ"כ ואין להקפיד עליו בצירוף שאינם
 המולדות האמתיים ואע"פ שגם התקופה אינה האמתיות אלא השוה מ"ג
 לפי מה שקבלנו מן הסכנות בין רגע תקופ' לתקופ' לכאורה נראה שנמס'
 לנו על תקופות השוות ויש להקפיד עליו אף על פי שהעולם אינם נזהרים
 אלא במספר שעות מתחלת הלילה אבל עיקר ההקפדה ראויה להיות
 על השעות שכתבתי ושאר פתאים י"י (ג) והנה נתנו קדמונינו ז"ל
 ג' סימנים בתקופת היד ונ"ל כי בודאי לא נפלו אלו הסימנים במקרה
 רק בכונה גדולה ויכוונו לתכלית מה נמנהג חז"ל בכל מקום שמדברים
 בלשון חכמה ומשלים וחירות כמאמר הכתוב להבין משל ומליצה
 דברי חכמים וחידותם ע"כ אני אומר שכוונו בסימנים אלו בצורת היד לפי
 שימינו פשוטה לקבל שבים ובוה הוא ית' מנהיג את עולמו אשר עיקר
 הנהגתו על ידי מערכת הככבים שהחמה היא העיקרית והגדולה שבהם
 וזה כוונתם ת"י הוא לשון עוד בלשון הגמ' אמז"ם הוא מלשון זמם דמו"ם
 הוא מלשון חתן דמים הוא לי וה"פ עוד אני זומם ומחשב ויודע אני שהגט
 אשר נתן לנו הש"י אשר בו שלחנו מעל ארצינו גט דמים היא לנו
 ונתחייבנו בו ברוב עונינו ע"כ נ"א אין נא אלא לשון בקשה ת"י מלשון
 עוד ומעניין ויבך על צארינו עוד כלומר בבקשה ממך בקשת הפצר עוד
 אתה שר"י תמח"ה את הגי' ולא יזכר ולא יפקד ע"ד איזה ספר נר"יתות
 אמכם וכתוב ואשובה אל אישי הראשון ונמר ותפשוט ימינך לקבל
 אותנו בתשובה ואז חז"ק יהי"ה גם הח"לש ר"ל ישראל החלשים בגלות
 הזה יהיה חוקים להתגבר על כל העטום לחוקם ולתקפם הראשון לשוב
 לארצם וקחות בנעם י"י ונמר אכ"ד בר"ד כנ"לך ולא ע"י .
 שואלין

ישתבח היותך אשר שלח עזרו מקודש , ויכני להתחילו ולסיים הלכות ימי המעשה השבת , והוחדש , כן ידא
 בסעדינו לאמץ חילים , עד נזכה לסיים הלכות פסח ושאר הדגלים .

תלו דין המפרש בים היוצא בשיירא ובו ג' סעיפים

סימן תל"ז

(א) ותמימה ביותו לבדוק היטב טעמא דכין
 רשומה כל ארס כחוחו ה"ל כלאו הוא עלתו
 בורק (ב"ח) ואלו הדינים המכונים בסמי הקודם ואין
 פועל ע"י גליה היטב ביטול בעיר צבטת הביטור
 אכל באינו בעיר יגול הסלה לבטל (פ"ג) ותחת
 דטעמא נעיל דדלי להפקי שאון יכול לעשות ע"י
 צליה אף כשאינו בעיר ועוד תחת דתבואה בש"ס
 דף ר' ע"ב דלף באין עשהו שלח אם אחר אחר
 שדק נחתו ואין הנעילין נריכין עד לבדוק אלא
 לא דק מה לוק'ת תעיקר רביטול דלי להפקי
 לך אף כשאינו בעיר אין יכול לעשותו ע"י צליה אכל
 לבדוק ולכער החזק תבואה אף שלא עשהו ע"י
 אס בדק יונ'דמה לי כ"ס בעמנו חו ע"י אחר כיון
 שאין עליין החז' בני' וסח דהנדר הכ"ס ליהנותעם
 דכין שגמחו לו איינו תמוס חל עליו חובת
 ביטור אסור ל' לך אס אינו עושה שלח ומלימות
 ודלוי מהני בזה לעולם אף כשהוא בעיר זה ברור
 להנכה לתשפ"ס (ב) כן דקדק כר"ן שה"ס דלן דקטע
 און זקוק לבער ולא קאמר און זקוק לבדוק ופקדו
 דלא כדשולמי הכ"ס וע"ה חוקים ופוסקים
 בירושלמי דבדלוי נריך לבער ע"ס בארמיט ולע"ד
 גם בירושלמי לא קאמר אלא בדעו לחזור קודם
 פסח דק"א סס ע"ה אכל כחמין דעשו לחזור עד
 לחזר פסח א"ל לבער אף גולאלי וזקק גם ת"ס
 הכ"ס דחזון הרמב"ם וכו"ל ור' ירוחם שכתב
 לכן בדיקה תשעה ע"ל בירושלמי ע"כ ומהני
 דר' ירוחם דף ל"ח כתב לכן ביטור גמ"ס ע"ה
 לחזר רחמי אר"ן דהא גם ברישא נקט בחז' ל'
 דקא לבער וע"כ גם בספק נריך לבער ע"כ חשה
 דזה הוא סיפא בש"ס דף ד' ולא רישא וא"כ נקט
 סיפא אידי דרישא דאין זקוק לבער ואגב דהייט
 טעמא דרמב"ם וסמ"ג לכתבו ל' בדיקה פ' פתחו
 כדיו דקא לבער וקז"ל רובתא ברישא דפקד זקוק
 לבער וכתבו א"כ כשיפא אידי דרישא וד"ק כל
 שולח לינא לטקא ל"ן ולבטל (ג) פ"י קור' טז
 (ד) פ"י תתתא טעמא אף חק חזר פסח (ה)
 ע"ל דכד עבד טעמיט ה"ל שביחא כ"ט דגם
 קודם פסח א"ל בדיקה כי רחמי רוב פוסקים ס"ל
 אפי' גם קשה ל' אר"ן וכו' שכתבו בירושלמי פסק
 כ"ה הא תסקי בירושלמי בסוף אחר רבי בא אף
 דעו לחזר נריך בדיקה (ו) דקדוק לכתוב מה
 וייט בדעו לחזר קודם פסח אכל דעו לחזר
 חוק הפסח לעולם נריך לבדוק אכל ברישא יונא
 בשיירא נקט לנל וכו' וה"ל השיג על הלבוש שלא
 פתח (ז) גם בזה תבואה ל"ן וע"ה על הלבוש דתשע
 צב"י דלף בביתו נריך לבדוק ואינו אחר דחיקי
 קאשיא יותר גדולה על הלבוש דתשע דוקא כדעו
 לחזר קודם הפסח תת' תמוס שם פליקת אכל
 בדעו לחזר חק כפסח לא הא עיקר דין זה סב
 צ"י כס רש"י ורש"י חזר לעולם בדעו לחזר
 ארס פסח א"ל ע"כ לא דתתיר בביתו היינו אף
 חק הפסח לכן ל' לבטל מה דעו לטקא ככו'
 דלן ה"ל בין בטלו אלא דדעו לחזר קודם הפסח
 דבטלו הכי קנה פוסקים מקלין וסדר בזה על רש"י
 וכן עיקר לינא ועול הא הכ"ס טעמא לטקא לנחרי
 לרש"י וטון דא נריך אפי' להורעם שכתב בב"י ל'
 ותב עד דתשע דתשע דקדקא ככלא בטלו והכ'
 לפי שפיר דעמתי ס' ע"ל והבינו רבכ גדולים
 דיק וה"ל קאי על איש שה"ל בשיירא ועל כן מקי'
 בעמין זה טובא אכל הוא טעמא דחיי' וה"ל קאי
 לתעו על פ"י ע"י וס' וה"ל דרש"י ה"ל לטקא
 וכן הוא לנחרי כבב"י סמ"ק ז' וכו' לפי טעמו
 שפ"י ס' וכו' העתיק בקורה (ח) כתב ב"ן חיתא
 על גאון פתחו שלא ראה בש"ס גופא המבואר סס
 שתיבת סמון לבדיקה הוא ל' רש"י וכו' ולכא
 לחזר שה"ס לפניו הפסח: כן נלח ראה שתיבת
 הב' על הטור בירושלמי וז' ת"ס דין עכ"ל וכן
 תסע עליו ח"ט ולי נראה שראה הלבוש דברי צ"י
 ל"ס תל"ד שתיבת הש"ס אות בלוח כמו שתיבת
 הוא או שראה הסמון כן בש"ע והא ללא ה"ס
 ככ"י ת"ס דין היי' דת"ס דין יא לר' דחזר
 הא כלל והא ללא הפרש הייט תמוס דתמינא קאי
 ארישא דתבטל לבטלו ולק' תמוס כ"י בירושלמי דתמוס
 לא נקט תידי תב והשאל ניחא קאמר הלבוש
 ת"ס דין דקא ה"ל לחינקע ת"ס סתתא אלא
 דקטע לחינקע בירושלמי וכו' דתירושלמי לא קשה
 על השקקים דלכער דס"ל חתא איתא בש"ס דין
 לא ק"ל כפי אכל ת"ס דין קשה מה תירושלמי
 זו אחר בלבו דורק' !

(ט) קשה ה"ל ב"רם זה כגון הלבוש המיידי בש"ס
 בדלוי חק וכש כבארי עס וכן תבואה תירושם
 דלף בודלוי חק' ודעו לחזר קודם פסח נריך לבדוק
 וכו' ככ"י (י) ואם ביטול טעמא דייט דלעיל ביונא
 בשיירא (יא) וכו' נעיל עליו טעמא דסיתן תל"ג
 שחזר אף באכילה אחר פסח דהכא גרם דעשו

סימן תל"ח

(א) בש"ע פסח כסבר' ראשונה ולא כמיר לסברא וז' ובלוח' ז"ע על הש"ע הא בל"ח פ"ב ספק כסבר' ו וכן תויה כריכר ירוחם דף ל"ח וכן פסק ב"ן (ב) כחז' ככ"י לא ידעתי
 למה יבטל כיון שהחזק אינו שט חס וטעם בטולו ע"כ ואלאמתי' דברי לבוש ס"ל דלף שאין החזק שט יכול לבטל דכיו כתי בטלו אף קשה על הלבוש חיל' הא דה' כ"י בטולו
 יתתא בלוחת און תועיל בעוט כדחשע חת' ד"ה על ס' ק"י ר' ע"כ הא כחתי ב"ס תל"ד ד"ס שסמק' דלוי עליה יכל לבטל והנע"ד החתימ' ותתת' בעיל כחשכיר אף דלוי כתי תמוס טורח'ת
 ה"ת חתול או דהא חתול כיון כספק כיון שאין נכנס עור לביתו כלל ע"ס חלו' אלא דלחזר כתיבטל טעמא דת"ר וכל כה כסמ' דכיו קנה ט' כחבול' כתי' ס' ר"ס לך בעיס בטול של הכושר וחי'ת
 כ"ל (ג) תשע דוקא בשכרתי אכל כלילה לא ולי' כרש"י דף ר' אכל בע"ה כתב דה"ל כליל י"ד אחר שכתב עבר און כבדיקה וס' תלתי' בקיטור פיק' פת"ש ורש"י כ"ג (ד) אכר'ת ראשונה
 עיקר דלן להי'ת חסין תשפ"ז ב"ה (ה) תשע' דלף לא בטלו וסמ' א"ה דה' כבדיקה דלורייתא און חתמ'ו !

א המפרש מיבשה לים או יוצא בשיירא ואין (א) מניח בביתו מי שיברק ובער ואין דעתו לחזור ע"י אחר
 הפסח אם הוא קודם שלשים יום לפני הפסח אין צריך לבער אפילו יש לו (ב) דאי חמץ בביתו וכשיגיע
 (ג) הפסח יבטלו בלבו במקום שהוא שם ודיו ואם הוא בתוך ל"יום צריך לבער שכבר חל עליו חובת ביעור
 כיון שדורשין בהלכות פסח אבל אין צריך לבדוק שעדיין עיקר זמנו לא דציע .

ב ואם דעתו לחזור בתוך ימי הפסח צריך לבער אפילו אם הוא יוצא קודם ל' יום הרבה ואפי' מד"ה
 (ד) וכשיחזור אחר זמן איסורו לא יהיה אז בידו לבטלו וכיון שדעתו לחזור בפסח חיישינן שמא ישכח
 ולא יבטלו כשיגיע הפסח במקום שהוא שיסמך לומר כשאחזור אבטלו בתוך ביתו ואפילו אם דעתו
 לחזור (ה) קודם הפסח נמי חיישי' שמא יאחר ביאתו עד ערב הפסח בין השמשות ולא יהיה לו פנאי לבער
 ודוקא כשיצא בשיירא או כפרש בים דהוי דרך רחוק מאוד חיישי' כל זה אבל יוצא לשאר דרכים לא
 חיישי' (ו) לזה ובכפרש יוצא בשיירא נמי לא אמרו אלא דוקא בשלא בטלו אבל (ז) ביטלו לא לבריחהו
 יותר דהוי חששא גדולה שמא יבא בזמן שלא יוכל לבטלו ושמא יבא לאכול ממנו כשיבא ודחו לזו תרי
 ספיקא וכולי האי לא חיישי' מיהו כשיבא קודם ליל י"ד ע"כ צריך לקיים מצות בדיקה בזמנה אע"פ שבטלו
 כבר ואם יצא ושכח ולא ביער כשיגיע זמן איסורו יבטל במקום שהוא אבל לא יברך על הביטול אפי' יודע
 בודאי שיש לו חמץ בביתו כיון שעיקר הביטול בלבו ואם מחשב בלבו לבטל סני שלא מצוי ברכה על
 מחשבה שכלב ואע"ג שנוהגין לומר כל חמירא וכו' לא מצינו שתקנו חז"ל לשון זה אלא שנהגו כך ומשום
 עמי הארץ שלא ישכחו ביטול הלב נהגו לאומרו שכיון שנהגין להוציא בן מפרהם לא יבאו כ"כ ליהי שכחה
 שדבר שיש בו מעשה זכריון יותר ואע"ג דכש"ס (ח) דיהן אמרו רב יהודה אמר רב הבודק צריך שיבטל
 בלבו כמך לבדיקה מיד ויאמר כל חמירא דאיכא בבית הדין ליבטל וכו' האי ויאמר לאו פזי הוא אלא בלבו
 קאמר דקאי אתחת דבריו דקאמר צריך שיבטל בלבו וכו' ויאמר בלבו כל חמירא ט' וכן הדין בעושה
 ביתו אוצר והבנים שם תבואה ואין דעתו לפנותו ותחתיה חמ' הוי כחמץ שנפלה עליו מפולת ודרי הוא
 ככבוער הילכך קודם ל' יום לא חלה עליו חובת ביעור וכי מטי הדוא שעתא לא מחייב לבערו דהא הוי
 כנפלה עליו מפולת וסני כביטול תוך ל' יום חל עליו חובת ביעור וצריך לבערו קודם שיעשנה אוצר דהוי
 לכתחלה ואם דעתו לפנותו אפילו קודם פסח צריך לבערו דחיישינן שמא יאחד לפנותו עד ע"פ וכלה בע"פ
 בין השמשות ולא יהיה לו פנאי לבער א"ג שמא לא יכלה לפנותו בלול וישאר שם חמץ מכוסה בפחות
 מג' טפחים וכל פחות מג' טפחים במקום שאין בו סכנה כגון הכא צריך לבער (ט) וכיון דלא ידע בבירור
 שיש שם חמץ חיישינן שמא לא יתן אל לבו להוציאו ולא יברוק אחריו סמוך לפסח לכך (י) יבערנו קודם
 לכן אוצר חטים שיש שם חטים מחומצים בקרקעית הבור אם עושה האוצר ל' יום קודם פסח אינו זקוק לבערו
 אלא מבטלו בלבו ודיו מידו לאחר ההסח כשמפנה האוצר אסור (יא) ליהנות מאותן שהיו ידועים שהיו
 מחומצים קודם הפסח אבל אם אין שם מחומצים ידועים אלא ספק מותר למכור כל האוצר ביחד אחד הפסח
 ואין צריך לבדוק מכפק אם ישנן שם מחומצים כדי להשליכם שלא ליהנות מהם .

ג ישראל הרר בבית עכו"ם ויוצא מכני תוך (יב) ל' יום סמוך לפסח ונכנס בבית אחר בעיר זו או הלך
 לעיר אחר' אינו צריך לבער בית העכו"ם שיוצא ממנו שדרי (יג) יקיים מצות ביעור בזמנו באותו
 בית אחר שידור שם אבל אם הוא מפרש בים או יוצא בשיירא ולא יכנס בפסח בבית אחר יש מי שאומר
 שחל עליו חובת ביעור אפילו יוצא מבית עכו"ם כיון שהוא תוך שלשים אף על גב דודאי הוא מתיישב ממנו
 ואין לך הפקר גדול מזה שדרי יבנס בו העכו"ם מיד וידור בו בפסח מ"מ כיון שהוא תוך ל' יום חל עליו
 חובת ביעור כדי לקיים מצות ביעור ו"א שאם יבנס בו העכו"ם אינו צריך לבער שדרי העכו"ם יטלנו ואין לך
 הפקר וביטול גדול מזה, (יד)

תלו המשכיר בית לחבירו על מי חל חובת ביעור ובו ד' סעיפים

א המשכיר בית לחבירו קודם ל' לצורך י"ד וממנו אילך וקבאה שוכר באחד מן הדרכים ששכירת
 קרקע נקנה בהם (ועיין בלבוש ע"ש סי' ק"צ סעיף א') חל י"ד ועדיין המפתח ביד המשכיר
 על המשכיר לבדוק בין שהחמץ שלו והבית עדיין מעוכב אצלו שהרי המפתח בידו ואין השוכר נכנס
 שם עליו לבדוק ואם מסר המפתח לשוכר קודם י"ד כיון שקנאו ברעו ובידו להיות יוצא ונכנס על
 השוכר לבדוק ואע"פ שאין החמץ שלו מ"מ יש לו לחוש שמא יכשל בו ויבא לאכול בפסח כיון שדרי יוצא
 ונכנס בתוכו ומידו אע"ג שאין החמץ שלו יכול לבטלו דהוי כמו שלוחו של משכיר כיון דמפתח בידו
 וי"א (א) אפילו לא קנאו השוכר בדרכי הקיינים המפתח בידו חייב לבדוק דהמשכיר איך יכנס ויברוק
 שאין לו מפתח ומידו אם הפקיד אדם מפתח ביתו אצל אדם אחר אין הנפקד חייב לבדוק שאין דרך הנפקד
 לצאת ולכנס בתוכו ולמה נחייבנו לבדוק אבל השוכר אע"פ שלא קנאו בדרכי הקיינים מ"מ יוצא ונכנס
 נותנו ויבא לדי' מכשול לך מטל עליו לבדוק ולבטלו בתורת שליחות :

ב השוכר מחבירו בית ב"ד ואינו יודע אם הוא ברוק אם לאו ואין
 המשכיר בעיר לשאלו חוקת ברוק ומבטלו (ב) בלבו ודיו
 דחוקת המשכיר ברוק בלידה (ג) שלפניו שכן דרך כל ישראל הכשירים
 לבדוק בתיהם בליל י"ד וכל אחד מישראל בחזקת נשר הוא ואם הוא
 בעיר צריך לשאול אם ברוק דכיון דכל השנה הבית בחזקת שיש שם
 חמץ ויכולין לברר הדבר בשאלה מבררין .

ג השוכר בית מחבירו בחזקת ברוק ומצאו שאינו ברוק אינו יכול לחזור לומר הטעמינו ל"מ במקום
 שאין נתנן שכר על הבריקה אלא כל אחד בודק בעצמו דניחא ליה לאיניש למעבר מצוה בנופיה
 אלא אפי' במקום שנהגין ליתן שכר על הבריקה נמי אינו יכול לחזור בו דניחא ליה לאיניש למעבר
 מצוה במבוגיה וי"א (ד) דמכל מקום צריך להחזיר שכר הבריקה הואיל והתנה בפירוש שירא ברוק
 ואפשר אפי' אם לא התנה בפירוש אלא ששכרו סתם שסמך אחזקת כל ישראל שדרכס לבדוק בליל
 י"ד צריך להחזיר לו שכר הבריקה .

ד בית שדוחק שלא ברוק המשכיר ואמרו אשה או עבד או קטן אנו ברוקנו דרי אלו נאמנים דכיו
 דבריקה מירי דרגנן (ה) הוא מקלינן ביה להאמינן דהוא שיהיה קטן שיש בו דעת לבדוק,
 עכבר

בתיבת לפנות ולמכור אחר פסח מה שברקעו כבוד וכן תבואה בתשבת רש"ה ב"ח ע' , (ז) קולוס ל' יום און נריך לבדוק אף שדעתו לחזר וכה יחזר
 ע"ס סס (ב"ח) (יג) ואלו דגם סס לא יבדוק אלא בעל הבית ה"ל כאלו הוא קיים בלוח' דעבד כגמחו (יד) וסבר'ת ראשונה עיקר (כ"ח)

סימן תל"ט

(א) בש"ע פסח כסבר' ראשונה ולא כמיר לסברא וז' ובלוח' ז"ע על הש"ע הא בל"ח פ"ב ספק כסבר' ו וכן תויה כריכר ירוחם דף ל"ח וכן פסק ב"ן (ב) כחז' ככ"י לא ידעתי
 למה יבטל כיון שהחזק אינו שט חס וטעם בטולו ע"כ ואלאמתי' דברי לבוש ס"ל דלף שאין החזק שט יכול לבטל דכיו כתי בטלו אף קשה על הלבוש חיל' הא דה' כ"י בטולו
 יתתא בלוחת און תועיל בעוט כדחשע חת' ד"ה על ס' ק"י ר' ע"כ הא כחתי ב"ס תל"ד ד"ס שסמק' דלוי עליה יכל לבטל והנע"ד החתימ' ותתת' בעיל כחשכיר אף דלוי כתי תמוס טורח'ת
 ה"ת חתול או דהא חתול כיון כספק כיון שאין נכנס עור לביתו כלל ע"ס חלו' אלא דלחזר כתיבטל טעמא דת"ר וכל כה כסמ' דכיו קנה ט' כחבול' כתי' ס' ר"ס לך בעיס בטול של הכושר וחי'ת
 כ"ל (ג) תשע דוקא בשכרתי אכל כלילה לא ולי' כרש"י דף ר' אכל בע"ה כתב דה"ל כליל י"ד אחר שכתב עבר און כבדיקה וס' תלתי' בקיטור פיק' פת"ש ורש"י כ"ג (ד) אכר'ת ראשונה
 עיקר דלן להי'ת חסין תשפ"ז ב"ה (ה) תשע' דלף לא בטלו וסמ' א"ה דה' כבדיקה דלורייתא און חתמ'ו !

ג עכו"ם הנכנס בפסח בביתו של ישראל והניח שם חמצו כופה עליו בלוי ואם קלא הניחו אלא נשאר בעצמו שם חמצו בידו אפי' רוצה לאכול שם אינו צריך להוציאו ונס מחיצה י אינו צריך רכין שהוא ביד עכו"ם והעכו"ם משמרו לא חישינו שמה יבא לאכול ממנו אבל לאכול עמו על שולחן אחד זה חמץ וזה מצה אסור (ו) אפי' בהפסק מפה אע"ג דגבי בשר חלב מותר בהפסק מפה רבא אסור רכין דחמץ בפסח במשהו חישינו שמה יתערב פירור אחד של חמץ תוך של ישראל ולא ארעתי .

ד ישראל שהפקיד חמצו אצל ישראל חבירו או אצל עכו"ם אף על פי שקבל עליו הנפקד אחריות המפקד עובר עליו בכל יראה ובכל ימצא אם אינו מבערו דהא שלו הוא ובכלל לך הוא שלך אי אתה רואה ואע"ג שהוא ברשות אחרים לא היה אלא כמו שהשאל לו הנפקד רשותו לשמור חמצו וביתו קרינן ביה שבשביל שקבל עליו הנפקד אחריות מפני זה לא יצא מרשות הכפקיד לשלא יעבור עליו ועליו מוטל לבערו וכיון שעל המפקד מוטל לבערו נראה שאין (ז) הנפקד עובר עליו אם הוא ישראל ולא רמיה עליה לאטרוחי לבעורי חמץ של ישראל חבירו אף על גב שהוא ברשותו אין זה נקרא רשותו דהא השאלו לאחרים כיון שהמפקד ישראל והני מילי מדאורייתא אבל מדרבנן חייב לבערו כשדניע שעה ששית כדי שלא יכשל בו כדלקמן סימן תמ"ג סעיף ב' אבל ישראל שהלה לישראל חבירו על חמצו והמשכן ביד המלוה ק"ל ישראל מישראל (ח) קונה משכן דכתיב וְלֹדְ תְהִיָה צְדָקָה וְאִם אֵיט קִנְיָה צְדָקָה מִגֵּין וְהָיָה שֶׁל הַמְלוּהָ וְעַלֶּיהָ רָמִיָא לְבַעוּרֵי אֶפְיָלוּ מִן הַתּוֹרָה, (ט)

תמא דיני מי שהלה על חמץ וכו' בי כעופים .

א נכרי שהלה לישראל על חמצו ומשכנו בידו ואמר ליה הישראל מעבשיו יחא שלך אם לא אפרע לך לזכך פלוני והגיע אותו זמן ולא פרעו נקדה לו לעכו"ם לכפרע דהו ליה חמצו של עכו"ם ומותר ואפי' לא הגיע הזמן שקבע עד אחר הפסח ובתוך הפסח עודנו היה ברשות הישראל לפרותו אפי' רבא מותר אותו החמץ אחר הפסח דקראו העטם למפרע אבל אם חסר אחד מכל צילו שאין המשכן (א) ביד העכו"ם אלא ביד הישראל או שלא אמר לו מעבשיו או שפרעו בזמנו ואפי' אחר הפסח הל' חמצו של ישראל שעבר עליו הפסח ואסור אבל אם קבע לו זמן הפירעון קודם הפסח והמשכן ביד העכו"ם ולא פרעו בזמנו אפילו לא אמר לו מעבשיו קראו העכו"ם כשהגיע הזמן ומותר החמץ לאחר הפסח שאין דין אסמכתא לעט"ם דעטם כיון דעתו בלא מעבשיו .

ב ישראל שהלה לנכרי על חמצו אם מעבשיו בידו וא"ל מעבשיו ודניע הזמן אפילו לארר הפסח ולא פרעו אסור אפי' אין האחריות עליו דקני (ב) ליה למפרע דהו ליה חמצו של ישראל שעבר עליו הפסח אבל אם לא אמר ליה מעבשיו או שאמר לו מעבשיו ופרעו בזמנו אע"ג שמשכנו בידו מותר הישראל מעט"ם לא קני משכן דגבי עכו"ם לית ליה צדקה בהלוואתו וכיון שאין לו צדקה בהלוואתו אין לו קנין בגדה ולא הוי ליה חמצו של ישראל אלא של עכו"ם ומותר דהו שאין האחריות על הישראל שאב אחריות על הישראל גרע מפקידן בעלמא שחיי לבערו .

תמב דין תערובת חמץ וכו' יב כעופים .

א על חמץ דין נמור ענוש ברת דכתיב כי כל אוכל חמץ ונכרתה אבל תערובת חמץ כנח כיתח הבבלי ושכר המדי והמדיים וכיוצא בדברים אלו מדברים הנאכלין אף ע"ג דכרת אין ברם מ"מ גאו יש ברם שרבתה התורה לומר כל מחמצת לא תאכלו לרבות דברים הללו שדם נקראים מחמצת כלומר שנתחמצו מדבר אחר ואינם בעיקר חמץ הילכך אין ברם אלא לאו באבילתן ופירוש נוח הבבלי שכפרדן בופידור"ם לחם להחמצו ושכר המדי שנתגנן בו שעורים ומים להחמצו וכן חומץ האדומי נותנים בו שעורים ומים שיחמץ והמוריים יש בה ג"כ תערובת חמץ וכל אילו עושין לאכילה וכיון שעומדי' לאכילה ולא כדילי אינשי מיניה טלי שתא חייב ג"כ לבערו כמו חמץ נמור כדי שלא יבא לאכול כדם בפס' ואם לא ביערם והשה"י אחר הפסח אסורים בהנאה כמו חמץ נמור ו"א (א) שחייב לבערם אפי' מן התור"ם רכין שיש לאו באבילתן ג"כ קאי עלייהו לאו רכל יראה וכל ימצא שאם לא בטל עובר עליהם בב"ו ובכ"מ כמו בחמץ נמור רכל שיש בו לאו באביל"יש בו לאו בשהייה דאיסור אכילה ואיסור שהייה כי הדדי נינהו בד"א בדברים הראויין לאכילה כגון אלו שאמרו אבל דבר שיש בו תערובת חמץ ואינו ראוי לאכילה אינו בלאו אפי' באכילה שלא נאמר לא תאכלו אלא כדבר הראוי לאכילה לפיכך מותר גם לקיימן בפסח שאין לגזור בו שמה יבא לדי מכשול שיאכל איסור שנס אכילתו אינו אלא דרבנן עריבת העבדנן שנתן לתוכה קמח ועורות אפילו נתן שעה אחת קודם הביעור מותר לקיימן בפסח מפני שהעורות גורמין שמסריחין מדי ואין ראוי לאכילה מיד ואם לא נתן העורות ונתן הקמח אם נתנו קודם ג' ימים לשעת הביעור מותר לקיימו שכבר נפסד והבאיש נתנו תוך ג' ימים חייב לבער דעדין ראוי לאכילה הוא וכן הקילוד והרטיה והאספלנית והטרייקא' שנתן לתוכו חמץ מותר לקיימו בפסח שהרי נפסדה צורת החמץ ואינו ראויין לאכיל"ם ב וכן אפי' הפת עצמו שעושה עד שנפסל אפי' מאכילת הכלב קודם זמן איסורו או שצדק או שנסרף עד שאינו ראוי לאכילה (ב) ומלגמא שנסרחה קודם (ג) זמן איסורו אינו חייב לבערו (דכ) אתא פסח לא חל עליה איסור חמץ) .

ג וכן בנרים שכבסו אותם בחלב חטה וכן ניירות שרביקו אותם בחמץ וכל כיוצא בזה מותר לקיימן בפסח שאין צורת החמץ עומדת ואינו ראויין לאכילה אפי' לכלב והוי כעפרא בעלמא ואין איסור חמץ חל עליה .

ד מרו אע"ג שאין צורת החמץ עומדת וכן כ"ד שנתערב בו חמץ אע"פ שאינו מאכל אדם או שאינו מאכל כל אדם כגון הטרייקא' וכיוצא בו שאינו מאכל אלא לחולי' אע"פ שמתיר לקיימו אסור לאכול עד אחר הפסח ואע"פ שאין בו מן החמץ אלא כל שהוא אסור לאכלו ויש מתירין בנתערב (ד) כיון שנתבטל בששים קודם הפסח והבי ק"ל .

ה שכר (ה) שעושים במדינות הללו מחמץ ושעורין חייבים לבערו שדרי נסחט בו עיקר טעם החמץ מן החטים ומן השעורים לתוך השכר ויש בו כזית בכדי אכילת פרס ויתיר והרי הוא חמץ נסיד אם העמיד גבינות בחלא (ו) דשכר שעורין או חמץ חייב לבער רכין שהוא מעמד את הגבינות הו נאלו החמץ הוא בעין ואסור להשהותן מיני מדקתן שעושים מכלל' צוק' ודבש ומתפן בבליה ו מיני קמניות ונרענין יש לחוש שמה נודיינו בקמח שעורבו בתוך הצוקר וא"כ הוא שעורבו בו קמח ודאי סלת נקיייה נתערב בה דרמי טפי לצוקר ואנו מחזיקין הסלת לחמץ נמור מפני שלחתין החמץ במים קודם טחינה אמנם לא נהוג עלמא לאסור טולי הוא וראוי להורות להם שיתנבם לעכו"ם חוץ לבית במתנה נמורה ויחזור ויכה בהן לאחר הפסח .

ו מי שרצה לרכך שם דבר בכצק כמו שנהגין בחלונות ופתחים שיש בהן חרוץ וסדקין שמדבקן עליהם נייחים וקלפים בכצק אם הוא תוך (ז) ל' יום לפני הפסח ידבק בכצק שבליחיו רבה מאד כדי שיכניס כל הבצק בין הדבקים ולא יבצבץ לחוץ מיהו אפי' הכי כשיבא הפסח טוב לשוחן במים מבוזין כדי שלא יראו אפי' הרשע מן הבצק תוך הפסח ריח שהוא מבושל (ח) בשכר שעורים מותר לכתוב בו דהא נפסל אפילו משתיית הכלב קודם הפסח וה"ל נפת שעושה קודם הפסח - דלעיל שמתיר להשהותו בפסח .

ולו הפתחו הרמב"ם ופ"ם והתלחף דעשה הוא והסתא תפח ולחצורה חיתה על הלבוש דהא לישת ר"ח והרמ"ם דמק מוחיה חס' בלחור הנה בית לפניו א"ל לבשר אף בקיבל אחריות חבל לתמי דמרישח ניחא דמק כשיטת רש"י והרמ"ם ומה שהקשה ע"ת תהא דהפקיד חלל עט"ם אחר ט"ם לא דק דהתם כיון שמתחלה קבל אחריות הוי כחמץ טל וכשהפקיד אחר' לעט"ם אחר הוא כמפקיד חמץ טל וחדש דהא רת"ל הויא דין זה תרי"ל' כש"ג ריח"ל גופיה פ"ק דפסחים מסק כשיטת ר"ח אלא ברור כהשגחי אף ל"ע דניחא סה"כ ומוק על ב"י כס' וס"ל דרש"י חוסר אף בייחוד קרו זיחה ופסקו בני ונע"ל' נראה דגם כב"י ס"ל מן הלל כמו שהביט סה"כ ולכונן דמירוי בתקבל עליו אחריות חלל תיירי בלא קיבל אחריות לרש"י ומה כחב דה"כ הרי הוא חמץ של עט"ם כ"י לגמרי וע"ז קאמר הב"י דכל כה"ג פשיעא דחין זוקף לבערו ר"ל כיון שלא קיבל אחריות כג"ל ברור ומוק ות"ת ל"ע דהנהא שוטת ר"ח עיקר כש"ם ומה שהשיעור הרי"ף והרמב"ם אפשר דלא היה לריבין לנחכס דס"ל סצ' ר"ה ויחור ט"י קף ו' הסברה הוא דהוי כמותר חמץ של עט"ם כבית עט"ם וכו' ועוד הא כהשגחה הרשב"א מ' קע"א תבואר דעיקר כשטת ר"ח רק תסום חומריה המשיעור רי"ף והרמב"ם ועד שראינו כל גופי אחרונים פוסקים כ"ח וכה הרמ"ם ועור ר"י ירוחם וזה דרך וריח"ל כש"ג לק' ל"ל להקל עכ"פ בדבדד ללכול תתל נאחר פ"ח אף בלא ייחזק קרו זיחה רק אחר הנה בבית לפניך הנה בתקום שרצה אף שמתקבל עליו אחריות בפרוש (ו) לזון דה"כ מ' קצ"א דקרוכ הכר לז' לדי פשיעה כיון שהמירין זה אף זה אפי' בהפסק ט"ם והיכיוו כ"י משתע קתא דבאין תיירין מותר לז' חישינו נתי שחטריב פירורין דתקפי יוצגו תמור חלל כפי"ח העתיק לטון הרשב"א לית תמירין חלל חס' אף תמירין אחר תסום פירורין ע"כ וכהו טן תהיחא וחי ס"ל כן תסכרה לז כיה"ל לעווח טון הרשב"א (ז) דהנת ע"ח דהף הכפקד עובר מדאורייתא וכן ל"ל תר' ירוחם קף ת"ה ע"ג (ח) אף שלא קבל עליו כהאריית (כ"ה) (ט) ת"ת גם הלה עובר דלא קנה התורה לגמרי רק תתורת משכן כ"ה מ"ם תת"ל .

סימן תמ"א

(א) ואם אמר לו מעבשיו והתכוול בקנין או חבב דקבע אף שלא חסרו ליד פט"ם אינו חלל כמו פקדון ביד ישראל ואם לא היה בלחצורו כל ימי כספח חומר ריח"ל כש"ג (ב) ואם ביטל ישראל מתנה גם למתן הוי (ע"ת) .

סימן תמ"ב

(א) כש"ע"סחם ונסק בסכרה וז' וכסמן תמא פ"ד הסכ"י דלשיל און בו כזית כמדי ח"ס כיון ח"ת"ג בו כזית חמץ עובר עמי ככל ריח' וכתב פני"ח דאון תדימא עובר עליו דהנתם כעיקר מדאורייתא ונרד נבעור וכן תבואר בב"ה ס"ז ו' ולקמן סימן תמ"ו ובענין זה יש ליתחא בדברי כ"י דה"ה ות"ס רבנו דר"ל ט' ורבינו מיי אסור תן כה"ה ט' וכן נרד חסר' ט' ויתחא כה' חבב סעו' דה"ה ע"ג ר"ז כ' אלא חסור דרכס הוי דש"ל לטור אחר תדיבטן להמתים גם ת"ס דחסי' דלגנזא דהלת' ט' ק' ה' כמ"י חל"ל כ"ה העיר ה"גשג שח' יבא ללכלו והכ"ל רבות תי"חית ל' אלא שלא תתקיי בספי' אלא כהנזג לפסח הל"ב (ב) חסי' נלכדים כמו כשיפסא חבל כראוי ללכדים אף שאין ראוי לחסד חייב לבערו וחשירי נתי ק"ס זמן איסור דהא זמן איסורו בני לטרו"ל גע"י (א) הייט כשהתחלה קודם שנסרחה חבל כשריה קודם שנתחלה חסי' אחר זמן מותר להשאיר דלא חל איסורא עליה (ב) חס' חסור חסור חמץ כל שיהא קודם פסח כערייקא' תיחא ללכלו כערייקא' עמו בפסח ובתחלה לזון שנעשר חסי' ידועיקא' דה"ה תיירי טי"יקא' כהערובת חמץ גם רת"ל ל' כהזית ו"ל דהחל' לזשקי' כהער' כתייר כדי להסכותו לחסור חלקהו מ' תמ"ו ס"ב (ה) אלא נחשד בדבר אחר מזה טעו שאר הערובת חמץ (ו) אפי' ככל שהוא דבר כהשתדל ל' כע"ל חסי' כלאף כב' רב"ז מ' קי"ד גבינה שמתד"כ קב"ב סה"כ ככלי הכולפה מתקן אע"פ איסור ללכלי חסר' להשאירו ע"כ ונ"ע ל' לקמן מ"י תמ"ז ס"ה בשנת (ז) ו"ה תוך ג' ימים דקנס סוד ל' הייט ליהוה דקודם ל' אף כבנך עבה טייר וזין חסירי לבערם כהשגחה המפקד חסר"י מ"י קת"ט (ח) קודם פסח חבל נחבטל כהד כהשגח אסור

אסור (ט) כחז מי"ט נחמס עלה להובי על הכ"ג
 סתא וסתא תבס' ק"ל ככ"ח דחזירי חוט בוק' ולא
 קניא תבס' הם בתקום דנכסין בהיעוט' ע"כ
 ועיין בב"מ וכו' ועי' (י) כחז ע"ה להחזיר וכן
 כהנהג' לעשות לפני חוליות ועלי חנגלוק וכל כניס
 שסתא בעיס' הרי"ל וכתב בסל"ג הל"ן כן הנהג'ט
 אלף סגורין אוחו תבס' סב' ונלעטין אוחו
 בתקום נעט' ע"כ ואפי' בערובה נכסין נה נראה
 תכ"ח דאיטו אלף תבס' הוחרף אלף תב' כרו' (י"א)
 ה"כ כק' הרב נחמס בחוטו קתח' דכסח' אלף
 רוליס לכנסו ולהוצ' בו קתח' לסת' ניד'ך
 להחיר' הספרות וכל העלמי' דה"ל קתח' עכ"כ
 חתחוק' נתיס' וליט' עובר' מלו' החמיות וחוק'
 נכתבו כהערב' נכסח' נ"ח כהח' סו' ק"ו'
 חכור' סב' היה דחש' זכני' הגוון ז"ל ונ"ע אלף
 נהט' בו קתח' דיעבד' בחור' הפסח' כלי' יחזר'
 חפירות' אלף סו' להחיר' אפי' באכניה' אלף' ככסין
 ישמס' כיו' דליכא' אלף' הפסח' ור"אפי' ככ"ה ס"ס
 חל"ג סתהחד' אלף' כק' יבן' סלון' בו טוליס' וסחיר'
 הביאו' ע"ה חק' הגוון ז"ל כה' לסל' כסתת'
 כש"ע ולבו' וכן ככ"ג כהב' סכסכו' כן ולקח' כסת'
 ישב' להחיות' הכ"ה .

סימן תמ"ג

(א) אפי' סתח' ויין' ברו' און' כההדר' על' ככ"ג
 וכן' (ב) דוכא' לא' יב' אלף' הידיס' אסור'
 אלף' סתח' על' קתח' כלי' ידעונו' חוחר' גם' (ד) ידים'
 כ"ח ככ"ח וכל' נע"ה' ונ"ח' דנראה' הרי' סוף' כ"ח'
 דקדושין' דלף' לעשות' חו"ל' יחזר' ודורכ' חו' חלון'
 ח' כ' חוסרים' לדידי' וכן' נראה' חו' יוחס' דף'
 ח"ה וכל' דהחר' ס' עד' יליכ' חוחר' ח' לדידי'
 כיון' דלקח' פוסק' חן' אסורו' דחאורייה' כסת'ט'
 על' רתמ' וי"ן' פ"ה' דחלון' דחזירין' לדידי' וס'
 כדא' דע' ח"כ' כסת' חס' קנו' חס' ט' וסתת'
 דחור' הפסח' חבור' לדידי' ככ"ג' ונלעט' חזיון' סתת'
 כהר"ס' סל"ה' דקדושין' כהר"ס' דף' ח"ו' דחור'
 לדידי' ח' חור' הפסח' .

סימן תמ"ד

(א) י"ל' סתח' ר"ל' וס' ביארתי' (ב) כחז' ח"ה'
 ככח' י"ד' ככח' י"ס' וס' להביא' חס' ללוס'
 כלי' י"ד' ולא' כע"ס' כחל' יקדים' חו' יחזר' ויחלל' סת'
 ע"כ' ודא' ט"ס' וכל' לל' י"ג' דהיינו' ע"ה' ח"ה'
 רח"ה' סו' חל"ה' וחס' כח' נס' יב' להחיר' ע"ה'
 דה"ה' לתלמוד' חבור' כההדר' ע"ה' הרבה' חס' חל"ה'
 ככניס' קטרוס' ועיין' ככ"ח' ע"ה' ס"ס' ח"ה' ונכסת'
 לא' יחזרו' כההדר' ולא' יחזרו' אותה' כההדר' כה"ה' יב'ל'
 פ"ה' ח"ה' חזן' ס"ה' סו' ח"ה' (ג) י"ס' חכ"ה' חכ"ה'
 סתכסלין' כל' סתכסליון' ככניס' י"ט' (ה) חכ"ה' (ד) ללוס'
 דוקא' אלף' ה"ה' כסת' ח"ה' ח"ה' וכו' והסת' חס'ט'
 ח' דחזר' לעי' סו' ח"ה' ח"ה' ס' ח' דכס' חזירי' סתת'
 לו' כסת' חס'ט' דחזר' כה' כהרובכ' חס'ט' דחי' כסת'
 לו' כפירוש' חוסרת' להוסיף' וכו' כההדר' דבר' ע"ה'
 חס' חזן' ע"ה' ככד' חניס' ככ"ה' חזירי' יכבד' כההדר'
 ככ"ג' וכתב' חכ"ה' כההדר' חס'ט' לכלס' כסתת'
 עליו' ולא' לחזר' וחי' חזר' לנר' דרוס' ככח' חזן'
 סו' חכ"ה' (ה) ודא' דלעיל' ככ"ה' ח"ה' דחזר' לקבוע'
 סעודה' לירובין' כע"ה' כיון' כההדר' להחז' לחזר'
 או' י"ס' אחר' חל' כה' חזירי' כענין' חל"ה' להחז'
 דחי' כיו' חיל' חזירין' ככ"ג' חזיר' י"ס' להחז' כה'
 וע"ה' ככ"ג' כחז' חזירי' דכ"ה' דההדר' וסחירין'
 חזן' להחזיר' וכו' חו' עכ"ה' כה' חל' חח"ה' חס'ט'
 ח' לפרס' דבר' ח"ה' וכל' חזירי' ככ"ה' חזירי' כההדר'
 אפי' כההדר' חזירי' כ"ה' חזירי' כההדר' חזירי' חזירי'
 סתכס' לחזיר' ופירש' דח"ה' ככ"ה' חזירי' סו'
 חזירי' כ"ה' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי'
 חזירי' כל' חס'ט' אלף' חזירי' כההדר' חזירי' חזירי'
 חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי'
 חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי'
 חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי'
 חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי'
 חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי'
 חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי' חזירי'

סימן

אם נשאר לו חמץ הרבה שאסר ליתנו לעט' או שאין כח עט' ליתנו לו דרך הערבה הורב' כועט' אבל ע"ה להצא אסור ליתנו ראשון ומבעוד .

אסור (ט) כחז מי"ט נחמס עלה להובי על הכ"ג
 סתא וסתא תבס' ק"ל ככ"ח דחזירי חוט בוק' ולא
 קניא תבס' הם בתקום דנכסין בהיעוט' ע"כ
 ועיין בב"מ וכו' ועי' (י) כחז ע"ה להחזיר וכן
 כהנהג' לעשות לפני חוליות ועלי חנגלוק וכל כניס
 שסתא בעיס' הרי"ל וכתב בסל"ג הל"ן כן הנהג'ט
 אלף סגורין אוחו תבס' סב' ונלעטין אוחו
 בתקום נעט' ע"כ ואפי' בערובה נכסין נה נראה
 תכ"ח דאיטו אלף תבס' הוחרף אלף תב' כרו' (י"א)
 ה"כ כק' הרב נחמס בחוטו קתח' דכסח' אלף
 רוליס לכנסו ולהוצ' בו קתח' לסת' ניד'ך
 להחיר' הספרות וכל העלמי' דה"ל קתח' עכ"כ
 חתחוק' נתיס' וליט' עובר' מלו' החמיות וחוק'
 נכתבו כהערב' נכסח' נ"ח כהח' סו' ק"ו'
 חכור' סב' היה דחש' זכני' הגוון ז"ל ונ"ע אלף
 נהט' בו קתח' דיעבד' בחור' הפסח' כלי' יחזר'
 חפירות' אלף סו' להחיר' אפי' באכניה' אלף' ככסין
 ישמס' כיו' דליכא' אלף' הפסח' ור"אפי' ככ"ה ס"ס
 חל"ג סתהחד' אלף' כק' יבן' סלון' בו טוליס' וסחיר'
 הביאו' ע"ה חק' הגוון ז"ל כה' לסל' כסתת'
 כש"ע ולבו' וכן ככ"ג כהב' סכסכו' כן ולקח' כסת'
 ישב' להחיות' הכ"ה .

כצק שבסדקי עריבה אם יש כזית במקום אחד בכל מקום שהוא חייב לבער שכל מה שאסרה לנו התורה ככל תאכל ק"ל הלכה למ"ה דשיעורו כזית ואם אין כזית במקום אחד אחר עשה לחזק בו שבירי עריבה או לסתים בו פי נקב בטל במיעוטו אצל העריבה ואם לאו חייב לבער .

ואם היה בו שני חצאי זית' בשני מקומות חוט של כצק בנייהם ומחברן רואין כל שאילו ינטל החוט נטלן עמו חייב לבער דהו' לזו כמדוברים במקום אחד ואם לאו אינו צריך לבער .

כר"א בעריבה אבל בבית אע"פ שרואין שאם ינטל החוט אינם נטלן עמו חייב לבער מפני שלפעמים כשמבירין את הבית מקבץ אותן יחד ומתחברין ויש לחוש שמא יתקבצו תוך הפסח ויהיה כזית במקום אחד ויעבור עליהם בכל יראה .

היה חצי זית בבית חצי זית בעלייה או חצי זית בבית חצי זית באכסדרה או חצי זית בבית זה חצי זית בבית שלפנים מטנו והאילוואילו החצאי ותיס' דבוקים ככתלים או בקירות או בקרקעות אינו חייב לנרד ולבער אלא כמטל בלבו דהו' דהוקא שהם דבוקים בהם אין צריכין אותן לנרד ולבער דכיון שהם דבוקים לא חיישינן שמא יפלו בתוך הפסח ותערבו במאכל אבל אם אינן דבוקים חייב לבער ובעריבה נמי דאמרו דחצית כזית במקום העשירי לחזק או לסתים שאינו חייב לבער לא אמרו אלא בעריבה שאין לשין בה בפסח .

אבל עריבה שלשין בה בפסח צריך לנרדה היטב ולדעולה ובאין לשין בה בפסח נמי לא אמרו שפחות מזות אינו חייב לבער אלא בעריבה שאין לשין בה חמץ כל השנה אבל עריבה שלשין בה חמץ כל השנה לא מבועי שאין לשין בה מצה בפסח אפילו בהגעלה אלא אפי' אם רוצה להשתחו' אין לסמוך על מה שרוחצין אותו בחמין ומנקרין אותו מן החמץ כי אי אפשר לנקר אותו שלא ישאר בין הכל כזית חמץ חוט (ט) רק שהלך מזה לזה מצדפי הלכך צריך לנקרו ולתנו לענו"ם עד לאחר הפסח במתנה נמסרה (י) או כטוחו בטיט וה"ה לבצק שבסלי נצדים שאינו יכול להציא משם וכל הכלים שמשמשין בהם פת או קמח כל השנה ומפה שמניחין על השק' שנשמשו בהם קמח לא סני בניעור שמנעוין אלא יכסם אותם היטב להשתמש בהם בפסח אבל השקין עצמן לא סני בניעור וכיבוס שנישאר הקמח בין התפירות אלא צריך להחיר קודם התפירות ולכבסם אחר"כ היטב ונהגין עכשיו לנרד היטב כל הכלים והכסאות שנגע בהם חמץ ימנעו יפה הוא דשמא יש בהן חמץ ויתגרר מזה תוך הפסח ותערב למאכלים חמץ בפסח במשדו כמו שיתבאר בע"ה ואם יש חמץ בסדקים שאינו יכול לחטט אדריז היטב יטיח עליו מעט טיט .

תמ"ג דין חמץ בע"פ לאתר שיש וכו' ג' סעיפים .

א כבר אמרו למעלה סימן תל"א רבנים י"ד משש שעות ולמעלה חמץ אסור בהנאה מן התירה חז"ל אסוריו עוד שתי שעות קודם לכן דהיינו מתחלת שעה חמישית כרי שלא יבא לטעית ביום המעונן כמו שנתבאר למעלה מידו כל שעה חמישית לא אסורו אלא באכילה אבל מותר בהנאה ויכול למכרו לענו"ם אפי' הרבה (א) ביחד שרואין לא יאכלנו הענו"ם טלו קודם הפסח מותר למוכרו לו ויכול להאכילו לכהמה חיה ועוף אפי' הם שלו ובלבד שיעמיד עליהם לראות שלא יצניעו ממנו וישאר כביתו במקום שהצניעו לשם ויבגר מה שישיריו ממנו ומתחלת שעה ששית ולמעלה אסורו גם בהנאה .

ב ואפילו חמץ של נרי אסור לחנות ממנו הלכך ישראל שהיה בירו חמץ של חבירו כפקדון ודגיע הפסח יעכבו עד שעה חמישית ביום י"ד שמא יבא ויקחנו ואם לא באו בעליו ימכרו לנרי קודם שיאמר בהנהגה ומצוה קעביר דה"ל כמשיב אבידה הוא אמרו כהנאה לחבירו ואם לא מכרו צריך לבערו בזמן אסורו אפילו אינו חייב באחריותו ולא דמי לחמץ של נרי שיש בידו כפקדון רשאי רכא שרדי גם לחבירו המפקד הוא אסור בהנאה .

ג חמץ אע"פ שהוא אסור בהנאה אינו תיפס דמיו דנימא שיחל האיסור על החליפין זה לא אמרו אפילו תוך הפסח הלכך אם החליפו ברבד אחד אפילו אחר זמן אסורו מה שהחליף בו הוא מותר בהנאה . (ב)

תמ"ד דין ע"פ שחל להיות בשבת וכו' ד' סעיפים .

א י"ד שחל להיות בשבת שאו אי אפי' לברוק כלל שבת שרדי אסור לסתל את הנר לברוק לאדור גם ביום לאור החמה אין בודקין כמו שנתבאר למעלה כיגד יעשה יברוק כלל ו' שהוא ליל י"ג ויבער כל החמץ שיש לו מלפני השבת בערב שבת וישיר מזון שתי סעודות לצורך השבת דאילו סעודה שלישית אי אפשר לעשותה דהא זמנה בזמן המנחה הוא ואינו יכול לעשות לא בחמץ דהא אחר חצות הוא גם לא יעשה במצה שאסור לאכול מצה בע"פ כדי שיאכל אותה ליתאבון כנייה כמו שיתבאר בע"ה סימן תע"א סעיף ב' טוב לעשותה בפירות או בכשר דגים . (וע"ל סימן א) ר"ה סעיף ה' ויש עושין אותה במצה עשירה שנילושה במי פירות בלי תערובות מים כלל ואין נהגין כן במדינות אלו שאין אוכלין מצה עשירה כלל כמו שיתבאר לקמן סי' תכ"ב ומי שנודג לעשות צריך לעשות קודם שעה עשירית דמשם ואילך אסור לאכול שום פת כמו שיתבאר לקמן סימן הע"א (ב) .

ב וכשיבער החמץ בערב השבת אע"פ שהשאיר מזון שתי סעודות מ"מ יבערו וישרפנו קודם חצות כמו בשאר השנים כדי שלא יבא לנעת בשאר השנים לבערו אחר חצות וכיום השבת יבטלנו כמו שיתבאר .

ג אין לעשות לשבת זה מיני דיסאוקאחים וכל דבר שדרטו לירבק ככלי כדי שלא יצטרך להרחי בשבת מן החמץ אם עבר וביטל והוא דבק בקדידה וא"א לקבצו טוב להרחי מעט אפי' בשבת כדי להעביר דהמץ . (ג)

ד ואחר שאכל ושתה בשבת סעודת שחרית קודם שנהג' י"ד ינער הכפה שאכלו בה היטב מן הפירותין ודקדק שישאריו בה דשוב לא יעבור עליהם שררי הם נורסים ומתבערין מאליהם ואיני צריך להציא המצה מכיתוונם יקטן הקערות באצבע היטב שלא ישאר בהם כלום וישליך דקינח לאיבור כדי שיתבער וידרס ברניים ויטחין הקערות מן העין עם שאר כלי חמץ ואין צריך להוציאן מרשותו ג' כואם נשאר לו פירותין גדולים מן הפת יטל ליתנם לעט' על כנת שלא יצאם לר"ה דרך הערבה הורב' כועט' אבל ע"ה להצא אסור ליתנו לו כמו שנתבאר לעיל סימן שכ"ה סעיף ב' .

ה ואם נשאר לו חמץ הרבה שאסר ליתנו לעט' או שאין כח עט' ליתנו לו דרך הערבה הורב' כועט' אבל ע"ה להצא אסור ליתנו ראשון ומבעוד .

ו כחז אע"פ שלא נשאר לו חמץ כלל בבית אחר סעודת שחרית צריך לבטל החמץ בזמנו כדרך ש"וא מבטלו בשאר השנים באסורו כל חמירא ס' כמו שנתבאר לעיל סימן תל"ד . (ד)

ז והחזק ביום י"ד לדבר מצוה הנק' למולאת בנו או לאכול סעודות (ה) ארוסין בבית חמץ וכו' שיש לו חמץ בביתו אם יוכל לחזור לביתו ולבער ולחזר למצותו יחזור ויבער ועל כמה הוא חזר על בנייה שהוא שיער לאכילה ובפחות מצות אף ע"פ שהיה יכול לחזור למצותו לא הצריחה רבנן יחזור כיון שהלך

סימן תמ"ה

(א) רש"ל היה מקובל ודבריו נשקפו כחוק
בדמיון (ב) אבל בני מבואר דאף כשעה
מתייבית עוב לנחמה תורה נפשי עמה שלא יקלט
בשיטת וכן הכ"ח כחז עין נהגין העולם הילכו יש
לומר שלא יבטלו חבטיל אלל שרופת החמץ אף
במתייבית ובשעה שיהא חסור אף דיעבר (ג) האט
כסה דם בנפשו זה ילא דמטת לאו להטעת נחט (כ"ג)

סימן תמ"ו

(א) ואם החמץ הוא דברי' הרי הוא כשל הפקר
ואסור לטלטלו אף שמקו הרבים (ריב"ט סי'
ת"א) (ב) ולפי' אם נתחמץ דבר ב"ט דודאי לא
נהבטל ונרדף לפרטו וכל' הכ"ח רק שכתב שישלכו
לנדר ודוקא חמץ גמור אבל חבטיל כגולל בו חטא
ב"ט חסור לנכ"ע מן החסור משהו תדבנן אבל
זקני הגאון מהר"ם ז"ל נהג כשעסה כמתייבית הש"ע
דאף כלא בטלו ז"ל החמץ אפי' בחמץ גמור
העמידו חכמים את דבריהם כשב ואל תעשה אפי'
לעקר דברי תורה ופ"כ מהר"ם מובלעין סי' ק'
ואפי' ב"ט ב' נהג זקני לומר' וכן השמעת מהר"ם
שם וכן חז"ל דאין חילוק בין רחוק לנטי בזה
כלל וכן משמע לי ט"ע ומכיו' כי' תמ"ד סי' ססחמו
וכתבו על מ"ט ובהי' נראה שכתבו ש"ע ולכונן
סברת המתיר בסעיף ב' ב"ט מ"י בלאור נהג הכ"ח
חמץ שנתלחל בחבטיל כשכ"ע על פסח ישלכו
לנדר דאם ישכט על יום אחריו הרי הוא חסור
ונמלא חסור חסור לנדרו ע"כ והקניתי לזקני
הגאון ז"ל הא מקלה הוא ומה בכך שיחזור לחסרו
הא ד"ט ה"י כמ"י חמ"י סי' א' והס"י לי שגם הוא
אינו נוהג לנשוק כוונתו בזה עוד רחמי' בעל"ה
דף קמ"א שכתב הא' דעשה עליו כלי ב"ט מ"י
בדליכא ענ"ס אבל בדליכא ענ"ס יאמר לענ"ס
שוניא החמץ אפי' חמץ שטלו דאף עשה דרבנן
דחבטו שאור ודאי לא תעשה דרבנן לחמץ
בענ"ס שבות ע"כ וכן נהגנו מה ג"כ לא רחמי'
העולם חזקני הגאון ז"ל שכתב כי אפי' שלא בטט
וכן בחבטו מהר"ם שם-לא היה שחוק מיניה גם
אפשר לנב לדי' ונמלא שיתט לענ"ס לחסור ונראה
דש"ל' תורה בחבטיל שכתב בחסור דאף ע"י ענ"ס
חסור דאין בו כ"כ עשה דרבנן דחבטו שאור
חכמים ע"ס דר"ק

סימן תמ"ז

(א) ולענין אם נתערב חסורו כמאמר במשה
בבבטיל אחר הארץ ה"ט ב"ד סי' ז"ב
ומכ"י ז"ל כמאמר' החת"י' כמשה ודורה ונפלה
לאחרת וסקלה אין פליטתה אומרת במשה אבל לא
כלל שנתערב בדרך זה חסור לעולם כמשה ע"ל
ובכ"י דקודם כסף הארץ לחלק עליו שהוא דב'
היה דא' מ"ת אותו עעם משה שכתובה ראשונה
אומרת שוב האריות ולי' למ"ס החו' וכר"א
והטור נבי מין נמיט לר"י דס' טעמא דאומת
תשאו שכתובה כיון שנתערב כנה אחר ה"י אינו
אינו לגבי חתימת אחרות דאחרות אינו מתערבין
אבל בפסח חסור כמשה אפילו שלא במינו ענ"י
בקנ"י ולענ"י הא' דחוק גמור לרשם דזה ה"י מין
בשאינו מינו כיון דכלל הוא מין כשר א' ועיינות
בחו' חולין דף ק' ל"ה בקשר ותלמי' לעלי' ה"י
מ"ס חו' נ"ס ר' אפרים דה"י חסור כמאן דליחא
כו' דאין מה כלל במשה בלעז זה ל"יך ולהתבט
ה"י דכלל מקום דאחריו מ"י' מיהו היחיד
נעשה חסור וא"כ אף שאין כח בחסור זה
שכתב מ"י' היחיד מתבט ל"ה פי' ר' אפרים
דלא אחריו ח"י' רק כבשר וחלב ופ"כ בשאר
חסור' איוהיתר נעשה כמו חסור' כלל וינוהדאין
האיסור ל"ט בחסור' זו אינו בו מה להחבט ל"יך
לחון וכן ה"י לר"ם ש"י אף דה"י בשאר א"י'
כ"י' אס' ל"ט אבל כל שאין ל"ט כגון שיש בחסור
ס' לא החמירו חז"ל לומר ח"י' ר"ל מיהא היחיד
כמו חסור תש' ופ"כ אין האיסור אלא תש' כמס'
משה שילאו אותו משה אין בו מה להחבט כלל
בדור כפי' חכמה ודוק וכן הוכח במדעי' רש"י
דף ק"א ע"כ וכו' משמרת הכ"י דף ל"א ובס"ת
ס'

שהולך לדבר מצוה אלא יבטלנו בלבו ודיו ואם לא היה יכול לחזור למצותו אם היה חוזר לביתו אין צורך לחזור לביתו ולבערו אפי' הוא יותר מכניצה דבמקום ביטול מצוה אוקמה רבנן אדאדייתא ומדאדייתא בביטול בעלמא סני (אלא שחז"ל הצריכו ביעור כמו שנתבאר לעיל סימן ת"לא סעיף א') וכן אם היה הולך להציל עצמו או אחרים מן הנדר וכן הדליקה וכרפולת ומיד העכו"ם יבטלנו בכבו ולא יחזור אפי' יש שהות לחזור למצותו דבמקום פיקוח נפש העמידו דברירם על דין תורה דכני ליה כביטול ואם יצא לצורך עצמו לדבר הרשות יחזור מיד ואפשר אפי' על פחות מכניצה יחזור כיון שיצא לצורך עצמו ואע"ל דמשמע' המשנה משמע דעל פחות מכניצה אינו חוזר אפי' יצא לדבר הרשות י"ל דהיינו דוקא שיש בה קצת צורך מצו' כגון ההולך לערב כדי לילך למחר אצל רבו או אצל מי שגדל ממנו בנכסיו שיש בה צורך מצוה קצת אלא דלגבי כמו" את בנו וסעודת אירוסין שדם מצוה ממש ההולך לערב ללכת אצל רבו שאינו אלא מבשרי מצוה רשות קדי' ליה וצריך לחזור על כניצה ולא על פחות מכניצה כיון שיש בה קצת צורך מצוה אבל ההולך לצורך עצמו לנמרי אפילו על פחות מכניצה חוזר נ"ל .

ח היה לו עיס' בביתו והוא טרוד בכקס אחר וירא שכאז תחמץ אם הוא קודם שעה ששית יכול לבטלו אפי' אחר שהחמץ ואם הגיעה שעה ששית שהוא התחלת זמן איסורו כבטלה קודם שתחמץ דאילו אחר שתחמץ שוב אין הביטול מועיל שכיון שהגיע זמן איסורו אינו עוד ברשותו לבטלה שכיון שהוא אסור בהנאה אינו שלו לכך יבטלנו קודם שתחמץ .

תמ"ח דין ביעור חמץ ובו ג' סעיפים .

א חמץ אחר שהגיע זמן אסורו דהיינו מתחלת שעה שביעית ואילך שהוא אסור מן התורה י"א דק"ל כרבי יהודה שאמר שאין ביעורו אלא בשריפה דילפינן מנותר שאחר שנעשה נותר ונאסר הוא בשריפה שנאמר והניחך ממנו עד בקר באש תשרפו ה"ג חמץ אחר שנאסר צריך לשרפו ו"א דק"ל כחכמים שאומרים אף מפרד חורה לרוח או מטיל לים כלומר יעשה מה שירצ' ישרפנו או יפרטנו ט' דאינו דומה לנותר בד"א לאחר שהגיע זמן איסורו מן התורה אבל אנו שמבערין אותה בשעה ששית שאינו אסור אלא מדרבנן לכ"ע אם רוצה ישרפנו או יפרטנו וידוע לרוח או זורק לים או לנהר ואם היה החמץ קשה שאין המים מתחבטין אותו במהרה הרי זה מפרטו ואח"כ זורק לים מיהו נודגין הגל לשרפו גם בשעה ששית כיון שהוא אסור בהנאה מדרבנן . (א)

ב וקודם שעה ששית אינו צריך לשרפו ואם שרפו קודם שעה ששית מותר ליהנות בפחמן שלו בתוך הפסח שדרי עדיין לא נאסר החמץ בהנאה אבל אם שרפו משעה ששית ולמעלה הואיל והוא אסור בהנאה גם הפחמן שלו אסורין בהנאה ולא יסיק בו את התערובת וידידים ולא יבשל בו ואם נישל או אפה אותה הפת ואותו התבשיל אסורין בהנאה הואיל ושרפו אחר שנאס' בהנאה (ואין חילוק בין אם נאפה הפת ונתבשל התבשיל בעוד עוף החמץ קיים או הגחלים לוחשות לבין אם כבו ואח"כ נאפה או נתבשל דבכל עניין אסורים משום דאף הגחלים אפילו לאחר שכבו אסורים בהנאה לרבנן כמו שיתבאר בסמוך) ונ"ל שיוצא דגאת הבישיל לים המלח או לאיסור ויחנה מן המותר (ע"ל סימן תמ"ו) לפיכך צריך לעשות לו סדורה ולשרפו בפני עצמו (ב) ולענין ליהנות באפרו אחר ששרפו געש' אפר זה תלו ג"כ בשלונתא דר"י וחכמים דלר"י שדינו בשריפה אפרו מותר דק"ל בסוף תמורה כל שדינו לשרוף אפרו מותר ולחכמים שאין צריך לשרפו אין לו דין בשריפה אלא דין הנקברים וק"ל דכל הנקברים ששרפו אפרן אסור כמו מת שנקבר שהוא אסור בהנאה דילפינן שם שם טעמא ערופה הילכך אע"פ שאנו נודגין לשרפו יש להחמיר שלא ליהנות ג"כ מן האפר דשמא הלכה כחכמים שאין דינו בשריפה ואפרו אסור אע"פ ששרפו (ג)

ג וקודם זמן אסורו יכול ליתנו לענו"ם או להשליכו במקום שהגורבים מצויין שאכלורו ואם נתנו לענו"ם אין צורך לבער עוד שדרי אינו שלו והוא ברשות אחרים דשל נכרי הוא אבל אם השליכו במקום שהגורבים מצויין שם אע"פ שהוא מקום הפקר אם ימצא שם חמץ אחר זמן איסורו שלא אכלורו העורבי' לא ינחנו שם אלא יבערנו שכיון שאינו ברשו' אחרים ואף ע"פ שהפקירו כשלו חשוב וצריך לשרפו שהוא עיקר ביעורו לפי מה שכתבנו ואם לא מצא חמץ בלילה כשברק נודגין לשרוף הכלי שלקחו לבדיקה כדי שלא תשתכח תורת ביעור לשנה הנאה שהיא שריפה .

תמ"ט מי שמוצא חמץ בתוך המעדר ובו ד' כעיפים .

א דמוצא חמץ בביתו (א) בפסח אם הוא בחול המועד יבערנו מיד ואם הוא ב"ט יכפה עליו כלי עד הלילה שיבערנו אבל ב"ט אינו יכול לטלטלו כדי לבערו דמוקצה הוא כיון שאינו יכול לאוכלו ומיהו בכל יראה אינו עובר דהא בטליה בלביה מאתמול אלא משום שלא ישכח ויאכלנו צריך נפית כדי אכר ב"ט אינו יכול לשרפו אע"פ דק"ל מתוך שהותרה הבערה לצורך התורה נמי שלא לצורך ה"מ היכא דאיכא צורך חום קצת אבל הכא ליכא צורך כלל דהא יצא ידי חובתו בביטול של אתמול וכן הדין בחמץ שנשאר בביתו ב"ד שחל להיות בשבת אחר ה' שעות שאסור לטלטלו בשבת ולא ב"ט שדארינו אלא כופה עליו כדי עד מוצאי י"ט בד"א כשבטל קודם זמן איסורו אבל לא ביטלו יכול לשרפו ב"ט דכיון שיש קצת מצוה בשריפתו שדרי אינו יכול לבטלו עכשיו שהוא אסור בהנאה ואינו ברשותו לבטלו ואם לא ישרפנו עבר בב"י ובכ"י מ ה"ל שריפתו מצוה אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך י"ט הותרה נמי שלא לצורך י"ט דהא אית בה צורך קצת שדרי עד עתה לא עבר עליו אלא בשוגג מכאן ואילך יעבור עליו במזיד אם לא ישרפנו שדרי ידוע שיש חמץ ברשותו .

ב יש מי שאומר ד"ט שני שאינו דאורייתא חשוב כח"ה לענין זה .
ג נגו של עכו"ם שהיה סמוך לנגו של ישראל ונתנגלל חמץ מנגו של עכו"ם לנגו של ישראל אם הוא ב"ט כופה עליו כלי ואם הוא כח"ה הרי זה דוחפו בקנה ואינו מטלטלו בידו אפי' בח"ה דכיון דלא בדילי אינשי מיניה אכרוהו לטלטלו כידו דילמא אתי ואכיל מיניה בד"א בחמץ של עכו"ם שאינו מתעסק לבערו אלא להוציאו מרשותו בלבד אבל מוצא חמץ שלו שצריך לשרפו יכול לטלטלו בידים ולבערו ולא חיישינן דילמא אתי למיכל מיניה שדרי כל עצמו הוא מתעסק ומחזיר לשרפו מיכל קאכיל מיניה בתמיה .
ד מוצא פת בפסח בביתו ואינו יודע אם הוא חמץ או מצוה מותר אפי' באכילה דאולינן בתר בתרא והרי נשתמש מצוה בבית באחרונה יאם הוא מעופש ודרכה שאי אפשר לו להתעפש כ"כ משנכנס הפסח או דאי הוא חמץ ואסור לאוכלו ולשרוהו ואם עברו מימי הפסח שיוכל לתלות שנתעפש משנכנס פסח עד עתה תולין ואמרינן מצוה הוא ואם נודגין באותו בית לאפות בפסח פת חמה בכל יום תולין להקל אפילו הוא מעופש הרב' שאנו תולין לומר כל יום אפה פת חמה ונתנה עליו לפי' דרבה להתעפש .

תמ"י דין תערובת חמץ בתוך הפסח ובו י"ב סעיפים .

א הלכה רווחת ותורה יצאה לכל ישראל אע"פ שבשאר איסורין ק"ל עינין אסורין תערובתן אלא בס' בחמץ בפסח כיון דלא בדילי אינשי מיני' כולי' עיהא וגם ישבו איסור נדה (ועוד דרוי דבר שיש לו מתירין וע"ל סי' תקי"ג סעי' א' ו' ובס' תצ"ז כעף י"ב ובס' תקי"ז כעף ב' ובע"ז סי' ק"ב סעי' א' וד' ובסמוך סי' תמ"ו סעי' ג' ובס' תל"א סעי' א' ועוד בע"ז סי' צ"ה וקמן סי' ת"ס סעיף ט') החמירו בו יחור הנה שאסור תערובתו בין כמינו בין שלא כמינו כמשו (א) אכרוהו בין באכילה

עבר אל עבר הארץ וכל להפליט ע"י עירוי בלבד אלא חזקא על ידי כלי ראשון ממש .

ו תל הבליס האלים בהן אחר רוב תשמישן יחלך קנינות אע"פ שלפעמים משתמשין בהן בכלי ראשון שפעמים כפיין איתה על המחבת כשהיא על האש כ"מ כזן שחוב תשמישן הוא בעירו שבערה עליהם בכלי ראשון כך הוא הבשורה ע"י עירוי ויש מחמירין להצדיקן להבשירן ע"י כלי ראשון רחיישי' לכייעט שששתמשין בהן בכלי ראשון וכן הוא המצוה בכל דבר שיש לחוש שחא נשתמש בו בכלי ראשון כגון כפות וכדומה לזה ויש מחמירין להגדיל אפי' כל כלי שתייה אע"פ ששתמשין בצונן משום שלפעמים משתמשין בהם בחמין וכן הוא המצוה להגדיל ובריעבד סני לזה בשמיצה וקערות גדולות שלא יוכל להבגיס תוך כלי ראשון יתן עליהם אבן רותח מלובן ועשה עליהם רותחין מכלי ראשון והיו בכלי ראשון שהאבן מרתוח אותם ביותר שמעלמין יותר מכדי קליפה ויעביר האבן על כל הכלי שאו מעילו כולו וכן כל כיוצא בזה (ט) שאי אפשר להבגיס לתוך היורה אבל מה שיוכל להבגיס תוך היורה עדיף להגדילו בתוך היורה ולא יעליט ע"י אבן רותח .

ז אין חילוק בין כלי עץ או אבן (י) או מתכת או כלי עצם כולו ריגן שיה להתירן בהגעלה (תם בכלי עצם אינא בליעה אבל יש מי שכתב דאין בליעה בכלי עצם) אבל כפות הע שניות (יא) מקחן אין מצוין בהגעלה רכיון שמתקלקלן באש חמין חיישינן וילמא חיי' עלייה .

ח כל כסף עינין הך להשתמש בהן בחמין אלא שחושש שחא נשתמש בהן בחמין ורצה להגדילן בכלי ראשון וזה שלא יעילן עם שאר כלים ששתמש בהן בכלי ראשון שמתוך שאינם בולעין הרבה פלטין מיר החוד ובלועין ממי הגעלה האכרידן וכן כל כלי ששתמש בו בכלי שני לא יעילטו עם כלי ששתמש בו בכלי ראשון מהאי טעמא וכן יש אסורים כלי ששתמשו שני פעמים מהאי טעמא מפני שבפעם הראשון פלט כל מה שהי' בתוכו ובפעם השני שאינו טרוד לשלם עיר הא בולע ממי הגעלה האסורין .

ט כר"א במגעיל אחר שהגיע זמן איסורו והיינו משעה חמישית ואילך דכיון דאיסור בלע יש לנו לרקדקן בכל זה אבל קודם שעה חמישית יכל להגעיל ביחד כלי ראשון וכלי שני ובלי שבלע דבר מעט וכן להבגיס ב' פעמים ואינו חושש שכתין שעדיין לא הגיע זמן איסורו והזמא בלע אין מדקדקין בכל זה .

י סלי' שמוחזק בהן בישר כל השנה יש מצדיקין להן הגעלה מפני שפעמים טופל חטים או שאר חמין על הצדדים ובלע ויש מצוין בלא תעלה וטוב להחמיר . (יב)

יא מחבת שזמנן בו סני לה בהגעלה ולא רמי לתנד שאפיין בו רבני הסיק דנימא היג ליבעי ליובן דשאגי תנר שאפיין בו ביכש ובלע התנורמן החמין מיד ע"י האד אבל מחבת שזמנן בו נותנין בה שאין רמי לקדירה שמבשילן בה רמי בהגעלה א"י דלפעמי' נשיר השמן ורובק העיס' שמטנן בה כרופ' והיל' כמא' תנר מ"ג ליחות קצת יש בה יותר שבאפי' שהיא יבש לגמרי ואם היא ארוכה שאינו יכול להבגיס' ביורה בפעם אחת מכניס חצי' והופך עוד ומבני' חצייה השני ואע"י דאמרי' חם מקצתו חם נלה וא"כ הן למימר כיון שהגעיל חצייה נעשית נלה חם ותלטה נלה לא אכרידן הני אלא לאיסור לתמא אבל לא לענין הכשר ואם היא ארוכה ביותר מלבנה כאמצע מידו בליבון כל דהו שהקש נשרף עליו סני וכן כל כלי שאינו יכול להבגיס בפעם אחת לתוך דמים מכניס חצייה וחדר ומבגיס חצייה השני ולא חיישי' שצדו הגעיל בולע מצדו השני שלא נעיל .

יב וכל הבליס צריך להגעיל יחדיהם כמותם דשאר בלע' ג"כ רפלטו בתוך הפסח מידו (יג) בריעבד אם לא הגעיל יהיה אין לאכריד ואפילו לכתחלה יכול להגעיל על ידי עירוי שמערה עליהן שאין בליעתם כ"כ חזק כמו בכלי עצם .

יג כלי שיש בו טלאים אם היו הטלאים בו מחדש שקדם (יד) לבליעת האיסור מנעילו כך עם הטלאי ואין צריך להסירו ובבלעו עם הטלאי כך פלגו עם הטלאי ואם קדמה בליעת האיסור לטלאי צריך להסיר הטלאי קודם הגעלה לפי שהבליעה שנתת הטלאי אינו נשלם על ידי הגעלה שהטלאי מפסיק ועוד דחיישינן שחא הי' עם נוף האיסור תחת הטלאי והדבק את הטלאי עליו וממשו של נוף האיסור אינו נכשר בהגעלה' לכך יסר הטלאי ואחר כך יעילטו ויש ישיב נחליס (טו) על מקום ובלאי עד שיצרך נוף האיסור אם ישנו שם ואחר כך מנעיל כל הכלי ואם הוא של עץ אין לו תקנה אלא אם כן ירחיב הכדק כל כך שזכיל להוציא משם מה שבתוכו רועש סעשינן האומנין בתוך הכלים להביר מעטה ידיהם כותר להגעילן ביאחד שנעישו נחדשו וכו' כולעו כך פלטו ובלבד שיקרר היטב .

יד כיסוי של כרזל שמכסין בו הקרד' צריך הגעלה כיון שמויע בכל שעה מתחם הקרירה וחס נתגוד בפסח על הקרירה בלא הגעלה כל התכשיל אסור שיע' (טז) דביסי מתערב' עם התבשיל ואם אפו עליו כצק הרי הוא כמו תנר שאפיין בו שטלע שלא ע"י משקה וצריך ליבן .

טו וכן כיסוי של כרזל שמשמשין אותו על חררה שנאפת על הכיר' צריך ליבן כי ברוב פעמים נוגעת בו ובלע ממנו ביבש .
טז מחובה בין של עץ בין של אבן בין של כרזל מתרת בהגעלה אע"י דחייצו קשה שדכין בו שימן ופלפלין דרברים חרין דחייפיים עם פידוריי לחם מ"ס אינו בולע בצונן סני מדבר אחד ע"י האד מידו של עץ שאפשר לקלף בכלי איסנות טוב לקלפו משום נומות שבו ולהגעילו אח"כ ואם הוא גדולה שאינו יכול להבגיסה ביורה משום כה מים רותחין ומבגיס בתוכה אבן רותחת ועלה דרתחה' בגלל שפתה רכל כה"ג הני הגעלה רכלי ראשון ויש מחמירין להצדיקן ליבן האיל חייצתן קשה ומסלאין אות' נחלים לוחשות ומדבקן בו חוש של פשתן מכחין סניכ המרוכה ומפחין בנתלים עד שישרף החוש שעל נוף מבחין חושבין דרך זה כמו ליבן מחבת סני לה בהגעלה אם אין בה נומות מידו מחמירין ללבנה אך בליבן כל דהו שישרף עליו מצד זה קש סני וכן נותנין .

יז הרף שעורכין עליו כל השנה וכן עריבה שלשין בה אף על גב שלשין בהן כצונן מניחין העיסה עליהם עד שיחמין ורמיא לבית שאר שצריך הגעלה דחייצו קשה ואם נחלים הם שא"א להבגיסם בכלי לבן אבגיס וישין על הרף וישפך עליהם מים רותחין והיו כמו הגעלה מידו נדגו העולם שלא ללוש בהן אפילו (יח) אחד הגעלה לפי שא"א לערן ולנקותן יפה יפה שלא יאשר משוה חמין באחת הפחת' או בנקב שאינו נראה לעין חאפי' קליפה ע"י כלי איסנות לא מהני בדם מהאי טעמא .

יח הגפה צריך להקדקן מאד לנקותה מפתיית החמין הדיבן בה תסדך ודיבן בנקבי ארינת הגפה ובעץ שבה וישפשוף אותם במים יפה יפה והיה לכל שאר כלי הלשה שהשישפף הסב בהן עיקר נחל ולא הגעלה שאין איסורן משום בליעה שבתנן שהדי לא נשתמש בהן פחמין אלא משום שהחמין נדבק בהן מבחין מידו אין נודעין לא להגעיל ולא לשפשוף גפה להשתמש בו בפסח מפני שאי אפשר לנקותו יפה בנקביו וכן כל כיוצא בזה כגון כים של רחיים וכן כלים ששתמשין בהן חמין וכן כלי שקורין רי"ב איימן כ"לא כולן אין משתמשין בהן לפסח אפי' בשישפוף והגעלה אבל שקין ישנים נודעין בהן החר' ע"י כיבוס אבל צריך להתיר כל התפירות שבהן קודם הכיבוס

יט הרחת שקורין שיי' כל ב"לא אין לה תקנה בהגעלה ולא בקליפ' בבלי איסנות שקורין דהכ"ל ב"לא מפני ששתמישו ע"י האד ברדייה ואין לה תקנה אלא בליבון אם היא של כרזל וכשל עץ אין לה תקנה וצריך לקנות חדשה .

ך השלתנות החיבות שמצוינים בהן אוכלין כל השנה תלין לערות עליהם רותחין לפי שלפעמים נשפך מן הקרירה לתוכן .

דא חביות שנתנו בהם שבר שעורין אפי' נתגודו שם לקיים מצוין בהגעלה או בעירוי ג' ימים (ך) ואפ"י הם של חרם אע"י דאמרי' כלי חרם אינו יוצא מידו חצי' לעולם היינו חזקא כשבלע ע"י האד אבל בצונן סני לה בהגעלה או בעירוי ל"ש אם הוא מזופף ל"ש אינו מזופף ונשפועיל ליבן אבני' וישמי' בהם ועשה לתוכן מים רותחין ויגלל בהם את הכלי שנתנו המים בעודם רותחין בכל הכלי וא"צ לסלאות עד שיעלו בה מים על כל גדותיו אחרי שלא נשתמש בהן אלא בצונן ובריעבד (ךא) אם נתן בהם מין אורבש בלא הגעלה רק שהדיחין היטב תחלה מהר לשחת ממנו בפסח טייה בחביות של שבר שלטו שאנו (ךב) האים שהשמיים מהונקין בהם מאד נ"ל שאין מעיל להם לא עירוי ולא הגעלה עד שיערד וינקד היטב בסמין או בכלי כחיות בין השוליים והסמים סניגים מכל צד דחייט יסופת' אחד מן השול' וערד וינקד בשליו השני בחיותיו ואח"כ יעילטו או ישרט היטב מידו ואח"כ יסמנו אבל להבגיס יוד דרך מנפתו לא סני שאינו יכול לערד היטב שם נ"ל גם החביות והגדות שמחזקין בהן תמיד יין שרף שלטו שששים משעורים ומחזיקים אותו בהם לקיים חוש מעטין מתגיש גם הדיח

(ס) כגון חילוכה של כשר או נכנס (תהריל)
(י) וכן לג' נגליס (סדר) (יג) סב ת"ע תנאים
תעלה חודר לל מון סגל חק וקס פלד איט
דחם לקח שמיים תסס (יב) ובי"ט פסק לקוח
חדשים ויבשר פלגו סגלנו בו רינו כשר יבש
לדורו כשר' תח' מן של כשר ככלי לא הרי
כנס (יג) ככל' תסס דוקא כידע של נחמס
ביח (יד) היס נחמס וליג' מיתם סגלם
תחיו סקן כפיין מוכשר ככ"ס (טו) זכ' דלג'
ככ"ס סגל דח' להודי כסחת נוליס אם לא
בליון מ כל' גם תחריכ כל' ליכ ונגלון חריס
ש' חסנת' ל' השיר דלג' ככ"ס סגל פו"ס רבי'
איס תכניס למן כלי' ויחסין כלס אל תחבת
כנסק וכדל כנכשרו וחדר כ' סקט וססח סל
סזיקריס ע"י סוקר כסחת תלד וילט כיה ס'
נוק כליס כר' סני מל וחדר פ"כ הנת סגל'
לא כנס להביר פלגו אלל כסחת' סחיה ל'
פל חקס ע"י סגל' תחריכ כסחת' לבל כפיין
סליו אלט סלס יס חוד או סבר פסיון סס חסיסח
כרל ת"י כלס תסטר סחיסח סס סכל וסל'ה
כלס סל' תחילת כריסל' אין וי סבר (טז) תסנת
חלס לא כסחל' לתיס שיר' ובע"ס סכ' ל'ע'
לתיס מין לחוק כתיס תיפין כ"ל' פ"י' ג' (יז)
וכ' נותין סגלס כ"ח (יח) סז' סג"ח כסס ככ"ס
חלס ע"י חיה לו סדן להבש' שרי וסיט חקל'
כלס פ"כ פלג' סגל' דלג' סכס ככ"ס סגל' כסח' ס'
ס' רכ"כ וסס תסנת חק' תחן חיון שרי וליס
כע"ס נטי' ס' ק' ר' סג' ק' ל' פל ככ"ס דסוק' נטי'
כ"י וכן לותוס כעיס לו חית' פס"ס כ' תסנת
דחפ' חיון לסדיר סל'י' ע"י כנסק תסס וליג' כנוסן
וכ' חל' לנכס (יט) כלס סגל'ס כעירוי יסטר
כריווח כד' סל' יסטר סקלט סחרי'ל גם לא יס'
ככל' חוד סגל' סז' ס' סיס רותחין ויסטר
הסגל' סס לא סגל' סז' ס' סס כסח' חוד' ויסטר
סחרי' וסירוי חלט פועל לנתינת וכן נרדכ' רק
יסס אכן סס לו לפי כוונ' ויסטר פלגו ולי חקס
הנתח סכניס וחרין פלגוס חלל סלוק סס חיל'
יכר' לסטרין וסרדח רותחין סס וכוז' כסחרי'ל
חיסוח ותגל'ן סגל'ס חוס סלמ'ס מל סכס חק'
סגל'ס וסטר סליס סס דבר סססס אל יבגיס
כלל לנחל' גם אל יסס כסוכ' דבר סס רק יסס
סחיסח דחין או סטרסוקן פל כל ח' חק' (ך)
כריווח כ"ל' ס' ס' סגל' סגל' י' כ' פ"ס (כא)
אבל חל' חסנת וחסר וכן סגל' סגל' (כב) סכס
ח"ע ס' חלס סל' סל' חלס כקורין וסדרי' ח'
סרו'ה למשח כ' יססס חלס ססיס למשח ח'
וח"ס כרעבד חס סרי' יין סחריקן כידע וסל'ה
חאי' ע"כ חל' רח' כסחרי'ל ססס להוד' מלגוס
פ"ס וכל' ככ"ס וכו' סס סגל' רטא להודי' סלל'
לסססס כה' ככל' חיון כה' נוחח וכו' סור' רל'
וח"ס ססיס כסח' סלל' סססס כה' סלל' ח' דגס
יס לסדיר ססגל'ה לו סירוי ע"כ וסל'ה כרעבד ח'
סססס סכני' סג' ע"י כנס' חקן לסחרי' וס'
רו'ה לסק' מל סכריק'ס וסל'ס כל סן כמי' סלס'
כז' ע"ס חליו' סוקר לסססס' סגל' ל' סססס'
ס סכ"ס סגל' סגל' ססס סססס נוחח וס' סכריס
סל

אל סך (כ) כחז ח"ע הכל כמעט מלא ליה אחר
העלה וגם הריח ארו חבטל לאלא תהיה העלה
בכשרות כעין תולד מ"י ואלא לחלק אהמם תאנן
המיתוך והמיתוך יש ראייה ע"כ ועיין בת"י ס"י ק'
(כד) ל"ל מיהא טעמא כחז בת"י מ"ב ס"ס נ"ה
ככשהו יין טרף ז'ל און ל הקנה אלא בכשרות החנית
ולאך סייג לאיבר עכ"ל וטעמא בחנית עתה כעין
ככירה טהור כמו חמץ כעין ולי"ע דאמרי דמירכא
לעמ"י נקמ' גם ל"ל דוקא חמץ הפסח מחיירי סם
במחוב' חבל אחר הפסח החנית מותר ע"י הנה
או העלה (כה) כתב מ"יט ובריעבר פשיטא חזון
אישור החבטל מ"י אס הקדירה דהו ל"ע בל"ע ולינו
כ"י ע"כ וכן כמכונת תבנית תולדות מ"י ק"ו ענה
ל"קל כריעבר חבל הכ"ס ס"ס הת"ו חזב סקיל
ל"ס הניחו על הפסח כשהוא חס אסור באכילה
אכל חמץ הסגור אסור אף בהלכה ע"כ וכן ראייתו
מעשה א"ל זקני הגאון ז"ל ומ"ל על הפסח יש
לסמוך ולהקל אף באכילה כהפסק ק"ת אס לא כעין
מחבל כעין על הפסח בלא הפסק קדירה (כו)
חמיה ל' רמון שהפסח של בית החורף הוא תחום
לא תחום הפסקה המפורד בלבוש עתה מ"י חס"א
ס"ס ח"כ הכ"ס מ"י דתור ויריחם של חרם לא תהיה
הפסקה אף תפסס טוב עיניתו דבריו (לבוש כ"ט)
הס דכס"י ס"א חיייר בתור ט"ון דרט להסוק
בכ"י אכל כאן דהרבו להסוק בפסח מותר ל"ל
היום וסב"ל האסור עתה תחום שסוקו הני ח"י
פסחים ק"י ל' ולא דק דל"י חיייר לעיני עומתה
דוקא וכן מ"י תה"ס אירלס סם וחתה דהא כ"ס
סם קאתו כה"ל דתור שהסוקו תפסס מותר
וחסעו סם דהלפתא הוא וכן רמב"ם ס"כ ת"י
מ"ן וע"ל מ"י ל"ל וס"י ק"י א ורש"י ב"ה ס"י דק
ל"י וירוק מ"י תפ"ד תפ"ו כמסעית ואלו ר"ה
ס"כ דכריהס לא היה תלאו לכו לפסוק כ"ו (ד)
ות"כ ר"ה להחמיר אף בשפית ועיין ב"ר מ"י
ק"י סע"י ו' תלמודא סתרי דברי ה"ע וסם
ביארתי (ד) ול"ל כמסעית שתמיט כזון מותר
בהעלה דלעיל ס"ד אכל חרם עתה אלא כמכונן
לכתולה לקות חרם

סימן תנ"ב

(א) חמיה ל' הא המעט שלף ינוח מרחיקו הוא
שלף יחירו ויבלעו מה שפלטא כדא"ר בכ"י
וא"כ א"ר כתב דהא טעמ' נ"א"כ האר מתן א"ר עור
חמיה דל"ל יכנס בכלי עד מרחיקו אסור גם בכ"י
וע"י

(דג) יעיד גרוע מרעוי מביית חרוסת ומביית שאור ואין מפינין טעמן ורחיק אפי' במים רותחין כמה פעמים דאין מועיל להם לא עידי ולא העלה נ"ל (דד).

כב כל הכלים אפי' של חרס שנשתמש בהם חמץ כצונן מותר להשתמש בהם מצה אפילו בחמץ (דכ"ו) דלא נשתמש בהם חמץ כ"א בצונן לא בלש) חוץ מביית שאור וביית חרוסת שחייב מצה קשה שאע"פ שלא נשתמש בהם חמץ אלא בצונן אסור להשתמש בהם מצה אפילו בחמץ בהם מצה אפילו מותר ואפי' חמין אם הניחודו שם ביבש בדיעבר מותר ו"א אפי' נע מצה חמה בחמץ חם מותר וע"ל סימן תמ"ז דלא בלע מיניה כלל ביבש מיהו ללוש בהם אפי' בצונן אסור ואפשר אפי' בדיעבר אסור מפני שממחר להחמץ ע"י לישת וכל זה בלא הנהלה אבל ע"י העלה אפי' בית שאור וחרוסת מותרים אם אינם של חרס דאע"פ שחייבין קשה אינו בלע בצונן יותר משאר כלים ע"י האור שדי להו בהעלה אבל לשל חרס לא מהני להו העלה ואפי' לא נשתמש בהם חמץ אלא בצונן לא נשתמש בהם חמץ אלא בצונן (דכ"ז) חמץ שחייבין קשה באילו נשתמשו בהו חמץ בחמץ דמי דק"ל דכלי חרס אינו יוצא מידי רופיו לעולם לכן לא מהני להו העלה ועיין בסמוך סעיף כ"א) והאידא נהוג עלמא דלא לאישתמישי כלל בפסח במ"ל דאחר' אלא בחרת' אבל בעתיקי כלל לא ותנור של בית החורף י"א שדינו ככלי חרס ואסור לשום שום דבר על התנור בפסח וכ"ש לבשל בתיבו שאסור ולי נראה דחומרא יתירה היא וזובשע' (דח) הרחק יש להקל בהסקה וטיחה מועטת וכשרוצה לאפות בו מצה דינו כדן תנור שנתבאר בס' תס"א ע"ש נ"ל. (דו)

דג כלי חרס המצופים ברתוך וזכיות דינם בכלי חרס לפי שעינין הזכ"י מן החל ככלי חרס ויש מקומות שנהגו שלא להשתמש בכלי חרס נלח"א אר"ט מבפנים אפי' חדשים מפני שאומרים שמעריבין בהתך חמץ אבל חומרא יתירא היא דלו יהי כדבריהם הא כבר נשרף בכבשן לפיכך אין להחמיר רק במקום שיש מנהג אבל מחופין בעופר' יש מתירין בהעלה ככלי מתכת (דז).

כד כלי עץ המצופים בכמני' אינם פולטים בהעלה ודינם ככלי חרס ויש מקומות שנהגו שלא להשתמש בכלים צבועים מבפנים אפי' הן חדשים מפני שהצבע נעשית בכלים חמוצים וכן המצופים בכריל מחמיר' שאומרים' שהאימים עושים אותו ע"י סיבין וכולן חומרא יתירה הוא דמה בכך אפי' ע"י סביני' אינו מתדבק בהן אלא ע"י ליבון הכלים בא"ש וכבר נשרפו הסבין מתכו ואין להחמיר רק במקום שנהגו אסור.

דח וכל כלי השתיה בין צלוחיו' בין כוסות מותרין בשטיפה בין שהם של זכוכית בין שהם של עץ בין שהם של מתכת בין שהם של חרס מפני שאין תשמישן בכל השנ' וגם בפסח אלא בצונן ואע"פ שלפעמים נותנין בהם לחם חם כיון שרוב תשמישן אינו אלא בצונן סני בשטיפה שלא הלכו בכל כלי אלא אחר רוב תשמישן מיהו אנו נוהגין להכשיר כל הכלים בכלי ראשון ואפי' כלי שתייה ונוהגין שלא להעילן עם שאר הכלים כדי שלא יבלעו ממי העלה ואפי' כשמגעילם קודם שש.

דו ואין נוהגין להשתמש בכלי זכוכית ישנים כלל אפי' ע"י העלה דחשבי' להו (כח) ככלי חרס הראיל ותחלת עשייתן הוא מן החול' (י) ואפי' כלי כסף המצויין שקורים נשמע לצט אס אם הציור הוא בפנים נוהגים שלא להנעיל לצור' פסח כי הציור הזה אין ררך לעשותו כי אם ע"י התך וזכ"י אמנם אס הציור אינו רק על הבית יד או למעל' על הביטוי מבחוץ או בכלי מבחוץ כלי האי לא מחמיר' משום דברור לני דכלי כסף חייבים כאילו שה' משקד' ומצוייר' לא שבחי' כלל שמרחיקין בהם אצל האש ואת"ל איכא למיחש שאירע כך או שמא דרתיחו בכלי אחר ועירו מאותו כלי רותח לתך כלי כסף והוק' לעירו ככלי ראשון מ"מ אין להחמיר כ"כ ואע"פ דאמרינן כלי מתכת חם קצתו חם כולו לא אמרינן הכא דחלך בליעתו בכולו.

כז ששד יישן שצלו בו בשר מלוח מלוח שלא נכדק מחמץ ואח"כ צלו בו עופות בתוך הפסח העופות מותרים (מפני שטעמן החמץ שהיה למלח נתבטל קודם הפסח אבל לכתחילה אין להתיר לשי שיש חולקים וסבירים דתנור וניעור כמו שנתבאר לעיל ס"י תמ"ז סעיף ד') מיה אין להתיר רק בדיעבר ברזת של חביות יין נוהגין להרחיק וכן עצים שנתול שתחבין בהן כלי שתייה נוהגין להרחיק לשום בהם כלים בפסח

תנב זמן העלת הכלים ובו ז' סעיפים

א ס"ד העלה לוקח יורה גדולה מלאה מים ומרתחה בלי שיעור עד שיעלו רותחין על פני כל הבלי מכל עברו בפני' ובחוף ומכנים בה כל הכלים שרוצה להנעיל ויכנים אחד אחד זה אחר זה.

ב ולא יכנים שני כלים או יותר בבת א" כסל אחד או בשבכה אחת כדי שלא יחצוץ אחד על חברו שלא יעלו בה המים הרותחים אע"פ דנבי טבילה בה"ג שרי גבי העלה שצריכין רתיחת המי' בכל הכלי שיהיו ככחן להפלט לא סני בכה"ג ויזהר שלא ינחו המים מן הרתיחה בשעה שמכנים שם הבלי שאם ינחו אסור להנעיל בהן כל זמן שהם נחים עד שיחזרו ורתחו שאין המים מפליטין מה שבלוע בתך הכלי אלא כשהן מרתחין ולא כשהם נחים מן הרתיחה אע"פ שהיה סולדת בהן ויזהר שלא ישרם הרבה בתוך היורה שאם ישרם הרבה יפלט הכלי מה שבתוכו ויחזור ממי העלה שהם אסורים נוחמת החמץ הגשט מן הכלים לתיבה ונוהגים להכניסם ולהציאם מיד שבשהמים רותחין הם מפליטין מיד ומטעם זה הרוצה להנעיל כלים הרבה ביחד ישהה מעת לעת לתשמישן שלא יהיו בני יומן בשעת ההנעלה והיה טעמם פנים וכוון שטעמם פנים אין אסרינן את המים שיחזרו ויאסרו את הכלים דהו ליה תרי טעמים להיתדא נט"ל ונ"ט בר נ"ט להיתדא ושרי אפי' לכתחלה ואם ירצה להנעיל בני יומן יזהר שיהא במים ששים נגד כל כלי וכלי שינעיל בתוכה (דהיינו נגד כל עובי רופני הכלי שבכל כלי וכלי דבכילהו כל' משערינן כמו שיתבאר בסמוך סעיף ו') שאם אין במים ס" נאסרו המים וחזרו ונבעלו בכלי ואסרינן אותם דהא טעמא דבן יומן היא נ"ט לשבח ואסרו ואם היורה שרוצה להנעיל בו הוא של חמץ והוא בן יומן

ג וכן כלי גדול שאינו יכול להבטיח לתוך היורה מחמת גודלו עושה ששה לפיו מטיט כדי שיתמלא היטב על כל גדותיו ועני המים רותחים בשפתו וממלאו מים ומרתחו או יקח אבן רותח או לפי"ד אש וישליכו לתוכו בעירו רותח ומתך כך ירתחו המים יותר ויעלו על ששתו ויפליטו שם איסור דבכלו כך פולא * שאם לא ינעיל היורה תחלה יאסרו מיר המים מפליטת עצמו ממה שבתוכו שאין במים ששים כנגד פליטתו דכשיעור עובי כל דופנותיו כענין ר"ה לא ידעין כמה בלע ואין לך כלי שיהא ששים בכללו כנגד כל דופנותיו נמצא שהמים כלם נאסרים וחזורים ונבלעים בכלים הננעלים וכן אם רוצה להשתמש בפסח ביורה זה צריך לחזור ולהנעיל היורה אחר שהנעיל בו הכלים כמשפט הראשון שנתבאר ממי העלה בר"א כשמגעילין משעה חמישית ואילך שכבר הניע זמן איסורו של חמץ וה"ה נכל ימות השנה הבא להנעיל כלי הבלוע מן האיסור אין להנעילו אא"כ לא יהא הכלי ב"י או שיהא במי' ששים כדי לבטלו אבל הרוצה להנעיל כלים של חמץ לצורך הפסח יותר טוב הוא שיזהר להנעילם קודם שעה חמישית שעדיין לא הגיע זמן איסורו של חמץ ואו לא יצטרך לזהר ולדקדק אם הכלים בני יומן אם לא דאפילו אם הוא בן יומן הי נ"ט בר נ"ט החמץ נ"ט בכלי והכלי במים וחזר ונבלע בכלי וכולו היתרא לפיכך אין צריך לדקדק וכן נמי אין צריך לדקדק אם יש' במים נגד כלי שמגעיל אם לא שאין הטעם הנפלט צריך להתבטל אלא שיצא ממנו והוא יצא וכן אין צריך לדקדק אם מגעיל כלים שבלעתן מועטת עם כלים שבלעתן מרובה וכן אם משהא הכלים בתוך היורה יותר מדיא ואינו משהא אותם כ"כ וכן שלא יצטרך להנעיל היורה הגדולה שמגעילין בו תחלה וסוף דבכילהו אף אם יכלעו הכלים הננעלים הנה נ"ט בר נ"ט להיתרא כיון שקודם זמן איסורו הוא רחוק יורה גדולה כיון שאר כלים כמו שנתבאר אבל שלא ינחו המים מרתחין ושלא יכנים הכלים עד שירתחו המים נ"ל א) שצריך לזהר אפי' כשמגעיל קודם שעה חמישית דהא טעמא הוא כשאין המים מרתחין אין מפליטין וא"כ ישאר החמץ בתוך הכלי ומה ל' אם מגעיל לאחר זמן איסורו או קודם זמן איסורו אם ישאר בכלי פועל חמץ וישתמש בהם בתוך הפסח

כ"ה פ"י נעמן כבלעו שח הכלי א"כ
כ"ז אסור כד יפלטו וברו לא בלע
כ"ח א"ל ע"י פליטת סמחה רתיחת ולא
כ"ט הונכה לתוך כלי אחר כשע' בליעת הא"כ
כ"י כשע' פליטה אע"פ בלא כניסה לתוך כלי
כ"כ חזר ונחלתו יפה ופ"ה ומעלה פליטת
על שפתו פולט ויהי כסה הניט או חבן רותח
כ"ד ש"ס לא יעשה כפה או ארון רותח לא
כ"ה הונעל הכלי יפה דהא לא יעלו המים רותחים
על שפתו כמנין ולא יפלו האיסור כשפסח
כ"ז והרי האיסור נכבול בו הריב פסחים וא"י
כ"ח א"ל ע"ה על שפתו פעם אחת ובלע

רוב דני בעיני הלא-מלכות' (י"ב) עיני כב"י... כבשני על לבוש ולא ראה הכ"ה זו וסיים הכ"ה... דבשל כס ייחודי של פלגו טר כבש הכ"ה עכבר'...

סימן תנ"ד

(א) וכו' דיוא' בנת טענה התבואה שהאילו... החלטה (ר"ן) (כ) כבש הכ"ה דלון לברו עיני... בתחילה ולכך הטומא יד יאמר כל א' כל מי...

א אין לשון אלא במים צוננים כרי שלא יתחמם העיסה ויבא לידי חימוץ ונחלק רז"ל בזמן שאיבתו יש בהם שאיבתו שמיניות ביומינין הם... רותחים בין ביום בין בלילה מפני שהחמה הלכת באותו הזמן ביצולי הרקיע סבך לארץ ומרתחה המעינות בין ביום ובין בלילה ולכך...

תנה דין מים שלנו , ובו ז' סעיפים .

א אין לשון אלא במים צוננים כרי שלא יתחמם העיסה ויבא לידי חימוץ ונחלק רז"ל בזמן שאיבתו יש בהם שאיבתו שמיניות ביומינין הם... רותחים בין ביום בין בלילה מפני שהחמה הלכת באותו הזמן ביצולי הרקיע סבך לארץ ומרתחה המעינות בין ביום ובין בלילה ולכך...

כסם אכלת עכברים לעל ועד סלמחיות הא חימוץ נחור לכך נרדף לברו יפה וק' על גב דיה יבס כינס דתו הא דנטל כייס יתסחף אינא רוב... מלינס יתחיה כנגד לומחיה אילו בלא כריה ואם כן כרי כנר נחנטלו קודם הפסח מ"ח א"ז על גב דהנטלו כרוב ייבס עתה י"ב א"ייה לנא...

ד החטין שעושין מהן מצות של מציה טוב לשמרם שלא יעלו עמיהם מים משעת קצירה (רקודם קצירה בעודם מחוברים אי אפשר להם לבא לידי חימוץ וע"ל סי' תס"ו סעיף ה') ואסמכה אקרא דכתיב ושמרתם את המצות ואם א"א לו לשמור משעת קצירה לפחות ישמרם משעת טחינה לפי שאו כקרבן אותן סמוך למים שטוחנין בריחיים של מים ולא יתנם לעכו"ם או חרש שיטה וקטן לשמור ולשחון אלא לישראל בן דעת בד"א במצה שרוצה לאכול בלילה ראשונה לשם אכילת מצה של מציה שהוא חייב לאכול מן התורה דכתיב בערב תאכלו מצות אבל שאר מצה שאיכל בתוך הסעודה אפילו בלילה ראשונה וכן שאר כל ימי הפסח לא בעינן שימור לשם מצה כלל שהרי אם ירצה שלא לאכול מצה כלל כל ימי הפסח חייב מליל ראשון הרשות בידו ובלבד שלא יאכל חמץ כמו שכתבנו בע"ה ובשעת ודחק שאין מוצא ליקח חטין מותר ליקח אפילו קמח מן השוק , (ריב"ז לעשות שימור בשעת לישה אפילו מן עכו"ם ויציא בו ידיו היבות מצה אפילו בלילה הראשונה דאחזקי איסורא לא מחזיקינן , (ה) (וע"ל סימן תס"ו סעיף ג')

ה לתיתה והוא שטולל החטין במים קודם טחינה כדי שיסירו קליפתן ועושין אותן באופן שלא יחמזו אע"פ דנגמרא שרי ליה בחטין שהם קשין אגן אסרינן ליה שאין אבו בקיאין בה ואסור ללחוד חטין וכו"ש שעירין שהן רבין .

ו הישקן שניתנין בהם קמח כל השנה אם רוצה ליתן בהם קמח לפסח מבכסין אותם יפה וצריכים להתיר קודם הכיבוס כל התפירות שבהם בקציית או אם הם מטוללים מפני שמה שכתבד ההמנים והתפירות אינו מתכנס ועוד דהדבר ידוע דכשהקמח טעם במים נתרךך ונילוש ונדבק בכנר וקשה להעביר כולו (ו) .

ז כשמוליכין השקים שיש בהם קמח של פסח מן הריחיים או לשאר מקום אסור לבייחם על גבי בהמה שאין עלי' אוקף או עור עב תחת השק מפני שהקמח מתחמם בגוף הבהמ' כשמני' על גבם ועוד שרגילה הבהמה רהויה תחת כובד המטא ולא ברירא לן אם זיעת הברמה מחמזת אילא ואף על גב דלפי סברא דמי לזיעת אדם שאינו מחמץ כמו שכתבנו לקמן סימן תס"ו סעיף ה' מ"מ אין להקל במחמזא דלא פשיטא לן וכן אם אפשר לו יש לזוהר שלא להניח הדבה שקין מליאם קמח זה על גב זה שמא יתחממו , ח נודעין לנקר הריחיים משום דיונינן טוחנין בהם תבואה לתורה לטילת וכו"ש במרינות הללו שטוחנין בהם חטים ושעורים השרויין במים הרבה שעושין מהן שבר הוא שקרין לו מל"ץ ב"לא שהוא חמץ גמור וטוחנין אותו בעודו לח קצת ונדבק הרבה בריח' לכך אסור לטחן בה עד שינקרו אותה היטב ויזהיין שהקמח הראשון שנטחן אחר הניקור אין אוכלים אותו בפסח שמא נתערב בו מעט ממה שנדבק בריחיים ושומרים אותו עד אחר הדגל ואנשי מעשה הנילים לילך בעצמם אל הריחיים לראות טחינת קמחיהם שיהא נעשה כהנין (ז) .

ח צדיק לטחן (ח) החטין יום או ימים לפני הליש' ואם טחנתו בערב פסח אסור לליש ממנו מצה בי ביום לפי שהקמח בשעת טחינ' נעשה רותח מתנוע' הריחיים ומחמז את המים שלשין בו ונח העיסה להחמין וקרוב הדבר לבא לידי איסור , (ט) .

תנר באיזו מצה יוצא ידי חובתו וכו' ד סעיפים .

א אין יוצאין ידי מצה בפת סוכין ולא בפת מורסין שהכתוב קראה לחם שנאמר ו' ימים תאכל עליו ניצית לחם ואילו אינם נקראם לחם אלא דבר הראוי למאכל אדם דכתיב כי לא על הלחם לברו יחיה האדם ועוד נבי חלה כתיב באכלכם מלחם הארץ משמע שאין נקרא לחם אלא מה שהם עצמם אוכלים ומיטעם זה נ"כאין אדם יוצא ידי חובת מצה אלא ברבב שחייב בחלה אבל לש הוא את העיס' בסוכין שבה (א) ובמורסין שבה יוצא בה יוצאין במצ' העיסה מסולת נקיה ואפי' היא יפה כמצת שלמה אע"פ שקרא' הכתיב לחם עיני כנר ריבתה התורה מצות מצית הרבה פעמים לרבות אפי' כמצתו של שלמה והיאך מקיים אני לחם עיני פירשוהו פרט לחלוט שהוא דבר של חשיבות או פרט למצ' עשירה העשויה בשמן ובמי פירות כמו שכתבנו סימן תנ"ה סעיף א' או למעטי מעש' שני לדברי קצת חכמים וילף לה דבי לחם עיני קרי' ביה אני בא' לחם שנאכל באנינות לאפקי מעשר שני דאינו נאכל באנינות דכתיב לא אכלתי באיני ממנו טיב לזוהר לתחילה שלא לעשותה רחבה יותר מראי שאו שמה אשישה ולא מצה בלשן הקדש ,

ב עיסת הכלבים בזמן שדרועים אוכלים ממנה יוצאים בה אם שמרוהו מחימוץ ואם אין הרועים אוכלים ממנה אף ע"פ שהיא ראויה למאכל אדם ע"י הדחק ושמרוהו מחימוץ אין יוצאים בה שאין זה משמרת לשם מצה אלא לשם כלבים ועוד שאינה נקראת לחם כל זמן שאין הרועים אוכלים ממנו שאין נקראת לחם אלא מאכל אדם כדלעיל .

ג כל מין חלוטה אסורה ואין יוצאין בה דליכא בזמן הזה מאן דידע למחלט יאלא תחמין , ד מצה גולה אין יוצאין בה ידי חובת מצה משהו דהיי מצה הבאה בעבירה וכתיב ובוזע בך ניאין י' וק"ל אין עבירה מצה כלומר דבר שהוא עבירה אין יוצא בו ידי מצה בד"א כשנחל מצה אפיה אבל אם נחל חטים או קמח ועשא' מצ' יוצא בה שקנאם בשינוי דמ' לבר הוא חייב לו (ב) (ג) בצק של עכו"ם שלש העכו"ם בפני ישראל אע"פ שראה הישראל מתחלה ועד סוף שלש העכו"ם ושלא נתחמץ והטעם במים שלטו אין יוצאין בו ידי חובת מצה שהרי לא עשה בו העכו"ם שימור לשם מצה ואפי' אמר העכו"ם בפני' שלש' לשם מצה אינו שימור דכתיב ושמרתם את המצות אתם ולא עכו"ם משמע אבל מותר לאכול תוך הסעודה ומלא כריסי ממנו אפי' בלילה ראשון ובלבד שיאכל מית כמצה שמורה לשם מצה באחרונה אבל אם לא ראה הישראל הלישה מתחל' ועד סוף אסור אפי' לאוכלו שמא נתחמץ ביד עכו"ם ,

תנה דין מים שלנו , ובו ז' סעיפים .

א אין לשון אלא במים צוננים כרי שלא יתחמם העיסה ויבא לידי חימוץ ונחלק רז"ל בזמן שאיבתו יש בהם שאיבתו שמיניות ביומינין הם... רותחים בין ביום בין בלילה מפני שהחמה הלכת באותו הזמן ביצולי הרקיע סבך לארץ ומרתחה המעינות בין ביום ובין בלילה ולכך... סיברים שמתר לשואבן אימתי שירצה בין ביום ובין בלילה אלא שצריך לשהות אותן בכלי עד שיצטננו ושערו ח"ל שבי"ב שעות הם מצטננים ולכך צריך להשהותן בכלי מששאבן י"ב שעות ואח"כ יוכל ללוש עמדם , ויש מהם שאומרים שאין המעינות רותחים ביומינין אלא בלילה כשהחמה הלכת תחת הארץ ומרתחה המעינות כל הלילה ואח"כ ביום הם חוזרין ומצטננים ולפי דעת זו על כל פנים אסור לשאבן בלילה בין בתחלה בין בסופה שמיד שתבא השמש תחת האר' הם מתחממים וגם ביום י"א שצריכים להיות מחוברים בקרקע כל היום כדי שיצטננו ואם שאבן באמצע היום אסור ללוש בהן לעולם שאין מתקררין אלא בקרקע כל היום לכך לא ישאבן אלא עם שקיעת החמה ואז מותרין ללוש בהם מיד שכבר נתקררו בקרקע כל היום וכן י"א שכששאבן בלילה שכבר הם נרתחו מן השמש שתחת הארץ אסורין לעולם שאינו מתקררין לעולם כשהם בתלוש ויש מהם שאמרו בשאבן ביום מתקררין הם בשחיית אותו היום וכל הלילה שלאחריו וכן כששאבן בלילה צריך להשהותן כל אותה לילה וכל היום וכל הלילה שלאחריו צריכין להיות בתלוש לינת לילה שלימה אם לא שאבן בין השמשות אבל שאבן בין השמשות גם בעל הסברה זו מודה שמתרין מיד שכבר נתקררו בקרקע כל אותו היום שלפני השאיבה וי"א שגם

ואם הפריש ממקצת העיסת וממקצת לא הפריש ונתערבו צריך ליקח חלה מכל אחד וא' שאם לא יקח אלא מא' על כולם שמא יקח מן הפטור ואין מפרישין מן הפטור על החיוב או לרש עיסה אחרת ויקח מימי ג' על אותן אשר נתערבו ואם מכיר מצה א' שהיא מן העיסה שלא ניטל ממנה חלה יפריש ממנה על כולם, ג מצוה להפריש חלה מן העיסה ולקרות לה שם בעודה עיבה שנאמר ראשית עריסותיכם חלה תרימו וגו' והלש עיסה בייט של פסח אינו ניטל לעשות כן שאם יפרישנה ויקרא לה שם דרי אסור לאוכלה ואינה רשאי לאפותה לפי שאסור לאפות בייט דבר שאינו אוכל נפש ואם יניחנה כך בלא אפייה תחמיץ ולא יהא רשאי לשורפה שאין שורפים קדשים בייט אע"ג דשריפת קדשים עשה דבאש תשרופו לא אמרינן ליתי עשה וירחה לא תעשה מלאכה דייט דכבר מייעטיה רחמנא מדכתיב הוא לבדו יעשה לכם מייעט כל דבר אפי' דמצוה אלא כיצד יעשה יפרישנה מן העיסה ולא יקרא לה שם עד אחר האפייה שניח שלא נתקרשה על כל ריפתא וריפתא דאפייה אמרינן הא היא דחוייה לאכילה ואחר דאפייה יצדף הכל בסל ויפרוש הא' על הכל ואם שכח וקרא לה שם (ה) יטילה לצונן ואז לא תחמיץ כי שים צוננים מונעים אית' מלהחמיץ ומכל מקום לכתחילה לא יעשה כן שיקרא לה שם ויטילה לצונן דשמא לא יזדר יפה בהטלת צונן בד"א בחלת א"י שהיא דאורייתא ואפי"י שם כהן בעיר אסור לאוכלה בימי טומאתו שדרי בזמן הזה כולם טמאי מתים ואין לנו טהרה או בחלת חוצה לארץ ובמקום שאין שם כהן שיכול לאוכלה אבל בחוצה לארץ ובמקום שיש שם כהן שיכול לאוכלה כגון כהן קטן שלא ראה קרי מימי או גדול שטבל לקריי ילפי דעת קצת אפי' לא טבל יכול לאוכלה בימי טומאתו ע"י עידוב שיבטלנה ברוב כמי שיתבאר בע"ז סימן שכ"ב סעיף ה' ובסימן שכ"ג יכול להפרישה מן העיסה ולקרות לה שם ולאצית' ביום טוב שדרי ראויה היא לכהן שבעיר וי"א שאין מאכילין חלה בזמן הזה לשום כהן ומתירין ללוש בייט פחות מכשיעור כדי לפטור' עצמו מן החלה .

תנח מצות לישת המצה בערב פסח ובו סעיף א'

א נהגין שלא ללוש מצה של מצוה בע"פ עד אחר חצות (א) שהוא זמן הקדמת קרבן פסח ואסמכו"א אקרא דאתק' מצה לפסח דכתיב צלי אש ומצות על מרורים יאכלו' וכיון דקרבן פסח אינו אלא אחר חצות אף מצה כן (ועיין לעיל סימן רל"ג סעיף א' ובסי' תכ"ח סעיף א' דווקא מצת מצוה דהיינו אותה מצה שהיא עתיד לצא' בה ידי חובתו אבל שאר מצות שאדם אוכל בפסח לא איתקש לפסח הילכך נהגין וקרא במצות מצוה שאין לשון אופ' עד אחר שיש שיעית אבל לא בשאר מצות שאוכל בפסח) אבל אין זה לימוד נמור אלא אסמכתא בעלמא שעיקר ההיקש לא בא אלא לאכילה דמיירי ביה קרא מה אכילת פסח קודם חצות לילה אף אכילת מצה בליל ראשונה קודם חצות הילכך י"ד שהל להיות בישיבת שאין יכולן ללוש בשבת ולאפות שאין אפיית מצה דוחה שבת נם במ"ש אין לאפות (ואף על גב דחכיבה מצוה בשעתה והיינו משום) כדי להקדים לאכול מצה בליל פסח בתחל' ומנה דורוים מקדימין למצות ולפיכך לשינוי מע"ש מיהו נם בזה נהגים שלא ללוש בע"ש אלא אחר חצות כדי שלא יבאו לטעות בשאר השנים .

תנח מקום וסדר לישת המצות ובו סעיפים .

א אין לשון במקום השמש שחם השמש מחמם העיסה ומחמץ וביום המעונן אפי' תחת כל איד דרקיע אסור דיומא דעיבא כולי שמשא הוא ואם עברה ולשה תחת השמש הפת מותר בריעבד . (א) ויש אוסרין על כן נהגו לזוהר שלא ללוש כנגדו (ב) החלון הפתוח ואפי' אין שם שמש שמא יהיה מעונן וכאז אדעתיה וכן יש לזוהר שלא להילך המצה תחת הרקיע מגולה לתנור וכן המים או הקמח (ג) ולא יתקרב ללוש אצל התנור מפני חום התנור . (ד)

ב לכתחלה יש לזוהר בעסק לישת המצה שלא יניח את העיסה בלא (ה) עסק אפילו רגע אחר וכל זמן שמתעסק בו אפילו (ו) כל היום כולו אינו מחמיץ ואם הגיחה בלא עסק שיעור מיל' היו חמץ ושיעור מיל' הוא רביעית שעה (ז) יחלק אחר מעשרים מן השעה ואם נתעסק בבצק ונתחמם ידים אם יניחוהו בלא עסק מיד יחמיץ ושהיו מצטרפין כיצד אם שהה מעט והתעסק מעט ושהה מעט אב י"ז בין שתי השניות כשיעור מיל' מצטרפים ואסור בד"א שלא התעסק בינתיים אלא עסק מועט בעלמא אבל אם היה העסק שבגיתים עסק גמור כגון בעיטת הידים בבצק וכגון הרידוד שמרדדן המצת' בעץ עגול וכר"צ אין השניות מצטרפות דעסק כזה מבטל מה שכבר התחיל להתחמם העיסה בשהיה ראשונה אבל הניקף שמנדין המצות לעסק מועט יחשב כגומר שיחשב לעסק לענין שכל זמן שעוסקתבו אינו בא לידי חימוץ מכל מקום לא חשיב עסק כל כך לבטל השניות ואם המצה עשויה ואינו יכול להכניסה לתנור מיד וירא שמא תבא לידי חימוץ מותר לשברה ולחזור לעשותה בעסק רב כדי שיבטל העסק את החימוץ מיהו טוב לזוהר לכתחלה שלא לעשות כל כך מצות שיצטרף להניחם חוץ לתנור זמן רב ואם התחילו ב' עיסות ככת אחת והחמיצה הא' בידוע שהחמיצה גם השנייה אפי' אין רואין בו סיכני חימוץ ואם החמיצה עד שיש בה סדקים אפי' לא נתערבו הסדקים זה בזה אלא אחר הילך הנה' ואחר הילך הנה' הניח חימוץ גמור והאוכלו חייב כרת ואם אין בו סדק אלא שדגשפו פניו כאדם שעמדו שערותיו מתך פחד ורתת ופניו מכספין אינו חמץ גמור לחייב האוכלו כרת אבל מ"מ אסור באכילה .

ג אם האשה שהיא לשה מקטפת במים פירוש שטחה בהם פני הדררה לא תקטף באותם מים שמצנני' בהם ידיה מפני שהם מתחממים ומחמיצים את העיסה אלא יהא לה כלי אחר מלא מים שמקטפת בו מיהו אם עברה ולא צננה ידיה העיסה מותר .

ד ואלו המים בין מים שמקטפת בהם בין מים שמצננת בהם עם שאר המים שרוחצים בהם העריבה ושאר כלים אם לשה אחר שהגיע זמן איסור חמץ לא תשפכם אלא במקום מודדן שלא יתקבצו למקום א' ויחמצו ל"ש אם הם רב או מעט .

ה והכלים שמתקנין בהם המצות והסנין שחותרים בהם העיסה יגדרם תמיד בשעת עשייה שלא ידבק בהם הבצק ולאחר העשייה יגדרם (ח) וינבם היטיב לחזור ולתקן בהם פעם ב' וזה עדיף גפי ממה שנהגים לגדרם כי אי אפשר לנקותן היטב ע"י גרידה והמחמיר יגדרן ואח"כ ידיון ובי"ט מותר לעשותה ע"י עט"ם ואם אין עכו"ם יטילם לצונן או יתנם ג"כ לתנור שהבצק שעליהם יאפו והעריבות שאפשר לתת (ט) מים לתונן ירחיש לזוהר בעריבה (י) שלשין בה שלא יהיה בה שום נומא או סדק שלא יבא בהם בצק בתוך הלישה שמא (יא) ישכח ולא יגדרו ויחמיץ ואח"כ כשחוזר ולש בה מתערב בבצק לא יעמיד העריבה שלשין בה על כר או נסת של צמר בשעת הלישה מפני שמחמסה עריבה אבל על של עוד שרי שעוד אינו מחממת . (יב) .

ו עיסה שהיא רכה מאד מחמת שהרבו בה מים בשעת לישה לא (יג) יוסף בה קמח בתוך הלישה לפי שהקמח שמיספין אינו נילוש ונבל יפה ויש לחוש שמא ישאר מעט קמח בעין בתוך העיסה ואפי' לאחר אפייה עדינו בעין דשמא לא נאפה אותו קמח יפה ויש לחוש שמא יפול בצדק בקערה ויתחמץ אלא יעשה עיסה קטנה מגיבול קשה מאד וערבנה היטב עם העיסה הרכה ויקבלו ז' מ"ז לחלחית ויבשות עד שיבאו שניהם למידה בינונית ובלבד שיוזרו כל זמן שילוש עיסה הקשה שיתעסקף תמיד בעיסה זו הרכה שלא יתחמץ .

תם דין מצת המצות ובו סעיפים .

א כבר אמרנו למעלה דמצת של מצה צריכין שימוד לפחות משעת לישה ואילך דכתיב ושמתם את המצות הילכך אין מצותין לא ללוש (א) ולא לאפות מצה של מצוה לא ע"י עכו"ם ולא ע"י חש"י אפי' אחרים עומדים על גבם דלא בני שמיור נינהו . (ב) .

שהניח ב"י דכתיב' הכלושות כל א' לכהה אין לסתור ע"י סוד המלה לחבול וי"ק וי"ח חמרים חלה דל"פ יעד דה ט' תקנה לזיר מכל מזה סמלונס כפני נאמה כהגורר בב"ח סס"ד ו"ע מורה מנהגים וי"ח י"ל דמירי דקא כמטוט בליל י"ט דלא מותר ליי"ט חלה וכבר נלקטו חבל על הלנוס קשה (ג) יצוה דלא רק קרא שם חלה אף שלא ביד (ד) חסור נחפות אבל לשון מנהגים ואם כזה וקרא שם חלה ויזיר קודם חשייה כ' תתע דתרווייבו כעיקר והגמר דלא מו' ק"ע (ו) וכן הסכים בתשובת רש"י ס' ל"ה ותהר"ו סימן קל"ג .

סימן תנ"ח

(א) סינו אחר שם ותחלה דותיל דפסח (ב"ח) (ב) וע"ז נאפות כל המנות אחר חצות חס בני ביתו רבים כ"כ תהר"ו ס' ק"ג אין יולאין בתלה שחמית קודם ל' חשי' עשויה לשם פסח (ב"ח)

סימן תנ"ט

(א) וכן פסק הב"ח וכו"ז הרעו דתמוז אסור וכטוב מותר (ב) אבל תחת חזיר הרקיע מותר כשאין מעונן דמיון דהתקום חטלה יבין כשיחקשו חמים בעבים ויסלק חסם (ר"י) (ג) ובדיעבד מותרין (ב"ח) (ד) ואם לא עבר פי התנור או חס שם נתלים לזמן לנני פי התנור אפי' לא אחריו התנור ככל חזרו הסדר אסור אף דיעבד אף כטוב כ"ח תב"ח ומ"ח לכתחלה י"א לאסור אף קרוב לחזרו חזר או לזרו אף כשאין נתלים לפני פי התנור (ה) התעבירים ירחם על התנור לא קרי עסק ונרע עפי וה"ל החמיץ סנין בעיסה ומימין אחרו בלי עסק תהר"ו ס' ק"ג (ו) ור"ז פ"ק חלו שוכרין מותר כדי הילוך ד' חילין ובתב"ח דלכתחלה יש ליזהר והחמיר לעשותו אף בדיעבד חש"ב ועיין עוד בב"ח שלא יטחו העיסה בלא עסק כולל דלשנתיים אסור אף בפחות חשי' מיל וכע"ה רבים מע"ה עושים כו' וזירך להזהיר ברכים גם לנפוש כו' ע"כ וזירך ליזהר שלא להצריך ולרד עד שיגרוס התנור בתחלה כדי שלא יטחו התנור אפי' רגע א' (ספר זכורות) (ז) מה דקשה תהי עלת"ס כ"ד ס' ס"ע ס"ו ביארתי שם (ח) אחר כל עיסה ועיסה יחיד ידיו ויחה הספל יפה ויעבו בתפס חל"כ של מיד בלי העסק תהר"ו ובב"ה כתב דנטוסי' ופני כלים של לישה ומיד אחר עיסה דחטונה יחא א' תונן לרחוק כגלי כ"ט ועיסה שבגיה יתחד כגלי שני וכן חזר הלילה ע"כ כתב תהר"ו שם אחרו סתנו הקמח ידיו ידיו וכן אחרו שחקו התנור וקמח כל הכלים אחר כל עיסה ועיסה וכן כלי שקרין בלא כלי' ע"כ וגרסא מה בכלל ח"ס רת"ל ולבנו יגדרם תמיד כשעת עשייה כו' ותתעב בתהר"ל שאין להחזיל ללש שמת עד אחר הובק התנור שניה ובי"ט כיון ירחק הספל וכל הכלים (ט) בתהר"ל ורת"ל תתעב לדיח אף שא"ל יתנו לזוהר ח"ס אלא אחר דברים מותר דלא היו הנהג' לגורר י"ט (י) וכן לא יהיה חייבין בתהר"ו וכן כשגובו המלות על ד' להדיח כ"ח תהר"ו ותהר"ל מדין שגופין עליו תחת חילוניטול פעם אחרת תהר"ל וע"ז יזדר לעשות על ד' חלק להדיח חלבוט על סדון (יא) תשיע אף בסדק שאפשר לגוררו אסור טחא יבא אבל לשון רת"ל נומא או סדק שלא יוכל לנקר' כו' תתעב קצת דבסדק שאפשר לנקרו מותר ח"ל ר"ז ס' ק"ג אין ללוש בכלי שיש בו כקעים ונחמות דל"ל לקצו מנאק (יב) וכדיעבד תתעב בתשובת תהר"ו דאין איסור אף ככל אחר (יג) ואם עבר והספיק קמח יזדר שלא יעשה חללו ח"ל שום תבטיל והתנור עתון ותהר"ו באכילה בסתם (ט"ז) ואם עשה תחתו תבטיל ל"ל דאין לאסרו בדיעבד דאין זה אלא חשש' וזוהר ה"ז כ"ז בתהר"ל דר"ס החזיר לכתחילה .

סימן ת"ס

(א) ולא לגורר תהר"ו ס' ק"ג (ב) כשעת החק יש להזיר בלשמה עכו"ם בפני ישיאל (ב"ח) ג כתב

ה והכלים שמתקנין בהם המצות והסנין שחותרים בהם העיסה יגדרם תמיד בשעת עשייה שלא ידבק בהם הבצק ולאחר העשייה יגדרם (ח) וינבם היטיב לחזור ולתקן בהם פעם ב' וזה עדיף גפי ממה שנהגים לגדרם כי אי אפשר לנקותן היטב ע"י גרידה והמחמיר יגדרן ואח"כ ידיון ובי"ט מותר לעשותה ע"י עט"ם ואם אין עכו"ם יטילם לצונן או יתנם ג"כ לתנור שהבצק שעליהם יאפו והעריבות שאפשר לתת (ט) מים לתונן ירחיש לזוהר בעריבה (י) שלשין בה שלא יהיה בה שום נומא או סדק שלא יבא בהם בצק בתוך הלישה שמא (יא) ישכח ולא יגדרו ויחמיץ ואח"כ כשחוזר ולש בה מתערב בבצק לא יעמיד העריבה שלשין בה על כר או נסת של צמר בשעת הלישה מפני שמחמסה עריבה אבל על של עוד שרי שעוד אינו מחממת . (יב) .

תעשה דמים שלא לנו ע"ש וית' תימא על אותו
 שכתב רמב"ם גופיה הוא ע"כ הרמב"ם גם כן
 לא היג' בזה גם ארסאמטותיה דברי מהר"ל גם
 לשון האיל וכו' ובענין זה בין קודם שכלו העיסה
 תבטח אפילו בין תחת שיהבטל וכו' תשמע לי בצ"ה
 דף קמ"א גם דברי רש"ל דחוקים מאוד גם לפי
 סיה תימא על ה"ה ב"י ועל ה"ע שסקרו כן
 בס' הסמ"ג לכן נלמד מ"י דברי רמב"ם שכתב
 ז"ל ד"ה שלא תערב בהן שום מים בעולם אבל
 אם תערב בהן כל שהוא תחילין ע"כ ואבינו
 על הגדולים ה"ל לשון כל שהוא דבר מועט ולא
 כן עמדי ד"ה ה"ל לומר אפילו כל שהוא ורש"ל
 העתיק כן ויתא' גם מ"י לשון שום מים בעולם
 אלא ד"ה שום מים בעולם ר"ל מכל דבר שנקרא
 מים ויש לו דין מים כגון על וס' דברים הנזכרים
 בס"ס חס"ו או בין מים חמין בין טונגין בין
 שאובין בין חמין ולא סיים אבל אם תערב בהן
 מים כל שהוא ר"ל יהיה חיוב מים שיהיה בעולם
 תחילין וכו' ה"ה בסמ"ג ור"ל מושב הכל בס"ד
 דוק וז"ל לדינא כי בס"ס זה כתב ב"י בע"כ ה"ה
 דמים יעטעס במי פירות תחילין (ב) וכן חוקים
 הוא בין של ענבים שאין תחילין כי הניס שאר
 בהן הנוקם כגון חביתין דק' הבית , דמ
 שעשע תנוקם שארין כגון חמין במים ומסתין
 אותם ותכלין אותן הוי מי פירות (ג) כתב
 רמב"ם פ"ה ה"ה חתן מי פירות הן כגון יין
 וחלב ושמן ודבש ושמן וית' ומי תחמין ומי רותום
 וכל כוונתו בהן ושאר מיטת ומתנים ע"כ וז"ל
 לדינא דבש"כ מי כ"ס כתב התוספות והרמב"ם
 בתחילין כל תשק' ה"ה חתן תחילין חתן כחול
 בטות' לחות' אומר בצ"ה תחילין סתיה טרוס
 דמיס כבר ח"כ יש בהם כח ה"ה ויין בתשובה
 ז"ל מי קר"ב חמין כגון ז"ל פסק להסות' עד
 אחר פסק וז"ל במ"י חס"ו מ"ד כהנ"ל על
 בשר די חץ שהיה עותר בטעמה וז"ל (ד) דמ
 הב"ח טר"ה דלם כהנ"ל בה טעם חומר ח"י תוך
 הפסח חץ שאין מ' עד הנה אבל אם תרכיב
 כחוס' אסור תוך הפסח חץ שיש מ' וקודם הפסח
 תותר כש' מ' וכו' מה"ק .

ג ומידו נהגין עכשיו באלו הארצות שלא ללוש בהן עיסה של מצה ואפילו לקטע בהן אין נהגין
 כל ימי הפסח כי אם במים לבד ולא בישראל מושקין ואפי' במי פירות לבדן אין לשון כלל אם לא
 בשעת הדחק כגון לחולה או לזקן הצריך לזה .

ד וכל המשקין כגון יין (ס) דבש ושמן וחלב וכל משקין הנסחט משאר הפירות ומי בצנים כולם הם
 שוים ובכלל מי פירות הם הילכך אין לטוח את העיסה בבניה בפסח ואותן המים פני המצה
 בבניה בפסח יותרו שיניחנה לאפית יפה בתנור קודם שיניחנה ואח"כ יטוח פניה .

ה ודוקא ללוש בהם עיסה של מצה נהגו בהם איסור ואפשר שנהגו כן דלא לית' לאחלופי ליטול
 מינה גם בלילה ראשונה במצות של מצה א"נ דחיישינן שמא נתערב מעט מים ולא יוכל ליהדר .
 ו אבל חטה הנמצאת בדבש או בין וחמץ אפי' בתוך הפסח
 שחמץ במשהו אפי' הכי מתירין אותו ובלבד שלא נתערב

כ"ה וה"ה עיסה במי פירות לבדן טוב לעשות
 כהנה מן שיעור עשרון שהוא שיעור חלב
 כדי שלא תחמיר בהנה שלם להניס עלתו ולפסק
 מינו חלה לקצת רבנותה ומסקי לה מי הייבת

במהל או לא במלטה במי פירות לבדן בלא תערובת מים הלמד בשאר ימות הבנה יכ' לומר מל"ה העיסה במי פירות כ"ה על ידי תערובת מים
 כדי לנאח' היד' ספקא מה שאין כן לעשות בפסח חמץ להחמיר יותר מי פירות עם תערובת מים כיון שכתבנו בסמוך סעיף ב' הלכך בפסח
 טוב נחש פחות משיעור חלה כדי לנאח' היד' ספקא ועיין לעיל מה שכתבנו וכו' מ"י כ"ה סעיף ז' ובסיומן ס"ה סעיף ט' (ע"ה)

ז מי מלח י"א שהוא כמו מי פירות ואינו מחמץ וי"א הואיל ותלדתי מן המים הרי הוא כמים הלכך יש
 לברר הבלח קודם הפסח מן החמים שלא יהיו בתינו כי כשהמלח מתלחלח הוא נכנס מעט מעט
 בחמים ומתחמץ (ד) .

תסנן אסמותר לחרוך ב' שבליים יחד ודיני כרמל וכו' ג' סעיפים .

א מותר לחרוך שני שיבליים ביחד ולא חיישינן שמא יצאו מים מן אחת לחבירתה ותחמץ דהוה ליה
 מי פירות ואין מחמץ .

ב ותיקא והוא תבשיל העשוי משמן ומלח (א) עם קמח אינו דומה למים משם עם מי פירות ומותר
 והוא שלא יהא בו מים ולרדיון שנהגין להחמיר אפי' במי פירות לבדן גם זה אסור .

ג מצה אפיה וטחונה מותר לבשל אותו הקמח הנטמן במים שאחד שנאפה אינו מחמץ ולא חיישינן
 דיקמא אתי לאחלופי בשאר קמח אבל קמחא דאבישונא והוא קמח העשוי מקליות שתייבש בתנור
 אסור לבשלן במים דחיישינן שמא לא נתייבשו כל צרכן ומחמץ .

תסר חרדל שנתערב לתנו קמח וכו' סעיף א' .

א חרדל או שאר מיני מיבולין שיש בהם מים אין נותנין בהן קמח שכיון שיש בהם מים מחמץ ואם
 נתן לתוך החרדל יאכל מיד שכיון שהחרדל חד וחזק אינו מניחו להחמץ מהרה הילכך יאכלנו מיד ולא
 ישדנו שמא יחמץ אבל שאר מיני מיבולים כיון שאין חרין כמו חרדל וראי החמץ מיד שנתנו לשם צורך
 לשודפו אם הוא אחר זמן איסור חמץ ומנהגינו שלא לאכול חרדל כלל בפסח אפי' נתערב קודם הפסח
 ואפילו לא נתערב בו קמח כלל אין אכילתו חרדל משום דתייבמי קטנית שנהגים בו איסור (א) .

תכה דיני מורסן בפסח וכו' ג' .

א אין שורץ מורסן לתרגולים ואפי' אם ירצה לעמוד עליהם שלא יהא שיעור מיל או לראות שניקרו
 בהם התרגולים תמיד שלא יבא לידו חמץ אפי' נהגים להחמיר שלא לשדות להם כלל שמא יבא
 לידו חמץ ולא אדעתיה ולא חולטין אותה שמא לא יחלטה כל צרכה ויחמץ וכן צריך לזהר ג"כ
 כשיתן לפניהם שעירים או חטים שלא ישליכום כחמץ לח שלא יבאו לידו חמץ . (א)

ב יש למנוע הגשם מלתת מורסין על בשרם בפסח כשרוצים לדחין ואפי' יבש (ואע"ז דאפי' יש זיעה
 על בשרה הרי הזיעה אינה מחמצת כמו שיתבאר בסמוך סימן תס"ו סעיף ד' אפי' יש למנוע מפני
 שצריכה להסירו טלו וקודם שתשתטף במים ואין הגשם בקיאות בזה דשמא יניחו עליהם מעט מורסן
 וכשתשתטף במים אח"כ יחמץ .

ג אוחזין ששפשפו במורסן אסור לאכול בפסח מפני שיש בה בעורה בקעי' בקעי' שישאר (ב) שם המורסן
 וכשיריתו אותם במים מחמץ המורסן וכבר אמרנו שחמץ בפסח במשהו .

תסו אם הוק ומי רגלים ודומיהן מחמץ וכו' סעיפים .

א לא ילעוס אדם חמץ ויתנן על גב מבתי מפני שהן מחמץ שדוק מחמץ .

ב ע"כ דנותן שעירים לבהמתו ומצא בהן ריר צריך לבערם שדרי החמץ מן הריר שהוא הרק של
 הבהמה אבל מסתם אין לחוש והאילונו כבר בטל החמץ ויש (א) מחמרים אפילו בסתם לבער כל
 דנותן לפני הבהמה ואפילו לא ראה בהם ריר .

ג שק מלא קמח שנתלחלח מויעת החומה (ב) יש מתירין מפני שאין זיעת החומה מחמץ (שדומה
 לזיעת אדם שאינו מחמץ כמו שיתבאר בסמוך סעיף ד') ויש אוסרין דלא נרע מדוק שחמץ .

ד שק מלא קמח שישבו עליו תרגולים ונתלחלח מצויתם אינו מחמץ מיהו יתקן הבצק לחמץ שדומה
 לחמץ ואסור (ג) מדרבנן והשאר מותר דם זיעת אדם אינו מחמץ וכן חלב (ד) שנשפך על גבי חמץ
 אינו מחמץ דחשיב מי פירות אבל שאר תולדות המים הבאים מבעלי חיים כגון מי הפה והחיים והעין
 והאוזן ומי רגלים (ה) מחמץ .

ה האל מחמץ בשר יבש שמוע בשעת הגשמים מחמץ מבח המים שהוחח בו .

ו קמח שנפל עליו מים או שק שנתלחלח יאחו בידו כל מקום המלחלח בשק עד שיריק כל הקמח שבשק
 וישליך כל מה שאחו כידו והשאר (ז) מותר וזה עדיף מפי' מריקד דשמא יעבור מעט דרך נקבי
 דגפה ואם אי אפשר לעשות כן ייקד הקמח והשאר (ח) מותר ובלבד שירקנו בעוד שהיא לח אבל אם
 נתייבש והלחוחית לא מדגי הריקד אם נתלחלח דבנה רמפוך החמץ ויעבור דרך נקבי דגפה ומתערב
 עם השאר ואסור לאכול בפסח אם היה (ט) דבנה מלחלח שלא נתכבל בס' אלא ירקנו וישמרו עד
 אחר הפסח דהא אינו ראוי לאכול כך ומותר להשהותו טלעיל סימן תס"ב ב"ה שנתערב ותייבש
 קודם הפסח אבל אם נתערבו ונתייבש בתוך הפסח הרי אסור תערובתו במשהו בתוך הפסח ואסור
 להשהותו דקמח בקמח הוא כמו לח שנתערב בלח שדרי במשהו ואם נפל מעט מים או שג' על התבואה
 קודם טחינה ירוף החמים העליונים רקח מהחתנים כמה דברים אמרים במעט מים או שנפל של שטדע
 מקמו אבל דגן המצח בעליהו ודרו גשמים הרבה דרך דגן בקצת מקמח ונתלחלח אותו שנתלחלח
 ט"א אסורות אע"פ שלא נתבקעו ואותן שבישאר מקמח מותר להשהותן כח פסק ספקא שמא לא ידד
 עליהם גשמים ואפי' אט"ל

סימן תס"ג
 (א) חץ ל"ה ולעיל דמלח הוא ח"י אפי' תותר
 יין שהוא מלח מעט כגון טורח (ב"י) .

סימן תס"ד
 (א) יין שהוסף בו כהיה חירות חרדל וענב
 תחוסם ותחילו בתחיקתו החדר תחילין
 לכסותו בבית ואין לשחוחו בפסח .

סימן תס"ה
 (א) כתב ל"ג סי' תל"ג אינו רואה טעם כזה
 דהא חלטה של חר' ח"ל בדקה ואילו דין
 תחילין הוא כחורי החר' ע"כ ולא דק ותבאר
 בתחילין וסי' ק"ב דחיידי בלחמץ וענב דאסור
 ל"ה תוס' שהוא כמו ביש והלוי חתן בלחמץ לרדך
 לבער מלעיל מי' תל"ג (ב) לשון אסור תעשה היה
 וטרו העט חורסן ואע"פ בו אוח בפסח ואסור
 ע"כ תשמע וחק' בלא דעת מים ח"כ אסורה חק'
 להחלוטן עם חתן כשרים והלבוש נחר דין זה
 תנפשיה תסברא וז"ל גם על לשון ח"כ ל"ע שכתב
 אם שטפו תורבן בלחוח לח חמין כו' מ"ל הא
 דלמחר שיתקן בהם שלא תמים כיון שלא נתקן
 כבר כשריה וז"ל ח"כ תסברא ה"ל לכתוב נמי
 דינא דטור וז"ל חתן דחיידי בסור וז"ל חץ
 דחלשט הער חתן אסור וכ"כ ב"ד סימן ז"ה
 מ"ז תלח כע"ה חיה בדין ולכנס אם הפשט הער
 קדם שהיה בנים הלוי תותר .

סימן תס"ו
 (א) חירות יחידה הוא (ב"ה) (ב) הדגיכה
 תלחן ע"פ שכתב החידוין בסתם אלא פסח
 בלחוח יש חמין ויש חמין תחת דמ"ל לחמין
 חל כ"ה תלחן שיש להק' וכן תוס' מה שנתלחח
 בדי' ז"ל ר"ל אם חין ידוע תחת תלח' כשק"ה
 להק' ח"י' ולכחו בטמא ח"ה אם תיבש תפ' מ"ס
 שהא חתן מי פירות או על ידי זיעת החומה נכנס
 וח"ל חמים חתיב שחל לא נל לעוס כלום וחק'
 סמ"ה ח"כ מ"י כ"י לא יחיד רח"ה ללכח בפסח
 תמו ס"ה ח"ה יש לחתום ל"ה שחמץ מ' י"ב
 פ"ל כרי דחש החומה תורב לעתיד חתן עיקר
 דין שכתב הדרישה ז"ע

(ג) כתב ב"ה לא תוס' שח"ה תרגולים הוי מי
 פירות עם מים בניסר דתשע דחול' כפי ענקה
 הוא אלא תשע חלופתה ה"ה כל תקנ' קאי
 דירקנו (ד) בקתן ח"ה תלב בנידי חץ שהוא רוח
 וללח ח"ה נקד' (ע"ה) (ה) בין דלחין בין דתחוח
 כלב וענבים ק' תשע בני' וסכ"ל כ"י תקן
 תחו (ו) ח"י תשע חתיה לדברי האוסרין (ז)
 דירוס (ז) ס"ה כ"ה בס' תל"ה עם החר' מ"ד
 ליקד פ"כ וכן תלחין בס' ל"ה חר' מ"ד כלל
 ה"י (ח) תשע ח"ה בתוך הפסח כיון שחל מדיין
 לא וס' חלח' כ"ה וכן תשע כ"ה ל"ה חר' עם
 אבל כ"י חמין ח"ה חלח' חר' הפסח כיון שאין
 אוח בידו חק'ם סח' וז"ל להק' כ"ה חק' (ט)
 פסח

סימן ת"ע

תע שהבכורות מתענין בע"פ וכו' ג' סעיפים.

א הבכורות (א) מתענין בע"פ זכר לנס שניצולו ממכת בכורות ומתענין בין בכור מאב בין בכור מאם שבבולם היתה המכה וי"א שאפי' נקבות הבכורות מתענין שגם בנקבות היתה המכה ואין (ב) נהגין כן וכן גדולי הבית אין מתענין אע"פ שגם בהם היתה המכה לא נהגו להחמיר כולי האי מפני שעיקר המכה והתראה הכתובה בפי' בתורה לא היתה אלא על הבכורים זכרים.

ב ואם חל ע"פ בשבת נהגין הבכורות להתענות ביום ה' שלפניו וי"א הואיל וארתי ארתי ואין מתענין כלל שרדי אינו אלא מנהג ובע"פ דווקא ואינו נהגין להתענות ביום ה' ונהגין עוד שמי שיש לו בן שהוא בכור הוא מתענה בעד בנו הבכור עד שיגדיל ולכשיגדיל ויוכל להתענות הוא מתנהג אותו שיתחיל להתענות בע"פ ואם האב בכור יש לו נ"כ בן בכור אז האם מתענה בעד הבן. (ג)

ג מי שרוא אסנינים בלכך שאם יאכל ביום אינו יכול לאכול בלילה יתענה בע"פ כדי שיאכל מצה לתאבן בלילה הראשונה שהיא ראדיתא לקיים מצות בערב תאכלו מצות בתיאבן.

(א) כתב ס"ג אם יש בהם חזן כורסי שילמד ה"פ ענין כהנהגה הפלה ותכ שאלו להאכיר בזכור עד שיבכור כיון לוי שליטתו מחייב להתענות קאמר ע"כ. והיתה על ע"פ ס"ס ר"ן שהקשה על כ"ג ע"פ והאשכנזי דבריו והכא נס ל"ל רחוק מהנה' מהגיס ז"ל ואחרים ענין וכרכם כהנים בתמיה גי' ע"כ ולגאורכ קשה פשיטא שאלתרים עמיט בתמיה אלא ל"ל דחירי בעשרה מתענין ונחמלין בכור ואסור ליש נתי ע"ס ובמקום גי' צ"ל ב"י ר"ל בעשרה (ב) וטעם לכתוב ק (כ"ה) (ג) אבל מ"ח כ"ס כר"ש מ"י תק"ח כתב דאין האם מתענה והענין האב עולה נס לבן ע"כ וז"ל דחיס כל ל' יום ומעברת ומקיה שחלשתי ית להלל להם אף שאין להם אס להתענות כתב בתשובת ח"ט הפ"י מ"י ק"ה בכור בעלי בריח ומסקים וזכרי הבן עומדין לאטל על המלה וישעו שמינה אחר ע"כ ונראה דהשחמטט כצ"ל הבן ונראה אף כשמיט ככל בריח.

סימן תע"א

(א) עיין בג"ל ר"פ טריי סמ"ס (ב) וז"ל כ"ע וב"ח (ג) הנהגה ל' פסיקים ליל פ"פ חתיר יתיר רחמי כס"ג ר"ל נהגין איסור חר"ם (ד) תכלן תשעו דאין יולא בה בלילה אף פ"י שהק' כיון שגלושה בתי פירות לבד אבל צדק פירות עם פ"ס אסור כי יולא בה ע"י דחק ג"כ ב"י גבורת י"י פ' מ"ח (ה) תשעו דאין יולא בה בלילה וטעמא ל"ל דגרע תחלה שמיטה בתי חס"ח מ"י ונראה דווקא תלה בענין אסורה אבל פשוטו הענין ק"ה מותר וכן רחמי נהגין כשאל ע"ס כשכח שחכמים מהגיס כסירורי תלה.

סימן תע"ב

(א) אבל חוד י"ב חס' א"ן לו הסיבה (כ"ה) (ב) ולכתולה יבב כל המעודה רח"ל (ג) שייט דעבד אבל להחלה ליד לטות כל הכוס וכתב ב"ח דלא יולא כל הכוס רק דב' יתח' תה נקדח ט"ח ט"ס על י"ן וחסה כל להחלה ודלשכר יולא כשחיה רוב חסו ובחמיטח אל שייז כיוק' ודאין טעט יבאר כל אדם שלא ליקח סס גדול רק מדיעיה וחסה טעט להחלה לו דתו

תע"א איסור אכילת פת אחר שעה עשירית בע"פ וכו' ג' סעיפים.

א כל אדם אע"פ שאינו בכור או אסנינים אסור לאכול פת בע"פ (א) מתחלת שעה עשירית ולמעלה ונתנו לו חז"ל שיעור זה כדי שיאכל מצה לתאבן בלילה אבל אוכל הוא בשד מעט ופירות וירקות ובלבד שלא ימלא כריסו מרם שלא יוכל לאכול אחר בלילה מצה לתאבן וכן מותר לשתת ק"ר בן הן מעט כי הוא נודר תאות המאכל וי"א דווקא הרבה מותר לשמות שכשחזא שותה הרבה נודר תאות המאכל אבל י"ן מעט לא ישתה משום שמסעד סעיד. (ב)

ב וקדים שעה עשירית מותר לאכול פת ומדו הפת שיאכל חמץ אסור מתחלת שעה חמישית ולמעלה כמו שאמרנו למעלה מצה נמי לא שהיא אסורה אפי' כל (ג) היום של ע"פ שכבר אחז"ל האוכל מצה בע"פ כבתל ארסותו בבית חמיו כלומר דכמו שהבעל ארסותו בעדה בבית חמיו לוקה עליה מכת מדרות מדרבנן על שמרא' גדול תאותו ושהוא לחט ושטיף ביומה ולא יוכל להתאפק עד שמכניסה לחופה שמברכין עליה ז' ברכות כן הוא האוכל מצה בע"פ מראה תאותו ורעבתנותו שאינו יכול להתאפק להמתין עד הגילה שיברך ז' ברכות קודם שיאכל המצה כגון ברכות יק"ז נ"י בשה"א דירקות וברכת המציאוברכת על אכילת מצה לכן לוקח אותו עליו נ"כ מכת מדרות מדרבנן אם אוכל ביום קודם ברטו כל הברכות הללו הילכך לא משכחת פת שיכול לאכול אלא מצה (ד) עשירה שגילשה במי פירות שלא אסור חז"ל לאכול מצה בע"פ אלא אותה מצה הראייה לצאת בה ידי חובתו בלילה ומן הטעם שאמרנו ולא משום שיאכל סתם אכילתו לתאבן רא"כ אפילו מצה עשירה היה לו לאסור אלא כמו שאמרנו משום שלא יראה רעבתנותו שלא יוכל להמתין עד זמן ברכתה ויבא להטותו אחרי תאותו שהיא מידה מגונה מאוד וקטן שאינו יודע מה מספרים בלילה בהגדה מותר להאכילו אבל אם יודע אין להאכילו ויש נהגין שלא לאכול חז"ל בע"פ כדי לאכול מרור לתאבן בלילה ויש מחמירין עוד שלא לאכול פירות בע"פ כדי לאכול החירות לתאבן ואין זה מנהג שדורות אינו מצוה לאוכלו אלא כדי לבטל הארס שבמרור כמו שכתבנו ואדרבה בלילה אסור לאכול הרבה ממנו וצריכין לנפצו מעל המרור שלא יבטל טעם המרור וא"כ למה לא יאכל פירות כיום יש מחמירין שלא לפרד או לשבר המצה בע"פ שלא יבא לאכול מהם ואין זה מנהג כי חומרא יתירה הוא מצה ישנאית כתקנה ואח"כ נתפרד ונלששה בין ושמן אינה נקראת מצה עשירה ואסור (ה) לאוכלה בע"פ שאין נקראת מצה עשירה אלא כשגילשה מתחילה במי פירות ואין בהשם מים וכל מה שנהגין שלא לאכול בע"פ משום שיאכל לתאבן בלילה יהא נודר ממנו נ"כ ביום ראשון של פסח כדי שיאכל לתאבן בליל שני ואפי' מצה לא יאכל אכילה נסה ביום א' כדי לאוכלה בליל שני בתאבן שהוא לו כליל ראשון בכל הלכותיה.

ג ואם התחיל לאכול קודם שעה עשירית ומשכה מעודתו עד הגילה דיט כמו בשאר שבתות וי"ט צתבאר בסמ"ק רע"א סעי' ד"ה שפירם משה ומקדש על הטם ואינו מבר' עליו כפה"ג כיון שהוא תוך סעודתו ומכרד ברכת המציאו אף ע"ג שהוא בתוך סעודתו צריך לכרך ברכת המציאו משום דהקידוש הוי הפסק בין האכיל' ראשונה והשנייה ולכך צריך לחזור ולכרך ברכת המציאו על מה שיאכל מכאן ואילך ולא דמי לברכת היין שרדי גם הקידוש הוי הפסק ראשני התם דעיקר סדר הקידוש של כל השנה הוא כך שמתרד ברכת היין ואח"כ מקדש ואם כן אין הקידוש חשיב הפסק לברכת היין ולשתייה מש"כ גבי פת דמעיקרא לא נתקנה כן ומכרד על אכילת מצה על המצה ומוסר סעודתו ומכרד ברכת המון ט"ו.

תע"ב דיני היסבה ודרכות וכו' י"ז סעיפים.

א והיה שלחנו ערוך מבע"י כדי לאכול מיד כשתחשך ואף אם הוא בבית המדרש יקום משום שמצוה למרר ולאכול בשביל התיקון שלא ישנו אבל לא יאכל קודם שתחשך אף על גב דבשאר שבתות וי"ט יכולין להוסיף מחול על הקדש פסח שאינו רזקן אכילת מצה ומרור אינה אלא בלילה דאתקש לפסח הכתיב על מצות ומרורים יאכלוהו ר"ל את הפסח יאכלו עם המצות ומרורים ובפסח כתיב ואכלו את הבשר בלילה הזה ומומר וכיון שאין אכילת מצה אלא בלילה אין עושין כל מה ששייך לסעודה זו אלא בלילה הילכך לא יתחיל אפי' את הקידוש אלא בלילה אע"פ דקודם שסיים הגד' יגיע לאכול מצה ומרור יהיה לילה ממש מ"ס הכוס של קידוש הוא אחד מן הד' כוסות (כמו שכתבנו בסמ"ק תע"ג סעיף א') המחייבים בלילה הזה וצריך גם כן לשנותו בלילה בשעה שראים לאכול מצה ומרור.

ב ויסודי שלחנו יפה בכלים נאים כפי כחו ויכין מקום מושבו שישב בהימ' דרך חרות לזכר שעשית בני חורן בלילה הזה ואפי' עני שאין לו כרים וכסתות ישב על הספסל.

ג וכשהוא מיסב לא יטה על גבו ולא על פניו שאין זה דרך חירות ולא עלימינו אלא על שמאלו ואין חילוק בין איסור יד ימינו לאחד דמכנתא היא להסב על ימינו שלא יקדים קנה לשט דושט הוא על צד ימין ונפתח הכובע שעל פיה הקנה מאליו כשהוא מטה על הימין והמאכל נכנס לתוך הקנה ונחנק.

ד אשה אינה צריכה היסבה ולא ארעא ארעא ראשה להסב בפני הבירות שאינו לה דרך כבוד ואם היא אשה חשובה דרכה להסב וצריכה היסבה ואין נהגין כן.

ה בן אצל אביו צריך היסבה אפילו הוא רבו מברק דמסתמ' האב נותן רשות לבנו להסב ותלמיד לפני רבו אינו צריך היסבה שלא יראה חירות וקלות ראש לפני רבו דמרא רבך כמדא שמים ואפי' אינו רבו מברק אלא א"כ יתן לו רבו רשות ויחשב בפני ת"ח מופלג כדורו אע"פ שלא למד ממנו כלום חשוב ברבו כיון שהוא מופלג ומימחה לכל הדור ואינו צריך היסבה בפניו כשאתל עמו על שלחן אחד אבל אם אוכל על שלחן אחד צריך היסבה (א).

ו ותלמיד הלומד אומנות לפני רבו צריך היסבה וכן השמש צריך היסבה ומה הם הדברים הצריכים היסבה כיון מצה שאוכל בראשונה לשם אכילת מצה וכן הבית של אפיקומן הבא זכר לפסח הגאכל על השובעון הד' כוסות שכל אלו באים זכר לחירות אבל המרור אינו צריך היסבה שהוא זכר לומר את חייים.

ז וכל מי שצריך היסבה אם אבל או שתה מי שצריך היסבה בלא היסבה לא יצא וצריך לחזור ולאכול או לשתות בהיסבה חוץ מכנס שלישי או רביעי שאם שתה אותו בלא היסבה לא יחזור לשתותו ר"ל לא יחזור למלאותו ולשתותו וע"ל סימן תע"ט סעיף א' שלא יא נראה כמסופק על הבוסות מין שכבר נמר כל סעודתו וכשני כוסות הראשונים יחזור וישתה בלא ברכה וכן באכילת מצה יחזור ויאכל בלא ברכה כיון שעדין סעודתו לפניו יכול לאכול ולשתות מה שירצה ואינו נראה כמסופק. (ב)

ח ותקנו חכמים שצריך כל אדם לשתות ד' כוסות זכר לד' טאלות ה' לשנות של נאלה הגאמרים בגאילת מצדים בפ' וארא והוצאתי והצאתי גאלתי ולקחתי ומוסר.

ט ושעור הבוס רביעית ומדת הבלי שילגו ארבע כוחות ב' גדלין וכן רחבו וגיבדו כוחות ב' גדלין וחצי גדול וחמש גדול וא"צ שישתה (ג) בל אלא רובו ואם הבוס גדול ויש בו דרכה רביעית שתין

וזכו לשבת עלי' (ד) ואין יולאין כשריות פי' לתקן חסידים הנה הגשעו אל יסרה יין סתם חנה ג"כ על ל' טוטה ועיניו סי' תע"ב .

סימן תע"ג

(א) ה"ל חסידים שיטול ידו בלא ברכה קודם קרום ע"י סיבא עליו לידו חיוב מיליה וגם יטול ידו בלא ברכה לויכול ואחר כך כשיטול ידו מליש לומר סעודה יסוד על ל' והוא וכן (ב) הכפולה יאמר תוסב כמו הקיטוב (ג) תימלא דכפוסים דף ל"ט חסיד האסנה תחלה שהיא קרית בתקום חסא וכן כעור וס' עם תחת דכפוס קלמור חזי חרות חסא לן נראה שיש ס' ס' בלבוש וז"ל תחלה בתקום חסא (ד) מ' כל מה ששחר בקרקע קרוי שריס ומה שחלטה מן הקרקע קרוי קלה וכזב בע"ל וז"ל דה"ה בקרין חן לקח למרוד רק מה שהא לחטלה פתור לרוב וכן רבנו רנחמי ע"כ ורמב"ם בל"ב דף קת"ג ז"ל כשיקח חסיד חקרון יקח חסיד עם הד"ש הקרון שאלמן נחטב בו ע"כ וכסף חסידים נחב ז"ל חזי טוב לקח חסיד וקת"ג מן הקרון עשה כשיעור עובי חלבץ שזה והזי לתעלה מן הקרקע הוא ע"כ (ה) פירש"י בחומ" ותיין כ"ד סי' ק"ה וז"ל נחב שיש לתחת לשרות חסידים בתיים ולשעמים שחד בו תע"ל והם ככזב חבב רמב"ם פי ל"ט וז"ל חסיד שיולאין בהם כמזכיר ול' נראה שהעלן לרובין שיהיו לחון ולא נעזבין והקלמין חסיד' כמזכיר עכ"ל והקפסא ל"ג על מה שסיים והקלמין חסיד' כמזכיר פשיטא הסתא ביכסין יולאין כמזכיר לא כ"ס ע"כ וז"ל דה"ה פי' ג"כ דף ל"ט קלמור לחדל' וימין שיולאין כמזכיר חנה נראה עתה דת"ג וז"ל שחורן רמב"ם דה"ה חסידים בקלמן דוקא וכן רמב"ם ב"ס ירושלמי להדיא לך נרד לפרש והקלמן ס' חנה כבוד ת"ת לרנחמי ל"ט דכ"ס דילן חסידים ותיירי חף בעלמן וכן ל"ל דעת רמב"ם ורמב"ם וז"ל כמזכירם אלא כזכר ומזכירין חסיד' וכן רמב"ם דף ע"ג ט"פ להזכיר לן ל' להזכיר כשעם חסיד (ו) נכר כחבב שהיא חרות ותלמידי חבב הוא הנקרא בלא לאעוד וז"ל רמב"ם לקטור ובס' הרשאה יתנא חסידה ז' חסידים ואין לא חסיד טעם עין וחסד עם חסיד הנקרא בשלמן חסידים ע"כ שירש בו חסידים בתחילה חסידים ע"כ ותיין בברעמרה שחיה חסידים כ"ל (ז) רמב"ם וז"ל חסיד נכב חסידים ולא לעיין חסיד

מכני כ"כ בני אדם כמנין רבתיית שבו ויצאין ואם היין חזק צריך למוצו שהוא טיב יותר מזוג מכושרוא חיבשהוא חזק ושיעור הרביעית לאחר שימוצו ואם שתא חי יצא ובלבד שיהיה בו רביעית וישתה רוב בלא הפסק גדול בתיים לפיכך לא יקח אדם כוס שפיו צר שקרין קלוק נלא' מפני שלא יוכל לשותה כרי רביעית כאחד ויין שלנו באלו הארצות אפי' לכתחלה אינו צריך מזינה שאינו חזק יותר טוב היא בלתי מזוג משהוא מזוג .

- י ואפי' מי שאינו שותה יין מפני שמזיף או שנאו צריך לדחוק עצמו ולשתותו לקיים מצות ד' כוסות וצריך לשתותן בסדר שיתבאר בסמוך ואם שתאן זה אחר זה שלא על הסדר לא יצא (ר) יא מצוה לחזור אחר יין ארום מפני שדרכו להיות משובח מן הלבוש וכן אמר הכתוב אל תרא יין כי יתאדם וט' לפיכך אם ידוע לנו שהלבוש שיש לנו הוא משובח מהאדם הוא קודם .
- יב ויצאין בין מבושל ובקנדיטין שהדי ק"ל דמברכין עליהו כשהו ורדי הם כשאר יינות שלנו (וע"ל סימן רע"ב סעיף ח')
- יג ואפי' עני המתפרנס מן הצדקה אם לא נתנו לו כרי צרכו ימכור מלבושו או ילוה או ישכיר עצמו בשביל יין לד' כוסות .
- יד הכל חייבים כרי' כוסית ובכל המצות הנזכרות באותה לילה כונן מצוה וברור אחד אנשים ואחד נשים ואע"ל דבשאר מצות עשה שהזמן גרמא גשמים פטוהיה באלו המצות הם חייבות שגם הם היו באותו הגם של יציאת מצרים וגם התנוקות שהגיעו לחינוך מצוה ליתן לכל אחד כוס לפניו לפרסם הגם .
- טו המצוה לחלק להם קלות ואגונים כדי שיראו שינוי וישאלו .

תענ' דין כוס ראשון וסדר הפסח עד כוס שני וכו' סעיפים

א ומזמין כוס ראשון ואם אפשר לו לא ימוצו הבעל הבית עצמו אלא ע"י אחר שיהא לו כמשרתי כלומר דרך חירות שכל מעשה הלילה הזה יעשה דרך חירות וכו' ליציאת מצרים ומקדש עליו ואין צריך ליטול ידיו קודם קידוש הקדש אינו צריך נטילה ואע"ל דבשאר ימות השנה בשבתות וי"ט נהגים ליטול קודם קידוש ואין חושבים הקדוש הפסק בין הסעודה ונטילה אפשר שנהגו כן משום דרוב ימות השנה אין יין מצוי לו וצריכין את לקדש על השת שאו צריכין ליטול קודם קידוש לפיכך אפילו אם לפעמים ימצא לו יין ומקדשין על היין לא חשבינן הקידוש להפסק אבל בליל פסח שאין לך עניי בישראל שאין לו יין לר' כוסית אין צריך נטילה קודם קידוש ועוד יותר טוב הוא שלא ליטול שהרי אנו נוהגים לחזור וליטול לטובל הראשון ולברך עליו כמו שיתבאר בסמוך א"ה ואם יטול ידיו קודם קידוש הרי אותה ברכה על הנטילה השני' לבטלה כיון דלא חשבינן הקידוש להפסק לכך לא יטול ואם לכך נקפד שלא לשנות מנהגך הבי' עצמך לידו חיוב נטילה מצד אחר כונן להסיד רגליך ולשפשף בידים ואז תוכל ליטול ידדים ולברך עליהם ואע"ל שגם זה אינו אליבא דהלכתא כדאיתא לעיל סי' נ' מ"ט כרי לקיים המנהג נובל לסמוך בזה על הרא"ש וז"ל לברך ולקדש אח"כ שאו לא תהיה הנטילה לשם הסעודה וכשיחזור ויטול לטיבול ראשון לא תהיה הברכה לבטלה שאין נטילה זו פוטרת אותה שלא היתה אלא למרד ידיו מששששו ולא משום טהרת הנטילה שהוא לצורך הטיבול (א) ומקדש ומברך תחלה בש"ה ואח"כ קידוש היום שהחיינו ואינו מברך שעשה נסם לפי שעתידי לאומרו בהגדה ואם חל בשבת אומר תחלה וטול ואם חל במ"ש אומר יקנה' יין קידוש נר הברכה וזמן וכדו' ניסח הברכה בא"ה אמ"ה המברך

פ"ה וכן נטוהים להסי' לומר וזהו קם הכיני חסד ייה סענכס קדש ככולו וקדש חת עזר יסאל בקדושתו וז"ל דלח זכ לא תעין פדחת ולא תעין סדחת ולדרכה כזה הוא מנסיק מזה שחכנו חז"ל לומר בין קדושת פסח נקדושת י"ט ככלות כדי שילמד תעין חזיקים סתור לחסידים והייט חסידים שנטוהם זה סו' ו' ככלות ר' (על"ס) .

בין קודש לחול בין אור לחשך בין ישראל לעמים בין יום ה' לש"י"מ בין קדושת שבת לקדוש י"ט הברכה ואת יום השביעי מ"ש' ימי המעש' קדשת הבר'ת וקדשת עמך ישראל בקדושתך בא"ה המברך בין קדוש לקדש () שבנוסח זה דהי' ז' הברכות שמצינו בתורה ואמרו חז"ל שצריכין לומר בכל הברכות דהברכות וקדשת את עמך ישראל הרי שתי הברכות כדגים מלוים וליום מישראלים ודרי מעין חתימה דבין קדוש לקדוש וע"ל סי' תקצ"ט) ומשום חובת היום נהגו לאומרה כולם במ"ש ל"ט יותר מבשאר מ"ש או י"ט ואם שכח להברך ולא נזכר עד שהתחיל הדגרה לא יפסי' בהגדה אלא ישלים הדגרה עד גאל ישראל ואח"כ יברך(ב) .

ג ושתה בהסיכ' ואם לא היסב צריך לשתות פעם אחרת בהסיכה שהרי הוא אחד מד' כוסות . ג ואינו מבר' אחריו על הגפן ועל פרי הגפן שהרי אם ירצ' לשתות בין כוס ראשון לשני אפי' כמה כוסות הרשות ביחו לפי' לא יברך אחר הכוס הראשון כדי שתעלה ברכה ראשונה גם על הכוסות שרצ' לשתות בין הראשון לשני ואם היה מברך אחר הכוס הראשון היה רוצה לשתות אחריו בין השני היה צריך לברך לפניהם והיה נראה כמסופ' על הכוסות ומ"מ ראוי לזכור שלא לשתות בין ראשון לשני אם לא לצורך גדול כדי שלא ישתבר ויסעו מלעשות חסד ומקדיאת הדגרה (וכשחל לל פסח בשבת דמותר ליקרות הדגרה כמפור' ולא חיישינן להמיה המעם ככר נתבאר לעיל סימן רע"ה סעיף א') .

ד ומביאין לפני כ"ה קערה שבה ג' מצות וברור חדרות ושאר ידקות מאיזה מין שירצה וזמין או מי מלח ושני תבשילין מאיזה מין שירצה מעם המצות ידוע ולמה הם שלש יתבאר מתוך דבריו בע"ה מרוד זכר לימרו את חידים חרות זכר לטיט שהיו אבותינו משתעברין בו ושאר ידקות יתבאר לפנינו למה הן נאין שני תבשילין אחד זכר לפסח אחד זכר לחגיגה .

ה ובמרור ארז"ל שאין פירוש כל דבר שהוא מרור אפי' מרה של בהמה או של דג או עץ הרחופי שהוא סר דמדדוקשה מרור למצות דכתיב על מצות ומרורים יאכלוהו אמרין דומיא דמצוה מה מצוה מין זרעים אף מרוד מן זרעים ומה מצוה יוצאין במינין הדבה שכל דבר הבא לידו חייבן יצא בה ידי מצוה אף מרור מינין הדבה שכל עשב מר יוצא בו ידי מרור ולא תימא מרורים כתיב תרי מיני ותו לא לפיכך ארז"ל אלו הן ידקות שיוצאין בהן ידי חובת מרור חזרת עולשים (ג) חסא חרחבינה מרור י"א שהוא לענה וכולן נקראין מרור בלשון הקדש אלא שזה המין יש לו שם הבלל ויצאין בעליון שלהן ובקלחין אבל לא (ד) בשורש שלהן שאין טעם מרור בשורשים תם בעליהן אין יוצאין אא"כ הן לחין שכשהן יבשן אין בהם טעם כלל ובקלחין יוצאין בין לחין בין יבשים שאף ע"פ שהן יבשן נשאר טעם מרוריתן בהם אבל אין יוצאין בהן לא ככרשין (ה) ולא שלוקין ולא מברשלין שכבר נשתנה טעמן ע"י הגבישה והבישול וכלם מצטרפין לכותי שהוא שיעור שלום שהרי טלם שם מרור הם ויצאין בטלם יחד י"ח מרור ועיקר המרור הוא בחזרת אע"ל שהוא מתוקה ואין בה מרירות כ"כ כמו בשאר המינין מ"מ קים לזו לרז"ל שידעו לדבר בלשון הקדש יותר ממנו שעיקר שם מרור הכתיב בתורה הגח עליו תחלה ועוד שתחלתו מתוק וספי מר זכר לימרו את חידים בפרך תחלה בפה רך ואח"כ בפרך ואח"כ הרשאל על האזניים והזמן לו במרירות ואם אין לו חזרת יחזור אחר ראשון ראשון כפי הסדר שהם שניים במשנה ונהגין לחזור אחד (ו) חסא אפי' לקחתו ברמים יקדים דשמה סימא מילתא היא כלומר לרמוז דחס רחמנא עלן ושמעתי דחסא הוא מה שאנו קרין וערוך בלשון פלוג והחרוסת שהוא זכר לטיט שהיו אבותינו משתעברין בו לכך צריכין לעשותו עב זכר לטיט ומדברים חמוצין זכר למרור ונהגין לעשותו מתחלה עב זכר לטיט ואח"כ כשבאים לטבל בו את המרור נהגין לתנו מעט יין או חומץ לרכבו והגליק לתת לתנו יין ארום זכר לים וטתנין בו תכלין כונן קמח ועגביל החומץ לתבן שהיו מוכלין בו הטיט ונתנים בו תפוח זכר לתחת התפוח עדרתך פירוש שהיו הישראליות יוצאות לשדה במצרים וילדות שם ביניהם כלא עצב כדי שלא יכירו בהם המצרים וישליכום ליאור חזו רמו שאמר שלמה ע"ה בשיד השירים תחת התפוח עדרתך תו' ונתנים בו אגוזים זכר לנינת אגוז ירדתי ותאנים ע"ש הכתיב התאנה הנמה פניה וסוקים ע"ש ששך הקב"ה על הקץ וכו' תבשילין א' זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה * ולקח מאיזה מין שירצה ונתנו ליקח ידוע של בהמה וביצה ידוע רמו לידוע נטויה וביצה נקרא בלשון ארמי ביעא רמו בעא רחמנא למפר' יתנא ברענא מרסמא (ועוד מ"א משום שהוא זכר לאכול כ"ה וע"ל סימן תע"ג סעיף ב') ונהגו (ו) לתת הארבע זכר לפסח שהיה עליו ולא מברשיל אין צריך להביא

פ"ס והא חסידים כשפסח בת"ש לקחין כ' תבשילין ואע"ל שזו חזן רמא יקח חסידו הנכסל שכמו כתיבנה לפי שזו לא סיכה הניב כחכ עם כפסח חסידים וחסיד הבח אפי' לקחין חסיד וכו' טעם דכיון שחיינו חסיד חסיד בעתה חזן לזאק חסידים המתקדש בזה נראה ששם שמו מין קדושים חסיד וע"ל סימן תע"ג ונכסיד חסיד ספק פ' .

מחור אחר פנימה אליו ומקל לכל התשובה (ח)
 ונהג ע"ה ואם אכל מצה הרטוב בתשובה ז"ל לרוב
 לברך אחרי כ"ו ולאחר התעורר ברכה על
 אחריו ומחור חזרו וז"ל הריק ע"ה מחנע מלחך
 אחר ברכת התעורר ברכה אחרונה וכן ע"ה וז"ל
 כ"ה ע"ה ויתא עליו דבכ"ה תבואה דתקף
 אחר העורר תברך ברכה אחרונה ולא אחר כ"ה
 התעורר גם חסדיו ועיניו תבואה הרטוב סיון
 רמ"ה וכתב ז"ל ולאחר התעורר תברך כ"ו ואם
 תעורר על הבית וכן ע"ה תברך אחר תעורר
 ברכה אחרונה (ט) הפכה ע"ה לעיל סי' קצ"ד
 ת"ה תשובה קודם סעודה דברכת התעורר טעמו
 הברכה אחרונה ואשתדלתי דברי כ"ה נאן דירקת
 לא נכתבו כ"כ להחזיק תחת המלח כמו שחיה
 דקדם סעודה (י) וכן כשאוחר הפסקה והיא
 שטובה לזכרונו ולט"ו עד שסיים הקבלה הילול
 חילם ולא יכסה הפס ואחר כך יגלה ויעמיד הכוס
 על הלח על לט"ו , בלחמה האחד אין ליטב
 תועה אלא בלחמה ויראה (פ"ה) (י"א) וכח"כ
 פסח בנולדו שנת לא יאחר הפסחים וכן הכנסים
 דלחן חגיגה קריס כנסת ובלל שני יאחר הן
 כוננים וכן הפסחים וכשאל פסח כיום ז' וא'
 אחר בכתב מהו"ו וע"ה סי' תת"ח תדון אשן
 בלל פסח .

סיון

להביא מכל אלו לפני כל אחר ואחר אלא לפני בעל הבית לבדו הוא חלק לטלם ויסדר הקערה לפניו
 שאינו צריך לעבור על המצות כשיצטרך לו והיינו הכרפס והם השאר ירקות יהא לשעלה שצריכין לו
 ראשונה והחומץ אי מו מלח שטובלין אותו בו סמוך לו יותר מן המצה
 והמצה סמוך לו יותר מן המרור והחרוסת וטלם יהיו קרובים לו יותר
 מן הביצה והבשר שאינן צריכין לאכילה כלל כמו שנתבאר ואחר
 שקדש על הכוס קודם שיאכל ויברך המוציא צריך לאכול ירקות שאינן
 מין מרור ולטבל איתם במי מלח כדי לעשות שינוי בסעודה זו משאר
 הסעודות של כל השנה בשביל התנוקות ושישאלו למה ערשין בלילה
 זו שינוי זה שטובלין קודם הסעודה מה שאין דרך לעשות כן בשאר הימים כדי שכתוך כך יבאו לישא
 וליתן בענייני יציאת מצרים בלילה הזה לקיים מה שנאמר והגדת לבנך וע' .

ו וכוין שצריך לאכול הירקות ולטבל אותם נהגו ליטול ירדים לברך
 עליהם משום דק"ל בקצת פוסקים שסוברים כל דבר שטיבולו
 במשקה צריך נטילה לטהר ידיו משום דמשקין עלולין לקבל טומאה
 ואף ע"ג רבשאר ימות השנ' אין נודרין בזה אפשר שיש חובת
 הרגל ושדוא טיבול של מצה נהגו עצמן עכשיו בטרתי יותר ולכך
 נטלין ירדים ומברכין ענ"י לטיבול זה וכן נמשט המנהג () ולוקח
 מן השאר ירקות שהם לפניו ומברך עליהם ב"ה האדמה ומטבל
 אותם במי מלח או בחומץ () ולא בחרוסת שחרוסת מצותו עם
 המרור ואין לאכול ממנו קודם מצותו ואפי' אין לו שאר ירקות שאם
 טיבולו הראשון בחזרת ואפילו ברכת המרור צריך לברך בטיבול
 המרור ואין לאכול ממנו קודם מצותו ואפי' אין לו שאר ירקות שאם
 טיבולו הראשון בחזרת ואפילו ברכת המרור צריך לברך בטיבול

ראשון כמו שיתבאר לפנינו בע"ה אפי' אין לטבל בחרוסת כיון שאין בטיבול ראשון עיקר מצותו ואין
 למלא כריסו ממנו קודם מצותו כדי שיאכלו בעת מצותו לתאבון . (יש נהגין שלא לאכול חזרת בע"ה
 כדי לאכול מרור לתאבון) ואוכל מהם פחות מכזית דכין שאין טיבול זה אלא להתמיה התנוקות ככל דהו סני ועוד אם היה אוכל מרם כזית
 הי"מכנים עצמו בספק ב"ה שהיא בנ"ר וכו' שנחלקו רבותי בדב"ה אם אכל מהם כזית אם צריך לעשו' ברכ' אחרונה' אי לא כיון שאכל' כדכ"ה אכל בפחו'
 מכזית כ"ע מדדו שאין צריך ב"ה , ולא דמי לב"ד דאינה אלא ברכת הנהנין וברכת הנהנין ככל דהו צריכא אבל ברכה אחרונה אינה צריכה
 אלא ברבר המקדי אכילה שהוא כזית לכך טוב היא שלא יאכל מהם כזית לטיבול ראשון () נהגו לחזור
 אחר כרפ' שהוא אופך כי הוא ודאי אינו מרור ועוד בשמו יש בו רמז ג"כ שהוא אותיות ס' פרך
 רמז על ס"ד בוא שעברו במצרים עבודת פרך ויצאו לחירות בלילה זו ואם אין לו איפך יקח איתו מין
 ירק שרצה , ויקח מצה האמצעית ויבצענה לשנים ויתן חזיה לאחד מן המסובין לשמרה כדי לאכול

במנה את האפיקומן מהמצה השמורה ע"ש ושחרתם את המצות , ונהגין לתת אותה תחת הכפה זכר למשארתי צרות בשמלותם .
 וחזיה השנייה ישם בין שתי השלמות כדי שיפגע אח"כ בשלימה תחלה ולא יעבור על המצות כשיבא לברך ברכת המוציא שמצה
 יש לו לבצוע המוציא מן השלומה ומה שנהגין לחלקה קודם שיקרא ההגדה כדי שיאמר עליה הא לחמא עניא מה דרנו של עני בפרוסה אף
 כאן בפרוסה , יעור כדי שיראי התנוקות ששאלו מפני מה אנו מטמנין הכיזה ועדיין לא אכלנו ומתוך התשו' נבא לכפר ביציאת מצרים
 כדלעיל ויגביה הקערה שבה המצות ויאמר הא לחמא עניא כ"י עד מה נשתנה הלידה ואז יצוה להסירם מעל פניו ולדניחה בכוף השתחן
 כאלו כבר אכלו כדי שיראו התנוקות וישאלו למה מסירין השת ועדיין לא אכלנו יש מרקדקין לדוציא התבשיל מן הקערה כשמנביהין
 אותה משום דאמרין בשר אין צריך להגביה אבל טועים הם ואין צריך להסירו דדוקא כשאומר פסח שהיא אבותינו אינלן כהא קאמרו
 שלא להגביה שלא יהא נראה כאלו הקדיש בהמתו מחיים לכך אבל במה שמנביה הקערה עם הבשר שעליה אינה נראה בזה כאלו הקדיש
 בהמתו שהבל יודעין שאיט מנביה משום הבישר אלא משום המצה שאומר עליה הא לחמא עניא כילו וטוב הוא לפרש לנשים וקטנים
 מה שאמרים כדי שידעו השתנות הלילה זו ויודו ל"י חסדו ונפלאותיו .

ז ומזוגין מרד כוס שני כדי שישאלו התנוקות למה שותן כוס שני קודם כעודה ואם אין חכמה בכן לשאול אביו מלמדו לקיים כי ישאלך
 בנך מחר ונזכר ואם אין לו בן אשתו שאלתו ואם לאו הוא שואל
 את עצמו ואפי' שני ת"ח הבקאים בהלכות פסח שואלים זה לזה מה נשתנה נולדו כדי שיבאו לחשובת שאלה לכפר ביציאת מצרים וכל
 ההגדה שהיא מצות עשה בלילה הזה וכשהבן או אשה שואלתו אין צריך לומר מה נשתנ' אלא מתחיל עברי' היינו וכשמתחיל עברים היינו
 נולד מחזור הקערה שבה המצות לפניו כדי שתהא לפניו כשעת ההגדה כדאמר' לחם עוני שעיניו עליו דברים ולכך נהגין לגלות המצות שיענה עליה
 את כל דברי ההגדה וגם שתהא לפניו כשיאמר מצה זו מרור זה כמו שיתבאר וצריך שיאמר שככל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת
 הלילה הזה ב' פעמים שפירוש שבכל הלילות אין אנו נהגין להטביל אפילו פעם אחת ובלילה הזה נהגין להטביל ב' פעמים כלומר שאינו
 אלא מנהג בעלמא כדי שישאלו התנוקות אבל אין לומר שבכל הלילות אין אנו חייבין לטבל כו' שא"כ היה משמעו אבל בלילה הזה אנו
 חייבין לטבל ב' פעמים ויתא דטיבול ראשון אינו חובה אלא מנהג בעלמא כדי שישאלו התנוקות ואומר שבכל הלילות אנו אוכלין שאר
 ירקות הלילה הזה מרור כלומר מצה היא לאכול מרור בלילה הזה ואין אומרים כולו מרור שהרי אוכלין גם שאר ירקות ואצ"ל בזמן הזה שבכל
 הלילות אנו אוכלין צלי שלוק ומבושל והלילה הזה צלי שהפסח היה נאכל צלי שהרי אין לנו פסח בזמן הזה וקרא כל ההגדה עד ונאמר לפניך
 ההלילה וכשמגיע לרם ואשתמרת עשן נהגין לזרוק מעט באצבעו מתוך היין שכוס וכן כשיזכיר המכות בפרש דם צפרדע ט' וכן כשיאמר
 דצ"ך ער"ש באח"כ והיו סר הירקות בין הכל י"ז לומר שירוק דם אויביו ע"י חרבו של הקחש ב"ה שיש לו י"ז פנים וכשמגיע למצה
 זו צריך להגביה להראותה למסובין שתחבב המצה עליהם ויגביה מצה הפרוסה שהוא כללם עני וכן כשיגיע למרור זה אבל כשיאמר פסח
 שהיו אבותינו אוכלין לא יגביה התבשיל שנראה כאלו הקדישו כאלו הקדישו לכך והיו נקדשים בחוץ כרפ"ל וכשמגיע ללפיכך אחו (י) כל אחד כוס ביד
 ומגביה ואמר עליו לפיכך עד חתימ' ברכת גאל ישראל כדי שיאמר כל השדה על היין וכן כשיגיע למרור זה אבל כשיאמר פסח
 לכסות המצה שלא יראה הפת ברושתו () ואין נהגין לברך על הלל משום דאית בה פלוגתא דרבנן ורבנן
 וסבירא להו לקצת כיון שמחלקין אותו לשנים חציו קודם הסעודה וחציו אחר הסעודה היי הפסק ואין צריך
 לברך עליו וק"ל כל דבר שיש ספק בברכתו אין צריך לברך דברכות אינן מעכבות לכך אין מברכין
 עליו שלא יכניס עצמו לספק ברכה לבטלה (ומה שקרוין ההלל מיושב בליל זו נתבאר לעיל סימן תכ"ב

כ"ה וע"ה סיון רמ"ה סעוף ט"ו אבל קדם
 לט"ו נהגו לטלם המצות קודם כל לקיים
 איתם ז"ל לחם עוני לחם ענינו עליו דברים רבים
 שנתבאר בסעוד .

סעוף (י) ומתחיל ההלל וקרא עד למעניו מים משום מזכור בצאת ישראל ממצרים ונוסר רשיך עיקרו ללילה זו ויברך ברכת האלה ואומר
 בא"י אפי' אשר גאלנו חותם בא"י גאל ישראל וצריך לומר ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים שצריך להקדים הזבח דהיינו החגיגה קודם הפסח
 שהיא נאכל על השוכע תודה לך שיר חדש ואין לומר שירה חדשה שזה כוננו על גאולה של עתיד והוא נאמרה בלשון זכר לומר שתהיה
 כזכר שאין צער וגלות אחריה מה שלא היה כן בגאולות הראשונות שנאלו וחוור ונצטערו בגלות אחר והיו ננקבות שמולדות והמליטה זכר
 וחזרה ושללת .

תעד על כוס שני אם מברכין עליו וכו' כע"ה א' .

א ושתה כוס שני ונהגין לברך עליו וכן על כל א' מן הדי' כוסות דסבירא לן דכין דכל חד חד מצה באגפיה נפשיה הוא צריך לברך
 עליהם על כל כוס () וטוב ומיה ברכה אחרונה אין נהגין לברך אלא על כוס הדביעי שהוא אחרון
 ופירש את כלם דכל כוס וכוס כיון שיש עוד כוסות לפניו דעתו לשתות עוד אין מברכין אחר איתו
 ששתה עד האחרון .

תענה יתר דיני הסודאבו ז"ס .

א יטול ידיו לצורך הסעודה אע"פ שנטל ידיו לטיבול ראשון צריך לחזור וליטול ידיו ולברך עליהם ענ"י לצורך הסעודה לפי שכבר היסח דעתו
 ב' בשעת קריאת ההגדה בין הנטילה הראשונה והסעודה ואפי' אם כיון לבו ולא הסיח דעתו לא יצנה מתקין חו"ל שתקנו ליטול בלילה זו ב'
 פעמים

כ"ה וזה שכתבין נלח על תמלס קייט תפוס
 שהו זכר למסח ומסח לא היכ נלח אלא
 כשפד לריתון ואם נחור אחר שפד על ריתון
 יסיה טורס גדול ת"ל חין טניון אחר כשפד
 חלל על גלסם כנת טסה .

כ"ה אכל תרור צריך לקח כזית כדו שיבאר לקח סי'
 תע"ה כעוף ח"ע"ל סיחוחפ"כ כעוף ז' שנתבאר
 דפרור הוא חיוב חן סעורה לכך צריך כוית .

כ"ה וע"ה סיון רמ"ה סעוף ט"ו אבל קדם
 לט"ו נהגו לטלם המצות קודם כל לקיים
 איתם ז"ל לחם עוני לחם ענינו עליו דברים רבים
 שנתבאר בסעוד .

כ"ה וזוים סס על ברכת התעורר נלחו האי עשה ז' מה
 לטור עליו ברכה ראשונה תפסס כ"ה
 ואקפ"ה ז"ל ס"ס ק"ז כ"ה ז' .

סימן תע"ה

(f) וכתבתי לך הפסח בניו ולהגביהם בטעם
 שכתבתי כוונתו דבנין לחם המצה וכו' גם
 הרי"ם שכתבתי חטלה עתים ואחר עד יצטרך
 הראשונה ולא יפרידה לגמרי ויניח הפלגית ויחמם
 רק הראשונה ויפריד על אכילת חמץ וימרוס
 ויכתובו חמץ על חמץ ואלונו ביחד בהסיבה ב"ח
 (ג) תהיה ורש"ל וכו' אע"פ שישנו לטובו בחרוס
 (ג) כתב תהיה כי ק"ג וכן חו טעם ה"א
 לחלל יכל להיות ל"ל דוקא בחמץ ולא בנין חמץ
 תכטל טעם חמץ וכן תחמץ חמץ (כ"ו ארמ"ס
 חרין

פעמים משום שמא הסיח דעתו שר"י בני אדם מסיחים בהפסק גדול כזה אבל טוב יותר הוא שלא יוכיח
 לבו ויסח דעתו כדי שיתחייב לברכה זו ויקח הקערה שהמציא בתוכו כסדר שהניחם השלימה למעלה
 והפריסה תחתיה ונחלקו ר"ל על איזה מהם יברך המוציא ועל איזה אכילת מצה י"א כיון שדרבנו כל
 השנה לעשות המוציא על פת שלימה יעשה כן נ"כ בלילה הזה ומשום שקראת הכתוב לחם עוני מה עני
 דרנו בפריסה ט"ו יברך על אכילת מצה על הפריסה ו"א אדרבה כיון דברכת המוציא היא לצורך עיקר
 הסעודה ועיקר הסעודה קרא הכתוב לחם עוני צריך לעשות בלילה הזה ברכת המוציא על הפריסה דמה
 עני דרנו בפריסה כ"ו וברכת המצה שהיא אכילת מצה צריך לעשות על השלימה להרדור המצוה הילכך
 לצאת ירי שניהם טוב הוא שיאחזם (א) הב"ה שניהם בידו ויברך המוציא על שניהם ולא יבצע שהרי אינו
 רשאי לאכול פרוסת המוציא עד שיברך על אכילת מצה ויברך על אכילת מצה נ"כ על שתיהן ואח"כ יבצע
 משניהן ביחד ויטבל במלח לפי שאין לאכול פת שמברכין עליו תפל בלא מלח משום הקריבהו נא לפחמך
 ואנו אנו גורגין לטובל במלח בלילה זו משום שתהא נחשב לחם עוני אע"פ דבלאו הכי י"א היינו צריכין טיבול כיון
 דפת נקייה היא מ"מ המנת בכל ימי הפסח להצריכה טיבול חוץ מבלילה הראשונה מן הטעם שכתבתי ויאלם ביחד בהסבה בפעם אחת שמצות
 שניהם שים כאחת שהרי אין המוציא בלא מצה ולא מצה בלא המוציא ואם לא היסב לא יצא ואם אינו יכול לבצע משניהם יחד או אינו
 יכול לאכול בשני זמים ביחד יאכל המוציא והוא מן השלימה תחלה שהוא תדיר ותדיר קודם ואחר כך על אכילת מצה ומה שמברכין בעל אכילת
 כ"ו ולא לאכול בלמ"ד הוא מפני שמציא בכרכה זו את עצמו ואחרים עמו וכל ברכה שמוציא אחרים עמו צריך לומר עליו וכן על אכילת כרור
 שכן משמע מלישן דעל שמצו' אותנו על עשיית מצוה זו ולשון דלמ"ד אין משמעו אלא על עצמו שצוה אותו לעשות מצוה זו ואח"כ יקח כזית
 מרור שכיון שהוא מצוה על אכילתו כן ההרהר צריך אכילת מצוה זו שאין נקרא אכילה פחות מכזית וישקענו בחרוסת כולו כדי להמית את הארס
 שבתוך המרור ו"א מין תולעת יש בתוכו ומית מן החרוסות ולא ישהה בתוכו כדי שיכטל טעם מרורו ומטעם זה נ"כ צריך לנער החרוסת מעליו
 שלא יהא עליו כלום בשעת אכילת המרור ויברך עליו על אכילת מרור ויאבלו בלא היסוב"ו שאינו צריך הסיכה שהסיכה היא זכר לחירות
 והמרור זכר לעבדות והואך יתחברו שניהם הם הפנים מיהו אם היסב אין בכך כלום אבל אין צריך לברך עליו בורא פרי האדמה
 שזכר נפטר בכרכת כדא פרי האדמה שבידך על הירקות בטיבול ראשון שהרי גם המרור היה לפניו בשעת אכילתו הברכה והיתה
 דעתו בכרכה על שתיהן ולא חשיב קריאת הגדה הפסק והיסח הדעת ביניהם ולא דמי לברכת גטילת ידים של הירקות שאינה
 פטירת נ"י של הסעודה החשבינן קריאת הגדה הפסק רשאי התם דעיקר הברכה דעני' נתקנה על אכילת פת משום סדר תרומ' ו
 רש"ל תהא הפסק בין ברכת נ"י לברכת המוציא דתנף לנטילה ברכה לחד פירושא והואך יפטור אותה נ"י שבידך על ירקות כיון
 שהיה הפסק והיסח הדעת נ"כ אבל ברכת ב"א חייבים לברך על אכילת הירקות כמו על אכילת מרור וכיון שבידך בתחלה ואכל הירקות
 והיה המרור נ"כ לפניו בשעת הברכה והיה דעתו עליו פטר את שניהם ו"א דגם למרור היה הלל והגדה הפסק והיסח הדעת ומה שאין
 כיוצא בזה"א על המרור הטעם הוא משום דרחמנא קבעיה חובה דכתיב על מצות ומרורים יאכלו והיו כמו דברים הרגילים לכא בתוך
 הסעודה מחמת הסעודה וברכת הפת פוטרתו ואין מברכין על החרוסות אע"פ שהוא מצוה דרבנן לפי שהוא גפיל למרור וכיון שבידך על
 העיקר פטר את הטפל.

ב ואם אין לו שאר ירקות לטיבול ראשון אלא מרור יברך עליו בטיבול ראשון ב"ה"א ועל אכילת מרור ולא יטבילנו בחרוסת כמו
 שכתבנו למעלה ובטבל השני יטבילנו בחרוסת בלא ברכה אבל טוב לחזור אחר שאר ירקות לטיבול ראשון לאפוקי נפשיה מפלתא
 מצה שלישה לא באה אלא מטעם לחם משנה שתהא היא לחם משנה עם השלימה למ"ד שצריך המוציא על השלימה מ"מ נהגו לצאת גם
 עמה ידי חובת מצוה אחת והוא מצות ברכה והוא שכבר נחלקו ר"ל בפסק על מצות ומרורים יאכלוהו פי' את דפסח שקצת כהם והוא
 הילל פירוש שצריך לברך שלשתן יחד פסח מצה מרור בכרך אחד ויאכלם יחד וקצתם הם רבנן אמרו דיאכלוהו כל חד וחד לחדיה משמע
 ולא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר לכך בזמן הזה שאין לנו קרבן פסח אוכלים תחלה המצה לחודה ומברכין עליה ואח"כ המרור לחודה
 ומברכין ע"י ואח"כ מברכין את המצה ואת המרור יחד ואיכלין אותן יחד לקיים דעת הילל שסובר כן ועושים אותה עם המצה שלישית שכתב
 עליה את המרור ואמר זכר המקדש כהילל כלומר שכך היה הילל עושה בזמן שהיה ב"ה קיים ואיכלם ביחד אבל א"צ לברך עליה שכבר
 יצא ירי ברכת אכילת מצה וברכת אכילת מרור במצה ומרור שאכל כבר כל חד באנפיה נפשיה הילכך יחד מושבירך על אכילת מצה
 ואכילת מרור שלא יסח ברבר שאינו מענין הסעודה עד שיאכל גם הכריכה זו כדי שתעלה ברכת אכילת מצה ומרור גם לכריכה זו וצריך
 הסיכה אע"פ המרור אינו צריך הסיכה מ"מ כיון דמצה צריך הסיכה אם לא היסב לא יצא ובמחור הא אמרי' אע"פ דאינו צריך הסיכה אם היסב אין
 בכך כלום לכך הכריכה צריכה הסיכה ואין נהנין לטיבול בחרוסת ואפשר דטעמא משים שאין החרוסת בא אלא לרמיית הארס או התולעת
 שבתוך המרור וכיון שאינו אוכלו לברו א"צ להמית אותו שגם טעם המצה שאוכל עמו ניהי'ש כחו ואינו מוכיח נ"ל (ב) .

פ"ה ול"ע ח"ס חרור תחלה דאח"כ בני חרור
 טעם חרור טעם ול"ע וכו' וכו' חמ"ט טעם
 חמ"ט טעם חמ"ט טעם חמ"ט טעם חמ"ט טעם
 ד' ואח"כ חמ"ט חמ"ט חמ"ט חמ"ט חמ"ט חמ"ט

ג בלע מצה ולא קעסה יצא ידי אכילת מצה דבליער נמי אכילה מקרי ואדרבא י"א שכזוה מן המובחר
 לכסכם ולרסק את המצה בפ"ו ואח"כ יבלע כזית אחת דברבני יצא ידי אכילה טפי אבל בלע
 מרור לא יצא דטעם מרור בעינן וליכא () .

ואפ"י אם בלע מצה ומרור באחד יצא ידי אכילת מצה שאין בלעית המרור בטבל טעם המצה (אע"פ דאין במרור זה מצוה כלל
 דהא ידי מרור לא יצא) כיון שלא לעטו ודטעם של מצה נשאר יצא ידי מצה וידי מרור לא יצא כרכן בסב ובלען אף ידי מצה לא
 יצא שאין נרדנו נהנה סמנו כלל שאין דרך אכילה בכך והוי כוורק אכן לחמת
 ד אבל מצה בלא כזית אכילת מצה נהגו שכפו אותו עכו"ם או לסטים לאכול מצה והיה יודע שהגיה פסח הוא ושדוא חייב באכילת
 מצה אלא שאינו אוכל לשם מצות מצה אלא כחמת האונס יצא ידי חובתו שרדי ידע שדיא מצה וכיון לאכול מצה יודע שהגיה ליל פסח
 אלא שלא אכלה לשם חובה מ"מ היתה לנתנו לאכול מצה בזמנה אבל אם היה סבור שהוא חול אע"פ שהוא ידע שהוא מצה או שהיה
 סבור שאין זה מצה אע"פ שידע שהיה פסח לא יצא שאין זה טונה כלל ואגן מצות צדינית כזוה בעינן .
 ה אבל כזית מצה הוא נפיה ואכלה בעת שמרור ואח"כ נתרפא בעודו לילה חייב לחזור ולאכול אחר שנתרפא לפי שאותה אכילה היתה
 בזמן שהיה פסח מן המצות רשטה היה .
 ו אכל סחצי זית וחור ואכל כחצי זית אם לא שדה בין אפלה לחכרתה בכדי אכילת פרס והוא כדי אכילת ד' בצים מצטרפות ויצא
 ואם שדה בכדי אכילת פרס אין האכילות מצטרפות ולא יצא .

ז אין חייב אכילת מצה אלא בלילה הראשון בלבד דכתיב בידך בערב האכלו מצות תומר אבל סמאן ואילך כל ימות דפסח אם ירצה
 לאכול דבר אחר ולא מצה הריש' בידו ובלבד שלא יאכל חמין עוחמין איסורו כל ז' שכן כתיב ז' ימים שאור לא ימצא בכתיבתם תומר
 אע"פ שצ"כ כתיב ז' ימים תאכל מצות למדי רבותינו באחת מן ז' מרות שהתורה נדרשת בהן שאין הפסק הוא לחובה נאמר אלא לדשת
 שבמקום א' נאמר ז' ימים תאכל מצות ובמקום אחר נאמר ז' ימים תאכל מצות וכו' והרי יום הז' בכלל הוי ימים היה
 בלאכול מצה ואחר כך יצא מיטו שקראו עצרת ולא חייב לאכול בו מצה ש"מ דרשות דואולא חובה וה"ל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל
 הק"ל בי"ג מרות שהתורה נדרשת בהן שכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לא למד לא לעצמו יצא אלא למד על הכלל כולו יצא
 מה ז' רשות אף כל הוי רשות ולא נשאר חובה אלא כליל א' ע"י עליה בפירוש בערב תאכלו מצות וליכא לכיכר הא נמי רשות דא"כ
 קרא דבערב תאכלו מצות למאי יעד דא לא נאמר בשני כתובים הללו דהיינו בפסוק שזכר בו הכלל וכפסוק שזכר בו החצא מן
 הכלל אלא ימים משמע ולא לילות וא"כ לילה הראשונה כעולם לא היה הך הכלל אלא מצוה בפני עצמה דיתה מבערב תאכלו מצות
 וליכא למימד עליה למד על הכלל כולו יצא ונשאר בחוב' דבערב תאכלו מצות וא"כ בכלה"א נמי אם לא אכל מצה בדת
 יצא

סימן תפ"ד

(א) וכן ליל עיקר כי מן תלמידי צ"ח ר"ח ה' ע"ו ורובה סימן רפ"ד (ב) קנה לעולם ס' חני'א רבב האגור ונראה דס' כבד בירך ברכו התווה וכדמחמת כב"י סימן חס"ר כס' ר"ר לרק חבל תוך הסעודה תותר כיון שלא התחיל לאכול עדיין האפיקומן ולפ"י תלמידי תקנה לתי שאין לו זמן שיצא' לשם קודם חלילת אפיקומן וכב"י חלילת ס' ויחזיק עתהם לזימון ויברך עד וטהר לך ואתר כך תחזור לביתו ויחלל אפיקומן ויברך כב"י גם אפשר לו לברך גם עם לזימון כיון דהכר חלילת ס' אפיקומן וכן תלמידי לרשימה חסדק ס' ונדולה חזו מנב האפיקומן חלל כשלא אכלו ונראה גם תלמידי לזימון כיון דתחתיב כבר בלזימון ויחזור לביתו ויחלל אפיקומן ויכול לברך עד לזימון כב"י .

סימן תפ"ה

(א) ונכב' מלא יאכל תהי' תרור או ארבע טבוח בליל פסח כיון דבכנו הוא חלה שנוצרו וזימון אחרי לזימון על שנוצרו ואם נכב' סתם אין זימון חבל ראו שישאל שנוצרו (ב"ה) .

סימן

סעיף ט"ו) ואם גם זה לא ימצא לקנות יקדש על הפת וכיצד יעשה יטול ידיו ויברך המוציא שהיא במקום כפיה' דקדים לקידוש ובוצע ומניח ידיו על יופת עד שנומך את הקידוש שכיון שיקדש על הפת היא לו במקום הכוס וכמו שצריך לאחוז הכוס בידו כן צריך עכשיו לאחוז הפת בידו ויגמור הקידוש ומברך על אכילת מצה ואיכל ולא יברך על אכילת מצה קודם הקידוש אחר המוציא שהקידוש הוא תרור וק"ל תרור ושאינו תרור תרור קודם וגם לא יאכל פרוסת המוציא בלא ברכת אכילת מצה כדי שרוצה לברך על אכילת מצה אחר ההגדה כמו שעושה בזמן שיש לו יום שאחר ששםלא כד"ס ממנו בברכת המוציא היאך יברך עליה אחר כך *

כ"ה ובלתיחייב גבי הי' כ"ה ט' שאר ידקות ועיקר לעיל סימן חע"ג סעיף ו' וגם אין תורר סיכור חלה ברכת התענית קודם קידוש מיט נחנבלר כמחוק ויחזיק תלמידי פרוסת התענית עד אחר חמדת ההגדה כדי לברך ברכת על אכילת חלה אחר ההגדה כמו שצריך כשיש יין רבא ח"ט רש"י להספיק בין ברכת המוציא לאכילת החלה כמו שכתבאר לעיל סימן קס"ו סעיף ו' ועוד נלשטם ברכת חלילת חלה סעודה לברכת התענית כמו שכתבאר לעיל סימן חע"ג סעיף ח' ונריך לברך ברכת המוציא ועל חלילת חלה ח"ד זה אחר זה היסק נריך למחנה לה על פני דגשאר וזמן חסדיק בנייהם חלל בקידוש לפי שכתב תרור .

לכך יברך גם על אכילת מצה על פרוסת המוציא האוכל () ואחר כך אוכל שאר ידקות בטיבול ראשון אבל אינו צריך לטול ידיו שכבר נטל ידיו לסעוד' קודם שהתחיל הקידוש והרי הוא לו עכשיו תוך הסעוד' מ"מ יעשה זה הטיביל שאף ע"פ שהוא לו תוך הסעודה יש בו שינוי קצת שיאכל הידקות ואח"כ יאמר לסלק הקערה כאלו גמרו לאכול והרי עדיין לא גמרו ומתוך כך ישאלו התענוקות ונ"ל שצריך לברך עליהם כפיה"א שאף ע"פ שהוא לו בחוד הסעודה הוא גרברים הבאים שלא מחמת הסעודה כיון שאינו מלפת בהן את הפת ואוכל הידקות ויסלק הקערה ויאמר מה נשתנה וכל ההגדה עד גאלי ישראל ויברך על המרור ויאכל וא"כ כורך מצה ומרור ואוכלו בלא ברכה וגומר הסעודה וכל הסדר בלא ט"ס יין ובמקומות שנוהגין לשמות משקה הנעשה מדבש שקורין מע"ר או שאר משקה שהוא טוב להם כמו חמץ מדינה יכול ליקח איתו משקה לר' כוסית כשעת הדחק שאין לו יין אע"ג דקיימא לו כמ"ד שאין עושין קידוש במשקה אלא על היין כמו שכתבאר לעיל סימן רע"ב לענין ר' כוסית יש לסמך על מ"ד דמקדשין על שאר משקין אם הוא חמץ מדינה כדי שיוכל לעשות כל הסדר כסדרו ולקיים ר' כוסית .

כ"ה וזע"פ חסדיק כהן בין חלילת חלה לאכילת חלה לית לו כהן אלא הכריזו ח"ל לאוכלן סמוכין כ"ה בנייהם כמו שכתבאר לעיל סימן חע"ג סעיף ט"ו .

מאן דבעי לברוכי בתרי או בתלתא בתי היכי עבד מברך ברמשא בבית דיליה ואיכל כל מאי דצריך ומברך ברכת המזון והדר מברך לכל חר וחר בביתיה ושתי אינהו כסא דקידושא ודאגדתא ואכלי ירק ומצה ואיהו לא אכיל ושתי בהרירו ושביק דהו למגמר סעודתא ומברכי אינהו ברכת המזון ואי לא ידעי יקדם מלה במילה ונ"ל להם על כוס ד' ושותין והדר אויל לביתא אחרינא ועבד הכי אע"ג דבברכת הגהנן ק"ל שאינו יכול לברך לאחרים אלא א"כ יהנה עמדם שאני ברכת המוציא של מצה וברכת כפיה"ג של קידוש היום ושאר ברכות הכאים חובה בזה הלילה אע"פ שהם ברכת הדגאה מ"מ הם כלם חובת הלילה ויש בהם משום ערבות הכל ישראל ערבים זה מזה הילכך יכול לברך להוציא אחרים אע"פ שאינה נהנה והדר אויל לביתיה גו' הלילא ושתי כסא דהלילא ואי' בעי לאקדמוי להנך בתי ברישא בריך להו ולא אכיל ולא טעים והדר אויל לביתיה ומקדש כו' ואם ירצה יגמור הכל בביתיה ואח"כ ילך לקרש בבתיים האחרים ולא יאכל ולא ישתה עמהם ויתר נראה לי (א) שיתחיל בביתו ויאמר כל הסדר עד גאל ישראל ויברך המוציא ועל אכילת מצה ימרור והכריזה קודם שיאכל סעודתו ואח"כ ידולך לשאר בתיים ועושה כן ואז יכול לאכול עמהם מצה כשיברך להם על אכילת מצה ולשתות עמהם כל כוס וט"ס שמברך להם שהוא עדיין תוך סעודתו ואינו נמוסף על הטפות שהברכה הוא בשביל דאחרים והרי גם הוא נהנה עמהם ואינו (ב) נראה כאוכל כ" סעורת בשני מקומות דאמרינן לעיל דאסור דכיון שהוא לו בתוך סעודתו ועדיין לא עקר סעודתו ואינו מברך אלא להוציא אחרים די חובתן ולחזור למקומו ראשון אין זה נראה כב' סעודות בב' מקומות שאע"פ דק"ל אע"ג שיצא מוציא מ"מ יותר טוב הוא היכא דאפשר לירנות עמהם שיהיה גם הוא מברכנו וברכת המזון מברכי אינהו לעצמן אם יודעין ואם אין יודעין מקדם מלה במלה ומברך להם על הכוס ונ"ל להם ההלל ומברך להו על כוס הרביעי ושונה עמהם שעדיין הוא לו תוך סעודתו ואח"כ חזר לביתו וגומר סעודתו וכל הסדר ואם ירצה לחזור לביתו בעיד שהם אוכלים סעודתם הרשות בידו ונ"ל סעודתו בביתו וכל הסדר ואח"כ יחזור וילך לבתיים האחרים והם יברכו על מזונם ואם לא ידעו יקרא להם מלה במלה וישתו ואח"כ יגמור להם ההלל ומברך להם על הכוס רביעי וישתו רם וא"ת מ"ש ברכת המזון מכל שאר הברכות של זה הלילה שאמרנו בהם שאע"פ שיצא מוציא ואפי' אם האחרים אינם יודעים לברך אין צריך להקרות להם מלה במלה אלא הוא מברך להם להריא אע"פ שאינו נהנה עמהם והם אוכלים ושותים וב"הם אמרינן שאם הם יודעים לברך אינהו מברכי ואם אינם יודעים יקרא מלה במלה והוא לא יברך להם להריא דע שברכת המזון אי אפשר לעשות בענין אחר שאם הוא מאיתן הדרכים שכתבנו שמברך להאחרים בביתם אחר שגמר הוא סעודתו בביתו פשיטא שאסור לו לברך להם אחר שבירך ברכתו וה"ה שאם הוא עדיין לא התחיל לאכול כלל בביתו או אפי' התחיל לאכול בביתו ולא גמר סעודתו וכל בית זה לברך להם ואינו טועם עמהם כלום אסור לו לברך להם להריא ברכת המזון שהוא אינה אלא ברכה שאחר ברכת הגהנן והרי הוא לא נהנה עמהם דבשלמא שאר טוסות הבאים חובה בזה הלילה אע"פ שהן ברכת הגהנן ולא נהנה עמהם אמרו חכמים שיטול לברך להם להוציאם די חובה כיון שהם מיוחדים חובה לזה הלילה ואפי' ברכת המוציא דמצה כיון שאי אפשר לו לאכול המצה אא"כ יברך להם ברכת המוציא ה"ל ברכת המוציא כברכת מצה הבאה חובה לזה הלילה וכן כפיה"א של טיבול ראשון אע"ג דלאו חובה הוא אלא להיכירא דתנוקות שישאלו כיון שהיא דבר הגורם לשער ביציאת מצרים ע"י שאלתם חשיב שפיר כברכת המצה של זה הלילה ואע"פ שיצא מוציא אבל ברכת המזון אינה מיוחדת למצו' סדר זה הלילה אלא היא חובה מוטלת על כל אדם שיאכל והרי הוא כשאר ברכה אחרונה של הגהנן וכיון שלא נהנה עמהם אסור לו לברך ואע"ג שגם עליו תקנו טוס אחד מן הד' טוסות הבאים חובה בזה הלילה מ"מ נוסח ברכת המזון אינו ענין לא לקידוש היום ולא לספור יציאת מצרים ואם שתה אדם ד' כוסות ושתי כוס שליש בלא ברכת המזון יצא דכל ששתה ד' כוסות הוי שפיר זכר לד' גאולות ויצא אע"ג דאמרינן שצריך לשנותן על הסדר הוזה ואם לא שתאן על הסדר לא יצא היינו ששתאן זה אחר זה ולא סידר בין כל אחר ואחד מה שתקנו על הסדר אבל כן שאכל סעודתו בין שני לשלישי אם היה שתה שלישי מיד אחר הסעודה בלא ברכת המזון או שבירך ברכת המזון בלא כוס ו' ובירך עליו יצא שאין לו ענין לכוס עם בה"מ הלכך בה"מ לא חשיבא ברכת המצה של תובת הלילה הוזה אלא ברכת הגהנן וכל שיצא או שאינו צריך לה שעדיין לא אכל אינו מברך להוציא אחרים כיון שאינו נהנה עמהם ואם עושה הסדר לאחרים על הדרך שכתבנו שהוא לתוך סעודתו ואע"ג שיכול לטעום עמדם כשבירך להם המוציא ועל אכילת מצה ואפי' אכל עמדם כוית מצה מ"מ אינו יטל לברך להם ברכת המזון להריא שכיון שהוא חייב בברכה זו לעצמו על מה שיאכל אח"כ אם יברך להם להריא הרי גם הוא פוטר את עצמו בברכה זו מכה"מ וה"ל עקירת סעודתו ושוב אסור לו לחזור ולאכול ולגמור הסדר בביתו דא"כ היה אוכל כ" סעודות ממש כב' מקומות והוא אסור ואפי' ידי אפיקומן כבר יצא במצה שאכל כמו שכתבנו למעלה ונ"ש אם הוא גמר כל הסדר שאכל ובירך הכל בביתו ועקר כל שלחנו לגמרי שאסור לו שוב לאכול בבית האחרים כוית מצה ולברך להם בה"מ להריא דה"ל כ" סעודות כב' מקומות הילכך אין לו תקנה לברך לאחרים בה"מ להריא אלא הם יברכו לעצמן או הוא יקרא להם מלה במלה וי"א דלא נרע בה"מ מברכת כפיה"א של טיבול ראשון שאינו אלא להיכירא בעלמא לתנוקות ואפי' מברך להם ה"ה נמי כ"ה כיון שתקנו חז"ל לסדר עליו כוס ג' הוה שפיר מצות חובת הלילה ויכול להוציא אחרים להריא וטוב להחמיר כדי שלא להוציא ש"ש לבטלה אלא יקרא להם מלה במלה אם אפשר .

תפ"ד מי שרוצה לעשות הסדר בהרבה בתים וכו' סעיף א' .

א מאן דבעי לברוכי בתרי או בתלתא בתי היכי עבד מברך ברמשא בבית דיליה ואיכל כל מאי דצריך ומברך ברכת המזון והדר מברך לכל חר וחר בביתיה ושתי אינהו כסא דקידושא ודאגדתא ואכלי ירק ומצה ואיהו לא אכיל ושתי בהרירו ושביק דהו למגמר סעודתא ומברכי אינהו ברכת המזון ואי לא ידעי יקדם מלה במילה ונ"ל להם על כוס ד' ושותין והדר אויל לביתא אחרינא ועבד הכי אע"ג דבברכת הגהנן ק"ל שאינו יכול לברך לאחרים אלא א"כ יהנה עמדם שאני ברכת המוציא של מצה וברכת כפיה"ג של קידוש היום ושאר ברכות הכאים חובה בזה הלילה אע"פ שהם ברכת הדגאה מ"מ הם כלם חובת הלילה ויש בהם משום ערבות הכל ישראל ערבים זה מזה הילכך יכול לברך להוציא אחרים אע"פ שאינה נהנה והדר אויל לביתיה גו' הלילא ושתי כסא דהלילא ואי' בעי לאקדמוי להנך בתי ברישא בריך להו ולא אכיל ולא טעים והדר אויל לביתיה ומקדש כו' ואם ירצה יגמור הכל בביתיה ואח"כ ילך לקרש בבתיים האחרים ולא יאכל ולא ישתה עמהם ויתר נראה לי (א) שיתחיל בביתו ויאמר כל הסדר עד גאל ישראל ויברך המוציא ועל אכילת מצה ימרור והכריזה קודם שיאכל סעודתו ואח"כ ידולך לשאר בתיים ועושה כן ואז יכול לאכול עמהם מצה כשיברך להם על אכילת מצה ולשתות עמהם כל כוס וט"ס שמברך להם שהוא עדיין תוך סעודתו ואינו נמוסף על הטפות שהברכה הוא בשביל דאחרים והרי גם הוא נהנה עמהם ואינו (ב) נראה כאוכל כ" סעורת בשני מקומות דאמרינן לעיל דאסור דכיון שהוא לו בתוך סעודתו ועדיין לא עקר סעודתו ואינו מברך אלא להוציא אחרים די חובתן ולחזור למקומו ראשון אין זה נראה כב' סעודות בב' מקומות שאע"פ דק"ל אע"ג שיצא מוציא מ"מ יותר טוב הוא היכא דאפשר לירנות עמהם שיהיה גם הוא מברכנו וברכת המזון מברכי אינהו לעצמן אם יודעין ואם אין יודעין מקדם מלה במלה ומברך להם על הכוס ונ"ל להם ההלל ומברך להו על כוס הרביעי ושונה עמהם שעדיין הוא לו תוך סעודתו ואח"כ חזר לביתו וגומר סעודתו וכל הסדר ואם ירצה לחזור לביתו בעיד שהם אוכלים סעודתם הרשות בידו ונ"ל סעודתו בביתו וכל הסדר ואח"כ יחזור וילך לבתיים האחרים והם יברכו על מזונם ואם לא ידעו יקרא להם מלה במלה וישתו ואח"כ יגמור להם ההלל ומברך להם על הכוס רביעי וישתו רם וא"ת מ"ש ברכת המזון מכל שאר הברכות של זה הלילה שאמרנו בהם שאע"פ שיצא מוציא ואפי' אם האחרים אינם יודעים לברך אין צריך להקרות להם מלה במלה אלא הוא מברך להם להריא אע"פ שאינו נהנה עמהם והם אוכלים ושותים וב"הם אמרינן שאם הם יודעים לברך אינהו מברכי ואם אינם יודעים יקרא מלה במלה והוא לא יברך להם להריא דע שברכת המזון אי אפשר לעשות בענין אחר שאם הוא מאיתן הדרכים שכתבנו שמברך להאחרים בביתם אחר שגמר הוא סעודתו בביתו פשיטא שאסור לו לברך להם אחר שבירך ברכתו וה"ה שאם הוא עדיין לא התחיל לאכול כלל בביתו או אפי' התחיל לאכול בביתו ולא גמר סעודתו וכל בית זה לברך להם ואינו טועם עמהם כלום אסור לו לברך להם להריא ברכת המזון שהוא אינה אלא ברכה שאחר ברכת הגהנן והרי הוא לא נהנה עמהם דבשלמא שאר טוסות הבאים חובה בזה הלילה אע"פ שהן ברכת הגהנן ולא נהנה עמהם אמרו חכמים שיטול לברך להם להוציאם די חובה כיון שהם מיוחדים חובה לזה הלילה ואפי' ברכת המוציא דמצה כיון שאי אפשר לו לאכול המצה אא"כ יברך להם ברכת המוציא ה"ל ברכת המוציא כברכת מצה הבאה חובה לזה הלילה וכן כפיה"א של טיבול ראשון אע"ג דלאו חובה הוא אלא להיכירא דתנוקות שישאלו כיון שהיא דבר הגורם לשער ביציאת מצרים ע"י שאלתם חשיב שפיר כברכת המצה של זה הלילה ואע"פ שיצא מוציא אבל ברכת המזון אינה מיוחדת למצו' סדר זה הלילה אלא היא חובה מוטלת על כל אדם שיאכל והרי הוא כשאר ברכה אחרונה של הגהנן וכיון שלא נהנה עמהם אסור לו לברך ואע"ג שגם עליו תקנו טוס אחד מן הד' טוסות הבאים חובה בזה הלילה מ"מ נוסח ברכת המזון אינו ענין לא לקידוש היום ולא לספור יציאת מצרים ואם שתה אדם ד' כוסות ושתי כוס שליש בלא ברכת המזון יצא דכל ששתה ד' כוסות הוי שפיר זכר לד' גאולות ויצא אע"ג דאמרינן שצריך לשנותן על הסדר הוזה ואם לא שתאן על הסדר לא יצא היינו ששתאן זה אחר זה ולא סידר בין כל אחר ואחד מה שתקנו על הסדר אבל כן שאכל סעודתו בין שני לשלישי אם היה שתה שלישי מיד אחר הסעודה בלא ברכת המזון או שבירך ברכת המזון בלא כוס ו' ובירך עליו יצא שאין לו ענין לכוס עם בה"מ הלכך בה"מ לא חשיבא ברכת המצה של תובת הלילה הוזה אלא ברכת הגהנן וכל שיצא או שאינו צריך לה שעדיין לא אכל אינו מברך להוציא אחרים כיון שאינו נהנה עמהם ואם עושה הסדר לאחרים על הדרך שכתבנו שהוא לתוך סעודתו ואע"ג שיכול לטעום עמדם כשבירך להם המוציא ועל אכילת מצה ואפי' אכל עמדם כוית מצה מ"מ אינו יטל לברך להם ברכת המזון להריא שכיון שהוא חייב בברכה זו לעצמו על מה שיאכל אח"כ אם יברך להם להריא הרי גם הוא פוטר את עצמו בברכה זו מכה"מ וה"ל עקירת סעודתו ושוב אסור לו לחזור ולאכול ולגמור הסדר בביתו דא"כ היה אוכל כ" סעודות ממש כב' מקומות והוא אסור ואפי' ידי אפיקומן כבר יצא במצה שאכל כמו שכתבנו למעלה ונ"ש אם הוא גמר כל הסדר שאכל ובירך הכל בביתו ועקר כל שלחנו לגמרי שאסור לו שוב לאכול בבית האחרים כוית מצה ולברך להם בה"מ להריא דה"ל כ" סעודות כב' מקומות הילכך אין לו תקנה לברך לאחרים בה"מ להריא אלא הם יברכו לעצמן או הוא יקרא להם מלה במלה וי"א דלא נרע בה"מ מברכת כפיה"א של טיבול ראשון שאינו אלא להיכירא בעלמא לתנוקות ואפי' מברך להם ה"ה נמי כ"ה כיון שתקנו חז"ל לסדר עליו כוס ג' הוה שפיר מצות חובת הלילה ויכול להוציא אחרים להריא וטוב להחמיר כדי שלא להוציא ש"ש לבטלה אלא יקרא להם מלה במלה אם אפשר .

תפ"ה מי שנישבע שלא לאכול מצה וכו' סעיף אחר .

א אחר שביעה שלא אוכל מצה (א) בליל פסח לוקה ואוכל מצה בליל פסח שאין השביעה חלה לבטל את המצות ואוכל מצה שכבר מושבע ועומד הוא סדר סיני לקיימה והיאך ישבע לבטלה דמאי חוית דשביעה זו חמורה מן הראשונה אורכה הראשונה היא חמורה שכוללת לקיים כל התורה כולה וזו היא שביעת שוא ולוקה עליה אבל אם אמר שביעה שלא אוכל מצה סתם אסור לאכול מצה בליל פסח דק"ל דשביעה

ז' ימים ליד ליש כמכא, (כ) נחמתי לאחרי
 ולי תפלו וקרוין כל כפרת כבועה ולי' נח
 ולא תפלו ולי' חלקים יתנו ערביה חרב התנאי
 ולי' ימי טעם וזמנים וזו ע' (הכ"ח) חלקים
 ולי' נבל בו כיתו לי' כח דכ"ח לחול כמנהג
 לי' גם יתנו ע' וכן תהנהג דהיי"ל י"ט
 דאשר בתלמוד (ו) בחשבת רח"ל סי' ל"ב כ"ח
 סעתי ע"ס (ז) ולי' לח"ה כונת דתולין סי' ת'
 ח' ובכח יס' מינוי תולין ב' אלנ כח"ה כל
 כח פ"ז סי' כח החול (ת"ח) וסי' ס"ט
 חר"כ"ג אחר חס"ל ח"ה נכח המוכ כח כח
 תכנת ח"ה ד"ק י"ט. למנוי ח"ט נאשריו והח
 בעליו תיגד (ח) כל ככנת מוכנים (ט) וכל
 דאם ה' כניתי ככנת דאשריו' כח"ה מעריב של
 כניתי כמו כסוכת כ"ח חר"כ"ג ורח"ה י"ט חס"ט
 סי' ס'
 פסח דכל ס' י"ט אפרים תרמ"ט

הראשונה ובשניה קורין רביעי בקרבנות המוספים בפרשת פנחס ומתחיל הקריאת' עד סוף פסוק
 ואומר חצי קדיש, יהללו, אשרי, ובא לציון, חצי קדיש מוכפ ט', ביום שני דחול המועד קרוין
 בפרשת ואלה המוספים מן אם כסף תלוה את עמי עד לא תכשל גדי בחלב אמו, והרביעי כמו אתמול
 וכן בכל ימי ח"ה קורא הרביעי והקרבנות, ביום ג' דחול המועד קרוין בפרשת כי תשא מן פסל לך עד
 לא תכשל גדי בחלב אמו, כהן ונחלתנו, לוי אלהי מסכה, ישראל בחלב אמו, ד' דח"ה קרוין ב"פ
 בהעלותך מן ירדבר י אל משה עד ולאורח הארץ כהן בני ישראל לוי יציה י"ל לבשר ישראל ולאורח הארץ
 שבת שחל בח"ה ערבי' שחרית ומנח' מתפללין (ה) כדרכו של שבת ואמר יעלה רבא בעבודה שאין
 קדושת ח"ה כ"כ שיקבעו בו תפלה בפני עצמו כמו קדושת י"ט דבטל הוא לנוכי שבת אלא שעל כל
 פני' צריכין להזכירה בעבודה, שחרית יוצר ארוביך אופן דהיי' זולת אלה ונאלה, נאלה ברח דודי,
 חצי הלל וקדיש שלם וקרוין שיר השירים משום שמדבר ומשורר על נאולת כצדדים ומברכין עליו על
 מוקרא מנילה ושהחיינו דהא מומן לומן קאתי וכתב מורי רמא"י ז"ל שדעם נהנו שלא לברך כלל
 על אלו המצלות ר"ל שיר השירים ורות, ואיני יודע (ו) למה לא יברט עליו ועוד תמידני
 עליו היאך ידע זה המצג כ"ק בפשיטות שדרי הכל קרוין בלחש ומברכין בלחש ומו גדי לו שלא
 ברטו כלם אם שמע שקצת מהם לא ברטו שמא מחסרין ידעה עשו שלא קרא ברנהות מדר"א
 טירגא ואותם שקראי בה ברטו שהרי כתוב שם בפירוש שמברכין על אלו ב' מילות ואומרים
 אחריו קדיש יתום כמו שאומרים אחר כל הפסוקים ואין כמיוך וקרוין ז' גברי בפ' כי תשא מן ראה אתה אומר אלי עד
 בחלב אמו א' הארמה ב' ארחס ג' יראו ד' ונחלתנו ה' תעשה לך ו' אלהי מסכה לא תעשה לך ז' ימים ומפטיר קורא והקרבנות ומפטיר ביחזקל
 מן היתה עלי יד ה' עד סוף הענין ומעמא משום שיש לנו קבלה מפי חז"ל כי תחית הכתים עתירה להיות בניסן ונצחת נג ומנוג בתשרי
 ומשום דבי בניסן מפטירין תחית העצמות היבשות שביחזקאל ובתשרי בשבת דח"ה דכונת ביום בא ננו וחוחמך בשבת לברו ולא
 בהזמנים שדרי אם לא היה שבת לא היו אומרים הפטרה בח"ה, (ז)

ו' בלילי י"ט האחרון מקדשין על היין ואין אומרים זמן לא בליל ז' ולא בליל ח' שאינו רגל בפני עצמו כמו י"ט אחרון דחג ביום ה'
 שהוא ז' של פסח הוא י"ט סדר התפלה זמן חרותנו כבשני ימים הראשונים ערבית מעריב ויושע י"י אום למושעות שחרית יוצר
 ויושע שושני פרח אופן (ח) ויושע אל אמונה וזולת אי פתרום נאלה יום ליבשה שדרי הוא היום שנקרע בו הים קדושתא אוחותך ואין אומרים
 אל נא מטעם שאמרנו למעלה שאין גומרין הלל דאל נא נמי שיר דוא ואין רצונו של הקב"ה שיאמרו שירה ביום שמעשה ידו טבעו בים חצי
 הלל קדיש שלם אין כמיוך.

ח ומוצאין שני ס'ת וקרוין ה' בפרשת בשלח מריש סידרא עד הפאיך, כהן לפני העם, לוי ביד רמה, ישראל תחרישן, רביעי נלחם
 להם במצרים, חמישי דזפאיך, ואם הוא שבת קרוין ז' גברי חולקין ב' פרשיות לשנים קודם ויסע למפטיר קרוין והקרבנות כמו בח"ה
 ומפטיר בשמואל מן ידבר דוד עד סוף השירה שהיא מעין המאווע דמשום שקרוין בתורה בשירת וישע שהוא ענין דיומא כמו שנתבאר בסמך
 שבו טבעו המצרים בים וניצלו ישראל לכך קרוין גם כן שירת דוד ששר, ביום שניצל מאויבו וחוחם מקדש ישראל ודוכנים,

ט ואם חל יום ז' בשבת אומר בליל שבת ויכול מנן אבות ואין חותמים בהומנים וכן בכל י"ט שחל בשבת שדרי אם אין שבת אין אומרים
 מנן אבות ב"ט ואם כן למה יזכר של י"ט בכרכה זו שאינה באה בשביל י"ט שחרית אומרים יוצר ואופן זולת ונאלה השייכא לשבת
 דח"ה והם ארוביך דורי אלה ברח דודי, משום שכשחל שבת ביום ז' או לא יהיה שבת בחול המועד וצריכין לומר שיר השירים ביום ז' שלעולם
 בשבת שבת"ה או בשבת דיום ז' קרוין שיר השירים שהוא מדבר בשיר של יציאת מצרים וכיון שאומרים שיר השירים ביום ז' אומרים
 גם דפיט המדבר משיר השירים וכיון שאומרים ברח דודי שהוא נאלה וצריכין ג"כ לומר יום ליבשה שהוא נאלה השייך ליום ז' מקדימין
 לומר יום ליבשה קודם שירה חרשה וברח דודי קודם גאל ישראל וכן בכל פעם שיש בו מנילה ביום שאומרים בו נאלה ננו בשבתות שבין
 פסח לעצרת מקדימים לומר יום ליבשה קודם שירה חרשה וטעמא משום דיום ליבשה מתחילה על שירה חרשה נתיסרה ונאלה דיומא אומרים
 קודם גאל ישראל ובקדושתא אומרים אותו השייך ליום ז' והוא אותותיך ומזכירין שבת בכל מקום בתפלה ובקדוש ובברכת המזון
 ובהפטרה ואומרים חצי הלל ואומרים שיר השירים יקום פודקן וכוסף וכ"ו ואין אומרים ביום שני אהה הארת השייך ליום שני אלא
 שו עני פרח השייך ליום ראשון כיון שיסודו רבי שמעון הגדול שהיה תנא אבל מ"מ אין אומרים האופן של יום ראשון אלא של יום שני ודוא
 מחוללת ולא ויושע אל אמונה שהוא של יום א' שהפייטין סדרו ליום שני ולמה יטירו ובמוסף דשני יום טובים האחרונים אומרים סדר
 כוסף כמו בחול המועד ואיני יודע טעם למה לא יוספו פסוק וביים השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו שדרין ודוגים
 להגיד מקרא קדש ואסור עשיית מלאכה ככל המתעדים ולמה לא נהיגין כן ג"כ באלו הימי ימים וצ"ע ואפשר לומר ליישב הכנה שאין
 אומרים אותו משום שלפי סידור לשון התפלה אין לנו מקום לאומרו שאם נמריה מיר קודם והקרבנות אחר כפי כבודו כאמר היינו משנים
 ממה שכתוב בתורה שדרי בתורה כתוב פסוק וביים השביעי אחר הקרבנות מ"שכ בשאר המועדים שכתוב מקרא קדש ואיסור עשיית מלאכה
 קודם הקרבנות והקרבנות ואומרים דיני הפרשה כסדרה מה שלא היה כן נאן אכ היינו בקדימין אותו קודם יתקרבנו ואם נאמר אותו מיר אחר
 והקרבנות קודם ומנחתם לא היה נוכל אחריו לומר ומנחתם הקאי על הקרבנות ואכ נאמר אותו אחד ומנחתם ככך עירבנו יחדו כל הקרבנות
 ודגמנים והתמידים של יום השביעי כהלכתן ואינו נוכל לומר אחריו וביים השביעי וגו' והואיל ואידיחי אדחי לכך אין אומרים אותו כלל ג"ל
 ליישב המנהג ואכ דוא שבת מזכיר של שבת ואומר והחן לנו את יום השבת הזה ויום הג המצות נו' וכן במוסף אומר בארבה וברצון
 בשמחה ובששון שבת ומועדי נו' ואומר ישמחו נו' את מיכפי יום השבת הזה ויום חג המצות הזה וחוחם כקדש דשבת ויעדאל והומנים
 שהתפלה באה בשביל שבת וי"ט שני ערבית ויושע אומין (ט) ודשאר כדאתמול קדוש כדאתמול שחרית יוצר אהה הארת אופן מחוללת
 זולת אי פתרום קדושתא אימת נראותיך כ"כ במנדגים העתקתי אבל תמידני כאד למה לא יאמרו ג"כ יום ליבשה שהוא נאלה של אתמול כיון
 שהפייטנים לא יסרו נאלה אחרת ליום זה ודאי סמכו שיאמרו של אתמול כמו שאומרים אי פתרום שהוא זולת של אתמול מטעם זה וכן כציט
 הרבה פיוטים במועדים כשבעות וסוכות שאומרים פיוטים של אתמול ביום שני היכא דלא הדשו הפייטנים פיוט, u

חדש ליום שני ולמה לא נעשה כן גם בנאלת יום ליבשה וצ"ע ונ"ל שטעות נפל במנדגים שדילגיה ביום ב' ואותו הטעות הטעו גם המדפיסים
 שלא הדפיסוהו במחזורים של יום ב' וע"י כן נשתקע כלאמרו אבל אי איישר חילי הייתי מנהיג לאמרו ג"ל, ואם חל יום אהרון בשבת
 או אומרים שיר השירים ביום אחרון ואז אין אומרים אתה הארת נו' אלא ארוביך יוצר השייך לשבת דח"ה דמדבר משיר השירים וגם
 אין אומרים אימת נראתך אלא אותותיך השייך ליום ראשון משום שיש בו שבטי יה שיסודו רבי שמעון הגדול ומעום כבוד אומרים אותו
 אחר ארוביך מפני שהוא יסד אותם כן ואז אומרים ביום ראשון שהוא יום ז' קדושתא אימת נראותיך וביים אחרון שהוא שבת אומרים
 אותותיך, ואומרים חצי הלל שיר השירים וקרוין בפרשת ראה כל דבכור עד כוף הכורא, בהן נביים לוי חייך, ישראל מלאכה, ד'
 החקים האלה, ה' ימים, ואם חל בשבת שצריכין לקרות יותר שדרי קרוין ז' מתחילין עשר העשר ומוסיפים ב' פרשיות, א' אשר תעשה
 ב' בכל אשר תעשה, ומפטיר קורא כדאתמול ומפטיר בישעיה עוד היום בנוב לעמוד עד צהרי ודוני שכל אותה דנבואה מידי בנס של
 מנחב ואתו הגם נעשה גם כן בפסח ומזכירין נשמות ואומרים אב רחמים, מה שמזכירין נשמות ביום אחרון דפסח הוא משום שרצין
 לפסוק צדקה מפני שקרוין בו פרשת כל הבכור שנהובה בה איש נמחנת ידונו', וכיון שפכקוצדקה נהנו גיחן בעבור הזכרת דנשמות
 שיזכר אותם אלקים ואנכן יזכר אותנו עמדם לטובה כונותם לכך מזכירים נשמות בכל הדגלים ביום שקרוין בו כל הבכור ובי"ג מזכירים
 מפני שהוא יום הרין אע"פ שאין קרוין בו כל הבכור (וע"ל סימן רפ"ד ובכימן הרנ"א סעיף ו') מוכף כדאתמול, וכיון שהפרשיות של כל
 ימי הפסח נתנו חז"ל משך תור"א קד"ש בככפ"א פס"ל ככ"ד ברא של"ח כוכ"א פ"י מינוי שור או נשב, קדש לי כל בכור, אם כסף
 תלוה, פסל לך, במדבר סיני, ויהי בשלח, כל הבכור, וטעם קריאת: דפרשיות הללו על סדר,
 זה דוא מפני שבכל הפרשיות הללו הזכיר בהן של פסח וקרוין אותן על סדר שדם כתובים בתורה אלא שקרוין שור או כשב או ע בשני
 לפי שיש בו ענין של יום ראשון דפסח ובחמשה עשר יום וכו' ופרשת בשלח בעביעי לפי שבו ביום עברו ישראל את הים ומה שנחננו
 חז"ל סימן בלשון הזה ג"ל שאי אפשר שנפלו עליו במקרה בלי שום טונה כי ודאי נתנהו בטונה ורמז גדול רמז בו ככנגדם בכל מקום שאפ"י
 שיחה קלה שלדם צריכה תכמוד כ"ש במקום הזה שנהגוהו כימן לקריאה קדושת התורה על כן אני אומר ערצו לרמז בצחות לשונם זה מה
 שצ"ע לישאל ע"י מעשה העגל שנשכתו הבכורות מעבודת הש"י ונבחרו הלויים וה"פ של הסי' משך תור"א ר"ל נשמטנו ישראל לעשות
 להם את הבניית השור לע"ז שמשכחו ושמוחו לרם מתחת כמא הבכור שהוא אחד מן הד' פנים שבנדכנה קדש בכנסא ר"ל אין קדושתו
 ועשאוהו בכסף ע"ש הכתוב שנ" כסף דרבתי לדם וזהב עשו לבעל ואח"כ מפרש ואמר ואי זה הוא פכל במדברא כלומר הוא אותו הפסל
 שעשו

ואח"כ ו' שבתות עד העצרת וב' ימי ר"ח איך חיס א' של ר"ח סיון הרי י"ז יום שלא סתו בדם ולא בשאר אלא ל"ג ימים שמתו ברם אבל (ו) לפי זה לא היה לנו לכתפר נ"ב אלא עד יום ל' לך נ"ל טעם הראשון עיקר ואפשר לומר גם לטעם השני שלא כתו נ"ב גם (ז) ביום ח' של פסח כפני שהוא י"ט לבני הגולה אע"פ שרם היו בא"י וא"כ לא כתו רק ל"ב ביום לך מכתפרין ביום ל"ג ואם חל ל"ג ביום א' שאין העט"ם מספרין כשים (ח) חנא שלהם יכולין אז לכתפר ביום ו' שלפניו שכיון שנחלקו בו רבותא והא' אבילות ישנה ק"ל כדברי המיקל נ"ל .

ג ויש נהגין להסתפר בר"ח אייר וטעות הוא ביום שאין ר"ח מבטל אבילות והיינו לפי טעם דראשון שמתו בכל יום חוץ מל"ג בעומר אבל לפי טעם השני ודאי סותר להסתפר בר"ח דהא לא כתו בו' שרדי אפילו ביום ל"ג עצמו שמתו בו ואין אלא לסיכנא בעלמא מסתפרין כ"ש בר"ח שלא כתו שיטולין להסתפר נ"לומי שהוא בעל ברית וכן אבי הבן הנימול מותר (י) להסתפר בכפירה משום כבוד המילה שהוא י"ט שלהם .

ד נהגו הנשים שלא לעשות מלאכה מפסח עד עצרת משקיעת החמה עד שחרית ויש בו ב' טעמים חדא לעילויא וחדא לריעותא לריעותא משום אבילות שתלמידי רבי עקיבא כתו כבוד לשיקיעת דהכה ונקברו אחר שקיעת החמה והיו העם בטלים ממלאכה וע"כ נהגו (יא) הנשים שלא לעשות מלאכה באותו הזמן והטעם השני למעילותא והוא לפי שאנו סופרין העומר אחר שקיעת דהכה משום דכתיב עבע שבתות תמימות תהינה ותתיב גבי שמט' וספרת לך שבע שבתות שנים ולמדו כמנו שצריך דב"ד לספור שנות השמטה כמו שאנו סופרים שבתות העומר לך ילפינן כפירה ככפירה מה שנת השכיטה אסור במלאכה אף זמן ספירת העומר דהיינו אחר שקיעת החמה אסור במלאכה בכל שבתות שבין פסח לעצרת ואמרים אב הרחמים כד' להזכיר נשמות תלמידי ר"ע ויש מקומות שנהגין (יב) לאמרו אפי" בשבתות שמברכין בהן ר"ח אייר או סוף שבת הרצשן שאחר הפסח ואמרים יוצרו וישע אור ישראל אופן (יג) ארוננו עת וי"א אראלים וחשמלים . וזאת אין כבוד גאולה שבייה ענייה וכן בכל השבתות שבין פסח לעצרת ואמרים יוצרות המדברים מענין הגאולה ומתאוננים בזמן הזה אחר זכרון גאולת מצרים על דגלות ועל הצרות שיש לנו עכשיו בין העט"ם שינאלנו מדר' וזוכירין כל דגירות שהיו באלו המדינות ובמדינות אשכנ"ז מפני שבעונותינו כולם או רובם היו בזמן הזה לך כתפללין אנו להשי" שיזכיר זכותם וכימי מצרים יראנו נפלאות ומברכין החדשו ואמרים אב הרחמים אחר ברנת החדש ובמנחה מתחילין לומר פרקים מסכת אבות וראה לי הטעם משום שבמסכת הזאת יש חמישה פרקים ועם התוספתא שהוא שנו חכמים שהוא דומה להם הם ששה שכולם מדברים ברברי הוכח' ומזכר לקבל עלינו עול חורה ומצות גם הפרק הראשון הוא מדבר בשלשלת קבלת התורה מדור לדור כמראה עד סוף כל דתנאים לכן אמרים איתם באלו הששה שבתות שדם כזמן גאולת מצרים עד יום כחן תורה ויש מקומות שא"א אותם אלא פעם אחת עד שבעו' ויש מקומות שחוזרים ומתחילין לאמרו אחר שבעות ואמרים אותם כל ימי הקיץ שבת שהפסיק לומר ברבי נפשי אין חודין לומר אורו עד זכנו שהוא שבת בראשית כמו שיתבאר לקמן סימן תרס"ט בע"ה בשבת שאחר ר"ח אייר מברכין נד"ב כמו שנתבאר בס' שקודם זה בשבת שנייה שאחר פסח ואמרים מאורה שמחי ועדו . וזאת אל חי ארנן , גאולה עונותינו כפר , ואם הוא ראש חדש אייר ואמרים גם יוצר ואופן דר"ח ונראה לי דהיינו באותן ארצות שנוהגים על פי כנרגי דרא"ט שאין אמרים באלו השבתות שבין פסח לעצרת שום יוצר אבל לפי כנרגי מדינת פולין שאמרים יוצר בכל אלו השבתות נ"ב אם חל ר"ח אייר בשבת ואמרים אותו הוצר של אותו השבת שהוא תדיר ותדיר קודם דהיינו ארנן כ"י ואין אמרים משל ר"ח רק (יד) האופן והשאר כל השיך לאותו שבת בשבת שלישית אהבה מלוכה אולתך , וזאת אריות הדיחו ונאלה שרודים נרודים , בשבת רביעית אהבה איומה נשאתי , וזאת אלהי בך אחבק , גאולה שכולה אכלה , בשבת חמישית אהבה סגלתי משכתך חכד , וזאת אלקים לא אדע , גאולה יקש בעניו , ובעונת העיבור שרגילין להיות בדר ובחקתי חקוקים אמרים יקש בעניו בשבת רביעי שקורין בו בדר דשיך לפרשת בהר פושם שיש בו הרות אררי נמכר גאולה תהיה לו ואו אמרים שכולה בשבת חמישי ולפעמים קורין בדר בשבת שליש בנק שנת ה'ש וה"ח מעוברת ואו אמרים יקש בעניו בשבת שליש ושרודים בדי' ושכלה בה' , וביום י"ח באייר הוא ל"ג בעומר ואין נופלין כל היום גם בער' שלפניו אין נופלין ואם הוא ביום א' אין אמרים צו"ף בשבת שלפניו שהוא י"ז באייר מפני שהוא כמו תחנן בשבת שלפני שבעת אומר יוצר אהלל בצלצלי שמע אופן אדחת אראלים אהבה יונה יעלת חן וזאת אלהי אקראך גאולה יונה נשאת וכשקורין פרשת נשא בשבת שקודם שבעות או אמרים גם אשר יחדיו ששיבא לפרשה זו ואמרים אותה במקום מאורה קודם אור חדש כ"י ויש מקומות שאמרים יוצר נ"ב בכל אלו השבתות ורובם מדברי' בענין מ"ת ונראה נראה ופשטיה פוק חזי מאי עמא דבר כי לא כתבתי אלא כנרגי סדר"א טירנ"א והגדתו אשר נתפשטו בכל אלו הארצות . *

ואח"כ ו' שבתות עד העצרת וב' ימי ר"ח איך חיס א' של ר"ח סיון הרי י"ז יום שלא סתו בדם ולא בשאר אלא ל"ג ימים שמתו ברם אבל (ו) לפי זה לא היה לנו לכתפר נ"ב אלא עד יום ל' לך נ"ל טעם הראשון עיקר ואפשר לומר גם לטעם השני שלא כתו נ"ב גם (ז) ביום ח' של פסח כפני שהוא י"ט לבני הגולה אע"פ שרם היו בא"י וא"כ לא כתו רק ל"ב ביום לך מכתפרין ביום ל"ג ואם חל ל"ג ביום א' שאין העט"ם מספרין כשים (ח) חנא שלהם יכולין אז לכתפר ביום ו' שלפניו שכיון שנחלקו בו רבותא והא' אבילות ישנה ק"ל כדברי המיקל נ"ל .

ג ויש נהגין להסתפר בר"ח אייר וטעות הוא ביום שאין ר"ח מבטל אבילות והיינו לפי טעם דראשון שמתו בכל יום חוץ מל"ג בעומר אבל לפי טעם השני ודאי סותר להסתפר בר"ח דהא לא כתו בו' שרדי אפילו ביום ל"ג עצמו שמתו בו ואין אלא לסיכנא בעלמא מסתפרין כ"ש בר"ח שלא כתו שיטולין להסתפר נ"לומי שהוא בעל ברית וכן אבי הבן הנימול מותר (י) להסתפר בכפירה משום כבוד המילה שהוא י"ט שלהם .

ד נהגו הנשים שלא לעשות מלאכה מפסח עד עצרת משקיעת החמה עד שחרית ויש בו ב' טעמים חדא לעילויא וחדא לריעותא לריעותא משום אבילות שתלמידי רבי עקיבא כתו כבוד לשיקיעת דהכה ונקברו אחר שקיעת החמה והיו העם בטלים ממלאכה וע"כ נהגו (יא) הנשים שלא לעשות מלאכה באותו הזמן והטעם השני למעילותא והוא לפי שאנו סופרין העומר אחר שקיעת דהכה משום דכתיב עבע שבתות תמימות תהינה ותתיב גבי שמט' וספרת לך שבע שבתות שנים ולמדו כמנו שצריך דב"ד לספור שנות השמטה כמו שאנו סופרים שבתות העומר לך ילפינן כפירה ככפירה מה שנת השכיטה אסור במלאכה אף זמן ספירת העומר דהיינו אחר שקיעת החמה אסור במלאכה בכל שבתות שבין פסח לעצרת ואמרים אב הרחמים כד' להזכיר נשמות תלמידי ר"ע ויש מקומות שנהגין (יב) לאמרו אפי" בשבתות שמברכין בהן ר"ח אייר או סוף שבת הרצשן שאחר הפסח ואמרים יוצרו וישע אור ישראל אופן (יג) ארוננו עת וי"א אראלים וחשמלים . וזאת אין כבוד גאולה שבייה ענייה וכן בכל השבתות שבין פסח לעצרת ואמרים יוצרות המדברים מענין הגאולה ומתאוננים בזמן הזה אחר זכרון גאולת מצרים על דגלות ועל הצרות שיש לנו עכשיו בין העט"ם שינאלנו מדר' וזוכירין כל דגירות שהיו באלו המדינות ובמדינות אשכנ"ז מפני שבעונותינו כולם או רובם היו בזמן הזה לך כתפללין אנו להשי" שיזכיר זכותם וכימי מצרים יראנו נפלאות ומברכין החדשו ואמרים אב הרחמים אחר ברנת החדש ובמנחה מתחילין לומר פרקים מסכת אבות וראה לי הטעם משום שבמסכת הזאת יש חמישה פרקים ועם התוספתא שהוא שנו חכמים שהוא דומה להם הם ששה שכולם מדברים ברברי הוכח' ומזכר לקבל עלינו עול חורה ומצות גם הפרק הראשון הוא מדבר בשלשלת קבלת התורה מדור לדור כמראה עד סוף כל דתנאים לכן אמרים איתם באלו הששה שבתות שדם כזמן גאולת מצרים עד יום כחן תורה ויש מקומות שא"א אותם אלא פעם אחת עד שבעו' ויש מקומות שחוזרים ומתחילין לאמרו אחר שבעות ואמרים אותם כל ימי הקיץ שבת שהפסיק לומר ברבי נפשי אין חודין לומר אורו עד זכנו שהוא שבת בראשית כמו שיתבאר לקמן סימן תרס"ט בע"ה בשבת שאחר ר"ח אייר מברכין נד"ב כמו שנתבאר בס' שקודם זה בשבת שנייה שאחר פסח ואמרים מאורה שמחי ועדו . וזאת אל חי ארנן , גאולה עונותינו כפר , ואם הוא ראש חדש אייר ואמרים גם יוצר ואופן דר"ח ונראה לי דהיינו באותן ארצות שנוהגים על פי כנרגי דרא"ט שאין אמרים באלו השבתות שבין פסח לעצרת שום יוצר אבל לפי כנרגי מדינת פולין שאמרים יוצר בכל אלו השבתות נ"ב אם חל ר"ח אייר בשבת ואמרים אותו הוצר של אותו השבת שהוא תדיר ותדיר קודם דהיינו ארנן כ"י ואין אמרים משל ר"ח רק (יד) האופן והשאר כל השיך לאותו שבת בשבת שלישית אהבה מלוכה אולתך , וזאת אריות הדיחו ונאלה שרודים נרודים , בשבת רביעית אהבה איומה נשאתי , וזאת אלהי בך אחבק , גאולה שכולה אכלה , בשבת חמישית אהבה סגלתי משכתך חכד , וזאת אלקים לא אדע , גאולה יקש בעניו , ובעונת העיבור שרגילין להיות בדר ובחקתי חקוקים אמרים יקש בעניו בשבת רביעי שקורין בו בדר דשיך לפרשת בהר פושם שיש בו הרות אררי נמכר גאולה תהיה לו ואו אמרים שכולה בשבת חמישי ולפעמים קורין בדר בשבת שליש בנק שנת ה'ש וה"ח מעוברת ואו אמרים יקש בעניו בשבת שליש ושרודים בדי' ושכלה בה' , וביום י"ח באייר הוא ל"ג בעומר ואין נופלין כל היום גם בער' שלפניו אין נופלין ואם הוא ביום א' אין אמרים צו"ף בשבת שלפניו שהוא י"ז באייר מפני שהוא כמו תחנן בשבת שלפני שבעת אומר יוצר אהלל בצלצלי שמע אופן אדחת אראלים אהבה יונה יעלת חן וזאת אלהי אקראך גאולה יונה נשאת וכשקורין פרשת נשא בשבת שקודם שבעות או אמרים גם אשר יחדיו ששיבא לפרשה זו ואמרים אותה במקום מאורה קודם אור חדש כ"י ויש מקומות שאמרים יוצר נ"ב בכל אלו השבתות ורובם מדברי' בענין מ"ת ונראה נראה ופשטיה פוק חזי מאי עמא דבר כי לא כתבתי אלא כנרגי סדר"א טירנ"א והגדתו אשר נתפשטו בכל אלו הארצות . *

ואלו הן הדפטרות השייכות לפרשיות שבין פסח לעצרת לפרשת שמני מפטירין בשמזאל ויוסף עוד דוד תומר והיא שייכת לפרשה זו מפני שיש בה ענין פרץ עזה שקרב יוהר מדאי אל ארץ אלהים ונענש עליו והוא דומ' למיתת גרב ואכידה שהקריבו אש וזה לפני האלהים ונענשו עליו מיתה לפרשת תזריע מפטירין במלכים ואיש בא מבבל שלישה וטמר שיש בה ענין צרעת נעמן והוא מענין דפר' המדינות במהרת מצדעים לפי מצורע מפטירים ג"כ במלכים וד' אנשים היו מצורעים והוא ממש מעין הפרשה אלא שמקרימין ענין נעמן לתזריע מפני שהוא היה קודם לר' אנשים ואם הם כפרים מפטירין גם כן וארבעה אנשים השיך לשנייה שסימו בה לפרשת אחרי מות מפטירין בתרי עשר כעמם הלא כנבי טרשים אתם לי והיא שיך לפרשה זו מפני שבנו הפרשה הזהירה ותודה כמעשה ארץ מצרים לא תעש תומר ותיב לא תהיא הארץ אתכם כממאכם תורר ובימי עמוש עש כמעשה רכשיים שהם אחרים של מצרים דתיב ובני חם כוש ומצרים תומר ובא תבניא והניחם על זה שאם לא ישבו תקיא הארץ אתם דתיב והניחתי בכל העט"ם את בית ישראל כאשר יעו בכברה תומר לפי קדושים מפטירין ביחזקאל ואתה בן אדם תזשפט תומר והיא מעין הפרשה שהניחם תבניא שעברו על כל התעבות שהודדו עליהם בפרשה זו והשק כפולים תערב במצרים ובמדינת שמפטירין הלא כנבי כושיים ואפשר שאעמו דא אע"פ שבשאר פרשיו כפולות נהגו להפטיר בהפטר' השיך לשנייה בכאן נהגו לרפטיר בראשונה מפני שהוא כוללת כל הוצר בשתי הפרשיות גם שינאלנו ממנה אודי הדקאה דתיב ביום הזה אקים את סבת דוד הנפלת תומר זה כתבתי לפי מה שהוא במצרים שלטו וכן הוא במדינת פ" ב' בני העיר אבל נ"ל דהא והתם מעות ספר הוא לפי ההקדמה שהקדמנו במעמא ולעולם מפטירין בשנייה משום דמליק מינה ואם כן מ"ש כפולין דהא מכל הבהלין כשנה רמפטירין בשנייה על כן אומר אני ודאי למדין מן הבלל הזה דלעולם מפטירין בשנייה גם באלו השנים ר"ל באחרי מות וקדושים כמו בכל השאר דמ"ש והיינו שמפטירין בהתשפטו כשהם כפולין כמו כשהם חלוקים דכפטידין דתשפט לקדושים דנ"ל שעי' מעות הדפוסים בחומשים נפל מעות אחד בפי הבריות ועל ידי זה נפל מעות כרפים והברוכי והוא זה כבר ידעת שכתב בעל הצגות בהקדמתו ששעות נפל בחומשים שכתבו והפיוס התשפט לאחרי מות והיא שיך לקדושים וכן תק דהא וסדר לומר כנבי כושיי' לאחרי והתשפט לקדושים והבלל הנמסר

כנ"ה ואלו הן היורה והפוסים הכינים לכתובת שכן פסח לשמטות לפי תכנה שנתה כנ"ה אחר פסח יותר ארס . חסד ל"ה יחד פסח שנה ג' זר משה . אופן יקרי ל"ה שנה ר' יותר אופן דה חקס והאופות שנה כ' יותר אגוד' אופן בחחתי דום אכל חכמה חלחוח תגולת ואופים חורות וסנה רשעה אחר פסח וכן אפני טענות פ"ה מ"ש נשאר הכתובה .

ואלו הן הדפטרות השייכות לפרשיות שבין פסח לעצרת לפרשת שמני מפטירין בשמזאל ויוסף עוד דוד תומר והיא שייכת לפרשה זו מפני שיש בה ענין פרץ עזה שקרב יוהר מדאי אל ארץ אלהים ונענש עליו והוא דומ' למיתת גרב ואכידה שהקריבו אש וזה לפני האלהים ונענשו עליו מיתה לפרשת תזריע מפטירין במלכים ואיש בא מבבל שלישה וטמר שיש בה ענין צרעת נעמן והוא מענין דפר' המדינות במהרת מצדעים לפי מצורע מפטירים ג"כ במלכים וד' אנשים היו מצורעים והוא ממש מעין הפרשה אלא שמקרימין ענין נעמן לתזריע מפני שהוא היה קודם לר' אנשים ואם הם כפרים מפטירין גם כן וארבעה אנשים השיך לשנייה שסימו בה לפרשת אחרי מות מפטירין בתרי עשר כעמם הלא כנבי טרשים אתם לי והיא שיך לפרשה זו מפני שבנו הפרשה הזהירה ותודה כמעשה ארץ מצרים לא תעש תומר ותיב לא תהיא הארץ אתכם כממאכם תורר ובימי עמוש עש כמעשה רכשיים שהם אחרים של מצרים דתיב ובני חם כוש ומצרים תומר ובא תבניא והניחם על זה שאם לא ישבו תקיא הארץ אתם דתיב והניחתי בכל העט"ם את בית ישראל כאשר יעו בכברה תומר לפי קדושים מפטירין ביחזקאל ואתה בן אדם תזשפט תומר והיא מעין הפרשה שהניחם תבניא שעברו על כל התעבות שהודדו עליהם בפרשה זו והשק כפולים תערב במצרים ובמדינת שמפטירין הלא כנבי כושיים ואפשר שאעמו דא אע"פ שבשאר פרשיו כפולות נהגו להפטיר בהפטר' השיך לשנייה בכאן נהגו לרפטיר בראשונה מפני שהוא כוללת כל הוצר בשתי הפרשיות גם שינאלנו ממנה אודי הדקאה דתיב ביום הזה אקים את סבת דוד הנפלת תומר זה כתבתי לפי מה שהוא במצרים שלטו וכן הוא במדינת פ" ב' בני העיר אבל נ"ל דהא והתם מעות ספר הוא לפי ההקדמה שהקדמנו במעמא ולעולם מפטירין בשנייה משום דמליק מינה ואם כן מ"ש כפולין דהא מכל הבהלין כשנה רמפטירין בשנייה על כן אומר אני ודאי למדין מן הבלל הזה דלעולם מפטירין בשנייה גם באלו השנים ר"ל באחרי מות וקדושים כמו בכל השאר דמ"ש והיינו שמפטירין בהתשפטו כשהם כפולין כמו כשהם חלוקים דכפטידין דתשפט לקדושים דנ"ל שעי' מעות הדפוסים בחומשים נפל מעות אחד בפי הבריות ועל ידי זה נפל מעות כרפים והברוכי והוא זה כבר ידעת שכתב בעל הצגות בהקדמתו ששעות נפל בחומשים שכתבו והפיוס התשפט לאחרי מות והיא שיך לקדושים וכן תק דהא וסדר לומר כנבי כושיי' לאחרי והתשפט לקדושים והבלל הנמסר

שהזמן ומותרין זמן שנים ומצא שלשה אמרות ממ"נ אי הראשונים אלו בולן והגי אחריו נגידה הא אחריו הם ואי לא אחריו נגידה אלא נתערב אחר בהם הרי זה אוסר טולם בתערובתו וליכא למישריה משום דחד בתרי בטל רב"ח חשיבוי ולא כטיילי ועוד דכל דבר שיש לו מתירין אפי' כאלף לא בטל זה נמי דבר שיש לו מתירין לאחר י"ט הוא .

ג אבל זמן ג' ומצא כ' מתירין דאמר' הני אינהו דאומין וחדא לעלמא אולואפי' היו מקשרין ביחד אימא מנתחי אהררי .

יד זמן בתוך הקן ומצא לפני הקן ולא בתוכו אמרים דרואיל ואינן במקצת אמרי הני לעלמא אולו והני אחריו נגידו () בר"א שיש שם קן אחר סמוך שיוכלו לבא משם אבל אם אין שם קן אחר בסמוך מתירים אם אינם יכולין לפרוח אלא מדדין מעט מעט אבל אם יטלין לפרוח אפי' אין שם קן אחר אמרים דמעלמא אתו וכשיש שם קן אחד במדרין נמי לא אמרין דאסורים אלא כשיש קן תוך ג' אמה אבל יותר מג' מתירין שאינן מדדים כ"כ וכשיש קן בתוך ג' נמי לא אמרין דאסורין אלא כשיעומד להדיא שיוכלו לראות מקן זה לקן זה כל זמן שמדרין אבל אם אינו עומד להדיא בענק שיוכלו לראותו אלא עומד בתוך קרן וזית ואין יכולין לראות קניהם משם מותר אפי' הוא בתוך ג' אמה שכיון שאינן מפרחים אלא מדדי' אין דרכן לרדו' כ"כ אלא כשיכולין לראו' קניהן בכל פעם אבל אם אין יכולין לראות קניהן בכל פעם אינם מדדין ובידאי אלו הן שזומן ומתירין ואם הזמן תוך הקן ומצא על פתח הקן מתירין פו עכו"ם שהביא דרוקן לישראל ב"ט בני יונים קטנים משבכו שיש לו בעיר כיון שאין צריכין צידה וגם לא באו חוץ לתחום מתירים אפי' לאותו שהובאו בשבילו ואם באו מחוץ לתחום מתירים לאחריהם שלא הובאו בשבילם כמו פירות שאין במינם במחזור ואע"פ דיוניו שובך של ישראל צריכין זימון של עכו"ם מתירים בלא זימן דבשל ישראל אמרי' כיון שלא זימנן בין השמשות ודאי הקצה דעתו מהן ובמה דשיך הקצה צריך הננה אבל בשל עכו"ם לא שייך הקצה שהוא אינו מקצה מהם לפיכך אינו צריך הננה .

הג"ח חסום האחרון רוב וקרב הלך אחר סובב כי הנהגה לא אחרים אלו הם שזימן בתוך קן סוף קרוב לגבי קן אלא אחר' שנתעלף וזו עסק סובב .

מז השחט בהמה ב"ט טוב הוא שלא יבדוק עד שיפשיטנה שאם יבדוק ותמצא טריפה לא ידא רשאי להפשיטה .

ח שכיון שהיא טריפה ואינה ראיה לאכילה שוב אסור לטללה אבל קודם בדיקה מוקמינן לה בחוקת כשירה דכההמה מששחטה בחוקת כשירה עומדת עד שיוודע במה נטרפה ולאחר הבדיקה אם נמצאת טריפה התירו למזכרה לעכו"ם כדרך שהתירו מזכרה לישראל בשהיא כשירה דהיינו שלא ישקול ולא יזנז סכום דמים ואם אינו מאמינו יקח ממנו משבח שאם לא יתירו לו לא ישחוט ואתי לאמנעי משמחת י"ט .

כ"ה בהלכות גבי זימון עורות לפני הזמן וכל סוף ח"ט טע' ג' ובסוף ח"ט טע' ו' ובסוף ח"ט טע' א' .

תצח דיני שחיטה ב"ט וברך סעיפים

א בזמן חכמי התלמוד שהיו נוהגין שלא לשחוט בהמה בבכין עד שהראו הסבין לחכ"ל לראות אם ראוי לשחוט בו שאינו פגום אסרו חכמים לחכם ב"ט לראותו אם הוא פגום אם לא נזיר' שמא ימצאנו פגומה ויאמר לו אסור לשחוט בה מפני פגומת' וילך ויחדרנו' וישחינה במשחוח' ואם ראה החכם את הסבין לעצמו מע"ט היה מותר להשאילו לאחר' לפיכך בזמן הזה שהעומד רואה את הסבין בעצמו לא יבדקה גם כן ב"ט נזירה שמא ימצא פגום ויחדרנה במשחוח אלא יבדוק אותו מע"ט ויטמנו במקום שלא יפגום וישחוט בה ב"ט או ישאלנו לאחרים וי"א מיהו אם לא ברק מע"ט והוא שעת הרחק יכול לבדוק ב"ט לפיכך יראה שהבדיקה שעושים אחר השחיטה מותר לבדוק שהי' כמו שעת הדחק ואפשר לומר שגם היא אסורה ועמיד הסבין והבהמה בחוקת כשרות ויאכל אותה בלא בדיקה אחרונה שגם בכאן יש לגזור שמא ימצא פגום ותאסר' השחיטה וישחינה וישחוט אחרת רש אומרין ויש מתירין (א) .

ב יכול להולך הסבין והבהמה אצל הטבח לשחוט וכן הטבח יכול להולך הסבין אצל הבהמה לשחוט ואפי' גדי קטן שצריך להוליכו על כתיפו ואפי' דרך רשות הרבים ואפי' שהיה אפשר להוליכו מאתמול אפי' שרי משום דרוצאה באוכל נפש הוא כתקון אוכל נפש בעצמו ולא כמכשירין שאי אפשר לזווד ולהביא כל מה שצריכין מאתמול ותיקון אוכל נפש עצמו אפי' (ב) אפשר לעשותו מע"ט שרי ולא מפלגינן בין אפשר ללא אפשר אלא כמכשירין * .

כ"ה ועל סיון ת"ה ספיף א' וסיון ת"ד ספיף ב' ולא חיסום כשחוקך כבהמה אלא הטבח ילחץ חזי לחתום ויחזיר נשנוק כלי כהה כחש' ויחזיק כהה אחריו דשחינה פינה ועל סיון ת"ז ספיף י' וכן לא חיסוק כשחוקך ספיף אלא הטבח ילחץ חתולך ולא שחט כהה ונחש ספרם שלא לזרד י"ט כ"ה

ג בהמות שצוצות ורועות חוץ לתחין ובאות ולנת בתוך התחום הרי אלו חשבות מוננות ולקדחן מהן ושחטין אותן ב"ט אבל הרועות ולנת חוץ לתחין אם באו ב"ט לתוך התחום אין שחטין אותן ב"ט מפני שהן מוקצין ואין דעת אנשי העיר עליהן וה"מ בבהמות של ישראל אבל של עכו"ם לית בהו משום מוקצ' כמו שכתבנו למעלה דבשל עכו"ם אין צורך הבנ' אא"כ באו בשביל ישראל שאז אסור גזירה שמא יאמר לו להביאה בפירוש כמו שיתבאר לקמן סי' תקט"ו לפיכך עכו"ם שהביא בהמה במקלק אם ידוע שלנות חוץ לתחום אסורות גזירה שמא יאמרו לו להביאה ואם ספק (ג) מותר אפי' באו לצורך ישראל דבדבר מוקצה שהוא מדרבנן הלכין בספיף להקל ואם הביאה לצורך עכו"ם או אפי' סתם והוא בעיר שרובה עכו"ם מותר שכל המביא לצורך הרוב שבעיר הוא מביא .

ד ובהמות הירועות שלנו חוץ לתחום נמצאו בעיר ב"ט שני תולין (ד) להקל ולומר טבערב הכניסן וחוץ לחומה לת ומותרות וכ"ש השחוטות כבקר שחוקה טבערב הכניסן לתוך התחום ואין צורך לחקך יותר משום י"ט .

ה עגל שגולד ב"ט אם האם עומדת לאכילה מותר לשחטו דה"ל מוכן אגב אמו ואפי' אם היתה האם טרפה הולך שגולד ממנה ב"ט מותר שגם הצדיפה מוכנת ועומדת היא לכלבים והיה לה ג"כ מוכנת ואין זה מוקצה דואיל ואינה עומדת לגדל ולדות הולד מותר והוא דקם לן בגינה שכלו לו חרשיו דאי לאו הכי אסור ער ליל יום ח' ללירדתו משום ספק נפל וי"א דבעינן נמי שיפירם על גב קרקע שלא יהא בו חשש ריסוק איברים דחיישינן שמא יראה בו ריעותא באיבריו הפנימים תמצא שחט ב"ט שלא לצורך ואם האם עומדת לגדל ולדות אסור דה"ל מוקצה אגב אמו ואם היה שבת י"ט סמוכין זה לזה נולד בזה מותר בזה דלא שייך הבנ' בלידתה עגל כמו נבי לידת ביצה רחשיב הבנה ועלד בזה אסור בזה כמו שיתבאר לקמן סי' תק"ג סעיף ה' וגם הביצה טובה יותר לאכול כשנולדה מכשנמצא וה"ל קצת הבנה אבל ולד בהמה הוא טוב לאכיל' וראוי לכל דבר כשנמצא במעי אמו לאחר שנשחטה כמו אחר הלידה .

ו בהמה מוכנת שירא שמא תמות והוא אכל כבר ואין צורך לה היום אסור לשחטה שכיון שא"צ לה ב"ט הרי הוא שחט לצורך חלואים יש(ה) שדות ביום כדי לאכול ממנה כזית צלי מבעוד יום ואפילו אין שדות לנתחה ולבדוקה תחלה מותר לשחטה שאי אפשר לאכול בזית צלי ממנה ב לא שחיטה וא"כ הרי השחיטה כולה לצורך יו"ט מיהו אף כשיש שדות ביום אסור לטלטל עודה שלא התיירטלטל עודה אל בשחט מדעתו למצות שמחת י"ט והתירו ספה משום תחלת' כדי שלא יגיע משמח' י"ט אבל השחט המוכנת אינו שחט לשמחת' אלא משום הפסד ממנו שלא תתגבל לא התירו לו אלא השחיטה לא מילטול העור ואם הניח בה אבר בשד מטלטלה אגב אותו אבר וי"א שאין להפשיטה כלל כיון שאינו שחטה משם שמחת י"ט (ו) .

ז אם שחט בהמה בשדה לא יביאנה לעיר במוט או במוט' דהיינו בשני בני אדם ואושא סילתא טפי ומלול ב"ט שהוא עוברא דחול אלא יביאנה כיון אברים אברים ואע"פ דמפיש בהלובא הכי עדיף טפי משיביאנה במוט דהי' כעוברא דחול .

ח עוף שגודרס בגלי אדם יש לחוש שנתרסקו אבריו ולכן צריך שהיה מעת לעת ובריקה אחר שחיטה אב נתרסקו אבריו אם לא . אם נשתהה מעת לעת מותר לשחטו ב"ט ולא חיישינן שמא ימצא טריפה מחמת הדריסה תמצא ששחטו ב"ט שלא לצורך אף ע"ג דאתיליד בה ריעותא ולענין טריפות מחמירין בה להצריכה בדיקה דלענין מלאכה ב"ט מקלינן בה ואוקמינן ליה אחוקתיה דקודם דריסה משום שמחת י"ט דאמרינן שרוב בהמות ועופות אינן טריפות אבל לענין איסורא דאכילת גבילות שאני .

ט בכור בזמן הזה שאסור לשחטו בלא מום אין חנם יכול לראותו ביום טוב משום דהיה ליה כמתקן ביום טוב וכן את הדין שאסור ביום טוב , ואפי' אם עבר החכם וראוה ומצא בו מום שראוי לשחטו עליו אין יכולין לשחטו . ב"ט ואפי' היה דמים בו מע"ט שדרי

סימן תצ"ח

(א) נמי בלך ככע הכייע כש מחזיקו זה נחן וכן הוא כהר"ל אלא שגבריו על היחזיו להזיר לכדוק חפטי קודם שחטה לדיח דנטולין קבלה' והיי' להכס שרואה לענינו ולא נהרא דהי' ליתא סברי בזמן מהר"ל ורמ"א כ"ה תנבג זכ ואפי' פסקו לאסור ועוד הא רמ"ל כתב פי' ח"ל כיון ד' דרוקא לת"מ תוקר ולא לאמר בני אדם אף כאלו ע"ה (ב) ולפי זה ל"ט מחמירין לעיל סימן ת"ה ס"א דגם כאלול לפש ענינו יש חילוק בין אסור לעשותו בעי"ט כ"ה בזה ולאסור טוב רחמי ב"ט פ"א דבניה סי' ג' דיתיר חטעם אחר דהנל' תנאכה גרובה הוא ע"ס וא"כ ל"ט תוקר (ג) ל"ט דלוקט סי' תקט"ו ס"ו פסקו ג"ע ולבוס כנאומים דמפיקא לחומרא ואין היסור אלא כשפירות תלויין בעיר וכן עכו"ם ועיניו ככ"י שבו"ה זה תדברי רמב"א ו"ט דלעבר דרמב"א ס"ל מתקלין והא דכתב סולק זה דפירות תלויין בעיר הינו לדברי' גאונים מ"ט סטור ס"ס תקע"ו ו"ט (ד) ל"כ כש"ע והי"ס לי זה לפרש"י פי' טולא דק קנ"א דשטולא לקולא אבל לרי"ף ורמב"ן דפירטא לחומרא דשחח בלילה הכיין התקום חוק ונון חוץ לחומה ככל אסור וא"כ תימא הא ככ"י ו"ט ע"ס ד"ה"ס"ס תקס"ו פסקו כר"ף ורמב"ם ואף ככ"י כתב זה כ"ס דרמב"א ת"מ אפשר ד"ל לרמב"א כרש"י ו"ט רב (כ) דרוקא תסובנת אבל כריאה אסורה וכן טהינן שאין שחטין טוב דבר אחר ששחט י"ט ראשון לזרד י"ט שני ע"י היסור אכילת דבר מונע מהר"ל (ו) וכן רמ"א להרות

לבוש הלכות י"ט החור

(רמ"א וכו') (ז) ל"ג בי"ד של כ"ח ועין בספר
 (ח) כל זה נבאר בספרים ר"ג פ"ט (ט) הכ"ח
 הקמח כ"ה (י) נשאר לי"ד פ"י ו"ה כ"ג הארבעה
 בזה גם תחתיו כל"ט וזוהי מק שנהב ז"ל ואל"ט
 לא יכסה ויחזק עד י"ט וי"ל כתיב ובעד וכסה
 סתור לשכיבה בישיב עכ"ל אך לא ראה דברי הלבוש
 דהבא הלכותי תהר"ש והעור גם תחת הא
 בחול"י פ"י כסוי דם למד תשק ויכסה חי ששק
 יכסה וכתב ששק יכסה גם כעליו תהר"ש
 ותרדכי בכיבוד לזמן חיוב לשבת כלל לכסות חקף
 רק תסום חבוב המטה בוחנה. עוד העליתי תוספת
 לפ"ט בי"ט חק שחזן מעט עפר כנף ללא כנ"ה
 ופ"ט ע"פ פ"י מה סתמי רמ"ה על עיקר דין ופסק
 הלכה .

כ"ג ויש מי שכתב ט"א בלבוש רמ"ה הפסק
 בי"ט והיינו מפני תמוז טולד בי"ט אלון
 שומעין עליהם חזן חוקקת סהרי לא היב דעתו
 פליגה תע"ט ותש"י כ"י אסרו חק כעליו תע"ט
 כל ש"ה ראה לחכם חכם חכמה ועוד ט"א והיינו
 ע"פ ז"ל לטולד לפעמים מה שאינו נ"ל נטור שאם יתלך אלון חכם חוס מתלך הכתוב רמ"ה וז"ל אסור טלל יעוללל וע"ל סי"ח סעי' ע"ט .

אבל אם נולד בי"ט במומו מברמה שהיתה עומדת לאכילה אע"פ שגם בזה אסור לחכם לדאגות לבתחלה משום שדומה לתיקון ודין מ"מ אם עבר וראה נשחט על פיו שררי זה לא היה מקצה מעולם שהיה מוכן אנב אמו מאתמול ולא היה בחוקת איסור מעולם אע"פ שמשעת הלידה שגולד בי"ט עד שראוהו חכמים החזיקוהו בחוקת איסור אין זה נקרא הקצאה שאין מקצה אלא בשנתקצ' בין השמשות דקל אין מקצה לחצי שבת , ואם ראה החכם המום מעי"ט וראה שהוא מום שראוי לשחוט עליו אלא שלא חקר עליו בערב י"ט אם נפל בו מום מאליו או אם אחרים גרמו לו שאם היה מום שאחרים גרמוהו לו בטוונה אינו חשוב מום לשחוט עליו שצריך שיפול בו המום מאליו דילפינן כן מקרא דכל מום לא יהיה בו כמו שיתבאר במקומו בע"פ סי' ש"י והביתים נחשרים על זה שפילו מומין בכורים כדי שיתירוהו להם ולכך צריך החכם לחקור עליו וזאת החקירה מותרת לו לעשות אפי"ל בי"ט כיון שכבר ראה את המום מאתמול והסכים בדעתו שהוא מותר אין בחקירה זו שום דבנה ותיקון בנף הבטור אלא בעדות ואם נפל בבור לבד אסור להעלותו דהא אינו ראוי לשחוטו אלא נותן לו פרנסה במקומו .

שררי היה מוקצה מאתמול שררי לא התירוהו החכם ואפי"ל את"ל שהיה דעת הבעל לראותו לחכם בי"ט היה דעתו עליו אפ"ל שררי החכם מ"מ מה היה ידע הבעל שיוזקק לו החכם ועבור ויראהו)

ואם נפל בבור לבד אסור להעלותו דהא אינו ראוי לשחוטו אלא נותן לו פרנסה במקומו .
 ואתו ואת בנו שנפלו לבור אע"פ שאינו יכול לשחוט שניהם היום משום איסור אותו ואת בנו מ"מ מישים צער בעלי חיים דחירו חכמים להערים ולהעלות שניהם מן הבור כיצד מעלה את הראשון ע"מ לשחוטו היום ואינו שוחטו כי יאמר שמא השני טוב מזה ומעל"גם את השני ואח"כ שוחט איזה מהם שירצה .

סימן תצ"ט

(ג) לטו ט"ע דרגל א"י וז"ל בי"ד ר"ס ל"ג וקדושי. כיון שכתב הכ"ח דהאי להחיד ב"י סי' .

במה שהיא חציה של עכ"ל וחציה של ישראל יכולין לשוחטה בי"ט שררי אפי"ל לאכיל ממנה אפי"ל כזית בשר מחלק שלו בלא שחיטה , ואפי"ל יש לו שתיים עמו בשיתוף יכול לשחוט שתיהן ואין צריך לחלוק עמו א' כנגד אחת ואפ"ל הן שוות בדמיהן וכל הוא לומר אני רוצה לאכול משתיהן מפני שזו שמינה או בשרה טובה מזו או זו ילדה או גדולה מזו וכו' א"כ הן שוות בכל ענין וזה דבר שאינו מצוי .

וב השוחט בהמה בי"ט אינו רשאי לתלוש את הצמר לעשות מקום לסכין שררי תלוש הוא אב מלאכה שעוקר דבר מנידולו ואינו (ז) מצורך השחיטה שאפשר לשחיטה זולתה ועוד שררי זה היה אפשר לעשותו מעי"ט שלא היתה הברמה מתקלקלת בכך אבל מפנה הוא את הצמר בידו ומשכו הנה והנה לפנות מקום לסכין ואם נתלש נתלש דה"ל דבר שאין מתכוין שאין מתכוין לתלוש אלא לפנות ודבר שאין מתכוין מותר , ין וכן השוחט את העוף לא (ח) ימרט את הנצה כדי לעשות מקום לסכין דבעוף שדרכו למרוט הניצה היה מריטתו תולדה דגוח והוא אב מלאכה שאסור לעשות בי"ט כמו תלוש ואסורה כמו תלישת הצמר ואע"פ שאחר השחיט' יותר למרוט דנצה לא ימדין מה לו מחיים מה לי לאחר שחיטה דלאחר שחיטה שאני שכין שכבר הותרה בשחיטה לאסול ואי אפשר לאוכלה ב"א מריטת נוצה מותר למורטה כמו שמותר לצלותה ולבשלה וכן בברמה מותר לאחר שחיטה להשיט את עורה כמעט זה אע"פ דרפשט אב מלאכה הוא אבל בעוד שלא נשחטה כל מאי דעביד מבשרי אוכל נפש שאפשר לעשותו מאתמול הוא ואסור .

וד' לא ישחוט אדם חיה ועוף בי"ט א"כ יש לו עפר מוכן מעי"ט שהכינה לכסות בה דמה (ואע"פ שיש לו דקר נעוץ בעפר תיחוח) דאל"כ דדי העפר היא מקצה ואסור לטלטלה ואיך יכסה ואם עבר ושחט בלא הכנת עפר מעי"ט אם יש לו דקר נעוץ מבעוד יום בעפר תיחוח בענין שאין צריך לחפור ולכתית יכול לכסות בה ואע"פ שלא הזמין עפר זה מאתמול שנעיצת הדקר לא היתה דעת הזמנה מ"מ כיון ששחט כבר דחירו לכסות בה שכונ שהעפר היא תחוח ואינה צריכה בתישה וגם הדקר הוא נעוץ מבע"ל לא יחזיו בחופר נומא כ"כ ואין כאן איסור מלאכה כלל ואפ"ל היה צריך לכמה (ט) דקירות עד שיכסה אותה , אבל אם הזמינה מאתמול אפי"ל בלא דקר נעוץ מותר לכסות בה אע"פ דמחזיו בחופר נומא מ"מ כיון שאין צריך אלא לעפרה דהו מלאכה שאינה צריכה לגופה ולא גורי בה כיון שהזמינה כך משום שמחת י"ט .

טו אפר כירה שהוסק בה מעי"ט מותר לכסות בו דהוה ליה מוכן דכיון שהיה אפר מאתמול דעתיה עילתה לכל מילי שיצטרך אבל אם הוסק בי"ט דליכא למימר דעתיה עליה מאתמול אסור דחשוב נולד בי"ט שהוא מעשה חרש מעיקרא עצים ועכשיו עפר ונולד בי"ט אסור לטלטלו לכ"ע , ואם הוא חם שראוי לצלות בו ביצה מותר דאתמול בעודן עצים ג"כ הם מוכנים להסיק ולבשל ולצלות בו ועכשיו ערדנו בתשמישו זה ואידי דחזו לאפ"כי ביה ולצלות בו ביצה שקל ליה נמי ומנח ליה על הדם ואם עבר ושחט כבר מותר לכסות בו ואפי"ל אינו ראוי לצלות ביצה ואע"פ דבעפר בית בעינן דקר נעוץ אם לא הכין אבל בלא דקר נעוץ לא שאני דתם דאיכא חרתי איסורי חדא דאינה מוכן ועוד דקא עביד גומא ואף על גב דאינו צריך אלא לעפרה ואינו מתכוין לגומא איסורא מיהא איכא אבל דכא נבי אפר כירה אין כאן אלא חר איסור שאינה מן המוכן וכיון ששחט כבר לא גזרו עליו ואם יש לו דקר נעוץ ואפר כירה דקר נעוץ עדיף מעפר כירה שהיה מוכן קצת ויכסה בדקר , טז הכניסאפר הרבה לביתו לצורך גינתו והוא כגס במקום א' מותר לכסות בו שכל זמן שהוא צבור דעתו עליו לכל מה שיצטרך אבל אם לא הכניס אלא מלא קפתו לצורך גינתו לא שמאחר שהוא מועט בטל הוא אנב נינה ואינו מן המוכן שררה לשוחטו כן גנינה ולהניחו שם אבל בבית מוכנים אדם מלא קפתו עפר לבית סתם ועושה בו כל צרכיו ולא אמרי' שבטל אנב דקדק הבית שאין דרך לבטלו ולהניחו בבית כמו בגנה והוא שייחד לו קרן וזית דכיון דלא שטחו מוכחא מילתא דלצרכיו בעי ליה ואם הוא עפר תחוח שאינו צריך בתישה מותר לכסות בו וא"צ דקר נעוץ שכין שהכניסו לעשות בו צרכיו ה"ל מוכן בלא דקר נעוץ מבע"ל כי לא הצריכו דקר נעוץ אלא בקרקע עלם שלא הכניסו לשם כך לעשות בו כל צרכיו כמו הכא .

יז אפר כירה שהוסק בה מעי"ט מותר לכסות בו דהוה ליה מוכן דכיון שהיה אפר מאתמול דעתיה עילתה לכל מילי שיצטרך אבל אם הוסק בי"ט דליכא למימר דעתיה עליה מאתמול אסור דחשוב נולד בי"ט שהוא מעשה חרש מעיקרא עצים ועכשיו עפר ונולד בי"ט אסור לטלטלו לכ"ע , ואם הוא חם שראוי לצלות בו ביצה מותר דאתמול בעודן עצים ג"כ הם מוכנים להסיק ולבשל ולצלות בו ועכשיו ערדנו בתשמישו זה ואידי דחזו לאפ"כי ביה ולצלות בו ביצה שקל ליה נמי ומנח ליה על הדם ואם עבר ושחט כבר מותר לכסות בו ואפי"ל אינו ראוי לצלות ביצה ואע"פ דבעפר בית בעינן דקר נעוץ אם לא הכין אבל בלא דקר נעוץ לא שאני דתם דאיכא חרתי איסורי חדא דאינה מוכן ועוד דקא עביד גומא ואף על גב דאינו צריך אלא לעפרה ואינו מתכוין לגומא איסורא מיהא איכא אבל דכא נבי אפר כירה אין כאן אלא חר איסור שאינה מן המוכן וכיון ששחט כבר לא גזרו עליו ואם יש לו דקר נעוץ ואפר כירה דקר נעוץ עדיף מעפר כירה שהיה מוכן קצת ויכסה בדקר , טז הכניסאפר הרבה לביתו לצורך גינתו והוא כגס במקום א' מותר לכסות בו שכל זמן שהוא צבור דעתו עליו לכל מה שיצטרך אבל אם לא הכניס אלא מלא קפתו לצורך גינתו לא שמאחר שהוא מועט בטל הוא אנב נינה ואינו מן המוכן שררה לשוחטו כן גנינה ולהניחו שם אבל בבית מוכנים אדם מלא קפתו עפר לבית סתם ועושה בו כל צרכיו ולא אמרי' שבטל אנב דקדק הבית שאין דרך לבטלו ולהניחו בבית כמו בגנה והוא שייחד לו קרן וזית דכיון דלא שטחו מוכחא מילתא דלצרכיו בעי ליה ואם הוא עפר תחוח שאינו צריך בתישה מותר לכסות בו וא"צ דקר נעוץ שכין שהכניסו לעשות בו צרכיו ה"ל מוכן בלא דקר נעוץ מבע"ל כי לא הצריכו דקר נעוץ אלא בקרקע עלם שלא הכניסו לשם כך לעשות בו כל צרכיו כמו הכא .

יח כיון ששחטין אותו בי"ט רכיון שהוא ספק בהמה ספק חיה אסור לכסותו בי"ט מספק שכא ברמה דוא הילכך אסור לשחטו וכי תימא ישחוט אותו לבתחלה וישמך הדם עד הלילה ויכסנו זה אי (י) אפשר לעשות שאם ישחוט לתוך הכלי ק"ל אין שוחטין לתוך הכלים שמא יאמרו לזרוק דמו לעכו"ם כמו שנתבאר בלבוש ע"פ סי' י"א סעיף ג' ואב ישחוט על העפר יכלע בארץ קודם הלילה עד שלא יהא רישומו ניכר ולא יוכל לכסות לכך אין תקנה לשחוטו לבתחלה ואם עבר ושחט אין מוכין את דמו אפי"ל יש לו עפר מוכן מפני שדוראה שמכסין את דמו יאמר ודאי היה הוא דאל"כ לא היו מטריחין לכסות את דמו בי"ט וינא להתיר חלבו אבל לערב במוצאי י"ט אם רישומו של דם ניכר יכסנו דכיון דלא מכסי ליה בי"ט אע"פ דמכסי ליה בחול לא אתא למימר ודאי היה הוא לרתור חלבו בר"א ששחטו במקום שאין בני הבית מצוים שם נגזר בקרן זית וכו' אבל אם שחטו באמצע החצר במקום שבני הבית מצוין שם אפי"ל דם ברמה יכול לכסות אם יש לו עפר מוכן דה"ל ענף של רעי ה"נ צריך לכסות שלא יתלכלכו כליו בחצר .

יט שחט ברמה וחיה ונתערב דמם ויש לו עפר מוכן או אפר כירה אם יכול לבסותו בדקירה אחת שאינו צריך לדבובת בדקירות בשביל דם הברמה יכסנו ואם אין יכול לבסותו בדקירה אחת לא יכסנו אפי"ל בעפר מוכן שלא ירבה לטרוח בי"ט לכסות דם הברמה שלא לצורך ואפי"ל דקירה אחת לא יעשה כיון שאין יכול לכסותו כלו הרי אינו מקיים מצות ניכוי והוי דקירה אחת טורח שלא לצורך כיציה ואם אין לו עפר מוכן או אפר כירה אע"פ שיש לו דקר נעוץ מבע"ל בעפר תחוח אסור לכסותו אפי"ל יכול לבסותו בדקירה אחת כיון שלא הזמין העפר לקר בפידוש לא יטריח לטלטל העפר ויכסה בה דם הברמה שררי ע"כ צריך לשטוח עפר יותר הרבה כמה שצריך לדם החיה לבדו ומה שמטלטל יותר הוא טורח בשביל דם הברמה שלא לצורך .

ך שחט צפר מעי"ט ולא כיסה את דמו לא יכסנו בי"ט אבל יטל הוא לאוכלו בי"ט שאין הכיסי מעכב האכילה דעשה בעלמא בפני עצמו הוא אע"פ דכששחט בי"ט מותר לכסותו היינו מפני שהוא מן הדברים שרם מבשריו אוכל נפש שאי אפשר לעשותו מעי"ט אבל כאן היה אפשר לעשותו מעי"ט שררי שחטו בעי"ט .

תצ"ט

דיני פליגה ומליחה בי"ט וכו' ה' סעיפים .
 א אין מרגילין בי"ט וכיצד נקרא מרגילין כשמשחיטין בהמה מוציאין כל הבשר מרגיליה (א) כדי שיוציא כל העור שלם ולא יקרע כפי לעשות

(ב) כתב ע"ת אף הדין אסור טחיל' ביד [מ"ת] ראויו להחמיר וכ"כ רש"י ע"כ. וכל דק שפיר בדברי רש"י ט"ס סימן ז' והבואר דמחיר ביד ולא ה"ל אלא על בקיע כנ"ל (ג) אף מסגרת של עץ מני רש"י (ד) עיני כנ"ל טעם אחרת ולי"ט (ה) אדוקא כאלו נשתתף תואר כלי אבל כשעדיין בהם תואר כלי תואר (ו) אכל תמרים אסור דתורת' לסיק בקליפתו הטעם דתמי לתכלל בהמה ב"ח וכחכ ע"ת דגרמי' דיקן בקליפת חנוני' וע"ל סי' ט"ח ס"ל (ז) קשה לא תותר כשעדיין אכל כחוטו ח"ל דיקון דעשבו הקליפה ח"ט שלטו הו' כמו שברי כלי כשעדיין שקודם זה (ח) תמי' לי דכחא סתם ה"בוס להיתר ולפעיל סי' ע"ב ס"ב סתם לאיסור לקמן סי' כ"ד ס"ד כתב ע"י דעושה כזה ולי"ט ועיין לקמן מדינים אלו.

סימן תק"ב

(א) ובפסקתור אסור דמכבה (תהי"ל) עור פסק ט"ס דבכל אפר תותר לכסות דתמוס אוכל נפש החירו חוקקה וע"כ בקשה ע"ת הא ר"ת"א ס"ל ג"כ כ"י ס"ס ק"ט ולמה פסק כה"ל דוקא אפר תוכן ועיניו כ"כ ר"ת וחסיה לי יותר שכתב ז"ל כתב במהרי"ל בלגונה היתר לכסות והר"א אסור ותירך הר"א ללא פליגי דכחון סלינה מכסה האש וגם האפר הוא מתכונן תותר אכל לכסות כנ"ל או בעטר שליט תוכן אסור עכ"ל ולי"ט חתמתי לא חכמה כנ"ל כה"ל יותר לעלוטו לטורן טעו ואף שחלמכח לאיסור ונח"א ובי"ט חשמה דוקא בדרד שגורם לו כינוי אכל בלי"ט שרי אפי' כנ"ל עכ"ל ודברי חתמ"ל הם דגם תהי"ל תותר כנ"ל ולא אסור אלא בפסקתור דמכבה ג"כ חתום דתהי"ל חסיק להיתר בעטר תוכן דמחמירין ואלו טעמא תועבה בתהי"ל מזהמה לר"ת"א ופ"ת ילא לייבא דתותר אף ח"ן אפר תוק וכן חשמה ברש"י סי' ד"ט ונדולה חו' חשמה ברש"י ח"ן בתקום שאסור סיכבה תותר וכתב ז"ל דכר שאין תחמין הוא כפרט לחתי דקי"ל סי' ט"ד דכל כניו הו' חלוא"ט גמתי' וח"ן לאיסור אלא מדרבנן ועוד דטורן אוכל נפש הוא ע"כ ורמיהו בפ"ח סי' ק"ד ס"ג שכתב אני חתמ"ל רש"י לי אכלה כ"כ למה אסרינן כס"י רס"ה כשנפטר טעמא יסחוק ויכנס הא הו' גזירה לגזירה פ"כ וחימה ע"י תמי' חק"ב על רש"י הא כטור ריבן פוסקים סי' רע"א פסקו סי' ט"ז ולי"ט הש"ע וכ"י קי"ל כמו שכתבתי לעיל סי' ט"ז סי' ג"כ עם פניקרת לק"ת דזה לא הו' תמוס גזירה לגזירה גם בדוכחה טעמא אחרים גזירה לגזירה מחבול ר"ש בי"ט (ב) דוקא כשלא הו' ונחמיה חתמ"ל חתמ"ל אכל כשהו' מוכח' חתמ"ל חתמ"ל לכניה עליהם ח"י ר"ן סי' ס"ב חתמ"ל (ג) ל"כ ח"י ורמ"א ר"ן וע"ת כתב ולי נראה דכ"ל לק"ת דהא פסקו ריב"ש שא" פ"כ וק"ב דהא כתב הוא גופיה לעיל סי' ט"ז דבחידי דלשור מדרבנן תותר אף פסקו ריב"ש ועיין ח"ס לעיל (ד) כתב כ"י דפחות ח"י לנרן הו' לבנה (ה) ל"כ ר"ת"א ולעיל סי' ט"ז פסקו כן בשם ועיניו כשלא הביעו הפנות לנרן ולר"ן לנרן תבואר כנ"ל לעיל סי' ט"ז רמ"ג דלשור וכן טעמא דע"ת כ"כ חתמ"ל ור"ן (ו) אכל כלאוהו. בו אסור אף כעלים גם כן כ"י וז"ל (ז) רש"י פ"י חתמ"ל סימן י"ז פסק דדוקא כרעובא אכל כיבשים תותר וכן הדין לנחט בו כשר ולי"ט על כ"כ וע"כ.

ב אבל עצים של הפקה ישרם גדולים קצת יראוין להסקה בלא ביקוע לא יבקעם כלל כיון שאפשר להסיק בלא ביקוע ואפי' לשברם (ב) כ"י יש אסורין משום דשבירת עצים דקים הוא אב מלאכה דטוחן ומלאכה שלא לצורך הוא כיון שיכול להסיק בלא שבירה ולאפות ולבשל ואסור לעשות ב"ט ויטעם זה גם כשהוא מבקע מקורה גדולה לא יבקע אלא לחתיכות גדולות אבל לחתיכות דקות לא דה"ל טוחן ואע"ג דאפילו בקורה גדולה ואפי' ע"י שינוי הו' מכשירין שאפשר לעשותן מעי"ט ואסור לעשותן ב"ט ואפי' ע"י שינוי ממש כיון שבקיעת עץ גדול לחתיכות גדולות אינו מלאכה נמורה ואינה אסור ב"ט אלא משום שהוא עוברין דחול התירחו חו"ל משום שלפעמים יש לאדם עצים בקועים בתוך ביתו ויסמוך עליהם ואפשר ב"ט כשידצה ליקח מהם ופגע בעץ עבה שלא יוכל להבעירו וימנע מלבשל ויבטל שמתחת יום טוב

ג אין מביאין עצים מן השדה אפי' היו מכוונסין שם מבערב מפני שהיו מוקצין וכן מפורין אפי' מן הקרפף שהוא רה"י אין מביאין מפני שהן מוקצין כיון שהם מפורים ולא היה דעתו עליהם מעי"ט אבל מן המכונסים שבקרפף אפי' היתה מוקפת שלא לשם דירה מביאין מתוכה ובלבד שיהא לה מסגרת (ג) שיכולין לסגורה שיהיו העצים שמודין בהם דאו מחזי כאוצר ואינו מקצה דעתו מן העצים שבה וכו' ומיהו צ"ע קצת נהי נמי דלא הו' כמוקצים מ"מ מחזי כמו שביאין לצורך מחר הואיל ואין קדירתו מוכחת עליו שהרי הוא מביאין מן רה"י שהוא מקום רחוק מן הקדירה כדאמרינן גבי מנכב ואפשר לחלק דבני מגבב שאני שכן דרך הגיבוב לבגוסם ליום מחר מה שאין כן גבי מביאין עצים שדרך להביאם אף לצורך היום ואין צריך שיהא קדירתו מוכחת עליו והוא שתהיה תוך התחום שבת ואם חיסר אחת מכל אלו הרי הן מוקצין ואין מביאין משם ואם רוצה לבשל קדירתו בחצר או אפי' בשדה יכול הוא לנכב עצים דקים סמוכים שם לקדירה בפניו ולהדליקן שם ולא חישינן שמא יאמרו לצורך מחר הוא מנכבן שכן דרך הגיבוב לבגוסם ליום מחר דקדירתו מוכחת עליו (ד)

ד עלי קנים ועלי גפנים אפי' כנסם מאתמול בקרפף חשיבי כמפורים ומוקצין ואפי' עולם מכוונסים ולא פורתן הרוח עדין כיון שדרך הרוח לפזרן לא סמכה דעתיה עליהו דסבר ודאי הרוח מפורן והקצה דעתו מהם ואם הגיח עליהם מאתמול כלי כבד שלא יפזרם הרוח הרי הם מוכנים ומותרים.

ה עצים שנשרו מן האילן ב"ט אין מסיקין בהן שהן מוקצים שהרי לא היה דעתו עליהן מאתמול כיון שהיו עורן מחוברין באילן.

ו כלים שנשברו (ה) ב"ט אין מסיקין בהן מפני שהם נולד דהא אתמול בעורן שלמים לאו להסקה הו' קיימי אבל מסיקין בכלים שנשברו לחתיכות דקות מבע"י שעומדים להסקה או בכלים שלמים שכיון שמותר לטלטלן מותר להסיק בהן. מיהו בכלים שלמים מיד כשהודלקו ונאחו בהם האש קצת אסור להפך באש דאו הו' שברי כלים והו' ליה נולד אלא ירבה עליה' עצים מוכנים לבטלם ואז יהא מותר להפוך באש.

ז שקדים (ו) ואגוזים שאכלן מעי"ט מסיקין בקליפיהן ב"ט דהו' ליה מוכנים להסקה מבע"י אבל אם אכלו (ז) ב"ט אין מסיקין בקליפיהם מפני שהם נולד גם אין להסיק עם האגוזים והשקדים עצמן מפני שאינם מוכנים להסקה אלא לאכילה אא"כ הם עדיין בקליפתם שמכוננים הם להיסק אגב הקליפה שיורי פתילה או לפידים שנשארו ב"ט ראשון וכבו מותר לחזור ולהדליקם ב"ט שני אפי' ב"ט שני של ר"ה או ב"ט (ח) שלאחר השבת ולא אמרינן שכיון שזודלקו פעם אחת הוכנו להי' יותר טובות ונחות להדליק בפעם שנית דה"ל שבת מכין ל"ט או י"ט מכין לחבירו וכזה ק"ל שאסור לעשות כן שזה לא חשוב הכנה שאין נקרא הכנה אלא בשמכין דבר שלא היה בעולם אבל כאן שנוף הפתילה ועצי המדורה הם בעולם אלא שמתקבם קצת ע"י הדלקה הראשונה הו' כמו אפייה ובישול דלא מיקרי הכנה כיון שאינו מתקן אלא דבר שישינו בעולם כבד ה"נ הבא גבי שיורי פתילה ולפידים (ד) ודין שיורי פתילה שכבו ביום ראשון של ר"ה או בשבת שלפני י"ט יתבאר טעמם בע"ה לקמן סי' תקי"ד סעיף ד' וע"ל סי' תרס"ה כעוף א' ובסימן תרס"ו) ואין להקשות דהא אפייה ובישול לצורך מחר אסורים משום הכנה כדאיתא לקמן סי' תק"ג היינו בשאופה או מבשל דבר לצורך מחר ואין בו צורך היום כלל.)

כ"כ ולא חיירי שאסור תמוס הכנה דרבה טעמא דאורייתא אלא חיירי טעמא אסור מדרבנן שאסור ח"ל להיין חי"ט לחבירו או חי"ט לנכח וכו' חי"ט לחול משום דמתא י"ט בני הוא חול ונמו' שיתבאר בס' בצנור ואילו היה בטעם השם הכנה דרבה הא אפי' גבי בי"ט שטלה ב"ט א' תותרת ב"ט בני כשני י"ט של גלויות ואין בה תמוס הכנה דרבה וע"ל סי' תקי"ז סעיף א' (ער כ"ח הג"ה).

אבל כשהאפייה והבישול שלצורך היום מתתקנו ככך הא אמרינן שמותר ה"נ הם השיורי פתילה והלפידים שאם תהדלקה שלצורך היום מתתקנת בהדלקה זו ג"ל.

תקב

דיני האש ב"ט וכו' ד' סעיפים.

א אין מביאין האש לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן המים כגון שנותנים מים בוכנית וכו' כנגד השמש והגעורת נדלק בה מפני שבכל אלו הוא מוליד אש ב"ט שהוא מלאכה והואיל ואפשר להמציא אש מעי"ט שיהיה לו מוכן ב"ט לא התירו חו"ל להוליך והרוציא ב"ט אפי' אפי' דהבערה מותר ב"ט לא התירו אלא להבעיר מאש מצויה מיהו אם עבר והוציא מותר להשתמש בו ואינו דומה לביצה שניתלה ב"ט שאסור לטלטלו שהאש אינו ראוי לעצמו אלא לבשל או לאפות בו ולא שייך לאסור ההכנה שמכניז בו בדברים אחרים מש"כ בביצה שהוא עצמו עומד לאכילה וכשנולד בו ביום ואסרוהו ואין עושין פחמין ב"ט מפני שעושה כלי שרפסם היא כלי לצורפי והב ועוד שהוא מכבה שבעשית הפחם נכבה האש ומותר לכסות האש בכלי (א) או בעפר מוכן אם אינו מכבה ודוקא לצורך י"ט שבו ביום אבל לצורך י"ט שני אסור ואין נופחין במפוח מפני שזומה למלאכת אומן ובשפופרת מותר להפיח האש ונהגו היתר גם במפוח של בעלי בתיב ע"י שינוי להפכה למעלה למטה העושה מדורה ב"ט כשהוא עורך את העצים אינו (ב) מניח זה על זה עד שיסדר המערכה מפני שנראה כבונה אלא או שופך העצים בעירוב או סדר אותם בשינוי כיצד מניח עץ למעלה ומחזיק באויר ומניח אחר תחתיו עד שהוא מגיע לארץ וכן הקדירה כשמניחה לא יניח האבנים תחילה והקדירה בידו ומכניס אבנים תחתיה וכן המטה אוחו הקדשים למעלה ומכניס הדגלים תחתיהם וכן אפי' בצים או חביות לא יעמיד אותה שורה על גב שורה עד שיעמדו כמו מגדול אלא ישנה ויתחיל למעלה למטה ואע"ג שדבר שאין מתכין הוא וק"ל דדבר שאין מתכין מותר ה"מ (ג) היכא שאינו מכין לעשות כלל מה שהוא עושה אבל הבא אע"ג שאינו מתכין לבנין מ"מ מכין הוא לעשות מה שהוא עושה והיא דבר הדומה לבנין ואסרוהו חכמים גזירה משום בנין אלא כל בביצא בזה יעשה ע"י שינוי וכן שלחן שיש לו דפנות המגיעות (ד) לארץ או סמוך לארץ תוך ג' טפחים הו' כלכוד וצריך שינוי למעלה למטה אבל שלחנות שלנו שאין להם דפנות מותר להשיבם על רגלם ואין בהם משום בנין (דכל עשיית אהל ארעי כזה שאין דפנותיו מניעות לארץ לא אסרו וע"ל סימן שט"ז סעיף ג' סעיף ו' ז') ו"א (ה) דאפי' דפנות המנעים לארץ כל זמן שאינו צריך לאחד שתחתיו שרי דה"ל דבר שאין מתכין ולא דמי למדורה ולקדירה כ"י דהתם מכין למה שהוא עושה אבל כאן אינו מכין לדפנות כלל.

ב מדורה העושה מעצים הרבה כל שלא (ו) אחו בהם האור מותר להסידן ואינו דומה למסיד שמן מן הדג שהוא אסור משום מכבה דהתם הפתילה הדולק יונק מכל השמן וכל מה שאתה מסלק אתה מכחישו ומכבה מש"כ כאן כל אחד דולק בפני עצמו לפיכך אפי' אותו שאחו בהם האור מותר ליקח ולוקח עץ הדולק מצד זה של המדורה ולהציתו בצד אחר האילו אינו מכין לכיבו (וע"ל סימן תקי"ד סעיף ב' בסיומן רע"ז סעיף א' ובסי' רע"ה סעיף י"ב) אבל ליקח אור מן המדורה העושה להאיר בו בלילה יש לומר שלא לעשות כן שהוא דומה למסתפק מן השמן שמכחיש האור.

ג אין מסבין את הקדירה או שום ד"א (ז) בבקעת עץ כיון שסתם עצים אין עומדין אלא להסקה אסור לצורך שום ד"א משום מקצה ואם הוא עץ לח שאין ראוי להסיק בו בפני עצמו מותר להסיק בו על ידי תערובות עצים יבשים אע"ג דאינו ראוי להסיק בפני עצמו

לבוש

הלכות י"ט

החור קמ"ז

אלוהי זמא

עצמו על ידי תערובת עצים יבשים ראוי להכין ואם הוא חד בראשו ועשוי כמין שפרד שדומה לכלי כותר לצלות בו בשר שבכנון זה דרך להשתמש בו גם לזה והוי נמזק לזה (תבי עץ יבש יש עוד טעם אחר בדבר והיינו משום שתשמיש זה דומה לדבקה פירוש דמת לי לצלות בו מה לי לצלות בנחלתו כלומר דכיון שתשמישו זה לצלות צלי הוא ובי מסיק ליה בגורא השמישו נמי לצלות צלי זהו תשמישו זה דומה לדבקה ושתי (וע"ל סי' תקל"ח סעיף ג'))

ד מותר לבשל בקדידה חדשה של חרס ב"ט, ויש אוסרין מפני שע"י ביטול הראשון דם מתחזקין וזהו נסר תיקון עשייתם ואסור משום מכה בפטיש שהוא אב מלאכה וכן המנהג וכן נדגו כשקנין קדידות חדשות לפסח מבשלין בהן קדם י"ט, מידו ע"י הדחק שאין לו קדידות אחרות מתירין לבשל בקדידה חדשה דק"ל קדידות שלטו כל תיקונן תמר עשייתן הוא נגמר בתנור של יוצרים אלא שאין נוהגין להתירן לכתחלה.

תקנ שלא להגין מ"ט להבדו וכו' כ' סעיפים.

א אסור לאפות (א) ולבשל או לשחוט ב"ט אלא מה שהוא צריך לימו משום כבוד י"ט כדכתיב אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם אבל מה שהוא צריך ליום מחר שאחר הי"ט אסור לתקנו דמ"ש משאר מלאכות שאינן לצורך אוכל נפש שאכורין בין שיום מחרתו הוא שבת בין שהוא חול בין שהוא י"ט שני של ר"ה וע"ג קדושה אהת דן ה"מ להחמיר ולא להקל ועוד דבקיאינן בקיבוע דירחא וק"ל דראשון עיקר אבל ממלאה אשה קדידה בשר אע"פ (ב) שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת מפני שהתבשיל מיתקן יותר כשיש הרבה (ג) בקדידה וכן יכולה לבשל דבנה קדידות ולאכול מכל אחד מעט כדי שיאכלו משמנים ב"ט משום שמחת י"ט וכ"ש שיכול לשחוט בהמה אע"פ שאינו צריך אלא כוית שאי אפשר לכוית בשר בלא שחיטה ודוקא קדם אכילת עהרית שנראה שהוא עושה הכל לצורך אכילת היום אבל אחר אכילה אינה יכולה לבשל ולומר אוכל מימנה בזה דהוה הערמה (ה) גדולה ומינכרה מיהו אם עבר ובישל אחר אכילה או שהט מותר לאוכלו למחר ולא קנסהו מפני שאינו אלא איסור דרבנן שהרי מדאורייתא מישדי שרי דהא בהיתר היה יתל לבשל אם היו אורחים דאמרי' הואיל ואיקלעי אורחים נ' ובלבד שלא יערים ואם הערים אסור דטפי החמירו במערים כבמזיד שאין ישראל חשוד לעבור כמזיד אבל להערים חשודים לכך החמירו בו.

ב נחתום יכול למלאות חבית מלא מים ולחממו אע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אח' דכירחא אחת היא ואם שמו על האש כבר ולא מלאה אסור להוסיף עליו למלאותו אם אינו צריך לטלו דמירחא שלא לצורך הוא גם אין המים מיתקנים יותר אב ישנן הרבה בחבית או מעטים אבל בקדידה של בשר מותר להוסיף עליו אפי' שמדו כבר אצל האש מפני שהתבשיל מיתקן יותר כשיש הרבה בקדידה והי' הגל לצורך יום טוב.

תקד דין תכלין ב"ט וכו' ד' סעיפים.

א מותר (א) לדרך ב"ט תכלין וכן שום חודל כדרכן שאם יודך אותם מבע"י יפני טעמן אבל מלא אינו מפני טעמו אם שחך מעי"ט לפיכך אינו נידוך ב"ט אלא א"כ יעשה שיניו בנזן שיטה המכתשת או שירוך בקערה שאין דרכו לדרך בו וכיוצא בה כדי שישנה מעובדא דחול וזכור שהוא י"ט ואין שוחקין את הפלפלין ולא את החודל (ב) בריחיים שלום משום דהה כעובדא דחול אלא דך אותם במדוכה ככל התכלין מידו נודגין לשנות מעט בכל התכלין וכן ראי' להורות כדי שמתוך כך יזכרו שהוא י"ט ולא יבא לדרך ב"ט יותר ממה שהוא צריך ל"ט מותר לנרוד גבנה ב"ט על גבי הבלי שהוא מורג חרוץ בעל פיפיות מידו גם הגבנה אינו מפני טעמו אם ירדוהו מעי"ט לכך צריך שיניו מעט כמו דמת מלח ומצת מותר לנרוד בלא שיניו משום שהחזין טחונן כבר ואין טחינה אחר טחינה (ג).

ב מותר להולך תכלין ומדוך אצל המדוכה או המרכה אצלם אפי' דרך ר"ה אע"פ שהיה אפשר להוליכם מעי"ט דהוצאה לצורך הוא ולא חיישינן דלמא אתי לאמלוכי ולא יבשל הקדידה דבעי תכלין ונמצא טרח שלא לצורך.

ג אין סתשין את הריפות במכתשת גדולה שהו עובדא דחול אבל במכתשת קטנה שרי שוהו שיניו שלה אבל אין אנו יודעים עכשיו איזו נקרא גדולה ואיזו נקרא קטנה לכך יש לאסור דבל.

ד מותר לאדם לסודד תכלין לתעם בקדידה במדה כשנביל שלא יקדיח תכשילו ויתבטל משמחת י"ט (ד)

תקה דין החלב ברה"ט וכו' סעיף אחד

הג"ה וי"ג סעיף אחד קדידה ט"ס בה תכלין ט"ה א
אין שיד נוסד אז הוה תכלין תכלין תכלין תכלין
סמל ונראה עתה תוקף ט"ה

אבל בהמה שהיא עומדת לאכילה רוצה לחלוב אותה ולאכול החלב אם חלב אותה לקדידה שאין בה אוכלים החלב אסורה דהוה לה נולד שמתחלה היתה עומדת לאכילה והיתה כלה נקרא אוכל דאי בעי שחט לה ועכשיו החלב נעשית משקה אבל אם חלב אותה לקדידה שיש בה אוכלים מותר דמעיקרא אוכלא והשתא בא לאוכל וחזרה להיות אוכל (דכל משקה הבא לאוכל כאוכל דמי) ואוכלא דאיפרת הוא ומותר דוקא שבאה החלב לתקן אותו המאכל שחלבו לתוכו או שיש בה פירותין שהחלב נבלע בהם ונעשית אוכל אבל החלב כל צאנו ומניח פרוסה קטנה בכלי למד לתוך אוכל הוא חולב זהו הערמה ואסור ועכ"ל שחולב בהמה (א) שלו ב"ט וישראל ראוהו מותר לאוכלה שאין שידך מוקצה ונולד בדבר של עו"מ כרפי' לעיל סי' תצ"ח אך נדגו בו איסור ואין לשנות מידו ב"ט שני שלגילות מותר שלא נדגו בו איסור.

תק דין לשה ביום טוב וכו' ט' סעיפים.

ה"ה ועוד דאין לדרך למהד מה שחולב חלב כמין יפה
דזה טעמו כיון דוקא כתיבם ט"ה נחול ח'
תן כ"ל חלב ושיניו בעי' סי' ט"ז סעיף ט"ה וכו'
ט"ז סעיף י"א ופי' סי' ט"ז סעיף ז' וטעם זה לא
שיך כדכתיב ט"ה אין חט תפרישין עתה חלב כ"ל חט

אבל מותר ליקח קמח מבלי מלא ולא חיישינן במה שיעשה נמא בקמח שאין איסור משום נמא אלא בקרקע משום חורש או בנזן וכשיקח יקח באיסור דרעת שהוא שיעור כדי שידע לתת מצבה חלה או יפחת שלא יתחייב בחלה ולא יקח בכלי (א) שמודרין בו שלא יהא בעובדן דחול.

ב אין מרקחין הקמח ב"ט בתחלה אפי' ע"י שיניו שהוא אב מלאכה של בורד ואפשר לעשותו מאתמול אבל עסרקו מאתמול תפל בו צרוד או קמח ורוצה לקרו פעם שנית מותר (ג) אף בלא שיניו שזה לא היה אפשר לו לעשותו מאתמול שהדבר נפל בו היום יש איסורים אפי' ליקח הצרוד או הקמח כידו משום דכ"י טפי לגרוד בתחלת הירקה שדרי ישאר הצרוד והקמח נגפה כמו שיצאצו המבין בתחלת

סימן תק"ז

(א) וכן הדין סבת קערות מזה לזה (מחרי"ל)
(ב) ונטון לזכר חנוכה כדכתיב ברוך אתה
לדוד (ר"ל וכו') (ג) כחב נמחרי"ל הנו
כח לולין ב"ט כרבה נחישת יוהר מתוך י"ט
לאו גמר עבדי דדוקא קדידה תהלה מפני שיפה
לה (ד) היינו מרד לאטול הכל ח' וכמו שזכרין
טעמין. כרבה מעדנים ומהגין אחוה על הכל
ואוכלין מתנו קת אבל לא כשעבדין עיקר החלל
הטוב בעודה נילה ואין אכלין המתה אלא מטוב
היאר בעלמא (ה) ג"ל דמ"ל ללבוש דאם עבר
ועשה אסורה דמייס ואם הערים אכור ומ"ט מיהו
אם עבר ובינה מחר היינו במיד או כגונג וזכ
דלא נח"ט ה"י כ"ס ה"י"ג דסעריח חלינה סויה
חין לו דין הערים אלא מיד או סגג ועממל ל"ל
הטוב סתהב ב"י א"כ כ"ס דהח"מ סתם דמייס
אסור וכן כמ"ר עבה"ה וק"ה ור"ה כחמו דמייס
נחמרי' וק"ה למיודכרי ט"ע דוקא"פ כ"ה דלסוד
לדידה והוכיך דלך במיד או כגונג אכור לדידה
וכני בינו נלהרניח דמי ג"ל היכו הווב סוכים
הטמט דמותר כגונג או במיוד ור"ה פ"ה כ"ה
מדיע דבבאי י"ט של ר"ה אכור וטני ימים טובים
טל גליות מותר אך ר"ה ב"ס הגיל דף ג"ה על
מ"ט להגו וסתא היה טוב לאכור לו כדי שנת
ירגיל עלתו בך ע"ל לכן ל"כ דאם ר"ה הוה
מתקלין בך ביהמיר עיניהם אף בגני י"ט על ג"ה
כספס כ"ה.

סימן תק"ד

(א) דעת ר"ל פ"ק סי' ל"ב וכו' דדוקא הינה
דנח ידע הפי"ט י"ה יבנה רבן הימ דידע
לא יודע כי ח"ס ע"י שיניו וסרנוס נעיקן שיניו אף
זנא ידע מנו חלק ועיין בג"ג כ"ס רימ"ז וקריני
יין ורובגין ככל תכלין כעטת עוד נחב ט
דאכור לדרך קדיס די להוליא חקן חרק הדומה
להב דויהת לשהיבת ניווח וסב כ"ה דף רמ"ז
פירוח יבנים אכור נכסל ב"ט רק מעי"ט (ב)
ור"ל כ"י ת' מתיר כדודל (ג) אף יוהר כלה יביר
פירוחין גדולים. מהך הקטנים כי איכור טורר י
מיו כחולין מחרי"ל ור"ל ט' כיון מ"ב חתה
עליו כח כרדי' ב"ט חין איכור חלל דטוב ליוהר
לחטט טעורחא וקנא דרוב' כזכ סבור בגדונים
חמטט טעורחא (ד) חמטט אפי' איט כחמס וכו'
כ"ס טענת הקדש וכו' ר"ל פ' חין לדין וליח
דלא כע"ה.

סימן תק"ה

(א) הכי ח"ט הכי על הלגס כאריתח חמטט
רבי"א טבי"א ב"י וק רמ"א לא מייח
ק"ל חתכחח ישרל אבנ כתיח עכ"ס חלי טבגן
להזיר וכו' נג"ן וכו' אפי' חמטט דלבוש כיון כזה
לקרקוקים טבג כג"ג ב"י ע"ה כריתח וסתוד
ק פ"י כן דברי רבי"א דתיורי כבהות עכ"ס
ה"ס כג"ל לאסור אף בכתיח עכ"ס הקדמי
כיון שחמטט לעיל סויה הג"ל לנהג כיתר אף
בכתיח ישרל.

סימן תק"ו

(א) זה לא סב כ"ע גם תנ"י חמטט דמותר
למהד כחצו חס טופין על הכרה או פוחס
ה"ס כ"ה (ב) ולכ אכור נקטת
סח כאפי' ב"ע טעמ"ס דחמ"ל היום
נקד וסבור ד"ע שרי כרקה אף לתמן דרי'
לקטת כשנת דחמ"ל יודע דרקה אסור כב"י
מחרי"ל וע"ל סימן תקנ"ז (ג) כ"ס סמח"ר
ד"ס כ"ס טעמ"ס שיניו וזל זכ כמרקד טעם טמ"ה
באחה ככ"ס אבל ככ"ס אחרת אפילו ע"י שיניו
אסור

אכיר (ד) וכו' כפי האסור לנשותיו (ה) תשע
נשי' בתור' ו' וקטן' דברי לקח' כו' תק"ז ס"ו
הכא אסור וכן רש"י .

סימן תק"ז

(א) כתב ע"פ קפ"א לי דלקח' בני גר חנוכה
כתב דאם נתערב כחול' אחר' שאין ללוסוף
עליו אף דחילק' ק"ל לאיסורא וכו' ע"כ . ותימא
לדחמתותיה דברי הטור ס"ס חרע"ז ז"ל וליד
לענין שנטרו ה' והלמי כחם שלין נהנין מהם
עד אחר ביטורו חלל הכא נהנין מהן כענין מהגר
דוק ע"כ וליכ' הלכות' ס"ס (ב) ואם הנינו לך
תבנני חזיר (ג) אבילו מעי"ט כלא ידע שכל
יש של גלח' ס"י (ד) ואם אסור נטורו
ע"י עני"ט טוב לנשות' (ב"ה) . (ה) ורש"י פ'
התבנני ס"י י"ד החזיר גם כלאסר .

סימן תק"ח

(א) כתב כ"י בשם המגיד מהכחו דריף והרמב"ם
ולא חלקו בין חדשים לבימים אלתא דס"ל
לאסור אף בימים מפני שמתחיל דכל ענה שחלבו
פ"כ וכתב רש"י שהביא ס"י י"ט שאין להקל
תדעת רי"ף והרמב"ם בני ראוי' גם הטור הסכים
פתיח שכתב סתם אף חלבו רעפים ע"כ ולגליל
נראה להלכה לנעשה להתיר בימים כי ראיתי
שהרשב"א והרא"ש והר"ן והרמב"ם ד' ירוחם היתרו
וכן הבאר' תפ"ט' ס"ס וע"פ זה קשה לי הא ודאי
סבור לא נתקן על אביו ולא יבוא דעמו כלל מה"ס
פ"ג כענין דומי וע"כ הא כתב בלחם שנתה
פ"ג תה"ט דתמן דכונן נאסור בלגנים אף
בימים ה"ה בקדוה וא"כ קשה הא הטור לעיל
ס"ס הק"ב כתב אף חלבו בקדוה השות' כו'
לכן ל"ל דאסור הטור בלחם על ס"ס תק"ב גם על
ח"ס כס"י שקודם זה תנור וכירי' חדשים כו' כדי
לחלקו והתחל' וכו' לזון טעם ריף והרמב"ם ס"ל
כיו ודאי דלא חילקו היינו תסוס דתנור נתי על
ח"ס תנור וכירים חדשים וכתבו התוס' כנראה
כדרכה אף חלבו רעפים וראוי' בירור' מה
תלמידי בית' מ"י התבנה ס"ס הביב' שספק
להקל דינשים חותרים . וזה הן היתומ' על המגיד
וגדולים ה"ל על הרגשו מה דלית'ם יבין דברי
הרמב"ם סוהרים (ג) תשע"ד ח"ל' לנשות' בו
כלל לזון אסור ועמאל' כתב הר"ן דל"ל נאסור
ס"י תק"ז ס"ח וזהם בעצת' תש"י תתן
לשמינו חלל הכל היקוי' על כלי קודם לתש"י
(ג) תר"ק על אזור וכו'א' בו א"ס נתקן בי"ט
ראשון ואחר' הריני מבינו לתנור תנור' רש"י
פ' א"ל סימן ז' .

סימן

בתחלת הרקדה ואם לא נפל בו דבר אלא שרוצה לרקדו שנית כדי שירא הפת נאה אין זה הרקדה שבויר
הקמח מתוך רסובין שהרי רובל רואין שהבד יוצא ואין כאן סיבין לפיכך מותר אבל צריך שינוי קצת כגון
לרקד על גבי השלחן ולא לתוך עריבה שלשין בה והיינו משום דאע"פ שרוב בני אדם אין מרקדין שנית
אלא ליומא אפ"ה אסור בלא שינוי קצת משום דמחלף במרקד בתחלה שהוא מלאכה שנעשית לזמן
מרובה אבל שינוי גדול כגון לדפדף הגפה ולרקד אחורי דנפה אין צריך שאין הפת נעשה יפה כ"כ אם
מרקדין אחורי הגפה וע"י עכו"ם מותר לרקד אפ"י תחלת הרקדה אכ' ישנה קצת

ג הלש עיסה בי"ט יכול להפריש מימנה חלה שהרי לא היה יכול לעשותו מעי"ט דפת חמה בי"ט טובה
היא והיה נפגם אם היה אופה מאתמול והחליכה לכהן שדי אפ"י הפרישה מאתמול אבל עיסה שנלישה
מעי"ט אסור להפריש ממנה חלה בי"ט מפני שמתקנו בכך וזה היה יכול לעשותו מאתמול אבל מ"מ מותר
לו (ד) לאפותו ולאטל ממנו ומשייר קצת דחלת ח' ל אינה מן התורה ואינה טובלת את העיסה אלא אוכל
מכנה והולך ומשייר קצת ומפריש חלה למחר מן המשייר ואם ידעה יוכל ללוש עוד עיסה אחת בי"ט ויצרפם
יחד ויפריש מאותה עיסה גם על מה שלש מעי"ט דהפרישה אחת על שתיהן .

ד ברמה שנשחטה אפ"י מעי"ט מותר להפריש המתנות בי"ט שאין המתנות דומות לחלה שהרי נכרין הן
במקומן קודם הפרישה כמו לאחר הפרישה וא"כ כי ספריש להו השתא לאו מירי קעביד ואיני מתקן
בלום בכך משי"א"כ בעיסה .

ה המפריש חלה בי"ט בזמן הזה שהיא טמאה וצריכה שריפה לא ישרפנה בי"ט שאין שורפין קדשים
בי"ט וגם לא יאפה אותה כיון שאינה ראוי לאכילה אלא מניח עד מוצאי י"ט ושורפה .

ו מותר לעשות אפ"י פתין גדולים בי"ט ולא חיישינן שמא מתוך שיעשה פתין גדולים יעשה הרבה
יותר כמה שצריך .

ז אדם שיש לו פת נקיה הרבה בכיתו אינו אופה פת אחרת אא"כ יש לו בני בית שרגיל להאכילם פת
הדראה ואם יש לו פת הדראה הרבה יכול לאפות פת נקיה משום כבוד י"ט .

ח ודיה לו עיסה או קמח בשותפות עם העכו"ם אסור לאפות בי"ט שאסור לו לטרוח בחלקו של
עכו"ם בי"ט אלא יחלקהו ויאפה את שלו (ה) .

ט אסור לעשות שאור בי"ט להחמיץ העיסה אלא ע"י שינוי מפני שאפשר לו לעשות מעי"ט שאינו נפגם בכך

תקן דיני אפיה בי"ט וכו' סיניפים .

א אפיין בפורני דהיינו תנורים גדולים שלנו ופיהם בצידם ולא חיישינן לטירחא גדולה ובלבד שלא תהא
חדשה דחיישי' שמא תפתח ויפסיד הלחם וימנע משמחת י"ט וכן מחממין חמין באנטיכי והוא
יורה גדולה ומשמר חומי הרבה ולא חיישינן שמא יאמרו לצורך חול הוא עושה .

ב אע"פ שעצים שנשרו מן הדקל בי"ט או בשבת שלפני י"ט אסור להסיק בי"ט מפני שהיו במחוב'
כשנבנ"ש שבת ולא היו עימדיהם להסקה ועכשיו שנשרו דזה לה נולד ושייך למנור בהן שמא יעלה
יתלשש . מ"מ אם נשרו מן האילן בי"ט ונפלו לתוך התנור מדבה עליהם עצים מוכנים עד שלא יהיו
עצי איסור ניכרים (וע"ל סימן תרכ"ו סעיף א') ומבטלן אפ"י (א) לכתחלה דביון שאין האיסור אלא

מדרבנן ועוד שהאיסור נשרף קודם שנהגה ממנו התירוהו לבטלו
לכתחלה ובלבד שלא יע בהן עד שיתבטלו ברוב שהרי הם מוקצים)
בד"א כשנפלו בי"ט אבל אם נפלו בשבת שכמוך לי"ט מלפניו אסור
להסיק בי"ט שלאחריו שכיון שנשרו בשבת היו בהן איסור דאורייתא

מש' הג' שבמ' שנפלו בשבת הוכנו להסיק בי"ט שלאחריו וכת'
ביום השישי והביטו את אשר יביאו דוקא חול מכין לשבת וחול
מכין לי"ט ואין י"ט מכין לשבת ואין שבת מכין י"ט וכיון שהאיסור דאורייתא אסור לבטל ברוב לכתחלה אע"פ שהאיסור נשרף קודם
שנהגו ממנו .

ג אסור ליקח עץ מבין העצים להתות בו האש בתנור משום שסתם עצים אינם עומדים אלא להסיק בהן ועכשיו כשהוא נוטלו לחתות בו האש
דוה כמתקן מנא בי"ט ואסור משום מכה בפטיש . (ב)

ד תנור שנפל (ג) לתוכו מטיח הטיט אם אפשר לאפות ולצלות בו בלא גריפה שלא יתחרך הפת או הצלי אסור לנרפה שהוא מטלטל
שלא לצורך אבל מותר להשכיב האש והאפר שבו כדי שיהא חלק ולא יגע בפת כלל אע"פ שאם היה נוגע לא היה בו כדי לחרכו
אפ"ה מותר להשכיבו כדי שיהא חלק אבל אם יש בטיח שנפל לתוכו כדי לחרוך הפת או הצלי אם היה נוגע בהן אע"פ שאפשר לאפות
ולצלות בו בלא גריפה אלא מתיירא שמא לא יוכל להזדר ויגע בו ויתחרך כיון שיש בו כדי להתחרך מותר לנרפו דחשיב טלטול לצורך ודוקא
בתנורים שלדם שהיו מדיבקים הפת סביבו ואין צדינים לנרפם אלא מהטיח שנפל לתוכו אבל בתנורים שלנו שאי אפשר לאפות בדם בלא
גריפת גחלים מותר לנרפו מהאפר ודגחלים אע"פ שהוא מכבה ואי אפשר בלא כן דכעם שמותר להבעיר לצורך אוכל נפש כך מותר לכבות
לצורך אוכל נפש והרי זה כמניח בשר ע"ג גחלים לצלותו שמותר אע"פ שמכבה וכן נהגו . (ד)

ה תנור וכירים חדשים מותר לאפות בהן אע"פ שאין אופין בפורני חדשה כמו שנתבאר בתחלת סימן זה היינו משום שפורני הוא גדול ויש
לחוש יותר שמא תפתח אבל בתנור וכירים קטנים לא חיישינן שמא יפתחו אבל אין סכין אותם בשמן כדי להחליקן ולא טשין אותה
במטלית משום דמיתקן בכך והיו מתקן כנא בי"ט אבל מותר להסיק אפ"י היסקראשון ואע"פ שהוא חדש אין נגמד ומתחזק ע"י הדיסק
עד שיפיגו בצונן שע"י שמפיגין אותו בצונן הוא מתקשה ומתחזק בכך והרי הוא מתקנו בי"ט לפיכך לא יפגנו בצונן כדי לחממו . ואם הוסקו
יותר מדאי והוצרכו להפיגו בצונן כדי לאפות בו ואי אפשר לאפות בו עד שיפיגנו מותר לפיכך מותר לתת במים המכבדו' שמכבדין בו את התנור
אע"פ שמכבה כיון שהוא צורך האפיה .

ו מותר לאפות תנור מלא פת אע"פ שאינו צריך אלא פת אחד מפני שהפת נאפה יפה יותר כשהתנור מלא ודוקא בתנורים שהיו קטניכוהו
מדבקים הפת ברפנותיהם ומתוך שהוא מלא אין מקום לחומו להתפשט ונאפה הפת יפה ע"י כך אבל בתנור שלנו אין לאפות יותר כמה שצריך
לי"ט שלא יטריח בחנם מי"ט לחול שאין הפת נאפה יותר ע"י מילוי בתנור שלנו .

ז אסור לנבל טיט בי"ט לטוח בו פי התנור לשמור חומו אע"פ שהוא לצורך אוכל נפש כמו דבערת אש מ"מ אסורו חכמים משום
הרואה שאמרו לצורך בנן הא מגבל ומגבל אב מלאכה והוא תולדה דלישה ועוד שזה אפשר לעשותו מאתמול אבל אפר (ה) מותר לנבל
כדי לסתום פי התנור שאין דרך לגבל אפר לבנין והכל יודעין שלצורך סתימת פי התנור לשמור חומו הוא צריך ואין להקשו' אפר מ"ט שרי שהרי
יכול לגבלו מעי"ט שהאפר דרנה להתייבש לשעתא ואם יגבלנה מעי"ט לא יוכל לטוח בה את התנור בי"ט אבל מותר לכתום פי התנור בטיט
ורפש שנתרכך לכך מאתמול ואע"פ שהטיחה אב מלאכה תולדה דממרח מ"מ צורך אוכל נפש הוא כמו דבערה . וטיט ורפש שברחוב או שעל
שפת דגהר ונתרכך מאתמול והרי הוא מוכן לזה מעצמו מ"מ יעשה בו סימן מע"י במקום שרוצה ליקח וינתקו לצד אחד כדי שיהא מוכן
ממש ולמחר מותר לטוח בו פי התנור .

תקח דברים האסורים להכנת צלי וכו' ב' סיניפים .

א אין מלבנין אבנים ורעפים (א) כדי לצלות עליהם מפני שכליכונן זה הם מתהזקים וח"ל (ב) כמתקן מנא בי"ט וכן אין שורפין את החרס
בי"ט ואין חותכין את הנייד להניחה תחת הבלי על האסכלא שלא ישרף הצלי כחזמו של האסכלא וכן לא פוצעין דקנה להניח תחת המליח
על האסכלא או לעשות ממנו שפוד לצלות בו שכל אלו מתקן מנא הוא ואסור לעשות בי"ט .

ב ייחוד לצעיר אנונים במטלית ולא חיישינן שמא יקרע שאף אם יקרע מקלקל הוא ואין זה אב מלאכה שאינו קרע ע"מ לתפור לפיכך
ה"ה ידיו . (ג)

ה"כ וע"ל סימן תמ"ז סעיף ט' ובע"ז סימן ז"ט
סעיף ה' וסעיף ו' ובע"ל סו"ת' ג' כע"ז ג'
ואע"ג דק"ל דכל דבר שבו מחזירין אפ"י כזכור
דכונן לא בטל לא אחריו כפי אלת דוקא סו"ת' ד' א'
לחיסור' כענין' חלל' הכא תקנו ק"ל חיסור' וע"ל סו"
תמ"ז סעיף ח' ובס"י תר"ו סעיף ד' .

ז קנדם ועכביות שהם ירקות שיש בהן טורח גדול לתקן אעפ"כ כותר לתקן לאכילה ומותר למלוח הרבה חתיכות צנן ביחד ב"ט אע"פ שבשבת אסור ב"ט מותר שהרי הוא אוכל נפש ויש אומרים (ח) אע"פ שהותרה טורח תיקון צרכי כעודה ב"ט והותרה הוצאה אפי' שלא לצורך כמו שנתבאר מ"ט בכל מה שאפשר לו לשנות מדרך חול יעשה ואפי"ן אין בשינוי קלות הטורח והמשא ובלבד שלא ירבה בטורח לפיכך לא ישא אדם משאות גדולות כדרך שהיא עושה בחול אלא ישנה כיצד המביא כדי יין ממקום למקום אע"פ שמותר להביאם אפי' ממקום רחוק תוך התחום או יותר ע"י עירוב ט"ט לא יביא בסל ובקופה לתת לתוכה ד" או ה' כדים ביחד אלא יביאם על כתיפיו או לפניו בידו אחד אחד או שנים שנים דמוכח שלצורך י"ט הוא ודוקא כשמוליכם ממקום למקום דרך הרחוב שהרבה בני אדם רואים אותו אבל (ט) מזוית לזוית בבית אחד או אפי' מבית לבית באותו חצר ככל ענין מותר דלא אושא מילתא , המוליך את התבן לא יפישל את הקופה לאחוריו כדרך בחול אלא נוטלו בידו .

י וכן משאות שדרכן לישא אותן במוט ישא אותן על גבו מאחוריו ושדרכן לישא אותן מאחוריו ישא אותן על כתיפו ושדרכן לישא אותן על הבתף ישא אותן בידו לפניו או יפרוס עליהן (י) בגד להצניע וכל כיוצא בזה משינוי המשא יעשה ואם אי אפשר לו לשנות כגון שאין לו סודר לכסותו או כגון שזימן אורחים הרבה וצריך למדר להביא לפניהם עושה כדרך כד"א בנושא על האדם אבל ע"י ברמה לא יביא כלל מפני שהוא מחמר ואסור כמו שנתבאר לעיל סי' תצ"ה .

יא אין מביאין עצים לא בחבל ולא בקפלה ולא במחצלת שזה דרכן בחול אבל מביא במטפחת ובחיקו .

תקיא

דין הבערה ולהחם מים ב"ט ובו ד' סעיפים .

א כתיב אך אשר יעשה לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם ודרשו חז"ל דבר השהה לכל נפש אדם כלומר דבר שרוב בני אדם צריכין לו הוא לבדו יעשה ב"ט אבל דברים שאין הכל צריכים להם אלא קצת בני אדם מתוך שהם מצינקים ומעוננים צריכין הם לדבר זה ושאר רוב בני אדם אין צריכין לו אסור לעשותו ב"ט לפיכך אסור להחם מים לרחוץ בהם כל גופו אפי' אינו רוחץ בבת אחת שאין רחיצת כל הגוף שיהי בכל בני אדם אלא למעוננים ואפי' במים שדוחמו (א) בערב יום טוב נוהגין לאסור לרחוץ כל גופו משום גזירה שמא יחמם ביום טוב וירחץ כל גופו ואפי' לרחוץ ברם חוץ למרחץ נהגו לאסור ואסור להחם מים בתחלה אפי' לרחוץ בהם תינוק שהוא דבר שאינו שיהי בכל נפש ואפי' ע"י עכו"ם אסור להחם לצרכו מיהו אם הוחמו כבר אפי' ע"י ישראל מותר לרחצו בהם דברי תינוק לא גזרו שהוא רבייתו וגם אפי' לבתחלה מותר להחם הרבה מים ביחד לצורך כגון להדיח קערות ליום טוב וכה"ל ומן השידיים רוחצין גם תינוק דטולא חרא טירחא היא דומיא דממלאה אשה קדרה בשר שנתבאר לעיל סימן תקי"ג שמותר מהאי טעמא .

ב יש אומרים שאסור להחם בית החורף ב"ט ע"י ישראל אם אין הקור גדול שאין הכל צריכים לו אלא מפונקם מיד במדינות אלו נוהגין בזה להקל שהכל חולים אצל בית החורף וה"ל דבר השהה לכל נפש וכן מותר לעשות מדורה להתחמם כנגדה . וכן להחם מים לרחוץ בהן פניו ידיו ורגליו הוא דבר השהה בכל ומותר ואע"פ שאין זה צורך אוכל נפש הא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה גמי שלא לצורך אוכל נפש ובלבד שלא ירחץ גמי ידיו ורגליו תוך המרחץ גזירה שמא יבא לרחוץ כל גופו ודין רחיצה בחמי טבריא דין י"ט ושבת שוין בו .

ג אע"פ שאין נוהגין לטבול כלים ב"ט משום מתקן מנא וע"ל סימן שכ"ג סעיף ז' ובסימן תקי"ט סעיף ז' אבל אדם מותר לטבול עצמו מטומאתו שאין שייך בו תיקון .

ד אין (ב) עושה מוגמר רהיניו לפור מיני בשמים על הנחלים בין לנמר את הבית או הכלים בין לרחוץ בהם מפני שזה הוא גם כן דבר שאינו שיהי בכל נפש אלא למעוננים אבל אם עושה כן כדי ליתן ריח טוב בפירות למתקן לאכילה מותר אפילו אם מפזרן על גבי גחלת של עץ דשייך בה כיבו מותר שהרי זה הוא לצורך אוכל נפש וצורך אוכל נפש מותר כל דבר ולכל אדם אפילו הוא דבר של תענוג ואין הכל רגילין בו בשאר ימות השנה מותר ב"ט דדבר שהוא אוכל נפש שיהי בכל נפש קרינן ביה ומה שאין רגילין בו בכל ימות השנה הוא מפני שאין מצוי להם ובי"ט מצינו אותם משים שמחה י"ט והוא שיהי בכל ואין לאסור משום שהיה יכול לעשותו בעי"ט כמו גבי חרדל לעיל דחרדל אינו נפנס בלינת לילה ויותר אבל פירות היו נפנמים אם היו מוגמרין איתן מאתמול למתקן לאכילה (ועיין בסימן שקודם זה סעיף ג') אסור לסחוף טס או דבר אחר מביישם על הגדרים משום דמוליך בהן ריחא .

תקיב

א אין מבשלין לצורך גוי ב"ט דכתיב הוא לבדו יעשה לכם ודרשו חז"ל לכתב תעשו ולא לגוים (וע"ל סימן תקי"ח סעיף ב') לפיכך אסור להחמין גוי ב"ט ואפי"ן הוא בישראל כדבר כל מה שהיה צריך לביתו גזירה שמא ירבה לבשל בשבילו אם לא יספיק מה שבישיל כבר והקא להחמין לביתו אסור דכיון שיקא הגוי לביתו וחפץ הוא ביקדו יש לחוש שמא לא יספיק וירבה לבשל בשבילו אבל לשלוח לגוי ממה שבישיל והבין לביתו שדי (א) לשלוח ע"י גוי ולא ע"י ישראל שאין ישראל רשאי לטרוח ולהוציא לצורך גוי בד"א בגוי שרוצה להחמין ולכבדו יש לחוש שמא ירבה בשבילו אבל עבדו ושפוחתו שבתוך ביתו וכן שליח ששלתלח לו או גוי שבא אצלו (ג) מאצלו לתוך ביתו מותר להאכילם עמו ולא חיישינן שמא ירבה בשבילו שאינו מקפיד לכבדו וכיוצא בהרבות בשביל עבדו ושפוחתו שבכית באותה קדידה שמבשל בו לעצמו דטירחא אחת היא אבל לשאר עכו"ם שרוצה בכיבודו בכל ענין אסור משום גזירה דלעיל וישראל האופה בתנור של עכו"ם וצריך לתת לו פת אח' בשכרו לא ייחד לו ככר אחד קודם אפייה שאז אופה את זה לצורך עכו"ם ואסור אלא יאפה את כולם סתם ויתן לו אחר כך אחד מהם . (ה)

ב בני החיל שמוטל על בני העיר לאפות להם ונתנו (ו) קמח לישראל לאפות להם אם אינם מקפידין שישראל נותן לתינוקו מותר לאפות להם שאין זה נקרא אופ' בשביל עכו"ם שכל כבר וכב' שהוא אופה ראוי לתינוק ישראל ובשביל התינוק' הוא אופה X

ג ובשם דאמעיש עכו"ם מדכתיב לכם ה"ג ממעטינן מלכם בהמה לכם ולא לברמה לפיכך אסור לבשל ולאפות (ז) לצורך כלבים וכן לנבל המורסן לעופות אסור כ"א ע"י שינוי ריבול אפשר ע"י שינוי יותר מבישיל ואפייה וכשהוא עושה ריבול ע"י שינוי אינו נראה מלאכה אלא כמו מלטול בעלמא הוא מה שאי אפשר לעשות הבישול והאפייה ע"י שינוי וכן להוציא מרשות לרשות בשביל בהמה וכלבים אסור להוציא אב מלאכה הוא אע"פ שהותרה אפי' שלא לצורך לצורך בהמה אסור דמעטה רחמנא בלכס מידה לשלול מזורות וליתן לפנייהם מותר ואפי' להרבות לבשל באותה קדידה שבשל לעצמו מותר וחדא טירחא היא מיהו גם זה לא התירו אא"כ (ח) יש לו דבר אחר שהיה יכול ליתן לכלבים אם היה רוצה

שאין

ז אי' אפשר לנשוא תבע"י ע"כ ונ"ע (ח) לכן דמ"א ויש החתירין פי' דמחיר' ל' כג' כ' תנ' דמחיר' ונ"ל מדינא כמבאר בחתיר' וצ"ע ח"ט ח"ט לעיל סימן ט"ד (ט) ל"כ ב"י דהתמע' כן תלבו' רז"ל י"עין בתי"ע ריש ה' ה' שכתב דמ"א אומרי' ונ"ל להקל כי תלבו' כמ' עכו"ם הקודם ובסמ"ג הנהירו להדיא (י) רז"ל ס' תמה על מה שכתבו החכמים ש"ס דבני גמי כו' וע"כ נדחק לפרש פי' אחר בש"ס ע"פ ונ"ל נראה דהוא נכלל בתי"ע הסופים והא' ח"ט לנזות נ"ו גם אשתחטתי' ופסקו כן דרשב"א בענינת הקודם דף ת"ט' המחל' מים חן המעין לא יכנס את הכד בבבד שחא תיפול ותמי' אחרו בידה תיר' לרז"ל והא' תקטנה בני הכד פעמים שיפסקו ותבולו ליד קטנה אלא מביאחה חולה כדרכו כיון דל"א בלתי זה ע"כ אכל המיה לי על הרשב"א דבש"ס ס' קאמר חכמים נכחתי' זיתין וכל הקטרי' זיתין דתפסיק הפרוס עליו כדורין זיתין דתעמי' כחית' והתא' לני סדטה ע"כ חתמע' דלא חיישק' בבבד דלחא נפל וכן תבוא' בתו' ור"ן ש' שכתב דניין ופירות' דלא שייך סחיתה או בהבוי' שפיו נ"י חסס' והא' דמ"ל דדוקא כפרסיה על פני טלה לא חיישינן אבל דק לכסות פי הכד חיישי' ור"ק , נחב' בשל"ג דלס' כניסוי קבור בחבל או בכבד אחר דלא חיישינן לנפילה שרי ע"ס .

סימן תקי"א (6) נחב' ע"פ נחב' המרדכי הקטן מותר לרחוץ כסחיתו מע"ט וכו' לא כבין דברי המרדכי מ והקשה עליו לת"ס לק"מ ור"ק עכ"ל , וטעה עשה גמור דכ"י לא הקשה על המרדכי כלס' רק דברי המרדכי עמו הוא שכתב ונ"ע כו' גדול אסור כו' (3) וזמ"ת מותר לכבול כלי של ברזל והוא מלא נקביו' ומעט' אוחה' יע"ש וטוקי' הקב"י והמח' טוחין הנקבים ומלא הבית מחמת חליו ושרי אפי' בשבת (רש"י)

סימן תקי"ב (6) ורש"י ל"ב דבינה סי' ר"ג אומר אם היה בדעתו לנלות ב"ט לא יאכל לחם שרבה קדו' אחרת בשבילו (3) וה"ה לנכס' ב"ט ורש"י פ"ה סימן ר"ו אומר לנלות פ' עכו"ם כן לעכו"ם בין לנכס' (2) ורש"י ס' פסק כעור לאסור אם לא שאלה לו בשירוש חי בני' לך בהם שהכעוטי לעגמי אכל וחי לא לא טרחה בשבילך וכן המכס' ר' ירוחם והחורג' (7) כח' פ"ד מ"ו ח"ו לראבות פ"ח כשכילם אסור אלא בלחית ליה מדי' אחרית' דאפשר לפרנסו וכתב בע"מ ז"ל ול"פ רש"י סימן ק"א ע"כ וזית' דכס' ר"ג מחיר' רש"י כס' וקנתי' כיון דבבבד' שמו אף בשביל לניסן אסור .

(ח) והא' אפשר לטולק לעכו"ם בקתח אסור לנלות בשבילו (ע"מ) (1) תשמע דלס' מוטל על י"ט ל' ה"ה ללס' קתח אסור לאפותה ולי"כ רש"י ע"כ (2) כ"ה בחתום חיות וצפונות (ח) כדי לנר' עוקי' דניסן אלו ירד' ח"י להצריך ולבאר בקצרה גרסינן בש"ס ב"ה דף ר"א עשה הכלבי' בזמן שרועים אוחלים חתם לנחת ב"ט וקאמר בש"ס חתמי טבול לפנים הכלבי' בבבילה וכתב ב"י דר"ן טבול בחלית ליה נבלה אכל הרמב"ם והר"ב ז' ועיניו והתגיד דאף שאין לו נבלה מותר כואיל' וזכר שחזתן לו ע"כ ונ"ל טק' עיקר דרבי' הם וכן ל"ל חומה מדרדכי פ"ב דבילה , וכתב ב"י קס' אפי' ליה נבילה אחר' שרי לנפ' כל השעשה בשלח' למ"ד דבי שרוק' לנפוח עשה חיה כל עט"ס אפי' בתער' ח' מתי כו' אבל למ"ד דלא אפרינן לנפוח אלא ביותר מדי' חטר קס' ע"כ . ובתחלה אשתחטתי' דברי ר"ן ס' שזיך' לנפוח דאפי' שרי חטא דאקס' לפנים הכלבים בבבילה גם ת"ס טק' מלא' בירושלמי העקי' בתער' ח' הקשה ב"מ דס"ס דין פליג עליה במ"א דעקי' ביטול לפנים בבבילה אפי' כשני תורים מותר וכן דעת הב"ח וכלפי' כל זה למ"ד דלא אפרינן לנפוח אלא ביותר מדי' חטר אפי' בתער' ח' אלא כשני תורים מותר וכן דעת הב"ח וכן עסק רש"י סי' ק"י והשאל' נראה לי תחתית ע"כ על ה"ע על ששחיתו דין דשיפת' תלכס' כשחשכר לפנים בבבילה וכן תמה ב"מ על התור' דנלג' ח"ל' דכשני תורים לנפול אסור וכל התורים מל' כו' כשי' תורו' כוללני' פי' תקי' ס' וזמנה אסור דברי' לכוונתה אפי' יש לו דבר אחר כו' דהוא תמה דל"י רתי' אפי' אם יש לו דבר אחר כו' דהתמע' כ"ס כשאין לו דבר אחר וראיתי כשי' לו דבר אחר והא' וכל' לנפוח ואפי' לנפוח כשי' לו דבר אחר כו' ע"כ ולא הריגש דבריו לנפוח מותר' ליה גם תימע' עליו כ"ל לכן ב"י בשם כר"ן מירושלמי ונ"מ כתב מירושלמי ואסור לנפוח עט"ס אפי'

שלא לבשל לצורך גוי ב"ט ובו ג' סעיפים .

תקיב

א אין מבשלין לצורך גוי ב"ט דכתיב הוא לבדו יעשה לכם ודרשו חז"ל לכתב תעשו ולא לגוים (וע"ל סימן תקי"ח סעיף ב') לפיכך אסור להחמין גוי ב"ט ואפי"ן הוא בישראל כדבר כל מה שהיה צריך לביתו גזירה שמא ירבה לבשל בשבילו אם לא יספיק מה שבישיל כבר והקא להחמין לביתו אסור דכיון שיקא הגוי לביתו וחפץ הוא ביקדו יש לחוש שמא לא יספיק וירבה לבשל בשבילו אבל לשלוח לגוי ממה שבישיל והבין לביתו שדי (א) לשלוח ע"י גוי ולא ע"י ישראל שאין ישראל רשאי לטרוח ולהוציא לצורך גוי בד"א בגוי שרוצה להחמין ולכבדו יש לחוש שמא ירבה בשבילו אבל עבדו ושפוחתו שבתוך ביתו וכן שליח ששלתלח לו או גוי שבא אצלו (ג) מאצלו לתוך ביתו מותר להאכילם עמו ולא חיישינן שמא ירבה בשבילו שאינו מקפיד לכבדו וכיוצא בהרבות בשביל עבדו ושפוחתו שבכית באותה קדידה שמבשל בו לעצמו דטירחא אחת היא אבל לשאר עכו"ם שרוצה בכיבודו בכל ענין אסור משום גזירה דלעיל וישראל האופה בתנור של עכו"ם וצריך לתת לו פת אח' בשכרו לא ייחד לו ככר אחד קודם אפייה שאז אופה את זה לצורך עכו"ם ואסור אלא יאפה את כולם סתם ויתן לו אחר כך אחד מהם . (ה)

ב בני החיל שמוטל על בני העיר לאפות להם ונתנו (ו) קמח לישראל לאפות להם אם אינם מקפידין שישראל נותן לתינוקו מותר לאפות להם שאין זה נקרא אופ' בשביל עכו"ם שכל כבר וכב' שהוא אופה ראוי לתינוק ישראל ובשביל התינוק' הוא אופה X

ג ובשם דאמעיש עכו"ם מדכתיב לכם ה"ג ממעטינן מלכם בהמה לכם ולא לברמה לפיכך אסור לבשל ולאפות (ז) לצורך כלבים וכן לנבל המורסן לעופות אסור כ"א ע"י שינוי ריבול אפשר ע"י שינוי יותר מבישיל ואפייה וכשהוא עושה ריבול ע"י שינוי אינו נראה מלאכה אלא כמו מלטול בעלמא הוא מה שאי אפשר לעשות הבישול והאפייה ע"י שינוי וכן להוציא מרשות לרשות בשביל בהמה וכלבים אסור להוציא אב מלאכה הוא אע"פ שהותרה אפי' שלא לצורך לצורך בהמה אסור דמעטה רחמנא בלכס מידה לשלול מזורות וליתן לפנייהם מותר ואפי' להרבות לבשל באותה קדידה שבשל לעצמו מותר וחדא טירחא היא מיהו גם זה לא התירו אא"כ (ח) יש לו דבר אחר שהיה יכול ליתן לכלבים אם היה רוצה

שאין

אפי' נתגור או בקדמה א' שוב נדקתי כל ככרי
 הא' היסוס ולא מנר כלל תבנת אפי' ולט' ז'
 דפוס חוטעה הטעמו ולפי' דברי מלבוש חסודים
 לדברי רמ"א דדוקא כתיב לו דבר חסר מותר
 וכת"ס בר"מ בסם הירושלמי וכל זה ברור אך המיה
 י על רמ"א שפסק כן בקדמה הא הקסה בר"ת
 על כ"י שכתב בתחלה דדע"א כפי' דמורה להרבות
 בקדמה א' חף דליו לו דבר אחר וקסה נתי על
 רמ"א נבגית ט"ע ולכונן שפסקו לעיל להחירן
 להוסף בקדמה א' גם המיה על ה"ה סה"ב
 מלמסר כ"י נתגור א' ה"ה בקדמה א' ומת כן
 עמודי דלמית פת כל א' כון טירחא אכל בקדירה
 א' ליכא טירחא כלל וכן הובאר בי"ט סי' ק"ג
 וא"כ אין קושי כלל על כ"י דמורה סרובולו דמותר
 בקדמה א' גם בסם קו' כתב רמ"א ג' בר"ת דס"ל
 לאסור להרבות בקדמה א' וליחא ללא כתבוח'
 אלא כמשיית פת וכן חוכת להדי' הדברי ר"ן סה"ב
 כ"י ל"ה דוקא ט' בעולה לרינא דמותר לעולם
 להרבות ללגנים בקדמה א' דלח כתיב א' ולכונן
 ובפרט למ"ס לעיל דעיקר כתיב"ס והמיעוט דחף
 שאין לו כלל כ"י חיוו כמשיית פת יש לאסור
 בחנונים עליו לעולם ובהפסד ל"ל להקל כיון
 דכלל"ה יש כוספיקס כ"ע דמותר ללגלג ללגנים גם
 קפ"ח לי שבתילתא פ"י בה ס"ל מתי לר"י הגמ"ע
 ק וסותר ה"ס דיק' ו"ע .

סימן תקי"ג

(א) דמחיר כ"י כפול איסור לכתחילה ועיין
 ד"ט בר"ת סי' ק"ח . (ב) אם חל ר"ה ה"ו
 וטלה כ"י אסור בשבת רוקח וגיבול נקטו ועי'
 סי' תקט"ו ס"ד, ספק אם מלה ב"ע רלכון מותר
 חף ב"ע ש"מ סל"ה (ט"ג) (ג) הקסה ע"ת
 פ' טע"ה דהא כ"ס דלחילולו בשבת אסורי' ב"ע
 מלחורית"ע"כ ולא דקדק דדוק' נולדה ב"ע שח"ר
 הכנת אסור מלחורית"ה סה"ב עמרה והכונה
 מחמתו אכל טלר כס"ל ענינו חן איסור דלחורית"ה
 מחבור ס"ה(ר) ואפי' ב"ע שח"ר שבת אם הוא
 קודם עלות השחר דלינא לחיטא אלא כמח' נולדה
 בשבת דהוא איסור דרבנן מותר ב"ח (ה) כתב
 מ"י כ"ג רמ"א לא ה"ה על זה אכל רס"ל סי'
 י"ו חסר עליו ופסק להח"ר ע"כ ולעג"ד דברי
 ס"ע נגונים סם אס' אחריו חס"ס ופסקי' יארינו
 הדברים ובכעני' ל"ד סימן ט"ו הארנתי ענינו
 זה ארנתי דעיקר, סמית רס"ל הוא כמקול השם
 דהרס"א פסק כן וה"ה מלמתי כספר עבודה
 הקדש לרס"א ארנתי כמקול ונפח ענינו יש מי
 שח"ר והבאנוס' אסור ועי"ה אלו כותמין רלכור
 ע"כ וכן מלמתי בר' יוחס' וז"ל כ"ס רמ"א
 (ו) גם על זה חולק רס"ל סם וכמה שכתבתי לעיל
 נדסה דבריו ע"ס דוק וכן פסק הרס"א סם
 לאסור בזה והל"ה להק' .

כ"ח

שאין נראה זה הבישול אלא כרי למלאות הקדירה דשרינן מפני שהיא טובה יותר ואח"כ מותר ליתן הגותר הזה לכלבים אבל אם אין לו ד"א להאכילן או נראה לכל שבשילין הוא מבשל וה"ל בעיסה שחציה של ישראל וחציה של עכו"ם ואסור אפי' בקדירה אחת .

תקי"ד דין ביצה שנטלרה ב"ט ובו ח' סעיפים .

- א ביצה שנטלרה ב"ט מותר לינע בה נניעה בעלמא (וע"ל סי' ש"ח סעיף ג') אבל אסור לטלמרה מפני שהיא מוקצה שלא היה מן המוכן כשנכנס י"ט וב"ש שאסור לאוכלה (וע"ל סי' ש"ח סעי' ג' וסי' ש"י סעיף י' וסי' ש"ב סעיף א' ובסמך סעי' ה') .
- ב ואפי' אם כפק הוא אם נולדה ב"ט אי בחול אסור מטעמא שיש לו מתירין .
- ג ואם נתכשל בשוגג (א) עם בשר ותכשיל אם יש ששים כנגדה הטעם בטל והכל מותר חוץ מן הביצה עצמה שישליכנה או יניחה עד למחר . ()

לו תחזירו ויזה עם כסר ותכשיל מין כשאלו מינו ועיין לעיל סי' תמ"ז סעיף ח' ובפ"ז סימן ק"ב סעיף ח' וד' .

אבל אם לא נתנו לשם למאכל אלא ללבן את התבשיל ולהטעימונו כגון שמלאו בתרנגולת וביצא בזה הכל אסור דכל מילי דעביד לטעמא ולחזותא אפי' באלף לא בטל דחשוב הוא לגבי המאכל ולא בטיל אצלו .

ד אבל מותר לכנס עליה כלי שלא תשבר ובלבד שלא ינע בה הכלי שלא יזינה כשירצה לחזור ולטול הכלי ב"ט (רכשטופה עליה הכלי אינו מבטלו מהיכנו שאם יחפין יטלנו) ואם נתערבה אותה הביצה אפי' באלף כולן אסורות משום שהיא דבר שיש לו מתירין שדרי' אם יניחנו עד מוצאי י"ט יחזור להיות מעצמו וכל דבר שיש לו מתירין מעצמו החמירו בו חכמים שלא יתבטל אפי' באלף ביותר טוב הוא שימתין מלאכלו עד שיניע זמן התירו משיאכלנו באיסורו ע"י ביטול .

ה נולדה ב"ט ראשון של גלויות מותרת ב"ט שני ממה נפשך שהרי מספק אנו עושין ב' ימים אחד מנייהו חול הוא וב"ט של ר"ה אפי' לדין נולדה בזה אסורה בזה דקדושה אחת הן וכיומא אריכתא דמי כמו שנתבאר במקומו בהלכות ר"ה מ"י ת"ר סעי' א' ע"ש ואם י"ס ושבת כמזכין זה לזה ל"ש אם הוא י"ט ראשון או י"ט שני כגון י"ט שחל ביום ר"ו או ביום ז' א נולדה בזה אסורה בזה (וע"ל סי' תק"ז סעיף ב' וסי' תרס"ה סעיף א' וסימן תרס"ו) אע"פ דמן התורה אם נולד בראשון משני ימים הללו היה ראוי להיות מותר בשני דק"ל רכל שנטלרה היום נגמר מאתמול ואם נולד בראשון דרי מאתמול בעוד חול נמרה דדוקא אם נולד בשני משני ימים הללו הוא אסור מן התורה שבת דרי נמרה והכונה מאתמול וכבר נתבאר מפסוק והכינו את אשר יביאו וכו' חול מנין לשבת וחול מנין ל"ט ואין שבת מנין ל"ט ואין י"ט מנין לשבת מ"מ גזרו חז"ל בכל ביצה שנטלרה ב"ט או בשבת לאסורה גם ב"ט שאחר השבת או בשבת שאחר ה"ט כשהם סמוכים אכרו נולד בראשון שלא לאוכלו בו ביום כמו בשאר י"ט משום מוקצה ובשני אסורו ג"כ נזירה משום נולד בשני שהיא אסור מן התורה שדרי מאתמול נמרה והכונה מ"ט לשבת או משבת ל"ט ואסורו אפי' היתה התרנגולת עומדת לאכילה דלית בה מוקצה אסור משום הכנה ואם חל י"ט של גלויות ביום א"כ נולדה בשבת מותרת ביום שני ממה נפשך שאם הוא י"ט דרי לא היה יום א' י"ט אלא חול ואין זה שבת מנין ל"ט כשיש חול בינתיים ואם אינו י"ט פשיטא שמותר דשבת וי"ט מנין לחול X

כ"ס וע"ל סי' ס"ב סעיף ח' ובסי' ת"ח סעי' ה' וכל דאע"פ שהאידנה אנו בקדמין כקביעה דירחא ע"פ התענון ולעולם יום ראשון הוא וה"ה קודם אפי' כשני י"ט על ר"ה סה"ב אנו עושין מיום ראשון דר"ה אפי' אנו טכנים עכשיו כמו ביום כ"ד מקחו ע"פ כראייה ועיין חט' מחזיקין למי י"ט של גלויות בחרות ספק כלל אנו עושין אותו עינין חט' האידנה תחת ספק אע"פ שאין סוס ספק לנו סה"ב אנו בקדמין כקביעה דירחא וכן כתי' י"ט של ר"ה אנו מחזיקין חיות עינין בקדמיה אחר אע"פ שברור לנו ע"י חשבונו איום ראשון לנחו כול קודם וע"ל סי' תקפ"ח וכן נראה בכל הלכות י"ט וע"ל סי' ח"י וסי' רמ"א סעיף ב' ובסי' ת"ו סעיף ר' וסי' תק"ג סעיף ח' ובסי' תקל"ע סעיף י"א ובסי' תקצ"ו סעיף ח' (ב)

ו ביצה שיצאה רובה מעי' חזרה ואח"כ נולדה ב"ט מותר רמיר שיצאה רובה חשיב לידה וה"ל כנולדה מעי' חזרה לית לן בה דכין שהיתה חרץ לא הקצה דעתו ממנה דדעתו עליה היתה שתחזור ותצא היום שדרכה כן הוא לפיכך אפי' אם ברך בקניה של תרנגולת מעי' סמוך לחשיכה ולא מצא בה בצים ולמחר השכים בבקר וראה ומצא בה בצים מותרו" שרתרנגולת אינו יולדת בלילה ובראי מאתמול ילדה ואע"פ שברך אתמול ולא מצא בה אנו תולין לומר שודאי מאתמול יצא רובה חזרה וכגון ז' יולדת בלילה דדוקא דאיכא זכר בהדה ואפי' עד ששים בתים ובלבד שלא יפסיק גרר שאין בו גשר שיוכל לבא אצלה שאז כשנתעברה מן הזכר אינו יולדת בלילה דכשם שאין תשמישן אלא ביום כך אין לידתן אלא ביום אבל אי ליכא זכר בהדה רספנא מארעא לא שאז אפשר שתוליד בלילה ואם לא ברך מעי' שאז לא ידע בודאי שלא היו שם מאתמול השכים ומצא אפי' אי ליכא זכר בהדה שרינן דתלינן לומר מאתמול היתה שם דאף בלא זכר רובן יולדות ביום ואולינן בתר רובא לומר גם זו מאתמול ילדה לפיכך מותר ליקח בצים מן העט"ם כליל ראשון של י"ט לאוכלה ב"ט דתלינן לומר מעי' ילדה וכן כליל שני בשני י"ט של גלויות . X

ה"ס האנו חליטן סכום ראשון של י"ט טלרו סה"ב חונה יולדת בלילה וכבר נח"כ בסמך סעיף ה' כשני י"ט על גלויות טלרה בזה מותר בזה (על"ה) .

אבל לא כליל ב' של ר"ה ולא (ג) כליל י"ט שארד השבת דאימור מאתמול ב"ט או בשבת נולדה ואין זה מנין לזה (וכבר נתבאר בסמך סעיף ה' דשני י"ט של ר"ה או י"ט ושבת הסמוכים זה לזה נולד בזה אסור בזה) ונכ"ס המביא בצים ב"ט ראשון ומסיח לפי תומו שנטל מאתמול מותר לסמך עליו דהוא לאו להשכיח מקחו הוא אומר כן שהרי אם נולדו היום הם טובים יותר והוא שאין העכו"ם בקי בטיב של ישראל אבל אם יודע העכו"ם בטיב של ישראל דאי ידע ג"כ שמחזיקין איסור בגלד ב"ט לא סמכינן עליו ולהשכיח מקחו להתירו הוא אומר כן . דדוקא ביום טוב שחל באמצע השבוע דברידית ביצה שנטלרה בו אינה אסורה אלא מדרבנן סמכינן עליו אבל ב"ט שחל באחד בשבת ואומר שמכמה ימים נולדה שאז יש לחוש שמא נולדה בשבת ויש כאן ב"ט איסור דאורייתא משום הכנה אין עכו"ם מכיח לפי תומו נאמן שלא האמינו עכו"ם מל"ת אלא בעדות אשה משום עיטונה דדוקא ב"ט ראשון כגון שחל י"ט בא"כ אבל ב"ט שני כגון שחל י"ט בז"א נאמן דאינו אלא דרבנן ואפי' ב"ט עני דר"ה נמי נאמן דהא אגן בקאינן בקיבוע דירחא וגם י"ט שני דר"ה אין לנו אלא דרבנן דהא אנו מנין המועדים מיום ראשון . (ד)

ז השוחט תרנגולת ב"ט ומצא בה בצים גמורים מותרת ואפילו ב"ט שלאחר השבת ולא דיישינן שמא מאתמול נמרו ויאכרו משום הכנה ולא אמרינן כן שתהא אסורה משום הכנה אלא כשנטלרה היום שאז הוכנה מאתמול להיות נגמר היום ע"י הלידה והלידה היא הגמר ע"י הכנה של אתמול שע"י לידה נעשה הביצה ראיה להיות נולד בה אפרוח חרו עיקר גמרו אבל כשלא נמרה דלידה היום ההכנה מאתמול לא מיקרי הכנה דכל זמן שהיא במעי אמה ולא נולדה לא מיקרי גמרה י א"נ ולא אמרינן כן שאסורו משום הכנה אלא כשנטלרה היום או ודאי מאתמול נמרה אבל כל זמן שלא נולדה למה נאמר מאתמול נמרה אדרבה נמצא גמרה היום נמרה ועד הגה כחזקת שלא נמרה היתה ועכשיו היא דגמרה ואם לא נשחטה התרנגולת היום לא היתה יולדת עד למחר .

ח אפרוח שנטל ב"ט אסור (ה) משום מוקצה ואם נולד בשכ' אסור ב"ט שלאחריו (ו) שגם משו' הכנה יש בו שדרי בעודו בקליפתו אינו לכלם וכשיצא בשבת דרי חזק משבת ליום טוב .

שלא

סימן תקי"ד

תקיד

שלא לכבות ב"טובו י"א מעיפים י

(א) וכן נ"ל עיקר דמ"א נזק פסקו רש"י וכו' (ב) אפי' בשבת תולה אפילו ב"ט שני וכפית נ"ל על הגר תומר בין בשבת בין ב"ט רש"י סימן למ"ד (ג) כריס ס"ג כתב טעם אחר דמכבה מיד והוא מחו' ב"ט דף ר"ב אך הר"ש פסקה על חו' מהא דשפופרת ר"ס רמ"ה הא כנר לעולם חלה שכן כי מן השפופרת מטפיק חמיר לאור כנר אף אם יסופק מעט משמע שבתור השפופרת אינו תכתיס תחור כנר ולכך כתב הר"ש טעם זה דהוא טעם חולק הי גרם כינוי ורש"י סי' ר"ח תירץ קשיית הר"ש דהא מיישק בשפופרת חלה יסופק חסס פי' בטול כל השמן שכתב ה"פ יסופק מיד והוא תכ" ע"כ וע"כ כתב על רש"י ולא אבין דבריו דמה בדק אם יקח הכל הא השמן ששפופרת אינו מחובר עם השמן שבתור וכשנלקח השפופרת אינה מכבה האור אלא גורם כינוי ולכך אני אומר שדברי הר"ש עיקר ע"כ והעמיל יסוד גדול על זה בכמה דוכים ע"כ ולעג"ד אבין דברי רש"י דלפי שאינו מחובר ת"ת בין שהשמן חמיר מטפיק א"כ תקף שוקק כל השמן ואין מטפיק מתיס האור ומדברי הר"ש גופי' שכתבתי מובאר להדיא כך שכתב מטפיק חמיר ט" אף אם יסופק מ"ט כו' ור"ק חלה ללא ס"ל להר"ש לגזור שח"א יקח כולו ומ"ת דברי הח"י מוטבין והשתא ניחא לי תיחיה גדולה על הכ"ח ר"ס שתיק טעם דח"ו על הכ"ח דשפופרת ע"כ הא הדרכה לח"ו ראוי להחיר בשפופרת ולת"ס ניחא דס"ל דגם תח"י אסור מניירת שיקח כולו .

(ד) ה"ה כנר זה עלתו (ה) זה דעת הר"ש דגורם כינוי שנוגע בעלמנו אסור וכסב רש"י סע דעיקר כחו' דתומר אך לא מלאכי לבי להקל לכת' כיון דהר"ש אומר בזה אכל הב"ח כתב דליהו בו דבר המונע ל"ע מותר ולק' מותר להטמין בחול או לחת סבין או של ארז לנעל על כר כדי שלא ישרוף אלא כשיעור מ"ל"ה וכתב כן בס"ל רש"י ונ"ע וליקח ל"ל להחמיר מ"ס בס"ל רש"י כי ראיתי במד"ל שכתב בס"ל א"ז שאסור לזבן כר שעה בחלמיתו לכותל ולק' יז לומר אותן שיש לפ"ס נר שקורין לוועגיל שאין הגר דולק אלא עד שנגיע לוועגיל שלא יתחזק ב"ט אס לא קודם שמדליקו כסב רש"י סע ואם היב חלמיתו חב או של שעה מונח כנר דולק וטע"ל"א מן החלמיתו הרחוקים מותר להחמיר דהיי כגורם כינוי שטעם חולה לו (ו) ל"ע דהא דעת הר"ש גם זה אסור וכן פסק רש"י סע לאפור לכתוב (ז) ואפי' אינו דולק (ח) תיחיה לנעיל פי' תק"כ ס"א פסק להחיר כשאין מכבה והוא מדברי מהר"ל שכתב דש תוחזק חייבי כתובה רש תחירו נאין מכבה וכתומה לנע"ס ראה פלוגתא זו ככ"י נאן וכתבו ולא זכר בת"ס לעיל (ט) טעם החלוקה הוא בל"ה ככ"י כ"ס ק"א והסכים ל"ש מחירו וכן רמ"א פסק בסתם אך רש"י ריש ב"ה הסכים לכתוב ראשונה והוסף למר דלפי בל"ה יום עלתו ככל י"ט יש להחמיר והכ"ח כד"ע דבי"ט אחר שכתב אסור וכו' י"ט של ר"ה תומר ונ"ל דהסמך על ב"י ורמ"א לא הפסיד כי ב"ג כ"ס רמ"א כתב שבירר בקונטרס הר"ח"ו כיון מחירו (י) וכתב אפילו ביום טוב שאחר שבת ויש להקל אף שרש"י סימן ד' החמיר בזה ועיין בע"פ שערב הדברים ואין להאריך (יא) כתיב ב"ה אבין לו יתקן הפוסטין כשזה הם הדולקים ודנניעמיו יתקן מן הכסות אכן תומר ליק' וסרגא של שמן דולק כידו גם אם מטעם ושמ"א יחסר בשמן מן הפחילה דלא הי פסקי רישיה אכן לנטוח הסרגא לר' א' ויחסר השמן מן הפחילה אסור כמכבה בידים (תהי"ל) וזהו ראייה לדברי שכתבתי לעיל סימן רע"ו ס"ד דה"ק ועיין ת"ס לעיל ס"ס ת"ח (יב) ואם אין שרש"י חילן גבוהין ג' מותר (יג) פי' קודם הדלקה דווקא דלא כנר כנר דולק אסור לכתוב' כמו שכתבתי (יד) דווקא טקף חול להסירה בין ראשי אובשתי אסור ב"ה והאגרא העולם מחרין שלא לחמוט כל עקר דהיישקן שיבאו לחמוט ככל (רש"י) ובמקומו חנוני הי"ח (שכ"ג) ובמקומו י"ט ליכר כד"ל .

א לא התירה התורה אלא הבערה שאי אפשר לעשות איכל נפש זולתה ובה אמרין מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך כיון שנאמרה בפירוש שהרי אי אפשר לעשות אוכל נפש זולתה לפיכך הוי כאלו נכתב בתורה בפירוש אבל כיבוי אב מלאכה הוא ונשאר באיסורו כמו בשבת לפיכך אסור לכבות הדליקה ב"ט אפילו רואה את ביתו שנשרף אם לא שיש שם סכנות נפשות שזה אפילו בשבת מותר שאין שום דבר עומד בפני פיקוח נפש ואין מכבין את הבקעת אפי' כדי שלא יתעשן הבית או הקדירה ואם יש לו מקום להשליכן לחוץ משליכן לשם ואם כבתה כבתה שהרי אין נוונתו לכבותו וי"א בר"א שאסור כשעושה משום הפסד ממונו כגון שיש לו בית אחר או מקום אחר לבשל שם קדירתו ואינו מכבה אלא להציל ממונו אבל אם אין לו בית אחר לאכול שם כעידתו או אין לו מקום אחר לבשל שם קדירתו מותר לכבותו שם אם אין לו מקום להשליכה לחוץ שזהו ג"כ צורך אוכל נפש דשמחת יום טוב הוא לאכול בבית ולשמחה שלא יתעשן קדירתו . (א)

ב אין מכבין את הגר אפי' לצורך הנאת י"ט שאינו אוכל נפש כגון שצריך לכבותו כדי (ב) לשמש מטתו ואפי' להטותו כדי שיתרחק השמן מן הפחילה ויכבה מהר וכ"ש להסתפק ממנו אס' שאינו נקר' גרם כיבוי אלא כיבוי ממש דאפ"ה חשיב כיבוי *

ג"ה אף על פי שאינו טעם סוס דבר אלא שמתיר כיבוי והיינו משום דלא חשיב גרם כיבוי אלא היכא דאינו טעם בדבר הדולק אלא טעם (ג) חולה לה דבר הגורם הכ"ו כשיגיע שמה דבר הדולק או כשטעם דבר הגורם הכיבוי קודם שדליקתו זהו דווקא חשיב גרם כיבוי ודרי אכל השמן והשתילס שיהיה גורמתו הדליקה וכשטעם חסס בחסר נהס נעדרו דולק וגורם ככ' שכתב חשיב כיבוי ולא גרם כיבוי

אבל מותר להוסיף פתילות הרבה כדי שיבעיר הרבה ויכבה מהרה שיכלה השמן מהרה אע"פ דה"ל הבערה שלא לצורך שרי דווקא נבי הבערה אמרין מתוך וכו' כיון שנאמר בפירוש אבל כיבוי לא אמרין מתוך כמו בשאר כל מלאכה ואסור ליקח פתילה מנר הרלק אפי' ליתנה מיד כנר (ד) אחר שהרי מיד כשמוציא מכבה אותו ומאי מהני שיחזור וידלקנה אה"כ .

ג נר של חלב ושומן קרוש או של שעה שרוצה להדליק ב"ט וחס עליו שלא ישרוף טלו יכול ליתן סביבו דבר המונע מלשרוף בענין שיכבה כשיגיע לשם דגורם כיבוי מותר ולא דמי להרחקת השמן מן הפחילה שאסור דהתם מיד כשטעם את השמן מכהה אור הגר ולא יודיר כ"כ ומכבהו מיד מש"כ כאן שאינו אלא גורם כיבוי לכשיגיע לשם ועכשיו הא אורו מזהיר מיהו ג"כ בזה י"א (ה) שאין להתירו אלא קודם שידליקה אבל אחר שידליקה אסור דה"ל כמו כיבוי ממש אחר שהדליקו והיה עומד לשרוף כולו . מותר להעמיד הגר כדי שיכבה במקום שהרוח רגיל לנשב ועכשיו אינו מנשב אבל אם הרוח כבר מנשב אסור להעמידו שם דה"ל כאלו מכבה בהדיא (ו) מתירין לחתוך נר של שעה הדולק ע"י שמדליקו באמצעו ויחתוך הפתילה ויהיה ב' נרות וישרוף מהרה שאין זה גרם כבוי אלא כמו הוספת הבערת פתילות דלעיל שמותר אבל לחתכו ע"י (ז) כלי ודאי אסור וגם כשמחתן בהדלקה יניחנו לאחוז האור הישב בפתילה שיקרע מאליו ולא יקרענו בכח יש (ח) מוחין ביד הגשים לכסות האור בליל י"ט באפר כדי שימצאוהו למחר מפני שדומה לכיבוי גחלים יש מתירין , ליקח אור מן המדורה יש מתירין שאינו דומה למסתפק ממנו דהבא כל אור ואור דולק בפני עצמו וכשנטולו נטלו ואת נרו עמו ואינו מכ" את הגשאים ה"ל כמו ב' נרות חולקות שעומדים זה אצל זה ונטול אחד מהם שמותר אע"פ שאינו מואיר כ"כ הא' הגשאר כמו השנים ה"נ הבא מידו יש נזהרין מזה .

ד נר שדולק וכבה דרבו הוא שאו נוח יותר לחזור להדליקו אה"כ שכבר היכן יותר בדליקה ראשונה לפיכך נר שכבה ב"ט והוא בשני י"ט של גליות ורוצה להדליק בו בלילה או בו ביום מותר למחוט לתקן ראש הפתילה מיד שכבה כדי שיהא נוח לידלק אה"כ ואין בו משום תיקון כלי שכבר הוכן ע"י כיבוי אפילו בלא מחיטה אלא שע"י מחיטה מתקן ביותר וזה אינו נקרא תיקון גמור ודווקא כשרוצה לחזור ולהדליק בו בלילה או בו ביום אבל אם רוצה להדליקו בליל או ביום שני אסור לתקנו שאין מתקנין מ"ט ל"ט וכו' מ"ט לחול ולהדליקו כך בלא תיקון מותר ביום שני ד"ט אבל אם כבה בשבת ורוצה להדליקו ב"ט שאחריו או שכבה ביום א' של ר"ה אסור להדליקו כלל בליל שני אפילו בלא מחיטה ותיקון ואפילו לטלטלה אסור שכמה שכבה בראשון אפילו בלא מחיטה הוכן להדליק בו פעם שנית וה"ל מכין משבת ל"ט אב לא שהורלק' ונכבה מעי"ט שאו אפי' חזר ודלקו בראשון וכבה מותר לחזור ולהדליקו אפילו ב"ט שאחר השבת או בשני י"ט של ר"ה שכבר הוכן מעי"ט וה"ה שירי שמן אסור להדליק ב"ט שאחר השבת או בשני י"ט של ר"ה משום דהשמן ציל טפי כשהדלקה פעם אחת והוי הבנה ויש (ט) מתירין הכל אפילו ב"ט שאחר השבת וב"ט שני של ר"ה ולדברי הכל שירי שמן מותר להרבות עליה ולבטלו ולהדליקו כראשכחן נבי עצים שנשרו מן הדקל שמרב' עליה ומבטלין דמיקלי קלי איסורא ה נר של בטלה דהיינו שאינו צריך לו כלל אסור להדליקו אע"פ דקי"ל מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך מ"מ צורך קצת בעינן אע"פ שאינו אוכל נפש אבל נר של ב"ה לא חשיב בטלה שהדלקת נירות בב"ה מצוה היא לעולם משום כבוד בית אלהינו לפיכך מותר להדליקו אפי' ב"ט שני אחר מנחה ואין בו משום מכין לחול כיון שהדלקתו יש מצוה לאותו שעה ולתקן (יא) הפתילות והעשיות ב"ט אחר מנחה אם רוצה להדליק בו ביום מותר ואם לאו אסור ומתוך לחשיכה מותר להדליק אפי' שאינה של מצוה אע"פ שנראה כמדליק לצורך הלילה מ"מ היא חשכה ולא יוכל לראות עכשיו ונהגה בו מיד אע"פ שאינו לילה ממש .

ו אין נותנין נר על גבי אילן אפילו מערב יום טוב להניחו שם ביום טוב דחיישינן שמא יעלה באילן ויתלוש עליו או פריו ביום טוב . (יב)

ז אין פוחתין את דבר של חרס דהיינו בעודו רך כמו בצים של יוצר ממעכין אותן ביד לעשות לו בית קיבול אסור לעשותו ב"ט משום דמתקן מנא וה"ה שאר עניינים שנראים כמתקנים אותו להדליק והוא גמור עשייתו ולהיות ראי' להדליק בו אסור משום תיקון כלי דהיינו מכה בפטיש .

ח וכן אין חותכין את הפתילה לשנים משום תיקון כלי שמתקן ועושה מפתילה אחת שנים אבל בפי שתי נרות שתי ראשיה בפי שתי נרות (יג) ומדליק אותה באמצע ונעשית שתיים מותר והוא שצריך לשתייהן דלא מוכח אז דלתקוני מנא קא מכין אלא להדלקה בעלמא קא מכין אז מותר אבל אם אין צריך להדליק אלא אחד ואינו עושה פן אלא כדי לחותכה לשנים אסור משום תיקון כלי שהפתילה נקרא כלי כיון שצריכה עשייה ותיקון ולכך אין מהבהבין אותה ג"כ להחריכה כדי שתהא נוחה לידלק .

ט וב"ש שאסור לגודלה מתחלה אבל אם היתה גדולה כבר אלא שאינה קשה כל צרכה ורוצה למעכה בידו כדי להקשות מותר ומותר לשרותה בשמן ובלבד שלא ישרה אותה כנר שיש בה פתילה דלוקה מפני שממעט את השמן והיה כמסתפק מן הגר שאסור משום מכבה את הפתילה הדלוקה (וע"ל סי' רס"ה סעיף ב' ובס"י רע"ה סעיף י"ב ובסמ"ד סעיף ב' ונ') .

י פתם שהוא בראש הפתילה כשהוא דולק ומחשיך אורו מותר (יד) להסירה בידו ומשליכה לארץ אע"פ שכבה ומכבה אסור אין נוונתו לכבות אלא כדי שיאיר יפה הגר והרי הוא מדליק והדלקת הגר כדי להשתמש לאורו מותר והכיבוי הזה דבר שאין מתכוין הוא ומותר מ"מ בבלי אסור להסירה מפני שהוא מתקן את הפתילה והוא תיקון מנא ממש (וע"ל סי' רע"ה סעיף א' ובסמ"ד סעיף א' ועוד ט"א דבגו שהוא מותר להדליק את הגר להשתמש כך מותר לכבות מה שמזונע הדלקת הגר וע"ל סימן תק"ו סעיף ד' .

יא וצריך לומר של י"ט צריך לנרד אק"ו להדליק נר של י"ט מפני שהדלקת הגר ב"ט מצוה היא להאיר את הבית משום שלום בית גמטתא יום טוב .

סימן הק"ט

(א) פילוסופיה בעלת אופי רבול המבדיל ואין חסרון רק להקמתה לה אצל כבוד על מולו והפיקו אותה איברים אכזריים וכל מה ב"ט חבל בטבת אף המהרה אסור על המקנה ס"ג (ב) ור"ל פ"ד סי' ט' המהיר לזון להחיר ע"י עולם כי אם כהפסד חרובה או טרוד ולחש הרבה לנודד דבר מנוח ולפתחו בסמין טכנין היתר (ג) אפי' בה"כ אכזר ר"ל פ"ד סי' ז' ע"ס טכנין מ"ב לחוס י"ט מותר לטראל להמירו ולהכח (ד"ה) (כ"ט מרדכי) .

סימן תק"ד

(א) זה תכנה לעיל סי' כ"ז

סימן תקד"א

(א) המהר אפילו טובה (ד"ה) .

סימן תקד"ב

(א) דוקא בה"כ או בכרמית אצל מבי' להר היכא דלא עירוב טרי דלין עירוב וטנאל ל"ט (ר"ל ו"ח) .

סימן תקד"ג

(א) כ"ס ס"פ ממין זה חוקר' ולחש ממד אחר לזון הטור ומי' כתב לא ידעתי להח שינה הטור סי' דין ג' כ"ב כהנא כמו ארם כ"ס ע"כ ולענ"ד אפ"ר להורח בא הטור ופקליו הן דלא ניתא דא' דוקא קודם להכירו דהוא עדין לה נחרסם ולא יטורד לכי ואם ידעוין דלא חכנו אזי יעכה גם הכני קח"ל דלויז שיריב יקדים גם ברחמ"ס פ"ד תה"י י"ט טניה מלשון ה"ס . (ב) ק הוא כ"ס מביא בול מלח אצל ר' ירוחם דף ל' כתב מבי' כלי של מים בתנא ונתן לה ט" ע"כ ו"ע . סימן

לבנות לתוך דש"ט בילו או ברנליו ומסתמא להסקה עומד אבל תיבנא מעליא או לית בה קציים דרך לאוצרו לבהמה או לנבל ביו"ט לבנין וה"ל מוקצה ואסור לטלטלו .

ה טובה העשויה שלא למצות סוכה אלא לצל ובשאר י"ט וסמך לה אצל דפנותיה קנים ולא ארנן עם הדפנות מותר לטול מאותן העצים לרסיק בדם שלא בטלם אנב סוכה ואינם מיקצים וגם אין בהם משום סתירת אודל כיון שלא ארנן עם הדפנות וכן אסור חבילות על הסכך אינם בטלות עם הסכך כיון שגא התי' אגדן וכותר לטולן ודרכין אבל מן דכנך עצמו או אפילו מן חבילות שהתיר איגודן ואפילו היא מעובר דרבה ורועה לטול מן דענינות ותישאר היא כסוכה וכן מן הקנים דנארגים עם הדפנות אסור לטול בדם ואפילו אם דתנה עלידם שאין בדם מוקצה מ"מ משום סתיר' אודל אסור ליקחם מינם אבל אם נפלה ב"ט והוא דתנה עלידם כנר הכל לפי תנאו בד"א בטובה העשויה לצל וכדאמנן אבל בטובת החג אפ"י תנאי לא מהגי ואפ"י בעצים הסוכני' ובחבילות המקושרות כמו שיתבאר לקמן סי' תרכ"ח בעודת השם .

ט ביה כגור שהוא מלא פירות מוזכני' ונפחת ב"ט נטל ממקום הפחת ואע"פ שהיה סתום מערב י"ט והוא להו הפירות מוקצין מחמת כתיבת רבית שאי אפשר לכתרו ב"ט אפ"ה דפירות מותרין כיון שאינן מוקצין מחמת עצמן וגם אינן בסים לדבר אסור .

תק"ט

דין צירי דלתות ובו ה' סעיפים .

א חניות של עץ שאינן מחוברות לקרקע אלא עשויות כתיבה ועומדת בשוק' וסגור אותן בדלת וכשרוצה לפתחן כסלק הדלת ונתנו לפני החנות וכסדר עליו צרורות רוכלין לכוכרן מותר לסלק את הדלת כדי להוציא מכה תכלין ומה שצריך ל"ט אע"פ דק"ל יש בנין וכתיבה בכלים מדרבנן משום שמחת י"ט לצורך אובל נפש רחידו לו וגם להדויר הדלת למקומה מותר אע"פ שאין החור' צורך י"ט התירו ס"פ משום תחלתו דאי לא שרית ליה להחזיר לא יפתח ואתי לאמנועי משמחת י"ט וע"ל סימן תצ"ו ע"פ י"ז וסי' תצ"ח כע"י וסי' ה"ז כע"י ג' א"ב א"ב יש לו ביוצא בזה בבית מותר לסלקו ואסור להחזירו דבבית לא התירו ס"פ משום תחלתו דכיון דברשותו ניהו לא אתי לאמנועי משמחת י"ט שאינו ידא להניחו פתוח בביתו בד"א כשיש לו ציר באמצע הדופן ויש לדגת בליטה ע"כ נגדו שתהיה כן אותו בציר שאו אינו נראה כ"כ כבונה אבל אם יש לו ציר מן דצד לכענה ולכנה אפ"י בדניות שבשוק אסור משום שדומה יותר לבנין כשתוקעין בציר ואם אין לו ציר כלל אפ"י בביתו נמי מותר ואם דם מחובר' בקרקע בכל ענין אסור אפ"י לסלקו דהוי כתיבה דאורייתא בד"א בדלתות שכסוקין ומסירין אותן ואינן קבועות שם אבל בדלתות המחוברות וקבועות כעין דלתות הבתים שלנו ככל ענין מותרין לפתוח ולסגור כמו דבתים דבטלות הן אגבן ואין כאן לא בנין ולא סתירה .

ב כלים שדם מופצלים כגון מנורה של חוליות וכסא ושלחן שהיו עשוין חתיכות חתיכות מעמידן (א) אותן ב"ט שאין בנין וכתיבה בכלים ובלבד שלא יתקע בכח שנראה בבנין .

ג החמיות שבכלים כגון שידה תיבה ומגדל שהביסו קשור בדין בחבל יכול להתירו או אפילו נחתנו בכנין אם אינו יכול להתירו וגם יכול להתיר קליעתו אם צריך לו למה שכתובו משום דאין בנין וסחידה כגון זו אסורה בכלים ודוקא קשירת חבל וביצא בו אבל פותחת של עץ או של מתכת אסור לשבר או להפקיע שזו בנין וכתיבה גמורה ואסורה אפ"י בכלים כמה דברים אמורים ע"י ישראל אבל ע"י עכו"ם (ב) יש להקל חזומת של קרקע כגון דלת של בור שקשור בו בחבל יכול להתירו דלאו של קימא הוא שהרי להתיר תמיד עשוי אבל לא מפקיע וחותר משום דהוי כותר דבבנין של קרקע יש בו משום בנין וסתירה דאורייתא .

ד אוכלי ברמה אין בהם משום תיקון כלי דדבר הראוי לאניהל מוכן דוא לכל צרכיו של אדם לפיכך מותר לקטום קיש או תבן לחצות בו שיניו אפ"י בסמין אבל קיכס שאינו אוכל ברמה אפ"י לטלו בלא קימיה ולחצות בו שיניו אסור דמוקצה הוא . מותר לטלטל עצי בשמים כדי להריח בהן אפ"י הן קשיין קוטמין וכוללין אותן כדי להריח בהן .

ה קמטין שעושין הנשים בבתי זרועותיהם ובבתי שוקיהן אסור לעשות משום תיקון מנא . (ג)

תקד

דין ריבוי הבית ובו סעיף אחד .

א מותר לרבץ את הבית כיון שאינו מכין להשוות גומות אלא שלא יעלה אכף וסם אינו פסיק רישיה ודבר שאין מתכוין מותר אפ"י בשבת בדבר דלא הוי פסיק רישיה אבל לכבוד את הבית אסור אפילו ב"ט דה"ל פסיק רישיה דאי אפשר שלא ישווה נומות ונהגין להחמיר אפ"י בבית מרוצף באבנים מידו ע"י עכו"ם מותר וע"י בנד או מטלית או כנף אוזים שקלים הם ואינם משווים גומות מותר אפילו על ידי ישראל דלא הוי פסיק רישיה . (א)

תקבא

דין שילשול פירות ב"ט ובו ג' סעיפים .

א מי שמניח פירותיו בראש הגג כדי להתייבש וראה גשמים ממשמשין ובאין התירו (א) לו חכמים ב"ט לטרוח להוריד לביתו בחבל דרך ארובה שבנג שאינו מוקף מחיצות ואין בו טורח כ"כ להורידן דרך שם בחבל אבל לא התירו לו לטרוח להורידם או אפילו להפילם דרך חלון שהוא גובה בכותל או מוקף מחיצות שצריך להגביהן עד החלון ואח"כ להשליכן שזו טירחא יתירא וכן אסור להורידן דרך סולם או כבש ואפ"י להפילם דרך סולם אסור מפני שיש בה טורח יותר וכן לא יטלטלם מנג לגג ואפילו הן שוים שאינם גבוהים זה מזה .

ב מותר לכסות פירות או כדי יין או לבנים מפני הדלף .

ג ליתן כלי תחת הדלף כדינו בשבת כך דינו ב"ט .

תקבב

קצת דברים האסורים לטלטל ב"ט ובו ד' סעיפים .

א אין הרועה יוצא בתרמילו ולא הסומא במקלו משום שהוא דרך חול ואינא זילותא ד"ט בד"א שיכול לילך בלא מקל ואין חולך בו אלא לתרוצי סע"י אבל אם אינו יכול לילך בלא מקל יכול לצאת בו אפ"י בשבת שזו כמו מנעלו וה"ה לחולה שעמד מחוליו אם יכול לילך בלא מקל לא יצא במקל ואם לא יוכל לילך בלא מקל יצא במקל .

ב וכן מי שנכוננו גידי שוקיו יכול לצאת במקל שהרי אינו יכול לילך בלא מקל . (וע"ל סי' ש"א סעיף י"ז וכמעולם דידיה דמו לפיכך שרי משא"כ נבי סמא שאינו אלא לתרוצי סע"י כנתבאר בסמוך)

ג ואין יוצאין בכסא שהוא יושב בכסא ואחרים (א) נשאים אותו מפני שהוא עובדא דחול ואם רבים צריכים לו שהוא אדם חשוב מותר ומוציאין אותו בכתף ואפ"י באפרין .

ד אין מנהיגין את הבהמה במקל אע"פ שהמקל מוכן ועשוי לכך ואינו מוקצה אפ"ה אסור משום שנראה כאלו מנהיגה לטבור .

תקבג

דינים הנדונים בבהמות ב"ט ובו ד' סעיפים .

א אין מקרדין את הבהמה בכניסתה שלנו ב"ט מפני שמישיר ותולש את השער אע"פ שאינו מוכן לתלוש אלא לגרד וק"ל דדבר שאינו מתכוין מותר ככל כקום פסיק רישי' דוא שאי אפשר שלא יתלוש ואסור .

ב אבל זבובים שדרךן לתלות בברמה מסירין אותה אע"פ שקצתן אין נפרדן מן הבהמה אלא בעשיית חבורה מ"מ אין מנין לכך ה"ל דבר שאין מתכוין ואין כאן פסיק רישיה .

ג אין מילדין את הבהמה ב"ט אבל מסעדין אותה דחינו שאחזו בולד' כדי שלא יפול לארץ ונפח לו בחוטמו שנחזרו סתמין ברדין ונתן דהד לתך פיו שכל אילו אינב פירחא יתירא כ"כ .

ד בהמה טהורה שרחקה ולרה שורין שלייתה במים ומזלפין עליו כדי שתריח ריחו ותרחה עליו וזה מותר לעשות ב"ט וכן (א) מותר ליתן מלא (ב) אגרוף מלח ברחסה כדי שתזכור צערי לידה ותרחה עליו

כיצד לאחד המועד אלא פירושו דחופו למחוס
 שיהיה במועד יחיד נבדל גדולה כירוסלים דל"ל
 שלא ימותו מחסו רבים גדולים וקטנים כח"ט
 בר"ן גם ואל"כ כח' כח' רוצה לקברו ביום זה
 בקצה רש"י שפי' תבוא' דב"ט ב'העסק בו ישראל
 ומחלק בין הפירה לעגלול אף דר"ן הולך בין
 שדע לאיזה תח' או לא תח' לרש"י לא ס"ל לחלק
 צדק ואף דבתר' תבוא' דל"ל גם לרש"י הכי כ"ל
 תבוא' ולגירסת' לא נ'כפי רש"י והוא דלחרי' כו'
 בח"ט רש"ל שאינו כגירס' שלמנינו ובה דלא פי'
 רש"י כר"ף תבוא' דקטיל' ליה ספי' דחתי' דאי
 תמננין ואתר' כחטע' לזין תמננין והכח' ניהא
 כפירש"י לזין חרשין לנורד' חטע' ר"ל לנורד' חטע'
 דוקא ולא לאחר החטע' דלא כגירס' אדלג' סמני'
 דל"ל לנורד' חתי' גם קביא עליו שברי' פרש"י
 שח"כ שרדן למסור בו לנורד' חתי' ע"כ תרתי'
 למה לי כנ"ל ברור פרש"י לזי גירסת' הר"ש וכן
 כ"ל הלכה למעשה כפסק רש"ל דה"ל חזן קוברו
 ביום אסור חשי' בעגלול והולאה ל"ט כיבוש
 וגזירה ומחנה נ"ל תניח עליו ככר או חינוק
 ומטעמ' (י"א) ולא לזיך להתחין הרבה בשח'
 כדי שיבואו ע"ס ומחור' כד יבא החזן לזי
 ציזיון לכסוח או כיוצא בו יתעסקו עמו ישראל
 (י"ב) ומותר לטברע' ע"י סדון לזיכא תלפלה ודמי'
 בלא גזירה משום חשש סחורה רק שצריך להחריס
 בלא יעשו סחורה בידים רש"ל סי' י"י (י"ג) אבל
 צ"ע ר"ח אסור (כ"ג) (יד) ולא אסור כ"ט
 דחזון והחשיבו עד למחר אל יתעסקו בו אלא
 עוב"ס תשכח ח"ט סי' ע"ו (טו) רש"ל סי' י"ד
 כתב לאסור לזיך שבר' ולא חשי' רוצה בענין אחר
 מטעמ' ליה (טו) אף שאין לזיך למה רק מפני
 כבודו אבל חשי' כבוד חבלי' אסור (יז) אפי'
 היה ביום סמוך לחמה כסתתחור לה' רש"ל (יח)
 וכן היה לזיך עם התח' כפשיט' דלזין היחר' אלא
 לקבורים ונזיל' אסור בענין חסר ודאי שבע' דף
 ק"ו) וכן זה חיידי' שכוונתם עם התח' אכל רחוק
 התח' מתקום זה אסור לרכוב לזיך אף בלא אסור
 כ"ג גם לזי ירכוב חזן עיר אף בלא' בענין
 אחר (חומת יביר' סי' ק"ו) עוד כתב דלא
 ספק שחל' לא יתל' עם התח' לא יזי חזן לתחום
 חשי' ברגיו (יט) כתב ע"ה נלטה ח' התח' ע"י
 פגום' כנגדו לתק' יהודים חזרה חשינו ביום
 ראשון חשי' לא יגיע התח' עם ב"ט ע"ל וי"ע
 לזיכא ורש"ל סימן י"א אסור כזו כיון שאין
 קוברו בו ביום וכן עיקר חיוב' חשי' חשי'
 שחלול' הנכבדים נראה לחזיר' ואפי' לעבו' תמננה
 כדי להלזו וב"ט ראשון חזרה ע"י עוב"ס
 (ך) אבל בלא נגמר אף בתח' ביום בלש"ם לזין
 קוברין אף ביום ב' וסבב ברש"ל דביום אף ע"י
 פגום' אסור והסבבה ח"ט כ"י י"ז חזיר' וכל'
 תשכחה תהר"ש חשי' דעת טעם ס"ג גם
 חזק לכתובת אף בענין שער' ע"ש ועיין בכפרי'
 לזיך סימן ע"ג ס"ד ובסי' ע"ז ס"ה יתבאר זה
 בס"ד להלכות דבני כלבוט וז"ע סותרים ולדינא
 יש להקל בין בנגמר בין לא נגמר בין בראשון
 בין בשני ודוקא ע"י עוב"ס (רא) זה יתבאר
 צ"ע ס"ם ר"ג ונראה דלפ"י אפי' אין חסירין
 ערלתו ע"י עוב"ס והשתא ניהא דהשתא תרתי'
 ולזי דקבורתו אסור אף למנכוס' כפשיט' ד'
 שקוברין ע"י עוב"ס ובסעיף' שקדום זה תשכח
 ולזי' חזרה בכ"י ע"י עוב"ס אלא דהכא טעמ'
 משום ערלה וכמוע' דלא נחלח' חילתו עד אחר
 ל' דקסור חשינו ישראל ב"ט ע"י (דב) ובמדינתנו
 א"ל להקדים כל ד' רש"ל סי' י"א (ר"ג) ורש"ל
 הקשה תח' דלחיה' בתודע' לא תחלול' טל דהס'
 שאין לחלול' סעודה קבט' קדם שנקבר' החת'
 ותמיק' ולא הוא' אלא שחב' קוברין חזון חזון חז'
 אחר יליח' ב"ב ואל' לזי תתקבנו' חזון וקוברין
 אלוה' נחש' אסור' חז' פיוטים ואל' דברים
 נזומה לזי וחזון' לכה"כ

סימן תקנ"ז

(א) וכדיעבד יכול למסור על תבוא' לחוד ולא על
 הפח' לחוד אף לזיכא רש"ל פ"ב ד"ט עוד
 כתב דלזיכור לעבוח עירוב' תבשילין לפני ע"ט
 רק בע"ט וכדיעבד חזרה (כ"ה) עד כתב דלא
 עשה תבשיל' מיוחד' לעירוב' תבשילין אף שלא ביד'
 ברכה ע"ה סומך עליו בדיעבד בין עשה הוא
 בין עשה אשתו חזר"ל הי' תמח' אף כפשי'
 על העגל' ולא על הגלגל' תמח' חזון חזון
 לקח חלם שלם ולקחה ללחם תבוא' כלי' שבת
 ובשארית' ובסעודה' שמישה' היה בוגע עליו וכה"כ
 כתב כנ"ל דף רמ"י שיש לזיכר' שלא לקח' פת'
 ועלם שכל' דעשין' התורה בבינו' והאשר' שח"כ
 תבשילין' אוחו' אלא כל' חז"ש' התח' בחלוח' יקח'
 פת' חזון למעשה' שבת' ותבשיל' חזון' ענה' חזינה'
 דג' חזון' או ככר' או חזון' חזון' למעשה'
 שחז"ש' גם יתב' כל' חז"ש' חזון' חזון' חזון'
 חז"ש' ענה' זו קב' בעיני' (ג) דוקא' פעם
 דלזיכא' אכל' שבת' פעם' שמישה' טעם' הוא' (כ"ה)
 ג וק"פ

אין נודנין לעשות שום איסור מלאכה דאורייתא ביום טוב ראשון אלא כל היבא דאפשר
 (יא) בעממין עושין הקבר ותבריכין והארזן על ידי עממין ושאר (יב) דברים עושין על ידי ישראל כמו
 ביום טוב ראשון חוץ מן הכסוי שיש נודנין לכסותו (יג) בעפר על ידי ישראל כמו בחול ויש מחמירים ויש
 לזקל ואם אי אפשר על ידי עממין יש לעשות הכל על ידי ישראל (יד)
 ה ישראל החופר קבר ב"ט שני לאחר התירו לו חכמים לטול שכר שכין שרתירו חכמים הדבר משום
 כבוד הבת חשו שמא לא ימצא מי שירצה לחפור בחנם ואם כן מה דועילו חכמים בתקנתם לפיכך
 התירו לו גם כן לקבל שכר ואע"פ שהשאר דברים שמותרים לעשות ב"ט אסרו לעשות בשכר גבי מת
 הקילו בדפיד' (טו)

גנה דכיון ד"ט ע"ה אל דברים ועל סימן ח"ג סעיף
 ה' ובכיוון ח"ו סעיף ב' ואיסור החמין גם כן כל
 דברים ועיין לעיל סימן הקט"ו סעיף ה' התירו חז"ה תבוא'
 אלא חז"ה תכילין לעתיד לבא חז"ה וי"ט ע"ה כחול שיכנו רבנן
 לגבי חז"ה ועיין לעיל סימן ט"ה סעיף ה' ובסי' חרי"ג סעיף כ"י

ואפי' בלי הקבורה שהולכו עמהם חזין לתחום מותר להחזירם כדי שלא יאבדו ויכשילם לעתיד (יז)
 (וע"ל סי' ת"ז סעיף ג' וכ"י שכ"ט סעיף ט')

ז והמלוים את המת אסורים לרכוב על בהמה אפילו ב"ט שני ואפי' האכלים לא ירכבו שלא היוצרת
 להתיר רכיבת בהמה שאם לא יוכל לילך בתלו' לא ילונו אבל הקברים שצריכין לקבורו שם אם אי
 איפשר להם לילך מתירים להם אפילו לרכוב על גבי בהמה ב"ט שני (יח) (ואיסור רכיבת בהמה כבר
 נתבאר לעיל סימן תקנ"ד סעיף א')

ח בני העיר אחת שנודע להם שמת ישראל רחוק משם ד' או ה' ימים ולא ניתן לקבורה אע"פ שלא
 וכלו להגיע שם עד אחר חמיעד מותרים לצאת לדרך ב"ט שני כדי למחר קבורתו לכבודו שלא
 יתגזל ומותר להביא מת ב"ט שני (יט) כחזון לתחום לתוך העיר לקבורו בקבורת שכינת ישראל אע"פ
 שהיה איפשר להם לקבורו שם במקומו שזיז כבודו שיקבר בשכונת קבורת ישראל

ט תינוק שמת בתוך שלשים יום אם נמרו שערי' וצפורניו דרי הוא בן קיימא ודינו כדן מת גדול אע"פ
 שאין אנו יודעין אם כלו לו חדשיו אם לאו דאולינן בתר רובא ורוב נשים זולות ולד קיימא (כ) .

י נפלים שנדרגו להסיר ערלתם בצור אבן או בקנה אסור אפילו ביום
 טוב שני ואסור לקבורו אלא מניחו עד למחר דדוקא במת שהיא
 בר קיימא שעובר עליו המליט בלא ויש ביוזן בשהייתו שווהו רבנן
 בחול אבל נפל אין מצוה בקבורתו לפיכך אין קבורתו וצרכיו דוחה י"ט *

הג"ה ועוד דמה שכתבנו לעיל על חז"ה
 תבוא' אל תורה אף שכתבנו נכסירי' תבוא'
 תקנת' המוטעים דלחרינו' בב"ר שהקב"ה חז"ה
 ערלה חן הקטנים שחתו ולא חלו וטעמה על
 פשטי' ישראל (ע"ה) (כ"א)

יא אין קורעין על המת ב"ט ואפי' קרוביו ואפי' ב"ט שני . שאין הקדיעה צורך המת וצורך הקבורה
 ולא התירוהו

ב כשמת מת בליל יום טוב שני נודנין להשכים ולקבורו (כב) קודם תפלה שלא להרבות אבל כל זמן
 התפיל' וכשמת ביום קבורין אותו אחר איכה (כג) דין צדוק דדין ב"ט עיין בע"ז סימן ת"א

תקנו דין עירוב תבשילין ובו כ"ד סעיפים

א אסור לבשל מ"ט לצורך שבת י"א שהוא דאורייתא וילפינן מהביט את אשר יביאו וגו' חז"ל
 ככין לשבת ואין י"ט מכין לשבת . וי"א דדוקא חול מכין לשבת ואין שבת או י"ט מכין לחול
 אבל מ"ט לשבת מותר אלא שחכמים אסרוהו כדי שלא יבאו לבשל מ"ט לחול שיאמרו ק"ו הוא
 מ"ט לשבת אין מבשלין מ"ט לחול לא כ"ש לפיכך י"ט שחל להיות בע"ש לא יבשל בתחלה שיהיה
 תחלתו ועיקר' בישולו לצורך שבת בקדירה בפני עצמה אבל מבשל הוא כמה קדירות לצורך י"ט ואם התיר
 הותר לשבת ובלבד שלא יערים כמו שיתבאר בע"ה מידו תקנו חז"ל שע"י עירוב תבשילין שיעשה
 מעי"ט לצורך שבת כמו שיתבאר בסמוך בס"ד יכול לסמוך ולבעל אפי' לכתחלה מ"ט לשבת
 שכין שהתחיל מעי"ט לבשל לצורך שבת לא היה בישולו ב"ט לצורך שבת א"א נגומד והולך בישולו
 ב"ט מה שהתחיל מעי"ט ודי בזה היכרא שידעו שכין שאסור להתחיל ב"ט לצורך שבת ק"ו דמי"ט
 לחול לגמרי אסור ואפי' למ"ד שהוא דאורייתא משום הבנה אין להקשות היאך תקנו חז"ל עירוב
 לעקור איסור הבנה שהוא איסור דאורייתא שאין שייך איסור הבנה דאורייתא אלא היבא י"ט מכין דבר שאין
 יכול להנות הימנו ב"ט כגון שמבשל סמוך לחשיכה דליכא למימר הואיל ואיקלעי אורחים חזי להו אבל
 כשמבשל ביום דאיכא למימר הואיל ואיקלעי אורחים כו' ק"ל דאמרין הואיל ושדי ואפ"ה אסרו לבשל
 בלא עירוב מן הטעם שכתבתי ונקרא עירוב מפני שהוא מערב בישולי צרכי שבת וצרכי י"ט לעשותן
 יחד והואיל הוא דרבנן מותר להביח בעי"ט אפי' בספק חשיכה

ב נדגו שאין אופין אלא על האפיו ואין מבשלין אלא על המבשיל לפיכך נדגו לעשות עירוב זה מפת
 וממיני תבשיל הפת (א) לאפות עליו התבשיל לבשל עליו ואסמכה אקרא דתיב את אשר תאפו
 אפו ואת אשר תבשלו בשלו משמע אין אופין אלא על האפיו ואין מבשלין אלא על המבשיל ט"י מידו דוקא
 לכתחלה אבל בדיעבד שלא עשה אלא התבשיל לבד סומך ועושה כל צרכיו לשבת שהכל נקרא תבשיל
 אפי' האפיה נקרא תבשיל דתיב ויבשלו את דפסח דמידי בצלייה וה"ה באפיה (ומ"ם דצא"
 והדלק' שריין ואע"פ דלא הו' בכלל פת ותבשיל דלא אצרכו רבנן אלא בעיקר' תיקון הסעודה ועיין
 בסמוך סעיף י"ט

ג ושיעור פת ותבשיל זה מכל א' כזית בין לא' בין למאה בין לאלפים בין בתחלת הגחתו
 בין בכופו כגון שנאכל או נאכד ושייר קצת וי"א דפת צריך להיות כביצה וכן נדגים לכתחלה .
 ד התבשיל זה צריך שיהא ראוי ללפת בו את הפת שבוה ניכר שעשאו לשם שבת לאפיקי רייסא דלא
 דייסא לא מלפת שאין דרכו בכך דדני בכלאי טפשא דאכלי נהמא בנהמא .
 ה מידו כל מיני תבשיל ראוי לכך אפי' צלי או שלוק או כבוש או מעושן ואפי' מין דגים קטנים
 שהדיחן במים חמין והדחתן הוא בישולן וראיין לאכילה דדי זה סומך עליהם וסומך על תפוחים
 מבשלים והוא הדין שאר פירות טובי' לים ועל דגים קטנים שבישולן .

ו וסומך אפי' על ערשים שנשארו מעי"ט ובישולי קדרה ולא כיון לבשולן או להשאירן לשם כך
 ועל שמנונית הנדבק בסמך וגררו והוא שיהא בו כזית . דגים קטנים מלוחים שבשלו אע"פ שאין
 בישולם בישול' לאסרן משום בישולי עוב"ס אפ"ה חשיבו בישול' לענין עירובי תבשילין להזותן תבשיל'
 הוא דשדו משום בישולי עוב"ס לאו משום דלא הוי תבשיל אלא דדתם איסורייהו משום אקרובי
 דעת וכל שהוא נאכל כמות שהוא חי אין קדוה' הדעת בבושלו אבל תבשיל מידו הוי לסמוך עליו משום
 עירובי תבש' ו' אבל במליחה בלא בישול' לא אע"פ שנאכלין כך במלחן מ"ם דבר בישול' בעינן
 ז מצוה על כל אחד ואחד לערב לעצמו ומצוה ג"כ על כל גדול העיר כשיערב לעצמו שיערב על כל
 בני עירו ז"ה באולי יהיה אחד מבני עירו טרוד ולא יערב מחמת שאין לו פנאי או (ב) ישכח
 ולא

סימן תקכ"ט

עירובי חצירות דמחוי כמתקן, וערובי תחומין קונה שלייתה ומחוי נקנה בית ב"ט ואם חל י"ט בה"י ורוצה לערב עירוב חצירות או תחומין ב"ט של ר"ה אין לו תקנה דקרושה אחת הן ובשאר י"ט של גליות אם נזכר ביום ראשון של י"ט יכול לערב עירובי חצירות בתנאי דעירוב חצירות אינו אלא ביטול רשות בעלמא לפיכך יכול להניחו בתנאי שיאמר ביום ראשון אם היום חל בעירוב זה יהא מותר לטלטל מחצר לבתים ומבתים לחצר בשבת הבאה ואם היום קודש אין בדבריו כלום, ולמחר יאמר אם היום קודש דרי כבר ערבנו מאתמול ואם היום חל בעירוב זה נהיה מותרין לטלטל בשבת ו' ואע"ג שבזמן הזה בקאיין בקבוע דירחא ואין יום שני אצלינו אלא מנהג אבותינו ולא משום ספק נם בזה נהגין מנהג אבותינו, אבל עירוב תחומין אין מניחין ב"ט אפילו בתנאי דעירוב תחומין מקני בית הוא ובית ב"ט לא קנינן אפילו בתנאי.

תקכ"ט

דיני שמחת יום טוב וכו' די' סעיפים.

א נתיב עצרת תהיה לכם וכתוב ל"ו ודרשו חז"ל מצוה לחלקו. חציו ל"ו וחציו לכם חציו ל"ו דהיינו לב"ה וחציו לכם היינו לאכילה ואל יצמצם בהוצאת י"ט וצריך להכריז ולענות כמו שבת דנתיב ולקדוש ה' כטבר וי"ט נמי קדוש י"י הוא דהא מקרא קודש מיקרי וחייב לבצוע על ב' ככרות כמו בשבת, רבשבת טעמא מאי ב' ככרות משום המן שהיה יורד לחם משנה בע"ש ה"נ ב"ט היה כן, סירה סעודה ג' אין נודגין לעשות ב"ט משום שסומכין על מה שאוכלין כמה תבשילין ב"ט ויתחייב א' מרס לסעודה ג' אע"פ שלא ברכו בנתיים בה"מ לית לן בה דלא החמירו לעשות סעודה ג' בפני עצמה ובהפסק בה"מ אלא בשבת משום דתלתא היום בשבת בהריא הוא דנתיב ולא ב"ט אע"ג דלענין ירירת המן שוין היו י"ט ושבת לא החמירו ב"ט והכל משום שמחת י"ט דלפעמים אית בה טירחא בסעודה ג' וחייב לקבוע כל הסעודה על היין כמו בשבת ובגדי י"ט (א) יהיו יותר טובים משל שבת דבגדים יש בהן שמחה וחייב ב"ט שמחת י"ט יותר מבשבת דנתיב ושמחת בחניך ומאחרין לבא ב"ט לב"ה שצריכים לטרוח בסעודת יום טוב וממדרים (ב) לצאת משים שמחת י"ט ואסור לאכול בע"ט מן המנחה ולמעלה כמו בע"ש שורה מכלל הכבוד מיה אם חל ע"ט בשבת יכול לקיים סעודה ג' ויאכל פת מעט משום כבוד י"ט ולשין פתין בע"ט לכבוד י"ט כמו בע"ש כמו שנתבאר לעיל סי' רמ"ב ואין תענית ב"ט כמו בשבת, (וע"ל סי' רפ"ח ובסי' רמ"ט סעיף ב' ובסי' תש"א סעיף א' וב'.)

(ה) ואם אין ידו תכנה לכ' יקנה למחוי או תכנה ל"ט חסידים לכבוד י"ט תהיה (ב) י"ט וכזה חזן להצריך תכניה בב"י יוח' מחזי יום וכו' ה יכול להצריך יותר אם לא של כבנת רב"ל פ"ב דבניה סי' ד' וע"ל סימן י"א (ג) הכנישו האסורים דתחטטין תענית חלו' בכל י"ט וע"י כב"ה תכניהם סוף כל ר"ה והנוכה וע"ל סי' רפ"ח חבב תהיה חו' שמתענה ב"ט נריך נעשה כל היום או יותר תחטט כיון דלא תקיים חיוו לנס דכחה מורה ר"י דבעינן כולה כ"ה ע"ג וכתב בר"ת ולא נהירא חז"ל דמתענה כ"ה הרי כופה ל"ה ועוד דהא כתבנו דהא תשום חנונו ח"כ תקרי כולה (ד) ל"ג על ה"ט שהחמירו מ"ס הטור ורמב"ם גזון והחמירו בכ"ר ויין וכל תשום דהקטנה בב"י דהא דלון שחיה חלח בכ"ר היינו בזמן שבה היה קיים חבל פתח חזן שחיה חלח חזן וזהו דלא קטני יין תשום דמחוי על מ"ס ח"ל וחייב לקבוע כ"סעודה ענין עכ"ל וע"ג גם ראייה ב"ט סי' פ"ח דבניה סי' ה' דתהיך קפויים ב"י באריכות ותמיק דגם בזמן הזה נעיק שחיה חלח בכ"ר וע"ל וכת' בב"ה ובתהי"כ הלכות י"ט ובש"ל דף קל"ח ברוך מילנה בשבת שיה ע"ב ע"ש.

סימן תקכ"ט

(ה) חייב אדם לכבד מ"ה בתחלה ובתשעה ובכמות נקיים כשאר י"ט מ' חנינו סי' ל"ב.

סימן תקל"א

(א) וב"ה כמחיר דווקא כבדו לו קוד' הרגל ויתר

ב חייב אדם להיות שמח וטוב לב במועד הוא ואשתו וביתו ובניו וכל הגללים אליו כל אחד כראוי לו שנאמר ושמחת בחניך אתה ובנך ובתך ועבדך ונמר כיצד משמח הקטנים ניתן להם קליות ואנשים ומגדלות ודגשים קונה להם מגדים ותכשיטין כפי ממונו (ד) וחייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר עניים שכן סיים בפסוק והלוי והגר והיתום והאלמנה וגו' אבל מי שנועל דלתו ביתו ואוכל ושחה עם בניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו מצוה אלא שמחת כריסו ועליהם נאמר ובחיהם כלחם אונים להם כל אוכלו יטמאו כי לחמם לנפשם הוא.

ג אע"פ שהאכילה והשתיה בצות עשה היא לא יהא אוכל ושותה כל היום אלא כך היא המדה כל העם משכימים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ומתפללין וקורין בתורה בעיני היום וחוזרין לבתיהם ואוכלין והולכין לבתי מדרשות ושונים עד חצי היום ומתפללין תפילת המנחה וחוזרין לבתיהם לשתות שאר היום עד הלילה, כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל לא ימשוך בבשר ויין ובשחוק וקלות ראש ויאמר כל המוסרין בזה מרבה בשמחת מצוה לפי שאין השחוק וקלות ראש שמחה אלא הוללות וסכלות ולא נצטוו על ההוללות והסכלות אלא על שמחה שיש בה עבודת ה' ויוצר.

ד חייבין כ"ר להעמיד שוטרים ברגלים שיהיו שוטמין ומחפשים בנות וכפרסין ועל הנדרות שלא יתקבצו שם לאכול ולשתות אנשים ונשים ויבאו לידי עבירה וכן ויהיו כדבר זה לכל העם שלא יתערבו אנשים ונשים בביתם בשמחה ולא ימשכו ביין שמא יבאו לידי עבירה מרת החסידים אשר השם ית' לנגדם תמיד ובכל דרכיהם ירעוה ופעת שמחתם אז יותר ויותר מברכין ומשבחין להקב"ה אשר שמחם ויאמר האדם בלבו בעת שמחתו והנאצי אם כך היא שמחת העולם הזה אשר הוא הבל כי יש אחריה תונה וצער א"כ מה תהיה שמחת הע"הב חתמירי שאין אחריה תונה ויתפלל להקב"ה שיטה לבו לעברו לעשות רצונו בלבב שום ושישמחנו בשמחת העולם ויוכנו לחיי הע"הב לאור באור פני סך חיים.

הלכות חול המועד

תקל

דיני חול המועד וכו' סעיף א'.

א חול המועד והם ימי החול שבין ראשון של מועד הפסח לז' שלו ובין ראשון של מועד סוכות לז' שלו י"א שהם מותרים מן התורה בכל מלאכה אלא שחכמים אסרו במקצת מלאכות האיל והם ימי חג ושמחה ערפי הם מר"ח אע"ג דילפינן להו מקראי טובא שאסורים, במלאכה אסמכתות בעלמא ניהו אבל עיקרם אינם אלא מדרבנן מן הטעם שאמרנו והואיל ומדרבנן הם לא רצו לאסור כל מלאכות כמו ב"ט דה"ל דבר שאין הציבור יכולים לעמוד בו ליבטל מכל מלאכות ז' או ח' ימים לפיכך התירו דבר האבד כלומר דבר שה' אבד אם לא יעשנו עכשיו והתירו כל צרכי רבים אפילו צרכי יחיד אם אינו מעשה אומן והתירו כל צרכי המועד ואפילו בדברים האסורים התירו בשביל הפועל שירחיק שכרו אם אין לו מה יאכל וי"א שהם אסורים במלאכה מן התורה והלמודים דרשות מעליית' ניהו מ"ס הואיל ולא כתבם התורה בפירוש כמו גבי י"ט אלא בייחודים בעלמא כגון את חג המצות תשמור שהוא מיותר וארז"ל לרבות חולו של מועד וכן שאר יתורים לפיכך אמרו שלא אסרה התורה כל מלאכות כמו ב"ט עצמו אלא כונתה על מקצת מלאכות ואותם המקצת מסרה אותם לדעת החכמים לומר איזה אסורה ואיזה מותרת כמו שעשתה התורה גבי קידוש החדש והמועדים שסמרה ליום ואמרה אתם אפילו שונגים כו' וכן גבי עינוי י"ב מסרה בידם לומר איזה מלאכה אסורה ואיזה מותרת לפי סברתם ודעתם שיטלין הצבור לעמוד בהם וכמו שיתבאר כולם לפנינו בסימנים הבאים בהלכות אלו ומסודרים על זה הסדר תחילה דברים שכונפו ואח"כ דברים הצריכים לו בענייני האכילה ואח"כ דברים הצריכים לו לשאר תשמישין ודבר האבד בענין קרקע ודבר האבד בתלוש ומשא ומתן ובנין מלאכת הדין וצרכי רבים וכתביבה ונניס נשים ותכשיטין הספ"ל וקריעה וקבורת המת והבראה דיני אכלות הרגל ותל המועד, (א)

תקל"א

דיני גילוח בח"ה וכו' ח' סעיפים.

א מצוה לגלח בערב י"ט לכבוד המועד כדי שלא יננס למועד כשהוא מנוול ואם לא גלח ערב הרגל קצמו אותו חז"ל ואסרו לו לגלח בתוך המועד כדי שיהא נזהר בפעם אחרת ויגלח בערב הרגל ב ויכין שאסרו לגלח בתוך הרגל אסרו לכל ואפי' למי שגלח בערב הרגל לא יגלח בתוך הרגל משום הרואה שמי שיראה אותו שגלח לא ידע שגלח ג"כ בערב הרגל ויאמר שמותר לגלח בתוך הרגל, ואפי' מי שחיה אנוס שלא היה יכול לגלח בערב הרגל כגון שנאבד לו אבירה בערב הרגל וטרח אחריה אסור לו לגלח בתוך הרגל ומי שהיה חולה בערב הרגל ולא היה יכול לגלח מפני שאמרנו חכמי הרופאים שהוא סכנה לחולה לגלח שמכביד עליו חליו ונתרפא בתוך המועד אפילו הכי אסור לגלח בתוך המועד, ד בד"א באילו וכיצא בהם שאין הגל יודעין שהיה אנוס כגון מי שנאבדה לו אבירה אין יודע ומפורסם לכל שנאבדה לו אבירה וכן חולה אין הגל יודעין שהיה חולה אבל בשביל אנוס דבר שהוא ידוע ומפורסם לדבים התירו לגלח לפיכך אמרו ואלו מגלחין בתוך המועד מי שהיה שבו ויצא מבית השביה ולא היה לו פנאי לגלח קודם המועד יגלח בערב הרגל כגון שנאבד לו אבירה בערב הרגל וטרח אחריה אסור לו לגלח בתוך הרגל בערב המועד יגלח במועד ואפי' היה חבוש ביד ישראל והיו מניחים לו לגלח אפי' כיון שהיה חבוש היה כצער ולא היה דעתו מי ושבת עליו ולא היה יכול לגלח קרינן ביה ומותר לו לגלח במועד וכן המנהג שהאסור בתגלחת כאכל שהתירו לו נירוי (א) ברגל יגלח במועד שהדי בערב הרגל.

די ירקות שרצה לאכל במעור וכל לדלות מים תוך המועד אפי' ממקום שיש בו מירחא יתירה כדי
 עינדלו והיו ראויים למעור דבל שהוא לצורך המעור לא חשו למירחא יתירה ואם אינו רוצה לאכל
 במעור ואינו עושה אלא כדי להטבוחן אסור להשקותן כלל בר"א שלא היו נפסדין בלא השקאה אבל
 אם היו נפסדין אם לא היה משקה אותן משקה אותם ממקום שאין בו מירחא יתירה כמו שכתבנו נבי
 בית השלחין .

ה אין עושין בתחלה החריצין שמכניב עיקרי הגנים כדי שיתמלא מים להשקות הגנים שהוא מלאכה
 נמורה אבל אם היו עושין ונתקלקלו מותר לתקן במעור ובלבד שלא יעמיק אותם יותר ממה
 שהיו בראשונה דהיי כעושה מחדש .

ו וכן אמה המושבת מים לשרה אין עושין אותה מתחלה היתה עשויה ונתקלקלה יוכל לתקנה ואם
 התחיל בה קודם המועד ולא חסר בה אלא טפח מעמיקה במעור עוד ה' טפחים שתהיה
 עמוקה ששה טפחים היתה עמוקה טפחים עד ז' אבל לא יותר שאין צורך להיות יותר עמוק והיי
 מירחא יתירה וה' היתה עשויה כבר ונסתמה ונשארה בה חשם טפח חוץ ומעמיקה עד ז' או עד
 ז' כמו בחדשה .

ז מושכן את הגנים מאילן לאילן שהאילנות דומין לבית השלחין שצריכין מיס הרבה לפיכך התירו
 להשקותן אפי' בח"ה ובלבד שלא ישקה את כל השרה דה"ל מירחא יתירה ואם היתה שדה
 לחה אינה צריכה בה רוב השקאה ואין כאן מירחא יתירה ומותר להשקותה כולה ועוד שכין שמתעבה
 לחה והתחילה להתייבש אם לא היה משקה אותה היתה נפסדת ביותר .

ח אסור לפתח מקום לשרה כדי שיכנסו בה המים להשקותה ואם עושה כדי לצוד רגלים לאוכלן במעור
 ויכיר שלדעת כן הוא עושה כגון שפותח מקום למעלה כדי שיכנסו ולמטה פותח מקום שיצאו מותר
 אע"פ שסוף סוף גם השרה שותה דבר שאינו מתכין הוא ומותר .

ט וכן אסור להשקות השרה לצורך חרישה במעור ואם ניכר שמכין כדי לחוש לצורך המעור כגון
 שצוה כולה מותר .

י וכן אסור ללקח עצים מן השרה ליצרתו לחרישה ואם ניכר שמכין לצרכו שצריך לעצים כגון שנטל
 הגדולים ומכין הקטנים מותר .

יא וכן אסור לקצץ ענפי האילן לתקנו ואם ניכר שמכין בשביל הענפים שצריך להם להאכילן לבהמתו
 כגון שקצץ כולן מצד אחד מותר ובכל דברים הללו וכיוצא בהן ראוי שלא יערים דתתני בעינין שהוא
 כוננו להיות ומעשיו יהיו מביחין ויכריזו שלדע' צורך ההיתר היא עושה כמו שכתבנו אבל אם כוננו לאיכו'
 אע"פ שמעשיו מביחין שלדעת היתר הוא עושה וכן אם כוננו לענין צורך היתר ואין מעשיו מביחין עליו אסור
 יב האילנות שהתליעו אין נטלן התולעת שכוון ואין מזהימן הנטיעות והוא כשיש מכה באילן שגשרה
 קצת קליפתו ודרך להדביק שם ובל קליפתו שם שלא ימות האילן אסור לעשות במעור אבל אילן
 שקטעו נטפו קודם המועד כדי שיצאו נופות הדבה מביני מקום הנקטע מותר למסך במקו' הקטיעה כדי
 שלא ימות וכן הפירות מותר לסוך בשמן שלא יפסדו שזהו דבר האבד אם לא יעשהו ואין בו מירחא כ"כ
 כמו בהתלעה ובהימה .

ג אישות ויכבדים שמצמידים בשרה אילן הוא הפסד מרובה ומותר לצדן במעור אפי' כדרכו דהיינו שחופר גומא ותולה בה המצודה
 ואפי' בשרה הלכן הסמוכה לשרה האילן מותר לצדן כדרכו מפני שיוצאין ממנה ונכנסין לשרה האילן ומפסדין האילנות ואם אינה
 סמוכה לשרה האילן אין צדן אותה שם אלא ע"י שיני שנועץ שפור בארץ ומנענע לכאן ולכאן עד שגששית גומא ותולה בה המצוד' וי"א
 שאפי' בשרה הלכן הסמוכה לשרה האילן אין מותר אלא ע"י שיני ובאינה סמוכה לשרה האילן אסור אפי' ע"י שיני (ד) .

ד אין מכניסין צאן לרד בח"ה לובל השרה מפני שגראה כמובל בעצמו המובל הוא חודש שמשניח את הקרקע שתהא נוחה ויפה לרוע
 בה ואם הגניסן העכו"ם מעצמו מותר להניחן בה אפי' בשבת ואינו צריך למחות בירו ואפילו אם מחזיק לו טובה לעכו"ם על שהגניסן ובלבד
 שלא יתן לו שבר לעכו"ם שמראה דניחא ליה מלאכתו בשבת והיי דוכיא דמלאכת מחשבת . שאסרה תורה ואפי' אינו נתון לו אלא שבר מוטו
 אסור בשבת וכי"ז שאינו חמורה בשבת לא החסירו בו חכמים כלל ויכול ליתן לו שבר מוטו ובלבד שלא יתן לו שבר אחד ובח"ה אפי' יתן לו
 שבר אחד ובלבד י"זלא (ה) ישכרנו בתחלה לעשותו שגראה כמכין מלאכתו במעור וכל שהוא אסור לעשותו אסור לאר לעכו"ם לעשותו
 אפי' (ו) לא יסייענו ולא יסור שומר לעור את הצאן שמולך השומר את הצאן הגה והנה תוך השרה שיחבל בכל מקום מפני שגראה
 כשכרו בתחלה לשם זה והיו כמין מלאכתו במעור ואם העכו"ם הוא שכיר חודש שכיר שנה מותר אפילו לסייעו בח"ה ומותר (ז) למסור לו
 שומר לנער את הצאן כיון שמתחלה לא לשם זה שכרו ואין זה נראה מכין מלאכתו במעור .

טו אסור לקצור השרה בח"ה אם הוא בענין שאינו נפסד אם יעמוד עד לאחר המועד ואם אין לו בביתו מה יאכל אפילו מוצא בשוק לקנות אין
 מצריכים אותו ליקח מן השוק אלא קצור ומעמר היש חורה וכיוד כדרכו ובלבד שלא יחוש בפרות משום דאושא מילתא (ח) ויבאו
 לזולל במעור בר"א שאינו צריך אלא לו לבדו אבל אם צריך לחוש לצורך רבים דש אפילו בפרות דבלא פרות יש בו מירחא יתיר כשהוא צריך
 לרוש הרבה .

טז מי שיש לו כרים אצל כרמו של עכו"ם ועכו"ם נכד את שלו בח"ה ואם לא יבצור גם הישראל את שלו יפסיד שיפרצו את כרמו והיה
 למדמם יוכל גם הישראל לנצרו ולדרוך היין ולעשות החבית וכל צדמי היין בלא שיני דה"ל דבר האבד ויטלן פועלים ישראלים לעשותו לו
 אע"ג רגליו דידרו לא היה דבר האבד ויש להם מה שיאכלו תתירו להם משום אבירה דבעל הבית שלא יהיו לו פועלים אחרים שהרי (ט)
 פועלי עכו"ם א"א כמו שהתירו לבעל הבית כשאין לפועל מה יאכל שהרי על כרחו צריך לשכור פועלים ישראלים דפועלים עכו"ם ינסו היין .

ה תקלה כמה עניינים הנקראים דבר האבד וכו' מעישים .

א מי שלקח ויתיו ונתנו בבית הבר והענין שמשמרים אם אינו חודלן מיד וכן מי שהיה ייני בבור וצריך לדורטו ואידעו אגם או ששכח
 או נתעצל שהיה סבור שהיה יוכל לשחות אתה הדגל ולא עשאה קודם הדגל ועכשיו רואין שאם
 לא יעשנו מיד יפסד ויתקלקל וה"ל דבר האבד מותר לדורך אותן כדרכו ומבניסן לחבית ומזפת
 החביות כמקצטות בין גזולות * וגם החביות כדרכו בלא שיני ומקשות בעקל' ועושה כל הצורך לו כדרכו
 בלא שיני ובלבד שלא יסין מלאכתו במעור אלא כל מה שחודע שיצטרך במעור ויכול לעשותו קודם
 המועד יעשנו וכן שולה אדם פשתו מן המירחא אם היה נפסד שם .

ב מותר להניסין פירות מפני הנכנסים אם אינם במקום המשתמר דהיי נמי דבר האבד ומיהו יעשה בצנעא כגון שיכניסו בלילה ואם הוא בענין
 שיש פרסם בלילה יותר מכוון כגון שצריך לעשותו באבוק' ובקלות יבניסם כיום ומיהו אם הוא דבר שאי אפשר לעשותו אלא בפרסם
 גדול והוא דבר האבד יוכל לעשות כדרכו בלא שיני .

ג אסור להסיע ממנו מעור לעיר אם לא כשביד דבר האבד (וע"ל סימן תקל"א סעיף א')

ד היו לו תאנים שאחים בשרה לייבש וירא מהמזג ששא יפסדים מותר לחתמם בקש אפילו חיפוי עב .

ה מי שיש לו סחורה ואם לא יחבטה ממנה למעלה תפסד ונתקלקל מותר להפכה בח"ה .

ו המטין (א) מלאכתו והניחה למעור קנסין אותה שלא יעשה אע"פ שהוא דבר האבד ואם עבר ועשאה במעור בר"א מאכרין אותה
 מסתו ומפסקין אותה לכל ואם מת לא (ב) יקנסו בנו אחריו ואם לא עשאה אביו מותר לכן אפילו לעשות אם הוא דבר אבד אע"פ
 שאביו כיון להניח למעור וזהו יכל לעשותו קודם המועד בר"א שאם עשאה האב שקנסין אותו לאבדה ולהזקקה במלאכת דבר שהוא שלו
 וכוננו במעור אבל במלאכת אחרים כגון חיט או ארז או ספר שמלאכת אחרים ביחוד וכיוצא ועשאה במעור אין מפסקין המלאכה שהיא
 של אדרי' אבל קנסין אותו בעצמו ומשמרין ליה ומלקינן ליה עד

סימן תקל"ח
 (א) שהיה יסל לעשות קודם המועד או להכניס
 מלמחילתו מחר המועד והוא להחיל
 סתור לחודש שאם לא יגמרו כחודש יבא דבר
 אבד וי"א יניחן דהיי (ב) ה"ע ילבוש תחש
 אפי' משה תלמדה דבר שאין אבד וחזיל
 לטעמי' שהיני על ר' יוחסם שחבד וקנסו
 בניו מכה תבעקן כבשרות ולא קפסין ביום
 אותו פ"כ ולא תהא חז' לא רבא פ"ג סוף
 פרק

סימן תקל"ח
 (א) שהיה יסל לעשות קודם המועד או להכניס
 מלמחילתו מחר המועד והוא להחיל
 סתור לחודש שאם לא יגמרו כחודש יבא דבר
 אבד וי"א יניחן דהיי (ב) ה"ע ילבוש תחש
 אפי' משה תלמדה דבר שאין אבד וחזיל
 לטעמי' שהיני על ר' יוחסם שחבד וקנסו
 בניו מכה תבעקן כבשרות ולא קפסין ביום
 אותו פ"כ ולא תהא חז' לא רבא פ"ג סוף
 פרק

סימן תקל"ח
 (א) שהיה יסל לעשות קודם המועד או להכניס
 מלמחילתו מחר המועד והוא להחיל
 סתור לחודש שאם לא יגמרו כחודש יבא דבר
 אבד וי"א יניחן דהיי (ב) ה"ע ילבוש תחש
 אפי' משה תלמדה דבר שאין אבד וחזיל
 לטעמי' שהיני על ר' יוחסם שחבד וקנסו
 בניו מכה תבעקן כבשרות ולא קפסין ביום
 אותו פ"כ ולא תהא חז' לא רבא פ"ג סוף
 פרק

סימן תקל"ח
 (א) שהיה יסל לעשות קודם המועד או להכניס
 מלמחילתו מחר המועד והוא להחיל
 סתור לחודש שאם לא יגמרו כחודש יבא דבר
 אבד וי"א יניחן דהיי (ב) ה"ע ילבוש תחש
 אפי' משה תלמדה דבר שאין אבד וחזיל
 לטעמי' שהיני על ר' יוחסם שחבד וקנסו
 בניו מכה תבעקן כבשרות ולא קפסין ביום
 אותו פ"כ ולא תהא חז' לא רבא פ"ג סוף
 פרק

סימן תקל"ח
 (א) שהיה יסל לעשות קודם המועד או להכניס
 מלמחילתו מחר המועד והוא להחיל
 סתור לחודש שאם לא יגמרו כחודש יבא דבר
 אבד וי"א יניחן דהיי (ב) ה"ע ילבוש תחש
 אפי' משה תלמדה דבר שאין אבד וחזיל
 לטעמי' שהיני על ר' יוחסם שחבד וקנסו
 בניו מכה תבעקן כבשרות ולא קפסין ביום
 אותו פ"כ ולא תהא חז' לא רבא פ"ג סוף
 פרק

סימן תקל"ח
 (א) שהיה יסל לעשות קודם המועד או להכניס
 מלמחילתו מחר המועד והוא להחיל
 סתור לחודש שאם לא יגמרו כחודש יבא דבר
 אבד וי"א יניחן דהיי (ב) ה"ע ילבוש תחש
 אפי' משה תלמדה דבר שאין אבד וחזיל
 לטעמי' שהיני על ר' יוחסם שחבד וקנסו
 בניו מכה תבעקן כבשרות ולא קפסין ביום
 אותו פ"כ ולא תהא חז' לא רבא פ"ג סוף
 פרק

סימן תקל"ח
 (א) שהיה יסל לעשות קודם המועד או להכניס
 מלמחילתו מחר המועד והוא להחיל
 סתור לחודש שאם לא יגמרו כחודש יבא דבר
 אבד וי"א יניחן דהיי (ב) ה"ע ילבוש תחש
 אפי' משה תלמדה דבר שאין אבד וחזיל
 לטעמי' שהיני על ר' יוחסם שחבד וקנסו
 בניו מכה תבעקן כבשרות ולא קפסין ביום
 אותו פ"כ ולא תהא חז' לא רבא פ"ג סוף
 פרק

סימן תקל"ח
 (א) שהיה יסל לעשות קודם המועד או להכניס
 מלמחילתו מחר המועד והוא להחיל
 סתור לחודש שאם לא יגמרו כחודש יבא דבר
 אבד וי"א יניחן דהיי (ב) ה"ע ילבוש תחש
 אפי' משה תלמדה דבר שאין אבד וחזיל
 לטעמי' שהיני על ר' יוחסם שחבד וקנסו
 בניו מכה תבעקן כבשרות ולא קפסין ביום
 אותו פ"כ ולא תהא חז' לא רבא פ"ג סוף
 פרק

סימן תקל"ח
 (א) שהיה יסל לעשות קודם המועד או להכניס
 מלמחילתו מחר המועד והוא להחיל
 סתור לחודש שאם לא יגמרו כחודש יבא דבר
 אבד וי"א יניחן דהיי (ב) ה"ע ילבוש תחש
 אפי' משה תלמדה דבר שאין אבד וחזיל
 לטעמי' שהיני על ר' יוחסם שחבד וקנסו
 בניו מכה תבעקן כבשרות ולא קפסין ביום
 אותו פ"כ ולא תהא חז' לא רבא פ"ג סוף
 פרק

סימן תקל"ח
 (א) שהיה יסל לעשות קודם המועד או להכניס
 מלמחילתו מחר המועד והוא להחיל
 סתור לחודש שאם לא יגמרו כחודש יבא דבר
 אבד וי"א יניחן דהיי (ב) ה"ע ילבוש תחש
 אפי' משה תלמדה דבר שאין אבד וחזיל
 לטעמי' שהיני על ר' יוחסם שחבד וקנסו
 בניו מכה תבעקן כבשרות ולא קפסין ביום
 אותו פ"כ ולא תהא חז' לא רבא פ"ג סוף
 פרק

סימן תקל"ח
 (א) שהיה יסל לעשות קודם המועד או להכניס
 מלמחילתו מחר המועד והוא להחיל
 סתור לחודש שאם לא יגמרו כחודש יבא דבר
 אבד וי"א יניחן דהיי (ב) ה"ע ילבוש תחש
 אפי' משה תלמדה דבר שאין אבד וחזיל
 לטעמי' שהיני על ר' יוחסם שחבד וקנסו
 בניו מכה תבעקן כבשרות ולא קפסין ביום
 אותו פ"כ ולא תהא חז' לא רבא פ"ג סוף
 פרק

סימן תקל"ח
 (א) שהיה יסל לעשות קודם המועד או להכניס
 מלמחילתו מחר המועד והוא להחיל
 סתור לחודש שאם לא יגמרו כחודש יבא דבר
 אבד וי"א יניחן דהיי (ב) ה"ע ילבוש תחש
 אפי' משה תלמדה דבר שאין אבד וחזיל
 לטעמי' שהיני על ר' יוחסם שחבד וקנסו
 בניו מכה תבעקן כבשרות ולא קפסין ביום
 אותו פ"כ ולא תהא חז' לא רבא פ"ג סוף
 פרק

(ג) שיקבל דינא שלא לעשות עוד כל ימיו ולא מיקרי כחנן מלאכתו בסועד אלא ניתנו נמוך שדיה יודע שלא יוכל להבחין עד אחר דמועד והיה יכול לעשות קודם המועד וזוין כמ"ז לעשות כמועד אבל אם היה מתעצל או שובח או שהי' פבור שיכול להבחין עד אחר המועד ועתה מתקלקל עד שצריך לעשות עכשיו ואם לא יעשה תפסיד זה לא מיקרי כחנן מלאכתו כמועד ופותר לעשותה כמועד .

תקלט

דין סחורה בח"ה וכו' י"ר סעיפים .

א כל סחורה טירחא היא ואסור אפילו כל שהיא בין לקנות בין לכוון ואפי' אם הלואה מעות על סתם שיתנו לו אח"כ יין או סחורה אחרת בפרעון חיוב כדי להשתכר בה וזו ג"כ קניית סחורה הוא ואינו יכול ללכת ורתובע' אא"כ אינם מצויין אחר המועד דה"ל דבר האבד אם לא יקח בח"ה ויתבע' אז מותר לתבעם כמועד ואם נודמן לו ריוח כרובה כמותר מותר למכור ולקנות בצנעא (א) ויוציא לשכחת י"ט יותר ממה שהיה דעתו להוציא (דדוקא בשוק דאינא טורח הוא דאסור אבל בבית בצנעא דלינא טרחה כ"כ מותר בנה"ג ועיין בסוכו כע"פ י"ג ועוד שאפי' בשבת אסור קל הוא והלכך בח"ה בצנעא מותר בנה"ג שנתבאר וע"ל סי' שכ"ג סעיף ד' ובסי' תקכ"ד סעיף א')

ב הלואות (ב) חנם שדרך הלואות ישראל א' לחבירו בטובת הנאה בלא ריבית אינה סחורה לפיכך מי שהלואה לחבירו מעות מותר לתבוע בח"ה לגבות מעותיו ואצ"ל שמותר לגבות חובו שאין לו עליו משכון מן העכו"ם שהוא כדבר האבד דהוה כמציל מידו ואפי' בחוב שיש לו עליו שטר . (ג)

ג אבל אם מכר לחבירו פרקמטיא קודם דמועד יש מי שאומר שאסור לתבוע דמיה כמועד דהוי כסחורה אא"כ היה הלוקח אדם שאינו מצוי במקום המוכר ונודמן לו בח"ה דהוי כדבר האבד וי"א (ד) שנכל ענין מותר שנין שוקף עליו המעות בכחול קודם המועד ה"ל כהלואה נמורה ומותר לגבותה מכנה בח"ה אפי' הוא אדם שמוציא במקום המוכר וכן מותר לקבול במשפט בשביל חובותיו המותרים לגבות (ע"ל סימן שצ"ט סעיף ד' ובסימן תקכ"ד סעיף א' דנתבאר שם דבשבת וי"ט אין דנין וע"ל סימן תקמ"ה סעיף י"ו וי"א ובסימן תקמ"ד סוף סעיף ב') וכן מותר לעשות זקופה עם חובותיו לכלול יחד כמועד כדי שיהא בטוח יותר דכל זה בכלל דבר האבד הוא דמותר .

ד אם יש לו סחורה שאם לא ימכרנה עתה יפסיד מן (ה) הקרן מותר למוכרה אבל אם לא יפסיד מן הקרן אלא שאם ימכרנה עתה ירוח יותר משאם ימכרנה אח"כ אסור למוכרה (דלא מקרי דבר האבד אלא כשיחכר מהקרן וע"ל סי' תקכ"ז סעיף א' ואם אין לו בריוח מה יאכל כדי פרנסתו או אפי' יש לו אלא שאם ימכרנה עתה יהיו לו מעות בריוח יותר לשכחת יום טוב מותר למכור מידו לא נאסרו דברים הללו אלא כמי שיש לו מעות מועטים וחס עליהם להוציא כ"כ לשכחת י"ט כדי שלא יצטרך ללוות מן הבריות ואלו היה לו מעות בריוח היה מוציא יותר אבל מי שיש לו מעות בריוח להוציא לשכחת י"ט בכל אשר יתאוה אלא שהוא המצנן ואין דעתו להוציא כ"כ לא נתייר למכור כדי שיוציא יותר ה דבר שאינו מצוי תמיד לאחר המועד כגון ספינות או שירות שבאו או שהם מבקשים לצאת ומותרים כחורותיהם כולל או לוקחים סחורות ביוקר ולא ימתינו עד אחר המועד ה"ל כדבר האבד (ו) ומותר לקנות מהם ולמכור להם אפילו דבר שלא לצורך תשמישו אלא לעשות סחורה ולהשתכר בה וה"ה לידידים הקבועות מזמן לזמן וחלו כמועד שמותרים ללכת לשם אפילו כעיר לעיר וכישא וליתן שם כדרכו שוהו דבר העובר וה"ל כמו דבר האבד (דהעברת ריוח כזה שאינו מצוי תמיד התירו בח"ה דאינו אלא מקח כמכר שאינו אסור אלא מדרבנן אפילו בי"ט כמו שנתבאר לעיל סימן תקכ"ד סעיף א' ועיין בסמוך סעיף י"ג) אבל מקומות שיש להם יום השוק בשבוע לבני העיר וסביבותיו הקרובים לה אינו מותר למכור ולקנות ביום השוק שבתוך המועד שאין זה דבר האבד שאם אינו נמכר או נקנה ביום השוק שבתוך המועד יקנה או ימכור ביום השוק שאחר המועד (ז) ותגר שקונה מזה ומכר לזה מיד אל יד ותגר וקונה וכוכר מותר שזה נמי דבר אבד הוא אם לא יעשנו .

ו ומה שהתירו בדבר שאינו מצוי לאחר המועד ה"מ דוקא מידי דדבר פרקמטי' וסחורה היא שתלוי בה סחיית הבריות דעתם תמיד עליה דהפסד גדול הוא אם ימנעו ממנה ועוד שאין כ"כ טירחא מרובה בעיני הבריות שעובקים תמיד במקח וממכר אבל מציאה כגון נהר שהציף דנים על שפתו אינו דבר שכיח ומצוי כ"כ ואין דעת הבריות כומך עליה כ"כ אמיר לטרוח ולחפש עליה לאספסב ולכבשם אא"כ יהיו ראויים לאכול מהם כמועד שאין זה נקרא דבר האבד כ"כ אם ימנעו ממנה אלא הפסד רוחא דלא מצוי בעלמא הוא ועוד שיש בה טירחא מרובה ולא רצו להחיר .

ז המלוח את חבירו על חפץ או על סחורה על תנאי שאם לא יפרע לו תוך זמן קבוע אחר הדגל שיהא קנוי לו יש מתירין שאין זה פרקמטי' אלא הלואה ועיקר הקנייה היא לאחר המועד ויש אופרים משום הערמת סחורה שאם אתה מתיר לעשות כן יתירו כל משא ומתן שבעולם ויעדימו שלא יהא המקח חל אלא אחר המועד ובתוך המועד יהיה הלואה . (ח)

ח העכו"ם שפרע לישראל יין בחובו כותר לקבל כמנו כמועד דמצינו מידו דמי .
ט מי שצריך לקנות יין בעת הבציר לצורך שתיית כל השנה ואם יעבור המועד לא ימצא כמיהו דבר האבד הוא ומותר לקנות ולתקן החביות ולזפתן ובלבד שלא יבין מלאכתו כמועד אבל יותר מכרי שתייתו לשנה לא יקנה מפני שהוא נראה כסחורה .

י מוכרי פירות בכות וכלים כל השנה כות' להם ג"כ למכור' לבני העיר לצורך המועד מיהו כיון שזה הוא מלאכת כל השנה ויש לחוש ג"כ שבא יאמרו שיכור' אפי' שלא לצורך המועד מפני החשד לא ימכרו כ"כ בפרדסיא כמו בשאר יכות השנה אלא ישנו וימכרו כמועד בצנעא כיצד אם הית' חנותו פתוחה לזוית או לכבי פותח כדרכו כיון שאין שם רבי' מצויין כ"כ אינו פרום גדול אבל אם היא פתוחה גרה"ו פותח דלת אחת ונעל א' ועי"ט דאחרון של חג רסכו' שהוא יום שמחה ביות' והוא רגל בפני עצמו כיוצא' ומעט את השוק בפירות בשביל כבוד שכחת י"ט בר"א בכסות וכלים ופירות שיכולים לתקיים אבל מוכרי תבלין או ירקות וכל דבר שאינו (י) מתקיי' פותחין ומוכרין כדרכן כל ימי ח"ה בפרהסי' שהבל יודעין עדים לצור' המועד ומותר לקנות לצורך י"ט שני של י"ט האחרון אע"פ שאינו אלא סנהג התידו דלא ליתו לזולתי ביה (דהא) אנו בקיאים האידנא בקיבועא דיהא וה"ל חול ואין עושין אותו אלא משום מנהג אבותינו אפי' מותר כדי שלא לזולתי דהא מדאי טעמא נמי לא מברילינן בליל שני כי היכי דלא לזולתי ביה וע"ל סי' הקי"ג סעיף ה' ובסי' תקכ"ח)

יב אין לוקחין בתים ואבנים ועבדים ובהמה אלא (יא) לצורך המועד או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל או לצורך השני' המוליד הדברים הנקנים לבית הקונה שאין לו מה יאכל ודוקא הני דאינא פרטם בקנייתן ואומא מלחא אבל שאר בלים נדגו לקנות בצנעא .

יג הלואה לעכו"ם בריבית יש מחמירין ומדמין אותן לפרקמטי' מיהו לעכו"ם שרגילין ללוות ממנו מותר שיש לחוש שמא ילכו ללוות במקום אחר וירגילו לבא אצלם ולא ירגילו עוד לבא אצלו וה"ל דבר האבד ואפי' לעכו"ם שאינן רגילין לבא אצלו תמיד אם ירצה ליקח בראש הריבית המגיע לשבתו (יב) הראשונה ויוציאו מיד לשכחת י"ט יותר על מה שהיה כיוצא בלאו הכי יש ג"כ להתיר שאינו דומה לגמרי לפרקמטיא כי בקניית פרקמטיא יש טורח גדול בשיווי הדקדוק של מקח ומתוך כדירתו ימנע משכחת י"ט וגם לפעמים יקנה ביוקר ויצטער וכן לפעמים ימכור בפהות ממה שקנה ואינא צער' אבל מלוא שמחה היא לעולם וגם לינא טירחא כולי האי הלכך יש להקל ולהתיר ע"י שמוציא הריוח לשכחת י"ט .

פ' מי שספק נרס לזון לא קנסים וכן כחנן מלאכתו כמועד כדבר אבד הנכר כדבר שאינו אבד קנסו עכ"ל רבי דע"ג נרינן נלאק ונ"ל נלאק כיון והכל קנסו לדידי כדבר אבד כהוא דרנכ א"כ נרינן לזון מותר יהיה כדבר שחין אבד כהוא דלחרייתא גם עוכב חרתי איסורא כחנן הלכתו כמועד ועושה דבר שאין אבד ומה נכבא ר' ירוחם ראיב מרס לזון ל"ל דהיינו התשעוה כ"ס דקאמר אח"ל נרס לזון כמור קנסו כניו אחריי' משם לזיסורא דלחרייתא ע"כ השתם דאי הוי הגא איסור דלחרייתא פשיטא לכו דקנסו (ג) ז'ל כ"י נחב ל"י כהוא דלינא מתעבא כו' דתמתין ליה עד שיקבל דינא ומתקנו ליה עכ"ל ר"י ר' ירוחם עכ"ל . וכתב בסל"ג בשם נדק בבית ז'ל אינו חבין פא אינא חתון לתקנסיה שר כפולתו ובחל כהלקוח שר פעולתו ומלכותו חיירי וחתי קשה תלי תשתחין אותו עד שיקבל דינא דקאמר וכתב שיקבל היינו שיחזור תשוח הסכירות שקיבל ויתעב נכ"ד שיחבירו ועוד קשה תלי ומתקניו ל' לזון השכחן כ"ס תק"ו דיחבירו חס ומסתריה פסיקיה עכ"ל ונ"ל דגם לנכוס היה קשה כל זה וימא ליה קושיא אחרונה דת"ש ומתקניו ליה קאז על תשתחין ליה ר"ל קודם שיקבל דינא מתקניו ליה עד שיקבל וד"ק וכן תלמאחי' להדיא כ"ס ארס וחוב ומתי שפסקה תלי עד שיקבל דין חתון פלכוס דר"ל שיקבל עליו כלא נעשה עד כל ימיו וכן תשע חר' ירוחם שס' ח' בקשיא ראשונה נ"ע ח' ס"ל לנכוס דחיירי דוקא אבד אלנוה דל"כ תלכדיו הסכירות לז' ה"ל לסתו' וכנענ"ר לנכוס חיירי ל"י שיש לו להשכיח ותלכדיו הסכירות חתו ואפי' אלנוה אפסר לנריך לחזור ולחן נכ"ד והא שכתב היכא ליתא חתונה היינו ליתא קרן רק ריוח ולא סגי בזה דלא רצו תבונה דבר שהוא כולו דתלכדיו חתו פולו לא הנלח סכירות חתמלכה לבד ולכך תשתחין ליה ומתקניו ליה עד שהוא מקבל כו' כנ"ל .

סימן תקל"ט

(א) ולא דמי לזון דעתי' כ' דמותר בפרהסיא דש' דלז' אינו תלי תמיד וששט' ההכ' דמותר בנכוס מותר אף לז' שיש לו חתונה בריוח להוילא למהת' י"ט משום דהרנכ' טוסקים מתירין בנכוס לגמרי אפי' אינו מונח למהת' י"ט וכן הויו כ"ס כמלה בריבית דמותר אפי' נמי שיש לו בריוח ואפי' בפרהסיא דעיקר כשוק' להלוואה לא דמו לפרקמטיא רק משום תומיא אחרת דיוניא שנת רחונה למהת' י"ט וכן תמנה בתכונת הכריב' ל' ה"ל ס' א' : (ב) השתע דס"ל דריבית אבד לחבוב בין מעט'ם בשש' לו תשכון בין מישראל בשש' לו ריוח דרך היחר ולא יהיה דמקור דין זה הוא מאשרי' וס' קאי על הלואה שיש בו ריבית ע"ש ואפי' יהלוח כמועד כריב' דגרף מפרעון מותר כמבואר ס' ולקמן ס' ס"ם זה אלא דמלך חומרא קאמר דיוניא בריבית תשכע ראשונה כו' והיינו דוקא כהלוואה אבד כפרשן ג"ל דהתיר לגמרי וכן תמנה חר' ירוחם דף ל' וכן כ"ע כתב מי שהלוה ט' ואל"ל מן העכו"ם תמנה דלף בריבית קאמר (ג) זה כתב מסכר' דנפשיה ובתחיל' אכתמיט ליה ריב' כ"ג פ"ק דו"ק דדוקא בעל פה הוי דבר אבד וכבר כתבתי דלף בשעת מותר אס' לא להלוואה כלה תמנה סחורה (ד) הב"ח הסכים לסכר' ראשונה (ה) פ"י אפילו כמק מותר וכן הויו בכל דבר אבד מותר אפסדקיף השב' מהרי"ל ס' והשב' ר"ך מי' ל"ג וכן מבואר בב"י (ו) פ"י אפי' אינו מונח ביותר למהת' י"ט (ז) כתב בתשובה ר"ל ס' ע"ט דנשאר ימי הטק אין להחיר כלל לטב בהנות אס' לא שהיא סבורה ופתוחה בתקנת וכל זה מי להוילא למהת' י"ט ע"כ . והוא קולא גדולה גם בתשובה מהרי"ל ס' תמנה לזון להחיר כגון זה אלא כמסות וכלי' וכלי' סעיף י' ונהגין קול' כזה ולשאר דהשכו לכדראבד דאס' לא יכבו כ"כ זמן בתנות יעשנו המית' מישראל לגמרי ות"מ ודאי לזון לנחור דין תלמכה מה כי אינו דומה לפרקמטיא שיש צדי קלוה הרנכ' כשוקים (ח) דוקא לזולתיא אכל לעט'ם מותר דלא חייטין להערימה (כ"ה) (ט) ואס' הוא דבר שאינו מני אח"כ להריות מותר (יח"א) והנכוס שהשטעו נראה דס"ל דחיירי הגא שאין חוה להריות בו ואס' רווח הריוח בו פשיטא דשרי' דלא גרע תשאר סחורה (י) ובכ"ה מתיק דלף מתקיים מותר כיון שזיעו שהוא לצורך מועד ואין חילוק בין מתקיים לזון ט' אלא כדבר שאין ידוע שהוא לצורך מועד (יא) ומעט'ם לוקחין אף שלא לצורך מועד דהוי כמני' חידס ג"ג דף ספ"ו . (יב) ואס' הלואה מרובה וירע עינו להוילא ל"כ ע"ה

ע"ה

יד ואינו אסור אלא הלוואת בשלחנות וחילוף שהוא דבר של קביעות ודומה לפירקמטיא נצי וסותר ליקח ערכות כמועד על הלוואה שיעשה אחר המועד (יג)

יפסה הנוב שוכל חסריל (יג) סבב חסריל? כמנהג תענה לבלות כ"ט יבא חסר הניל לתת ב' ב' יתא ח' ח' (י"ח)

תקמ

דין בנין ומתירה במועד ובי ח' סעיפים

סימן תקמ

(א) ואפילו אינו טעם רק לחזר או לחבו וכן באחד דברים דאיכא למיחש לפסגה (ת"א) (ב) וכן פסק רמ"א

סימן תקמ"א

(א) ותוהר לחקן הפזילות לנידוח בתועד רמ"א והלבוש שהציטו ל"ל תאסר דב"י כתב שני דעת בזה חלף לסיים והבט להחזיר ועל זה פסק רמ"א ופסק כן אצל הלבוש חסר וגם במהר"ל כתב כן וסיים חסר מהר"ל דהוה אשור ויזהר לעשותם תקדים לנודר המועד ע"כ א"ל אין לנו להקל בגד הכסות חסריל וגם והוא חסר אפ"ן זה מתקבץ פשט בינוי וכן ל"ל לזכור בזה (ב) כתב כגלבו הדיוט אשר כדרכו חסריל לאחריהם ואפילו כסר אם היה לנודר המועד על"ל וכתב ב"י ועשו"ה הוא דהא כל כסר אסור כמו שיחבאר בסיומן שאחר זה פ"ל ומכא ד"ת כדי שלא להשוותו כמנהג י"ל דחייבי אשורל עמו כסרו ע"כ והוא דחוק דחסר סר טוי סר קטוב כתב"ל בכל הספקים והב"ח מפרשו ד"ש אם היה לנודר המועד פ"י אפ"ן לו מה לאטל ע"כ וליחא דהא בת"ק דף י"ב תנא אם לא לנודר תועד או אפ"ן לו מה לאטל ועוד קשה דאי באין לו מה יאכל תועד חסריל לאותן ליתן סר דהא כתב ב"י דאין לו מה לאטל טוי דיון דבר האבד וכדבר האבד תשעו כס"י שאחר זה דוחק אף לאותן ליתול סר קטוב וכן ל"ל תועד חסריל רב"ש ס"י רב"ע"ש וכן ל"ל להורח ועיינתי ותלמידי דלק"ת על הלבוש מהר"ש לחד דין דבסר אסור אף בנודר המועד חס"ס דף י"ב רב חסריל ש"ל ליה לאבוגרי טי כח"ס ר"י כס"י שאחר זה אצל מלחמי בניי שפי' ה"ס על דבר שאין לנודר מועד ופועלים עמ"ס שנסולו בקיט"ל ע"ש ונפי זה תועד ליתול סר בנודר המועד חס"ס ב"י וכיוצא בזה אחי"נן בחפ"ליון טי אין זה ראייה אלא דמי לנודר סה"א לנודר לשתחא י"ט ועוד דה"ס תשעו חס"ס לך כתב בנאן וכיוצא בזה כ"י וכן חסריל אסר כן כ"ג כ"ג כ"ג חס"ס רמ"א דף י"ב וז"ל ספק דמ"ל מני כפי"י וז"ל כה"ס כתב ב"י דב"י הלבוש הו' עש"ה חסריל לו מה לאטל אסר בסיומן שאחר זה דין דאסור ליתול סר כס"ס חס"ס ועוד ונמטו אחריו רמ"א ונ"ח ולא ראו שיש בו מחלוקת

סימן תקמ"ב

(א) עיין כס"י סקודם זה דהגלותי שריכה פוסקים חסרילן בזה וכן דעת ג"כ לרקק ל"י רמ"א ופסק כן אלא ר"ש חתמה גדולה על גאון שכתבו בזה שכתב ז"ל וליכא למיחש דהכתב ב"י ס"י חסרילן לנודר מועד ליתן לו סר ש"ח שחלק בו י"ל דהס חסריל אלא לנודר מועד אכל בנודר מועד חסריל ב"י ע"כ וכס"ס חס"ס ב"י סתובס ותקופה קודם זה דאסור ליתול סר וכן פסק כ"ש (ב) וא"ל יש לו סמ"א לחסור אסור לעשותה אכל כלי חסריל חס"ס חסרילן ומה לחסור כן פ"י ב"י דב"י ר"י ירוחם ועיקר ומה שר"ס חס"ס לייק נגד זה חס"ס יש לדמות בקל ואין להאריך

סימן תקמ"ג

(א) אינו כהן לענין דהשעו כב"י דהני י"א לא חסריל אלא דאין לנודר לחסור חסריל מועד אכל לא כענין שיהא לנודר להשתחא אלא יעשה עמו עד אשר תועד אלא כיון דמיתן לו לעשות אחר י"ט סני וה"ל דאחרי"ן פוסק עמו לטבות היינו זמ"ס דהס נותן לו קודם א"ל ומתחיל חקק במלאכה אכל הכא שנתן לו במועד לעשות אחר המועד סני וכן תשעו חס"ס גם לא כתבו ל"ל אלא פסקו כס"ס

סימן תקמ"ד

(א) זה קאי נמי ארישא שנתן להקטו כיון שא"ס תשעו

א בנין אפי' כל שהוא אסור ואם נפרץ נדר ניתו או סתל חצירו שנינו לחבירו דליכא כל כך פסידא אם יכנסו שם אנשים מכל מקום פסידא קצת איכא לפיכך בנה אותה מעשה הדיוט דהיינו שסניח אבנים זו על זו ואינו טח במיט או נודר אותה בקנים ונמא וכיוצא בהן וכן אם עשה מעקה לנו בנה אותה מעשה הדיוט אבל סתל חצר הסמוך לר"ה שנפל דאיכא פסידא יתירתה דעיי"ל שם גנבי בנה כדרכו אבל אינו סתודו לנתחלה כדי לבנותה חוקה מן הראשון ואם היה נטשה (א) לזיפול ויש לחוש שמא יפול על בני אדם סותרה מפני הסנה וחסר וכו' כדרכו שלא יבא לידו הפסד א"ל שאם אין אותה מתירו לו לחזו' ולבנות ימנע ולא יסתדו ויהיה סנה לבריות משום הכי התירו לחזור ולבנותו, ב גבשושית שבבית מותר ליתלו כדרכו אע"ג דמלאכה נמדה היא ואינו דבר האבד אפ"ה שרי כיון דאינה מלאכה של טורח י

ג סרקין שבנג שדמים יודין דרך שם מותר לסתמן ע"י שנינו דהיינו ביד וברגל אבל לא בבלי אומנות דהוה מלאכה נמדה שיש בה טורח

ד ציד הדלת המפתח המנעול והצינור והיא חדר שבאסקופה התחתונה והקורה היא שעל הפתח שבו הדלת חסר כל אלו שנשברו אפי' מעי"ט בין של עץ בין של ברזל מותר לתקנם במועד בלא שינוי מפני שזה הפסד נדול הוא אם יניח הפתח פתוח והדלתות שבורות עד אחר המועד מפני הגנבים שיבאו ויגנבו כל מה שבבית ובלבד שלא יכוין מלאכתו במועד (ואנן ק"ל דדבר האבד לא בעי שינוי וע"ל סימן תקל"ו סעיף א' ובסימן תקל"ח סעיף א' ובסימן תקמ"ה סעיף ר' ובסימן שו"ד סעיף ו' ו"ז בסימן תקי"ט סעיף ג')

ה מעשה הדיוט מותר לבנות בנזן אבוס של מעשה הדיוט שתאכל בו הבהמה וכן אצטבא מעשה הדיוט לישב ולישן עליה (אבל לא מעשה אומן לפי שכל שהוא לצורך המועד כיון שאינו צורך אוכל נפש לא הותר במעשה אומן אלא במעשה הדיוט וע"ל סימן תקל"ד סעיף ג' ובסימן תקמ"א סעיף א') ו תנור שראוי להתייבש בענין שיהי' ראוי לאפות בו במועד מותר לעשותו במועד ואם לאו אסור לעשותו והעשו' כבר מותר לעשות לו בית מושב להעמידו עליו

ז וכותר לעשות בית מושב לדחיים להעמידו עליו ולנקר אותה כשהיא חלקה ביותר בין אם היא חדשה או ישנה ולתקן אמת המים שטחנן עליהם וליתול צפרני החמור המגלגלים ו הריחים אבל אסור לתקן את הגקב שבאמצע האבן המגלגל מפני שהוא מעשה אומן ויש מתירין גם בזה ח כלים הצריכים לצורך אוכל נפש כגון קדירות ואילפסס מותר לדכיקן וכן סניני' לחדרן אפ"ה מלאכת אומן דלצורך אוכל נפש הכל מותר שהרי תמידה התורה אפי' ב"ט ו"א אפי' לעשותה בתחלה אם נשבר לו סנינו מותר לעשות לו אחרת במועד

תקמ"א

דיני אריגה בחיה וכו' ה סעיפים

א מותר לעשות כצדודת דנים מערבה שהוא מעשה הדיוט אבל לא הארוגים מחוטין מפני שהיא מעשה אומן (ב) ב מסרנין הכמה פ"י לארוג אותה שתי וערב כחבלים שהיו בה כבר אלא שלא היו סדורים והוא מסדרן שאין זה מלאכה נמדה אבל לא ישול החבלים בתחלה

ג כסותי קרמי מותר פ"י שממעכין בגדי פשתן בידים אחר הביטוס כדי לרכבן וכן להחליק עם רזוכות כדרכ' מותר ואסור לעשות הקמטים שבבתי הירים והשוקים שהוא מעשה אומן. וא"כ לתקן מלבושיו ומנעליו הקדועים וע"י שינוי ולצורך המועד מותר אבל כדרכן אסור ולא אמרינן דהוי דבר האבד שדרי יתקלקלו יותר אם לא יתקנום ולא מיקרי דבר האבד אלא כשעיקר הדבר נפסד אם לא יתקנו אבל בשביל מעט תוספת קלקול לא מקרו דבר האבד הלכך אסור נ"כ לומר לעכו"ם לתקנו דבל מה שאסור לעשותו אסור נ"כ לומר לעכו"ם ולעשותו משום שבות דרבנן

ה מי שצריך לו בגד במועד אם הוא הדיוט נמלאכת החייטו' דהיינו שאינו מהיר במלאכת התפירה דרי זה עושה אותה כדרכה ואם הוא אומן מהיר במלאכה זו דרי הוא עושה מעשה הדיוט דהיינו שיעשה תפירות רחבות ותפירה אחת למעלה ואחת למטה כשיניי הבלב וכל אדם יחמיד על עצמו לתפור כשינוי זה מפני שרוב בני אדם עכשיו חשיבי בקיאים במלאכת התפירה ולא סני לאומן במה שישנה באחיות הבחט כגון שיתפוס המחט בין אצבעותיו ותפור אלא צריך שישנה שינוי הניכר בגוף התפירה כרפירשט

תקמ"ב

עשיית מלאכה לאחרים בחדה וכו' ב"ס

א אפי' מלאכות המתרת אינן מותרות אלא לעשותן לעצמו או לאחרים כחנם אבל אסור לעשותן בשכר דהוי כעובדא דשאר ימות החול ומיהו אם אינו נותן לו שכר קצוב אלא שאוכל עמו בשכרו מותר שאין זה כעובדא דימות החול ודבר האבד מותר לעשות אפילו בשכר קצוב

ב וכל מלאכה מותר לעשותה ע"י פועל ישראל שאין לו מה יאכל כדי שישתכר וירוחק

תקמ"ג

דין מלאכה על ידי עכו"ם בחדה וכו' ג"ס

א כל דבר שאסור לעשותה אסור נ"כ לומר לעכו"ם לעשותו ב ואפי' דבר שמותר לעשות בשבת או ב"ט כגון עכו"ם שקבל לבנות ביתו של ישראל קודם המועד בקבלנות שמותר לו לבנות ב"ט אם הוא חוץ לתחום העיר וגם אין עיר עיר אחרת בתוך תחומו של בנין הבית כענין שאין ישראל רואין שהעכו"ם בונה ביתו שכ זה בשבת ו"ט בח"ה אסור אפי' חוץ לתחום שדרי יכולין ישראל לילך לשם ויראוהו הלכך אין חילוק בין חוץ לתחום לתוך התחום וה"מ בבית שהוא במחובר ואי אפשר שלא יראוהו לבנות במקומו אבל דבר תלוש שנתן לו מלאכה לעכו"ם קודם המועד לעשותו בביתו של עכו"ם מותר וה"מ בקבלנות אבל בשביר יום הבל אסור

ג מותר ליתן לעכו"ם מלאכה בקיבולת או בשכיר יום שאעשה אחר הי"ט ובלבד שלא ימרוז וישקול ומנה כדרך שעושה בחל ו"א שצריך לפסק עמו שלא יעשה עד אחר המועד ואם פסק כן ואח"כ עושה עכו"ם המלאכה במועד אין צורך למחות בידו

תקמ"ד

דין צרכי רבים בחול המועד וכו' ב' סעיפים

א צרכי רבים מותרים לעשותן בח"ה כגון לתקן הדרכים ולהסיר מהם המכשולו' ולציין הקברות שיחדרו בהן וברצנים ולחקן המוקצאות ב בידות ומעיינות של רבים שנפל בהן עפר ואבנים ונתקלקלו מותר לתקן ואפי' אין רבים צריכים להם עתה כיון שאינו עושה מעשה אומן אבל לחפור להם בורות מחדש שהוא מעשה אומן אסר רבים צריכים להם עתה מותר אפי' (א) כיוון מלאכתם במועד ואפילו כפרה"מא ובטריחא יתירא

בשבת האכיל והשליך הארץ לתהום עליו... מוכרי חוץ דף ת"ו ככחוכה דתקוני דמסאן... כלא סעודה שחר ע"ש ולק"ת דמי' תדעריהתא...

ומותר להחזיר גרושתו מן הגשאין דלית בה שמחה אבל להחזיר גרושתו מן האידוסיין אית בה שמחה ואסיר... ובערב דרגל הכל מתרים לישא בין בתולת בין אלמנת ולעשית הסעודה כלילה ראשונה ברנל וכן כל ימי המשתה ברנל שאין זה עירוב שמח' בשמחה שאין עיקר השמחה אלא בנישואין לברן אפי"ל בלא סעודה ביום הראשון ומשם ואילך אע"פ שעשין סעודות כל ימיו' המשתה אין שם שמחה עיקרית אע"פ שמברכין שבעה ברכות ושהשמחה במעונו בסעודה הראשונה וכן בשאר הסעודות אם באו פנים חרשות אפי"ה אינן עיקר השמחה (ועיין בלבוש הארנמן סימן ס"ג סעיף א' ולקמן סימן תקנ"א סעיף ב' וסימן תר"ם סעיף ו') (ג).

ואם נזדמן פדיון הבן או ברית מילה במועד עושין הסעודה שכיון (ד) שזמנן קבוע אין לעבור אותו כשכיל דרש ושמחת בחגיך שאינו אלא אסמכתא ועוד דפדיון הבן לית בה שמחה כלל וברית מילה אין בה כל כך שמחה משום צערא דינוקא שהרי מעטם זה גם כן אין מברכין שהשמחה במעונו בסעודת מילה משום צערא דינוקא.

ה עושה אישה כל תכשיטיה במועד טחלת ופקקת ומעברת סרקעל פניה וטופלת עצמה בסיד וכיוצא בו והיא שתיכל לסלק במועד שאע"פ שהוא מציר' עכשיו הוא משמחה ומעננה לאחר זמן ומעברת סכין על פרחתה ועל פניה שלמטה ומעברת שער מכית השחי ומכית הערוה בין ביד בין בכלי.

תקמו מי שמת לו מת בחיה וכו' יב סעיפים.

א חל המועד אסור בהסדר ותענית שהרי כתיב בו שמחה ואם אירע ב"מ אין מניחין את המטה ברחוב שלא להרבות בהסדר וכן מטעם זה אין מוליכין המת לבית הקברות עד שיהיה הקבר מתוקן שאם יליכודו לשם קודם לכן ירבו שם בהסדר עד שיתוקן הקבר (וע"ל סימן ת"ך סעיף ב' ובע"ז סימן ת"א סעיף א' וסעיף ו' ובסימן שנה"ה סעיף א').

ב דגשים מענות פידוש שכולם עונות כאחת שאין זה הסדר מריבה אבל לא מקנינות שתהא א"ל מדברת וכולן עונות אחדיה שבזה הם מעוררין כח הכני ההסדר הרבה ולא מאפחות להכות כף אל כף נקבר המת אף לא מענות.

ג ואפילו כל שלשים יום לפני המועד אסיר להספיד על מת עמת לו מלפני שלשים יום קודם המועד כדי שלא יבא הרגל ולבו נעצב והוא דואג ומזכיר שכן הדרך כשהוא מעורר אבלו אינו משתכח מלבו עד ל' יום לפיכך לא יעורר האבל אלא יסיר האבלות והראנה מלבו ויכין לבו בשמחה ואפי"ל יש לו הספד בלא זה נכון שמת לו מת עתה שאיתו מותר לסיפורו אפילו מת ערב. הרגל מפני שהמרירות כבר הוא בלבו על מיתת המת ואין בו תוספת מפני ההסדר ואדרבה מתוך ההסדר והצעקה הוא מתאפק יותר וישמח לאחר זמן אפי"ה לא יספד עמו על מת שמת לו לפני שלשים יום קודם המועד.

ד מיהו מי שבאה לו שמעה בתוך שלשים יום קודם הרגל שמת לו מת לפני (א) שלשים יום מותר לספרו דיום השמועה כיום המיתה דמי (שם ביום השמועה המרירות כבר הוא בלבו על מיתת המת ואין בו תוספת מפני ההסדר.

ה ובמקום שרגליו לרוכז נשמת המת בת"ט ז' שנת אבלו אין זה בכלל ההסדר ומותר להוכיח נשמת המת תוך ל' יום לרגל שאין זה מעורר אבלות שלא ישכח מן הלב שלשים יום כי אדרבה דעתם להפסק ע"י כך אבלתם שהרי קודם לכן לובשים שחורים ואח"כ מסירים אותם ולובשים מחלצות (ב) אין קדעין על המת בח'ה אלא לקרובים שמחייבים להתאבל עליו קדעין אפי"ל אינו בפניו אלא שבאה להם שמעה ממקום אחר על קרובם שמת קורעים עליו והוא ששמעו ועדיין הוא תוך ל' יום למיתה ועל חכם שמת הכל קדעין עליו אפי"ל בח'ה בין בפניו בין שלא בפניו והוא תוך שלשים יום שהכל נקרו בו וי"א אפילו הוא אחר שלשים ועל אדם כשר כל מי שעומד בשעת יציאת נשמה קורע ועל השמיעה שלו אינו קורע אא"כ נודע בין מיתה לקבורה ובאשכנז (ג) נודעין שלא לקדעו במועד כ"א על אביו ועל אמו ועל שאר קרובים קורעים לאחר המועד ובמקום שאין מנהג יש לקדעו על כול' כמו שכתבנו.

ו אין חולצין את האבל בח'ה בתוך ביתו אבל לא ברחב' שהוא בפרהסיא גדול ויולול המועד וקרוביו של מת מברין אפי"ל ברחבה וכשמברין בתוך ביתו לא יברו אלא על מצות וקפות לפי שאין כפיית המטה כלל ברנל שהרי אין אבלות נודע במועד.

ז ועל חכם הכל מברין ואפי"ל בתוך הרחב' כדרך שמתברין את קרובי האבלים שעל חכם הכל קרובים שהכל אבלים עליו ואפי"ל אינו יום קבורה אלא יום השמעה ושלא בפניו דיום השמעה כמו בפניו דמי.

י עושין כל צרכי המת בח"ה נוזנין שער ומוכסין כסותו ועושין לו ארון בחצר שבו המת כדי שיהא ניכר שהוא צורך המת ואם לא היו להם נסרין מביאין קורות ונסרין מהם נסרים בצנעא בתוך הבית ואם היה אדם מפורסם עושין אפי"ל בשוק שהכל יודעים שלצרכו עושין ובמקום שמעט יהודים דרים במקום אחד והכל יודעים כשיש מת בעיר הכל חשובים כאדם מפורסם ועושין הכל אפי"ל בשוק (ד) אבל אין כורתין עצים מן היער לנסר ממנו נסרין לארון ואין חוצבין אנבים לבנות בהן קבר * יא אין חופרים נוכים וקברות במועד להיות פאנכים למת שימות אחר המועד אבל מחנכין אותן כגון שהם חפורים כבר אינו ב' יקני מקצרו ומאריכו ומרחיבו כמו שצריך אע"פ שאין לצורך המועד מוצה וצרכי רבים הוא התירו בו קצת מלאכה אפי"ל שלא לצורך המועד אבל לצורך המועד לקבד בו מת בתוך המועד חופרין אפי"ל בתחלה בתוך המועד יב אין לתלוש עשבים ועפר במועד בבית הקברות כמו שגודגים לעשות בחול (ה) אין אומרים צדוק הדין וקדיש בחול המועד שהוא כבוד תחנת.

תקמח דיני אבלות בחיה וכו' כ' סעיפים.

א אין אבלות נודע ברנל שהרי הם ימי שמחה ואתי עשה דושמחת בחגיך שהוא עשה דרבים ודחה עשה דאבלות אפי"ל יום ראשון שהוא מצות עשה מן התורה דילפינן לה מדכתיב גבי כהנים לה ישמא מצוה ודרשו בו מצוה לכהנים וכ"ש לישראל וכן כתב הרמב"ם במצות עשה שלו סי' ל"ז ע"ש מ"מ הוא נרחח משום דעשה דאבלות הוא עשה דחיד ועשה דשמחת הרגל הוא עשה דרבים ואתי עשה דרבים ודחי עשה דאבלות שהיא עשה דחיד דעשה דרבים עריף לפיכך מי שמת לו מת באחד מימי הרגל או בחי"ש לא חלה עליו אבלות במועד אלא מתחיל למנות ז' ימים אחר הרגל ונודע בהם דין שבעה ח"ין שלשים מונה מיום הקבורה עד תום שלשים יום מיום הקבורה.

ב תדירין שאני נודעין לעשות כ' י"ט מתחיל למנות ז' מי"ט (א) שני האחרון אע"פ שגם אבלות אין נודע בו דלא נדע מחש"מ מ"מ הואיל ואינו אלא מירבירם עולה לו למנין שבעה ומשלים עליו עוד ששה ימי' בלבד.

ג כד"א שמת קדם י"ט שני של י"ט האחרונים אבל אם מת ונקבר בי"ט האחרון של פסח וסכות או בי"ט שני של עצרת חל עליו כל דיני אבלות והואיל וי"ט שני דידן הוא של דבריהם ואבלות דיום קבורה ומיתה הוא של תורה נדחה עשה דדבריהם מפני עשה של תורה ודווקא מת ונקבר בו ביום טוב שני אבל מת ולא נקבר צי ביום או נקבר ולא מת בו ביום אין אבלות נודע בו דדווקא יום קבורה ומיתה בחד יומא נקרא יום מד אבל אם מת וקברו בי"ט שני של ר"ה אינו נודע בו אבלות דשניהם כיומא אריכתא דמיין וכ"מ דברים שבצנעא נודע בו.

ד וגם מה שאמרנו שהקבר מתו ברנל לא חלה עליו אבלות ה"מ דברים של פרהסיא (ב) אבל דברים של צנעא נודע מיהו מותר ליטן עם אשתו בחדר ואינו צריך שמירה שאע"פ שאין אבלות נודע ברנל כ"ע ידעי שאסור בתשמיש דברים שבצנעא נודע ולא יבאו להקל ולא דמי לחתן שמת לו מת דהתם יש לחוש שמא יתקפו יצרו בכיאה ראשונה ומה שאמרנו דאבלות נודע ביום שני ה"מ בשבעה מתים שהן מן התורה כגון אביו ואמו ובני ובתי ואחיו מאביו ואחותו הבתולה מאביו ואשתו דלא אתי שמחת י"ט שני שהוא דרבנן ודחי עשה דאבלות דאורייתא אבל אחיו ואחותו מאמו וכן אחותו הנשואה או אנוסה או מפותה אבלתה הם מדברי ספרים ואין מתאבלין עליהן בי"ט שני דלא אתי עשה דרבנן דחיד ודחי עשה דדבריהם דרבים וי"א שאין לנהוג שום אבלות של פרהסיא על שום מת אפי"ל בי"ט שני דנלרו מעדים אלא

אלא דברים שבצנעא וכן פשט המנהג ואין לשנות משיש דלא אתי עשה דרבנן דאבילות דיהודי דכ"ל דשום אבילות אינו דאורייתא ודחי עשה דרבנן די"ט שני שהוא עשה דרבים .

ה אע"פ שאין אבילות נידג במועד אנינות ניהג בו שאם מת לו מת בח"ה אסור בכל הדברים שאונן אכור בהם שאינו אוכל בשר ואינו שותהוין ופטור מכל המצות וכל דיני אונן המביארים בהלכות אבל ס' שמ"א בע"ז וטעמא משום שיהא לבו פניו ויחשוב על צרכי המת להתעסק עמו לקבורו ולא יתעצל בקבורתו אבל אם מת לו מת ב"ט ואינו רוצה לקבורו בו ביום אינו חל עליו דין אנינות אא"כ צריך להחשיך על התחום להכין לו צרכי קבור' או חל עליו דין אנינות משעה שמחשיך שיתחיל להתעסק בצרכיו אבל אם מת ב"ט שני והוא רוצה לקבורו ביום או ב"ט ראשון ורוצה לקבורו ע"י עכו"ם בו ביום חל (ג) עליו אנינות עד שנקבר שאע"פ שקבורו ע"י עכו"ם מ"מ היא צריך להצניא להם צרכי קבורה וארון ותכריכין .

ו ולאחר שנקבר נודג דברים שבצנעא אע"פ שאין אבילות של פרהסיא ניהג ברנל מ"מ מתעסקין בו ברנל לנחמו וימי הרגל עולין לו למנין שלשים ולאחר הרגל מתחיל דין ז' כמו שכתבנו למעלה מ"מ אין דין ז' אלו כשאר ז' אלא כשיכלו ז' ימים מיום מיתת המת אע"פ שעדיין לא כלו האבילות של ז' שלאחר הרגל מ"מ מלאכתו (ד) נעשית ע"י אחרים בכתיבה אפי"ן ברבר שאינו דבר אכור דהכר אכור אפי"ן הוא עצמו עושה ועבדיו עושין לו כל צרכיו בצנעא או בתוך ביתו ואין צריכין לנחמו אחר הרגל למנין הימים שניחמוהו ברנל . (ה)

ז וכשם שאין אבילות ניהג בתחלה ברנל כן הרגל מפסיק האבילות כיצד מת לו מת קודם הרגל ונהג אבילות אפי"ן שעה אחת לפני הרגל בטלה ממנו גזירת שבעה וחשבינן לאותה שעה לשבעה ימים כאלו נדג שבעה ימים כי הרגל הפסיק וימי הרגל עולין למנין ל' הרי ז' לפני הרגל וימי הרגל ומשלים עליהם עד ק" ודווקא שנהג אבילות באותה שעה אבל אם שנג או הויד ולא נדג אבילות באותה שעה אין הרגל מבטל ממנו את האבילות שלא היא חוטא נשכר וכן אם היה קרוב לחשיכה ולא היה יכול לנהוג אבילות אין הרגל מבטל האבילות ודינו כדיון קובר אדם ברנל שנהג דברים שבצנעא ומתחיל לטנות שבעה אחר הרגל וימי הרגל עולין לו למנין שלשים כמו שכתבנו למעלה .

ח ואם נהג שבעה לפני הרגל והרגל פוגע בו בתוך שלשים מבטל ממנו הרגל גזירת שלשים אפי"ן אם חל יום שביעי בערב הרגל מותר לכפר ולכנס ולרחוץ בערב הרגל דק"ל מקצת היום כגולד לענין אבילות לפיכך יום ז' עולה לו לכאן ולכאן . (וע"ל ס' תקל"א סעיף ז' ובע"ז סימן שצ"ט סעיף ג' וסי' שצ"ה סעיף א') תחילת יום שביעי היא תשלום השבוע ואח"כ מיד מתחיל דין ל' והרגל מבטלו ומותר לרחוץ (ו) ולספר בו ביום ובלבד שהוא סמוך לערב שיהא ניכר שמפני הרגל הוא עושה ואין צריך להמתין עד הליכה ואין צריך לומר אם חל יום שמיני שלו להיות בשבת ערב הרגל שנתאר לספר ולכנס ולרחוץ בע"ש ואם לא נילח בערב הרגל מותר לנלח אחר הרגל שהרי כבר נתבטל ממנו גזירת ל' מערב הרגל אבל בתוך הרגל בח"ה לא ינלח כיון שרצה אפשר לו לנלח קודם הרגל ולא ינלח איהו דאסיר אנפשיה וקנסדרו שלא לנלח בתוך הרגל ואם חל יום שביעי שלו בשבת ערב הרגל אסיר לו לספר ולכנס ולרחוץ בע"ש שהרי עדיין דין ז' נהג במקצת שבת ושבת עולה לכאן ולכאן והרגל מבטל ממנו גזירת שלשים ומותר לו לנלח ולכנס ואצ"ל לרחוץ בח"ה כיון שלא היה יכול לו לנלח ולכנס קודם לכן .

ט ואם חל אחד מימי האבילות חוץ מהשביעי בערב הרגל אסורים לנלח אבל מותר לו לכנס ולא ילבשו עד הלילה שהרי עדיין לא השלים אבילות ז' עד כניסת הרגל וטוב לומר מלכנס עד אחר חצות כדי שיהא ניכר שמפני הרגל הוא מכנס אבל לרחוץ אכור עד הלילה דכיון שאפשר לרחוץ בלילה למה ירחץ ביום . אבל כיבוס שאכור בלילה יעשה ביום ובלבד שלא יקדים קודם חצות אלא אחר חצות כדי שיהא ניכר בו וגם הליכה אכירה עד הלילה . ונלוח אי אפשר כלל בערב הרגל עד כלות ל' יום שהרי אין הרגל מבטל אלא גזירת ז' ולא גזירת ל' כיון שהוא בתוך ז' ויש מתדיין לרחוץ אחר תפילת מנחה סמוך לחשיכה שעמדו מנחמים מאצלו במה (ז) דברים אמורים במקום שאין נודגין אכור כיבוס ורחיצה כל ל' אלא תוך ז' אבל דריון שאנו ניהגין נמי אכור כיבוס ורחיצה כל ל' אסור ג"כ לכנס ולרחוץ בערב הרגל שהוא חל מראשון עד יום שני וכ"ש ינלוח שאכור שהרי אין הרגל מבטל און מסנו אלא גזירת ז' ולא גזירת שלשים .

י והא דרגל מבטל גזירת ל' לתכפורת ה"מ נשאר מתים אבל נאביו ואמו שאכור לספר עד שיגערו בו חביריו אפי"ן פגע בו הרגל לאחר (ח) ליום אינו מבטל ממנו אבילותו לענין חספות עד שיגערו בו חביריו אבל לענין כיבוס ורחיצה מבטל ממנו הרגל גזירת ל' אפילו על אביו ואמו כמו על שאר מחים . יא השו חז"ל כל הי"ט לבטל את האבילות ואפילו ר"ה וי"ב אף על גב דלא כתיב בהו שמחה אח"ל שמבטלין את האבילות כמו הרגלים דכילתו הוקשו להרדי בתורה הכתיב אלה מוערי י"ו ויש בכללם ר"ה וי"ב .

יב וכיון שהי"ט מבטלין ומפסיקין גזירת ז' וז"ל כמו שאמרנו לפיכך אם נהג האבל אבילותו שעה אחת לפני הפסח אותה שעה חשובה בו . ושמונה ימי הפסח הרי ט"ו ומשלים עליהם עוד ט"ו הרי ל' . יג שעה אחת לפני עצרת חשובה כז' ויום עצרת חשבוהו ג"כ כז' והטעם משיש דייגינן מקראי שאם לא הקריבו קרבנו של עצרת בעצרת יש לו תשלומין להקריבו כל שבעה וכיון שקרבנו יש לו זמן שבעה ימים חשבוהו ג"כ ימים שלמו' לענין אבילות דריו י"ד ומשלים עליהם עוד י"ו יום ויום שני של עצרת עולה למנין י"ו רכיון שאנו בקיאים בקבוע דירחא ואין אנו עושין שני ימים משום ספק אלא משום כנהג אבותינו כידנו חשבינן ליה כחול לענין מספר ימי אבילות ועולה למנין ה"ו .

יד שעה אחת לפני ר"ה חשובה ז' ומר"ה מתחיל דין ל' עד ערב יום כיפור וי"ב מבטל ממנו גזירת ל' ומגלח בערב י"ב והוא הדין לקובר מתו בנ" בתשרי שמגלח בערב י"ב שהרי יום ז' שלו הוא עי"ב ועולה לכאן ולכאן לסוף ז' תחילת ל' וי"ב מבטל ממנו גזירת ל' .

טז שעה אחת לפני יום כיפור חשובה כז' ונהג דין ל' עד ערב החג והחג מבטל ממנו גזירת ל' ומגלח בערב החג .

טז שעה אחת לפני החג הרי ז' והחג הרי י"ד ושמיני עצרת חשיב כז' מן הטעם שכתבנו למעלה בהג העצרת כי כל המועדים הוקשו להדדי הרי כ"א יום * ויום שני של ש"ע הרי כ"ב משלים עליהם ח" ואין להקשות אמאי לא אפרינן נמי שעה אחת לפני החג הרי ז' מתחיל דין ל' מיום ראשון של חג עד ש"ע שהוא רגל בפני עצמו וש"ע יבטל ממנו דין ל' ויהא מותר לנלח בערב החג כיון שלא היה יכול לנלח קודם לכן וכדאמרין לעיל גבי ר"ה וי"ב דלא דמי דהתם כשהופסקו הו' הרי נהג דין ל' מר"ה עד י"ב או מ"ב עד החג ובא הרגל ובטל ממנו גזירת ל' אבל הכא הא לא נהג גזירת ל' כל ימי החג והאריך יבא השמיני ויבטל ממנו גזירת ל' שלא נהג בהו ואף על גב שגם גזרוץ ותפוסות אסירין במיעד מ"מ לא משום אבילות נהגו אלא משום גזירת המועד מן הטעמים שנתבאר למעלה בסיון תקל"א סעיף ב' שכל אילו אסרין לפיכך דיו שנחשב יום ח' כז' ימים שכמום ישלים עליהם עוד ה"ו ולא יבטל כל דין ל' דאם לא כן לא ינהג על אותו מת דין ל' כלל ובולו האי לא הקלו רבנן .

יז שמע שמועה קריבה בשבת או ברנל ולמ"ש רגל נעשית רחוקה שכלו ל' יום באותו יום דינו כדיון שמע

(ג) ע"מ לט"ו ס' פ"א ד"ס להק' לקחם בלילה ועשה המלחין נתי בחטבת הה"ס מוטבין ס' ע"ג דחייב לקדש ולברך המזלוג ובה"ס חקן סדר הגדה כולל פסח יאמר אחר לשני וכו' יבד ויבטע חסיו (ד) יראה לו דמוקף סג חבנן מתח לו חת כח"ה ראשון מותר לעסוק בהמות חקן אחר י"ט כיון דחקיון בשאר אבילות אחר ג' ימים אבל שבעתי בשם זקני הגאון ז"ל פסקה לא"י כמו בשאר אבילות (ה) וכן אין לנחם אכל בש"ס שאחר כרגל קודם כרגל ככה"כ אם כבר עברו ז' למיתת מתו תלמידי בשם כעל ח"ט (ו) כן הוא בכל ספרי ש"ע ופ"ס ואין צריך להתחין עד הלילה ל"ל דקאי ארמייה דמותר בלילה וכה"ג ס' ב"י דברי טור ר"ס דף ע"ג כ"ל ודלא כר"ל רבקה דמיהק הינה ולבשר ומ"ס סק בתרמי וכה"ג ניהא לק"ת דרמ"ל נעמתי"ן פסקה ה"לן לכפר עד כבוד לערב למחור ב"ד ס' ט"ז ע"ג וטור דס"ל דהא לתרו רחולה מתפוסות כמטאר כר"ל ע"ג נחב ה"ס דח"ט ואין צריך להתחין ט"ו ס' וירסן זלונן עכ"ל ונ"ל אם נוטתו סרמ"ל לא מחור דע"ט אלא זלונן אלהיטע ליה דברי ד"ת ב"ד ס' בשם ת"ה ס' רס"ו דמחור לחייה אף בחמין ובסן טהנין וכן משמע בר"ת כאלו ואם נוטתו על י"ט עמנו דמחב ר"ל כ"ו תקי"ל דנהגין לאסור רחינה חמין וקשה ליה תלו ואל"ל להמתין הא חיסור הוא לנך פ"ו דירחן בלילה זלונן וזה תמוה הא גם אפי"ן באין ע"ט שני זלונן כצ"ע לאביות חשי' ביום כח"ס הכ"ך ס' ע"ל ובאמת לק"ת חס"י תקי"ל דמכ"י נוחה אף בחמין כמבואר לעיל גם י"ל דרמ"ל חשבינן כיון דאין חיסור רחינה חמין ב"ט רק נחום חמירא וגזירה ה"ל הוב יורה להקור ב"ט מלהתיר לרחוץ בע"ט בחביות קמ"ל דלח , ורחיטי בשכ"ג כאלו שחיה על רמ"ל ב"ד ס' סהוינן דין לחסור וכפר עד סמוך להשיבה חמירי חמין ס' ר"י ובמחרי' חמין מתבאר דמותר לגלח כל ביום וע"כ החריץ ודחק תנן להלילה דברי רמ"ל מהשהעטון דמ"ס ב"ד סמוך נחשיכה קאי על רחינה וכיבוס אכל גיטח מותר ע"ס ואינו נכון פלל לתענין כמסון רמ"ל ס' גם חתה י"בית בלדעת כו' דגילוח והלי חמור יותר מכיבוס וכן כב"ה וכל האחרונים ס' מתבאר דעת רמ"ל דאסור ומבואר דברי רמ"ל ונכוס כאלו גם לא דק דרמ"ל לא הו"ל מתכרי' חמין אלא דבע"פ עדין לגלח קודם הגות וסמוך עליו בזה אבל בשאר יו"ט פסק כה"ג חמירי ס' ו' דהתבאר דאסור בגיטוח עד ערב וכן מתבאר נתי להו"ל בר"ת ל"ד ס' ובספרי ל"ד העלמיה דברי רמ"ל נמוס כח"ס דמותר לרחוץ ולכנס בש"ס חקן אחר חמין וכס"כ ספסיג עליו לא דק כי הוא הבין סרמ"ל הו"ל ז' מתכרי' חמין וכן ע"כ חתה עליו ע"ס ונחמ"ל דרמ"ל פסק בזה כחשכ"ן שהביא ב"י ס' ואל"ו ומח"ס בר"ת להחיא ומ"ס הב"ח דכס"ג השמיט דמחירי רמ"ל הא דבע"פ מותר בכל ע"ס לא דק דמסקר על ח"ס אה"כ בשם החשכ"ן דמותר וכל זה ברור לתענין ודוק כיטב כי דרבי לקור בשמר הזה , הטובה חתה דלח חל ז' בערב הרגל מותר בכל ע"ס סמוך להשיבה , ובהקור להשיבה מותר לגלח ולכפר ולרחוץ בחמין אבל בע"ס מותר לגלח קודם הגות ולרחוץ ולכנס חקן אחר הגות (ז) כב"ה ולבוס וע"ז וז"ל ב"ד ס' ט"ז ס' ה' החריטו להתוה דברי רמ"ל דבא"י סודרין לנחם דמס' כחב על יום מחירין לרחוץ סמוך להשיבה וכן נוהגין וכולם כד שיעור שאלנו ליבבו הגאון לרימ"ל וס' למנהגא דמסוס כבוד י"ט נוהגין להקל ובשיני חמור לפרס דוחק זה נדברי ורמ"ל דמסקר סתם כאלו לחיסור ולא יסרם עלה מנהגא להחיר גם ב"ד קודם שכתב מנהגא היה ז' לנכוס לרינה , ויותר חמיה סרמ"ל ב"ת ל"כ ז' לכתב ח"ה כוא"ע וא"ו נוהגין דאם הרגל מפסיק ז' מותר לרחוץ בחמין סמוך לירב ח"כ מת ש"ס והוא שבת הוא ערב הרגל מותר לרחוץ בערב ע"כ ולדיון דנהגין לחסור רחילה כלל ד"ט כדיון חכשורת וכן נוהגין עכ"ל הרי שכתב רמ"ל להחיא דמנהגא להחמיר שיהא סתפוסות וכן מתבאר מלגל כתב בכלתו ערוך דין דח"ה מותר אף כחב בערב שבת אלא וס"ל דמנהגא להחמיר לשלם ועוד חמיה דלקחן ס' חר"ו כחב רמ"ל וס"ע שנהגו לאסור רחינה כל ל' עבילת חטא מותר לחתא דככל שאר ע"ט אסור והנלע"ך כדור ופשוט דמסקר דברי רמ"ל ב"ד דק חמיה ונדיון דטהנין כו' חסור ועל זה כפכ וכן נוהגין חתה כח"ס בר"ת ל"ס עכ"ל דמ"ס רמ"ל וכן נוהגין היינו בקיבור מתו ז' קודם הרגל דמותר סמוך להשיבה דלדעה ראשונה אסור עד לנהג כמבואר בב"י ל"ס וכן החמיה בפרישה ל"ד שפיר כן דברי רמ"ל ע"ל דחמירי אפי"ן קאי על איכור רחינה ננוק דמותר אחר ז' ימים ש"ס ס' ס"ל ז' וכן חסור כיבוס כמ"י לנך דמותר אכור ז' מ"מ ס"כ ס' ס"ע ס' ב' ולא קיאתר אלא דנהגין להחיר סמוך להשיבה אבל בחמין חמין וכיבוס כמ"י וכוותית אסור וכן ללגל דמילתא ד"כ לנחמ"ל אסור להלכה לתענה (ח) ואם גערו צו אף ביום ל' מחור וע"ל ס' תקל"א , כתב ס"כ על ש"ס קטור ומיהו כתב הסת"ק ס' ז"ל וכו'

ה"ס וס"ה דגבי סאר מיערות א"ל ליתור הכי א"ל: כאלו לר"ך לנך סכרי פסח אסות ס' מוסס כנענע ימים ור"ס וי"ב גם כן אין לר"ך למה סכרי ר"ה מבטל גזירת כנענע ר"כ נכנסל גזירת ל' וכן אם י"כ מבטל גזירת ז' חג הפסוח מבטל גזירת ל' ואל"כ לכה ל' נחמ"ס ר"ס או י"כ כו' וישין כע"ז סיוון ש"ע סעיף י"א

שמע שמעיה רחוקה אחר השבת והרגל והיינו שאינו נהג אחר השבת אלא יום א' כדון שמעיה רחוק ומקצתו כטלו מיהו גם באותו שפת או באותו רגל נהג דברים שבצנעא (והיינו משום דכין דאבתי שמעיה קרובה היא היה כקובר מתו ברנל ועין בסמוך סעיף ד') .

יח שמע שמעיה רחוקה בשבת או ברנל אינו נהג בשבת וברנל אפילו דברים שבצנעא אלא למ"ש או למוצאי רגל נהג שעה אחת דיו. (ט)

יז שמע שמעיה קרובה בשבת עולה לו ליום אחד ולמחר או כלילה קורע וה"ל יום ששי שביעי לאכילות .

ך אם שמע ט' או י' ימים אחר החג שמת לו מת בערב החג ואע"פ שאם נמנה שעה א' לפני החג כו' ח' ימי החג הרי י' ד' יום ש"ע ו' הרי כ"א יום שני דש"ע הרי כ"ב ואחר כך ט' ימים הרי ל"א וכלו ה"ל לאותן הקרובים שהיו אצל הקבורה אין לה שמוע עכשו רין שמעיה רחוקה אלא דין שמעיה קרובה שאין הרגל מבטל אבלות למי שלא נהג אבלות כלל קודם לו וכ"ש למי שלא היה יודע שמת לו מת שחייב להתאבל עליו שלא יעלה לו לבטל האכילות .

תקמ"ט דתענות ד' צומות וכו' ב' סעיפים .

(א) וכן פה פירשנו (ב) ומסיים כאם ה' וז"ל בפטורה שחזק כחנכא ספרדים . (ג) ופי' פירשנו כהנין להעיר-שענו .

הלכות ט"ב

(א) מי שטעה ואכל ב' בטנה יש לו להטעות ככ"ב מהרי"ל ופשוט לדידן להאליס התע"ב אחר שאכל דמי מאכל שם יחזור ויאכל שם

סימן תקנ"ו

(א) ועכשיו החנוג ברחמי' לאי' (ב"ה) והפגז כבוד שבת חורב (ב) ואינו יחיד שחרגש בטננו שובל לעתיד כזה טוב לו שישמק בחינה תע"ב בכל ד' נוסח . (שני' ק"ק ג')

סימן תקנ"א

(א) וה"ה כל בנין שחזר לנו ולרווחא ואם שר לענו"ס קודם ר"ח בקבלת חזר בכל אפילו כע"ב עתמו (ב"ה) (כ) לא נטו לומר כל בין החג' והואיל דקן עטו והתחיל יגמור ואם יכול למחורו כדבר חוטט להתחין עד אחר ט"ב חע"ב (מהרי"ל) (ג) ר"ל שאין לו בית מחטת כלל וקשה הא נחב הלבוש הלזין ושאין נשים אף לחי שאין ט' אצב ונמי א"כ גם זה אסור (תי"ט) ולענין לק"ת דתן כדון היס מותר לטא אלף פסוק דלא חסמני חילתא כמ"ש ב"י אכל בבית מחטת דשרי לבנות חייבי טעם אחר ט"ב (ד) ה"ה כל בנין שחזר נדר ט' למפיק לטי ולהתחסי (ב"ה) ועכ"פ

דש"ח תלתא פירעניות ולא דמי לר"ח אלול שחל להיות בשבת שדחין ענייה סיערה ואמרים השמים כסאי דשאני ענייה סיערה שבאה משום נחמה שב דנחמתא ובהשמים כסאי יש ג' כנחמה גם יש לענייה סיערה תשלומין כמו שיתבאר לקמן כי תקפ"א ותרתי טעמים אלו לא שייכא בהפטרות שמעו שהיא מתלתא דפורעניות ואין לה תשלומין לפיכך לא נדחית מפני השמים כסאי מיהו י"א במקום שאין מנהג קבוע יש לומר השמים כסאי (וכן נהגו בפונא) שלא יזול כ"כ בר"ח זה ובמקום שנהגו נהגו (ג) וטעמא דתלת דפורעניות ושב דנחמתא ע"ל סי' תכ"ה סעיף א' .

הלכות ט' באב ושאר תעניות

נהגו עלמא ורצו להתענות ד' צומות בשנה מפני הפורעניות שארעו בהם לישראל ואסמכוה אקרא דזכריה דכתיב צום הרי וצום הה' וצום ה"ה וה' וצום ה"ה יהיו לבית יהודה לששון ולשמחה ודרשו בו חכמים ז"ל צום הרביעי הוא י"ז בתמוז שבו הובקע העיר פחורבן שניו בו שבר מדע"ה את הלוחות כשירר מן ההר וראה את הענל שעשו ישראל ובו נורה מלכות הרשעה שלא להקריב עוד קרבן תמיד ובו שרף אפוסטמוס הדשע את התורה ובו העמיד מנשה צלם בהיכל ונקרא רביעי שהוא בחדש הרביעי מניסן שממנו מונין החדשים צום החמישי זה תשעה באב שבו נשרף בית אלקינו בראשונה ובשנייה ובו נגזרה גזירה על אבותינו שבמדבר שלא ילכו לארץ אחר ששלחו המרגל' ובו נחלצה ביתר היא היתה עיר גדולה לאלקים שהיו בה עם רב מישראל ובו חרב טורנוסרופוס הרשע את ההיכל ונקר' צום ה' שהיא כחוד' החמישי צום השביעי זה ג' בתשרי שבו נהרג גדליה בן אחיקם ושקלה מיתת צדיקים כשריפת בית אלקינו ועוד שהרינתו היתה סבה לכמה צרות שארעו לישראל אחרי כן ונקרא שביעי שהוא בחדש השביעי וצום העשירי זה עשרה בטבת שבו סמך מלך בבל על ירושלים ונקרא עשירי שהוא בחדש העשירי (א) .

ב אע"פ שהגביא רצה בקצת הצומות הללו ימים אחרים והם באלו החדשים מ"מ נהגין להתענות אלו הימים על המאורעות של בית שני שהוא חמור עליו שהוא סבת צאתי בגלות הזה ואסמכוהו אכתוב זה .

תקן הברל שיש בין תשעה באב לשאר צומות וכו' ד' סעיפים .

א וכיון שנהגו ורצו להתענות הילכך הבל חייבים להתענות ואפי' בזמן שאין גזירה כיון שיד הענו"ס תקיפה עלינו ואין לנו ב"ה ואסור לפרוץ נדר וכל הפדיון נדר ישכנו נח"ש חוץ מעוברי ומניקות שאין צריכין להתענות אלא כפ"ו באב כמו שיתבאר לקמן סימן תקנ"ד אלא שנהגו להחמיר להתענות בכלן .

ב שאר תעניות חוץ מט' באב לא קבלום עליהם בכל חומרות תענית ציבור אלא נהגו (א) לנהוג בהם היתר ברחיצה ואפי' בחמין ובפוכה ובנעיות הסגול ובתשמיש המטה ואין צריך להפסיק מבע"פ (ב) כי כן קבלום עליהם מתחלה כשרצו ולא לחמיר בהם בכל חומרות תענית ציבור חוץ מט"ב הואיל והוכפלו בו צרות החורבן כ"ש קבלום עליהם בכל חומרות תענית ציבור (וע"ל סימן תקס"א סעיף ו') .

ג וכל הצומות הללו קדין שחרית ומנחה ויחל ואם חלו בע"ש וגם יש חופה ביום התענית בע"ש נהגין לקרות ויחל ולהתפלל מנחה ואח"כ עושין החופה ואם משלימין התענית ע"ל סימן רמ"ט ולקמן בחדש טבת סימן תרפ"ה ואם חלו בשבת נדחין עד אחר השבת ולא מקדימין אותם ליום ה' שלפניו משום דאקדומי פורעניות לא מקדימין חוץ מצום אסתר שמקדימין מפני שהוא משום סליחת עון ואין בו משום אקדומי פורעניות ועוד דלא אפשר לאחורי משום פורים שחל ביום א' כמו שנתבאר במקומו .

ד אין נהגים במדינות אלו להבריו הצום .

תקנ"א דין השבוע שחל בה ט"ב וכו' יח סעיפים .

א משנכנס אב ממעטין בשמחה ובר ישראל שיש לו דין עם עכו"ם אם יוכל להשמט ממנו ישמוט עצמו ממנו ודיע מוליה .

ב מר"ח עד התענית ממעטין במשא ובמתן ובבגין של שמחה נגון בית חתנות לבנו או בנין ג' ציור וציור וכנסיע" של שמחה כגון אבורניקי של מלכים שנוטעין אילן לצל להסתופף בצילו או מיני הדס ומיני אדלים להשתעשע להדיח בהם ולצרכי מצוה הבל מותר ואם היה ביתו נוטה ליפול אף ע"ש שחזק של שמחה נותר לבנותו ואין נושאין נשים אפי' מי שאין לו אשה ונגים ואפילו בלא סעודה אין נושאין

והא דצריך לומר הריני בתענית יחיד נו" היינו לכתחלה נשנים שאם יאמר סתם היה משמע שמקבל עדין חומר תענית ציבור ועוד דתענית ציבור אין צריך לקבל עליו שאינו תלוי בקבלתו כמו שיתבאר בסמוך סעיף י"ב מיהו אם אמר סתם אין בכך כלום ואין צריך לנהוג אלא דין תענית יהודי .

והוא היה ברעתו להתענות והרדרר בלבו קבלת תענית אע"פ שלא הוציאו בשפתיו הו קבלה וצריך להתענות דהא תענית הוא כמו קרבן שמקריב חלבו ודמו וכתוב נבי עולה נדיב לב עולות ש"מ דבנרבת לבו סגור הוא שהרדרר כן בשע" תפילת המנחה שהוא עיקר זמן הקבלה שהוא סמוך ליום התענית אבל אם הרדרר בלבו כן שלא בשעת תפלת מנחה לא הוי קבלה להתפלל (ג) ענינו כיון שלא הוציאו בפיו .

ז אבל אם הוציא בפיו אפי" שלא בשעת תפילה הוי קבלה וי"א דאפי" אם הוציאו בפיו שלא בשעת תפילה לא הוי קבלת תענית אלא נדר בעלמא וצריך לחזור ולקבלו עליו בשעת תפילה דענין ענינו .

ח ואם קבל במנחה להתענות שנים או שלשה ימים רצופים או יותר זה אחר זה אלא שיאכל בלילות שבינתיים הוי קבלה לכולם אע"פ שלא קבל כל אחד ואחד במנחה שלפניו ואפי" קבל עליו בסתם ב"ג ימים רצופים מותר לאכול בלילות שבינתיים עד שיפרש בפירוש להתענות נה הלילות .

ט ומתפלל ענינו בכך יום כיון שלא אכל אלא בלילות שאין דרך להתענות בהם אבל אם קבל עליו במנחה הרבה תעניות ולא רצופים זה אחר זה מסתפקין בו אי הוה קבלה לכולם או לא כיון שהפסיק באכילה בימיו שביניהם מ"מ נהני העולם כשמברכין בה"ב שאחר פסח וסיוט נ"י שרוצה להתענות שמקבלים אותם עליהם להתענות בעניית אמן של הברכה ושוב אין מקבלין אותם במנחה הסמוך לתענית ואף על פי כן מתפללין ענינו מ"מ אין עניית אמן קבלה ממש שיחא מחוייב להתענות כל מי שענה אמן אלא אף ע"פ שענה אמן אינו נדר להתענות אלא לענין זה בלבד מהני עניית אמן שאין צריך לקבלו במנחה כן הוא המנהג .

י ואם קבל עליו במנחה להתענות שנים או שלשה ימים רצופים עם הלילות שביניהם י"א שאינם חשובים אלא כיום אחד ארוך לענין שאינו צריך להתפלל ענינו אלא באחד מהם דהיינו במנחה ביום עיני או שלישי נטעמא דמסתבר הוא כיון שנדר אחד דם חשיבי כיום אחד ארוך ויש חולקין וע"ל סימן תקפ"א סעיף א" וואם שכח ואכל בלילה האמצעית איבר תעניתו ומשלים ב"ימים או ג' ימים אחרים ומתפלל ענינו כשישלימו האחרונים .

יא ואם ה"ל עליו התענית במנחה מבע"ק וקבלו עליו אחר חשיכה לא הוי קבלה כיון שכבר נכנה ימים שרוצה להתענות כו דלילה הולכת אחר היום ויש אומרים דמותר לו אפי" לאכול למחר כיון דלא קבלו מבע"ק הוי כאלו לא קבלו כלל וי"א אע"פ דלא הוי קבלה היינו לענין שאינו מתפלל ענינו אבל מ"מ צריך לקיים נדרו ואסור לו לאכול למחר ואפי" קיבל עליו במנחה להתענות יום אחד והתענה והשלים ובלילה שאחר התענית נמלך להתענות גם ביום השני ולן בתעניתו והתענה והשלים גם יום השני השני אינו תענית להתפלל ענינו כיון שלא קבלו במנחה שלפניו או שלא קבלם שניהם בבת אחת במנחה שלפני הראשון .

יב תעניות הכתובים בפסוק כגון יום כיפור וד' תעניות של חורבן אין כל יחיד צריך לקבלו שהוא כבר מושבע ועומד עליהם וכן תענית שנוהגין על הצבור אין כל יחיד ויחיד צריך לקבלו עדין אלא ש"ץ מכריז התענית והרי הוא מקובל על ידי גזירת ב"ר ואפי" לא נודע ליחיד שנוהג הצבור עד למחר ביום התענית והוא עדיין לא אכל צריך להתענות עמהם ולהתפלל ענינו וי"א ה"מ בא" שהיה להם נשיא לפי שנוהגתו קיימת על כלי ישראל אבל בח"ל (ד) צריכים נה הצבור לקבל על עצמם כיחידים שכל אחד מקבל על עצמו ולכך אין נהגין בו גם כן חומרות תענית ציבור כשנוהגין תענית בח"ל אלא בתענית יחיד דמי .

יג מי שנדר וקבל עליו תענית על תנאי אם לא אעשה כך וכך אשב בתענית דברי אסמכתא הם ואינו נדר בר"א כשהתנה לדבר הרשות כגון שאומר אם לא אלק למקום פלוני ופלוני וכו"ג אשב בתענית הוי אסמכתא ואין צריך לקיימו שלא נמר בלבו להתענות אפי" לא ילך אבל אם התנה לדבר מצוה כלומר לזרוע עצמו ואמר אם לא אעשה מצוה פלונית ופלונית אשב בתענית צריך לקיימו אם לא עשאה ולא הוי אסמכתא דודאי נמר בלבו להתענות אם לא יעשה כדי לזרוע עצמו וכן אם התנה להציל עצמו מצרה בעת הצרה כמו ביעקב אם יהיה אלהים עמדי וכיוצא בזה כגון אם יצליח דרכי אתענה מעיל ולא הוי אסמכתא דודאי גם כן נמר בלבו להתענות אם יצליח או אם יצל והרי ניצל או הצליח .

תקסג כשקבל עליו התענית במנחה היאך יתנהג ובו סעיף אחד .

א אע"פ שקבל עליו התענית במנחה מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר בין בתענית יחיד בין בתענית צבור שאין צריך להפסיק בו מבע"ק ואפי" נמר מלאכול סעודת הלילה מותר לו לחזור ולאכול כל זמן שלא ישן אבל ישן אפי" בתוך הסעודה אסור ודווקא שינת קבע אבל מתנמנם שרי וי"א (א) דאפי" שינת קבע נמי שאסורה לא אמרן אלא דוקא שישן אחר שגמר סעודתו אבל ישן בתוך הסעודה לאונסו מותר לו לאכול לגמור סעודתו עד שיעלה עמוד השחר ואם התנה לאכול עוד אפי" היה התנאי בלילה אחר שגמר סעודתו קודם שישן מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר אפי" נמר ישן שכל זמן שישן בידו לאכול יש בידו להתנות ואין חילוק בין אכילה לשתייה ויש מקילין בשתייה אפי" לא התנה שכיון שדרך כל אדם להיות צמא הוי כאלו התנה מיהו (ב) נהנו להתנות לשותות כל הלילה ונכון .

תקסד דיני השלמת התעניות ובו סעיף אחד .

א וצריך להשלים התענית עד צאת הכוכבים דהיינו שרואין שלשה כוכבים בינונים (וע"ל סי' רל"ה סעיף א') או שהלבנה זורחת ותאיר על הארץ ככח שרואין אורה על הארץ שאז הוא וראי לילה ואפי" בתענית יחיד וכל תענית שלא השלימו עד צאת הכוכבים אינו תענית להתפלל (א) ענינו ולא מפעיא אם אכל כבר קודם התפלה בנן שהתענה לשעות שאינו מתפלל ענינו אלא אפי" לא אכל אלא שדעתו לאכול קודם צאת הכוכבים אינו מתפלל ענינו ואם כן כל תענית שלא קבלו עליו מאתמול ושלא היה דעתו להשלימו עד צאת הכוכבים אינו תענית להתפלל ענינו אפילו בתענית יחיד והא דק"ל מתענין לשעות ומתפללין ענינו צריך לפרש שקבלו עליו מאתמול ונם שקעה עליו חמה והיכי משכחת לה בנן שקיבל עליו מאתמול להתענות עד חצי היום וכשדגיע חצי היום קבלו עליו לגמרו או שקיבל עליו מאתמול אם לא יאכל למחר עד חצות שרוצה להתענות למחר מחצי היום ואילך ולמחר נמלך ולא אכל גם בחצי היום הראשון אבל אם קיבל עליו תענית עד חצי היום ואכל אחר כך או שאכל עד חצי היום והתענה משם ואיקך אפי" קבלו עליו כן מאתמול אינו נקרא תענית להתפלל ענינו מיהו נקרא תענית לענין שצריך להשלים נדרו וקשה לי על זה למה לא יתפלל היחיד ענינו שהרי היחיד אינו אומר ענינו אלא בשומע תפלה וא"כ למה לא יתפלל ענינו אפי" לא שקעה עליו חמה או לא קבלו הא ק"ל שואל אדם כל צרכיו בשומע תפלה כמו שנתבאר לעיל סימן קי"ש דבשלמא צבור שקובעין ברכה לענינו לעצמו שפיר שלא יקבעו ברכה אלא בתענית שלם אלא יחיד שאומר בתוך ברכת שומע תפלה ואינו קובע ברכה לעצמו מאי איכא למימר ואפשר לומר משום דהוי כתפילת שקר שאומר ביום צום תעניתו זה לא מקרי תענית א"נ אין הובה עליו להתפלל ענינו קאמר אבל אם ירצה להתפלל ולומר אותו בברכת שומע תפלה כיחיד הרשות בידו וכן נהגין לאומרו בש"ת אפי" אין רצונו להשלים עד הלילה ודוקא ביחיד אבל ש"ץ לא יאמר אותו אא"כ משלימן , יחיד שקבל עליו תענית סתם בע"ש צריך להתענות עד צאת הכוכבים אם לא שפירש בשעת קבלה שלא יתענה אלא עד שישלימו הצבור תפלתו (ב) כשהלבנה זורחת ומגיע אורה על הארץ כידוע שכבר שקעה חמה ומותר לאכול אפי" אינו רואה כוכבים כי מכוסים הם

(א) תמצה דמ"ח נרדף להטעות אף דהרבה שלא צבעת תנחה , וגדולה מנו ל"ל לכו מ"ס לעיל בס"ס דמ"ח דנרדף להטעות ענינו כיון דהוי קיבול מהם דמה שפסקו העו" וי"ע דלא הוי תענית היינו תשום דמ"ל דאף קבלה תשם שלא בשעת מנחה לא תהיה וזה הוה תשם פי' הר"א"ס סב"א ב"י ס"ס תקס"ג נכתב על דברי ר"ח והדקדאחר בס"ס כל תענית שלא קבלו עליו תענית לא תהיה תענית שאין עם תענית כלל להתפלל ענינו וללאה ידו נדרו ע"כ , ופירושו דתמצה מר"ח דהוי תענית לענין ענינו אף שלא בשעת מנחה לזה כתב דלא תמצה כן מ"ס וכו"ה נכתב ולא דבנתי דברי הר"א"ס ע"פ ולענ"ד הבבתי כראוי עוד כתב חומה גדולה על הר"א"ס על מ"ס דר"ל להשלים נדרו ע"כ ולא ירדתי לסוף דעהו דלא כתב הר"א"ס אלא לענין להתפלל ענינו וללאה ידו נדרו שגדו כבר לנרדף להתענות תענית אחר אכל התענית והוי נרדף להשלים כיון דהוי קיבול עוד ראיתי שחמה הכ"ס בחמיה קיימת על הר"א"ס והטור וי"ע כאן דפסקו דהרדור הוי קיבול ובריש שנוהג ובעי"ר סימן ר"י פסקו דאף נדר לא הוי קיבול , ולכך פסק דתמצה שאין לומר ענינו אף כשהרדרר בתנחה ע"כ , ולענ"ד לק"ת דהנ"ל בתענית שאין דהוי נדר"ק דתנתי הרהור גם אגרא דתעניתו לקראת ומה שחמה עוד תענור ח"ת סי' רי"ב פסקו בס"ס תנתי הר"א"ס דלא תנתי הרהור בל"ק"ה וגם כתב שכן דעת רוב פוסקים ע"כ חמיה לי דלשחתתני' תשובת חר"ק סוד"ס קס"ח דתקשה זה וסוק דעיקר נדרו הר"א"ס שכתב וכן דעת רוב הפוסקים ועוד ה"א ב"ר ס"ס תנתי ומה' סימן רי"ב תנתי א"ע שני הירעות ותסוק הר"ח דהרדור כדבור בזה , גם ל"ל ל"ב דברי עור והר"א"ס דתענית עדין מ"ק יאלה כיון דהקדש תשום דמקריב חלבו לגבוה כדקתן כ"י תקס"ח סס"ב לכו ל"ל דאף בהרדור שלא בשעת מנחה נרדף להתענות ולהתפלל ענינו ביחיד וכן תמצה מנתי וסוק"ק בס"ס ר"ח שכתב ב"י בסיומן זה מונח הוי וכלת ככלבו ואגור בסיומן תחמ"ט וכן בתנתיים דבין פסח לסעודת ודע דלכל תנתיים לענין ענינו אינו אלא שיאמר ביום לום חמיהנו אבל אם ישמית מלת אלו אף שלא נה כלל יכול לומר כן , (ד) ונראה דמ"ח נרדף להתענות וכן תמצה ב"ר אף שלא ידע ולא קיבול ענינו גם עראך דתענית הכתובים בפסוק אין נרדף לקבל ,

סימן תקס"ג

(א) בש"ע סתם כסברא ראשונה וכן פסק בב"י מיהו הכ"ס הכמים לסברא זו וסיים והמחמיר קדוש יאמר לו (ב) כלבוה כתב זה חנפסייה והב"ח כתב וראוי להחמיר להסתת אף בשתייה עכ"ל וכלל להקל בדבעד .

סימן תקס"ד

(א) תלמידי כלבו דף פ"ו בענינו י"א ס"ג חייבת כנגד ס"ג אוחיות ביש בפסוק וירא יעקב תלך ע"כ ובאגדה פ"ק דתענית ראיתי נגד ס"ג אוחיות בשלשה אבות וי"ב בטעום וכלל לטון בזה מה שמתלמי ב"י ל"ל על חללים תמור ל"ב כל ס"ג יהיו בתמור ואין אחר ס"ג וכלן ס"ג נגד ס"ג אוחיות שצאו עם טיטום על ירושלים ע"כ וכלל למה נהנו כפסוק וירא יעקב תלך ס"ג חייבות כי טיטום היה בן בנו של עשו ה"אטע והיינו שם באוחיות שבעים ובענינו ס"ג חייבות להגן תלמידי כנ"ל וק"ל (ב) ע"ל סימן רס"ט , ואפי"

מפני אור הלבוש כמו שהם מכוסים ביום מפני אור החמה ע"ד שרנא בטיורא מאי אהני שאינו נראה מי שרגיל להתענות ימי תשובה כולם כיון שאין רגילות לקבלם בתפלה אין צריך להתענות עד צאת הכוכבים אלא עד שיצא מב"ה שאתן תעניות אין מתענין לשם תענית אלא לצעורי והכנעה בעלמא על העתיד כדי שתתקבל תפילתן ביומי רדיני הבאים לקראתם ויקרע גזר דינם ויקרא אותן שמתענין כל הימים שהם אינם צריכים לקבלה כיון שנגרו כך בכל שנה מקובלים ועומדים הם מנח מנהגם (ג) אבל המתענין שנים או שלשה ימים ולא כולם הרי ע"כ צריכים לקבל עליהם קודם לכן באזהרה ימים שיתענו וא"כ צריכים להשלים עד צאת הכוכבים אם לא שהתנו בפ"י שלא להשלים (דמי שקבל עליו תענית סתם תענית קבל עליו שהוא יום שגם וע"ל סי' תקפ"א סעיף א') ואותם המתענין מי"ז בתמוז עד ט"ב אע"ג דמסתמא אין צריכים לקבל בתפלה כיון שמהנהגם הוא להתענות בכל שנה מ"ג צדיקי להשלים עד הלילה דהתם לא משום צעורי בעלמא קבלום עליהם על העתיד דאדרבה על (ד) העבר דם מתענין על החורבן כמו שהם רמזים ברניאל להתענות בהם על החורבן ודמי לתשעה באב וי"ז בתמוז ועשרה בטבת וצום גדליה שצריכין להשלים בהן, חתן מתענה ביום חופתו ורגילין לעשות החופה קודם תפלת המנחה ותפלת המנחה ביחוד ויתפלל ענינו קודם החופה בש"ת כדי שיצאנו כוס של ברכה תחת החופה אע"פ שעדיין הוא קודם שקיעת החמה הואיל (ה) ואי אפשר בענין אחר שפיר דמי תענית חלום צריך ג"כ להתענות ולהשלים אפי' בע"ש ולטעם שנתבתי ב' ימי תשובה דמשום שהם על העתיד כדי שיקרע גזר דינם אין צריכים להשלים גם תענית חלום אין צריכים להשלים שחרי הוא ג"כ לשם תפלה שיקרע מה שראה בחלומו דיפה תענית לחלום כאש לגעורת.

תקנה דין תפלת ענינו וכו' סעיפים

א יחיד אומר ענינו בשומע תפלה ל"ש יחיד שקבל עליו תענית יחיד ל"ש יחיד המתפלל עם הצבור בתענית צבור וכן הש"ץ כשמכדר תפלתו בלחש ביחיד דמי ואומר בש"ת *

כ"ה אבל לא בן גואל לרופא כ"ץ כמו שכתבנו במ"י תקט"ו סעיף א' דל"ן יחיד קובע ברכ' לענינו לך ליד לאחורו קודם כי אחת שומע וכו' ונ"ל יחסום בענה בעת לרה וכו' דל"כ אז כי קובע ברכ' לענינו בין שומע תפלה לרה .

ב ואם (א) לא אמרו אין מחזירין אותו כמו שיתבאר טעמא בסמך שאין יחיד קובע ברכה לעצמו ואם היה חייב להחזיר ה"ל קובע ברכה לעצמו שרדי היה חוזר ואומר ברכת ש"ת, ואם נזכר קודם שעקר רגליו כשיגיע יהיו לרצון אמרי פי אומר אותו בלא חתימה ואומר יהיו לרצון כי שאין יחיד קובע ברכה לעצמו (וע"ל סימן רפ"ח סעיף ז') והיכן אמרו קודם שיתחיל לומר כי אתה שומע תפלת עמך ישראל ברחמים יאמר ענינו ולא יחתום לומר כל תפלת ענינו עד בא"י העונה בעת צרה שאין רשות ליחיד לשנות מטבע הברכה של שומע תפלה אלא כשיגיע (ב) לבכל עת צרה וצוקה יסיים לומר כי אתה שומע תפלת עמך ישראל ברחמים ברוך אתה יי' שומע תפלה, ואפילו אם יתענה תענית יחיד ואומר ענינו כי בל"ג רבים לכלול עמו שאר המתפללים, (ג)

ג ואין נהגין לומר ענינו אלא במנחה של תענית אע"פ דבשאר מעין המאורע שבתפלה אומרים ערבית שחרית ומנחה שאני ענינו שאם יאמר אותו ערבית ושחרית שמא יאחזנו בלמסם או יארע שאר אונס שיצטרך לאכול ונמצא שקרן בתפלתו, ואפי' ש"ץ לא יאמר אותו אלא במנחה בד"א כשמכדר התפלה עם הצבור בלחש אבל כשמחזיר התפלה יאמר אותו שחרית ומנחה שאף אם הוא יארע לו אונס ולא יוכל להתענות אי אפשר שלא יתענו קצת מהקדל והוא מתפלל בשביל כל הקהל כשמחזיר התפלה אבל בערבית אין אומרים אותו כיון שעדיין יאכלו בלילה זו, ובר"ה צומות ורס"ו בטבת וי"ז בתמוז וט"ב וצום גדליה י"א אפי' יחיד אומר אותו בכל התפלות דאפי' יאחזנו בולמוס ויאכל אינו שקרן בתפלתו דכיון שתקנו חכמים להתענות מיקרי שפיר יום צום תעניתו אע"פ שהוא אינו מתענה יום תענית לכל ישראל הוא אבל אין נהגין כן כי גם באלו התעניות אין היחיד אומר אלא במנחה וש"ץ בשחרית ומנחה כשמתפלל בקלרם.

ד וטוב לומר במנחה בתענית בתחנות שאתה התפלה לאחר אליה נצור כשיגיע יהיו לרצון אמרי פי יאמר רבן כל העולמים גלוי וידוע לפניך בזמן שבית המקדש קיים אדם חוטא ומקריב קרבן ואין מביאין ממנו אלא חלב ודמו ואתה ברחמך הרבים מכפר לו ועתה בעוונותינו חרב בית מקדשנו ואין לנו מקדש ולא כהן שיכפר בעדנו לכן יהי רצון מלפניך יי' אלהינו ואלהי אבותינו שיהא חלבי ודמי שנתמעט היום כחלב מונח על גבי המזבח לפניך ותרצני.

ה אין היחיד רשאי לומר י"ג נדות או (ד) סליחות דרך תפלה ובקשות רחמים דדבר שבקדושה הם אבל אם בא לאומרו דרך קריאה בעלמא כקרא בתורה מותר.

ו המתענה ומפרסם עצמו לאחרים להשתבח שהוא מתענה הוא נעש בכך שכן היה מעשה באשה אחת שהיתה רגילה לעשות כן וראו בעת מיתתה אש של גיהנם יוצא מאוזן לאוזן ונתכרר להם שהעונש בשביל זה היה.

תקנו דיני תענית ציבור וכו' סעיפים

א שליח ציבור אומר ענינו בתענית ציבור בין גואל לרופא דכתיב יי' צורי וגואלי וסמוך ליה יענך יי' ביום צרה וחותם בא"י העונה לעמו ישראל בעת צרה ואם לא אמרו צריך עיון אם יאמרו במקום שזכר בין הברכות ואומרו עם תימתו או אם יאמר בשומע תפילה או שמא אין צריך לאומרו הואיל וכבר אמרוהו הצבור וצריך עיון, (א)

ב וקורין ויחל בשחרית ומנח' בין שחל ביום ב' וה' בין שחל בשאר ימי השבוע ומפטירין במנחה דרשו שהוא מדבר בתשובה ובשחרית אין מפטירין משום ביטול מלאכה לעם חוץ מבט"ב שמפטירין בשחרית אסף אסף ואפי' כשחל בע"ש מפטירין במנחה ואם מתענים בר"ח קורין בשחרית פ"י ר"ח משום קרבן היום שהוא תריר וקודם ובמנחה קורין ויחל.

ג אין ש"ץ אומר ענינו ברכה (ב) בפני עצמה אלא אם כן ישנן בבית הכנסת עשרה שמתענין ואפי' יש בעיר עשרה שמתענין כיון שאינן בב"ה עשרה שמתענין לא יאמרו ולא דמי לקדוש וברכו שאם יש ו' או י' שלא שמעו קריש וברכו יכולין לאמרו אע"פ שהשא' שמעו דשאני התם דבעינן י' משום דכל דבר שבקדושה לא יהיה בפחות מ' ויהי הוא מקדש ב' אבל הבא קביעות הברכה אינה באה אלא בשביל העשרה שמתענין לכך צריך שיהיו כולם בב"ה, (ג)

ד תענית בה"ב שנהוג להתענות אחר הפסח ואחר החג כמו שכתבנו טעמא לעיל סימן תצ"ב סעיף א' אומר השליח ציבור ענינו בין גואל לרופא שחרית ומנחה וקורין ויחל בשחרית ובמנחה כמו בתענית צבור וכן קהל שנוזרין תענית עליהם על כל צרה שלא תבא יסלין לומר ענינו בש"ץ ולקרות ויחל ובלבד שהם י' שמתענין דהשיבי צבור ונקרא תענית ציבור לקבוע ברכה לעצמו ולא דמי לשאלה ראפי' עיר גדולה כגוה כיחידים דמי ואין שואלין דשאני התם שצריכים לשנות מטבע ברכות באמצע ברכה של י"ח שלם תיקון נביאים ואין לשנותה אבל ברכת ענינו היא ברכה בפני עצמה שמוסיפין על הי"ח אין זה שינוי מטבע ברכות אלא הוספה (הילכך כל קהל של עשרה איקדו רבים בין לענין ענינו ברכה בפני עצמה בין גואל לרופא לש"ץ ובין לענין קדיאת ויחל ואף על גב דתניא בתוספתא אין קורין בתורה בתענית יחיד) ומידו (ד) אין דוחין פרשת השבוע שחרית אלא קורין בשחרית בפרשת השבוע ובמנחה

(ג) ואפילו אוחזן שמתענין כולם חוץ מיום ח' כי שלא יבא עליהם נגדו שאם יארע להם אונס שלא יוכלו להתענות אלא יגמרו להחריה היינו נתי כמו מתענין כולם ח' כי קה"ו וכתב רב"ה אפי' ענה כשפיר ימי חשבה לקבל התענית בכל יום ולהשלים ע"כ וכן במנהגים כתב והתחזיר תע"ב (ד) כן הוסיפו ח' שם אבל רב"ה השנו נחשב עליו במחילה חסדו בני שובל דר"ה בר זקוק שמתענה עשירי באב נמי על העבר היה ונא השלים ולקד פסוק דיינס כמו ב' ימי חשבה ע"כ ונע"ל ליישב דברי ח' דכ"ל דהתם נחשב ס"כ השבת לע"י שזה לא התכר בפסוק אבל מ"י נחתמו וט"ב דאמר בק"ח דמי לע"ב וי"ז נחתמו גופי' ומ"ח התקילו ככ"ח לא כפסוק (ה) והתחזיר להתענות בפירות תע"ב (ו) ע"ל ס"ס רמ"ט התמנהג.

סימן תקס"ה

(א) ת"ל כי רל"ד ס"ד (ב) י ל' כח תקום עיון בתחלה י' להכחיק בטבת רמ"ח ולבוש אי נוונחם כשנביע לכלל עת כו' שיאחר כי אחת שומע כו' ולא יאחר בכל עת לרה וזקא כלל או כיומא שיאחר נתי בכל עת לרה וזקא אח"כ יאחר כי אחת שומע וי' מהר"ל מה תענית משמע ק"ח כן י' עמנו עד כל עת לרה וזקא בל"ג ולו אחר כי אחת שומע כו' וכן נדעם בק"ח סיפורים גם תתיב גדולה דרמ"ח ולבוש כו' וי"ז ז' חת"ס ב"י כס"ס חוכמת ז"ל אחר כי אחת כו' ענה בעת לרה ומובע ואח"כ כי אחת שומע בכלל וכו' בתענית ק"י ע"כ ותשמע ולא יאחר אלא עד פודה ומל"ג גם י' לחתום דק"ח וישע לא נמלא כלל בנוסחאות ועוד דל"כ יכו' יותר מס"ג חובות ובר' ביארתי רל"ג ס"ג וזקא והלפ"ד בדעת רמ"ח הוא דמ"ח הוספות ומובע היינו נקטו בקיור חסודה ומל"ג בכל עת לרה וזקא כפירושו שהקב"ה מושע וזה מכוין לנווה שמתכתבתי שיאחר עד וזקא ואח"כ יאחר כי אחת שומע כו' ואף שיכיר ולא התיב גדולה על הכתב מהג"ס דבין פסח לשבועות שכתב ז"ל אחר עד וי"ז אשתה ואח"כ כי אחת שומע ע"כ וכן דמ"ח בכתב סיפורים הוא טעם נחור ואין למעט אל"ו צ"ח כלל אלא כמו שביארתי דברי האוספות ומתהר"ל ורמ"ח דאחר עד כ"ל אך קשה דהא יוחר מס"ג חובות וזה קשה נתי על הכתב חתמים דלדידיה הוא פסוק מס"ג ואפשר ל"ג חקנו ס"ג אלא כשאוחר ה"ץ ולא ילידד ושי לאו דמיכתיב לחייל שאל"ל נחור אלא עד פודה ולא וזכור ויחל חתם ס"ג עם כי אחת שומע כו' וכן פי' הקו' ומ"ח חת"ו ומובע אפטר ב"ט ע"כ אז שהיה לפני פתו' הנוסח' כן בענינו תחבר בתקנות תיבס אחרת (ג) כתב כ"ה וטיבין יותר ענינו ביום לוס תגניתו כח"ס בלגודה פ' כ"ח ע"כ, אבל ראיתי בר"מ ז"ל אף שרבים אין יחזענין עמו מ"ח יוכל לומר תעניתו כלומר כשתענו כמו שכול לומר ענינו דהיינו כשתפלו כלל וכן כגון ע"ל וזה שכתב בהגהת ש"ע ולא ישנה חתומים כב"ה ויאחר ענינו ביום לוס תעניתו וי"ל לכוונ' כ"ה כיון ש"כ בלגודה וי"ח בהגהות מהג"ס (ז) וכ"ה תחיר לומר סליחות בלא ויעבור ומתב כ"ג וכן נהגו עתה.

סימן תקס"ו

(א) ע"ל סי' קי"ט תנינים אלו (ב) תשמע דאחרו כ"ה מין שהיא ח"ג וכן תשמע בתשובה רש"ט סי' פ"ח (ג) סוכ' רב"ה יחיד שאין תענה שמתפלל עם הצבור לריך לומר ענינו ויאחר ביום תענית נצור זה ע"כ וכתב בתהר"ל בת"ל אומרים אלהינו ואלהי אבותינו וכן מי שלא התענה יאחר ג"כ ע"כ וכתב בתשו' מהר"ל יחיד המתפלל עם ה"ץ לא יאחר עמו ענינו קודם רפאלי ע"כ אבל ה"ץ חלוי יאחר קודם רפאלי אך שלא להתפלל כפי ה"ץ כשתקנה תענית יאחר לא יאחר ענינו כשתפלו עם הצבור אף שעדיין לא התפלל אלא כשאוחר בלחש אלהי נצור יאחר גם ענינו כ"ל פסוק ודלא ככ"ג שהאר"ץ שיאחר ענינו בקול רם ועיקר ראיהו דהא אחר אפי' כשארית משם דל"ה שלא יתענה ח' חן הקהל כ"ש שיאחר ענינו בשביל עמו ע"כ ולינו נמן דסם כולן מתענין אלא מהג"ס שאל יאחזנו בולמוס אחריון להקל דל"ה כלל יתענה ח' חן הקהל אבל כחן שאין תתענה אלא הוא שאני וחדע דכ"ה ח"ה ענינו אלא כשי' שמתענין כב"ה וחקי בשומע תפלה חן לומר כזה כיון שאין תענית נצור (ד) ומי"ט האריך לחשוב על רמ"ח שספק כההר"ל ולא כתב טעם על מה שצ"ע עד העור וכו' וסך תשמע חת"ס חוסי"ס פ"ח הלכה ו' ומספיק ז"ל לם פשוט בענין אחרות להלכה ולא כההר"ל אבל למעשה כ"ס דכבר התקנה חת"ס מההר"ל לא חלוקה לבי עד היום יוס"כ ו' סימן תענית צבור ד' ארנות וקשיות נדורות סריחי למעשה לקרות ויחל כשפירתי אף כשאל ביום שמי' וזקא ב' יחן אורייתו כן וזה חזקו סהר ולא חלוקה על המנהג ע"כ, ולע"ל יי"ב דברי רמ"ח כי מהר"ל כתב שמתב' כן במנהגם

פסוקים נקראו על כל מה שהתחיל העור וכו' ועור
 המלאכה כן בלבוש פ"ק התענית שכתב שאלו
 שרבותיו וידוע שאלו כתובים אחר הגדה (ה)
 דוקא סליחות וידוע אבל לתענית חמשה עשר
 ואלו סליחות חזו לומר רק אחר הפסוק
 צבור ב"ה) כתב החשבון שהיה תעניתו צבור
 סעודה על הבור והצבור חללו חללו לבור בצבל שחלס
 אך שיתענו כל הקהל ע"כ רמב"ם בברכות דף
 ל"ב רבא ל"ג גור תעניתא ביהמ"א דעובדא שאלמר
 סכות בעטן קר תעבור תפלה ע"כ. והביאו ש"ה
 פלגיה וסי' דהתענית התענית הוא חזון אשר
 פ"ה לנו לך ל"ג גור ביהמ"א דעובדא חזון לפרש
 רבא גור להיות התענית ביהמ"א דעובדא דהגא ידע
 בלתי ידע יתח' דעובדא ע"כ ולג"ד נראה
 דהגא דעובדא ה"ל ע"כ אחר ר"א חזון סחרי
 צ"כ נפק חומת ברוב בין ישראל לאביס
 שבאים מזה ה"ל דרבה דב"ה י"ב פסק גדול
 ואפ"ה ששון נח עלו ורבא לרמיה הוא דעבד
 ג"ל והי"ט שש"טעו המוסקס (ו) ע"ל סימן
 קל"ט חז"ל.

במנחה ויחל בד"א בתעניות שגורין על כל צרה שלא תבא אבל תענית שנחרין שלא לשום צורך צדק
 שלא תבא אלא לשוב בתשובה על העתיד ו' אשה דוגמו' הצומ' שמתענין בין כסה לעשור שאין
 אומרים בהם ענינו בין גואל לרופא ואין קורין ויחל ויש אומרים שגם אלו כתענית צבור חשיבי לומר
 ענינו ולקרות ויחל במנחה (דס"ל שכל קהל של עשרה שמקבלים עליהם תענית רבים איקרו ואין
 חילוק איזה דבר קבלו עליהם ויזין דרבים איקרו יש לדונן כתענית צבור) ופוק חזי מאי עכא דבר
 ונהיין להרבות סליחות בברכת סלח לנו שהם מעין אותה הנכרה וכבר או"ל אם בא לומר בסוף כל
 ברכה וברכה מעין אותה ברכה אומר ובלבד שיתחיל ויסיים במטבע הברכה. (ה)

ה מי שלא התענה לא יתפלל בש"ץ בתענית כיון שאין יכול לכלול עצמו בתפילת ענינו לומר ביום צום
 תעניתו שהרי הוא אינו מתענה.
 וכן אין קורין לתורה אלא מי שמתענה ואם יש שם בב"ה כהן ואינו מתענה יצא הכהן מב"ה ויעמד
 ישראל או לוי המתענה במקומו. (1)
 י"א בתענית צבור יעמדו שנים אצל החזן ויאמרו עמו סליחות ואסמכוהו אקרא דאדרן וחדו תסבו
 בידיו ביום מלחמת עמלק ובודאי שאותו היום גור משה תענית.
 בכל תענית צבור נושאין כפיהן במנחה חוץ מביום כיפור שמתענין עד לנעילה שהיא במקום
 מנחה דשאר תעניות עיין סימן תק"ט ובגלילות שלטו אין נהגין בנשיאת כפים בכל ימות השנה
 רק ביום במוסף ולא יותר וע"ל בהלכות נשיאות כפים.

תקמו דין טעמה ורחיצת הפה וכו' ג' סעיפים.

א השדו בתענית יכול לטעום תוך פיו עד כדי רביעית ויחזור ויפלטנו שאין זה חשוב הגאה ובלבד
 שידע בעצמו שיכול להעמיד עצמו שלא יבלע כלום אבל יותר מכדי (א) רביעית יש בו
 הגאה אפילו לא יבלע ואמר לטעם.

ב אבל ביה"ה שהוא דאורייתא וט"ב שהחמירו בו גם כן אפ"י פחות מרביעית אסור ויש מחמירין
 בכל (ב) תענית צבור והבי נהגו.

ג מי שדרכו לרחוץ פיו בשחרית מותר לו לרחוץ גם בתענית יחיד ואפילו יש במים שרוחץ בהם פיו
 יותר מרביעית שרי שאין בהם הגאה (רכמים לא חשיב מתדי כיון דפליט משא"כ בתכשיל ושאר
 משקין דבטפי מרביעית אית ליה הגאה אפילו אי פליט וע"ל סימן ד' סעיף י"ז) ועוד שמתחלה אינו לוקח
 אותה אלא לרחוץ ולפלוט ולא להרגיש בהם שום טעם משא"כ במעימה אבל (ג) בתענית צבור לא
 כשר למעבד הכי דשמא יבאו לו מים בגרונו מותר ללעוס עצי קמון ועץ המתוק כגון לאקדי"א ללחלך
 גרונו ולפלוט ואפילו (ד) בתענית צבור שבוה אין שייך שמא יבא לו בגרונו דבוה יכול האדם להעמיד
 על עצמו שלא לבלוע אבל ביה"ה מיהא אסור משום שיש בו הגאה והתם עיניו בעיניו דועינתם
 כתיב ע"ש בהלכות י"ב. (ה)

תקמח דיני נדדי תענית וכו' י"ב סעיפים.

א המקבל עליו התענית בתפילת מנחה ואומר דיני בתענית למחר אם היה עליו נדר כבר קודם לכן
 להתענות יום אחד או יותר ולא פירש באיזה יום ועכשיו אמר כן כדי לקיים נדרו המוטל עליו
 כבר הרי זה נקרא תענית סתם אבל אם לא היה עליו כבר שום נדר וקבל עליו תענית בתפילת המנחה
 להתענות למחר הרי זה נקרא יום זה והם חלוקים בדינם שאם נדר להתענות יום זה ושכח אבל (א) כזית
 ישלים את תעניתו ואין צריך להתענות יום אחר שדרי יום זה אמר ולא אחר ואכילתו זו שגגה היא
 בירו בין בתענית של נדר שקבל עליו להתענות יום זה בין תענית חלום בין בתענית שדרכו להתענות
 יום יודע כיום שמת בו אכיו או רבו וכ"ש בתענית צבור הקבוע מגזירת חכמים כגון י"ז בתמוז ו'
 בתשרי וי" בטבת וא"כ וכן תענית אסתר שחובה להתענות בהם על כרחו מדרבנן ואפילו תענית שגורו
 עכשיו על הצבור על כל צרה שלא תבא אם שכח ואכל צריך להשלים
 אותו היום ואין צריך לפרוע אחר תחתיו דדוקא יום זה הוא חובה
 ולא אחר ואי אפשר לתקן את אשר עיוות אם לא שכוננו להתענות
 לכפר' על עונו ושגגתו (וע"ל סימן ר"ך סעיף ב') אבל אם נדר להתענ'
 סתם וכשהתחיל להתענות לקיים נדרו שכח ואכל כזית איבד תעניתו
 ואין צריך להשלים אותו היום אבל חייב לצום יום אחר שלם *
 (ב) והמקדקן מחמירין על עצמן אפ"י בתענית של נדר להשלים אותו
 היום הואיל ואמר יום זה ומתענין יום אחד כנגדו לקיים תענית שלם.

ב"ב ואע"פ שכתבנו בהלכות קבל עליו לפיכך
 אלוהי תענית למחר שדרי ל"ל בהפלת תענית
 כיוני בתענית למחר מה שכתבנו לטעם סי' תקס"ב
 סעיף ה' לא אמרין דבשכ"ל קבלו בתענית מקרא
 יום זה אלא מקרי יום סתם הואיל ובתחלת סדר
 לא קבע ליום יום שיתענה לסיק לזכר תענית
 ויכול לזווח ופירש.

ב הגדר להתענות סתם ומתענה יום א' אע"פ שקבלו עליו מאתמול במנחה לקיים נדרו הקודם
 כיום זה והצריך לדבר מצוה או לכבוד אדם גדול ואפילו שמחת מריעות משום דדבי שלום
 וכ"ש אם היה מצטער בתענית יכול ללוותו ולפרוע אותו ביום אחר ואפילו ללות מיום ארץ ולפרוע
 ביום קצר כגון מקיץ לחורף שרי דכל אחד מקרי יום ואין צריך התרת חכם שהרי לא נתבטל הגדר אלא
 הוצה לפרוע אותו ביום אחר שלא נדר אלא להתענות יום אחר או שנים או יותר ולא קבע בדעתו לחובה
 ביום זה ואין יום זה מעיקר הגדר שעדיין נדר קיים אבל אם נדר יום זה ממשי כגון שאמר בתחלת נדרו
 אתענה יום פלוני או אתענה ב' וה' כל השנה (היינו הטעם משום דרמיין ימים
 הללו קצת ליום קבוע הואיל ובידו ימים הללו משאר ימי השבוע משום דיומי דרחמי אינן וע"ל סימן
 קל"ד) וכן יום שמת בו אכיו אורבו וכן תענית חלום אינו יכול ללוותו ולפרוע וכל שכן תענית צבור
 שאינו יכול ללוות ולפרוע (כבר נתבאר בסמוך סעיף א' ועוד ט"א והיינו משום דאינו רשאי לפרוש מן
 הציבור וע"ל סימן תקע"ד סעיף ה' ובסימן תקע"ה סעיף ב') וי"א (ג) מי שנדר להתענות בה"ב לזמן
 מה כגון לשנה או לחצי שנה אינו כיום זה משום אלא דומין קצת ליום זה ואין ללות אותם אלא בשביל
 צער או אונס גדול או סעודת מצוה כגון ברית מילה דשיך הוא כגון ואף על פי כן (ד) צריך להתענות
 מקצת היום זמן מעט יותר משהוא רגיל דבהבי מקיים נדרו שאמר להתענות ודדי התענה אף על פי
 שאינו מתענה כל היום מכל מקום תענית שעה מקרי כלשון בני אדם ובגדרים הגד אחד לשון בני אדם כשמתענין בה"ב אחד הפסח ות'
 דהסוכות וכן ב"י ימי תשובה אם אידע ברית מילה מצוה לאכול ואין צריך התרה אף על פי דדבר שאינו כי אם מנה צריך התרה הבא אין
 צריך כי לא נהג להתענות בבה"צ וחוקא האוכלים בסעודה אבל אם שלחו לאדם מן הסעודה לביתו אין לו לאכול מיד אם קבל עליו
 צונו תענית במנחה הרי כמו נדר וצריך התרה יש אומרים כשקבלו עליו יום זה ויש לו צער או אונס גדול או יום סתם ואין רצונו ללוותו ולפרוע
 יכול הוא לפרוע עצמו במסין משום דקבלת תענית הוא כמו נדר לצדקי כאלו התנדב חלבו ודמו לגובה ותמורתו נתן לעניים דאומן דעתן
 הוא דאדעתא דהבי קבל עליו ושיעור ליתן י"ב פשיטי' שהן מטבע חו"נר שהם כמו גדול וצדי פלגש (ה)

סימן תקמ"ח

א וכו' עתה ואפילו נאמר. (ב"ה) (ב) רמ"א
 סתם סתם ויש התחיינו ולא הוציא מהתקדק'
 וכן דק"ה בלשון ז"ל נהג ללוותו כן לכל שאלו
 (ג) וכן פיקר וי"א כתי"ת (ד) כתב ת"י יטלון
 שחזר דבכל טוב ופירע טוב ופירע טוב כתי"ת סתם
 רש"י ע"ל ולא כתי"ת אלא כתי"ת סתם
 קצת חלום זה אמרם כל וכן פירע כללם ותי"ת
 וכן כתי"ת טעם (ה) כתב רמ"א ונראה דחוקא כקבל
 עליו

ז מי שהוא נדר ובא להתענות סך ימי תעניות יוכל לרחוץ עד ימות התרף שיתקצרו הימים.
 ד י"א שצני ימים וכו' לילות רצופים יש להשוותם לארבעים תעניות שאינו רצופי' וי"א דחוקא לאדם חלש פני ליה כבי' ימים אבל אדם
 בריא צריך ג' ימים וחוקא למי שנתחייב לצום מי יום שאינו רצופים מכה תשובה כדי להצטער או משינן האי צערא להאי צערא
 אבל מי שנדר לצום מי יום צריך לקיים מה שגדר ולא סגי בצער של ג' יום ולא גרע מסתם זה שצריך לקיים נדרו ואינו לזה ופירע אפי' את'
 למ"ד ואפילו ביום זה לזה ופירע. הבא מדה שצריך לקיי' נדרו שגדר מ' יום ולכא וכ"ש מ' יום שמתענין מ"ח אלוהי עד י"ב מי שדרכו
 להתענות

סימן תקמ"ז

(א) ישמע שסמיים לסכרף אלוהי סתם
 הג"ע דהך כפעה אחת יכול לטעום
 (ב) כבי' תענה דחוקא כבי"ל וכו' וי"ז בתמוז
 וי' בטבת סמ"ט סתם אבל גור ה"ל שמתקבל הקהל
 מותר לכ"ע וכן נראה דעת הב"ח ס"ס תקע"ב
 וכן ל"ל המאמץ הסדרתי האגור (ג) כתב בש"ע
 וכו' תח"ה מי קליה וקנה דרמית ת"ה הוא
 דהוה לטעום וכסוד' גופי' פסק הג"ע להחזיר
 בתענית נכור ונאמר דס"ל דהוה שרוחץ ביוחד
 מרביעית גרע לענין תענית לבור דוק גם על
 עיקר ראייה ת"ה י"ב למנחה דהוה רכמים אין
 פועם אכ"כ דהוה ר"ב ח"ל ל"ע. וכן ראויה
 בספרים שחייב ט"ב לרחוץ לעולם אך כופף
 לווארו שלא יזנו הימים לנרון חוץ מה"כ דאסור
 פ"ט וכן ל"ל להקל למי שרגיל בכך וע"ל סימן
 ד' ס"ז (ד) כשרי ל"ב חלק על רמ"א ולכנס
 שסוק כרמ"ב סכ"ל כ"י דרמ"ב סוכר
 דכעיי' הג"ס דרמ"ב כדענית מה שטעם חיידי
 בכל תענית לבור חוץ מ"כ וע"כ ולכן הדין
 לענין קיתון כבאר תענית אבל חזון דס"ל
 דכעיי' סתם הוא דוקא בתענית יחיד ח"כ ה"ה
 דאסור לטעום קיתון כבאר תענית לבור ע"כ.
 וחמאי עיניו שלא דקד' בתרמ"ה ואלוהי דס"ל
 כפ היה קורא דס"ס חיידי בתענית יחיד דוקא
 ואל"ה פסקו פ"ק התענית ס"ל כ"י וכן כתי"ת
 בייחודי ס"ל ת"ה תענית פסק לתרווייהו אלא
 פ"כ ל"ל חז"ל ולא קבלו כח"ל אלא כתי"ת דיש
 שגא אחרי לרי אכילה מהשעם כללם דוק אך
 החיה ל' על רמ"ב סכ"ל כ"י
 סכ"ל רמ"ב חלום חלום רבא כס לפלוט כ"כ פטור
 פ"ה ח"כ תפי פריך דה"ס יומא דף פ"א ובכרכות
 דף ל"ט ע"ה דבכ"ה חת"כ את פטור זה פלפון
 והתחיי' דחב"כין עלייהו כתי"ת הא שג"ה סתם
 שמוכ"ה חזון חלום רבא חיידי. פלגש ואינו חלום
 פ"ה תפי הא כתי"ת הא כתי"ת הא ח"ה
 ברעית' חזון לטעום כמו בקיתון צ"ת ח"ה
 שחיידי ראייתו ת"ת חזון ראייה ח"ה לחסור
 ל"ל רבא חיידי שחללו חזון ח"ה חזון ח"ה חזון
 שפלגשין חזון ראויה לזכילה וכן תענית חזון רש"י
 חזון קרי כוסס דהיי לזכילה שלא סדרת ח"ה כתי"ת
 י"ב לחסור כמו ב"ה מלגיל ס"ה חזון וע"ל ס"ס
 פסק"ה (ה) שתיית סעודתו' חזון להקל כל
 תענית נכור וכן כ"י ע"ל (כ"ג) חזון נדר דין כספר
 יטל ללשון חזון כלשון (סדר סמיים סימן
 תקמ"ב).

להתענות וקבלם עליו שהם לזכ' עליית משה לדר שאין להם תשלומין בנ' ימים ראופים או בנ' אלא מ' יום ממש צריך להתענות. (ז)

ה נודחין להתענות תענית חלום רע לבטלו וכמד באותו יום שרא' החלום בלילה דבענין אחד לא מדוי ואין לזון אותו ואין משהין אותו ואפילו בשבת מתענין וע"ל סי' ר"ך סעיף ב' וי"א שאין להתענות בשבת אלא על א' מנ' חלומות אלו והם הרואה ס'ת שנשרף או י"כ בשעת נעילה וקורות ביתו או שינוי נופלות וי"א אף הקורא בס'ת וי"א אף הרואה שגושא אשה וי"א י"כ אע"פ שאינו שעת נעילה וברוא' שינוי נופלות דוקא שינוי אבל הרואה שנשרו לחיי חלו' טוב הוא שמתו היועצים עליו רעה המתעני' תענית חלום בשבת או אפילו ביו"ט ובח'שמ או בר"ח (תע"ל בכי' רפ"ח) או בחנוכה ופירי' או בעי"ב צריך למיתב תענית לתעניתו על שביטול תעני' ושמתח איתם ימים ונודחין להתענות אותו התענית מיד ביום ראשון שלאחר הימים הללו כדי שלא לעכב לבקש סליחתו ונפרתו מזה אם התעני' בשבת שבתוכה או בשבת שלפני ר"ח או פורים אין צריך להתענות מיד ביום המחרת אלא עד יציאת חנוכה ור"ח ופורים וכן אם תישכח להתענות שני ימים רצופין אין צריך להתענות מיד מזה בע"א אין לבטל המנהג המתעני' בשבת אם יש לו לומר ענינו עיין לעיל בס' ר"ך ורפ"ח.

ו אין דין תענית צבור בכלל ליאסר במלאכה ולהפסיק מבע"י היאיל ואין עכודם הגשמי חוץ מט' באב בלבד היגדך יחיד שקבל עליו תענית לא חיישינן שמה תענית צבור קבל עליו ומותר בכלן ומ"מ טוב לומר בשעת קבלת התענית הריני יחיד למחר כמו שנתבאר לעיל.

ז כשאירע יום שמת בו אביו בארד והשעה מעיכרת יתענה' בארד השני שהוא עיקר חדש ארד שררי עושין בו פירי' וי"א שמתענין בראשון וכן עיקר כמו שיתבאר לקמן סי' תרפ"ה אם לא שמת בשנ' עכו' בארד שני אז יתענה בשני בעיבור ויש מחמירין להתענות לעולם בשניהם. (י)

ח מתענין יום המיתה שהוא עיקר יום המר ולא יום הקברה.

ט אם אירע יום שמת בו אביו בר"ח או בשב' או ביום טוב או בשאר ימים שאין אומרים בהם תתנין וי"א ירחה התענית למחרתו ואין נודחין כן אלא אין מתענין כלל. (ח)

י מי שגרר לילך על קברי צדיקים שבמקום פלני ועכב ימי' רבים שלא הלך ובתוך כך השכירוהו ללכת שם די' לו בהלכה זו שהרי לא נדר להוציא מעותיו אלא ללכת והרי הלך.

יא וכן הנודר להתענות סך ימים רציפים ופגע בהם התעני' של חובה הרי זה עולה למנינו אע"ג דבלאו הכי היה מתענה לית לן בה דהא עכ"פ התענה איתן סך הימים השדיו בתענית בין שהיה מתענה על צרתו או על חלומו בין שהיה מתענה עם הצבור על צרתם הדי זה לא ינהג עירובין בעצמו ולא יקל ראשי ולא יהיה שמח וטוב לב אלא דואג ואינן כענין שנאמר מה יתאונן אדם חיגבר על חטאיו. (ט)

תקעט דין נדר בעת צרה ובוב סעיפים.

א יחיד שקבל עליו תענית ע' צרה ומתענה בו כיום ועברה או על חולה ונתרפא (א) או מת צריך להשלים כל התענית או התענית שקבל עליו שאם לא ישלים נראה כמתנה עם קטו ואין דרך יחיד להתנות עם קטו (וע"ל סימן תקע"א סעיף ג') אבל צבור שמתענין על שים דבר ונענו קודם חצות לא ישלימו שאין מטריחין על הצבור יותר מן הצורך ועוד דצבור לב בית דין מתנה עליהם בכך אבל ביחיד דברים שבלב אינן דברים מידו אם התנה כן בפירוש אינו צריך להשלים אפילו היחיד נ"ל ואם ת"ח ורוב צבור שמתענין רוצים להשלים אין היחיד רשאי להפריש עצמו מהם.

ב יחיד וכל שכן צבור שמתענין על צרה שבמקום אחר וביום התענית נודע שקדם קבלת התענית נבר עברה צרה אין צריך להי'לים ואפי' לא נודע להם עד אחר חצות הנדר זה נדר בטעות הוא ואין צריכין לקיימו ואפילו התרה אינו צריך אפילו ביחיד.

תקע חנוכה ופורים וכו' צא בהם שנפגשו בימי נדרי תענית ובו ג' סעיפים.

עליו תענית בעלמא אבל אם קבל דרך נד' צריך לקיים נדרו (ו) כהתענה ו' ימים ולילות רגופים אפסר לו להתקיים אבל לא יותר (מכר לאברהם) (ז) רח"ל לז' כחז' חז"ה לעולם ותשמו דלכ"ע אם הם בראשון או בכ"י שכן התענין בכ"ה המתענה וכן תלמידי בב"ה מ"ד ס"ס ח"ב נסס ר"ח וע"ל סי' תרע"ב. כחב בח"ה: בסס רש"ל דתי' שזינו יודע יום שמת בו אביו או אמו יקרו יום מיוחד ויתענה בו ויחזיר קדוש אך אם יש יחוס אל יסבור נבול ורואי (ח) כחב בשל"ח דף ר"ח ורואי לנהוג להתענות למחר אבל אם למחר יום באין מתענין כיון דאדתי' היתמי עוד חבב דמנהג יפה להתענות ביום שמת רבו תונבקי כי חייב אדם בכבוד רבו יותר מחביו ע"כ ויש לנחמ' כיון דעסם התענית אינו מטוס כבוד אלא מטוס סכנה דרוע מוליה (ט) וישמור ענינו חכמים ואם יש לו תפא' ותחן יעשה בחלומה ובנחמ' ביותר ולא יחלל בלילה קודם התענית יותר מהרגל שלו ולא לא יעשה לו התענית אחר אוחיו שחרות סאכול יאמר לו ליום התעניתו (תלמידי) מי נדר להתענות כז' וחמישי וזכי יכול שטוס בסדר להתענות חמישי וזכי החמישי ויטול ג' להתענות לסירוגן (השבת ח"ה סי' תיק סי' רע"ו) וכחב כ"ג בסס תר"י ברוכה ה' שנוכחין לו חגילין יתענה בלוחו כיום ואם בשבת יתחין עד למחר. דוקא קבילה אבל בהשגח' לילת קפידא ואם נפלו חגילין עם הכיס מלן יתן פרוש' לזקה ובכיס או חיק בלא חגילין אין תשג. חבב בכפר חסידים סי' רל"ב לא יאכל בהנחלה וכן בעי"ב ועבר ע"כ דבר חזק שיאמר הטעם כפיו וסבובו הרק בולע המחיקת עד מחב סי' ס' לנכה לוקה סי' רע לשונאסס אל יתהלל וע"כ צריך להתענות.

סימן תקס"ט

(א) דוקא שנענו אבל כשת' אף לומר לייבום טהלים (כ"ה) ונ"ע ובס' אליה רבה ל"ד סימן ר"ך סט"ו יתבאר דקים אלט.

סימן תקע

(א) כתי' כחב בסס כהנה חיימין ולא סגס והתענה צריך למיתב תענית לחטאת (ב) מהי ק"ק על הכובס סימן ת"ח ס"ד ובספרי סימן רט"ו יתבאר דקים אלט.

סימן תקע"א

(א) ואם נודע לו תלמידי שראוי להתענות עשו תמידי להתענות ראשיה חכמה וכו' וכחב בס"ס סי' תקד"ז אדם מלריכוס לו דברים אין ראשי ענינו אם רבים לומר לנפיו או יתלן למחר ולכופעים כי אם לא יוכל לדיבר אז אחרים חסידים.

סימן

א יחיד שקבל עליו להתענות כד וכך ימים ואירעו בהם שבת ור"ח וי"ט או חנוכה או פורים ועי"כ אם קבלו סתם בלשון תענית בעלמא כגון שאמר הריני בתענית כך וכך ימים אע"ג שקבלם ככולל אין (א) צריך להתענות בהם כלל ואפי' התרה אין צריך שזכר מושבע ועומד הוא מהר סיני שלא להתענות ואפי' חנוכה ופורים ור"ח מושבע ועומד הוא לשמע דברי חכמים ואין כח בדבריו בעלמא לבטל גזירתם כ"ש אם קבל עליו להתענות בהם שאמר אתענה באלו הימים עצמן ולא כללן עם שאר הימים שאין צריך להתענות בהם ואם קבלו עליו בין בלשון שבועה שאמר הריני בתענית בשבועה או הדיני נשבע להתענות וכו' לין בלי נדר שאמר הרי עלי להתענות כך וכך ימים שהוא לשון נדר הואיל וכללם עם שאר הימים שמותר להתענות בהם הוי איסור כולל ומגו דחלו על שאר הימים חלים נמי על אלו הימים וצריך התרת חכם ופתיח בחרטה שיאמר לו אלו שמת אל לכך שיאירע בהם אלו הימים לא היית נדר ומתיר לו והותר כל הנדר הנדר שהותר מקצתו הותר כולו.

ב ואם לא כללן עם שאר הימים א"א קבל עליו להתענות בשבת וכי"ט עצמן או יש חילוקים בין נדר לשבועה שאם קבל עליו בל' נדר הוי דינא כמו בכלל וצריך התרה שנדר חל על דבר מצוה כמו על דבר רשות ולהרמ"ם בין ככולל בין בנדר בהם עצמם אם לא התירו לו צריך להתענות בהם בין בשבת וי"ט שהם דאירייתא ור"ח ועי"כ נמי הואיל ואסמכוה אקראי צריך להתענות דליכא למיגור שמא יזלזל בהם כיון שהם דאירייתא אבל בחנוכה ופורים נדרו בטל מפני גזירתנו ולא יצום בהם כלל מפני שהם מדבריהם וצריכים (ב) חיזוק שלא יבאו לזלזל בהם ואנו נודחים להתיר נדרו אפי' בחנוכה ופורים.

ג ואם קבל עליו בלשון שבועה להתענות בשבת וי"ט עצמן בלא כולל לא חלה השבועה שאין השבועה חלה על דבר מצוה אלא לוקה על שנשבע לשוא ואוכל אבל בחנוכה ופורים וה"ה לד"ח ועי"כ שאין איסור אכילתן אלא מדרכנן חלה שבועה וצריך להתענות ולדרמב"ם גפ' בר"ח ועי"כ דאירייתא הואיל ואסמכוה אקרא לא חלה שבועתו וילקה עליה משם שבועת שאר מי שנדר להתענות סך ימים ואמר חזן מ"ט אין חנוכה ופורים בכלל החזן שאין דרך לקרותם י"ט ואם אמר שהיה דעתו גם עליהם נאמן ולא יתענה בהם אבל עי"כ הוא בכלל החזן שדרך לקראו י"ט.

תקעא מידם החוטאים כשיושבין בתענית ובו ג' סעיפים.

א הושב בתענית אם יכול לסבול התענית נקרא קדושיאם לא כגון שאינו כריא וחוק לסבול התענית נקרא חוטא שכן מצינו בנזיר פעם ארת קדאו הבחוב קדוש ופעם אחת קראו הבחוב חוטא אלא הא בבריא ויטל לסבול הוא בחלש שאינו יכול לסבול וה"ה ביושב בתענית.

כ"כ דגם תלמידי חסידות אין לה פוסק צלמאנת שמים גדול מה שגל הכל פיהם על חסידות בעולם שומר וע"ל סי' קל"ב סעיף ס'.

ב ות"ח (א) וכן מלמדי תינוקות אינן רשאים לישב בתענית משום שרתענית מחלשיו וממעט במלאכת שמים. * מידו כשנודח תענית בצבור לא יפרישו עצמן מדים.

ג עיר שהקיפה עכו"ם וכן יחיד הנדרף מפני עכו"ם או מפני ליסטים או מפני רח"ה אינן רשאים להתענות שלא לשכר כחן אלא יקבלו עליהם תענית כד וכך לבשינצ"ל ועולה זה להם כאלו התענו כשקבלו כלב שלם כענין שנאמר בדניאל ויאמר אל תירא דניאל כי מן היום אשר נתת אל לבך להבין ולהתענות לפני ה' אלהיך נשמע דבריך ש"מ בנתינת לב לבד להתענות הש"י מקבל וכן אם גזרו שמה תהי' שלא להתענות יקבלו עליהם להתענות כך וכך ימים לכשיעבר השמר ויתבטל.

תקעב באיזה ימים אין גוזרין תענית ובו ג' סעיפים.

א כשנודחין תענית על הצבור על כל צרה שלא תבא אין גוזרין לכתחלה ביום ה' אפי' במקום שרובו עכו"ם מפני שהעם יקו הדבה לצורך האילה ולצורך ג' פעודת של' שבת ויהיה הדבר תמוה לבריות

סימן תקע"ב

(6) וכ"כ כתב וטובנין להצדיק ודיוני התענית לשבת אצלה .

סימן תקע"ג

(6) כ"כ ר"ח בספרו סו"ט ג"כ א"תן הימים שמתענין בהם אלא שאין רגילין לעשות נישואין בסוף חודש כתב בכלי סי' תקל"ט דהנה ביום התענית צבור נותנין הסם לקטן למחוח כתב ח"ט מי' ת"ח דלאר ל"ט מתענה בר"ח ניסן וע"ל סי' תרע"ו .

סימן תקע"ד

(6) ק"ק כל ק"ל ב"ר סי' קנ"ו דענינה צמחה ללא חנוכה אם לא חסום פניה ורביה וכו' מתבט ק"ח בטעם ללא חנוכה בלחמה כ"כ גם חת"י לי דהב"י הו"ל כל סעוף זה תירושלמי ונחמכו אחריו כל האחרונים וא"י ראשי בלגוד פ"ק דתענית סעי' תירושלמי דלחמיה בניס הוא דתערב בליל טבילה חסום דלמיה מתעבת סמוך לטבילה גם כזה נה"ק קטית ב"י ע"ט ואין ספק אצ"ל אלא דברי אגודה וכו' חושב כתי קובצת חכמיה על חו' תענית דק"י"ח דלא יוכבד טוליה חליל טבילה והק וע"ל סי' ר"ח סי' ק"ח .

סימן תקע"ה

(6) עיין בב"י בשם הר"ן האם לא יצא זמנה של רביע' מתענין י"ג תעניות סמוך ואם אין סכות לכ"ח תענין חיד כבביל נשמים כר"י"ל להם פסס ריבון לרוע בחמיה ועיין בב"כ .

א תחנה

שלא נתפרסם להם עדיין שגזרו תענית היום והיו סבורין שרעב בא לעולם ופקעו השערים אבל אם מתחילין ביום ב' יתפרסם הדבר קודם יום ה' וידעו הכל ביום ה' שבשביל התענית קונים כך דרכה .
ב אין גזרין תענית בתחלה על הצבור בראשי חודשים או בחנוכה או בפורים או בחש"מ ואם גזרו ולא העלו על דעתן שיהיה חנוכה או פורים ונדע קודם שהתחילו אין מתחילין להתענות בהם ואם התחילו כבר להתענות אפי' יום א' קודם לכן ופגע בהם א' מאלו הימים אין (א) מפסיקין אלא מתענין ומשלימין היום בתענית ולקמן בסימן תקע"ט יתבאר אם נופלים על פניהם ואיזה פרשה קורין אם הוא ר"ח וה"ה לפורים וחנוכה ולעיל בסימן ר"ך נתבאר באיזה מקום יאמר ענינו במוסף .

ג צבור שבקשו לגזור תענית בה"כ ונתנו להם ומצאו שיפגעו בט"ו בשבט ידחו התענית לשבת הכאה כדי שלא יגזרו התענית בט"ו בשבט שהוא ר"ה לאילנות וה"ה לט"ו באכ מיהו אם גזרו והתחילו להתענות לא עדיף מחנוכה ופודים שאם התחילו אין מפסיקין יחיד שקבל עליו להתענות בע"ש מתענה ומשלים אפי' התנה בפירו' בשע קבלה שאינו רוצ' להתענות אלא עד שישלימו הקהל תפלת' וע"ל בסי' רמ"ט .

תקע"ג שבטלה מגילת תענית ובו סעיף אחד .

א הלכתא בטלה מגילת תענית שכל הימים הכתובים במגילת תענית שלא להתענות בהם עכשו מותר להתענות בהם מפני שנחלפו בעונותינו להרכיב מאורעות שאידע בהן ובטלים והתירו להתענות ובהן חוץ מחנוכה ופוד' שאסור להתענות בהם אפי' בזמן הזה מפני שנעשו בהם נסים גדולי' ומפורסמים אבל לפני' ולא דריה' מותר דלענין זה ר"ל לענין לפני' ולא דריה' בטלה ג"כ מגילת תענית וכן שבתות וי"ט ור"ח מותר לפני'ם ולא דריה'ם דר"ת אין צריכין חיובין וע"ל סי' תקע"ע סעיף ב' מ"י שיש לו נשואין בחנוכה אין לו להתענות כמו שרגילין היותהם להתענות אבל אם יש לו נשואין בניסן מתענה ביום חופתו אפילו בר"ח (א) ניסן מפני דבלאו הכי הוא אחד מן הימים שמתענן בהן כמו שיתבאר לקמן ס"ס תקפ"א ו"כ לפי זה אם יש לו נשואין בשאר ראשי חודשים אין לו להתענות נ"ל .

תקע"ד שנהגין בתענית חומרי מקום בו ובו ה' סעיפים .

א ההולך ממקום שמתענין למקום שאין מתענין שם ורעתו לחזור צריך להתענות בהן כל תעניות שקבלו עליהם בני עירו שכיון שרעתו לחזור נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם .
ב וההולך ממקום שאין מתענין למקום שמתענין שם ואפילו רעתו לחזור יתענה עמהן דכיון שהוא בעירם לא יפריש מהם וישתתף בצרתם מיהו כיון שלא קבל עליו התענית אם יצא מן העיר חוץ לתחום מותר לאכול ודוקא שבא לשם ביום התענית אבל אם היה שם מבע"ל צריך לקבלו עליו להשלימו .
ג ואם לא קבלו ושכח ואכל אל יראה בפניהם שלא יגדלו עירונין בעצמו שמא יודע .
ד כל הפורש מן הציבור אינו רואה בנחמתן וכל המצטער עמהן זוכה ורואה בנחמתן שכן כתיב בירושלים שישו אתה מושב כל המתאבלים עליה הלכך בשני רעבין מצוה על כל אדם להרעוב עצמו ואסור לשמש מטתו כיון שהעולם שרוי בצער ואסמכה אקרא דכתיב וליוסף יולד שני בנים בטרם תבא שנת הרעב והאי בטרם וגו' מיותר הוא דלמה לי מה לי קודם או אח"כ אלא הכי קאמר קרא טרם תבא שנת הרעב נולדו אבל בשנת הרעב לא היו נולדים שאסור לכתשמיש המטה .
ה מיהו אינה אלא אסמכתא בעלמא ולכך בליל טבילה מותר שהוא (א) מצוה וכן חשכי בגים מותרים בכל לילה עד שיתעברו נשותיהן .

תקע"ה דיני תענית אי' שמתפללין על הגשמים ובו י"ג סעיפים .

א סדר תענית שמתענין בא"י על הגשמים כך הוא הגיע י"ז במרחשון שהוא זמן רביעה ולא ירדו הגשמים מתחילין ת"ח בלכר להתענות ג' תעניות בה"כ וכל התלמידים ראוים לכך כלומר שכל אחד יוכל להחזיק עצמו בענין זה לת"ח ואין בו משום יורא שאין זה יורא אלא צער ועינוי ודין תעניות אלו כדן תענית יחיד .
ב הגיע ר"ח כסליו ולא ירדו גשמים ב"ד גזרין עור שלשה תעניות על הצבור בה"כ וכל העם נכנסין לבתי כנסיות ומתפללין וצועקין ומתחננין בדרך שעושין בכל התעניות ודין תעניות אלו נ"כ אינו אלא כדן תענית יחיד אלא שאין מפסיקין בהן בר"ח אם התחילו כמו שנתבאר לעיל סימן תקע"ב .

ג עברו אלו ולא נענו ב"ד גזרין עור ג' תעניות אחרים בה"כ ובאלו מפסיקין לאכול בהן מבע"ל כמו בי"כ וט"ב ואסרין בעשיית מלאכה ביום שלא יסוהו דעתן מצער התענית אבל כלילה לא שאין עיקר התענית אלא ביום מיהו דבר של תענות אסור אף כלילה הלכך אסרין ברחיצת כל הטף בחמין לפיכך ב"ד נועלין את המרחצאות אבל פניו ידיו והגליו בחמין ורחיצת כל הגוף בצנין מותר ואסרין בסוכה של תענית אבל להעביר הוזהמא מותר ואסרין בהן בתשמיש המטה ובנעילת הסנדל בעיר אבל בדרך מותר (וע"ל סימן תק"כר סעיף י"ז) ומתפללין בבתי כנסיות ומתחננין כבשאר תעניות .

ד עברו אלו ולא נענו ב"ד גזרין עור ז' תעניות על הצבור ב' וה' וב' וה' וב' וה' וכל מה שאסור בשלשה שלפני אלו אסור אף באלו ויתרין אלו שמתרענין בהן בשופר על הברכות שמוסיפין בהן ומתפללין ברחוב העיר להגדיל ולפרסם הצער ומזרזין וכן להוכיח' ומוסיפין ששה ברכות בשחרית וכן במנחה כמו שנתבאר לקמן סימן תקע"ט ונועלין את החנויות למעט המשא והמתן מפני שיש בו שמח' ובשני לעת הערב פותחין מעט החנויות שמוכרין בהן מיני מאכל כדי שימצאו לקנות לסעודת הלילה ובחמשה פותחין כל היום החנויות המוכרות מאכל מפני כבוד השב' אלא שמשנין מעט שאם יש לחנו' ב' פתחים פותח אחת ונועל אחת ואם יש לחנו' אצטבא לפניו שהיא כסא שלפני החנות דהשתא אין החנות פתוחה לר"ה ואינו נראה כ"כ אם הוא פתוח פותח כדרטו בחמישי ואינו חושש ובשאר חנויות של סחורה אין פותחין כלל לא בב' ולא בה' .
ה עוברות ומניקות אין מתענין אלא בני' אמצעיות ובשלש' ראשונות לא דעדין אין צריך כ"כ דלא תקיף רוגזיה דק"ב כולי האי וכו' אחרונות לא מפני שהם רבים ולא יוכלו לעמוד בהם ומיהו לא יאכלו אלא כדי קיום הולד ואסור להם להחמיר ולהתענות משום סגנת הולד .
ו אחר שגזרו י"ג תעניות אלו ולא נענו אין גזרין עור תעניות וה"מ כשמתענין על הגשמים לפי שבשעברו אלו כבר עברו זמן הגשמים ואין בהם עוד תועל' אבל על שאר פורעניו' מתענין והלכך עד שיענו .

ז כשמתענין על הגשמים ועברו י"ג תעניות אלו ולא נענו אע"פ שאין גזרין עור תענית מ"מ ממעטין כשמחה כבני אדם הגוזפים לפני המקום ולכך ממעטין במשא ומתן ובנין של שמחה אפי' נטה הכותל ליפול ובנטיעה של שמחה וממעטין באירוסין ונישואין אפי' לא קיים פרי' ורביה וממעטין בשאיל' שלו' לחבירו שהת"ח לא ישאלו שלום זה לזה אלא יתגדלו כבני אדם הגוזפים ומגדלין למק' ועם הארץ שנותן שלום משיבין לו בשפ"רפה ות"ח לבדם מתענין בה"כ עד שיצא ניסן של תקפה שאע"פ שאין הגשמים כ"כ תועלת גדול לארץ עור כמו בזמן הדביעה מ"מ תועלת קצת יש בהן לכך מתענין דת"ח אולי יענו אבל אין מטריחין את הצבור יותר מדאי כיון שאין בהן כ"כ תועלת מרובה וכשמתענין מותרין לאמל כלילה ובמלאכה ובשאר הדברים ומפסיקין בר"ח חנוכה ופורים כמו בני' תעניות הראשונות יצא ניסן של תקפה והיא כשהגיע החמה לתחלת מול שור והיני ל' יום אח' תקופת ניסן ולא נענו אין מתענין עד שאין הגשמים משם ואלך אלא טימן קללה הואיל ולא ירדו כל עיקר בתחלת השנה אבל אם ירדו להם גשמים כבר בשנה זו אינו טימן קללה כוה הזמן .

ח כל הסדר של תעניות שזכרנו לא אמרו אלא בשלא ירדו גשמים כלל מתחילת רביעה ראשונה אבל אם ירדו ברביעה ראשונה וצמחו העשבים והתחילו לייבש מפני שהיו גשמים מעט' הרי אלו מתענין וצועקין עד שירדו גשמי' אולי יחזרו העשבי' לבריאותן או עד שיבשו הצמחים לגמרי שאחר שיבשו לגמרי אין (א) מתענין עוד ששוב אין תועלת בגשמים שאין עוד תקנה לצמוחם שיבשו לגמרי וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו שהיא זמן פריחת האילנות בא"י ולא ירדו גשמים הראוי לאילנות הרי אלו מתענין וצועקים עד שירדו גשמים הראויים לאילנות או עד שיעברו זמנם דשוב אין להם תקנה עוד וכן אם הגיע זמן סוכות ולא ירדו גשמים הרבה כדי למלאות מהם הברכות והשיחין והמערות כדי לעשות בהן צרכיהן ולשתות מהם שרוב שתייתן מי בורות הם הרי אלו מתענין עד שירדו גשם הראוי לבורות ואם אין להם מים לשתות מתענין על הגשמים בכל עת שלא יהי' להם מים לשתות ואפי' בימות החמה ואם פסקו הגשמים בין גשם לגשם ארבעים יום בימות הגשמים הרי זה מכת בצורת ומתענין וצועקין עד שירדו גשמים או עד שיעברו זמנם ושיב אין תועלת בהם .

סימן תקע"ז

(כ) הן טובין בקראת ומוט יכיר זה מותע
תענה נבאר וס' על רוב נשמים (כ"ח) .
פ"ח

מתריעין עליה בשאר בשבת ובכל מקום אין מתענין לא ועקין ואצ"ל שאין מתריעין בשבת
וי"ט על שים צרה חוץ מצרת המונות שכל חיים תלויים בה ודמיליקוח נפש .
יא וכן על המטר כיצד הרי שרבי עליהם נשמים עד שצרו להם הרי אילו מתפללין עליהם שאין
לך צרה יתירה מזו שהבתים נופלים ונמצאו בתיהם קנריהם וכו"ו אין מתפללין על רוב הנשמים
מפני שהוא ארץ הרים ובתיהם בניינים באבנים ורוב הנשמים טובה להם ואין מתענים להעביר הטובה
ובצפת תיב"ב מצוי מפולת בתים ומתפללין עליהם .

יב כל עיר שיש בה צרה מכל אלו אותה העיר מתענה חזקת בתפלה ובתחנונים ומריעים בשופר עד שתעבור הצרה וכל סכינותיה
השייכים לה מתענית אבל לא מתריעין שררי לא הניעה הצרה עליהם אבל מבקשים עליה רחמים על זה העיר .

יג עיר שהקיפה עכו"ם או גהר וספינה המטירת בים נאפו"י יחיד הנרד מפני עכו"ם או לסטים או רוח רעה שנכנסה בו רוח שירה
ורץ והולך ויש לחוש שמא יטבע בנהר או יפול וימות ושאר חולי שיש בו סכנת חיים שאין בדברים הללו זמן ושהות לנווד סוד
תענית כה"ל לפי שסנתן ככל יום יום הוא והצלתם צריכה שתהא נחפזת מאד וגם אין לנווד על הצבור תענית בכל יום שאין מטריחין
על הצבור יותר מראי לכך לו ראו חז"ל לנווד תענית על דברים הללו כלל אפי' כחול אבל אין תוקעין עליה בשופר בשבת אלא א"ב
תוקעין לקבץ את העם לעזור לאחייהם ולהצילם שזה מותר אפי' בשבת משים פקוח נפש .

יד תענית אלו שמתענין על הצרות אין מתענין בהם לא עיבורות ולא מניקות ולא קטנים חוץ מתעניות אמצעות של מטר כמו שנתבאר
למעלה וגם מותר לכל אדם לאכיל בהן בלילה חוץ מקצת תענית של מטר כמו שנתבאר .

טו ציבור שהיה להם שתי צרות אין מבקשים רחמים אלא על אחת דכתיב ונצימה ונבקש מאלהינו על זאת מכלל דאיכא אחריתי
מ"ם קאמר לא נצומה ונבקשה אלא על זאת ואומרים בתפילתם אע"פ שיש בלבבנו צרות רבות על צרה פלגית או באים עכשיו
להתפלל ואם יש להם צרת רעב וצרת דבר מבקשים רחמים על הרעב ולכשיענו עליו מילא יתבטל הרעב נ"כ מכלל תפילתם דכי יהיב רחמנא
שובע לחיי הוא דיהיב ולא למתים שאינו מביא שובע להמתים בני אדם אלא כרי שיחיו דכתיב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון כלומר
שובע נותן לבני אדם חיים .

טז בכל יום תענית שנומים על הציבור מפני הצרות פ"ד והזקנים יושבים בבית הכנסת ובודקים על מעשי אנשי העיר מיד אחד תפילת
שחרית עד חצי היום ומסריין המכשולות של עבירות ומוזהרים דורשים והקריין על בעלי חמס ועבירות ומפרישין אותן ועל בעלי
זרוע ומשפלין אותם וכיוצא בדברים אלו ומחזיין עד לערב רביעי היום קורין בתורה ומפטרין בנביא ורביעי היום האחרון מתפללין מנחה
ומתריעים ומתירים ומתננים חזקתם כפי כחם .

תקע"ז

אם נחרבו הנשמים עד ששטשטש ההרעו וכו' סעיף אחד .

א מתפללין על כל צרה שלא תבא עליהם חוץ מעל רוב נשמים שאין מתפללין על רוב הטובה וה"מ בארץ הרים שצריכים לרוב נשמים
אבל ארץ מצולה שרוב נשמים קשים לה ולא עור אלא שמתפללין בתיהם אין לך צרה גדולה מזו ומתפללים עליהם ובכל מקום שרוב נשמים
מטשטשים הקרקע וטובעים המחרישה מתריעין ומבקשים רחמים ואם הענין נחפז ואין פנאי להתריע כסדר שארתענית אין גורין בו תענית
על הצביר שאין הציבור יכולין להתענות בכל יום אלא מתריעים בכל יום ובכל תפלה ובהתרעת הפה דיואם יחידים רוצים להתענות רשאים
הם בכך ובהתרעת הפה דהיינו בענינו אבינו ענינו ואומר ירמ"ה א"ו שוכבו רחמין את כעסך ויגלו רחמין על מדותיך ותתנהג עם בניך
במדת רחמים ותננס להם לפני משרת הדין ובטובך הגדול רחם עליהם שאין פרעניות בא לעולם אלא בשביל ישראל והם עמך ונחלתך
אשר הוצאתם מארץ מצרים ואינם יכולים לקבל לא רוב רעה ולא רוב טובה השפעת עליהם רוב טובה אינם יכולים לקבל כעסת עליהם אינם
יכולים לקבל יהי רצון שיהא ריח בעולם וזכר רחמין (א) .

תקע"ח

שכל יחיד יתענה ויתפלל על צרתו וכו' ס"א .

א כיש שהציבור מתענין ומתפללין על צרותם כך כל יחיד מתענה ומתפלל על צרותיו כדי להכניע לבו ויחפש בדרכיו בעת צרותו לשוב אל
ה' כיצד היה לו חולה או תועה במדבר או חבוש בבית האסורים יש לו להתענות ולבקש רחמים בתעניתו ולא יתענה בשבת ובמועד
ובחג טוב ופודים ור"ח וערב י"ב שבכל אילו אסורין להתענות בהן קצתן מן התורה וקצתן מדרבירם כמו שנתבאר כל אחד במקומו .

תקע"ט

סדר תפלות באלו התעניות וכו' סעיפים .

א בכל יום משבעה תעניות האחרונים של נשמים עושין כסדר הזה מציאין התיבה לרחבה של העיר וכל העם מתקבצים ומתכבדים
בשקים שהם נינוצה של עוים לומר הרי אנו חשיבים כבהמה שאין הש"י שומע ועקתינו ומתוך כך יעלו אל לבם לשוב בתשובה שלימה
עד שיחזרו ויחיו כבני אדם המעולים ונותנים אפר מקלה על נבי התיבה להגדיל הבניה ולהבניע לבם שיתן כל אחד אל לבו לומר ראו כלי
צניע היה לנו ונתבו' בעינותינו וגם על גבי ס"ת נותנים אפר ע"ש עמו אנכי בצד' ואפר כדי לזכר לנו זכות עקדתו של יצחק כאלו אפרו צבור
על יבי המזבח ואחד מן העם נוטל אפר ונותן בראש הגשיא וראש אב ב"ד ורם אין נותנין בעצמן כדי להתדיל בדתן וכלימתן ומתוך כך
ישיבו שאינה רומה מי שמתכוין מעצמו למתבייש מאחרים ומניחין את האפר במקום הנחת תפילין וכן כל אחד ואחד נותן אפר על ראשו
במקום הנחת תפילין ע"ש הכתוב לשם לאכילי ציית לתת להם פאר תחת אפר ואח"כ מעמידים ביניהם זקן שהוא חכם והם יושבים ע"ג קרקע לא
היה שם זקן שיהא חכם מעמידים חכם לא היה שם לא זקן ולא חכם מעמידים אדם של צורה או החכ' שביניהם שדבריו נשמעין ויקבלו
דבריו למדך את הלב ואומר לפניו דברי כיבושין המשברין את הלב כנון אחינו לא שק ולא תענית נרמין אדא תשובה בכל לב ומעשים
טובים נורמים שכן מצינו באנשי גיטוה שלא נאמר שם וירא אלקים את שקם ואת תעניתם אלא וירא אלקים את מעשיהם כי שבו מדרגם
הרעה וכן הוא אומר בקבלה קרעי לבבכי' ואל בגדיכי' ומיסיף בענייניו' אלו כפי כחו עד שיכניעו לבם וישבו בתשובה נמיר' ואחד שנמר דברי
כיבושין עומדין להתפלל ומעמידין ש"ץ הראוי להתפלל בתעניות אלו ואם היה אותו שאמר דברי הכיבושין ראוי להתפלל הוא מתפלל ואם לא
מירדיק אחר ומי הוא הראוי להתפלל בתעניות אלו איש הגדיל בתפלה ובכל הברכות וראוי לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים ושהוא
מטופל ואין לו במה להתפרנס ויש לו נייע בשדה שמתוך כך יתפלל בכל לבו בהונה שלימה ויהא פרקו נאה שלא יצא עליו שם רע כנעוריו
וגם לא יהי' כבניו ובני ביתו וכל קרוביו והגלים אלו בעל עבודה אלא יהיה ביתו ריקן מן העבירות והא ששל ברוך ועניו ומרצה לעם כלומר
נח עם הבריות ששכיסין להפילתו ויש לו געיסה וקולו ערב אם היה זקן עם המדות הללו מה טוב ומה נעים ואם אינו זקן הואיל ויש בו
כל מדות הללו יתפלל .

ב חזו סדר התפילה בתחלה יסדר כל הברכות והקרבנות כמו בשאר הימים ומיחות של שבת עד ואראו בישיעתי ואומר אל
המזמורים תפלה לרוד שמעה ה' לרוד אלקי ה' נפשי אשא לרוד משכיל אשרי נפשי פשע כבא אלו נתן הנביא לך דימיה תהייה רצית ה'
ארצך לרוד הטה ה' אוניך עניני לרוד ברכי נפשי את ה' הגלוי הללו עבדי ה' שיר המעלות אל ה' בצרתה לי קראתי שיר למעלות
אשא עיני אל ההרים אלקי נשאתי את עיני לולי ה' שהיה לנו ממעמקים קראתיך ה' הלל הגדול וברוך שאמר וכדי שלא יעבד זמן ק"ש
יאמר אלו המזמורים בין יוצר למנוחה ולא יאמרו בשחרית אלא ומיחות של חול וברוך שאמר וישתבח ויוצא עד גאל ישראל ויתפלל
יחידים י"ח ברכות ענינו בש"ת ויחזור ש"ץ התפלה אבות ונבדות וקדושת השם אתה חנון השיבנו ומלח לנו ויאמר כל הסליחות והידויין
והידיי הגדול בכללם ויאמר כשחטאנו במדבר כו' ובתפלת הידיויין יאמר עודא הספר כו' ראה נא בעניני עניני ה' ענינו וכי כי אתה
ה' עונה ומציל פירה ומרחם בכל עת צרה וצוקה וקיים לנו ה' אלקינו את הברית ואת החסד ואת השבעה שנשבעת לאבותינו לאברהם
אבינו ברה המוריה ותראה לפניך העקרה שעקך את יצחק בנו על גבי המזבח וכבש רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם כן יכבש רחמך
את בעסך ויגילו רחמך על מדותיך וישב חרון אפך מעמך ומעירך ומנחלתך מי שענה לאברהם אבינו ברה המוריה הוא יענה אתכם וישמע
ק"ל צעקתכם ביום הזה ברוך אתה י"י גאל ישראל ועונין אמן ותקעין תר"ת כי מצות עשהו לעווק ולהריע על כל צרה שלא תבא על הצבור
שנאמר על הצר הצורר אתכם והרעיותם וגומר כלומר כל דבר שיצר לכם ועקך עליהם והרעו ודבר זה הוא מדברי התשובה ואחד כך אומר
ה' עברי היים יבואינו חסדך עם רחמך היום הרק עלינו מי נשמך אם כבנים אם כעבדים אם כבנים כו' אתה זכר מעשה עולם ופיקר כל יצודיקים
כי זכר כל הצור לפניך בא מעשה איש ופקדתו ועלילות מצעדו נכר מחשבות אדם ותחבולותיו ויצרי מעללי איש אשרי איש שלא ישכחך וכן אדם
יתאמץ כך כי דורשיך לעולם לא יכשלו ולא יבלמו לנצח כל העמים כך וגם את נח באהבה זכרת ותפקדהו בדבר ישועה ורחמים כהביאך
את

את גוי המבול ככתוב בתורתך ויוצד אלהים את נח וכו' ובלפסוקי חזרונות כמו שאמרים ברא"ה אלקינו ואלקי אבותינו זכרנו בזכרון טוב לפניך ופקדינו בפקדת ישעיהו ורחמים משמי שמי קדם ובעבוד שמך הגדול ישוב חרון אפך מעמך ומעירך ומנחלתך וקיים לנו את הדבר שהבטחתנו בתורתך ע"י משה עבדך וזכרתי לה' ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים ונומ' מי שענה את משה ואבותינו על ים סוף רוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י זוכר הנשכחות ותוקעין תרועה תקיע' תרועה ויעבור היום גשם גרבות תניף אלקים היום מלא מים פלג אלקים היום תכין מטובתך לעני אלקים אם כבנים אם כעבדים וכו' אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמהם וכו' כמו שהוא בתפלת ראש השנה עד והלך בסערות תימן ויריע העם ויתקע בשופרות יהי כשמוע העם את קול השופר ויריעו העם תרועה גדולה ותפול החומה תחתיה ויעלו העם העירה איש נגדו וילכדו העיר ובתורתך ה' אלקינו כתוב לאמר וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצד הצורך אתכם והדעותם בחצוצרות וזכרתם לפני ה' אלקיכם ונושעתם מאויביכם וזכור לנו ה' אלקינו זכותו של יהושע עבדך היום ורחם עלינו למען שמך מי שענה את יהושע בגלגל הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ברוך אתה יי' שומע תרועה ותוקעין תר'ת ויעבור היום אל תזכר לנו עונות אנושה היום אל תשים שמך כנחושה היום וזכר לנו ברית אבות שלשה אם כבנים וכו' שיר המעלות אל יי' בצרתה לי קראתה עי סוף המזמור אנא ה' אלקינו זכור לנו היום זכותו של שמואל חוץ ורחם עלינו למען שמך מי שענה את שמואל במצפה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם ביום הזה בא"י שמע צעקה ותוקעין תרועה ותקיעה תרועה ויעבור היום ענינו בנשמי רצון ברכה ונדבה וטובה היום ענינו ופחת לנו את אוצרך הטוב אם כבנים וכו' שיר המעלות אשא עיני וגומ' עד סוף המזמור אנא ה' אלקינו זכור לנו זכותו של אליהו נביאך ורחם עלינו למען שמך מי שענה את אליהו בהר הכרמל הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י ש"ת ותוקעין תקיעה ותרועה ותקיעה ויעבור היום מטר משמך גשם על פני האדמה היום תעלה אד מן האדמה והשקה את כל האדמה היום תבשר ברחמים אל תיראי אדמה אם כבנים וכו' שיר המעלות כמעמקי קראתך יי' אנא ה' אלקינו זכור לנו היום זכותו של יונה נביאך ורחם עלינו למען שמך מי שענה את יונה במעי הדגה הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י העונה בעת צרה ותוקעין תרועה ותקיעה ותרועה ויעבור היום העתר לנו שופכי לב כמים היום רוח אדמה לא שבעה מים היום הבא ברכה עם גולת המים אם כבנים וכו' תפילה לעני כי יעטוף כולו אנא יי' אלקינו זכור לנו זכותם של דוד עבדך משיחך ושלמה בנו שלכך ורחם עלינו למען שמך מי שענה להודי ושלמה בנו בירושלים הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י מרחם על הארץ ומה שמקדימין יונה לפני דוד ושלמה אע"פ שהם היו קודם משום רבעי' למיחתם ברכה אחרונה מרחם על הארץ ודוד ושלמה מצינו שהתפללו על הארץ ותוקעין תקיעה תרועה ת'יעה ויעבור היום רצה תפילתנו לשום שארית בארץ היום גשם אל יכלה לרוות הארץ היום הפר כעסך עמנו ומטיבך תשבע הארץ אם כבנים וכו' רשאינו יי' וקבל ברחמים וברצון את תפילתנו ומלפניך מלכינו ריקם אל תשיבנו וענינו כירא עולם כמדת רחמים כחד בעמו ישראל להודיע גודלו והדרת כבודו ובל הברכות עד שמע קולינו וברכת שמע קולינו מאריך ואומרים ש"ת תן טל ומטר לברכ' על פני האדמ' ושבוע את העולם כילומטובך ומלא ידינו מברכותיך ומעוש' מתנת ידיך שמר' והציל' שנה זו מכל דבר רע ומכל מיני משחי' ומכל מיני פורעניות ועשה לנו תקה ואחרי' שלום חום ורחם עלינו ועל כל תבואות' ופירותיה וברכה בנשמי רצון ברכה ונדבה וחיים ושובע שלום כשנים הטובות והסר ממנו דבר וחרב ורעב וחיות רעות ושבי וכיוה ויצר הרע וחולאים רעים וקשים ומאורעות רעות וקשות ונזור עליהם נזירות טובות שלפניך וטלו רחמיך על מדותיך ותתנגע עם בניך במדת רחמים וקבל ברחמים וברצון את תפילתנו כי אתה שומע תפילת כל פה בא"י שומע תפלה רצה ומודים וברכת כהנים וקדיש עד לעילא מכל ברכתא ופומונים ותוכחות ופתיחות וסליחות כולם עד בריל שמך רבא ויאמר תחינה ומיושב אם עונינו ענו בנו וקדיש עד לעילא ופומונים ותוכחות ומוציאין ס'ת וקריין בפ' אם בתקתי להודיע שעל עסקי חטאתם באה פורענית לעולם ויחזור בתשובה וינצלו מצרה שהן מתעניין עליה וקרא בהן עד ושבתם לבטח לוי עד והקימתי את בריתי אתכם ישראל והוא המפטיר עי סוף הקללות עד בחר סיני ביד משה קדיש עד לעילא וקרא מפטיר בירמיה על דברי הבטורת ויברך ברכה ראשונה ואחרונה עד מנן דוד וקראנה בנינו השטרת ט"ב ויאמר מצלאין אנחנא ויהרוש מי שראוי לדחוש וקדיש דרבנן ויחזור ס'ת למקצו ויאמר קדיש תתקבל לך דומי' קדי' וסליחות ואם ירצה יתחיל תהלים ויקרא קצת כמו שקורין בליל י"ב או יותר עד זמן המנחה .

סימן תקע"ט
 (א) בירושלמי א"ר תנחומא אמרו אם חתם אלו חייבי' הרי חתים ואם גלות הרי גלות אם רעב הרי רעב ע"כ , ומירונו ל'ל רזיחית לבית הקברות יתבט סאלו מהים גם נחשב כגלות דומית לסוכה כיוצאין מבית נסוכה אך קשב והלא יש עוד מה ומה טובים ויטורים לה לא הזכירו אלא חלו , וכבר שתי בבית הקברות בער"ה בטע בחטנות של הבורה גותלי חסדים כהרבים מה פראג לרוח ככל ענה וציה אמרתי בהם טעם דעיקר חטיות דע"ס כצביל הנשחים הנעצרים , ואמרינן בחטיות דף ז' אין הנשחים נעצרו אלא כשחטו כוונתם כל ישראלי כליה של' שחלו חטאו ר"ש אמר כצביל חספרי לזון הרע ר' אחי אמר כצון גול וחטבו בירושלמי לל כדיושת ואחרים הרי חתים למ"ד כצביל חטאו ולח"כ אמרו הרי גלות למ"ד כצביל לטון סרע דענאו גלות כלפי' רש"י בפסוק אכן מודע כדבר עד עתה הייתי מתעשר על כהיו בגלות ט' ולח"כ אמרו סא רעב כינו למ"ד כצון גול דלחמא כפ' כחה חלקין כצון גול רעב הוה ,

סימן תק"ע

(א) וכל התענה בהם מובטח שהיא בן עה"כ (כל בו) (ב) הכתוב דאם רואה המלים ו' מ' תלבוש רח"ל שחזר וטוב כאלו להללים והיונו חסום שחטה ככ"י על שתיקנו להחנות ברא"ה ולא חתך כלום ע"כ וא"י מלחמי כס' חניא ס' ס"ב כסה תשונה האלוים חתקיים זה ומסקי שאין להחנות ברא"ה ע"כ לן ל' דלחכור להללים (ג) כל חטיות אלט חתקין הס"ע ולבטח חטור ומב כ"י סלל חטיות אלו שחט סטור כחונים ככל בו סימן ס"ג ע"כ , וא"י רחמי הרבה סיטויים בין דברי הטור וס"ע ולבטח וכן דבר כל בו גם כטור כחנן כסה כה"ה ורחמי סיטויים הרבה בין בטור וכן כה"ה ורחמי חספי לחקור ולדוים כפוסקים רבונים ולכר אל חי מקדושים אכ"י , בתק"ף ר"י ניטון כתב ככלבו עשרים ושתה ועיקר כטור מן הוה כחנינת חטיות וכה"ה דף ל"ט וכס' לדה לירך בחתום שחטה ועשרים באייר כתב כחנינת חטיות בעשרים וחמשה וכס' לדה לירך בא' ועשרי' , אלט עיקר כטור סכן הוה ככלבו וכה"ה ומ"ה הטור כחטום עשר כחנן חטיות חתב כס' טכאל אחרת כשכנע' עשר וכן הוה גירסת כה"ה וס' להאמיר כשכנע' וכלבו כתב כטור וחסיב נקי כחשכ' עשר כחכ נלמה העיר ונרטה היהודי' וכ"כ כס"ג כסה חטור רחמי' , בתק"ס כחכ הטור כחכ כשכנע' עשר כאלול רחמי' חטיות כשכנע' כאלול וכן כה"ה וכן בו וכס' לדה לירך וכן רחמי כחשכ' רחמי' סוף כלל י"ג והביאו כ"י ואין ספק שיש ט"ס כטור וז"ל כשכנע' ותימה גדולה על הס"ע לזכור סלל דקיקו ופסקו לדברי הטור כשכנע' וכתקום כה"ה הטור כ"י כחשכי נגזרה גזירה ט"כחכ ככלבו כשכי כחשכי נגזר על אבותיט שיחטו כדור ונחרב ונחרב ככה"ה כו חחו טובי העגל וכ"כ כס"ג כסה חטור רחמי' וכן כחנינת חטיות חתב ס"ה כסני כ"י וכסכנע' מ' וכה"ה כחכ כ"י בו וכ"י בו ויהא"י ט"ס אלט ל"ל כשכי כ"י וכסכנע' כ"י וכן עיקר הגזר חשכ' ככלבו וחטור רחמי' כשכנע' עשר כחשכי כה"ה כן חתכס ר' יהונתן ז"ל , וכתקום כשכנע' כחחשכ' כחכ כחנינת חטיות וכה"ה וכלבו כסה כחחשכ' וכן עיקר וכתקום עשרים ושמנה כסלכו כתב כחנינת חטיות כשכנע' כסלכו וככה"ה וז"ל חנה כסלכו וככלבו כסלכו וז"ל כסלכו כסלכו

הברלת אנוש כ"י עד ואם יצדק רצה ופודים וברכת כהנים ושום שלום קדיש תתקבל תענו ותעתרו ואח"כ תפלת ערבית ,

תקף

ימים שמתענין בהם וכו' ב' סעיפים .

א אלו הימים הם שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי (א) להתענות בהם ואע"פ שמקצתם ברא"ה יש מי שאומר שיתענו בו ואין (ב) צורך להשלים ברא"ה .

ב בא' בניסן מתו בני אהרן (ג) בעשרה בו מתה מרים ונסתלק הנאר ככ"י בו מת יהושע בן נון באייר כ"י בו יי' יגלי דכרן ושני בניו נשבה ארון יי' בכ"ז בו מת שמואל הנביא כסין ככ"ז בו בטלו הביכורים מלהגלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט , בכ"ה בו נהרג רשב"ג וד' ישמאל וד' חנינא סגן הכהנים , בכ"ז בו נשרף ר' חנינא בן חרדין וס'ת עמו , בתמוז כ"י בו נשתברו הלוחות ובטל התמיד והיבקעה העיר ושרף אפוסטמיס את התורה והעמיר צלם בהיכל , באב באחד בו מת אהרן , בט' בו נגזרה על אבותינו שלא יבנסו לארץ וחרב הבית בראשונה ושנייה כ"ה בו נבהר משרבי בימי אחז , כאלול כ"י בו מתו מוציאיי דיבת הארץ במגפה ואע"פ שרשעים היו ובאבוד רשעים רנה מ"ס ברור הוא כי כבא צרתם עשו תשובה ולא נתקבלה ולפי שלא נתקבלה תשובתם חשבינן ליה ליום צרה וכתענינן כ' , בתשרי כ"י בו נהרג גדליה בן אחיקם היהודים אשר עמו במצפה , בחמשה בו סתך ד' אנשים מישראל ונחבש רבי עקיבא בן יוסף בבית האסדין וכת' , כ"י בו נגזרה גזירה על אבותינו שימותו בחרב וברעב וכדבר מפני מעשה ענל האיני יודע על איזה מעשה ענל קאמר שאם העגל שבמדבר הרי געשה כ"י בתמוז ונהרג ג' אלפים איש ואיך נמשכה דגזירה עד ד' בתשרי ועוד הרי כ"י כ"י שהוא י' בתשרי נתכפר להם אותו העון ולמה יתענו על הגזירה ואיפשר לומר אע"פ שנתכפר כ"י לא נתכפרה לנמי אלא לראיך פורעניות עד נתמלא סאתם בעבירות , אחרות ע"ד ובוים פקדיוטמר א"ל בעגלים דידבעס קא מיירי , במרחשן כ"י בו עורו עיני צדקיה ושחטו בניו לעיני , בבסל

נפש יחיד בכולם (ד) כולנו וכו' נתלה שבו
 ביום חת עזרה הכהן ונחמתי בן חגליה (ה) ואם
 יש עיבור מחציתו בלדור רבאון ומכרי'ב
 (ו) על ר"ס ק"ג מ"ט כנס רמ"ל ומה שהקפתי
 עליו ור"ל הטעם דבמחנה סס כספ" קאמר דימי
 נפשות נמתינו ביו כיום לזכות וכו'ם שלאחריו
 לחובה וא"כ חיישינו שחל ח"ו הוא חייב והיו
 חלוקי דיו עד לחמר לכך אין אולול כשר בלילה
 ומ"ת על רמ"ל הקוסא ק"מח דוולאי אין נמתינו
 בלילה , גם אין רמ"ל רק כל א' בפני עלנו נטע
 ונחון בלילה תמ"ט כרמ"ס ס

סימן תקפ"א

הלכות ר"ה

(א) עיני מי חק"ה פ"ב (ב) וכו' בהשנות
 ת"ב מי' כ' ורמ"ל אכל פה פראג טוגין
 מיום כ' דר"ח וטעמא כחב כתיב דמחטו על
 אקעו כחודש שער ועם שני ימים על ר"ה יש
 שלשים יום ועיני בנ"ח והנהיגים לחקע מיום א'
 דר"ח ל"ג דגמי ימי' דר"ה חסוי כיום א"ג טוגין
 פה פראג נחקע ערב ונוקר (ג) בת"ח ומכרי'ל
 נחבו כהטעם דלא יכיה סבור האטן שיום הדין כבר
 עבר עכ"ל ונפ"ל ל"ל דלפניו ערב שלמי ער"ס
 אין לחקע ליליג הו"ך אחר היום שלאחריו ואם
 יתקעו ידע כטען טלא עבר יום הדין אכל לטעם
 הלבוש יש להסתפק מינוי מהנכנס לטען עד ר"ח
 באולול תשמע קול דלחין תוקעין גש"ל הכי חטעם
 שכתבתי חקעו בחודש כופר ושני ימים על ר"ה
 בוי שני ימים וא"כ אי תוקעין בערב יבא ל"א יום
 כנ"ל ועד הא בהרבה תקימות אין תוקעין כלל
 בערב (ד) חיים שחמר ר"ח דבר"ה עלתו אין
 לחד סליחות (ה) עוד טעם דכלל בקרבנות לאחר
 נהקרבנס כר"ה נאמר וצ"חם שיצטעם אדם עלתו
 קרבן כר"ה ולכ"י רי"ך ד' ימים ע"י התענית
 בקור ופסעם בהטוי' דוח' הקרבן תפני תותין
 וכן

כ"ח בו שרף יהוקים את המנילה אשר כתב ברוך מפי ירמיה , בטבת בשמינה בו נכתבה התורה
 וינית בימי תלמי המלך והיה חושך לעולם ג' ימים , בט' בו יש מתענינים כן ולא (ב) נודע לנו על
 איזח צרה שאירע בו , ב"ו בו סאך מלך בבל על ירושלים להחריבה , בשבט כה' בו מתו הזקנים
 שהיה בימי יהושע בן נון , בנ"ג בו נתקבצו כל ישראל על שבט בנימין על ענין הפלגיש ועל פסל מיכה
 באדר (ה) בו' בו מת משה רבינו ע"ה , בט"ו בו נחלקו ב"ש וב"ה זה על זה והואיל ונפלה מחלוקת
 בין חכמי ישראל אע"פ שחילוקתם לש"ש הוא מ"מ ועשית התורה ח"ו כשני תורות שזה אוסר וזה
 מתיר וזה מטמא וזה מטהר ואין יודעין שום דין על בוריו דרי הוא כיום צדה ומתענין בו , ועוד גורו
 חז"ל תענית בבל שני וחמישי מפני ג' דברים על חורבן הבית ועל התורה שנשרפה ועל חילול השם ,
 ומפני שאלו ה' ימים הם ימי רצון שבארבעים יום האחרונים שעמד משה בהר שעלה בר"ח אלול
 ויחד ביום הכפורים ונתקבלה תפלתו שאמר לו הש"י סלחתי כדברך עלה ביום ה' ויחד ביום ב' לכך קבעו
 (ו) גם כן להתענות אלו השני ימים שיקבל הש"י את תפילתינו והפוך לטוב כל התעניות והצומות לששון
 ולשמחה כענין שנאמר והפכתי אבלם לששון ונחמתים ושמתים מינונם , בחמשה עשר באב אין
 מתענין ואין נופלין על פניהם לילה ויום לפי שבו התרו השבטים לבא זה בזה שבתחלה כל בת יורשת
 נחלה לא היתה יכולה להינשא כי אם לאחר מבני שבטה כדי שלא תסוכ נחלתה משבט לשבט כענין
 שנאמר וכל בת יורשת נחלה בני ישראל וגומר ולא תסב נחלה ממטה למטה וגו' ופעם אחד בחמשה
 עשר באב נתאספו חכמי ישראל ומצאו קרא ודרשו והתירו הרבר כי נתברר להם שלא נצטוו דבר זה אלא
 לאותו הדור בלבד שהיו מכובשי הארץ בתחלה כדי שיוכר ויחזק כל חלק וחלק של כל שבט ושבט אבל
 לדורות הבאים שכבר רחוק כל שבט ושבט כנחלתו וחלקו לא הקפיד הכתוב משם ואילך ולמדו זה ממנה
 שכתוב בתחלת אותה הפרש' זה הדבר אשר י"י לבנית צלפחד וגו' וכל מקום שנא' זה מיעוט הוא כלומר
 לא צוה הכתוב דבר זה אלא לדור של בנות צלפחד וכיון שהוברר להם דבר זה והיה מוסכם ביניהן ונכחו
 וגמרו אותו ביום ט"ו באב עשהו כ"ט מפני ששמחו בזה שיוכלו בנות ישראל להנשא בריוח למי שירצו וייתב
 בעיניהם ולא יתענו ועוד נעשה ביום זה שהותר שבט בנימן לבא בקהל אחד שאסרוהו במעשה דפילגש
 בנבעה שנשבעו איש ממנו לא יתן להם בתו ודייק ממנו אבל מבניהם לא נשבעו והתירוהו ביום הזה ועוד
 שכלו בו מתי דרבר שכל אותן ארבעי' שנה שהיו ישראל במדבר היה הברח יוצא לפני משה כל ערב תשעה
 באב ומכריז ואומר צאו הבל לחפור והיה כל אחד מישראל יוצא לחפור לו קבר בערב היה כל אחד י"י בקברו
 למחר היה יצא ומכריז ואומר הבל לחפור והיה כל אחד מישראל יוצא לחפור לו קבר בערב היה כל אחד י"י בקברו
 עתיד למות היה תולעת יוצא ממנו מטיבורו ונכנס לתוך פיו ומת והיו קברין אותו וכך כל שנה ושנה
 לטרף ארבעים שנה היה גם כן הכרוז יוצא ומכריז הבל יצאו לחפור ט"ו ועמדו כולן וכן כל לילה עד
 חמ"ט עשר באב כיון שראו שלא נראית הלכנה חסרה כלומר שנתמלא עיניה ידעו בודאי שכבר
 עבר ט"ב והרי הוא בחצי החדש ועדיין לא מת אחד מהם וידעו שבטלה הנזירה וקבעו אותו היום
 ועשאוהו י"ט שקודם לכן היה להם לחוש שמא טעו בימי החדש וט"ב באב עדיין לא הגיע ועוד טעם אחר שבהן נתנו דרוגי ביתר לקבור" ועוד
 כמה דברים נעשו בו לכך עשאוהו כיום טב לענין נפילת אפים ותענית בשבת נחמו קורין לעולם ואתחנן שכך תקנהו קדמונינו כדי
 שיבא פרש"י דברים שיש בה תוכחו" משה בשבת שקודם ט"ב לומר שכבר הוכיח משה לאבותינו ולא השניחו וחטאו עד שנתמלא סאתם
 ונחרב הבית בראשונה ובשנייה כמו שכתב למעלה וכיון שהוא השב" ראשון שאחר ט"ב שחוזרים להכיר בו נחמיות ומתחילין ו"הפטרת
 של נחמה והיא הפטרת נחמו נחמו ט"ו אמרים בו יוצרות המדברים ג"כ מנחמות ירושלים וישראל והם יוצר אל אל שדי אתחנן ואופן
 שאו מנחה ולפי שיש בפרשת ואתחנן פרשת שמע ישראל שהיא פרשה ראשונה מק"ש ואומרים ג"כ אהבה והיא מתחלת שתי פעמים מקיימים
 בו" שהיא מהלכות ק"ש ואומרים אותה באהבה לפי שאהבה רכה הראה לנו הש"י כשנתן לנו המצוה הזאת ליחדו בכל יום פעמים ובזכות
 חוזרים ואומרים ענין נחמה והיא אמת משל הי"כו" ובשבת פ"עקב אומרים אהבה ידיר עליון לפי שפרשת עקב יש בה פ"יהיה אם שמיע שהיא
 בתורת פרשה אחרונה" מן הד' פרשיות הבתוכות בתפילין לכך אומרים תך האהבה כל הלכות תפילין דרך שיר ושבח לאהבת הש"י .

הלכות ראש השנה

תקפ"א דיני ימי תחנונים וערב ר"ה וכו' ד' סעיפים

א ר"ח אלול שחל להיות בשבת מפאירין השמים כסאי אע"פ שעדיין לא כלו ז' הפטרת של נחמה שאני השמים כסאי שיש בה ג"כ מנחמות
 ירושלים וא"כ ה"ל השמים כסאי שהוא בכל שבת ור"ח תדיר ותדיר קודם ועוד שיש לה לענייה סוערה שהיא הפטרת אותו היום
 תשלומין לפרשת בני תצא שאומרים רני עקרה וגם ענייה סוערה שרם סמוכים בנביא אבל אם ר"ח אלול ביום א' אין מפטירין מחר חודש
 בשבת לפי שאין בה שום נחמה (א) מנהג לתקע בשופר כר"ח אלול בכל בקר אחר התפלה ובמקצת מקומות גם בערב עד כ"ח באולול
 והטעם בר"ח תוקעין משום שבו עלה משה רע"ה להר סיני לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה משה עלה להר שלא יטעו ישראל
 עוד אחר ע"ז כמו שעשו בראשית' שטעו בחשבון ועשו את העגל וא"כ ע"י אותו שופר נתעלה הש"י ונתתירא שנמנעו ישראל מלהטוא ועל זה
 נאמר עלה אלהים בתרועה לכן אנו תוקעין גם כן כדי למנוע העם מחטא ועון כיון שעכשיו מתקרב הזמן של יום הדין שהקב"ה יושב
 בר"ה ורן כל העולם כולו והרי הוא בעבור שיסודו מרע והאי מר"ח אלול דקאמר ע"כ ר"ל יום א' דר"ח שהוא נסנה עם תשלום ל"ימי
 חרש אב דמ"מ ר"ח הוא דאל"ג הא ק"ל דבי"כ ירד משה מן ההר עם לוחות שניות והרי עמד בהר מ' יום ואין לך מ' יום אלא כיום א'
 דר"ח ואילך דהא אלול חסר הוא ולא עוד אלא שצריכין אנו לומר שעלה בבוקרו של כ"ט באב דהא ק"ל דרבבוקרו של י"כ ירד ואין לך מ'
 יום ומ' לילי' אלא מבוקרו של כ"ט באב עד בוקרו של י"ב דהא ק"ל שכל עליותיו בהשכמ' היו אם לא שנאמר אלול דהוא שנתא מלוי
 מלייה אבל אנו לא ק"ל הכי אלא כמ"ד דכ"ט באב בבוקרו עלה ונימא דתמוז דהוא שנתא מלוי מלייה לפי מה שפרש"י בפ' עקב עש"י שבי"ח
 בתמוז עלה במ' האמצעים נמצא שירר בכ"ח באב ופסל לוחות אחרונות ובבקר חזר ועלה , והא דקאמר דבר"ח עלה והעבירו שופר בר"ח
 אלול היינו משיב דלילה הראשונה דר"ח השלימה יום ולילה של יום ראשון מן המ' יום ואח"כ העבירו שופר במחנה והדיעו ע"י העבות השופר
 שעכשיו נשלם יום הראשון של עלייתו ומשם ואילך ימנו להשלים במ' יום ולא יטעו עוד אחר עכו"ם , נ"ל , ואח"כ כיון שהתחיל משום סוד מרע
 תוקעין ג"כ כל החדש שיעשו טוב וסמך לדבר תקעו בחדש שופר משמע שיתקעו חדש שלם והוא כדי לעורר העם שיעשו תשובה על הראשונות
 יהיו גם הרד' על דבר ה' לעשות להבא להיותם חרדיים על דברו כי קול שופר מחריר ומעורר שנאמר אם יתקע שופר בעיר והעם לא
 יחרדו מלשון וחרר על דברי שהוא חרד לעשות מצוה יותר מבשאר ימות השנה והטעם שמוכרין ליום הדין שג' ביום הוא יתקע בשופר
 גדול ועוד כדי לערבב השטן שלא ידע מתי יום דר"ה ויקטרן ועוד שע"י קול השופר הוא מתערבב לפי שזכר גם יום דינו כמו שיתבאר לקמן
 מי' תקפ"ה הומה שמפסיקין ביום כ"ח ואין תוקעין גם בערב ר"ה הוא (ג) כדי להפסיק ולהבדיל בין זו השופר שהוא מתקנת חכמים לשופר של
 ר"ה שהוא מן התורה ואין מברכין ר"ח תשרי שהוא ר"ה כמו שמברכין שאר ר"ח וגם אין מוכרין ר"ח לא בקרבנות ולא בתפלה בר"ה
 והכל מטעם כדי לערבב את השטן שלא ידע יום שהוא ר"ה כיון שלא קדשוהו וסימן לרבר בכסה ליום חגיגו שיהא החדש מנוסה בו שלא
 יזכרוהו ומטעם זה ג"כ אין מתחילין לקרות פרשת בראשית ביום ר"ה שכן היה ראוי לקרות פ' בראשית בר"ה דהא ק"ל בתשרי נברא העולם
 דהיינו ביום ר"ה התחילה הבריאה והיה ראוי מפני זה לקרות בו פרשת בראשית מ"מ אין קורין אותו כדי שלא ירגיש השטן ויאמר דאי שהיא
 ר"ה הואיל ומתחילין בו את התורה והוא יום ראשון שנברא בו העולם גם בשבת שאחריו אין מתחילין דהואיל ואידיחי התחלת התורה מר"ה
 אידיחי עד כלות כל ימי הי"ט דהיינו עד ש"ת לפי שמאז והלאה יטולין לקרות הפרשיות זו אחר זו בלי הפסק מה שלא היה כן אם היו מתחילין
 בשבת שאחר ר"ה שהיו צריכים להפסיק לפעמים פרשיות שלה י"ט י"כ וסבת וקצת מקומות נוהגים לעמוד באשמורת מר"ח (ד) אלול עד
 י"ב ולומר סליחות ותחנונים ומגד אשכנ"ז וכל הנגידים אחריה"כמו היום המנהג הוא כן כשמתקרב זמן הדין דהיינו כשחל ר"ה ביום ה'
 או בשבת מקדימים פני הש"י לעמוד בכרך באשמורת ביום א' שלפני ר"ה הוכחחל ר"ה ביום כ"א או ג' מתחילין לעמוד ביום א' שלפני השבוע שחל
 ר"ה להיות בתוכה ונהגין כן משום שמנהג רוב העולם שיתעט עשרה תעניות עם י"כ כנגד עשרת ימי תשובה ולעולם יחסרו ד' ימים מר"ה
 עד י"י י"כ שלא יוכלו להתענות בהם דהיינו ב' ימים מר"ה ושבת תשובה ועי"כ לפיקרשחל ר"ה ביום ה' או יכולין להתענות (ה) ד"מים
 קודם ר"ה וה' ימים בין

ריה לייב וי"ח הוא הי' וכ"ש בעחל בשבת אבל כשחל בב' או בנ' שלא יוכלו לדתענות ד' ימים באותו שבוע לכך מתחילין בשבוע שלפניה וכדי שיהיה לעולם יו' קבוע שלא יטעו קבעו לרתחיל לעולם ביום א' ואז יוכל להפסיק בין התענית' ולהשלים י' ימי תענית בימי' מדולג' ומשנימי' באשמור' ואומרים סליחות ותחנונים חיינו שמתחיל רחון אשרי שבו מתחיל לעולם מפני שדיא תהלה ושכח גדול להש' וקדיש אחר אשרי שכן דרך לעול' לומר קדיש אחרי פסוקים כמו שנתבאר למעלה ואחר כך אומר סליחות ותחנוני' כל עיר ועיר כמנהגה וכיסי' ואנחנו לא נדע ועושין כן עד י"ב וכדי שנוהגין לעמוד באשמורת קודם עלות השחר הוא לפי שאמרו במדרש שהק"ב שט בלילה בי"ח עולמותו בני' שעות אחרונות הוא שט בעה"ז והרי הוא קרוב לנו בכל קראנו אליו באותו זמן הש"ץ מתעטף בטל' ואינו (ו) מברך לחתעטף בציצית רק"ל ספק ברכת להקל כדאיתא לעיל סימן י"ח אבל לא יאמר החזן סליחות בלא עטיפת הטלית משום שאומרים בתוך הסליחות הי"ג מדות ואמרינן במדרש נתעטף הקב"ה כש"ץ ולמד משה הי"ג מדות ש"מ שצריך עטיפה בשעת י"ג מדות ונ"ל לדין שאנו נוהגין בכל השנה בברכת התורה כדעת הר"י ז"ל בעל הטורים שמברכין אותו קודם שיאמר שום פסוק ואפי' קודם לאותן פסוקים שנוהגין לומר מניין שבו וריצוי כדאיתא לעיל סימן מ"ו סעיף ט' יש לנו דנהוג כן ג"כ באילו הימים שאומרים הרבה פסוקים קודם הסליחות יש לנו לברך ברכת התורה קודם להם דבשלמא בני ארץ אשכנז שאין נוהגין לומר בכל השנה ברכת התורה עד קודם פרשת התמיד וחושבין הפסוקים שקודם לכן לפסוקי רצוי שאין צריך לברך עליהם ברכת התורה ה"ג באלו הימים אין צריכין לברך קודם סליחות אבל אנו שבכל ימות השנה מברכין ברכת התורה מיד קודם בכל הפסוקים דס"ל שאע"פ שאינם אלא משום שבח וריצוי צריכין ברכה לפנייהם ה"ג יש לנו לעשות כן בימי הסליחות לברך קודם כל הסליחות ופסוקים ואי לא עבדינן כן עבדינן דברים דסתרי אהררי והיונן כנסיל ההולך בחושך וה"ה אותן שאומרים בכל יום מימות השנה בהשנמה מזמורים של תהילים נראה לי שצריכין לברך קודם לכן ורלגו אח"כ בשיאמרוהו בקהל כן נ"ל (וע"ל סי' א') ופיתח החזן באשרי ועוין אחריו ואומר חצי קדיש אחר אשרי ואם אין שם מנין לא יאמר קדיש (וע"ל סי' ג' סעיף א') ויאמר לך ה' הצדק' עד שיבא מנין או יאמר קדיש אפי' באמצע פסוקי דתחינות שתיקון הזמנים הוא לעולם אחר שאומרים פסוקים צ"ל קדיש אחריהם ולכך אנו מתחילין לעולם אשרי כדי לומר קדיש אחריו ואומר סליחות ככ"מ ומקום לפי מנהגו ואומר זכרונו' ונ"פ וידי אל רחום ענינו ואומר תחנה עד יבוינו רגע ונפלין בתהנון על פנינו ונוטין על צד עמאל במקום שיש ס"ת ואם אין שם ס"ת אין נפלין ויוקף ש"ץ וישוב לפני התיבה ואומר מחי ומסי' מכניסי' רחמים מרן דבשמיא בו' כבר שביה דמהחנן בו' כרן בו' כעבדא דמתחנן למריה בו' שומר ישראל בו' ואנחנו לא נדע וכו' קדיש שלם עם תתקבל א"ג שבכל ימות השנה א"א תתקבל אלא אהר תפלת י"ח שכן הוא משמעות לשון צלותהן שפירושו תפלה וכתם תפלה ר"ל תפלת י"ח שאני סדר הסליחות שנתקטו כולם על סדר התפלה של כל היום כי הפסיקים שקודם הסליחות הם כנגד פסוקי דזכרה והסליחות עם הי"ג מדות שאומרים בין כל אחת וא' הב גסיקים תפלת י"ח שעקר התפלה הוא י"ג מדות ואח"כ נפלין על פניהם כמו אהר כל התפילות ונכניסי' ואנחנו לא נדע לכך אומרים אחריהם קדיש שלם

(ו) וכן הסמינו כל האחרונים ולאמרו מ"ס בתנאי' דמברכי' נס' ל"ל דליו לנהוג נמי כמ"ס בתנאים יחיד יוכל לומר שלם עברה מדות כשנתר ימי הטובה כי כך נהג על פי דברי הטור ס"ס תקס"ה אצל כ"ע ואחרונים שם פסקו דאסור והתעב אפי' ב' ימי טובה אם לא כשאוהרה דרך קריאה בעלמא שלא בדרך תפלה ובקשה וכ"כ בס' הגי' דף כ"ב ות"מ הסליחות בלא ויעבור כדבתי לעיל דמורה לימוד לאמרה . כתב אב"ד דהר"ם ויקרא' בכס ה' יש להסיק מעט בין אם בין ליי' כתב בתנאי' מהר"ו סי' קל"ה ב"ב מידות יכוונן הכל ואל יפסיקו עד לאחר ופלת ד"א דהוא מדה אחת (ז) תענה דעריב' של אחת א"ג להתפלל וכן תענה מעטם ככתב דהתחיל בתל' בו' ויראה שהיון קן מוכתב רמ"א להתפלל בלילות מתפלל כל היום ונע"ד מ"ס כל היום היה לעריכת שלפניו וכן הנאחזי בכלבו דף ע"ב תקור דין זה להדיא וכ"כ בל"ת (ח) פי' תביע שררן מי מתחיל החפלו' ביום הסליחות בלבוך וחתנה בלבוך היום וא"כ אם יתפלל הש"ץ כל החפלות נדרשו תמיד יכבדו עליו התעניתים ולכך נהגו מתפלל מי מתחיל בלילות להתפלל סליחות ורמ"א חתנה (ט) עיין סיון תקס"ד כתבתי דש לנהוג להסג' . כתב הב"ח ס"כ תקס"ג על תענית י' ימי טובה אם כשכח מתחיל לנהוג כן היה בדעתו לנהוג כן לעולם לירך התרה אפי' לא נהג כן אלא פעם א' ולא דוקא כשכח מתחיל אלא אפי' אה"כ נשכח אחרת נמי ואם לא נהג כן אפי' מ"א אלא היה דעתו מתחלה להענינה וא"כ נחטרה א"ג התרה אפי' נ"ח ע"כ ונ"ע וע"ל סימן רס"ב ס'ו ועיין ב"ד סימן ר"ד מזה כתב מהר"ו דהתענית מ' יום לא יתענה כשנתר ור"ח ולהש"י מ' יום יתחיל מ"ו בלבוך ע"כ . ושל"ל כתב להתחיל מ"ו בתחום להענינה בתפוחים וימים מתענה בל"ה כגון ע"ב ושר"ה ויאר ליע וענינה תלוס חין עולם לתכלוס אכל באלול עמנו עולה הכל ע"כ . כתב בתה"ל אחר מהר"ם תשננא אלו כשנכח אדם איגרת לחבירו לירך לרמוך בהתחלתו מתבקש עליו לנהג טובה (י) ואני תלמידי בל"ת ב"י תקס"ו כתב דמירא להתפלל ענינו בכל יום בתמיה ונ"מ נכתבו מהר"א סי' ק"פ ות"מ ונ"מ ס"ס תקס"ג אכל חין ראהי תל"ש בהנהג' ש"ע כ"י תקס"ב פ"ו ואז תתפלל כל יום ענינו ד"ל דשמי החסם שלא מירא נהדיא חף בלילה וכ"כ עטה בזה בודאי אלו ראה הלבוש שרמ"א פסק כן לא היה טוסק להסך והלבוש לא ראה כשר דר"מ תפ"ה (יא) ובהתחיל להענינה בני ימים ולילות ע"ל סי' רל"ט וסי' תקנ"ו מ"ס כ"ס וייתב תלמידי בל"ה דף ר"ג סה"כ שטיגין בעולם נהבדיל בתנאי' יום נ' לאחר תענית אם לא כהלך ר"ה ביום נ' דאז יעמוד בת"ש א"ל מי שמברך ע"כ . ולע"ד עיקר דליוול ישמר א"ל מי מתחיל והטעם שנהגו ל"ל דלתרו כן מדברי ש"ע ולבוש שכתבו דין זה נבי מחטנה נ' ימים אכל כשר הכתובי ס' תקנ"ו דלחא דה"ה לני ימים ע"ס דור"ק וס' פסק בת"מ להדיא חף דגם בלבוש לאן תענה כן אפשר דגם כוא לא ירד לוח כתב בת"מ ס' תשכ"ה מי שקבל עליו להתענות כ' או ג' ימים רשעים דעתו להתענות עד כליחא חף אס' אקע' דע"ש ושומר נפשו יתנה נקלת התענית בלא להשלים חפני כבוד שנה ע"כ וע"ל סי' רמ"ב (יב) ומסיים ויבאש כימי עולם . (יג) וזוהרים אכ' הרחמים . יד כתב

ויחל ולא ענינו בציבור רק יחיד במנחה יאמר ענינו בשמעת תפלה ואפי' יום זכור ברית אינו תענית ציבור לקריאת ויחל ועינינו . המתענה ב' או ג' ימים רצופים יתפלל עניני' במנחה בכל יום . וי"א דנדר אחד הם ואינו אומר ענינו אלא בתשלום תעניתו וכן (י) כסתבר וע"ל סי' תקס"ב סעיף י' ואם התחיל (יא) ג' ימים במ"ש שאולא יוכל להכדיל בתשלום ימי תעניתו שהוא תחלת ליל ד' שהיא סמך לשבת הבא ניצר יעשה יעמוד במ"ש אצל מי שיבדיל לעצמו ויענה הוא אמן ויוצא אע"פ שהוא אינו טועם מן הכוס של הבדלה דמנו שיוצא המברך יוצא גם הוא כיון שא"א בענין אחד שאין סברא לאמר שימנע בשביל זה להתענות שלשה ימים . שבת שלפני ר"ה אומרים יוצא אל אלהים ה' דבר אופן שאו לבבכם זולת אלהים אלי אתה שכולם מברכים מענין כריאת עולם שנברא בר"ה ומענין התשובה ולעולם מפטירין בשבת זו שיש אישי כדי להשלים ז' דנחמה ואפי' כשקורין נצבים וילך ביחד אע"ג דבכל שבתות השנה נוהגין כשקורין ב' סידרות מפטירין הפטרה השייך לשנייה וא"כ בזה השבת היה להפטיר דרשו השייך לילך ולפי סימן שנתנו חכמים תרתי דתזבתא ג"כ היה לנו להפטיר דרשו מ"מ כיון שיוכלין להשלים הפטרת דרשו בצ"ג למנחה נהגו לעולם להפטיר בשבת שלפני ראש השנה שיש אישי (יב) כדי להשלים ז' דנחמתא ובשבת שבין ר"ה ל"ה הפטרת שובה ודרשו בצ"ג להשלים תרתי דתזבתא ואין מברכין החדש כדלעיל . (יג) . ב וכשמקרב יום הדין יותר דהיינו בערב ר"ה מתענין כולם ומקלימין פני השכינה בהרבה סליחות ותחנונים אולי ירחם ולא יבא במשפט עמנו ביום הדין הזה וסמך לזה מדרש רבי תנחומא ולקחתם לכם ביום הראשון וכי ראשון הוא והלא ט"ו הוא אלא ראשון לחשבון עונות משל למדינה שחייבת כס למלך ולא נתנו לו באה אליה בחיל גדול לגבותו כשנתקרב אליה י' פרסאות יצאו גדולי העיר לקראתו ואמרו מי אתה בני מלך ואתה לא נתנו לך הניח להם שלישי . בין שנתקרב יותר יצאו בניגוני העיר לקראתו הניח להם שלישי הב' כשנתקרב יותר יצאו כל בני העיר לקראתו הניח להם הכל כך המלך זה הקב"ה בני המדינה אילו ישראל שמכילין עונות כל השנה ער"ה דגירולום מתענין ומוותר להם שלישי עונותיהם ב"י ימי תשובה בנינים מתענין ומוותר להם שני שלישי ב"י הכל מתענין ומוותר להם הכל במצאי י"ב עוסקים במצות סיכה ולולב ואין עושין עונות לכך קורין י"ט ראשון של סוכות ראשון לחשבון עונות' עד כאן מביאין סמך מן המדרש ויש להקדיק על המדרש הזה מהיכן נשמע מן הפסיק הזה סמך לער"ה דשמא ראשון לחשבון עונות ר"ל שני"כ נתכפרו כולם ומי"כ לסוכות עוסקים במצות ומראשון דסוכות ואיך חושבנא אבל לעולם לא נתכפר כלום מן העבירות קודם י"ב וא"כ שמוותר להם השלישי בער"ה מנלן ונ"ל דהכי הוא משמעות דקרא דכיון שדרך הברכה לתלות הכחות הזכניות במנין החדש וכמו שפי' ר"י דליאן א"ב הבי פירושו דקרא ולקחתם לכם ביום הראשון ר"ל היום הזה שדורא ראשון דסוכות הוא ראשון לחשבון עונות מימי דודש הו' הזה וא"כ יש במשמעותו שבכל ימות הח"ש הזה לא נחשב להם עין לישראל רק היה עוסק בסליחה וכפרה ואם לא התחילה הכפרה בער"ה קודם הכנסת החדש הזה לא היה יום א' של סוכות ראשון בחדש לחשבון עונות

שהרי מר"ח עד י"ב אי על זמן התחלת הכפרה אם היא בזמן אחר ג"כ נחשב להם עונות אלא שכתבתי ב"כ אלא וראי הפליחה מתחלת קידם הכנסת החדש ונמשכ"ה ודול"ה עד י"ב שנא" כי ביום הזה יכפר וגומר ואינו חוזר לחשוב עד ראשון של סוכות וכמו שבמבאר הטעם דרך כך ג"ל, אבל אסור לצאת מביתו כדי ליכנס לב"ה לשמוע הסליחות במה דברים אמרים בשאר ימי הסליחות אבל בער"ה (יד) שמרבין לומר סליחות ותחנונים יכול לילך לב"ה ויש מקומות שאין רוצים להתענות בער"ה משום חוקת העכו"ם שהם רגילן להתענות בערב יום אידם וגם משום דקיימא לן דלא גרע ער"ה משאר ערבי ימים טובים שאסור להתענות בהן *

להתענות בהם כגון ערב פסח וערב שבועות וער"ה וע"כ וערב פסח ולמקו לטוב ופירוש כל חומרים להזענות למיכה ולחריים ליום שלמיכה ענאז לאו י"ט כי ה"א אסור להזענות בהם וגם לענין למיכה כעל תגילתענית כמבאר לעיל ב"י כמנ"כ ב"י

לכך נהגין לאכול מעט באשמורת קידם (טו) שיאיר היום שלא יהא נחשב לתענית גמור ומשכחינן מאד קידם שיאיר היום ואומרים הסליחות ומתחילין כבשאר"ה הימים ואומר פתיחה גמור בעליונים וי"ג סליחות נגד י"ג מדרות ופיתחין הארץ ואומר פומן שפוט כל הארץ ואין לנעול הארץ מיד אחר שפוט אלא אחר כי אתה יי טיב וסלח'ואומרים עקדה אם אפס רובע הקן פירש להוביד עקידתו של יצחק ופיתחין הארון ואמר זכור ברית ואמר פסוקים שהם ר"ת א"ב ג"ד ומסיים והשב שבות אהלי יעקב וכו' ואומר זכור לנו ברית אבות וכו' ואחד כך אמר זכרונות עד תענה יי אלהינו ואז אומ' וידי דרב סעדיה ואמר אשמט ג"פ ואחר כך משיח צדקך ואח"כ מיכה דניאל עזרא וכו' עד לאשר אשאר עמך ותחלתך וכו' אל רחם וחנן מחי ומסי וכו' תפלה תקח כו' ואח"כ מבטיי רחמים וכו' ומסיימן הסליחות ואמר קדיש שלם.

ג ביוצא אין נופלין כמו בשאר ע"ט ואין ה"טין אומר ענינו שאינו תענית ציבד רק (טו) יחיד במנחה ואין קורין ויחל לא בשחר"ה ולא במנחה שאינו תענית גמור כדפרישית אבל למנצח אומרים דכין שמתענין שייך לומר שפיר יענך יי ביום צרה (יז) דומצוה לרחוק ולהכתפר וללבטש לבנים בער"ה והמנהג ג"כ להדבות בנות בר"ה ואין מתעצבין כלל ולא מתענין כלל בר"ה לפי שאנו בטוחי" ברחמי השם ובחסדיו שיוכ" אותנו בדינו שנאמר מי נוי גדול וגומר כ"י אלהינו ככל קראנו אליו ומוה הטעם בער"ה בתפלת שחרית ג"כ אין נופלין על פניהם כמו בשאר ערבי י"ט שאין בהם נפילת אפים אע"פ שכבדו באשמורת נופלין על פניהם היינו כשעוסקין לומר הסליחות שעודנו לילה והוא זמן הסליחות ותחנונים אבל ביום אחר תפלת השחר אין נופלין על פניהם מפני שהוא כ"י"ט ואע"ג דלקמן אסרינן שא"א הלל בר"ה שמפני שאנו תלויין ברין אין לומר שירה יום ראש השנה שאני שהוא בשעת הרין ממש שהרי כנ"ש שעות ראשונות עיקר הרין אבל בערב ראש השנה וכן בראש הי"ט אחר שיוצאין מבית הכנסת אנו סמוכים ובטוחים שיוציאנו וכאי ושמנצא זכאי מילה בערב ראש השנה יכולין לאטל (יח) הקדוואן שאינו תענית קבועה אלא מנהג בעלמא יש מקומות שנהגין לילך על הקברות בערב ר"ה ולהרבות שם בתחינות על(ט) קברי מתים ותתגין שם צדקה לעניים במקום קדבן על עיונותינו ונהגין לטבול בערב ר"ה כדי שתפלת תפלת ר"ה בטרה מה שיש בידו לטהר דהיינו טומאת קרי אף על גב שאינו נטהר מטומאת מת בלא הזאה מ"מ מה שיש בידו לעשות יעשה אבל אין מברכין על טבילה זו שאינה חובה(ך) ואין משלימין התענית עד הלילה כדי שיוסיף מחול על הקדש .

תקפב סדר תפלה רה וי ימי תשובה וכו ט סעיפים .

א ערבית נכנסין לב"ה וקורין ק"ש בברטתיה וחותמין ופרוס ומה שא"א מעריבי" בר"ה כמו בשאר י"ט י"א הטעם משום שהעם מתענין לא רצו לטרוח עליהם להאריך בב"ה שהרי אינם צריכים להשלים והואיל ובלילה ראשונה א"א מטעם זה גם א"א אותו בליל ב" אבל טעם חלוש הוא מאד בעיני לכוך ג"ל דמשום דהמעריבים הם טולם שירות ותשבחות לכך א"א אותם כמו שיתבאר לקמן סי' תקפ"ט סעיף א' בטעם שא"א בר"ה וי"כ וזלחות וחי וקום בו'ואומרים פסוק תקעו בחדש שופר וגו' ואין זה הפסק בין גאולה לתפלה כי פסוק זה מעין גאולה היא וכנאולה אריכתא דמיא ע"ש ביום ההוא יתקע בשופר גדול וכו' המדבר בגאולה העתירה ולפי שעתה מתזיל חדש שתוקעין בו אומרים זה הפסוק שהוא מעין המאורע ומטעם זה בעצמו ג"ל שאומרים בשאר י"ט הפסק וידבר משה את מועדי יי וע' משום דכל המועדים הם (א) זכור לגאולת מצרים כמו שנאמר בפירוש בכל אחד זכר ליציאת מצרים וביום הכיפורים שאומרים פסוק כינונים הזה יכפר עליכם וע' הוא זכרון הגאולה האמתית הוא גאולת הנשואין לך גאולה אריכתא גדולה מזה כן ג"ל , ומה שאומרים פסוק ישארו בשאר שבתות השנה כבר נתבאר בפנים לעיל סימן רס"ד ע"ש וא"כ ה"ג היו זה הפסוק דתקעו וגומר כנאולה אריכתא ומתפללין ז' ברטות ג'ראשונות ונ' אחרונות וקדושת היום באמצע כמו בשאר המועדים אלא שחותמין בשלישית המלך הקדוש וכן כל עשרת ימי תשובה חותמין המלך הקדוש .

ב ואפי' בשבת שבין ר"ה ל"י או בר"ה וי"כ שחלו להיות בשבת בברכת מנן אבות ואמר המלך הקדוש משום שעבשוהו ימי דין שהקב"ה יושב ודן כל העולם ומראה מלכותו ומטיילתו שהוא בכל משלה וכן בברכת השיבה הוא חותם באילו הימים המלך המשפט מדועם הזה בעצמו כלומר המלך היושב בזה הזמן בעצמו על המשפט ושופט משא"כ במשמעות מלך אהוב צדקה ומשפט שאומרים כל ימי השנה שמשמעות מלך אהוב צדקה ומשפט הוא מלך האהוב שיעשו ברואיו צדק'ומשפט ואם טעה ולא אמר אם הוא בהמלך חשיבות כאחת בין קודם שעקר רגליו בין אחר שעקר רגליו , ואם הוא בהמלך המשפט אם נזכר קודם שעקר רגליו (ב) חוזר לברכת השיבה ואומר משום ואילך על הסדר ואם לא נזכר עד אחר שעקר רגליו חוזר לראש וכן הרין אם מספיק אם אמרו אם לא רכיון שהוא מסופק וראי לא אמרו דמה שהוא למוד גל השנה הוא פזוכינגם עתה .

ג ואם אמר האל הקדוש או מלך אהוב צדקה ומשפט ובתוך כדי דבור נזכר ואמר מיד המלך הקדוש או המלך המשפט יצא משום דהיי כמוסיף שנח באמצע ברכתו ומסיים בענין הברכה שאין הגל הולך אלא אחר החיתום .

ד נהגין להתפלל בר"ה וי"כ בכריעה וכן הוא ראוי מפני שאנו תלויין עכשויו בדין לפיכך נטון להתפלל באימה ובידאה יותר מכשאר ימות השנה אבל צריכין לזקוף בסוף כל ברכה וברכה מפני שאין דרך כבוד לשחות בכל ברכה וברכה כדלעיל סימן קי"ג כך הוא מסקנת המור והתוס' והראש ושאר פוסקים אבל תמה אני שיש לחשוב ולומר בשלמא כל ימות השנה שהוא זקוף בכל התפלה אם ישחה בכל ברכה וברכה לא היי דרך כבוד שאין דרך ארץ בכך לפני מלך בשר ודם לשחות הרבה פעמים כדבור אחד וכבר ארז"ל מלכותא דארעא ענין מלכותא דרקיעא וכן איפכא אבל אם הוא כפוף וטרע בכל התפלה למה זקוף בכל ברכה וברכה אדרבה איפכא מפתכרא שכן הוא דרך המבק שים על נפשם בעת הצורך הגדול שצריכים הבנה גדולה שזחים על פניהם ומרברים כל צרכיהם בהשתחואה ואינם זוקפים עד בלות דבורים ובקשתם חזר לפני מלך בשר ודם ק"ו לפני מלך המלכים חקב"ה, ועוד הוא מסקינן פרק אין עומדין נבי מלך כיון שטרע שוב אינו זוקף שנאמר ויהי ככלות שלמה להתפלל קם וע' ופדש"י טעמא כל מי שהוא גדול ביותר צריך להביע ולהשפיל עצמו ביותר ש"ס הכא צריך להביעה גדולה כדורע ואינו זקף עד סוף תפלתו ובאלו הימים אנו כופעין ג"כ משום הבנה יתירה וא"כ למה נזקף בסוף כל ברכה וצ"ע בטעמא ויא' לאו דמסתמינא ה"א דנראה שאין להקפיד לזקוף בכל ברכה (ג) .

ה ותקין לומר זכרתי לחיים בכריכ' מן אברהם מפני שבאלו הימים הקב"ה דן את כל העולם מי יחיה ומי ימות וצריכין אנו להתפלל על החיים ובחיים נשל לשון זכירה שכן מצינו הלשון במקראות ומצינו באברהם זכירה דמתיב טי זכר את דבר קדשו את אברהם עכרו לכך תקינו קומר זכרתי לחיים בכרנת

סבב ל"ג ויה"ה בליל י"כ ע"כ וי"ל דוקא בתקום שחריים בסליחות דליל בטר טעמא אך קשה לי על רמ"א ולכונן כמבוי טעם זה הא בפסקי יוס' י"ג סי' קל"ד שמתנו הוילאו דין זס לא חקר טעם זה אלא ז"ל אין לילך ביום ראשון דסליחות ומשם ספורי"ה בזכור ברוח הוא נורך בע: הרבה יותר תתחלת סליחות שהוא יום תענית לכל עכ"ל והפסוק דס"ל תסביר דמי הטעם תתוס תרביין בסליחת דל"כ נתייר בכל תענית זכור לפ"ז אין לנו ראייה על ערב ליל י"כ דעס לילך תענית והפסוק להלך דהיי נורך טעם זהו דמתיב יום כיפור וי"ע (עו) ויזכרו בתלוי שיהא ריזין לילה וכו' י"ל , (עו) בתקנים ע"י ג' נעו"ה אי איתגין ברסת כהנים וכמו כלא לזוזתו וכו' בד"ת כיו' ק"ק הא לעיל כו' תפ"ה בע"פ לקמן סימן זר"ד בע"פ כיח טעם ח"ה לתלוי זפני ש"ט עתמו הוא וכתיב בתקנים וחס וגו' דבשאר ע"ט אחרים לתלוי וכן נוסחין א"כ לזה ליה הכא טעם תוס' שתענין כו' ואב"ד דה"י דער"ה חשיב נתי כמו י"ט תוס' שכניה תתלת בער"ה כתיב בסעוף כ' לך קת"ל דל"כ אחרים לתלוי אי נתי דקת"ל דה"י בתקנים ש"א"ל לתלוי בכל ע"ט ת"ת יש לחי"ר בער"ה (יח) ככ"י כתב בטעם תה"ל יכולין ללכח כל המיכין לברית מילה ומי שירכס עכ"ל ופ"י הלכות ומי שירכס ר"ל כל הקדושים אף שאין שייק לברית מילה וככ"ג פ"י מי שירכס דלזין כתיב חייב אלף מי שירכס יכול ללכח ולס' אינו הולך יתענה ע"כ והוא חזק דוח כבר נשמע שדכתא יסלן ללכח ולטובא להללים עשה והוי תוס' א"כ (יט) כתב בתה"ל ה"י תענית תמס דכתיב הקברות תקום תנוח' הולקים ומיור עד כתיב תקום קדוש וטור והפ"י נתקבל ביוחר על מתי' קדש , והתענית על קברי לויקים אל יסוס נתיחא נכד בתקנים סעבניס עס , אך יבקש תלמי ה"י סימן אלפי רחמים מרת סדיקים שוכני עפר (ך) כתב בסדר תוס' שאין לשתט התוס' בליל ר"ה ומי שצריך לס' צריך לחזור ולטבול בסחייתו והכ כש"כ ואם הוא ליל עיבלה אסור לפירוש תלמיזו אבל לא ינאג עס אשתי הרבה שאין דק לקיים תלמיז טענה ויחזור ויטבול בסחיית ע"כ , וה"ל דנפקה שרה בר"ה ג"ל והסחה ליל טבילה או דגור דין היה בר"ה .

סימן תקפ"ב

(א) ק"ל הא גם שבת זכר ליציאת תורים סוף (ב) וד"ה סימן ק"ח פסק ד"ס אחר חלק א"ב דק"ה ותשפט ח"ל לחזור וכן הסכים ב"ה סל"ג וכו' אחרונים ועוד כתבתי מי שאומר בכל בכה היקר התענות אל נורח לחזור (ג) כלום שחוזתו דל"ה לחס דבריו דלס נסחה תחזי כאלו פגנט כעצמתי מלכותו וישל היקר נעשה לנו חננה נגד ח"ל ט' ומסקי לנכ"ב להקי' כמסופי והוא"ל אפי' תתה שלז סומרו כל גמולס זה שראיתי בכנתא סינן סי' י"א וי"ל שאף בסוף ברכה וברכה יכול לטרוע לזי טל השולם נירוון כחותו כיוס ור"ה תפלה הנלך והטעם לפי שאמר יתור בכל יום ע"כ וכן תלמיזו באבטריהם כסס אמן ידחי' וי"ע וי"ל יב"ז ופוסקי' דפסקו דלרין לזקף ס"ל הטע' בתוך תוס' שהוא גדול ולא תתוס שנידון בכל יום וגם ס"ל דדוקי' תלמיז תקף' כו' ולא כנבדור וכן ג"ל רחיס לתינא תברות' ק"ל ה' הילל יתלן נתי כבתינו גישה כן ר"ה לשאר ימות כסא ע"ס וימין שכתבתי לנכ"ב כתי' והר"ס חרש' דברייהם ת"ה ע"כ תתשתית המוסקים דכתיבתי לתף עור זוקף אף לנכ"ב כורע בסוף ברכה ת"ת נירך לזקף כדי שיכ"ה קד"ה סחור וטורע תוס' חייב ובתפלה ברכה אל תתב כבוד ישאר זקף דלזן שיהיו תתלת סברכס והלעיל סי' ק"ג והמ"כ יתקף ע'י' שנתע' לברוך יוס' .

הקדוש חזר לראש דג' ראשונות שעקר רגליו (ב) חוזר לברכת השיבה ואומר משום ואילך על הסדר ואם לא נזכר עד אחר שעקר רגליו חוזר לראש וכן הרין אם מספיק אם אמרו אם לא רכיון שהוא מסופק וראי לא אמרו דמה שהוא למוד גל השנה הוא פזוכינגם עתה .

ג ואם אמר האל הקדוש או מלך אהוב צדקה ומשפט ובתוך כדי דבור נזכר ואמר מיד המלך הקדוש או המלך המשפט יצא משום דהיי כמוסיף שנח באמצע ברכתו ומסיים בענין הברכה שאין הגל הולך אלא אחר החיתום .

ד נהגין להתפלל בר"ה וי"כ בכריעה וכן הוא ראוי מפני שאנו תלויין עכשויו בדין לפיכך נטון להתפלל באימה ובידאה יותר מכשאר ימות השנה אבל צריכין לזקוף בסוף כל ברכה וברכה מפני שאין דרך כבוד לשחות בכל ברכה וברכה כדלעיל סימן קי"ג כך הוא מסקנת המור והתוס' והראש ושאר פוסקים אבל תמה אני שיש לחשוב ולומר בשלמא כל ימות השנה שהוא זקוף בכל התפלה אם ישחה בכל ברכה וברכה לא היי דרך כבוד שאין דרך ארץ בכך לפני מלך בשר ודם לשחות הרבה פעמים כדבור אחד וכבר ארז"ל מלכותא דארעא ענין מלכותא דרקיעא וכן איפכא אבל אם הוא כפוף וטרע בכל התפלה למה זקוף בכל ברכה וברכה אדרבה איפכא מפתכרא שכן הוא דרך המבק שים על נפשם בעת הצורך הגדול שצריכים הבנה גדולה שזחים על פניהם ומרברים כל צרכיהם בהשתחואה ואינם זוקפים עד בלות דבורים ובקשתם חזר לפני מלך בשר ודם ק"ו לפני מלך המלכים חקב"ה, ועוד הוא מסקינן פרק אין עומדין נבי מלך כיון שטרע שוב אינו זוקף שנאמר ויהי ככלות שלמה להתפלל קם וע' ופדש"י טעמא כל מי שהוא גדול ביותר צריך להביע ולהשפיל עצמו ביותר ש"ס הכא צריך להביעה גדולה כדורע ואינו זקף עד סוף תפלתו ובאלו הימים אנו כופעין ג"כ משום הבנה יתירה וא"כ למה נזקף בסוף כל ברכה וצ"ע בטעמא ויא' לאו דמסתמינא ה"א דנראה שאין להקפיד לזקוף בכל ברכה (ג) .

ה ותקינו לומר זכרתי לחיים בכריכ' מן אברהם מפני שבאלו הימים הקב"ה דן את כל העולם מי יחיה ומי ימות וצריכין אנו להתפלל על החיים ובחיים נשל לשון זכירה שכן מצינו הלשון במקראות ומצינו באברהם זכירה דמתיב טי זכר את דבר קדשו את אברהם עכרו לכך תקינו קומר זכרתי לחיים בכרנת

תקנה דברים שנהגין לאכול בליל ר"ה וכו' סעיפים

א דסמינו חז"ל דמי' מילתא הוא לכך יהא אדם רגיל לאכול ברה' רוביא דהיינו תלתן כרתי סלקי תכרי קרא וכשיאכל רוביא יאמר (א) יר"מ ט' שירבו זכויותינו כרתי שיכרתו שנאיני סלקי וכתלך אויבינו תכרי יתמו שונאינו קרא יקרע גזר דינינו ויקדאו לפנינו זכויותינו .

ב ויש אוכלין ראש כבש לומר שנהיה לראש ולא יונב וזכר לאילו של יצחק וזמנה אשכנו מטבילין פרוכת הבציעה בדבש לומר תהא השנה הבאה עלינו מתוקה וטובה לנו ויש נוהגין לאכול תפוח (ב) מתוק בדבש ואומרים תתחדש עלינו שנה מתוקה ויש אוכלים רימונים ואמרים ידבי זכויותינו כגרעיני רמון ונוהגין לאכול בשר שמן וזל מיני מתיקה כדי לאכול מעדנים ולשתות ממתקים לסימנא מילתא ככל רשנה מיהו לא יאכלו כל שבעם למען לא יקילו ראשם ויש מדקדקים שלא לאכול אגוזים מפני שהם מרביב כחין וניעין וגורמין לבטל התפלה וסימן לזכר אגוז בנכטריא חטא כלומר שלא יאכל חטא ברה' יום שנידון על חטא (ד).

תקנה סדר קריאת התורה ברה' וכו' סעיפים

א שחרית משכימין לב"ה ומסדרין הברכות וא"א ובראשי חדשנים שאין מזכירין של ר"ה כלל ברה' כמו שנתבאר (וע"ל סימן תקפ"א סעיף א') וקורין הזמירות כדרך שאומרין בשבת ואין מאריבין בהן שלא לאחר זמן התפלה ועומד החזן להתפלל ונהגין החזנים כשעומדם להתפלל לומר אחלה אני לכם פסקין אטמו"ן כגון פסקין שלא יפסקו קולי אטמו"ן שלא יאטום גרוני כגון אל תסגר גרוני יר"מ י"י או"א שחתן לי קול נעי' וערב ואל יפסקו קולי ואל יחר גרוני ויהיה קולי נעים וערב חזק שנאמר ויהי קול השופר הולך חזק מאד משה ידבר והאלהים יענו בקול בשם שמעי' שרי"א אל קיסמו"ן פיסמו"ן אסמ" אסתמו"ר סמנלו"ף אני פב"פ משביע אני עליכם שתסייעו לי שאתפלל היום בקול רם ונעים וערב ואל יחר גרוני ואל ילאה רוחי וכחי ויש נייסיפין עוד השבעוה הרכה ונראה לי שלא לאומרם כלל דמה שייך לומר השבע' בשאלת התפלה וכי שייך להשביע הש"י לקבל תפלתו כביכול כע"כ חלילה ועוד דהיאך יפסיקו בהשבעה זו באמצע הזמירות בין שתי הברכות בין ברוך שאמר לישתבח לך שניש למוחות בידם ואם על כ"פ לא ישיגוהו בזה טוב לומר להם שיאמרוהו לכל הפחות קודם ברוך שאמר כדי שלא יפסיקו בין ברוך שאמר לישתבח ואם אפשר לבטל שלא לאומרם כלל מה טוב ומה נעים ואדרבה חוששני להם לחירוף ונידוף כאלו רוצים להכריח הש"י שיקבל תפלתם ביול כרחו ע"י השבעות שסגול' השבע' האמתיות בן הוא שהשם יתברך יתן להם רשות לאותן מלאכים שיעשו דברי המשביעים בלא שום זכות ותפלה שתקנו לנו חז"ל לא תקימו שיתקבלו ע"י השבעות ולחשים חלילה לנו מדעות החיצונות הללו אם יתפלל בנוינה שלימה זכה ותתקבל תפלתו וכן כתוב בנזרות המאור נר שני כלל תשיעי פרק שני על כן נ"ל שההשבעה אין כאן מקומו יתר על רוב הסבנה העוסדת למי שמשנה נקודה אחת מן השמות שאין אנו בקיאים בדם מפי רב מקובל שע"י שינוי נקודה אחת יכול להפך הנונה ויתהפך לו הברכה לקלה חס ושלום וכל מי שיוכלו לבטלה בלא מחלוקת תבא עליו ברכה עיין בכפר עקים מאמר שני פרק י"ח אמנם אם ירצה לומר אותו בלשון תחנונים כגון יהי רצון מלפניך כול' בלא הזכרת שום שמות מן המלאכים הרשיות (א) בידו ובלבד שיאמרו קודם ברוך שאמר שלא להפסיק בין הברכות ודיל לנו במקום הזה , בראש השנה וי"כ לא ישנה אדם מן מנהגי העיר לא בניגונים ולא בפיוטים שדרכם לומר שם מפני שמבלבל את תושבי העיר ממנהגם ומתוך כך יתבלבלו בכוננת תפלותיהם ומתחיל המלך יושב כול' ואומרים יושב בלא ה'א שפירושו שהוא יושב עתה על כסא דין אבל ברא' המלך היושב פירושו הרגיל לישב אע"פ שאינו יושב עתה ואומר בניגון כפי ישרים תתרוםם וכדברי צדיקים תתברך ובלשון חסידים תתקדש ובקרב קדושים תתהלל שגמרו בהן יצחק רבקה לזכור זכות עקידתו ואומר קדיש וברכו וא"א זולת ברה' וי"כ לפי שהן ימי הדין וראוין להזכיר בהן כל מעשה בראשית ענברא ברה' במדת רחמים ובאמת ויציב יש בו ו"פ אמת כנגד ו"פ אמת שגמרו מבראשית עד ויכלו כגון ברא' אלהים את , ויברא אלהים את , ברא אלהים לעשות , וכן בשאר ימים וכדי לרמוז דכל ביחד ו'פ זה אחר זה כנגד ששה אלפים שיתקיים העולם לכך אין כדפסיק ביניהם בזולת ועוד שאין להאריך בזכות כדי שיקראו ק"ש ויתפללו שמונה עשרה בזמנה שהוא עם הנץ החמה מפני שהוא זמן הדין יש לדרק בו יותר מבשאר ימות השנה לקרות ק"ש ולהתפלל בזמנה שלא יהיה פ"פ לשטן לקטרג , ועוד ט"א שא"א ברה' וי"כ זולת וחי (ב) וקיים אלנא שכל אלו הם שירות וא"א שירה ברה' וי"כ כמו שיתבאר בכמוך נבי הלל אבל יוצר ואופן והחיות ישוררו אומרים שהם סיפור בעלמא של שיר של מלאכים שאנו מספרים מה שהמלאכים אומרים ומשודרים ואין זה שירה אלא סיפור מעשה המלאכים מה שעושים ככל יסוד וקורין ק"ש בזמנה ומתפללין כדרך שדהפללו ערבית רק שאומרים ברכת כהנים ושים שלום במקום שלום רב וש"ץ מחזיר התפלה מלה במלה בכונה ומוצי' מי שאינו בקי ונוהגין לומר פיוטים בתוך תפלת הש"ץ כל מקום ומקום לפי מנהגו ופתיחין הארון לאתה הוא ואח"כ סיגין אותו וחזרין ופתיחין אותו קודם

אדירי איזמה עד יסילוק ואם היא שבת אומרים בפיוט קשוב קול זכרה מזכיריך היום כו' וכן בכל מקום שהזכיר תקיעה או שופר אומרים זכרון כו' ומדליגין אדרת ממלכה משום שהחזונים אשר בו מיוסדים על תעיר ותריע כו' והרי אין מדיעין בשבת ואומר החזן בלחש ובבן וי' פקד את שרה מפני שקדין היום אותה פרשה ומתחיל מיד אחריו בקל רם צאצאה בן פקד לטוב היום קדוש ואומרים אם אשר בצדק כול' ואין אומרים אאפיד כו' משום שמתחיל בחרוזות מלך מלש כו' ליודעי תרועה כו' וכן מלך זכור אחוז קרן וכן שמע קול שופר תשל' שופרו' כו' שכל זה אינו שייך בשבת כיון שאין תוקעין היום אלא מתחילין בפיוט של יום שני שכו מפארים כו' מפני שיש בו האות ח' חכם כו' יום זה אם יקרא בשבת כול' ומדליגין שבח מגדול עוז כו' וחרוזת עמוסוך כולו מפני שהזכיר בה תוקעין ומריעין וכול' ומתחילין קרית משוש וכולו ואומר אתן לפועלי צדק כול' וחזרין לאדירי איזמה כולו וביום ב' אומרים חרוזת עמוסוך עם שבח מגדול ואח"כ אדרת ממלכה ואאפיד כו' ואין אומרים ברה' ויום הביפורים הלל משום דבשלש שעות ראשונות יושב הקב"ה הודן ובשעת הדין אין לומר שירה מפני אימת הדין אע"פ דבערב ר"ה ואחר יציאה מכה עושים דברים הרבה שמראין אנו בו שאנו בטוחים מדוע גזר דין כו"מ בשעת הדין שאני שאין זה דרך מוסר להקל ראש כשעומ' בפני הדין אף על פי שיודע שיצא זכאי בדינו ואפילו הבטיחו הדין מ"מ יעמוד לפניו באימה וזכירה ועוד יש לומר דשאני הלל שהוא שירה ושמחה אין זה דרך מוסר שיאמר שירה או יעשה דבר שמחה קודם שיצא דינו אע"פ שיודע שיזכה בדין משא"כ ברחיצ' או חתיכת צפרנים שאינו דבר של שמחה אלא שמראה שאנו מתעצב ואינו דואג מאימת דינו מפני שיודע שיזכה בדין כך נ"ל ואומרים א"מ חטאנו לפניך שהוא נתייחד מפי ר' עקיבא כנגד ברכות אמצעות של שמנה עשרה כי הג' ראשונות ודג' אחרונות כבר אמרנו ואלו הם כנגד האמצעיות שא"מ חטנו (ג) וענינו כנגד חונן הדעת החזירנו בתשובה כנגד הרועה בתשובה סלח (ד) ומחל כנגד סלח לנו , כתבינו כספר גאולה כנגד גאל ישראל , שלח רפואה נגד רפאינו חרש עלינו נגד כרך עלינו , הרם קרן נגד תקע בשופר , בסל כעלינו נגד השיב' כו' והסר ממנו יגון ואנחה כו' כלה כל צד נגד שובר אויבים מחק ברחמיך הרבים נגד יהוה רחמיך הרם קרן משיחך נגד וגרנו תרים הצמח לנו נגד מצמיח קרן ישועה , שמע קולינו נגד שומע תפלה והסיפו עליהם שאילת צורכי רבים , ואומר קדיש שלם עם תתקבל דאתפלת י"ח האי ואין כמך ואם היא שבת א"א א"מ , י"א הטעם מפני שרוא תחי' והרעה בפה ואין מדיעין ובשבת ואין זה נ"ל טעם נכון ברה' וי"כ שמשונים בתפילת' ועוד שדרי דרכ' פיוטי' של תחינה וסליחה שאומרים אבל נ"ל הטעם כמו שכתבתי שלא נתייחד אלא כנגד הי"כ היו אומרים אלו הברכות עצמן עכשו לפי שחל היו' ר"ה וי"כ משלימין אותן על ידי שינוי בא"מ אבל כשחלו בשבת אפי' אם לא היה ר"ה וי"כ לא היו אומרים ביזם זה אלו הברכות גם כשחלן בו ר"ה וי"כ אין צדיקים להשלימו בהם נ"ל , (ה)

סימן תקפ"ג

(א) פי' שיתחיל לטון חמלה ויהי' יאז"א שירבו זכויותינו וכן הוא בכל בו , וכתב בש"ס שהוא פיו' שיזכור האדם ויחזיר כחשבה ויחפול על הדבר הכי ע"כ (ב) ומברך בורא פרי העץ אף שאוכלין אחר המנוח ר"ח וכו' והטעם שהפסחים רוחו מלכח חסודים הידוע לתקובלי' וזה רוח בני כריה כד' (ג) כתב ס"ח סי' תקנ"ד דרש"ל קיבל מזיקו של אלו היום ברה' כדי למעט האות חנוכי במקל דבר חסודים ע"כ והתניי' לא באבודרהם כתב דיש לאכול היום ברה' לפנות ולרבות מדגים וכתב באבודרהם דאין לבטל הדגים בתעון (ד) גם נוהגין שלא ליגון ביום ר"ה ותכב כגון הוא ר"ה ולבטל רשמיטו עראה דס"ל דדי כתי' הב"ח סי' תקס"ז כ"ס רש"ל דמחרי' היה רגיל לטון כמו בשאר י"ט ודין לית לומר על כ"י תקנ"ז .

סימן תקפ"ד

(א) עיין סימן תרי"ט כתב שטוב הוא (ב) ברוקב כתב שא"ל הלל לפי שכתב בו כי חללה נפשי תחת והיום הוא יום הדין ולך א"א ח' וקיים כו' שלא נאמר חי לנקיב כל זמן שאין שייך לומר כי עוד כתב עוד יזכור לנו אהבת איתן ארונו כי אלוני בנימטריא באת ב"ש תק"ט חט"ף ב"י אברהם יתכן ויעקב שבוטחו' ידינו לטוב (ג) כתב ח"ט לפי שא"ל ג"כ לטון חמלה לכן אומרים אותו א"ת באחרונה כמו התחנון שאמר חמלה י"ח גם אומרים אותו בלחש כמו התחנון (ד) ולא תחל וסלה כי מחילה גדולה מסליחה דבליחה רחבת האון הוא וכתב זמיר"ל דהא דחזרין נהבינו כספר מחילה וסליחה דהספר נקרא כ"ס מחילה , וכתב בת"ח ד"ל כלה כפחה וכתב מחרי' לוריא קרע רוע תנוון במלת קרע לשם מ"ב קרע טען שעל ידיו יקרע (ה) לפי טעם זה היה ראוי לומר א"ת בע"ש נמנהה

ב ומוציאין

פ ומוציא ב' ס'ת וקורין ב' ורא וה' פקד את שרה עד ימים רבים לפי שקבלו ר"ל שנפקדה שרה בר"ה וכן חנה גם כן היתה פקידה בר"ה ולכן מפטירין בפקידת חנה כמו שיתבאר (וע"ל סי' תר"א סעיף א') וקורין ה' גברי כמו בכל י"ט שאין פוחתין בהם מה' גברי לומר שרה קדוש יותר מעלה אחת מר"ח ח"ה פר' כהן אותו אלהים, לוי זרע, ישראל מצרים, ד' ברית, ה' רבים, ויש מקומות שנוהגים לקרות התוקע ממנין הה' העולים (ובפוזנא נהגין לקרות בחיוב ג"כ החון המתפלל מוסף והוא גם בתוך החמשה וכן ב"כ) ואפשר שנהגו כן משום שיהא לבו שזח כי התורה משמחת כדכתיב פקדי י"י ישראלים וגומר ועל ידי כן יאשר כחו שיוכל לתקוע יפה בלא הפסק או טעות כי אם יטעה הרי הוא סימן רע לשולחו כמו כל שליח ציבור של תפלה שמפני זה צריכין להעמיד מו שרגל בתפילה כמו שפרש"י בריש פ' סדר תענית כיצד ואם הוא שבת צריכין לקרות ז' גברי כמו בשאר שבתות ואז מוסיפין לעשות ב' פרשיות א' ביום הגמל את יצחק ב' באשר הוא שם וכבר כתבתי לעיל בהלכות פסח שבמקום שנוהגים בשאר שבתות לקרות יותר משבעה שנים בשבת ויום טוב לא יפחתו ממנהגם זה, ובספר תורה שנייה קורין למפטיר בפרשת פנחס קרבנות היום ובחודש השביעי עד אשה ל"ז ומפטיר בשמואל ויהי איש אחד מן הרמתיים עד ירם קץ משיחו ואומר על התורה וכו' ועל יום הזכרון הזה שנתת לנו לקדושה ולמנוחה ואין אומרים לששון לשמחה שאין שמחה מן התורה אלא בחגים ואמר ודברך אמת גר' כמו בקדוש ואם חל ראש השנה בשבת אומר יקום פורקן שהוא ברכה להקהל ולת"ח.

סימן תקפ"ו

ג בני אדם החבושים בבית האסורים אין מביאין ספר תורה אצלם אפילו בראש השנה ויום כיפור שאינו כבוד לתורה לכתב אחרים לבית האסורים (יו) מילה בראש השנה אומרים (יז) פוזמן זכור ברית בתפלת מוסף קודם כי זכור כל תשכחות אתה כו' אחר שאמר אני ה' ואם הוא שב' אומרים גאול' ים ליבש' כמו בשאר שבתות כשחל מיל' בהם שאומרים יום ליבשה ונראה לי שאין לומר הפוזמן בשבת שאין אומרים סליחות וי"ג מרות בשבת חוץ מ"כ שהוא יום סליחותינו וכפרה ורוקא כשחל מילה בר"ה שחל להיות בשבת או נהג' לומר י' ליבש' אבל כשחל מילה בר"ה בחול א"א יום ליבשה וכן בכל י"ט שיש בהם מילה כשחלץ בחול אין נוהגים לומר יום ליבשה ונ"ל הטעם משום שאומרים בו שירה ושבת על מעלות מילה שהיא רוחה אפילו שבת וי"ט אין צריך לזה דמה מעליותא היא שדוח' המילה את י"ט שאין איסור מלאכתו אלא בלא ועשה המילה איסור כרת היא תשיטא שדוחה אותו חוץ משני י"ט אחרונים של פסח בשתל בהם מילה אומרים בהן י' ליבשה אפילו בחול משום דקריעת ים סוף היה בו ביום.

(ח) מלאכי כהונתם הנאונים דגמירין לה מחוללות דכתיב ותקעתם כמגורות וגמירי דמגורות בעמידה עוד טעם דתקיעת סופר חלמה כמגורא עלינו בל"ג זכר לעקידת יצחק וק"ל כבעלי דיעים בעמידה ולכך אין שומרין בלבוש כבעלי דיעים דכבוד זכור סאני (ב) כתב ע"ה ים לחמה דמסוגיא דג"ס כ"ב דברכות מוכח דל"ע דמחר תנות אפי' לא השמיע לאזניו ילא ולא פליגי אלא בק"ש דכתיב שמע ע"כ, ונק"מ דרש"י מ"ט פ"ט דף ט"ז בשאר מלות בכל הברכות שמע דוקא ברכות אבל מלה זו דהליא בשמיעה בעינן שמיעה לאזניו (ג) דכתיב תפילין של יד מניחה (תהרי"ט) (ד) שמע דאם לא שמע הברכה נריך לברך מיהו אם ילא כבר אף שלא שמע הברכה זו אין לריך וכבר נכל' וככ"ג מסתפק בזה ואם נכנס באתע תקיעות ושמע בסכ"ג אי תחיל כראש כיון שלא ילא ושמע כבר או יחיל מתקום כשק"ז זה ואח"כ יעלים התקיעות לעצמו

ד ומלין בר"ה אחר שקרא בתורה ואין ממתינין עד יציאתם מ"ה כמו בשאר שבתות וי"ט מפני (יח) שבר"ה מאריכין הרכה בב"ה ויבאו לפעמים להתעכב עד אחר חצות היום וצריכין לזול קודם חצ' משום זריון מקרימין למצות וסדרו אות' אחר שקרא בתורה קודם תקיע' שופר שכן הוא סדר הגבול לזכור ברית אברהם שהוא המילה קודם עקידת יצחק שהוא השופר שתוקעין בשל איל זכר לעקידה כמו שנתבאר ואחר המילה תוקעין על הסדר ואומרים אשרי יהללו ואם הוא שבת שאין תקעין כלל מלין אחר אשרי, והטעם מבוואר לקמן סי' תקצ"א ואחר המילה אומר יהללו

תקפה ברכת השופר ובו ה' סעיפים.

א ועומד התוקע לתקוע ולא מעום שהתקיעה הזאת צריכה להיות מעומד שרדי אינה לשם מצות תקיעת ר"ה כמו שיתבאר אלא משום כבוד הצבור צריך התקוע לעמוד ועומד על הבימה במקום שקורין שם בתורה ולא יעמוד במקום מושבו מפני כבוד הצבור והקהל יושבין מפני שאין זה עיקר התקיעה כמו שיתבאר לקמן אבל בתקיעה שהיא על סדר הברכות שהיא דאורייתא גם השומע צריך לעמוד משום דילפינן מקרא שצריך לתקוע מעומד שנא' יום תרועה יהיה לכם וילפינן האי לכם מלכם האמור בעומד דכתיב וספרתם לכם וספירה היא מעומד דכתיב מהחל חרמש בקמה והאי קמה מיותר היא דשיטא דהגפת חרמש היא על דקמה לכך אמרו חז"ל אל תקרי בקמה אלא בקומה וילפינן מגזירה שיה דלכם דתקיעה ג"כ צריכה להיות בקומה (א).

ב וקודם שיתקע יברך לשמוע קול שופר ולא לתקוע דלאו פתקיעה תליא מילתא אלא בשמיעה דילפי' בנמרא מקרא' שכל ישראל יוצאין בתקיעה אחת וזה אי אפשר אלא בשמיעה ואם תקע ולא שמע כגון שהאמים אינו או עבר על שפת הבור ותוקע לתוך הבור שאינו שומע קול הברת שופר לבדו אלא מעורב עם הברת קול הבור לא (ב) יצא ולא יברך לשמוע בקול שופר דבקהל שופר משמעו דפירושו לישמוע בקולו ולעשות ציווי כמו אם שמעו תשמע בקול ה' אליהך וכו' אלא יאמר לשמוע קול שופר כלומר שישמע את קול הברתו והוא השמעת קולו ממש שכן משמע לשון והעברת שופר תרועה וכו' לשון הכרות קול מל' תעבירו קול בכזונה וכו' כמו שיתבאר לקמן סי' תקפ"ז ויברך שהחיינו דהא קאתי מזמן קודם ותוקע ג"פ תשר"ת וג"פ תשר"ת וג"פ תשר"ת וטעמים יתבאר לקמן סי' כ"ד כנרג הוא שהתוקע להוציא אחרים הוא מברך את ב' הברכות הנזכרות והאחרים שומעין ועונין אמן לצאת גם הם בברכתו ואינם צריכין לברך בפני עצמו ואפי' יצא הוא כבר מברך משום השומע טוב להעמיד השופר על צד ימין שבפיו אם אפשר לו שיכול לתקוע כן שרדי השופר הוא כדי לערבב השטן והשטן (ג) עומד על ימין של אדם דכתיב והוא עומד על ימינו לשטנו ויהפוך השופר מעט למעלה משום שנאמר עלה אלהים בתרועה מירו אין קפידא בזה שאם אין מהפכו למעלה וגם אין מעמידו על צד ימין שבפיו אין להקפיד ואדרבה על דרך הקבלה יראה שיותר טוב להעמידו על שמאלו של פיו על דרך לא תחכום שוד וגו' ר"ל שלא ינצחנו בכח פן יעורנו כנגדו ג"כ בכח והבן.

ג אם התחיל אחד לתקוע ולא יכול להשלים ישלים אחר ואפי' ג' דה' ודי בכרחה שבירך הראשון שרדי הראשון בירך בשביל כל השומעים והוא שהיו אלו התוקעים שם בב"ה בשעה שבירך הראשון יצאו (ד) בכרחתו ואפי' אם בירך הראשון ולא היה יכול להתחיל לתקוע כלל השני תוקע בלא ברכה שרדי יצא השני בכרחתו של ראשון ואפי' יצא הראשון מ"ה בשעת תקיעת השני כגון ששמע כבר התקיעה לא הוי ברכתו לבטלה שהרי הוא בירך להוציא את השני והרי השני יוצא בכרחתו ותוקע ואצ"ל אם הוא עצמו שומע ויוצא בתקיעת השני שברכתו עולה גם לו לשמיעתו ואינה ברכה לבטלה עיקר תקיעה בשעת מצות תפלה וברכות השייכות לתקיעה כגון מלכות זכרונות ושפירות כדי להחריר לעורר את העם בעת תפלתם לכוין את לבם לאכידים שבשמים וגם מן הרין היה לנו לתקוע ולסדר הברכות הללו בעת תפלת השחר ולתקוע משום זריון מקדימין למצות אלא שיש לחוש למעשה שהיה שרדי האויבים שמתאספים לתקוע תרועת מלחמה ויעמדו עלינו להרגינו ח"ו שכן היה מעשה בשעת גזירה לכך תקנו תקיעות וברכות במוסף הכי חזו דקראו בק"ש ומתפללין וקוראין בתורה וחזרין ומתפללין ותוקעין אומרים האויבים כחוקותיהם ובתורותיהם הם עוסקים וזה מצותן לתקוע ואין זה תרועת מלחמה () ומיהו אע"ג שעיקר מצות התקיעה היא על סדר הברכות בשעת תפלת מוסף מ"ה תקנו חז"ל לתקוע קודם מוסף כשהן יושבין כדי לערבב השטן שכשישמע קול שופר פעם או שתיים הוא סובר הגיע זמנו שיבלע מן העולם כדכתיב בלע המות לנצח וכתיב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ומתוך כך נבהל ימתערב' ואינו יכול לקטרני על הבריות לפיכך כשישמע התקיעה ב' פעמים א' במישוב ואתה בשעת הברכות לכו"ע יהיה מעורבב בשעת תפלת מוסף שבקול רם וי"א שמתערב מיד כשישמע תקיעה ראשונה שבמישוב ואינו יכול לקטרני אפי' בשעת תפלה בלחש של הקהל * נוהגין להקרות לפני תוקע סדר התקיעות מלה במלה על כל קול וקול שתוקעים ונכון הוא לעשות כן שלא יטעה התוקע בתקיעה ואין בתקיעות שבמישוב משום כל תוסף חרא דהא אין תוקעין לשם מצות תרועת היום אלא לערבב השטן ועוד דאטו יום תרועה פעם אחר כתיב יום תרועה יהיה לכם סתם כתיב ביום תלה רחמנא ואפי' כמה פעמים שירצו ביום זה משמע אלא שיוציאן בפעם אחר יותר אינו צריך אבל אין בה משום כל תוסף ג"ל וכן הוא הטעם באתרוג ולולב שנוטלין אותו כמה פעמים ביום אחד שכן משמע ולקחתם לכם כמה פעמים שתרצו

כ"ג ועוד ט"א והיינו תשם ותחמלה כיו תוקעין אותן בינור ואח"כ באויבים גזרו שלא יתקעו והיו אורבים להם קל ו' שעת קץ תפלת שחרית לכך נבזרום לתקוע בחוספין ואע"פ שבעל הגזירה לא עדיין דתתבד"א דמיש"ל שחזר וסדר לקבלו ונ"ל סי' קל"ב סעיף ח' ובסימן תכ"ג ע"ה.

כ"ג דא"ל לא יתפחד מ"ה זכר שלקח כחיש כשיקע בשופר גדול יגיע זמנו להיות נבלע לנצח ולעולם כשמות קל שער זכר אותה שגב כחשם שרדיה חס שופר יום המיטה ותשריב כזה ואינו יכול לקטרני.

ד תקיעת של סדר הברכות מנהג הוא שאחר תוקע ולא הש"ץ כדי שלא יתבלבל בתפלתו ולא ידע

לעשות וכן להתחיל להתחיל תראה . (ה) כח
כ"ג מי שחזק בתקיעה ובאחר תורה כדון טע
באוזן השמיעה בבית יזן מפני דרכי שלום
ע"כ וכופתתו לעיל סי' ת"ט ובאזנה אפסר כיון
דכלל אהי וסבין הבגדים ומכבדן לתי שירלו הו
נאלו כהו תחלה דתמי לסי' כ"ג כחון ע"כ .

סימן תקפ"ז

(א) עקדה זו פרהה לט עקדת יזר פרע דיום
ורגלים טו וכוון עתו כאלו עקד ידיו
ודגלו אסורות ויחזקו בתעשה ידיו כן בגל וכן
באלימות שיש בו חסרון יד כן כרגל אשר הלך
בע"ז רשעים ויהיה לכו ועיניו כשאלות לשמים
פל שני סרסורי עבירה ויסוב כשחבה ת"מ (ב) מה
שהקטן בגלות ש"ע חמתה' לכל שיש לה קרנים יש
לה עלשים וא"כ אין להכחה טע"ה קרנים פ"כ
פיין בחי"ט פ"ו דמי' וכפפרי ל"ד סי' כ"ט
בארכתי בזה ולק"מ ע"כ אך יש לעיין בעיקרה
לדינא דרמ"א כתב בר"מ הר"ן הגיה הדבר ב"ע
ועוב להחזיר ע"כ ולפי"ז יש להקל בצעת הדחק
שאין שפר אחר אבל אדרכת כהנה ש"ע
סחם פסול שמתע דחור טו וכן ל"ל כי עיקר
ספק של הר"ן הוא ללא לחזרו מלא כעיסה למלאכה
מזיח תקפ"ז הדם תתי הוה עליה דחמה שיהי
ציתי משה ע"כ ועג"כ אין ראיה ד"ל דלא
גמרינן שנה תחורות הגוף בתפילין נאמר יחבל
צופר לתקן תפיסה דתורה הוה וראיתי
בע"ז שחזר על הרמב"ם וז' דמלאכה קרא
בתפילין למען תהיה תורה ה' בע"ז טו' תלמוד דלא
ק"ל כד מיתרא דלא הוכח למלאכה שמים טו'
ע"כ ולא דק דתפסוק זה לתקן הוה סברא ללא
סוכרו טו' וכן לדין דצופר ודמחמה בלבוש
דא"כ תקפי על ה"ס. בצעת דק ר"ח דעריך לתמי
לחסיק דלא הוכח קפי לתפילין ופילין כד"ל כתיב
בכו למען תהיה תורת ה' כפיך יזר ה"ל לתיסר
לתמי דפשט מיני' לעיל שזר דברים ר"ל לתיסר
תפסוק זה דמובן דלא ק"ל כד מיתרא. אלא ד"ל
דמיתרא זה נלמד תפסוק זה כלל דליתא שיש
לפסוק דפסול לגמרי (ג) תמנע אף כחייאש
וכן פסק בב"ח ונראה דווקא בגל צופר אבל בגל
קרו ועשה תמנע שפר מיתר אף לכתחלה וע"כ סי'
תרת"ט (ד) מיטו כשאין עס אחר תורה לתקוע
בעצמו (כ"ח) (ה) כ"כ ב"י כ"כ הר"ן וכלבו
וכתב עליה ז"ל ותי' ותירדי וה"א כתבו עס כ"כ
דמרים תשיק רבא דה"ס אחר ישיב' סוכה עלי
קובס או אפי' אחר קובס אלא אשב כסוכה אסור
וט"ה וד"ה בני צופר דלס אחר תקיעת שפר
עלי קובס אסור לתקוע אס לא תחלק תוסס דבני
סוכה בגל סוכה יש האלה בישיב' אבל שפר
אין לא תהיה אין האלה בתקיעה פ"ל והנה
ה"ע ח" ותרדי וה"א מזה עס ר"ל בני רחוב.
צ"ד דקאי עליה בני ותי' כ"כ דמרים כול' ל'
תוספת ותירדי עתו וע"ת ענה בזה והבין שח'
ותירדי כתבו כן כ"כ דמרים וליתא. גם הבין
דברי כ"י ותי' ותירדי חקף באויר תקיעת שפר
עלי קובס תפסוק אבל אחר תקיעת שפר לתקיעתו
עלי תוריס לברין דאסור וכן הר"ן מורה לתי'
בצופר תקיעת שפר עלי קובס . ולע"ז ברור
ותוסס דאין חילוק בין קובס שפר לתקיעתו ובין
תקיעת שפר עלי קובס דתי' תפסוק ככולס .
ד"ל אסור ככולס אלא דב"י פסק הר"ן וכלבו דלא
תפסוק תמי דפשיטתו לכו תמסס סתיקא דתי'
ותירדי דלא תתי' לסוכה דלעולם אסור ועד
דהא טעמא דפסק על ת"י תמסס דתי' לסוכה
כיון דתי' תמסס אף כהנה א"כ ה"ה
בצופר קובס שפר לתקיעתו וכן תוסס בר"מ
סתיקא דברי הר"ן וכלבו וכתב עליה ז"ל אבל
ח"י ותירדי וכל"ה תפסוקים כדבר עכ"ל
אלתא דתפסוקים כדון דר"ן דכל דין וטעמא דתי'
הא כלל דמיתרא רבך אחר קובס שפר לתקיעתו
ובין אחר תקיעת שפר עלי קובס יש לו דין
אף ואסור וכן תמנע ותירדי ר' יוחסס כח הר"ן
בדמרים דף ע"ז דלס אחר קובס סוכה עלי כיון
פלה אסור כסוכה אלא קאמר ותוסס ע"כ
וע"ל דה"ה בצופר קובס עלי ותי' אחר תקיעה
וכ"כ כמ' ארס ומה דף ת"ס (ו) כ"ע לא כתב
אלף . ואס כה טעם דהקא שאין שפר אחר טו'
ונראה דלס יש לפר אחר אף בצפר דיעבד
לא תלא ויש לתקוע אחר בצפר כד גם כראה
דלס לא נשתיר רובא אף אסמס כתיבו ותי'
קילו למתע שהיה קודם שניקב פסול אף כשעת
סדק (ז) אסמס ח"ט ג"ל דכ"ס אס נפסס דמדינו
פי' אל' תמנע דמנע אף שיש בו חסרון וסוקה הא
שאין בו חסרון ולכן לא הו"ל לצוה אלא בצפר
והסס נתי' לא אף זו קדמי לכן ח"י דהקא
סדקס סמרתס ככלל כהן כתיקס כתיב סה פתיס
כל דהא מפני דיוק שהחזרו שינו ותי' כפול
ע"כ ונראה לי דאפשר דהא גרע נקב שיש בו
חסרון תפסוק שאין בו חסרון דכס בו חסרון
לא תפסוק שתיק ויכול אף שהא כצורד ותי'
פתיב סלסס סייט נקב עגול ס' אסמס דמכותו
צ"ל בו תפסוק גם כ"ע ליתא לטון זה ותי' ס'
פתיקס ותי' ליתא דלס אסור ככל תפסוקס
פ' כ

ידע לחזור לתפלתו ולפי זה התקיעה שבמישוב וכן אם השי"ן הוא מוכנס שחזור לתפלתו רשא
השי"ן לתקוע אבל מנהג הראשונים שהיו זריזין במצות ומחבבין אותם וכל א"ו וא"ו יהיה נוטל חלק
כדי לקבל שכר זה מתפלל וזה תקוע וכל הקודם וזה ו"א שהתקוע שבמישוב גם הוא תקוע על סדר
הנרכות . שדמתחיל במצוה אומרים לו לגמרה וגדולי העיר מקדימין להתפלל ולתקוע כל מי שזריז יותר
נשכר (ה) (וע"ל סימן תקצ"ב סעיף ר') .

ה הנוטל שכר לתקוע שופר בר"ה או כדי להתפלל או לתרגם בשבתות וי"ט אע"ג דמצוה קעביד
אינו רואה סי' ברבה מאותו שכר דמחוי נטו"ו שכר שבת . (וע"ל סי' רמ"ו סעיף א' ובסימן
ש"ז סעיף ו') .

תקפו

דיני שופר של ר"ה ובו כ"ג סעיפים .

א תקיעות של ר"ה צריך שיהיו בשופר דכתיב ובחדש השביעי וגו' יום תרועה יהיה לכם וילפינן
הא שביעי בג"ש מיובל דכתיב ביה העברת שופר תרועה בחדש הז' ואותו שופר קרייה
רחמנא יובל דכתיב יובל היא שנת החמישי ופרש"י מה שמה יובל שמה על שם תקיעת שופר ואשכחן
יובל דאיקרי קרן דכתיב ביהושע והיה במשך בקרן היובל תו' ולשון שופר הוא מלשון שפופרת ולכך
צריך להיות מקריני שוים חלולים כשפופרת ומצוה מן המובחר היא לכתחילה שיהא של איל כדי
שיזכור לנו זכות של עקידת (א) יצחק שהיה תמורתו איל וגם סתם קרן של איל דרכו להיות כפוף
והוא סי' שנכפף לכבנו בתפילה אל אל שבשמים ביום הרין הזה ואם אין לו של איל יכול לתקו'
בשל שאר מינים שדרכן להיות חלולין כשפופרו' ובלבד שיהיו כפופים ומיהו כדיעבד או שאין לו שופר
אחר יוצא אפי' בשאר מינין ואפי' אינן כפופין ובלבד שיהא מאותן שדרכן להיות חלולין כגון של יעל
ועזים חוץ מן של פרה אע"פ שדרכו להיות חלול אין שמו כלשון הקדש שופר אלא קרן ולא שופר אע"ג
דגם השאר קרין קרן ואפי' של איל קרין שכן כתיב כאילו של יצחק בסבך בקרניו מ"מ נקרא
ג"כ שופר שכל הקרנות נקראו יובל דכתיב במשך בקרן היובל וכתוב במ"ת במשך היובל המה יעלו
ברר וכתוב יהי קול השופר ושל פרה קרן איקרי שופר לא מיקרי דכתיב בכור שור הדר לו וקרני ראם
קרניו פי' קרניו של בכור שור הם כקרני ראם ש"מ דשל שור איקרי קרן חוקא דומיא דקרניו של ראם
שדמ עצם אחד ולא חלול אע"ג דשל שור חלול הוא ולכך אפי' כדיעבד או שאין לו שופר אחר אינו יוצא
בשל פרה ואין צ"ל בקרני רוב החיות שאינם חלולים אלא הם עצם אחד שצינו יוצא בהם אפי' כדיעבד
או שאין לו אחד שאין שום בגשן הקדש שופר שהרי אינם כשפופרת ושופר מבהמה או חיה עכ"ה
(ב) פסול משום שנא' למען תהיה תורת יי' בפך כל שבתורת יי' יהיה מן המותר בפך אע"ג
שהוא של גבלה או איסור אחר כגון ע"א של עכו"ם בפך קרינן ביה דמן מותר בפך הוא כדאמרין
גבי תפילין וס"ת וה"ה לכל מלאכת שנים שיהא מותר בפך .

ב שופר נזול לא (ג) יתקע בו דה"ל מצוה הבאה בעבירה אבל כדיעבד אע"ג דלא נתייאשו
הבעלים ממנו יצא משום דכתיב יום תרועה יהיה לכם מכל מקום והא לכו כבר אפקוד לנ"ש
כמו שנתבאר למעלה במ"י תקפ"ה אבל אין שייך כאן לדרוש שיהא משלכם כמו ולקחתם לכם דגבי
לבל דהתם משמע הלקיחה תהיה משלכם אבל כאן יום תרועה יהיה לכם כתיב דקאי לכם על היום
לומר היום יהיה לכם יום שמיעת תרועה בשופר יהיה השופר של מי שיהיה וכן שופר של ע"ז של עכו"ם
או משמשה לא יתקע בו לכתחילה דאמאי לנווה ואם תקע בו יצא שדריש לה דין ביטול אע"ג שהוא
אסור בהנאה בעוד שלא נתבטל יצא מדמטעם דיום תרועה יהיה

לכם מ"ס דמצות לאו ליהנות נתנו אלא להיות להם לעול תורה
ומצות ועוד ט"א דמסתברא הוא דהא מצות שופר אין בו אלא
שמיעת הקול ובקול אין בו דין גזל ולא איסור' רבנא מש"כ בלולב שיש
בו מצות הדגבה והדגבה הוא הגזילה ויש מחמירין דאפי' של
עכו"ם אין יוצאין בו אלא בנתבטל בעיט' * .

ג וה"מ דיוצא בשל א"ע של עכו"ם בשלא כיון לזכות בו אבל אם נתכיון לזכות בו ה"ל ע"א של
ישראל ושופר של ע"א של ישראל אסור בהנאה ואין לו ביטול עולמות .
ד וכן שופר של תקרובת ע"א ואפי' של עכו"ם אפי' כדיעבד לא יצא משום שאלו אין להם ביטול עולמות
וכתומי סכתת שיעורא וכל העומד לכתות ככתות דמי ודדי הוא כאלו הוא כתות ואם כן אין ג' שיעור שופר .

ה האדר הנאה משופר הוא עצמו (ד) לא יתקע בו מפני שהרבה בני אדם נדבין כשהם עצמן תקועין
ואע"ג דמצות לאו ליהנות ניתנו מ"מ אית ליה הנאה מיניה והרי הוא מודר ממנה אבל אחר מותר
לתקוע לו שאין זה הנאה מה שיוצי' בו דמצות לאו ליהנות ניתנו אבל אם אמר קונם (ה) שופר
לתקיעתו עלי אסור בו אפי' תקיעה של מצוה דנדרי' חלים על דבר מצוה כדב' הרשות כמו שנתבאר
לעיל בהלכות פסח (וע"ל בע"ז בהלכות נדרים סימן רט"ו סעיף א' וה' וע"ל סימן תק"ע סעיף ב' ג' ו'
וסי' תקפ"ט סעיף ו') אבל האומר שבתועה שלא אשמע קול שופר של מצוה לוקה ושובע קול שופר של
מצוה שאין השבתועה חלה לבטל המצוה בפרט אלא בכלל כגון שאמ' שלא אשמע קול שופר סתם דמינו
דחלה אקיל שופר דלאו מצוה חלה נמי אקיל שופר דמצוה .

ו כל הקלות כשרים בשופר בין קל עב בין קל דק בין אויה קול שיהיה או אפי' קול השופר הוא
טוב ונעים אלא שהתקוע תקע בו בנחת לא השמיע הקול יפה כשר דלא הקפידה התור' אקול אלא אתרועה .
ז הילכך ניקב אפי' נקב שיש בו חסרון ונשתנה קולו מחמת דגקב כל זמן שלא כתמי כשר ומיהו
לכתחילה לא יתקע בו אם יש לו שופר אחר כיון שהוא פגום משום דקרביו נא לפתחיה אבל ע"י
הדחק שאין לו שופר אחר כשר אע"פ שנשתנה קולו והוא נקוב ואם סתמו אם הסתימה היא כמינו
או אם נשתיר רובו שלם ולא מעכבת הסתימה את התקיעה אלא חור קולו לכמות שהיה קודם שניקב
כשר שאו הסתימה היא בטילה לגבי השופר ואין כאן אלא קול שופר דהאשן אבל אם חסר אחת
מ שלשה אלה פסול שאם לא נשתיר רובו שלם אלא שהיה נפתח רובו אע"פ שהסתימה היא מינו וחור
קולו לכמות שהיה הוי כמו שופר ותי' והוא הסתימה ושופר אמר רחמנא לא ד"א שאין הסתימה
בטילה כיון שלא נשאר הרוב וכן אם לא חור קולו לכמות שהיה קודם שניקב הרי אנו שומעין שקול
השופר הזה אינו קולו של השופר הראשון אלא מן הסתימה והסתימה אינו בטילה הוי נמי כמו
קול שופר ותי' מעורב בו אע"פ שנשאר הקול כמו שהיה קודם הסתימה ולא נשתנה כלום מחמת הסתימה
מ"מ הסתימה מחוקת אותו הקול והי כאילו בא מחמת הסתימה וכן אם הסתימה שלא במינו אע"פ
שנשתיר רובו שלם חור קולו לכמות שהיה קודם שניקב אינו בטל לגבי השופר והי קול השופר
וד"א ופסול ומיהו ה"מ דוקא לכתחילה ויש לו שופר אחר אבל כדיעבד (ו) או שאין לו שופר אחר
יוצאין כשנסתמה במינו אפי' לא חור קולו לכמות שהיה והוא שנשתיר רובו דאיכא תרתי למעלייתא
וכן יש להבשר אפי' בסתמו שלא במינו בשנשתיר רובו והוא שחור קולו לכמות שהיה קודם
שניקב דאיכא תרתי למעלייתא .

ח אע"ג דנקב כשר היינו נקב עגול אבל אם נסדק לארכ' אפי' כל שהוא (ז) פסול מפני שמחמת
דח

ב ואלו הם הפטורים מתקיעת שופר חש"ו הם פטורים מכל מצות שבתורה ודרי שופר בכללם שאינם בני דעת וסתם חרש הוא שאינו שומע ואינו מדבר אבל שומע ואינו מדבר מחויב הוא שהרי יוכל לשמוע קול שופר ומוציא גם כן אחרים ידי חובתן ומדבר ואינו שומע אע"פ שמחויב בשאר מצות פטור מתקיעת שופר רבשמיעה תליא מילתא והוא לא שמע .

ג הילכך אינו מוציא אחרים ידי חובתן נשים פטורות דתקיעה מצות עשה שהזמן גרמא היא וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות כדילפינן מקראי לעיל סימן י"ז .

ד אנדרוניס חייב בה י"א (א) חייב נמור מן התורה שלא פטרה התורה מכני ישראל אלא הנשים הנפטרות וזו אינה אשה גמורה אלא מין בפני עצמה ומזרע ישראל הוא וי"א שחייב בה מספק וזכר לכ"ע דספיקא דאורייתא הוא ולחומרא ומוציא את מינו שאם זה זכר גם זה זכר ואם זו נקיבה גם זו נקיבה וטומטום חייב בה מספק דאורייתא אבל להוציא אפי' מינו אינו מוציא דשמא זה יקדע וימצא נקיבה וזה יקדע וימצא זכר .

ה מי שחציו עבר וחציו בן חורין אפי' (ב) לעצמו אינו מוציא ולא אתי צד עבדות שבו ומוציא צד חירות שבו שמצד עבדות שבו פטור הוא כמו נשים לפיכך צריך לשמוע התקיעה מאחר שהוא בר חיוב שיוציא צד חירות שבו ולא דמי לאנדרוניס שמוציא את עצמו ואח מינו דשאני אנדרוניס שהוא נכריא כן בידי שמים ובריה בפני עצמו הוא שאין שייך לומר בו חצי זכר וחצי נקיבה ולא אתי צד נקיבות ומוציא צד זכרות שאין זה מטבע הבריאה בידו י"ת שהוא י"ת בורא או כולו זכר או כולו נקיבה שכמו שאין מדרגו לבראות בפירות פירי אחד שהוא מורכב בעצם משני מינים שזה אינו במציאות אם לא ע"י הרבבה בני אדם שמדכיכין אילנות כן בב"ח אינו בורא בעל חי אחד שיהיה מורכב משני עצמיו' דהיינו חציו זכר וחציו נקיבה אלא מין בפני עצמו הוא ודומה בקצת לזה ובקצת להזוה דבר שנמצא בהרבה מינין לפיכך אמרו' גמי באנדרוניס שבגריה בפני עצמו הוא וחייב במצות לדעת קצת חיוב נמור מן התורה דהא מ"מ מזרע ישראל הוא ולדעת קצת ספק חיוב עבר וחציו דהיינו חציו מן מאיזה מין נמור הוא אם זכר אם נקיבה . (וע"ל סי' תרס"ט סעיף ג' וסי' תרס"ט סעיף ד' וסי' י"ז כע"כ) משא"כ בעבר שהוא ברי אדם שחציו הוא קניי לעבדות וחציו בן חורין . וראיתי מי שהקשה בחצי עבר וחציו בן חורין מ"ש בכוכה שחייב בה יותר משופר כראיתא לקמן סי' תר"ם סעיף א' וזה לא דק בלשונם ז"ל דמי אמרו כאן שהוא פטור משופר לא אמרו אלא שאפי' עצמו אינו מוציא אבל לעולם חייב בו אלא שאין לו תקנה לתקוע בעצמו דלא אתי צד עבדות כ"י כי התקיעה מוכח כל גופו הוא בא ידרי נח צד העבדות מוציא אם תוקע בעצמו מה שאין שייך כן נבי סוכה שאין צד העבדות מועיל לצד החירות כלום דכל אחר מן הצדדין הולך לסוכה בעצמו על משענתו ואוכל ושותה וישב בשלו ואין חבירו מועיל וזה פשוט ועוד אפי' את"ל שהאחד מסייע לחבירו וצד עבדות גסייע לצד חירות ללכת לסוכה מאי בכך

סימן תקפ"ט

(א) ז"ע דהק' לת"ד סי' הערל שהוא ברי' כנני עגמו ת"ח ספיקא הוא ולי"ח ברתנ"ס פ"ד מהלכות ברכות דין ז' ור"ן ס' ג' ק"ח דהיי"ח מהא דלין סוניתא אח' שליטו מיט וכו' וכו' מה"ס פ"י רמב"ם ב"ד ולי' חיי' והלי' מן פטורה היה חנונית הק' שליטו מיט . (ב) פ"ל סי' קל"ט סי' ה' וי"ל דלענין לזמן על חלי עבר חותר כיון כיון איסור אלף הטוב פרינחא וכיון שהוא חלי כן חורין ליכא פרינחא ט"ל האי ולי' .

סימן תק"ן

(א) דל"ט דריבין . לתקופת תרועה דתורה לקול כתיבה של ט"ל שיהיה על בארם בעקירה עד טעם טעם דרי' שילע לפני כ"י על עונותיו (ב) וזה"ל נ"ך לשבח סדר תש"ח קודם לסדר תר"ח חנוכה' מיטו בריענד אינו מעבד כזה מלקוח סי' תק"ג (ג) כתב רמ"א וי"א דלין לאש א"ס האריך בצערי' קצת ונצטרף אל יאריך יותר מדלי וקטנא"ים ע"כ ונעמחא מ"ס בח"כ סי' ר"ס דכל תש"ח אין תקיעה אלף כגליה עברים שהוא חסע כחוח וכתש"ח אינו אלף כגליה עברים ותרועה ולבוש שהמטות נראה דס"ל כתי"ב כ"י דק ח"ו ע"כ שגל שחורין בצבר כשישור תקיעת תש"ח ילא תגל שבר ט"ו ח"כ ס"ל דיש להחזיר דברי רב האי דס"ל דל"כ הוי טלשה יבנות תרועה אלף דמתכנה עבדין כולו וז"ל כ"ה תקיעה הי לעולם כשישור טלשה יבנות תש"ח כתי"ב עיקר כתי"ב כי גם לרמב"ם וריב"א וסייעתו ולרמב"ד וסייעתו כז' ע"ד תש"ח כמות חוק . וז"ל דמ"ס רמ"א טלף יאריך יותר מדלי כייט יותר חסע כמות ולי' חייביתו בתקיעת תש"ח בלא התקיעה כשישור טלשה עברים אלף חסיו כסדר תש"ח טלף אי לתרין התקיעה כתרועה וסברים כיון ח"י כתי"ב (ריב"ז)

סימן תקפ"א

אטו אם עבו"ם ישא את הישראל לסוכה על כתיפו לא יצא הישראל ידי סוכה בתמיה הכי נמי הבא דמ"ש . ו אע"פ שגשים פטורות יכולות לתקוע לעצמן ואין בה משום שבות ד"ש שהרי דתקיע' חכמה הוא ואינה מלאכ' זכר אחר שיצא כבר יכול לתקוע להן כדי להוציאן ולברך להן אע"פ שהם פטורים ולא שייך לומר בהן וצונו מ"מ קצת מצוה יש להן בתקיעות ומקבלין עליהם שכר דהא בכלל בני ישראל הן אלא שמייעטן הבתוב מחויב מ"ע שהוכן גימא אבל לעולם הרשות בידן לעשות ומקבלין עליהם שכר אלא שגדול המצוה ועושה כו' ושפיר קאמרו וצונו שיש בו קצת מצוה מ"מ הוא לכו"ן הרוצה לתקוע להוציא נשים יתקע להם קודם שיתקע בב"ח כדי שיוציא התוקע גם את עצמו עמהן בברכתו ואם כבר יצא התוקע יניח לברך הגשים בעצמן שהרי נהגות הגשים לברך על כל מצות עשה שהזמן גרמא אע"פ שהן פטורות ה"נ יברכו הן לעצמן ולא יברך להן התוקע שלא לצורך אם כבר יצא (ועיין לקמן סימן תרנ"ז סעיף ז')

סימן תקפ"ב

מיהו התוקע לאיש אע"פ שהוא יצא כבר יכול לברך להוציא את האיש כיון שהאיש מחויב לתקוע מן התורה מותר לברך לו כראיתא לעיל סי' ז' דכל ישראל ערבים זה לזה גם במצות להוציא אחר את חבירו לפיכך מברך לו לפטור ערוכתו . המודר הגאה מחבירו מותר לשמוע ממנו תקיעה של מצוה ולצאת בו דמצות לאו ליהנות ניתנו ודווקא כשהתוקע תוקע מאליו להוציא אבל אם אמר לו המודר תקע והוציאני אמר דהא שליחותא רידיה קעביד ואין לך הגאה גדולה מזו ואם אמר קונם תקיעותי עלי בכל ענין אסור (וע"ל סי' תקע"ז סעי' ה') .

סימן תקפ"ג

ח ק"ל דמצות צריכות טובה הילכך צריך התוקע שיכוין להוציא את השומע והשומע צריך להתכוין לצאת בה ידי חובתו והמתעסק בתקיעת שופר נכון להתלמד בו לא יצא לא הוא ולא השומע ואפי' נתכוין לשודר בו וגותן דעתו לשמוע קול שופר לא יצא כיון שלא היה דעתו לצאת ידי תקיעת מצוה אם נתכוין המשמיע להוציא ולא נתכוין השומע לצאת ולא נתכוין המשמיע להוציא אע"פ שכיון השמיע להוציא את עצמו כיון שלא היה דעתו להוציא את השומע לא יצא עד שיכוונו שניהם שומע ומשמיע . ט ברא יחיד התוקע אבל ש"ץ התוקע וכוונתו להוציא את כל השומעים ושמע השומע ונתכוין לצאת ידי חובתו אע"פ שאין התוקע מכוין עליו בפרט להוציא שאינו ידעו ואינו רואהו אפי' יצא השומע שהרי נתכוין להוציא כל מי שישמענו הילכך העובר לפני ב"ה או היושב בביתו ושמע קול שופר מש"ץ שבב"ה ונתכוין לצאת יצא שהרי הש"ץ מתכוין להוציא את הרבים י"ח כל מי שישמענו .

סימן תקפ"ד

ה תקי' סדר הראוי לתקיעת שופר וכו' י"ס . א ג"פ נאמר בתורה תרועה א' ביובל הכתיב והעברת שופר תרועה ב' בחדש השביעי ובר"ה הכתיב ב"פ תרועה דכתיב בחדש השביעי נאמר לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה דכתיב יום תרועה יהיה לכם וילפינן מג"ש דשביעי שביעי ליתן את האמור בזה לזה הילכך צריך לתקוע ברא"ה ג' תרועות וכל תרועה צריכה העברת קול פשוט לפנייה ולאחריה דכתיב והעברת שופר תרועה ונ"י ובסיפא דקרא כתיב תעבדו שופר בכל ארצכם ולשון העברה משמע העברת קול פשוט אחד דהי' הטיל הכתוב תרועה בין שני העברות לומר שצריכה פשוטה לפנייה ופשוטה לאחריה והוא שנקרא תקיעה הילכך מצות ר"ה הוא לתקוע תקיעה ותרועה ותקיעה ותקיעה ותרועה ותקיעה . ב ותרועה זו אין אנו יודעין מה היא אלא מדרמגמין תרועה יבבא ש"מ שהוא כקול שאדם משמיע כשהוא (א) בוכה ומיילל שזה לשון יבבא דילפינן מאימא דסיסרא דכתיב בהו ותיבב ועדיין אין אנו יודעין אם הוא כאדם דגונח מלבו כדרך הסולי שמשמיע קולות קצרים קול אחד קול ומאידך בדם קצת והוא נקרא גינח או כאדם המיילל וקינון שמשמיע קולות קצרים כטופין זה לזה והוא הנקרא יליל . אז אם היא שניהם כאחד הילכך מספיקא אנו יושין הכל בתחלה עושין קול פשוט והוא שאנו קורין לו תקיעה ושלוש קולות של גינחה שאנו קורין שברים ושלושה קולות של יליל והוא שאנו קורין לו תרועה כי שיעור תרועה הנאמר בתורה הוא כג' יבבות כמו שיתבאר לקמן בע"ה ואתר כך עושין עוד תקיעה ועושין כן שלשה פעמים דשמא תרועה הנאמרה בתורה הוא שניהם יוצאנו בזה י"ח אחר כך תש"ת ג' פעמים דשמא תרועה הנאמרת בתורה אינה שניהם אלא אחד מהם והוא אותו שקורין שברים ואם כן בתקיעת תש"ת לא עשונו כלום שודי יליל הפסק בין התרועה והתקיעה אחרונה ואנו בעינן שלא יהא הפסק ביניהם בקול אחר כיון שהתורה סמך להרדי וילכך תקיעת ג"פ תש"ת ותקיעת אח"כ ג"פ תש"ת דשמא תרועה הבתוב בתורה הוא יליל והוא שאנו קורין אותו תרועה א"כ הפסיק השברים בין תקיעה ראשונה ותרועה ולא יצאנו בסדר תש"ת וגם לא יצאנו בסדר תש"ת הילכך תקיעת ג"פ תש"ת ואין להקשות א"כ היה לנו לתקוע ג"פ תש"ת דשמא תרועה הנאמרה בתורה היא ענינה ורצה בה שתקדים תרועה לשברים דמסתמא (ב) דמילתא כך הוא כי מיתרע באינש מילתא ברישא גונח והדר יליל וא"ת למה לי כל הני והלא די בתש"ת ג' פעמים ואח"כ ש"ת וב' פעמים תש"ת ואח"כ ר"ת וב"פ תש"ת שאם תרועה היא שניהם הרי יצאנו סימן תש"ת שלש פעמים ואם היא גונח לחוד תעלה לו תקיעה אחרונה של תש"ת לפשוטה שלפני תש"ת וכן אתה אומר בשל תש"ת י"ל כיון שעשה התקיעה לשם פשוטה שאחרי התרועה לא רצו שהעלה לפשוטה שלפני התרועה אע"ל דקעיל סי' תקפ"ח סעיף ד' אמרינן גביה שנים זה מחשבה לו לתקיעה אחרונה וזה לראשונה שאני דתם דשנים הם וכל אחד מכוין בה כוונתו למה שצריך לה אבל הבא השומע א' והתוקע דהיינו התוקע והקול והיו צריכין למחשבה לתקיעה האחת לכאן ולכאן וזה אינו נכון א"נ חיישי' דילמא אתי למטעי ויאמרו שאין צריכים פשוטה לפנייה כיון שבתחלת התש"ת אין תוקעין אלא ש"ת שלא ידעו שהתקיעה אחרונה של תש"ת עולה לראשונה של תש"ת . ג שיעור תקיעה היא בתרועה ושיעור תרועה הוא כג' יבבות הבי קים לזו לרבנן שזו נקרא העברת קול שופר שאמרה תורה והוא הנקרא תרועה ואם תרועה הנאמרת בתורה היא מה שאנו קורין שברים הרי שיעור תרועה של תורה כג' שברים ואם הוא מה שאנו קורין תרועה הרי שיעור תרועה של תורה כ"ג כחות של כל שהוא שאינם ארוכים כל כך כמו שברים הילכך יודר שלא (ג) יאריך בשבר אחד כג' יבבות של

התקיעה קודם לאשרי כרי לסמוך אחר כך אשרי העם יודעי תרועה לאשרי יושבי ביתך ולפיכך כשיש מילה בר"ה שצריכין להקדימה לתקיעה מטעם דלעיל שמקדימין ברית אברהם לעקדת יצחק ממלא צדיקן להקדימה לאשרי אבל בשבת שאין שופר להסמוך אשרי לקריאת התורה שפיר טע"ז לומר אשרי יושבי ביתך מיד אחד שקראי בתורה קודם המילה כמו בשבתות אחרות שבשנה ומחזירין ספרי תורות למקומן ואומר חצי קדיש לפני העמוד וקאי על אשרי וטעמא כתבתי בסמון תצ"ב . ומתפללין הציבור בלחש תפילת מוסף ולא יסמכו על תפילת ש"ץ לפי שיש שם פסוק אלא למי שיביא לכל מזה שאומר הש"ץ ואפי' אם יחסר מלה אחת שלא יבין בה לא יצא וזה דבר שאי אפשר לכל אדם לעמוד עליו לכך יתפלל כל אחד בפני עצמו תחלה שאו אע"פ שבאיהו מלה לא יבין אפי' יצא כיון שהוציא המלה ההיא מפיו משא"כ כשהוא שומע מפיו הש"ץ וגם הש"ץ יתפלל עמו כרי להסיר תפלתו שתהא שגורה בפיו לכשיחזור איתה להציא שאינו בקי .

ב המנהג להתפלל במוסף דר"ה תשע (ב) ברכות והם אבות וזכרונות וקדושת השם מלכות לקבל עליו מלכות שמים וכולל עמוס קדושת היום וזכרונות להעלות זכרוננו לפניו לטובה וע"י מה ע"י תקיעת שופרות וטלולו ילפינן מקראי אביאם בע"ה בסמוך עבודה הזדאה וברכת כהני' המלכות מתחילין איתה בחירתו ומפני חטאינו וכו' ואין אנו יטלין לעשות חובותינו לפניך וכו' ומנהגינו להזכיר פסוקי קרבנות המוספין של ר"ה שהם במקום הקרבת קרבנות אבל של ר"ח אין צריך להזכיר בר"ה שרי לו במה שאומר מלבד עולת החדש ומנחתה שבוה נכללו כל מוספי ר"ח העולות וכרי להזכיר גם שעיר ראש חדש שהוא חמאת יאמר בתחלה ושני שעירים ר"ל שעיר דראש השנה ושעיר דר"ח לכפר ושני תמידין בהלכתו .

ג וצריך לומר ג"כ מתחלה את (ג) מוספי יום הזכרון הנה נעשה ונקריב לפניך וכו' כי במלת הזכרון נכללו ר"ח ור"ה ועליה קאי ושני שעירים לכפר כו' ואין חילוק בין יום ראשון לשני בזה ואם הוא שבת יאמר וביום השבת וכו' והקדם עלינו יאמר ישמחו במלכותך שהזכר בו שבת וכן ב"כ כשחל בשבת יאמר וביום השבת וישמחו כו' ואומרים עלינו לשבח וכו' שהוא התחלת פסוקי המלכות כי עליו יחבר יפה לשון על כן נקרא לך וכו' אין הציבור אומרים אחילה שהוא אינו אלא רשות לש"ץ .

ד מנהגינו שלא לפחות מי' פסוקים של מלכות ועשרה של זכרונות וי' של שופרו' כנגד י' פעמים הללו במזמור הללו אל בקדשו וכנגד עשרת הדברות וכנגד י' מאמר' שבהם נכרא העולם לכך אין פוחתין מזה אבל מיספין עליהם ומתחילין בפסוקי של תורה לפחות ג' פסוקים וכן של כתובים וכן בשל גביאים ומסימין בשל תורה ומידה אם לא התחיל בשום פסוק רק אמר ובתורתך כתיב לאמר יצא שטל' כלולים בלשון זה ומה שמקדימין כתובים לגביאים אף ע"ג דמעלת הגביאי' היא גדולה ממעלת הכתובים שהיא כרוח הקדש ט"ס כיון שאומרים פסוקים מתהל' שאמרם דוד שהוא היה בזמן קדם לגביאי' לכן מקדימין הכתובים (ד) ונהגין לומר הפסוקים כסדר שהם כתובים נגן מלכות אומרים בתחלה וי' ומלוך לעולם ועד ואח"כ לא הביא און ביעקב וכו' ואח"כ היה בישראל מלך וגו' ואח"כ וכדברי קדשיך כו' ואח"כ וע"י עבדיך הגביאים כו' ומסימין ובתורתך כתיב לאמר שמע ישראל וגו' ואף על גב דלא כתיב ביה מלכות מ"מ כיון דכתיב ביה ה' אלהינו והוי כאילו אומרים שהוא מלכנו שדרי עיקר קרא דילפינן מיניה שאומרים מלכות אין כתוב בו מלכות אלא אני יי' אלהיכם ורדשו ממנו לומר מלכות כמו שיתבאר בסמוך ועוד דמלת אחד הי' כמו מלכות בלומר שהוא אחד ומיוחד ואין דומה לו ומלכותו בכל משלה ואומרי' אלהינו ואלוהי אבותינו מלך כו' וחיותם מלך על כל הארץ כו' וא"א היום ודית עולם כו' אלא בחזרת הש"ץ את התפלה וזכרונות אתה זוכר כו' וע"י עבדיך הגביאים כתיב לאמר כו' ואע"ז דהלוך וקראת ונאמר ופסוק הבן יקד לי אפרים וטמר הם שניהם בירמיה ופסוק וזכרתי אני את בריתי אתך ועמד הוא מוחזקאל מ"מ כרי לסמוך זכירת ימי נעורים דחזקאל לזכירת חסד נעורים דירמיה שהם דומין זה לזה הפסוק ב' פסוקים של ירמיה והכניסו ביניהם פסוק מוחזקאל וחותמין בא"י וזכר הברית שופרות אתה נגלית כו' וחותמין בא"י שומע קול תרועת עמי ישראל היום ברחמים .

ה א"א לא במלכות ולא בזכרונות ולא בשופרות פסוקים של פרעניות ישראל אבל המדברים בפוערענית של עכו"ם אומרים ולכך אומרים בשופרות פסוקי' אלקים בשופר יתקע ונאמר שיש בו פוערעניות לעולם .

ו ואל תתמה בזכרונות ושופרות למה אין משלימין בפסוק של תורה כמו במלכות שמשלימין בפסוק שמע ישראל וגו' דזכרונות פסוק של זכרתי להם ברית ראשונים הוא השלטה שלהם ובשופרות פסוק וזכרתי ושמחתם ובמיעדיכם וטמר ותקעתם בחצוצרות הוא השלמה שלהם ומה שהחזיקם משאר הפסוקים מפני שהם נופלים כן בלשון התפלה ואע"ז דבפסוק של ותקעתם ונאמר לא הזכר בו שופר מ"מ כיון שהזכר בו לשון תקיעה דהיי כמו שופר דהא מהאי קרא נפקא לן שאומרים שופרות דהיי איתא בספרי דמותקעתם ילפי' שאומרים שופרות ומדכתיב ספא דקרא והוי לכה לזכרון למרים שאומרים זכרונות ומדכתיב אני יי' אלהיכם לומדים למד מלכות ואע"ז דהאי קרא לא בר"ה כתיב אלא סתם בכל המועדים מ"מ ילפינן מניה דבכל מקום שיש תקיעה יזכרו אלו השלשה ענינים והם מלכות וזכרונות ושופרות אע"ז דבפסוק הם נזכרים אישכא מ"מ כסדר לשון התפלה נגן יותר להקדים מלכות כרי לקבל בתחלה עול מלכותו עלינו ואוגם הוא יעלה וזכרוננו לטובה ע"י שנכנעו. לבנו להיות חדרים על דבריו בעת תקיעת השופרות .

ז כתב בש"ע וי"ל ועקדת יצחק לורעו תזכור כך היא הנוסחא המפורסמת והמדקדק לומר לורע יעקב תזכור משנה ממטבע שטבעו חכמים בזכרונות הוא ואינו אלא טועה עכ"ל . וטעמא הוא משום שאף כשאומרים ועקדת יצחק לורעו תזכור אינו כולל אלא יעקב וזרעו ולא עשו וזרעו שעשו וזרעו אינם נקראים זרע יצחק דכיון דכתיב נבי אברהם כל הארץ אשר אתה רואה לך ולזרעך וגו' וכתיב אח"כ כי ביצחק יקרא לך זרע ששירושו ביצחק ולא כל יצחק דהיי יעקב ולא עשיו וכתיב נבי יצחק כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל והקיימות את השבעתי לאברהם אביך הרי ש"מ דורע הכתוב נבי יצחק אינו אלא הזרע הכתוב נבי אברהם וזרע הכתוב נבי אברהם אינו אלא יעקב ובניו כדילפינן מביצחק יקרא לך זרע א"כ נגם זרע הכה ב נבי יצחק אינו אלא יעקב ובניו ולא עשו וזרעו אם כן כשאומרים ועקדת יצחק לורעו תזכור לא קאי אלא על יעקב ובניו לפיכך אינו צריך לפרוט לזרע יעקב תזכור והפירוש דרי זה טועה ואע"ז דאברהם נקרא אב הזמן גים הוא נקרא אב אבל אין העכו"ם נקראים זרע שכן השם יתברך נקרא אבינו ע"ש שמגן ומרחם עלינו כאב כן אברהם אבינו עליו השלום מנין על כל האומות וטלם מתברכין בו דכתיב ונתברכו כן יזרומצו ברוד שקראו לשאל אבי ע"ש שחייב לכבודו כאביו ואע"פ שלא היה מנוע וכן כל הגביאים נקראו אבות דכתיב אבי אבידכב ישראל ואין דכל זרעם .

ח יחיד אל יתפלל תפלת מוסף בר"ה כו' (ה) שעות הראשונות על היום שבאותו הזמן הקב"ה יושב ודן את כל העולם ויש לו לחוש שמא ידון אותו בעת תפלתו ויצא חייב וירחה תפלתו אבל צבור יטלין להתפלל תפלת מוסף קודם ג' שעות שאין תפלת צבור נדחת כיון אל כבוד לא ימאס דנפיש זכותיה וכו' א"כ אפי' תפלת יצד נמי יחיד לא יתפלל רשאני יצד רבאותה זמן הוא זמן תפלה זו בכל צבור שבועלם ותתקבל תפלתו אנגן ולא תרחת אבל תפלת מוסף זמנה כל היום ויש מקדימין ויש מאחרין ויש לו לחוש שמא עדיין לא התחיל תפלה זו שום צבור בעולם ויותר הוא יברו ותרחח תפלתו .

תקצב

תפלת מוסף בקול רם וסדר התקיעה וכו' ד' סעיפים .

קרינו וס כולל בלחצותה וי"ח מילתה (א) לוי גא"ה הרב ט' חזנים ויעה חס' יזרו לזכר' . שמשנים שחז' לשתה חט' ז' רקיעה ורקיע של חסיה ושרל שחת רגלו ורקע ס"י ר"ח (ב) הכ"ח בהגבל רח"ל דכיון דלגן טהגין לומר בנסח כצבעי און לומר חלל לח חוסף . ט"ש בנאר יו"ק"י דהא מ"ח סכ"ח כ"י חלץ חכירין פסוקי ר"ח פאטע דס"ל דחכירין פסוקי דר"ה ואל"כ פסק לומר חוספי וזכרתי דס"ל לנ"כ פני' דר"ח וקח"ל חף בנסוף דר"ה שחזרים כול ר"ח פני' חל"כ בר"ה וכו' דל"ל פסוק דר"כ וחזק גם בר"ה ירוסם דף ת"ו חף ת"ח חטע דלף חזותים קבנות ר"כ חפ"כ חזותים חוספי (ד) כ' אברהם וי"ח ימה אינו חומר בנסוף חזותים וע"י עבד ככונ"ג' כמו שחזר בנסוף ככונ"ג' על ד"י עבד ככונ"ג' וי"ל דפסוקי ככונ"ג' נחזרו ככונ"ג' לומר לאמר לישראל (ה) חט' מירש חזק' בטע' ג' שרזון על מלכ' לעמוד ומחיון כתיבין ופסוקן ליהיה לו כקכ"כ טעם וככונ"ג' דר"ח .

סימן תקצ"ב

(א) מצב דרשו' ויחז"ל כשצבור אומרים כהן אלהינו כיה חזרי"ל אומר בלשם חלו הספיק' לחס' כר"ח חס' דלפ"י כי ה' הוא אלהים אין עוד מלבדו ויעת חס' והצבות אל לבדך כי ה' אלהים וגו' פר און עד שעת ישראל ה' אלהינו ה' אחד כן לבי אלהים חס' וספי חס' הארץ וכל אשר בה כי ה' אלהינו הוא אלקי האלקים ואלוהי האלוהים האל הגדול הגבור והנורא אשר לא ישא פנים ולא יקד שום כי שם ה' ארץ' חבו גדול לחס' . יי' א"ש כי תבור תעשה ועד שלם וקבל כן הוא מר"ל פ"כ וס' וכל חס' שחזרי"ל היה ש"ן חס' כן כ"כ בר"ח בטע' הגו' מיימין קבלנו כשילתרו קהל הוא אלהינו יאמר חס'ן ט' (ב) קס' הא עיל ס' תקפ"ח כחב הלבוש דכאמסק

א ואח"כ מחזיר הש"ץ את התפלה לתקיע על סדר הברכות שהיא עיקר התקיעה כמו שנתבאר למעלה בס' תקפ"ה ואומר (א) פייטם כל מקום ומק' לפי מנהגו ואנו נהגין לומר אומטה מללה וכו' ופתיחתן הארון למלך עליון ולנתנ' תקיעה עד הגדושה וחרין ופתיחתן לאחילה וכו' שיש לקדל לומר בנתנה תקיעה אדיר אדירנו וכו' מיד אחר שיאמרו אני יי' אלהיכם כרי לומר עליו מיד הפיוט תהלות כבודך כו' שהוא מוסד על פסוק זה כי כן כל הפיוט של ונתנה תקיעה נתיימד על מה שאמרו הקהל כבר וכן ב"כ ומה שייסד הפייט ואתה אזון לקל מפאריך ט"ו על פסוק שמע ישראל שאמרו הקהל נ"ל משום שיש בק"ש רמ"ח תיבות כמנין איברים של אדם לכך יסד הפייט ג"כ ככאן הפיוט המדבר באיברים וכן ככול' הפיוט הוא מעין מה שאמרו הקהל ונהגין לומר ביום ראשון אנסיכה ובוים ב' אהללה וכשחל יום א' בשבת אומרים אהללה ביום א' ואנסיכה ביום ב' והטעם מפני שבסדר שופרות של אנסיכה יסד הפיוט לשונות שמשמעות' שיקבל הש"י התפלה עם קול השופר שאנו תקועין היום דרי אין תקועין בשבת מש"כ בסדר שופרות של אהללה שלא הוכר שם שם שפ"י אלא קול סתם ומנהגינו כאלו הארצות לתקוע תשר"ת למלכות וכן לזכרונות וכן לשופרות וטעם שלנו הוא דכיון דמסקא לן תרועה דקרא מה היא לכך בתשר"ע יוצאין מס"ג שאם תרועה דקרא היא שברים לחוד הא איכא ואם הוא שניהם הא איכא תרועה לחוד הא איכא מאי אית לך למימד דשמא היא אחת הי' אידך הפסקה בין תרוע' דקרא לפשט' שלפניו או שלאחריה להא לא חיישינן דהא (ב) ק"ל שמע ט"ו תקיעות בט"ו שעות ביום יצא ולשהיה דבנתיים לא חיישינן ה"ל ש"ו וכו' א"כ מה היה צריך לתקן רבי אבהו תשר"ת תשר"ת היינו לכתחלה אבל הגא כיון שצבר

עכבר יצאנו ידי כל הספקי חששו לטורח צבור ולא חששו להפסקות ואפי' להפסיק קול אחר שלא מעין התקיעה לא חששו ואם היינו תוקעין בישיבה שברים תרועה בנשימה אחת ובסדרים בב' נשימות הרי שפיר טפי שאז היינו יוצאין ידי כל הדיעות דכיון דלהפסקה לא חיישינן הרי בתקיעה בסדרים יצאנו ידי כל ספיקי דר' אבהו ולא נשאר לנו אלא ספק אחד והוא דשמא תרועה הוא שניהם יחד וצריך לעשותן בנשימה אחת ואותו ספק היינו יוצאין בתקיעת דבמיושב אבל איפכא ודאי אין לעשות שיתקע בישיבה בשתי נשימות ובסדרים בנשימה אחת זה א"א שררי בסדרים שהם עיקר אנו רוצים לצאת ידי ספיקת דר' אבהו וספק אחד מהם הוא שמא תרועה דקרא היא ממש תרועה שלנו שהוא יליל ואם היינו תוקעין שברים ותרועה בנשימה אחת לא עשינו כלום דא"כ הוה השברים אצל התרועה כמו תקיעה והי' מדיע מתוך תקיעה וק"ל דמדיע מתוך תקיעה לא הוה אלא תקיעה שאין מצטרפין בדלעיל אבל בתקיעות שבמיושב ליכא למיחש לזה כיון שתוקעין גם תש"ת ותר"ת (וע"ל סימן תק"ץ סעיף ד').

- ב ויש לזהר שלא לשוח שיח" בטלה שלא מעין התקיעה בין תקיעות דמיושב עד גמר התקיעות דמיושב בין התקיעה בין הציבור שררי בשביל כל הציבור הוא מברך לשמוע קול שופר וא"כ אין חלוק ביניהם אבל לשוח מעין התקיעה והתפלות שרי ואם שח ביניהם דברים אחרים אע"פ שלא יפה עשה א"צ לחזור ולברך בכל פעם שתוקעין בסדרים אומרים אחרים היום (ג) הרת עלם וק"ל בא' בתשרי נברא העול' וראוי להזכירו בשעה שתוקעין שהוא סי' לקבלת מלכותו כמלך שתוקעין ומריעין לפניו בחצוצרות כיום קבלת מלכותו ומלכות' דארעא כו' וארשת שפתינו כ'ואם הוא שבת אומרים היום הרת אבל ארשת א"א מפני שהוא כמו תחנה ואין מתחננין בשבת לפי סברא דס"ל כן גבי א"מ אבל לדידי לא נהירא דטעמא דא"מ משום החינה הוא כמו שכתבתי למעלה לפיכך לדידי ג"ל הטעם שא"א ארשת בשבת הוא מפני שיכוד בו הפייטן מאזין ומקשיב לגוף תקיעתו וזה אין שייך לומר בשבת שררי אין תוקעין היום ואומרים רצה ותערב לפניך וכו' ויש נעבדך ועולין לרוכן ואומרים היום ז"ש כנגד ז' רקיעים אע"פ שבמחזורים כתיב ח' פעמים היום מדלגין היום תכתבנו לחיים טובים לפי שאין אנו חושבין עצמינו כצדיקים נמורים שנכתב' לאלתר לחיים טובים בר"ה ואומרים אין כאלהינו עלינו וקדיש יתום .
- ג יחיד הכתפלל שלא בציבור לא יפסיק בתקיעה בין הברכות ואפי' יש לו אחר שיתקע לו דתקיעה הרי הפסקה בברכת יחיד וטוב ונכון הוא שישמע אותם לפני הברכות כדי לערבב את השטן שלא יקטרנן עליו בשעת תפילתו ואין צריך לחזור ולתקוע שנית בתוך הברכות .
- ד אין כנהנינו לדקרק שיתקע על הסדר הברכות דוקא אותו שתקע במיושב אלא מניחין לתקוע או הוא או אחר .

תקציג אם הברכות והתקיעות מעכבות זו את זו וכו' ב' סעיפים

א ברכות של ר"ה ו"כ מעכבות זו את זו שאם אינו יודע כולם לא יאמר כלל אפילו אותם שהוא יודע .
 ב וכן התקיעות מעכבות זו את זו שאם הוא בקי בתקיעה תרועה תקיעה יתקע ואם אינו בקי בשלשהן לא יתקע כלל אע"פ שהוא בקי באחד וה"מ שאינו יודע אלא מקצת הסימן לא יעשה אותו מקצת שידע אבל תשר"ת תש"ת תר"ת אין מעכבות זו את זו שאם יודע לתקוע תש"ת ולא תר"ת יתקע תש"ת וכן איפכא דהא כל עיקר לא נתקנו אלא משום ספק שמא אותו סדר שהוא יודע הוא אמת שנצטוו לכך יתקעו וכן ברכות ותקיעות אין מעכבות זו את זו ואיזה שידע מהם יעשה וכן סדרן אינו מעכב כגון שהתפלל קודם שתקע יצא וכן אם תקע תש"ת או תר"ת קודם תשר"ת יצא . (א)

תקצד יחיד שלא התפלל אם חבירו מוציא וכו' סעיף אחד .

א יחיד שלא תקע חבירו יכול לתקוע לו להוציא ידי חובתו דהא בשמיעה תליא מילתא ולא בתקיעה כמו שנתבאר בעמא למעלה סי' תקפ"ה אבל יחיד שלא התפלל ט' ברכות אין חבירו יכול להוציא שאין יחיד נעשה שלוח לחבירו להוציא ידי תפלה אא"כ ב' שהוא דבר שבקדושה וכל דבר שבקדושה אינו בפחות מי' כדלפי' לעיל סי' נ"ה סעיף א' מונקדשתי בתוך בני ישראל וגו' ועיקר יסודו משום דברוב עם הדרת מלך ר"ל כשמשבחין ומספרין כבודו של מלך יהיה ברוב עם מש"כ בתקיעה מ"מ אע"פ שאין רוב עם גם היחיד צריך להתפלל ולספר בשבת הש"י להוציא את עצמו ואע"ג דבשאר ברכות אחד מוציא את חבירו היינו דבר שיש בו חובה עליו וכל ישראל ערבים זה בזה לפיכך פטר אחד את חבירו אבל תפלה שאני שכל אחד מחוייב לבקש רחמים על עצמו וי"א שאם הוא אינו יכול להתפלל יכול חבירו להוציא אפי' ביחיד שגם הוא חובה עליו ויש בה דין ערבות .

תקצה מי שאינו בקי בתקיעות ולא בתפלה וכו' סעיף אחד .

א מצוה (א) בתקיעה יותר מבכרפת שהתקיעה היא דאורייתא והברכות הם דרבנן ומה שדרשו מן הפסיקים דלעיל אסמכתא הוא הילכך מי שאינו בקי לא בתקיעות ולא בתפלות מוסף ויש לפניו שתי עיירות באחת יש שופר ובקיאם בתקיעות ולא בתפלת מוסף ובאחת בקיאין בתפלת מוסף ואינם בקיאין בתקיעות או שאין להם שופר ילך למקום שבקיאין בתקיעות ואפי' התקיעות ספק כגון שאינו יודע בוודאי אם יש שם תקיעה או לא אלא דעתו נוטה שיש שם שופר ותוקע ויודע בוודאי שבקיאין בברכות אפי' ילך למקום שיש שם ספק שמא יתקעו דספיקא דאורייתא עדיפא מודאי דרבנן מיהו אם יכול לילך למקום המתפללין ויש שדות כמה שישמע אח"כ התקיעות במקום שתוקעים יקיים שתי המצות שכל היום כשר לתקוע (וע"ל סי' תקפ"ח סעיף א') .

תקצו וכו' סעיף אחד

א לאחר שנמר כל התפלה מנהיגין לחזור לתקוע ל' קולות כדי לערבב השטן מיהו אינו מעכבות שאם לא יעשה כן אין עיכב בדבר שררי כבר יצאו ידי חובתן ואח"כ נפטרים (א) לבתייהם לשלום וא"צ שוב לומר לשנה טובה תכתב שררי הוא אחר הכתיבה שהכתיבה היא בעת התפלה כג' שעות ראשונות ואם הוא בינוני תלוי ועומר עד י"ב ואינו נכתב היום ואין להקשות א"כ למה אומרים שוב וכתבנו בספר החיים וכן וכתוב לחיים טובים כו' כל י' ימי תשובה דלא דמי דודאי כל אדם בעצמו הוא מחוייב עצמו לביטוי ולא לצדיק גמור לפי' מתפלל בכל י' ימי תשובה כל אחד על עצמו שיכתבו הש"י לחיים טובים כו' והבא וכן ב"כ עצמו מתפלל אבל לומר כן לחבירו לאחר ג' שעות על היום שכבר נמר הכתיבה למעלה אין זה מדרך המוסר שיאמר לחבירו תכתב לשנה טובה כי מנהגו לפניו בזה שמראה לו שאינו מחוייב לצדיק גמור אלא דבינוני שעדיין לא נמר ריט לחיים לפיכך שתיקתו יפה מדבריו ורגילין לילך על הגדר וזכר לעקידה משום דאיתא במדרש בשדה אברהם אינו ע"ה לעקוד את וצחק בנו דוליט השטן עד שבא עד צארו במים ואמר אברהם הושיעה יי' כי באו מים עד נפש וניצול ורגילין לילך למקום שרואין שם דנים לזכור (ב) שאנו משולים כדנים חיים הללו שנאחזים במצודה כך אנו נאחזים במצודת המות והדין ומתוך כך נהדרר יותר בתשובה .

תקצז אם סותר להתענות בר"ה וכו' ג' .

א ואוכלין ושוחין ושמים ואין להתענות בו (א) כלל לא בר"ה ולא בשבת תשובה אמנם לא יאכלו כל שבועם למען לא יקילו ראשם ותהיה יראת ה' על פניהם .
 ב מי שנדר להתענות ב' י"ט של ר"ה צריך לקיים נדרו ולא דמי לשאר י"ט ושבת כיון שיש טהגין להתענות וחושבין אותו למצוה אגן לא ניקים ונאסר אותו למי שנדר שיקיים את נדרו כך מצאתי אבל ג"ל שצריך להיות מי שנשבע דאילו נדר אפי' בשאר י"ט צריך לקיים נדרו חל על דבר מצוה כו' או צריך התרה מיהו אינו צריך להתענות מ"מ אלא יכול לשאול על נדרו או על שבעתו וי"א שיש קבלה ביום שכל מי שרגיל להתענות בר"ה ומשנה רגילותו ואינו מתענה אינו (ב) משלים שנתו וגם יש קבלה בידינו מקדמונינו שמי שמתענה פעם א' בר"ה תענית חלום אם הוא ביום ראשון צריך להתענות ב' הימים

ד-הספיקו בהקדש ברע תהיה וחס יונא ואסר כיון דכבר יונאין בתקיעת מיושב כחייבן כזה על הפסיקים תמוס נורה צבור דליון כמסק ארבתקיעה כזה ככ"ל אברי לעגה הקודסה שבורין נדר חובתו דהיינו לתקוע תשר"ת ותש"ת ותר"ת למלכות וכן לזכרונות וכן לטענות וכן להשטן התנהג בא"י ע"כ וכ"כ רי"ף ב"ג סוף תש"ת ר"ס פור סוף כ"ל כההדרין מן הסהדרין תוקעין אחר הגעיים זמירות תשר"ת תש"ת תר"ת ואז יש ק' קולות וכן טבגין ק"ק אטכמים בירושלים .
 (ג) הרת לבו כרית כי הריון יאמר גם על טה בלדיה שיהא בריאלת אלה הראבון בר"ה לטורחם וכתבא נכח דהדון מוריב תרגמי' הרת חוה וזאת פיוס כרת ר"ל כיום יום הדין .

סימן תקצ"ז

(א) נרדח התקוע לנמות השומר בשעת ברטח (ב"ח) .

סימן תקצ"ח

(א) סבב תהי"ל הא דאריגין כל שנה גליו תוקעין בתפלה מריעין לה כבופה דוקא כזה מוידין אבל אם תחתית מוסם לא יאונה נהם כל און ע"כ אבל דאריה כבכודרהס דף ל"ט ז"ל לא מיידי בר"ה סתל כבכת רח"ל לא היו גוזרין ויתקעין דבר שיש בו כבכ"ל אלא ר"ל אם אירע להם אונס ע"כ וכן מנחזי כבכ"ג דף ל"ח והוספות דף ע"ז ור"ן פ"ק דר"ס וזה היתה על תהי"ל .

סימן תקצ"ט

(א) לאסר שיאלו מבי' טוב אין לתקוע עור כהם אבל קטן אפי' הגיע לחיך מותר לומר לו שיתקע ומותר לו לתקוע כל היום רח"ל ונרדח ליתן עטם על סבכמיוסו הכבוס ואסר דס"ל כ"א"י סבכיא בר"ת דוותר אפילו לגדול כל היום וטוב להחמיר סבב כתי' חש"ל אירע לתה"ת העליון שהיו נעדרו ב' תוקעין מונקדים ובה א' לתקוע ולא יוכל ובה כב' ילא ינוול וכן כתיבי וזה תה"ס להפך השטר ולקרות בו ויהי נטעם וזה היה הוקע ואמר תה"ת כהטענה ה"ס ומטבבן מתקוע ע"כ (ב) עוד טעם למי' שלא יטלוו כט עין הרע כקניס ונפריה ונרבה כהנים וי"א כי להגיס אין גביוס ועיניהם פקומות חמיר כדי להטעורר עין פקיהה דיעילא כתב תהי"ל שלא יקחו עמהם כום פת לרוק להגיס גם לא יקחו תעט"ס לרוק להגיס וע"ל סי' י"ט .

סימן תקצ"י

(א) אפילו חלם לו חלום שיש ספק אם תתענין בשבת וי"ט לא אחריון דיהטנה בר"ה מספיק' (כ"ג) (ב) סבב רח"ל דהו שאינו יורא לנפשו אפן נרדח להתענות כל ימיו רק נרדח כדכס כמו שאר

ב' הימים של י"ט כל ימיו ואפי' אם חל בשבת האיל והראו לו סי' רע פעם אחת בר"ה ובהתחלתה בלילה הראשונה רמז לו שתעניתו חביב בשמים בר"ה לפיכך יעשה רצון שמים ותענה כל ב' ימים דכומא אריכתא דמו וא"צ לישב תענית לתעניתו בשביל שבטל עונג י"ט האיל והראו מן השמים ועוד דהא יש שחשבין שמצוה להתענות בר"ה ואזן איך נחזיקנו לעבירה להצריכו תענית לתעניתו, ואם הוא כיום בר"ה יתענה כל ימיו יום ב' בלבד ולא יום א' רק מעת שהתחילו להראו' לו הסי' רע דהיינו יום ב' לבדו, והמתענה בר"ה אסור לו לעשות מלאכה כגון לאפות ולבשל לאחרים אלא יעטיק כל היום בתפלה ובתחנונים או ילמד כל היום משים דכין שאינו מקיים חציו (ג) לה' וחציו לכם צריך לקיים כולו לה', וי"א דאשה שיש לה בעל או משיעברת לאחר והיא מתענית יכולה לאפות ולבשל צרכי הבית כיון שהיא משועברת לכך, והמתענה בר"ה אין צריך לומר ענינו כ"י שאינו יום תענית אלא יום שעומד בו לדן ואיך יאמר ביום צום תעניתו.

תקצו

ובו סעיף אחד.

א למנחה אומר ש"ן תהלה ליהודי ואומר סדר קדושה וח"ק ומתפללין כמו ביצור ואימרים א"מ וק"ש ואם חל בשבת אמרי' ואני תפילתי וקורין פ"ה שבע ומתפללין וא"א א"מ וגם צדקתך א"א מפני שהיא נ"כ ר"ח ואין מזלקין בין ר"ה לשאר ר"ח, ועוד ט"א מפני שהוא יוסהדין ואין לעורר הדין שהרי כתיב בצדקתך משפטך תהום רבה וזה הטעם הוא נ"כ שא"א אותו ב"כ שחל בשבת ואע"ג שאומרים אותו בשבת תשובה שבגתים אינו עיקר ימי דין כמו ר"ה יום נשור, וישוהין בין מנחה למעריב כמו בשאר י"ט ואין עושין שום מלאכה לצורך הלילה דאין י"ט מכן לחבירו אע"ג דאמרינן קדושה אחת היא היינו לחומר' דווקא כגון לענין צידה ומזוכ' וביצה לאוסרה כל שני הימים כמו שיתבאר בס"י ת"ר אבל לקולא לומר דקדושה אחת הן להכין דבר מזה לזה וכה"ג לא אמרינן.

תקצו

ובו סעיף אחד.

א ערבית מתפללין כמו בליל ראשון ואם חל במ"ש אימרים ותוריענו אע"פ שיש בו וחנינת הרגל ור"ה אינו לא חנולא רגל מ"ג כי היכי דאמרינן כמוצאי י"ט בחול בהבדלה בין יום השביעי לששת ימי המעשה משום דסדר הבדלות הוא מונה ה"ג סדר התיקון הוא אומר, ומקדשין יקנה"ו תר ביצה שגולדה בר"ה ודיני הקדושו בו ג' סעיפים.

א ב' ימים של ר"ה אינן כשאר י"ט של גלויות שעושין אותם ב' ימים משום ספק וביצה שגולה כזה מותרת כזה דאם היום קדש מחר חול או איפכא אבל ר"ה אינו כן אלא שניהם נחשבים כיום ארוך וקדושה אחת, והטעם משום דאף בזמן בית דין שהיו מקדשין על פי הראייה היו עושין לפעמים י"ט ר"ה ב' ימים כיצד בראשונה כשהגיע יום ל' באלול היו נוהגין איסור מלאכה וקדושת היום מבערב דשמא יבואו עדים למחר ויאמרו שראו וזלכנה ויהיה היום ר"ח ור"ה ונמצא שהלילה היה י"ט וגם ביום היו הב"ר יושבין בירושלים ומצפין לביא" עדים רואי הלכנה אולי יבאו וכל שעה שיבואו ביום עד שתתקד הוי מקדשין החדש אותו היום והיה ר"ה בו כיום ומאותו היום והלאה היו מונין ל"ב ולחג הסוכות והיו תמיד רגילין לבא העדים קודם זמן המנחה פעם אחת נשתהו העדים עד אחר המנחה והקריבו התמיד של בין הערביים ונתקלקלו הלויים בשיר ואמרו שיר של חול שהיו סבורים שלא יבאו העדים עוד היום וכשבאו נמצא קודש והיה הדבר נראה כולו י"ט ומאותו יום והלאה התקינו שלא יהיו מקבלים את העדים אלא עד המנחה וכשבאו לאחר מנחה יהיה אותו היום מעובר למנות יום זה יום שלשים של אלול ולמנות ליום הכיפורים ולסוכות מיום המחרת שיש כח ביד ב"ד לעשות זה דכתיב אלה מועדי יי אשר תקראו אותם אתם כתיב אתם אפי' מוטעים אתם אפי' מוזדין וכו' מיהו אע"פ שאין מונין למועדים מיום זה וכחול הוא חשוב ויום טוב יהיה למחרת מ"מ לא היו מוללים בו שהרי מן הדין היה ראוי הוא להיות י"ט מן התורה אלא שנתן רשות לב"ד לדחותו לפיכך היו גומרים אותו באיסורו ובקדושתו עד הלילה מדרבנן ולמחר עושין ר"ה וי"ט דאורייתא והמקומות שהיו רחוקים מירושלים היו צריכין לעשות בכל שנה שני י"ט דשמא יבאו העדים אחר המנחה לפיכך קדושתו הוא קדושה אחת מחוק חכמים ומצות שנתנה להם התורה ואין שייך לומר כאן מ"מ חד מינייהו חול דשמא אין כאן חול אלא שניה' קודש שהראשון קודש מדין תורה שהיה בו הכבוד וראוהו עדים שהוא יום ר"ח ור"ה והענין קודש מכח הב"ד שנתנה להם דהתורה רשות לכנות המועדים מליב המחרת היולכך החזיקו שניהם לקדושה אחת וכיום ארוך ואע"פ שהם היו מונין המועדים מיום השני ואנו מונין המועדות מיום ראשון כ"מ אנו נוהגין גם בשני קדש ממנהג ב"ד של ריב"ז שהיה אחר החורבן ולא היה עוד חשש קילקול השיר והתקין לחזור ולקבל העדים כל היום ולמנות מיום ראשון אף כשבאו העדים אחר המנחה מ"מ תקנה הראשונה לא נעקרה ממקומה לעשות היום קודש ולמחר קודש ושניהם קדושה אחת אריכתא הם היולכך ביצה שגולדה ביום ראשון של ר"ה או שום דבר אחר שנתלש מן המחובר וכן מה שניצד בו אסור גם ביום השני דכקדושתא אריכתא ויום אחד נחשבין, (א)

ב מיהו לענין זמן בליל י"ט שני על הקדוש, ג וביום שני על השופר מנהגינו לומר זמן בקידוש ובשופר ואע"ג דקדושה אחת הן ולטעמא דתקנת דריב"ז לא היה לומר זמן דהא קדושה אחת הן מ"מ לתקנה ראשונה שבזמן כ"ה שהיו מונין המועדות מיום מחרת והיה יום שני עיקר ר"ה מן התורה וראי היו מברכין זמן בשני אע"ג שודאי כבר תקעו אתמול וברכו זמן קדם ביאת העדים מספק הקרוב לודאי שמא יבואו לכך אנו מברכין ג"כ שני הימים יום ראשון דאורייתא יום שני מכח התקנה שהרי אותה התקנה לא נעקרה ממקומה (ובפוזנא אין מברכין שהחיינו על התקיעה ביום שני) ומ"מ כדי לאשקינן נפשין משלוגתא מי שאפשר לו יחזור אחר פרי חרש או יין חרש או מלבוש חרש ויהא בידו או לפניו בשעת הקדוש ויהא דעתו עליו משעת ברכת הזמן ויצא מדי ספק, ואם יש לו ענבים יסחוט אותם ויעשה מהם תירוש ויקדש עליהם ויהא דעתו בשהחיינו על התירוש בר"א שלא אכל ענבים כבר שאז חייב לברך שהחיינו על התירוש אבל אם אכל כבר ענבים אין צריך לברך שהחיינו על התירוש ויחזור אחר פרי חרש, אבל מ"מ אפי' אין לו אחד מאלו סימנין אטעם דלעיל ומברכין זמן בקידוש ובשופר ביום שני (ובן אע"פ דהאידנא אנו בקיאין בקביע דירחא ע"פ החשבון ולעולם יום ראשון הוא קדש אפי' בשני י"ט של ר"ה אפי' היו כמו בזמן ב"ד וע"ל סימן תקי"ג סעיף ה' ובסימן תקי"ג סעיף א' ובסימן תקי"ח ובסימן תקי"ח סעיף ב') ונ"ל שזהו הטעם כולל שאין מברכין עליו זמן ביום שני לפי שלא מצינו בקדמונים שהיו מברכין שני פעמים זמן בלולב כמו שעשו בשופר ומנהג אבותינו ביריט והוא טעם נכון יותר מכל מה שנאמר בו ג"ל, (וע"ל סימן תרס"ב סעיף ב')

תרא

סדר יום שני דראש השנה ובו ב' סעיפים.

א בשני מתפללין יוצר ותוקעין כמו בראשון ופותחין הארון למלך עליון ולכל שנאני שחק ומברכין שהחיינו על התקיעה (ובפוזנא אין מברכין) כמו שנתבאר למעלה וקורין בפרשה וירא אליו מן האלקים נסה את אברהם עד סוף הסדרא כדי לזכור לנו עקידת יצחק ואילו וקורין ה' גברי א' אלקים, ב' יחדיו ג' יראה ד' שבע, ה' ימים, ומפטיר קורא בפרשת מוסף כראתמול, ומפטיר בירמיה כה אמר ה' מצאתי וגומר עד הכן יקיר לי אפרים משום דכתיב ביה זכור אזכרנו עוד וחובת היום הוא לומר זכרונות כמו שנתבאר, ואומר אשרי יהללו מוסף, ואומר הש"ן עד מחיה מתים ולא יאמר מסוד הבמים שאינו אלא רשות לש"ן על הפיוט וכיון שאין אומרים כאן פיוט בברכה ראשונה רשות אין צריך ואומר לאל עורך דין והקהל מתחילין ונתנה תוקף כו' כראתמול ופותחין הארון ללאל עורך דין ולנתנה תוקף ולהאוחזו ולאוחלה ט"י, ובמוצאי י"ט מברילין בין בתפילה בין על הכוס כמו במ"ש אלא שאין מברכין על הבשמים שהרי אין בו נשמה יתירה בי"ט וגם על האש אין מברכין שהרי מותר להבעיר בי"ט את האש לצורך, ב אף בארץ ישראל עושין שני ימים ר"ה וטעמא נתבאר בסימן שלפני זה (וע"ל סימן תקי"ג סעיף ה' ובסימן תקנ"ה).

תרב

סדר עשרת ימי תשובה ובו ב' סעיפים.

א למחרתי מתענין תפלת תענית לפי שבו נהרג גדליה בן אחיקם והוא צום השביעי הנאמר בפסוק את צום הרביעי גו', והוא תענית צבור ואומר בו השליח ציבור ענינו בין נוהל לרופא, וקורין ויחל בשחרית ומנחה ומפטירין דדשו כמו בכל תענית ציבור ומקדימין בו באשמורת הבוקר ואומרים סליחות כל מקום ומקום לפי מנהגו, *

ה"ה כשהל יום א' של ר"ה בשבת או אחרים כשזולת הסליחות ביום ה' דעשרת ימי תשובה כזה הסדר פתיחה עם י"י חזקו ע"ע, אלוך י"י אהרן ל"ה, אלוך- נפשי אשף ל"ב אלה תלך ל"ב, תפלת רונג'ג, פוזנא יתבאלט פ"ד, עקידה לו בדר תור פ"ב, תפלה שניי שמים פ"ט, וליוו' של ימי תשובה אלה יום וימים זכרונות פתיחה ה' אלוך תבאנת יושב ל', אה הקול פ', אלקים אל דמי פ"ה, בריה פוזנא פ"ב, אלוין יושף ג"ד און תמן ל"ה, מתנו, י"י ל"ו, עקידה אחרים ל"ו, אלה אחרים אור בריה שמע ישראל פ"ה, אלה כבט תחזק תפלה ל"ט יולת

סימן תר"ב

(א) ע"ל מי תקד' מ"ו מ"ג כזה (ב) נגד' למא' שון ובעת ובעתה (רוקח) (ג) גם כמנהגים ב"ק חבל חינוכין כח"ל רק וזר ברית המילה אחר והלך חסד (ד) כתב בסוף ס' א"ח סיפר לו הספיד מר"ת חיונה תשאל ב"א שבעה בו עז"ס בל"ורזה ענו"ס להרנו ויקק חתנו שיהיה לעשות פז"ה א"י קודם תוחו וח"כ יעשה חתו מה שלנו חזק והלבנה הית' במחוסה וקדשה בכונה בכונה פדולס ועשה לו גם כדלג וקפ"ג ג"פ להנח ונאמר כרוח וניול חתנו, גם שיעזי חזנו שח' שיקדש הלכנה מיום שיקדש טוב לא ידלוג שיענה בלוחו מרש תלוחו יום וילך ע"כ הכח"ה זה כאן ללמוד מתנה ק"ח רח"י לנבט דיותר מספד' קדש קודם י"כ תשום הלאר כסם שלא ידלוג שיענה בלוחו הפדש ק' לא יגור עליו חית' בלוחו השם מ"הו גם כזה י"ב מן שמתקן לכבוה ס' תגינה תקי

סימן תר"ג

(א) פיו לפל ס"ג רמ"ב מ"ש גם ועתה אנה כ" לוי ספר דר"ה מה ומלחמי ת"ל מדברי שלא תביא כלל סתך חסור על מה שטובין ללשון בע"ש וע"כ אלף תחדיני שגבתי לעיל והלא תהפכה על מר"ל כ"ל (ב) כתב ה"ת נהגין ש"ין נכר אומר לוחה הפטר'וטובין לדרוב בשבת זה וכן בשבת שלמי ר"ה וספק לזה חת"ה משני אחר הקב"ה בעטע סתכס יוכב ודורש אני מוחל וחסר שנתוכס על ישראל ועל ס' ר"ן כתב מר"י לור"ה טוב לומר בל"ו יום מ"י חיי התשובה בין יספד' לומר חסור מתעמק' קדש'ור כ"י סוד עמוק בני' ר"י סה"ל גבורה עוד סתב מר"ח אלול וח"כ שמתע"ג יסאל תכס"י שיקן לו מר"ה וד"ס ובי"ם לעבולתו כהנ"ל כס"ה ויחזיר י"ג מדות ג"פ גם וס"י תמילתי לך כ"י עז'רנו ג"פ (ג) יזכר כל ה"לס תחטפה לומר י"ה א"ה בתשמי' וכלית' ובחז"ר וכ"כ יישמור שלא יחזר אע"ה ללנת כמ"י כבדיות לתנו ילחורו עלי שאלס כחמד אני חך למחור חתן וכלה תלוב כול א"ס העני מורגל לעשות סעודה אל יזכר מה לי לביע ללחור כזה ד"ס שמונה א"ס לרכוז לו אין ענין כמו שחושבין בעולם ש"ין בעל הטובה חל"ה חיי שבער עבירות ידועים ענו ל"ס ח"ס וגיב"י וכיול"ה בו אל"ה יש בכל התלות עניינים שאיט תעלה בלבו תחזק' ש"ינים תולדים תליות והלכות טובים לחי שקד"ל לתבירו לחון עמו ויורע ש"ין חייב לו חל"ה תזמין לעצרו ולהסדרו כיו על א"ס חייב לפתגל ולכרך הכרית כבונה ויש קועטים בעולם המתוכים בכל לבס וכיול"ה כזה לכן יהיה רגיל ללמוד התלות והקדוקי מלות וכל המדות כל זה לקטתי מתחב"ל ותש"ל ספרי מוסר, כתב ח"ת דבאלו ימים עכ"פ יעשה כל א"ס כדעת הוזהר שיטב קודם שיעב ויתאזק על השליו ויפסדו בתעביו כתב מר"ל שיקדש באלו הימים חגרת הפזוכה ל"כ"ט יוכה.

הלכות י"ב

סימן ת"ד

(א) משמע ש"ך שרובא להחזיר על עולו להענות עד שיעיר תשקף אצורה ל"ה לע"כ לעיל

עליו ולכך היה צריך קר'ן

יולדת אפי' שחל יום שמיני שלה וה"ה מיום ח' ואילך עד יום ל' יש מתירין לה לאכול וכן בכל תענית התבובים באיתו פסוק ח"ן מא' בכמו שנתבאר לעיל סימן תקנ"ד שח"ל אין שמד ביזם הזה אין מחמירין כ"כ לילולת ולחולה ויש מתמירין ואוסרין מיום ה' ואילך והמקל לא הפסיד ואם חל בשבת דחזין אותו עד יום א' , (א)

ב ובכל הימים שבין ראש השנה ליום כיפור מרבים בתפלות ובתחנונים ומוסיפין באבות וזכרות ובגבורת מי כמוך ובהודאה וכתוב ובישים שלום בספר כו", ואחר חזרת השליח ציבור את התפלה אומר אבינו מלכנו בכל יום בפקר ובערב והיחידים מתענים בהם חוץ מבשבת וע"כ שאין אומר' בהם א"ס ואין מתעניו בהם כלל וכן באשמורת אומרים סליחות ונ' (ב) פעמים וידוי ותחנון חוץ מבערב יום כיפור שאין אומרים אלא פעם אחת וידוי ואין נופלין על פניהם אפי' באשמורת אם חלה להיות מילה בין כסא לעשר או"ר באשמורת וזכר ברית כו' ואל (ג) תפרו ע' פוזמן דמילה יה איום כו' ואומרים א"מ אבל א"א והוא רחום ותחנון במילה ואפילו בצום גדליה אבל א"א אפים ולמצנח אומרים ומברכין על היום ותחנון לשמות לילד ולנערים וכן במ"ב ואפי' ב"ב נהנין ליתן להם לשנות במילה דלא חישנין דלמא אתי למיסרך כיון שאין מיל' תדירה ביום זה דהוקא במילתא דתדיר כנון קדוש שיק' למינור ככה"ג דלמא אתי למסך אבל במילתא שאין תדיר לא נזרינן אין מקדשין הלבנה אלא עד אחר י"ב מפני שאנו תלויין בד"ן וקרושה צריך להיות מתוך שמחת הלב כן הוא המנהג ואני שמעתי בשם גדול אחד שאדרכה טוב שיקדשו אותה בתוך עשרת ימי תשובה כרי שתבא מצוה זו ותסיף על זכויותי הקודמת ואולי תכריע היא את הכף לזכות ביום הדין וסברא נכונה היא כי זו היא משמחת הלב שתוסיף על זכויותי ותכריעני לזכות וכדי לקיים המנהג אשר לומר כיון שזמתינין לכבודה כרי לקבלה בשמחת הלב הוי ההמתנה ג"כ מצוה והיא היא המכרעת נ"ל (ד) ,

תרנ שיהו נזהרין בפת של עכו"ם ובו סעיף אחד.

א אפי' מי שלא נזהר מפת של עכו"ם בשאר ימות השנה נהנין להודר בו בכל עשרת ימי תשובה והיינו מר"ה עד י"ב כדי להניח עצמן בטהרה באלו הימים ולזכור שהם משונים למעלות' יותר משאר ימות השנה ואם אינו יכול לאפות בעצמו יבשיר את התנור שאופין בו העכו"ם שישליך בו ישראל קיסם אחד כדי שיהא נראה כמסייע באפיית' כדי להעלות על לבבו שאנו מובדלים מדה בקדושה ובטהרה ונעשה (א) תשובה אין ניתנן חרם בין ראש השנה ל"ב עד אחר, י"ב לפי שאנו תלויין בד"ן ואין לערר עדינו כודת הדין ומקטרנ , ויש נהנין שלא לרוך בין איש לחבירו ונ"ל אדרבה יותר טוב הוא לרוך ולפסיק הדין בין הבריות כדי שיהא השלום ביניהם ב"כ ועד דדי אחו"ל במקום שיש דין אין דין ומקים שאין דין יש דין ר"ל אם נעשה הדין למטה אין הדין למעלה ואם אין נעשה למטה נעשה למעלה וא"כ אם לא ידונו למטה הרי מדת הדין למעלה מתוחה עלינו ח"ו ע"כ נ"ל שיותר טוב הוא לרוך למטה ולהשקט הדין של מעלה כי על הדין העולם עומד שנאמר אמת תששעט ושלום ששטו בשעריכם ועוד גם מצד התובע יש לנו להטפל לדינו שהרי צריכים כל ישראל להיות להם שלום זה עם זה ב"כ והתובע בזה יבער לבו על נתבע שיחזיק את שלו שלא כד"ן ויהיה שנאתו עליו בלבו גם מצד הנתבע טוב לו להוקק לו להוציא גזילה מתחת ידו קידם בא יום הדין הגדול והקדוש ותתקבל תשובתו יותר כי בעוד הגזילה בידו יהיה ביום הדין כטובל ושרץ בידו ע"כ אני אומר כי שטות גמור הוא ושיבוש הדעת יש באיתן שנהנין שלא לרוך נראה לי אע"ה שאמרתו אין מחרימין היינו משום שאין הקהל רוצים שיעררו עליהם מדת הדין אבל בין איש לחבירו למה לא ידונו להוציא הגזילה מתחת ידו מיהו אם יש עסק שבועה ביניהם שקיבל עליו הגתבע לישבע יניחו השבועה עד אחר י"ב שבשבעה אין כאן תרעומת לתובע, שבת שבין ר"ה ל"ב קורין שבת תשובה שהוא ימי תשובה ועוד שאומרים הפטרה שובה ישראל (ב) במזן אבות אומרים בו המלך הקדוש כי ויזר אשחר אופן האוינו וזלת ארעה הפטורת שובה עם התוספות פסוקים מיואל וא"א בו ברכי נפשי משום שאין מתחילין ברכי נפשי עד שבת בראשית מן הטעם שאכתוב לקמן בעזרת השם וגם פרקים א"א בו ונ"ל הטעם משום שנהנין לדרוש בבית הכנסת בשבת זה בכל הקהלות אין צריכים לומר פרקים שעיקר הפרקים א"א בשאר שבתות אלא שיעסקו בתורה ולהשמיע לעם דברי מוסר ותוכחות ביום הפנוי ובשבת זה בלאו הכי דורשין בו ואין צריכין לפרקים ולכך מסיימן אותם בשבת שקודם ראש השנה וכו' שהפסיקו שוב אין חזקין ומתחילין לומר כלום כל חודש תשרי עד שבת בראשית שיתחילו לומר ברכי נפשי, במצאי שבת קודם י"ב כשחל בחול א"א והיו נועם שהרי לא יעשו העם מעשה ידיהם בכל ימות השבוע הכאה שהרי יום אחד יהיה בה י"ב יש לכל אדם לחפש ולפשפש במעשיו ולשוב בהם ב"י ימי תשובה וכפק עבירה צריכה יותר תשובה מעבירה וראית כי על עבירה וראית האדם מתחרט עליה בכל לבו ומפק עבירה הוא מתכרך בלבו לאסר שא לא עשיתי עבירה ואינו מתחרט עליה בכל לבו והרי נשאר עונש העבירה אשם תלוי להיות יותר ביוקר מקרבן חטאת שחטאת באה על דואי ואשם תלוי על הספק, (ג)

הלכות יום כיפור

תרד סדר ערב יום כיפור ובו ב' סעיפים.

א כתיב ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב וזמור ומדכתיב בערב שמעינן דלא קפיד קרא אעיניו של כל יום התשיעי אלא מזמן הערב ואילך ואם היה נאמר בתשעה לחדש בערב ועניתם את נפשתיכם שהיה חוזר מלת ועניתם על מלת בערב וה"ו משמעותו כפי' כמו שאמרנו בלי שום פיקפוק אבל מאחר שהקד"י הכתיב מלת ועניתם קודם מלת בתשע' וכתב ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש משמע שעיקר העינוי יהיה בתשיעי וא"כ מתרי אדרי ועוד ע"כ אין כונת לשון עינוי תענית ממש שכיון שהעינוי שהוא הפסקת האכילה אינו מתחיל ביום התשיעי אלא עד הערב אין זה עינוי כיון שאוכל ושותה כל היום כולו ובערב מפסיק אם כן לא שייך לשון עינוי שהרי היא שבע ולבו גם באכילה לכך דרשין דהכי משמעותא דקרא התקינו עצמכם בתשיעי באכילה ושתיה כדי שתוכלו להתענות בעשירי ומדאפקיה קרא כלשון עינוי ולא קאמר כהדיא ואכלתם בתשעה לחדש עד הערב ומערב עד הערב תשבתו וגומר ע"כ ר"ל כשתאכלו בתשיעי מעל' אני עליכם כאלו צויתי אתכם להתענות בתשיעי והתעניתם ואע"ג שכלשון ואכלתם וגומר היה ג"כ משמעותיה לשון מצות עשה על האכילה וא"כ למה תלה מצות האכילה במצות העינוי י"ל דכל מקום שנצטוונו על האכילה אין במצות האכילה שבר קיום מצותה כ"כ מדובה כשבר קיום מצות העינוי דלפ"ם צערא אגרא דמצות האכילה אדם מקיים אותם ברצונו הטוב יותר ממצות העינוי. לכך אשמעינן קרא כאן כשיקיימו מצות האכילה הזאת יהיה שטרם מדובה כאילו נצטוו להתענות והתענו שזהו שבר גדול יותר וכל זה מאהבת השם יתברך את ישראל שלא צוה להתענות אלא יום אחד בשנה והוא עשרה לחדש ב"ה ולטובתם לכפר עוונותיהם וצוה שאכלו וישתו יום שלפניו כדי שיוכלו להתענות ולא יזיק להם העינוי של מחר לכך מצוה לאכול ולשתות ולהרבות במעודה בערב יום כיפור ואסור להתענות בו ואם נדר להתענות כתיין לעיל סימן תק"ע סעיף ב' ואפי' תענית חלום לא (א) יתענה ביום זה אע"ג דבשאר י"ט ואפי' בשבת מתיר להתענות תענית חלום דשאני ערב יום כיפור דכיון דאכילה חשוב כמו עינוי למה יתענה אלא יטיב אותו לו והאכילה תהיה יפה לחלום ביום זה כמו בשאר ימים התענית מ"ם יותר שלא לאכול אלא מאכלים הקלים והחן לתעבל בגן עופות וגרדים שלא יהא שבע ומתגאה ב"כ בשעת תפילתו וכיון שאסור

ואם לא יהיה לבם שלם זה עם זה או יהיה מקום לשטן לקטרנ ויהיה לו פתחין פה למר רבנו של עולם העומדים לפניך ומבקשים מחילה ממך על עוונותיהם התגד עמהם כמידתם שודי הם אין רוצין למחול זה לזה גם אתה לא תמחול להם ואגב זה מזכיר את עוונותיה' ואומר זה פשע לחבירו דבר מועט ואינו רוצה למחול לו ק"ו הפשעים שעשו בניגד שהם גדולים ועצומים ורבו למנות ואיך תמחול להם לבך יגדלו למחול זה לזה ולא כאלו השוטים שנוהגים לבקש מחילה איש מאת מכירו ואיש מאת רעהו שיודע שלא פשע בנגדו ואם פשע בנגדו אינו נוטר לו שנאה ובמי שפשע בנגדו אינו מפיס ונוטר לו שנאה אין זה אלא מנהג שטות ואדרבה הם מעוררים על עצמם מרת הדין ליתן מקום לשטן לקטרנ עידיהם .

(1) תו' קבין נרד לטולן עלו ככלי טהור להיקו חנוטו כלי שום הכנסה (ט"ו) וע"ל סי' פ"ח וכחך תשכך כשיהי' תה"כ בעל בריה הטול עליו ט' קבין וכחך נתי' דאין להם לנשים לטבול בע"כ כי אינן יכולין להיטהר כמחילה כ"כ ג"כ תה"כ ב"ט שם תה"כ באונן טעובין ג"כ ואפשרים וידוי בימים ג"כ היו תגבה טעוב (ח) ק"ל הא כתב הש"כ ב"י' סי' ס"ג דאין תה"כ אלא בסמוך לכל בטונן תחור אחר ז' וי"ל דקמ"ל ככל דאין כח קום ט"ל לטבול אלא כמי' תה"כ נתי טרי יותר נראה דקאי על רחינה שקודם הטבילה גדלחת תחור לו לרחוץ ולטבול ולפי' נרד לרחוץ בחמין קודם טבילה מטום הוה"כ כ"כ בס' תה"כ ז"ל נרד לרחוץ בחמין ולחוף ולטבול בו' אלא דיש לתעות דם"ל דטעם דטבילה פשוט חיובא כח טהרה כחק לרחוץ לברך ויש להפטר א"ת כ"כ ט"ו וז"ל וטוב לטוהר ולגלה למרנים כמו חכה לבעלה העד לפי תמשת"ת"ל ולבוש מי' ג"ל רח"ה קרי תמשת"ת"ל לטבול פ"ת ארס בריחיתור על פנאו ולטבול לחוש למתכ"ל ולפוקים וסבירא ליה דטעם כ"כנינה תמס תכונה ע"ס .

סימן תר"ו

(א) הכלי שג"ל האריטו חסדך דנרד למרוע ע"ס (ב) כחך בתכונה תה"כ ק"ל הטען כני' כס"ר כלומר שש"ד ית"י יש לו טעם והיטו יס"כ יגדלו ולא אחר בהם לו קריטן והיטו רחמי' רבינו זה כמחילה ש"לן יר טעם שולט בהם ונתלה הע"ס זו עבירה כשלו ומטופל על"ל וכ"כ סי' ק"ב וק"ק חס"ם יותא דף י"ט חמר אליכו לר"י האקלה י"כ אבגלו כחך בחולתא בנבדני א"ל הקב"כ חתי חמר א"ל לפתח טענת רובין פירש"י יר טעם מתטילו בעל כרחו וטען חתי חמר א"ל טען כ"כ לית ליה טעם ולא טעוני ע"כ תה"כ דטולט ככס כמו ט"ל ימים טהרי תה"כ ז"כ אלא דאין לו רשות לקטרנ ולדרבך ל"כ טעם יתד כ"כ טענה הקטרנ חתי' . טוב רחמי' ברוקא סי' ר"ו ז"ל יגער י"י כ"כ הטען יגער י"י כך כרי כ"כ לטרו תימין ותמלא עד ט"ל יתחילו לחמך וקטרנ לחטלה ע"כ תה"כ קתן הכי וז"ל עור רחמי' ברוקא סימן ר"ו דטען לית ליה רשות היטו עבירות טעמין בו ביזם אכל עבירות על כל הכנסה חקטרי . מימן

ג זמטעם המדרש הזה שאומר שהם נקיים שיש במשעותיה נ"כ טהורים נוחים לטור ולטבול עצמם מטובות קרי בע"כ וא"צ לטבול רק פעם א' שהרי טבילה אחת מטהרת מטובותיו וגם הידוי אצ"ל אבל אין מברכין על טבילה זו שאינה חובה שהרי בטלה טבילת בעל קרי להתפלל כל ימות השנ' גם עכשיו אינה חובה יותר שנגטרך לברך עלינו (ע' כפ"ח) ואם א"ל לו לטבול שהעת הוא קר או שאין לו מקוה ישפוך על ראשו ויפיו לפת' ט' קבין מים אפי' הם חמין שהם ר"ו כצ"מ במקום טבילה שכן שיערו חז"ל שבמדה זו יטל אדם לטור (ז) .

ד הטבילה יטל לעשות באיזה שעה שירצה מהיום רק שתהא קודם הלילה וי"א שתהא רוקא אחר חצית היום שיראה שמשם טהרת י"כ הוא טובל אבל שמת לומת בין ר"ה ל"כ מותר לו לרחוץ ולטבול בע"כ עד חצות ד"כ מבטל גורת שבעה ואע"פ שנהגו שלא לרחוץ כל שלשים יום טבילת (ח) מצוה מותר וי"א דוקא שהוא אחר ג' ימים שנסתם הגולל אבל אם הוא תוך שלושה ימים אין מתירין לו לרחוץ ולטבול אלא ש"כ מבטל גזרת שבעה ואח"כ חג הסוכו' מבטל מצוה גזרת שלשים והמיקל אפי' תוך שלושה ימים לא הפסידו .

תרו סדר הידוי בע"כ במנחה וי' סעיפים .

א כיון ש"כ הוא יום סליחה וכפרה דכתיב כי ביום הזה יכפר עליכם וגו' צריך כל אדם שיתוודה על חטאיו כי כן מצונו בכל קרבנות שבאו על הכפרה דכתיב בהם והתירו את חטאתם אשר עשו וגו' וכמו שעשה כהן גדול כ"ו שהתודה בעדו ובעד כל ישראל דכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל שפירושו שיתודה חטאתו ואח"כ חטאת ישראל והנה מצות הידוי מן הדין הוא כשיכנ' יום הדין ויחשך ויתקדש היום שהוא זמן התחלת הכפרה ולא קודם לכן אלא שחשו חכמים שמא תיטרף רעתו באכילה בסעודה מפסקת שמא ישתכר וכיוצא בו ולא יוכל להתודות לכך תקנו שיתודה כל אדם בע"כ במנחה קודם שיאכל סעודה המפסקת היטן אומרה בתפלתו אחר שנמר כל הו"ח דהיטו אחר ברכת עושה השלום מתחיל א"א תבא וכו' אשמני כו' אתה יודע רזי עולם כו' ונראה לי האומר אין כל דבר נעלם ממך טעות נמור הוא דהא משמעו אין כל הדברים נעלמים ממני י"ת אבל קצת הדברים הם נעלמים ממני לכך יאמר אין דבר נעלם וכולו שפירושו אין שום דבר בעולם נעלם ממך וכו' ויאמר שתכפר לנו על כל חטאתינו ותסלח לנו על כל עונותינו ותמחול לנו על כל פשעינו דכפר' שייך גבי חטא דכתיב אולי אכפרה בעד חטאתנו וסליחה גבי עין שנ' סלח נא לעון העם הזה ומחילה גבי פשע שנ' אנכי ואלהי אביו הוא מחה פשעך ומחייה הוא ענין מחילה על חטא על סדר אלפ"א ביתא ועל חטאים כו' ואלהי ער שלא נוצרתי כולו אבל עיקר הידוי אבל אנו חטאנו שהוא דרך כלל .

ב ואין צריך לפרט את החטא כענין שנא' אשרי נשוי פשע כמי חטאה ומה שפורטים בסדר אלפ"א ב"תא דעל חטא כו' אין זה נקרא פורט בין שהכל אומרים אותו בשוה ונוסח אחד חזמא ושאינו חוטא אין זה נקרא פורט אלא נוסח התפילה כך היא מיהו אם רוצה לפרט דרישות בירו' שלא נאמר א"ז וגו' אלא שאין צריך ב"ר"א כשמתודה בקול רם אבל אם מתודה בלחש נכון לפורטא שמ"מ כמי חטאה הוא כיון שאינו נשמע לבני אדם ומשום שאדם מתבייש יותר ומתחרט כשפורטם יפרטם בלחש כענין שמצונו במשה כשהתפלל על ישראל שפרט החטא שנא' אנו חטא העם הזה חטאה גדולה וגומר ויעשו להם אלהי זהב ואין להקשות אם כן גילף מדבא שחובה הוא לפרט דהאי קרא אינו אלא אסמכתא בעל"ז דעיקר קרא הכא הכי פי' שכך אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע כספ' וזהב שודרבי' להם ער שאמרו די הוא גרם להם שעשו אלהי זהב א"ג דרך הפלגו' החטא להמעיטה קאמר כרי שיכפר להם בקל וה' קרבש"ע ודאי חטאו חטאה גדולה במחשבותם אבל מה עשו לא עשו אלא אלהי זהב ואין בו ממש נגדך וא"כ מה איכפת לך וכאיילו לא עשו כלום . (א)

ג וצריך להתוודות מעומד דהכי הו' דרך הכנעה ט"ז ומתודה בלב שלם ואפי' כי שמע לה מש"צ והוא התודה כבר צריך לעמוד שמחוייב הציבור לחזור לאומדם בלחש עם הש"ץ כמו שיתבאר לקמן .

ד ועינות שהתוודה עליהם כ"כ שעבר אינ' לא שנה בהם בשנה ז' וחזור ויתודה עליהם כרי שיהיו תמיד חטאתיו ושעוין לנגד עיניו ויחרט עליהם שלא ישוב עיד לכסלותו שנא' כי פשעי אני ארע וחטאתי נגדי תמיד .

ה וא"צ לחתום ביודיו בא"י האל הכלחן שהרי כבר התם ב"ח ברכות חנו המרבה לסלות ואין לתתום ב' חתימות פענין א' בתפלה אחת ואפי' ב"כ עצמו אע"פ שאין אומר ב"כ סלח לנו כו' ג"כ אין תותמין כיון שכבר כלו ליה הו' ברבות שתקנו חז"ל לא יוסיף ואומר אלוהי ער שלא נוצרתי כו' שהוא ג"כ מעין וירדו ואומר אח"כ אלוהי נצור כו' וחזור ש"ץ תפילת י"ח בקול רם כמו בשאר ימים אבל הידוי אינו חזר לא בתוך התפלה ולא לאחר התפלה שכיון שלא נתקן הידוי במנחה אלא משום שמא יארע לו אינם ובש"ץ לא שייך בחזרת התפלה שהיא להוציא אחרים שאם יארע לו אינם יעמוד ש"ץ אחד תחתיו שאין דרך ליארע אונס לכל הציבור ואע"פ שאין חזרת הש"ץ אלא להוציא את שאינו בקי וא"כ שמא יארע אונס לשאינו בקי לא חשו חכמים לכך שמועטים הם שאינם בקיאים ולא רצו חז"ל לתקן כשבילים חזרת הש"ץ הידוי (וע"ל סי' קפ"ד סעיף א' ובס' תקנ"ה סעיף ג') ועוד שהרי כל אחר יכול להתודות בפני עצמו כלשנו שאין הידוי צריך להיות דוקא בל' הקדש כמו התפילה הלכך יודר כל אחד שילמוד את הידוי בעצמו שיהיה בקי בו ויתודה בעצמו בע"כ במנחה שכל אחד חייב להתוודות בעצמו לפני יצריו במין הרעתו ובל' שהוא מכיר קודם שיאכל סעודה המפסקת דשמא יארע לו אינם ולא יוכל להתודות אח"כ וא"א א"מ במנחה וכו' ש תחנון שהרי הוא י"ט .

ו ונהגין ללקות כל אחד מלקות כ"ה אחר תפלת מנחה שמתוך כך יתן אל לבו לשכב מעבירות שבידו ונדחין ליקח רצונה של עגל ללקות בו שנא' במלקות ונקלה אחיך לעינך וסמוך ליה לא תחסם שור ברישו וכתיב ידע שור קנינהו וגו' ונהגין ליקח רצועה כל יודו שאין זה מלקות נמוך רק לזכות למלקות (ועוד שמלקות מנפרת עין ואע"פ שאין זה מלקות נמוך מ"מ כפרה מקצת הוא וע"ל סי' רל"ו) והגלקה מוטה לא עומד ולא כירושב ופניו לצפון ואחריו לדרום או איפכא ולא למזרח או למערב שהם מקצות שהשכינה שרויה שם ואומר וירדו ג"פ אשמתו והמלקה אומר ג"פ והוא רחום ולכל מלה מכה אחת לפי שיש בו י"ג תיבות ת"פ י"ג דרי ל"ט כסנין מלקות . י"כ אינו מכפר אלא על השבים המאמינים בכפרה אבל המכעט בו ומחשב בלבו מה מועיל לו י"כ לזה אינו מועיל ואינו מכפר לו כי היאך יכפר לו והוא אינו מבקש זה כיון שאינו מאמין . (כ)

תרה סדר סעודה המפסקת . ובו די' סעיפים .

א ואוכלין ומפסיקין קודם כן השמשות דילפינן מקרא שצריכים להוסיף מחול על הקדוש בין באיסור אכילה ושתיה בין באיסור עשיית מלאכה והכי איתא בפ"ק דר"ה ועינתם את נפשותיכם כמ' לחדש יוכל בטי' ת"ל בערב אי בערב יכול משתחשך ת"ל בתשעה הא כיצד מתחיל ומתענה מבע"י מלמד שמוסיפין מחול על הקדש * .

ב"ה אע"ג ולעיל סי' תל"ח חקמין כתי' קרא לאכילה ומחייב כיום טע' כרי שיוכל להתענות כ"י וכש"ם משמע דתוף דריש ליה לחומשים מחול כו' לית ליה דרש דלחילת פ"כ ת"ת האילו והמסקים ככילו דרש דלחילת ע"כ סתחא כלה חולקת משמע דל"ל כ"י מוגיות

בנתנה דל"ה פלן דריש תופסין מחול ט"י חסדוק ועינתם את משוחים וגי' ס"ז מו' דרש דלחילת פ"כ ומ"ל דתי' חסדוק מתינה וגי' דרש דלחילת פ"כ כ"י לאו לא היה נרד לכתוב מלת בערב רק ועינתם את משוחים כנ' לחדש מערב עד פרב תכנתו וגו' ובל כרחס חיינו כריכס למיודשיה לאכילה ע"כ דלי פשטוהו להתענות כנ' א"ל לפרש דלא נל כפרס טולא תידי כעשר לחדש כתי' סתחלת תך בעצור לחדש וגו' ועינתם את משוחים וגי' ופ"כ תך צרכי כנ' ועינתם את משוחים כנ' לחדש מערב עד פרב וגו' ס"ק דלחילת עומדים כנ' כ"כנינה

באכילה ובחתייה כדי שחולו להתענות למחר בערב למה לי אלא למחרת ביה נמי דרש דמוסיפין מחול ט"ו וכדדרשין וטול בטי' ח"ל בערב כו' וכדריש זה מפרשין וענינם העניתי מתעב גם על חלה בטי' וחי לדרש דמוסיפין לחוריה אהא ה"ל למחב וענינם אח מפשטיהם בטי' למחש ועבר בטי' והיה משמע מיניה בפי' מוסיפי' כו' למח כחב בערב בלא וי"ו דמשמע כטומו טהור כמו סי' על ז'ט' למחש ולמחש חתני וענינם בטי' וגומר בערב דהיינו משמטיהם ולא ביום ט' אלא ש"ת דטוונת הפסוק בלחמ קך הוא למחרת ביה נמי דרש דיתקינו ענינם ביום ט' וגומר וכדכתבין לעיל ר"ס ט"ו וסי' תר"ד אע"ג דלוח לא נרמין למחבין בערב דבלאו הכי הוה דרש' הכי מ"ת כיון דמחש דרש דמוסיפין כו' לריד למחבניה חסר הו"ו וכתב' בנ' דמשמתי' לפי פשוטו רק מחשם סה"מיתור שמעין מיני' נמי דרש' דמוסיפין כו' לחמ' דלית ליה כפי ותלן דרש' מקרא אחריני' לית לי' דבערב מיתור הוא דס"ל דלא רנה כמחש' למחש' על החדע שכתבנו וכל הפרש' רק הוחל והולך לנח' ועניני' בטי' רנה לפרשי בהר"ח לחתני בטי' בערב כו' ולא מחש' דרש דמוסיפין וכו' לך לריד לדרש דמוסיפין קרא אחרינא בפני עמנו . (כ"ז)

סימן תר"ה

(א) והב"ח מסק דקבלה בלב כו' קבלה ולעמ' רחילה וסיכה ע"ל סי' תקנ"ג (ב) מיהו אם ידע בתלמי דתקבלי מינייה מייבנים לאופימאכו פסקי תו' פי' המביא והביאו בת"מ סי' תרמ"ח ותשמע לפסק הלכה דלוי לא ידעין בודאי חין מחוייבין וכן משמע בתהר"ל שכתב בטעם כגשים שמה חין תקבלי ביום ט"ו ע"ל ס' ה"כ"ף והר"ח פי' המביא וכתבנו בל"ו סי' ג' כתבו הכי תלי דידעין בודאי דלא תקבלי אבל במידי דלא ידעין מחוייבין לחמת ביום ט"ו ונ"ע (ג) ודעת תהר"ל וב"ח בלא לאכול תלמי מלב חץ נשארית וכתב תהר"ל שראש ברובתיו שאלנו מרי שקורין ע"ד עקיל שתקרה כתב בס"ח סימן תשע"ח חס' אכל אכילה גסה וקשה לו לא יכניס בלילה אכילתו בפיו להקיא שמה שמתקיא ויבא טעם התלמי בפיו וחס' בע"כ יקוי יזכר שלא יבלע הקיא כתב תהר"ו חין להשתגר בפעולה תפסקת וכן כתב בשל"ח שלא יאכל אכילה גסה .

סימן תר"ו

(א) וידליק במחד משכבו דלא תונע עניו תלקיב לאשתו (מ"ט וט"ז) (ב) ח"ל זכרון להלוות שניחט ב"כ כי נר תלוח ותורה חור ומס"ה לא נהגו להדליק אלא אנשים ונערים ולא נשים שחין מחוייבין בח"ח עוד טעם חסוד דנר שקול כנגד איכריו של אדם להפריעליהם והכ רמ"ח ורוח ונחמ' הכי ר"ן אכל הגשים יש להם גם דלת ומפתח עוד טעם להגשים תקיימם רח"ח תלוח עשה ועוד שתי לאוין היתקן לעשה וחס' ג' אכל הגשים פקעוין תלוח עשה שהתן גרמא (ג) חצי' ברחיבה תהר"ו סימן קל"ב וכלבושים יגשים כתב על זה וע"ל סי' רע"ו ס"ב וסי' ט"ז ס"ה ופי' מי"ע דר"ל דלדע' קמח יש לתוד טעם על שכתבו להקל לתור לענודם לתקן הברות ע"כ וע"ל כתבתי דכל אחרונים חלקו בזה וחוסרין וכן בשל"ח כתב ותלוח עושה כשיניחם כך מנוכה . (ד) חץ תי שנוכח חק ב"י ופי' תשובה חין ללבוש ביה"כ הר"ח הכי סי' ז' . סימן

אין לי אלא בכניסתו ביציאתו מנין ת"ל מערב עד ערב והיינו עד הלילה ועד בכלל כלומר מעט תוך הלילה ומדכתיב תשבתו שבתכם מרבינין ליה כל שבתות וי"ט שצריכים להוסיף מחול על הקודש ויש דורשין אותו מרדתיב בחריש ובקצי' תשבות נבי שבת שאין צריך לומר דאטו חריש וקציר הוא דאסור שאר מלאכות מי שרו א"ג אטו בשעת החריש והקציר תשבות בשאר ימות השנה מי לא ישבות אלא אע"ג דרישא דקרא בשבת מיירי סיפא דקרא לא מיירי אלא שישבות בשביעי' והחריש והקציר של שביעית עצמו נמי לא צריך דהא כבר כתיב שדך לא תזרע וגומר אלא חריש של ערב שביעית הגננם לשביעית והקציר של שביעית הגננם למוצאי שביעית תשבות מכאן שמוסיפין מחול על הקודש בשביעית וק"ו לשאר שבתות וי"ט ותוספות זה אין לו שיעור אלא קודם בין השמשות שאחז"ל שזמנו מהלך אלף ות"ק אמה קודם הלילה צריך להוסיף מחול על הקודש מעט ומ"מ צריך הוספה שיש בה שהייה הגיכרת מעט או הרבה כמו שירצה קודם בין השמשות הוקא דאילו בין השמשות עצמו הוא ספק יום ספק לילה ואין צריך קרא לרבות דליכא ספיקא קמי שמ"א אלא לנו הוא ספק ומוטל עלינו לפרוש משום ספק איסור שבת ואם הוא שבת על כרחך התוספות הוי קודם לכן .

ב ואם הפסיק מאכילתו בעוד היום גדול ולא קיבל עליו התענית יוכל לחזור ולאכול כל זמן שלא קיבל עליו התענית וקבדה בלב לא הוי קבלה (א) .

ג אותן הנשים שאוכלין ושותין עד בין השמשות ואינן יודעין שמצוה להוסיף מחול על הקודש מן התורה אין מוחין בידם שלא יבואו לעשות כן בודן דמוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין וכן הרין בכל (ב) דבר איסור שאינו מפורש בהריא בתורה בנות זה אע"פ שהוא דאורייתא אמרינן מוטב שיהיו שוגגין וכו' אבל אם הוא מפורש בתורה מוחין בידם ואם יודע שאין דבריו נשמעין לא יוכיחם ברבים רק פעם אחת ולא ירבה בתוכחת הואיל ויודע שלא ישמעו לו אבל ביחוד חייב להוכיחו עד שיכנו או עד שיקללנו .

ד ויזהר כל אדם שלא לאכול בערב י"ב רק מאכלים שהם קלים להתעכל כדי שלא יהיה שבע ומתנאה כשישתפלל ב"כ וכמו שנתבאר לעיל סימן תר"ד וכן לא יאכל דברים המחממים את הגוף שלא יבא לידי קרי וכן מאכלי (ג) חלב לא יאכל מפני שמרבים את הזרע ומביא לידי קרי רק בסעודת שחרית נודגין לאוכלן שמעכלין קודם הלילה .

תרמ

דין הטמנת חמין בערב י"ב וכו' ס"א .

כג"כ דכא הוא חמין מחול לחול ואף על גב דשהו ב"כ על גבי קירה והטמינו לשמור חומו חין כנר כלום וגם חין לריד להמתין בתולא י"ב שטור מה שחממם הקירה באותו חום שלא תלוי כן אלא בתלמיה העשית באיסור אכל זה שטון בהיתר חין לריד להמתין וע"ל סימן תקט"ו סעיף א' ת' ועוד כדי שיתלף סעודתו מוכנת בתולא י"ט החירו להטמין שברי גדולה מוז החירו קנינת ירק מן התמנה ולתעלה כדי להנין סעודתו וע"ל סי' תר"ל סעיף ב' ל"ט סעודת חמין שחומר אכל י"א חליו לטמין תשום ט"ל חליו להמתין חמין אלא לכבוד השבת וע"ל ס"ס רל"ז ובסימן רס"א סעיף א' חליו זה שאוכל בחול בתולא י"ב חין להטמין לכבוד החול וכן התנהג בחברתם הא"ש כדעת י"א .

אבל נודגין שלא להטמין דהואיל ומשהה ב"כ על הכירה לצורך חול נראה כמבשל מ"ט לחול ואין זה מבשל מ"ט לחול ממש דהא כי טמן בהיתר קא טמן אלא עיקר הטעם שנראה כרעבתנות' שאינו רוצה להמתין במוצאי י"ב עד שיתבשל כך הוא להוסיף אחר האכילה ונראה ברעבתנותא .

תר"י

הדלקת דגרי ביום כיפר וכו' ד" סעיפים .

א ענין הדלקת הדגרי בליל י"ה תלוי במנהג נכפי מנהג מקדמם יעשו כי יש מקומות שנודגין להדליק ויש מקומות שנודגין שלא להדליק וכולהו חד טעמא אית להו וכולהו טעמיהו לש"ש ורחמנא לפא כעי שכיון שאסור בתשמיש המטה כמו שיתבאר לפנינו הנהגים להדליק נותנין טעם שמתוך כך לא ישמש מטתו שהרי אסור לשמש מטתו אצל הדגרי והנודגין שלא להדליק סברים אדרבה שמתוך שיראה אותה יתאוה ויעבור ואמרים דהבי עדיף טפי שלא יראנה ולא יתאוה ואנו נודגין להדליק ולכרך עליהם שהדי יש בו ג"כ שלום בית (א) ב וכמו שמברכין על הדגרי של שבת מהאי טעמא ג"כ סברין על נר של י"ב ועוד דהוא איקרי שבת שבתו ואם חל י"ב בשבת חייבין הכל להדליק אפי' אותן שנודגין שלא להדליק בשאר י"ב מדליקין בשבת שבתו ואם חל י"ב בשבת חייבין עליו להדליק נר של שבת וי"ב וג"ל דהיינו דוקא לאותן שנודגין להדליק ולכרך מזכירין י"ב אבל אותן שאין נודגין להדליק בשאר י"ב גם עכשיו אין צריכין להזכיר י"ב בברכה .

ג ונהגין בכל מקום להדליק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות אפילות ועל גבי חולים ונודגין בכל מקום להרבות נרות בבית הכנסת נר לכל אחד ואחד משם דכתיב באורים כבדו את יי' שפירוש באורים במ"לאפ"ם כמו באורים בחול"ם שהוא לשון אור וכן תרגם יונתן בפנסיא יקרו י"י ויבא זה דגרי ויכפר על הגשמה שנקראת נר אלהים שנ"ג נר אלהים נשמת אדם (ב) גם עושין נר של גשמה לאביו ולאמו שמתו שיש להם נחת רוח בו ודגרות שכבו ב"כ אין (ג) לומר לעכו"פ להדליק דאמירה לעכו"פ שבות מי שכבה נרו ב"כ סימן רע הוא לו ותקנתו הוא שיחזור וידליק אותו לאחר י"ב ולא יכבדו עוד אלא יניחו לדלוק עד גמירא וגם יקבל עליו לנהוג כן כל ימיו שלא יכבה עוד נרו במוצאי י"ב הבא לא הוא ולא אחר אלא יניחו להלך ג"כ עד גמירא וכן כל ימיו כן נמצא במנהגים ישנים .

ד אין מקבלין שעה מן המומרי' לעכו"פ להדליק להם נר בב"ה כדי שלא יהיה להם נפרה דהלעטתו לרשע וגו' ואמרינן נמי ולקדוש י"י מכובד זה י"ב שאין בו לא אכילה ולא שתייה כבדוהו בכסות נקיה וע"כ מכבדין אותו בכל מיני כיבודים ומטעם זה נודגין נמי להציע בנדים נאים בבתי כנסיות גם בבתיים להציע מפה יפה על השלחן כמו בשבת נודגין ללבוש בנדים לבנים נקיים דוגמת מלאכי השרת וכן נודגים ללבוש קי"טל שהוא לבן ונקי וגם לפי שהוא לבוש של מתים לפי מנהגינו וע"ז נכנע ונשבר לב אדם לעשות תשובה שלימה י

תר"א

שליל יום נפור דינו כיומו וכו' ב' סעיפים .

א וביון דנפקי לן מקראי שצריכין להפסי' מבע"י כמו שנתבאר למעלה סימן תר"ח שמע מינה י"ה לילו כיומו וכל מה שאסור ביום אסור בלילה . ומה הם הדברים האסורים מלאכה אכילה ושתייה רחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה וטלוח נפקי לן מקראי שהם בכלל דגפש אשר לא תעונה חוץ ממלאכה כיצר מניעת רחיצה נקרא עיני דכתיב וחי התענית בכל אשר התענה דוד אבי ונו' וכתוב באותו עיני כי אמרו העם רעב ועיף וצמא ש"מ דמי שהוא עיף נקרא מעונה וכתוב מים קרים על נפש עיפה וגומר ש"מ כל זמן שהוא חסר מים קדים לרחוץ נקרא עיף והרי הוא מעונה מניעת הסיכה נקרא מעונה דכתיב בדניאל וסך לא סכתי וגומר וכתוב בתריה זיאמר אלי אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת לבך להבין ולהתענות לפני אלהים גשמעו דברך והלך יחף נקרא עיני דכתיב בעיניו של דוד וראש לו חפי והלך יחף מניעת התשמיש נקרא עיני דכתיב אם תענה את בנותי ואם תקח נשים שפירשו שהשביע לבן לעקב שלא יענה את בנותיו להשביע מהם התשמיש וגם לא יוסיף עליהם עוד נשים לצרות וכל אילו צינם דרשות גמדות אלא שמצינו בתורה ה' פעמים לשון עיניו נבי י"ב חוץ מספוק אשר לא תעונה וגו' שהוא כלל לכלם מרבינן ה' מינים עיניו והם אילו . מידו אין חייבים עליהם כרת אלא במלאכה ואכילה ושתייה כי כן כתיב בפרוש כיכל הגפש אשר לא תעונה וגומר ונכרתה בגפש והיא מעמיה ומי שאינו אוכל ושותה נקרא מעונה

סימן תרי"א

(א) כי ענין כבוד ה' החזין שגלוה ביה זה וכוונת ה' תעשה כבוד כבוד וכוונת עמו... (ב) חזק

סימן תרי"ב

(א) כי כתב ב"מ וכו' והנה הנה שכתב שני הכותב בלשון י"א דענו מוסת' לחזרה... (ב) חזק

סימן תרי"ג

(א) ויריד חזר שלח לחזק אלא מקום הירד (ב) קפ"ו אטלו ולעיל תתקין כמין

מעונה ממש דכתיב ויענך וירעיבך ויאכילך את המן, ומלאכה נמי בכרת דכתיב והנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם הזיב והאברתי את הנפש ההיא וגו' שפירושו כרת אבל בשאר עניינים אין בהם עונש כרת ואע"ג דנפקא מל"א שהוא בכלל לא תעונה מ"מ כיון דלא כתיב בפירוש בתורה כמו אכילה ושתיה ומלאכה אלא מריבוי דשבתן מרבינן לומר שאינם אלא כמו שבות של עינוי היא דמרבין להו וכליהו לא רמיזא דאיכראו עינוי אלא מדברי קבלה לא מסתברא לחייב עליהם כרת אע"ג דעינוי דתשמיש נמי כתיב בתורה באם תענה את בניתי וגו' כמו ויענך וירעיבך מ"מ ידפי' עינוי דרבים מעינוי דרבים ולא ילפי' עינוי דרבים מעינוי דרבים דאילו כדלדו מריבוי דשבתן שבות הרומה לעינוי ואע"ג דאינו עינוי ממש כמו נבי שבת דמרבין משבתן כל הרומה למלאכה ה"נ שבתן מרבה כל החומה לעינוי והוא נקרא שבות דעינוי כמו נבי מלאכה דשבת שנקרא שבות דמלאכה ואינם עינוי ממש אלא שמוסרן הפסוק לחכמים איהו לשם תענוג ואסורו משום אשר לא תעונה ואיזוהי שלא לשם תענוג והתירוהו ומהאי טעמא נמי הקילו בכמה עניינים בדברים הללו מה שלא הקילו כן באכילה ושתיה ומלאכה כמו שיתבאר בס"י שלפנינו בע"ה . (א)

ב מלאכה כיצד כל מלאכה שחייבין עליה בשבת חייבין עלי' ביה"ש כתיב כל מלאכה לא תעשו ביה"ש כמו בשבת וכל מה שבשבת פטור אבל אסור גם כן הוא ביה"ש אלא שבשבת והיו מקילה ויה"ה זדונו כרת שכן כתיב בתורה בפ"ו וכל איסורי הוצאת שבת נהגין ג"כ ביה"ה דהא מקדי שבת וכל דבר שאסור לטלטל בשבת מרבין משום מקצה אסור ג"כ מדבריהם ביה"ה וכן כל דבר שהוא שבות דרבנן אסור ביה"ה הילכך יזהרו מלומ' לעני'ם להדליק ביה"ה את הגר שכתב או לקח ממנו השעוה שנטפף כרי שידליק יפה וכה"ג וכולם כמו שנתבאר בהלכות שבת אלא שבי"כ התירו מן המנחה ולמעלה לקב"ה ירק פירש להסיר ממנו עלק המעופשין ולהריוזו ולתקן אותם לאכילת הלילה שיהיו מוכנים מיד במוצאי י"ב וכן התירו לפצוע (ב) אנווי' להבין לאכילת הלילה והי' כשחל בחול אבל בשבת לא התירו דלא נרע משאר שבתות השנה שאסור לטרוח ולהבין דבר לצורך החול והאירגא נהגו לאסורו אף כשחל י"ה בחול מפני שהקילו בהם לעשותם קודם זמן המנחה ולכך חזרו חכמים והחזירו לאסור להם אם נפלה דליקה בי"כ מתר להציל סעודה אחת לצורך הלילה כמו שמציל בשבת לסעוד' המצוה . (וע"ל סימן שצ"ד כיצד נהגין בדליקה בשבת או בי"כ בזמן הזה)

תרי"ב

איסור אכילה בי"ב ושיעורה וכו' מעינים .

א אכילה כיצד האוכל יאעור שמתישב ממנו דעתו כשהוא רעב חייב דלתיב כל נפש אשר לא תעונה ונכרתה וכשאוכל שיעור שמתיישב דעתו ממנו הרי אינו מעני' וחייב כרת ושיעור' חז"ל שהוא כמותבת הגסה והוא פחות מעט טכניצה ואין חילוק בין אדם גדול אפי' כעוג מלך הכשן ובין אדם ננס קטן כולם שיעורם שוה כמותבת הגסה דקים להו לרבנן דכל אדם מתיישבת דעתו בכמותבת (אלא דכ"ע מתיישבת דעתו טובא ועוג מלך הבשן פורתא) ולא שצא אוכל דברים המותרים או דברים האסורים כגון פגול ונות' וטמא וטבילה וטריפה שהרי ע"י כולם מתיישב דעתו וריבה הכתוב תענו ועיניתם לרבות שיחול איסור העינוי על כל דבר אפי' ארבר שחלה עליו ככר איסור ואם לא התענה אפי' מדבר איסור חייב כרת וחייב באלו שתיים אחת משום איסור עצמו ואחת משום י"ב .

ב וכל האוכלן מצטרפין לכשיעור ואפי' מלח שעל הכשר וציר שעל הירק מצטרפין עמו להשלים לכשיעור ואע"ג דציר משקה הוא אוכלן ומשקן אין מצטרפין שאני ציר שעל הבשר דאכשורי אוכל הוא וכל אכשורי אוכלא חשיב אוכלא אבל שאר אוכלין ומשקין שאכל חצי שיעור ושתי' חצי שיעור אין מצטרפין שאין דעתו מיושבת בכך .

ג אכילות מצטרפין כגון שאכל מעט והפסיק וחזר ואכל מעט עד כדי שיעור מצטרפין .

ד והוא שלא שמה מתחלת האכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה יותר מכדי אכילת פרס דבהני מתיישב דעתו ואם שהה יותר אין מצטרפין ושיעור אכילת פרס יש אימרים שהוא כרי' בצים וי"א שהוא שלשה בצים שוחקית . (א)

ה והוא דבעינן שיעור היינו דאם עשה במזיד שהוא חייב כרת ובשוגג דחייב חטאת אבל איסור דאורייתא איכא אפי' בכל שהוא דכתיב נבי אזהרת חלב כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו רמשמע אפי' כל שהוא חלב לא תאכלו ונבי עונש כתיב כי כל אוכל חלב ונכרתה ולא כתיב אוקל כל חלב דלא ענש אלא על שיעור אכילה שהוא מית והיה לשאר איסורים איסורן בכל שהוא ועונשן כשיעורן .

ו אבל אכילה גסה פטור כגון שאכל כע"כ סאך לחשיכה עד שהיה שבע וקץ במזונו והפסיק ואח"כ מיד כשחשבה שיעדין היה שבע ומלא חזר ואכל זו היא אכילה גסה ופטור (וע"ל סימן רצ"א סעיף א') מפני שאינו נהגה ממנו ואדרבה שהוא מוקף לו וכתיב אשר לא תעונה כלומר שאוכל לישב דעתו בה פרט למזיק עצמו והוא שאכל מאכלים שאינם ראויים אלא למי שהוא רעב אבל אם אכל מאכלים הראויים אף לשובע כגון מאכלים המבושמים והמתובלים שיש בהם הגאה אף לשבע דרווחא לבסומי שנית חייב אפי' באכילה גסה האוכל בי"ב אוכלים שאינן ראויין לאכילה כגון עשבים המרים או שריפות הבאושם או ששתה משקין שאינן ראויין לשתיה כגון ציר או מדיים חומץ חי הרי הוא פטור שאין דעתו מיושבת בהם ועדיין מעונה הוא אבל מ"מ אסור לאוכלן לכתחלה ואפי' לטעם דבר ולחזר ולהפליא אסור ואפי' עצי בשמים .

ז אבל עלי נפנים פטור ולחבי נפנים אם לכלבו קדם ר"ה פטור דכבר נתקשו ונעשו כעץ ואינן ראויין לאכילה אבל לכלבו אחר ר"ה עדיין רכיב הם וחשובים אוכלן וחייב עליהם .

ח לפלגין יבשתא או ונבילא יבשתא פטור שאינן ראויין לאכילה ואם הם רטובין ראויים הם לאכילה וחייבים עליהם . (ב)

ט שתייה אין שיעורו שוה בכל אדם אלא כל אדם לפי מה שהוא גדול וקטן לפי קטנו אם שתייה מלא לוגמו חייב לא מלא לוגמו ממש אלא כדי שישלך לצד אחד כפי ויראה כמלא לוגמו כי ק"ל לרו"ל דמתיישב דעתו בזה והרי עבר על אשר לא תעונה והוא פחות מרביעית כארס בינוני .

י וכל משקן מצטרפין לכשיעורן שתייה מעט וחזר ושתה מעט אם יש מתחלת שתי' הראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתייה רביעית מצטרפין לכשיעור ואם לא אין מצטרפין י"א ששיעור צירוף השתייה כרי אכילת פרס כמו צירוף אכילות שתייה חומץ חי כגון נכר למעלה שאין ראוי לשתיה הוא ופטור אבל אסור וחומץ מוגז רצוי לשתיה הוא ומתיישב דעתו בו וחייב על כל הרבר' שאינם ראויין לאכילה שאמרו אם אכל מהם כשיעור אע"פ שצאור מסלקות מכין אותו מכת מידות מדרבנן מתר ליגע ביה ולטלטל כל אוכלין ומשקין שאינם מוכנים שהרי ראויין הם ליתן לקצנים ולא חיישינן שמא יאכל או ישתה אנב נגיעה משום דאימת י"ב עליהם ויהבי ארעתייהו .

תרי"ג

איסור רחיצה בי"ב וכו' מעינים .

א רחיצה כיצד כל רחיצה של תענוג אסור בי"כ משום אשר לא תעונה וגו' . הילכך אסור לרחוץ מקצת גופו ככל גופו בין בחמין בין בצונן ואפי' להשיט אצבעו במים אסור אבל אם היו ידיו או רגליו או שאר מקום ככל גופו מלוכלך בטיט או בצואה או שנטף דם מחוטט מתר לרחצם שוה אינו של תענוג .

ב וכן כבדך כשעומד ממטתו מתר לרחוץ ידיו ולכרך עליהם עני' שחתם דים מלוכלכים הם בכרך ועוד שרוח רעה שורה עליהם ויש בו משום סכנה אם אינו רוחצם .

ג וכן בכל היום אחר שעשה צרכיו וקנח או האיל מים ושששף בידו מתר ובלבד (ב) שיהיה שלא ירחוץ כל ידו אלא עד סוף פרקי אצבעות ולא ירחוץ רחיצה רגל להעביר מעל הידים הרוח רע או הליכודך ואם רוצה להתפלל אחר כך אפילו לא קנח או לא שששף מתר לו לישול עד פרקי אצבעותיו משום שנאמר הנין לקראת אלקך וגו' וכן הרבנים כשרוצין לעלות לרוכן מתרין לרחוץ ידיהם שאינם רוחצים משום הגאת נפש אלא לטור עצמם כמו שהיו הרבנים מקדי שין ידיהם בשעת העבודה וכן הבא מן הדרך ורגליו כהות מתר לרחצם דכל שאינו משום הגאת גופו מתר לרחוץ .

ד מי שהוא אישגניס ואין דעתו מיושבת עליו עד שיקנח פניו במים מתר לקנח בים הגמורים וכן כל מי שיש לו ליכלוך על פניו או על נבי עינוי מתר להקבירו באים ונאפי' בלא ליכלוך ואפי' מי שאין דעתו לעשות כן בכל יום ועושה עתה כדי להק' מתר לו לשיות משה במים ולשחטה

ולמיחמה עד שיצאו מימיה ערב יום כיפור ולמחר מעבירה על נבי עינוי אע"פ שנשאר בה מליחלוחית המים קצת ובלבד שלא יהא בה טופח על מנת להטפוח שאם היה בה טופח ע"מ להטפוח והוא שיש בו לחות כ"כ עד שמניח אדם ידו עליה תעלה בה לחות כל כך עד שאם ידבקנה .

לידו האחרת תדבק בה לחות בידו השנייה או י"ש בו משום איסור רחיצה ומשום חשש סמיטה ויש אוסרין אפי' אין בה טופח כו' דחיישינן שמא לא תנגב יפה ויבא לירי סמיטה . חולה אפי' אין בו סכנה רוחץ כדרכו וכן הרוחץ משום רפואה דסתם רחיצת עינים רפואה הוא ואינו מכיון לתעניגי שרי ורחמנא לבא בעי אבל לרחוץ פיו ושיניו אסור כיון שאין בו סכנה שאם יבא מעט מים בנרנו וחצי שיעור אסור מן התורה מיוש (ג) נהגו עכשיו להחמיר אפי' ברחיצת עינים שהוא דומה קצת לרפואה . (ד)

(ג) זה לא קאי ארישא אלא עליו כו סכנה לבד
 נהגין היצר וכו' שמתעורר דברי רמ"א (ד)
 ואם יש לנדר ע"ג עין והוא לא גרע משאר מקומות
 דברי (ה) קשה הא בש"ס יומא ק"י ע"ג קאמר
 ויעבירני מי תמי' מ"ז שומר לעבור עד חמני'
 שמתעורר דבר שמיני' לחניי' מחר לעבור ולתעלה
 מת' זמני' אסור כפי' ש"ס ואסור דהחמיר בש"ס
 מסכתא נפשות תמו' דא"ל ללחם לנדר אלא דקשה
 מהבב' כ"י שן הוא בש"ס וכו' דה"ס קאי על
 מה דאמר עד אשמים עד ברכים וחמיי' מתעורר
 לתעלה אבל כ"י וכו' קאי על דין זוארו ותשיב
 לתעלה למטה דוק . אך קשה לי על הב"י וכו'
 דמה דקאמר בש"ס שאני נחל דרדפי מי' היירי דוקא
 ביהל' היול' תבית קדמי קדשים כדאמר בש"ס ע"ס
 דאפי' סמיטת א"ל לילך לט' וכן משמע המרש"ס ע"ס
 והאיי' לזכ' מרי' וכו' ועור' וכל הדין דה"ס
 שכתבו סתמא דמותר עד נארו ולא הביאו ה"ס
 זה לחלק בב"י וכן מסתימת הש"ס ע"ס מבורר כך
 (ו) ק"ק פשיטא הא אפי' כסוה לו אסור אם אין
 גדול מתט' וי"ל דה"ס מון רמ"א להלמד לילך
 יחא מותר לרבו לילך כדי שיקיים התלמוד
 הנות הקבלות פני רבו או שילמד מתט' דבר
 והשחא נישא תמיחה כ"ג על הש"ס דמיבעי תלמוד
 אלא רב מהו ע"ס ומיירי אף שא"ל לתלמוד
 לילך כדי שיקיים כו' (ז) וכו"ס החמיר וקשה
 דבש"ס ש"ל כתב על דברי רמ"א אלו כבר הורה
 זק"י וי"ל לענין שבת מקיל ונענין י"ל דה"ס
 נתי אסור רחמיה החמיר כלל . - (ח) בש"ס
 לא כתב נן ג"ס ה"ס כתב שכל הדין דה"ס
 ע"ס (ט) וכו"ס החמיר כו' .

סימן תרי"ד

(א) הכ"ס החמיר לילך יתק' נחמתי וכן נהגו רבותיו
 ע"ס וי"ל לחמיר עכ"פ במתפל' על ע"ג כו' ר'
 ירוחם וי"א אסור . כתב מהר"ל י"ח המעלים
 בביתו ואי' קשה עליו ילמי' ככ"ס במקום
 החולע (ב) הכ"ס החמיר כוה ושיב' ל"ג ה"ס
 עליו דכ"ס מחמירין כוה ואפי' האלפי' כשיבולי לקט
 ק"י רמ"א לדברי הכ"ס ע"ס (ג) וכל כריס
 וכסחות שאינו על עור מותר מלבד כסתתפל' י"ח
 מלקחין סי' תרי"ט ע"ס וכו' כמ"ל .

סימן תרמ"ו

(א) גם לא ירכה בדברים עמה (ת"מ וכו')
 (ב) במקום וי"א וי"ל ויראה זרע ויארץ
 ימים וכן הוא בעור וכתב כשיבולי לקט והוא אלא
 הרבה (ג) בעור וכו' וכו' לא נזכר זה גם מסתי
 בכל המסקים ראשונים ואחרונים ולא מלמדי מזה
 כלום . רק שמתו וכתבו מובטח לו כו' וכן הוא
 בש"ס סוף יומא וכו' מהתית' על הלבוש להרחיק שני'
 נגד הש"ס וכל הפ"י טוב בינוי' לשון הטור אטע"י
 שכתב שד"א יש לו הרבה זכות כו' והבין דמתחלה
 הראה לו שראוי לחמיר אלא דלח"כ כגנו עליו
 זכותו ולכן כתב ויש פנים ט' אבל בחמילה
 מכבודו אין הפ"י כן והוא כו' מקובלים כלל שהוא
 מהחלל

ה"ס ויש עוד לומר שלא יומיא ידיו מתחת
 שפת חטקו להנבי' שולי חלוקי על זרועו
 וכן כתב בש"ס בסעיף זה וסייעו מעום הכ"ס
 אינו נראה כחכמו' אלא כטעמה על כזיטו
 ואמר מה היול' בעלית מקפלת בשבת חייב
 מהלל .

הוא שלא יבא לירי סמיטה (ד)
 ודוקא לעבור בנופו עד צוארו מותר
 אלא מעבר לשוט בתוכה אסור שכיון שאין איסורא אלא מדרבנן נזירה שמא יעשה חביות של שייטין
 עשו חזו"ק לדבריהם יותר מבשל תורה בשבואל תעשה .

והרב לא התירו לעבור במים לילך אצל (ו) תלמיד שהתלמיד ילך אליו ואפי' אין התלמיד
 יכול לילך אליו נגון שיש לו שום אונס לא פלוג רבנן .

ח ההולך לשמור פירות התירו לו לעביר במים שאין כוונתו לתענוג אבל לחזור לא התירו לו שאם
 יבא למנוע שלא להלך לית לן בה דדוקא גבי דבר מצוה התירו לו לחזור משום ההליכה ולא
 בדבר אחר וכל מקום שמותר לעבור במים אפי' היה לו דרך שיכול להקיף ביבשה מותר (ז)
 לעבור במים דלמעט בהילוך עדיף טפי . (וע"ל סי' ש"א סעיף ז' ובס"י תקנ"ד סעיף י"ג ובסימן
 ש"כ סעיף ה')

ט מותר להצטנן בטיט אע"פ שיש בו קצת לחלוחית והוא שאין בו טופח על מנת להטפוח אבל
 אם יש בו מים אסור וכן מותר להצטנן בכל מיני פירות ובתינוק ובכל מיני כלים והוא שיהיו רקים אבל
 אם יש בהם מים אפילו אינם מליאים אסור דשמא יתגעגעו וישפוך המים עליו ויש (ח) אוסרין בכלי חרס
 ישונים אפי' רקים לפי שדרכן לבלוע הרבה וכשמצטננין בהן פולטין מה שבלעו וחשיב כמו רחיצה .
 י כלה אם היא בתוך שלשים יום אחר נשואיה מותר לה לרחוץ פניה כדי שלא תתנה על
 בעלה . (ט)

יא מי שראה קרי ביום הכיפורים בזמן הזה שאין בעלי קריין טובלין לתשלה כל ימות השנה גם היום לא
 יטבול אלא אם הוא לח מקנח במטה ודיו ואם הוא יבש שנתלכלך הקרי כבשרו רוחץ מקום
 המלוכלך לבד ומתפלל אבל אסור לו לרחוץ כל גופו או לטבול .

יב אפי' אשה כשהגיע זמן טבילתה בו ביום לא תטבול דטבילה בזמנה ק"ל דלאו מצוה היא ואם
 כן למה תטבול תמתין עד למחר והוא הדין לשאר חייבי טבילות שאינם טובלין ביום הכיפורים ואע"פ
 שבשאר ימות השנה הוא רגיל לטבול לתשלה לא יטבול ב"ה דק"ל דאין טבילה בזמן הזה לבעל
 קרי אפילו לתפילה כיון שאין יכול לטהר עצמו מכל וכל בזמן טמומת מת .

תרי"ד

דיני סיכה ונעילת הסנדל וכו' ד"ס עיפים .

א סיכה כיצד אסור לסוך מקצת גופו ככל גופו ואם הוא חולה אפי' אין בו סכנה א"ל שיש לו חטטין
 בראשו סך כדרכו ואינו חושש שאינו עושה משום תענוג אבל בלא חולה או חטטין אפי' אינו סך
 לתענוג אלא להעביר הוזהר אסור דסיכה אינו כרחיצה כי הנאתו מרובה ואפי' אין כוונתו להתענג
 מכל מקום מתענג הוא בכך .

ב נעילת הסנדל כיצד אמיר לנעול מנעל של עור ואפי' ברגל א' אסור לנעול ואין חילוק בין בית לרשות הרבים ככ"מ אסור ואפי' מנעל של
 עץ ומחופה עור וכן קב הקיטע וכיוצא בו אסור ודוקא של עור שהיא נהנה בנעילתו שאינו הלך יחף אבל של (א) עץ ושל גמז
 ושל קש ושאר מינין אפי' אנפליאות של בגד מותר שאינו מתענג בכך שהרי קושי הארץ סניע לרגליו ומרגיש שהוא יחף ל"ש בבית ול"ש
 בר"ה ואע"פ שבשאר שבתות השנה אסור לצאת לר"ה אלא במנעל של עור אבל שאר דברים אסורים ב"כ שאני (וע"ל סי' ש"א סעיף ט"ג) .
 ד בשאר ימות השנה כ"ע נועלין בשל עור ואין דרך לנעול בשאר מינין הוי שאר מינין כמו שיש שאינם
 מלבוש או משום נזירה שמא יחלוץ ישאם ד"א בר"ה משני שילענו עליו כמו שמבואר טעמא בהלכות
 שבת סימן ש"א אבל ב"כ שאסור בשל עור הוי שאר מינין מלבוש שלהם ולא ילענו עליו ומותר ()
 א"כ ולא דמי לקב הקיטע שהוא אסור לנעול בו
 בשבת אע"פ שדרנו בכך כמו שכתבנו לעיל סי'
 ש"א סעיף ט"ו דה"ס הקיטע דרבו לנעול בקב אינטי
 אחריו לאו אורחיהו כג"כ א"ל כ"כ כיון דטבולו אורחיהו כג"כ מיני' לאו ממי' ניכחו ועוד דקיטע שאני דגבי קיטע יש טעם אחר לנעול כמו שכתבנו לעיל סי' י"ב סעיף ה' המזכיר .

ג חיה כל ל"י מותרת (ב) לנעול משום צנה שהוא קשה לה וכן חולה אפי' אין בו הכנה אלא שהצניחה קשה לו וכן מי שיש לו מכה ברגל
 מותר לו לנעול וכן אם רוצה לילך לביתו מב"ה או איפכא ויררו נשמים והיא איסטניס ומצער לילך בו יחף מותר לו לנעול הנעלין עד שיגיע
 למקומו ההולך במקום שיש סבת עקרב מותר לו לנעול אפי' מנעול של עור ואפי' אינו הולך לדבר מצוה אלא לטייל מותר לנעול במקום הסכנה .

ד יש מי שאומר שאין לברך ב"כ שעשית לי כל צרכי כיון שאסור לנעול במנעל ואינו נכון דכיון שיש לו נר היהר לנעול נגון
 במקום סכנת עקרב וכיוצא בו הרי בידו וברשותו הוא לנעול על כן יכול לברך כמו בשאר הימים (וע"ל סי' מ"ו סעיף א' שנתכאר שם
 שנתקנה ברכה זו על נעילת הסנדל ולעיל בסיומן הגזר נתכאר שמברכין כמה ברכות של שחרית אע"פ שלא עשה אותו דבר שהברכה
 נתקנה עליו וכמה ברכות שאין מברכין א"כ עשה אותו דבר שמברך עליו) מותר לעמוד בב"ה על כריס וכסתות ב"כ ואפילו הן של עור שאין
 זה דרך הגאת נעילה אלא כשהוא מנעילה ברגליו והמחמיר חע"כ . (ג)

תרמ"ו

איסור תשמיש המטה וכו' ב' סעיפים .

א תשמיש המטה אסור ולא משום קרי אלא משום עינוי (כדילפינן לעיל סימן תרי"א סעיף א' מקדאי) הלכך אסור אפי' בזמן הזה שאין נוהגין
 טבילה לבעל קרי לתפלה ויזר מלישן עם אשתו במטה ואפילו ליגע בה יזרד כאילו היא נדה פן יבא לידי הרהור וקרי (א)
 ב הרואה קרי ב"כ ידאג כל השנה כולה שמא יבא לו שלא קבלו תעניתו והשבעוהו כמה שבידים להשביעו בעבר שמוג בוס לרבו ושופך לו הקיתוץ
 על פניו ואם עלתה לו שנה מובטח לו שהוא בן ע"ה (ב) וי"ז וי"א שודאי יש לו הרבה זכות שהגיעו עליו ויש (ג) פנים ג"כ לאירך גיסא
 שנשעלתה לו השנה אדרבה ידאג יותר ויפשפש בשעשיו ויתקנם שמא קבול זכותו ושחפו על חייו ונשאר ערום ממצות שכבר קיבל שצ"ו .

תרי"ז

מתי יתחילו הקטנים להתענות וכו' ב' סעיפים .

א התנוקות מותרות בכל אילו חוץ מנעילת הסנדל שאין חוששין כל כך אם לא ינעלו אבל בשאר דברים יזהר מצטערים בהם אין למנוע מהם
 מותר להאכילן אפי' בידים וק"ל דמי לחמץ בפסח דאמרין פח

תחלה סידרה ודאי לא תהיה לו זה כל זמאיו
 כיון כשפך הקיאו על פניו וכו' ואלו
 הטובות וזמאיו אלא דאם עלתה לו שנה אחרת
 דהרבה לו תחלה טליו לרד לחננה כי כוא לזיק
 גמור ורמי לחיות ולכרואות זרע בלי תענית תכח
 זמאיו המרובים וזה שכתב הטור שהלוי יש לו
 הכנה זכות ט' וזה נכור .

סימן תרמ"ז

(א) ומתענינו שלא לדקדק בחינוך בריא עד י"ב
 שלימות המאמר שגון לתמים ידנא
 כחלה גם בזמן זה תסתחף חכיבי חולים
 (ב"ח) ותלמידי בתי"ח כלל ס' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו'
 יומא דכ"י ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו'
 לנהג לשעות כן י"ב וכת' י"ח חשימין חל"ס וכן
 י"ג וכת' י"ב חשימין חן התורה ואם רואין שילאו
 עדר בבריאות וחיים נשאר רוב העם חין לענות
 אותן עד שיהא ראוין חן התורה ע"כ .

סימן תרי"ז

(א) היינו בלתי נרמזת חן תחת ידיו אבל
 אם אחרת לריכה אפי' תחת שתיכבר עני
 הומו טהנין לה ח"כ .

סימן תרי"ח

(א) פי' כ"ח לומר אשכר שזכר ואשכר
 שסתכן (ב) וזה שידוע שהיום י"ב וזאל
 לאכול חמנין חתון נ"ח) כתב ח"כ אם החולה
 רנה להחמיר על עמלו אחרי שידע שצריך לך עליו
 נחמיר חן חן דמסע לנפשתי' דזמאל חתי לזיק
 הכרה ע"כ . וכתב שג"ר תלמידין בע"כ כתב הב"ח
 דגבי יומת חמנין לנכים וע"ל סי' ט"ח (ג)
 לשון ח"כ נשתחף חן שכתב (ד) תכנת חלם
 חן חומר נרדק סתמין על הבקי דח"כ
 וזה שכתב ח"כ או ג' עד ג' וכן עבדתי
 חדשהתי כנה' ות"ח ב"ב ע"ג וזקן וכן הב"ח
 חולק על רמ"ח שספק כטור חכום דכ' שטסקים
 חולקי' עליו ע"כ וגדולה חזו חני חומר רח"ח
 ונ"ח בבית ח"כ הטור אלא כדפרישתי קחי על
 פ"ס בחמנית היינים כספס ור"ל חזין לחקק כלל
 בין חתמה . ולעג"ר קחי על ח"כ . וזמנו נראה
 לרמז' כו' ותי' כמופג כו' וח"כ דעת הטור ככל
 כטסק' וזקן גם ג"ל רחיק לזה חמנור סי'
 לתק"ט וט"ג דף ש"ד שלם הכינוח חתמה
 דברי הטור אלא חוכה ת"ר כו' וזמנו נראה
 לרמז' ט' אלא כדפרישתי ע"כ וזו קחי על ריש
 דברי וזמני היה נחם להביאן אלא כדלמחר גם
 כרמ"ח אשכר דתודה לזה ורמז' ח"כ ירוחם תקל
 חמוד כל שחלל דעת החקיל חמס סכנת נפשות
 כמפורסם ט' וזקן זה ספק בסתם סתמין' ולא הכינוח
 דעת רמ"ח רבו לן ל"ל להכנה לתעשה כמפורסם
 על הבקי כשהם חזין חף סלוח' ח"כ חיה כשלאמר
 לריכים סס ג' חף כשני בקיאוין חומדים ח"כ יש
 לקבל ולקח חמר רוב דישת ועיין בספ"ג
 ס"ג

משום שיש בו כרת ולא ברילי אינשי מיניה אסרו חז"ל לארס להתעסק בו בפסח י"ב
 היה לו לאסור להאכילם לקטנים שהרי ג"כ יש בה כרת ולא ברילי אינשי מיני' חמין בפסח שאני שהוא יום
 מותר בשאר מיני מאכל ואם יתעסק בו בפסח יבא לאכול ממנו מש"כ
 ב"כ שכיון שאסור לאכול כל מיני מאכל ומשקים אסח דעתיה מיניה ולא
 יבא לידי אכילה שאימת י"ב עליו * אבל לרחוק ולסוך אותם בידים
 אסור שכל הסך גם הוא עצמו נהנה בהם שהוא סך ורחוק ירו אנבן
 מש"כ באכילה אבל מותר לומר לעכו"ם לסוך ולרחוק התינוק אפי' בחמין
 שהחמנו בו כיום דסתם תינוק חולה הוא אצל חמין ודבר שאין בו סכנה אומר לעכו"ם ועושה .

ב ומ"כ מחנכין אותן להרגילן במצוה ומונעין מהם שעה אחת או יותר ממה שרגילין לאכול שאם
 היה רגיל להאכיל אותם בב"ב שעות מאכילין אותם בני' שעות ואם היו רגילין בני' מאכילין אותן בד"ב
 כיצד קטן שהוא פחות מבן ט' אין מענין אותו כלל בי"כ אפי' לשעות ואפי' אם רוצה להחמיר על
 עצמו מוחין בירו כדי שלא יבא לידי סכנה וכן ט' שנים שלמות בבריאי וי' עינים שלמות בחולה
 ותש כח מחנכין אותו לשעות שאמרנו וה"ה לקטנה הגל לפי כח הבן והבת לפי מה שיוכלו לסכול וכן
 י"א (א) שלמות מתענה ומשלים מדרבנן כדי לחננם במצות ואין חילוק בין זכר לנקיבה בזה שלא
 דצו חכמים להחמיר על נקיבה יותר מן זכר אע"פ שממדתה להיות גדולה משום דעיקר תקנת חכמים
 הוא משום הזכרים אבל בדבר שהיא דאורייתא יש חילוק ביניהם שהאשה כמדתה ליחשב גדולה שנה א'
 קודם להאיש שבת י"ב שנים ויום אחד הרי היא כגדולה לכל דבריה וזכר בני' י"ג שנה ויום א' הרי היא
 כגדול לכל דבריו ולא קודם לכן והוא שהביא ב' שערות ואם לא הביאו שתי שערות עדיין הם נקטנים
 לכל דבריהם מן התורה דקום להו לחז"ל שהאשה מביאה שערות כשהיא בת י"ב שנים ויום א' חזו
 הטעם שחשבה חז"ל לגדולה והאיש אינו מביא עד היותו בני' י"ג ויום א' לפיכך אינו נחשב גדול עד ג' זה
 הזמן א"כ האשה כטבעה היא ממדת גדולתה מן האיש שכבר ידוע הוא מדרבי קבלה שהשערות הם
 סימני גדולת וכל זמן שלא הביאו שערות נחשבים כקטנים עד רוב שנותם הילכך בת י"ב ויום א'
 ובן י"ג שנים ויום אחד משלימין מן התורה אם הביאו שתי שערות ואם לא הביאו שתי שערות אין
 משלימין אלא מדרבנן ואם התינוק או התינוקת רך וכחוש ותש כח אין צריך להשלים בזמן דרבנן
 כגון י"א שלמות אלא מחנכין אותו לשעות עד הגיעו לזמן דאורייתא ומיהו כל שתגיעו לזמן דאורייתא
 דהיינו בני' י"ג ויום א' או בת י"ב ויום א' אע"פ שאין אנו רואין בהן שערות אין להקל בהם שהוא
 ספיקא דאורייתא שאין אנו בקיין כבדיקת מקומת השערות היכן הן ראוין להיות וגם שמא היו להן
 שערות ונשרו הילכך אף על פי שהתינוק והתינוקת הוא רך או כחוש קטן באיבריו אין להקל בו
 ובלבד שלא יבא לידי סכנה שזה אפי' בגדול מותר שנאמר וחי בהן ולא שימות בהן וכדרך שמחנכין
 אותו באכילה נכון להחמיר לחנך אותו ג"כ ברחיצה וסיכה ובזמן הזה אין נוהגין לרחוק ולסוך אותם כלל
 כאלו הארצות ואפילו ע"כ עכו"ם .

תרי"ז דין עוברת ומניקת ויולדת בי"כ וכו' ד" סעיפים .

א עוברת ומניקת מתענות ומשלימות בי"כ שהוא דאורייתא .
 ב עוברת שהריחה מאכל בי"כ וכן בשאר ימות השנה שהריחה מאכל איסור ואפי' הריחה איסור
 חמור ואם לא יתנו לה ממנו תסתכן היא או הולד לוחשים לה באזנה שהוא י"כ או שהוא אסור דשמא
 שכתה האיסור או שהוא י"כ וכשיזכרו לה האיסור תכוח דעתה מן המאכל משום חומרת האיסור או משום
 חומרת היום ולא תבקש עוד ואם תתיישב דעתה מוטב ואם לאו נתנים לה מעט מן הרטוב שאין בו שיעור
 כרת כדי להקל עליה מן האיסור עצמו אולי יתיישב דעתה ואם לא תתיישב דעתה בזה נותנין לה אפי' כשיעור
 מן האיסור ואפי' לא אמרה צריכה אני אלא שאנו רואין שנתחוררו פניה מחמת ריח המאכל מוכנת היא
 ונותנין לה מה שתרצה .
 ג ולא דוקא עוברת אלא אפי' כל אדם שהריח ריח אובלין ונתחוררו פניו מסוכן הוא אם לא יתנו לו
 ונותנין לו מעט בתחלה הרטוב ואח"כ האיסור עד שתיישב דעתו ודוקא עוברת ומי שהריח שמאכילין
 אותו מחמת ריח נותנין לו כן בצמצום מחמת שאין לנו אומר בישוב דעתם שפעמי' שמתיישב ברוטב מעט ופעמים צריכים להרבות מן האיסור
 עצמו אבל חולה שמאכילין אותו ע"י בקיין מאכילין אותו בתחלה דבר הצריך לו וכ"כ הצריך לו ע"פ הבקיאין כמו שיתבאר בס' שאח"ו בע"ה .
 ד יולדת תוך שלשה ימים הראשונים ללידה לא תתענה כלל שסכנה הוא לה משלשה עד ז' אם אמרה צריכה אני נתנים לה כמו לחולה מכאן
 (א) ואילך הרי היא כשאר בני אדם ותוך שלשה ותוך ז' שנותנים לה לא חשבינן לה מעת לעת כגון שאם ילדה בו' בתשרי בערב
 שיאכילה בי"כ עד הערב אפי' לא אמרה צריכה אני מפני שעדיין הוא תוך ג' ימים מע"ל אלא הנך ג' חשבינן לה לפי סדר הימים ויום
 הלילה נחשב יום שלם אפי' ילדה בערב ומיד כשנכנס יום ד' ללידתה מיקרי לאחר ג' וכן הו' ימים י

תריח דין חולה בי"כ וכו' י" סעיפים .

א חולה שצריך לאכול אם יש שם רופא א' בקי ואפי' (א) אם הוא עכו"ם שאומר אם לא יתנו
 לו אשכר שיכבד עליו החולה ויסתכן ואע"פ שלא אמר שמא ימות מאכילים אותו דמי יודע נודל
 הדבבדה * ואפי' חולה אומר שאינו צריך שומעין לרופא דשמא הוא נבעת ואין מרגיש בחליו מחמת
 רוב חולש' וספק נפשות להקל ואם החולה אומר שצריך אפי' אינו אומר ג"כ שסתכן אלא אומר שמא
 יכבד החלי ואפילו מאה רופאים אומרי' שאין צריך מאכילין אותו ע"פ עצמו ובלבד שמוכריין לו
 תחלה שהיום יום כיפור דשמא שכח אבל אחרי שהודיעוהו שהיום י"כ והוא שואל לאכול אין צריך לדקדק עליו יותר דלב יודע מרת נפש
 ואחזיקי איניש לרשיעא לא מחזיקינן י' (ב)
 ב ואם הוא אינו (ג) אומר כלום ורופא ארו' אומר צריך ורופא אחד אומר אינו צריך נותנין לו דספק נפשות להקל .
 ג ואם הוא ורופא עמו אומרים שאין צריך ורופא א' אומר שהוא צריך או הוא אינו אומר כלום ורופא אחד אומר צריך ושנים אומרים
 שאינו צריך לא יתנו כלום שאין דבריו של אחד במקום שנים כלום בד"א כששניהם שוים בחכמה ובקיאות שאין א' מהם מופלג
 ומוטחה בחכמה ביותר אבל אם האחד מומחה ומופלג בחכמה ומוחזק בבקיאות יותר חוששין לדבריו להקל ולהאכילו כיון שהוא ספק נפשות
 אבל לא להחמיר כגון שהוא אומר אינו צריך והשנים אומרים (ד) צריך אע"פ שאינן בקיין כמותו מאכילין אותו על פיהם כיון שהם
 בקיין ג"כ במלאכה זו אין דבריו נביאות במקום שיש סכנת נפשות .
 ד ואם שנים אומרים צריך ואפי' מאה אומרים שאינו צריך מאכילין אותו ואפי' הוא בעצמו אומר עמדם שאין צריך נותנין לו שאין הולכין
 בספק נפשות אחר רוב דעות אלא כיון ששנים הבקיאים במלאכה זו אומרים צריך אע"פ שמקצת
 מן המאה הם מוחזקים למומחין יותר סומכין על אלו השנים להקל וה"ה אם החולה ורופא אחד עמו
 אומרים צריך אע"פ שמאה אומרים אין צריך מאכילין אותו ולא חיישינן שמא החולה מחמת בעותותא
 אומר צריך לפי שמאמין לרופא זה שאומר צריך זה לא חיישינן ללב יודע מרת נפשו *
 ה ואם החולה אומר אינו צריך ורופא מסופק הרי זה ספק נפשות שהרי אם היה הרופא אומר ודאי
 צריך היו מאכילין אותו עכשיו ג"כ מאכילין אותו מספק דספק נפשות להקל ואין דבריו של החולה שאומר אינו צריך כלום דשכיח
 הוא דמחמת בעותותא דחולה אומר כן אבל אם הרופא אומר אינו צריך והחולה מסופק שמעינן לרופא דאינו יודע דחולה לא כלום הוא
 דאיתו מנא ידע רובן של חולי' אינם יודעים ובקיאין בחולי שלהם הלכך לרופא שמעינן שאומר יודע אני שאינו צריך שאין ספק
 ברא"ד מיציאו מידי ודאי .

ב"כ שאם יערך לומר שחל ימות לו הוי
 חומרה גדולה בספק נפשות דהוי ל' רופא
 ציפור אם לא יאכל שחל ימות אלא הרופא דמי
 לומר אם לא יאכל אשכר שיכבד עליו החולה
 ויסתכן .

ב"כ ומה שאנו חולין לומר כשהחולה אומר לרד
 חני לזכ יודע מרת נפשו ולא תסתחף בפתוחא קאמר
 אלא קים ליה בגויה טפי וכי אמר לא לרד חני
 חלינן דמסתחף בפתוחא הוא לחמר חני היינו משום
 דספק נפשות להקל חלינן כפי לקולא .

ס' ג' שיש לו חתום גדול עניו כח"ש פלו זוטא
 הרמב"ן ב"ה לגד ש"י ש"כ בס' התפארת ח"כ כ"ח
 כתב ט"ו ע"כ דגם ר"ח ס"ל בזה כחמ"ן חלף
 דרמ"א חולק על רמב"ן כהגם שנים שוין וכו' וכו'
 חסכים לרמב"ן ע"כ ולפיו להאריך יתן שכר
 העליתי הכנו לדינא (ח) ע"ל ס' תרי"ב ס"ד
 ת"ש חז"ל

סימן תרי"ט

(6) כי שם חסידים יח עלה ומתקדש בטעם סרסעי
 חוורים כחשבה ומתנין בכלל הדיקים שאל"כ
 הדיקים מתקדים חסדי הערבות ולכן הערכים שאל
 טעם וריח הוא בלמוד"טם הלובב (כח"י נ"ז חנ"א)
 (3) וכו' ח"כ כתב משום דלות להצית נדרים וחתי
 לאתלופי להחיר דרד מתקן ביחוד או כשבת ולכך
 יאמר כלמדי בעוד יום ע"כ ובזה תיושב חסידות
 ח"ת ס' תיקון על המנהגים ע"כ הדיק (ג) וכו' ח
 חסיד לומר דלמדתה כד' וקירובו שיהיו בטלים
 כלם מתהרש עליו לאחר הנדר וכן קבלתי (ד)
 כתב ח"ט וחי' אחר שבלשן יכון שרן וכו'
 כעליו סג' ומ"ש מרנ"ל ט"ו אומר ה"ן כמכרז טעם
 ח"כ אחרת יכון שרן כדי נדרת לא מדי ס' ע"כ
 ולא יהי' חתי עבד כשכח"ל ח"א לומר כח
 וחשך חזרה בזה לנבוא ולא פליג חלף על חרמ"ל
 כ"י אכל ראי' בב"ח שכתב דהשגות רבים נפש
 רוח ונשיה ע"ד האריך דכל נדרי הוא לשון רבים
 ח"ש' דלמדתה הוא דנחת הלבוט כל יחיד נדרי
 להתנת לעצמו ליתא דרבים שסכיתו על שום הנזי
 וח"הם אומר כפיר' ק' וכן החינו מועיל חזון
 הסכ"ח ולא חטעם הסליחה (כ) כח"ט לא ידעתי
 ח"ל זה ש"ס חסדי שלא יועיל על חברו חסדי כך
 לא יועיל חסדי גם לעצמו ודמי לערב חסדין
 בס' תקד"ן ס"ז ע"כ העירוב לעצמו יהי'
 ולאחרים שלא פשו ע"כ ולע"ד דה"ק הלבוט כיון
 דל"א לחת"ו לאהרים ח"כ אחריון לשון רבים
 אחר רוקף על נדר סודר לבור ביד מיהו כבר
 כתבתי בס' ח"כ דח"ן לגעת הלבוט נלפניו ועוד
 דרד

ו בר"א שנותנים לו כשרופא מסופק ה"מ כשרופא נקי במיב חולה זה אלא שאין מבחין אם הבביר
 עליו החולה כ"כ אם לא או שאינו מוטחה ומוחזק בבקיאית כ"כ אבל אם הרופא עצמו אומר שאינו
 מכיר במיב חולה זה הרי רופא זה כאינש דעלמא לענין זה החולה ואין מאכילין אותו על פיו מיהו
 אם נחלש הרבה עד שגראה לרוב בני אדם שאצלו שהוא מסיבן אם לא יאכל מאכילין אותו .
 ז וכשמאכילין את החולה או את האשה עוברת שהדיחה אחר שנתנו להם מן הרוטב ולא נתיישב
 דעתם יאכילו אותם בתחלה מעט פחות מכשיעור דאורייתא אולי יספיקו בזה ולא יבא לידי חיוב
 כרת הילכך מאכילין אותם בתחלה כמו ב"שלישי ביצה ביטניות שהוא פחות מכמותבת לכ"ע ומשהין
 אותו כדי אכילת ד" בצים שהוא שיעור אכילת פרס ואחר כך נותנין לו עוד שיעור בזה וכן עד
 שתתיישב דעתו (ח) .

ח ובשתייה יתנו לו בתחלה פחות מעט ממלא לוגמיו של חולה וישערו בחולה עצמו . וישרו בין
 שתייה לשתייה ג"כ כמו נבי אכילה שהוא שיעור אכילת ד" בצים אם אפשר ואם לא אפשר
 ישרו בין שתייה לשתייה כמו שיעור שתיית רביעית אבל בין אכילה לשתייה א"צ לשהות כלום שאינם
 מצטרפין אבל אם יאמר הרופא שאין שיעורים הללו מספיקין לו נותנים לו כל השיעור אפי' אינו אומר
 בודאי אלא שנמתפק בדבר או שהוא בעצמו אומר שאין מספיק לו זה השיעור או מסתפק בו נותנים
 לו כל צרכו בבת אחת .

ט מי שאחזו בולמוס והוא חולי שבא מחמת רעבון וסימניו שעניו כהות ואינו יכול לראות
 מאכילין אותו עד שיאירו עיניו ואפי' דבר איסור מאכילין אותו אם אין כאן היתר ואם יש כאן
 שני מיני איסור אחד חמור מחבירו מאכילין אותו את הקל תחלה להקל עליו האיסור ואם היה צריך
 לבשר ויש כאן בהמה לשחוט ובשר מוכן נבילה ע"ל סימן שכ"ח סעיף י"ד .

י חולה שאכל ב"כ ונתתיישב דעתו עליו בענין שיכול לכתב צריך לכתב ויזכור של י"ב בב"ה שאומר
 יעלה ויבא בבונה ירושלים ולא אמר" מצוה הבאה בעבירה הוא ולא יברך עליה שאין האכילה עבירה
 גבי חולה שיש בו סכנה כי אדרבה מצוה היא לגבי דוחי בהם אמר רחמנא ולא שימות בהן והרי י"ב
 לגבי דיריה הוא כשאר אדם לענין אכילה והילכך מצוה הוא לו לאטל כמו בשאר י"ט כיון שיש בו
 סכנה ולכך יברך עליה ויזכור י"ב ביעלה ויבא בבונה ירושלים .

תרי"ט

סדר ליל י"ב ובו ז' סעיפים .

א ערבית נכנסין לב"ה ונוהגין להתעטף בציצית מבע"י ולברך עליו (בפחמא אין מתעטפין) ואם שכח
 להתעטף עד הלילה לא יברך דלא קי"ל כסית יום חייב אף כלילה ונוהגין שקדם שיתפלל מתירין
 לכל העבריינים והם העוברים על גזירות וחרמות הקהל ומתירין להתפלל עמהם ואפי' לא יבקשו שיתירו

להם מתירין להם משום דאמרינן כל תענית ציבור שאין בו מפורשעין (א) ישראל אינו תענית שהרי חלבנה ריחו רע ומנאו הבתוב עם סמני הקטרת
 והולכין שני חשובין מן הקהל ועומדים אצל החון שהוא שכישי כדי להתיר ולהתפלל עם דעבריינים אבל משום כל נדרי א'צ שכל נדרי אינו
 אלא תנאי להבא ואין (ב) צריך ג' לתנאי שכל אחד מתנה לעצמו וכן לשון כל נדרי כו' לשון יחיד הוא שהחון מדבר בעד
 עצמו וכן כל אחד צריך להתנות בפני עצמו אלא עיקר הטעם שהולכין ב" עמוד אצל החון אינו אלא להתיר להתפלל עם העבריינים שכבר
 דחקם הקהל מחמת עבריינותם ועכשיו חזרין ומתירין להם ואומרים בזה הרעיון בשיבה של מעדה ובישיבה של מטה על דעת המקובעל
 דעת הקהל אנו מתירין להתפלל עם העבריינים מיהו ככאו הכי צריכים לרעמיד אחד לימין החון ואח' לשמאלו ב"כ בכל התפלות מפני
 שהוא תענית ציבור . (וע"ל סימן תקס"ו סעי' ו') ומצינו במד"ע"ה ביום שגור תענית צבור במלחמת עמלק שעשה כן שנא' ואהרן וחוור
 תסבו כידיו מזה אחר וגו' ומוזה אחר ואחז"ל משום שתענית ציבור היה אלא שאין נהגין כן כל היום רק בהתחלת תפלה הראשונה ודיו לנו שאין
 בנו כח להעמיד ג' יחד כל היום אצל החון וע"כ נהגו ג"כ להעביר לפני התובה בר"ה וי"כ שהם ימי דין פרנסים ומנהיגים העוסקים בצרכי צבור
 ומנינים על דור שלהם דוגמא דמרע"ה והוא שיהא אדם הגון ומרוצה לכל הקהל וטוב שיאמר החון בלחש קודם שיתחיל התפילה תפילות ובקשות
 המתוקנות בלשון יחיד לבקש על עצמו לפני השם שתתקבל תפלתו ובלבד שלא יאמר בל' הישבעו ושמות כמו שכתבתי לעי' בהלכות ר"ה ס' תקפ"ה
 ואח"כ מתחיל הש"ץ כל נדרי ומה שאומרים אותו בל' ארמי לוי שנתקן בכבל שהיה עיקר לשונם ל' ארמי לכך תקוהו בל' ארמי כדי שיבינהו
 הכל ואומר מ"כ זה עד יה"כ הבע"ל ונוהגין כן כדי להתנות על כל נדרים שידרו בשנה הבאה שיהיו בטליו לפי שאין העולם נזדרים בנדרים
 ועוברים על לא יחל דברו וגו' לכך מתנין עליהם באולי יעבור על אחד מהם בשונג שינצלו מן העונש שהתנאי מועיל לשלא יחול הדבר
 מעיקרו מה שידור אח"כ והוא שלא יזכור התנאי בשעת הנד' כשירד" אח"כ שאם הוא זוכר לתנאי ואפי' הוא נודר הרי מבטל התנאי
 והנדר קיים אבל כשאינו זוכר התנאי אז מועיל התנאי לכך צ"ל כוליהו אחריתא בהן כל' אם אשכח אדור מעתה אני אתהרט עליהם ומתנה
 שיהיו בטליו מעתה שיהיו ומיהו ביטול אינו מועיל אלא לנדרים שנודר מעצמו ושבעו שישבע מעצמו אבל נדר שחבירו מדירו ושבעו שחבירו
 או ב"ד משביעין אותו אין מועיל בהן לא ביטול ולא תנאי שהרי הוא נודר על דעת חבירו ועל דעת בית דין והש"ץ אומר בקול רם חשנים
 שעמו בקול נמוך דתרי קלי לא משתמעין אבל מכ"מ יאמרוהו הג' ביחד וגם כל הקהל יאמרוהו בנחת עם הש"ץ כדי שיתנ' כל אחד בפני
 עצמה על נדרי שידור כל השנה הבאה שאין תנאי הש"ץ מועיל לאחרים ולפיכך לא נתקן ל' של כל נדרי בל' רבים אלא בל' יחיד שהש"ץ
 מתנה לעצמו ולכך צריכים הקהל לאומרו ג"כ עמו בנחת והנה בנוסח שלנו יש לדקדק מאד כי נ"ל שהוא מוטעה ומשובש מאד כמו
 שנתבאר בע"ה שהוא פותח בלשון יחיד כאשר ראוי להיות ואח"כ מסיים בלשון רבים כי לשון דאינדרנא ודאשתבענא ודאחרימנא ודאכרנא
 כולם הם לשון יחיד כאשר ראוי להיות שפירוש דאינדרנא הוא שאדור אני וכן דאשתבענא פירוש שאשבע אני וכן דאחרימנא פירוש שאחרים
 אני וכן דאכרנא פירוש שאאסור אני מלשון אסרה איסר וכן מה שאומר אח"כ אחרטנא בהון פירוש (ג) אתהרט אני מעכשיו והרי כולם
 לשון יחיד המדבר בעדו שמתנה על מה שיעשה להבא ומה שאומרים אחר כך על נפשנא וכן בסוף נדרנא ואכרנא ושבעותנא אותם הלשונות
 כולם הם לשון רבים כי הנ"א שבסופי תיבות הללו אינם מורים על המדבר בעדו כמו הנ"א שבמלת דאינדרנא ודאשתבענא
 שהם מורים על המדבר בעדו בלשון תרגום שהם במקום אנה שפירושו אני אלא שחסר הא' הראשונה והוא במקום אני בלשון הקודש כמו
 שפי' אבל הנ"א במלת נפשנא נדרנא ואכרנא ושבעותנא כולם הם מורים על לשון רבים כמו נ"ו בלשון הקדש שבמקום לנו אומרים
 בתרגום לנו ובמקום נפשינו אומרים נפשנא וכן בכלם נדרינו אומרים נדרנא כו' וא"כ באלו התיבות הוא כאלו אומר על נפשינו
 וכן נדרינו ואסרינו ושבעותינו . ולפי לשון התנאי שנתקד בלשון יחיד מתחלה שיתנה כל אחד בפני עצמו על נדריו שיעשה
 היה לו לומר על נפשי וכן נדראי לא נדרי ואסראי לא איסרי ושבעותאי לא שבעות על כן אומר אני (ד) דדאי
 כולם טעות הם אלא שנתייסד בתחלה בלשון תרגום שאין אנו בקיאין בו לכך דקדקו בה קדמונינו הרבה ומפני כן נפלו טעות
 בספרים וראויין כולם להיות כמו שכתבתי לפי ע"ד וכן ראוי להיות ודאסרנא על נפשי ובסוף יאמר נדראי לא נדרי ואסראי לא אכרי
 ושבעותאי לא שבעות וא"כ כל לשון כל נדרי שמננים בו עכשיו החונים אינו מדוקדק וטעות הוא בתחלה בלשון יחיד ובסוף בלשון רבים
 וכבר אמרנו שאין אחר יכול להתנות בעד חבירו וא"כ מה שאומר לבסוף לשונות של רבים אינו עושה כלום ואפילו (ה) תנאי של עצמו
 לא אומר ולא התנה כלום לא הש"ץ ולא הקהל וא"כ אמירת כל נדרי בכל שנה בנוסח זה הנדפס במחזורים שלנו נ"ל שאין בו ממש
 וגם מה שנדפס במחזורים בתחלתו נדרנא ב"א אל"ף נ"ל שהוא טעות שמשמעו שנדרתי לשון עבר מהמדבר בעדו אלא שבאמת גם בלשון
 זה אינו מדקדק שגם אם הוא לשון עבר ראוי היא להיות נדרית שכן הוא בדקדוק התרגום כל המדבר בעדו בעבר כיון אמרתי שלחתי וכהאי
 גוונא יאמר התרגום אמרתי שלחתי ותמצאנה הרבה בתרגום החומש על כן אינני צריך להביא אחת לדוגמא כי הוא מלא על כל נדווחי
 לפיכך נ"ל שראוי להיות ככאן דאינדרנא באל"ף הא' יתן ויהי' הפירוש שאדור אני וא"כ רוב נוסח של כל נדרי אשר נדפס במחזורים אין בו
 ממש ואין לו' שום פירוש אלא הניגון בלבד ואינם יודעים ואינם מבינים מה אומרים ואם איישר חילי אתקננה וכמה פעמים רציתי לתקנו
 וללמדו לחוננים כהוגן ולא היו ינולים לשנות בעת תפלתם מפני הרגל הניגון שבפיהם ע"כ אומר אני הרצ' לדקדק יאמרנו לבדו כחשאי וכאשר
 תקנתי ולא יסמוך על הש"ץ לומר אחריו מלה במלה כי ודאי נוסח של טעות הוא ומה שאומרים אינו תנאי לא לש"ץ ולא לקהל רק צפצוף
 דברים בעלמא כמו העופות שמצפצפין ואין בהם דיבור נ"ל ומה שאומרים אותו ג' הטעם הוא מפני שעיקר שאומר אותו החון בקול רם
 הוא כדי להזכיר את הקהל שיאמרוהו גם הם ויתנו על נדריהם שידרו כל השנה ואולי יש אדם בבית הבנסת שלא שמע ולא נתן דעת בפעם
 הראשונה וישמע בשנייה ואם לא שמע בשנייה ישמע בג' וכן סדרו חז"ל כמל' עניינים לומר אותו ג' פעם ביצא בו כנון מכל זה כו' קופה
 זו ולכך נודגין להביא קולו בפעם שני יותר מבראשון

(ו) ונתיב למוצאם בלשם עם ה"ן גם יאמר אהו יקדים לכוין קודם ה"ן כדעיל סי' ל"ט הי"ט
 (ז) סי' ב"י בשם הפלג ערכו דוק והכ"ח
 ח"ו כל הלילה חתם ובש"כ האריך דזה וכל ענין
 שכל מי שאין יודע בעצמו בלא יוקח עמיה זו
 צעת הפלגה שיחמתם או שלא יוכל לכוין כראוי
 עבירה בידו אפי' לעמוד ביום וה"ו יראה לעמוד
 בשעת החרות הפלגות ובשעת הפלגות , עוד
 האריך באותן שולחן בכל יום באשמורת למקד
 ואח"כ בשעת הפלגות התנאים על אלו אפי'
 קורא הוי חסדיה בנדר וטוב להם שלא לעמוד
 באשמורת כדי לכוין בחפלות כראוי אפי' אוחז
 שיוכל לקיים שמים טוב לאחז כזה וכו' נתב
 בתשובת הכרי' מ' עמוד פעם א' ודעו לעשות כן
 בליתוי א' נדר הכרה , עוד כתב אהו העומדים
 אל יעזרו נקבים ואם הלך דע' הוואד ראוי לעטות
 ולסמוך חזי שורה וכחב נת' מים חין
 חובלת בעמדתו שהי' אפי' יזכור לכוין כולאפי'
 והנחוי שלא יוקח להם ע"כ (ח) תמיה לי
 ולעיל סי' ס"א סי' כחב טעם האחרון בלשם
 פשוט דלא אחרו משה ע"כ וקדש על העור שכתב
 כמו הלבוש הכל והם וראיתי בזה סימן הת"ט
 שכתב דהא דמשה לא אחרת הכוס דלא הוי כולם
 בלב שלם וערית סמכות א' חסם כסול בטלה ודק
 הקלו בלשם דלא הוי שאין לבו שלם לא יאחרו כלל
 אבל כ"כ עם ה' אלא ונולם מיהדים כוב שלם ע"כ
 ולי נראה החתם בפסחים האפי' חרעות הפנינין
 אומרים בקול רם ובי"כ דמזריין להשגל עם
 כעברונם חייבין קח לתרעות החיין וי"ת על
 העור ולבוש קדוש ה"ל לתוב' ע"כ לוי טעם
 דלעיל (ט) ק"ש הא ק"ל דאומרי' ויהיו קודם אלו
 נדר ובתנאי' בנבוב גופיה סו' תר' וריס סי'
 אחר זה ואפי' שיה ט"ס בלבוש ונ"ל עבודה
 והולאה ויחייב , נתב חר"ל כהנים תורה הוי
 עומד בכפיף הראש כיוו בחורים (י) י"כ שכל
 לפיכך בשבת חין תקבלין שבת אבל מזמור שיר
 ליום שבת יש נאמרו טרי' ג"כ (יא) ח' שיעף
 י"ג

ובנ"י יותר מכב' ברי שישמעו כולם ויתנו הם לעצמם שאין תנאי מועיל לאדם אלא מה שהתנה הוא
 בעצמו ולא אחר מתנה בעדו כי אך וכל אדם להתנות מה שחבירו רוצה לעשות ואומרים איתו בעוד
 יום קודם ברכו וממשיך בנינונו עד הלילה כדי שיתחיל תנאו חקף בעת הראשון של הכנסת י"ט שהוא
 תחלת השנה לתנאו ואח"כ אומרים פסק ונסלח לכל ערת ונו" ואומר אותו החון ג' פעמים והקהל עונין
 אחריו ג' ג' ואח"כ יאמר החון סלח נא לעון ונו" ועונין אחריו והקהל ג' ויאמר י"י סלחתי בדבריך
 לומר שאם ידור בזה השנה וישבח זה הביטול ואעפ"כ יעביר עליו במזיד שיסלח לו השם שאע"פ
 שכבר ביטלו צריך כפרה דק"ל הרוצה לאכול בשר חזיר ואכל בשר טלה על דעת שהוא איסור צריך
 סליחה בדילפינן מאישה הפירס וי"י סלח לה דמשמע אע"פ דאישה הפירס צריכה סליחה כמה הכתוב מדבר
 באישה שנדרה ושמע בעלה והיפר לה והיא לא ידעה שהיפר לה בעלה ושותה יין ומטמאה למתים
 אע"פ שבהיתר עשתה שהרי בעלה היפר לה מ"מ היא לאיסור נתכוונה וצריכה סליחה אח"כ יברך שהחינו
 בלא כוס דהא כוזמן לזמן קאתי וכל מה שבא מזמן לזמן מברך עליו זמן ולפי שאי אפשר לאיסור על
 הבוס כמו בשאר י"ט שאחר שאמר זמן כבר קבלה ל"כ עליה ויא אפשר ליה למשתי ולמתביה לניקא
 לא אפשר משום דחיישין שמה אתי למיסרך ויבא לשתות כוס של ברכה בי"כ אף לאחר שיגדל (וע"ל
 סימן תקנ"ו) ואע"פ שאנו מאכילין לקטן ולא חיישין דילמא אתי למסרך שאני כוס של קידוש שהקטן
 אינו צמא ואנו נותנים לו לשתות סביר הוא שמצוה לשתות כוס של קידוש וישתה ג"כ כשיהא גדול
 מה שאין לחוש כן בשאר אכילה ושתיה שנותנין לו (וע"ל ס' רע"ט) ובכוס בלא שתיה לא
 אפשר דק"ל המברך על כוס צריך לשתות ממנו או הוא או אחר (וע"ל סימן קצ"ו סעיף ד' וסימן
 רי"ג סעיף ב' וסימן רע"ב סעיף ט') ולא דמי למילה שנותנין לתניק שאני מילה שאינה קבועה בכל
 שנה וליכא למיחש בה דלמא אתי למסרך וכיון דלא אפשר למיטעמיה אומר זמן בלא כוס ונהגו לאומרו
 קודם ברכו משום שבכל מקום אומרים זמן קודם עשיית מצוה ובשאר י"ט שיעקר מצותו הוא אכילה
 ושתיה אימרים אותו קודם האכילה אבל כ"כ שברכו הוא קבלת י"ט ומנהגינו להאריך אח"כ בסליחות
 ותחנונים ובשאר שירות ותשבחות שהם עיקר מצות היום והם במקום אכילה ושתיה של שאר י"ט אומרים
 אותו קודם ברכו זמן הדין הרשות ביד כל אחד לברך זמן לעצמו בכל מקום שירצה אלא שלא נהגו
 כן מפני שאין לנו מקום קבוע לאומרו וחיישין שמה יבא לירי שנהה הילכך לא נהגו היחידים לאומרו
 כל אחד בכיתו כמו בשאר י"ט אלא סימנין (י) הכל על זמן שיברך השי"ן בב"ה והם יצאו כמה
 שיענו אחריו אמן שהוא במקום מיוחד וקבוע לכל הקהל והם ביחד ולא יבאו לירי שנהה , נהגו קצת
 חסידים ואנשי מעשה לעמיד כל היום וכל (ז) הלילה על רגליהם ע"פ המדרש שהובא בסימן תר"ו שאין
 להם קפצים בי"כ כמלאכי השרת ומי שירצה לעמוד מיד כשיתחיל השי"ן ברכו וירא שמים לא יעמוד
 על כרס וכסמית של עור שהוא תענוג לו אבל על אחרות מותר ובלבד בשעה שמתפלל יעמוד על הארץ
 משום שנראה כמתנאה אם יעמוד על כרס בשעת תפלה (ומה שנהגים לקרות בליל י"כ במחזורים ולא
 חיישין שמה יטה כבר נתבאר הטעם לעיל סימן רע"ה סעיף ח' וסימן תר"י סעיף ג')

ב וקורין ק"ש בברכותיה ונהגו" לומר ברוך שם כבוד מל"ו בקול רם משום שמצינו (ח) במדרש כשעלה משה למרום שמע למלאכי
 הישרת שהיו מוקלסין להקב"ה ברוך שם כבוד וכו' והורידה לישראל וצוה להם לאומרו בחשאי משל לאדם שנב' חפץ מעלטרין של מלך
 ונתנו לאשתו ואמר לה אל תתקשטי בו אלא בצנעא בתוך ביתך כן כל השנה אומרים אותו בלחש אבל בי"כ שאנו כמלאכי השרת כדאמרין
 במדרש שהבאתי לעיל סימן תקפ"ב ומתפללין הציבור ז' ברכות ואומרים אותו בפרהסיא ובקול רם וחותרין ופרוס עלינו וכו' ואומרים פסק כי ביום הזה ינפר וגומר והטעם
 נתבאר לעיל סימן תקפ"ב ומהתפללין הציבור ז' ברכות ואומרים אותו בפרהסיא ובקול רם וחותרין ופרוס עלינו וכו' ואומרים פסק כי ביום הזה ינפר וגומר והטעם
 אתה בחרתנו כו' ותתן לנו ה' אלהינו את יום צום הציפורים הזה למחילה ולסליחה ולכפרה ולמחול בו כל עונותינו זכר כו' כן הוא בכל הספרים
 גם במנהגים כתוב כן ותמיהני מאד מ"ש י"ה מר"ה וכל המועדים שאומרים מקרא קדש זכר כו' דהא גבי י"כ כתיב ג"כ מקרא קדש
 כמו במועדים ונ"ל דטעות כספרים ויש לאומרו מיהו גם בשבת אומרים כן ולמחול בו כל עונותינו מקרא קדש זכר כו' וא"א באהב'
 מקרא קדש כיון שהוא יום הדין וכמו שכתבתי טעמא לעיל ג"כ בר"ה סימן תקפ"ב ע"כ סעיף ז' ג"ל אח"כ מצאתי בדפוס ישן שנדפס בו כן
 כמו שכתבתי מקרא קדש זכר ליציאת מצרים ונ"ל שיש לנהוג כן דמ"ש י"ה מר"ה וכל המועדים שאומרים יעלה ויבא כו'
 מחול לעונותינו בו וקדשינו במצותיך כו' ואומרים כן אפי' כשחל י"כ בשבת וא"א או"א רצה במנוחתינו קדשינו כו' שכיון שהוא יום תענית
 אין כ"כ רצון במנוחתינו אבל הנחילנו ה' אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך וישמחו בך ישראל אוהבי שמך ג"ל שיש לאומרו שהוא
 הפלה על כל שבתות שבשנה בלא י"ה כמו שמתחילין ג"כ מאעם זה בשבת ותתן לנו ה' אלהינו באהבה את יום השבת הזה כו' דקאי על
 כל שבתות הנה ומה שמסיימין אח"כ כי אתה אלהים אמת וברוך אמת וקיים לעד בא"י מלך כו' וכן כתב בכל הסידורים הנרפסין
 שמתפללין בהם הציבור תמיהני מאד לפי מה דק"ל שצריכין לסיים בכל הברכות מעין החתימה סמוך לחתימה אך נובל לומר כי אתה אלהים
 אמת וברוך אמת כו' סמוך לברכה מלך מוחל וסלח כו' מאי מעין החתימה יש כאן לכך ג"ל שהניסח האמיתי הוא כמו שנרפס במחזורים
 בחזרת ש"ץ את התפלה שסמוך לחתימה אחר וטהר לבנו לעבדך נדפס שם כי אתה סלחן לישראל וכו' בא"י מלך מחל כו' שזה הוא ממש
 מעין החתימה סמוך לחתימה ונ"ל שגם הציבור י"ל כן ושלא לומר כלל כ"כ וברוך אמת וקיים לעד כו' בתפלה וטעות נפל בסידורים (וע"ל
 סי' תקצ"ב סעיף ח' ג"ל) וחותרין מלך מוחל וסלחן לעונותינו ולעונות עמו בית ישראל ומעביר אשמתנו בכל שנה ושנה מלך על כל הארץ
 מקדש ישראל ויום צום הציפורים וא"א באהבה מקרא קדש אפי' בשבת שאין יוכל לומר באהבה אחר אמרינו שניתן למחילת עונות ,

ג ואם חל בשבת אומרים ותתן לנו ה' אלקינו באהבה את יום השבת הזה ואת יום צום הציפורים הזה אלקינו ואלקי אבותינו רצה במנוחתינו
 קדשינו במצותיך כו' עד בישועתיך ואח"כ אומרים והנחילנו ה' אלקינו באהבה וברצון שבת קדשך וישמחו בך ישראל אוהבי שמך
 וטהר לבנו לעבדך באמת כו' ויכול לומר אחריו כי אתה סלחן כו' שע"י הסליחה מטהר לבנו וחותרין ופרוס עלינו וכו' ואומר
 וירי (ט) ועבודה והודאה כמו שאמרים במנחה ואין חזור השי"ן התפלה בערבית מפני שהיא רשות וא"צ להוציא את שאינו בקי בדבר
 שאינו אלא רשות כמו שהוא מבואר למעלה בסדר היום סימן רל"ז אלא מתחיל בסליחות ובתחנונים כל מקום ומקום לפי מצינו אומרים
 הידורים כמו שאמרים באשמורת של ימי הסליחות ואם חל בשבת אומרים ויכלו וברכת מנן אבות כמו בשאר שבתות ואומרי' במקום האל
 הקדוש המלך הקדוש וחותרין מקדש השבת ואינו מוכיר בשל י"כ שהרי אם לא הי' שבת לא היו אומרי' מנן אבות כ"כ ואע"פ שהיום הוא י"כ
 בטלה קדושת י"כ לגבי קדושת השבת וכ"ש בשאר י"ט כשחלים בשבת שאין חותרין בהן דבטלה קדושתן לגבי שבת אבל בתפלת נעילה
 כשחל י"כ בשבת מוכירין של שבת אע"פ שאם לא היה י"כ לא היו אומרים אותו בשבת שאני נעילה שהיום הוא שנתחייב באותה
 תפלה כמו שיתבאר לקמן סימן תרכ"ג וכיון שהיום הוא שנתחייב באותה תפלה והיום הוא יום שבת צריך להזכירו דלא בטלה קדושת שבת
 לגבי קדושת ד"כ ואומרי' אותה מיד אחר התפלה כמו בשאר השבתות קודם שאומרי' הסליחות והתחנונים (י) ,

ד ואין אומרים כמה מדליקין דלא נרע משאר יום טוב ועוד שהרי מנהג הוא שאין טומנין חמין ואיך יאמרו טומנין את החמין והיו צריכין
 לדלגו לכך אין אומרים אותו כלל (וע"ל סי' תר"ט) וא"א א"מ בשבת מנהגינו הוא שמתחיל החון בנעילה יעלה תחנונינו כו' שומע
 תפלה ואין נוהגין לומר פתיחה ואמרים דברך אלהינו סלח לנו אשמות אשנן כן ופותרין את הארון לפזמון כי הנה נחומר וכו' ונתן אתה
 י"י טוב וסלח רוב חסד לכל קוראיך ואומרים זכור ברית חטאנו צורנו אתה מבין ובחול אומרים א"מ ק"ש עלינו ק"י שיר היחוד כו' אנעים ומירית
 בפתיחת הארון קדיש יתום אדון עולם בקול רם וי"א כל התילי"ו כולו באותו הלילה (יא) טהנין קצת ללון בב"ה לומר שירות ותשבחות כל הלילה
 שכך היו עושין בזמן שב"ה היה קיים מיקרי ירושלים לא היו ישנים כל אותו הלילה ונ"ל שבזמן הזה שאנו נוהגין להתפלל ולומר סליחות
 ותחנונים כל היום יותר הגון וטוב הוא שאמר סליחות ותחנונים כלילה ילך לישן לביתו על מטתו כדי שישן שינת קבע ויכול להתפלל
 ולהתחנן למחר ביום בטובה שלימה שאם לא ישן כל הלילה הרי הוא מבטל כל התפילות יום הביפורים שאי אפשר לו להתפלל ביום בטובה ופה
 שעל ברחו הוא מתגמל שכבר תש כחינו בזמן הזה לעמוד כל הלילה וכל היום בלי שינה דדוקא בזמן שהיה ב"ה קיים היו עושין כן שלא היו נוהגין
 להתפלל כל היום כמו שאנו עושין גם לא היו מתעכבים כל היום בב"ה או בכתי נבסיות כמונו והיו מתגמלין בכתייה ביום ועוד הם היו עושין כן
 כדי לעורר את דבקה גדול שלא יארע לו קדי בשניה ותבטל העבודה משא"כ שייך בזמן הזה ובפרט החונים לא יעמדו כל הלילה כי
 מפסידים את קולם ופוגת תפילתם בשאינם ישינים ויש ששיינים בב"ה וגם נה ג"ל שאין בו חסידות ולא קדושה ואדרבה יש בו קצת בויון
 ב"ה

והוא סי' ע"ב ע"כ ח' ל"א חין צ"כ אפי' צ"כ ג' אמת

יגש יאמר עכ"פ ד' תחורים הראשונים קודם
 ששכב מי הם תחומי"ם של יבא לידי קרי ויבא
 שר' תיבות וד' תחומים יעלו לתוך קרי ועוב שנת
 ענף עניו כרים וכסות התחמין ועל"פ לא
 יבסו רגליו וזה כחה נוגח רוח והגל תרגלו לא
 (ע"פ) (יב) היטו בכ"כ יבן כשעור או בכ"כ
 על כ"י (ת)

ב"ה ועוד שנה שם אינו יכול לישן שינת קבע מפני הגרות והנכנסים והיוצאים והיו נ"כ יתגמגמג למחר בעת
 התפלה וקדמוני"הו עושין כן לא היו עושין אלא כרי לשמור את הגרות שהיו במקומו שלא היו הרב"מ מהם
 מצויים ביהד ולא היה להם לישמור את הגרות א"נ שהיה להם בתי נכסיות קטנות והיו מתייראין פן תרלוק
 מחוס הגרות לכך היו צריכין לשמור מה שאין אנו חוששין לזה וא"כ מי שיש לו שמור לשמור הגרות למה
 ל"ן בב"ה ישמור את הגרות והוא ילך לישן בביתו כדי שיתפלל למחר בכונה שלימה ג"ל .

תדך

מנהגי"ה לקצר בתפלת שחרית וכו סעיף אחד .

סימן תר"ד

(6) ר"י כעבור למטה דעאר טא קודם קדש' (תכ"ו)

סימן תר"א

(א) ככל בו כתב הטעם לתורות הל"ן ראו לנול
 בתורת הגרלות אלו קלות או כבדים של
 נתנא כהן לחברה מתפלת והגל תורב עליהם
 עובט גדול לא לא נשאר מה כמו נכד וחביו .
 כתב בש"ה בסס התרי' המורד דמעו' ביה"כ של
 תינת בני אהרן בניו חתים חתים בחיו ע"כ .
 תזכר ללמד ביה"כ תסיות תס' יומת עם פירושיה
 גם נכו ללמד בסוף יומת בסוף התפלת החזרה'
 במעלת התשובה עליהם וכתב ש"ג דל"ן לת"ח
 לעמוק בתורה ולהאמץ מלהתפלל התפלות וסליח'
 ובקשות עם הכתר ע"כ ועיין בש"ה שמתקף ח'
 ויתר להר"ח ביום כשור (ב) בכ"ה מנהגים
 חסדק ביה וכן טענין אלא לחמיה ועממא נראה
 דהוי כמו כלל ש"א"ג גם נוגעין לומר זכור בריח'
 דחילה אחר והא"ך אומר בסליחות דשחרית וז"ל
 אל תפר כלל גם טענין לתול אחר אש"ר . (ג) לא
 זכר חזרי רח"ל ביה"מי רס"ה שכתב כן להדיא
 וע"ל ס' תק"ט שכתבתי בשם הב"ה דה"ך בט"כ
 מתקנין ליתן לתנוק

א שחרית משכימין לב"ה לקרות ק"ש בזמנה ומסירין הברכות ופסקי דומרה ונשמת כמו בשבת והחון
 מתחיל האלך כמו בר"ה שהוא יום הרין ויושב על כסא הרין ומתחיל תפלת יוצר ואומרים בהם
 מעט פייטם כדי שלא להאריך בה ולקרות ק"ש בזמנה כמו בר"ה ופוחחין הארון כשהש"ץ אומר
 הפותח לנו שערי רחמים כו' ואח"כ סוגרין ואימרים חטאנו צורינו כו' ומתחיל פייטם וכו' וקורין ק"ש
 ומתפללין הצבור ז' ברכות וירויים כמו כשל ערבית ואח"כ מתחיל הש"ץ התפלה ואומר בג' ראשונות וגי'
 אחרונות דברי ריצוי וסליחות בכ"מ לפי מנהגו ולא דבר קצבה הוא ולא דבר חובה אלא שבח והודאה והזכרת
 זכות אולי נזכה בדין . אבל מ"מ חובת היום בברכות האמצעים לומר סליחות ורחמים ולכן אומר
 החון הסליחות והירויים בתוך התפלה וברכת קדושת היום ומכוונין לומר לפחות י' וירויים ביום זה כנגד
 י' פעמים שהיה מזכיר בג' את השם בי"ב בכל וירוי וא' בנורלות שאמר לוי' חטאת והי' וירויים
 אלו יאמרו כל יחיד בתפלתו פעם אחת בר' תפלות וכשמחזיר הש"ץ התפלה וגומרין הציבור ואומרים
 הירויין עמו דרי ח' וירויין וב' פעמים בערב א' במנחה וא' בערבית . נודעין לפתוח הארון קודם
 אמרו עד אחר האדרת והאמונה עד הסילוק ונוהגין לומר לאל עירך דין קודם הסילוק מי יתנה ואימר
 קדושה כבודו מלא עולם כו' עם אדיר אדירנו וכן בכל הד' תפלות ד"י וטעמא משום שיש בנוסח זה
 מסקומו היא יפן ברחמים והוי שייך ליום זה שהוא יום הרין וצריכים אנו להתפלל שישן עלינו ממקומו
 לרחם עלינו ויחין עמו ישראל במתנת חנם המיחדים שמו כו' סליחות ופזמון כ"מ לפי מנהגו כו' ואין עולין
 לרובן בשחרית כמו בשאר שחרית של כל השנה אע"פ שאינו עת שכרות אש"ה אין עולין משום טורח
 ציבור ואומרים א"מ אם הוא בחול קדיש שלם אין כמוך וטוב הוא שלא להאריך בתפלת יוצר כדי
 למחר ולהתפלל מוסף קודם שיעת דהיינו קודם חצי יום ואם האריך החון יותר מדאי וא"א שלא
 יאחר זמן מוסף יש לרלג סליחות וא"מ כדי להתחיל מוסף קודם חצות כי אם יאחרו אותו עד אחר
 חצות היום כבר הגיע זמן המנחה ויצטרכו להקדים מנחה למוסף משום תדיר כו' כמו שנתבאר סימן
 רפ"ו ע"ש ומטב הוא שירלגו קצת סליחות וא"מ כדי שיתחילו תפלת מוסף קודם שעה שביעית משיאריכו בהם ויתפללו מוסף אחר זמן
 דהיינו אחר שהגיע זמן המנחה . י"ב שחל להיות בשבת א"א א"מ רק בנעילה וע"ל סי' תרכ"ב .

תרכ"א

סדר קריאת התורה ומילה בי"ב וכו' ו' סעיפים .

א ומוציאין כ" ס"ת ואומר שמע ישראל כו' גדלו כו' על הכל כו' באחת קורין בפרשה אחרי מות שהוא ענינו של היום מריש סידר' ער
 ויעש כאשר צוה יי' את משה וקורין ו' גברי משום שקדושתו הוא יותר משאר י"ט שהרי אסור בכל מלאכה והפרשיות הם אלו הבהן
 ובעד ביתו . הלוי אשר לו . הג' קהל ישראל . הר' ובעד העם . הה' תתרו . הו' את משה . ואם חל בשבת קורין ז' כמו שאר שבתות שנה
 והפרשה הנוספת עושין השעיר החי ואם יש מנהג בשאר שבתות לקרות יותר מזה גם בי"ב לא יפחתו דאם כן מורידין הם אותו מקדושתו
 ובשנייה קורין מפטיר כפ' הקרבני' שבפנחס ובעשור לחודש ומפטיר בישעיה כה אמר רם ונשא וגו' סילו סילו וגו' עד כי פי יי' דבר משום שיש בה
 ענין תשובה ותענית וכתוב בה ולקדושי' מכובד ורדשו בו זה י"ב שאין בו לא אכילה ולא שתיה כו' וא"א בברכת הפטרה מלך מוחל וסליח וכו'
 כי מה ענין מחילה וסליחה אצל ברכת הפטרה בנביאים אלא אומר ודברך אמת וקים לעד בא"י מלך על כל הארץ מקדש ישראל י"ה .

ב ואם הוא שבת אומר יקים פורקן ובברכת הפטרה אומר מקדש השבת וישראל וכו' ואם יש מילה בי"ב אומרים בשחרית גאולה (ב)
 יום ליבשה וזכור ברית דמילה ואל תפר כו' ומלין בין יוצר למוס' אחר קריאת התורה בעת שמוכרין נשמות כדי שלא נצטרך לעכב זמן
 טה מן היום משום המילה שמא לא יהיה שהות לתפילות ועוד דבגילוי שכניה הבאה מחמת המילה ראוייה להיות אחר קריאת התורה ואחר
 המילה אומרים אשרי ויש נוהגין למול אחר אשרי כמו בר"ה שחל בשבת כמו שנתבאר בהלכות ר"ה סי' תקצ"א ואם הוא במקום שצריכין
 לצאת מב"ה שאין יכולין להביא התינוק לב"ה שאין להם עירוב אין מלין עד אחר חזרת ס"ת למקומו משום ביון ס"ת שלא להציח ולצאת
 לחוץ וחרין לב"ה ואומרים קדיש .

ג י"א שמברכין ברכת מילה בלא כוס שאי אפשר למטעמ' מינה ואין מברכין על הכוס אלא א"כ טועמין ממנו ואסור להשקות ממנו
 לקטן דלמא אתי למסרך ואע"פ שברכה שאינה קבועה ליכא למיחש להכי כמו שכתבתי לעיל סימן תקנ"ט סעיף ז' גבי ט"ב שאני
 י"כ שיש בו איסור כרת וראוי למיחש יותר מט"ב ושאר תעניות ואשר שכן גם הוא דעת מורי מהרמ"א ז"ל שכתב שמברכין על הכוס
 ונותנין לתינוק הנימול (ג) דמשמע אבל לא לשאר תינוקות ובט"ב כתב שנותנים לשאר תינוקות אלמא ס"ל חומרא ד"כ שאני שיש בו
 כרת וחוששין בשאר תינוקות דילמא אתי למסרך מה שאין שייך כן בתינוק הנימול אבל במנתנים שלנו כתב שצברכין על כוס ונותנין
 לתינוקות לשתות וליכא למיחש דילמא אתי למסרך כמו בט"ב ושאר תעניות כיון שאינו קובע ופוק חזי מאי עמא דבר ואין למחות ביד
 הנוהגין היתר כן ג"ל ומזכירין נשמות כדי לזכור זכות המתים ונודרים צדקה בעדם כי גם הם צריכים נפיה ומתנפדים בצדקה שנותנים בעדם
 ויש סמך מפרשי" ענלה ערופה שארז"ל בספרי נפר לעמך ישראל אלו החיים אשר פדית אלו המתים מלמד שהמתים צריכים נפיה עד
 יש סמך מרכתיב בפרשת תצוה הנפירים אחת בשנה יכפר וסמך ליה ונתנו איש כופר נפשו ל' וכ"ת מה זכות יש לו למת שהחיים נותנין
 לצדקה בעבורם יש לומר כי ע"כ הש"י כוחן לכות החיים ואגב זכור מעשה המתים ואומר אם היה אותו המת בחיים היה ג"כ נתן
 צדקה ואגב זכור לו זכותו ואם היה עני אותו המת אך היה לבו טוב והיה נתן לרצונו אם היה לו אז תועיל לו קצת כי החי יכול לבקש
 להקל דין המת כדור על אבשלום וכו' מאיר על אחר הילכך נותנים לכבודם כדי שגם הם היו הם צדיקים יהיו מליצים על צאצאיהם
 וקרוביהם אבל אם נתן בעבור רשע אין מועיל לו (וע"ל סי' רפ"ד) ואומר אב הרחמים אשרי יהללו ומחזירין ס"ת למקומו ואומר ש"ץ חצי
 קדיש על אשרי שאמרו הקהל ומתפללין הצבור מוס' אבות ונברות וקדושת השם אתה בחרתנו ומפני חטאינו כו' עבודה והוד' וברכת
 כהנים וירוי ומחזיר הש"ץ את התפלה ואומר פייטם (בפנחס מוס' פין באמרו לאלקים אחר חרות יועץ משרים כדי להשלים חרזות אלפ"א
 ביתא ונרפם בקטרסים) ונתנה תוקף והאוחז אתה בחרתנו ומפני חטאינו כו' א"א היה עם פיפיות כו' .

ד וסדר העבודה ומתחיל אמיץ כח כו' גלויים כו' הוינו שהיה כ"ל אומר ומתירה ב"י כו' נהנה לאמרו בלשון פיוט וחרוזות ולא בלשון שהיא
 שנוי במשנה ואין אומרים סדר העבודה אלא במוסף שלא היתה עיקר עבודת הב"ג אלא במוסף של יום כיפור עם קרבנות שעירים
 של יום כיפור .

ה סדר הידוי כיצד סדר הידוי חטאתי עייתי פשעתי כי חטאים הם השגות ועונות אלו הודות כלומר העבירות שעשה אתם במזיד
 אלא שהיה לו הגאה מהם ועשה אותם לרגאתו ופשעים אלו המודים שעושה להבעים בלא הגאתו הילכך צריך להתודות תחלה על
 הגלות שיתכפר עליהם ואח"כ על החומרות כענין שני' שניאות מי יבין גם מודים חשך וגו' וכן מצינו בדרך חטאנו עם אבותינו העיינו והרשענו
 וכן הוא בשלמה הע"ה וכן ברניאל וכ"ת אם כן למה אמר משה נשא עון ועיבר על פשע וחטאה ה"ק משה לפני הקב"ה רבש"ע בשעה
 שחטא ישראל לפניך ועשו תשובה עשה לנו זדונות ומודים כשגגת וג' פעמים היה מתודה הב"ג בי"ב מתחלה עליו ועל ביתו משום
 קשט עצמך ואח"כ קשוט אחרים ואחר כך מתודה עליו ועל ביתו ועל אחיו הבהגים שהם בני אהרן ואלו הב' וירדין הוא על הפר דג'
 היה על כל ישראל .

ו והיה אומר על השעיר המשתלח ירולו ילפינן מקראי וילפינן מקראי ג"כ שצריך לומר אנא השם כוה הלשן דהקא חזי יסחו אנא השם
 חטאתי עייתי פשעתי לפניך אני וביתי אנא בשם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעיתי רשפשעתי לפניך אני וביתי
 בנתיב בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר וגו' . ובירוי הב' היה מוסף והיה אומר אני וביתי ובני אהרן עם קדושך . ובירוי הג' היה
 אומר חטאו עון פשעו לפניך עמך בית ישראל אנא בשם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאו ושעו ושפשעו לפניך עמך בית ישראל
 כתיב בתורת משה כי ביום הזה וגו' ומה שאומרים

(ד) זה שכתב בחמוריו לה' הטעם הוא ענות וכו' להטעם הטעם וכן בחפלתו כל לוי האהורי יכיר חלפניו ה' אור"ל נ"ל הטעם וכן להכי הכתוב אומר יבר"ה ה' נרדף שאלוהי הטעם (ב"כ וכו') (ה) מ"מ יראה הש"ך שלא יעקור רגליו רק ישמול בחמלה קצת רחוק מן התיבה וכן וכו' .

סימן תרד"ב

(א) בכל בו כחכ הטעם שמה יש בנבור ארש סככל בערוב ויחזיר ויחזיר וכו' מ' בני בעיר כחכי טעם :אלו חנקים גם הק"ה לא יגלה ערותיו (ב)עד טעם באבורהם ללמוד לבני אדם שאין יכולין לנרוב הח"ח הטעם .

סימן תרד"ג

(א) וכו' וכו' מסקי דמסור טעם כלילה אכל לריכין ליוצר להחמיל כשהחמה כראש חילנות . (ב) ואם לא הזכיר בזה מין יחזירין אהור וכו' הט"ע ותשנה דיוחיד וכו' בחפלת ענמו מחזירין אורו וכן משה כב"י ס"ס זה ועיינו לענין סי' קע"ח ס"ס

אותו בלשון אנה (ד) השם ולא בנינו בא"ד נפני שדכהן לא היה קורא אותו במקדש כמו שאנו קורין אותו בא"ד בשאר השמות אלא היה קורא אותו במקדש ב"ד אותיותיו נכתבו מה שאין אנו רשאין לקוראו כן הוא הנקרא שם המפורש שדור המקור לכל השמות וכל השמות נאצלים ממנו ועליו אמרו הדוגה את השם באותיותיו בגבולים נעקר מן העולם חוץ מל"ג ב"כ . ואם היינו אומרים אנה י"י בא"ד היה משמע שכן היה לשון נ"ג ב"כ בב"ה בודיין ולזה אנו אומרי אנה בשם אנה השם כו"ו"א שלא היה הכהן אומר זה השם של ד'אלא שם של מ"ב , אבל השם הג' שהוא בפסוק לפני י"י תטהרו אנו קרין בנינו בא"ד אע"פ שגם אותו היה הכ"ג קורא נכתבה מ"מ כיון שפסוק בתורה הוא אנו קרין אותו כמו שאנו קרין אותו כשקורין בתורה וכשיגיע החזן ללפני י"י הוא שותק והקדל אומרים והכהנים והעם כו' , וכרעים לפני השם כמו שהיו עושים במקדש שעל כל אזכרה שהיה כ"ג אומר היו אומרים ומברכין בשכמ"לו וכרעים על בוכים ומשתחיים וכן אנו עושין ג"כ דוגמתו וזה שיסוד הפייט ואף הוא היה מתכין לנמור את השם כנגד המברכים כלומר שהיה מאריך בשם בנעימות קול עד שהיו כרעים ואומרים בשכמ"לו ואז מסיים ואמר תטהרו , וכן בעלינו לשבח נוהגים ליפול על פניהם וחזור הש"ך ואומר ונפל ג"כ על פניו י"א שיש למחות ביד הש"ך שלא ליפול על פניו שאסור לו לעקור ממקומו בשעת התפלה , שהרי עדיין הוא עומד בחזרת התפלה אבל כבר פשט המנהג שגם הש"ך נופל על פניו (ה) ומפני שנופלים על פניהם נוהגים בקצת מקומות לשתוח עשבים על גבי קרקע להפסיק בין הרצפה ובין פניהם שלא ישתטח על הרצפה דשטח על הרצפה אסור חוץ למקדש ואחר העבודה מתחיל לומר סליחות והידיו ומחול עבודה ותערב והוראה ועולין לדוכן היום תאמצינו היום כו' כמו בר"ה רק שאומרים גם תכתבו לחיים טובים (מנהג פוזנא שמדלגים תשמע שועתינו משום דרמי לתקבל ברחמים כו' כדי שלא יהיו רק ז' היום כנגד ז' רקיעים) כי אנו מחויקים עצמינו כבינונים שנכתבים ונחתמים ב"כ וא"א אין כאלהינו ב"כ לפי שעיקרו לא נתקן אלא להשלים הברכות שמדלגין בשבתות וי"ט מן הי"ח ברכות ובי"כ כלאו הכי משלימין הברכות בד' תפילות ובהרבה פיוטין כמו אהלך כו' , לכך אין צדיקין לומר אין כאלהינו גם פטום הקטורת א"צ לאומרו לפי שהוא בלול כולו בעבודה ובשאר סליחות ופיוטים ואומרים קריש שלם .

תרכב

סדר תפילת מנחה וכו' ד' סעיפים .

א למנחה מוציאין ס"ת אחת וא"א רק גדלו והכל הבו כמו בשאר מנחה של שבת .
ב וקורין בו ג' בפרשת עריות באהרי מות עד סוף רסדרא מושים (א) שנפשו של אדם מתארה להן ומזהירים לעם שצריכים לקדש א"ע מהם ומתחילין מן כמעשה ארץ מצרים עד סוף הסדרא , פרשה ראשונה עד וחי בהם , שנייה אלהיך אני ה' , שלישי הוא המפטיר קורא עד סוף הסדרא ומפטיר ביונה לפי (ב) שיש בו גודל כח התשובה ומסכים ובהמה רבה ומברך לזניה ולאחריה בדרך שבידך בשחרית ואם חל בשבת מזכיר בה של שבת וחזתם בה של שבת כמו בתפלה ולא דמי לר"ח שחל להיות בשבת שאין מזכירין של ר"ח בברכת הדפטרה כלל דשאני התם האלמלא שבת אין נביא בר"ח כלל ולא באה ההפטרה אלא משום שבת דווקא , אבל ב"כ במנחה כשחל בשבת אע"פ דאי לא י"כ לא היו נביא במנחה בשבת מ"מ כיון דאיכא נביא בשחרית אפילו בשבת ולכך מזכירין בשחרית דיום כפור שחל בשבת גם של שבת לפיכך מזכירין אותו ג"כ בהפטרת מנחה של י"כ ועוד ג"ל ט"א דשאני י"כ שחל בשבת מר"ח שחל להיות בשבת דר"ח שחל בשבת לא באה ההפטרה אלא משום קדושת שבת וקדושת ר"ח קילא לגבי שבת וכטיל לגביה שלא להזכירה ברבר שבא משום קדושת שבת אבל י"כ אפי' כשחל בחול הא איכא נביא שהרי לעולם יש נביא במנחה כי כועשיו שחל בשבת ניתוסף בה קדושה על קדושת היום הלכך כל ברכה הנאה בשביל קדושת י"כ אפי' שאינה באה בשביל שבת שדרי בכל שבת א"א הפטרה במנחה מ"מ צריך להזכיר ג"כ של שבת עמה הלא בשלה קדושת שבת לגבי קדושת י"כ כן ג"ל לפירש הרא"ש והר"ן והמרדכי פרק במה מדליקין ע"ש אבל ע"פ מנהגים שלנו א"א אלא עד ברכת מנן דוד וא"א על התורה כו' כלל שלפי שכבר עבר עבודת היום לא יאמר על העבודה וא"כ אינו חותם כלל להפטרה במנחה לא ב"כ ולא בשבת ואומר יהללו ומחזיר הס"ת למקומו חצי קדיש ומתפללין צבור כמו בשחרית וא"א אשרי ובא לציון קודם קריאת התורה כמו בשאר מנחה של שבתות וי"ט שמפני שנוהגין להאריך בתפלות י"כ צריכין למדר לתפלת מנחה כדי שלא יעבור זמנה , ואע"פ שצריכין להפסיק בענייני פסוקים בין תפלת מוסף לתפלת מנחה שכן נוהגין להפסיק בכל התפילות שלא יהיו שני תפילות סמוכות לזו בלי הפסק פסוקי שבח , מ"מ כמה שאנו קרין בס"ת למנחה שמפסיקין בין התפלות בקריאת ס"ת כמו בין יוצד למוסף ומניחין אשרי ובא לציון אחרי המנחה כדי שישפיקו בהם בין תפילת המנחה לתפילת נעילה , ואני תפילתי וגו' א"א אותו למנחה אפי' כשחל י"כ בשבת כי מה שאומרים אותו במנחה בשאר שבתות הוא ע"פ המדרש ישיחו בי יושבי שער וגנינות שותי שכר אמר דהמע"ה לפני הקב"ה רביש"ע העכו"ם כששותין ומשתכרין יושבין ומנגיין ואני לא כן אלא ואני תפילתי וכו' אע"פ שאני אוכל ושותה אני בא לפניך ומתפלל ועל כן נוהגין לומר אותו בשבת במנחה לאחר שאכלו ושתו וזה לא שייך ב"כ ומחזיר ש"ך התפלה ואומר בה פיוטים וסליחות וידידים כל מקום לפי מנהגו .

תרכב

סדר תפלת נעילה , וכו' ו' סעיפים .

ג וא"א ותערב לפניך שאין נש"כ במנחה כמו שנתבאר סימן קכ"ח , (וע"ל סימן קכ"ט סעיף א' וב' וכן מן תקס"ו סעיף ח') אבל החזן אומר אלהינו כו' ברכינו כו' כמו בשאר תענית , ואחר התפלה אם יש שהות ביום אומרים א"מ ואם לאו מניחין אותו עד לאחר תפילת נעילה , ד ואם הוא שבת א"א א"מ כלל אלא אחר תפילת נעילה והטעם שא"א א"מ ב"כ שחל בשבת שהוא יום תחנון וסליחה כבר נתבאר כמעלה ס' תקב"ד סעיף ב' וא"א צדקתך אפי' כשחל בשבת כי כתוב בו משפט"ך תהום רבה ואין אנו מבקשים משפט ב"ה אלא רחמים ולפנים משורת הדין כענין שנאמר אל תבא במשפט עמנו ,
א ומאריכין בתפלת המנחה בסליחות וברחמים עד שגיע זמן תפילת נעילה ולא יותר ,
ב וזמן נעילה הוא סמוך לשקיעת החמה כשהיא בראש האיינות ויש לזוהר שלא יאחרו להתפלל אותה כלילה אלא עד סמוך לשקיעת החמה בענין שיימימו אותה עם (א) צאת הכוכבים שתפילה זו בתענית ציבור היא כנגד נעילת שערי היכל שבמקדש שהיו ביים אחר הדלקת הגרות של בין הערבים כעבר הרצפה לצאת מבית המלך וקדם שניצא הוא מבקש פרים ומנת המלך ונועל השער אחריו וזה לא היה אלא קדם צאת הכוכבים שהרי אין שום עבודה בקודש אלא ביים ועוד שהרי מן הדין יש נשיאות כפים לנעילה ואין נשיאות כפים אלא ביים דאיתקש לשירות כמו שנתבאר למעלה סימן קכ"ט מה שירות ביים אף נשיאות כפים ביום לפיכך יזוהרו החוננים לקצר ולא להאריך כדי שיוכלו להתפלל תפילת נעילה בזמנה שהוא עיקר כל התפלות שהכל הולך אחר החיותם ומטעם זה פותחין הארון בכל תפילת נעילה כמו שיתבאר בסעיף ד' אישמתפללין אותה שלא בזמנה מחזי כשיקר"ש אומר דברים לפני השכינה שאינם כן שדרי . מזכירין כמה פעמים בעת נעילת השער והשערים כבר נגעלו והיו תפלת שוא , והו סדרה הש"ך אומר אשרי ובא לציון וקדיש כדי להפסיק בינה ובין תפילת מנחה חצי קדיש על הפסוקים שבאשרי ובא לציון ואח"כ מתפללין שבע ברכות כמו במנחה אלא שבמקום וכתבינו אומרים וחתמינו ובהודאה במקום וכתוב אומר וחתום ובשים שלום במקום נזכר וכתב אומר ונחתם ואומר וידוי וכמשמניע לאתה יודע אומר אתה נותן יד לפושעים ואינו חותם שכבר שלמו שבע ברכות כמו בשאר תפילות ,
ג ואם חל בשבת מזכיר בה של שבת שהרי עדיין יום שבת הוא אבל בירוי שלאחר התפלה אין צריך להזכיר בו של שבת באתה הברלת כיון שכבר סיים ברכת שבת ולא מצינו הזכרה אחר החימת הברכה ודווקא היחיד אבל הש"ך שמחזיר התפלה ואומר גם היחיד תוך התפלה יש לו להזכיר של שבת בירוי שדרי יחתום אח"כ מקדש השבת וישראל ויום הכיפורים (ב) ומהאי טעמא נ"ל ג"כ ביעלה ויבא של כל המועדים כשאומר אותו באמצע התפילה קודם החתימות כגון כשאומר יעלה ויבא והשיאנו אם רוצה יזכיר שבת ביעלה ויבא אבל כשמזכיר יעלה ויבא בעבודה וכן בברכת המזון אין מזכירין בה של שבת כלל מיהו אם לא הזכיר שבת גם ביעלה ויבא שבאמצע התפילה אינו חוזר שדרי כבר הזכיר שבת בתחלת אתה בחרתנו ואנו נוהגין אפילו לכתחילה להזכיר שבת ביעלה ויבא אפילו באמצע התפלה וטעמא כתבתי לעיל בהלכות פסח סימן תפ"ז סעיף ג' ע"ש , (וכפוזנא אומרים אדר בתואר אחר אמנות אום נטרת יכפה ויסלח כו' תפילתינו כולו אפאר למלכי כו' אתה אל רחום כו' וגדפם בקנטריים)

לחמיר אם לא סילק אח הגג קודם שמיך ונראה כנגוח העשיות לפתוח ולסגור ללע חזין להחמיר ועיין ש"ג ע"כ ולא נהירא דתה לי בעשיות לפתוח כיון דכשעה שהן סגורין פסול גסעיינתי כש"ג וכתב ז"ל דווקא בלוחות סוכת אליו גם סוכה עליו מד לאחר שסלקו את גג הריף אבל העוש' סוכה גמור בבית תחת הגג ושם סוכה עליו שהיא תחת הגג חזין כזו תשום העשה ולא חזין העשו' כ"ל ופירושו דסוכת סגורין גגיה כל הסכה כענין לרישין ובתא חסלקין לחדוין פסול חזי דעשו' לפתוח ולסגור אבל בעושה סוכה בבית תחת הגג חקשלין עשו' לפתוח כשר דגם סוכה עליו וכן מובאר בב"מ ורש"ל והברי' ש"ג לקוחין מב"מ וצ"ח שיה' בזה גם לא דק בב"מ (ג) איתון סוכה העשו' תחת הגג ולפעמים הרישים מלפנים יזכר שלא יעב תחת הרישוע (מ"ח)

סימן תר"ז

(א) אבל אם אותה עטר' שעוין לניו תחתה מרובה מלינה ליהא למיחש דלא תמי פסול דלא מיקרי סכך אלא לילתו מרובה תחתו (מ"ח)

סימן תר"ח

(א) היינו לכתחלה אבל אם עבר ועלה ילא יח' מונת סוכה

הוא עושה האויר והצל שהוא עיקר הסוכה כבר עשויה בפסול ואין זה תעשה מ"מ האיל ולא אירע הפסול בסכך עצמו אלא מחמת ד"א חוצה לו נוהגין היתר בעשיית הסוכות הללו שעושים אותם תחת הגנות ואח"כ פותחין אותם ולא דמי לעצים הרקים הנשארים אחר הסרת הרעפים דפסלין לה לעיל משום תעשה ולא מן העשוי לפי טעם השני דאמר"י דוקא משום שהאויר הוא רב בו ומשמע הא לאו הכי פסולה דשאני התם שאותם העצים הרקים לא נעשו מתחלה לצל ולסוכה ולא דמי ג"כ להא דלקמן סיף סי' תר"ב שהעושה הסכך קודם הרפנות פסולה דהתם לא היו כאן מחיצות אלא סכך ולא דפנות ובעשיית הרפנות נעשית הסוכה סוכה לרור בה והיה ליה תעשה ולא מן העשוי אבל הבא הכל הוא מוכן אלא שהוא מסיר המעכב דהיינו שפותח הגג אע"פ שיש לחלק ולומר אדרבה התם הוא עושה מעשה בעשיית הסוכה עצמ' דהיינו תקן המחיצות שהם ראויי' צריכין לה והתור' קראתה ג"כ סוכה מד אפקה המחיצות בלשון סוכה דכתיב ג"ע בסכת וגו' וילפי' מיני' שיהיונ' מחיצות כדבעי' למימר לקמן מ"מ עיקר מלת תעשה על הסכך קאי דכתיב חג הסוכות תעשה וגו' ואין עשיית המחיצות ותקנן מכשירה מיהו המדקדקין גזרין שלא לסכך ער שפותחין הגג אבל לא ראיתי אחד מהם שזוהר שלא לסגור' אע"פ שבבב"ד תויר ופוסל את הסוכ' וכשפותחין אח"כ היו תעש' ולא מן העשוי אלא ודאי נרא' שסומכין על הטעם שכתבתי מיהו אפשר לחלק דשאני הבא שנעשית מתחלה בהכשר ולא מיפסל' כ"כ בסגור' שלא תחזור להכשיר' הראשון ע"י הפתיח' כיון שלא נעש' מעש' בגוף הסכך שנעשה בהכשר אבל עדיין צ"ע מ"ש במיפת דין שנפל' על האות אחר שנכתב ולא ניכר האות ואח"כ חזר ונוטל את הטיפ' וניכר האות שפוסל לעיל סי' ל"ב בשם הרא"ש ויש לחלק ג"כ דהתם הטיפ' מתערב' ומתקשי' עם הדיו של עצמו עד שנעש' טף אחד בל זמן שמניח שם לפיכך לא מתכשר האות בגריר' או בגמיל' אבל הבא הגג והסכך שני נפיים מחולקים הם ואין האחד מבטל את חברו, ועוד נ"ל דיל' דקרא מוכח הכי מדכתיב תעשה ומיניה ילפי' ולא מן העשוי ש"מ דמשעת עשייה קפיד רחמנא דומיא דאמרינן גבי ציצית מרכתיב ועשו להם ציצית ראשעת עשייה קפיד רחמנא לפיכך אמרינן דאין סופן כתחלתן כראיתא לעיל סי' י"ב ה"ג א"צ סופה בתחלתה וכוון שנעשית בהיתר שוב לא יזיק לה כגירתה נ"ל לפיכך יראה אילו הסוכות שעושים אותן תחת

דגנות הנפתחין מותר לסגורן מפני הגשמים ולחזור אחר כך ולפתחן ולסגורן ב"ט אם יש להם צירין כמו דלתות שפותחין וסוגרין ואין סכך משום בנין ובתירה ולא משום תעשה ולא מן העשוי ובלבד שלא ישב תחתיהן בעורם סגורין שאז הסוכה פסולה כמו שיתבאר לקמן בע"ה , (1)

הרכו דיני הישן בסוכה וכו' סעיפים .

- א ובי היכי דבעינן שתהא הסוכה תחת אויר השמים ולא יהא סכך אחר עליה ה"נ בעינן שיהא הוא באויר הסוכה ולא יהא סכך אחר חוצץ בינו לסוכה שכן כתיב בפירושו בסוכות תשבו וגומר שפירושו בתוך אויר הסוכות תשבו .
- ב לפיכך הישן בה תחת המטה אם היא גבוה' טפחים לא יצא דהוי אהל בפני עצמו וכן כילה אם היא גבוה' י טפחים ויש לה גג טפח חשיבה באהל ולא יצא אבל אם אין לה גג רוחב טפח או שיש לה גג ואינה גבוה' י טפחים שרי דלא מיקרי אהל בפני עצמו ואין כאן סכך אחר .
- ג והעצים היוצאים מד' ראשי המט' אסור לפרוש עליה' סדין ולישן תחתיו אפי' אינ' גבו' י' משום דקביעי טפי מכילה חשיבי אהל ולא דמי לתחת המט' דלא אסרי' אלא בגבו' י טפחים ופחות מי' שרינן אע"ג שהמטה היא קבוע' שאני תחת המטה שאינה עשויה לישן תחתיו אלא ז"ל גביו לכך לא חשיב תחתיו אהל אלא ביו"ד אבל אלו העצים היוצאים מד' ראשי המטה הם לתוכן עשויות לישן בנייהם ותחת מה שפורסין עליהם לכך חשיבי טפי אהל אפי' בפחות מי' (וע"ל סי' תק"ב סעיף א') אבל אם אחד יוצא באמצע המטה בראשה והשני במרגלותיה כנגדו מותר להניח עליהם כלונסות ולפרוש סדין עליהם ולישן תחתיו שאינו אהל מפני שהוא משפע לכאן ולכאן ואין לה גג רוחב טפח למעל' והוא שלא יהיו גבוהים י' אבל אם הם גבוהים י' אסור אע"ג דאין לה גג טפח משום דקביעי טפי מכילה ויש מכשירין אפי' בגבוה' י טפחים דכיון שאינו רוחב טפח לא מקרי אהל .

ד פיר' סדין תחת הסכך לניו אם הוא בתוך ד' טפחים לסכך כשירה שכיון שלא פירשו לצל ולהגין מפני החמה אלא לניו בעלמ' הרי הוא בטל לגבי הסכך ולא חשיב אהלוגם אין שם סכך עליו לחשבו לסכך פסול הואיל ונעש' לניו אבל אם הוא רחוק מן הגג ר' טפחים אינו בטל לגבי הסכך והוי אהל בפני עצמו ופסול' ואם אינו לניו אלא שפירשו שם על הסכך להגין בפני החמ' או תחתיו כדי שלא ינשרו העלין אינו בטל לגבי הסכך ואדרבה הוא עצמו מן הסכך ושם סכך עליו ואפי' הוא בתוך ד' טפחים לסכך פסול כי הסדין יש לו דין סכך פסול שהרי מקבל מומאה וכל מה שהיא מקבל טומאה פסול לסכך כמו שיתבאר לקמן סי' תרכ"ט בע"ה לפיכך יש ליהדר שלא לתלות שום גוי בסוכה אא"כ סמוך פחות מד' לסכך , (א)

תרכה דין סוכה שתחת סוכה וכו' ג' סעיפים .

א סוכה שתחת סוכה העליונה כשיר' והתחתונה פסול' משום סוכה שתחת סוכה (וע"ל סי' תרנ"ז סעיף א') וה' מ שיכול' התחתונה לקבל כרים וכסתות של עליונ' שאז נקראת התחתונה סוכ' שתחת סוכ' כיון שראוי לרור בעליונ' אבל אם אינ' יכול' לקבל' אז אין העליונה שם סוכ' עליונ' שאין ראוי לרור בתוכ' דתשבו כעין תדורו כתיב והתחתונה כשיר' דלא מתקדי סוכ' שתחת סוכה מיהו אפי' אם אינ' יכול' לקבלם אלא ע"י הדחק פסול' כיון שדאוי לרור בעליונה ע"י הדחק דירת ארעי מקרי ובסוכ' דירת ארעי סני כמו שיתבאר בע"ה והוי סוכ' שתחת סוכה וגם צריך שיהא בנייהם י טפחים שאז העליונה שם סוכ' עלי' כי כן הוא שיעור גובה סוכ' לפחות י טפחים כמו שיתבאר לקמן בע"ה סי' תרל"ג סעיף ח' אבל אם אין בנייהם י"ד אפי' יכולה לקבל כרים וכסתות של עליונ' או שיש בנייהם י' ואין יכולה לקבל כרים וכסתות של העליונה אפי' ע"י הדחק אז התחתונה כשיר' שאין שם סוכה על העליונה אלא שעדיין יש לחלק והיא שאם התחתונה מסוככת כהלכתה אז היא כשיר' אפי' אם העליונה למעלה מד' אמה מן הארץ שהוא שיעור גובה סוכה כמו שיתבאר לקמן סי' תרל"ג סעיף א' שכיון שהתחתונה מסוככת כהלכתה וכשירה מצד עצמה העליונה אינה מעלה ואינה מורדת לה וכמאן דליתה דמיא אבל אם אין תחתונה מסוככת כהלכתה ומחכשרת ע"י צירוף סכך עליונה צריך שתהא גם העליונה בתוך ד' אמה לארץ כדי שיעור גובה סוכה כיון שהיא צריכה לצל הסוכה .

ב העושה סוכה בראש העגלה או בראש הספינה אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה פסולה דכל שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אפי' דירת ארעי לא מיקרי וסוכה לפחות דירת ארעי בעינן כמו שיתבאר בע"ה אבל אם יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה אפי' אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים כשירה שדרך לעשות כן לדירת ארעי .

ג עשאה בראש דגמל או בראש האיל כשרה בח"ה אבל ב"ט (א) אין עולין עליה משום שאסור להשתמש ב"ט כב"ח ובמחוכר כמו שנתבאר בהלכות י"ט לעיל סי' תקד"ד , מקצתה על האילן ומקצתה בד"א אם הוא בענין שאם ינעל האילן ותשאר היא עומדת שלא תיפול עולין לה ב"ט ואם לא אין עולין לה ב"ט הראשון אלא בח"ה היא כשירה שעולין לה .

תרכט מטה צריך להיות הסכך וכו' י"ט סעיפים .

- א כבר אמרנו למעלה שצריכין לעשות סוכה ממה שמאספין מפסילת גזן ויקב דכתיב חג הסוכות תעשה וגומר באספך מערנד ומיקבך הילכך אין מסככין אלא בדבר שצומח מן הארץ והוא עכשיו תלוש ואינו מקבל טומאה דומיא דפסילת גזן ויקב שיש בהם כל הדברים הללו אבל דבר שאין צומח מן הארץ ואינו מקבל טומאה והוא תלוש אפילו גידלו מן הארץ כגון עורות של בהמות שלא נעברו שאינם מקבל' טומאה ונתגדלו מן מרעה הארץ אלא שלא צמחו מן הארץ וכל מיני מתכת ואבנים ועפר גידולן מן הארץ אלא שאין צומחין מ"ט אין מסככין בהן וכן כל דבר שמקבל טומאה ואפי' צומח מן הארץ ותלוש הוא כגון שפדין של עץ וארוכות המטה וכל הכלים אין מסככין בהן אפי' נשכרו שעכשיו לא נשאר בהם שיעור קבלת טומאה פסולין דהואיל ואירחו אירחו ואינם חוזרין להכשירם .

א מה שאמרנו למעלה שאין עושין סוכה אלא מפסולת גירן ויקב וכיצא בהן ושאר דברים פסולים לה לא אמרנו אלא בסכך שכן כתיב את חג הסוכות תעשה וגו' נאספך מירנך ומיקבד שר"ל הסוכה תעשה ממה שאתה מאסף מגרנך ומיקבך והיא הפסולת ואין כוונת אלא לשון סכך אבל בדפנות לא הקפיד התורה דרופן לא מיקרי סיכה הלכך דפנות כשרים מכל דבר ואפי' (א) דברים הפסולים לסכך כשרים לדפנות ובלבד שלא יעשה אותה מדבר שריחו רע שיזערנו ומתוך כך יצטרך ללכת חוץ לסוכה וכן לא יעשה מדברים שמתייבשים הרבה תוך ז' עד שלא ירא בהן שיעיר מחיצה כמו שיתבאר בסמך בע"ה, אבל אם יש בהן שיעור מחיצה אפי' חמתן של דפנות מרובה מצלתו כשרה שהרי לא הקפידה התורה על עשיית הדפנות כמו שהקפידה בעשיית הסכך.

ב מ"מ מייטורא שכתבה התורה ג"פ בכוכות בסכת שנים מרם הם חסרים בלא וי"ו ואח"כ מלא בו"ו ילפינן שיהיו הדפנות ג"כ עשויות כראוי כשיעורם וכמנינם ומנינם הוא שצריכים להיות לפחות ג' דפנות שזיון שכתבה התורה כ"פ חסר ואחד מלא הרי כאן ד"פ בסוכות שהמלא ל' רבים ומיעוט רבים שנים אחד אתא לגופה לעשיית הסכך והג' באו ללמד על המחיצות שצריכין להיות ג' מירח ארו"ל שגם אילו הג' מחיצות אינו צריכין להיות שלמות דאע"ג דמתרבין המחיצות מקראי דג"פ סכות מ"מ כבר בא לנו בקבלה ג"כ הלכה למשה מסיני לעשות מחיצות וכן כל השיעורים כגון ג' טפחים וד"כ כסכך פסול וכל השיעורים הנאמרים כולם הם הלכה למשה מסיני, ואמרו כיון שנלמדו המחיצות מן הפסוקים וגם בקבלת הלכה וראי ההלכה לגרועי המחיצות באתה לפיכך אמרו שאין צריכין אלא שתי דפנות שלימות והג' סני אפי' בטפח ובלבד שיעשה צורת הפתח כמו שיתבאר בע"ה הילכך אם יש לה שתי דפנות זו אצל זו כמין גם עושה דופן טפח מרווח ומעמידו בפאות מג' טפחים י אחד מן רכתלים כזה ויעמיד קנה כנגד סוף הכותל העני וישים קנה עליו ועל הטפח וכשרה אף על גב שהקנה שעל גביהן אינו נוגע בהן ומותר לטלטל בה אפילו (ב) בשבת שבחג אע"ג דלענין שבת שלא במקום סוכה בעינן פס ד' או קורה או לחי ברופן רביעי בסוכה מותר בלא תיקון אחר דמינו דחשיב מחיצה מכח הלכה לענין סוכה חשיב נמי מחיצה לענין שבת וכי תיבא מצי חזית דנימא מינו לקילא נימא מינו לחומר אפינא דמינו

(6) ובעל נפש יהוש' לבי"א סיכוי הדפנות מדברי...
 (7) כ"כ הטור וב"ט לא כתב גם כ"ג המיעוט ו"ל' ואל"ל ד"ל דפשיט' הוא כיון דבעי נורת פתח דמית' ה"ל לאשתוויין דאש"א וכבר הרבנו יב"ל בעלטולו כח"ט כ"י ועוד דל"ל ה"ל דה"ל דה"ל דה"ל כיון דה"ל דל"ל נורת פתח ונ"ל דה"ל דה"ל דה"ל ר"ן סבניא כ"י ככתב דרשו להחמיר לענין חטפה שלא לעטול ככתב וכו' ד"מ סבניא דכח"ט ו"ל' (ג) וראוי להחמיר כסברא ראשונה (כ"ח) (ד) עיין בחידושי הל"ח לתהר"ל מה שכתב בחמ"ק קיי"ח על ה"י סוכה דף ז' ע"כ ד"ה סוכה כ"י ע"כ מה שכתבו ה"ס כגון סעיף נ"ד להלוי כ"י ח"כ ח"י קאמר ה"ס דאלו סוכה דעלמא בעי' טפח טפח כ"י ה"ל בעי' ד"כין בטפח כח"י חטוף ט"ל דה"ל דה"ל דה"ל דברי כ"ע אלו והוא ח"י ד"ל כ"י דה"ל דה"ל כנגדה מ"י בטפח טפח ודוק (ה) ככתב בח"מ וכל"ה ומאחר דכתבו לעשות ד' מחיצות שלמות מטעם זה נהגו לעשות עיגול בחור הפתח כ"י אבל אחר כוכות הכניות חסרה לשנה ככתב גמורה א"ל אחר עיגול וחמ"י מנהגא לילא (ו) ככתב ח"י ואלו להתי' ח"ל במקום סל"י ופסון חמ"יין לענין שבת דלא שייך לחינו ע"כ ופירושי דה"ל ככתב דין זה בספסל לחי ולא הכריז חפוש וחמ"ר ענה דאין להחיר ח"ל בחב"י שאין חפוש דאז לילא חינו אבל בחפוש חסור כיון דליכא חינו דגם לענין שבת

דהאי לא חשיב מחיצה לכל שנתות השנה לא הוי מחיצה גם כן לשבת שבחג על כרחך אי אפשר לומר כן דהא כתיב חג הסוכות תעשה שבעה ימים ואין ז' ימים בלא שבת וש"מ שכל מה שהוא כשר לסוכה כשר לכל הו' והרי שבת שבחג בכלל ולכך מותר אפילו בשבת שבהג וטעם הטפח מרווח הוא מפני ששיעור סיכה הקטנה לפחות צריכה להיות ז' טפחים כמו שיתבאר לקמן סימן תרל"ד וכבר ידעת דק"ל בכל התורה הלכה למשה מסיני דפחות משלשה הוי כלבוד הילכך כשעושה טפח מרווח שהוא יותר מטפח כצומצם משהו שמודדים בד' אצבעות שאינם נוגעים זה בזה ומעמידו בשחת מג' משהו לאחר מן הכתלים הרי הוא כלבוד ככותל והוה ליה כמחיצה של ד' טפחים נמצא רובו של דופן עשויי ורוב ככול והרי איכא סיכה כשרה של ז"ט ומ"מ צריך להעמיד קנה כנגד סוף הכותל השני ולהניח קנה על הטפח ועליו כדי להכשיר כל אורך הכותל שיהא נחשב לתוך הסוכה שאם לא כן לא יחשב אלא עד ז' טפחים, מיהו אם עושה דופן גמור מ"ז טפחים שלמים א"צ קנה לצורת הפתח דבלאו הכי כל אורך הדופן השני כשר לסוכה כמו שיתבאר לקמן בע"ה בפסל היוצא מן הסוכה.

ג ואם לא היו שתי דפנותיה זו אצל זו כמין גם אלא זו כנגד זו נכבוי מפילש אז לא סני במרווח טפח אלא צריך תיקון יותר והוא שצריך לעשות פס שיש ברחבו ד' טפחים שלמי' ומשהו ומעמידו בפחות מג' סעיף לאחד משתי הדפנות דהרי שם כלבוד והרי זו כאלו היתה דופן של שבעה טפחים שלמים שהיא שיעור סוכה קטנה אבל מ"מ צריך ג"כ צורת הפתח והוא שיתן קנה מהפס על הדופן האחר (והיינו משום דיתרון התיקון במחיצות גרועות העשויות כנגד זו משהו אותן למהיצות כוכת העשויות ככין גם ושקולים הם לענין צורת הפתח) ואז גם בזה מותר לטלטל אפי' בשבת שבחג במינו דחשיב מחיצה לענין סוכה חשיב מחיצה לשבת וי"א (ג) שבוז אין צורת הפתח כיון שיש כאן מחיצה ז'וע"י לבוד אחד כגו והוי כמו מחיצה שלימה.

ד בר"א בעושה סוכתו בר"ה או במקום שאין דופן אמציעת נגדה שאז צריך התיקון הזה למחיצה מעלייתא לעשות רה"י אבל (ד) העושה סוכתו באמצע החצר רחוק מדפני' החצר אע"פ שאין לה אלא ב' דפנות זו כנגד זו כמבוי אפי' די לה בריוח טפח ובהיקון המותר בשתי דפנות העשויות כמין גם הואיל וי"א צ' התיקון אלא לצורך הסוכה ולא לעשות רשות בפני עצמה שהרי כבר היא ברשות היחיד ותיבא דאיכא ג' מחיצות שלימות א"צ צורת הפתח כלל ולא נהגו לעשותה אלא לנוי בעלמא וגם במקום שצריך צורת הפתח בר"א שאין כניעין הפצימין והם הקנים שעומדים לעשות בהן צורת הפתח עד הסכך אבל אם כניעין הקנים שעומדים לעשות בהן צורת הפתח עד הסכך אע"פ שאין קנה על גביהן כשר שהסכך הוא במקום הקנה העליון ומה שעושין אותה עולה למעלה אינה אלא לסי' בעלמא.

ה סוכה העשויה משתי דפנות כמין גם והכשירוהו בטפח מרווח וצורת הפתח כמו שאמרנו למעלה או אפי' אם ישנן בכ" הדפנות פתחים ופרצות רבה עד שכשתצרך כל הפרוץ יהיה כרובה על העומד ואפי' אין בשום פרצה ופתח צורת הפתח אפי' כשרה ובלבד שלא יהיו הפרצות והפתחים בקרנות כי המחיצות צריכין להיות לעולם מחוברות כמין גם וכשאין בקרני הוויית נמי לא אמרן דכשרה אלא שלא יהא בהם פרצה יתירה על י' אמות אבל אם יש בהם פרצה יתירה על י' אמות פסולה ואם יש בהן צורת הפתח אפי' ביתר מ" כשרה דצ"ה חשיבא כמחיצה וי"א אם יש פרצה יתר מ' אפילו יש לה צורת הפתח פסולה אא"כ העומד מרובה על הפרוץ ונהיגי עכשיו לעשות כל המחיצות שלימות כי אין הכל בקיאין בדין המחיצות והפרצות ומי שאין לו דשין כדי צרכו לכל הדי' מחיצות עדיף הוא שיעשה ג' מחיצות שלימות משיעשה ארבע שאינן שלימות (ה).

ו נעץ ד' קונדיסין בין באמצע הגג בין על שפת הגג וסיכך על גבי פסולה דלא אמרינן גבי סוכה נוד אסיק לומר שרואין את המחיצות התחתונות כאילו עולות למעלה עד שפת הסכך אע"ג דלגבי שבת אמרינן נוד אסיק סוכה שאני דבעינן תדורו כמו שיתבאר לקמן סימן תרל"ג סעיף א' ואין תדורו בלא מחיצות.

ז מבוי מפולש שתקנו בלחי מצד אחד וסיכך על גביו באותו הצד המתוקן בלחי אע"פ שכצדו השני הוא מפולש כלתי שום תיקון הסוכה כשירה בשבת שבחג ומותר ג"כ לטלטל בה באותה שבת אפי' טילטול שלא לצורך סוכה אע"ג דבשאר שבתות השנה אסור לטלטל בה כיון שהוא פרוץ בצד הרביעי היינו מדרבנן אבל מדאורייתא תיקון הלחי ה"ל"מ הוא דהנה מחיצה מעלייתא וכיון שהלחי חשוב מחיצה לגבי שבת מן התורה משום מצות סוכה אוקמיה רבנן אדאורייתא לחשבו ג"כ מחיצה להכשירה לסוכה וכיון שהוא כשר למצות סוכה מותר ג"כ בה שאר טילטול שהוא שלא לצורך סוכה וה"מ בשבת שבחג ומטעם מנו"כ כ"י כמ"ש אבל בח"ה דסוכות שאין הלחי חשוב לכלום שאין צריך לו אז הסוכה ג"כ פסולה דלענין מצוה סוכה לא אמרינן לחי למחיצת אלא לענין שבת דוקא וכן אם סיכך על גבי פסי ביראות בר"ה שהם שמנה פסין נעוצות בד' רוחות זו כנגד זו שכל אחת נוטה אמה לכאן ואמה לכאן כזה או אפי' ד' קורות מקשיות ועבין אמה כזה כשיר' הסוכה בשבת שבחג ומייר' ג"כ לטלטל בה באותו שבת אפי' אין בנייהם בוד דק"ל פסי ביראות כאילו הם חשובים מחיצות מעלייתא מן התורה לענין שבת לחושבו כרה"י אפי' הוא עומד באמצע ר"ה אלא שחכמי' אסרו לטלטל בה מ"מ כיון שהתירו לטלטל לעולי' רגלים כשיש ביניהם בור לשאוב ממנו לתוכו מקילינן ביה ג"כ למצות סוכה אפי' בלא בור דוקא בשבת דאיכא מינו כ"י ולא בח"ה דליכא מינו כמו במבוי דלעיל דוקא ברה"ר דמינו דמהני הפסים והקורות להיות רשות בפני עצמו מהני נמי לסוכות אבל אם עשה כן בחצר שהיא כבר רה"י ואין אלו הפסי ביראות והקורות מועילים לכלום אינם מועילים ג"כ לסוכה ופסולה אפי' בשבת שבחג.

ח בית שיש לפניו אכסדרה וחצר לפניו אכסדרה ועשה סוכה בחצר בשני דפנות שלימות וכצד השלישי סמכה לאכסדרה בענין שהסכך נוגע בפי האכסדרה בין שהדפנות עשויות כמין גם כזה בין שהדפנות עשויות כמבוי כזה והאכסדרה היא רחבה ארבע אמות בענין שאין כותל הבית עולה לסוכה שאם אין אכסדרה רחבה ד' אמות מהסוכה פשיטא דכשירה דהוה אמרינן דופן עקומה והיה כותל הבית עולה לדופן שלישי אבל כיון שהוא רחבה ארבע אמות לא אמרינן דופן עקומה כמו שיתבאר לקמן סימן תרל"ב אז הוי דינא הכי אם יש לאכסדרה עמודים שהיא נסמכת עליהם והם בפחות מג' ג' טפחים כן זה לזה הסוכה כשירה דאמרינן לבוד, חשיבה מחיצה אף לסוכה שאפי' ה"ל הג' דפנות כ"דג היתה כשירה דליכא מאן דפליג דכל פחות מג' אכסדרה לבוד וכמחיצה סמיכא דמיא דרבי אגמרינן דלכתא ואם אין לה עמודים כמזכירים בפחות מג' אפי' יש בפי התקרה של אכסדרה טפח לא אסרי' ביה יורד וסתם להיות מחיצה להכשיר הסוכה כיון שלא נעשה הטפח לשם כך מתחלה שהרי לא נעשה אלא לאכסדרה וכי אמרי' רחמנא למשה נוד אחית ר"ל פי תקרה יורד וסתם היינו במחיצה

כמה חסר והוא דעה כ"ר' מהבוא ב"ר ד"ר' גבני
 מסין כתי כונחו דלח חתירו חלל לעולי רגלי ולא
 לירדן ג"ר' כ"ר' כ"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר'
 זכרתינו כל עולי רגלים מ"מ בסוכה עהר ח"ר' ח"ר'
 לטוב רגלים ולא לירדן וכן מוכח כ"ר' ח"ר' ח"ר'
 והלבוש שהטעם זכרי ר"ח"א ל"ל ח"ר' ח"ר'
 גרס"י והר"ח"ס וטור ור' ירוחם ו"ל"ע , (ז) ח"ר'
 חסר"ל חסר"ג היב חסר"ג חסר"ג חסר"ג חסר"ג
 ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר'
 לזכ"י וכן הוא בירושל' והקמות ח"ר' ח"ר' ח"ר'
 וכן יש חסר"ג לקרשים חלל קרש חסר"ג ח"ר' ח"ר'
 יתנו לעולה בנפש ס' (ה) ו"ל"כ ח"ר' ח"ר'
 ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר'
 ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר'
 ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר'
 ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר'
 ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר'
 ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר'

סימן תרל"א

(ב) והכ"ח חסר"ג ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר'
 ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר'
 ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר' ח"ר'

במחיצה העשויה לחלל שלה אנמרי' ולא לחוצה לה , ואם יש לה בליטה כמו עמוד שרחבה טפח ומשדך
 בדופן השלישי בצד שמסכה לאכסדרה בין שנראה בפנים כלומר שרוחב אותו העמוד הוא סמוך לדופן
 הסוכה ומשוך רחבו לצד פנים של הסוכה ואינו נראה להעומדים בחוץ בין שנראה בחוץ ושוה בפנים דהיינו
 שרוחב אותו העמוד מושך לאחורי הסוכה באורך שהאכסדרה עורף על הסוכה ושוה מבפנים ואינו נראה
 לאותם העומדים מבפנים אלא לאותם העומדים באכסדרה להלן מכנגד הסוכה ואין רואין את חללה
 ונראה רוחב העמוד הזה בהתחלת' דופן ג' לסוכה כשירה והוא שיעשה צורת הפתח בדופן השלישי תחת
 תקרת פי האכסדרה על פני כל אורך הסוכה כי צורת הפתח חשוב מדאורייתא כמחיצה ולא בעי לעיל טפח
 שחוק עם צורת הפתח אלא מדרבנן הילכך זה העמוד אע"פ דאינו חשוב כמחיצה גמורה מ"מ כיון שתיקן
 לחי בזה מעיל לענין שבת במבוי שאינו מפולש אחשבוהו רבנן ג"כ לנבי סוכה כמו הכשר של טפח שחוק
 וכמו שהצריכו שם צורת הפתח על פני כל אותו הרופן כן צריך כאן ג"כ הילכך ג"ל אם נודמן שאותו העמוד
 הוא סמוך לדופן הסוכה בפחו" מנ"אוינו ממש בדופן הסוכה שהיא ג"כ כשירה אע"פ שלא הועמד שם מתחלה
 לשם זה כדן לחי העמוד מאילוי ההלכתא כאביי ועושה צורת הפתח על פני כולה כדלעיל יש מכשירין בכליטת
 עמוד בפנים או בחוץ בכל שני דפנות הסמוכות זו לזו אפי" בלא סמוכות לפי תקרת האכסדרה רק כזה
 או כזה ויש עוד מקילין בפידוש נראה בחוץ או בפנים כזה או כזה ובלבד שיעשו צורת
 הפתח על פני כל אורך הרופן הג' אבל ג"ל שלא אמרו כן אלא נבי סמוך לפי אכסדרה
 וכמו שציירתי לך כבר דמצרפין קילת נראה בפנים או בחוץ עם פי" תקרה יורד וסותם להכשיר אפי' לחוצה
 אבל בחד לא מדגי, ויש עוד צורת אחרות והוא דעת הרמב"ם הביאה הב"י בש"ע שלו והוא שהוא מפרש
 שהאכסדרה יש לה שני כתלים זה כנגד זה ומקצתה מקורה וכמוך לקריו על הקצה האחד סיכך הסכך
 ואם יש פצימין פי' שני עמודים כולטים ברוח ג' אחד מכאן ואחד מכאן כשדה אע"פ שבסוכה
 אחרת בגון זה צריך פס ד' ומשהו כאן די בפצימין לפי שעי' שיש פצימין אומרים פי תקרה יורד וסותם כלומר האי תקרה של האכסדרה
 שהיא קריו קבוע יורד וסותם אבל בלא פצימין לא ואין חילוק באותן הפצימין אם בפנים הסוכה כזה או בחוץ כזה
 שאין אותן הפצימין לצורך הכשר מחיצה אלא שעי' אותן שני פצימין אומרים פי תקרה יורד וסותם מיהו אפי' יש לה פצימין א"א
 פי תקרה יורד וסותם ע"י הפצימין אלא ברוח אחת בלבד ולא יותר ושאר הרוחות שהם זו כנגד זו צריכין להיות דפנות שלומות וכל תמונות אל
 הסיכות הם לדעת הרמב"ם ז"ל, ויש חולקים עליו ע"כ אין לעשות סוכה ככה"ג ולא כתבתי אלא לדוגא ובריעבר כשרה , (ז)

זוהי מדפנות צריכין להיות לפחות י"טפחים ע"כ קבלו חז"ל הל"מ שאין נקרא דופן בפחות מ"י הילכך אם
 לא היו הדפנות אלא ז' ומשהו והעמיד משהו בפחות מג' סמוך לארץ הסוכה כשרה דאמרין לבוד
 למטה ואפילו היה הגג למעלה מרם דרבה ואינו נוגע בדפנות כשרה ובלבד שיהא מכיון כנגדן ואפי'
 אינו מכיון ממש כנגדן רק שהוא בתוך שלשה כנגדן כשירה דאמרין גמי לבוד מן הצד *ואם אין
 דגג גבוה מן הארץ אלא י"ט אז אפילו אם אין בדופן אלא ד' טפחים ושני משהו כשרה שמעמידו באמצע ורדי הוא סמוך לארץ פחות מג'
 משהו סמוך לגג פחות מג' משהו אמרי' לבוד למטה ולמעלה וחשוב כסתים אבל אם היו הדפנות רחוקות מן הארץ ג' טפחים הסוכה פסולה
 אפי' אם הדפנות גבוהות הרבה יותר מ"י שאין כאן לבוד סמוך לארץ ורדי סוכה תלויה באויר ולא ע"פ קרקע ואין זה אפי' דירת ארעי ,
 כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה כמו שנתבאר למעלה סי' תרכ"ח הילכך העושה סוכתו בין האילנות והאילנות
 הן הן הדפנות אם היו חזקים או שקשר אותם וחיוק אותם עד שלא תהא הרוח מצוייה מעירה אותם תמיד ומילא כין האוירים כתבן ובקש
 וקשר אותם כדי שלא הנוד אותם הרוח הרי זו כשירה ואם לאו פסולה ע"כ אין נכון לעשות מחיצות מיריעות של פשתן בלא קנים אע"פ
 שקשרם בטוב זימנן דמנתקי ולא אדעתיה וה"ל מחיצה שאינה יכולה לעמוד בפני רוח מצויה והרצוה לעשות סוכה כסדינים טוב שיארוג
 כמחיצת קנים בפחות מג' , (ח)

יא עושין מחיצה כיבעלי חיים נטון שיקטור בהמה עם להיות לדופן ,
 יב ויטל לעשות דופן מחבירו להכשיר את הסוכה ואפי' ב"ט ובלבד שלא ירע אותו שהועמד שם שבשביל מחיצה הועמד שם שכיון שאינו
 יודע שהועמד שם בשביל מחיצה לא הוי דרך בנין וקביעות אלא דרך ארעי וכותר אבל אם הוא יודע שהועמד שם לשם מחיצה הוי
 דרך קביעות ומחיצה קבוע ואסור לעשות כן ב"ט משני שאסור לעשות מחיצה ב"ט אבל בח"ה אפי' הוא יודע שפיר דמי שהרי מותר לעשות
 מחיצה בח"ה ואפי' ב"ט לא אמרן דאסור אלא בסוכה שהיא בלאו הכי פסולה שאין לה שיעור מחיצותיה והוא משלים אותה להכשירה
 שאז הוא עושה מחיצה לתקן הסוכה ורדי כמו בגין ב"ט אבל אם הסוכה כשירה בלאו הכי כגון שיש לה ג' מחיצות ואינו מעמידו לשם אלא
 להוסיף על המחיצות או לעשות לה דופן רביעית אפי' ב"ט מותר שהוא מחיצה שאינה צריכה להכשר סוכה ואין חשוב בגין אלא תוספות
 אהל ומחיצה שמותר ,
 יג יש מדרקין כשעושין דופן מקנים להעמידן דרך גדילהן כדאמרין נבי לולב שאין יוצאין בו אלא דרך גדילתו ואיני צריך שהרי הדפנות
 כשרים מכל דבר כמו שנתבאר , הסוכך סוכתו על כרעי הכיטה והכרעים הן הן הדפנות אם יש גבוה י' טפחים מן חלל הכיטה עצמה לסכך
 (ט) כשירה ואם לאו פסולה אע"פ שכן הארץ עד הסכך יש עשרה אפ"ה פסולה שכיון שהסכך הוא על גבי כרעי המטה עצמם דרי לא חשיב
 להיות מן הסוכה אלא חלל המטה וחלל המטה אין בו עשרה שהוא שיעור הכשר סוכה , אבל אם סמך הסכך על העמודים והעמודים תקיעים
 בארץ והכרעים הם הדפנות אפי' אין גבוה עשרה מן חלל המטה עצמה עד הסכך כשרה כיון שאם ינטל המטה יש י' טפחים מהארץ עד הסכך
 אין המטה מעט את האויר לפסול אותה שהמטה אין לה קבע שהרי יכולים לטלטלה מנוקמה ואין לומר אדרבה היא הנותנת שכיון שאין לה
 קבע נפסל אותה ג"כ לדפנות שהרי אם ינטל המטה חשאר הסוכה בלא דופן לזה לא חיישינן שבדפנות סני ברופן שיכולה לעמוד ברוח
 מצוייה הילכך לגבי קרקעות הסיכה לא חשבינן קרקעות המטה ואינו ממעט הכשר אויר הסוכה כיון שיכולה להנטל ודרכה להינטל ולגבי
 הדפנות חשבינן. דפנות המטה לדפנות בשירות כין שיכולין לעמוד ברוח מצויה ,

תרל"א

דיני הסכך וחתמה סוכה , ובו"י סעיפים ,

א צריך להיות הסכך צלתי יותר מחמתו שאם היתה חמתו יותר מצלתו היה הסכך בטל לגבי חמתו כאילו לא עשאו והתורה אמרה חג הסוכות
 תעשה שהקפידה על עשיית הסכך שיהא ניכר עשייתו לסכך דהיינו שיהא הוא מרובה על חמתו אבל אם חמתו וצלתי שווין למעלה בסכך
 פסולה אע"פ שזה נקרא ג"כ עשיית סכך שהרי אינו בטל לגבי חמתו מ"מ פסולה לפי שהחמה כתפשטת ברחוקה ויהיה לכמה בארץ חמתה מרובה
 מצלתה אבל אם לא יה בארץ חמתה וצלתי (א) שוין או היא כשירה שאז ודאי בסכך צלתי מרובה מחמתו אלא שנתרחבה החמה בהתפשטה
 למטה בפרט בארצות האילן שאנו יושבין בצפון העולם ואפי' כשהחמה הוא באמצע השמים היא נוטה לנו לדרום וצילינו נוטה לצפון
 ולכך מתפשטת למטה מתוך נטיותה וזה יודע לודע מעט בצורת הכדור ,

ב סוכה שכרוכב ממנה צלתה מרובה מחמתה שני משהוין וכמיעוט ממנה חמתה מרובה מצלתה משהו בענין שכשצדף יחד המיעוט עם
 הרוב יהיה הסיכה כבלל צלתה מרובה מחמתה כל הסוכה כשירה אפי' תחת אותו מיעוט הסכך שחמתה מרובה וי"א דהיינו דווקא
 בסוכה קטנה שאין בה אלא שבעה טפחים שהוא שיעור סוכה אבל בסוכה גדול"שיש בה שבעה על שבעה במקום אחד שחמתה מרובה יש
 להחמיר שלא לצדף אותו עם שאר הסכך להכשירו אלא אע"פ שבצדף כל הסיכה כבללה הוי צלתה מרובה אפ"ה פסולה כיון שבמקום הפסול
 בפני עצמה יש שיעור סוכה ,

ג וצריך לכתחל' שלא עש' ניסוי עב מאוד אלא כדי שיהיו הנכבים גדולים נראים מתוכ' שכן הוא משמעות לשון סוכ' הנאמר
 בתורה שמתם סכך דרכו להיות כן אבל בדיעבד אפי' מעוב' כמין בית כשיר' דמ"מ שם סוכ' עליו בד"א כשה"י באופן שאין
 הכבוב' נראין מתוכ' אבל המטר יכול לירד לתוכ' שאע"פ שאין הכבוב' נראין כיון שיטל המטר לירד לתוכ' שם סוכ' מיקרי אבל אם
 היא מעוב' כמין בית ממש עד שאין המטר יכול לירד לתוכ' פסולה שאין זה שם סוכ' עמו אלא כבית מקוד"יש מכשירין ויש להחמיר (ב)
 ד היה כיו"י דק סאור שיש בה אויר הרב' אלא שאין ג' טפחים אויר במקום אחד ויש בין הכל צלת' מרוב' מחמת' כשר' אבל אם
 יש אויר במקום אחד שיש בו ג' טפחים פסולה אפי' צלת' כרוב' מחמת' וכאפי' שיתבאר בס' שאהר זה בע"ה ,
 ה היה קנה עול' וקנה יורד כעין שלא השכיב הקני' בשוה זה אצל זה אלא אחד למעלה ואחד למטה באופן שאנו רואין שאם היה
 מונחת בשוה היה צלת' מרוב' מחמת' אלא שמתוך שאינם מונחים בשו' החמ' באה בין הקנים מן הצדדים וע"י כן חמת' מרוב'
 פוצלת' אפ"ה כשר' והיא שאין קנה אחד עול' גוב' מחבירו ג"ט דאו אמרי' רואין כאלו הם מושכבין זה אצל זה דכלבודים דמיין ואע"פ
 דחמת' מרוב' מצילת' לית לן בה שאין החמ' באה אלא מן הצדדים וזאת כשהיא נוטה באמצע השמים אבל באמצע השמים צלת' מרוב'
 ולכך היא כשרה אבל אם קנה א' גבוה מחבירו ג' טפחים ויותר א"א רואין שאי' כלבודים ופסול' בד"א כשאין בכל קנה העול' רוחב
 טפח אבל אם יש בכל קנה העולה רחב

רוחב טפח אצילו הוא גבוה מחברו ג' טפחים ויותר כשרה אע"פ שהחמה נכנס מן הצדדין ומשהו חמתה מרובה כשרה שכיון שיש בה רוחב טפח חשיב אהל בפני עצמו ואמרי' ביה יורד וסותם כל האויר שתחתיו עד הקנה התחתון ואין החמה באה אלא מן הצדדין כדלעיל והוא שיהיה העליון מכוון ממש כנגד שפת היורד והיינו שהוא ממש כנגד טפח האויר שבין התחתון שראוי להוריד העליון ביניהם ואז כשרה אצילו חמתה מרובה כשהחמה נוטה מאמצע השמים שכשתניע לאמצע השמים תהיה צלחה מרובה או אמרי' ביה סותם ולא בענין אחר.

(ג) כתב ל"ג בסע' רמב"ם א"ט ויש הסדר תחת החמה וסוף התורה לירד לנגעו הסכך ע"כ
סוכה ע"פ סו"ט חלל כרובץ בין תקרה לפסל

סימן תרל"ב

(ד) כתב ל"ג בסע' רמב"ם ח' ע"ב סוכה פסול פ"ג סוכה כ"ב וירחי הסוכה נכרה ע"כ וע"ל
סימן תר"ט ס"ו
סימן

ו קנים היוצאים לאחורי הסוכה כגון שאחורי הדופן האמצעי בולטין קנים מן הסכך ויש בהן הכשר סוכה וצילתן מרובה מחמתן ושלשה רפנות כזה כשרה אע"פ שהדופן האמצעי לא נעשה בשבילם אלא בשביל עיקר הסוכה שהיא לפניו ממנה כשרה שאע"פ שלא נעשית לשם סוכה מ"מ הסכך הונח הגה לצל וכבר אמרנו שסוכה אינה צריכ' להיות לשמה רק שאם נעשית לצל סני , (וע"ל סימן תרל"ה סעיף א')
ז וכן אם כל הקנים הבולטים מן הסכך לצד הפרוץ ודופן אחד נמשך עמהן כזה כל אורך הדופן הארוכה כשר לסוכה אפי' בחלק שאין הדופן האחרת כנגדה דאמרין ראינן דופן השנייה כאילו

מסוכה ג"כ כנגד הדופן הארוכה ואין צריך צורת הפתח כנגד כל הכותל שכנגדה ולא מבעי' אם לא עשה אורך הקצר אלא ז' טפחים דפשיטא דכשירה שאז נאמר שראוי היתה דעתו מתחלה להיות כל אורך הדופן הארוכה מן הסוכה להיות לו סוכה גדולה אלא שלא רצה לטרוח יותר מדין הכשר סוכה דרבי אמרי' מסיני דבב' דפנות כסדרן ותג"ז טפחים סני אלא אפי' עשה הדופן הקצר יותר מז' והוא לן למימר הואיל ודי לו בשבעה והוא עשה יותר הרי גיה דעתו לעשות כל הסוכה בדפנות ארוכות ודופן האחד שנמשך ע"ה הקנים שעל הסכך לא חייבו עליהם לסוכה ואינה מן הסוכה אלא בפני עצמו עומד ונמצא שע"ה לו אלא דופן אחד שהוא הדופן הנמשך אפי' הכי כשרה דאמרין ראינן כו' ח סוכה בשפורין שהם פסולים לסכך בהם שהרי מקבלים טומאה (וע"ל סימן תרכ"ט סעיף ב') ואין בהן רוחב ד"ט וגם אין בהם מונחים רוחב ד' טפחים במקום א' והגיח בין שפוד לשפוד כמלא שפוד ונתן שם סכך כשר פסול שאי אפשר לצמצם שימלא כל האויר מסכך כשר ונמצא הפסול מרובה אבל אם העדיף סכך הכשר מעט על הפסול או אם היה הפסול נתן שתי ונתן הכשר ערב או איפכא כשר שאז מתמלא כל האויר מסכך הכשר ואע"ג דאז הוי הפסול כל כך כמו הכשר ק"ל בסכך פסול פרוץ כעומד כשר דהא ה"ל בכלל תעשה אע"ג דבאויר ממש פסול היינו משום דזווי מלעיל אסתירא כו' אבל הכא הא אין כאן אויר לבא בו החמה דוקא בסוכה גדולה מז' אבל בסוכה קטנה צריך שלא יהיו השיעורים רוחב ג' במקום אחד ,

ט כבר אמרנו למעלה בסימן תרכ"ט שכל מה שהוא גדולי קרקע ואינו מקבל טומאה ותלוש אע"פ שבסיף חברו מותר לסכך בו , ולפי זה מדין התורה מותר לסכך בנסרים אפי' רחבין ד' ואפי' לחברין במסמרים מותר מן התורה אלא שחכמים אסרו לסכך בנסרים שרחבין ד' משום גזירה שמה ישן תחת התקרה לשם סוכה ותקרה הוא פסול מן התורה כמו שיתבאר בסמוך וסותם תקרה יש בהן רוחב ארבעה לכך לא אסרו אלא בנסרים שיש בהן ארבעה ותקרה שהוא פסול מן התורה הטעם הוא או משום שסתם תקרה מונח שאופן שאין גשמים יכולין לירד בתוכו והוא פסול דאורייתא כמו שנתבאר או משום שיש עליו מעוייב"ה והמעוייב"ה הוא סכך פסול דאורייתא באינו צומח מן הקרקע או משום שסתם תקרה לא הונח הגה לצל שהרי יש גג על גביו אלא שנעשה לחזק את הבית או לצניעות ביעלמא ואם ישב תחתיו עכשוו לשם סוכה ה"ל תעשה ולא מן העשוי לפיכך אסור לסכך בנסרים שרחבין ארבעה כדי שלא יאמרו מה לא חרשה מה לי ישנה ויבאו לישב תחת תקרת הבית לשם סוכה וגזירה זו לא שייך אלא בשלא היה כאן מתחלה תקרה ועכשוו הוא בא לסכך בנסרים לשם סוכה אבל בית שהוא מקורה בנסרים שאין עליהם מעוייב"ה ובא להכשירו לשם סוכה די בזה שפקפק הנסרים פירושי שיעור כל המסמרים לשם סוכה אי שיתול מבין כל ב' נסרים אחד ויתן סכך כשר במקומן ואז כילה כשירה אפי' לישב תחת הנסרים ואפי' הנסרים רחבות ד' שאין שייך כאן לגזור שמה ישב תחת התקרה שכיון שהצריכו לפקפק או ליטול אחד מבנתים ודאי ידע שמשום גזירת תקרה ומשים תעשה ולא מן העשוי הצריכוהו לכך כלומר שיבטל כזה מעשה הראשון שלא יהא בו משום תעשה ולא מן העשוי ויעשה מחדש לשם צל סוכה ולא יבא לישב תחת התקרה העשוי כבר וגם בוודאי לא יעשו בענייני שלא יוכלו גשמים לירד בתוכו כיון שעושה אותה לשם סוכה וכיון שאין כאן שום חשש פסול ותיורוהו ככל ענייני אפי' רחבין ד' (וע"ל ס"ו תרכ"ט סעיף ג') ובסי' תרכ"ט סעיף י"ח) ויש מפרשים שגם בזה לא התירוהו אלא כשאין הנסרים רחבין ד' אבל רחבין ד' בכל ענין פסולה ויש לחזמו' .

י סוכה שאין לה גג כגון שהיו ראשי הרפנות דבוקות זו בזו כמין צריף , כזה או שסמך ראש הדופן של סוכה לכותל , כזה אע"פ שעשה הרפנות המישועים מסכך כשר או אפי' עשה חצייה של מטה מקרשים או מדברים שאין מסככין בהם ורציים של מעלה מסכך כשר אפי' פסול שאין כאן דופן ולא גג אבל אם הגביה מן הקרקע טפח בזקיפה , כזה אפי' הוא אויר כשירה ואפי' לא יסמכה לכותל אלא שעשה כמין צריף והעמידה על גבי יתירות והגביה מן הקרקע טפח כזה כשרה ואפי' הם אויר דחשבינן לעפח של מטה כאילו , הוא סתום ולבוד למטה בשוה בדופן ומצרפינן עמו מן השפיע עד י' טפחים וחשבינ' ליה לדופן והשאר לסכך והוא שיהא בסכך הבשר הנשאר משם ולמעלה שיעור סוכה דהיינו לאחר שעלה בנוכה י' טפחים יש בו לרבע ז' טפחים על ז' טפחים ואז היא כשירה כולה אפי' לישב תחת הסכך שיש בה למטה מי' טפחים ובלבד שתהא כסוככת גם שם בסכך כשר אע"ג שכבר חשבוהו לדופן לא גרע מפסול היוצא מן הסוכה דכשר ומותר לישב תחתיו וכן אם הרחיקה מן הכותל טפח כזה או עשאה כמין צריף והגיח למעלה פתוח טפח כזה , אפי' הוא אויר הוי כסתם משום לבוד וחשבינן אותו טפח לנג ומצרפינן עמו מן הסכך עד שיהא בו לרבע שבעה טפחים על ז' טפחים ואח"כ אם יש בשיעור משם ולמטה י' טפחים חשבינן לה לדופן והסוכה כאלו כשירה ואפי' לישב תחת סכך הכשר שהוא למטה מעשרה כדלעיל ויש אומרים כשמגביה הטפח מן הקרקע צריך שיעשה בנין זקף כגיב"ה טפח ולהשיב עליו ראש של השיעור של מטה וכן כשמרחיק הטפח מן הכותל צריך שיעשה סמוך לכותל סכך רחב טפח ולסמך עניו אפי' של שיעור העליון שאין אויר חשוב כמחיצה או בגג אם אין שם כבר מחיצה או בגג אחר ויש לחוש לדבריו , (ג)

תרלב דברים המסולמים בסכך ובו ארבע סעיפים ,

א סכך פסול אינו חשיב כאויר לפסול בג' טפחים אלא עד שיהא ארבעה טפחים אבל פחות מארבעה כשרים ומותר אפי' לישן ולאכל תחתיה כד"א באמצע דר"ט באמצע מקום חשיב הוא וחשיבא להפליג ולחזק בין הדפנות עד שאין הדפנות מועיקות זו לזו ונרא' כשתי סיכות ולכל אהת שתי דפנות אבל מן הצד אינו פסול אלא בארבע אמות דפחות מארבע אמות ריגין הלכתא למשה מסיני דאמר דדופן עקיב' כלומר שאנו רואין כאלו הכותל נעקמה וחשב זה הסכך הפסול מגוף הכותל הלכך בית שנפחת באמצע וסוכך במקום הפחת ונשאר מן התקרה סביבי בין הסכך הבשר לכתיבים פחות מד' אמות כשירה דאמרין דופן עקימה לכל צד מיהו אין ישינים תחתיו כל זמן שיש בו ד"ט דהא לא מכשרינן לה אלא מטעם דופן עקיב' וא"כ הישן תחתיו ישן תחת הדופן ולא תחת סכך הסיכ' ואנן לישן תחת סכך הסוכה בעי' וליכא הילכך אין ישינים תחתיו ואם נשאר ד"א פסולה דלא אנמר' הילכתא לדופן עקימה אלא לפחות מד'א בר"א דאמרין דסכך פסול יחשב עד ד' אמות לדופן עקימה בסוכה גדולה שיש בה יותר על הסכך הפסול ז' טפחים על ז' טפחים שהוא שיעור הכשר סוכה אבל בסוכה קטנה קטנה שאין בה אלא ז' על ז' ובתוך אלו ז' טפחים יש בה סכך פסול בין באמצע בין מן מצד בג' טפסולה פחות מג' כשירה דעדיף הוא כאויר פחות מג' דמכשי' ואמר' ביה לבוד כ"ש הכא ואוכלין וישנים תחתיו ומצרף להשלים הסוכה לכשיעור חשבינן ליה לסכך כשר ממש שבטל הוא אצל הסכך הכשר ונעשה גם הוא סכך כשר כדן כל דבר המתבטל שנעשה האיסור הותר אבל ק"ל על טעם זה דהא לא אמרין הכי אלא כשאין מכירין האיסור שנתערב בהויתר אבל כשמכירין אותו הא צריך להשליכו וכאן הא רואין ומכירין אותו ואך יעשה גם הוא הותר וצ"ע ואפשר שגם זה הל"ם הוא דהבי אמרין א"ג מן התורה אפי' בסכך האיסור בטל ברוב דהא משהדרין ילפי' לה דבטל ברוב והתם ידעין מי המוכה ומי המחייב ואפי' אמרה תורה ויל בתר רובא ובאיסורין שצריכין להשליך האיסור היינו מדוברנן ובסוכה של מצויה לא גזרו דאוקמה אדאורייתא נ"ל , (א)

ב אויר בין בגדולה בין בקטנה שחן דבין באמצע בין מן הצד בג' טפחים פסולה ולא שייך כאן לומר דופן עקימה דבשלמא גבי סכך פסול חשבינן הסכך עצמו מן הדופן אלא שנעקם והפך למעלה אבל באויר לא שייך למימר הכי דכיון שיש באויר שלשה טפחים שלמות הוי הפסול נגמר בין הסכך לדופן או בין סכך זה לסכך זה ואין כאן עקימה של כלם אבל בפחות מג' אמרין בה לבוד וכשירה ומצרף אפי' להשלים הסוכה לכשיעור אבל אין אוכלין ואין ישינים תחתיו דהא מכל מקום תחת אויר השמים הוא אוכל או ישן ולא בצל סוכה ולא דמי לסכך פסול שאוכלים

סימן תרל"ג

שאובלים וישנים תחתו כשהיא פחות מג' דהתם מ"מ תחת צל סוכה הוא אוכל או ישן אלא שפסל הוא וכיין שנתבטל נעשה האיסור היתר כמו שבארנו למעלה מה שאין שייך לומר כן גבי איור אע"פ שהוא פחות מג' ואמר' ביה לבוד וכאלו סתום הוא דהא מ"מ איור הוא ואין כאן צל סוכה בר"א כשהולך אחר בכל אורך הסוכה אבל אם אינו הולך בכל אורך הסוכה אין לחוש דאל"כ היאך יוכל האדם להזדרז בסוכה שהיא מלאה נקבים שלא ישן תחת הנקבים דבר שאי אפשר בענין אחר הוא והא דאיור פוסל בג' וסכך. פסול פוסל בר' היינו בסוכה שאין לה אלא ג' דפנות ומתחיל בדופן האמצעי ומהלך על פני כל הסוכה עד צד הפרוץ והשתא מפסיק האיור וסכך הפסול בין סכך כשר לכשר ולא נשאר סכך צד אלא שתי דפנות אבל אם מתחיל מן הדופן שמהצד ומהלך עד הדופן שנכנרו אם נשאר מהכשר לצד הדופן האמצעי כדי הכשר סוכה הפנימית כשרה דהא אית לה שלשה דפנות וצד שמעבר הפתח אם יש ביניהם איור ג' פסול דליכא לבוד אבל אם סכך פסול מפסיק ביניהם ונשאר אצל הפתח הכשר סוכה אם יש מסכך הכשר של צד הפתח עד הדופן האמצעי פחות מד' אמות הבל כשר הצד הפנימי שקרוב לדופן כשר שהרי יש בו שיעור סוכה ויש לו שלשה דפנות והצד החיצון ג' כשר על ידי דופן עקומה שאנו רואין דופן האמצעי כאילו הוא נכפף ונעקם אצל הכשר והחיצון ומ"מ לא נפסל הפנימי שנ"ל כיון שאנו רואין דופן האמצעי כאילו הוא נכפף ונעש" סכך הפנימי דופן לחיצון דרי נשאר הפנימי בלא סכך דנהי דאמרינן רואין מכל כקום סכך כשר הוא ונשאר במקמה וכשר גם הפנימי ודווקא שיש לסוכה ג' דפנות שלימות אבל אם עשה שתים מהם ארוכות ובשלישית אין בה כי אם שבעה טפחים פסולה שאם נאמר רואין אין לכשר החיצון אלא שני דפנות וגראה לי נמי דאמרינן כשמתחיל הסכך הפסול בדופן האמצעי ומהלך על פני כל הסוכה עד צד הפרוץ הפסול נמי לא אמרן אלא כשיש מן הסכך הפסול עד הדפנות ד' אמות שלא נוכל לומר דופן עקומה אע"פ שיש בצד האחר שיעור סוכה מסכך כשר אפ"ה פסולה שהרי אין לה אלא שתי דפנות אם כן שאין בסכך הכשר שבצד אחד שיעור סוכה אע"פ שאין מן הסכך הפסול ד' אמות לדפנות או היא פסולה שררי היא מחלקת לשתיים אבל אם יש בסכך הכשר שמצד האח' שיעור סוכה ואין ד' אמות מן הסכך הפסול עד הדופן השני אמר' דופן עקומה ואתו צד שיש בה שיעור סוכה כשרה ואם יש שיעור סוכה בכל אחת משני הצדדים שתיים כשרות אם אין ד' אמות מן הסכך הפסול לדפנות דאמרינן דופן עקומה לכאן ולכאן להכשיר שניהם בג"ל . ואם האיור והפסול אין מהלכין על פני כל הסוכה אלא באמצעית יש איור ג' על ג' או סכך פסול ד' על ד' אם יש ממנו עד הדופן האמצעי הכשר סוכה פשוט' שהכל כשר בין מה שבצדדן בין מה שכנדר הפתח אפי' מה שנכנדר האיור והפסול כיון שהכל מחובר להכשר סוכה והרי הוא כפסול היוצא מן הסוכה דנידון בסוכה ותחת האיור והפסול לבר פסול אלא אפי' אין כרי הכשר סוכה ממנה עד הדופן האמצעי מצטרפין זה עם זה לשיעור הכשר סוכה ואין האיור וסכך הפסול פוסלין כיון שהבשר סוכה מתחבר יחד מן הצדדים ג סכך פסול פחות מד' ואיור אצלו פחות מג' אין מצטרפין לפסול דכיון שאין שיעורן שורה לא שייך לצרפם הילכך אם היה איור ג' במקום אחד אפילו מיעוטו בסכך פסול כשר וה"מ בסוכה גדולה אבל בקטנה שאין בה ז' טפחים על ז' אם יש בין שניהם ג' טפחים מצטרפין לפסול שאין כח כד"ט של סכך הכשר לצרף עמו פסול אחד לבטל הפסול העני לעשות פחות מג' כיון שאין כאן רובא דמג' טפ' בסכך כשר . ד ואם יש כאן סכך פסול ב' טפחים ועוד סכך פסול ב' טפחים ואיור פחות משלשה מפסיק ביניהם יש להסתפק אם שני הפסולים מצטרפין לפסול הסוכה מי אמר' כיון דאיור מפסיק ביניהם לא מצטרפין או דילמא כיון דאין באיור ג' מצטרפין דאמר' ביה לבוד הואיל ואיתא כאן ד"ט שלימים בסכך הפסול . מיהו אם אין בפסולים ארבע ואיור פחות מג' טפחים מפסיק בהאודאי לן שאין האיור משלימו לד' שנאמר שיהא חשוב כולו כסתום מחמת לבוד ויהא כאילו היה כולו פסול וישלים לד' דלא אמרינן לבוד להחמיר כולי האי לעשותו כסתום וכאילו היה האיור עצמו סכך פסול להשלים לסכך פסול כולי האי לא מחמירנן דהכי אגמרתו הלכתא לבוד בג' להקל ולא להחמיר .

(ה) טעם בזה ה' חרז' סימן ק"א התקיים הנהו סוכה כאלו נעש' סוכה להקב"ה במעש' כהלכה סוכה דתהו לנ' ועולם דותהו לנ' עלמות כ' ירו' התורה תהלה כב' וזמן דסוכ' רוחונו התורה תמ"ה שיעור גובה ר' חמה דכיינו ק"ב טפחים כנגד ג"ס מ' יום שיתקנה בו חורב וזני מיוו של חסד רחוב ז'ט נגד ז' ריעים פוסה בדימוס' כ' אדני כתיבתו וקרי' לחו , (ב) ע"י בלא הסכך אצטבע דכיון ה"ל סכך כפי עומדו אבל כשאר סכך הדינן ע"י אף דלי סקליה מס בלמעלה ממנו הו' ל' מתחילת הרובח תניילתה אפי' כבר תאמר שהא סוכה א' (כ"ה) (ג) אבל כש"ע פסק דלך נכסום עשר כע"כ עול וכן פסקו מ"ט וב"ה וז"ל לא כסימן מע"כ סיו' פסקו דבטל בשהו דשלי כחרי' דלמנינוי' קלוי כהליתה בעדיוכי דף ע"ט (ד) ה"ק לעגיל סימן ט"ח ס"ב נתבו דמ"ה ונכסום ויש הולקין דעמ' לא הו' כיוול אלא אם כן אין עתיד למנוה לעולם . סימן

תרל"ג

ד' גובה סוכה . וכו' סעיפים .

- א סוכה שהיא גבוה למעלה (א) מעשרים אמה פסול' בין אם היא גדולה בין אם היא קטנה ל"ש אם המחיצות מגיעות לסכך ל"ש אם אין מגיעות לסכך וטעמא משום דסוכה דירת ארעי בעינן דכתיב בסוכות תשבנו שבעת ימים משמע שאין צריך שתהא הסוכה בנויה אלא לדור בתוכה שבעת ימים והו' דירת ארעי ותשבנו אי אפשר לומר שהיא שיבה ממש שא"א לאדם לישב ז' ימים רצופים במקום אחד ואף על גב דכתיב שבעת שאין משמעו רצופים אלא אפי' אחד מן השבעה כמו שיבאר לקמן כי' תרל"ג אין הנונה הבא שיהיה די בישיבה בסוכה פעם אחת ככל השבעה ימים דאם כן שבעת למה לי . ועוד לענין מה מיוחדים שבעת הימים האלה שיאמר עליהם בתוך אלו השבעת ימים תשבנו פעם אחד בסוכה . אלא ע"כ ר"ל שתהיה הישיבה שבעת ימים רצופים על כל פנים שאין צריכין להיות בסוכה אחת כמו שיתבאר לקמן בסימן הגזבר . ואע"ג דגבי מצה ג"כ כתיב שבעת ימים תאכל מצות התם ע"כ אין פירוש שיאכל מצה ז' ימים רצופים שהרי ע"כ אין אוכלין כל היום מ"מ התם כוונתו בכל פעם כשיאכל בתוך ז' ימים הללו יאכל מצה ולא חמץ וה"ל אם תרצה לפרש תשבנו ישיבה ממש צריך אתה לפרש בכל פעם שתרצה לישב בתוך ז' ימים הללו תצטרך לישב בסוכה וכן במקום אחר וזה ג"כ דבר דלא מסתבר הוא דאטו מי שלא יהיה לו סוכה לא ישב אלא יעמוד כל ז' הימים אתמדה אלא ע"כ ר"ל תדורו כמו וישב העם בקדש וכל שגובה מעשרים אמה אגמדינן שאין אדם עושה אותה לדירת ארעי אלא דירת קבע אבל עד עשרים כשרה אפי' כל סוכה למעלה מעשרים כיון שאין בחללה אלא ד' לא מקרי דירת קבע .
- ב היתה גבוה יותר מעשרים הוציין יורדין למטה עד שגשאר חלל הסוכה עשרים אם צלתן של (ב) ההוציין הורדין כרובה מחמתה כשרה דחשבינן להו להוציין לסכך ואם לאו פסולה .
- ג ואם תלה בה דברים נאים לנאותה וממעטים חללה עד ד' אינו מיעוט להכשירה אפי' צילתן כרובה שאין הדברים הנאים חשובים לסכך ואם נתן בה מלמטה על הקרקע כרים וכסתות למעט חללה אפילו בטלן שם לא הוי מיעוט כיון שאין דרך העולם לבטל דעתו בטל אצל כל אדם .
- ד אבל ממעט' בתבן אפי' לא בטלו בפירוש אלא שאנו יודעין שאין עתיד לפנותו כגון שאינו צריך לו או מיעוטו בעפר אפי' סתם שאין אנו יודעין אם צריך לו אם לאו הוי מיעוט דסתם עפר לבטל עומד' אבל תבן סתם אינו עומד לבטל דחיי למאכל בהמה ואינו ממעט עפר ועתיד לפנותו כגון שידוע שצריך לו אינו ממעט אלא אם כן בטלו בפירוש להיות שם כל ימי משך זמן המצוה שדם שבעת ימי החג אבל אין צריך לבטלו להיות שם לעולם דכיון שעברו ימי מצוה מאי איפבת לן אם יטלם משם או יניחה שם . (ד)
- ה היתה גבוה מעשרים ובנה בה אצטבא כנגד דופן האמצעי על פני כולה כזה . וכו' שיעור סוכה כשרה כל הסוכה ואפי' מהאצטבא והלאה משום דמגין חללה מראש האצטבא ומעלה ונמצא דופן האמצעי כולה כשירה ודפנות הצדדין ברוחב האצטבא ג"כ הוכשרו הרי כהן סוכה כשירה ואגמדינן פסל היוצא מן הסוכה נידון בסוכה פי' שאם יש הכשר סוכה ביחד ועוד יש בסוכה משם והלאה פסל דהיינו סכך העשוי מגזרין ויקב ויוצא מהכשר סוכה שאין לו הכשר דפנות נידון בסוכה וכל הסוכה כמו שהיא כשירה הי"ג חשבינן כל מה שתוץ לאצטבא כפסול היוצא וכשרה כל הסוכה . (וע"ל סימן תרל"א סעיף ו' ו"ל תרל"ד סעיף ב')
- ו ואם בנה האצטבא מן הצד כזה . אם יש מן האצטבא עד כותל השני ד' אמות פסולה דלא שייך לומר דופן עקומה בר' אמות כדלעיל אבל אם יש עד הכותל השני פחות מד' אמות כשירה על האצטבא דווקא הואיל ויש בה שיעור סוכה הרי יש לה שתי דפנות סמוכות זו לזו ובדופן השלישי אמרינן דופן עקומה שרואין סכך העליון המתבאר דופן הרחוק כאלו הוא מן הדופן עצמו ועקום עד כנגד שפת האצטבא לכאן ומודדים גבוה משפת האצטבא ולמעלה שאין בה אלא עשרי' ולא שייך כאן להכשיר כל הסוכה . (וע"ל סימן תרל"ב סעיף א')
- ז משום פסל היוצא מן הסוכה כיון שאין כאן ג' דפנות כשיעור סוכה ואם בנה האצטבא באמצע כזה . אם יש ממנה לכל צד לכותל פחות מד' אמות כשירה על האצטבא דוקא דאמרינן דופן עקומה לכל צד אפי' אם האצטבא גבוה יותר מ' ואע"ג דכל כה שרוא גבוה כ' חשוב כרשות בפני עצמה לענין שבת ונימא אם כן אינה מצטרפת עם המחיצות שסביבה דה"ל רשות בפני עצמה וה"ל כוכה בלא מחיצות דהא לא אמרינן גבי סוכה בכונן ז' נד' אסוק מטעם זה נמו שיתבאר בסמוך אע"ג דלגבי שבת אמר' נוד' אסוק מ"מ כהן לענין סוכה כשירה דהו' ומאי ג"מ אם הוא רשות אחרת כיון דאמר' דופן עקומה לכל צד דרי האצטבא חוקפת מחיצות ומובדלת משאר הסוכה . (ורמא לסוכה העומד בראש הגג דרשות אחרת הוא לפני חצר) וכיון שיש על גבה שיעור סוכה כשה סוכה כשירה עם מחיצותיה היא מיהו גם כן לא שייך לדבשיר כל סוכה משום פסל היוצא מן הסוכה כדלעיל כיון שאין מתבשרת על גבי האצטבא אלא מטעם דופן עקומה מ"מ לא הוי מחיצות מעליה דהי שתפקיע

סימן תרל"ה

(א) כתב הב"ח סוכה נחב דאפי' ביעבר סכול וליחא חלל דלכר כדעבר ע"כ ולמאורא קאי' לא לא כתב סוכה חלל לא יעבר כו' תשעע לסתולה ודוקא לתר דייק מדכתב בטעם ואין זה תשע"ב און עיינתי ותשע"ג הכי לעיל ר"ס תר"ו .

סימן תרל"ז

(א) ורמ"ז למחיר לטות נב און חיונה ל"ח סימן

שתפקיע את עצמה , ואם יש בינה לכותל ד"א דלא שייך למימר דופן עקומה פסולה אפי' האצטובה גובה ' ולא אמרי' הא על גבה רשות בפני עצמה הוא וגור אסיק מחיצות להבשיר על גבה ואע"ג דלגבי שבת אמרי' גור אסיק ורשות בפני עצמה הוא גבי סוכה לא אמרי' הכי דבעינן בה מחיצות הגיכרות בעין דירה דרבי משמע לישנא דבסוכות תשבו וליכא .

ח ולא תהא נמוכה הסכה משיעורה ורמ"ז טפחים שאם אינה גובה י' טפחים פסולה דרבי אמרי' הלכתא מסיני וטעמא דמסתבר הוא מפני שאינה ראויה לדירה אע"ג דסוכה דירת ארעי בעי' ולא דירת קבע מדכתיב ו' ימים שלא תהא ראויה אלא לו' ימים מ"מ כעין דירה בעי' דכתיב תשבו ומשמעו תדורו היינו ע"כ כעין תדורו ואם אין בה י' אינה כעין תדורו שאינה ראויה לדירה כלל .

ט היתה גובה מ' והוצין יורדין לתוך י' אפי' אם חמתן מרובה מצילתן פסולה דכיון שאין בה י' טפחים אויר דירה סרוחה מיקרי ואין אדם דר בדירה סרוחה . אבל אם הגויין יורדין לתוך י' אינן פוסלין אותה שדרך האדם לתלות גיין בדירותיו אפי' בדירה דחוקה .

י היתה נמוכה מ' וחקק בה להשלימה לעשרה ויש בחקק שיעור הבשר סוכה וגם אין בין חקק לכותל ג' טפחים כשירה דאמרי' לבוד אבל אם יש ביניהם ג' טפחים אע"ג שיש בחקק שיעור סוכה פסולה שהרי

אין לה מחיצות דלא אמרי' לבוד בג' טפחים ואין להכשירה מטעם דופן עקומה למטה דלא אמרי' דופן עקומה אלא כשיש כאן דופן גובה עשרה כבר ואח"כ מתעקמת אבל דופן שאין בה י' כבר אין שמה דופן ולא אנמרינן הלכה לראפן עקומה אלא ברופן ששמה דופן דהיינו שיש בה גובה כבר אבל זו לאו דופן מיקרי . וכן אם אין בחקק שיעור הבשר סוכה אע"ג שאין בין שפת החקק לכותל ג' טפחים פסולה דאע"ג דאמרי' לבוד בפחות מג' מ"מ כיון שאין בחלל כל שיעור הבשר סוכה דהיינו ז' טפחים על ז' הל"ל דירה סרוחה .

תרל"ח שלא תהא פחות מ' על ז' , וכו' סעיפים

א סוכה אין לה שיעור בגודל (א) למעלה אלא יעשנה גדולה כמו שירצה אבל למטה יש לה שיעור שלא תהא קטנה משיעורה ובמה שיעורה ו' טפחים וטעמא משום דכתיב בסוכות תשבו ואין משמעותו יוצא מפשוטו שהיא ישיבה ממש מדאפקיה בלשון ישיבה ולא כתב תדורו וליכא למימד נולו להכי הוא דאתא ולא לכעין תדורו דא"כ אם ר"ל לשון ישיבה ממש דוקא הוה ג"כ במשמעותא כל ישיבה ממש דלא הוינן מחלקינן והוה נולל דברים שאי אפשר לאומרן דכתיבין לעי' בס' שקודם זה בסעיף א' אלא על כרחך עיקר בונתו מלשון תדורו כמו וישב העם בקדש ושראפקיה קרא כל' תשבו שמעין נמי הך , וסתם אדם בינוני צריך אמה על אמה לישבתו שהם ו' טפחים וכיון דבעינן תשבו כעין תדורו צריך להיות שם שולחן וכתם שולחן לפחות שיעורו טפח הרי שבעה .

ב סוכה שהיא עגולה צריך שיהא בה לרבע ז' על ז' שהיא שיעור סוכה נמצא דשיעור אורך קו האלכסון שבה ארכו הוא י' טפחים פחות חומש א"ג אורך הך המקיף אותו העגול אורכו הוא ד"ט טפחים ושני חומשין כיצד כל טפח כריבוע הוא טפח ותרי חומשי באלכסונו נמצא שז' טפחים דמשך סוכה הם י' טפחים נכי חומשא וכל שכעבז טפח בהקיפוג' טפחים נמצא שדבר עגול שיש בו ד"ט טפחים ושני חומשין בהקיפו יש בו כרי לרבע ז' טפחים על ז' טפחים מצומצם .

ג ואם יש בה ז' על ז' ונתן בה גיין לנאותה וממעטים אותה משיעורה פסולה אע"ג דלענין גובה ונמוך אין הגיין מעלין ולא מורידין מן הצד הם פוסלין דהא ע"כ אינה מחוקת ישיבת ראשו ורובו ושולחנו כי צר לו המקום לשבת שם ואנן שיעור ישיבה בה בעינן .

ד וצריך אדם להראות שהסוכה חביבה עליו וישב שם בכל גופו ויערוך שם שולחנו אבל מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו חוץ לסוכה ואכל ה"ו כאלו לא אכל בסוכה לא מבעיא בסוכה קטנה דלא יצא דכיון שהיא קטנה פשיטא שיש לחוש שמא ימשך אחד שולחנו הואיל וא"י להמשיך שולחנו אחריו כיון שהסוכה היא קטנה אלא אפי' היא סוכה גדולה לא יצא נזירה שמא ימשך אחד שולחנו וי"א שיצא דלא גזרי' ויש להחמיר .

תרל"ט דין סוכה נגז' ורקב"ש , וכו' סעיף א' .

א כתיב חג הסוכות תעשה לך שכעת ימים ודרשינן תעשה אתה כלומר שתהא עשויה בידי אדם ולא שתהא עשויה מעצמה מיהו אינו צריך שתהא עשויה לשם מצות סוכה אלא כשהיא עשויה בידי אדם לצל בעלמא כשירה , ויהיה פירושו דקרא לפי זה חג הסוכות תעשה דקאי מלת תעשה אמלת סוכה כלומר תעשה לשם סכך בעלמא להגין תחת צילה אע"פ שלא נעשית לשם חג הלכך סוכה נגב' ורקב"ש כשירה פי' נגב' גוים נשים בהמה כתיים שעשאו ישראל לצורך כוונה להציל תחתיה או שעשאוהו עכו"ם אע"פ שכל אילו לאו בני מעבר מצות סוכה ניגרו ותעשה לא עליהו קאי דלאו בני חיובא ניגרו אפי' כשירה דהא מ"מ נעשו לצל , רקב"ש פי' הם ישראלים רועים או קייצים והם שומרי קציעות השזוחים בשדה ליבש או בורגנין והם שומרי העיר או שעשאוהו שומרי שדות וכל אלו אע"ג דלא קביעי כלו' שלא נעשו אלא דרך ארעי אפי' כשירה דהא עיקר מצותה אינה אלא דירת ארעי והוא שמסוכנת יפה דמוכחא מילתא שהיתה תחלת עשייתה לצל להגין משרב ושמשי ולא לצניעות בעלמא אבל אם אינה עשויה אלא לצניעות בעלמא ולא לצילה או שעשויה לצל ולא עשה מעשה בסכך אלא שעשה הרפנות ונעשה הסכך מאילו פסילה הלכך החוטט בגדיש שנוטל העומרים של מטה לעשות בו חלל להיותו סוכה פסולה שהרי לא נתן שם הגדיש לשם סוכה ונמצא כשחוקק ומציא העומדים מתחת נעשה הסכך מאילו ולא מיקרי כאן תעשה שאינו עושה בסכך שום מעשה אבל אם מתחלה בשנתן שם הגדיש הניח חלל טפח במשך ז' על ז' כשיעור הבשר סוכה כדי לעשות הדפנות תחתיו אח"כ ע"י חטיטה בין חוטט בגדיש מן הטפח חלל מלמטה למעלה בין מלמעלה למטה כשירה דכיון שהניח חלל הטפח כשיעור הבשר סוכה שם עליו שהרי נעשה לצל וכשחוקק אח"כ בגדיש למטה או למעלה עד שנעשה החלל גבוה י' אין זה עשיית הסכך אלא תיקון הדפנות ובדפנות לא אמדי תעשה ולא מן העשוי דחג הסוכות תעשה כתיב סכך ולא הדפנות (וה"ל נסוכה שאינה גבוה י' וחקק בה להשלים ל' וע"ל סי' תר"ל סעיף י') ואם הגדיש גדול ולא הניח מתחלה אלא חלל טפח במשך ז' על ז' וישוב חקק בה דרבה ועשה בה סוכה גדול' אינ' כשיר' כולה ע"י משך ז' שהניח תחלה אלא תחת השבעה שרגיח מתחלה והשאר רבי כדופן עקומה אם אין בו ד"א ממקום שהניח החלל ולהלן ולא דיינין ליה כפסל היצא מן הסוכה דהא לא ממשב' חד דופן בהרה אבל אם חקק ד"א מן הצדדין יותר על השבע' אף השבע' פסולים דסכך פסול פוסל מן הצד בר"א ולא אמרי' בה דופן עקומה כמו שנתבאר למעלה סי' תרל"ב ס"א לא (א) יעשה אדם הסכך מן הסוכ' קודם שיעש' הדפנות כיון דלא מתכשר' הסוכה אח"כ אלא ע"י עשיית הדפנות הנה ל' הסכך כאילו עשוי מאילו כשנמרו הדפנות ואין זה תעשה מיהו אם עשה למעלה דפנות סמוך לסכך ברחוב טפח מותר לסכך קודם שיעשה מותר הדפנות כמו בחוטט בגדיש .

תרל"ו דין סוכה ישנה וכו' סעיפים

א אע"ג דק"ל שאין צריך לעשות הסוכה לשם חג אלא כיון שנעשה לצל בעלמא כשירה מ"מ אחז"ל שיעשה כל אדם סוכתו לשם חג כדי לחבב את המצוה לפיכך סוכה שנעשית תוך ג' יום לפני החג מסתמ' נעשית לשם חג וכשיר' ואין צריך לחדש בה שום דבר כשיגיע החג ואם נעשית קודם שיכנס ל' יום שלפני החג גם כן כשירה אבל מדרבנן צריך שיחדש בה שום דבר עתה בגוף לשם חג כשיגיע החג מיהו בספח על טפח שחדש בה עתה מני' אם הוא במקום אחד ואם החידוש על פני כולו סני אפי' בכל דהוא בר"א שעשאה כתמא אבל עשאה לשם חג אפילו מתחלת השנה כשירה ואין צריך שוב חידוש , (א)

ב יוצר כלי חדש שיש לו ב' סוכות זו לפניו מזה ועושה קדירותיו בפנימי' כל השנה ומזכיר בהיצוה הפנימית אינו יוצא בה ירי סוכה ואף ע"ג דלא בעינן סוכה לשם חג מ"מ כיון שהיא דירתו כל השנה שאוכל ושותה וישן שם כל השנה לא מנברא מילתא בחג דלשם סוכה הוא וד בה אוישן בה אבל החיצונה אינה דירתו כל השנה ולא נעשית אלא לצל להגין תחתיה כשמוכר הקדירות וכשירה ובלבד שיחדש בה דבר לשם סוכה .

תרל"ז דין סוכה שאולה או גולה וכו' שלשה סעיפים

א אף ע"ג דכתיב חג הסוכות תעשה לך ז' ימים אין פירושו דקרא שצריך לעשות סוכה אחת לכל הז' ימים ונאמר מי שלא עשה סוכה קודם חג ששוב לא יעשנה כיון שאינו יכול לעשותה לכל הז' ימים וכן לא אמרינן שלא יצא מסוכה זו לישב באחרת או שלא לאכול באתה ולישן באחרת כדי שיהא גל זמן משך ימי החג בסוכה אחת דאם כן שבעה ימים מבעי ליה מאי שבעת אלא ה"פ דקרא חג הסוכות תעשה לך

סימן תרל"ז

(א) תעשה דף ברשות ע"כ אם צ"ל לקצץ תעשה דף לא יחזיקו רשות משום והוא...

סימן תרל"ח

(א) וב"ט ומת אסור לעולם ודוקים הם (ר"ת) והכלות שחמטיו גם ודעתה ח"כ...

לך בכל אחד כזו" הימים כמיה מרם שתרצה ואפילו לא חצוץ לה אלא יום א' מן הו' ימים כי כן פי' שבעת שמיני' בלע"ז כמו שלשה וכן ז' ימים תאכל מצות אין פירושו שיאכל מצות כל השבעה ימים בלי הפסק אלא ה"פ בתוך כלל הו' ימים האלה בכל עת ובכל רגע שתרעב ותרצה לאכול תאכל מצה ולא חמץ והוא דגבי שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם אמרינן לעיל בסימן ת"ל דרשינן שבעה ימים שלמים ואפילו שעה אחת או רגע א' תוך השבעת ימים לא ימצא כ"ו כשתדקק בה היטב תמצא שאין באן קושיא כלל והכל ענין אחד הוא דהתם נמי הכי קאמר בתוך כלל השבעה ימים הללו בכל עת ובכל רגע אם תרצה לחפש בביתך ולמצא דבר מה ראה שלא תמצא שאור או חמץ בביתך אלא תבער אותו מקודם לכן וא"כ אין רגע אחד בתוך הו' ימים הללו שיהא לך רשות להיות לך שאור או חמץ בביתך שהרי באותו רגע אם היית רוצה לחפש היית מוצא אותו וכן הפירוש דלא יראה לך שאור ג"ל הילכך הכא גבי סוכה מי שלא עשה סוכה בין בשונג בין כמזיד קודם החג יכול לעשותה בתוך החג באיזה יום שירצה אפי' בסוף יום השביעי וכן יכול לצאת מסוכה זו ולישב באחרת אימתי שירצה ולאכול או לישן באחרת דלא בעינן דווקא סוכה אחת.

ב יוצאין בסוכה שאולה או בסוכה של שותפות שהם ג"כ נקראין שלך דכיון שריבה הכתוב כל האורח בישראל ישבו בסוכות בסוכת כתיב בלא וי"ו מלמד שכל ישראל ראוי לישב בסוכה אחת כלומר שישבו בה זה אחר זה ואי אפשר שתהא של כולן בשותפות דלא מטי פרוטה לכל חד וחד אלא ע"ב ע"י שאלה קאמר וכ"ש כשיש לו שותפות בנה שקצתה היא שלו דשלך קרינן נבה. ג אבל בסוכה גזולה אין יוצאין דכתיב תעשה לך שתהיה משלך ואיזה היא סוכה גזולה שאין יוצאין בה הוא אומר אם גזל סוכה העשויה בראש הספינה או העגלה כיון שאינו מחוברת לקרקע נגזלת היא אבל אם תקף את חברו והציאו מסוכתו העומדת על הקרקע וגזלה וישב בה יצא שקרקע אינה נגזלת דלעולם שם בעליה עליה מיהו לכתחלה לא ישב אדם בסוכת חברו שלא מדעתו וכ"ש אם דעתו לגזלה הימנו דמכל מקום עבירה היא וה"ל מצוה הבאה בעבירה וכן לא יעשה אדם סיכמו לכתחלה בקרקע של חברו שלא מדעתו וכן לא יעשנה בקרקע שהיא של רבים שנוול את הרבי' ומיהו בדעבר יצא דקרקע אינה נגזלת וכן לא יקצץ ישראל בעצמו (א) את הככר מפני שסתם שדותיהם ויערים של עכו"ם גזולים הם ושמא (ב) מישראל גזולה אלא יקנה אותה מן עכו"ם ויניח אותם לעכו"ם לקצץ שהיה לגבי ישראל יארש שכבר ודאי נתיארש הבעלים וגם שינוי רשות וב"מ בדעבר יצא ואפי' גזל עצים מישראל ממש ועש' בהם סוכ' אע"פ שלא חיברן ולא שינו' בהם כלום יצא שתקנת חכמים כן היא לענין דיני ממונות שאין לגזול שהוא בעל העצים על הגזלן אלא דמי עצים בלבד נושם תקנת השנים שאם נכריחנו לסתור הסוכה ולחזור העצים לא יחזור בתשובה ולא ישיב העצים לפיכך חששו חכמים לתקנת השבי' שישלם דמי העצים ויחשב לו להשבות הגזיל' (אבל בגזל סוכ' העשוי' בראש הספינה' כו' אין עליו לחזור דמים אלא כמו שהיא בנוי דאין כאן משום תקנ' השבים שהרי לא טרח עלי' לבנות' ולא הוציא עליה יציאות הילכך גזול' היא אבל אם בג' ראובן סוכה בקרקע (ג) של שמעון ובא שמעון ותקף את ראובן לצאת מקרקעו וגזל ממנו את הסוכה' הבנוי' בקרקע שלו אין שמעון יוצא בסוכה זו שאין כאן תקנת השבים הואיל וקא טרח בה ולא הוציא עליה הוצאות.

תרל"ח

דן עצי סוכה בחג ובו ב' סעיפים .

א כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה שנאמר בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה חג הסוכה ז' ימים ל"י מה ח: לה' אף הסוכה ל"י. לומר שאסדה הסוכה בהנאה הקרשים כל ימי החג הילכך עצי הסוכה אסורין כל ימי החג בין עצי דגנות בין עצי הסכך ואין נאותין מהן לדבר אחר אפי' היסס לחצוץ בו שינוי אסור עד סוף יום השמיני שהוא י"ט האחרון של חג אע"פ שהוא י"ט בפני עצמו ואינו שייך לחג הסוכות מ"מ כיון שכיום השביעי בולד אסרה הסוכה עד בין השמשות והואיל והוקצה בין השמשות שהוא תחלת יום השמיני הוקצה לכל היום מדרבנן ועיין לקמן לא מתפרא שאינו צריכה לסוכה דלא חל עליה שם שמים אבל אם עשה מתחלה ארבעתם סתם לשם סוכה כולן אסורים ומוקצות דעל כולם חל שם שמים בבת אחת. וי"א דאינו אסור מן התורה אלא עצי הסכך ולא הדפנות שכן משמע לשון חג הסוכות ונו"ל ל"י שסוכה פי' בכ"מ סכך וגם בסכך י"א שאין אסור מכנה אלא שיעור הכשר סוכה ולא יותר ויש להחמיר דהא מ"מ איסור מוקצה מדרבנן איכא הבא בטולה ()

ומי שעשה סוכה ולא ישב בה כלל לשם מצוה מותר בהנאה דהוצגה לאו מילתא היא אבל אם ישב בה כ"ט הראשון וכח"ה עשה אחר ואינו צריך עוד לראשונה אפי' עצי' אסורות בהנאה כל שבעה הואיל ודקצה למצוה הוקצת לכל שבעה ימים. ב וכן גי הסוכה שתולין בה כדי לנאותה בטלים לגבי סוכה ואסור להסתפק מהם משום ביזוי מצוה כל שמונה ואפי' נפלו (א) כיון שהוקצה בין השמשות הוקצו לכל ה"ט. תלה בה פרי שיש בו ריח לגבי נגון אחרון מותר להריר בו שלא מוקצה אלא מאכילה רק שלא יגע בו שבין שהוקצה אסור לשלול ובהדס יש מתירין ג"כ דמ"ל דלא אקצויה אלא לעצים ולא להריח (כיון דאפשר ליה בעצים דעלמא מהבערה בלחוד אקצו' שלא יפחות ממנו) וי"א ב"מ שאין עקרו עומד אלא להריח שהוקצ' גם להריח בו כדלקמן סי' תרצ"ג. ואם התנה עליהם שתחל"ב בשעה שתלא ואמר איני בודל מיהן כל ימי חג הסוכה ה"ז מותר להסתפק מהם אימתי שירצה ואפי' אם לא (ב) נפלו ולית ברו משום ביזוי מצוה שהרי לא הוקצ' אותם ולא חלה עליה קדוש' סוכה ולא נחשבו כמותה וצריך שיאמר כן בפ' איני בודל מדם כל בין השמשות של כל (ג) ח' ימים שאם אינו אומר כן לא מדני שאף אם לא יחול עליו האיסור בין השמשות של יום ראשון יחול בשאר ימים ונמצא שלא הועיל לו תנאי של בין השמשות הראשון לשאר הימים אבל אם לא אמר תנאי בין השמשות הראשון תו לא מדני בה תנאי דכיון דחייל איסור בבין השמשות הראשון מפילא חייל כבול' דכיוסא אריכתא דמי דמצות סוכ' כל ז' הימים מצו' אחת היא ואם התנה מותר לטלטלן ואפילו אינו רוצה לאכלם אלא להצילם מפני הגנבים והגשמים שלא יפסידו מותר. ודוקא שמתנה עליהם בזה הלשון שכתבנו אבל אם אמר אני מתנה עליהם לא יאובלם כשיפלו אינו כלום דהא כיון שלא נפלו בתחלת הבגסת חג הרי חל עליהם קדושת החג ותו לא פקעה והוקצו לכל ימי החג ואם אמר אני מתנה עליהם לאגלם אימתי שארצה מהני שגם בין השמשות בכלל י"א דבזמן הזה אין (ד) נהנין להתנות מפני שאין הכל בקיאות בלשון התנאי ויש לנהוג הכי בניין התלויין בסכך אבל בניין התלויין בדפנות כגון סרינים המצויירין מותר (ה) לטלטלן מפני דגשמים אפי' בלא תנאי שהרי י"א שאין איסור אפי' בדפנות עצמן כ"ש בנייהן ומ"מ טוב להתנות עליהם אבל לעצי הסוכה עצמה לא מהני שום תנאי שעל כרחו הוא בודל מהם בתחלת חג הראשון משום סתירת אהל שהרי הוא י"מ וכיון שהוקצו לבין השמשות הוקצו לכל ימי החג ואפי' נפלה הסוכה אסרות מדרבנן משום מוקצה (ו)

תרל"ט

דיני ישיבת סוכה וכו' סעיפים .

א כל שבעת ימי החג בין ביום בין בלילה עושה אדם סוכתו קבע וניתו ארעו שנאמר בסוכות תשבו שבעת ימים ותשבו פירושו תחרו כדלעיל סי' תרל"ג כלומר שיהא עיקר ישיבתו בסוכה ויחדר בה כדרך שאר דד בכיתו בשאר ימות השנה שיבנים בה כליו הגאים והקבע בה עיקר דירתו שאוכל בה ושותה בה וישן בה ומשייל בה ולומר בה דבר שא"צ עין שאינו חושש שמא יטריחוהו אבל דבר שארץ

סמך תרל"ט

(א) עיון יוכל ללמד חוצה לה וכן תפילות שצריכה (ב) כונה יתפלל חוץ לסוכה כדי שלא יטריחוהו, אין מניחין כל אכילה בסוכה אחר (ג) האכילה מפני שהם נמאסין ואין דרך לשהותן בשאר ימות השנה במקום שדרין שם אבל כלי שתייה מותרין ונר אפילו כשהוא דולק והוא צריך לו אין להניחו בסוכה קטנה שאין בה אלא ו' טפחים שאין דרך שמכניסין נר דולק במקום צר כזה שיש לחוש שמא יתקרב הגר לדופני הסוכה ותאחז בהם האור, וכל מה שאין דרך לעשות כל השנה בדירת קבע אין עושין בסוכה שהוא עכשיו דירת קבע שלנו ועוד יש לחוש שמא ישרוף הסוכה ויצטרך לצאת ממנה ולא ידא לו אחרת לישב בה, אבל בגדולה (ד) מותר כשהוא דולק ואם אינו דולק אפי' בגדולה אין מניחין בה כי הוא מן הדברים הנמאסין, וכן אין משתמשין בסוכה דברים של ביוזן כגון שטיפת קדרות וקערות וכיוצא בהם שלא יהא המצוה בזוי' עליו.

ב אוכלין אכילת ארעי חוץ לסוכה ואין ישנן אפילו שינת ארעי חוץ לסוכה בשנייה אין חילוק בין קבע לארעי שאין אדם קובע עצמו לשנייה שפעמים שאינו אלא מנומנם מעט ודי לו בכך הילכך אין חילוק בשניה בין קבע לארעי דו היא שינתו מה שאין כן באכילה, ומה שנוהגין רוב העולם עכשיו להקל בשניה ואין ישינים בסוכה רק המדקדקים במצוה י"א משום צינה שיש להם צער לישן שם במקומות הקרים, וי"א משום דמצות סוכה היא איש וביתו איש ואשתו בדרך שהוא דר כל השנה בביתו ובמקום (ה) שלא יוכל לישן עם אשתו שאין לו סוכה מיוחדת פטור (ו) טוב להחמיר ולהיו' שם עם אשתו כמו שדר כל השנה עם אשתו אם אפשר להיו' לו סוכה מיוחדת, וכמה אכילת ארעי עד נביצה מפת וביצה בגלל שכך דרך בית הבליעה מחזיק כביצה ודרך אדם לטעום מלא פיו דרך ארעי ודווקא פת בעי סוכה אבל מים ופירי לא בעי סוכה אפי' קובע עצמו עליהם דקבע דידהו כאכילת ארעי דפת רמי והרדצה להחמיר גם בפירות ומים דרי זה משוכח ותבא עליו ברכה ותבשיל העשוי מחמשת מיני דגן קביעותיו חשיב קביעה שהקובע סעודותיו עליו חשיב קבע וצריך סוכה ואם אינו קובע סעודתו עליו אינו צריך סוכה אפילו אוכל הרבה ממנו ושתי' יין נמי ארעי הו' ולא בעי סוכה וה"מ ששותה שתייה לצמא אבל אם קבע לשותתו הרבה ודאי הוה קביעות כדאיתא לעיל סי' קפ"ד סעיף ד' וסימן רי"ג סעיף א', לפיכך נראה דגם לסוכה חשיב קבע וצריך סוכה טוב להחמיר ולענין הברכה נראה (ז) שצריך לברך אפילו על השתייה שהיא של קבע שהרי מן הרין הוה לו לברך בכל פעם שנכנס אלא שקבעה על האכילה כמו שיתבאר בסמוך וא"כ למה לא יברך גם על שתייה של קבע שקובע עליה כמו שמברכין על האכילה, וביוזן שדירת סוכה מצוה הוא צריך לברך עליה בכל פעם שיכנס בה כמו שמברכין על שאר כל מצות ואע"ג דבפסח א"צ לברך עא"מ בכל פעם שיאכל מצה ולא רמי מצה לסוכה שאכילת מצה לאו מצוה היא כל מי הפסח דאי בעי אכיל אי בעי לא אכיל כל ימי דפסח חוץ מליל ראשון ובלבד שלא יאכל חמץ אבל סוכה א"א (ח) לדור חוץ ממנה כל ימי החג לכן צריך לברך כל פעם ופעם שנכנס בה מיהו לא נהגו לברך עליה אלא כשרוצה לאכול בה שעיקר קביעות שאדם עושה בתוכה היא אכילה ופטור כל שאר הדברים שרוצה לעשות בתוכה אפילו השניה שהיא חמורה מהאכילה שדרי אוכלין אכילת ארעי חוצה לה ואין ישנן שינת ארעי תוצה לה אפי' כיון שהאכילה עיקר פטור השאר ועוד דאי אפשר לברך על השניה שהרי כל הברכות צריכות להיות עיבר לעשייתן ואם יברך קודם שישן שמא לא יוכל לישן אח"כ והו' ברכה לבטלה ולכך עיקר הברכה היא על האכילה ופטור השאר ויש נהגין כשיושבין בסוכה כסעודה לסעודה כגון ששותין בה שתיית קבע מסעודה ראשונה עד סעודה שנייה בלי הפסק רק שמברכין ברכת המזון על סעודה הראשונה ואח"כ חוזרין ושותין כל היום אפי' כשנוטלין ידיהם ורובין לחזור ולאכול סעודה שנייה בסוכה בעוד שלא יצאו ממנה מברכין לישב בסוכה אחר ברכת המוציא של סעודה שנייה כמו שמברכין בשאר הסעודה ונ"ל שטעות גמור הוא בידם שהרי לא הסיחו עדין דעתם משיבת סוכה שכבר ברכו עליה בסעודה הראשונה ורש"י דבשלמא נפילת ידיהם וברכת המוציא חייבים שכבר הפסיקו וברכו ברכת המזון על סעודה הראשונה והיה לרם היסח הדעת מן האכילה אבל לישב בסוכה למה יברכו לא הסיחו דעתם ממנה וכבר שאתה צריכה היא דמה שנהגו לקבוע ברכת לישב בסוכה על האכילה היינו משום שמיסחין דעתן מן האכילה ויצאין (ט) מן הסוכה כמה פעמים וחוזרין לחוכה אבל הגא שישבו בתוכה כל היום ולא יצאו ממנה למה יברכו עליה כשרצו לאכול בה פעם אחרת בשיבה זו שברכו עליה בתחלתם בסעודה הראשונה.

ג אין קצבה לסעודת של סוכה שדרי לא כתיב בסוכות תאכלו ז' ימים אלא בסוכות תשבו דהיינו שצריך לדור בה דירה בעלמא אבל אם אינו רוצה לאכול הרשות בידו ובלבד כשיאכל ל' ימים אכל חוצה לה כמו בדירת שאר ימות השנה אבל אין חובה עליו לאכול בימות חול המועד מ"מ משום שכתת החג אסור להתענות ולפחות צריך לאכול בה בכל יום מן השבעת ימים פעם אחת אימתי שירצה כדי שיהא יתענה בח"ה ואם אינו רוצה לאכול בכלילה אוכל ביום וכן אם אינו רוצה לאכול אלא פירות או קליות כל ימי ח"ה בחג הרשות בידו ופטור מן הסוכה כל ימות הח"ה חוץ מן היום הראשון שצריך לאכול פת מפני שהוא י"ט כמו שנתבאר לעיל סימן הק"ט (וע"ל סימן קצ"ח סעיף ו' וז') וצריך לאכול בסוכה אם רוצה לאכול קבע אפילו שיעור כביצה.)

בלילה הראשונה (י) חייב לאכול בה אפילו פחות מכביצה דגמרי ט"ו ט"ו כמצות מה להלן לילה ראשונה אכילת מצוה חובה הוא שנאמר בערב תאכלו מצות מכאן ואילך רשות אף כאן לילה ראשון אכילת סוכה חובה דהא כדניני' והא כדניני' ט"ו זה מצותו מצה וט"ז זה מצותו סוכה מכאן ואילך רשות ואפי' הוא שבע ואינו תאב לאכול צריך לאכול בה לפחות כזית פת כלילה הראשונה כמו בפסח שחייב לאכול בה לפחות כזית מצה כליל ראשון בפסח אע"פ שאינו רעב הכי נמי הבא לפיכך לא יאכל אדם בערב החג מחצות (יא) היום ואילך כדי שיאכל בסוכה לתיאבון דומיא דאכילת מצה ואע"ג דבשאר הימים אם אינו רוצה לאכול אלא כזית פטור מן הסוכה דהוי אכילת ארעי עד כביצה שאנו ליל ראשון דדומיא דמצה בעינן מה מצה לפחו' צריך לאכול כזית הגא נמי צריך לאכול בסוכה לפחות כזית לפיכך אפילו אם אינו רוצה לאכול אלא כז' כלילה הראשון חשיב כאכילת קבע וחייב לאכול אותו בתוך הסוכה ואפילו ירדו הגשמים לא יעצרוהו דגשמים ויאכל (יב) בה כזית ויאמר בה זמן על הסוכה מיהו כשיאכל בה כזית דגן יצא וצריך לאכול כשהוא ודאי לילה כמו במצה דנתיב בה בערב וגם יאכל קודם חצות לילה כמו מצה בפסח ואם ירדו גשמים ורוצה לאכול סעודתו ואינו רוצה להמתין עד שיפסקו יבול לקדש בסוכה ולברך זמן ולאכול שם כזית אע"פ דק"ל אין קידוש אלא במקום סעודה כיון דהך כזית חשבו לצאת בה ידי סוכה חשבינן ליה לסעודה דה"ל קידוש במקום סעודה ומ"מ אחר שאכל בה כזית ורוצה לאכול יותר יוכל לצאת ולאכול חוץ לסוכה דמצטרע פטור מן הסוכה כדאמרינן לקמן ועוד דה"ל במקדש במקום זה על דעת לאכול בכיכוס אחר דאיתא לעיל בס' רע"ג שמוותר לעשות כן וי"א שצריך לברך בסוכה בה"מ שבוית זה הוא עיקר סעודתו כלילה זה לפיכך יברך קודם שיצא ממנה ודולך לביתו וחזר ונטל ידיו ומברך המוציא ואכל כל צרכו וחתך וסברך ברכת המזון אבל אין נהגין כן. *

כ"ג א"כ אפי' ביום ח' השכחה להכילת פת היא רשות תאכל בסוכה ומוכה תאכל שבת י"ט כגון שהיה מלשער לפני ירידת גשמים דהו' אינו חייב לאכול בסוכה כמו שיתבאר בסמוך סעיף כ"א לכן חוץ לסוכה חייב לאכול תאכל שבת י"ט.

כ"ג סרי מקרי קדוש במקום סעודה תחת הסעודה שאוכל בבית אחר אכילה כזית שבוכה כמו שנתבאר שני פעמים על זה במתוך וז"ל למה יברך כ"ה על אותו כזית ולפסוק בין הקדוש ובין עיקר הסעודה שאוכל בבית מעליו הקדוש קאי וע"ל סי' קפ"ד סעיף ו' ובסי' תר"ג סעיף ו' ובסי' קפ"ח סעיף א' וכו'.

שנתו וטעם דרריס די לוי שוזה להחמיר ולי
 חתרינו מהי הדיוטות . ועוד דגם כתיב ספק
 להיבדק והיינו ספק בדין דברי ת"כ . (ג)
 הכלל דל האב סיל יושב בביתו וירדו גזמים עם
 כ"י קס ודלך למקום אחר אף בסוכה כו תהי"ל
 (ד) וכן ספק בדין (טו) גם הוא אינו מתייב
 לחסור טעמים לבני ביתו שיקטלו אותו (כ"ח)

סימן תר"ט

(א) ולענין ברכה על ס' י"ז הולכין דאפי'
 כמים מברכין אתה עשה שהחן גרמא ובר"ך
 וע"ה אשתמיט זה פ"ט . (ב) כחב הכיב ובר"ך
 רוס"ף ריגולת סוף לליות קור ולנה בסוכה ובר"ה
 דל אדם תזנן פטור דום בקרא . חמטער סדר
 בני אדם תזננן זמטער בכ"ר וא"ל הגניו שאין
 להם תלבושים להגן עליהם מפני הגנה פטורין
 כשיזננו מן הלכה כנאחם מן הסוכה (ג) בתשובת
 רמ"א סימן ק"ט סתק דהוקא בתקום סוף א"ל לישן
 עם תפני גנבים ולקטים אבל כנאשד לישן עם
 אף ש"כ תשע שנגבו תמוט וכלו תזנן וכ"כ ב"ה
 ס' ר' . (ד) פי' דמזטער טיבית סוכ' יתיר
 מישיבת הבית דלכל חפץ להיות מחבורה ויושב
 בתקום לער האפלה ועיין בס' שער אפרים ס'ו
 ל"ד שגמלא אחזי אלב חייב ה"ל אסור בתחומם
 האטע זככהני' אחריו בערכין דף ג'כטע עמוד
 פטור ודחף לשרם הא"ס דגם כהמים חייבים
 פ"ט ולגמ"ד תשעז תפ"ט יתיר להדין דפטורי
 וכ"ה בדין סימן תרל"ט ומתעו לשם דהוקא כתיב'
 פטור ולפי' י"ל דל"ל דלכל חייב איירי בשיבת
 סוכה ולא כשיבה ו"ע . (ה) כ"כ רמ"א בסם
 מהרי"ק שרש קנ"ט ו"ל"ט ספק עם דהתיקל
 בסטרה סוף לילולת לא פטורין כיון שצ"ע ודח"ה
 מיון ופירות גם חתקין על רמ"א ספק סימן
 תרל"ט ס"ב דאפי' קמט על היין ופירות פטור ואף
 לטעם עם אין מונע אלף שכתב וטוב להחמיר
 פ"ט

ד הלכך בשאר הסעודות של שאר הימים חוץ מסעודת לילה ראשונה אם ירדו גזמים וירצה לאכול פטור מן הסוכה ויכול לאכול בביתו ואפי' כויה בסוכה אינו צריך לאכול בה ונ"ל מה שנוהגין אפי' בשאר ימי החג כשירדו גזמים שיהולכים לסוכה ועושין בה ברכת המוציא ואוכלין בה פת המצויא כרי לברך בה לישב בסוכה דבר מותר הוא ואדרבה נ"ל שטוב הוא שלא לעשות כן שהרי כיון שפטורים מן הסוכה ברכת לישב בסוכה ברכה שאינה צריכה היא ואפשר לחוש לה לכרכה לבטלה נ"ל .
 ה וכמה גזמים ירדו שהוא פטור מן הסוכה עד כדי שתסרח המקפה כלומר שירדו טיפות לתוך הסוכה שאם ירדו לתוך התכשיל יפסל ואפילו (יג) אין לפניו תכשיל שיתקלקל יכול לצאת מן הסוכה רבבך מצטער האדם ומצטער פטור כדבסמוך (אבל בציר מהכי לא כדי שלא יראה כמבעט בסוכתו ויצא וע"ל סימן קי"ד סעיף א' ובסמוך סעיף ח') ונ"ל אם העת הוא קר שממחרים המאכלים השמנים להיות נקדשים לפניו עד שלא יוכל לאוכלם בתוך הסוכה מותר לאוכלם בביתו דרמי לירדו גזמים עד כדי שתסרח המקפה נ"ל (יד)

ו היה אוכל בסוכה וירדו גזמים ונכנס לביתו ואכל ופסקו הנשמים קודם סעודתו אין מחייבים אותו לחזור לסוכה עד שיגמור סעודתו משהם דסרחא היא ודמא למצטער שפטור מן הסוכה .
 ז וכן אם היה ישן בסוכה וירדו גזמים ונכנס לתוך הבית ופסקו הגזמים אין מטרדיחין אותו לחזור לסוכה כל אותו הלילה ואפילו ניער משנתו כלילה אינו חוזר עד שיעלה עמוד השחר ויער משנתו דשנת כל הלילה כסעודה אחת דמא שכן הוא דרך העולם ואם עלה עמוד השחר קודם שניעור משנתו אין (טו) מטרדיחין בני ביתו לנערו ולהקיצו משנתו שיעלה למיכתו עד שיעיר מעצמו אחר שעלה עמוד השחר .
 ח מי אהיה ישן בסוכה וירדו גזמים א"צ לשער בכרי שיתקלקל התכשיל דגזמים מועטים יש צער לישן עם ופטור ממנה ויכול לצאת וכל הפטור מן הסוכה ואינו יוצא משם אינו מקבל עליה שכר ואינו אלא הדיוטות בעלמא ולא חסירות . וכשיצא ממנה מחמת גזמים לא יבעט ויצא אלא יצא כנכנע כעבר שמגן לו כוס לרבו ורבו שיצבו לו על פניו .

תרמ

מי הם הפטורים משיבת סוכה . וכו' סעיפים .

א גזמים פטורות מן הסוכה משום דכתב בה רחמנא ה' יתירה כל האורח בישראל ישבו בסוכות ודרשו' מרבתיב האורח ולא אורח למעוטי נשים דהאורח משמע המיומן שנאצחים שהם האנשים ולא הנשים ועוד דהוי מצות עשה שהזמן גרמא וכל מ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות וכו' א"כ האורח ל"ל צריכא דלא תיבא גילף ט"ז ט"ז מפסח מה פסח נשים חייבות במצות ה"ג חייבות בסוכה קמ"ל ואע"ג דבד' נוסת דהוי ג"כ מ"ע שהזמן גרמא ואמרינן דנשים חייבות י"ל דשאני ר' נוסת שהם מצות דר' כגון ועשו חכמים חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ולא חילקו ביניהם בין זכרים לנקבות דלא ליתו להקל בהו גם האנשים אבל סוכה דאורייתא ליכא למיחש להבי ועוד נ"ל דשאני ר' נוסת הואיל ותיקוהו רבנן בעת אבילות המצות וע"י סעודת מצה וכיון שהגזמים חייבות במצה מן התורה אע"ג שהיא ג"כ מצות עשה שהזמן גרמא כמו שנתבאר במקומו חייבניהו רבנן ג"כ בד' נוסת שהתקינו עם המצה זכר לאותו הגם אבל בסוכה לא מצינו שום דבר שהם חייבין מן התורה וכללא הוא דכיוול התורה כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות כדלפינן לעיל מקראי . ומהאי טעמא עבדים ג"כ פטורים שאין העבדים חייבים במצות אלא מה שהנשים חייבות דגמרינן בג"ש לה לה מאשה . אבל חציו עבד וחציו בן חורין חייב בה משום צד חירות שבו . וטוכטום ואנדרוניגום חייבים מספק שהם (א) ספק אם זכרים או נקבות הם . וקטנים פטורים דלא בני מעבד מצה נינהו .

ב מיהו קטן שהוא גדול כל כך שאין צריך לאמו דהיינו בן ה' או בן ו' כל אחד לפי חכמתו חייב מדרבנן כדי לחנוכו במצות אבל קדם לכן בעורו צריך לאמו אפי' חניך אינו צריך דהואיל והוא כרוך אחר אמו ואמו פטורה על מי נטיל לחנוכו .
 ג לא חייבה התורה לישב בסוכה אלא כדרך שאדם דר בביתו דכתיב תשבו שפירושו תדורו כלומר נעין תדורו לפיכך חולים ומשמשיהם ומצטערים פטורים מן הסוכה שכן דרבו בכל ימי השנה מי שהוא חולה או מצטער מתבודד במקום מיוחד לו ולא חולה שיש בו סכנה לבר אלא אפי' אין בו סכנה כגון חש בראשו או בעיניו הוא פטור דשמא תזיק לו טרחת עלייתו או ישיבתו בסוכה וחי בהם אמר רחמנא ולא שימות בהם ואפי' משמשיו ג"כ פטורים דעוסק במצוה הוא והעוסק במצוה פטור מן המצוה כדלקמן ויש מי שאומר שאין המטמשים פטורין אלא בשעה שהחולה צריך להם .

ד ; ולא דוקא חולה אלא אפי' כל מצטער פטור מן הסוכה מכל מקום לא תקילו כל כך במצטער כמו בחולה דכחולה הוא ומשמשיו פטורין כדאמרינן ובמצטער הוא פטור ומשמשיו חייבים דלא עוסקים במצוה הם וכל מצוה שבא לו בצער מחמת הסוכה כגון מפני שרב או הצינה או מפני היתושין וזבובים או מחמת הרוח או ריח רע וכו' וכשיצא ממנה יצא מן הצער הוה פטור מן הסוכה בין מלאכול בה בין מלישן בה ומצטער דפטור אסמכוה אקרא ג"כ דכתיב הכא כל האורח בישראל ישבו בסוכות וכתוב ומתערה כאורח רענן ודרשו בו איזהו אורח שחייב לישב בסוכה מי שהוא שליושקט ורענן בתוך סוכתו שיוכל לישב בה בשמחת לבו אבל לא המצטער מחמת ישיבתו בה ומכל מקום בלילה ראשונה שחייב לאכול בה מג"ש דט"ז ט"ז ואפי' מצטער חייב בה ובשאר ימי החג נמי לא אמרן דפטור אלא דווקא שבא לו הצער באקרה אחר שצוה שם סוכתו אבל אין לו לעשות סוכתו לכתחלה במקום הריח או הדוח ולומר מצטער אני כדי לצאת ממנה . ואין כל אדם יכול לומר על דבר זה מצטער אני לפטור אלא בדבר שדרך בני אדם להצטער בו (ב) מי שכחו לו נרותיו בסוכה כליל שבת שכתו ויש לו נר בתוך ביתו מותר לצאת מן הסוכה ולאכול בתוך ביתו במקום הנר שצער הוא לו לאכול בסוכה בלא נר ואפי' יש לחבירו נר בסוכתו א"א לזה הבא סעודתך לסוכת חבירך ואכל שם לאור הנר דהא נמי חשוב צער מפני שאין ערב לו לאדם אכילתו אלא בשלו מיהו אם אפשר לו לבא לסוכת חבירו בלא טורח גמור ולאכול שם אין להקל בדבר ומותר לפרוס בנד או מדין לדגין על הנר מפני הרוח מן הצד אבל לא תחת הסך מי שצר לו בתוך הסוכה לישן שם מפני שאינו יכול לפשוט ידיו ורגליו לא פטוריהו מפני צער זה מלישן שם משום דאורחא הוא לפעמים שאדם ישן בכפיפת גופו ואיבריו ולא מקרי מצטער בענין זה (וע"ל סי' מ"ו סעיף ה') מה שנהגו רובא דעלמא לישן חוץ לסוכה כבר אצטענו למעלה שמיכין על דבר זה שיראים מפני הצנה והיי' כחולה שאין בו סכנה או כמצטער שפטור מן הסוכה שאין לכל אדם כרים וכסתות שיוכל להביאם תוך הסוכה ואפי' יש לו אין כל אדם יכול לטרוח בכל לילה להביאם שם ולמחר לפנותם אין לך מצטער גדול מזה הילכך מה שכתב המרדכי מי שעושה סוכתו במקום שראוי לאכול ולשתות שם אבל אינה ראויה לישן שם מפני שאתרא מלסאים או מנכבים ואכל שם לא יצא ידי חובתו אפי' ידי אכילה דסוכה כעין תהירו בעיניו וכיון שאין יכול לעשות שם כל צרכיו אכילה ושתיה ושניה בלא צער מתחלה לא חי סיכה דלצטערו קיימא נ"ל דעכשו שרובן אין נוהגין כן לישן בה לא מפסל סוכה כה"ג כיון שבלאו הכי אין ישינים בה מיהו יש לחלק ולומר דמ"ג ראוי לישן בה בעיניו דתירו כעין דידה ואע"פ שאינו ישן בתוכה כדאמרינן בעלמא כל הראוי לביילה אין בילה מעכבת בו וכן ראוי לביאת מים בעיניו ה"ג נ"מא הבא ראוי לישן בה בעיניו אע"ג שאינו ישן בה לכך יש להחמיר וכתבתי זה מפני שהרבה בעלי בתים עושין סוכתן ברחובות ובשוקים במקום גלוי שאין ראוי לישן שם וגם האכילה אין אוכלין שם בה שיקט מפני העוברים והשבים ואין חוששין מפני שאינם יושנים שם אלא אוכלין שם בחפזון ויוצאין ממנה מיד שלא יפה הם עושין ויש למחות כירם . (ג) .

ה אבל חייב בסוכה אע"ג דמצטער (ד) פטור מן הסוכה ה"ם צער הבא לו מחמת הסוכה אבל הבא איהו דקצער נפשיה איבעי ליה ליתובי דעתו וסר כעם מלבו .

ו חתן שנמשכו שבעת ימי משתה שלו תוך החג יש פטורין אותו ושושביניו מן הסוכה שאין יכולין לשמוח בסוכה עם החתן והיי' להו מצטערים ופטורים מן הסוכה . ויש מחייבין משום שאפשר להם לשמוח בתוך הסוכה המקוין דם חייב לאכול בסוכה דלאו כל כמיניה להביא צער על עצמו ופטור מן הסוכה יניח את ההקזה עד אחר הסוכות ויאכל בביתו או יקו בסוכות ויאכל בסוכה ועוד דלאו כל כמיניה לומר מצער אני לפטור עצמו מן הסוכה כי הרבה מקוויים ואינם מצטערים כשישבת סוכה וסעודת ברית מילה וכן הסעודה שאוכלין אצל היולדת כגון שבויע הבן חייבים בסוכה (ה) .

ז והעוסקים במצות או הולכין בדרך מצוה כגון להקביל פני רבו או ללמד תורה או לזרין שבוים וכיוצא בזה פטורים בין כיום בין בלילה שהעוסק במצוה פטור מן המצוה וע"ל

(וע"ל סי' ל"ח סעיף ה') ונגזר שאם היה צריך לחזור אחריה בלילה יתבטל גם ביום ממצותה כלומר שיתעכב ביום ממצותו ולא שתתבטל המצוה לגמרי שאם תתבטל לגמרי גם הולך לדבר הרשות פטור אם היה מתבטל אותו העסק מחמת חזרתו אחר הסיכה אלא בעיניו מיירי נ"ל אבל אם הולך ביום בדרך מצוה ויכול לחזור אחר סיכה בלילה בעניין שלא יתעכב ממצותו צריך לחזור אחריה דכיון שיכול לקיים שתיים יצא ידי שתיים מיהו אם הוא באופן שאם ילך חוץ לסוכה וישן ינוח יותר ויכול לעסיק למחר טפי ממצותו חשיב הכל עוסק במצוה ופטור גם בלילה .

ח כבר אמרנו למעלה שלא חייבה התורה לישיב בסוכה יותר מזה שדרך בני אדם לישיב בכית בשאר ימות השנה וידוע כשארם דר ויושב בביתו בשאר ימות השנה אם יבא לידי עסק מה שיצטרך ללכת לדרך בין ביום בין בלילה הולך הוא לדרך ומניח את ביתו וכן היא הדין הסוכה דתשבו כעין תהוהו זה הילכך אם יבא עסק מה לידו יהיה זה שיהיה ויצטרך לשום לדרך פעמיים אם הולך בדרך ביום פטור מן הסיכה ביום וחייב בלילה ויכול לאכול בהיותו בדרך אימתי שירצה ואינו צריך להמתין עד הלילה או עד שיגיע למקום שימצא שם סוכה אבל בלילה אם יש סיכה במקום שילך שם חייב לאכול ולישן בה ואם לן במקום עכו"ם שאין שם סוכה או בשדה פטור גם בלילה ואינו צריך לעשות לו שם סוכה לדירה שאין לך טורח וצער גדול מזה אם נחייבנו לעשות לו סוכה בשדה או בין העכו"ם וליישב בה וכן אם הולך בדרך בלילה פטור מן הסיכה בלילה וחייב ביום ואם צריך לילך ביום ובלילה פטור בין ביום בין בלילה .

ט ומה"ט גם כן שומרי העיר ביום פטורים ביום וחייבים בלילה וה שומרים בלילה פטורים בלילה וחייבים ביום . ושומרי גנות ופרדות פטורים בין ביום ובין בלילה שאם יעשה השומר סוכה במקום קבוע ידע הנגב שיש לשומר מקום קבוע בסוכתו ויבא ויגוב במקום אחד בעת שיאכל או ישן לפיכך אם היה שומר כרי של תבואה שיכול לשמור את כולה במקום אחד חייב לעשות סוכה במקום ששומר שם וכן יהודים השכורים לדרך יין בנותות בתוך החג חייבים לעשות שם סוכה שהרי יכולין לעשות מלאכתן ואח"כ לאכול ולישן בסוכה ואם צריכין לשמור תמיד כרי שלא יגעו העכו"ם ביין פטורים בין ביום בין בלילה . (ו)

תרמא

אם מברכין שהחיינו על עשיית סוכה וכו' סעיף אחד .

(א) ותי"ט פירש הטעם שם לו קבע יותר כהלשון סימן תרמ"ה ס"ג .

סימן תרמ"ב

(א) והבן שעובד כבוד חפשי שטרבל ילאו נקיים חשונ' ופגעים וכזה חתן נחמל טון עגל ונלשוינו בהקמת המסכן (ב) בהג"ת כתב על זה לא נהיגו הכי ע"כ ומדכתב הלבוש ובפונמא כו' חטמה דכשאר תקומות לא נהיגו הכי (ג) ע"ל סימן ר"ע מזה .

סימן תרמ"ג

(א) כתב ח"ט ודרך העולם ליטב כ' ויותר בעלי בתים בסוכה א' ומתחילין זה על זה בקידוש חפשי הכנה לא יפה הם עושי' והדרבה לא יקדשו ביחד דחרי קלי לא חתמתי ע"כ וע"ל סימן רע"א (ב) כתב בס"פ טוב לאדם כשיכיר ליטב בסוכה שיזון בלבו כשעת ברכה לפטור צו הטיה והטיוול וכל מה שיסתמ' בה עד יכילה אחר' וראוי לומר ברכה ליטב בסוכה בקול ובמשיכ' בנינו כשאר ברטת של קידוש וכו' ככל שאר ברכות ירגיל לומר בקול רם מן הקול מעורר הכוונה

סימן תרמ"ד

(א) קשה ללמוד סי' קד"ט כתב בי"ט מאחרין לכא לכ"ה ותיקן הכ"ח חסום הרי"ז תקדימין לתלות ללא ובתב כד"ג דברים נאחרים לאו

סימן תרמ"ה

(א) קשה ללמוד סי' קד"ט כתב בי"ט מאחרין לכא לכ"ה ותיקן הכ"ח חסום הרי"ז תקדימין לתלות ללא ובתב כד"ג דברים נאחרים לאו

א העושה סוכה בין לעצמו בין לאחרים אינו צריך לברך על עשייתה דכל מצוה שאין עשייתה גמר מצותה אינו צריך לברך עליה ועוד שהרי יכול לעשות ע"י עכו"ם דהא סיבת גנ"בך כשירה (וע"ל סי' תרל"ה) וכל מצוה שעשייתה כשירה ע"י עכו"ם אין ישראל מברך עליה דהואך יברך אקב"ו ו' והרי העכו"ם יכול לעשות בשבילו ואיה קרושתו אבל שהחיינו היה ראוי לברך כשעושה אותה לעצמו שכל דבר חדש שאדם עושה לעצמו חייב לברך עליו שהחיינו אלא שאנו נוהגין לסדר אותו על הכוס של קידוש היום והוא פטור כל זמן השייך למצות סוכה הילכך מי שלא אכל בסוכה בלילה ראשונה כגון שאירע לו אונס אע"פ שבירך זמן בביתו על קידוש היום למחר כשישב בסוכה צריך לברך זמן על הסוכה כיון שלא בירך בשעת עשייתה וטעמא (א) שנוהגין בן להניח ברכת שהחיינו עד קידוש על הכוס ואין מברכין אותו בשעת עשייתה אף על גב דזרזיון מקדימין למצות י"ל לפי שאין חייבים לברך שהחיינו אלא העושה ולאחרים ועכשיו נוהגין שאחד עושה לפעמים סוכה לכמה בני אדם ואין סברא שיברך העושה לאחרים שהרי אין שייך ברכת הזמן אלא בדבר שהרי שמח בעשייתו והעושה לאחרים אינו שמח בעשייתו אלא העושה לעצמו לפיכך כל אחד שהיה שלו כשיכנס בה חייב לברך כמו הלובש בגד חדש אע"פ שהוא לא עשאו ואין הכל בקיאין בזה לכך נהגו לסמוך כול" אכסא דקדושא ואפילו העושה לעצמו .

סדר היום

תרמב

סדר היום ערבית נכנסין לב"ה וקורין שמע בברכותיה ונוהגין לומר מעריבי" אוהו בירם ד' מינים וחזתמין ופרוס כו' וידבר משה כו' וטעמו מבואר לעיל בהלכות ר"ה סימן תקפ"ב ומתפללין שלש ראשונות ושלש אחרונות וחתן לנו י"י אלהינו באהבה ומועדים לשמחה חנים וחמים לששון את יום חג הסוכות הזה זמן שמחתנו מפני שהוא זמן האסיף שהבריות שמחין בו וכתוב ביה שמחה אע"ג דגם בשבועות כתיב ביה שמחה ושמחת לפני י"י אלהיך עאני סיכה דכתיב ביה ב"פ שמחה ושמחת בחניך וגו' והיית אך שמח וגומר ועוד דרתם לא כתיב אלא ושמחת לפני ה' אלקיך משמע דווקא בבית המקדש לפני י"י אבל הכא כתיב ביה סתם ושמחת וגו' ואין אומרים באהבה מקרא קודש אלא מקרא קודש זכר וכו' והשיאנו וקדוש ואם הוא שבת אין אומרים מעריבים שכיון שאין העולם רגילין בהן חשו שמא יטלו נרות מן המנורות לראות בהן ואז (ה) אומרים אוהו בירם בליל שניה (ובפונמא אין המנהג כך רק אומרים מעריב השייך לליל שני"י וכן בכל ימים טובים שחלו ראשון שלהם בשבת ונדרחה המעריב שהושם האי טעמא דלעיל שוב אין אומרים אותו דכיון דאירחי אירחי) וכולל ומזכיר גם של שבת בכל התפלה ובקדושת יום השבת הזה ואת יום חג הסוכות הזה וחזתם מקדש השבת וישראל וחזנים ויכלו וברכ"מגן אבות כדברו וחזתם בה בשל שבת לבר לא בשביל שבת לבר' כדלעיל (וע"ל סי' תפ"ז סעיף א' ובסי' רס"ה סעיף ח' וט' ובסי' תרי"ט סעיף ג' ובסימן תקפ"ב סעיף ג' אין אומרים במה (ג) מדליקין גזירה משום י"ט שחל להיות בערב שבת שאין אומרים בו עשרתם וכו' שאין מעשרים בי"ט לכך אין אומרים אותו אפילו כשחל י"ט בשבת עצמו ומקדש ש"ץ ונפטרים לבתיהם לשלום ואוכלין ושותין בסוכה .

תרמג

סדר הקידושו וכו' ג' סעיפים .

א סדר קידוש בתחלה מברך על חיון שהוא קודם ככל קידוש כמו שדרשו בשבת זכריהו על היין ואחר כך קידוש היום ואחר כך על הסיכה שאי אפשר לברך על הסיכה קודם שיברך על הקידוש היום שהרי על כרחך צריך היום להתקדש קודם שיתחייב לישיב בסוכה ואחר כך מברך זמן כדי שיחזור הזמן על קידוש היום ועל מצות הסיכה . (א)

ב ואע"פ שעל כל מצות חייבים לברך עובר לעשייתה וא"כ הכי נמי בני סוכה היה לנו לברך עליה קודם שיכנס בה שהרי מיד כשנכנס בה היא עושה המצוה מ"מ לא נהגו לברך אלא אחר שהסיכו וישבו סביב השלחן אף על גב שהוא אומר לישיב בסוכה שהוא לשון עתיד והרי כבר הוא יושב מ"מ כיון שהמצוה נמשכת כל זמן האכילה וכל זמן ישוהיה בה שפירוש תשבו תדורו ותתעכבו כמו שנתבאר לעיל סי' תרל"ג לא שישבו מעט וילכו לדרכם וא"כ כיון שיש לו לישיב כל זמן האכילה מקרי שפיר קודם לעשייתה אע"פ שיברך לאחר שישבו ובירך על קידוש היום שאין לנו עיקר קביעות ישיבת סוכה אלא בישיבה בסעודה . (ב)

ג הילכך בשאר הימים ג"כ אין מברכין לישיב בסוכה אלא אחר ברכת המוציא שקבע עצמו לסעודה קודם שיטעום מן הבציעה שכיון שאין עיקר הקביעות אלא האכילה צריך לברך על הסוכה קודם שיאכל ולא יברך עליה קודם שיברך ברכת המוציא כיון שאין אנו מברכין כשנכנסין בה לטייל ולשינה כל זמן שלא בירך ברכת המוציא לא חשיב ישיבתו קביעה לברך עליה עד שיקבע עצמו לסעודה דהיינו אחר שבירך ברכת המוציא וקודם שיאכל ואין זה הפסק בין הברכה ובין האכילה דכיון דברכת סוכה על האכילה קבועה מצרכי אכילה חשיבא ולא הוי הפסק דומיא דטול בריך או גבול לתורי דלא הוי הפסק ואע"פ שיש לדון על זה ליישב המנהג כתבתי כן .

תרמד

סדר ההלל כל ימי החג וכו' ב' סעיפים .

א שודית משכימין (א) לב"ה ומסדרין הברכות וקורין הזמירות כמו בשבת ואומר יוצר אנתיד אופן אמיר וולת אנא הושיעה נא ומתפללין כמו בערבית ומחזירי ש"ץ התפלה ואומר קדושתא אימתי לפי שהוא סמוך ל"כ . אנטוב וכו' שגיא כח כו' . וא"א ביום א' אל נא כי אומר במקדשו או היתה חניית סוכו שהוא ג"כ שיר ושכח כמו אל נא . וכן שמעתי מכמה רבנים ישישי וחזנים קשישי שבכל י"ט שלא יסר הפייט לומר חי וקים א"א ג"כ אל נא אע"פ שהוא כתוב במנהגים נ"ל שהוא נרפס בטעות כי המדפיס' נמשנו אחר המחזורים והגידו המנהגים ומה שנרפס במחזורים נ"ל שנפל הטעות משום שבמחזורים הישנים היה כתוב בהם עד לא מצקי רגב שמים בו בסכת חי וקים כו' והיה כתיב בהן אל נא מיד מפני דקאי על חי וקים כו' של מצוקי רגב כי כן ראיתי כתוב במחזור ישן נישן יותר מר"ן שנים

שנים אבל אנו שאין אנו אומרים מטוקי רגב כמו שכתוב במנודגים א"כ גם אל נא א"א וכן נודגן בכל הקהילות הקדושות לאל י"ת ואח"כ אומרים הסילוק אקחה בראשון וכו' ואחר חזרת התפלה נוטלין הלולב ומברכין עליו על נטילת לולב דנטילה בלבר היא מצותו דכתיב ולקחתם לכם וכו' וצריך לברך ולענע מעומד דגמרי' לכם לכם בנ"ש מעומד שצריך להיות במעומד ה"ג נבי לולב ומברך עליו שהחיינו אע"ג דזמן דקידוש פוטר גם מצות הסוכה וא"כ למה לא יפטור גם מצות הלולב היינו משום דשאני סוכה שיושב בה בשעה שמברך אבל אין רכי נמי אם אינו יושב בה בלילה בשעת קידוש צריך לחזור ולברך עליה זמן לאחר כשיושב בה כמו שכתבתי למעלה ה"ג נבי לולב שלא היה בידו בשעת זמן דקידוש צריך לברך זמן בשעת נטילה ואין זמן דקידוש היום פוטר וכתב במנהגי' שלנו שינענע תחלה ואח"כ יברך שהחיינו ואינו יודע מ"ש ברכת שהחיינו זה משאר ברכת שהחיינו שמימין אותו לעולם לברכת הכוזה קודם עשייתה ה"ג יש לנו לברך שהחיינו מיד אחר ברכת ענ"ל קודם הנענע וכן כסיק בא"ח וכן ג"ל (ובפנימא הכנהגה לברך ענ"ל ומנענע ואח"כ נזכר שהחיינו) מי ששכח לברך שהחיינו ביום א' יברך בימים האחרים באיזה יום שיזכור ובלבד שיברך בשעת הנטילה ואע"ג דנטילת יום ראשון דאורייתא והשאר הימים הוא דרבנן חזן דאורייתא הא אול ליה מ"מ לא גרעי שאר ימים דסיכות לענין נטילת לולב משאר מצות דרבנן כגון נר הנוכה שמברכין עליה זמן ג"ל ואע"ג דמן הדין היו לו לברך שהחיינו בשעת עשייתו לא נהנו לברך אלא בשעת נטילה וטעמא כמו שכתבתי נבי סוכה מפני שאין כל אדם עושה לולבו בעצמו אלא אחד עושה כמה לולבים לכמה בני אדם לכך מסדרים טולם ברכת הזמן על הנטילה ונומרים ההלל וכן כל ח' ימי החג ואע"ג דבפסח אין נומרים אותו כל ימי החג רק ב' ימים הראשונים שאני סיכות כיון שכל יום חלוק בקרפנותו מיום שלפניו חשוב כל יום כי"ט בפני עצמו ומברכין (ב) לגמור את ההלל בין ציבור בין יחיד ואע"פ שאין קריאתו אלא מד' ספרים ומברכין עליו אע"פ שיש לחוש שמא לא יגמור את כולה שאם יחסר ממנו אות אחת דרי לא גמר אותו אין זה ברכה לבטלה שאין פ"י של לגמור אלא כמו לקרות מלשון ותיקין גומרים את ק"ש כו' וכיון שמן הדין נמרים אותו אין מפסיקים בו אלא בדרך שאמרו בק"ש באמצע הפרק שואל בשלום אביו או רבו מפני יראה ומשיב שלום לכל אדם נכבד שיתן לו שלום מפני כבודו ובין הפרקים שואל בשלום אדם נכבד ומשיב שלום לכל אדם ואם פסק באמצע ושהה אפ"ל כדי לגמור את כולה אין צריך לחזור לראש אלא למקום שפסק.

ב בהלל אפ"י י' קורין כאחד דאע"ג דתרי קלי לא משתמעני שאני הלל שהוא חביב על הבריות מפני שהוא שיר ושבח להקב"ה ובין דחביבה עליהו יהי דעתיירו ושמעי וסדר קריאתו עין בהלכות ר"ח.

לעולם חזק ביום לבי טטלין הלולב ואין מתקנין כד שיתפללו אבל למנהגינו מה יושעט הכמה ואין לומר והסכמ' גרחת להקדים שנת קריאת הלל א"כ מ"ס סוכה אף ר"ה ישימו לבי' כדי שלא תחזיר תחת שופר ע"כ ותחבי' - ובר"ה מסכימין בללו ששם דשופר כמ"ס כ"ה גופיה לעיל מ' הקפ"ה שלא נאמר במ"ס תלמוד אלא נטל גרמ' ולא בר"ה גם בר"ה ליד' ולכתיב משום דתלמידין בקרבן נפ"ש כמ"ס (ב) עיין לעיל מ' תפ"ס מ"א שפסק דינול לסדר כמו שר"ה ומת"ס ס"ס.

סימן תרמ"ה

(א) לולב בניתורי' ל"ו ל"ב נזוחר ל"ו דיקים בכל דור דהור ל"ו מסכתא וז"ל היינו חז"ר דתתחיל בב' ומסייח בליל וולוב בניתורי' סייס סיני תורה תפ"ר מהר"ו ובמהר"ל רתו לתי שקול' אחריו עם לולב ימים זוכים לחיי עולם הזה והנא (ב) ואם כלה בני עיני ונתקפה שמיים אז חזר מהם ברובה פסול (ב"ה) ור"ה דה"ס להחמירין דנחלק קלחו (ג) ל"ע דה' דעת התרדי' ב"ס דר"א"כ וכבר נזכר ב"י שחל המ' לא תתעב כמי שב' תלמידי דל"ת נכתב על דברי ב"י ז"ל אלא דבמנהגים שלנו נהג דמהוין מדברי תירתי ענ"ל ולא רחמי' כן במנהגים ואפשר דל"ת ל"ס ז"ל נקטם ראשו כס' וי"א פסול ואם אין אחר מברכין עליו ענ"ל ולעיל חיידי בנקטם עליו ענין אלתנו ולכתיב כתב דחלוקה בכהם דכבר דכרבה עו' תשירין כה ולכך סמוך ענינו ב"ס אין אחר אבל בנקטמו רוב עליו לעולם פסול ועוד כה כתב ב"ה שם התרדי' לא קאמר אלא בכהם ולא בלולב ונאמת חלו ככ"כ ברא"ש בכפר יראים להדיא (ד) וכן נזכרין (ר"ת) ובר"ה כתב לנזכר לומר מ"ן דפסול אף כשנעלו כסופין בראשו וז"ל כש"ג ב"ס דרבי' .

הלכות לולב

תרמה זבו ט' מעיפים .

א כתיב ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדד נפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל זו ערבה כמו שיתבאר בסמוך גם דרשו בו שכל הר' מינין הוקשו להרדי' כחד תמרים זה לולב וענף עץ עבות זה הדד נפות תמרים ופיה כמו האחרון שנא' בו בפ"י פרי עץ הדד הילכך אם נשתנה אחד מבריותו או שהיה פחלת ברייתו משונה שלא כדרך מינו אין זה הדד וכן כשהוא בברייתו אלא שאינו הדד כתוארו פסול ומפני שהלולב הוא גדול שבכלם עליו הוא הברכה כדלקמן אע"פ שנחשב בפסוק לשני נכאר אותו ראשונה נפות תמרים זהו לולב שהוא גדל על אילן של תמרים ופירשו נפות עלן של אילן תמרים ומדכתבה רחמנא לשון נפות ולא כתבה עלי תמרים ש"מ שצריך שיהיה מאותן העלין הראויין לאגרון ולכפותן ושאר מיני ענפים הגדולים על התומר אינן ראויין לכפותן ולאגרון מפני שהם קשים כעין ובעידן רכין השאר ענפים יש בהן קיצין שמסרטין את הידים כשנטלין אותן והתורה היא דרכיה דרני נעם וגומר ובודאי לא ציתה לטול אותן המסרטין את הידים ואין זה נועם לפיכך אין פ"י נפות תמרים אלא ענף הלולב . (א)

ב וזהו תוארו וגיודלו דרך הלולב כשיצא מן הדקל יוצא כולו עץ א' כחץ ולאחר שנדל מעט נפתח מעט וכל מה שמוסיף לינדל נפתח עליו יותר וכל זמן שעליו דבוקים ומסוכין זה על זה הוא מצוה מן המובחר מפני שצריך שיהיו עליו נפותין יחד ולא יהיה פרדות מוכתב נפות וזה הד' ואם שהה באילן עד שנפתחו ונתפררו עליו זה מעל זה ולא נתרחקו מעל השדרה כעלי החרות כשר אפ"י לא אנרו דרבי הוא ברייתו אבל אם נתדלדלו עליו משדרתו ותלוין למטה ואינם עולים עם השדרה ונתקשה מקום חיבורם כעלי החרות עד שא"א לחבר העלין אל הגוף הרי זה אינו נפות ופסול וכ"ש אם נפרצו ונעקרו למטה מן השדרה דפסול אפ"י אגרון כל זה ברוב עליו אבל אם מיעוט עליו נעשו כך ושאר עליו נשאר עליו ומכסין את השדרה כשר .

ג בריית העלין ועליתן כך הוא כשהם גדלים גדלים שנים שנים זה לעומת זה משני צידי השדרה וכל עלה נפיל ודבוק מינו ופתוח מלפניו ונגב של כל עלה ועלה הדבוק הוא התקרא תיומת נחלקה תיומת והוא שנחלק רוב אורך כל עלה ועלה ברוב עליון שבלולב פסולין . וי"א שאם נחלק העלה העלין (ב) האמצעי שעל השדרה עד השדרה זהו נקרא נחלק תיומת ופסול והכי נהגין ויש מחמדין לומר אפ"י לא נחלק כל אותה העלה אלא קצתו שפסול לפיכך מצוה מן המובחר לטול לולב שלא נחלקה אותו העלה העלין כלל ואם אינו כפול מתחלת ברייתו פוסלין אותו ג"כ שאין זה דרך מינו . היו רוב עליו אחת ואחת מתחלת ברייתו ולא היה לרם תיומת כלומר שאינם כפולים או שכל עליו כפולים כדרכן אלא שכולם עלו מצידו האחת וצד השני ערום בלא עליו פסול שאין זה הדד .

ד דרך נידול הלולב הוא לאחר שיוצא עלה אח' מיד כשיעור ב' אצבעות יוצא עוד אחד וכן הרבה זה ע"ז זה עד שמתכסה כולו בהרבה עליו זה ע"ז זה ואם אין לו עליו הרבה וע"ז אלא מכל צד יוצא עלה אחד למטה סמוך לעיקרו ועולה עד ראשו פסול שאין זה הדד וכן אם היו עליו הרבה ולא היה זה ע"ז זה אלא זה תחת זה אם ראשו של זה מגיע לעקרו של מעלה ממנו עד שנמצא כל חשדרה של לולב מוכסה בעלין כשר ואם אין ראשו של זה מגיע לעיקרו של זה פסול שאינו הדד .

ה לולב שיבש שדרתו או רוב עליו פסול שאינו הדד וכמה שיעור היבש הפוסל משינלה מראה הירקות שבו וליבנו פניו וי"א דלא מיקרי יבש אלא כשנתפרד בציפורן מחמת יבשותו ובמדינות הללו שאין לולבין הרבה מצויין כומכין עליהם בשעת הדחק .

ו נקטם ראשו דהיינו שנקטמו רוב מספר ראש' עליו העליונים אפ"י ככל שהוא פסול ויש (ג) מכשדין בשעת הדחק שאין לו אחר לברך עליו יכול לברך על זה וכן אם נקטם העלה העלין האמצעי אפ"י לברך כשיש ע"ם אחר ואם אין לו אחר יכול לברך עליו .

ז נסדק ראשי העלין אפ"י רובן כשר ואם נתרחקו הסדקין זה מזה עד שגראה כשנים פסול ואפ"י לא נסדק רוב העלה אלא מיעוטו הואיל ונראה כשנים פסול אבל אם נסדק רוב העלה האמצעי אפ"י היא לברדו יש אוסדין ואפ"י לא נתרחק הסדק עד שגראה כשנים כמו שנתבאר למעלה ויש מתירין .

ח יש לו כמין קצים יוצאין משדרתו או שנצמת ונכוין או שעקום אמצעתו לפניו עד שנעשית שדרתו כגב בעל חטוטרות פסול וכן אם נעקם לאחר מצדדיו פסול שאין זה הדד אבל אם נעקם לאחוריו כשר שזו היא דרך ברייתו והדרו .

ט ואם כפוף בראשו באגמון אפ"י לאחוריו פסול ודוקא כששדרתו כפופה . אבל אם עליו העליונים כפופים בראשו כמו שדרך להיות דרבה לולבים כשר וי"א (ד) כשעלין העליונים כפופין בראשו שהוא כשר יותר מכשהם פשוטים מפני שכשהם כפופים אין העלין מתחלקים והיומתי נשאר קיימת יותר . ונ"ל דוקא עליו העליונים אבל אם כל עליו או רובן כפופים כל שהוא פסול דודאי זה שינוי מבריותו ואינו הדד כלל ג"ל .

תרמו

א וענף עץ אבות האמור בתורה פ"י ענף מעץ שענפיו שהם עלים עבים עד שבמסין את עצו והיינו הדם שנדנו להיות כן ולא נמצא מין אחר מן המינים הטובים והיפים שדרנו להיות כן .

ב אע"פ

ב אע"פ שנמצאו מינים אחרים שגידולן כן והם מיני סמי המות אבל כבר אטרנו למעלה כי התירה דרכיה נועם ופשיטא שלא תצוה לטול אותם המינים שדם מיני סמי דמות דשמה יבא עלה מדרם במקרה לתוך פיו של הטמול ופיתתו ואין זה נועם ואע"ג שדלוחי מצוה אינם נוזקים היבא דברי הזיקא שאני ועוד שמה אחד שיגמור המצוה יודמן לו עלה לתוך פיו.

ג וה"ד עבות הוא שיוצאין לפחות ג' עלין מחד קינא כלומ' שיוצאין ג' עלין סמיכי' זה לזה בנבעול אחד בעינול שאין א' מהן נמוך מחבירו שכשהם עומדים באופן זה וראי הם ככסין כל הקף עזו חזרו עבות אבל אם היו שני עליו בשוה בנבעול זה כנגד זה והעלה הג' למעלה או למטה מהם אין זה עבות אלא נקרא הדם שוטה ופסול אפי' בשעת הרחק וקראוהו שוטה מפני שאין עליו הולכין בסדר אלא משוכשך בשוטה ויש מכשירין בשעת הרחק ועליות סומכין במדינות הללו לברך על אלו ההדסים המזבאים לנו ממרחק וברוב אין בהם ג' בנבעול א' מ"ם מברכין עליה וי"א דהדס' שעליהם שנים ע"ג שנים וכן עוד למטה מהם בצד האחד של הנבעול שנים ע"ג שנים אינם נקראים הדם שוטה המוזכר בגמרא ואדרבה אומרים כין שהשנים התחתונים הם כנגד חלק שבעליונים ומכסים הנבעול שלהם משני הצדדין שבצד העליונים הרי זה עבות ממש שעליו מכסין את עזו מכל צדדיו וכשר הוא לכתחלה ולכך מברכין עליהם בכל הארצות הואיל ואם יצא הרבה עליו בקן אחד ונשרו מהן עד שלא נשארו מהם אלא ג' בקן אחד אפי' נשרו רובן כגון שהיו שבע בקן אחד ונשרו מהם ד' ונשארו ג' עדיין עבות היא וכשר.

סימן תרמ"ו
(א) פסול דעבות ל"ט מ"ט ראשון ל"ט בנשא ימים תמי' ועי' .
סימן תרמ"ז
(א) וקטין בסכרה ראשונה (ב"ח) סכס בל"ח דל"ט נסדקו ונלקו עליו הערבין פסולה ואף אם נללה מהקנה בלח פסול מ"ח .
סימן תרמ"ח
(א) ות"מ ראי' טעומין להחרוג בדבש דבכ"י חתקיים החלוחות סבו ואין לסמוך על זה להבטחו בלא בדיקה מחט וכו' מוע' (ב"ח) (ג) וכן הסכים סב"ח (ג) י"ט תחמירין לפסול בנסדק רובו (רמ"א) והצדק הסמיטו כנוטה דעיקר טעור וכן ספק בב"ח (ג"ד) והכ"ח תסדק בזה ע"ש ויש להקל בנשא דמחק (ה) מ' .

ד לכתחלה למצוה צריך שיהא עבות כל העליון של שיעור אורך ההדס דהיינו שיהיו תלתא תלתא בחד קינא בכל שיעור אורך ההדס כמו שיתבאר לקמן בע"ה ואם היה כן ונשרו עליו אפי' נשרו העליון שפראשו אם נשאר עבות ברוב שיעור אורך ההדס כשר שעדיין הדר הוא אבל אם נשרו רוב עליו של שיעור אורך ההדס פסולה"ה אם לא היה לו מתחלה אלא הרוב עבות ולא נולו כשרה דלא גרע מהיו לו ונשרו וטעמא משום שכשעליו שהם עבות מכסים את עזו אין הנשר פוגמת הדרו.

ו ושיעור היבשות אפי' אם נפרטו בצפורן אם עדיין ירוקין הם כשר שאם ישרו אותו במים יום או יומים יחזרו לכמו שהיו במשושן ובמראיתן ואינם נקראין יבשין אלא משילבינו פניהם שאז אפי' אם ישרו אותן במים לא יחזרו לכמו שהיו .
ז יבשו רוב עליו ונשתייר בראש כל בר מהג' בדין קן אחד ובו שלשה עליון לחין כשר וי"מ שאפי' אם מהג' עליון שבח' קינא יבשו שנים וקא נשאר כי אם עלה אחד לח בכל בר ובר כשר .

ח והוא שיהיה אותו העלה שהוא מורכב על שניהן לח שהוא העיקר ובו תלוי ההדר כי הוא נראה יותר מהאחרים ולכך צריך שישאר הוא לח ואם אותן הג' בדים הנשארים שלא נתייבשו אינם לחים לגמרי אלא כמושין י"א שהוא פסול שאין מציל מידי יבש לעשותן הדר אלא הלח ההדר וי"א כיון דק"ל כמוש כו' כשר ה"ה אם יבש כולו ונשארו ג' בדין כמושין מצילין ג"כ וכשר .

ט הדס שנקטם ראש עזו כשר אפי' לא עלתה בו תמרה וה"ה אם יבש ראשו והשאר לח דכשר וע"ג דנבי לולב וערבה פסלין בנקטם ויבש ראשיהם הדס שאני דמשום דענביו חופין את עזו אין קטמתו נראית כ"כ כמו בלולב וערבה ועדיין הדר הוא ויש פוסלין בין בנקטם בין ביבש בראשו כמו בלולב וערבה ויש להחמיר במקום שאפשר באחד ולא מקרי נקטם אא"כ נקטמו עצי' .

י היו ענביו מרובין מעליו אם הם ירוקות כשר שהם ממראיו והוא מינו ואם הם אדומים או שחורות ל"ש היו כן מתחלה או נשתחו אח"כ פסול שאין זה הדר ואין ממעיטין אותו בל"ט מפני שהוא מתקן מנא בל"ט ורמיה למלאכה שאסורה עבר ולקטן או שלקטן אחד לאחר לאכילה דרי זה חזר לכשרותו .

יא והוא שיהיה אותו העלה שהוא מורכב על שניהן לח שהוא העיקר ובו תלוי ההדר כי הוא נראה יותר מהאחרים ולכך צריך שישאר הוא לח ואם אותן הג' בדים הנשארים שלא נתייבשו אינם לחים לגמרי אלא כמושין י"א שהוא פסול שאין מציל מידי יבש לעשותן הדר אלא הלח ההדר וי"א כיון דק"ל כמוש כו' כשר ה"ה אם יבש כולו ונשארו ג' בדין כמושין מצילין ג"כ וכשר .

יב הדס שנקטם ראש עזו כשר אפי' לא עלתה בו תמרה וה"ה אם יבש ראשו והשאר לח דכשר וע"ג דנבי לולב וערבה פסלין בנקטם ויבש ראשיהם הדס שאני דמשום דענביו חופין את עזו אין קטמתו נראית כ"כ כמו בלולב וערבה ועדיין הדר הוא ויש פוסלין בין בנקטם בין ביבש בראשו כמו בלולב וערבה ויש להחמיר במקום שאפשר באחד ולא מקרי נקטם אא"כ נקטמו עצי' .

יג היו ענביו מרובין מעליו אם הם ירוקות כשר שהם ממראיו והוא מינו ואם הם אדומים או שחורות ל"ש היו כן מתחלה או נשתחו אח"כ פסול שאין זה הדר ואין ממעיטין אותו בל"ט מפני שהוא מתקן מנא בל"ט ורמיה למלאכה שאסורה עבר ולקטן או שלקטן אחד לאחר לאכילה דרי זה חזר לכשרותו .

יד והוא שיהיה אותו העלה שהוא מורכב על שניהן לח שהוא העיקר ובו תלוי ההדר כי הוא נראה יותר מהאחרים ולכך צריך שישאר הוא לח ואם אותן הג' בדים הנשארים שלא נתייבשו אינם לחים לגמרי אלא כמושין י"א שהוא פסול שאין מציל מידי יבש לעשותן הדר אלא הלח ההדר וי"א כיון דק"ל כמוש כו' כשר ה"ה אם יבש כולו ונשארו ג' בדין כמושין מצילין ג"כ וכשר .

טו הדס שנקטם ראש עזו כשר אפי' לא עלתה בו תמרה וה"ה אם יבש ראשו והשאר לח דכשר וע"ג דנבי לולב וערבה פסלין בנקטם ויבש ראשיהם הדס שאני דמשום דענביו חופין את עזו אין קטמתו נראית כ"כ כמו בלולב וערבה ועדיין הדר הוא ויש פוסלין בין בנקטם בין ביבש בראשו כמו בלולב וערבה ויש להחמיר במקום שאפשר באחד ולא מקרי נקטם אא"כ נקטמו עצי' .

טז היו ענביו מרובין מעליו אם הם ירוקות כשר שהם ממראיו והוא מינו ואם הם אדומים או שחורות ל"ש היו כן מתחלה או נשתחו אח"כ פסול שאין זה הדר ואין ממעיטין אותו בל"ט מפני שהוא מתקן מנא בל"ט ורמיה למלאכה שאסורה עבר ולקטן או שלקטן אחד לאחר לאכילה דרי זה חזר לכשרותו .

טז הדס שנקטם ראש עזו כשר אפי' לא עלתה בו תמרה וה"ה אם יבש ראשו והשאר לח דכשר וע"ג דנבי לולב וערבה פסלין בנקטם ויבש ראשיהם הדס שאני דמשום דענביו חופין את עזו אין קטמתו נראית כ"כ כמו בלולב וערבה ועדיין הדר הוא ויש פוסלין בין בנקטם בין ביבש בראשו כמו בלולב וערבה ויש להחמיר במקום שאפשר באחד ולא מקרי נקטם אא"כ נקטמו עצי' .

יז היו ענביו מרובין מעליו אם הם ירוקות כשר שהם ממראיו והוא מינו ואם הם אדומים או שחורות ל"ש היו כן מתחלה או נשתחו אח"כ פסול שאין זה הדר ואין ממעיטין אותו בל"ט מפני שהוא מתקן מנא בל"ט ורמיה למלאכה שאסורה עבר ולקטן או שלקטן אחד לאחר לאכילה דרי זה חזר לכשרותו .

יח והוא שיהיה אותו העלה שהוא מורכב על שניהן לח שהוא העיקר ובו תלוי ההדר כי הוא נראה יותר מהאחרים ולכך צריך שישאר הוא לח ואם אותן הג' בדים הנשארים שלא נתייבשו אינם לחים לגמרי אלא כמושין י"א שהוא פסול שאין מציל מידי יבש לעשותן הדר אלא הלח ההדר וי"א כיון דק"ל כמוש כו' כשר ה"ה אם יבש כולו ונשארו ג' בדין כמושין מצילין ג"כ וכשר .

יט הדס שנקטם ראש עזו כשר אפי' לא עלתה בו תמרה וה"ה אם יבש ראשו והשאר לח דכשר וע"ג דנבי לולב וערבה פסלין בנקטם ויבש ראשיהם הדס שאני דמשום דענביו חופין את עזו אין קטמתו נראית כ"כ כמו בלולב וערבה ועדיין הדר הוא ויש פוסלין בין בנקטם בין ביבש בראשו כמו בלולב וערבה ויש להחמיר במקום שאפשר באחד ולא מקרי נקטם אא"כ נקטמו עצי' .

כ היו ענביו מרובין מעליו אם הם ירוקות כשר שהם ממראיו והוא מינו ואם הם אדומים או שחורות ל"ש היו כן מתחלה או נשתחו אח"כ פסול שאין זה הדר ואין ממעיטין אותו בל"ט מפני שהוא מתקן מנא בל"ט ורמיה למלאכה שאסורה עבר ולקטן או שלקטן אחד לאחר לאכילה דרי זה חזר לכשרותו .

כא והוא שיהיה אותו העלה שהוא מורכב על שניהן לח שהוא העיקר ובו תלוי ההדר כי הוא נראה יותר מהאחרים ולכך צריך שישאר הוא לח ואם אותן הג' בדים הנשארים שלא נתייבשו אינם לחים לגמרי אלא כמושין י"א שהוא פסול שאין מציל מידי יבש לעשותן הדר אלא הלח ההדר וי"א כיון דק"ל כמוש כו' כשר ה"ה אם יבש כולו ונשארו ג' בדין כמושין מצילין ג"כ וכשר .

כב הדס שנקטם ראש עזו כשר אפי' לא עלתה בו תמרה וה"ה אם יבש ראשו והשאר לח דכשר וע"ג דנבי לולב וערבה פסלין בנקטם ויבש ראשיהם הדס שאני דמשום דענביו חופין את עזו אין קטמתו נראית כ"כ כמו בלולב וערבה ועדיין הדר הוא ויש פוסלין בין בנקטם בין ביבש בראשו כמו בלולב וערבה ויש להחמיר במקום שאפשר באחד ולא מקרי נקטם אא"כ נקטמו עצי' .

כג היו ענביו מרובין מעליו אם הם ירוקות כשר שהם ממראיו והוא מינו ואם הם אדומים או שחורות ל"ש היו כן מתחלה או נשתחו אח"כ פסול שאין זה הדר ואין ממעיטין אותו בל"ט מפני שהוא מתקן מנא בל"ט ורמיה למלאכה שאסורה עבר ולקטן או שלקטן אחד לאחר לאכילה דרי זה חזר לכשרותו .

כד והוא שיהיה אותו העלה שהוא מורכב על שניהן לח שהוא העיקר ובו תלוי ההדר כי הוא נראה יותר מהאחרים ולכך צריך שישאר הוא לח ואם אותן הג' בדים הנשארים שלא נתייבשו אינם לחים לגמרי אלא כמושין י"א שהוא פסול שאין מציל מידי יבש לעשותן הדר אלא הלח ההדר וי"א כיון דק"ל כמוש כו' כשר ה"ה אם יבש כולו ונשארו ג' בדין כמושין מצילין ג"כ וכשר .

כה הדס שנקטם ראש עזו כשר אפי' לא עלתה בו תמרה וה"ה אם יבש ראשו והשאר לח דכשר וע"ג דנבי לולב וערבה פסלין בנקטם ויבש ראשיהם הדס שאני דמשום דענביו חופין את עזו אין קטמתו נראית כ"כ כמו בלולב וערבה ועדיין הדר הוא ויש פוסלין בין בנקטם בין ביבש בראשו כמו בלולב וערבה ויש להחמיר במקום שאפשר באחד ולא מקרי נקטם אא"כ נקטמו עצי' .

כו היו ענביו מרובין מעליו אם הם ירוקות כשר שהם ממראיו והוא מינו ואם הם אדומים או שחורות ל"ש היו כן מתחלה או נשתחו אח"כ פסול שאין זה הדר ואין ממעיטין אותו בל"ט מפני שהוא מתקן מנא בל"ט ורמיה למלאכה שאסורה עבר ולקטן או שלקטן אחד לאחר לאכילה דרי זה חזר לכשרותו .

כז והוא שיהיה אותו העלה שהוא מורכב על שניהן לח שהוא העיקר ובו תלוי ההדר כי הוא נראה יותר מהאחרים ולכך צריך שישאר הוא לח ואם אותן הג' בדים הנשארים שלא נתייבשו אינם לחים לגמרי אלא כמושין י"א שהוא פסול שאין מציל מידי יבש לעשותן הדר אלא הלח ההדר וי"א כיון דק"ל כמוש כו' כשר ה"ה אם יבש כולו ונשארו ג' בדין כמושין מצילין ג"כ וכשר .

כח הדס שנקטם ראש עזו כשר אפי' לא עלתה בו תמרה וה"ה אם יבש ראשו והשאר לח דכשר וע"ג דנבי לולב וערבה פסלין בנקטם ויבש ראשיהם הדס שאני דמשום דענביו חופין את עזו אין קטמתו נראית כ"כ כמו בלולב וערבה ועדיין הדר הוא ויש פוסלין בין בנקטם בין ביבש בראשו כמו בלולב וערבה ויש להחמיר במקום שאפשר באחד ולא מקרי נקטם אא"כ נקטמו עצי' .

כט היו ענביו מרובין מעליו אם הם ירוקות כשר שהם ממראיו והוא מינו ואם הם אדומים או שחורות ל"ש היו כן מתחלה או נשתחו אח"כ פסול שאין זה הדר ואין ממעיטין אותו בל"ט מפני שהוא מתקן מנא בל"ט ורמיה למלאכה שאסורה עבר ולקטן או שלקטן אחד לאחר לאכילה דרי זה חזר לכשרותו .

ל והוא שיהיה אותו העלה שהוא מורכב על שניהן לח שהוא העיקר ובו תלוי ההדר כי הוא נראה יותר מהאחרים ולכך צריך שישאר הוא לח ואם אותן הג' בדים הנשארים שלא נתייבשו אינם לחים לגמרי אלא כמושין י"א שהוא פסול שאין מציל מידי יבש לעשותן הדר אלא הלח ההדר וי"א כיון דק"ל כמוש כו' כשר ה"ה אם יבש כולו ונשארו ג' בדין כמושין מצילין ג"כ וכשר .

לא הדס שנקטם ראש עזו כשר אפי' לא עלתה בו תמרה וה"ה אם יבש ראשו והשאר לח דכשר וע"ג דנבי לולב וערבה פסלין בנקטם ויבש ראשיהם הדס שאני דמשום דענביו חופין את עזו אין קטמתו נראית כ"כ כמו בלולב וערבה ועדיין הדר הוא ויש פוסלין בין בנקטם בין ביבש בראשו כמו בלולב וערבה ויש להחמיר במקום שאפשר באחד ולא מקרי נקטם אא"כ נקטמו עצי' .

לב היו ענביו מרובין מעליו אם הם ירוקות כשר שהם ממראיו והוא מינו ואם הם אדומים או שחורות ל"ש היו כן מתחלה או נשתחו אח"כ פסול שאין זה הדר ואין ממעיטין אותו בל"ט מפני שהוא מתקן מנא בל"ט ורמיה למלאכה שאסורה עבר ולקטן או שלקטן אחד לאחר לאכילה דרי זה חזר לכשרותו .

לג והוא שיהיה אותו העלה שהוא מורכב על שניהן לח שהוא העיקר ובו תלוי ההדר כי הוא נראה יותר מהאחרים ולכך צריך שישאר הוא לח ואם אותן הג' בדים הנשארים שלא נתייבשו אינם לחים לגמרי אלא כמושין י"א שהוא פסול שאין מציל מידי יבש לעשותן הדר אלא הלח ההדר וי"א כיון דק"ל כמוש כו' כשר ה"ה אם יבש כולו ונשארו ג' בדין כמושין מצילין ג"כ וכשר .

לד הדס שנקטם ראש עזו כשר אפי' לא עלתה בו תמרה וה"ה אם יבש ראשו והשאר לח דכשר וע"ג דנבי לולב וערבה פסלין בנקטם ויבש ראשיהם הדס שאני דמשום דענביו חופין את עזו אין קטמתו נראית כ"כ כמו בלולב וערבה ועדיין הדר הוא ויש פוסלין בין בנקטם בין ביבש בראשו כמו בלולב וערבה ויש להחמיר במקום שאפשר באחד ולא מקרי נקטם אא"כ נקטמו עצי' .

לה היו ענביו מרובין מעליו אם הם ירוקות כשר שהם ממראיו והוא מינו ואם הם אדומים או שחורות ל"ש היו כן מתחלה או נשתחו אח"כ פסול שאין זה הדר ואין ממעיטין אותו בל"ט מפני שהוא מתקן מנא בל"ט ורמיה למלאכה שאסורה עבר ולקטן או שלקטן אחד לאחר לאכילה דרי זה חזר לכשרותו .

לו והוא שיהיה אותו העלה שהוא מורכב על שניהן לח שהוא העיקר ובו תלוי ההדר כי הוא נראה יותר מהאחרים ולכך צריך שישאר הוא לח ואם אותן הג' בדים הנשארים שלא נתייבשו אינם לחים לגמרי אלא כמושין י"א שהוא פסול שאין מציל מידי יבש לעשותן הדר אלא הלח ההדר וי"א כיון דק"ל כמוש כו' כשר ה"ה אם יבש כולו ונשארו ג' בדין כמושין מצילין ג"כ וכשר .

לז הדס שנקטם ראש עזו כשר אפי' לא עלתה בו תמרה וה"ה אם יבש ראשו והשאר לח דכשר וע"ג דנבי לולב וערבה פסלין בנקטם ויבש ראשיהם הדס שאני דמשום דענביו חופין את עזו אין קטמתו נראית כ"כ כמו בלולב וערבה ועדיין הדר הוא ויש פוסלין בין בנקטם בין ביבש בראשו כמו בלולב וערבה ויש להחמיר במקום שאפשר באחד ולא מקרי נקטם אא"כ נקטמו עצי' .

מקומות צנ

מקומות צנ

מקומות צנ

ע"י שראוהו הוא כמו מקום שכל מקומו
וע"י כב"ה שהצריך בדיקה אל
(ו) ויכריעם הם כי יש בהקום המטה כמו גומא
תחתית בדיקה (רמ"ט סי' ת"ט) כתב ע"ת
וכספק ח"ן להחמיר וכן פסק ד"ג וז"ל תשובה ל'
דכל הפסולים אינם אלא מדרבנן ולמעשה ל'ע'
ע"כ ולא דק דר"ג קאי אנטול שנתח' רבנה
רבו תסירין אבל בניטול הדר אפטר דרבינ'
פירוש בבירור גם הבין דת"ש ש"ג ודוק' בניטול
אבל אם ספק בו' הוא דברי ע"תו וליה' אלא
בועתק תב"ח והאי על ת"ש תמילה ויב"ח כתב
סי' ז' וכן פירוש כב"ה (ז) וכב"ה כתב שאין להק'
כלל וכן אם לא יש ספק אלא נישל בשמחה או
לא היה לו חשש (ח) וכן פסק סב"ח אבל
בטלה כתב שאין לפסול בניטול שנתח' ויב"ח
כ"ס שנתח' רק שנתח' תמילה והאחרון כע"תו
מהדר ומפור' ולוקח כשכיל זה אחרון אשר שאינו
מתור' הוא הכסיל שכתב' ה"ק ע"כ ואין לזוז
הדברי רמ"א ולבט' ופטר' סב"ח פוסלו לגמרי
(ט) ודוק' שנתח' לתראה פסול אבל אם
נשתנה לתראה כד' לשר' (כ"ח) וכת' רמ"ט ש'
דאין נקרא כל שהוא אלא כשנתח' נלל שאינו
הדר אבל אם אין נראה לעין תחתית דקרו' ונדר'
להסתכל בו לא היה כ"ש הוא (י) לזון רמ"א חינו
ס' אלא ז"ל לפי שאין נבדקין תשאר אחרון
מהר"ל ויש שכתב דש' להשירין פ"טעם דנשכ"ס
תרא' אחרון ע"כ ופירוש' דלמען זה אפלו נבנה
תשאר אחרון ורגש' בתשעה ה"ד נמי כשר וז"ת
בד"ת ות"ת כיון דתרי"ל אומר נראה להחמיר
בדלפטר (יא) כ"ע' חסם וכסך ככ"כ' זו וכן
פיק' (יב) וב"ע' סתם סב"כ' רמ"ב' ח'ת
להחמיר בדלפטר כי ר' יוחס' פסלו (יג) והכ"ח
פוסל אף בחור תקלתו ואינו כשר אלא כשכ"כ חור
ט"ל לתראה אחרון וז"ל ע"ת אבל כיון תשאר
ו וכן תבאר בלבוש וז"ת להיה' בתרי"ל .

סימן תרמ"ז

(א) כל זה כתבתי לעיל סי' תרל"ז (ב) ז"ל
ת"ו ר"ן פ"ק ג' ל"ב בגזול ות"ו קשה על
פ"ש לעיל סי' י"א ס"ס כ"ס ס"ז דכסול בגזול
למר' ועשה חטין תמוס תורה כב"ה יב"ב' אהאי
הא א"כ' יאוש ושינוי וי"ל דכיון דכ"ה הוא ע"י
שנעשה חטין וק"ל דה"ל לא עושה לזית לזון
פסולין וא"כ' הוי הטיעו כסויה תורה ורמ"א ליה
פ"ת' חו"י סוכה ק"ל ד"ה הא ט"ו ובטלוי'
שנתח' דלא תשיב תורה הבא' כעבירה כ"כ
דק"ל ל' חינו' לזית' דק"ל קיום כעבירה ע"כ
תשע' ותחלטה ואיך כיון שסוף התחלת האוב
לא קני למ"י ולז' דריך אג' וז"ה דנין לזית
ז"ל' הוא כיון דכ"ה' עושה לזית' הא הוי דומיא
לתקיעה ככתבו אך קשה הא הכ"ה ה"ז' שם על
פ"ה שפירש כ"י דברי רמ"ב' ס' בגזול אמר ועשה חטין
חטין

מקומות פסול אפי' באיעוטו שכיון שנתעשט בכמה מקומות שוב אינו נחמד לכריאתו ואם הוא בחוטמו אפי'
כל שהוא פסול כדון חזית שיתבאר בסמך וי"א שצריך שישתתיר ממנו כסלע (משו' דלטרופה מרמין
ליה ונבי טרופה אמרי' הגלודה טרופה ואם נשתתיר בה כסלע כשרה ועין בעט"ז סימן נ"ט סעיף א') .
ז נטלה פטמתו והוא העין שהשושן שבראשו פורח בו פסול ודוקא כשהיתה לו פטמה ביראי
וניטלה שניכר חסרונו שזה אינו הדר אבל יש (ו) אתרוגים שלא היה להם פטמא זו כיעלים ואין
נפסלים בכך הילכך אם אין לו פטמה כשלקטין אותו מן האילן כשר שאנו תולין לומר לא היה לו
מעולם כיון שדרב' מצוי הוא שיש אתרוגים הרבה שאין להם אותה פטמה ואם היה לו פטמה ונטלה
השישן שעליו יש מחמירין לפוסלו ויש להחמיר במקום שאפשר , (ז)

ח וכן אם ניטל העוקץ והוא העין שהוא תלוי בו באילן פסול והוא שנתלש מעיקרו ולא נשאר ממנו
כלום באתרוג אבל אם נשאר ממנו כל שהוא באתרוג כשר והוא שיהא נשאר בעובי ע"ד שתהא
כל רוחב הגומא מנוסה דאל"כ הוה ליה חסר ופסול ודוקא בעוקץ התחתון הוא דמכשרינן בנטלה מקצתה
ונשאר ממנו מעט כמו שאמרנו דהתם א"א בענין אחר דהא על כרחך צריכין לחתוך ממנו כשחותכין
אות' מן האילן אבל בפטמה העליונה מחמירין יותר בכל שהיתה לו פטמה וניטל ממנו אפי' (ח) מקצתו
אפי' שנשאר כל הבוכנא שבתוכו יש לפוסלו שכיון שנשברה הפטמה שהיה לו שוב אינו הדר .
ט עלתה בו חזית והוא כמו אבנכועות ויש בו ממש שמקומו ניכר במשמוש ה"ד שהוא נבנה מן
האתרוג אם הוא במקום אחד אינה פוסל אלא כרובו ואם היה בכ' או בשלש' מקומות אפי' במיעוטו
פסיל (מ' שום דמחזי כסנומר ופסיל משים דלא הדר הוא) .

י והוא שנתפור הנימור ברובו אפי' שבשטח החברבורים עצמן הוא מיעוט אבל אם כל הפיזור הוא
במיעוטו כגון שכולם מצד אחד של אתרוג כשר ויש פוסלן גם כזה .
יא וצ"ע הוא מחצה על מחצה במקום אחד יש מבשרין שכיון שישינו בידי אדם לשערו אפ"ש לצמצם
יש פוסלן דכל הפסולין שפוסלן ברובו פוסלן נמי במחצה על מחצה דבעינן רוב הנראה לעינים
דאי אפשר לצמצם .

יב ואם החזית היא בחוטמו דהיינו במקום שמתחיל להתקצר ולהתחדר כלפי ראשו משם עד הפטמא
פוסל חזית וכל (ט) שינוי מראה בכל שהוא שאינו הדר משום שנראה שם לעינים יותר משאר
מקומות שבו שכמותו שיפוע אדם נותן עינו ויש מי שאומר דה"ה יבש ושאר פוסלים פוסלים שם בכל
שהוא מהאי טעמא .

יג ואתן חברבורים הנמצאים באתרוגים שקרין בלא"ט מא"ל כשרים מפני שבאים מן העליון ששוכבין
על אותו המקום באתרוג בעידו באילן אפי' שרומזין קצת לחזית שהרי אינם מתראה האתרוג ממש
אפי' הנהנין להבשיר דכיון דשניחי ורנילי הרבה אתרוגים להיות כך חשיבי מראה האתרוג ולא מקרי אינו
הדר בכך אפי' הם ספחים ברובו או מחוטמו ולמעלה ועוד (י) שאין זה חזית שהרי אין מישישן גבוהה
מן האתרוג .

יד וחזית ומנומר הוא פסיל החזור להבשירו דהיינו שאם עלתה בו חזית או חברבורות במקום שפוסלו
אזכשקלפו באופן שאינו מחסר ממנו כלום וחזור למראה האתרוג לאחד שנקלף הרי הוא חזיר
לדכשירו שחזר להדרו וכשר .

טו נפל עליו מים בתלוש וסרח או אפי' לא סרח בריח רע אלא שנעשה תפוח או שכבשו בחומץ או מבושל
או מנימר הרי זה פסול .

טז ואם הוא שחור או לבן במקום אחד פסול ברובו בכ"ב או בני' מקומות דינו כחזית לפסול
אפי' במיעוטו .

יז והא דשחור פסול דוקא בארצות הרחוקות מארץ כוש שהובא לשם ואין רגילין להביא לשם אתרוגים
מארץ כוש שהוא שינוי להם אבל הסמיכים לט"ש והרגילי להביא שם אתרוגים שחורים מארץ כוש כשר
להם ובסמוכים וקרובים לכוש נמי לא אמרן דכשר אלא שהובא לשם מארץ כוש אבל שחור והוא גדל
בארץ שאין דרך ליגדל שם שחורים אפי' הוא קרוב לארץ כוש פסול שהוא שינוי להם י"א (יא) שאין
שחור כשר אלא משהשחורות אינו משחיר הרבה אלא מראהו נטוה לשחורות מעט וגם זה אינו כשר אלא במקום שרגילין בו ואין חילוק אם
הוא גדל שם או אינו גדל שם אבל אם משחיר הרבה כשחור' בני אדם הכושיים הרי זה פסול בכ"ב אפי' בארץ כוש שאין זה דרכו
והדרו ואפי' באותו ארץ .

יח העגול ככרוך פסול שאין דרכו להיות כן .
יט גדלו בדפים שעשה לו דפים בעורו קטן ומחובר באילן כדי שיגדל לפי פדת הדפוס ותמונתו אם עשאו מצורה אחרת שאינו מצורת
האתרת פסול אבל אם עשאו מצורת האתרת אפי' עשאו דפין דפין בעין שעושה לגלל ריחיים של מים חשיב שפיר צורתו וכשר .

ך התים והוא שגדלו שנים דבוקין זה בזה כשרין ויש פוסלין דאתרוג אחד אמר רחמנא וכלא שנים וזה דומה לשנים , (יב)
כא הירוק שחומה לעשבי השדה פסיל שעדיין לא נגמר פריו והתורה אמרה פרי עץ הדר שיהא נעשה פרי נמור זה עדין לאו פרי הוא
והוא שידוע שישאר בירקתו אפילו כשמשדהן אותו זמן רב בתלוש אבל אם ידוע בו שהוא תור למראה אתרוג כשמשדהן אותו בתלוש
נגמר פריו הוא וכשר אפי' עורו בירקתו , (יג)

כב שיעור אתרוג קטן פחות מכביצה פסול אפילו יש בו מראה אתרוג שעדיין בוטר הוא ולא נגמר פריו והתורה פרי עץ הדר אמרה פרי
דוקא ואפילו ידעינן ביה שאין טרפו ליגדל יותר והרי זה הוא נגמר בריתו אפי' בוטר קרינן ל'ולא פרי כיון שדרך רובן להיות גדול יותר
אבל אם הוא כביצה אפי' אם יודעין בו שאם היו מניחין אותו באילן עד סופו היה גדול יותר אפי' כשר דנגמר פריו חשיבין ליה שכיון שגדל
עד כביצה עומד בו ריחו ורעמו כפרי נמור ובגדולות אין בו שיעור למעלת שאפי' הוא גדול דרבה עד שצריך לאחוזו בשתי ידיו כשר הדר הוא .

תרמ"ח דברים הפסולים בד' מינין וכו' סעיפים .

א אין יוצאין בד' מינים הללו אפי' הם שלו דכתיב ולקחתם לכם וגומר משלכם משמע שיהא שלו ר"ל של כל אחד ואחד כשיכרך עליו
אבל שאולין פסילין שאינן שלו וכ"ש שגנבים וגזולים שהם פסולים ומטעם זה יש ליהדר בזמן הזה שלא יקצץ הישראל בעצמו אחד מן הד'
מינים שבלולב לצורך לולבו שסתם גוים גזולים קרקע ישראל הם ויש לחוש שמא קרקע זו בגזילה מישראל באת לידו של גוי וקרקע אינה
נגזלת ואינה קטייה לנו אפי' ביאוש ואפי' הם גדולים בקרקע שלו כגון שידוע שמיד גוים בא לידג או ליד אבותיו חיישינן ואין חילוק בזה בין
ארץ ישראל או חוצה לארץ לפיכך יניח לגוי לקצצם ויקנה ממנו דהוה ליה יאוש ושינוי רשות , (א)

ב בד"א ביום הראשון שהוא דאורייתא דכתיב בהדיא בקרא ולקחתם לכם ביום הראשון וגומר אבל מיום הראשון ואילך שדם דרבנן כמו
שיתבאר לפנינו יוצאים בשאולים אבל בגנבים וגזולים אין יוצאין כל ימי החג בין לפני יאוש בין לאחר יאוש שנתייאשו הבעלים ממנו ואע"פ
שקנאה ביאוש אין יוצאין בו משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה ואסמכה אקרא דכתיב והבאתם גזול את הפסח איתקש גזול לפסח שהוא
בעל טום סה פסח לית ליה תקנתא להקריבו על גבי המזבח אף גזול לית ליה תקנתא להקריבו אפילו ביאוש וה"ה בשאר מצות שאין לגזול
תקנה דהא צריך לכרך עליהם וה"ל מנאך דכתיב ובוצע ברך נאך ה' דווקא כשלא קנה עדיין כקניין אחר חוץ מן היאוש דיאוש בכדי לא קנה
אבל אם גזלו וקנאו בלא סיעה המצוה כגון שגזל לולב (ב) ושיפחו אחר שנתייאשו הבעלים דהוה ליה יאוש ושינוי מעשה כשר מיהו לא יכרך
עליו לנתחלה וברעכר יצא (משום דאז אין באן משם לכם משלכם דהא קטייה וגם משום מצוה הבאה בעבירה אין באן הואיל וקנאו בלא
סיעה המצוה ומיהו לא יכרך עליו לנתחלה דאף על גב דקנאו ביאוש ושינוי מעשה הואיל ומגזול בא אין זה מברך אלא מנאך וע"ל סימן כ"ה
סעיף ו"ב ובסימן תצ"ר סעיף ד') ו"א דלא נפסל גזול אלא לגנב ולגזול דגבי דידיה ה"ל מצוה הבאה בעבירה טפי אבל לאחרים
שמכרו לו או שנתנו לו הגנב כשר דהוה ליה יאוש ושינוי רשות מיהו גם האחרים לא יכרכו עליהם ביום הראשון שהוא דאורייתא שאין זה שלכם
ודוקא רבא הואיל והוא עצמו גזול אלא שקנאו על ידי יאוש ושינוי רשות או מעשה אבל לעיל שאין המין עצמו גזול אלא שהקרקע שהוא
גדל

דרך כבוד גנוג שנתנו בכל ונטלו לא יצא? וכן אם טרד סדר עליו או שטרד סדר על ירו-ונטל י"א לא (יג) יצא שאינו דרך כבוד ואין זה לקיחה תמה ואין לקיחה תמה אפי"ן עשוי כמין בית יד וכ"ש אם אינו עשוי כמין בית יד שלא יצא שיש בו ג"כ משום חציצה ואינו בטיל לגבי לולב או לגבי ידו, מה שמברכין על נטילת לולב ואין מברכין בלשון הפסוק על לקיחת לולב כדכתיב ולקחתם לכם יראו לי הטעם משום דלשון לקיחה יש במשמעו לשון קנין כלומר אע"פ שאינו אחוז בידו אלא שקנהו ע"י אחר מן הקנינים שבידו ברשותו סני אלא מדכתיב ולקחתם שצריך לקיחה תמה ילפינן שצריך להגביהו ולאוחזו בידו לפיכך תקנו לומר לשון נטילה שזהו פירושו שאוחזו בידו ועומס עליו במשא כלומר שמגביהו בלשון הפסוק וינטלו וינשאם וטמא לפיכך תקנו לברך על נטילת לולב לומר שצריכין להגביהו ג"ל (יד) .

למחרת תקנה כפי מלאכה כמו דלירד להמיר החס מהם ע"ש ונראה דכדיעבד יחזור ויטול בלא ברכה, ולכן מקרי"ל יסלק רצונת מאלגנטיחו ויקצר האורזי הפק, ועל ס"ס ר"ו (יג) עיין בב"מ ספ"ד כ"ז (יד) רמ"א בר"ס ז"ל נטילה לשון חמית הוא בחקוק לקיחה כדלמרי' נטל אדם את לולבו כ"י ועד כ"ט, שמעלה ויחזיר ויחזיר וינטלו וינשא"ו (טו) עד ל"ו פ"קיס ועד ל"ו מליני יוצר או רתו שזו למרום עינינו ורואו מי ברא חלק בני"ו ל"ו (ח"ט) מקרי"ל כשאר עומד במקומו ושניו לתורם בכל העטמין רק ספר ידיו נד הרוא' ועד מערב היום את הלולב על האטו מלאוריו (טז) לתוכו מן המוכר לכל מדינת א"י להטות יחד (כ"ח) (ז"א) ע"י פ"קיס לרחות ל"ו זה ומכאן נהגו ככתב ח"י שצ"ח הול"ג ליחזיק מ"ס בכל אוח ככ"ט" ונפרט בכתב אשכנזי' ה"ד הול"ג משאל ליחזיק בזה וקיי"ס שז"ו משגיח מה שסבור הא"י סברות דרך המדות למחר מנהג אבותינו כי נגלתו ענין כל (יח) כתב מ"ה ירא שמים לא יסיר רעמו מתנו בלאתו חב"כ וילך לסוכה וינענע ע"ס לש קלוות והאר"י כתב לברך קודם החלה כמובק ואח"כ ע"י הביענונים והקפות יהיו בבכ"כ ובכ"ח יבאר

ח מן התורה בלקחת הגבהה בעלמא סני כמו שנתכאר לעיל דכתיב ולקחתם שכין שהגביהו יצא, אבל חז"ל אמרו שצריכין לנענע ואסמכוה אקרא דכתיב או ירננו עצי היער מלפני י"י כי בא לשפוט את הארץ כלומר ירננו בעצי היער כאשר יצאו מלפני י"י וכאין כשבא לשפוט את הארץ דהיינו ב"כ והבונה לפי שבי"ה באין לדין ישראל ועט"ם ואין יודעין מי יצא וזכ"ר ומי יצא חייב נתן הקב"ה מצוה זו לישראל שיהיו שמחים בלולביהם כאדם היוצא לפני השופט וזכאי ונתן השופט מקל או ד"א לסימן שהוא יצא וזכאי וישמח בו והגיענוע תהא הרינון הילכך ינענע מיד בשעת הברכה וכן בשעת קריאת ההלל שהוא השיר והשבח להקב"ה על נסיו ונפלאותיו אשר עשה עמנו ירננו ג"כ בעצי היער ומנענע בהודו בכל פעם שאומרים אותו בין החזן בין הקהל וכן באנא י"י הושיעה נא אבל לא באנא י"י הצליחה נא ואסמכוה ג"כ אקרא זה דכתיב בתריה דהאי קרא או ירננו עצי היער וגו' הודו ל"י כי טוב וגו', ואמרו הושיענו אלהי ישענו כלומר במה ירננו בהודו ובהשיעה נא ועכשיו נודג החזן לנענע ג"כ כשאומר יאמר נא ישראל וכו' מדכתיב ואמרונו, ונ"ל הטעם משום דכתיב ואמרו הושיענו שהוא כולל כל ישראל לכך מנענעין בו אבל ביאמרו נא בית אהרן וכן ביאמרו נא יראי י"י וגו' שאינן כוללים כל ישראל אינו מנענע, (אבל הציבור מנענעין אף באלו מפני שעונין הודו בכל אחד מהם וכבר נתבאר בסמוך שצדיקים לנענע כשאומרים הודו בין החזן ובין הקהל כשום קרא הודו ל"י כי טוב וגו' וע"ל סי' תכ"ב סעיף ג')

ו אין מנענע בשעה שאמרו השם לא בהודו ולא באנא והטעם משום שבעת שאמר השם צריך לכוין יותר וכשמנענע הוא טרוד בניענוע ואינו יכול לכוין כל כך ועוד דהא כתיב או ירננו עצי היער לפני י"י שרדינון יהא ל"י ולא ב"י כלומר בשעה שאמר השם ובהודו שבסוף ההלל מנענעין ב' פעמים בין שבפלין אותו.

ט והגיענוע הוא שיליך ידו מנגדו להלאה מצד מזרח שהוא עומד נגדו בשעת ההלל והברכה ומנענע בשעת ההלכה ועושה בן ג' פעמים בהלכה וג' פעמים בהכאה, ואח"כ מטה ידו לצד אחד ועושה בן וכן לכל רוח ורוח מר' רוחות העולם וכן למעלה ולמטה, סך הכל ל"י פעמים ההלכות וההובאות יחד כדי להודות ולרנן למי שארבע רוחות ומעלה ומטה הם שלו כדרך שאמרו בתפלה, וכן מינין הגיענועיהם הם ל"י יש מן הפוסקים שאומרים שההלכה והכאה לכה הוא הגיענוע בלא תנועת שררה ועלין כמו שעושים בתנועת ממשוקרא הכי פירוש או ירננו ישראל וישאחו בעצי היער כו' וקאי הדינון על ישראל ולא על העצים אבל נהגין לנענע שררה ועלין בין דלפינין הגיענוע מהאי קרא דאז ירננו נראה ממנו שצריך לנענע שררה ועלין כדי להשמיע קולם שזהו השיר והדינון של העצים שכן הוא משמעות ריהט לשון הפסוק שהעצים ירננו.

י וצריך לחבר האתרוג עם הלולב בשעת גיענוע ולנענע בכלם יחד דכולם מצוה אחת חן וגם יש בו סוד ע"פ הקבלה שאסור להרחיק האתרוג מן הלולב, (טו)

יא סוד הגיענוע י"א שצריך לנענע תחלה למזרח שהרי הוא עומד בשעת הברכה וההלל לפניו למזרח ואח"כ ינענע לדרום ואח"כ למערב ואח"כ לצפון ואח"כ למעלה ולמטה ואמרו כן משום רק"ל כל פינות שאתה פונה לא יהא אלא דרך ימין, (וע"ל סימן קנ"ח סעיף י"ז ובסימן תר"ט סעיף א') ופירשוהו כן שדרך ימין ר"ל לדרום שהוא בימינו כשהוא עומד לפניו למזרח אבל אין ג"ל לפרשה כן כי החוש מכחישו שאין דרך האדם לפנות כך כי אדרבה רוב בני אדם כשעומדים ופניהם למזרח ופניהם עומד פניהם מזרח צפון מערב דרום ותנסוהו בפנייתך הטבעי במקרה בלא כוונה תראה שרוב בני אדם פונים עומד בדרום מערב בדרום וכן ג"ל לנענע כן גם הקפת המזבח ג"ל שהוא סיוע לזה גם סדר (יז) הבתיבה ועיין לקמן בהלכות חגיגה סימן תרע"ג מה שכתבתי שם מזה כיהו כל הגיענועים אינם מעכבים ובאיוה דרך שניענע יוצא אפילו לתחלה ובלבד שניענע לכל היששה קצוות אך ע"פ סדר ההקלה ג"ל עיקר כמו שכתבתי לנענע ממש כמו שהיתה הקפת המזבח מזרח צפון מערב דרום כי הסוד והכוונה בשתייהן אחד ליחד האתרוג עם ז' הבנין ולהמשיך לו חוט של חסד והבן זה ואל תשיבנו מהקפת מנרשי ערי הלויים דחשיב שם מזרח דרום מערב צפון מערב ומדותם מחוץ לעיד את פאת קדמה ואת פאת נגב וכו' ואת פאת ים ואת פאת צפון ועומד והעיר בתוך ועומד דאדרבה משם ראייה דכבר ידעת מדת הלויים שהיא כח הדין גם ידעת העיר שהיא הע"ט המוקפת בכל כחות הדינים והיא מודתם לכך חשיב העיר בתוך ותוצה לה הר"י החיצונית המקבלים מן הפנימים וזה שרדק הכתוב לומר ומדותם לשון מדה לפי שעיקר קבלתה מן הפחד ולכך חשיב מערב וצפון באחרונה יחד ונבחרת דיגם בלי שום המשכת חוט של חסד ביניהם מן הדרום מש"כ כוונת הגיענוע דאדרבה כוונת הגיענוע הוא להמשיך חוט של חסד לעטרת למתק את דינה כמו שהיתה כוונת הקפת המזבח ולכך צריכין להתחיל במזרח ולסיים בדרום ולהמשיך הרחמים והחסד למערב שהיא הע"ט ולכל הרוחות וא"כ אותם המנענעים מזרח דרום מערב צפון לא ידעו ולא יבינו וגומר תקרא אני עליהם שומר פתאים ה"י שלא יעוררו מדת הדין ג"ל והבן נהגין להטות ראש הלולב לכל רוח שהוא מנענע שם ואף כשהוא מוריד למטה מטה ראשו כלפי מטה ויש אמרים שאין להטות ראשו כלפי מטה משום דהוה שלא כדרך גדילתו וכיון דכשנטלו שלא כדרך גדילתו לא יצא כי גיענוע נמי צריך לעשות דרך גדילתו ונ"ל שאין זה טענה שכוין שאחז"ל שצריך לנענע למעלה ולמטה וכן לכל הארבע רוחות כמו שמצוין ראש הלולב לאותו הדוח שהוא מנענע שם וא"כ אין זה דרך גדילתו שאין זה דרך גדילתו אלא לצד מעלה ואעפ"כ נטין אותו לשם ה"ה שכך נטין אותו לצד מטה וכו"ל לפעמים בשעת גידולם באילן הוא נוטה לצד צפון ואח"כ נטה למטה ותולה באילן כנין שהוא ארוך מאד וגדל כך אלא שעיקר גדילתו בתחלת צאתו הוא גדל לצד מעלה ער שהוא גדול מעט ואח"כ נטה לצד צפון או למטה ה"ה כן לשאר צדדים ואדרבה ג"ל שהוא טוב יותר להפני למטה כי אין הגיענוע לארבע רוחות ולמעלה למטה אלא להראות שהוא מושל בכל וכבודו מלא כל הארץ ומעלה ומטה וד' רוחות לפניו יתברך שיון הן חה מראה אותו בהטותו ראש הלולב לשם ומה שאמרו שצריך ליטול דרך גדילתו לא אמרו אלא בשעת נטילה מיד אחר הברכה שהוא דאורייתא ואח"כ יטה לכל צד לרמוז כוונתו שצריך לנענע לכוונה שאמרנו, (יח)

כ ארבע מינים הללו מעכבים זה את זה דכתיב ולקחתם לכם לקיחה תמה בכל המינים הבתיבים לפנייהם לא יחסר אחד מהם ואין חילוק בין יום ראשון לשאר הימים אלא שזה דאורייתא והשאר דרבנן וכל מה שתקנו רבנן בענין דאורייתא תיקון.

יג הילכך אם חסר אחד מהם לא יברך על הנמצאים בידו (דלא דמי לאתרוג חסר שמכשירין אותו בשאר הימים דהתם עיקר המצות דארבע מינין מידא שלימה היא אבל הבא עיקר המצוה שהיא ארבע מינין היא חסרה וע"ל סימן תרמ"ט סעיף ה') ואין מברכין לחלק מן המצוה אלא על מצוה שלימה וכשאינם כולם הרי המצוה חסרה מכל מקום יטול הנמצאים בידו בלא ברכה כדי שלא תשתכח ממנו תורת לולב ולא יקח מין אחד במקום אותו שחסר כגון תפוח או רימון במקום אתרת וכו' דלא ליהיך מיניה חרבה שמה יבאו לומר שיוצאין במין זה ואתי למיסרך בו ליקח בכל שנה זה המין ויברך עליו ולא יהרר אחר מין נשר, ואם יש לו כולם אפי"ן לא נטלן ביחד אלא נטלן בזה אחר זה יצא ובלבד שיהיו כולם מונחים לפניו ויטול הלולב תחלה הואיל ומזכירו בברכה דכיון דק"ל לולב אין צריך אגד אין צריך ליטול כל הארבע מינים בבת אחת אלא יכול ליטלם כל אחד לעצמו אלא שנטלן מיד זה אחר זה ולא יפסיק ביניהם דמצוה אחת הם וברכה אחת פטרת כולן ואין מברכין על כל מין ומין בפני עצמו שכל מין אינו אלא חלק מצוה ואין מברכין על חלק מצוה ואם שח ביניהם צריך לברך על כל אחד ואחד בפני עצמו כגון שנטל הלולב תחלה ויברך עליו והפסיק בשיחה יטול אח"כ האתרוג ויברך עליו על נטילת אתרוגו וכן בשאר הילכך יותר טוב ומצוה מן המצוה הוא ליטלם בבת אחת ומה"ט נמי אפי"ן גידם שאין לו אלא יד אחד יטול הלולב בידו והאתרוג בידו השני שנקטם ידו כדי שיטלם בבת אחת דנטילת ידו חשוב נטילה וזהו יותר טוב ממה שיקח תחלה הלולב בידו ואח"כ האתרוג וה"ה אם אין לו ידים כלל שיקחם בידו בבת אחת ויוצא יד נטילה מי שהיה נטל את הלולב בידו לברך עליו והיה סובר שישנן שם כל הארבע מינים ויברך עליהם ואחר כך עיין בהם ורואה שנחסר בהם מין אחד או הדים או ערבה לא יטול אח"כ אותו המין שהיה חסר כבר ויברך עליו לברך אלא יחזור ויצרף כל הר"י מינים

(ט) ואלס הוא ביום ראשון חמשה עשר נבי' דלף שני
צדק שהמינו חור וחברד שהמינו (ד) וה'ס
בשילוח שבי' חלח חופר מודך גדילתו יחוד
יחבר על חמו מין (שישה) (דל) בש"ע פתח
ספרא ון וזן ספק כב"ס .

סימן תרנ"ב

(א) ומי שאין מדקדק במהר השכיב חמי
ניורה (ב"ח) וכתב ש"ג ומפני זה לא
נהגו עשוי' (ב) כתב רמ"א יהיונו לבניה כדי
להבדל מהמאס וכתב ב"ח ל' הירושלמי הניחו
מ"ג קרקע טוב אסור לטלטלו ע"ל המעט דמ"ל
אחר גמר תולת כולב חם הניחו על הפרץ טוב
אסור לטלטלו ב"ט ו"ע דהא ק"ל אין מוקפה להני
שבת עכ"ל ולע"ז דזה נאמר לעיל סי' ט"י נענין
פירות דלחמי והכר אחיו לאכילה אבל כאן דמין
ל"ד בליטה כלל אסור לטלטלו וכן תנחומי בספר
הכח סי' קה שפסק דאסור לטלטל לובב ופאר
מינו אחר ט"א בו כדל"ו אבל אחריו חוהר (ג)
ל"ז כשיש אדם שאין לו לולב חוהר לאכול
ואתון הדמים כדכ"ז ש"ר"י' לטלטל בח"ה אחר
אחריו למקום רחוק יש להסתפק אם יתענו כל
סד דאסור דפ"ח יחייב כשאש"ל לטלטל דל"ו לא יאכל
שם עורד ושם אכל בש"ח"ו לו לא תסתבר
שהצנעו ע"ד אחר הני היום ועוד כיון דל"ה יב"ח
א"ל"ו להניחו דמי' ליתוד בליט שבת לעיל סי'
ט"ה ואלס הולך בעלמא אסור להניח לאחור תנ"י
במה שבלקין בליל שבת או לריש פסחים הוא
עליו מחור אחריו לרפוי ויבוא לטלטל ו"ע לדינא
(ד) לשון רמ"א תותר חמ"י טע"ה וכן תפוסה ב"ר'
תקור דין זה רבנני טע"ה ל"ד לפסקין אף קשה
לי על עיקר דין זה שפ"י סי' כ"ג ב"ר' ה"י רמ"י
לכר ועיינתי שראיתו מהא"ן מפסקין לקידוש
ביום שהחיל כבר ע"ס ו"ע הא תוס' דף ג"ח
ד"ה ת"י ס' הקדו הקידוש ותירונו דל"ה קידוש
דיכול לקדש ביום ככל"ה ול"ה (מינס לפשיעות
כולי הא ועוד לפי שפסק בסעודה ט' ע"כ א"כ
נחה רח"ת הכ"ן (ה) תבואה דמין חילוק בין
התחיל כבר כיון שהיא דל"ה תחיל ל"ד להפסיק גם
לעיל סי' רל"ה בק"ש ומי' חפ"ט בסעודה פסקו
דב"י ס"ד ואל הרגישו בזה ו"ע .

סימן תרנ"ג

(א) ע"ל ס"ס ר"י דיברך קודם י"ט ויכוין על
כל י"ט וכדכ"ז רב"ה אחר ששעה תותר
לעולם תותר להרים ונראה דהא דלחריקו בסי'
הרמ"ס אחריו כשיעני אסור היינו לאכילה אבל
בטלטלו ולהרים תותר .

סימן תרנ"ה

(א) חוקא חר"י מילין אבל חר"י מילין
דק"ל תחומין דלחריקת כתב ב"ה דאסור
עד כתב דב"ב אף חר"י מילין אסור להנאלס
דלחריקת ואין דבריו נראין אלא לנעום תותר
פ"ט שכתב לעיל ס"ס תקפ"ו . מהכ"ג פ"ס כ"ס
רש"ל דהא יש ספק אם יבוא אחריו אסור אף ביום
פ"כ ויק' חב"ה דלחריקת לעיל סימן תקפ"ה דלפיק'
דלחריקת עדיף תודל"י דרבנן ולאפשר דלח"ה חסם
דהיי טב ואל תעשה פליט הולך למקום דיהענין
הבניות אבל כהא כיו קום עשה לבלח העכו"ס
חיה חס' רש"ל גופי' סי' ה' אפשר לאקומי ביום
פ"י ו"ע ע"ס' שאל ערב' ב"ט עיין בחפ"י
רש"ס סי' ג"ב .

סי

תרנד

להחזיר הלולב למים , ובו סעיף אחד .

ויברך (ט) עליהם מירו לא יחור ויברך על נטילת לולב שהרי בירך עליו כבר אלא יעשה הפיכה
על אותו (ך) המין שהיה חסר כבר כנון ע"צ הדם או ערבה שכיף שלא היה מצורף עמם בתחלה
וגם לא היה בדעתו שיטלנו אולי שרדי לא ידע שהיה חסר לא נפטר בכרחה הראשונה ומ"מ אין
נטילת אותו המין לבדו מיקרי נטילה דלקיחה תמה בעינין וצריך לחזור ולטול כל הד' מינים עמו .
יד ונשם שאין פוחתין מן המינים כך אין מוסיפין עליהם מין אחד ואם הוסיף עליהם עובר משום
בל תוסיף אע"ג דלאנד שרינון מין אחד היינו משום שהאנד אינו משום נטילה אלא לנאות בו
הלולב ומיניו והוא בטל לנביתו אבל כשינטל מין אחד להיותו מן הנטילה הרי מוסיף על הגיזיה ועובר
בבל תוסיף אבל מאותה ה"ד מינים עצמם יכול להוסיף עליהם כמו שירצה אפי" ב"לולבין וב" אתרוגים
שלא נתנה בהם התורה שיעורה דלעיל אלא שלא לפחות אבל להוסיף יכול כמו שירצה כיון שאינו
מוסיף מין אחר והדם שיטה שאינו עבית נחלקו בו שיש שפסלי אפי' בהדי אכא אחרניא מפני שהוא
מין אחר ואינו ממין ההדם ויש כותבין להוסיף דוקא לנוי על ג' בדי עבות הכשרות מפני שהוא
מינו שהרי גדלין בערוגה ושיון כמראה ובקומה אלא שזה יוצא בעליון עבות ח"ה אינו יוצא בעבות אבל
בפני עצמו ודאי פכול שדרי אינו עבות כדלעיל (וע"ל סי' תרמ"ו סעיף ג') .

טו ויש (ךא) אונגיים שאפי" באילו המינים אין יכול להוסיף אלא על ההדם והערבה אבל בלולב
ואתרוג לא יטול יותר אלא לולב א' ואתרוג א' הואיל וכתבה התורה בלשון יחיד פרי עץ הדף
וכפות תמרים בלא וי"ו בין פ"ה לחי"ו משמע ג"כ לשון יחיד ולא יוסיף עליהם אבל ערבי נחל
מיעוט ערבי שחם משמע וה"ה הרבה כי הכל בכלל וכן בכלל עבות משמע הרבה מיהו המדקדקים
גם בדרם וערבה אין מוסיפין יותר מג' בדי הדם ושתי בדי ערבה כדיון ויש בו סוד ג"כ במספרם
זה ע"ל פי הקבלה שהם כנגד ז' הבניין והב"ן לכך טוב שלא להוסיף עליהם .

תרנב

וזמן נטילת לולב וכו' ב" סעיפים .

א מצות לולב ביום ולא בלילה דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון וכו' משמעותו הוא שכל היום
כשר לנטילת לולב מ"מ לא יעסוק אדם בעסקיו תחלה ויברך אח"כ על הלולב לעת הערב או
בחצי היום הו"יין מקדימין למצות כדכתיב וישכם אברהם בבקר שמכאן למדנו שכל מי שיש לו לעשות
מצוה בו ביום צריך להשכים בבקר וגבי לולב עיקר זריזותו הוא משתגף החמה לכתחלה שהוא התחלת
עיקר כ"ה שקרוי יום אע"ג דוישכם דגבי אברהם פירושו הוא בבקר דהיינו קודם הנץ החמה היינו משום
שהוא לא נצטווה תל העקירה לעשותה ביום דוקא דלא כתיב ביה יום לכך היה זריו אפי' קודם הנץ החמה
אבל גבי לולב ביום כתיב ואין עיקר יום אלא אחר זריחת החמה והיו: כל היום לכך זריזותו דוקא משתגף
החמה ואם גאנם אז שחך ליטלו שחרית נוטלו עד הערב אבל עיקר מצותו הוא בשעת ההלל כדי ליגע
בה"ו: והרשיעה נראם-הו אקראי דלעיל מיהו אם אינו יכול להמתין כנון שיש לו לצאת לדרך יכול ליטלו
מיד כשעלה עמוד וישחר שהוא ג"כ בכלל יום בל" בני אדם וקצת פסוקים מורים כן ויקרא את ההלל
בלא לולב והמדקדק במעשיו יעשה כאנשי ירושלים שהיה אדם יוצא מביתו שחרית וולכו בידו היה
(א) קרא ק"ש ומתפלל ללולבו בידו אע"פ שאסור לאחוז ס"ת ותפילין בשעת תפלה שרא יתבטל מכוונתו
שאני הכא כיון שדבר מצוה הוא ליטלו בידו אינו עליו לטורח ולמשא ולא חיישי' שמא יתבטל
מכוונתו מש"כ בס"ת ותפילין שניון שאינו מצוה לאחוזו בידו הויין עליו למשא ובטל מכוונתו וכשקרא
בתורה שצריך לאחוזו בידו אג אס הוא כהן ונושא את כפיו מניחו על גב קרקע, ההולך לנחה אב"ים
לולבו בידו לבקר חולים לולבו בידו וכל זה אינו מעיקר המצוה אלא כדי לחבב את המצוה נגמס לב"ה
לעיין בהלכה שהיה טרוד בשמעתא וחושש שמא יפיל הלולב מידו משנרדו לביתו ביד בנו או ביד עבדו (ב)
ב ואסרו חו"ל לאכול קודם שיטלנו כדי (ג) שלא יטרוד ויבא לידי שכחה ואם שכח ואכל קודם
שנטלו ונזכר והוא על שחגנו ביום הראשון שהוא מן התורה יפסיק אפי' יש שהות ביום ליטלו אחר שיאכל
מיום ראשון ואילך אם יש שהות ביום לא יפסיק כיון שהיא דרבנן ואם לא יפסיק ואם התחיל לאכול
קודם היום דהיינו קודם שהגיע זמן חיובו כמו (ד) חצי שעה אפי' ביום ראשון אין צריך להפסיק שהרי
איכא שהות הרבה ביום הואיל והתחיל האכילה בהותר' .

תרנז

הדם אם מותר להריח בו בו ב" סעיפים .

א הדם של מצוה אסור לדריח בו שעיקרו אינו עומד אלא להריח ומזה דוקצה ונמדין לה מסוכה
דכתיב בז' לוי' לומר שחלה שם שמים על עצי סוכה ליאסר בהנאה כל שבעה הואיל והוקצה למצוה
הכי נמי הכא הרי הוקצה למצותו אבל באחריו שעומד ג"כ לאכילה אם הוא של מצוה מותר להריח בו
שלא דוקצה מלחריקו בו אלא מאכילה מיהו נחלקו בו רבותיט אם צריכין לברך עליו ברוך שנתן ריח
טוב בפירות כשמריחם בו אם לאו הואיל ועיקרו לאו לריח עביד לכך טוב לו למנוע שלא (א) לדרריח
בו שלא להבנים עצמו ככפך ברכת הריח ואותן המריחין בו כשמברכין עליו מנתג של שטות הוא .
ב אחד מן המינים הללו שהנין להרשענא ולא אנבהה למיפק בה שרי בהנאה דהוכנה לאו מילתא הוא .

תרנד

א מקבלת אשה את הלולב מיד בנה או מיד בעלה ומחזירתי למים ביום טוב וגם תוכל להוסיף על המים אם צריך וכלבד שלא תחליפם
בי"ט שמירחא יתירה הוא לתקוני מנא ב"ט . ובשבת בזמן הזה שאין נוטלין אותו בו אם רוציאו מן המים אסור אפילו להחזירו שדרי
אסור אפי' לטלטלו שמוקצה הוא כיון שאין מברכין עליו . ובחול המועד מצוה להחליפו כדי שישאר לה והידור למצוה תורגין
ליקח בחול המועד בכל יום ערבה חדשה משום הידור מצוה .

תרנה

עכו"ם שהביא לולב לישראל ב"ט מחוץ לתחום מותר לטלו אפילו לאותו שהובא בשבילו ולברך עליו שלא אסרו חכמים דבר שהובא
חוץ לתחום לאותו שהובא בשבילו אלא באכילה ובהנאה אבל לטלטלו אפי' הוא בעצמו בלא הנאתו מותר הלכך לולב ג"כ מותר
ליטלו דמצות לאו ליהנות ניתנו ועוד דלא גזרו התם אלא כדי שלא יאמר לעכו"ם שיביאם וגבי מצוה לא גזרו שאין שכיח שיעשה אדם מצוה
הנאה בעבירה וי"א דמותר אפי' לומר לו לכתחלה ב"ט להביאו אפילו במקום (א) רחוק במקום שיש דחוק נגון שאין לו אתרוג אלא זה
משום דק"ל תחומין דרבנן והוי ליה אמירה זו שנות דשבות ושבות דשבות במקום מצוה לא גזרו .

לחזור אחד הידור במצות לולב ובו סעיף אחד .

תרנו

א אע"פ שחייב אדם לתת כל ממונו כדי שלא יעבור על אחת ממצות הש"י דכתיב ואהבת את יי' וגו' בכל מאדך ה"ם במצות לא
תעשה שלא יעבור עליה בקים עשה אם יכול לפטור את עצמו אפי' בכל מאדו מחייב הוא לתת כל ממונו ולא יעבור על לאו א' במזיד
אבל במצות עשה שלא יעבור עליה אין אדם מצוה לתת כל ממונו בשבילה להביא את עצמו לידי עוני ולהפיל עצמו על הציבור שהעני
חשוב כמת וטוב לו לישב בשב ואל תעשה אפי' היא מצוה עוברת ומיכיל המצוה ויקיים הרבה מצות כנגדה משיביא עצמו לידי עוני
החשוב כמת וע"ז אמו חו"ל דמכובו ואל יבזבו יותר מחומש הילכך אמרו

סימן תרנ"ז

(א) ויטל פיק דב"ק סימן ר"ה פסק להחזיר
 דש"ס חז"ר ויטל (מ"ט) גם הסכים ל"ט מי
 שאמר והחזיר אפי' בקנה ואפי' בשאר מלות ולא
 כחוב בת היורד כחב כחב' רח"ט אין להוסיף
 כהוא סיבה שתיקרו גם שאר אחרונים . (ב)
 המוכר לולב או אחרון לחבירו וכפ"ל לחותו חלוק
 רקובים אם יש לחלות בסדקו זה נעשה כיד
 המוכר כ"ו מקח טעמו ואם הדבר טעק החז"ה
 (ט"ל פ' הבהב) כחב סר"ס מינן ס"י ק"ג מי
 שקנה אחרון נחל וי"ט בדמים יקרים וכל א"י
 דמסנו אין חייב לשלם לו אלא אחרון קטן הראוי
 ללכת בו וחיובו מה ששם הגדול יותר מקטן אחר
 הוא חייב לשלם לו .

סימן תרנ"ח

(א) בי"ט פ"ב דבית ס"י ל"ל חמה על חכר"ל
 דנראה דכ"ר כיון שז"ל דבר שאין מחייב
 ולא שייך פסקי ריב"ז אלא במלכה חתם וכתב
 שר"ב אפ"ר טעם זה סתם העולם לנרד באחרון
 בסודר ע"כ ויש לומר כי חכר"ל כחב כן בשם
 הש"ס וכן הוא ברובא ונוהגין לחתמן חתם המריח
 בי"ט בחים שנוטלין בהנים ל"ל חתום דסתן
 עליו מעובר בחים ולא היו מוליד ריחא כהב
 חכר"ל הא דתנאין לנעורה פשתן היינו חכים
 שקלט ריחא קודם י"ט ע"כ (ב) שחמט אפילו לא
 כלל לשמיר וכן הסכים רב"ח (ג) זה חייבי אפילו
 שראשון מחזירו לבעליו ואפילו התנה במירוש ע"ת
 להחזיר וי"ט מ"ר ירוחם כחב רש"ס מי שחבר
 לולבו לחבירו ע"ת שלא יעלו בו הקהל וטעמו בו
 לא ילאו הוא וקהל ואם הולקם חזר ופיים למוכר
 בדמים ילאו (ד) כחב ר"ח בשם ר"י אם נתן
 אחרון במתנה ואחר אחריו ללבוזי אפי' אכלו
 הראשון או מכרו ילאו דאין לאחריו אלא חס
 שייך ראשון ע"כ ועינין בת"מ ס"י רח"מ (ה)
 לטח הס"ע קודם שילא בו ודעת הל"ט דה"כ אחר
 שילא בו לא יעשה ק' לנחמיה דשח' ינטרד עוד
 להקנות לאחר ככ"ל ע"ל חס"ס דד"ן י"ט שני כמו
 בראשון מכוונת לעיל ס"י חר"ט וחס"י חכר"י
 ס"י י"א כחב ה"ס דמות לומר לקטן י"ט שג' סד
 שז"ל בו ואח"כ תחזירו לו דהו כשאלו . (ו)
 אפי' חל"ס ראשון בשב"ו (ד"ח) (ז) כחב בתש"ו
 חכר"ל סימן ק"ד חתן דלתי' בעיר אין חייב
 ליתן

הוא אחרת עיצמו .

ה ואפי' נתנו לו סתם ולא פ"י על מנת שייחזרו לו או מסתמא דעתו היה שיחזירו לו כיון שצריך לצאת בו שאין לו אחר ואם לא החזירו
 לו לא יצא מיהו אפי' לא החזירו לו לידו הוא בעצמו אלא הוא נתנו לאחר בתנאי זה או אפי' סתם והאחר לאחר והאחרון מחזירו
 לבעליה יצא כולם כיון שלכסף הוא נתקיים התנאי שהחזיר לבעלים וכשמהחזירין אותו לבעליו צריך (ג) שיתנו לו ג"כ במתנה שיהיה
 שלו ויצא בו והא דאמר"י החזירו יצא דווקא כשהחזירו לו בענין שיקבל עדיין לצאת בו אבל אם לא החזירו לו עד שעבר זמן מצותו
 לא יצא דאומדן דעתא הכי היא שיחזירו לו בעודו צריך לו שבשמהחזירו לו אחר זמן מצותו לא הוי אלא חזרת דמים וחזרת דמים
 באחרונה לא הוה חזרה דודאי אחרונה קפיד ולא אדמים כיון שעדיין צריך לו . (ד)

ו ומטעם זה דבעינן משלכם לא (ה) ליקני' איניש לולבו לקטן ביומא קמא דקטן מקני קני מדרבנן שתקנו לו זכיה אבל אקנוי לא מקני
 שאין בו דעת להקנות ונמצא שאין אחר יוכל לצאת בו אחר שהגיע לידו של קטן ואין לומר דהא מ"נ יצא בו דאי אקנוי לא יכול להקני'
 גם ה"י מתהל' לא קנאו שהרי לא נתנו לו אלא ע"מ להחזיר והרי לא קני' תנאו ומתנתו בטלה למפרע דק"ל כל תנאי שיועדים שא"א
 להתקיים בשיעור והתנה עליו בתחלה תנאו בטל ומתנה קיימת דודאי לא קפיד אתנאו ודכרי מותר דהו"ש מי שאומרים דדוקא קטן שלא
 הגיע לשנו"ה הפעוטו שהוא ככ"ו או ככ"ז אקנוי נמי מקני ומותר וכשלא הגיע לפעוטו נמי אם תופסו עמו בידו ולא נתנו לו חוץ
 מידו שפיר דמי שהרי לא יצא מרשותו .

ז אח"כ או שהפיק שקנו סתם אחרון בשותפות אין אחד מהם יוצא בו ידי חובתו ביום הראשון עד שיתן לו חבירו חלקו במתנה גמורה
 דבעינן לכם שיהא כולו שלו ולא מקצתו שלו .

ח ומה שאנו נוהגין במדינות הללו שאין אחרונים מצויין לנו שכל הקהל קונין אחרון אח"כ בשותפו' ויוצאין בו בסתם הטעם מפני שקאוד
 כדי לצאת בו מסתמא הוי כאילו פירשו שכל הקהל ניתנין חלקם לכל מי שנוטלו כדי לצאת בו ידי מצותו ע"מ שיחזירו להם ולפי זה אח"כ
 או שותפין נמי דאמרן שאין יוצאין בו עד שיתן כל א' חלקו לחבירו היינו דוקא שקנאוהו מתחלה לאכילה ולא לצאת בו ידי מצות גטילה
 אבל אם קנאוהו מתחלה כדי לצאת בו סתמן הוי כפירושן ויוצאין בו סתמא .

ט אח"כ שירשו או שקנו אחרונים לאכיל' מתפ"ס הבית מה שירשו מאביהם ועדיין לא חלקו ונטל אחד מהם אחרת אחד יוצא בו אם
 אין מקפידין זה על זה שאם היה הוצ' זה לאוכלו לא היה מקפידין עליו יצא ג"כ ידי גטילה ואם היו מקפידין עליו לא יצא עד שיתנו לו
 חלקם במתנה ואם קנה זה אחרון זה פריש או שקנו כ"א אחרון ורימון ופריש מתפ"ס הבית אינו יוצא באחרון עד שיתנו לו חלקם
 במתנה ואע"פ שאינן מקפידין ואם היה אוכל לא היה מקפידין עליו לא יצא בו מפני שכל שאין שם מאותו המין אין מחילתם בסתם מועלת
 שאע"פ שאינן מקפידין על האכיל' מקפידין על המצות שאף הם רוצים לקיים המצוה כמוהו אבל כשיש שם מאותו המין אפי' היה זה
 מעולה מאחרים מחילתן בסתם מועלת לפי שאינן מקפידין כיון שגם הם יכולין לקיים המצוה מעות האחרת גובין לפי מומן דהדוד מצוה
 מוטל טפי על העשירים מעל העניים וביש מקימות נוהגין לנכותו חציו לפי מומן וחציו לפי נפשות נותני המס מיהו (ו) ישתדל כל אדם לקנות
 לו אחרון ולולב בפני עצמו כדי לקיים המצות בהדרה ותיקנה ואשה פטורה מליתן למעות אחרון הואיל ואינה חייבת בו דה"ל מצות עשה
 שהזמן גרמא . (ז)

תרנ"ט

סדר קריאת התורה בסוכות ובו סעיף אחד .

א אם חל"ס א"י בשבת אין נוטלין הלולב וטעמא כמו גבי שופר כמו שנתבאר לעיל בס"י שקודם זה דחשו חכמים שמא יטלנו ויעבירונו
 ד"א בר"ה וכו' כשחל השבת באחד משאר ימי הסוכות שאין הנטילה מן התורה אלא מדרבנן שאין נוטלין בו הלולב ואחר שנמדדו את
 ההלל אמר קדיש שלם ואין נמוך וכו' ומציאין שתי ספרים באחת קורא מעניינו של יום בפרשת אמור ומתחילין שור או כשב כדי לעשות
 הפרשיות בריוח וקורין ה' גברי להעלות בקדושה יותר מר"ח בחד גברא כיון שהיום בטלים בו ממלאכה פרשה ראשונה אני י"י ב' לא תעשו
 ג' אני י"י אלהיכם . ד' שבתכם ה' אל בני ישראל ואם חל בשבת מוסיפין בי' פרשיות ומוסיפין שתייהן בכלל מושבותיכם שכתוב בפרש"י
 כ"פ ובשנייה קורא המפטיד קרבנות המוספין בפנחס ובחמשה עשר יום לחדש השביעי כו' ומפטיד בזכריה הגה יום בא ליי' ונו' שיש בה
 ג"כ מעניין סוכות וחתם בהזמנים ואם הוא שבת אומר יקום פורקן אשרי יהללו חוזר המפריים למקומן ואומר קדיש ומתפללין הציבור מוסף
 ג' ראשונות וג' אחרונות וקדושת היום באמצע אהה בחרתנו ומפני חטאינו כו' את מוסף יום חג הסוכות כולו באומר ובחמשה עשר יום לחדש
 הזה כו' ומחזיר ש"ץ התפילה ותערב לפניך כו' ועלין לדונן .

אמרו ח"ל מי שקנה אחרון שהוא נשיעורו לצאת בו דהיינו כביצה מצומצם ולא יותר ואח"כ מצא גדול
 ונאה ממנו מצוה להוסיף עד שליש מלנאו מדמי הראשון כדי להחליפו ביותר! נאה ממנו כגון אם קנה
 הראשון בששה יוסף ב" שהוא שליש (א) מלנאו וקנה זה בשמנה כדי שלא יבדל על אחרון מצומצם
 אבל אם הראשון הוא גדול ונאה יותר משיעורו מעט אין צריך לקנות אחד דאם כן אין לדבר סוף
 דלעולם ימצאו גדול ונאה יותר מעט מזה שיהיה בידו ואם כן יצטרך לבזבו כל ממונו ויש מי שאומר
 עוד שאם קנה כבר א' שראוי לצאת בו ודאי אינו צריך להפסיד מעות הראשונות ולקנות אחר אלא
 שאם מצא לקנות שני אחרונים והא' הדור מחבירו יקח את ההדר בשליש מלנאו יותר מדמי חבירו
 אם אין מייקרין אותו לו אחרים . (ב)

תרנ"ו

ובו סעיף אחד .

א קטן הידע לנענע לולב כדינו אפי' צו' לקנות לו לולב כדי לחנכו במצות . (א)

תרנ"ז

דיני לולב ב"טראשון . ובו ס' סעיפים .

א פתח הכתוב ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' וסיים ושמתם לפני י"י אלהיכם שבעת ימים דמשמע
 שישמחו עם ארבע מינים הללו כל שבעה וא"כ למה אמר בתחלה ביום הראשון דרי קראי רישא
 וכיפא סתרי אהרדי ודרשו ח"ל לפני י"י אלקיכם שהוא במקדש שבעת ימים ולא בנבולין שבעת ימים
 אלא יום ראשון מכאן שהלולב ניטל במקדש כל י' וחזן למקדש רק יום ראשון . אבל אחר החורבן
 תקנו ח"ל שיהא ניטל בכ"מ כל שבעה זכר למקדש .

ב חזן מן השבת שאמר ח"ל שלא יהא הלולב ניטל בי ואפי' אם חל יום ראשון בשבת שהוא דאורייתא
 ואפילו בזמן הזה אפי' גזרו שלא ליטול בו גזירה שמא יטלנו בידו ויעבירונו ברשות הרבים ד"א שהוא
 דאורייתא שהעמידו חכמים דבריהם אפי' לעקר עשה מן התורה כשב ואל תעשה . ואפי' לטלול הלולב
 ומיניו אסור בשבת דהוי כאבן אבל האחרון מותר בטלואל דראוי להריח בו ואסור להגיתו על הבגד
 אפילו ביום טוב דמוליד בו ריחא בבגד וזה אסור אפילו בי"ט . (א)

ג וכיון דק"ל דלולב דאורייתא ביום ראשון אפי' בזמן הזה אין אדם יוצא יום ראשון בלולבו של חבירו
 שהשאלו אפי' נתנו לו במתנה גמורה דכתיב לכם משלכם .

ד ומתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה והוא שיתנו לו במתנה גמורה על מנת להחזירו לו אבל אם יאמר
 לו יהא ש"ך עד שתצא בו ואח"כ החזירו לי לא יצא שאין זה לשון מתנה אלא לשון שאלה כיון
 שאין נתנו לו אלא כדי לצאת בו ולא לדבר אחר שאינו נקרא מתנה אלא בשנותנו לו שיהא שלו
 לנמרי מעבשיו במתנה גמורה לעשות בו מה שירצה לא כדי לצאת בו בלבד מיהו אם אמר לו הדיני
 ניתנו לך ע"מ שלא תקדישני או ע"מ שרא תתנהו לחבירך וכו' הרי זה ג"כ מתנה דלא גרע מכאלו
 אמר לו ע"מ שתחזירו לי והאומר ע"מ כאומר מעבשיו דמי אלא שמתנה עמו שיחזירו לו אח"כ ג"כ
 במתנה גמורה הלכך אע"פ שנתנו לו במתנה גמורה כיון שהתנה עמו שיחזירו לו צריך (ב) לקיים
 תנאו להחזירו לו ואם החזירו לו הרי קיים תנאו ואינלאי מילתא למפרע שמתנתו מתחלה היתה מתנה
 גמורה ויצא למפרע אבל אם לא החזירו לו אח"כ הרי לא קיים תנאו ונמצא המקנה בטלה למפרע
 ולא יצא ואפי' נאנס מיהו בענין שאינו יכול להחזירו לו ורוצה להחזיר לבעליו לא יצא כיון
 שחבירו צריך לו שאין לו אחר לא נתנו לו על מנת שיחזור לו דמי אלא אחרת עיצמו .

ה ואפי' נתנו לו סתם ולא פ"י על מנת שייחזרו לו או מסתמא דעתו היה שיחזירו לו כיון שצריך לצאת בו שאין לו אחר ואם לא החזירו
 לו לא יצא מיהו אפי' לא החזירו לו לידו הוא בעצמו אלא הוא נתנו לאחר בתנאי זה או אפי' סתם והאחר לאחר והאחרון מחזירו
 לבעליה יצא כולם כיון שלכסף הוא נתקיים התנאי שהחזיר לבעלים וכשמהחזירין אותו לבעליו צריך (ג) שיתנו לו ג"כ במתנה שיהיה
 שלו ויצא בו והא דאמר"י החזירו יצא דווקא כשהחזירו לו בענין שיקבל עדיין לצאת בו אבל אם לא החזירו לו עד שעבר זמן מצותו
 לא יצא דאומדן דעתא הכי היא שיחזירו לו בעודו צריך לו שבשמהחזירו לו אחר זמן מצותו לא הוי אלא חזרת דמים וחזרת דמים
 באחרונה לא הוה חזרה דודאי אחרונה קפיד ולא אדמים כיון שעדיין צריך לו . (ד)

ו ומטעם זה דבעינן משלכם לא (ה) ליקני' איניש לולבו לקטן ביומא קמא דקטן מקני קני מדרבנן שתקנו לו זכיה אבל אקנוי לא מקני
 שאין בו דעת להקנות ונמצא שאין אחר יוכל לצאת בו אחר שהגיע לידו של קטן ואין לומר דהא מ"נ יצא בו דאי אקנוי לא יכול להקני'
 גם ה"י מתהל' לא קנאו שהרי לא נתנו לו אלא ע"מ להחזיר והרי לא קני' תנאו ומתנתו בטלה למפרע דק"ל כל תנאי שיועדים שא"א
 להתקיים בשיעור והתנה עליו בתחלה תנאו בטל ומתנה קיימת דודאי לא קפיד אתנאו ודכרי מותר דהו"ש מי שאומרים דדוקא קטן שלא
 הגיע לשנו"ה הפעוטו שהוא ככ"ו או ככ"ז אקנוי נמי מקני ומותר וכשלא הגיע לפעוטו נמי אם תופסו עמו בידו ולא נתנו לו חוץ
 מידו שפיר דמי שהרי לא יצא מרשותו .

ז אח"כ או שהפיק שקנו סתם אחרון בשותפות אין אחד מהם יוצא בו ידי חובתו ביום הראשון עד שיתן לו חבירו חלקו במתנה גמורה
 דבעינן לכם שיהא כולו שלו ולא מקצתו שלו .

ח ומה שאנו נוהגין במדינות הללו שאין אחרונים מצויין לנו שכל הקהל קונין אחרון אח"כ בשותפו' ויוצאין בו בסתם הטעם מפני שקאוד
 כדי לצאת בו מסתמא הוי כאילו פירשו שכל הקהל ניתנין חלקם לכל מי שנוטלו כדי לצאת בו ידי מצותו ע"מ שיחזירו להם ולפי זה אח"כ
 או שותפין נמי דאמרן שאין יוצאין בו עד שיתן כל א' חלקו לחבירו היינו דוקא שקנאוהו מתחלה לאכילה ולא לצאת בו ידי מצות גטילה
 אבל אם קנאוהו מתחלה כדי לצאת בו סתמן הוי כפירושן ויוצאין בו סתמא .

ט אח"כ שירשו או שקנו אחרונים לאכיל' מתפ"ס הבית מה שירשו מאביהם ועדיין לא חלקו ונטל אחד מהם אחרת אחד יוצא בו אם
 אין מקפידין זה על זה שאם היה הוצ' זה לאוכלו לא היה מקפידין עליו יצא ג"כ ידי גטילה ואם היו מקפידין עליו לא יצא עד שיתנו לו
 חלקם במתנה ואם קנה זה אחרון זה פריש או שקנו כ"א אחרון ורימון ופריש מתפ"ס הבית אינו יוצא באחרון עד שיתנו לו חלקם
 במתנה ואע"פ שאינן מקפידין ואם היה אוכל לא היה מקפידין עליו לא יצא בו מפני שכל שאין שם מאותו המין אין מחילתם בסתם מועלת
 שאע"פ שאינן מקפידין על האכיל' מקפידין על המצות שאף הם רוצים לקיים המצוה כמוהו אבל כשיש שם מאותו המין אפי' היה זה
 מעולה מאחרים מחילתן בסתם מועלת לפי שאינן מקפידין כיון שגם הם יכולין לקיים המצוה מעות האחרת גובין לפי מומן דהדוד מצוה
 מוטל טפי על העשירים מעל העניים וביש מקימות נוהגין לנכותו חציו לפי מומן וחציו לפי נפשות נותני המס מיהו (ו) ישתדל כל אדם לקנות
 לו אחרון ולולב בפני עצמו כדי לקיים המצות בהדרה ותיקנה ואשה פטורה מליתן למעות אחרון הואיל ואינה חייבת בו דה"ל מצות עשה
 שהזמן גרמא . (ז)

תרמג

סדר תפלת חול המועד . וכו' ג' סעיפים .

עשר וכו' כמו אתמול שהרי הוא ספק יום ראשון וא"א וכו' השני מנחם ספינקא דיומא וכן קריאה כרי שלא לעשותן חול ולא לית לולולי בקדושת היום ואומרים הישענות אבן שתיה כהושעת אלים וכו' וכל סדר היום כראשיתו במצאי י"ט אומר אתה חוננתנו בחנון הדעת ומבדילך על הכוס בפה"ג והמבדיל בין קודש לחול כו' ואין מברכין על הבשמים שהרי לא היתה נשמה יתירה ב"ט ולא על הגר שהרי מותר להדליק ב"ט .

סימן תרס"ג

(א) כל דיני ח"ה וסבת ח"ה שביתא וכו' נכתב לעיל סי' ת"ץ נבחה על פסח וע"ל סי' הר"ל' בחפשי סבת לקרות בי"ט סלכ"ב (ג) לעיל סימן ת"ץ נכתב ח"ה דיני ח"ה וכו' כשירים אין מברכין לט קריח וטעמא נכתב נכתב' רח"ל סי' דהק"א בלויס ועי"ל ג"ל קורא להשמיע ח"ה גלינו בקי תבדד עליהם .

סימן תרס"ד

(א) נכתב כ"ג וכו' לטוב תבדדד הסתעף רבה ללמוד כל סליה בקדושה ובטוהר ע"ש ו"ט ס"ל' ודין חינוך ל"ל ד"ט מ"ו כליל שבוסח לעיל סימן ת"ר' . ב נכתב' .

א בחול המועד אנו נוהגין להביח תפילין כמו בשאר ימי החול ומתפללין ערבית שחרית ומנחה כמו בשאר ימות החול ואמר יעלה ויבא בעבודה ונטילין הלולב ומברכין עליו וגומרין ההלל בכל יום ולא דמי לח"ה הפסח שאין גומרין בו הלל דשאני ח"ה דסוכות שכל יום י"ט בפני עצמו הוא שהרי חלוק בקרבנותיו מיום שלפניו ומקיפין התיבה בכל יום חוץ משבת כמבואר לעיל (א) ומציאין ספר תורה וקורין בו ר"ג נב"י כמו ב"ח שאע"פ שאינו י"ט גמור מ"ט קדוש הוא יותר משאר כל ימות השנה שהעם בטלים בו ממלאכה וקורין בקרבנות ח"ה שבפרשת פנחס וסדר הקריאה כן הוא יום ראשון רח"ה אם הוא יום השלישי דסוכות קורין לכהן ביום השני שהוא יום שני כשמתחילים למנות מיום שני ד"ט שהוא ספק יום ראשון וללוי ביום השלישי ולישאל ביום הרביעי ולרביעי חוזרין וקוראין ביום הב' וביום השלישי שהן ספינקא דיומא ושייכי יותר לרביעי משום שהוא ניתוסף משום קדושת היום וכן כל ימות החג קורין לכהן ביזמו ולח"ה ביום שלאחריו ולישראל ביום של אחר אחריו ולרביעי ספינקא דיומא פה שאין קורין גם פרשת וביום השני ביום השני ד"ט משום ספינקא דיומא ולא לית לולולי ביה לומר שהוא חול חצי קדוש על הס'ת יהללו ומחזיר ספר תורה למקומו ואשרי וכו' לציון חצי קדוש על פסוקי דובא לציון ומתפללין תפלת מוסף שלשה ראשונות ונ"ג אחרונות וקדושת היום באמצע אתה בחרתנו ומפני חטאינו ואומרים בכל יום בקרבנות היום ספינקא דיומא ביום ראשון דחול המועד אומר וכו' וביום השלישי כו' ובשני דחול המועד אומר וכו' וביום השלישי וביום הרביעי וכן בכל יום אין אומרים ומנחתם בין יום שני ליום שלישי משום דס"ל דמנחתם שאומר אחד יום שלישי קאי אתרווייהו וכן בכל יום אין אומרים ומנחתם בין יום המסק' ונ"ל שטענת גמור הוא שהרי אם היום יום שני הרי כאילו הקריב הקרבנות בלא מנחה ובלא נסכים שהרי התפילה במקום הקרבנות תקנוס ואין סברא לומר דמנחתם האחרון קאי אתרווייהו שאין הלשון סבילו ועוד דנראה כשיקרא דכישמע דמנחתם של שני הימים יחד הם כך זה אינו על כן נראה לי שיש לומר ומנחתם בין כל יום ויום וכימון שלא תמעה בקרבנות לעולם הפרים והימים ביחד הם י"ד שמה שנתהקרו דפרים נתוספו הימים ואומרים אלהינו ואלהי אבותינו מלך רחמן ב"ו והשיאנו רצה ימורים ומציאין ספר תורה ונושאין על הגמגול ומקיפין אותו ואומרים הישענות הישענות אערך שועי כדושת אלים כו' קדוש שלם עלינו קדוש יתום וכן בכל יום עושין כסדר הזה עד הישענה רבה רק שאומרים כליום הישענה אהרת וזה סימנם לעולם אומרים אערך שועי ביום א' שהוא חול של מועד מפני שיש בו גלית בצום פשעי שהוא שייך סמוך ל"ה אלא שאין אומרים אותו ב"ט או בשבת מפני שהוא כמו תחינה לכך אומרים אותו ביום הראשון שהוא חול וההישענות האחרות ישנתו סדרו לפי הימים שיחול בהם הדג והזו סדרו כשחל יום ראשון דסוכות ביום השבת יהיו כידרן אום נצורה ביום ראשון שהוא ע"ב בת ביום שני למען אמתך וביום שלישי דסוכות שהוא ראשון דחול המועד אערך שועי ביום ד' זכנן שתיה ביום ה' אל למושעות ביום ו' אדון המושיע למחרתו הישענה רבה ואם חל יום ראשון דסוכות ביום ב' יהיה סידרן למען אמתך ביום ראשון ואבן שתיה ביום שני שהוא י"ט וביום ראשון דחול המועד אערך שועי למחרתו אום אני חוכמה ולמחרתו אל למושעות שאין אומרים אדון המושיע קדם ששי לחג משום דמיירי עיקרו במים והמים הם סימן קללה בחג ועכשיו יום ששי בחג הוא שבת ואומרים בו אום נצורה אבל בשאר השנים שחל יום ששי של חג בחול אומרים בו אדון המושיע אע"ג שהמים הם סימן קללה בחג מ"ט כיון שכבר עברו כמעט כל ימי החג חוץ מיום אחד לית לן כה ועוד שנאותו יום רמזו ניסוך המים בתורה דכתיב ביה ונסכיה כבוד שהוא לשון רבים משמע שני נסכים מים וניסוך יין לפיכך אם חל יום ראשון דסוכות ביום שלישי או ביום המישי יבא לעולם יום עישי על חג בחול אומרים בו אדון המושיע ושאר הסדר ישתנה על פי השבת .

ב ושבית דחול המועד ערבית מתפללין כדרכו בשאר שבתות ואין אומרים כמה מדליקין מטעמא שכתבתי למעלה נבי י"ט שאין בעשרין כח"ה שחרית ומנחה מתפללין של שבת כדרכן ואומרים יצר אפאר ואופן ירוצצו או יחיד ערץ כל כקום לפי מנרתו וזלת יפה וברה ואומר יעלה ויבא בתפלה בעבודה ואומרים קהלת לעולם בשבת דח"ה דסוכות או ביום שמיני עצרת שחל להיות בשבת וטעמא משום שסוכות הוא זמן שמחתנו וספר קהלת משבח ומזוה את הכריות שישמחו בחלקם ולא ירדפו אחד רבוי דמזמן ורננה ממה שיש לו כחת אלקים היא ואין טורגין לברך (ב) על קהלת כמו על שאר המגילות משום ש"א שכולן נאמרו ברוח הקודש וקהלת אמרה שלמה בחכמתו ולא ברוח הקודש שעליו שהרי מטעם זה לא נאזרו עליה ח"ל שתטמא את הידים כמו שאר המגילות מפני שאין קדושתה בקדושת שאר המגילות אבל תמדי שהרי התרגום רש"י ורוב המדרשות מסכימן שגם הוא ברוח נבואה נאמר ואומרים אחריה קדוש יחום אין כמך כו' .

ג מציאין ב' ספרי תורות וקורין בא"ז ו' נב"י ב"פ כי תשא דאה אתה יוצר אלי שיש בה ענין סוכה ובשנייה קרא מפמיר בספינקא דיומא לפי מה שהוא הימים ומפמיר ביחוקאל ביום בא ג' לפי שלעתיד תהיה מלחמות ג' ומנוג בתשרי ומברך לקדושה ולמנוחה לששון ולשמחה וחתם מקדש השבת וישראל הזמנים אע"ג שהפסחה אינה באה בשביל ח"ה אלא בשביל שבת שהרי אם לא היה שבת לא היה אומרים הפסחה מ"ט כיון שהענין הפסחה הוא מענין השייך לח"ה חתמין גם בהזמנים ואע"ג דבשבת דח"ה דפסח אינו חתם הזמנים שאני ח"ה דסוכות כיון שגומרין בו ההלל וכל יום הוא כגול בפני עצמו כיון שמשנתנין קרבנות חשוב טפי י"ט מח"ה דפסח גם לפי הסוד שיש בחג הזה כל יום הוא החג ב"פ'ע ורומז כל יום בסדרו למה שירמזו כל ז' ימי הפסח דהיינו ז' ימי הפסח רומזין לשמטה אחת ח' ימי הסוכות כל אחד רומזים לשמטה שרם ז' ונאחדיה יבא שמיני עצרת שרומז לסוד יוכל הגדול והבן לפיכך מזכירין הזמנים גם בשבת דח"ה ג' ובמוסף ג' ראשונות ונ"ג אחרונות וקדושת היום באמצע אתה בחרתנו וכולל עמו השבת לומר את יום השבת הזה ואת יום החג הסוכות הזה וחתם מקדש השבת וישראל הזמנים .

תרס"ד

סדר הישענה רבה וכו' י"א סעיפים .

א יום חמישי של ח"ה שהוא שביעי של סוכות קורין אותו הישענה רבה לפי שמברכין בו בערבנה כמו שיתבאר ונוהגין להדבות בו במזמורים כמו ב"ט וכן אומרים סה"ט קדושה רבה במוסף והוא נעריצך כבודו מלא עלם וכו' ומברכין קצת בנרות כמו ב"ה לפי שבחן נידונין על המים והמים הוא יום אחרון של דין המים אשר כל חיי אדם תלוין במים והכל הולך אחר החיתום ועוד נ"ל טעם למעלות יום זה על שאר הימים כי לפי סדר השנים ועיבורן יהיה יום הישענה רבה כמו י"ב כאשר כתבתי בדרשות והוא זה כבר ידעת ששנת החמה יתירה על שנת הלכנה י' ימים נ"א שעות ר"ד חלקים לפי זה בקל תוכל להבין שאם קבענו ר"ה הראשון ביום המולד כאשר ראוי להיות לא יכלה אותו שנה שנת החמה אלא כמו י' ימים אחר המולד של תשרי הבא והרי יהיה לפי זה ר"ה של החמה בשנה הבאה י' ימים אחר המולד והוא י"ב של שנת השני וא"כ לפי זה בשנה השנייה כשתתחיל ש' החמה ביום י"ב לא יכלה אותו שנת החמה עד יום הישענה רבה של שנה שלישית ואח"כ בשנה השלישית כבר ידעת שמעברין השנה ויחזור להיות בשנה הרביעי ר"ה של החמה ביום ר"ה של מולד הלכנה ואח"כ יחזור הסדר בשלשה שנים הבאים כמו שכתבתי באילו השלשה שנים וכן יהיה לעולם חוד חלילה ושם בדרשותי כתבתי החשבת מכוון על אופן זה מיום בריאת עולם עד עכשיו ע"כ אומר אני שזה אחד מן הטעמים בטוהר התורה שקבעה לעולם י"ב בעשר לחדש ושקבע הבורא י"ת לעולם חתימת הדין ביום הישענה רבה כפי קבלתו האמתית שכיון שהוקדשו והקבעו אילו הימים לימי דין וסליח' וכפרה כתחלת הבריאה נפני שהיו ימים הראשונים משנת החמה כאשר כתבתי אע"פ שלפעמים לא ינחגו ממש כך בחדש נפרט בשנת ח' וי"ט למחזור קטן כידוע לידועים מעט בחכמת העיבור מ"ט לא זו מן מקומן לקובעו לעולם ימי דין וסליח' ונפרה וזה נ"ל טעם ברור מסודות טעמי התורה הש"י יראנו נפלאות מחדתו והצנועים נוהגים לטבול באשמורת (א) קודם התפילה כמו בעי"ב או למדד עצמן כמ"ט קנין שדם ר"ז ביצי' ואפ"רס מים פזרים שאינה אלא משום סדרה בעלמא ויש טענה ויש טענה לכוו"ט כמו ב"כ ואומרים מומד לתורה שהרי מ"ט חול הוא לענין שהיו כקדיבין קרבן חיד במקדש ביום זה ואומרי' מומרי' של שבת ג"כ שיש בו קדושה יותר משאר הימים כדפרישית . וא"א נשמת שאין רבשמה מתאמצ' בשמחת יום זה כמו בשאר י"ט נמוך אלא אומרי' ישתכח כמו בשאר ימי ח"ה ונטילין הלולב ונוהגין להתיר האגודה של הלולב בה"ר וסמך לדבר דכתיב נפת חמר וי"ו לומר וי"ט ימים יהיה נפת דהיינו באגודה ולא יותר אבל עיקר הטעם הוא משום להדבות השמחה שיש בו יותר שמחה כשמענגים בלא אגודה אלא דאסמכה אקרא זה ואומר הלל גמור וקדוש א"כ שמע ישראל כמו ב"ט על הכל ויעוד ויגן . וקורא לכהן ביום החמישי וללוי ביום הששי ולישראל ביום השביעי . וא"א לעשות ביום זה כמו בשאר ימים להתחיל לכהן ביזמו דהיינו ביום הששי וללוי ביום השביעי ולישראל ביום השמיני י"ט הוא ויש בו קדושה בפני עצמו שאסור לעשות בו מלאכה לכן אין לקרות אותה פ' ביום שהוא חול לכן מתחילין לכהן יום שלפני יומנו כדי לכיים כל הימים עם ישראל . והרביעי חוד וקורא ביום הששי וביום השביעי שדם ספינקא דיומא . חצי קדוש יהללו ומחזירין דס"ת למקומו . אשרי וכו' לציון חצי קדוש ומוסף עם ספינקא דיומא כמו בשאר הימים . וש"ץ אומר נעריצך כבודו כו' כמו ב"ט ונ"ג דתפלה וכתחיל הישענות .

ב ונטולין ערבה ביום זה מלבר ערבה שבלולב וזכר למקדש שהיו נוטלין ערבה כל שבייה הלכה למשה מסיני ואין מברכין עליה שטעם ערבה זו אפי' במקדש אין לה עיקר מן התורה שלא הוכחה בתורה כלל ואפי' ברמז אלא הלכה למשה מסיני היא ולא נאמרה ההלכה לעשותה אלא במקדש שיהיה מצותה להקיף בה את המזבח כל ז' ימים , וחולל הנהינו ליטול' בנבולין ביום הז' וזכר למקדש ומקדש בה את המגדל ז"ל וזכר למקדש שהיו מקיפין את המזבח ז"ל ומרכיבים תחנונים על המים וכיון שאינו אלא מנהג לכך אין מברכין עליה , וא"ת א"כ למה לא תקנו או למה לא נהגו ליטול כל הז' כשם שתקנו בלולב (וע"ל סי' תרנ"ח סעיף א') כבר תירצו בנמרא לולב ראית לה עיקר מן התורה בנבולין שהרי יום ראשון מן התורה הוא אפי' בנבולין עבדינן ליה זכר למקדש אף בנבולין כל שבועה ערבה דלית לה עיקר מן התורה בנבולין כלל לא עבדינן לה זכר למקדש בנבולין כל ז' אלא יום אחד ומה שקבעו יום ז' לערבה דוקא יותר מיום אחר מז' ימים הללו הוא מפני שגם במקדש היה יום זה יותר מיוחד להערבה משאר הימים שהרי אפי' אם היה חל יום הז' בשבת כגון בזמן שהיה מקדשין על פי הראייה שלא היו דוחין אד"ו והיה יכול לבא יום ראשון דסיכות ביום א' היה ערבה דוחה שבת ועמא דרבי לפרסמא שהיו מן התורה לפי שאינה מצויה מן התורה; בהריא אלא מההלכה שבקו לה רוחא למירחי שבת חד יומא כדי לפרסמא לכל שהיא מן התורה כלומר מההלכה מסיני ולא רצו לגזור בה כמו בלולב שכתוב בפ"י בתורה ולא יבאו לשכחו אם פעם אחת לא יטלו אותו כגון כשחל בשבת כיון שהוא כתוב בפ"י בתורה אבל בערבה יבאו לשכחו אם לא יטלוהו פעם אחת ומפני כך כשרצו חולל לקבוע יום אחד זכר לערבה שבמקדש קבעו יום המיוחד יותר שהוא יום השביעי , ועוד שהיא יום חתימת המים כדי להרבות עמה תחנונים על המים .

ג ונהגין להקיף ביום זה אפי' מי (ב) שאין לו לולב אלא בערבה לבדה ומי שיש לו לולב נוטל שניהם בידו ומקיף לצאת ידי כ"ע כיון דאיכא פלוגתא בנמרא כמה היתה ההקפה אם בלולב אם בערבה ואט' נודנין כ"ע ואחר שהקיפו עמה ונטרו הרשענות נודנין לחבוט אותה על (ג) הקרקע או על הכלי פעמים או שלש וכל המנהגים הללו שעושין בחג הם משום שמחה דכתיב ושמחת בחגך רמו שעשו בו שמחת בית השואבה כמוזכר בנמרא לומר שלא נהיה כפיי טיבה ונשבת ונשמח לפניו י"ת על ריבוי שפעת הטובה שהושפיע לנו שנידך את השגה שעברה בתבואת הארץ ובפירות הארץ ובפירות האילן וכן נתפלל לפניו שיהיה כן לשנה הבאה או יותר טוב ממנו .

ד וערבה זו שיעור ארכה כשיעור אורך הערבה שבלולב ומדינום (ד) בפחות לא מפסל אלא אפי' עלה אחד בכרד אחד סגי אלא שמתער הדבר לעשות כן מתחלה שאין זה מצוה הדורה לכך טוב שיקח ערבה כשירה כמו בלולב (וע"ל סימן תרנ"ג סעיף א')

ה ואינה ניטלת אלא בפני עצמה שלא יאגוד ד"א עמה אבל אם יש לו בירו ד"א כלא איגוד עמה אין לחוש . ו אין אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב אפי' אם הגביה אותה ב"פ אחת לשם לולב ואחת לשם ערבה דיומא י"א שיוצא בה אבל אין נהגין בן אלא עושין ערבה בפני עצמה וקורין לה הושענא ע"ש שאומרים עליה הושענא ולכך נהגין ג"כ ליטול ז' כדים כנגד ז' הושענות שאומרים עמה .

ז ויש מי שאומר עוד אדרבה שאינו יכול ליטלה עם הלולב בשעה שהוא יוצא ידי חובת נטילת לולב של יום זה ואם נוטל עמה עובר משום כל תוסף דרבנן הואיל והיא מצוה בפני עצמה אלא יברך בתחלה על הלולב ויטול ויגענוע ואחר הגענוע הראשון שאחר הברכה יכול הוא ליטלה מיד עם הלולב בשעת הגענוע שבהלל כיון שכבר יצא ידי חובת נטילת לולב וכ"ש בשעת ההקפה ואע"ג שבמה שכתבתי אם נטלה עמו עובר משום כל תוסף לא קיימא לן כוותיידו דהא כבר כתבנו למעלה שאם הוסיף על הד' מינים מאילו הר' מינים עצמן לית בה משום כל תוסף ואפי' לכתחלה יכול להוסיף על ההדס ועל הערבה כמו שירצה וכ"ת שאני הבא שאינה אגודה עם הלולב זה אינו דהא קיימא לן לולב אינו צריך אגד וא"כ איגוד אינו מעכב מ"מ לכתחלה יש לחוש לדבריו דהא אפשר לחלק ולומר דה"מ באחד משאר הימים אבל ביום זה שהערבה היא מצוה בפני עצמה יש בה משום כל תוסף דרבנן אם נטלה עמו ועוד גם הערבה הזאת צריך ליטול לבדה בלא לולב עמה דהלולב הוא תוסף לבני ערבה הזאת הילכך לא יטלנה בשעת ברכה של נטילת לולב אלא אחר גמילה והגענוע צריך לתפוס הערבה לבדה להכיר שהיא חובה בפני עצמה וכן בשעת החבטה יטלנה בפני עצמה ויצא ידי חובתו , (ה)

ח הוושענא והערבה שבלולב אע"פ שנורקת אין לפסוע עליה משום בווי מצוה .

ט וגם אין ליהנות ממנה בו ביום לאחר נטילתה אם לא התנה עליה מעיקרא דאתקצאי לכולה יומא למצותה ויש נהגין להצניעה ולבער עמה חמץ בפסח דהואיל ואיתעביד בה חדא מצוה ליעבר בה מצוה אחרת . י יש לחתור שראל יקיץ ישראל ערבה בעצמו משה נוי אפי' ברשות הגו כמו שנתבאר לעיל בסימן תרמ"ט בערבה דלולב ועוד טעם אחר של גזילה יש בו והוא משום דסתם ניים גזלים הם וגזלים זה מזה וחיישינן שמא זה השרה גזול הוא ואע"פ דידעינן ליה בנוי זה שלקחם מאחר חיישינן שמא אותו שמכרו לו גולה ואין כאן שינוי רשות דקרקע אינו גזולת ובני נח דוחרו על הגול אפי' זה מזה וה"ל מצוה הבאה בעבירה דערבה גזולה הוא וגזול הגוי אסור לישראל אלא יניח לקיץ אותו גוי וקחה ממנה דהוה ליה שינוי רשות ביד גוי אחר עקצצה קודם שתבא לישראל , יא הושענא רבה שחל להיות ביום א' וקצצו ענ"ם ערבה בשבת והביאה כשירה דענ"ם במלאכתו הוא עוסק ואין כאן מצוה הבאה בעבירה מיתו אם ציוה ישראל לקצצה ואיכא פרהסיא בדבר יש להחמיר אם יש לו ערבה אחרת ונהגו ששמש הבית הנכסת מביא את הערבה למזכרה שכן היה מנהגם ג"כ בזמן שהיה בית המקדש קיים כדי לשמחו ולתת לו ריוח כד שיי' שה עבודתו ושירותו בתמימות ובשמחה ונהגין בשעה שאומרים הושענא להוציא כל הספרי תורה שנארת ונטשאן על המגדל ומקיפין ה"ל עם הלולב הושענא ז"ל זכר לירחי שסבכודו ז"ל בשכבשורו ואסמכתא אקראי וז"ל ואסובבה שנים במסרת אקומה נא ואסובבה בעיר ואיך ואסובבה את מזבחה ה' כלומר כנגד שסבכתי את העיר ז"ל והיא ירחו ואסובבה ג"כ מזבחה ז"ל והא לך סדר הושענות דהושענא רבה למען אמיתך , אבן שתיה , אום אני חומה , ארון המושיע , אדום ובהמה , אדמה מארד למען איתן , וא"א תתנו שכבר יש לנו ז' הושענות ובקצת מקומות א"א אדמה מארד ואומרים במקומה תתנו , ואומר בהושעת אלים בלוד , אנא און אלנא תעינו , למען תמים תענה , רחום , או כעיני , קול מבשר , אומץ ישעך , הושיעה ומכניסים כל הסי' ויש מכניסים ס"ת אחת בכל פעם שהקיפו פ"א ויש שאינם מוציאים מתחלה אלא ז' ס"ת ואפי' יש להם הרבה ג"מ ומקום לפי מנהג ואומר קדיש בנינו של י"ט אין כאלהינו עלינו קדיש יתום ואין רגילין לעשות מלאכה של חול עד אחר שיוצאין מבה"ב משני דחשבינן ליה ל"ט כל זמן שהם בכ"ה ויש שמסירים אפי' כיסם בשעת ב"ה כאילו הוא י"ט נמור ואם יש מילה בהושענה רבה אומרים זכור ברית בהושענה דאנא און חין כו' קודם שיתחיל אנה הבט לברית טבעך ואומר זכור ברית ואח"כ יתחיל החזן לומר אנא הבט לברית כו' והקהל יאמרו אחריו אנא זכור . לנו אב ירעדנו כו' כי זה דפזמון הושענות כאילו החרוזות טולם שייכי להרדי כשתעיין בהם ושייכין לברית מילה .

(ב) בתדריכתו לא ראיתי טהגין כן אלא דוקא חי טז' לו לולב תקיף עם הערב' ואספד דתיירי בדליכא לולב כלל כמו שזכרנו סי' תר"ם דהוקף ז"ל (ג) בסוף סי' ת"כ כתב סקן מוכח מהעור פי' לו וז"ל חונקת יעקב כלומר לבער הדיו שלא יתנא ולהירידו עד ערב ע"ש ותי"ט הביא דברי זכור וכו"ו ז"ל וא"כ חביבה זו היא כמו זריקה כדכ' כמו לחבטה דל' הטעם ואולי כאלו חכים על כלים כדי להסיר פעולין והא"ל דוקא חזון על הזון שבכה"כ הייט בני שחמטריין גילוני הדיו דוקא חזון לסיים על ייני הדיו כל עכ"ל (ד) ג"ע תנ"ל דה' דחש"ע משמע להיך דבשיער אר"ל אפי' דיעבד פסול וג"ל מדכב רח"ל ענה וכל הפוסל בערבה שבלולב פוסל בערבה שבלולב ע"כ תשמע דדוקא ענה מ' כדו א' כד' אכל שיעור ארכו פסול אף דיעבד גם הכי כשם הר"ן שכתב ותייה מסתבר' דירכו כערבה שבלולב דלא תליט שיקולו כה ע"כ תשמע דש"ס לא תכסיר אלא בענה מ' כדו א' גם כ"ת לתר' תר"ן דכל הפוסל בערבה שבלולב פסול טו' הואיל דלא תלי' שיקולו בה אלא דגם הר"ן מייירי אף דיעבד טוב ראייתו שש"י פי' דק' מ' ע"כ דאפי' כלל דכו' סגי ות"ל כיון שהכ"ו ור"ל הביאו לדברי ר"ן וכל הביאו לדברי רש"י גם תלדל הביא הר"ן דברי רש"י תשמע דס"ל דהחזן וכן בס' ט"ל ותנא תלמידי ז"ל כל הפסולין בערבה שבלולב גזולה יבשה וסוף פסולין פוסלין גם בערבה ז ע"כ ואף דהאסר לריש סתמו כן לריש דפסק כרב חזון רבנו' ג' כדי עינין לחזן ת"ת תשמעת דבריהם הוא דל"ע מודים בה (ה) כתב בס"ל משה מורי שלא ליקח הערבה עד שגמיע ההנהגה חתומים ואז המה הלולב וחרונ' תירו וכן אני כו' ע"כ וערבה לנכסו שלא ינטע כלל בשמחת רק בתוסף להשנות יקח עם הלולב וכשניע להפכה חתומים ייטו אחריו ולולב חיה .

סימן תרס"ה

(א) ז"ל ב"י כתב א"ח רוסלני אחרון שנפסל ביר א' וחרת נאלכו בעל' ותייה אחת לא תיחסר השום דתקתי לבין סמטות ע"כ וכתב הכ"ח כיון שלא יכא הירוסלני נגד הש"ס דינן גראה דתורה שפסול אחר צענה תחוש דהסור כל שבעה אלא דתיירי דנפסל ביום א' קודם שאל דלא יכא חוקקה ותי' תמכה בצלמא ע"כ ובתמילה מכתוס לא עייט בירוסלמי גופי' פי' לולב וערבה על תמתי' דתיקוקח אולגין אחרונים בפנינו ז"ל לא אחר אלא קטן כא דגול לא ולא כן א"ר אבינא בשם רב אחרון אפסל בי"ט ראשו מחר לאכלו א"ר יוסי חזון כו' א"ר רבוי ננחז בו אפרים רחמיין ננחז בו כו' ככל לא ולא א"ר אפרים ינחיון בו עכ"ל פי' רוסו ל"ל דפירר תחרונ שפסק דנוטר אלא דלחרי' לתי' לתקתי על כה לחת' גזול לא תטעני' תמסו ולטוי יתא' תתק' כחבאר בש"ס דיל דק ת"ו ותמי' דבשביעי אף שאל אינו רחמי ננחז בו כיון שבער לא ת' אפרים שלא ינחו עדיין רחמיין ננחז בו ובזה אחר' התק' לנחי יומא דזה כו' כמו התק' לתמסה אכל כפסל אחראי כלל ננחז כו' מ"ל גם דמים אחרים היו לפני ולא יטרו בפניו ות"ת חבאר דהירוסלמי כעמנו תקיה קוטי' כ"י ותתרו גם א"ל לריש כל פ' הכ"ח דל"כ לא תקיה הירוסלמי תירי ובתחת קשה לי על הירוסלמי דלל

תריס"ה

א אתרוז בשביעי אסור ואפי' (א) נפסל לאחר שנעשה בו מצותו אסור כל ז' שהרי הוקצה לכל ז' ובשמיני עצרת מותר ולדין ראית לן תרי יומי משום ספי' ספק שמיני או שביעי אסור אע"ג דלא נטלינן ליה כלל בשמיני מ"מ אסור דאי שרית ליה יבאו לומר שמיני וראי הו"י ולא ישבו ג' כבסבה (ועוד ט"א והיינו משום דכיון דאם יבא אליהו ויאמר דעברנא לאלול הוי שמיני ז') אבל משום כגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לטלוא יומא לא אסדינן ליה ונאמר שלפי זה היה אסור אף לבני א"י זה לא אמרנו דהא לבין השמשות דיריה נופא לא אתקצאי שהרי בין השמשות אינו ראוי למצות אתרוז כל שבועה שאפי' לא נטל כל היום אינו נטלו בין השמשות דכיון דלולב בזמן הזה כל שבועה הוא דרבנן, בר מיום ראשון וכן השמשות טלה הוא ספי' וספי' דרבנן לקולא אבל כשיעו ספק שמיני מותר ואפי' חל ביום א' שאין זה נקרא הגבה משבת ל"ט שא"י אין שבת מכין ל"ט שהרי יום השבת מתירו ל"ט כיון שביום השבת עצמו היה מותר דלית ביה משום מקצצה

מיקצה ולא משום מינו דאיתקציא לבין השמשות כו' אלא משום נזירה ישיבת סוכה כראמזין אין זה נקרא הכנה שאין בו שום איסור באחרונ עצמו כלל גם כשבת ויש (ב) איתרון כשחל להיות ביום א' משום דס"ל שום בזה יש הכנה דכיון ששבת סמוך לפניו אין שבת מכין ל"ט (וע"ל סי' תר"כ"ו) תקי"צ סעיף ה' וסי' תקי"ד סעיף ב' וסי' תל"א סעיף ז' ובסי' תרצ"ח סעיף א' ובסי' תרל"ח סעיף ב') , ב' הפריש ז' אתרוגים לו' ימים כל א' יוצא בו ביומו ואוכלו למחר כדפי' (ג) דהא לא איתקציא לבין השמשות (ועוד ט"א דכיון שהפריש שבעה אתרוגים לו' ימים הרי הוא כמתנה בפיו שאינו מקצה אותו אלא למצותו) אבל ביומו מיהו אסור באכילה שהוקצה לאותו היום כולו .

תרסו

דין סוכה ביום השביעי וכו' סעיף אחר .

א אע"פ שנמר סעודתו ביום ז' לאיסתור סוכתו שמא יודמן לו סעודה אח"כ ויצטרך לאכול בה שצריך לאכול ולשון בה כל אותו היום שמצותה כל ז' אבל מוציא את הכלי ממנה מן המנחה ולמעלה ומתקן הבית לכבוד י"ט האחרון במקום שסעוד שם ב"ט ואם רוצה לאכול בה בשמיני שלא לשם מצות סוכה כגון שאין לו מקום אחר לסעוד שם צריך לפחות בה ד' על ד' לעשות הוכר שאין יושבין בה לשם מצות סוכה שלא יהא נראה כמוסיף והוה דוקא לבני א"י שאין צריכין לישב בה בח' ויום שביעי טלהם הוא להם חול הילכך יכולין לסתירה ולפחות בה אבל אני שצריכין לישב בה בשמיני משום ספיא דיומא אין לנו (א) לעשות בה שום הכרה של פסיל שהרי ביום ח' אנו יושבין בה שמא הוא לנו יום ז' ואנו עושין אותו י"ט משום שמא הוא יום ח' ואם רוצה לישב בה בט' שלא לשם מצות סוכה ש"א לו לפחות בה ביום ח' מפני שהוא י"ט ואסור לסתירה מה יעשה להכירא אם היא קטנה שאסור להניח בה את הנר בשאר הימים יניחנה בה וכו' יש היכירא ואם היא גדולה שמתר להניח בה את הנר יניח בתוכה כלי מאכל שהם אסורים להניחם בתוכה כשאר ימות החג כדי להזכיר שהיא פסילה ושכבר נגמרה מצותה בדר"א שצריך לפחות בה דבר היינו כשיושב בה בח' לבני א"י או בט' לידון אבל אם ירצה לישב בה כשאר ימות השנה אינו צריך לפחות בה דבר שאינו נראה כמוסיף כשאר ימות השנה שהכל יודעין דלאו למצוה יושב בה .

תרסז

איסור סוכה ונייה כל שמנה וכו' סעיף אחר .

א סוכה ונייה אמורה ג"כ בח' אפי' בא"י דהא אי מתרמי ליה סעודה אפי' בין השמשות צריך לישב בה ולאכול בה משום ספק שביעי דספק דאורייתא לחומרא ומינו דאיתקציא לבין השמשות בשנכנס היום דעדיין ספק שביעי הוא איתקציא לכולא יומא ואע"ג (א) דלעיל לא אמרי' מנו דאיתקציא לבין השמשות כו' כשהאיסור כחמת היום שעבר מוקצה למצותו חמיר טפי ולדין שאנו עושין ב' ימים טובים משום ספק אסורים גם בט' שהיא ספק ח' ג"כ מהאי טעמא ואם חל שבת במי"ט אחרון של חג יש מתירין להסתפק מהם כשבת דאין שייך הכנה מי"ט לשבת ויש (ב) נהגין שלא להסתפק ג"כ מפני סוכה עד מ"ש שהוא יום י' דכמו שאין שבת מכין ל"ט כך אין י"ט מכין לשבת כיון שסמוכין זה לזה הוי כמי קדושת יום אחד ואין זה מכין לזה דכיום א' דמיין ודבר שנאסר ואתקציא למקצת היום נאסר ונתקצה לכל היום אבל אין איסורו משום דמנו דאיתקציא לבין השמשות כשנכנס שבת איתקציא לכל היום דתרי מנו דכה"ג לא אמרי' דהא בט' לא נאסר נמי אלא מטע' מנו דאיתקציא לבין השמשות יודיה כו' ואי הוי אסרי' להו בשבת משום מנו כו' הווליה תרי מנו ותרי מנו לא אמרי' (ג) ואין לפנות השולחן מן הסוכה בי"ט לצורך הלילה דהוי הכנה ואין י"ט מכין לחבירו .

תרסח

סדר תפלת ליל שמיני וימו וכו' ב' סעיפים .

א ליל שמיני ערבית אימרים מעריב אעניד וידבר משה ומתפללין ג' ראשונים וג' אחרונות וקדושת היום באמצע ותתן לנו ה' אלהינו את יום שמיני (ב) חג העצרת היה אע"פ שלא מצונו עצרת שנקרא חג מ"מ כיון דכתיב ביום הח' עצרת וגו' וקאי על מה שאמר למעלה ביום הראשון ביום הב' ביום השלישי וגו' שכולם נקראו חג דכתיב חג שבועת ימים שפירושה ביום ראשון של חג תעשו כך וגו' וביום השני של חג תעשו כך וגו' וכן כולם אם כן מה ש"ג ביום השמיני וגו' הכי פירושו ביום השמיני של חג כלומר שהוא יום השמיני מזה החג הסוכות והרי הוא כאלו קראו הכתוב ג"כ חג אבל הוא חג בפני עצמו ונקרא עצרת אבל אין לומר יום חג שמיני עצרת הוה שהיה משמעותו שהוא חג השמיני הנקרא עצרת כו' וא"כ היה משמע לשני שהוא החג השמיני וזה שקר שאין לנו שמנה חגים בשנה וגם אין לומר שקאי על הסוכות לכדו ונאמר שכל יום מימי החג הוא חג בפני עצמו שוה גם כן שקר כי אין נקרא חג בפני עצמו אלא יום הח' לכדו שהוא חג בפני עצמו לענין פו"ר קש"ב ואע"ג שכבר אמרנו לעיל סימן תרס"ג שכל אחד רגל בפני עצמו היינו כדרך אסמכתא ומדרבנן בעלמא דאסמכתו כן מפני הסוד הנמסר בו בקבלה כמו שכתבתי למעלה אבל אינו כן פרוין תורה הנגלית שכן משמעות המקרא שבכולם כתוב וביום בוי"ו ובשמיני כתיב ביום השמיני בלא וי"ו משמע שו"ה הראשונים כולם הם כלולים בחג אחד ויום השמיני אין כללו עם הראשונים אלא הוא חג בפני עצמו ומקדש בבית הכנסת על הכיס ואוכר שהיינו שהרי הוא חג בפני עצמו כמו שנתבאר מדכתיב ביום בלא וי"ו ואם הוא שבת אוכר ויכלו מנג אבות ואין אומר מעריב ובמה מדליקין כמו שכתבנו למעלה ביום ראשון ונצטרין לבתיהם לשלום ואוכלין ושותין בסוכה מפני שהוא ספק שביעי אבל אין מברכין על ישיבתה שלא יבאו לזלול בו לעשותו חול לומר שהוא יום השביעי של סוכות ויחדר שלא יאכל בעוד יום שאם יאכל ביום (ב) יצטרך לברך על הסוכה שעדיין יום שביעי של סוכות הוא ועוד שהיה צריך לומר ביום חג דסוכות הזה ואם היה מברך על ישיבתה היו הברכות סותרין אהרדי דאי יום סוכה הוא לאו ש"ע הוא ואם ש"ע הוא לאו יום סוכה הוא ואם היינו מברכין על הסוכה היינו עושין אותו חול לפיכך עבדינן לחומרא ויתבין בסוכה מספק ולא מברכין עלה דברכות אינן מעכבות ונודגין בו מנהג יום טוב לחומרא היינו שמצריכין לקדש היום דשמוא הוא יום ש"ע אבל כלולב לא רצו לתקן שיטלוהו בלא ברכה מספק כיון דלולב כל ז' אינו אלא מדרבנן שהרי אינו מן התורה אלא יום ראשון בלבד לכך לא החמירו בו כמו בסוכה שהיא מן התורה כל שבעה ועוד ט"א שלא רצו לתקן בלוגב מפני שאם הוא יום שמיני הלולב מוקצה לטלטל שהרי הוא יום טוב והוה מינכרא מילתא שהוא נודג בו מנהג חול (ועיין לעיל סימן תרצ"ח סעיף א' וב') אבל כשישבת סוכה לא שייך למימר היאך נעשנו חול שכן דרך בני אדם לפעמים לישב בצל סוכה שסוכתו עריבה עליו אפילו שלא לשם מצות סוכה אבל אין ישנים בה שאין דרך בני אדם לישן בה שלא לשם מצוה והיה נראה שעוש' אותו חול אם היה ישן בה ומקדשין ואומרים זמן שהרי הוא רגל בפני עצמו וכן למחר יושבים בה עד לאחר הסעודה מטעם שכתבנו .

ב בבקר משכימין לב' הואומרים יוצר אום כאישן אופן אראלים זולת אמונים ומתפללים כמו בערבית ונומרים ההלל ומוציאין ב' ספרי תורות וקורין באחר חמשי גברי בראה ומתחילים עשר תעשר אפי' כשחל בחול מפני שהוא זמן אסיפה שצריכין ליתן מעשר עני ושאר כתנות עניים וקורין עד סוף הסדרא ערש' כהן אשר תעשה לוי בכל אשר תעשה ג' חידך רביעי החקים האלה חמשי אשר נתן לך ואם הוא שבת קורין קהלת והטעם שאומרים קהלת כחג מבואר למעלה סימן תרס"ג וקורין ז' גברי אם המנהג הוא כן בשאר שבתות כמו שמבואר למעלה בשמיני דפסח ואומרים יקם פורקן והמזמיר קורא בשני בפנחס וביום השמיני עצרת עד סוף הסדרה ומפטיד במלכים ויהי בכלות שלמה שהוא שייכא ליום זה שכתוב בה ביום השמיני שלח את העם ומזכירין נשמות ואומרים אב הרהמים אשרי יהללו ומחזיר דכפרים ואומר חצי קדיש ומכרין הש"ן משיב הרוח ומוריד הגשם כדי שזיעו הגל שיתחילו לומר אותו ולא יהא הדבר מעורב בין הקהל שוה יאמרנה וזה לא יאמרנה ואין פוסקין מלאמרו עד יום ראשון דפסח וביום ראשון דפסח מפקין משיב הרוח ומתחילין הטל זטעמא כדי שיצאו כל הדמועים בטל כי הטל הוא לעולם סימן ברכה והגשמים כחג הם סימן קללה לכך אין (ד) מתחילין לאמרו עד כלות החג ואם טעה ולא הזכיר

ללא כידך תחא דאמר רב דילן היפרט ז' אחרונות לשבעת ימים כל ז' יולא בו וזונלו לאחור וקאמר טעמא דהאיך דאחורני לתחת' וח"כ אחרונות ב' תחת' אף דלא נכסל וזוהי תחתיה על ר' יוסי דתסתע חזיני' דדוקא כנסל תסתיר רב . וז"ל רמז' למד א"ל שפסק דר' דייבולתו דס"ל דברין מפריש ז' אחרונות גם בדין אחרונות שביעי דמתוך דתינו כס"ס דיון דכ"ג עליו רב אסי ור"י א"כ הלכה טוחתיהו כדפריש' וברא"ש שם אבל כנסל לא תלינו דפליגי עליו לכו חמר ר' חבינא דין זה כשם רב לאורח דהלכה בזה כותבי' אף דקאמר כס"ס דיון קס"ר זירא בשעת' דאבוב השחולל כו' ר"י זירא אחר דאמי' נכסל אסור נראה דלא כבינא הא דר' זירא אלא דס"ל אחרונות כו' אסור דמתמע מפריש' שם אבל ענין אחרונות כנסל אין הנכה כותבי' אלא כר' חבינא כשם רב ודעד דהא אפי' באחרונות שביעי לא היו פסקו הספקים כר' זירא א"ל לאו דרב אסי ור"י פליגי על רב וז"ל כנסל דלא פליגי עליו הלכה כרב גם ראו' ג"ל מהכמיטו הריק ורבינ'ס וברא"ש הא דר' זירא דקאמר רבנא דאפי' נכסל אסור ולא הביאו אלא הא דאחרונות שביעי אסור וכן ראינו כס"ל שפסק להא דר"י אסי ור"י ופסק כנסל א"ל אלא כדאמרן ואחשברתי בחימר דיון נכסל מ"מ לנינא אין לסמוך עלי להקל כיון שכתוב וז"ל אוכריס ולענין נכסל ביום א' קודם טעמא תלוזו אז אפי' כנלא נכסל אלא שיש לו אחרונים הב"ה דלמנ"ט ל"ט אבל שר"ב פסק כסתם דמתוך ולא הביא דר' סימחא וכן נראה דדתי לת"ס כ"י כס"ס זה כהוטעמא (ב) וכן פסק הב"ה וכתב בהנה"ח וכו' להניח זכב אחרונות שביעי ואז לא שייך כלל הכנה (ג) חמי' י' דל"כ אחרונות ראשון יהא אסור למחר דהאינוס ראשון דאורייתא כתיב ס"א וז"ל לא נכל כל היום ודלי נוסלו בין השמשות דספיא' דאורייתא לחומרא והוי איתקלי לבין השמשות ובאמת' ככ"י לא נזכר טעם זה .

סימן תרס"ו

(א) והכ"ח נחב לארירי הללו כלים ביום ז' זמן המנחה ולמעלה ואם אין לו מקום לארירי כליו יניח בתוכה כליו כלי המכל כדי שלא לעבור בשמיני על כל חוסקי .

סימן תרס"ז

ז"ע דל"ד דלעיל סי' תרס"ה דאחרונות כל ז' דרבנן אבל סוכה דאורייתא גם תמי השני מוקפה לתחתו כו' גם אחרונות הוא מוקפה לתחתו ולשון הר"י כ"כ הוא ואפי' דנבעלת לא אחרונות כו' וקאי על בינה שנולדה ולא על אחרונות דלעיל . אבל הלבוש שמעט דקאי על אחרונות דלעיל ועוד בסי' תרס"ה שכתבו אבל השום הינו כו' ה"ל להניס פירכא זו ולעג"ר דבר ואע"ג דלעיל כו' ז"ל אחר חובת טעמא ופירין מ"ם דאחרונות תחת חשעני אף לדין ובסוכה אסור ליה חשעני דהכא כו' מוקפה לתחתו ר"ל בשמיני מ"כ באחרונות ודוק (ב) וכן עיקר (כ"ח) (ג) אבל מהר"ל ומה' כתבו יציאם לביהו וכלילה יסדרם וכן יש לכוון לשון רמ"א .

סימן תרס"ח

(א) כתב מה"ר רש"ל היה אחר שחייב עזרת חב' חוה ולא נהוג עלתא כותיה ע"כ וראו' לכהוג בלבוש שמיני חג עזרת היה כן עיקר בטוסקי' ראב"ם ואחרונים (ב) ואם עבר ואכל חב"ע"י א"ל יברך ברכה הסוכה רש"ל בתבוא"ס סי' (ג) מה שכתב מקצת על לאכול בסוכה ביום אלא מקצת סעודה עוברין על ה"ע ומתחמתי' אין ראוי להכיר דעל מה שנספדין מתנחה ולמעלה קאמר אבל סעודה אכור אפי' מתנחה ולמעלה ב"ח (ד) עוד טעם בלבוש שועיב בריה גזר פלוגי זכאי

דגשם

אנכי פלוגי הייב אבל ספק מה יהיה הכרז או כעשה הוא ב"כ וכן בעמית נגזר ב"כ תרומים על תוסעים ובשמיני עורר נגזר הי"ד ויטלו והי"ן יבטלו (ה) ע"ל מ" ק"ד נהגרו דינים עלו .

סימן תרס"ט

(א) הי"ן אל"ף נקד בו אפי"ן סה"ה זקנים כע"ת שאו"תים קילוטו לאורכ תהר"ק ס"ט (ב) ו"ל"כ לחד פסוק ע"ג נ"ס ר"כ"ח (ג) לא נהי"ן כ"י (ד) מ" קודם האו"תים קדיש א"ף כע"ב קודמים א"ין סקרא"ם זע"ד והי"ן"כ היה ר"ח לקרות מה כקוד"ן לתפ"ר קודם בראש"ה דה"ר קודם גם ס"ה ח"ב(ה)טוב"ן מ"י א"ף מ"י קע"ב פנה לתור"שול"ס לחתן תורה או בראש"ה ו"ל"ט דחתן תורה נ"ח"ל דכ"ה כמ"ה א"ף ולא חיי"ט"ן לענ"ה אבל חתן בראש"ה נ"ח"ל לפ"ה של ראש"ה ו"ף דע"ק"ל"ן סקרא"ן פר"ב א"ף כ"ה פעמ"ה י"ל תש"ס ד"ס כע"ב בראש"ה י"ש חק"ל"ן כול"ע"ל ס"תן ר"כ"ב וסמ"ס"ם על"י"ב כשת"ח תורה ומ"ה אש"ר לה"ל תש"ס דכ"ל יודע"ן סכ"ה תש"ס שח"ה ולא תש"ס פ"ס וע"ל ס"ס קפ"ד וע"ד ה"ה ס"ב כ"כ"ה כ"ס כ"כ"ה דטכ"ן א"פ"ו כע"ב ית"ס כע"ל"ן גם לפ"ט"ר כ"כ"ה א"ף ו"ף כע"ב י"ש לחת"ה ת"ה כ"כ"ה אש"ר לה"ל (ו) ו"ה כ"ה כ"ה נ"ה"ן נ"ה"ן נ"ה"ן י"ש כע"ב סת"ע"ק"ה סת"ר"ה סת"ר"ה ו"כע"ר"ה אש"ר כ"כ"ה ות"ר"ה א"י ז"ל כמ"ס"ת"ה נ"ה"ה כ"י ב"י מל"ס"ר מ"ט ע"כ ס"ב כשת"ח ת"ר"ס מל"כ"ן מ"י מ"כ א"ף סת"ע"ק"ה כ"ש לח"ר"ו כשת"ח תורה פ"ה"ן לו מל"כ"ו"ת"ה על ב"ח"ר"ה ו"ז"ל א"ס לא היה ש"ר"ה כע"ר"ה של ל"ט ח"י"ב לק"ס ו"ל"ן ר"ח"ו לק"ט"ו ע"כ מ"ט מל"ה"י כק"ב"ן על ק"ף כע"ה ס"ב למח"ה ל"ר"ק פ"ר"ה ל"ע"ר"ס א"כ"ל י"ש כח"ר"ה ס"ה כ"ה אש"ר כ"ח"ן למ"ך על כל הי"וד"ים א"כ סת"ע"ק"ה ק"ט"ן ס"ה א"ל"ף ע"ד כ"ח"י ר"ה כ"ח"י טכ"ן

הגשם כל זמן שנוהגין לאוכרו אם נזכר קודם שחתם ברכת מחיה הכתים חוזר לארה נבור ואם לא נזכר עד שחתם הברכה אם עדיין לא דתחיל אתה קדוש אוכרו עדיין בין הברכות משיב דרוח ומוריד הגשם בלא חתימה ודין שאז הוי משכע כדתימה אריכתא בא"י מחיה הכתים ומשיב דרוח ומוריד הגשם ואם דתחיל אתה קדוש ומשם ואילך אימת שיזכרנו חוזר לראש התפלה דג' ראשונות חשובות כאחת ואין שייך לאוכרו בברכת שמעת תפלה דכשיב דרוח אינו לשון תפלה אלא לשון שבח ותהילה וכ"ש אם עקר רגליו דחוזר לראש וכן הדין בימות החמה בזמן שאין נוהגין לאוכרו ודוא טעה ואמר דכמו דחשיב טעות לחזור אם מדלג בשבחו של הקב"ה כן חשיב טעו" אם אומר שבת יותר מכה שצריך לאוכרו שאין זה שבחו של פלך שמשבחן אותו כמה שאין עמו צריכ"ן לו וכל שכן בדבר שהוא רע וכזיק לדם שהגשמים בימות החמה רוב פעמים מוזיקים בא"י כי כל הברכות מהוקדים לפי צורך א"י ואנן בתר"ויהו גרדי"ן ואם ספק לו אם הזכיר אם לא הזכיר אם הוא בתוך שלשים יום בין לכתחלה בין להפסקה צריך לחזור ודואי מה שהוא למוד לומר כל ימות החמה או כל ימות הגשמים עדין דוא שטרך בפ"ו ואם הוא סמוך להתחלה ודאי לא אמרו ואם הוא סמוך להפסקה ודאי אמרו ובשניה' הוא אמרינן שצריך לחזור ומי שירצה להתגיל עצמו שיהיה למוד בפ"ו כרי שלא יצטרך לחזור אפי"ן תוך ל"ה יאמר ביום השמיני עזרת תשעים (ה) פעמים אתה נבור עד סוף הברכ"ה בלא חתימה כנגד ל"ה יום בכל יום ג' תפלות ואז אם יסתפק בדבר אם אמרו אם לא אינו צריך לחזור דאמרינן מה שהוא למוד הוא אמר ודרי למוד ורגיל לאוכרו כיון שאמרו צ' פעמים וה"ה בהפסקה נחזר לכנה"ג היום מחזיר ש"ץ התפילה ואומר בא"י כ"י עד ומושיע ומגן ומתחיל פיוט א"ף כרי ב"י אתה נבור עד ר"ב להושיע ואומר יטריח כ"י ומתחיל הקהל אפיק מענן כ"י וש"ץ אלקי ואלקי אבותינו זכור כ"י עד בצדקתם חון חשרת מים שאחה הוא אליהו משיב דרוח ומוריד הגשם ופתחין הארון לברכה ולא לקללה כ"י סלכל כ"י את מוסף יום שמיני חג עזרת הזה ביום השמיני וכו' ותערב ועל"ן לדוכן קדיש שלם אין נאלה"ו על"ו קדיש יתום ואוכלך בסוכה ואין מברכ"ן לישב בסוכה ואם הוא שבת ורוצה לאכול מעודה שלישיית יאכלנה ג"כ בסוכה מיד אחר סעודת הבקר אם הוא אחר חצות היום שקודם לכן אינו יוצא ידי סעודה שלישיית . ואר"ה מביאין לתוך הסוכה כלי אכילה לפוסלו , וכשיצא ממנה כרי שלא לאכול בה עוד יאמר יהי רצון כ"י שנוכה לש"ה הבאה לישב בסוכה של ליתן , למנחה אומר אשרי וכו' לציון ותפלה כמו ליוצד ואם הוא שבת אומר ויג"י תפילתי וקורן ג' נברי כפרש"י וזאת הברכה ומתפלל"ן ואר"ה התפילה קדיש שלם ושה"ן עד הלילה כמו ביום ראשון .

תרס"ט

סדר יום שמחת תורה ובו סעיף אחד .

א ליל תשעי הוא שמחת תורה ונקרא כן ע"ש ששמחין (א) בו לעשות שמחה ומשתה לסיומה של תורה שקדין למחר פרשת וזאת הברכה שכן אמרו במדרש שיר השירים ס"ד ויבא לירושלים ויעמוד לפני הארץ ויג' ויעש משתה לעבדיו אמר ר' יצחק מבאן שעושיין מעודה לגמרה של (ב) תורה ואומר מעריב את יום השמיני ומתפלל"ן כמו בליל שלפניו ואם סוצאי שבת אומר ותודיענו ומקדישין בב"ה ואמרי"ם זמן ואח"כ כפק"ן כל הספרי תורות שבאר"ן ושליח צבור נוטל ס"ת בידו ומתחיל אנא ה' הישועה נא אלהי דרוחת ב' או ג' תורות ומסכב את המגדל"ה העם עמו עם שאר ס"ת ואמרי"ם אח"כ על הכל והולכ"ן על המגדל ותל"ן שלשה ס"ת להעמיד' על פרשיות שיקרא למחר הראשונה על חאת הברכה ושנייה על בראשית השלישית על פרשת קבנות בפנחס ביום השמיני כ"י ובקצת מקימת נוהגים לקד"ל כל הנדרים ולמכור אותם ומומרי' ומירות ואח"כ עומדים עם כל הס"ת ומתחיל הש"ק התקבצו ושישו אשרי"כ בא יבא צמח מכל א' שנים או ג' חרות והקדל שנים אותם ג"כ ומתחיל יהללו ארון עולם והלכ"ן לבתיה' לשלום ופני"ם מסכה ואוכל"ן בבית למחר בשחרית מתחיל ש"ץ נשמת מקומי מורשה יצר אשרי העם אפ"ן אשג"ב וז"ל אז בקשוב עניו כ"י שהוא מעין המארע כפ"י"מת משה ג"י ומתפלל"ן כ"י ביום שלפניו הלל וק"ש אתה הראתו בני מקומ' אמרי"ם אותו ג"כ(ג)בלילה קודם הוצאת ס"ת ומפקי"ן כל הכפר תורות שבאר"ן וש"ץ אומר שבע ישראל אחד גדלו ומסכב המגדל כדאמ"ל ואומר אנא י"י הישועה נא כ"י ואמרי"ם על הכל ומחזיר"ן כל הספרי תורות חוץ כ"י ספרים שקדי"ן באחת חאת הברכה ומטע"ב זה קור"ן אותו ש"ת לפי שסמ"י"ן בו התורה וראוי ל"ש"ח בסיומה וביש"י קדי"ן מיד . (ד) בראשית עד סוף ויכלו ונהגין כן כדי שלא יהא פתח"ן פה לשמ"ן לקרא ולומר רבש"ע כ"י סיי"ו אוה"ם ואי"ם רוצ"ם לקרות עוד ומה שסמ"י"ן ומתחיל"ן התורה ביום אחרון דכותב ולא בר"ה שהוא יום ראשון מן השנה הוא ג"כ להבועת את השטן שלא ירע"מתי והיה ר"ח שהוא יום הדין ולא יקטר"ן על ישראל כמו שנתבאר למעלה ס"י חקפ"א סעיף א' וכן ענ"ה הס"ם והתחלה מיום ד' ר"ה דחודו עד כלות' כל הימ"ם שנים כדי שלא יצטרע להפסיק בפרשיות של היום טוב ונהגין להדבות קרואים לס"ת וקור"ן פ' אחת כמה פעמים שירצו וכן הרבה לפ"ר אחת ואין אומר ברכה לכמלה בדבר כדי לזכות טל"ם בקריאת התורה ביום סיומה (ה) עוד נהג"ל לס"ם התורה אפי"ן על קצ"ן העולה ואין קפיד"א עכשיו שהחזן קורא הכל ובקריאתו יוצא"ן השומעים והמסיים והמתחיל נדרים ונדרות וקרא"ן לכל מריעיר"ם ועושי"ן משתה ושמחה וי"ט לכי"מה של תורה ובשלישית קורא המפטי"ד כמו אתמול ובמקום שאין שם רק עני כ"ת קור"ן בראשונה חאת הברכה ובשנייה בראשית וחזר"ן ולוקח"ן דראשונה למפטי"ד וכן עוש"ן כ"מ שצריכ"ן ג' ס"ת ואין להם רק כ"י וכפטי"ר ביהושע ויהי אחרי מות משה שהוא שייך לפ"ר וזאת הברכה שכתוב בה מיתת משה רבינו ע"ה ואע"פ שבשאר ימות השנה מפטי"ר"ן דפטרה מה ששייך למה שקראו אחרונה ביום זה שקרא"ן אותו ש"ת משום סיומה של תורה עוש"ן עיקר מה שקראו בסיום התורה שהוא מיתת משה ולכך מפטי"ר"ן ויהי אחרי מות משה מנהגי"ן הוא שקרי"ן בראשונה וזאת הברכה עד מענה אלהי קדם ואז חזר"ם לראש ב' או ג' א"י יותר כדי לקרות הרבה נברים לכבוד התורה ואח"כ כל דגער"ם כדי לחנכ"ן במצות קריאת התורה וקרי"ן להם מעונה אלהי קדם (ובפ"ה"א אין קדי"ן להם מעונה כ"י רק קרי"ן להם פ' ואיך שייד"כ"ן ואח"כ קור"ן אחרון וקרא"ן הפ' המתחיל וז"ן אמר כ"י וסמ"י"ם ובגא"ו"ה שחקים וחתן תורה מתחיל מעונה ומסיים התורה) ומברכ"ן אותם בעל פה פסק המלאך הגואל כ"י וקנים חתן התורה והוא המסיים את התורה ובין כה"ן ובין ל"י יכל"ן לקצותו כיון שכ"י קראו יותר מחמשה שקור"ן ב"י . ואוכ"ר החזן מרשות האל וחזר"ן וקרי"ן לו מעונה אלהי קדם כדי לקרות הפרשה עם גדול שכ"י לא קראה רק עם נערים קטנים לקד חזר"ן וקרי"ן עד ולכל הי"ד החזקה ואז החתן קרא אותו פסוק עד לעני והקד"ל מסמ"י"ן לעני כל ישראל והחתן עמהם ועו"ן ואמרי"ם בקל ר"ס חזק ושליח צבור אומר לחתן מי שבידך בעבור שקנה כ"י מיני עד אלקי וקנ"ן חתן בראשית והוא המתחיל לקרות התורה מבראשית ואומר לו כרשות מרומם וקור"ן לו מבראשית עד ויכלו וחתן עם הקהל קרא ויכלו עד אשר ברא אלהים לעשות ואומר לו ש"ץ מי שבידך גדלע"ל ומנהי"ן ס"ת שלישיית דמוסף אצל זו דבראשית ואומר חצי קדיש על שתיהן וקרי"ן בשלישית למפטי"ר בפנחס ביום השמיני כדאמ"ל שר"י הוא ספק עמיני והמפטי"ד מברך אשר בחר בגביאים וכ"י ומתחיל פסוק אחד מן הפטרה ויהי אחרי מות ואומר אשרך ד"ד העברים והוא שנקבר בו משה והקהל עו"ן על כל חרוזה אשריך ואח"כ נומר הפסוקה ומברך וחתם בהזמנים , אשרי ועמד הש"ץ עם הס"ת ואמר אשר בגלל אבות התקבצו שישו אשריכם בא יבא צמח יהללו ומחזיר"ן הס"ת למקו"ן ומתפלל"ן מספ"ה כדאמ"ל ואין (ו) נוהגין לעלות לדוכן כפני שמחת העם שטרדי"ן בשמחת"ן ומכ"י"ה שטרות (ז) נמוצאי י"ט מתפלל"ן ערבית ומברל"ן אתה חננתו בתפלה וכן על הכוס כדרך שמברל"ן במ"ט אלא שאין מברכ"ן על הגר ועל הבשמי"ם כמו שיתבאר לעיל באמרו חג אין נוש"ל"ן על פניהם מפני שאמרי"ן אותו לשמחת חג ע"ש הכתוב שאמר אמרו חג שבת שאחד חג נקרא שבת בראשית לפי שקרי"ן בו פ' בראשית אמרי' יוצר אל ישא אפ"ן שאלו שחקים זולת אחשב' שמדברים בעני"ן הבריאה וקרי"ן בראשית ומפטי"ר"ן בישועיה בה אמר האל י"י בורא שמיכו"ו' שהוא מעין הפ' המדברת בכריאת שמים ואר"ן ומכ"י"ה ולא התענית כה"ב שצריכ"ן להתענות אחר הסנות כמו שכתבתי לעיל ס"י חצ"ל משום שנא' מהיות טוב כלומר שמברכ"ן ר"ח שהוא טוב אל תקרי רע שהוא התענית . למנחה באותו שבת נוהגין להתחיל לומר ברכי נפשי והטעם שמתחיל"ן אותו בשבת זה משום שכל אותו המזמר מדבר בעני"ן כעשה בראשית לכך מתחיל"ן אותו בשבת של פ' בראשית וקרי"ן אותו משם ואילך בכל השבתות כמנחה כדי לזכור עני"ן מעשה בראשית באפוקי יומא דשבת שהוא זכר למעשה בראשית ונ"ל שמה שקרי"ן ה"ו שיר המעלות ע"י הוא ג"כ מהאי טעמא שר"י אמר"ם דוד כשכרה דוד חזק"ן וקפ"א תהומות ובעי למשפ"י עלמא לחוד אותו לתורה וברו ח"ו כדאיתא במדרש תע"י אלו המ"י שיר המעלות חזר התהום לאתרו"י תעשה קיום למעשה בראשית לכך אמרי"ם אותו ג"כ ע"כ מזמור של ברכי נפשי ואמרי"ם כן ברכי נפשי ושיר המעלות עד שבת הגדול שאז נוהגין לומר כמנחה הגדולה מעברים הי"ט עד לכפר על עוונותינו כדי לזכור גם יציאת מצרים ביום שבת הגדול שנעשה בו הגם הגדול במצרים כדאיתא לעיל ס"ת"ל ומה שא"א לא ברכי נפשי ולא פרקים בשבתות שחל בהן י"ט הי"ט משום דק"ל בכל הימ"ם טובים חצ"ו לה' חצ"י להם . (ע"ל ס"י"ן תיק"ט

חנוכת המזבח (יא) שבמדבר ונהגין לומר ומירות ושבחות באותן סעודות מצוה ויא' שיש לאכול (ב) נבינה חלב באותן סעודות שהם מפליג שינה על האדם וכל לנס שנעשה בחלב שהאכילה יהודית את האויב .

ג ואין מספידין בהן שלא להסיח דעתם מהנזעט ועבודת הש"י שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחת חלב לכך אין מספידין אלא לחכם בפניו וא"א צידוק הדין על שאר המתים שלא להרגיל הרספד . אבל לחכם בפניו יא' שאומרים גם צידוק הדין כיון שמספידין עליו ואין נ"ל שררי צידוק הדין הוא כמו תהנה וא"א תהנה בחנוכה אלא דורשין עליו אם בר הכי הוא ומברין את האכל ואין מתענין אש"י ויום שמת בו אב או אם ודין תענית הלום בחנוכה על"ס תקס"ה סעיף ה' .

תרע"א סדר הרלקת הנרות ומקום הנחתן וכו' ח' כעופים .

א ויען כי אירע הנס בנרות תקנו להדליק נרות בכל לילה מן השמנה לילות הללו כדי להזכיר דגם וצריך כל אדם לזכור בהן מאד ואפי' עני המתפרנס מן הצדקה שואל (א) או מצנר כסותו ולקוח שמן להדליק כדי לפרסם הגם . ובמקום שאין שמן זית מצוי נהגין לקח שעויה יותר מכל השמנים כמו שיתבאר סי' תרע"ג והזהיר בהן יהיו לו בנים ת"ח דכתיב כי נר מצוה ותורה אור ע"י נר מצוה דשבת או חנוכה יבא איר התורה לבניו ולא שייך לומר הוא (ב) עצמו יזכה לתורה כיעם האיש השלם ידבר שכבר הוא בשלימתו .

ב נהגין להדליק כל אחד ממני הבית בליל ראשון נר אחד ובליל שני כל א' ב' נרות וכן בכל לילה כל א' מוסף והולך נר א' עד שבאחרונה ידליק כל אחד ח' נרות כי זה הוא הרור למצוה שבה ידעו וזכירו הכל כמה ימים יצא בהתמדות ותוספת הגם וכשיזכירו ימי משך ותוספת הגם שהיה זמן רב יש בו פרסומא ניסא ושכח יותר להש"י ויכולתו הגדולה ועוד שמעלין בקרש ואין מורידין ובלבד שיהיו ליתן כל א' וא"ו נרותיו במקום מיוחד ולא יתנום הכל יחד כדי שיהיה ניכר כמה נרות מדליקין ולא יאמרו כ"כ המה בני הבית וכל א' הדליק אחת ומיהו בשעת הרחק שאין להם נרות משתתפים טלם יחד כמו שיתבאר בע"ה ואחד מברך ומוציא כולם .

ג נר שיש לו ב' פיות עולה בשביל שנים נגון מליל ראשון ואילך או אפי' בליל הא' שני בני אדם יכולין להדליק בו .

ד מלא קערה שמן והקיפה פתילות צריך לכפית עליה בלי שלא יתחבר להב של כל הפתילות יחד ואז כל פתילה עולה בשביל נר אחד אבל לא כפה עליה כלי אפי' לנר אחד אינו עולה מפני שמתחברת כל הלהב יחד והיו כמדורה ואין זה זכרון הגם שלא היה באופן זה לפיכך יש לזכור לאחר שהדליק את הנרות שלא ידבקם יחד אחר הדלקה וגם אין לתוחבם סמוכים זה לזה עד שיהיו קרובים זה לזה בכרי שמתחממין זה מזה ונופלין (ד) משום שאם הם קרובים כ"כ נראים כמדורה וגם לא יעמידם בענולה שגראה גם לן כמדורה אלא יעמידם בשיר' שוה מיהו בפמטות שקירין לאמ"פא מותר להדליק שגרותיו כזוברלין הרבה זה מזה וניכרין הברליתן .

ה מצוה להניח הנרות בטעם של פתח הסמוך לרשות הרבים מבחינך כדי שיראו הכל ויתפרס' הגם ואם הבית פתוח לרה"ר מניחו על פתחו ואם יש חצר לפני הבית מניחו על פתח (ו) החצר ואם היה דר בעלייה שאין פתח פתוח לרה"ר מניחו בחלון הסמוך לרשות הרבים ובשעת הסכנה שאינו רשאי לקיים המצוה מניחו על שלחנו ודיו . וצריך נר אחר להשתמש לאורו שלא (ז) ישתמש לאור נר חנוכה ואם יש מדורה אין צריך נר אחר ואם הוא אדם חשוב שאין דרכו להשתמש בשאר ימות השנה לאור המדורה גם עתה צריך נר אחר אפי' יש מדורה שכיון שאין דרכו להשתמש בשאר ימות השנה לאור המדורה קבשאר ימות השנה יאמרו גם עכשיו אינו משתמש במדורה רק לאור נר חנוכה .

ו ומצוה להניחם למטה (ח) מ' טפחים אפי' לריון שמדליקין בפנים דבשהוא למטה מ' ניכר בהן לכל שהם משום פרסומי ניסא טפי דרכו העשוי לאור אין דרך להניחה כל כך למטה דעיקר תשמישו של אדם למעלה מ' אבל מניחה למעלה משלשה הכל שהוא למטה מ' נארעא סמיכתא דמיא ואין הבריות משגיחין עליו וליכא פרסומי ניסא . ואם הניחם למעלה מ' יצא אבל אם הניח' למעלה מ' אמה אפי' בדיעבד לא יצא דלא שלטא בה עינא וליכא פרסומי ניסא . ואפי' אם מיעטה לאחר שהדליקה כמעלה מ' והורידה למטה בעוד שהיא דולקת לא עשה כלום דהדלקה עושה מצוה כדלקמן סימן תרע"ה ואין לה תקנה אלא יכבנה וימעטנה ויחזור וידליקנה .

ז ומצוה להניחה בטעם הסמוך לפתח ולא ירחיקנה יותר כדי שיהיו הכל יודעין שהוא של ב"ה של פתח זו וניחנה משמאל הפתח כדי שתהא מזוה מימין נר חנוכה משמאל (ט) ויכנס ויוצא בין שתי מצות וכתוב חונה מלאך י' סביב ליראיו ואם אין שם מזוה בפתח יניח הנרות מימין דימין עדיף ואם הניח בדרת עצמה יניחנה באופן כשיגעול הדלת יהיה הנר בצד שמאל של הכניסה כשיש מזוה בפתח .

ח חצר שיש לה ב' פתחים משתי רוחות צריך להדליק בשתיהן מפני החשך שאין (י) הכל יודעים שיש שני פתחים לבית זה ואע"ג דנכני ב"ה אמרו' סי' צ' סעיף ח' שכשיש לה ב' פתחים ליכא למיחש לחשך שאני ב"ה שהכל יודעין שיש לה ב' פתחים מש"כ כאן ועוד שאני הכא מפני שיש בה חסרון כמות יש בה חשך יותר שאמרו' כשם שלא הדליק בו כך לא הדליק באחרת (וע"ל סי' תרע"ז סעיף א' ועוד התפלה שאני דכיון דאי לא מצלי ה"ל פורק עול מלכות שמים מעליו כל היכא דאיכא פתחא אחריתי לא אתי למחשדיה משא"כ לענין חנוכה) ואינו מברך אלא באחת ובשנייה מדליק בלא ברכה כיון שאינו אלא משום חשך הראיה ואינו למצוה אבל אם השתי פתחים ברוח אחת שיכלין לראותן בבית אחת והם בבית א' די לו שידליק באחת מהן דליכא חשך ולריון שיר האומות תקיפה עלינו ואין אנו מדליקין בחוץ ברחוב העיר אלא מדליקין בפנים ואין פרסום לנס נהגין להדליק גם בב"ה ולכרך עליהם שזוה פרכים שלנו באסיפת הציבור * ונהגין להדליק בב"ה בין מנחה למעריב שהוא תחלת הכנסת היום הבא שתפילת ערבית היא מן היום הבא ואם הש"ץ מאמר להתפלל אחר שבירך על הנירות מותר לשמש הכנסת לגאוד הדלקת הנרות שלא הדליק הש"ץ דשגורה עושין מצוה א' בשליחות הציבור שררי בשליחות הם מדליקין אבל כשאחד מדליק בשביל עצמו צריך הוא להדליק כולם לבדו ומניחין אותן בדרום המזרח ומסדרין דגירות מצד מזרח לצד מערב וזכר למנוחה שהיתה בדרום על זה האופן . (ובפוזנא מצדדין הנרות על המנוחה דרומית מצד צפון לצד דרום

בג"כ לפי שיש בזה פרסום גדול והא"י וקדוש שמו כשנכנסין אותו בנקבלות ועוד ע"ל והיונו מתקנו כן מפני באורחים שאין להם בית להדליק בו וע"ל סי' תרע"ז סעיף א' וכו' שחקנו קדוש בב"ה משא"כ אורח' דאלנו וטתו בני כנישתא וע"ל סימן רס"ט ומברכין על זה כמו שכתבנו על כל דר"ם שאינו אלא מנהג וע"ל סי' תכ"ב ס"כ

בכאז ולא חלפני כה"ל ואחרי' כי היכא דבהאי פתחא לא תדליק בו' גם תקפו לדבריו קובית הכ"ס א"כ תרוח א' נתי ועתה ראיתי שגם ח"ט תופס על הכתוב בזה וסחתי אל לבי לייכב דעת הלשון וע"ל דהפרס הכ"ס דקשה דהכיאל חיתי יאמרו בני מתא שלא הדליק בפתח אחר הא יודעים שיש לבית זה שני פתחים אלא דיסברו ספק לו להדליק גם ברוח זה השום השדא דעלמא וכיון שלא הדליק בזה מתחמא לא הדליק גם בזה אבל ברוח א' לא שייך חשך זה דהא ת"מ רואה דולק בפתח אחד וכוה נ"ל לייכב דעת סר"ת סבכיאל העור . שכתב בעטעם ולריון הדליק' בפנים די באחד מהן דבני בית א' הם ור"ל לריון לא שייך חשך מפני השדא דעלמא כי בני בית כו' לריון כטלוי עלמא ולא שייך חשך וקאי על דברי כה"ס ודוק' . וכל' בשם ראב"ם וכו' האריות ביטובים ע"כ ועל"כ דכשרתי ומה נראה לי שלמד הלשון סי' זה וקלתי

בחהמה ומדיון הבן ע"כ . ונ"ל הא בצה"ל מרעבים כהב ומברכין כשהיה בנעמו אלא שלטוב לבב בסוף הספר זמין וסופו כן אפילו בכליון הבן עוד גם זמין מברכין כשהמה אלא בעתה ועיין ע"כ הדין סעודה בר מצוה (יח) כהב מו"ל דבריו חיה לא דבדבר ה' בנינו נתיב בתורה פ' נפא ורבו לא כהב לתיבת שמימיה ונ"ל כהבוכה ביעו החיובא ע"כ ובאמת סבכר כחבתי בן כסם העולה חענות וכתוסקים מ"מ ל"ל כוננת הלבוש כהתיחא בת' דמתחנת התשכן נגמר ד"ה ככסליו מלא סתמין כהקמה עד כיסין כטלוי בו יתקו וזמר הק"ס עלי לנ"ל לכסליו וימים לו הטבת בית קה"ל וכו' ע"כ וא"כ דין ימים אלוו לאלו היו הטבת החזנה ככהדבר (יב) לטון הלבוש כהביל נ"ל גבינה .

סיבין תרע"א

(א) כתב ע"ז אבל אינו חייב להסיר עליו כמו ב' כיסות סימן תשיב תשום דהכח אית ליה כיכר גם כהרבה נירות בבית הביתו לחשוף ב' כיסות עכ"ל וע"כ הא עיקר דין זה כהב ב"ו ללמד הרקב ס' מ' כוסות וח"ל תקיף הא מלא גרע מ"ה כוסות וק"ל למזרח תבס . ויותר חיה שהלתי פתח סוף ה' חנוכה ונ"ל למזרח ה' כיסות הלשון עני לו' תשום פרסומי ניסא כל' בל"ח דהדין תקדום היום עכ"ל הרי דעיקר מ' כוסות ובאמת ל"ע נתי על התורה וכו' דעיקר מ' כוסות האזיה סב"ה או תשום דכ"ה כ"ה פרסום כי אם לית אכל בבכח ז"כ עור היכירא מ"ה ומרור וכמהה מ"מ מתי מתיי האזיה העדיף תקיף דכתיב קירוס וליכא פרסום גם אכל חלון דעדיף מ' כוסות וגם ל"ע לו הא לטון מלא דה"ל לומר לוה כהקנה סב"ה ב' כוסות וחשכר לו לטון מלא ר"ל מלא על הפתחים כדלשון סי' רס"ג ס"ב בדר טל שנת ומתפרנס מן הנהיג' ל"ל דמיורי בקיפה של לקה ודוק ומעשה זה אפשר דבמך כ"ע דה"ס שגיבור עליו והוא חתרוני בש"ס ל"ל לטון יסגיר איהו עליו לעבודה שהיא ארה לו ולא יצטרך לכתוב ודוק וע"כ (ב) פי' כהצדקתן בבכח דף ד"ה דהחיל מדרכין איהו גופיה הוי גורמא תריבין והכ"ה חייך תשום ולא שייך כהב לומר אי לכו ב' הכי הוי' ליסתעין חיליה כהרבה מרכין דהכח הוי תיה ביה ונע"ל ל"ל דקדח ע"כ עיקרי לנר שבת אלא סב"ה לאוריתא וק"ל דעיקר מ' כוסות סב"ה הוא כהבין ובתים לא שייך איהו גופיה כיון כהרבה מרכין דכל המלמד כזו תורה כו' (ג) פי' לנהרגין כן פרס' ונ"ל דש"ל דב' בני אדם טעם מלך הציב טון ב' ברכים חין ונאזין בזה וכוה מייסב קוביא גדולה כע"כ כהב כון בליל כ' והיוו תשום דהספק דבני ח' וליקו כני בני בית נר ח' ונ"ל פ"ל אפילו על ליל א' ונגון ב' תשום כהנר ח' דכתי' חור' כהך ח' ד"כ תנה כו' ח' ח' כהרשיית והכ"ה ניהא עני דברי כ"י ע"כ ודוק וכל' כה"ס כ"כ דהשתתפו לבי דברי חור' . (ד) ל' ד"ה כהתלוקין נרות שבת וי"ט או תנה יזכר לתתן כו' גם כהרשות נופלות לא קיימו תנות עד טל שבת וי"ט והתנה ע"כ (ה) התקדום מוריס טל להניק כשחור' שאין בה הודו' נר חנוכה חמ"ל ר"ל סי' פ"ה ופ"א דמיורי כפייעת כלו ויש היחר נמור אלא דקאחר שזין כה הודו' ונ"ל בנין דמיורי כהאר פתחו' ונ"ל ונ"ל כה"ל דף רח"ט ומ"מ (ו) כן דויק' חור' דף ר"ל ד"ה תנה כו' תהא דכני פ"ה עונה ל"כ בני אדם תשמע ל"כ בתים ואם היה מניחים על פתח כתיבה היה לזה תימין וזהו מתחמא ע"כ וקשה דילמא מיורי כהפחה א"לכא חתונות דמליקין בימין כהכשעין וזכרוק לומר דה"ל ע"ז על דין זה וזה ל"ל לחדך דברי תורה תנה שפיר' כהני בתים כהמכויין ולתם תנה תנה עליו ועל"כ כהרשתי ודוק' . גם קשה על חור' הא י"ל דמיורי כהני בני אדם בבית ח' החלוק' כהניסחן דהחייבים להדליק כל א' כהני עלתו כה"ס התגיד כה וזכר דס"ל לחו' כהניכין להסתחף יחד כדי שיהא היכר' כהשעשעין והולכין כה"ס חור' ר"ה ומתרוקן כו' וכן כה"ס וכו' וכו' לקט וס' הניח' (ז) ליתא שכיון כהנינו על השלחן ח"ל שלא יסתחא לאורו אלא תשום היכר' לחדך נר אחר כהרשתי ור"ן וכו' כה"ס תרע"א (ח) תתתי שאין העולם כהרין בזה שוב דהקדקו ככ"י וכד"ה סכחבו וכו' ונהגין התקדקים ללא כהרדי' שכתב דליון חין קפידא ע"כ תשמע דהקדקו' דווקא ונהגין כן ורובא דעלמא סומחין על המרדכי ועוד הא לר"ף ורמב"ם לעולם אין קפידא כה"ס ב"י שוב מלחתי כה' מדר היום לא יגיביה למתנה מר' אחת ולא למתנה מ' עשתי' ומתנה מ' ויגעלה עד י"ט עשמים כון גובהה של מתנה ח' עשמים ע"כ וכוה תתנה כהני דלף כהרדי' לא כתב אלא שאין קפידא וכו' לר"ף ורמב"ם אבל שיהא חסור למתנה מ' זה לכאורה

פרום ואומרים שהוא מנהג קדמונים) אבל מ"מ אין (יא) הציבור יוצאין בנרות שמכריבין בב"ה כיון שאינו אלא משום פרהסיא דרבים אבל עדיין לא יכירו בהם בני ביתו לפיכך צריך כל אחד לחזור ולהדליק בביתו מיהו כיון שאין אנו מדליקין בפנים אלא כדי שיהא היכרא לבני הבית אפילו יש לחצירו הרבה פתחים ובהרבה רוחות אין מדליקין אלא פעם א' שכל בני הבית יודעין שהבעל הבית של כל הפתחים הדליק ומצטעם זה גם אין לחוש אם אינו מדליק בטעם הסמך לפתח ומ"מ המנהג ג"כ להדליק סמוך לפתח הבית בבית החורף ואין לשנות המנהג (וע"ל סימן תרע"ז סעיף א') אלא א"כ רבים הם בני הבית ואין יכולין לטלל להדליק סמוך לפתח או טוב יותר שידליק כל א' במקום מיוחד מלערב הנרות ביחד ולא יהיה היכרא לימים היוצאים כמה גירות מדליקין ומ"מ יודעו שלא להעמידם במקום שמעמיד נרותיו של כל השנה כי אז לא יהיה היכר כלל ואף כי אין צריך אלא לבני הבית מ"מ היכר קצת מיהא כענין .

תרעב

א מצות נר חנוכה (א) מסוף שקיעת החמה שאז העם עובדים ושבים ורוזין וגם הגרות מאזיין ואיכא פרסימי ניסא מה שאין כן ביום דשרגא בטיהרא כו' .

ב ומשם ואילך אם שכח להדליק עד הלילה ועד שתכלה רגל מן השוק והוא כמו חצי שעה מן הלילה הוא זמן הדלקה אפי' לריון שאם לא הדליק מדליק בתוך אותו זמן וגם צריך ליתן בו שמן שידליק כמו זה השיעור ואם נתן בה יותר יכול (ב) לכבותו או להשתמש לאורו אחר שעבר זה הזמן שהוא עיקר מצותה ומ"מ אם לא הדליק תוך זה הזמן עדיין זמנה כל הלילה אבל אם לא הדליק כל הלילה לא ידליק ביום המחרת דשרגא בטיהרא מאי אהני וליכא פרסומי ניסא וכ"ש שלא ידליק אלו הגרות כלילה שלאחריו שכבר עבר זמנה אבל מ"מ נרות של לילה שלאחריו (ג) ידליק אע"פ שלא הדליק אצטול שאין תלום אלו באלו לומר כיון שפעם אחת לא הדליק שייב לא ידליק שכל לילה גם בפני עצמו ולא דמי לספירת עומר למ"ד ששיב לא יברך דהתם שבעה שבועות חמימות תהיינה כתיב מי שהיה טרוד לצאת לדרך או כה"ג יכול להקדים ולהדליק מעט קודם שקיעת החמה כגון משלג המנחה ואילך שהוא זמן תפלת ערבית לריון ובלבד שיתן בה שמן יותר מעט שידליק עד שתכלה רגל מן השוק ואנו שמדליקין בפנים אין חשש כ"כ בשיעור ובזמן ההדלקה אלא כל זמן שבני הבית נעדיים יכול להדליק נר מיוחד לנצוה שאין היכרא אלא להם ובלבד שיהא בו שידליק זמן מה שלא ידליק ויכבה מיד ונוהגין שיהא שיעור לפחות שידליק בכרי חצי שעה מ"מ טוב ליותר בזמן ההדלקה גם לריון (אע"פ שבזמן הזה אנו מדליקין בפנים מ"מ כיון שמדליקין גם עתה בטעם הסמך לפתח הבית כמו שנתבאר בס"י שקודם זה סעיף ח' והשתת פתוח כשיוצאין ונכנסין יש היכרא לעיבורים ושבי' גם בזמן הזה וע"ל ס"י תרע"ז סעיף א') מי שלא הדליק מניין הגרות של אותה לילה כגון בליל ג' הדליק ב" או בליל ד' ג' אין צריך לחזור ולהדליק מראש אלא ישלים מה שחסר ואין צריך לברך פעם אחרת שכבר בירך ודעתו היה על מניין הגרות שצריכים לאותו לילה .

תרעג

דין שמנים ופתילות הנשרות לחנוכה וכו' ד' סעיפים .

א מיד שהדליק נעשית המצוה ונגמרה שלא תקנו זכר לנב אלא להדליק לפיכך אם נכחה קודם שעבר זמנה אינו זקוק להואפי' נכחה בע"ש קודם קבלת שבת שעדיין הוא מבע"י אינו זקוק לה וכן אם לאחר שהדליק מיד בא לתקן וכבה אותו אפי' בידים בשוגג אינו זקוק לה ואם חזר ומדליקה אינו צריך לברך (א) .

ב מצוה מן המובחר להדליק בשמן זית שבו נעשה הגס אבל לא הצריכו חז"ל לחזור (ב) אחריו אלא כל השמנים הובשרו לה מיהו מצוה לחזור אחר שמן שאורו זך וצלול ונוהגין באלו המדינות להדליק בנרות של (ג) שעה כי אורן זך וצלול כמו שמן ואם אין לו שמן זך או צלול וגם שעה מותר לו ליקח כל מין שמן שירצה בין בחול בין בשבת שבחנוכה (מהר"ם התיר לקנות שעה של נרות שהדליקו בתועבת של עובדי טבכים אפי' לנרות חנוכה ה"ה לנר של ב"ה כי דאי בטל (ד) לו העבו"ם קודם שמכרו) אפי' איחזן שמנים ופתילות הפסולים לנר של שבת מפני שאין השמן נמשך אחר הפתילה וחששו לנר של שבת שמא יכבה ויחזור וידליקה בשבת או שמא לא יאורו יפה ויבא להטות בנר של חנוכה ואפי' בשבת שבחנוכה לא חששו לזה שהרי אם נכחה אף בחול קודם שיעור"ו אין זקוק לחזור ולהדליק (כמו שנתבאר בסמוך סעיף א' ובס"י תרע"ה סעיף א') ולשמא יטה ג"כ ליבא למיחש שהרי אף בחול אסור להשתמש לאורו והטעם כרי שיהא ניכר לכל שהוא נר של מצוה לפרסם הגס (וע"ל ס"י רפ"ד סעיף א' וג' ובס"י רפ"ה סעיף א') ועוד כיון שע"י גם שנעשה כמנורה תקנה עשאוה כמנורה שאין משתמשין בה כלל שהרי לפני היתה עומדת בהיכל מקום שלא ראו בני אדם את אורה ואפי' תשמיש ארעי כגון לעיין בהו מעות או למנותן לאורה אסור ואפי' תשמיש של קדושה כגון ללמוד לאורו הנהיגו לאיסור ולשמא (ה) יתן בה יותר משיעורא וישתמש לאורה אחר עבור זמנה שאז מותר להשתמש לאורה כדלעיל (וע"ל ס"י תרמ"ב סעיף ב') ליבא למיחש שמא אח"כ יטה או יכבה ויחזור וידליקה דכולי האי לא חששו מפני שאסור להשתמש לאורה נהגו להוסיף נר א' שבו מדליקין את כולם וקריין לו שמש מפני שאם ישתמש בהן יהיה השימוש לאור אותו הנר ואתו הנר יעשה גדול מהאחרים כרי שידליק כל זמן שא' מן הגרות דולק וישתמש לאורו (ו) גם יניחנו מרוחק (ז) קצת מהם כרי שיהא ניכר שמשמש לאורו כשישתמש בהן ועוד לתת היכרא שאינו מן המנין הצריך לאותה לילה וכשמדליק הגרות שהניח להדליקה והניח אחד יותר מהצורך אצלם כרי שישתמש לאורו ידליק אותו הניסף באחרונה שלא יפסיק בו בהדלקתו בין הדלקת הגרות של מצוה שהרי הוא של חול וגם יניחנו קצת מרוחק מן הגרות . נר (ח) חנוכה שהוא אסור בהנאה שנתערב עם ב' שמשים או יותר ואין מכריזין איזה הוא של חנוכה ואיזה הוא השמש אינו בטל ברוב וכולם אסורים בהנאה שהרי במנין מדליקין אותם ודבר שבמנין לא בטל אפי' באלף . (ט)

ג אין מדליקין בנר של חרם א"כ הוא חרש ואם הוא ישן ואפי' לא הדליק בו אלא פעם אחת לא ידליק בו פעם שנית עד שיסיקנו באור מפני שהוא מיאוס והוי כיווי מצוה ולכך צריך ליקח חדשים בכל לילה או יסיקם באור ונר של מתכת או של חרס מצופה א"צ חרש שאינו מאוס כ"כ (י) .

ד ופתילות אין חוששין להחליפם עד שתכלה שאין בהם בזיון מצוה דאדרבה הם נוחים להדליק יותר כשהן מודלקין כבר .

תרעד

שמותי להדליק מנר לנר וכו' ב' סעיפים .

א מדליקין נר חנוכה מנר חנוכה ולא חיישינן שמכחיש ושואב של מצוה ודוקא להדליק זה מזה בלא אמצעי מותר שאין כאן בזיון מצוה . *

כיון דלדיון די ב"ה חזן . (יב) משמע בב"ה דאפי' הפ"ץ מהליק אינו יוצא .

סימן תרע"ב

(א) מסקן בשל"ג להדליק כל יחיד אחר חפלת ערבית ויחד כשהחזיל זמנו לא יחלל ולא יחזור עד שיליק ואם החזיל פוסק (ב) והב"ח המחיר שלא לבדו וגם אסור להטות מחנו אף אחר חצי שעה ואף אם נכבה מעתה אסור להטות מחסוקן אף שכבר דלק חצי שעה כיון שהקנה למנוה ע"כ מיהו כמתקשר שאינו מקנה השמן אלא כשיעור תלוה תחת להטות מחנו ככז בליקוטי מהרי"ו סימן ל"ג אין לעטול נרות חנוכה מתקוחים עד שדלק כבר חצי שעה ע"כ ולדברי הב"ח הכל"ל אין לעטול כלל (ג) אף שלא דלק ליל אחר דליק ליל שני שנים (ד"ח) .

סימן תרע"ג

(א) רש"ל וכו' ומ"מ פסקו בכל זה שצריך לחזור ולהדליק בליל ברבה ונראה דח"ל לא ידליקו מער אחר נדלקתן ס"ס תרע"ד (ב) ותולה מן המובחר להד אחר שזן זית אף שהוא ביוקר כ"ה ועדיין כס' שער אפרים ס"י ל' שהצריך כמלפול עם הגאון מהר"ר גרשון כמעשה שבטלו חמזה בקדשה של בשר ב"ו ונאסרה אם תוחר לנר חטופה דאסור בהנאה . וכל שקלא וטריא טבין כזו אם תחזי' להטות מיתנו ואפי' תחסי שלא העירו כע"כ ז' דה"ל בשר בחלב אפילו בבטול ואל"ל דשאני הכא שכבר נכבש דה"ל קי"ל לעיל כ"י ס"ה בדין שבת דיש ביטול אחר ביטול (ג) ומזה לקנות שעה מן הנדקה מה שנטף מתרות בכ"כ רש"ל אין להטות קצת נרות משעור וקצת משמן דחמרו שני אנשים הדליקו שער אפרים ס"י ל"ב משמע דכלילי' אף יטול להדליק כשעור ולי"ל א"כ נתן (ד) ליתא דח"ת מאומים הם לתמימי תורה כהפסק רב"ל סימן פ"ב ומ"מ ס"י תתק"כ וכו' וכן פסק הלבוש גביה כ"ד ס"י ק"ל ובלבוש זה ס"י ק"ד ס"ל ועדיין לעיל סימן רמ"ג ת"ש ט"ז (ה) משמע דאם נותן בה יותר אסור וכ"פ מהר"א חיה ל"ג לעיל דאסור להשתמש אף אחר שדלק כשיעור פ"ט דתוחר להדליק בשבת לעולם בכל השמנים והפתילות וכתב הב"ח דהשתם נריך לעשות מהשמנים ופתילות המותרות והוא פשוט (ו) פ"י אף שהוא מרוחק מ"מ נריך שיהא גדול וכן משמע דעת מהר"א דללא ככ"ח ס"ס זה ומשמע נמי שאין ליקח השמש מהגרות ולילך מתקום לתקום כמו שקצת טריגין אלא יניחנו חזיר ט"ז (ז) משמע חב"ח ס"ס זה דהשתל"ל לתקו"ח עתמים יניח השמש למעלה מ"י שהוא מקום השמש של אדם כרי שיסתמש לאורו . אבל כשעובר ומדליק למעלה מ"י טפיח"ט יניח השמש למטה מן הנרות שמחפזט האור למעלה וממנו עיקר השמנים (ח) פ"י שכבר הדליקו לנר חנוכה ונכחה ונתערב וכ"כ ש"ל"ג בשם מהר"י ברובי אב"ל ע"ת כתב ז"ל לפי מהר"א לעיל דהוהנה לגוף הקדושה תילתא היא אפשר דמיררי גם קודם שהדליקה ע"כ . ולעילי' שאני כבר חנוכה דאין כגוטי קדושה כדלמתי' בשבת דף ר"ב וכי קרי קדושה י"ט בו וה"ל דאסור להשתמש בנר היינו אסור שלא יהא תחת בזויה עליו . ועוד הא א"ל לעשות הנרות לנר חנוכה דרשאי ליקח נרות עשויין לנר חנוכה ושאני בהפילין לעיל סימן ע"ב דצריך עבידה לשמה (ט) אלא ידליק מן החטירות כל כך שבוזרי נר של היכר וזקן עם נר של איסור ואז תוחר להשתמש אצלו (ת"א) והב"ח השיג עליו דח"ת השתמש נמי לנר חנוכה וה"ל דהשתמשין בהם כששתם אולם שאני דכיון שהשתם גדול או שהוא למעלה עיקר השמנים מהשתם ע"כ . ואפשר שזה דעת הלבוש שהשמש דברי מהר"א אך קשה לי דל"כ למה פירשו הר"ן והב"ח בשעת הסכנה שצריך עד אחר אף דע"כ ישתמש מנר חנוכה ח"ת נריך משום היכר וכן משמע תפשי"י דף ר"א תת"א הא אפשר לעשות נר אחר יותר גדול או קטן לפי הכשרות שצרכתי לעיל דלח"ל לא יסתמש אלא נר חנוכה כלל . והאשר דבבאנת זה דעת הלבוש לעיל סימן תרע"ח ס"ה וא"כ מיושב מה שהקשיתי לעיל על הלבוש וזקן דעת רש"י אפשר לי לפרש דס"ל דקמ"ל רב"ל דאף ש"ל היו רגילין ללוקח כלל בנאותו היכר להשתמש אצ"ל לרדך נר אחר תמוס י"ג . אבל הר"ן וב"ח שפירשו דקמ"ל אף ש"ל . יסתמש בו ולא מהני לו נר אחר ח"ת נריך נר תמוס היכרא קשה (י) כתב ח"ת רש"ל קנה לו שרניות קטנות שלפסקו ובליל ב"ה החזיל להלל . וכו' . י"ג י"ג י"ג וסתמינו אף דקמ"ל דבבאנת קטן . יריך ח"ת יתח"ל ליה לסדר ברכות שהיינו ע"ל אלו . רב"ת ע"כ ועדיין בסדר היו"ט ש"ל לנרות כל ח"ת . לו מתורה יפה ומי שיהו מצבת יעשה של כסף . סימן

ב"ה והלוקה עשה תלמוד כמו שכתבתי סימן תרע"ג סעיף א' ובסימן תרע"ה סעיף א' אבל אלו היה הנחה עשה התלמוד אסור להדליק אפי' נר חנוכה שער חנוכה בליל חזנוני דכיון דהנחה עשה התלמוד א"כ הדלקה לאו תלמוד הוא ואיכא בזיון תלמוד בהלוקה זו שהרי בשעת ההלוקה עדיין אין כאן נר תלמוד ומשוב נר של חול עד שתייחה .

אבל להדליק זה מזה ע"י נר של חול אסור מפני שנראה כמבזה קצת אותו הנר מצוה שמדליקין ממנו נר של חול שנראה שנוטל אורו לתשמיש חול אע"פ שרוצה לחזור ולהדליק בו נר של מצוה אין הגל יודעין אותו ויש מתירין גם כענין זה שרוצה לחזור ולהדליק ממנו נר אחד של מצוה והוא שיותר

אחת יראה ודאי לכוזג כמו שעושיין בכתובה פוצד ימינו לצד שמאלו וכמו שכתבתי ג"ל (ו)

תרעז דין אכסנאי בחנוכה, וכו' סעיפים .

א אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו חיוב (ר) להדליק בפני עצמו ואין יוצא בשל בעל הבית ומיהו בפרטת אחת שיתן לו וישתתף (ב) עמו כשי ואם מדליקין עליו בביתו אין צריך יותר ואם יש לו פתח פתוח לעצמו אינו יוצא במה שמדליקין עליו בביתו ולא במה שישתתף עם בעל הבית אלא צריך להדליק בפתחו משום חשדא ואפי' אותו הפתח אינו מיוחד לו אלא לשינה והוא אוכל בביתו של בעל הבית צריך להדליק בפתחו וכן האוכל אצל אביו וישן בבית אחר צריך להדליק שם שביתו של בעל הבית צריך העולם רואין אותו יוצא ונכנס בו איכא חשדא אם אינו מדליק שם שאין העולם יודעין שאוכל במקום אחר ואפי' לדין שאנו מדליקין בפנים סמוך לפתח ומסתמ' בני הבית יודעין שאוכל במקום אחר אפי' שייך חשדא כי השנים עוברים ושבים לפני פתח הבית ורואין שאינו מדליק וי'א דבזמן הזה שאנו מדליקין בפנים אין מדקדקין אם הוא סמוך לפתח אם לאו ידליק במקום שאוכל וכן אנו נודעין . אכסנאי שמדליקין עקיו בכיתו ורוצה להחמיר משום הידור מצוה ולהדליק בפני עצמו במקום שהוא הרשות (ג) בידו ובלבד שיכיון במחשבתו קודם שעת ההדלקה שלא ירצה לצאת במה שמדליקין עליו בביתו שאם לא כן היה ברכתו ברכה לבטלה ואינו גורם שברכת חבירו המדליק עליו היא לבטלה שהמדליק מדליק להוציא את עצמו ג"כ . (ד)

ב הגן בבית נוי אפי' אין לו שם חדר מיוחד או הגן ביער או ההולך בספיני' צריך להדליק שם ולברך אע"פ שמדליקין עליו בביתו ולא דמי לאכסנאי דאמרין אם מדליקין עליו בביתו לא בעי לאשתתפי דשאני התם שיש פרסומי ניסא בהדלקת אושפיו ישראל שרואה גם הוא את הנרות וזוכר את הגם אבל כשהוא בין עכו"ם או במקום שאין בו יהודים אחרים שמדליקין צריך הוא להדליק ולראות הנרות כדי לזכור את הגם אע"פ שמדליקין עליו בביתו .

ג שגרת הרין הוא אפי' אנשים הרבה הודים בכית אחר יכולין להשתתף כולם בשמן ולצאת בנר א' אבל להידור מצוה נהגין להדליק כל א' בפני עצמו ואפי' בן הסמך על שלחן אביו ואפי' קטן שהגיע לחינוך מדליק בפני עצמו ומברך כמו שכתבנו למעלה .

ד הגותן שמן סתם לתוך נר להדליק לשם מצות חנוכה ונתן בה יותר מנשיעור כבר נתבאר למעלה סי' תרע"ב סעיף ב' שאחר שעבר זמן מציתה מותר (ה) ליהנות לאורו או לכבותו וליהנות משמנו ואם לא נהגו בו יותר מנשיעור אלא שכבה תוך זמנו ונשאר בו מן השמן שנכבד והקצה למצותו אסור ליהנות ממנו או אפי' נתן בו יותר מנשיעור והקצהו בפירוש לשם מצוה וכבתה שאז ג"כ הוא אסור בהנאה אם הוא בליל ראשון מוסף עליו בליל ב' ומדליק הנותר בליל שני מוסף עליו בליל ג' ומדליק וכן בכל הלילות נותר ממנו בליל שמיני עושה לו מדור' בפני עצמו ושורפו כיון שהוקצה למצותו שוב אסור לקחתו לדבר אחר ודינו כשורפה ואם נתערב ממנו בשמן אחר ואין בו ששים לבטלה אסור (ו) להוסיף עליו כדי לבטלו ולא דמי לעצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור כיו"ט שמרבה עליהם עצים מוננים ומבטלן דשאני התם שאין נרנה מהם עד אחר ביעורן ואין האיסור בעולם עוד אבל הבא עיקר הנאה הוא בשעה שהנר דולק והשמן עדין קיים ואסור . ואסור ג"כ לשהיתו לשינה הבאה לנר חנוכה דחיישי' שמא יבא ליהנו' ממנו כיון ששייהה אותו כל כך זמן מרובה ואפי' אם נתנו בכלי מיאוס כדי שלא יהנה ממנו אפי' חיישינן הילכך אין לו תקנה אלא שריפה ואין להקשות מ"ש מעצי הסוכה וניה דשרינן אחר החג , ואע"ג שגם הם הוקצו למצותן (וע"ל סימן תרל"ח סעיף א' וסימן תרס"ו) . דשאני התם הואיל שדרכן להשאיר אחר החג אע"ג שהוקצה אותו בפירוש לשם סיכה על כרחך לא היה דעתו מתחלה להקצת אותו לגמרי אלא למצותן תוך ימי החג ולחזור ולשתלן אחר החג אבל שמן ופתילה שעושיין להתבער לגמרי כי יהיב להו בנר מקצה דעתו מהם לגמרי למצותן שאין אדם מצפה אימתי תכבה נרו הלכך אם נשתיירו הרי הן אסורין שהרי הקצה אותן למצותן לגמרי ולא דמי לנר של שבת שהקצה גם כן טלח למצותה ואפילו הגי נהגין אחר השבת מן השמן וזמן הפתילה שנשתייר משום דהתם עיקר מצותו שיהנו ממנו אפילו בשעת מצותו מה שאין כן בנר חנוכה .

תרעח קדימת נר של שבת או של חנוכה וכו' סעיף אחד .

א מי שאין ידו משגת לקנות נר חנוכה ונר של שבת יקנה של שבת ולא של חנוכה דנר של שבת עדיף שעושי ליהנות לאורו והוי שלום ביתו שלא יצטערו להשתמש בחשך שודרי נר חנוכה אסור להשתמש לאורו ושלום בית עדיף ואסמכתו אקרא דכתיב ותנוח משלום נפשי ואר"ל זו הדלקת נר שבת שהיה דבביא מקונן עליו שהוצרכנו לישב בחשך ולא אור וע"י כן נחננו משלום ש"מ שאם ישנו יש שלום . ע"כ שלום בית עדיף מנר חנוכה . יש לו נר של שבת ואין לו לקנות של חנוכה ויין לקידוש היום יקנה נרות ולא (א) יין דפרסומי ניסא עדיף ואע"ג דקידוש היום תדיר וגם דאורייתא ונר חנוכה דרבנן אפשר לקדושי בפת שהקידוש הוא דאורייתא אבל על היין דרבנן אלא דאסמכתו אקרא הלכך טוב לקיים שניהם לקנות נרות ולקדש על (ב) הפת , וכן נר חנוכה ויין להבדלה נר חנוכה עדיף . משום פרסומי ניסא .

תרעט גם כן דין קדימה וכו' סעיף אחד .

א בערב שבת חנוכה ידליק נר של חנוכה תחלה ויברך עליהם ואחר כך נר של שבת ואף על גב שהוא עדיין יום גמור ולא הגיע עדיין שעת הדלקת נר חנוכה כיון שאין אפשר בע"א יצא בכך שודרי נר ידליק גם כן לאחר השקיעה . שאם ידליק נר של שבת תחלה יקבל עליו איסור שבת ושוב יש בו קצת איסור להדליק לכתחלה מפני שההדגל של רוב בני אדם היא לקבל שבת בשעת ההדלקה מיהו פדיעבד שהדליק של שבת תחלה ולא קבל עליו במחשבתו יכול הוא להדליק של חנוכה אח"כ כיון שלא קבל עליו את השבת ג"ל .

יש לחוש לא"י ויכח בדיקתה שם האריך תחלה תחלה וכן הב"ם שהבי' לה בנין דברי הרשב"א דה"ס כרשב"א ויש לחוש מ" קאי על לערב ליכור בעין אבל אם נר נאמר בפתח סמ' חומר ע"כ ובמחילה נבדל לא דקדקו בדברי הרשב"א בס' ה"ה דף ק"ב ע"כ שנכתב על מ"ש הר"ם ב"ה נפול לפסוקים חו"ל נבטל ז"ל לא טוב ע"כ שצריך נאמר כל דבריו שראוי לחוש לדברי אומרין ע"כ הרי להדיא דאף שכבר נפול בפסוקים מ"ש אפי' כתב שיש לחוש כו' כללל דמילתא ש"ס לפסוק כתיב' ונס ביארתי ויחר גם בארבעה כ"ס בקושיה כ"כ דברי הר"ם אחריו ודקדקתי דגם ל"ע מדכתב נפול מעלת ט' . תכאף דאם חסילו בדיקת אף בשוגג אסור לנטלו וכן הנאמרי בש"ס ל"ס . זיקון דף כ"ב ש"ס . כן דברי הטור בשם הרשב"א שהוא ל"ה ע"כ ואפשר דכ"ס שכתב כ"ס א"ס נאמר מ"יירי בחסילו בדיקת בשוגג אף דהטור מייירי כ"ס אף בנפול מעלתו דל"כ ת"י פירי הענינים בנכרו מן הדקל כו' מ"ת כ"ע אכסר דמייירי בכ"ס ג"כ הקיטוי שם על דברי הר"ם ב"ה נקדח כספי שני' דעני' חוקקת כו"ל מדאורייתא ע"כ דל"ה דכ"ס ה"ס דף מ"ה וז' ב"ה דף ד' דחסיק ה"ס שהוא מדרבנן וז"כ ת"י וכל הפוסקים שם וע"ל סי' הק"ו מה שכתבתי על ע"ה .

כרוח עם : הכתוב ע"כ כל נוסחא הרא"ש חתם בר"ל רק בחיבה א' יש הפרש וכבר כתבתי ש"ס כו"ל גם כעור דאף חת"י בנוסחא רש"ל ג"ס תהיב' על הלבוש חלף חלף לטמא' וי' שהביא טוב חלף' בקינור פסקי הרא"ש אלא דמקום הינה כן כתב חיצה תזכר הוא מתחילת סבויא לדברי הרא"ש גופיה ועו' וכל הפוסקי' רש"ל וכן חלף' באבדורסם ב"ה רש"ל וכל' הנהיגו וסיים ע"ה וכן היו טהגין הרא"ש והרא"ש ע"כ לכן ק"ו לזו מנוסח' רש"ל רק שלא יאמר חיבה כן . (ו) דעת כ"י ופ"ע ור"ת דלעולם מתחילין להדליק בשחלל כדי להפנות ליישין בין שמדליק ביתין הכנסה בין שמדליק בשחלל הפנים' ולעולם תכריזין כל הכרטה קודם הדלקה וכן המתבאר וכן קדושי ג"ס לא הכחיתו דברי רש"ל וז"ל וז"ל וז"ל בזה מ"ת טוב לכתור דדריהם ולבית' כירות כמותה בתוך חלל הפתח וז"ל אם כל הכו"ל בטמא הסמוך לפתח .

סימן תרע"ז

(א) חזקתו חיוב להדליק משמע דבזה ל"כ רשות בידו להדליק ולברך כיון שאין מדליקין עליו בביתו וכן משמע בש"ס וז"ל דה"ס כמדליקין עליו בביתו אלא שיש לו פתח פתוח לעצמו מיהו כזמן הזה נר"ך ש"ל"ס שם וז"ל וז"ל כ"י אכסר שאין נר"ך וי"ל שכתב הכנסה קאי נתי' אדיו זה ב"ה לו פתח לעצמו (ב) שכתבתי שצריך להוסיף מה שיתן לו חבירו (לגובה) ופי' הכ"ה טעמא דאם לא יניח הוספי' בשביל חבירו חיובא חשדא ולפי' אפילו לא הוסיף לו מה שנתן לו אלא חקת כ"י דניח דכחתיף ביה . לפעמים ח' חוספי' על השיעור מעט אלא ל"כ טעמו שהמדליק מחייב ליתן בו השיעור ח"י טעם מתנתו כמ"ס לעיל כ"י תרע"ו נכר נר"ך להוסיף מה שנתן לו חבירו דמ"כ לא נתן חו"ל מ"י חיוב וז"ל נר"ך להוסיף כולו וכן משמע לישנה דלגובה כל' . כתב ר"ת שם בזמן הזה שחייב להסתפק ולא מתירי' סי' ל"א וז"ל כתב' רש"ל סי' פ"ה . ונשט דהסתפקי נר"ך לכוזג כפרסומי מהאמר דז"ל נר"ך לנכר על הראייה (ג) רמ"א סיים שכן טהגין ורש"ל בהשוכה סימן פ"ה כתב כמו כ"י שאין לברך אם לא כמתין ידוע שהדליקה עליו דלא חל עליו חובת החיים ע"כ ור"ת סי' כ"ס שער אפרים שהביא דב"י טעמיה דפסק סתין להדליק אלא ח"ס וביחו' נר ח' אבל לתבאר דיון נ"ע נר"ך לברך דהוא בכלל המהרי"ן ע"כ וליחא דהא רש"ל פסק לתבאר דיון וכן בת"מ וז"ל אפי' המתירו כ"י אלא ל"ל דס"ל לבי' דה"ס וז"ל כו"ף ח' דמייק ח"ה אלא שייך בהו מהדרין וכפתא ניהא חמיק' כ"ס אפרים על שאין חשה ידלקת אף שבעל בביתו דמהדרין דט"ס מייירי באר בני ביתו ולא איש ואשה וז"ל ברש"ל שם ז"ל איש ואשה כו"ל חמיק' חמיק' ל"ס נר ח' וכן בת"מ סימן חק"ס ג"ס חייבות וחברין אם אין לה כנל או כנל כו' במ"י . ולדינא כדכתב בש"ס סי' כ"ה אלל כ"כ כשתברך חענה . אמן ודליק ואם כבר הדליק בעל הבית לא יברך ע"כ ות"מ יברך בלא שם ונלטה כדליתא בת"מ וא"כ כשבעל' מברך בביתו אסור לה להדליק ולברך (ד) כתב רש"י מ"י שמועד אלל חבירו באקראי מנוח מן המוכר ש"ל לביחו בעלמו ודליק וכלי' ע"כ אם אשתו תדלקת עליו א"ל לנכר לביחו ות"מ נר"ך לברך על הראייה בתק"ו שמועד אלל חבירו וכתב בש"ס סי' חיימו דוקא ככלל שמועד הכרטי' מכלל הבנת דאם שמוע ענה א"ל לחזור ולברך על הראייה ע"כ וז"ל דמייירי כמתכוין ב"ה לנאת לו . כתב רש"ל בהשוכה סי' ע"ז סומא ח"ס הוא בבית שארשים דולקס ויכל להסתפק בפרוטס ויברט עליו הוא עדיף וכן אם יש לו אשה חשה דולקת עליו ואם לאו ידלק ע"י ביעו צ' אחר . וברכת הלכנסה יטל עפיר לברך דברכה זו על בריא' עולמו וחידושו קאי (ה) ע"ל סימן תרע"ב שם לכתוור (ו) בספרי אליה רבה הנהיגו מזה על י"ט פ"ק דת"ה סי' ז' ופ"ג סימן ל"ע שחלק על דברי הרא"ש בס' ה"ה סי' ל"ט דאין מבעלין א"י דרבנן אם לא הינא דתיקלי חמירא סי' וכתב שפ"א נר דעת כל החתברים ע"כ וחיובא ס"א ראייתו גדולי פוסקים ומתירים ס"ל כרשב"א וה"ס הטור פ"ה בשם חכמים פרוטעבך ור"ה כ"כ דף ק"ב ומדדי ור"ן פ"ק דבי' וכתבתי פ"ה ה"ס ז"ל וכתבתי ור"ה כ"כ וז"ל כ"י כ"ס כרשב"א

סימן תרפ"ה

תרפ

שלא לרניח הגר בליל שבת סמוך לפתח וכו' סעיף אחד .

א בליל שבת צריך ליתן שום דבר לחיץ בין הנרות לפתח כשביל הרוח שלא יכבה הנרות כשפותח הדלת גם לא יקבע הנרות בע"ש בדלת עצמו אחורי הדלת שאע"פ שהדלת בטלה לגבי בית חשיב"מ מחובר לקרקע לענין שלא נעש"י כמים לדבר האסור ומותר לטלטלה עם הגר' מ"מ בפתיחתו או בעילתו מרחיק השמן מן הפתילה או מקרבו אליה והיה מכב' ומבעיר ואע"פ שאינו מביין לכך ה"י פסיק רישא ואסור ולפי זה בנר של שעה מותר דלא שייך ביה קירוב וריחוק ויש מתירין אפי' בשל שמן משום דהו"י פסיק רישא דלא (א) ניחא ליה .

תרפ"א

אין מברילין על גר חנוכה במ"ש וכו' ב"י סעיפים .

א במ"ש מדליקין גר של חנוכה בין בב"ה בין בביתו קודם הברכה כד' (א) לאחר אפוקי יומא ואחר כך מברילין .

ב אין מברילין על הגר של חנוכה ש"רי אסור ליהנות לאורו ואחת מברכות והברכה היא ברכת הגר ואין מברכין על הגר עד שיאורו לאורו זה אי אפשר בנר של חנוכה הילכך אין מברילין עליו וי"א בביתו מבריל תחלה ואח"כ מדליק דאין שייך כאן אחר אפוקי יומא כיון שכבר הבריל בב"ה אלא שאין נוהגין כן .

תרפ"ב

דין על הניסים בחנוכה ובג' סעיפים .

א כל ח"י מי חניכה אימרים בין בתפלה בין בברכת המזון על (א) הניסים שעיקר חנוכה להודות ולהלל קבעו דהיינו להודות ולשבח להש"יב על הניסים שעושה עמנו ואמרו בברכת הודאה כגון בתפלה בברכת מודים קודם שיאמר על כלם יתברך וכו' ובבה"ט בברכת הארץ שהיא ג"כ ברכת הודאה קודם שיאמר ועל הבכ וכו' ואם לא אמרו אין מחזירין אותו שכיון שאינו דאורייתא לא יחזיר הברכות דהוי ברכה לבטלה ומ"מ אם נזכר באותו ברכה עצמה כל זמן שלא הזכיר את השם אפי' בין אתה לישם יחזור . וי"א (ב) בברכת המזון אם נזכר קודם שסיימו כשיגיע להרחמן יאמר הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתתיהו וכו' (וגן בפורים) . (ג)

ב ובמוסף של שבת ור"ח שבחנוכה צריך להזכיר גם של חנוכה ואע"פ שאין מוסף בחנוכה מ"מ כיון שצריך לומר ברכת מורים במוסף יאמר ג"כ הודאה שנתקנה בה על הגם המאירע בזה הזמן א"א בעל הניסים כשם שעשית ניסים לאבותינו כו' כן תעשה לנו בעת הזאת למי שברכת הודאה הוא על שעבר ול' כן תעשה לנו כ' היא תפלה להבא ואין מערבין להבא בלשעבר אלא אומר' על הניסים ועלהפרקן וכו' שעשית לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה כ' ופירושו כולו הוא לשעבר שאנו מודי' לך על הניסים שעשית לאבותינו בימים ההם וגם אנו מודים על הניסים שעשית לנו בזמן הזה שבכל יום ויום הוא עושה עמנו ניסים נגלים ונסתרים בזמן הזה כמו בזמן אבותינו ואח"כ מפרש ואומר קצת מהניסים מה שעשה לאבותינו בימים ההם ומעין המאורע הוא מה שעשה בימי מתתיהו וכו' בפורים בימי מרדכי כו' ויש מודקדקים לומר בזמן הזה בלא וי"ו ויהיה דוראמינו על הניסים שעשה לאבותינו בזמן וישנה וחדש מה שאנו עומדים בו עתה ולא תהיה ההודאה רק על גס של חנוכה או של פורים בלבד , אבל ג"ל שטוב יותר לומר בוי"ו כד' (ד) לכלול כל הניסים ולפרט אותו הגם שהוא עכשיו מעין המאורע שכן דרך נוסח תקנות חז"ל בכ"מ לכלול כל הדברים הדומים וגם אותו עיקר הדבר שהוא צריך לברך עליו כגון ברכת חולקים ונחמת אכלים וכיוצא בהם נ"ל .

סימן תרפ"ג

סימן תרפ"ג

(א) יש בו קי"י חיבות כנגד מנן יומא שחטנו כלנו וכו' כד"ח כשם רח"ל אין כשעמדה עליהם רק כשעמדה נטלת הרשעה כו' דהא אח"כ אחר על עתד ירחל וגב אל' להשיבם תחזירין אלל תורחין בלא ח"ס וי"ל תלנות הרשעה כהנהי קתן חתה כר"ס (ב) ק"ק דלעיל ס"פ קפ"ו פסק קן כסחם וסיים וכו' נכונ (ג) ע"ל סימן ר"ח דבבב"ה ח' מעין ג' אין חזירין בה בחנוכה וטורים מעין כהמאורע וכחכ ככבט טעמא דעל הכיפיש הודאה הוא ובכר"ס זו אין תקום להזכרו כו' ורמזי בל"ה דף כ"ה שסיים על הכבט הלשון הג"ח דא"ל דלדידה ג"ל אין חזירין ולכן כתב טעם אחר טעם עשייה אלל תקנ' לביאליס מבחלי לעיל ותימה דהשמי"ל חסוב' מר"ס מרובענרק פי' ע' סחב טעמ' ז' דלא להזכיר מאורע דהטובה וטורים אלל כיכא דאיכא הודאה בתפלה ע"כ גם סב' לשון אל' ופירושו כראש דלא תקנו להזכיר אלל ב"יכא הודאה בתפלה אלל בברכה מעין ג' אין הודאה בתפלה חס' שחזירין וטרה לך על הארץ נו' היט טעם מעין החזירה לך אל' להזכיר ומיחא מי חזירי' ג"ל על ח"ס הכבט שרי הוא אחר סיום כטוב ומטיב כ"כ כב"י על הניסים מוזכר רחמון שאמר כטוב ומטיב ע"כ דנקת רמזן שאין הודא' בתפלה לא ניתקה כלל (ד) כתב מ"ע וז"ל אחר שאפ"ל בו"ו תשחט על לחון נס' טעמ' לחזיריט וכו' וזוהי כה על סודוהי ה"י ע"כ ות"ל מ' תרע"ב .

תרפ"ד

סדר קדיאת התורה בחנוכה וכו' ג' סעיפים .

סימן תרפ"ד

א וקורין בפ' נשא בנישאים ג' בכל יום . והטעם שקורין בנישאים מפני שיש קבלה בידנו שנשאל מלאכת המשכן בכ"ה בכסליו וגם של חנוכה נמי שהיה ג"כ באותו היום הוא כמו חנוכה המקדש מחדש לאחר שנטמא בימי יוונים דמזין להרדי והוי ליה מעין המאורע אע"ג שלא הקריבו הנשיאים הקרבנות עד ר"ח ניסן מ"מ כיון שאלו הקרבנות היו לחניכות המשכן הוי שפיר מעין המאורע ומתחילין בריחי ביום כלות מ"שה שהיא התחלת ענין קרבן הנשיאים ויש מקומות שמתחילין בברכת כרנים מפני שגם של חנוכה נעשה ע"י כרנים ומנהג יפה הוא אלא שבארצנו אין נוהגין כן וכן המנהג שלנו ביום א' מתחיל ויהי ביום כלות משה וקורא אותו עם כהן עד לחנוכה המזבח , והלוי חצי נחשון עד מלאה קאורת , והישראל משלימו וי"א כהן עד המשכן , ולוי לחנוכה המזבח , והישראל קורא ביום ראשון . ביום השני קורא כהן וביום השני עד פר אחד בן בקר והלוי נוסר כל הנשיא השני והישראל קורא וביום הג' כולו וכן בכל יום ויום הבקן והלוי קורין הנשיא' של אותו היום וישראל כל הנשיא של יום שלאחריו שכיון שאין לנו כל ט' הפסיקים שאנו צריכין לקרותו בחד נשיא דהיינו ג' פסיקים לפחות לכל א"ו וא"אנו קורין גם הנשיא שלאחריו ולא משום ספיקא דיומא שאין שייך כאן ספיקא דיומא שהרי הקרבנות הנשיאים לא היה בזה הזמן אלא בניסן ואין קורין אותן אלא משום דרמי קצת לעין המאורע כמו שכתבתי וא"כ מה לנו לספק בימים ומהאי טעמא ג"כ אין אנו מחזירים לקרות כ' נשיאים בחד גברא כמו בח"ה דסוכות שמחזירים ב"ימים בחד גברא דהתם משום ספיקא דיומא נעשה כן מה שאין שייך כאן , וכ"ת למה אנו מתחילין בכל יום ויום השי"י לו אע"ג שקראוהו מאתמול י"ל משום דביום הב' צריכין להתחיל מיום הב' שהרי לא קראוהו מאתמול לכך עושין כן בכל יום ועוד שאם לא יעשה כן יבאו לשעות מקום שסיימו מאתמול כי בקל הוא לבא לשעות באילו הפרשיות שהם דומות זו לזו ולא היה לנו דבר מסיים להתחיל בו בכל יום משא"כ כשקורין על האופן הזה שאנו קורין שיש לנו דבר קבוע ומסיים להתחיל בו ביום הח' מתחילין ביום השמיני וטורים כל הסדר וקורין ג"כ פ' ראשונה של בהעלותך עד כן עשה את המזורה כדי להשלים חנוכה בסדר הנרות של מזורה ואחר הקריאה אומרים חצי קדיש אשרי יהללו , ובא לציון קדיש שלם עלינו קדיש יתום וכן בכל יום .

(א) כתב פלנו וז"ל שיר תאור לפי סג' ענין י"ט אחר שאורו ס' בו כלל .

סימן

ב ושבבת שבחנוכה אומרים יוצר אורך כי אנפת , אופן כבודו אור , מאודה שני יתים אלת אין צור חלף ואין מזכירין של שבת בעל הניסים שאין לו ענין בו , (וע"ל סימן תפ"ו סעיף ג') ומציאין כ' ס'ת באחת קורין בעניינו של יום דהיינו הפ' של אותו השבוע ז' גברי במקום שאין קורין יותר ובשציה קורין בנישיא השי"ך לאותו יום , ואם הוא יום ראשון דחנוכה מתחיל מויהי ביום כלות , ומפסיד בגרות דזכרי' רני ושחתי שיש בה ענין המזורה ונרותיה ואע"ג דנרות שלמה שהוא ויעש חירם קדימי לה אפ"ה נרות דזכריה ערפי לן שיש בה נבואות לעתיד ואין מזכירין דחנוכה בברכת הפטרה שאין הפטרה כ"ה בשביל חנוכה דהא אי לא שבת אין מפסירין בחנוכה מוסף תבנת ועל הניסים

הגיסים וא"א צ"ל שבכל יום שא"א תחנן אם היה חול אם הוא שבת א"א צ"ל אבל אמרים כר"כ נפש ובמ"ש אלקים יחננו ומכרילין אחר שהרליק נ"ח בין ב"הג בין בבית כמו שנתבאר למעלה ס' תרפ"א ואם חלק בו ב' שבתות מפטירין בראשונה גרות דונריה שהם עדיפי לן כמו שכתבתי ובשניה מפטירין במלכים בגרות ומנורה של שלמה .

ג ואם חל ר"ח טבת בשבת אז אמרים יוצר ומארה וזלת של חנוכה פרסומי ניסא עיקר ואופן רר"ח כדי להכיר נ"כ ר"ח ומוציאין נ' ספרים וקורין לפחות ששה נכרי בעניניו של יום ההיטו במקום שאין ררך לקרות יותר מ' ובשני' קרא של ר"ח ומתחיל ובוים השבת כדון ר"ח שחל להיות בשבת המעט מבואר למעלה בס' תכ"ה וסניחין ס"ת שלישי' אצלה ואמרים חצי קדיש על שתיהן כרי שיעלה גם הקדיש על ר"ח אע"פ שעדיין לא קראי בה כמו שעושין בשאר ימים טובים על איתה שקורין בה מוסף אבל הראשונה אין צריכין להניח אצלה דששטא שעולה הקדיש גם עליה כיון שכבר קראי בה אע"פ שאינו מונחת אצלה, ובשלישי קורא המפטיר בשל חנוכה בנשיא רימא ואע"פ דשל חנוכה הוא פרסומי ניסא והיו לנו להקדימו משום פרסום ניסא אפ"ה מקדימין של ר"ח האיל ואפשר לו לקיים שניהם תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, (דהא איכא פרסומי ניסא באחרונה כמו בתחלה וע"ל ס' כ"ה סעיף א' וס' קפ"ח סעיף ה').

סימן תדפ"ד

(א) רח"ל כחז האפטריון ככל תורה ומצוה בין שבת ראשון בין כשי מפטירין ככל המנהג למד ול"כ בת"מ (ב) ואם כבר אחר קדיש אין תדירין וזמורים כיון שכבר קראו מן כיום תבאר תהר"ל ס' רי"ב (ג) לשון סיבול לקט כיון שאחזק לקרות כר"מ יתחם ויכר ויכז משי"ס סי

סימן חרפ"ה

(א) ע"ל ס' רח"ט (ב) לכ בתנאי' ובכ"ס ויהי ככל תנבית ניכר ע"כ (ג) ע"ל ס' תר"כ ת"ס ע"כ (ד) כחז רח"ל כ"י ס' ח"כ ע"כ וט"בין אכל כ"כ כ"כ ר"ל וכו' כחז מנהגין להצטת כגיה"ט ע"כ וכו' נתקם א"ל מנהג ידוע

התדיר קודם מרכתיב מלכר עולת הבוקר אשר לעולת התמיד וקשיא לן מנר כתיב עולת הבקר עולת התמיד למה לי אלא ה"ק קרא אשר לעולת התמיד שכבר קראה לוטר לך כיון דתדיר היא קדמה וזה בנה אב רבנ"מ תדיר קודם הילכך הנא נמי מקדימין של ר"ח דתדירת משל חנוכה אבל בעניין ההפירה מפטירין בשל חנוכה בגרות דונריה ולא של ר"ח אע"פ שהיא תדירה האיל וא"א לן לקיימא שניהם ר"ח ופרסומי ניסא שאין מדלגין מנביא לנביא כדלעיל ס' קפ"ד סעיף א' פרסומי ניסא עדי' ועוד האיל וס' ימו בשל חנוכה בתורה קורין נ"כ ההפירה למה שסיימו בו כי בן הוא המנהג לעולם ההפירה היא מעניין מה שסיימו בו בתורה חזן מוכשמו' תורה כדכתבתי טעמא לעיל ס' תרס"ט, במוסף אמרים אתה יצרת ועל הגיסים וא"א צ"ל במנחה, אם יש ב' שבתות בחנוכה אמרים בשבת שנייה יוצר או"ך כי עניתי אופן אמצו בתוקף מאורה אשר יצר וזלת אין מושיע, ומציאין ב' ס"ת וקורין ו' בענינו של יום לפחות בראשונה ששה נכרי ובשנייה כדון בנשיא רימא ומפטירין ויעש חירם ואם היה חתונה בשבת שבת חנוכה מפטירין בשל חנוכה דפרסומי ניסא עדיף (א) ומקצת שיש איש וי"א כמה דברים אמרים כשיש החתונה בשבת הראשונה דחנוכה אבל אם היתה חתונה בשבת שנייה דחנוכה מפטירין שיש איש האיל וכבר הפטירו בחנוכה בשבת ראשונה, ואם חל ר"ח טבת בחל מוציאין ב' ספרים וקורין נ' בענין ר"ח שהוא תדיר, כהן עדי רביעית ההין ולוי עדי נוסכה, ישראל עדי נוסכו, ובשנייה קורא אחד בענין חנוכה, מוסף ראשי חדשים ואין מזכירין בה של חנוכה שאין מוסף בחנוכה אבל אמרים על הגיסים בכרכת הודאת מוסף שעל כל פנים ענין הודאת הגס יש לומר בכ"מ שמדדים לו ית', אם טעה חזן וקרא כל הר"י גברי בשרש"י של ר"ח אם אין שם אלא ס"ת אחת א"צ לקרות עוד דקריאות של חנוכה אין משניחין בה שאינה כ"כ חובת היום שאינו מענין המאורע של אותו יום ממש שהרי הקרבת הנשיאים לא היה אלא בניסן ואם ישנן שם ב' ס"ת והוציאו שתיהם קורין גם (ב) החמישי וקורין לו, בשנייה בנשיא של היום משום פנסא של ס"ת שלא יאמר פנומה הוא ולכך לא קראי בה, (ומוטב שיכטל הא דאמר ר"ח קורין ד' אין פוחתין מהם ואין מוסיפין עליהם ואל יפנס ס"ת וע"ל ס' קכ"ג סעיף א') ולא יקרא הרביעי גם בשל חנוכה אע"פ שזכורו בעוד (ג) שלא בידך ברכה אחרונה משום דה"ל מדלג מענין לענין וכבר אמרנו לעיל שאין מדלגין בתורה מענין לענין בחד גברא, המתענה תענית חלום בחנוכה צריך לישב תענית לתעניתו אחר חנוכה אם התענה תענית חלום בשבת שבת חנוכה אין מתענה תענית לתעניתו אלא אחר חנוכה אע"פ דבשאר שבתות מתענין מיד למחרת בחנוכה א"צ שרם ימי הלל והודות ואין מתענין בהם לצורך כפרה רק בתענית חלום שהוא משום סנה שדרי מתענין תענית חלום אפי' בשבת שזה הוא תענוג שלו משום שיפה תענית לחלום כאש לנעורת כמו שנתבאר בהלכות שבת סימן רפ"ח סעיף ר'

תרפה סדר ארבע פרשיות, וכו' סעיפים

א טבת ר"ח שלו באחד מימי א"ב ג' ד' ו', ב"ה בטבת מתענין תענית ציבור כמו שנתבאר בהלכות ט"ב ואמרים סליחות אוכרה מצוק, אבן הראשה, פוסמן אבותי כי בט"ו ענינו ויחל בשחרית למנחה ויחל ודרש אפי' חל ביום ו' רק שאין נפלגין במנחה כשחל ביום ו' ואין משלימין התענית וי"א שמשלימין אותו כיון שהוא מן הר"י צומות וגם חוב העולם מקבלים אותו סתמא וכשמקבלין תענית סתמא אפי' תענית יחיד צריך להשלים אפי' בע"ש בנשיא מתנה בפ"י שאינו רוצה להשלים (א) ואם יש חופה ביום ו' מתפלגין מנחה עם ויחל וענינו ודרש ואח"כ החופה ואח"כ ערבית דשבת ואם חל בו מילה אמרים (ב) זכור ברית דמילה וסליחותיו ופוסמו כדפ"י ואין נפלגין, ונותנין לשותות לילד תם לאמו אם מלין התינוק אצלה בכיתה שאינה צריכה להתענות, (ג) לפרשה ויגש מפטירין ביחוקאל ואתה בן אדם קח לך עץ אחד כר' מסגי שבה מחלק הנביא כל שבטי ישראל ליהודה יוסף בענין הגאולה כמו שבפ"י זו היו הם העיקרים בכל מעשה ידירתם לגלות מצרים, לפ' ויחי מפטירין ויקרבו ימי דור למות וגו' שהוא מעין ויקרבו ימי ישראל למות וגו', לפרשה שמות מפטירין בישיעה הבאים ישרש יעקב שהוא מעין הבאים מצרים וגו' לפ' וארא מפטירין ביחוקאל כה אמר ה' בקבצי את ישראל וגו' שהוא מעין הפ' והצאתי אותם מתחת סבלות מצרים גם כתיב בה נבואה על פרעה מלך מצרים שהוא מעין כל הפ', שבת ר"ח שלו בא' מימי בנדה"ו, לפ' בא מפטירין כירמיה הדבר אשר דבר ה' וגומר להכות את ארץ מצרים שטלה היא מעין הפ', שבת של פ' בשלח קורין שבת שירה משום שיש בה שירת וישע וגו' או ישר וגו' ואמרים בה גאולה יום ליבשה שהיא מיוסדת על קדיעת ים סוף ומפטירין בששמים בשירה של דבורה אשה נביאה וגו' שהוא מורבת מנפילת סיסרא מעין נפילת פרעה, חמשה עשר בו אין נופלגין לילה היום וגם במנחה שלפניו אין נופלגין, ואם חל בשבת א"א צ"ל והטעם כי היא ר"ה לאילנות לענין שאין תורמין מפירות אילן שחננו קודם לכן על פירות אילן שחננו לאחר מנחה לפי שאין יצאו רוב גשמי השנה ועלה השרף באילנות מגשמי זאת השנה ומתחילין הפירות לחנוט מאילו הגשמים ואין תורמים מפירות של שנה זו על פירות של שנה אחרת כראיתא בר"ה שבאילן יולכין בתרומותיו אחר החנוטה וכן שזה היא התחלה לדבר של מצוה עשאוהו כמו י"ט, לפ' יתרו מפטירין בישיעה בשנת מית המלך עזריה שיש בה ענין מראה המרכבה שראה ישעיה דונמת מה שראו ישראל במתן תורה שבפ"י אם אין יום שני דר"ח אדר בשבת או שבת שלפני ר"ח אדר שהוא בסוף שבט עושים פרשת שקלים כמו שיתבאר טעמו בסמוך, אדר אם הוא בשנה מעוברת אדר הראשון לעולם באחד מימי זכר"ה ועושין בו פורים קטן אבל אין קורין בו המגילה כמו שיתבאר לקמן בהלכות פורים מי שמת לו אב או אם באדר ומתעני' בו ביום יתענה במעוברת באדר הראשון משום דאין מעבדין על המצוה שמצוה הא שעושין באותו יום שהרי מנהג הוא שיאמר קדיש ובאמירת קדיש הוא מציל את אביו בשנה הראשונה מדין של גיהנם כראיתא במדדשותם התענית היא מתענה לכפרת אביו וא"כ למה יאחר נפירתו מלהביא תכף אחר כלות משפטו ומדתו של אביו שאין משפטי רשעים בניהגם יתר מי"ב חדש של חדשי הלכנה מרכתיב והיה מדי חדש בחדש וגו' וכתוב אחריו ואשם לא תבכה וגו' שהוא אש של גיהנם וא"כ אם מת בשנה פשוטה שקודם העיבור באדר ע"כ צריך להתענות בשנה הבאה שהוא עיבור באדר הא' וכיון שצריך להתענות כן בפעם ראשונה ינהגו כן כל ימי ואפי' לא מת בשנה שלפני העיבור ינהגו כן שהרי התענית נ"כ הוא משום סנה דמתרע מזליה ביום שמת בו אביו ולמה יאחד אותו שהרי הוא מגין בתעניתו על עצמו ולמה יאחרו ואע"פ דפורים וקריאת מגילה וכל הלכותיה עושין באדר שני שאני התם דסמיכת גאולה לגאולה עדיף כמו שיתבאר לקמן ס' תרצ"ו וקריאת הפרשיות שייך לסומכה לפורים כמו שיתבאר לקמן אבל הכא טעמא דאין מעבדין על המצות עדיף נ"ל, (ד) ולענין מי שגולד באדר בשנה פשוטה ובשנת י"ג שלו נתעברה השנה נתעברה לו ולא נעשה בר מצוה עד אדר השני ואע"פ שאין מעבדין על המצות טעמא אחרינא איכא הבא שהרי כשהוא נעשה בר מצוה נעשה נ"כ בר עונש בבית דין של מטה ולמה נכניס אותו לעונשים קודם שהגיע זמנו שהרי הוא נולד באדר פשוטה שהיה מזלו מולד דגים ואדר ראשון בשנת העיבור אין מזלו מולד דגים עד אדר השני שאין אדר הראשון אלא תשלומים לחדשים שעברו בנ"ג שנים להשלים חדשי הלכנה לחדשי החמה כדי שתגיע החמה בחדש ניסן שהוא חדש האביב לסולה שהוא מול טלה כי כשתגיע החמה לאילו המזלות היא מתקרבת אלינו ואז מתחילין הפירות שבא"י להתכיל ונעשה חדש ניסן חדש אביב אשר בו תלי העיבור וזה מבואר למי שידוע מעט בחכמת החנוכה ובטעם העיבור, (וע"ל בהלכות ר"ח) וא"כ באדר הראשון עדיין חמה במול דלי הוא הילכך אין מנסימין אותו להיות בר מצוה ובר עונשין עד אדר השני ואסמכה אקרא דכתיב אקרא לאלהים עליון לאל טמר עלי שהוא נמר ומסכים עם בית דין של מטה בעיבורם ושלא לענוש את זה עד שנשלם שנת י"ג שלו על פי שקבעוהו בית דין מי שגולד בשנת העיבור בחדש אדר הראשון ובשנת שלשה עשר שלו הוא ג"כ שנת העיבור כגון שנולד באדר הראשון שנת ו' למחזור קטן שיהיה זמן בר מצוה שלו בשנת י"ט למחזור קטן שהוא ג"כ עובר או שגולד בשנת י"ז למחזור שהוא נעשה

ידוע יחזיר לעצמו ולא לחרים וכו' כי תקס"ח
 (ה) על מ' כ"ה כתבתי כי כסס תב"ח חר"י
 פקדו חכמה נתי קאי' לע"ה ע"ס (ו) וכן
 שקבעים התעניות הללו משנה עיבור לעיבור לא
 כיון כ"ל אין גורין נתחל' ביום כ' זכר' תקע"ב
 (ז) כתב מ"ע ל"ל דאין לסמוך על טעם זה
 וסוף יארע ביום ה' ר"ח או ט"ו כשכח או פורים
 קצו ללבו ולפרעו דהיינו ח"ק זה הטעם ויום ה'
 דוקא ודע דלמה לא קבעו יום ב' לכתחילה ולא
 יבא ללבו הפקעה שפרים דר"ס תקע"ב וכן הורח"י
 לפטעה ע"כ ולענין טעמא דלכשי מעמד הטעם
 והתללו ביום ה' לבל תפיל אסא מפרי בטעם (ח)
 ופאט דמ"ן אחר עניני בנבור כמחריה ומחמה
 דכ"ל תפיל ויחל' ה"י רח"ו לקרות כמחריה
 (ט) ל"כ ב"י מ"י קת"ו פתח' ר"ס הי"ב קורא אכל
 בת"ח כתב בטעם מ"ס ע"ס י"ג בת"ו וכן ב"ל דף
 כ"ט כתב לא ידעתי אנה תלכו זה גם לא ידעתי
 מה דקאחרי לחתויי מחי ע"כ ולענין יש לומר
 שפ"י בת"כ מ' ק"ה הנה דברי תו' גם תלמידי
 בחיובי רשב"ס ע"ל כגון פ' פרה ופ' זכור
 וכיוצא בכן ע"כ ופירושו ל"ל ור"ל גם על פ'
 שק"י ודע גם ל"ע בתו תגילה ר"י ז"ל ל"ל כל כו'
 שמתכוונת שפ"י קריא' התורה אינה דאורייתא לבל
 פ' זכור ע"כ מחי פקדים דליתא קאי על פ' אור
 גדאמי תו' בנכונות ואפשר דתוס' פ' ח' לא יאמר
 כל האריה בלשון קודם לחמור ול"ע תוס' נתי שאלו
 ט"ס בתו ברטת דל"כ לא תמצי תו' כלום ודוק ,
 ועיין ב"ל דף ק"י ר"ס ודע שאלו ש"פ פקודים הן
 דדנק' יש לומר כתי' יתיר מפרטות על כל כשנכ
 והנה כתי' תמה תנ"ך ר"פ"ב דתוס' תיקון במדבר
 שבו קורין בתורה כ"י דכל כשנתחן תו' התורה
 פ"ה ע"כ לכתחילה ל"כ סמ"ק ס' קה"ט וכו' בכ"מ
 פ"ז דתוס' ת"ת תקנתא דרבנן כיו ור"י כמ"י
 דהה טעם שפ"י דתוס' לא תיקון אלא אחר מיתח
 תוס' ע"ס ותוס' דלשחזקו ל"ב ירושלמי ור"י
 פ' בקורא שיהי ורב"ס פ' י"ב מה' תש"ס
 וסמ"ק וכו' טעם שכתבו עשה תיקון לישראל ט'
 כתי' הכ"י ולענין דין אב רחמים טהנים כ"י
 פרישית כו' בצאר עבותה (י) ע"י תלמי' יוצב
 ותמיס

בר מצוה ובר עונשין בשנת י"א למחזור קטן נעשה בר מצוה באדר הראשון שגולד בו שתיי הוא בן י"ג
 עינים שלמים מיום ליום ומזמן לזמן דוקא נ"ל (ה) יש מקומות שגודין בשנת העיבור לקבוע תענית בכל
 יום (ו) ה' לפרשיות שובב"ם ת"ת והם פ' שמות וארא בא בשלח יתרו משפטים תרומה תצוה וקריין בשחרית
 בפרש"ה שבוע ואומרים שומר ישראל ובמנחה קורין ויחל ומפטירין דרשו ונהגין בן י"ג שנה ארוכה שיש
 יותר מחצי שנה בין בה"ב דמרחשון לבה"ב דאייר שהם ימי תענית וכפרה לישראל לכך מתענה (ז) ח'
 ימים כנגד החדש העיבור שהוא ד' שבועות בכל שבוע ב' ימים דהיינו ב' וה' וכדי שלא להכביד
 על הציבור חלקום ואין מתענין אלא פ"א בשבוע עוד שמעתי ט"א והוא כי ראו קדמונינו שהנשים
 המעוברות הן עלולים להפיל עובריהם בשנים המעוברות ותקנו להתענות אלו הח' תעניות כנגד כל
 ב' וה' של חדש העיבור משום הנשים המעוברות שלא יפילו , ונ"ל שלפי זה הטעם א"ש מה שהתחילו
 להתענות בפרשת שמות משום שאותה פרשה מדבר בפריין ורביין של ישראל שיעשו לעם גדול ורב
 כרתיב ובני ישראל פרו וישרצו ונו' לכך מתפללין ג"כ שגם עבשיו יפרו וירבו ולא יפילו ואיפשר
 עמטעם (ח) זה ג"כ לא נהגו לקרות בבקר פר' התענית שהיא ויחל אלא פרשה השבוע כדי לקרות
 אותה פרשה שבתחילה שמות ביום התענית הראשון וכן שהתחילו בן נהגו כך כל התעניות ואדר
 חסמוך לניסן בין במעוברת בין בפשוטה לעולם יום שני דראש חדש אינו אלא אחד מימי זכר' ו'
 וחז"ל תקנו לקרות ד' פרשיות בשנה מר"ח אדר עד ר"ח ניסן לזכרון ד' דברים והם אילו הראשונה
 היא פרשת שקלים לזכרון מצות מחצית השקל שיתבאר בסמוך שהיו מחייבים ליתן בכל שנה ללישבה
 לקרבן התמיד ואומרים בה יוצר אל מתנשא אופן כבודו יתרוכס זולת :תה אהבת קדושתא אז מאז
 כו"א לא נא קריאת הפ' תתבאר בסמוך מוסף אומר קרו"בין אשכול אוי כו' ואם חל בשבת דר"ח אומרים
 אופן דר"ח השנייה היא פרשת זכור לכבוד מעשה עמלק , וקורין אותו בשבת שלפני פורים לסמכה
 למעשה המן שהיה מזרע עמלק ויש אומרים שהיא דאורייתא כמו שיתבאר בסמוך ואומרים בה יוצר
 זכור אופן כבודו יתגדל זולת אלא קרו"בין אומר ודין קריאת הפרשה יתבאר בסמוך דג' פרשת פרה
 אדומה והיא בשבת שקודם פרשת החודש שכן היה שריפתה במדבר סמך לניסן כדי להיות בה
 את ישראל באפר החטאת מיר אחר הקמת המשכן כדי שיהיו טהורים ויוכלו לעשות את הפסח בזמנו
 לכך קורין פרשה זו להתפלל לפני י"ת שגם עלינו יזרוק מים טהורים ויוכלו לעשות את הפסח בזמנו
 כבודו יתרוכס זולת אשרי קרושה אצולת , ודין קריאת הפרשה יתבאר בסמוך וי"א ג"כ שהיא דאורייתא
 מה"ט דר"פ החדש בשבת הסמוך לר"ח ניסן כדי לקרש חדש ניסן דכתיב בתורה החדש הזה לכם ראש
 חדשים אבל אין זה עיקר הקידוש כי עיקר הקידוש הוא בעת הראייה שמקרישין אותו הב"ד ואין
 הקריאה הזאת אלא מדרבנן ואומרים בה יוצר אות אופן כבודו משבחים זולת אל עושה קדושתא
 אחיית ודין קריאת הפרשה יתבאר בסמוך ובמוסף אומר קרו"בין ראשון אמצת פ' שקלים קורין אותו
 בשבת הסמוך לר"ח אדר לפניו או בשבת שחל להיות בר"ח עצמו מפני שבאדר היו משמיעין על
 השקלים וטעמא משום דבניסן בר"ח מתחיל השנה דכתיב ראשון הוא לכם ובו מתחילין להביא קרבן
 התמיד מגדבה חרשה מחצית השקל משנה זו וילפינן לה מקרא דכתיב בני קרבן תמיד זאת עולת חדש

בחדש לחדשי השנה והיא לחדשי יתירה הוא לומר חדש חודש והבא קרבן מתרומה חדשה כל' שיש יום חדש קבוע בשנה שיביאו קרבן עולת
 תמיד מן השקלים החדשים שהובאו מחדש ולמדו רז"ל מג"ש דכתיב בני ניסן ראשון הוא לכם לחדשי השנה כה חדש השנה האמור להלן ניסן
 אף חדשי השנה האמור כאן ניסן ולכך היו משמיעים באדר הסמוך לו שיביאו שקליהם בר"ח ניסן ואנו משלימין פרים שפתינו
 בקריאת הפרשה וקריאין בר"ח אדר אי סמוך לו פרשה להשמיע על השקלים והוא תחלת פרשה כי תשא דכתיב בה עניין השקלים ונתנו
 איש כופר נפשו וגומר זה יתנו ונו' מחצית השקל ואם חל ר"ח אדר בשבת מוציאין ג' ספרים בראשונה קורין לפחות ו' גברי במקומות
 שאין דרך לקרות אלא ז' בפרשה של יום שרתא דתירובשניה קורין א' בשל ר"ח ומתחילין וביום השבת כו' , ומקרימין אותה לפרשת היום
 כמו שנתבאר טעמא בחנוכה שהוא ג"כ תירי , ובשלישי קרא מפטיר בפרשת כי תשא שהוא פרשת שקלים עד ועשית כיור נחשת ומפטירין
 במלכ'ו בן שבוע שנים יהואש במלכו שהי' מדברת מענין השקל' ואין מפטירין בשל ר"ח אע"פ שהוא תרדי' משום דמשקל' סליק בתור' ומפטירין בה ,
 ב בשבת שנייה הוא פרשת זכור בשבת שקודם פורים כדי להקדים זכירת מחיית עמלק לעשייתה דכתיב נזכרים ונעשים וצריך זכירת
 בזה שכך או"ל זכור יוכל לבל ת"ל לא תשכח הרי זכירת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור הוי אומר בפה והרי מכאן
 שפרשת זכור היא דאורייתא לפי דעת קצת פוסקים אחרונים אע"פ שאם היא דאורייתא אין בה טעם למה קבעה בשבת זו ואדרבה בחדש אייר
 היה לנו לקבועה שכן היתה מלחמת עמלק בהיות ברפידים ואפשר שמן התורה לא נצטוונו לעשות בשבת זו אלא מצות עשה היתה לעשותה
 באחד מן שבתות השנה באיזה שירצו ומסרה ליד ב"ד אלא שבמי מררכי ובית דינו קבעוה לסמכה בכל שנה למעשה המן שהיה מזרעו ומוציאין
 ב' ספרים בראשונה קורין בעניינו של פרשת היום ומפטיר קורא בשנייה בפרשת כי תצא בסופה זכור את אשר עשה לך עמלק עד סוף
 הסידרא ומפטירין בשמואל ויאמר שמואל וגו' כה אמר י"י פקדתי את אשר עשה וגו' שהוא מענין זה ,

ג ובשבת שלישית שהיא ט"ו באדר מפסיקין כדי לסמוך פרשת פרה סמוך לפרשת החדש ואומרים בה יוצר אור זרוע שיש בו
 טעין הפרשיות , אופן מלאכי צבאות , זולת אחר וקדם וביטבת רביעית שהוא כ' ב בחדש פרשה פרה , ומוציאין ב' ספרים בראשונה
 קורין פרשה של יום ובשנייה קורא המפטיר בסדר חקת פרשת אדומה עד תמא עד הערב ומפטיר ביחזקאל וזרקתי עליכם מים טהורים ,
 ד בשבת חמישית שהוא כ"ט בחדש פרשת החדש וקריין בראשונה עניינו של יום ובשנייה בפרשת בא החדש הזה לכם עד תאכלו
 מצות ומפטירין ביחזקאל כה אמר ה' באחד לחדש כו' ,
 ה ואם חל יום שני ר"ח אדר הסמוך לניסן בתוך אחד מימי השבוע ואפי' בע"ש אז מקרימין לקרות פרשת שקלים בשבת שלפניו
 ומפסיקין בשנייה כדי שתהא פרשת זכור בשבת הסמוך לפורים ואז משתנה הסדר והגני מפרש לך לפי סדר הימים שראוי לקבוע
 בהם יום שני דר"ח אדר והם ע"פ הקביעות המבואר למעלה בהלכות ר"ח והם ד' ימים יום ז' ויום ב' ויום ד' ויום ו' וכימון וכו' ושחל כו'
 כבר נתבאר הסדר למעלה ,

ו ואם חל ביום ב' מקרימין לקרות פרשת שקלים בשבת שקודם ר"ח שהוא כ"ט בשבט , ובשבת שנייה שהוא ו' באדר מפסיקים ,
 ובשבת שלישית שהוא י"ג בו פרשת זכור ובשבת רביעית שהוא כ" ב פרשת פרה , ובשבת חמישית שהוא ד' פרשת החדש , ואם
 חל יום ב' דר"ח בר' מקרימין לקרות פרשה שקלים בשבת קודם ר"ח שהוא כ"ז בשבט ובשנייה שהוא ד' באדר מפסיקין , כג' שהוא י"א
 בו קורין פרשת זכור וברביעית שהוא י"ח בו פרשת פרה , ובחמישית שהוא כ"ה בו פרשת החדש ואם חל יום ב' דר"ח ביום ו' קורין
 פרשת שקלים קודם ר"ח שהוא כ"ה בשבט ושנייה שהוא ב' אדר מפסיקין , ובשלישית שהוא ט' בו פרשת זכור וברביעית שהוא י"ז
 בו מפסיקין , ובחמישית שהוא כ"ג פרשת פרה , ובששית שהוא ר"ח ניסן פרשת החדש וסומן ז"ו ב"ו ד"ד וב"ז , פי' כשחל ר"ח בשבת
 אז מפסיקין ט"ו בו וזהו ס' זט"ו , וכשחל ביום ב' מפסיקין ו' בו וזהו סימן ב"ו וכשחל ביום ד' אז מפסיקין ד' בו וזהו ס' ד"ד וכשחל ביום
 ו' אז מפסיקין ב' הפסקות אחת כ" בו ואחת ט"ו בו וזהו סימן וכו' , ובחמשה פרשה שנייה אומרים יוצר את פני המלך , אופן שמך לעד , זולת
 י"י אלקי הצבאות , ולמ"ד ששתי הפרשיות דאורייתא והם פרשת זכור ופרשת (ט) פרה אדומה צריכין בני היישובים שאין להם שם מניין
 עשרה לבא לבתי כנסיות שיש שם מניין עשרה בשבתות הללו כדי לשמוע פרשיות אלו בקהל עם ברכותיהן וקריאתן מתוך הס"ת כיון
 שרם מדאורייתא ואם אי אפשר להם לבא לפחות יזהרו שקראו אותם בניגונם ומעמם ד' פרשיות אלו כרוב השנים הפשוטות דרנן לבא מפ'
 משפטים ואילך ובשבת העיבור אינם מתחילין עד פ' ויקהל או פקדי וא"כ בשנים הפשוטות נדחו הפשוטות לאלו הפרשיות ובשנים
 מעוברת מפטירין לפ' משפטים בירמיה הרבר אשר היה אל ירמיהו' בירושלים לקרא להם דודר לשלח איש את עבדו וגו' (י) שהוא
 מעין התחלת הפרשה לפרש' תרומה מפטירין במלאכים וי"י נתן חכמה לשלמה וגו' שהוא מדרבן סבנין כ"ה מעין הפרשה המדברת במלאכת
 המטכן , לפרשת תצוה מפטירין ביחזקאל אזה בן אדם הגד את בית ישראל את הבית וגו' עד סוף ההפטרה המדברת בחינוך המזבח
 ושבעת ימי המלואים שהוא מעין סוף זה הפרשה לפרשת כי תשא מפטירין במלאכים ויהי ימים רבים ורבר י"י היה אל אלהיו וגו' עד י"י הוא
 האלהים שהוא מדברת מענין תוכחות אלהיו על עובם את י"י ועבדם את הבעל שהוא דוגמת תוכחת משה את ישראל על מעשה העגל
 שבפרשה לפרשת ויקהל מפטירין במלאכים ויעש חירום וגי' שהוא מדרבן בחזרה כל מה שנעשה בכנין בית המקדש שהוא דוגמת חזרת
 מלאכת

כל מה שנעשה בכנין בית המקדש שהוא הוגמת חזרת מלאכת המשכן בזה הפרשה לפרשת פקודי מפטירין במלאכה ותשלם כל המלאכה וכו' וכל מה שאירע בהשלמת בנין בית המקדש כי מלא כבוד ה' את בית ה' שהוא מעין השלמת מלאכת המשכן שבפרשה לפרשה ויקרא מפטירין בישיבה סימן מ"ג עם זו יצאתי לי ונומר שהיא מדברת בתוכחות ישראל שגוב להם לשמוע בקול ה' ולא יצטרט להביא קרבנות משיחטאו ויביאו קרבנות הנאמרים בפרשה לפרשת צו מפטירין בירמיה בסימן ז' כה אמר ה' וגו' לא דברתי את אבותיכם ונומר על דברי עולה וזבח תו' שמשמעה ג"כ כי שמוע מזבח טוב כמו הפטרת ויקרא אלא שהקרימו ישעיה שהיה קודם לירמיה לפרשת ויקרא וירמיה לפרשת צו וברוב השנים הפשוטות יבא פרשת צו בשבת הגדול ואז מפטירין במלאכה בסופו ועדיכ לה' מנחת יהודה שהיא מעין הפרשה ג"כ המדברת במנחות ועוד שמסיימת בפסוק בשורת אליהו את הגאולה הגה אנוכי שולח לכם את אליהו ונומר שהיא מעין בשורת נאולת משה במצרי' שהיתה בשבת הגדול שהיה באותה שנה בעשור לחדש ואמר להם משבו וקחו לכם וגומר לקהות שיני המצרים ויש מקומות שאין מפטירין ועדיכ בשבת הגדול אלא כשחל שבת הגדול בע"פ שהוא ממש סמוך ליום הגאולה שהיתה בפסח . (א)

פסוק כה אמר וגו' גם זרע וגו' כפי' ל"ג (יא) וכן תבין .

סימן תרפ"ו

(א) וי"ט יולדת כל ל' יום ומספת דאף לשנתינו לעיל סימן הק"ר ס"ה ע"ת סמנתי זה יש לסקל (ב) וסמנתי נב כחמנתי תולד ב"ת כחז בש"ה דמלתי הסקל אין כל תן המעשר וכו"ס תמלות תוסת ומתנות לאכילוס אחנס כפסגרי"ט כפי מסח ירו חולד להספי' חמעות חנשר ס"ו . (ג) כחז סל"ג כל מי שירנה לאכול חשילו יחזר מעשרה (ד) כחז בחשבת ר"ת אל"ף ס"ו מ"ע דיוולין בני עיר לחקן בהסמות עליכ' ועל זרע' ויבא' אחריהם עד עולם לפחות פורים יום שנעשה בהם גם וחקי סלגים לעיר אסרת ליסלקה חל עליהם . ופסח ר"ש כלני אס חירע נס באלר כסא מטעב יעשה באלר רלסון אחנס אס נעשה באלר אפי יעשה לעולם באלר פס' וכל כ"ג מי שחמעה ביום שנפסק לו נס ואירע אותו יום בשבת יחמעה בערב שבת סב הבח מנכנס חכריו' לא הגיד הלכה בהענית אסרז המס רלס הגידה אסתר וכל' סיכוס כי לא הגידה אסתר מה שכתוב אמרו ועוד בתנ"ל ק"ו' בתלמודי רב כהנא ס"ו מתלמידי ס"ו' תשעת בפשיטות דיש ללמד חמי רב' אף בפורים ענול עכ"ל ומהגני דבתסרי"ל טפיה חבולר אלא פס' לשעם סל"ג כגידה אסתר אלא לרז' וס"ו ז"ל ופסח לרבי אין להסתר תגדה ועיקר טעמו חסוס טעריהם לעסוק בנרכי פורים וחדע דלא כחז דבמריס פטויס דתעריהין אחרים לררנן תגויס . גם תס"ס חמנילה לק"ת האסתר דה"ו פטיון ומה דלמר טרי"ו בסעודה פורים הינו כאלילת הכעודה ענמה . וז"ל דל זה חיייר לילך לישבה אכל ללאוד שיעור הקבוע בכה"כ איע כלל זה דליון ביה כ"כ ביטול עירדה לרבי סעודה כחז חכריו' כסמנתי אסתר חוקד' לה' כגיד וס' כאלירע ביום ד' כגיד כו ביום תסוס דביא' ו' אין להביד דהא' טאן פורים וערב שבת (ה) בחורס ולמו עלי גלסח יתיס לילה ויום וכי אסתר נלחס לעשות ק' אלא סהו תפסקין חנע"י ס"ו שלל כוי"ג טמות רנוסיס אלא בלחי רנוסות כגון ב' וס' א"י אלא שכל א' יפסיק חנע"י כמו ביה"כ ומה אחר לילה ויום ריב"ס סימן ח"ו וז"כ סר"ן ס"פ ב' דחמנית דכמו להענות ג' חמנית חפסריס זכר לחמנית אסתר .

סימן תרפ"ו

(א) ומה שחיה ע"ת בזה עיין בכ"ח דלק"ת סבז כ"ג דף ע"ג ט"ו חל"ן חל"ן ח"ח כעבור פס' ט"ו קוברין אכל ח"ח חכטלין וכן להכנסת נלה ולגברתי מילס חכטלין ח"ח .

סימן תרפ"ח

(א) והא דלא נהג לקרות חמנילה יום י"ד ויום ט"ו חספס כותן הוה דעכ"ר כ"ט דסחיב לא יעבור (תרכ"ז) וז"כ ככל בו ומתוך פוד לשי טלויס אלא

הלכות פורים

ר"ן תענית אסתר , וכו' ג' סעיפים .

א כבר כתבנו בסימן תקע"ג רק"ל שבטלה מנילת תענית ובחנוכה ופורים לא בשלה ובין שלא בשלה היה מן הדין שלא להתענות גם לפנייהם ולאחריוס מ"מ נהגין להתענות ב"ג בארד אע"פ שהוא סמוך לפורים מ"ס לא עדיפי סמוכין רחנכה ופורים משאר ימות התענית עצמן שאמרו שאסור להתענות בהם ואנו ק"ל שבטלו ומתענין בהם עצמם לכך מתענין ג"כ ב"ג אע"פ שהוא סמוך לפורים ועוד שאני פורים שהוא מדברי קבלה שהם כמו דברי תורה שאינם צריכים חיזוק לפיכך שותר להתענות לפניו סמוך לו כמו כסמוך לשבת ויום טוב דדוקא בימים שהם אסורים להתענות מדרבנן אסור גם כן להתענות סמוך להם כדי לעשות חיזוק לדבריהם אבל ימי פורים שהם מדברי קבלה אינם צריכין חיזוק לפיכך מותר להתענות סמוך להם ונהגו להתענות ב"ג .

ב וכן בלחז עליהם לחובה ולתענית ציבור לכל דבר משים שבו נקדלו בימי גרדכי ואסתר להלחם ולעמוד על גפסם והיו צריכין לבקש רחמים וסליחות ותחנונים ומסתמא היו מתענים בו ביום שכן מצינו במדרש שמשנה רבינו ע"ה היה מתענה ביום שנלחם עם עמלק וא"כ ודאי בימי מרדכי גם כן התענו ביום שהיה להם מלחמה עם אריהם . וספני שאנו מקיימים ימי הפורים לזכר אותו הגם ג"כ צריכין אנו לעשות כמותם בענין התענית והסליחות והתחנונים כי אם את המושב נקבל וזרע לא נקבל בתמיה ואומרים ענינו וקריין וחל כמו בשאר תענית ואומרים סליחות אדם בקום אתה האל , פזמן במתי מספר , ובמנחה אין נופלין כמו בערב ר"ח או בשאר ימים טובים שאין בהם תחנון , אבל קורין ויחל וכו' מפטירין דרשו ואומרים עלינו כמו בשאר תענית מידו יש להקל בו דעוברות (א) ולמניקות ודחלים ואפילו לא דכביד עליהם החולי כגון כאבי עינים ופרעו יום אחד כיון שלא מצינו בפירוש שאנו עליו חכמים אלא מנהג בעלמא הוא מידו מי שהוא בריא לא יפרוש מן הציבור ונהגין ליתן מעות פורים כער כל אחד ואחד אפילו כער (ב) הילדים זכר לשקלים שהשמיע עליהם בארד ולא לשם כפרה שאותם באו כנרבה לקרבן תמיד ומחלקים אותם לעניים להוצאות שמחת פורים ומנהג ליתן ג' מחציות זכר למחצ"י השקל דכתיב ג' פ' בפרשה מחצית השקל . ואם חל פורים ביום א' אין מתענין בשבת והואיל ונרחח התענית מיום השבת מתענין ביום ה' שלפניו ולא ביום א' של אחריו שאי אפשר לרחות פורים דולא יעבור כתיב ולא מתענין ביום ו' שלפניו משום כבוד השבת שלא יוכלו להבין צרכי שבת ביום התענית אם היו מתענין ביום ו' שלא היו יכולין לשעום התבשילין של צרכי שבת . *

הג"ה ועד לפי שרגילין להכנות בו סליחות ותחנונים כמו שכתב' כסמוך ועוד דלע"פ שכתב' לעיל כו' רמ"ע סע"ו ד' דכתענית

ציבור של ע"ש יסלים עד לאת הככבים וכן בסימן תרפ"ה סעיף א' היינו דוקא כשכא זמנו הקבוע לו בערב שבת אכל כשכא נדחה זממו כגון כהא שחל פורים בל' בשבת והתענית בשבת אף קבעין לו בע"ש מעטמא כג"ל , לכך מקדימין התענית ליום ה' . וע"ל סימן קל"ד סעיף א' וס"ו תק"ו סעיף ג' . ומעשה פ"א שאירע מילה ביום ה' ואבל גרוק (א) אחד עם בחוריו על סעודת מילה שהיא סעודת מצוה והתענו ביום ו' ובשבת במנחה אין אומרים צדקתך כיון שאם היה חול לא היה אומרים תחנון ואומרים ברכי נפשי ואלהים יחנונו . ג יש מתענין בארד ג' ימים כנגד ג' תעניות של אסתר ואע"פ שאותן היו בניסן אין מתענין בו לפי שבו נגאל אבותינו ממצרים והוקם בו המשכן ומה שלא נהגו להתענות אלו דג' ימים בדרך חובה כדי שלא להכביד על הציבור . (ה)

תרפ"ו

חיוב קריאת המגילה , וכו' ב' סעיפים

א חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותו ביום זכר לגם שהיו צועקים בימי צרתם יום ולילה ואסמנו אקרא דתהלים במומור אילת השחר אלקים אקרא יומם וגו' ולילה ולא דומיה לי אע"פ שביום אקרא בלילה לא דומיה לו וכוין שהיתה צעקתם בצרתם יומם ולילה אומרים ג"כ הזכרת הגם שניצולו דהיינו המגילה שכתוב בה הכל יומם ולילה ומברכין עליה כשאר מצות דרבנן וצריך אדם ליוודר בקריאתה שלא לבטלה . ב שהרי אפי' ת"ת ששקלה כנגד כל המצות מבטלין אותה לשמיע מקרא מגילה כצבור ולפינן לה מדכתיב משפחה ומשפחה להביא משפחות כהנה ומשפחות ליה שמבטלין מעבודתם ובאין לשמוע מקרא מגילה ות"ת ילפינן מק"ו דעבודה שהיא חמורה , ונרחת מפניה ת"ת לא כ"ש דעל כרחק האי משפחה כדי לבטל את העבודה אתי לרבי דאל"כ משפחה ומשפחה למה לי דלא גריעי הם משאר משפחות ישראל דאיצטריך לרבנייהו אלא ודאי להקדים המגילה לעבודה קאתי בד"א בראיכא שהות ביום לעשות שתיהן אבל אם אין שהות ביום כדי לעשות שתיהן אין שום מצוה דאורייתא נרחית ספני מקרא מגילה שהיא מדברי קבלה , לפיכך עושין עבודתם ואין קורין את המגילה אם אין להם שהות לשתיהן ומ"מ אם יש להם שהות מקדימין את המגילה משום פרסומי ניסא , (וע"ל סימן תר"ץ סעיף י"ח) ואין לך דבר שאין נדחה מפני מקרא מגילה להקדימה אלא קבדת מת מצוה בלבד שהמצוה מת מצוה שאין לו קוברין כדי צורכו קוברו קודם קריאתה ואח"כ קורא דגדול כבוד הבריות שדחה לא תעשה שבתורה דהיינו לאו דלא תוכל להתעלם מדכתיב והתעלמת שמעין פעמים שאתה מתעלם כגון זקן ואינו לפי כבודו ומידו ה"ט היכא דאיכא שהות ביום לעשות שתיהן אבל אם אין שהות לעשות שתיהן יקרא את המגילה ואח"כ יקברנו בלילה אולמטר שזו מצוה עוברת וזו מצוה שאינה עוברת . (א)

תרפ"ח

ר"ן טריכס מוקפים חומה , וכו' ה' סעיפים .

א מגילה בזמן הזה אינה נקרא' (א) אלא בי"ד או בט"ו אע"ג שבזמן שב"ה קיים היתה נקרא' בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו שכן מרבינן מרביבו דבתרבים בגמ' מ"מ בזמן הזה אין קורין אותה אלא בי"ד או בי"ו משום דהאידינא הכל צופים למקרא מגילה בקביעות הפסח שאין דבל בקיאי בקביעות ר"ח ויבואו לומר יום י"ד בארד קרינן המגילה נשאר לארד ט"ו יום ואחר כך ט"ו יום של ניסן ועושין פסח ואם תקדים קריאתה יעשה פסח לסוף ל' יום של קריאה נמצאו אובלים חמץ בימים אחרונים של פסח הילכך אין קורין אותה אלא בי"ד או בט"ו דהיינו כפרים ועיירות אפי' גדולות שלא היו מוקפין חומה מימות יהושע בן נון אע"פ שבימי מרדכי ואסתר היו מוקפין קורין בי"ד דהני כתיב קרא ע"כ היהודים הפרוים היושבים בערי הפרוות עושים את יום י"ד לחדש אדר ת"ו וילפינן פריז מירושע דכתיב ערי הפרוז הרבה מאוד מה להגן שהיו

העריב והאמר דלא פלוג (ג) הטעם להב' רמ"א דף
ח"ו של יאמרו נכניס הם טעמו בליה כמ"ס
בגאולת תריס ויהי בעלם היום (ד) כחב מ"ט
כ"ב רמ"א והטעם יכ"ב טעמו שחזרין כ"ו
וז"ו בו טעם ט"ף אם מקדימין קריאת המגילה כל
שז"ו תבלין הרי תאחרין וע"ה תהיה למה יאמרו לא
וא"כ אחר המגילה כמו בחול וכ"כ בתה"ו ויחזיקו
טעמו מתהנים ולא הכירי חזה כלל ע"ל ויחזר
ה"ל לתמוה לנתן במנהגיו ס"ך פסק הלבוש גופי
הכי גם ל"ל בחחילת כבודו דלא דק דגם רמ"א
ולבוש כחן ס"ל דאמרים ואתה קדוש אחר המגילה
כחו בחול וסמט על מ"ס הכי בחול ויהי למ"ס
וכן תבאר בר"מ וכל הפוסקים אלא למ"ס וזאת
ויהי נועם כ"ו היינו לעיקר דדי' שאמרים ויהי
נועם כי בש"ל וכלבו ח"ה רמ"א כלל ויהי נועם ויחזן
לך אשמועינן רמ"א דאמרים אבל לא בעי למימר
כלל שיאמרו קודם תגילה גם מ"ס וקורין המגילה
ואחר כך תבלין היינו למסקי מר"א שפסק לבדיל
קודם תגילה ח"ה שאמרים אחריו ויהי נועם ואתה
קדוש קת"ל ולאו על זה יפה כתב הלבוש הטעם
שחזרין מ"ו וכל זה ברור (ה) ז"ו לחזן חפלין
עד אחר תגילה דרשנין ויקרן וז' חפלין (ח"ה)
כתב ל"ב בשם ח"ה תגילה דף ד' דאמרים שר
תזמור לאתקף תמוס דיש בה תפלת עמלק ע"כ אבל
בכל בו רמ"א דל"ן אמרים וז"ו תגילה בפורים
תב' הלבוש ס"ס תר"ו .

סימן תרצ"ד

(א) מ"ו חובב ליהא אבל תהנהג איבה מלעיל
מ"ו תת"ו ס"ב (ב) תב' ל"ב ותזמור רומיאל
והאידעא כהנו לקבן ליתומי' ונעניים פרנסה ותלבוש
דעל דע"ה כן טעמים .

סימן תרצ"ה

(א) יש טענה ללבוש בפורים בגדי שבת וכן נסין
רמ"א (ב) דאמרו ה"ו וברוך מרדכי ט"ו
בגמטריא וטיבור בקל עונה בחשבון ו"א שפוט
היה שגל הבית א"י עונים ארור ה"ו ועל בית א"י
שנים ברוך מרדכי וירך גילתא שלל לטענת (ג)
ומכ"ט כתב בש"ה בשם הלבוש שיש נוהגין שלא
לאטל בשר בליה זה שלא יעש ויחשבו שה"ה
סעודה פורים ע"כ אבל רמ"א בר"ה שכתב שאין
נוהגין כן וכ"כ הב"ח חובב למעור בליה א"ה טעמו
יום עדיף כמו ליל שבת ויומו וכ"כ בש"ג טעמו
לכרובות בסעודה ולי"ה כ"ה היום ז"ל ויתא' בבית
נרות וזקת עירך ומטע' מונעת ויחל ויחשה
בשמה ובטוב לב וישמח אנשי ביתו וירמיק מהם
כל ריב ותה"ו ע"כ כתב ג"ה רמ"א מתקדקי'
שהו עשים בסעודתם יום שני של פסח חיה זכר
לסעודת אשכנז כי בו ביום נתלה ה"ו (ל) תשמע
במחשבים וז"ה דאם התללו מעריב קודם הסעודה
אף דבמחשבים סעודה עדיין יום הוא א"ה על הגמים
בבב"ת ואפי' כשתתללו מעריב' חוץ הסעודה' תשמע
שאין לומר על הכתוב בבב"ת ובר"ה שזה היה טעם
של מר"ו וז"ה לומר לומר שחובב במהר"ל שהתללו
מעריב אחר סעודה בחזון הלילה ע"ש זה דלא
כש"ה דף רמ"א שכתב פילט לב"ה תוך הסעודה
ויתללו מעריב ע"ש ואם ר"ו לחלוף חקיה שיתללו
ק"ה תהקל כבודו ולא יתבטל התמיד רמ"ו ליקר
בליה או סמוך לליה ויבדלו קודם כה"ה
דפ"ה סעודה פורים עיקרה ביום גם כל
יחיד בביתו כשי"ה שישכח להחפלו יטול לעשות כן
ויכול לאטל ולשמות ולשמח גם אחר כה"ה דתשוב
לשמות גם כשהו פורים . כתב בחשו' רמ"ל
מ"ו ע"ה דאם שגח על הנשים כה"ה בסעודה
זו זר"ך לחזר וכיאלו ע"ה וז"ה למשק הלכה
וחתיה דאשתיה לגדולים ה"ל דברי ת"ה סימן
ל"ה רמב"ז סודר"י ר"ל תרדכי ליתא ולא
פסקין הכי ע"ה רמ"א ברורות וכן תלמי' בשם
הגאון תר"ר ליוה תשר"ב שפסק דלא תשמוע
רמ"ל אלא דאף כשהתללו ז"ו לחזור (ה) ומי
שר"ה לע"ה חזיר כשהיה רשות ביהו (רמ"א)
ובש"ה כתב שח"ה תשובה ועיין בת"ה שהסיר
שלא לנהוג קלות אלא לשמח בשמחת מנוח דלקק
בגנ"י וכרת תול"ה וכה"ה לשמח לעבודתו
גליחתו . כתב בסדר היום יבין כל
אנשי ביתו וחיביו דמי אדם יושב גלעד
יחרי א"ה לשמח כראוי (ו) וה"ה ת"ו א"ה תל"ל
ומ"ן א"ה חז"י יז"ה (ז) כתב הב"ה דע"ה
שני מות נד' שני תמנות נתי' אשכנזי' לאסתר
א"י בית ה"ו ו"ה הטעם ע"ה כתב חפ"ה ע"ה
כתפרנס מלקה חייב בתשלום מנות (ז) כתב
כ"ג רמ"א כתב בשם ת"ה ס"י ק"י דאם חיק ס"י
(ח)

על מה קאי אותו קדיש שלם שאם יאמרו קדיש שלם קודם קריאת המגילה ואתה קדוש על תפלת
י"ח לא שייך לומר קדיש שלם אחר המגילה ואתה קדוש ע"ה א"ה תתקבל צלותהוה שהוא תרגום של
תפלה אלא אחר שאמרו תפלת י"ח שהוא נקרא תפלה לכך נ"ל שאין לומר אחר התפלה קודם
המגילה אלא חצי קדיש וטענת נפל בספרים בכנה"ג שכתבו קדיש שלם במקום חצי קדיש ואח"כ קוראין
את המגילה ולאחר המגילה אמרו"ה הברכה הרב את ריבנו כו' ואשר הניא כו' ואומר ארור המן וזרש
אשתו וברוך מרדכי ואסתר וגם חרבונה זכור לטוב וסד' קדושה ומתחילין ואתה קדוש ולא ובא לצית
גואל שאין עיקר הגאולה (ג) בליה ואו אומר קדיש שלם וקאי על כל תפלת ערבית ועלינו קדיש
יתום ואם חל במ"ש אמרים ויהי נועם ואתה קדוש . ואמרים ויתן לך כמז בשאר מ"ש וקורין את
המגילה ואח"כ מברלין (ד) שמאחרין לצאת מן השבת (וע"ל מימ' תרפ"ח) גם בכאן כתוב במנהגים
קדיש שלם קודם המגילה וגם אחר המגילה והוא טעות נ"כ בראשון דמ"ש מכל מ"ש שא"ה קדיש
עד אחר ואתה קדוש נ"ל .

ב שחרית מתפללין כבשאר ימים אלא שמוסיפין על הניסים בהודאה ואם לא אמרו אין מחזירין אותו
ואמרים קרוב"ן ויאב אומן כו' .

ג וא"ה הלל בפורים אע"ג שהוא יום שנעשה בו גם ובכל יום שנעשה בו גם תקנו לומר הלל שאני
גם דפורים שלא ננאלו אלא ממות לחיים ולא משיעבוד אשורוש שהרי עדיין נשאר משיעבדים
לאשורוש . ואם כן א"ך יאמרו הללו עבדי י"ו גו' דמשמעו עבדי י"ו ולא עבדי מלך אחר ועדיין
הם עבדי אשורוש . ועוד שקריאת המגילה הוא כמו שירה ועומדת במקום קריאת ההלל שאינו אלא
שיר ושבח על הגם הכי נמי המגילה אין לך שיר גדול ממנו שמפרסמין הגם לשבח לשם י"ה שהצילנו
ואומר חצי קדיש וא"ה אל אר"ך אפי' שהוא תחינה וא"ה תחנון שהוא נקרא י"ט .

ד ומציאין ס"ת וקורין ג' בפרש' בשלחמן ויבא עמלק עד סוף הסדרה שהוא מעין המאורע כי המן
מזרע עמלק ואע"פ שאין בו אלא ט"ו פסוקים וק"ל דאין פוחתין בב"ה בתורה מ"ו פסוקים היבא
דמפסיק עניינא שאני . ויש כופלין פסיק אחרון להשלים ל"ו פסוקים ואין נוהגין כן . ואומר חצי קדיש
יהללו וקרא את המגילה ומברך לפניו ולאחריה כמו בליה . ואין אומרים אשר הניא שכבר הזכירו הבל
בקרוב"ן . ואח"כ אמרים סדר קדושה קדיש שלם עלינו קדיש יתום וא"ה למנצח דכתיב ביה יענך
י"י ביום צרה ובפורים יום צרה ליכא (ה) במנחה מתפללין ג"כ על הניסים ואמרים קדיש שלם
ויוציאן מבי"ה שאין מתפללין ערבית עד הלילה שצריך לאכול הסעודה קודם תפלת ערבית שאם יתפלל
ערבית קודם הוי לילה וסעודת פורים צריכה לעשותה ביום כמו שיתבאר לקמן ומתפללין ערבית
בלילה בתוך ביתו וא"ה בה על הגמים .

תרצ"ד

דין מעות פורים לעניים וכו' ד' סעיפים .

א חייב כל אדם ליתן מתנות לעניים ולפחות ב' מתנות לשני עניים דכתיב ומתנות לאביונים דמשמע
שתי מתנות לשני אביונים י"ה שיש ליתן מעות פורים מחצית מן המטבע היוצא באותו מקום
ובאותו זמן זכר למחצית השקל שהיו גובין בארז כו' להקרי' מהם קרבנות ציבור מר"ח ניסן שהוא
תחילת השנה לכל השנה . ומאחר שכתוב ג"פ תרומה יש ליתן ג"ה חצאים לפיכך נותנים במדינות אלו
ג"ה חצי גדולים שאין לנו מטבע ששם מחצית עליה מלכד זו . ונוהגין ליתנה בליל פורים קודם שמתפללין
מנחה ואין (א) חייב ליתנה רק מי שהוא מבין עשרים שנה ומעלה שכן כתיב בפ"ה שקלים מבין עשרים
שנה ומעלה יתן וזו וי"ה שיש ליתן מחצית השקל לצדקה מלבד ג"ה מהצ"ה אלו ואין נוהגין כן י

ב מעות שגבו לחלק לעניים בפורים והיה הרבה יותר מצדכי עניים שבעיר לפורים אין הגזבר רשאי
להפריש מהם לפי ראות עיניו לצורך פורים ויתן השאר לכיס של צדקה להציאו לצדקה אחרת
אלא יתנם כולם לעניים שבעיר לצורך פורים כדי שישמחו בריוח האיל ונדבחו העם לצורך פורים
ודווקא הגבאי לא ישגרו אבל העני יכול לעשות בו מה שירצה . מיהו אם לקח בהם הגזבר מאכל
ומשתה לרוב ונתן לעניים בפורים כפירצונם ולא הפסיקו העניים לאוכלו והותירו יכול ליתן המותר לאחד
פורים לכיס של צדקה . (ב) .

ג אין מדיקדקין במעות פורים אלא כל מי שפשיט ידו ליטול נותנים לו שישמח בשמחת פורים אחד
ישראל ואחד עכו"ם משום דרכי שלום שאם לא יתנו לו יש שם איבה . והני מילי במקום שהורגלו
העכו"ם ליתן להם אבל במקום שלא הורגלו אסר ליתן להם ומתנות לאביונים כאביוני ישראל מיירי .
במקום שאין שם עניים ישראל יכול לעכב מעות פורים שלו לעצמו וליתנו במקום שירצה .

תרצ"ה

א מצוה להרבות בסעודת פורים דמשתה ושמחה כתיב . (א)

ב וצריך להשתכר עד שלא ידע בין ארור (ב) המן לברוך מרדכי ארודה זרש ברוכה אסתר ארורים
כל הרשעים ברונים כד היהודים . דבשיניע לשכרות כזה וראי הוא שמח וי"ה שאין צריך להשתכר
כ"כ שהרבה מכשולת יבאו ע"י שכרות שהוא ג"ה לגילוי עריות וש"ד וכמה עבירות זולתן לפיכך לא
ישתה אלא מעט יותר מלימודו וישן ומתוך שישן לא ידע בין ארור המן כו' ואחד המרבה ואחד
הממעט ובלבד שיכין לבו לשמים ואין להתענות כלל בפורים מלבד תענית חלום (וע"ל מ"ו תק"ה וס"ו
תק"ע) וטוב לעסוק בתורה מעט קודם שיתחיל הסעודה . וסמך לדבר ליהודים היתה ארה ושמחה
ודרשינן ארה זו תורה קודם שמחה . יש לאכול זרעונים בפורים זכר לזרעונים שאכלו דניאל וחבריו
בבבל שגם המגילה היה גם כן ע"י דניאל שהוא התך לפי דברי חז"ל וצריך לעשות הסעודה ביום ואם
אכלה בלילה אפי' בליל (ג) ראשון לא יצא כ"ש בליל שני שהוא אחר פורים שלנו דימי משתה ושמחה
כתיב ביום משמע מיהו ימשיך שמחתו גם תוך הלילה וידיגין לעשות הסעודה לאחר מנחה ומתפללין
מנחה בעוד היום גדול כדי לאכול רוב הסעודה ביום וכשהיא נמשכת עד הלילה אז לית לך בה כי
חייב אדם במשתה ושמחה בשני הימים י"ד יט"ו וכן נהגו דימי משתה ושמחה כתיב משמע שני
הימים ונהגו לשמח אף בליל ט"ו שביניהם .

ג ואומר על הניסים בברכת המזון בהודאה אצל ועל הכל אם מברך בעוד יום י"ד ואם התחיל סעודתו
ביום ומשכה עד הלילה י"ה שצריך לומר על הניסים אפי' בליל ט"ו דבתר תחלת סעודה אוליגן
(ד) וי"ה שאין צריך ואנו נוהגין לאמרו פורים שחל להיות בערב שבת עושין סעודת פורים מבע"י
ובלילה צריכים לקדושי וצריכים נמי למטעם מיד בתר קידושא משום סעודת שבת ויש שעושין סעודת
בבקר יום ששי בשחל פורים בע"ש כדי שלא לקלקל סעודת שבת . (ה)

ד וצריך לשלוח מתנות איש לרעהו שכן כתיב ומשלוח מנות איש לרעהו ומנות הוא לשון רבים לפיכך צריך לשלוח לפחות שני מנות
לאדם אחד והמנות יהיו מיני מאכל או מיני שתייה (ו) שאין לשון מנות אלא לשון מאכל ומשתה . ועוד שאין טעם המשלוח
אלא כדי שיהיה לכל אדם לאכול די ספוקו ודברים המענגים ומשמחים את האדם כדי לשמח בפורים הילכך כל המרבה לשלוח לרעהו
הרי זה משבח . ואם אין לו כדי לשלוח מנות לאחר ולהשאר לעצמו מחליף עם חבירו זה שולח לו סעודתו לזה וזה שולח
סעודתו לזה כדי שיקיימו שנייה משלוח מנות וגם סעודת פורים ויש לשלוח מנות ביום בזמן חובת הסעודה ולא בלילה ואם הוא שולח וחבירו
אינו רוצה לקבל או מוחל לו יוצא . וגם הגשים חייבות במשלוח מנות ומתנות לאביונים כאיש לרעהו כתיב והוא הדין לרעותה דמידי הוא
מעמא אלא לשמח' וא"כ מ"ש איש או אשה שאם הם היו באותו הגם ואשה משלחת לאשה ואיש לאיש אבל איפכא לא שלא יבאו לשלוח
אנשים לאלמנות ויבאו לירי כהן קידושין אבל במתנות לאביונים אין לחוש י"ה שאם הזיק אחד את חבירו מכת שמחת פורים שפסור מלשלם
ועיין בלבוש שישן בריני נזיקין .

תרצו

דיני הספד והתענית ועשיית מלאכה בפורים וכו' ח' סעיפים

א פורים מותר בעשיית מלאכה דימי משתה ושמחה קבילי עליהו ימי י"ט לאסור אותו במלאכה לא קבילי עליהו שהרי מעיקרא כתיב שמחה ומשתה וי"ט ולבסוף כתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ואלו י"ט לא כתיב שלא רצו לקבלם עליהו לי"ט באיסור עשיית מלאכה מיהו במקום שנהגו שלא לעשיית אין עינין והאירנה נהגו בכל מקום שלא לעשות והעושה אחו"ל שאינו רואה סי' ברכה באותה (א) מלאכה יעילם א"כ הוא בנין של שמחה כגון בית חתנות לבנו או אבורנקי של מלכים דשרי וכן מלאכת מצוה שרי כגון כתיבה של מצוה ומותר לכתוב פסקי הלכות ופשטי מקראות שאדם שמח בהם דכתיב פקודי י"י ישרים משמחי לב וכן אגרת של שלום ומזכרת חובתיו מותר וכן כל דב' שאין צריך עיון גדול מותר ולצורך פורים אפי' מלאכה נמורה מותר לעשו' מה שצריך לשמחת פורים

ב ואפילו במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה לא נהגו אלא ביום מקרא מגילה בלבד כגון י"ד לבני עיירות וט"ו לבני כרבים אבל לאסור של זה בזה אינו מנהג

ג אבל הספד ותענית אסור לשתייה בשניהם דבין בני עיירות הקרין המנילה ב"ד בין בני כרבים הקרין בט"ו אסורין בהספד ותענית בשני הימים דימי משתה ושמחה כתיב משמע שכולם קבלו עליהם שני הימים למשת' ושמחה ומשתה מלמד שאסור בתענית ושמחה מלמד שאסור בהספד מיהו מי שנשבע להתענו' בפורים יש אסור' (ב) שצריך לקיים שבועתו שאין כח בפורים ובפסוק שהוא מרברי קבלה לרחות את השבועה שהיא דאורייתא ואפשר לו לעשות סעודת פורים בלילה של קריאת מגילה כיון שאי אפשר לו לעשות בענין אחר א"כ בליל מוצאי פורים שהרי מאחרים הסעודה כדלעיל סי' תרצ"ה ה' הגשים מענות בהן על מת שכולם ענות כאח' ומטפחו' שמכות כף אל כף אבל לא מוקננות שתהא אחת מדרבית וכולן ענות אחריה שזה הוא עיקר ההספד בד"א בעוד שהמת מוטל לפנייהם אבל נקבר המת לא מענות ולא מטפחות ולא מקנינות ובר"א לאינש דעלמא אבל לת"ח מענות ומקנינות כדרכן ורוקא בפניו אבל שלא בפניו לא ויום שמועה אפילו רחוקה כפניו דמי עיין בע"ז סימן ת"א ווא"א צידוק הדין נ"ל אפילו על ת"ח בפניו משום דצידוק הדין דומה לתחנות וא"א תחנות בפורים שהוא י"ט וכוין שא"א צדוק הדין גם הקדיש א"א דעל מה יאמרו הקדיש אם לא אמרו פסוקים ונ"ל ה"ם לאינש דעלמא אבל ת"ח בפניו שמספדין ודורשין עליו אע"פ שא"א צידוק הדין אסורים קדיש על הדרשה נ"ל (ג)

ד ורוקא בהספד אסור שהוא של פרהסיא אבל אבלות נוגד וה"ד דברים שבצנעה כמו בשבת דלא עדיף משבת אבל דברים שבפרהסיא לא דהא ימי שמחה הם הילכך מי שאת לו מת בפורים או שמת קודם פורים ופגע בפורים בתוך שבעה ימי האבילות אינו צריך לישב על הקרקע אבל עולין לו למנוח ז' כמו בשבת כיון שדברים שבצנעה נוגד בהם ואחר כך משלים אבילותו ומ"מ אין אבילות נוגד בהם לא ב"ד ולא בט"ו אלא דברים שבצנעה ואינו יוצא מפתח ביתו כמו בשאר ימי אבילות ומתפלל בביתו (ד) ואח"כ ילך לב"ה לשמוע מקרא מגילה ואפי' הוא יום ראשון שלו לא יבטלנו דמקרא מגילה דוח' אבילותו מק"ו שהרי אפי' את העבודה דוחה כדילפי' מקרא דמשפחה ומשפחה אבילות לא כ"ש

ה ואם חל פורים בט"ש והאכל הולך לב"ה בשבת למנחה לא יצא מב"ה במנחה אלא ישב שם עד תפלת ערבית ויתפלל שם תפלת ערבית עם הציבור וישמע נ"כ מקרא מגילה ולמחר יתפלל בביתו ואח"כ ילך לב"ה לשמוע מקרא מגילה

ו וחיוב לשלוח מנות (ה) שהאכל חייב בכל המצות ומשלוח מנות נמי מצוה הוא ועיין בע"ז סימן שפ"ה אבל לו אין שולחין כל שנים עשר חדש של אכיו ואמו שיש לו שמחה בו ואם אין בעיר אלא האכל עם אחר חייב לשלוח לו לקיים משלוח מנות אלא א"כ מחל לו האכל על מנתו

ז ו"א שאם הוא אונן בפורים מותר בבשר ויין דלא אתי עשה ראנינות דיחיד ודחי עשה דרבים לשמוח בפורים דרבירי קבלה ניגור והם כד"ת אע"ז דלענין שבועה אמרינן לעיל שצ"י לקיים שבועתו ונדרחה עשה דפורים מפניו שאני שבועה שהיא חמורה שכל העולם נודעוץ אבל אנינות דבשר נדרחה וכ"ש שחייב במקרא מגילה ותפלה וק"ש ורוקא בלילה (ו) חייב במקרא מגילה ותפלה וק"ש אע"פ שמתו מוטל לפניו כיון דלא חל עליו אנינות אבל ביום שרוצה לקיבורו קבור' מתו קודם כמו שנתבאר לעיל סי' תרפ"ו קיבורו ואח"כ קורא ט"ו ח ו"א שמותר לישא אשה בפורים ולעשות סעודת נישואין אע"ז דאין מערבין שמחה בשמחה היינו ברגלים דכתיב ושמחת בחניך ולא באשתך אבל בפורים שריא וכו"ש שמותר לעשות סעודת פריון הבן שלא לעבור העשה שהגיע זמנו ונ"ל לפי מאי דדרשינן לעיל סי' תרפ"ח פורים שחל בשבת לבני כרבים שיעשו סעודת פורים ביום א' ולא בשבת משום לעשות אותם ימי משתה וגו' מי ששמחתו תלויה בתקנת מרדכי ובית דינו כו' ה"ג יש (ז) לומר שלא לעשות אותם ימי משתה וגו' מי ששמחתו לערב שמחתו בשמחת תקנת מרדכי ובית דינו כו' מיהו סעודת מילה ופריון הבן ודאי לא ידחה מפניה (ח) שהוא זמנם ואי אפשר לרחות המצוה וגם הוא לא ידחה סעודת פורים עד למחר כמו גבי שבת דלעיל דהתם הוי מצות עשה דרבים ודחה עשה דרבירי קבלה אבל הכא עשה דיחיד הוא ואינו דוחה לו סעודת פורים שהוא עשה דרבים מרבירי קבלה עד למחר נ"ל מילה בפורים מלין בין קריאת התורה לקריאת המגילה אחר שהכניסו הס"ת למקומו משום דכתיב בה במגילה ליהודים היתה אורה ושמחה וששון וגו' ודרשי' אודה זו תורה שנאמר ותורה אור שמחה כמשמעו ששון זה מילה שנאמר שש אנכי על אמרתך כלו' סמוך לתורה מילה ביום ט"ו הוא שושן פורים וא"א בו אל ארך אפים ולמנצח וק"ו תחנת וצ"ז וחייב במשתה ושמחה כמו בראשון שנא"א שני הימים האלה מה שנהגו ללבוש בפורים פרצופים ונבר לובש שמלת אשה ואשה כלי גבר אין איסור בדבר האיל ואין מכוונין אלא לשמחה (ט) בעלמא וכן בלבישת כלאים דרבנן נהגין היתר משום שמחה וכן בני אדם החושפין זה מזה אין בו משום לא תגול ובלבד שלא יעשו שלא כהוגן לפי ראות עיני טובי העיר (י)

תרצו

דין תחנה בפורים וכו' סעיף אחד

א אין עושין פורים אלא בארד הסמך לניסן כדי לסמוך נאולה לנאולת מרדכי לנאולת משה ושמא תאמר נעביד בתרווייהו ת"ל כל שנה ושנה מה כל שנה ושנה פעם אחת אף בעיבור פעם אחת ומה כל שנה ושנה בארד הסמך לניסן אף בעיבור בארד הסמך לניסן וכי תימא אדרבה מה כל שנה ושנה בארד הסמך לשבט אף בעיבור בארד הסמך לשבט ועוד דאין מעבירין על המצות סמיכת נאולה לנאולה עדיף הילכך יום י"ד וט"ו שבארד הראשון אין דיני פורים נוהגין בהן ו"א שמומרינן אפי' בהספד ותענית מכל מקום נהגו שלא ליפול בהם על פניהם ושלא לאמר אל ארך אפים ותחנתו ומומרינן יענך ה' ביום צרה ומצוה לרחבות בהם משתה ושמחה קצת משום דיומ' גם ניגורו וכ"ש שאין נוהגין בהם הספד ותענית וה' יצילנו מהם ויגאלנו שנית וכיר"א ב"ל"א א"ו

סליק

סליק

סליק

ולא ראיתי דבר מזה ב"ה ואולי כמזיק בנחמא קאמר אבן כמזיק כגונו לא דבשלמא כמחון יתון לחיילה אבל לגרף דגופא לא תחיל אינש אבל ראיתי לרמ"א בס"מ תרנ"ו ת"ס בשם מהר"ם מינך דטראה דא"ש בס' זה בשם ת"ה סוף כמזיק כגונו והלך דבר תימה גם י' לחמוה כמה סהיב בס' תרנ"ו בשם מהר"ו שלא זכר לת"ס עכ"ל ונע"ד לק"מ דכאן כתב מדין מוזיק לחבירו בדבר שאין לו הנאה ובהכי תיירי תיירי וקתנכתב תדין גול חבירו דבהכי תיירי מהר"ו מינך גם תתי דמשיטא ליה דכמזיק גופו חייב תמחי' אעגלס חתנו פסקי מהר"א י"ב מין ר"י דכתב להדיא דטעור אפי' כמזיק גופו מיהו כשתכתיב לתיק לגאלו חייב ע"ג ובכ"מ ס"מ ע"ה

סימן תרצ"ו

(א) משא ומתן מותר דמסכה הוא ואף בתלפזא מי שעבר ונשא חין תמחין אחרו (ר"ג) (ב) לעיל סימן תק"ע כתב כן בסתם ורמ"א כתב דיש להחיר שבועתו וכ"פ הג"ח בי"ד סי' ע"ו (ג) כתב כ"ג במקום שיש מנהג שחפשיים על הקבר ביום ז' אין לילך כשחל בפורים אלא ילך לבדו עם החזן ויאמר הגב' ואפי' בערב פורים לא נכון לעשות כן ע"כ (ד) יתיר מ"א השמע לי דכיון שאין אבילות נוגד מותר לילך לב"כ אפילו להשגל וכו' סי' ת"ת דוקא בלילה דעדיין לא נגסו ימי משתה ושמחה כולך אחר הסתלה אבל ביום מותר לילך ולהסתכל וכן נראה דעת הטור והגהות מנהגים השמע שבין דברי הטור דלף בשארית יך אחר הסתלה וליחא ע"ג דוק' וסרחה דלבוש מחלק הכי מנפשיה כיופדכברי ש"ע מותרים דבי"ד סי' ת"א פסק דאין נוגד אבילות וכן פסק דטורא נכד חלק דרבירי החלו' בשמחה כגון לשתות בשמחה ושלל לישב על קרקע אינו נוגד אבל לענין שלא לנאח תפחה ביתו נוגד חס לא לקריאת מגילה ולפטר דה"ס דיתלין מנעליו כשיבא לביתו וכן פירשני בספרי י"ד לשון הרא"ש כמ"ק וכן ראוי להכריע ולנהוג כי הג"ח גם סעי' בשם רמ"ב וכו' סקבלה בידם לנהוג כל דברי אבילות גם תמחתי גם על גדולי אחרונים שהקשו דברי מהר"ם תרונענבניק דהדי' ע"ס כי מלחצי המצות מייחזי דס"ס שפטי' דהב"א לבי' היעות ומשמעתו דלפסק הלכה אין לנהוג ולעמן מנהגה הדי' שינעול מנעליו לחגילה ואח"כ יתור לאבילותו ויתלך מנעליו גם זה אפשר דמת כש"ע דבי"ד כתב לרינא וכלן למנהגא ופנה בע"ז כתב דח"ס כ"ע בס"ו תומך בבשר ויין מותר עמו ע"כ ולא דק בשם טעמא דזכ פיקר מזהה וכן מלחצי נכל בו דק מ"ו ח"ו ח"ף שאבילות נוגד מ"ת מותר בבשר ויין ולדינא כבר כתבתי דעיקר כלבוש מיהו בחליית מנעלים חפשי' להלך (כ) אפי' תור' ו' וסבב בס"ח סימן תשי"ג יצא משתה או בשר רק לא חפשיים שהם עשוי' למשתה וכו' כל דבר שמחה (ו) כתב ע"ה יש לחמוה דהא קי"ל סעודת פורים שגמחה בלילה לא ילא וכו' דתיירי שחת סמוך ללילה שגמח זמן סעודה כו' ע"כ ותימה לחתימה דברור ופסוק דמ"ט רח"ל דוקא בלילה קאי על מקרא מגילה שפניו ולא על אבילות בשר בשר שלפני פניו כדמוכח מלשון רמ"א גופיה ע"ג דוק' וכ"ה בלבוש שכתב דוקא בלילה חייב במקרא מגילה כו' ולדינא נראה לי אף שכתבתי לעיל דחייב לטעור גם כלי ראשון מ"ת כיון שגמחה ה"ל בו ושל"ה רבות לכל אדם שלא לאכול בשר אין להקל בכל כן וכו' דכליל שני לתיכא מלוס כלל חתם יש לאסור לו שיכין הסעודה (ז)

סימן תרצ"ז

(א) אבל באבילות נוגד וכן תומך בתלפזא כ"פ בפוסקי' ורמ"א וי"ח השמע שאין להכיר' בתפחה רק בי"ד שבארד ראשון וחלבוש סתם ותלויה להכרות בהם השמע אף בט"ו ולי' בתהגים ולפטר כשחל בת"ש רמ"א וטוב לב משתה תמיד

בליק סליק סליק

(א) שאין נדחין מפני הפטרת חתן ואירע בהם חתונה מפטירין אותן ההפטרות וגם בשוש איש. עד אלהיך. ואע"ג שאין מדליגין מנביא לנביא היינו בימירם שכל ספרים היו כתובים בגליון ולא רצו להאריך בגלילה משום כבוד ציבור אבל האידנא דהפטרת שלנו כתובים בקונטרסים ואפשר לסיימן שימצא מהר מה שירצה בלא גלילה שאין כאן הארכה וליכא משום כבוד ציבור שפיר דמי ויחיד החזון הפרשה ביום ששי ומנהגו (ב) לחזור גם ההפטרה ויהיה חתונה באותו שבת חזון הפטרת השבוע ולא שוש איש שהרי בו ביום הששי שהוא רוצה לצאת בו ידי קריאתו של מקרא ותרגום באותה שבוע עדיין אין כאן חובת החתונה ואע"פ שהציבור לא יאמרו הפטרה זו בשבת מפני שחלל מקום עיקר הטעם שהוא חזון אותה הפטרה היא כדי שיהא בקי בה וידע בכל שנה מה מפטירין לפרשה זו א"כ איך יהיה שייך לקרות הפטרה שוש איש שאינה (ג) תדירה לפרשה זו כי אם לחתונה.

ד מילה שהיה בשבת אומרים יוצר אות בריתות אופן אורי אימה, וזלת אות ברית גאולה יום ליבשה שיש בה ג"כ מענין מילה שבאן לשמד המה נימולים, ואם אירע מילה בשבתות שבין פסח לעצרת אז אומרים יוצר ואופן המילה והשאר השייך לאותו שבת ואומרים יום ליבשה שהוא גאולה דמילה קודם שיהיה חדשה וגאולה דאיתו שבת במקומה קודם גאל ישראל ואע"ג דתדיר ושאינו תדיר קודם שאני יום ליבשה דשייכא לשירה חדשה יותר וכן אם ר"ח ושבת בין פסח לעצרת כגון ר"ח אייר שחל בשבת כתב במנהגים שאומרים יוצר ואופן דר"ח והשאר השייך לאותו שבת וכבר כתבתי בס' תצ"ג דהיה ג"כ שכתב זה לפי מנהגיו שכתב שא"כ בשבתות שבין פסח לעצרת יוצרו רק אהבות ומאורות וזולתות וגאולות כמו שכתב שם במנהגו אבל במדינות אלו שאומרים גם יוצרות בכל השבתות הללו ואומרים לעולם בשבת שגיהה שאחר דפסח ארנן הסדך לבוקר גם אם יבא ר"ח אייר בשבת ג"כ לומר אותו היוצר שהוא ארנן הסדך לבקר שהוא לנו תדיר בשבת זה ותדיר קודם ולא אילת השחר לר"ח שאינו תדיר לכא בשבת ואח"כ לאופן אומרים אופן דר"ח שהוא אביר הגביר ואח"כ מאורות דאותו שבת איומתי שמחי ועלוי וכל השייך לאותו שבת שהם תחנון ובקשות לאלו השבתות שבין הפסח ועצרת מפני שהיו בהם כמה צרות ונזירות לקדמוניו שבאשכנז כמו שכתבתי בס' תצ"ג ורחמי' ליצלו ואף את"ל דר"ח מיקרי תדיר יותר מיוצר ארנן משום דאי אפשר שלא יבא לפחות שני פעמים בשנה קביעות ר"ח בשבת ומה הטעם ג"כ שאנו מקרימין לעיל בקריאה בס' כשארירע ר"ח בשבת באחת מן הפרשיות דשל ר"ח קודם לאותה פ' כמו שכתב בפנים וגב לקמן סעיף כ"ה בע"ה מ"מ (ד) למה נאמר ג"כ אביר הגביר ולא אופן דאותו שבת ואולי משום דק"ל אביר הגביר שבח גדול הוא והוכר בו בפירוש ר"ח משא"כ באופנים שלנו שאנו אומרים כאלו השבתות שאין בהם מעין המאורע כלל וזה הטעם נכספיק ג"כ לאופן דמילה נשחלה באלו השבתות אבל היוצרות שאומרים באלו הארצות שהם ג"כ מעין המאורע כמו שכתבתי בס' תצ"ג למה נדחה אותו מפני יוצר דמילה שהרי הם לנו תדירין לכך ג"כ במילה בלא ר"ח אומרים (ה) יוצר של אותו השבת ואופן דמילה וגם הגאולה מן הטעם שנתבאר, אבל אם חלה מילה בר"ח אייר שהוא בשבת אומרים יוצר (ו) דר"ח. ואופן דר"ח אביר הגביר מפני דר"ח תדיר וגם אביר הגביר אינה נדחה מן הטעם שכתבתי ואח"כ כל מה דשייך לאותו שבת ואומרים גאולה דמילה יום ליבשה קודם שיהיה חדשה בדתבתי טעמא לעיל (מילה בשבת אומרים בשו"א יוצר אפיני אופן אורי אימה וזלת את ברית כנדפס בקונטרס אבל אם חלה מילה בשבת ור"ח אייר אומרים יוצר דר"ח בשאר ארצות ובמדינות אלו יוצר דהוא שבת ואופן דר"ח אביר הגביר מפני דר"ח תדיר.

ה חתונה בשבת שלפני שבועי אומרים נשמת דחתן והשאר כל השייך לאותו שב' המדבר בענין מתן תורה וענין מ"ת עדיף ובמילה א"א רק הגאולה דמילה קודם שיהיה חדשה, אבל חתונה בשבת שאחר שבועות אומרים נשמת דחתן ויוצר דיומא שהוא תדיר ואופן דחתן והשאר השייך לאותו שבת וכן הדין בחתונה של כל השבתות משבועות עד ר"ה.

ו בכל הענים קורין פרשת נשא בשבת שאחר שבועות חוץ מבה"ש ובה"ח מעוברת שקורין נשא קודם שבועות ואז אומרים אשר יחדיו באותו שבת מפני שהוא שייך לפ' זו לברכת כהנים ואומרים אותו במקום מאורה כדי שלא לרחות אהבה דאותו שבת שהיא איומתי יונה יעלת חן ממקומה ועוד דשימת שמי על בני ישראל שיסד הפייט כאשר יחדיו הוא ג"כ אור לישראל כי הקב"ה נקרא אור ישראל וקרושו בפסוק בישועה לפיכך שייכא ג"כ למאורה.

ז חתונה ומילה בשבת אחד אומרים נשמת ויוצר דחתן שהוא תדיר יותר לכא בשבת ואח"כ אופן דמילה וזלת דחתן וגאולה דמילה ר"ח וחתונה אומרים נשמת דחתן ויוצר ואופן דר"ח וזלת דחתן וכן ר"ח ומילה יוצר ואופן דר"ח וזלת וגאולה דמילה, וטעמא משום דר"ח הוא תדיר יותר מחתן ומילה לפיכך מקדימין היוצר והוא שיש בו שבח וקדושת היום שייך לאומרו יותר מעין המאורע, ועוד מפני שלשולם אומרים אופן זה בר"ח אפי' בימים שיש בהם פיוטים אחרים כמו שיתבאר טעמא בע"ה לכך הניחו לעולם האופן אצל היוצר ר"ח ומילה וחתונה אומרים נשמת דחתן ויוצר ואופן דר"ח מן הטעם שכתבתי אח"כ דזולת דחתן שהוא תדיר בשבת יותר מן המילה ואח"כ גאולה דמילה.

ח ר"ח טבת או ר"ח אדר או ר"ח ניסן בשבת א"א בשל ר"ח רק האופן והשאר השייך לאותה שבת ר"ח טבת משום דפרסמי ניכא דחגובה עדיף ודשל פרשיות פרשת שקלים ופרשת החדש עדיפי שהרי אומרים בהם ג"כ פיוטים יותר וכן נכון לחלק הפייט של אותו היום רק האופן אומרים בשל ר"ח משום דכאופנים של הפרשיות לא הזכיר מעין המאורע ואביר הגביר עדיף מינייהו ואם אירע בהן חתונה אומרים נשמת ואופן י"א דר"ח י"א דחתן, וז' לומר דר"ח כן הטעם שכתבתי.

ט מילה בר' פרשיות א"א רק אופן דמילה והשאר השייך לאותו שבת דפרשיות עדיפי ותדירה ממילה וכן בהפסקה אומרים אופן וגאולה דמילה, והשאר השייך לאותו שבת, וחתונה בהפסקה אומרים נשמת דחתן ויוצר דהפסקה והשאר הכל דחתן, וז' טעם שאין בפיוטין של אותו השבת כל כך מעין המאורע של אותו שבת שנאמר שראוי לאומרו יותר מהחתן ג"כ ר"ח ומילה בארבע פרשיות יוצר דפרשיות שהם עדיפי כדלעיל סעיף ח" ואח"כ אופן דר"ח וזולת דפרשיות דעדיפי ממילה ואח"כ אומרים גאולה דמילה, י מילה וחתונה בשבת הגדול אומרים נשמת דחתן וגאולה דמילה והשאר השייך לאותו שבת דהזכרת יציאת מצרים וגם דשבת הגדול עדיף.

יא מילה ביום שביעי או שמיני דפסח א"א רק גאולה דמילה ואפי' חל בחול אומרים יום ליבשה מפני ששייך יותר ליום זה שהיה בו קריעת ים סוף אשר זה הפייט גתיימר עליו אבל כל שאר ימי שבת כחול אומרים יום ליבשה רק אם חלו בשבת.

יב מילה בשבת שלפני ר"ה אומרים יוצר וזלת השייך לאותו שבת מפני שהזכיר בהם ג"כ עניני דמילה ביוצר ה' קדוש צוה להם ברית ובתיב שם זכרו לעול' ברית ובזולת כתב סדר ה' ליראו ובריתו להודיעם.

יג אלו ימים שא"א בהם אל ארך אפיים מפני שהיא תחינה ולמנצח יענה ה' ביום צרה וימים אלו לאוימי צרה ניהו וק"ו שא"א בהם תחנון כל י"ט ושבת וערב פסח יעי"ג וחגיגה ופירות אפי' פורים קטן דארר הראשון שגם הם ימי' משתה ושגזרה וגם בט' באב א"א אל ארך אפיים ולמנצח ותחנון. משיבם דאקרי מועד

ד"ל אכל ר' יאשע דק"ל כותיה לקחתי תפסיה סאה והיא פרוסה און מירבין תפסיה כל סאה פרוסה בת"ס חז"ל דה' כתיב וז' גם היתה על צ"י ס' שפ"ג ולא הזכיר מלל זה וסח"ס אלו הוא מוסכם לכן ג"כ דע"פ דין מוליא חז"ל כולם בנימל מלה וכן בחזון דקיסס לא מהני אלא כנ"ל בטלם.

תשובה ד כ"ל עיקר חתיקונו כי י"ט חמה טל חזקו דעיינתי כחש"י כס דף ס"ד ז'ל מן תמי' יתנא יתנא כתיב דמילא יתנא דמנין חלל יביר ע"כ"ל דרי' רבין לס' רבין וזין לתסקל כתיב בה"ל חלל דהשטני' ביהודה וכן מלחתי' בחי"ע וס' דרבת כונם ז'ל מיהבתי ויתנא כנ"ל פת"ח חלל יתנא כתיב ע"כ דרי' לז"ל בה"ל וז"ל בחסרות וכן שטעיה שזיקני הגלון ז"ל פסל ס"ת סהיה כחוב יתנא בחל"ף.

תשובה ה דנקתי ברוב' כל' ס"ח תשוב זה לפתחיה חלל דהסף הגנה כתב ז"ל בפרוס פוטיגאל לין סס פ' ללל וז"ל לריד להעביר הקלמוס עליה וכן נחנא בס' רבינו טוהג ע"כ"ל וכ"כ ודתי' לריד הכות' ונחתי' בסוף פסוק וג"כ לזר חורה ע"פ גס דעתי' נוטה לסול כל ס"ת הכתובים בחסותות ולח' כתיב' ב"ד ס"י רע"ה כתב חס נחנא ס"ח כ' חין לפסלה כ"י יא גדולים כ"י היינו כשנחנא כסס חסוף חולק חלל הכל שאין נחנא כס חולק פסול דה' נחנא חולק לא היה נחנא הכל' לכניאו ולח"ן ס"ת הכתובים בחסותות ור"ה שהיה נחנא ע"פ סדר כתיב' בטענה גס ב"ה כל' ס"ת העתיק דברי רש"י נכסח כלשר הגיה אותו ל"ח גם ל"ל רח"י גדולה דהנהגה כח אמתות כדכונ' מתיבת' כחוף מנין הסתומות קוד' י"ז זה נמי כחונ' לא נחנא ויהא קר"ה וכן נחנא מנין סתומות שכלל התורה מלה טע"ו ונחנא כס' גס זכ' יהא ע"פ.

תשובה ו לריבין להתייבש כדבר דוהל' כשהיה חלל פסולה חזרתינו על תומם חסר ובחזון תלמוד' חלל לפי ששנים לדיק' כ"י אך ז'ע חזקתי' פ' תומם חסר יו"ד ע"כ וז"ל חס הוא חלל כיו"ד פסול חלל כזנן עורא פ' הומים חסר אל"ף יתן פ"י חתנות כהונה וז"ל גור אריה דבא להורות שאחר לדיק' וז' רעע וע"פ הדבר חלי' באל"ף ולא כיו"ד ובעל הטורים פ"ה חסר יו"ד ואל"ף כנגד י"א שבעים שהיה ראו' להוליד ע"כ ולפ"י חס הוא חלל כיו"ד או באל"ף פסול וז"ע דכל ח' מגדולים כל' כח דכרי' כסחם ולא חסירי חסי שאר גדולים ר"ב, ונלע"ד רח"י לבעל הטורים מדרש"י פ' ס' חרות וחסרו' היו חתים כמו חלומים משמע דחתים כיו"ד לאו חסר הוא מתיבת' קודם זכ' ויהיו חתים באל"ף בלא יו"ד חלל דחלל באל"ף לאו חסר הוא דכ"ה הקדמים היו דומין זה לזה כן ל"ל (א) ע"ל ס' חס"ל חזה (ב) עיני ח"ש לעיל ס' ס' רפ"ה דלא ס"ל ללבוש כזה כרת"ל שדוכן קלקרות הסערה וקמוכח כזה דחלל לז' כ"ל כהנח ונחנא לחזור חלל ומנהג למו' כדלכתי' בהב"ס מנהגי' (ג) טעם זה כתב מנפסיה והוא דחוק לחלל לריד שיהא בקי יודע זה שקורין בשב"ו גס איבחתמי' ליה פסקי מהכ"ה ס"י ק"י כסח כטעם דלס היו חזרין שש חש"ש ח"כ חס יאיעו הככה חסות' כשבה אחר שבת וכי יחזורו כלל שבת שש חש"ש כורח זו למה (ד) לא ידעתי מאי קמי' דלס הטעם דיוצר דר"ח תדיר אל"ה ס"ה בחזון גס לחמי' דחמקו בסוף סעיף ד' בחרינות חלל יוצר דהיה כז' ואופן דר"ח מפני דר"ח תדיר קודם חלל יוצר דר"ח וז' דה' חלל וז' דס"ל דכיון שמכר ביולר בקבות מלכות וגזרות חף בר"ח תדיר חין לומר חלל דבר ח' חר"ה חו יוצר חו און און חזון וז' דה' חלל ראו' לומר יוצר דר"ח שואת דאכון על יוצרות והדיר קודם אצל מכות דחזון חינו חזון החלוצע חזרין אופן חר"ה וכיון דחזרין אופן חר"ה כ"ל דדי כזה וזאתי' יוצר דשבת חלל הוא דחוק ועיני' עוד ח"ש לעיל סימן חל"ג ס"י (ה) וז' דלא חילוק בין מדינת חלל לשאר ארצות כמו דחילק בשבת דר"ס היינו משום שבת ראשון דחזרין יוצר גס בשאר ארצות דלס חלל מילה כסס דלומרים יוצר של שבת חלל כשחל בשבתות שאחריו אומרים יוצר דמילה בשאר ארצות משא"כ בר"ח חזר דל לעולם כשבת שניה לכך מחלק בין שאר ארצות למדינות חלל כ"ל (ו) היינו בשאר ארצות דחמסיק בסוף ודכרי' כפוליס וז"ע חללי'

(ז) באלו ימים שאחריהם הכל בין כגומרים בין שאין גומרים וכלת כג' (ח) דוקא ר"ח דיומא אריכה טעם אבל בשני ימי סוכת ומסכת ושלח לא (ט) על ס' מ' ח' (י) וכלי במנהגים וכו' חתום דבב"ר ר"ח כתב דלזן חוזה בזכריו ומי כמוד ולתוב וכספר ועשה השלום וכן בלבוש לעיל סי' תרפ"ד (יא) על ס' מ' ע"ד (יב) על ס' מ' ח' ח"ג א"ד

יד אילו ימים שא"א בהם לא תחננו ולא צידוק דדין ולא צדקה כשהלן בשבת כל ימי ניכין וכו' בעומר ומר"ח. סיון עד יום שמיני בו זעמיני בכלל שהוא אכרו חג וט"ו בו וכו' באלול שהוא זכור ברית אין נופלין בווצר ומן ט' בתשרי עד כ"ד בו שהוא אכרו חג ומנ"ה בנסליו שמנה ימים שהם חנוכה וט"ו בשבת וכו' אין נופלים גם לפנייהם במנהג חוץ מער"ה שנופלן בערב שלפניו וגם באשמורת שלו בסליחות וע"כ נופלין ג"כ בערב יום שלפניו ולא באשמורת שלו ובים שיש בו מילה אין נופלין בשחרית אבל בערב שלפניו ושלאחריו נופלין וגם בשחרית יש נקבות שנוהגין ליפול בב"ה האחרת שהוא בעיד שאין בר מילה וכל"ג בעומר י"א שנופלן בערב שלפניו ואין אנו נוהגין כן .

טו אלו ימים שנופרי בהם את ההלל והם ד"א וסי' בבב"ח ב' ימים ראשונים של פסח בימים וגם בלילות במדר ושני ימי שביעית וט"ו ימים רסוכות וח' ימי חנוכה וכן הימים שאין גומרים בהן ההלל רק אומרים חצי והם ג"כ ד"א וסימן א"ך טוב וגו' והם ראשון דניכין וששה ימי הפסח ושני ימים דר"ח אייר וא' בסיון וב' ימי ר"ח תמוז וא' באב וב' ימי ר"ח אלול וב' ימי ר"ח חשוון וא' בנסליו כשהשנה סדורה וא' בשבת ב' ימי ר"ח אדר וק"ל שגם היחיד קדרה באלו (ז) הימים ומברך עליו .

יו י"ז פעמים בשנה מברכין שהחיינו על שינוי הזמן וסימן כי לקח טוב נתתי לכם ואלו הן ב' לילות דפסח ב' לילות דשביעית וב' לילות רסוכות וב' לילות דשמיני עצרת יום א' אלול ליל ראשונה דחנוכה לילה רום דמגילה שני לילות דר"ה שני ימים דשופר וליל י"כ מיהו בליל שנייה דר"ה (ח) טוב לקח פרי חדש לאפקי נפשיה מפלוגתא או יקדש על תירוש אם לא אכל כבר ענבים .

ין אלו ימים שאומרים בהן א"מ מר"ה עד פוצאי י"כ חוץ משבת ואפי' ר"ה או י"כ בשבת א"א בהם א"מ כמו שנתבאר טעמא במקומו בע"ה ובע"כ במנחה א"א אותן לכ"ע אפי' חל י"כ בשבת שלא יאמרודו בכל אותו י"כ אפי' א"א אותו במנחה בע"כ ובשחרית יש שאומרים אותו ויש מקומות (ט) שא"א אותו וכן זכרנו ומי כמוד והמלך הקדוש והמלך המשפט וכתוב בספר ועשה השלום אומר בכל י' ימי תשובה ואם לא אמר מחזירין אותו . (י)

ית א"א מומד לתורה בשבת וי"ט דאין קרבן יחיד דוחה שבת וי"ט ובע"פוכח"ה שלו וכן בע"כ ג"כ א"א אותו בע"פ לא משום דתורה נאכל ליום ולילה עד הצות ובע"פ אינו ראוי לאוכלו כלילה משום חלות החמץ שמביאים עמו ואם יאכלום דוקא ביום יקצר זמנו ובח"ה אינו יכול לאוכלו כלל ובע"כ ג"כ א"א אותו מטעמא שיקצר זמנו שלא לאוכלו כלילה . וי"א שיש לומר אותו ולהתחיל הריעו וכן י"א שאין לומר ב"ט מומד לשבת אלא יתחילו טוב להורות לה' ואין נוהגין כן אלא אומרים לשבת ד"ט נמי שבת מיקרי כל בני האדם . יז קידוש בב"ה א"א ב' לילות הראשונות דפסח ולא בליל י"כ בליל דפסח לא משום שאין לך עני בישראל שלא יקדש בביתו שהרי יש לו יין לדי' טוסת ובליל י"כ לא שאין כאן מי שישתה ממנו שאפי' לקטנים אסור ליתן דלא ליתן למיסרך .

ך א"א ויהי נועם ואתה קדוש במ"ש כשחל י"ט באותו שבוע אפי' ביום י' משום דלא שייך לומר ומעשה ידינו כו' כיון שאין עושין אותו כל ימי השבוע אבל אם חל י"ט בשבת הבאה אומרים אותו במ"ש שלפניו שהרי יש מעשה ידינו כל ימי השבוע ואם חל ט"ב באותו שבוע אומרים אותו אפי' דאיקרי מועד דהא עושין בו קצת מלאכה אבל אם חל ט"ב במ"ש א"א ויהי נועם שאין זה יום של נעימות אלא יום מר ומתחילין ואתה קדוש וא"א ג"כ אלהים חננו ולא ויתן לך שכל אלו פסוקי של ברכה ושמחה הן ואין לאומרים בט"ב אבל כשחל פורים במ"ש אומרים למנצח ואחר המגילה ויהי נועם אזה קדוש ויתן לך וכן הדין בחנוכה כמו בשאר מ"ש .

ךא א"א בליל מדליקין כשחל י"ט בע"ש דלא שייך לומר עשרתם שאין מעשרין ב"ט ונהגו שלא לאמרו גם כשחל י"ט בשבת ובח"ה משום לא פלוג . (יא)

ךב לעולם ביום שיש בו מוסף אומרים קדיש שלם אחר תפלת שחרית או אחר ההלל אם הוא יום שיש בו הלל כדי שיאמרו התקבל צלותהון על תפלת שחרית ואח"כ יחזרו ויאמרו שנית על תפלת מוסף דלעולם אומרים קדיש שלם עם התקבל אחר שהתפללו תפלת שמונה עשרה ובחנמה ופורים ותענית ובכל יום שאין בו מוסף א"א ק"ש אלא אחר גמר התפלה קדם עלינו לשבח שהכל תפלה אחת היא לפיכך אומרים ח"ק אחר התפלה והתחנה ואח"כ אומרים סדר קדוש לצרפה עם התפלה ואח"כ אומרים ק"ש עם התקבל לכלול הכל ביחד וחזרו התקבל צלותהון על התפל" של י"ח שהיא נקראת צלותהון וישראל כי שאר העינים והפסקים אינן אלא שבחות ותהלות לשם ית"צ תחנות ותחנות ותפלות שני עינים רם .

ךג לעולם אחר הקריאה בס"ת אומרים חצי קדיש חוץ ממנחה דשבת ומנחה דתענית וטעמם כתבתי כל אחד במקומם .

ךד לעולם אומרים הקדיש קדם קריאת המפטיר מפני שכבר עלו מספר הקראים השייכים לקרות בו ביום אבל בתשעה באב בשחרית אומרים הקדיש אחר הקריאת המפטיר כי המפטיר הוא השלישי השייך למספר הקראים בו ביום וכשמוציאין ב" ספר תורות אומר קדיש על שתיהן שמניחין ס"ת השנייה אצל הראשונה ואומר הקדיש ואח"כ קריין המפטיר וכשמוציאין ג' ס"ת כנון ר"ח טבת בחנוכה או ר"ח אדר שהוא פרשת שקלים או ר"ח ניסן שהוא פרשת החדש אומרים הקדיש על הספר תורה השנייה מפני שקריין להעולם למספר הקראים גם בס"ת השנייה ולפיכך במקום שאין קוראין בשבתות השנה אלא שבעה לא יקראו בס"ת הראשונה רקי ששה והשביעי יקראו בס"ת השנייה ואומרים הקדיש על הס"ת השנייה עם השלישית יחד שמניחין אצלה וכן בש"ת שקורא ג"כ מנ" ס"ת אומרים הקדיש על השני שקראו בה בראשית ומניח אח"כ השלישית אצלה ואומרים הקדיש על שתיהן יחד והקדיש הזה קאי ג"כ על מה שקראו מן הס"ת הראשונה ומה שמניחין השלישית אצל השנייה לומר הקדיש עליהן יחד ואין מניחין אצלה גם הראשונה לומר עליה הקדיש נ"ל הטעם משום דבראשונה כבר קראו והכל יודעין שהקדיש חוזר גם עליה אבל בשלישית עדיין לא קראו בה שהמפטיר יקרא ממנה אח"כ לכך צריכין להניחה אצל זו שיחזור הקדיש גם עליה אפי' ע"פ שעה"ן לא קראו בה כי לא רצו לתקן לה קדיש בפני עצמה משום טורח ציבור נ"ל וכן הדין בר"ח טבת גשחל בחול אומרים הקדיש על השנייה ואין מניחין הראשונה אצלה .

כה כבר כתבנו פעמים דק"ל לעולם תדיר קדם וילפי' מקרא כראיתא לעיל מי' תרפ"ד לפיכך כשמוציאין ג' ספרים קורין בראשונה הפ' של השבוע שהיא תורה ובשנייה ר"ח שהוא תדיר מענין השלישי כגון חנוכה והפרשיות ולעולם מפטירין בענין שקראו בסוף כנון בחנוכה שקורין של חנוכה בשלישית מפטירין בגרות חזריה ובפ' שקלים השמרת דשקלים בן ז' שנים וכן בפ' החדש קריין בשלישי החדש הזה ומפטירין באחד לחדש כשיש ב' שבתות בחנוכה מפטירין בשבת שנייה ויעש חירום .

כו כתוב בליקטום המנהגים וז"ל לעולם כשיש ב' סדרות יחד מפטירין בשנייה חוץ מאחרי מות וקדושים שמפטירין בהלא כבני כושיים שהוא נרשם לאחרי לפי שהתשפוט מיירי בתועבת ירושלים ששייך לקדושים וכשחולקין אחרי וקדושים מפטירין הלא כבני כושיים לאחרי והתשפוט לקדושים כדפרשתי לעיל ואתן תועבת שנאמרו בפ' קדושים נזכרו ג"כ בהתשפוט עכ"ל והאמת כי כן הוא במדרכי פרק בני העיר ונבר נדחקתי בפנים כמי' תצ"ג לכתוב טעם על אותו המנהג אבל נ"ל באמת שאינו מנהג נכון כי נ"ל דהבא והתם טעות סופר הוא במקום שכתוב כאן חוץ מאחרי וקדושים שמפטירין בהלא כבני כושיים ראוי להיות שמפטירין בהתשפוט חדא דהא לפי הקדמה שהקדים וכתב דלעולם מפטירין בשנייה היי טעמא משום דסליק מיניה וא"כ ה"ג כיון דכשהו חלוקים מפטירין התשפוט לקדושים משום דשייך לקדושים כמו שכתב אח"כ בפירוש א"כ למה לא נפאר גם אותה גשהם יחד כיון דשייכה לשנייה דסליק מינה ועוד מאי לפי דקאמר לפי שהתשפוט מיירי בתועבות ירושלים ששייך לקדושים אדרבה משום טעם זה היה לנו לאומרה גם כשהם כפולות להיות חוזרת על קדושים דסליק מינה אלא לפי דכבני כושיים כולל שתיהן הל"ל לכך נ"ל דגרסי' הכא ובמדרכי שמפטירין בהתשפוט שהוא נרשם לאחרי לפי ט' כמו שכן הוא בכל הדפוסים שרשמו התשפוט לאחרי והלא כבני כושיים לקדושים ע"כ נ"ל טעות נמוך למי שמפטיר הלא כבני כושיים כשהם סדורות יחד רק בהתשפוט יש להם להפציר והבלל הנמסר לעולם כשיש ב' סדרות כו' נמסר בסתם וכולל כל הסדרות וכאן נאמר למדין מן הגללות במקום שנאמר בהן חוץ כי גם באחרי וקדושים מפטירין כשהם יחד באותה שמפטירין לקדושים דהא סליק מינה ומה שנמסר חוץ מאחרי וקדושים הוא ג"כ אמת כי הוא נמסר על החומשים הנתוכים בספרים הישנים ואח"כ נדפסו הדפוסים אחריהם שרשמו התשפוט לאחרי כמו שכתב בפ"ה בהקדמת המנהגים שהיה נתיב כן בספרים ישנים כי הם היו מפטירין התשפוט לאחרי ובני כושיים לקדושים ועל אותם החומשים נמסר להם שנאמר וקדושים מפטירין בראשון כי גם כשהו חלוקים מפטירין אותה כן בדין עד שבא בעל המנהג מהר"א פורנ"א ז"ל וגלה הענין ותקן כבני כושיים לאחרי והתשפוט לקדושים משום התועבות שנאמרו בה נזכרו כולם לקדושים ואחר שנתפוט המנהג כדעת בעל המנהג הזה התשפוט לקדושים וכושיים לאחרי והתלמידים היו במדרכי שכשהם דבוקות יפטירו בראשונה טעו וחשבו שאותו הכלל נמסר על המנהג שתקן המנהג הזה לפיכך טעו והפטירו כשהם דבוקות בהלא כבני כושיים כי לא ידעו שהמסרת שקבלו נמסר ברפוסים רק על מנהגם ומתוך כך נתפוט המנהג של האענת עד שקצת המדפיסים האחרונים כשהגירו דפוס המנהגים ולא הבינו הדבר טעו והגירו הטעות ורצו לבאר דבריהם והרפוס כי אור מוטעה וכתבו במקום שהיה להם לדפוס מלת בראשונה ר"ל שהיה להם לדפוס חוץ מאחרי וקדושים שמפטירין בראשונה והיה פ"ה מלת בראשונה התשפוט שהיא כתובה בחומשים בראשונה והם טעו והדפיסו במקום מלת בראשונה ג" מלות אחרות לתוספות באור והדפיסו בהלא כבני כושיים שחשבו כדעתם שהיא הראשונה מפני דשייכה לאחרי וטעו כי אינה אלא התשפוט וזה נ"ל ברור ושפוט ונכון . (יב) כשמטות

פנחס קודם שבעה עשר בתמוז ואז מפטירין דברי למאות ושמועו למסעי והזון לדברים ואז מפטירין לפנחס יוד ה' היתה אל אליה רשייבא לפנחס דהא ק"ל פנחס ריא אליה ועיד דכתיב בה קנא קנאתי כמו שכתוב בפנחס בקנאו את קנאתי ואמרין שמי שאמר זה אני זה שהרגל לשון יד היה מפני שכל כוונתו היתה לקנאת ה' צבאות, ראש חרש אלול שחל בשבת נפטירין בהשמים כסאימן הטעם שבתכתי למעלה סימן תקמ"ט, אבל בשחל ראש חרש באחד בשבת אין מפטירין מחר חרש כי אין הפטרת מחר חרש רוחה נחמת ציון שאין במחר חרש נחמה כמו שהיא בהשמים כסאי ,

כח נתפשט המנהג שמתעניין י"ב תעניות ציבור בשנה כדי שיעלה לכל חדש יום אחד וקורין בהם יוחל ושליח צבור אומר ענינו בין גוא' לרופא שחרית ומנחה ויחיד אין אומר ענינו בשחרית שמא יאחזוהו בולמוס ולא יוכל להתענות אבל בשלח ציבור ליבא למיחש להכי שאם יאחזוהו בולמוס יאחזוהו אחרים שיתענו והוא מתפלל בשביל כל הציבור והיחיד שמתענה אומר ענינו במנחה בשומע תפלה קודם כי אתה שומע ואינו אומר בענינו בסוף כי אתה העונה בעת צרה רך כשיגיע לבי (יג) אתה העונה בעת צרה יתחיל ויאמר כי אתה שומע תפלת וגומר כדי שיהא מעין החתימה סמוך לחתימה שיתחם בא"י שומע תפלה, ומפטירין דרשו במנחה ומברכין עד מנן דוד, ובתפלה במנחה אומרים ברכת כהנים כיון שאינו זמן שכרות שהרי התענו, ובט' באב שהוא מהם כמו שיתבאר אין קורין יוחל רק במנחה ולא בשחרית דכיון דאיכא מועד אין לומר יוחל ועוד דפרשת ונושנתם היא יותר מעין המאורע בו ביום ואילו הן הי"ב תעניות שני וחמש שני דמרחשון וראייר ושבעה עשר בתמוז והשעה באב וצום גדליה וי"ב ועשרה בטבת ותעני' אסתר ועוד והנה להוסיף תענית בכ"ט אבל לא קבעוהו לתעני' ציבור לקר' ויחל ולומר ענינו מפני שהוא כנגד חרש העיבור הבא לפרקי' וי"ב אע"פ שהוא מהם אין אומרים ענינו בתפלה שכבר קבעוים בו ביום הרבה עניניו ענינו בלא ענינו ובתשעה באב אומר החזן ענינו בשחרית כמו בשאר תעניות ובמנחה גם הציבור והיחיד אומרים ענינו גם נהם בבונה ירושלים בתשעה באב אחר ערבית קודם איכה אומרים ק"ש עם התקבל שעדיין לא קרא איכה שנאמר בו סתם תפילתי ואח"כ מברך בנחת על מקרא מגילה בהנענה ואכילת ואומר איכה וקניות ואחד איכה וקניות אומר ואתה קדוש וקדיש שבבלא תתקבל שאין צריך לו שהרי לא אמרו אחר הקדיש הראשון תפלת שגנה עשרה ולמחר בשחרית אין אומרים תתקבל אפי' אחר תפלת י"ח שכבר נאמר באיכה סתם תפילתי ומדלג בסדר קדושה ואני זאת בריתי שאין לימוד ברית התורה בט' באב ,

אז לכהג ליינא (יג) היתה לנעמי סי' תקמ"ה כתב כשיש לבנו עת ליה ולוקה יסייש לומר כי אתה שומע ע"י וכן עיקר כמו שבארתי בס' (יד) כתב ח"י"ט דבריו הללו יע' ולא יודע לי חכמות ינאו ע"י וז"ל הנה ארץ לא אה במנהגי' כהב כן להדיא וגם כתבו בס' המודעי והוא בתרדמי כפ' בתה תלוקין בס' כה"ג אך חתמי' על המנהגים ארץ פסק דברי' כה"ג אלו הא מנהגים בתרדמי חס"כ בס' כה"ג רחמי' לינו וז"ל אלהי' דלא קיימא דברי' כה"ג הראשונים וי"ב כה"ג פ"ב חס"ל ברכות להדי' דלא קי"ל בה"ג כה"ג וז"ל בת"ה סי' ל"ח דברי' כה"ג אלו נהגין הן לכן אומר אני שאין לכתוב כפסק המנהגים ולכונן זה אלא דאין נחזור כלל תעריב ב"ח וז"ל לעיל סי' תק"ג (טו) ז"ע דנתי' שיר' לחלק בזה בין יחיד לציבור ובמנהגים לא מבר כזה תימיר וכן בתרדמי סס גם תימה דלעיל כה"ל מוכה ומורים תבאר בלבוש דמינו חזר גם אשתמטתיה דברי' ת"ה המוכר דמטיק על דברי' תרדמי אלו שאין למסוק כותי' ועיין ח"ס לעיל סי' תרנ"ז ס"ק ל' (טז) קשה דלעיל סי' תקמ"ו כתב דמותר ליטא אף בעי"ט וז"ל כה"ג סי' ס"ג ואפשר דמיידי הכה בעי"ט סמוך להשיבה אכל הוקה דחשטע סס דאף סמוך להשיבה מותר גם כחבתי לעיל בס' ס"ג דהיי' ע"ה"ג (ט) אבל הכ"ג ב"ד סי' ט"ה כתב הטעם דלא אסרו אלא במחמת טובאין בלבד ע"כ ול"ז אף בתקום מנהגין לברך מהמחמת חשטע מותר לנשוט בי"ט וז"ל לעיל סי' תקמ"ו דלכ"ע עוסין בי"ט יח"ד מוכה לרב טוב ,

סליק סליק סליק

כט יום כפור שחל בשבת מגבירין שבת אף בנעילה אבל הקהל אינם מזכירין אותה באתה נתן שהוא אחר נמר התפלה רק הש"ץ מוכיר אותו אף באתה נתן הואיל ואומר אותו בתוך התפלה וע"ל סימן תרנ"ג יום טוב שחל בשבת אין מזכירין של י"ט במנן אבות ולא בהתימה דהא אי לאו שבת אין אומרים מנן אבות וכשחל ראש השנה או יום כפור בשבת אומרים המלך הקדוש גם במנן אבות, בברכת ההלל אין כל כך נפקותא לברך לגמור או לקרות דלשון לגמור גם כן לשון קריאה הוא אם שחל יעלה ויבא בתפלת ערבית היחיד (יד) חזר שכבר קבלו גם תפלת ערבית להוכיח אכל לא השליח ציבור דתפלת הש"ץ הוי כקידוש החדש מפני שהוא כרבים ואין מקדשין החדש כלילה, וכן בעל הגיסים אם שבח היחיד (טז) על הגיסים בברכת המזון חזר כיון דכבר קבלוהו עליהם לחובה ,

ל מנהגי סעודת נישואין אין נוהגין עכשו במדינות אלו למלאות שבעה ימי משתה בנישואין רק כשעושין החופה והסעודה באמצע השבוע מברכין שבעה ברכות בו ביום יום אחד לבדו ולא יותר ואם באו אח"כ פנים חדשות שמרבים הסעודה בשבילם מברכין ז' ברכות גם כן בשבילם, וכשעושין חופה ביום ה' והסעודה כליל ה' שהיא סמוך לשבת ניהגין לעשות סעודות עד אחר השבת ומברכין ז' ברכות כליל ה' אס'נעשית ה'חופה ביום ה' וגם בכל סעודות של שבת שחושבין עצם יום השבת לפני חדשות וגם בסעודה שלישית מברכין ז' ברכות אפי' נמשכה עד הלילה שכבר יצא שבת אפ"ה מברכין כל זמן שמברכין רצה ויש אומרים הטעם משום דחושבין הדרשה לפני חדשות ומשם ואילך אין מברכין רק השמחה במעונו ואשר ברא וי"א שגם אם היתה החופה באמצע השבוע ואח"כ עושין סעודות גם בשבת מברכין שבעה ברכות גם בשבת שהוא פנים חדשות וכבר כתבנו שאין עושיין נישואין סמוך ל"ט שלא לערב שמחה בשמחה מידו אם אירע שעשאוהו סמוך ל"ט ועשו סעודות גם ב"ט מחמת הנישואין מברכין ז' ברכות גם ב"ט שגם ה"ט פנים חדשות הוא וכשמברכין ז' ברכות או אשר ברא צריך שני כוסות אחד למזון ואחד לז' ברכות או לאשר ברא ואין מברכין על כוס אחד כדי שלא לעשות המצות חבילות ויהיו נראות כאילו הם עליהם למשא ומהתחלת דוי הס' עד סוף ברכת המזון אוחו המברך כוס אחד ביד ימינו ואח"כ נוטל כוס השני ומתחיל לברך ז' ברכות או אשר ברא ואם אוכלים בני החתונה בשנים או בשלושה בתים ואוכלים כולם מסעודת החתן כולם יברכו ז' ברכות, ועיין בלבוש הבין וארנזן סימן ס"ב בחור שנשא אלמנה או אלמן שנשא בתולה נהגין כמו בכבוד שנשא בתולה ואלמן שנשא אלמנה אין מברכין ז' ברכות רק סעודה ראשונה בלבד אפי' באו פנים חדשות ,

לא יש נזרין שלא לעשות ב' חופות ביום א' כדי שלא לערב שמחה בשמחה ויש מסמיכין אותו על פסוק דיעקב דא"ל לכן מלא שבוע זאת מידו לא דמי דחתם הוי שתי שמחות לאדם אחד אבל ב' חופות לשני בני אדם שפיר דמי ואדרבה יש נוהגין למצוה לעשות חופת יתום או יתומה עם חופת בניו ובנותיו כדי לשמחם עמו רק ב' אחים או ב' אחיות יש לזוהר משום עין הרע ,

לב נותין לעשות החופה תחת השמים לסימנא טבא שיהא זרעם ככוכבי השמים ,
לג חתן שהוא צמא ורוצה לשתות רביעית תחת החופה יתפלל מנחה בעוד היום גדול ויאמר ענינו ושותה תחת החופה רביעית ומברך ברכת אחרונה כי ברבה ראשונה כבר שמע מהמסדר הקידושין דברכת אירוסין טעונה כוס מידו אם לא ימצא כוס יוכל לעשות האירוסין בברכה בלא כוס זיכל שבע ברכות לא יברך בלא כוס ,

לד הרבה מסעודת מצוה לשם מצוה ניצול מדינה של גיהנם מדה כנגד מדה ניצול מצער תחת מצית שמחה ואם אינו נהנה י"א שהוא סגודת לעמים ואלו הן סעודות מצוה כגון סעודת מילה וסעודת נישואין בת"ח לת"ח ובת כהן לכהן והוא שיהיו שש גם בני אדם מהוננים ,
לה מל מצוה שכתוב בה שמחה מברכין שהשמחה במעונו כגון ברכת חתנים דכתיב בה קול ששון וכן סיום מסכת או בר מצוה לתינוק יש לברך שהשמחה במעונו דכתיב פיקודי י"י ישרים משמחי לב אלא שאין נוהגין כן וכן בפדיון הבן אין נוהגין לברך שהשמחה במעונו בזמן חה שאין האשה מטרת לבעלה ביום שלשים ואין כאן שמחה שלימה וכ"ש בסעודת מילה שאין מברכין שהשמחה במעונו משום צערא דיניקא וכיון (יז) שאין אנו נוהגין לברך שהשמחה במעונו לא בסעודת פדיון הבן ולא בסעודת מילה מן הטעם אשר כתבתי שאין עכשו שמחה בהן לכך נוהגין לעשות ג"כ אלו הסעודות אפילו בימים טובים שאין כאן משום עירוב שמחה בשמחה ,

לו אין מברכין ז' ברכות בפחות מ"י דכתיב גבי בעוז ויקח עשרה אנשים מזקני העיר וגומר ואמרין לברך ברכת פתנים אמרו בספר חסידים כ"מ שאנשים ונשים רואין זה את זה כגון בסעודת נישואין אין לברך שהשמחה במעונו לפי שאין שמחה לפני הקב"ה כשיש בו הרהורי עבירה ע"כ ואין נוהגין עכשו בזה ואיפשר משום דעכשו מורגלות הגשים הרבה בין האנשים ואין כאן הרהורי עבירה כ"כ דרמייך עלך כקאקי חיורא מתוך רוב הרגל כינינו וכיון דדרשו דשו ובכין יכנו הש"י לראות בשמחת ביאת גאלינו ובכנין בית מקדשינו ולשכון שכינתו בתוכינו אכ"י ,
ואשרי כל חיובי ל"ו ,

סליק סליק סליק

מעשה רב

אמר המניה יען נמצא מקום פנוי בהיריעה אמרתי מקום הניחו מן השמים להציע פה **מעשה רב ונורא** הנמצא כתוב כמי דרך משח ע"ש הגאון המחבר ז"ע ממנו יבינו הרואים להיות זהירים וזהים בעניית

ולאהבת אחיו יורעי בני ישראל אספר לפניכם מעשה רב ונורא שנעשה בזמן הגאון רבי מרדכי יפה בעל הלבושים ומעשה שהיה קד החגאון רבי מרדכי יפה היה אב"ד ור"מ בקהלה קמנה מקורם והרים ה' כסאו והגדיל למעלה שבאו שלוחי מק"ק פוגא לקבלו עליהם לאב"ד ור"מ כי היה גאון רב בנגלה ונסתר כאשר כל רואה יראה בכספיו הקדושים שעשה עשרה לברשים ומקודם היה טונתם לשמים וכאשר הביאו לו איגרת רבנות כנהוג השיב הגאון הג"ל למשולחים אקבל הכתב מכס ואהיה לכם למורה אמנם תיכף ומיד לא אוכל ליסע עמכם מפני שעדיין לא למרתי חכמת עיבור החורש ואין שום אדם במדינת הללו ללמוד ממנו ע"כ אסע מקודם למדינת אטלי' לונניציאה לחכמי הספרדים שהם בקיאים בחכמה זו ושם אלמוד מהם החכמה הזאת ונסע תיכף הגאון הג"ל ולמד אצל החכם אבוהב הספרדי לערך רביעית שנה ולמד ממנו כ' החכמה הג"ל באר השיב כאשר נראה חכמתו בספרו לבוש אדר יקד בהלכות ר"ח מקצת ממנה יהי מקץ הימים הג"ל ויקד מקרה שהיה שם תינוק אחד בן הרב החכם אבוהב הג"ל לערך בן ה' שנים ואכל התינוק פרי א' ובירך בפ"ה בקול רם וענו כל בני הבית אמן על ברכת התינוק והגאון מהדרר מרדכי הג"ל לא ענה אמן שלא במתכוין והחכם רבו של הגאון הג"ל כאשר ראה שלא ענה אמן על ברכת התינוק כעם עליו בכעס גדול והיה מנדה להגאון רמ"י ונער בו בנופה והמתין הגאון רמ"י ל' יום כפי הדין נידוי הרב למלמד ואח"כ בא דגאון רמ"י ורצה לגייס את רבו ולא היה רוצה למחול לו וא"ל רבינו ימחול אדוני ויאמר לי מה פשעי ומה חטאתי נגדו ומה חרי האף הגדול הזה השיב לו החכם הג"ל ידוע תדע שאהבה גדולה ושלימה שאינה תלויה ברבר אהבתיך יותר מבני אבל תדע נאמנה שהיית חייב מיתה בשעה שלא ענית אמן על הברכה של התינוק אמנם באמת ובתמי' אני פוחל לך רק בתנאי זה שכל מקום ובכל קהלה אשר תדרוך כף רגליך תדרוש ברבים ותודיע להם את החטא והפגם הגדול של מי שאינו עונה אמן על כל ברכה השומע מישראל ונס תצוה לבניך ולבני בניך עד סוף כל הדורות שישפירו את המעשה הגדול והנורא מה שאספר לך וכך היה המעשה שבמדינות שפניא היה מקודם קהלות קדושות קודם גיורת תתנ"ו והיתה שם עיר גדולה לאלקים עיר ואם בישראל והיה שם מלך אחד והיה רוצה לגרש אותם כמה פעמים והיה שם אב"ד חסיד ועניו גדול עשר גדול והיה נישא חן בעיני המלך ובכל פעם שהיה רעתו לגרש היהודים היה החסיד הג"ל מפיר עצתם ומבטל דעתם והיה היום וכעם המלך על היהודים וציה לגרש אותם ובאו כל בני הקהלות לחסיד הג"ל שילך למלך להמליץ בעדם לבטל הגזירה כפעם בפעם והצליח פעשה הש"ט בעו"ה ובאו לעת מנחת ערב לחסיד והשיב להם החסיד הג"ל שילך עמהם רק שרוצה להתפלל תחלה תפלת המנחה ראשית חכמה יראת ה' ויפצרו בו ואמרו לו זו נ"ב מצוה רבה להציל כלל ישראל ועתה הוא עת רצון לפני המלך ואח"כ תתפלל ויעש בן החסיד והלך עמדם לחצר המלך והיה כאשר ראה אותו המלך נשא חן בעיניו וירץ לקראתו ויחבק וינשק להחסיד הג"ל וסבר החסיד ברעתו שבוראי יבטל הגזירה מגידוש הג"ל והי' מסבב ברברים אחרים עם המלך ובתוך כך בא כומר א' ממדינות המלך מטרחקיג לפני המלך ויפול לרגלי המלך ויברך את המלך ברכה ארוכה וחשובה בלשון לטיין או לועז' והחסיד הג"ל לא הבין דבריו וכשראה החסיד שיעבור זמן מנחה הלך לקרן זווית אחת להתפלל מנחה ודעת החסיד היה שיש לו שהות להתפלל קודם שיפסק הכומר הג"ל מלבדך את המלך ובתוך תפלת החסיד קם הכומר והוא מעל רגליו וצוה לכל העומרים בבית המלך לענות אמן על הברכה עבור שתתקיים ברכתו ויענו כולם יחדיו אמן והחסיד לא הבין לשונם ולא ענה אמן ולא היה רוצה להפסיק בתוך התפלה ושאל הכומר הג"ל אם ענו כל העומרים אמן השיבו בן ושאל אם היהודי ענה אמן והשיבו לו אין בעבור שמתפלל והי' כאשר שמע הכומר שלא ענה היהודי אמן תלש את שערות ראשו וצעק צעקה גדולה ומרה ואמר הי על המעשה הרע הזה שבעבור היהודי הזה לא תתקיים ברכת המלך שלא ענה אמן על ברכתו והי' כאשר שמע המלך את ז' ברי הכומר ויקצף המלך מאד ויתהפך על החסיד לאמר ויצו את עבדיו להרג את החסיד ולנתחחו לנתחם ויעשו בן והמיתו אותו כיסורים קשים בעו"ה וינתחוהו וישמו את הנתחים בתוך השמלה וישאום לביתו ואחר זאת נרש המלך את כל היהודים והיה שם עוד חסיד אחד חבירו של הזכיר הגהר"ג והוא היה יודע מחסידותו של אותו החסיד הג"ל והי' תמיד כמתרעם על מידות של הק"ה כביכול וישפט אותו החסיד ברעתו שבוראי עבר החסיד הגהר"ג איזה עבירה בצניעה כי מי חשוד קב"ה דעביר דינא בלא דינא והיה אותו החסיד מתענה ובוכה ומתפלל שזירעו לו מן השמים על איזה חטא נהרג החסיד הג"ל במיתה משונה ויתבודד החסיד והוא בחודר מיוחד יושב ומשתומם על החסיד הגהר"ג ובא אליו החסיד הגהר"ג בעצם היום בחרו אשר הוא יושב לבדו ומשתומם ויחדר החסיד החי חרדה גדולה ויאמר לו החסיד הגהר"ג אחי אל תירא ואל תחת ואמר אליו החסיד החי ידע אני שחסיד גדול היית על כן תאמר לי על מה עשה לך ה' ככה ומה חרי האף הגדול אשר עבר עליך והשיב הגהר"ג אני אגיד לך האמת מימי לא עשיתי שום עבירה רק הקב"ה כביכול מדקדק עם הצדיקים כחוש השערה ורוב העולם אינם נזהרים בעו"ה הזה החטא שפעם אחת עשה בני הקטן ברכה על הפת ושמעתי ולא ענית אמן על הברכה והארץ לי הקב"ה כביכול אפו עד המעשה שיעשה לי בעמרי לפני המלך ב'ו שלא ענית אמן על ברכת המלך ויחר המלך מאד וכאותו עשה ב"ד שלמעלה דע אותי על שלא ענית אמן על ברכת בני לכן אתה חביבי תספר באוני בנד ובן בנדך ולכל באי העולם את המעשה הזה ותזהרים על עניית אמן ופרח לו איש האמת החסיד ואחר שסיפר חכם הספרדי הג"ל את המעשה הזה להגאון ר' מ יפה הג"ל ואמר לו אל תתערעם עלי שנריתי אותך כי נתנונתי למען תהיה כפרה על עונך ואני מוחל לך אבל בתנאי שתדרוש ברבים להזהירם על עניית אמן וכאשר נתקבלתי להיות מוכיח בכל מדינת ת"ל אמר לי חמי ז'ל מאחד שנרבתת בזרעו של הגאון מהר"מ הג"ל מוטל עליך הדבר לדרוש עבורו בכל הקהלות המעשה הגדול ההוא ולהזהיר בני ישראל על עניית אמן ע"כ הירא וחרד על דבר ה" יקרא מעש' זאת פעם א' בחדש לדודיע לכל ב"ב העונש הגדול למי שאינו עונה אמן אפי' על ברכת התינוק שלו ומכ' ש ב'ה כשהחזן חוד ומתפלל תפלת י' חבפרט ב' אמנים שאין העולם נזהרים כהם אצל המחזיר שכינתו לציון אומרים תיכף מודים אנחנו לך ואינן עונים אמן ואצל מעריב של שבת ופרוס וכו' כשמיים הש"ץ ועל ירושלים מתחילים תיכף ושמרו ע"כ צריכין לזהר לענות אמן קודם מודים וכו'

ראשי תיבות מפוסקים הנזכרים בספר אריהו זוטא

א"ח אורח חיים או אורחות חיים ח"ה חבן העור ח"ז אור ארוע או"ה חסור והתר הארוך ח"ש חמונת שמואל זב"ג בעל הלכות גדולות ז"צ בית יוסף ז"ה זקק הבית ז"ח בית חדש ז"ש זאר שבע גד"מ גדולת מרדכי דה"ו הרב האגיד הגש"ד הגהת שטרי דורא הג"ח הגהת אשרי וכו"מ וכן משמע או וכן מלאחי או וכן נוכח וכו"פ וכן כספ יט"ש ים של שלמה כ"ח כסף משנה כה"ג כנסת הגדולה לח"מ לחם משנה ל"ס לחם חמויות מ"ג מורה כצופים מ"ה משנת הבית מהר"ט מוה"ר יוסף טריינא מהרמ"ט מוה"ר משה טריינא מ"ט מנחם עזריה מהר"ל מוה"ר לוי מהרש"ל מוה"ר שלמה לוריא מהר"ח מוה"ר רר אהר' ששן מ"ח מטה משנה מ"ט מלבושי יום טוב מהר"ו מוה"ר יעקב ווי"ל מ"ב משאת צמית מ"ש מלה שמורה מהרש"ל מוה"ר שמואל חידלש כ"י מוקי יוסף כ"ל נחלת זבי סה"ת ספר החומה ס"ח ספר חסידים ס"ה סדר היום ס"ס סוף סימן עה"ל עבודת הקודש להרשב"א ע"ב עסק ברכה ע"ת עולת תמיד ל"ל לידה לדרך ל"ג לוח דק ר"י רבינו יוחנס או ר"י זעל החוספות ראב"ד רבי אלעזר בר נתן ר"ב רבינו נסים רח"ז רבי ישעיה אהרון ז"ל רח"ה רבי דוד אבדורס רמ"ח רבי משה איסורלס רמ"י רבי מרדכי יפה רח"מ רבי אליה מורחי רב"ז רבי דוד בן זמרא רש"מ רבי שמואל די מדינה ש"ל שבולי לקט ש"ג שלטי גבורים של"ה שני לחות הברית ש"ך שפתי כהגיס שכה"ג מיר כנסת הגדולה תה"א תורת רבית ארוך תה"ק תורת רבית קטר ת"ה תרומת הדשן ת"ח תורת הנטלת או תורת חיים תו"ו תוספת מנהגים תי"ט תפלות יום טוב ומקה לרב טוב

ביום ד' אייר שני' בדרכו לפוזנא, שנתקבל שם לראש ישיבה ורב שנית על כל גלילת פולין גדול, עכ"ל.

וימלוך רבנו בפראג עד שנת שני' שאז שב מהר"ל מפוזנא לפראג והוא נתקבל במקומו לאב"ד ור"י דק"ק פוזנא, הוא כבן ס"ה שנה וינהג שם את רבנותו ברמה עד הסתלקותו, ג' אדר ב', שנת שע"ב, ועל מצבתו חרות: ציון זה לראש הגאון אב"ד מר"ה מרדכי יפה ז"ל, ג' אדר שע"ב.

עוצם גדולת רבנו המחבר כעמוד ההוראה המאיר עינים גם לגדולי דורו, מתברר מתשובת שאלה שהרעישו אז את כל עולם הלומדים בדבר גט מוטעה, שמהר"ם לובלין הצריך גט שני, והמקילין פנו אל מהר"מ יפה לפוזנא, הוא החמיר עוד יותר, ופנה אליו מהר"ם לובלין לברר לו שהמקילין הטעוהו בשאלתם והסכים עם מהר"ם לובלין, ועי' באריכות בשו"ת מהר"ם לובלין, התשובות קכ"ב—קכ"ו, במעשה תמוה וזר שנעשה בוונא בגט שכ"מ מהבעל צעיר לימים ר' יצחק בן מהר"ר אברהם ואלפ"ש מלבוב מרת בת שבע בת הקצין הר"ר וויביש וכו' שקודם שבא הרב המסדר אל השכ"מ באו אליו קרובי אשתו ואמרו לו, הנה לא הבאת שטר חליצה מאשתך עשה נא זאת בחסדך ותן גט לאשתך הלא לא יזיק לך וכשתעמוד אי"ה מחליך תחזור ותנשא לך וכו' ועיי"ש באריכות, איך הונו ממנו גט ללא תנאי ואח"כ כשהבריא הונו ממנו גם רכשו והאשה השתדכה לשני והדבר נודע למהר"ם לובלין, קרובו של המגרש, ועשה רעש גדול והוכיח שזה גט מוטעה וצריכה גט שני מבעלה מרצונו הטוב.

אולם היות וקרובי האשה לא שקטו ומצאו להם רבנים מקילים בגט זה, פנה מהר"ם לובלין עוד אל גדולי דורו שישכימו לפסק דינו וכנראה שהפוסק האחרון בזה הי' הגאון מהר"מ יפה שאליו פנו כת המקילין ובכל זה כותב בתשובתו אליהם בין השאר:

ואני בשמעי את הדברים הנ"ל בעת שקראו את הדברים הנ"ל באוני, וכו' עמדתי מרעיד ומשתומם על השמועה ולכי בוער כאש בקרבי על קצת רבנים שהעלו בלבם להחטיא את ישראל ולהתיר להם חומרות מאשת איש והרבות ממזרים בישראל חלילה וחלילה והציקתני רוח בטני ואמרת למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט, רצוני לומר למען ישראל המצויינים במצות חמורות לא אחשה ולמען קהל ד' הצריכים ליראו'ת של"ם בתכלית השלימות מצד היחוס, לא אשקוט ולא אנוח מלהשיב על דבריו ולחוות דעתי ולגלות טעותם ודמיונם בגטין שהם דמיונים שאינם אמתיים ואין להם דמיון אמתי בשכל וכו'.

ואין עצה אחרת רק להינשא שנית לבעלה הראשון, כי בעלה הראשון אינה עוד בעלה לענין זה שיוכל לתת לה גט שנית.

והנה כשקיבל מהר"ם לובלין את פסקו של מהר"מ יפה ערך אליו תשובתו להוכיח שכל הגט הי' מוטעה מתחילתו ולא כדברי המקילין שערכו השאלה לפניו באופן אחר, על זה השיב מהר"מ יפה למהר"ם לובלין שהוא מסכים לתשובתו ותוכל האשה להיפטר בגט שני מבעלה.

אולם נראה שהמקילין לא נתנו מרגע לנפשם והפיצו שמועות ברחבי פולין שפייסו לגאון מהר"מ יפה להקל בגט זה, לשמע זאת הדה הגאון ידו שנית בתשובה לראשי ופרנסי המדינה דג' ארצות, ונראה שמכתבו זה כתב והוא חולה אנוש בחליו אשר נפטר בה' והוא כותב שם בתשובה קכ"ה בין השאר:

והנה שמעתי שקצתם מן המקילים מתפארים לאמור לפתות אותי וכו' והרי אני עכשיו מוטל על ערש דוי ל"ע ותולה בדין מלך מלכי המלכים שהוא יסעדי לשלוח לי תרופה ורפואה מחלי הזה, הנני עומד לחזק ולאמץ את דברי האחרונים שלא להתירה לעלמא כי אם דוקא ע"י גט שני וכו' דברי המצפה לישועת ד' ית' חותם בידים רפות, ר"ח אדר שני שע"ב לפ"ק מרדכי נקרא יפה, עכ"ל.

בסוף התשובה הוסיפו שני סופריו ח"ל: בהיות שהגאון הנזכר מוטל על ערש דוי קלנו מראשו קלנו מזרועו, וידי הגאון כמהר"ר מרדכי יפה כבדים וכמעט שאין רישומו ניכר, ביקש מאתנו לאשר ולקיים חתימתו שהוא כתב ידו ממש, וכלם פה קדוש דברי פי חכם חן, בכך אשרנוהו וקיימנוהו.

מרדכי בהר"ר יוסף סופר ושמש דק"ק-פוזנא ונאום יוסף סופר בלא"א שלמה הלוי ז"ל הי"ה.

עכ"ל התשובה שם ומפורש שכתבה רבנו ג' או ד' ימים לפני פטירתו, חזו היא מדבריו האחרונים שנדפסו. לא נתברר מתי בא רבנו לכהן פאר מלובלין לקרעמניץ, אולם היות ושני חלקי חיבורו האדיר, לבוש תכלת ולבוש החור, נדפסו בראשונה בלובלין בשנת ש"ן, מסתבר שנמצא אז עדין בלובלין, ולא כיהן בקרעמניץ רק כשתי שנים, בכל ענין הופעת ספריו האלו חוללו רעש גדול בעולם הלומדים, בראותם דבר חדש במינו ואשר לא בא כבושם הזה שכולם צריכים וחיכו לו, ואין פלא שאז בשנים ההן נדפסו חיבוריו מחדש לעתים קרובות כמה פעמים..

אציגה נא כאן מדברי הגאון בעל אלי' רבא, ר' אלי' שפירא זצ"ל מפראג, שחיבר הערות על הלבוש בשם אלי' זוטא, וגם כלל בהן מה שמצא ספר בשם מלבושי יום טוב, מכתובת יד הגאון בעל תוס' יו"ט, הכולל חידושי דינים ותפיסות על הלבוש, וכותב הגאון א"ז בהקדמתו לאר"ה, שאחרי שחיבר את חיבורו אלי' רבא על ש"ע יו"ד וברצותו לחבר גם על אר"ח מצא, כאשר לספר הלבוש הלב חומד ומושך כל העם והלומדים, ללמוד וללמד, לקבוע עתים וכו' באמרם כל המחברים ש"ע ופוסקים הבאים אחריהם סתומים וחתומים מאד דבריהם וכו', לא כן ספר הלבוש, מפרש דבריו כשמלה, דבר הטוב וכו' בממשא, בטעמא ופירושא וכו' עיי"ש.

מדברי הא"ז האלו יוצא מפורש עד כמה נתחבב ונתפרסם הלבוש בהופעתו בשוק הספרים.

יסוד לבושו על ש"ע, בנה רבנו על מרן המחבר, ח"ל בלבוש החור סי' רע"ט:

וכבר ידעת שאני כל יסוד ספרי בניתי על דברי המשביר הגדול הזה רבנו יוסף קארו ז"ל, בפרט במקום שגם מורי רמ"י ז"ל לא השיג עליו וכו', ובהקדמתו ללבוש מלכות מצאנו ח"ל, כי אחרי רואי שהגאונים הנ"ל (הב"י והרמ"א, הכותב) לא העלו על שולחנם רק המעדנים ואת המלח שמקריבין על כל קרבן לא הביאו והוא המרתיע את התבשיל ומחמם את האדם וכו'.

ואמנם גדלות רבנו כחיבורו הוא מה שמטעים את העניינים הכי חמורים וקשים, בטעמא ובסברא יתרה, וחיך כל רב ותלמיד יטעם דבשו ומתקו, שתיבל בהם את כל דיין והלכה ומנהג בש"ע, ושלפי דרכו גילה לנו רבנו עולמות ואפקים חדשים בכל דיין ודין ומנהגי ישראל קדושים.

ומתוך כך מובן מה שהפוסקים הבאים אחריו מסובים על שולחנו הערוך בכל מילי דטעימי וגדול באחרוני הפוסקים, שמפיו אנו חיים במילי דאורח חיים, המג"א ז"ל, כמעט שאין סימן שאינו מזכירו בו, ומה גם בעניני מנהגות ונוסחאות האשכנזים, בתפילות ובקרוכות ובפיוטים, שגם בזה הגדיל הלבוש לעשות מכל שלפניו, לקבץ כעמיר גורנה כל הנוסחאות ומנהגות רבותינו האשכנזים ז"ל, ועי' הסימנים תר"ב, תקמ"ט, תרי"ט, תצ"ג, תצ"ד, תפ"ח, תקפ"ד, תרס"ג, תרס"ד, תרס"ה, תרס"ט, תרפ"ה וכו'.

בסי' תרי"ט דקדק ומצא רבנו שנוסח כל נדרי שלנו הוא מוטעה ועיי"ש. בסי' תצ"ג משיב רבנו בכל ק:את גדלותו על הגאון מטה משה ז"ל, שתפס עליו במנהג הפטרת הלא כבני כושיים ועיי"ש. בעניני הפיוטים מביא רבנו הרבה ממנהגי פוזנא, שצ"ל שהוסיפם על חיבורו בהוצאות שאח"כ, בשבתו שם על כס הרבנות, וכמו שהוסיף בהוצאה השני' הגהות רב יוסף הלבן וכמבואר בהקדמתו לאר"ח.

גדולת רבנו בחכמת הסוד מתנוצצת בסי' ל"ז בטעמי דתפילין וכן בשאר דינים בספרו, וכן עוצם שלמותו בחשבון המולדת וסוד העיבור עי' בסימנים תכ"ז תכ"ח מלבד חיבוריו המיוחדים לזה ומלבד מה שמפחר בכל חלקי לבושו.

לפי ציוניו של ר' שבתי משורר בעל שפתי חכמים, בספרו שפתי ישנים, בערך לבוש מלכות, כוללים חמשה הלבושים הראשונים כל הדינים על סדר הטורים, מש"ע, מהרי"ק ומהרמ"א, עם טעם לכל דיין ודין, הלבוש אר"ח נדפס בלובלין שנת ש"ן ובשנת שס"ט נדפסו בפראג כל הלבושים על ש"ע בד"כ עם הוספות המחבר עצמו והגהות רבי יוסף הלבן על אר"ח, לבוש האורה נדפס בפראג שס"ד, לבושי אור יקרות הכוללים לבוש פנת יקרת, לבוש אדר היקר, לבוש אבן היקרה וכו', דפוס לובלין שני'ה, לבוש שמחה וששון, כת"י, ועיי"ש.ה. שפתי ישנים נדפס בשנת ת"מ ליצירה.

ח"ל הגאון חיד"א בשה"ג ערך לבוש, והנה לבוש א"ח חלקו לשנים, לבוש התכלת, ולבוש החור ועליהם חיבר הרב מהר"א שפירא

ס' אלי' זוטא, וגם ס' אלי' רבא חיברו על הלבוש וא' מתלמידיו חיברו על הש"ע (תמיהה שהרי בהקדמת הא"ז לאריח לא משמע כן, הכותב), ולבוש י"ד קראו עטרת זהב ומזכירים אותו ה"ט"ז והש"ך בשם ע"ט"ז. וחיבר על מקצתו הרב חגורת שמואל מתחילת ס' כ"ט עד ס' ק"א. ולבוש א"ה נקרא לבוש הברך. ולבוש ח"מ נקרא עיר שושן והרב סמ"ע תדיר מזכירו ומשיג עליו. והרב מהר"ר יוסף דין באמסטרדם כתב בסוף הרי"ף דפוס אמסטרדם, שהוא חיבר ספר לישוב השגות הסמ"ע על הלבוש, ובכמה מקומות קורין ס' הלבוש ולא ש"ע לגירסא. לפי שבס' הלבוש הדין יותר באורך ומילתא בטעמא.

והרב תי"ט חיבר ס' מלבושי י"ט. השגות על הרב הלבוש כמ"ש בהקדמת מעדני מלך. והרב אלי' רבא א"ח הגיע לידו ס' מלבושי יום טוב ומזכירו תדיר. וכמדומה לי שנתברר לי מדברי האחרונים כי מלבושי י"ט חיבר הרב ז"ל על כל ד' טורים של הלבוש וע"י בהקדמת מעד"מ.

לבוש. הרב עיר וקדיש מהר"מ די לונזאנו ז"ל. הגיה הגהות על הרב הלבוש וראיתם כו'. והרב הנשיא במצת שמורים, קרא להגהות אלו עדי זהב על שם הכתוב. המעלה עדי זהב על לבושכן, עכ"ל החיד"א ז"ל.

על אף גדלות רבנו בתורת הח"ן עוד מנעוריו בכל זאת היסט לבו אם לפרסם סתרי תורה בדפוס והוא כותב בהקדמתו לאבן יקרה חז"ק:

אמר המבאר, אם יפה אם לא יפה עשו הראשונים בהעלותם במלאכת הדפוס רזים צפונים לגלותם לנערים וזקנים על זה אין אנו דנים כי כבר נמנו וגמרו להתיר בדפוס ספר התיקונים וכו' ואנו אין לנו רק לצאת בעקבי הנאמנים וכו'. בימי חרפי רשמתי לי בהרחבת לשונם וכו' למען היותם לי למשמרת ולזכרונם בבוא ימי הזקונים וכו'. ועתה מה אעשה להפצרת חכמים ונבונים באמרם אלי יום יום מה לך לגנום כפנינים וכו' הוציאם נא אלינו ונדעה אותם וכו' על כן נעתרתי להם וכו', עכ"ל.

חיבור הרקנטי קיבל מפי איש אמונים מגדולי מקובלים האחרונים מהר"ר מתת"י בן מהר"ר שלמה ז"ל. ולמען יכנס האדם בלי ספק לפרדס רמונים הזה, קשר בביאורו ביאור הרבה מאמרים מזה"ק ומדברי המקובלים הקדמונים, ה"ה רבי יוסף גקטיליא מספרו שערי אורה, ודברי רבנו פרץ בס' מערכות אלקים וכו'.

בהקדמתם לספר לבוש אור יקרות דפוס לובלין שנה"ה, כותבים המוליים ח"ל, הדפסנו וכו' לבוש העשירי, הנקרא אבן יקרה, אשר בו נכללת חכמת הקבלה מענין מציאות העולם העליון, והוא ביאור נחמד ונאה על ספר רבנו מנחם מרקאנטי וכו'.

ואח"כ הדפסנו לבוש התשיעי מלבושי מלכות הנ"ל, אשר בו נכללה חכמת עולם האמצעי, והוא חכמת התכונה, הנקרא אדר היקר, שהוא ביאור על הלכות קידוש החודש שבסדר הי"ד לרמב"ם ז"ל עם ציור תמונותיהם במקומותם וביאורם. וידע כל מעיין ידיעה נאמנה הגם שהתמונות הללו כבר נדפסו בספר כסף משנה להר"י קארו ז"ל, בקידוש החדש, אבל כולם לוקחו והועתקו מלבוש המחבר ז"ל, שהעתיקו ממנו בכתב אבל לא בביאורם וכו'.

ואח"כ הדפסנו לבוש השמיני, הנקרא פנת יקרת, אשר בו נכללה חכמת עולם התחתון, שהוא ביאור על ספר מורה הנבוכים והדפסנו יחד וכו'.

בדפוס לבוב תר"מ, כותב המו"ל ר' חיים יעקב הכהן מעיה"ק צפת"ו, שמדפיס כל ג' הלבושים הללו כמו בלובלין, ואם לא עכשיו אימתי וכו' אבן יקרה מחזיק ק"צ דפי"ן גדולים ואדר היקר על חכמת התכונה ופ"י נחמד וביאור יפה על ספר צורת הארץ לה"ר אברהם ב"ר יחיא זל"ה מחזיק צ"ו דפי"ן גדולים, בלעדי ששים ושלוש ציורים הנצרכים להבנת הספר, והלבוש השמיני פנת יקרת על ספר מ"ג להרמב"ם מחזיק צ' דפי"ן גדולים וכו'.

נדפס פעם ראשון בחיי המחבר בק"ק לובלין שנת שנה"ה, וזה כשלוש מאות שנה שלא נתחדש עוד בדפוס הראשונים ספו תמו וכו' עכ"ל.

ספר לבוש האורה על רש"י, מהחידושים הכי אדירים ומפוארים שנעשו בדור דעה ההוא, כפי שמעיד מרן המחבר בהקדמתו, עבד על חיבורו הזה מ"ה שנה מפאת שלא הי' לו פנאי מדי שבוע בשבוע אלא לחדש במקצת פרשת השבוע. בחיבורו הזה שעיקרו ליישב

דברי רש"י ולהראות עומק גדלם ותפארתם וכן לבאר דברי רבנו אלי' מזרחי עד כמה שעולים בקנה אחד עם השקפותיו של הלבוש. בחיבורו הזה הסובב את כל מקצועות התורה, חושף רבנו את ידו הגדולה בכל ש"ס ופוסקים, נגלה ונסתר, ושבע חכמות המשרתות לתורה. משקל גדול ניתן לרבנו במה שנתפשט החיבור האדיר והנורא גור אר"י על רש"י, מהגאון המהר"ל זצ"ל, שקדמהו לבנות בנין פלאיו הזה על רש"י והמזרחי.

בפירוש ג"א מצא מהר"מ יפה הרבה הרבה לעורר עליו, ולפי גדול חילוקי הדעות כן הוא גם הסגנון שהוא משתמש כנגדו, אבל לבסוף הסכימו שניהם לדבר אחד ואת זה בסופה.

צריך להוסיף שאת חיבורו הזה שהתחיל בו מיד אחר חתונתו, כתבו בשבתו בכל מקומות רבנותו, וכן בשבתו בפראג במקומו של המהר"ל, ואח"כ בפחנא שוב במקומו של המהר"ל. בהקדמתו ללבוש האורה כותב רבנו בין השאר:

תחלת חיבורי הזה לא הי' מפרשת בראשית רק אחר נישואי בשנת ש"ג בשבת הגדול הציקתני רוח בטני להתחיל חיבור ספר זה אח"כ, בשבת שקודם מתן תורה, בפרשה שהיא התחלת ספר במדבר, להעלות על ספר זכרונ"י, לכתוב בכל שבוע ושבוע מה שיעלה מזלג עיוני לחדש בפירושו של רש"י על החומש, לכי"ן ז"ל לפי מיעוט שכלי ולא חשתי בו רק התמהמהתי ולא קראתי בכל שבוע ושבוע כל אותה הפרשה רק מעט מעט וכו', עד שבתוך כך נתפשט בעולם ספר הרג"א ש"י וכו' ואחר כי ראיתי כי ארכו לי הימים במלאכה כבדה כזו על האופן הזה יותר מארבעים וחמש שנים וכו' והיתה השלמתו פה פחנא בשנת ה"א שס"ג וכו' ושבח והודי' לאלקים קדושים אשר זכני להביא לבית הדפוס תשעה מן הלבושים אשר תפרתי, כאשר בהקדמה הם מפורשים, והעשירי גם הוא קודש קדשים, הם הם הדרשות אשר דרשתי בפני רבים אנשים וכו'.

בהקדמתו שם הוא מעורר:

אמר המאיר אחר כתבתי זה מצאתי בספר הרג"א שגם הרב ההוא מהר"ר יהודא גור אר"י ש"י נתעורר על ענין זה וכו' או נתתי שמחה בלבי דשנינו לדבר אחד נתכווננו ונתקיים בנו מחז"ל כי ידברו את אויבים בשער ואת זהב בסופה וכו', עכ"ל, וזה כתב גם בהקדמתו לאריח על ידידות וגדלותו של המהר"ל ז"ל.

ידוע הסיפור שרבנו הי' פעם בנסיון גדול ע"י מה שהוטעה לבית זונות, ובראותו כי הסכנה גדולה, אמר להן שהוא מוכן לכך, אבל מקודם צריך ללכת לבה"כ לעשות צרכיו, ונתנהו ללכת, ולא הי' מקום אחר לברוח, רק ע"י מה שנדחק עצמו ע"י ביב השופכים והלכלוך והוא לבוש עשרה מלבושים עליו, וקיבל על עצמו בנדר שאם יצילהו השי"ת יחבר עשרה ספרים לזכר עשרת הלבושים שניצל בהם, וכן הי'.

רבנו הלבוש שכל שנותיו הי' שלשלת זהב של לימוד ותלמוד תורה, הרבצתה והפצתה, בעל פה ובכתב ובדפוס, הקים דור דעה של תלמידים מובהקים גאוני ועמודי התורה.

אזכירה נא כאן את אחד המיוחד שבהם הגאון בעל באר שבע ז"ל, הכותב בהקדמתו לחיבורו האדיר הזה, שאחרי שהשלים חיבורו על מס' תמיד, לא רצה להדפיסו עד שלא שלחו מקודם לחכמי צפת תובי"ב וגם הסכמתם לא הניחה דעתו, עד ששלח חיבורו הזה לארץ פולין, ליד היחידים השרידים אשר ד' קורא וכו', ובראשם מ"ו הגאון המופלג, מהר"ר מרדכי יפה ז"ל בעל הלבושים וכו'.

ורבנו המחבר משיב לו שם בין השאר וז"ל, חבור התוספות אשר עשה הגאון מהר"ר ישכר בער י"צ בר ישראל ליזר פרנס ז"ל מתושבי ק"ק פחנא וכו' שאחרי שהסכימו עליו בשיבה של מעלה, תושבי א"י שהם היושבים ראשונה במלכות שמים, אינם צריכים לי וכו' ומצוה רבה להביא אלו תוספות מרובה על העיקר במחברת הקודש וכו'. כותב הסכמה זאת סמוך לשבתא מלכתא הנכנסת ודחקת בגבולנו למנוחה ושמחה וכו', י"ד לאדר ראשון השע"ב פה ק"ק פחנא, מרדכי נקרא יפה בן א"א כ"ר אברהם זל"ה, עכ"ל.

הסכמתו הזו כתב בשני שבועות לפני פטירתו, ונראה שאז עדיין הי' בכל כחותיו, ולא כן בשעת כתיבת תשובתו האחרונה הנ"ל לועד דשלוש ארצות ואשרי דורנו האומלל שזכה שאור חיבורי רבנו ז"ל יודלק שוב בימינו, זיעוכי"א.

ברוקלין, מ' למב"י ה' תשכ"ב תצ"ו.